

13
16 M
35

RESPONSA ET CONSILIA, DO.

PETRI REBVFFI MONTISPESSVLANI, IVRIS VTRIVSQVE DOCT. ET COMITIS, necnon Iuris Pontificij Parisiis publici professoris, in supremo Senatu Patroni meritissimi:

Quibus de variis materiis in iure incidentibus, præcipuè verò de materia beneficiali consultus, omnibus ex facto prudentissime respondit.

Opus nunc recens natum perarduum & perdifficili, omnibúsque (pragmaticis præcipuè) in foro iudiciali, curiáque Romana versari cupientibus perutile.

Cum INDICE *rerum & verborum copiosissimo.*

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Guliel. Rouillium, sub scuto Veneto.

M. D. LXXXVII.

Cum Priuilegio Cæsareæ maiestatis, & Regis Gallorum Christianissimi.

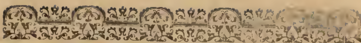
ILLVSTRISSIMO ET CLARISS.

VIRO D. DIONYSIO DEHEERE IN
ſupremo Pariſienſi Senatu Conſiliario,
Gulielmus Rouillius
S. P. D.

T non intelligendi ſolum, ſed etiam dicendi grauiſsimus auctor & magiſter Plato tantum contendere in Repub. iubet, quantum probare noſtris ciuibus poſsumus, cauſamque iuſtã non attingendæ Reip. ſtatuit cum perſuadere poſſe diffideret: vim nec patriæ neque parenti adferre fas eſſe ratus. Alia tamen (Senator ornatiſsime) Marci Tullij probanda ſententia, neque deſipiente populo, neque integra re ne conſulendũ quidẽ an non ſit capeſſenda Reſp. nedum ab eius miniſterio diſcedendum. Quem ego vt vehementer auctorem ſequor: cum noſtra Reſp nõ bonos ciues & fortes deſideret, qui armis cum ſalutari: er, tum glorioſè vtantur nec vacua vnquã fuerit ab iis qui rei militaris partes defenderent, eiuſque commemoratione ad ſpem immortalitatis raperent: Ita me totum ad alteram Reipub. partem, quam in ſapientiæ laude & ſtudio iure idem auctor collocauit, contuli, & auctoritatis, conſilij, ingenijque egentem magis (parũ enim valent arma foris niſi ſint conſilia domi) quantum per me ſtetit locupletari ſtudui, adeò vt quã operã multi & graues viri in ſcribendo conſumpſerunt, eam ego in eorum laude qui doctrinæ ſtudia coluerunt ſeneſcente ab obliuione hominum atque à ſilentio vindicanda hoc in otio noſtro rependerim, deberique hoc à me tantis hominum ingeniis ſemper putaui vt quorum viuam adhuc memoriam teneremus, eam redderem ſi poſſem immortalem. Cumque meus labor ita hactenus in hoc negotio caſtè integreq. verſatus non ignobilem fructum ſit conſequutus: Nunc demum viri doctiſsimi Petri Rebuffi, noſtri iuſtis de cauſis amantiſsimi, oportunitatem mortis beneuolentia miſericordiaque perſequendam cenſui, qui perpetua felicitate vius ceſsit è vita ſuo potiùs quam ſuorum ciuium tempore, alieniſsimoque Reip. exſtinctus. Tamen ita vixit vt ampliſsimis rebus functus tanquam in portum otij moderati atque honeſti confugiens cum oratio iam caneſceret haberetque ſuam quandam maturitatem & quaſi ſenectutem plurima doctiſsimè cõſcripſerit, quæ deſiderium tam triſte auctoritatis & prudentiæ ſuæ quod nobis relicturus erat leuarent, quorumque aſpectu omnem quæ nos angeret de eius morte curam conſeſſuram indicauit. Quorum cum maxima pars quæ penes nos erat iam in hominũ manus perueniſſet ſtatuimus eadem cura hæc Conſilia & Reſponſa, opus vnum abſolutiſsimum typis commendare: ne vt olim Apelles veneris caput & ſumma pectoris politiſsima arte perfecit, reliquã partem corporis inchoatam reliquit. Ita noſter Rebuffus in capite Iuriſconſulti laboraſſe, reliquum autem corpus imperfectum & rude reliquiſſe diceretur. Sed vt in nauigando tẽpeſtati obſequi artis eſt, etiam ſi portum tenere nequeas, cum vero id poſsis mutata velificatione aſſequi, ſtultum eſt eum cum periculo tenere curſum quem ceperis, potius quam eo commutato quo velis tandem peruenire: Sic cum iam ſtatutum nobis eſſet hoc opus in manus hominum emittere, ſeſe tanquam ſcopulos, locorum

angustias, iactationesque fluctuum in hac nostra nauigatione obtulerunt, corrosæ margines, in quas plurima quæ aut auctoris memoriam inter scribendum fugerant, aut scriptor neglexerat erant relata, rudes nullisque distinctionibus ornati characteres, adeò vt non nisi docti alicuius, exercitatique Iurisconsulti auxilio vincendas illas Syrdas, illasque fretorum prætereũdas angustias, animaduerterim: hanc ob rem coacti sumus propositæ nauigationis cursum deflectere & retardare donec opere ab huiusmodi mendis purgato in integrumque restituto, nauem tutam saluasque merces nunc tandem in portum deferimus, operæ pretium tamen me facturum indicaui si sub nomine alicuius patroni idonei diuulgarem, de quo sanè ego cum cogitarem, tu mihi idque non leuibus de causis primus occurristi Pythagoræ ille sapientiæ studiosus, qui in mercatu, in ludorũ Græciæ celebritate habito, cui similem vitam hominum videri dixit, non lucro & quæstu duceris, sed plausu lucroque neglecto ingenuus visendi causa venisti, studioseque, perspicis quid agatur, & quomodo, id est cæteris omnibus pro nihilo habitis scientiarum nobilitatem studiose intueris, quæ me res primum impulit, ea est, quod nulli melius Iuriconsulti supellex vniuersa conuenire visa est quàm ei qui propter summam & singularem iuris, actionum, controuersiarumque omnium scientiam iurisperitissimus, & propter raram quandam in explicando iure ciuili, diuinamque dictionem eloquentissimus vno omnium ore predicatur. At quanti viri? maximi videlicet, quotquot nostri temporis aut sunt aut fuere (vt verè Poeta lepidissimus,) quotquot post aliis erũt in annis oratores, id est Philosophi, Iurisconsulti, artiũque reliquarũ peritissimi: sic enim ipse Quintilianus oratoris nomen intelligendum docuit. Eum autem talem esse qualem nos asserimus nisi tibi satis notum iudicarem haud mihi longa oratione esset demonstrandum. Vnde mirum videtur in tanta cuiusque generis locorum copia, qui ab hoc diuino viro tractati explicatique sunt nos adhuc infantes & pene rudes esse, hanc tamen querelam longius hoc loco persequi desino, ne quis fortè mecum iudicio damni iniuria litem contestetur, quòd tamen te patrono mihi verendum non esset qui tam longè ab istorum infantia abes, quantum illi à Rebuffi prudentia. Vt autem vnde deflexit eo reuertatur oratio Tibi mi Senator amplissime huius viri egregij in amplissimo campo fœliciter suscepti labores dicandi, quia nulli aptiùs aut honestiùs (vt modo dixi) cõmittitur iurisconsultus quã iurisconsulto. Deinde vt a te ipso sumerem aliquid ad me reficiendum teque remunerandum, si non pari at grato animo, illud enim Hesiodi αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον mecum reputans cum rem ipsam nõ dum possum voluntatem emetiar: Seremus igitur (vt ait Orator) tanquam in inculto & derelicto solo, quòd ita diligenter colemus, vt impendijs etiam augere possimus largitatem tui muneris, modo idem noster animus efficere possit quod ager. Postremò vt tu qui omnibus qui in tuum patrocinium vt in diuersorium tutissimũ confugiunt cauere soles, mihi quoque hisceque laboribus caueas quod potes & vtrũque tuearis: tu enim in præclarissimo Parisiensi Senatu, in iure ciuili Senatoria toga aliisque muneribus flores, tu miserorum solatium atque refugium, tu doctissimorum virorum & principum amicitiis nobilitatus, tu ille Scæuolla Oraculum ciuitatis. Quammobrem vt hunc librum ea qua quæ tibi sunt iucundissima, benignitate accipias, & patrocinium eius vna cum auctore suo vltro suscipias, omnibusq; modis quibus honestè poteris tibi commendatum habeas, maiorem in modum obtestor. Deus Opt. Max. totius vitæ tuæ cursum dirigat ac moderetur ad nominis sui gloriã, patriæ vtilitatem, denique ad salutem corporis & animi sempiternam. Lugduni anno M. D. L X X X V I I. mense Ianuarij.

INDEX RESPONSORVM QVAE HOC VOLVMINE D. PETRI REBVFFI CONTINENTVR, VBI prior numerus Responsum, alter verò paginam denotat.

† 3

De deci

FINIS.

Summa Priuilegij Imperatorij.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris ſemper Augusti publico edicto cautum eſt Gulielmo Rouillio ciui & typographo Lugdunenſi, & ſancitum, nequis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis & conditionis, ſiue ſit chalcographus, vel bibliopola, ſiue alius quilibet, quacunq; ſacri Romani Imperij & ditionis eius fines pateat, hæc *Reſponſa & Conſilia, D. Petri Rebuffi Montiſpeſſulani, Iuris vtriuſque Doct. &c.* nisi ipſius Gulielmi Rouillij aut hæredum eius permiſſu, intra decennium eadem, aut alia minori forma excudat, aut excudenda curet, vendat ipſe, aut cuiquam diuendenda mandet, aut denique excuſa ab aliis intra eiuſdem Maximiliani & Imperij fines vendenda Importet, ſeu quouis modo diſtrahat manifeſtè vel occultè, vel quouis alio prætextu: alioqui ſibi mulctam decem marcharum auri puri irrogatam ſciat, quarum dimidia fiſco Imperiali fraudis vindici, reſidua verò pars ipſi Gulielmo Rouillio, aut eius hæredibus, aut ab illis mandatum habentibus, cedet, præter librorum amiſsionem: quos per ſe idem Rouillius, vel per ſuos, vbicunque locorum nactus fuerit, adiumento magiſtratus loci, vel citra, propria auctoritate ſibi vindicare, inque ſuam poteſtatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipſi edicto manu ſubſcripſit, & ſigillum apponi iuſsit Cæſarea Maieſtas, vt latius patet in ipſo diplomate dato Pragæ decimaquarta die menſis Iunij, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimoquinto. Subſign.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum ſacræ Cæſ.M. proprium.

A. Eſtemberger.

Extraict du priuilege du Roy de France & de Pologne.

Par grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille marchand libraire de Lyon, d'imprimer ou faire imprimer, vne fois ou plusieurs ce preſent liure intitulé, Reſponſa & Conſilia, D. Petri Rebuffi Montiſpeſſulani, iuris vtriuſque Doct. &c. *lequel liure il a recouuré auec grand fraiz, miſes & deſpences: & pource eſt faicte defence de par ledict Seigneur à tous autres Marchands, Libraires: Imprimeurs & perſonnes quelconques, de non imprimer, vendre, n'y diſtribuer en ſes pays, terres & ſeigneuries ledict liure, ſi ce n'eſt par le conſentement dudict Rouille: & ce iuſques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & date que ſera parachauee la premiere impreſsion: ſur peine d'amende arbitraire, & de confiſcations des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puiſſe pretendre cauſe d'ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entend que l'extraict d'iceluy eſtant mis au commencement dudict liure ſerue pour toute notification. Car tel eſt ſon plaiſir, nonobſtant oppoſitions & appellations quelconques, comme plus à plein eſt contenu & declairé par leſdictes lettres du priuilege, ſur ce donnees à Lyon le vingt-vnieſme Ianuier, mil cinq cens ſeptante cinq, & de ſon regne le premier.*

Par le Roy, à voſtre relation,

Signé, MORE.

Et ſeelé du grand ſeau en cire iaune à ſimpre queuë.

RESPONSA ET CONSILIA, DO. PETRI REBVFFI MONTISPESSVL. IVRIS VTRIVSQVE DOCT. ET COMITIS, necnon Iuris Pontificij Parisiis publici professoris, & in supremo Senatu patroni meritissimi.

RESPONSVM I.

Quomodo quis à suo sit ordinandus Episcopo.

ORDINATVS ab alieno Episcopo, non gaudet priuilegio clericali,& sic nõ potest obtinere beneficia, quod probatur sic. Certum est in iure neminem posse ab alieno Episcopo tonsuram, vel alios ordines sumere, sine consensu sui Episcopi. ca.illud 71.distinct. vbi sunt hæc verba: Osius Episcopus dixit, & hoc vniuersi cõstituimus, vt quicunque ex aliena parrochia voluerit alienum ministrum, sine consensu Episcopi sui,& voluntate, ordinare, non sit rata eius ordinatio. Idem dicitur in c. primatus,& c.seq. ibid. hoc etiam prohibetur in c. j. & per totũ.de temp. ordinat. & maximè in lib.vj.

Episcopum suum declarat. c.cum nullus, ibid. esse Episcopum originis, beneficij, vel domicilij. Ergo si quis fuerit ab alio promotus, promotio non valet: saltem vt beneficia obtinere possit. Nam licet canones antiqui corrigantur, quoad promotionem sine titulo factam.c.neminem.& c. sanctorum. lxx.distin. vt hodie ordinatio non fiat irrita,tamen de tonsura & aliter ordinato,hoc non inuenitur correctum. Ergo ius antiquum remanebit. argum. l.præcipimus. C.de appellat. Nam antequam possit iste promotus ab alieno Episcopo beneficia habere, requiritur vt secum dispensetur, & prohibet Papa ne pœnitentiarij, vel alij cum his dispensent.c.j.de temp.ordin. in vj. ergo si dispensatio requiratur,inhabilis est ille ab alieno Episcopo promotus ad beneficia ante dispensationem,alioqui non requireretur dispensatio.

Et sic malè & perperam sentit Guido Papa in suis decisio. Delphinali. decis.449. Laicus, dicens laicum posse tonsuram accipere, quia laicus non dicitur habere Episcopum,quod quidẽ est falsum. per d. c.cum nullus.vbi laicus habet Episcopum originis,vt ei sacra administret,chrisma conficiat, absoluat eum in casibus Episcopalibus, & alia faciat quæ ad Episcopum pertinent: alioqui sequeretur quod ipse Episcopus nullam haberet iurisdictionem in laicos super sacramentis,vel alijs causis Ecclesiasticis quod est à iure alienum c. quod clericis. de foro compet.

Nec etiã valet ratio D.Guidonis Papæ, vt non sit canon, qui istam tonsuram annullet,nam si vidisset text.in d.cap.illud. 71.distinct. & per totam distinct.hoc non dixisset,& quod iste sic ab alieno promotus Episcopo gaudeat priuilegio clericali, sic vidit iudicari in materia beneficiali,in recredẽtia Chassan. Consiliarius, in suprema curia Parisiensi,vt asserit in consuetud. Burgund.in titu. *des iustices*.§.sexto.in gl.*font creux & augmentez*.in fin. Ibi etiam plus dicit: ordinatum à Suffraganæo debere probare de consensu Episcopi in cuius diœcesi fuit ordinatus, cum non sit ordinarius. vt notat Felin.in c.cùm in iure perit. de officio del.versic. super quo tibi, & Panor.in verbo sed quia hic sumus,in materia probationis.

Adhæc c. primum c.nullus.de temp. ordin. in 6.prohibent vt nullus promoueatur ab alieno Episcopo, & iura supra allegata generaliter prohibent,ergo loquitur tam de secularibus quàm de religiosis:& maximè quia iura prohibitiua plus ligant.Nam negatiua totum negat l.si quis ita stipulatus ff.de verb.obligat.& text. est ad hoc expressus in c.fi.de temp.ordin.in 6.qui loquitur in tonsura,vt non detur ab alieno Episcopo,ergo nec seculari,nec regulari.

In hoc tantum defertur religiosis,vt Episcopus illos ordinare possit, in cuius diœcesi est monasterium.d.c. cùm nullus. quia monachatione constituitur domicilium.Bar.in l. j. ff.ad municip. & sic religiosi possũt ordinari ab Episcopo,in cuius diœcesi monasterium situm est. Ideò quia monasterium.S. Michaëlis est situm in diœcesi Virdinensi, & non erat situm in Episcopatu Tullensi, cuius erat iste vicarius, ergo nõ potuit alienum promo-

uere. Alia ſcripſi plenè in formula literarũ dimiſſoriarum, in praxi beneficiali, quæ uideri poterunt ne plura ingeram.

Non dubito etiam quin iſti canonici regulares, præfecti eccleſiis parochialibus, teneantur reddere rationem Abbati, & monaſterio de his quæ receperunt & ita loquitur text. in c. in Lateranenſi in fi. de præb. & c. cum & plantare. §. in eccleſiis. de priuileg. c. ſanè. 16. q. 2. ſicut tutor vel alius adminiſtrator, qui recipit fructus alienos. l. prima. §. officio ff. de tutel. & rationi. diſtrah.

Itaque cum iſti præficiantur à monaſterio, & detur eis poteſtas recipiendi fructus nomine monaſterij, ergo rationem reddent. c. de monachis vbi Decius de præbend.

Item probatur à tempore immemoriali, decimas & fructus loci de alto monte fuiſſe receptos à monaſterio, & licet ibi præfectus ad ſeruiendum curæ eſſet, tamen omnes fructus & reditus deferebat ad monaſterium, vt probatur ex libro veteri poſito in archiuis monaſterij, qui probat, vt dicitur in c. j. de probat. Et quamuis non probaretur niſi poſſeſsio monaſterij, à tanto tempore, hoc ſufficeret & poſſet ſe iuuare præſcriptione. c. de quarta, & per totum de præſcript.

Vltimò, nunquid congrua ſaltem portio, iſtis canonicis deſeruientibus eccleſiis parochialibus aſsignari debeat, quod videbatur; nam qui ſeminat ſpiritualia, dignus eſt, vt metat temporalia, vt diuus teſtatur Paulus, c. cum ex officij de præſcript. & Eccleſiaſticis vtilitatibus deſudantes, Eccleſiaſtica digni ſunt remuneratione gaudere. ca. Eccleſiaſticis. xij. quæſt. ij. & iſta portio congrua non poteſt tolli, ſicut nec alimenta. l. cum hi. ff. de tranſact.

Tamen exiſtimarem iſtis congruã portionem non aſsignandam, quia hæc portio inuenta eſt pro curatis & vicarijs perpetuis, non valentibus commodè viuere. c. j. de præb. in vj. clem. j. de iure patron. ſed iſti canonici non ſunt curati, nec perpetui vicarij, ideo non poterunt petere congruam portionem: & quando petunt illam ad monaſterium reuocari debent, & portio monachalis eis aſsignari debet, ſicut aliis religioſis, quia ſub obedientia ſunt Abbatis, à qua eis recedere non licet.

Item, quando monaſterium ſubiit onera terrarum, & ſoluit ea quæ incũbunt eccleſiæ, non debetur congrua portio deſeruienti eccleſiæ. Gulielmus de Montelaud. in c. j. col. ij. de præben. in vj. ſed monaſterium ſoluit decimas & alia onera pro eccleſia, ergo non debetur congrua portio deſeruienti eccleſiæ de alto monte.

Et ſic concluditur, iſtum canonicum regularẽ, qui deſeruit eccleſiæ & parochiæ de alto monte, vel aliis eccleſiis ſimilibus deſeruientes nõ eſſe curatos, nec quidem vicarios perpetuos, ſed temporales, & ad nutũ Abbatis remoueri poſſe. Ideo nec decimas, nec alios fructus pertinentes ad Abbatẽ, & monaſterium de alto monte percipere poterũt, niſi nomine Abbatis & conuentus, nec congruam portionẽ curatis, vel perpetuis vicariis debitã, ab Abbate petere poterũt, ſed portionẽ monachalem ſolitam in monaſterio dari, vel aliàs arbitrio boni viri contenti eſſe debent. Et ſic ſubſcripſi. Pariſius anno 1556. in menſe Iulio.

RESP. II.

An literæ tonſuræ rectè concipiantur.

HÆ literæ tonſuræ non videntur ritè conceptæ. Nam quamuis Abbatibus permiſſum ſit conferre tonſuram ſuis religioſis. c. j. & ij. lxix. diſtin. & in monaſterio vt ibi. tamen requiritur quod Abbas ſit benedictus & ſacerdos. vt patet in d. c. & c. cũ contingat. de ætate & qualit. de quibus qualitatibus non apparet.

Item hanc tonſuram poſſunt Abbates conferre iuxta formam datam eccleſiæ, in d. c. cum contingat. ſed forma eccleſiæ eſt vt nõniſi ſeptem annis completis detur alicui tonſura. c. fi. de tempor. ordinand. in vj. alioqui non valet. vt docet Card. in c. de his. in princip. xxviij. diſtinct. Ideò formam hanc adhibent Epiſcopi, vt inquirant de ætate promouendi cum teſtibus, & hoc in literis atteſtetur, quod non faciunt hæ literæ.

Præterea forma Eccleſiæ eſt vt illiterato non conferatur tonſura. cap. fin. & cap. præcipimus. xxxiiij. diſtin. & c. illiteratos. xxxvj. diſtinct. Ideò examinandus eſt qui tonſuram ſuſcipit, vt appareat an ſit de legitimo matrimonio natus, alioqui tonſuram ſumere non poteſt niſi ſecum diſpenſetur expreſsè, nec poteſt inferior Epiſcopo diſpenſare, niſi ſuper hoc habeat expreſſum priuilegium de quo non apparet. cap. j. de filus preſbyter. in vj.

Nec obeſt quod per ingreſſum religionis cenſetur legitimus & tollitur macula, verũ eſt quoad ordines vt eos ſumere poſsit. c. presbyterorum. lvj. diſtinct. c. j. de filus presbyter. Sed non poterit beneficia obtinere ſine diſpenſatione. c. j. & fi. eod. & c. j. illo tit. in vj. verum hic non apparet de legitimatione nec diſpenſatione, ergo beneficium obtinere non poterit.

Inſuper adhibendi ſunt duo teſtes ad probandum actum ſic eſſe ſactum, vt in ore duorum vel trium teſtiũ ſtet omne verbum. c. licet vniuerſis. de teſtib. c. relatum. de teſtam. non enim creditur literis Epiſcopi etiam ſigillatis, niſi adſint teſtes. c. poſt ceſsionem. de probati. ſic, & multominus credetur his literis tonſuræ tanquam priuatis, & ſic non fidem facientibus.

Etiam inſtrumentum profeſsionis non videtur probare, quando ſine teſtibus conſcriptum eſt, vt diximus de tonſura, nec enim creditur inſtrumẽto niſi duo adſint teſtes. l. generali. vbi glo. C. de tabular. lib. x. c. j, vbi doct. de fide inſtrument.

Adhæc ſcriptura tonſuræ eſt contraria profeſsioni. Nam in tonſura dicitur quod Abbas religioſo contulit tonſuram, & tamen non erat religioſus, quia apparet de profeſsione poſtea facta, & quis ante profeſsionem nõ dicitur religioſus, cum ad ſeculum redire poſsit. ca. conſulti. de ſtatu monach. & per totum. Ergo iſtæ ſcripturæ contrariæ

non probant l. scripturæ C. de fide instrum. Et sic imputandum est illi qui tales contrarias scripturas produxit. c. imputari. de fide instrum.

Præterea in professione recipienda debet Abbas consilium sui capituli requirere vt Io. Andre. & Panor. docent in c. ad apostolicam, in fin. de regularib. sed non apparet hic: nam quod omnes tãgit ab omnibus debet approbari per regul. iuris.

Item non apparet in qua ætate professus fuerit, & professio ante decimumquartũ annum facta non obligat, c. ad nostram. de regula. ideo de hoc, instrumentum loqui debebat.

Huc accedit quod in professione mentio fieri debet de tribus votis, alias expressio vnius nõ valet. ca. cum ad monasterium. de statu monach. sed hic parcheminier promittit stabilitatem, motum conuersionem, & obedientiam, sed omittit votum castitatis & paupertatis, ideo professio non valet, bene tamen valuisset si dixisset voueo regulam S. Benedicti, vel Martini seu alterius sed hic non dicit voueo, vt est in tit. de voto & voti redempt. quamobrem non valet ista professio.

RESP. III.

De prouisionibus, & Papæ dispensationibus.

Rouisionibus & dispensationibus Raimoneti Guitamãdi & Laurẽtij de Catelana visis, arbitror Raimonetum Guiramandum nullum ius habere in præpositura quod ex sequentibus constabit, & primò ex tonsura quæ literis probanda est. l. si qua per calumniam & ibi Iacob. Butr. C. de Episco. & cleric. Gui. Pap. q. 582. Reperitur, alioqui frustra iuberetur ordinato vt literas ab ordinante acciperet. c. legum. ij. q. j. sed hic Guiramandi non probat per literas, ergo non est tonsuratus: nam paria sunt non esse & non apparere l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. sed non apparet de tonsura, ergo non est tonsuratus d. Guiraman. & sic non capax ad beneficia. c. cum adeò de rescript. c. ex literis de transac.

Et si dicatur tonsuram probari testibus posse. Nam parem vim habent testes & instrumenta l. in exercendis. C. de fide instru. hoc est verum nisi in quibus casibus requiritur scriptura. vt in l. contractus. C. illo tit. & in hoc actio requiritur vt superius dictum fuit ergo non est tonsuratus.

Et quando vellet per testes probare, requireretur vt Guiramãdus probaret scripturã esse factam & demum amissam per t. testium in fi. C. de testib. l. si solennibus. de fide instrum. Guido Pap. q. 474. De materia. quod non probat Guiramandus, ergo non est tonsuratus.

Itẽ hoc casu nullo modo admitti debet ad probandum per testes, quia sua tonsura fuit probata falsa, & non esse in Registro episcopi ergo testes non possunt cõtra Registrum probare. Imo si admitterentur testes hoc casu esset præbere materiã falsum fabricandi, & delinquendi, quod iura abhorrent. in l. iurisgẽtiom. §. si paciscat. ff. de pact. l. conuenire. de pact. dotal. & testes deponerent vidisse hanc tonsuram falsam, ergo testes reijciendi sunt.

Itaque cum prædictæ literæ tonsuræ non valeant. d. Guiramandus non est clericus. Nam licet episcopus super defectu natalium dispensare possit ad tonsuram, & ad ordines minores, non tamen ad maiores nec ad parrochiales ecclesias aut dignitates. c. j. de filiis presbyterorũ in vj. nõ tamẽ potest episcopus dispensare cum filio suo in odiũ illius peccati, licet non potest filius etiam legitimus habere ecclesiam, in qua pater ministrauit. c. ad extirpãdas de filiis presbyter. alioqui induceretur episcopus ad delinquendum. Et dispẽsatio debet fieri cum causa, & ipse fauore filij sine aliqua causa dispensaret. cum episcopi sint cæci circa nepotes. glos. in ca. peruenit. j. quæst. iij. Et potestas episcopi vix potest extẽdi, quando est illegitimus ex coniugata, ex episcopo & religioso, & ex se genito: sed simpliciter cum bastardo episcopus posset, sed non cum illo qui habet impedimentũ quadruplex, etiam si inueniretur dispensatũ esse, quod non constat.

Et sic dispositio Papæ fundata super eo quod Guiramandus clericali charactere insignitus erat, est subreptitia & nulla nec prodest, cum dispẽsatio sit odiosa & restringenda. ca. j. in fin. de filijs presbyter. in vj.

Item non potest Papæ dispẽsatio prodesse, qua non dispensat super defectu natalium. Nam putabat Papa eum legitimatum à se, & sic habilem ad beneficia & ad alia, & rectè clericali charactere insignitum: quod tamen verum non erat, ergo ista Papæ dispensatio est subreptitia, & sic nulla. c. fi. de filiis presbytero. in vj.

Consequens est vt etiam non valeant maiores ordines recepti à dicto Guiramando, tum quod episcopus non habebat potestatem ad hoc dispẽsandum. c. j. de filijs presby. in vj. tum etiã quia non repetitur dispensatum secum. Ergo nec tonsura, nec ordines maiores, nec minores illi prosunt.

Non refragatur, quod præsumatur tonsura per literas sacerdotij & ordinum maiorum, vt docet Panor. in c. nisi de prob. hoc verũ quãdo quali præsumptione, & quãdo diuturnitas temporis adesset, tamen illa præsumptio non est sufficiens, ad plenã tonsuræ probationem, maxime hoc casu quia fuit episcopus deceptus, per has tonsuræ falsas literas. Igitur est præsumptio pro episcopo, quod viderit literas videlicet illas falsas quas nuper ostendit d. Guiramandus & illis inductus contulit ordines maiores ad quos non erat dispensatus prædictus Guitamãdus, & sic ex dictis literis sacerdotij non est præsumptio ad tonsuram, nisi quod falsò episcopus ordinans fuit deceptus.

Etiam in dispensatione Papæ non secum dispensatur ad ecclesias maiores post Pontificalem, imò hoc restringitur ibi non tamen maiores vel principales, sed præpositura est maior post Pontificalem in ecclesia dignitatum. Ergo ad illam non censetur dispensatus.

Nec facit quod Legatus Auenionensis confetendo illã hoc dispensauerit cum d. Guiramandi,

quia non potuit contra prohibitionē Papæ. Nam Papa tacite prohibuit, postquam ipse noluit secū dispensare, contra cuius prohibitionem legatus Aueniouēsis non potuit, & quia nullus legatus potest dispensare vt filius etiam legitimus habeat ibi beneficium, in quo pater ministrauit. c. dilectus. de fil. presbiterorum.

Nec qui[illegible]em voluit legatus dispēsare, si illi expressum fuisset Papam noluisse cum isto Guiramundo illegitimè de maioribus dignitatibus dispēsare. Nam procul dubiò nō est verisimile quod ipse legatus Aueniouensis fecisset quod ipse Papa noluisset, & quod longè est à verisimili est falsitatis imago, vt not. in ca. quia verisimile. de præsumptionib. & sic dispensatio legati est subreptitia cum D. Guiramandus hoc ei non expressent, & ideò nulla.

In alio vtraque dispensatio non potest prodesse. Nam esto quod vtraque valeret non obstantibus præmissis tamen nulla valebit isto casu, eò quod pater D. Guiramandi proximè ministrauit in eadem ecclesia. c. ad extirpandas. de filiis presbiterorum vt docet Staphile in tracta. de Literis gratiæ titul. de statu & qualitat. benef. versic. j. quod sit illegitimus, plus dicens quod quando præfectus est pater alicui ecclesiæ non potest filius illegitimus in illa ecclesia obtinere beneficium. c. adhæc de filijs presbiter. sed pater erat episcopus, ergo filius eius illegitimus, vt in illa ecclesia vbi pater erat episcopus, omninò præficeretur requirebatur expressio in dispensatione Papæ ad plura, & istud vitium non est expressum, ergo dispensatio vtraque & Papæ & legati subreptitia & nulla.

Etiam in dispensationibus ad quæcunque propatiente defectum natalium de stylo curiæ Romanæ non datur etiam à Papa ad dignitates maiores & principales vt docet Staphile. in tracta. de liter. gratiæ. titul. de modo & forma impetrā. vers. hinc est. Ideo non potuit legatus derogare huic stylo. Rationem dicit Staphile. ne ista dispensatio pariat inuidiam contra eum qui omnino est inhabilis, vt omnibus præficiatur, ac eos regat quibus subesse debebat.

Itē illa clausula posita in signatura etiā si canonicatus & præbenda, dignitates tamen maiores, intelligitur de dignitatibus maioribus post pontificalem de stylo curiæ Romanæ & nō de episcopatu c. si. de præbend. qui debet omninò exprimi cum sit culmen dignitatis. c. penul. de præbend. & non venit dignitatis nomine glos. in c. ij. de præbe. lib. vj.

Nec inuenitur in dispēsatione Papæ q̃ voluerit dispensare cū defectu nataliū ad maiores ordines, nec ad maiores dignitates, sed ad duo vel tria beneficia, si D. Guiramādus erat nobilis vel graduatus: sed Papa in dispositione & in concessione, nunquā apposuit clausulam non obstante defectu nataliū. quæ clausula erat necessaria. vt Felin. & alij docent in c. nonnulli de rescript. Ideo noluit Papa dispensare cum dicto defectu, sed si Guiramandus sit legitimatus vult secum ad duo dispensare, & ita se habet signatura Papæ, & sic Papæ dispensatio prodest vt censeatur dispensatus ad plura beneficia, sed non ad defectum natalium, quia nihil est expressum de defectu natalium in dispositione signaturæ.

Præterea non erat dispensatum cum D. Guiramando quod duo obtineret beneficia in eadē ecclesia, quæ est incompatibilitas maxima, vt probatur in c. literas de concess. præbend. Et ipse habebat canonicatum in ecclesia Dignēsi. Igitur non potest habere ibi præposituram, nec fuit dispensatum à Papa vt duo beneficia sub eodem tecto obtineret, nec etiam à legato, ergo non potest obtinere dictam præposituram.

Et sic concludēdo patet D. Guiramādi non tonsuratū, nec quidem dispēsatū de defectu natalium & sic perperam sumpsisse ordines, etiam maiores & d. præposituram, & sic incapacem & inhabilem ad eam, & ad quęcunque beneficia, & D. de Castelana rectè prouisum, & ius in d. præpositura Dignensi obtinere. Ideo his scriptis sic anno 1555. à natiuitate in mēse Ianuario indicauit sacrum magnum regis consilium pro D. de Castelana.

RESP. IIII.

e indulto Imperatori concesso, quoad episcopatus & alias dignitates.

Ntiocato Dei Opti. Maximi, Virginisque Mariæ præsidio. Inuictissimus Imperator Carolus quintus priuilegio à sanctissimo Papa donatus est isto, videlicet, vt nulli in certis suis terris de Abbatia, seu Prioratu prouideri possit, nisi intentione & consensu eius prius habitis. Quod si secus etiam à Papa factum fuerit, prouisionem nullius esse momēti decernitur. Vnde cum D. Ioannes de Palude in fauorem magistri Ioannis Lalemand constituisset suos procuratores ad resignādum in curia Roma. prioratum, beatæ Mariæ de Lauthenans, quē iam resignauerat, sed bullas nolebat obtinere de Lalemand sine intentione & consensu Imperatoris, qui consensit, vt licitè resignari posset prioratus in fauorem D. Ioannis Haneton, in cuius fauorem D. Lalemād resignauit, eique fuit à Papa prouisum, postea idē de Palude iterum resignauit in fauorem D. Antonij de Gorreuod administratore Perrot. dato, & habito etiā Imperatoris consensu: quæritur quis istorum ius habeat in prædicto prioratu de Lauthenans.

Duplex resignatio.

Breui respondeo D. Ioannem Haneton iure prouisum, & eum obtinere tā in possessorio quàm in petitorio debere, quia est ei prius prouisum, & in beneficiis attendimus tempus datæ. c. eam te, de rescrip. capit. cum cui. de præbendis. libr. vj. nam qui prior est tempore potior est iure. per reg. iuris. sed longo tempore prouisum fuit à sanctissimo Papa huic D. Haneton ante alios, ergo is est aliis præferendus.

Tempus datæ attenditur.

Secūdò duo sunt ex quibus humanorum affectuū cōstat effectus, teste Aristotele, videlicet, voluntas,

Duo requisita ad trāsferendū dominium cuiuscunque rei.

luntas, & potestas, quorum alterum si desit, nihil est quod explicari queat. c.cum in cunctis. §.inferiora.ibi qui velint & possint.de electio.& hoc docet Bal.in l.eum te.col.j.C.de dona. ante nupt. & in c.cum contingat.nu.x.col.iij. de iureiurand. & dicit Iuriscon.quod in omnibus rebus,quæ dominium transferunt, concurrat oportet affectus ab vtraque parte contrahentium, nam nisi animus vtriusque consentit, perduci ad effectum id quod inchoatur non potest.l.in omnibus rebus.ff.de act. & obligat. sed ista duo interuenerunt in resignatione & prouisione facta D.Haneton,ergo illa prouisio est potior.

Primò,interuenit voluntas resignantis,vt patet per procuratoriū D.Iohannis de Palude, vbi constituit procuratores suos ad resignandum in fauorem D.Lalemand, qui resignarunt,vt patet per signaturā D.Lalemand, & per bullam D.Haneton, ergo resignantis voluntas adest,quamobrem conqueri non debet,si iuxta suam voluntatē completum sit mandatum,& si nunc resilire velit, dici ei potest, sera prece subueniri tibi desideras. de quo in l.ij.C.de iuris & fac.ign.

Præterea, voluntas Papæ adest, qui prouidere voluit isti D.Haneton, vt patet per bullam illius, maxime ibi specialem gratiam facere volētes,&c.

Adhæc concurrit voluntas inclyti Imperatoris,vt patet etiā per literas suæ nominationis, vulgò *le placet*, ergo sequitur quod voluntas adfuit.

Item potestas non defuit, tam in Papa quàm in Imperatore,& nullus inficiari potestatem illorum potest.c.præposuit.de concessi.præb.l.de precario. ff.ad legem Rhodiā de iactu.& instar sacrilegij est disputare de potestate istorum.l.penu. C. de crimine sacrilegij ista duo interuenerunt in resignatione & prouisione D.Haneton, ergo illa est valida,quæ videtur sufficere, sed vt liquidò appareat alios nullum penitus ius habere,etiam coloratum, prosequar collationes & prouisiones singulorum, & primò dicam de Iohanne de Palude.

Prima resignatione facta resignāti nullū ius superest.

Tertiò, Iohannes de Palude nullum omninò potest post suam primam resignationem prætendere ius in d.prioratu quem resignauit, quia resignantibus iura sua,amplius non est dandus regressus.l.quæritur.§.si venditor.ff.de ædil.edic.Et quā periculosum in diuinis rebus sit, vt quis cedat iuri suo,& potestati,scriptura sacra declarat,cum Esau primatus suos inde perdidit,nec recipere postmodum potuit,quod semel amisit.c.quàm periculosum.vij.q.j.ideò per resignationem hic de Palude perdidit ius,quod in d.prioratu habebat.cap.quod in dubiis.& c.in præsentia.de renunciatione.etiam amisit possessionem,ob id non habuit post dictam resignationem nisi quandam detentionem. glo.& Doc.in c.inter in verbo assignari. de præben.d. de Rota decis. xxiij. fuit in nou. Igitur hic resignans iterum resignando non potuit plus iuris,quàm habebat transferre.l.traditio.ff.de acqui.rer.do.Bart. in l.si vniuersæ.C.de lega. nempe qui nihil habet, nihil dare potest. c.quod autem.de iure patr. & sic de Palude aliam resignationem facere non poterat,etiam in fauorem primi. vt concludit Gomes. in reg.de publ.resig.q.xviij. post Cassad. in.ix.decis. rubrica de concessiu. præben. multominus in fauorem alterius resignare potuit.

Quartò dicet quis de Palude resignans retinuit regressum, & fructus pro pensione,ergo istis non fuit priuatus.Respondeo regressum nullum resignantem retinuisse, saltem non apparet per procuratorium ab eo factum ad resignandum, verum est quod hoc recitatur in literis Imperatoris, sed illa recitatio nō obest veritati quia stari debet procuratorio resignantis.Ideo D.Lalemand potuit resignare, cū fuerit ei collatus prioratus, quia quilibet potest disponere liberè de re sua.l.in re mādata C.mād. etiam beneficiū sibi collatum potest quis resignare,quod nullis etiam laboribus & expensis acquisiuit.c.super hoc.de renūt.igitur. D.Lalemād post Papæ prouisionem potuit resignare d.prioratum de Lauthenans quē etiā resignauit & sic valet & tenet resignatio in fauorem D.Haneton facta.

Recitatio vel narratio facta in literis regiis nō præiudicat veritati.

Quintò, quāuis resignans pro pensione reseruauerit sibi fructus,tamen ea reseruatio non potuit impedire D.Lalemand quominus resignare posset sed resignans prędictus de Palude poterit recipere fructus d.prioratus, quamuis Hanetō illum possideat, quia res transiuit cum suo onere. l.alienatio. ff. de contrah.emp.

Reseruatio fructuū pro pensione facta à resignante non obest resignatario quin ipse plenum ius habeat.

Sextò Gorreuod nullum ius potest ex sua prouisione prætendere,tum quia d.prioratus de Lauthenans non vacabat,& beneficij nō vacantis nulla est prouisio.vt in rub. de concessio. præb. & ecclesiæ non vacāt.Imò requiritur regulariter quod vacet de iure & de facto.c.ij. ibid. Ægid.de Bellamer. consil.xix.in causa col.iij.versi.ij. Dom.consi. lxxxvj.in causa.in princ.alias punitur,qui in viuorum beneficium præficitur. c.j. ibid.

Vacatio & de iure & de facto requiritur antequam beneficium vt vacans possit impetrari.

Septimò non valet prouisio D.Gorreuod, quia est subreptitia & obreptitia,ob id nulla.ca.si motu proprio.de præbend. in sexto. cap.super literis. de rescriptis. vbi Felinus, & in hoc est subreptitia, quia Imperatori tacuit quod Do. de Palude iam resignauerat, quod si expressisset, Imperator nunquam consensisset,saltem non est verisimile,quod voluisset à D.Haneton auferre, qui est ei consiliarius, & vir magni nominis & scientiæ, ideò quod est longè à verisimili,est falsitatis imago. Bal.in c. quia verisimile.de præsumptio. saltem non ita facilè consensisset.c.postulasti.in fi.de rescrip.ętatem imperatori etiam tacuit, ob id subreptitia sua impetratio.c.super inordinata.de præb. simul verum valorem non expressit,ideo illa gratia est nulla gl. in clem.j. de præb.& Doct. in c.ad aures.de rescr.

Subreptitia & obreptitia prouisio.

Octauò D.Gorreuod,non solùm tacuit veritatem imò etiam expressit falsum, dicens quod D. Haneton detinuit,& adhuc detinebat indebitè, & tamen apparet cōtrarium, quod iustè possidet, & sic viuentis beneficium impetrauit, etiam expressit quod non habito consensu Imperatoris, quod est falsum, quia D. Haneton fuerat prouisum ex cōsensu Imperatoris, vt ex literis cōstat *du Placet.* Etiam non expressit de Palude resignans quòd iam resignauerat in fauorem D.Lalemand, quod si expressisset non obtinuisset, quia Papa non solet

prouidere de beneficio, de quo iam iure prouidit, & cum præiudicio alterius.c.quamuis.de rescript. in vj. nec videtur collationem quam fecit D. de Lalemand tollere velle, c.super eo.de offic. deleg. c.audita.de restit.spoliat. Oldrad. consil.cccxxiiij. Ideò Papa solet ponere in suis prouisionibus, dummodo tempore prouisionis ius non fuerit alicui quæsitum, Ioan.Andr. & Perus. in c. si postquam. de præbend.in vj. & sic descripsit in bulla D. Gorreuod, ergo deficit voluntas Papæ, vnde gratia est nulla, sed per primam prouisionem erat ius quæsitum D. Lalemand, ergo noluit Papa altori de Gorreuod prouidere, imo si Papa dixisset non obstante prima collatione, intelligeretur de inualida, non de valida. teste Felin. in ca. causam. col. xj. de rescript.

Stellionatus crimine tenetur qui plures suũ beneficium resignat.

Nonò illud planè addendum est quod resignãs iterum resignando deliquit, & crimine stellionatus tenetur.arg.text.in l.iij.§.maxime. ff.de crim.stell. Ibi sic dicitur, maxime autem in his locum habet, si quis fortè rem alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem alij distraxerit, vel permutauerit, vel in solutum dederit, & debet procurator fisci contra illum de Palude insistere, vt puniatur, etiam ratione variationis, quæ est prohibita maximè clericis.clem.vnica de renuntiat.

In periuriũ incidit qui bis idem beneficium resignat.

Decimo, iste secundò resignans ex multiplici capite notã periurij euadere non potest, cum quod iurauerit non reuocare procuratores directè vel indirectè, seu reuocari facere quouis quæsito colore, vel ingenio, sub pœna periurij, & ducentorum ducatorum auri de camera: vt constat in procuratorio D. Ioã. de Palude, postquam ergo reuocauit est periurus.glo.sing. in cap.fin. de procurat. in vj. quam doct. ibi probant. & in c.ex parte decani. de rescript. Imò cum quis constituit procuratorem ad resignandum beneficium, cum iuramento de non reuocando, non potest postea illum reuocare secundum vnam opinionem, quia in spiritualibus non cadit interesse.teste Innoc.in c.dilecto.de præbend.vt refert. do.de Rota decis.ciiij.nota quod vbi aliquis in antiq. & Anton.de Petrucia in tract. de virib.iura.in xix.effectu. vbi hoc casu dicit non esse locum pœnitentiæ, maxime in actibus in quibus adeundus est superior, vt est in hoc casu. teste Roch. Curtio in tracta.iurispatron. in verb.honorificum.quæst.xij.& Ias.in l.si non sortem.col.ij.de condic.indebi.ff.

Item quia D.de Palude iurauit perpetuò se ratum habiturum, quod gestum erit per procuratorem, vel procuratores suos, & tamen non habet ratum iterum renunciando ergo & secundò est periurus. Est etiam periurus, quia iurauit in secunda resignatione se non adhibuisse dolum, qui est calliditas, & fallacia ad decipiendum aliquem, l.j.§.dolum. ff.de dolo. quis maior dolus inueniri facilè potest, quàm subdolè auferre velle ius acquisitum in prioratu resignatario. D. Haneton ex prima resignatione?

Clausula nõ alias nec aliter, nec alio modo, quomodo veniat intelligenda.

Vndecimò, non refragatur quod resignans resignauit prioratum non aliter, nec alio modo, nisi vt acquireretur D.Lalemand, non fuit acquisitus illi dictus prioratus, ergo ipse resignans reseruauit sibi semper ius, per tex.in l.cum nõ sit alij acquisit. l. si me.in princ. ff.de acqui.possess. vbi nõ perditur possessio si alteri non quæratur, & idem text. in c. olim.j.iuncta glo.in verb.traditam.de restit.spolia. vbi tradita res sub conditione, si conditio non existat, pro non tradita habetur. Respõdeo, fateor illã clausulam nõ aliter, nec alio modo esse præcisam, nec valere in contrarium actum. allegatur glo. & Bald.in l.siquidem.C.de exceptio. sic cõsuluit Ias. etiam in resignatione. consil.lxxxvj. in causa. col. pen.in iij. vol.& in consi.clxij.in causa.col.iiij.nu.5. in ij.vol. & in l.ij.nu.142.C.de iure emphyteot.sed si bene consideretur primum procuratorium nihil fuit contra illud factum, quia resignans de Palude resignauit in fauorem de Lalemand retentis sibi fructibus pro pensione, propria etiam autoritate ab eo percipiendis, & leuandis in suos vsus, & non aliter nec alio modo, & quia Papa sic prouidit D. de Lalemand retentis fructibus pro pẽsione, ergo illa clausula non aliter nihil operatur, quia adimpleta est conditio, cum Papa sit insequutus voluntatem resignantis, & sic non potest resignans ob hoc conqueri cum adimpleta sit voluntas in procuratorio expressa.

Secũda resignatio nõ valet nisi fuerit facta mẽtio primæ.

Duodecimo, non valet secunda resignatio nisi fuerit reuocata prima, & illa reuocatio oportet quod perueniat ad notitiam collatoris, vel procuratoris.Clem.vna.de renunciat. Felin.& alij.in ca. ex parte decani.de rescript. sed hic non fuit aliqua reuocatio facta, ideo nõ valuit secũd.a teste Dom. consil.lxxxvj.in causa.

Dolus in impetratio nevitiat prouisionem.

Decimotertiò, non intendit Papa conferre, vbi dolus interuenit, vt ipse declarauit in regul.cancel. xxxviij. vnde solet apponere in bulla attentè quoque prouideas quod in renuntiatione prædicta dolus, vis, &c. non interueniat, sed nõ potuit maior dolus interuenire, quã secundo resignare illud, in quo nihil habebat, ergo intentio Papæ cõferendi secundo deficit, & sine intentione & voluntate nihil fieri potest, vt superius probatum extitit quæ in prouisione de Gorreuod facta desunt.

Decimoquartò, in regula Papæ Pauli moder. regu.xlvj. est expressè decisum his verbis, & si ipsum resignantem vel cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire contigerit, voluit sanctitas sua, quod primus cõsensus tenere debeat, & alij posteriores consensus, ac literæ illorum prætextu etiam sub priori data expeditæ, pro tempore nullius sint roboris vel momenti. Ecce quod secunda resignatio est nullius roboris, ergo non potest parere possessionem, nec titulum, iudices igitur non possunt in vim illius secundæ resignationis adiudicare D. Gorreuod possessionem nec aliquod ius, alioqui robur haberet sua prouisio, quod est in reg.cancell. prohibitum.

Quæcunq; dispositiones factæ vi secundæ resignationis sunt nullæ.

Decimoquintò, in reg.xxxiiij.in fin. dicitur sic, collationes quoque & quæuis aliæ dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde sequutæ nullius sint roboris, vel momenti, igitur quæcunque dispositiones factæ de

illo

illo prioratu post primam resignationem sunt nullæ, ergo secunda resignatio, & inde sequuta sunt nulla, & sic possessio capta: ergo ea iuuari non potest.

Resignanti bis obstat exceptio primæ resignationis.

Decimosextò, resignanti obstat exceptio resignationis spontaneæ, c. super hoc. de renunciat. & maximè nocet in possessorio etiam ad recuperandam possessionem. c. accepta. de restit. spoliat. sic etiam nocebit ei, qui in ius illius prætensum successit. per l. hæredem. & l. qui in ius. ff. de reg. iur.

Casus concessi Imperatori sup beneficiis in suo Imperio situ.

Decimoseptimò, in indulto Imperatori cōcesso sunt descripti sequentes casus, primus est quod nullus possit præfici ad Abbatiales dignitates, aut quorumcunque monasteriorum etiam ad prioratus, nisi habitis prius intentione & consensu Imperatoris.

Secundus casus est quod de aliis dignitatibus, secularibus principalibus & regularibus non prouideatur nisi oriundis in locis subiectis Imperatori, aut sibi gratis & acceptis. Illa dictio aut, ibi accipitur copulatiuè, vt sæpius in iure l. sæpe. ff. de verb. signific. volens dicere Papa, quod non possit prouideri etiam ab eo de principalibus dignitatibus secularibus, vel regularibus, nisi habita intentione & consensu Imperatoris, nam si de prioratibus inferioribus noluit prouideri sine consensu Imperatoris, fortius in dignitatibus maioribus. per auth. multò magis. C. de sacr. sanct. eccl. nec posset disquiri an illi essent grati & accepti, nisi de consensu Imperatoris præficerentur, & sic tria requiruntur in secundo casu, & quod sit principalis dignitas secularis vel regularis, puta Archiepiscopatus, aut Episcopatus, & quod ille cui prouidetur sit oriundus, tertiò quod de consensu Imperatoris fuerit prouisum.

Tertius casus est, quod gratiæ, expectatiuæ, reseruationes seu mandata de prouidendo non debent concedi alienigenis, vel extraneis, nec illis in vim istorum prouideri debet, nisi forsan consensus Imperatoris suffragetur, & sic in omnibus istis consensus Imperatoris requiritur qui habitus est à D. Ioanne Haneton.

Decimooctauò, obiicitur D. Lalemand non habuisse consensum Imperatoris ad acceptandum prioratum de Lauthenans, ergo non potuit illum acceptare, nec postea resignare. Respondeo contrarium patere in literis consensus Imperatoris, in quibus narratur quod D. Ioannes de Palude constituerat procuratores ad resignādum in fauorem Ioannis de Lalemand prioratum de Lauthenans, qui D. Lalemand nolebat super resignatione obtinere bullas sine literis nominationis Imperatoris, & sic abundè exprimit D. Lalemand, quod iam resignatio erat admissa à Papa per signaturam, sed bullas nolebat leuare sine consensu Imperatoris, qui consensit vt D. Haneton fieret resignatio, ergo resignatio facta ipsi valet: nam quod in vna persona statuitur, & in duabus locum habet. l. singularia. ff. si certum peta. vnde cum Imperator consenserit, vt Haneton possit acceptare, intelligitur tam ex resignatione de Lalemand, siue ex alio quocunque iure, & sic Haneton consensit.

Signatura obtenta si ne benepla cito Imperatoris non obstat quin postea vali dè bulla leuetur, dum illam bullam præcesserit dicti Imperatoris consensus.

Decimononò, D. Lalemand duo petebat alternatiuè, primò cōsensum Imperatoris, vt ipse posset in dicto prioratu præfici. Secūdò si forte Imperator propter ætatem nollet consentire vt ipse præficeretur, saltem consentiat quod dictæ resignationes fiant in fauorem D. Ioannis Haneton: ecce igitur quod supplicatur Imperatori, vt resignationes in plurali resignationis, & sic tam resignatio de Lalemand, quàm etiam de Palude fiant & cedant in vtilitatem D. Haneton, & postea Imperator videns Ioann. de Palude nullum ius habere, concessit D. Haneton, vt possit acceptare resignationē *d'iceluy*, videlicet Lalemand, *pour en iouyr*, &c. & postea se refert ad tenorē bullarū: videlicet, quod vtatur secundum tenorem bullæ, quam obtinebit à Papa, ergo in vim bullæ resignationis de Lalemand vti poterit D. Haneton prioratu de Lauthenans.

Alternatiua in petendo beneplacitum Imperatoris adhibita.

Vigesimò, non me mouet quod consensus Imperatoris fuerit, vt primo fieret resignatio D. Haneton, ergo in contrarium facta D. Lalemand vitiatur. Respondeo, hoc fuit expressum vt prædixi in literis Imperatoris, etiam quia illa ordinis omissio non vitiat actum. l. ij. in fin. ff. de vulg. quia ambæ istæ resignationes ad vnum effectum tendūt, ideò ex persona media nō vitiatur prouisio D. Haneton facta. Nam aut reouit prouisio facta D. Lalemand, & tunc non est dubium quin potuerit resignare, aut non tenuit, & tunc quia Papa vacantem inuenit, eo quod Lalemand resignauit, & sic nō acceptauit collationem sibi factam, ob id illum conferre Papa potuit per illam clausulā quouismodo etiam si hoc non fuisset expressum Imperatori, qui hoc cēsetur voluisse. arg. l. Titius. § fi. ff. de lib. & posth.

Ex omissione ordinis persona media non vitiat prouisionem.

Clausula aut quouis alio modo vacet.

Vigesimoprimò, interdicta sunt annalia. l. ij. in fin. ff. de interdic. Ideo D. Gorreuod post annum non potest prosequi possessorium, etiam si ius habuisset, quod nullum tamē habuit, vt dictū extitit.

Vigesimosecundò, de Gorreuod suscepit tonsuram ab Episcopo Nicopolitano vacante sede, quo tempore ad capitulum pertinebat administratio spiritualium. c. pen. & vlt. ne sede vacante, in vj. & sic capitulum poterat licentiam præstare Episcopo conferendi tonsuram. c. cum nullus. §. episcopo. de temporib. ord. in vj. Non autem alius, & ideo decanus ecclesiæ sancti Petri non potuit hanc facultatem præstare, nisi ei data esset potestas à capitulo. c. pen. de supplend. neg. præla. in vj.

Vacāte sede episcopi administratio spiritualium deuoluitur ad capitulum.

Vigesimotertiò, dictus Episcopus dicit se administratorem, sed debet de hoc imprimis constare, quia nō sufficit dicere nisi probetur. l. j. ff. si quadrupes paup. fecisse dica. & oportet quod à Papa sit constitutus. c. vlt. de supplend. neg. prælat. in vj.

Episcopus dicēs se esse administratorem hoc probare debet.

Vigesimoquartò, non facit fidem illa litera tonsuræ de Gorreuod, quia est signata ab eo qui non erat persona publica, nempe is non erat notarius, nec secretarius id temporis, quo eam conscripsit. Ideo est potius scriptura priuata, quā publica quæ sola non probat. l. instrumēta. C. de probat. c. ij. de fide instrum. & per supradicta liquidò apparet D. Hanetō iure à Papa fuisse prouisum & solū habere ius in prioratu de Lauthenans, & sic concludo. Datum Parisiis hoc anno 1548. mense Martio.

Scriptura priuata nō facit fidē.

RESP. V.

An collatio facta per dominum Legatum Auenionensem, sit potior collatione D. Cardinalis Lotharingi.

LEGATVS Auenionensis contulit prioratum sancti Marcellini, cuius collatio spectabat ad Cardinalem Lotharingum, qui obtinet indultum, vt nullus posit inter sex mẽses sua conferre beneficia. Quæsitum est an collatio facta per D. Legatũ Auenionensem valeat, vel collatio domini Cardinalis Lotharingi facta Ioãni Duble, & breui existimarẽ collationẽ D. Cardinalis Lotharingi potiorẽ. Nam quãuis legatus Auenionensis obtinuerit potestatem generalem cõferendi, tamen in Prouincia quàm in Delphinatu, tamen illi potestati derogatũ est per indultum concessum Do. Cardinali à Lotharingia, quia certum est quod specialis potestas data ei, derogat generali potestati legati. cap. 1. & cap. pastoralis. §. fin. de rescript. & generi per speciem derogatur. Regula generi de reg. iur. in sexto.

Maxime quia indultum exprimit vt nullus posit conferre beneficia Domini Cardinalis Lotharingi etiam legatus à latere. Ideo ista prohibitio impedit quominus legatus potuerit conferre, & si contulerit nullius momenti est sua collatio. Reclamante Do. Abbate Cluniacensi, & hoc per verba indulti probatur ibi, quem legatus etiam de latere, etiam Cardinales quoscunque, etiam motu simili & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, ac eum quibusuis prægnantibus efficacissimis & insolitis clausulis, ac irritantibus & aliis decretis, &c. Et sic ista clausula derogat potestati legati Auenionensis, quæ etiam est repetita in alio loco circa finem, ibi ac etiam per nos & successores nostros, ac quoscunque alios etiam dictæ sedis legatos de latere, &c. Etiam per clausulam non obstãtibus præmissis, ac cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis: necnon quibusuis literis facultatibus, & concessionibus sub quibuscunque formis & expressionibus verborum &c. Per hæc verba etiam censetur derogatum potestati Domini Legati Auenionensis, etiam si in potestate sua essent clausulæ derogatoriæ: quia in genere facta est illarum mentio. vt Bart. & Imola scribunt in l. si quis, in princ. de leg. iij. & text. in c. cum aliquibus. de rescript. in vj.

Etiam est alia clausula in non obstantibus, ibi, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes motu proprio & certa scientia similibus, quoad præmissa specialiter & expressè derogamus, cæterisq; contrariis quibuscunq;, &c. per quas clausulas apparet derogationem sufficienter expressam ad derogandum bullæ Do. Legati Auenionensis factam etiam cum derogatoriis derogatoriarum.

Item Papa in indulto sibi tantum reseruauit vt posit per resignationem in manibus suis factam vacantia beneficia conferre, ergo alis prohibuit. arg. l. cum Prætor. ff. de iudic. c. nonne. de præsumptionibus. & quia exceptio firmat prohibitionem & regulam in aliis casibus. l. prima. ff. de reg. iur. Ergo ista reseruatio Papæ facta vt resignata in manibus suis posit conferre beneficia, facit vt alij conferre non possint, & sic nec legatus Auenionensis, nec alij.

Præterea Papa potest derogare illis quæ fuerunt etiam statuta in concilio generali. c. significasti. de electio. multò fortius poterit derogare potestati datæ legato Auenionensi, etiam si fuerit data de consilio fratrum, vt prætenditur: nec per illa verba de consilio fratrum impeditur Papa illi derogare potestati, quia maiorẽ sibi retinet quàm det. c. dudum. de præbend. in vj. & ideo ex potestate sibi retenta derogauit concessioni. Do. Legati Auenionensis.

Item si le Mandataire & le Conseillier nommé du Roy, n'ont accepté le premier benefice qui a vacqué apres le moys, contant de l'insinuation de leurs lettres, ne pourront auoir aucũ autre benefice, mais sont exclus par leur negligence. [Item si Mandatarius & Consiliarius Regis nominatus primum beneficium, non acceptauerint, quod post mensem ab insinuatione literarum eorundem vacauit, aliud obtinere beneficium non poterunt, sed per propriam negligentiam exclusi sunt.] vt probat text. in c. si clericus. de præb. in vj. ***Parquoy l'ordinaire pourra conferer les benefices apres vacans***, [Quare ordinarius beneficia posteà vacantia conferre poterit] personis idoneis, ***sans aucun empeschement. Donné à Paris ce 28. de Mars 1552 auant Pasques.*** [sine aliquo obstaculo. Datum Parisiis xxvij. die Martij 1552. ante Pascha.]

RESP. VI.

De indulto, Reuerendiss. à Lotharingia Cardinali, concesso.

Reuerendissimus D. Cardinalis à Lotharingia amplissimum obtinet indultum, videlicet vt nulli etiam legato de latere, nec quidẽ summo Pontifici, nisi per resignationem liceat beneficia ad eius collationem, seu etiam dispositionem spectantia conferre, nec aliàs prouidere. Dubitatur an Reuerend. D. Legatus à latere qui amplissimam etiam de beneficiis habet prouidendi potestatem, cum derogationibus amplissimis posit de beneficiis quorum prouisio spectat ad dominum Reuerendiss. Cardinalem à Lotharingia prouidere.

Respõdeo Legatum de latere de his beneficiis, quorum dispositio ad præfatum Cardinalem spectat, non posse prouidere: tum ratione priuilegij dati D. Cardinali Lotharingo (vult enim sancta mater Ecclesia suis priuilegiis quosdam munire, & extra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere. c. vlt. §. item hiero. xxv. quæst. j.) & quia Papa indulsit eidem Cardinali Lotharingo, vt nullus conferre posit etiam Legatus à latere: ergo

re ergo voluntati Papæ standum est. ca.porro. de priuileg. maximè in beneficiis in quibus habet plenariam potestatem. c.ij. de præbend.in vj. clem.j. vt lite penden. & quod præcipitur imperatur, & quod imperatur necesse est fieri, si nõ fiat pœnam habet. c.fio. xiiij. q.j. præcipit Papa vt nullus ista cooferat beneficia,ergo nullus conferre illa debet.

Tum quia Papa in indulto se adstringit, vt nec quidem ipse conferat præterquam per resignationem, ergo nullus alius potest, etiam Legatus à latere,etiam per resignationem prouidere, quia exceptio firmat regulã. l.j. ff. de reg.iur. sed Papa excipit se posse conferre per resignationem tantum, ergo nullus alius poterit etiam per resignationem.

Adhæc annullantur collationes in contrarium factæ in indulto,ergo si legatus à latere, vel alius contulerit,collationes sunt nullę & irritę,quia hoc etiam in indulto est expressum, ibi ac etiam per nos & successores nostros,ac quoscunque alios etiam dictæ sedis Legatos,etiam de latere, ac nuntios nunc, & pro tempore deputatos, quamuis etiam speciali facultate fungentes de beneficiis prædictis nullatenus prouideant, ac disponant insuper sit irritum & inane, si secus super præmissis à quoquam,quauis authoritate, etiam per nos, & dictos Legatos, & nuntios scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nec refragatur, quod Papa his indultis derogauit in concessione potestatis facta Reuerendiss. Legato à latere,ergo Legatus prouidere poterit.Respondeo,Papa nõ derogauit nec derogare vo[...]

Primò non derogauit indulto Cardinalis Lotharingo, quia hoc noo expressit in facultate data D.Legato à latere, ergo non derogauit nec derogatio quantumcunque generalis non comprehendit Cardinales nisi de illis sit expressa facta mẽtio. text.in c.vno.§.omnem.vbi doct. de scismatic. lib. vj.c.ij. de cleric.non residen. & ibi interpretes, & Panorm.in repet. §.qui vero.c.extirpãdæ. col.viij. num. 25. de præbeod. & dispositio generalis non comprehendit maiora expressis. ca. sedes. de rescrip. ergo in derogationibus potestatis D.Legati non comprehenduntur indulta D. Cardinalium: quia de his non est expressa facta mentio, vt decebat, nec de aliis similibus: ergo illæ derogationes positæ in bulla D. Legati non continebunt Cardinales de quibus non est actum, nec quidem cogitatum.

Nec me mouet, si dicatur expressam fuisse mẽtionem in bulla D.Legati ibi ac quibusuis priuilegiis & indultis generalibus vel specialibus &c. Respondeo, Papam fecisse mentionem de indultis monasteriorum & ordinum, sed non de indultis Cardinalium,vt est expressum ibi indultis generalibus vel specialibus ordinibus quibuscunque etiam Cistercien. & Cluniacen. quomodo libet concessis cõfirmatis & innouatis, &c. ergo indulto D. Cardinalis Lotharingi noluit derogare, nec derogauit, quia nullam de eo fecit mẽtionem, & sic consuluit Calder.consi.xj. habet ordo tit. de priuileg. dicens non derogari priuilegio nisi fiat mentio de Cardinali protectore & nulla clausula illi derogat, nisi Cardinalem nominet.

Præterea voluit Papa in indulto D. Cardinalis Lotharingi vt nullo modo derogari possit huic indulto, ibi decernentes præsentes literas de nullitatis vitio aut intentionis defectu notari seu illis derogari non posse, ergo Papa per potestatẽ datam D.Legato non derogauit prædicto indulto.

Nec obstat si diceretur derogationem in potestate D. Legati esse valde generalem, dicentem cuiuscunque tenoris existat, etiam si de verbo ad verbum de indulto huiusmodi expressa esset facienda mentio. Respondeo, illam clausulam non sufficere ad derogandum indulto D. Cardinalis Lotharingi per l. si nihil §. in legatis ff. de lega.j.& not.Barto.in l.si quis in principio ff. de legat. iij. & Feli.in c.nonnulli de rescrip. vbi si sit aliqua clausula specialis posita in primo actu oportet quod de illa fiat menoo, alias derogatum non est illi sed ooo est facta mẽtio in facultate D. Legati de clausulis in indulto conteotis, & quod illi indulto non possit derogari & de aliis clausulis necessariis: ergo non censetur derogatum.

Nam in indulto D. Cardinalis Lotharingi est quod non possit derogari per quascunque clausulas, ibi ac cũ quibusuis prægnãtibus efficacissimis & insolitis clausulis ac irritantibus, & aliis decretis emanassent, seu emanarent.&c.Ergo etiam de ista clausula erat facienda specialis mentio, si Papa voluisset huic indulto derogare, & facere mentionẽ de Cardinalatu, & ista omisit in facultate data D.Legato, ergo noluit derogare his indultis Cardinaliũ, maximè indulto istius D. Lotharingi, sic consuluit Card.consi.lij. dominus Gregorius vbi firmat quod dispositio habẽs specialem clausulam derogatoriam, non tollitur per sequentem derogatoriam, nisi appareat in secunda disponentem specialiter pœnituisse de ea, sed non potest apparere quod Papã specialiter pœnituit nisi specialiter reminiscatur primi indulti, ergo &c. Feli.in c. accedens num.iiij. de præscrip.

Item Papa dicit in principio indulti magnitudine meritorum dignum, quia potius debitum reputauimus, postquam Papa hoc putat esse debitũ D.Cardinalis Lotharingi, illi fieret iniuria si eidem debitum auferretur. Ideo Papa noluit eidem auferre, quia dicit regula iuris neminem posse mutare consilium in alterius iniuriam. Imo dicit Papa in c.priuilegia xxv.q.ij. priuilegia ecclesiarum & sacerdotum intemerata & inuiolata cunctis decreuimus manere temporibus &c. & cap. priuilegia. ij. ibidem.

Nam quod semel placuit amplius displicere nõ debet. per regu. iuris in vj.& quod semel Papa approbauit amplius non reprobare intendit, vt iurisconsultus ait in l. Pomponius j.ff.de nego. gest. l.in arenam. C.de inoffic.testa.& quæ de labiis Papæ processerunt oõ vult irrita facere iuxta verbũ Domini. Nec variare Papa intendit, imò non est præsumendum de mutatiooe voluntatis Papæ, si non appareat: igitur concludendo dicemus nullũ, nec quidem legatum, beneficia ad collationem, vel prouisionem Reuerendissimi D. Cardinalis Lotharingi

tharingi ſpectantia conferre, vel aliter prouidere poſſe, quod ſi quis in contrarium prouiderit, collatio & prouiſio facta eſt nulla, niſi à Papa facta fuerit per reſignationem: & ita ſubſcripſi hoc anno 1553. in menſe Iulio. Alia multa ſuper hoc ſcripſiſſem niſi vidiſſem conſilium Laſ.qoi io indiuiduo conſuluit, ſuper indulto D. Cardi. Rothomagenſis ad quem vos nunc reiicio. eſt conſilium cxxj. viſo themate. in iiij. vol.

Indultum nominationis Curiæ Pariſienſis.

PAVLVS EPISCOPVS, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, ea, quæ à prædeceſſoribus ſuis Romanis pontificibus, perſonis benemeritis, præſertim ſupremarũ Catholicorum regum curiarum, in iuſtitia miniſtranda, operoſæ diligentiæ ſtudiis, omni tempore impedentibus, gratioſe conceſſa dicũtur approbare, & innouare, & deſuper diſponere prout in domino conſpicit ſalubriter expedire. Sane chariſſimus in Chriſto filius noſter Franciſcus Frãcorum rex Chriſtianiſſimus ſuo & dilectorum filiorum modernorum, Cancellarij, Præſidentium, & Conſiliariorum ſuæ ſupremæ Curiæ Parlamenti Pariſiẽſis nominibus. Nobis nuper exponi fecit. Quod licet dudum felicis recordationis Eugenius Papa IIII. prædeceſſor noſter procurante claræ memoriæ Carolo Francorum Rege tunc in humanis agẽte, literas Apoſtolicas in forma gratiarum expectatiuarum, ſeu mandatorum de prouidendo, tunc & pro tempore exiſtentibus regni Franciæ Cancellario: necnon Præſidentibus & Conſiliariis Curiæ Parlamenti Pariſienſis quorũ nonnulli laici eſſe conſueuerunt: ac per eoſdem laicos loco ſui, nominandis parentibus, familiaribus, & aliis tunc expreſſis de eiuſdem Curiæ corpore & gremio exiſtentibus perſonis, de omnium & ſingulorum Epiſcoporum, Abbatum, & capitulorum, & aliorum ordinariorum collatorum, dicti regni collationes, & alias quaſlibet diſpoſitiones. Ita vt Cancellario, Præſidenti, Conſiliario clerico, ſeu perſonæ per Cancellarium Præſidentẽ, aut Conſiliarium, ſeu aliam perſonã dictæ Curiæ laicam. Et ad obtinẽda beneficia eccleſiaſtica non capacẽ nominatam, ad eiuſdem Caroli, & pro tempore exiſtentis Regi nominationem vni ex eiſdem ordinariis collatoribus, per ſuas patentes literas, de perſona huiuſmodi faciendam. De vno beneficio eccleſiaſtico ſeculari, vel cuiuſuis etiam Cluniacenſ. ordinis regulari, ſemel in Cancellarij, Præſidentis, Conſiliarij, ſeu perſonæ nominandæ, & ordinarij collatoris huiuſmodi vita duntaxat per eundem ordinarium collatorẽ prouideri deberet: authoritate Apoſtolica perpetuò conceſſerit certis executoribus qui in dictorum ordinariorum collatorum negligentiam perſonis, vt præfertur, nominatis de beneficiis huiuſmodi prouidere poſſeot deſuper deputatis. Tamen pro eo quod Cancellarius, Præſidentes, Conſiliarij & perſonæ Curiæ huiuſmodi qui pro tempore fuerint, literis & gratiis illis vti & illarum effectũ proſequi forſan prætermiſerunt, à nonnullis de viribus literarum prædictarum hæſitatur. Quare præfatus Franciſcus Rex ſuo ac eorundem modernorum Cancellarij, Præſidentium, & Conſiliariorum nominibus prædictis, nobis humiliter ſupplicari fecit: vt ne Cancellarius, Præſidentes, ac Conſiliarij & perſonæ Curiæ huiuſmodi qui in reddendis iuribus in regno prædicto continuò intenti exiſtunt, dictarum literarum fruſtrentur effectu. In præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos modernos Cancellarium, Præſidentes, & Conſiliarios præfatos ac eorum ſingulos à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & ioterdicti, aliiſque eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis à iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet ionodaò exiſtunt ad effectum præſeotium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluenies, & abſolutos fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati literas Eugenij prædeceſſoris huiuſmodi. Cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis. Etiam ad hoc vt Cancellarius, Præſidentes, & Cõſiliarij Curiæ Parlamẽti Pariſienſis huiuſmodi, nunc, & pro tempore exiſtentes beneficia eccleſiaſtica, ſecularia vel regularia ſub dictis gratiis compræhenſa aſſequi, & illis de eiſdem beneficiis illorum pro tempore occurrente vacatione per eoſdem ordinarios collatores aut Iudices per nos infra deputatos prouidere liberè poſſit. Ita tamen quod propterea perſonis mãdata (iuxta formam capituli mandatum & duarum ſequentium Decretalium) pro tempore habentibus præiudicium aliquod non afferarit, nec prætextu nominationum in vim præſentium faciendarum, à proſequutione mandatorum huiuſmodi excludantur, authoritate Apoſtolica tenore præſentiũ approbamus, cõfirmamus, & innouamus eiſdem modernis & pro tempore exiſtentibus Cancellario, Præſidentibus, Conſiliariis & perſonis vt beneficia eccleſiaſtica, ſecularia vel regularia ſupra valorem ducentarum librarum turooenſ. graoarum expectatiuarum, ſeu literarum mandati, de prouidendo, ac nominationum, per præfatum Franciſcum & pro tempore præſentem Francorum regem faciendarum huiuſmodi vigore acceptare, ſeu requirere minimè teneantur, indulgemus. Decernentes Eugenij prædeceſſoris, huiuſmodi ac præſentes literas, ſub quibuſuis reuocationibus, aut ſuſpenſionibus, quarũcunque ſimiliũ vel diſſimilium gratiarum minimè compræhenſas. Sed ſemper ab illis exceptas exiſtere. Et quotiens illas reuocare cõtigerit, totiens in priſtinum ſtatum reſtitutas fore & eſſe. Sicque per quoſcunque iudices, & cauſarum palam huiuſmodi auditores, ſublata eis quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigent attemptari. Quocirca dilectis filiis ſancti Maglorij Pariſ. & ſancti Victoris prope & extra muros Pariſiẽſes monaſteriorũ

Abbatibus,

Abbatibus, ac Cancellario ecclesiæ Parisiensis per Apostolica scripta mandamus: quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcũque vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte præfati Francisci & pro tempore existentis Francorum regis, ac Cancellarij, Præsidentium, & Cõsiliariorum etiam pro tempore existentium: prædictorũ desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant authoritate nostra præsentes, & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari: ac singulos quos ipsæ præsentes literæ concernunt illos pacifice gaudere. Non permittentes eos desuper per quoscunque contra earũdem præsentium tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis quas præfatus Eugenius prædecessor in dictis suis literis voluit non obstare. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo hominum liceat hanc paginã nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, innouationis, indulti, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurũ. Datum extra muros Nicienses anno incarnationis Dominicæ M. D. XXXVIII. tertiodecimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri: anno quarto. Sic signatum supra plicam N. Polliaci. Et in dorso est scriptum. Registrata in secretaria Apostolica Rotulo. 2. ÷. 2. Collatio facta est cum originali. Sic signatum: Du Tillet. Collatio facta est, & in fine subscriptum est. Extractum à registris ordinationum regiarum. In Curia Parlamenti registratarum. Sic signatum Bertuyer.

Pro copia & collatione, per me Notariũ subsignatum factum. Gouchezon Mauries.

FRANÇOIS, *par la grace de Dieu Roy de France, à nostre amé & cousin le Cardinal de Carpy, Abbé commandataire de l'Abbaye de Coulons, Diocese de Chartres, Salut & dilection. Comme pour consideration du grand soin, cure & solicitude, & des grãds peines & labeurs qu'il conuient à nostre aimé & feal Chancellier prendre, & auoir continuellement: tant pour le regard, charge & superintendance de toute la Iustice establie en nostre Royaume, & en tous & chacuns les pays de nostre obeissance, que des autres choses dependans d'icelles & de sondict office de Chancelier. Et que noz amés & feaux Presidens, Maistres des Requestes de nostre hostel, Cõseilliers, Aduocats, & Procureur general, Greffiers & Notaires de nostre Cour de Parlemẽt de Paris, qui est la premiere, capitale & principale Cour & Iurisdiction souueraine de nostre Royaume, & chacun d'eux en leur regard, charge & office, ont & supportét iournellement, tant pour l'administration de Iustice, bien, protection, & entretenement de la chose publicque, que conseruation des droicts, franchises & libertés de l'Eglise Gallicane, premier & principal estat d'icelle chose publicque. Eussions à grande & instante priere & requeste obtenu de nostre sainct pere le Pape Paul troisiesme de ce nom, au voyage que sa Saincteté & nous, & pareillement l'Empereur nostre beau frere, auons faict l'Esté dernier en la ville de Nice, pour le bien de la paix de toute Chrestienté, Indult, faculté, & priuilege de nommer tant nostredict Chancellier que chacun desdicts Presidens, Maistres desdictes requestes de nostredict hostel, Conseilliers en nostredicte Cour de Parlement de Paris, que de nosdicts Aduocats & Procureur general, Greffiers & Notaires d'icelle Cour ou autres, qu'ils voudroyent presenter ou nõmer à tel ses patrons & collateurs de nostre Royaume, que bon leur semblera, pour estre pourueu à nostre nomination du premier benefice seculier ou regulier de quelque qualité qu'il soit, vacant par mort en leur nomination patronage, collation, ou autre disposition. Sans toutes-fois qu'ils soyent tenus l'accepter si bon ne leur semble, s'il n'est de la valeur de deux cens liures de reuenu annuel & au dessus, toutes charges desduictes & supportees auec la clause de decret, irritant toute autre collation faicte au preiudice dudict nommé. Et ce pour vne fois seulement en la vie de chacun desdicts collateurs & patrons, & en la vie de nostredict Chancellier, & de chacun d'iceux Presidens, Maistres desdictes requestes, Conseilliers, Aduocats & Procureur general, Greffiers & Notaires de nostredicte Cour. Voulant nostredict sainct pere le Pape iceux nommez, par nous estre preferez à tous autres, mesmement aux gradués simples, & nommez en quelque mois que eschee la vacation desdicts benefices: & generallement à tous autres de quelque qualité qu'ils soyent, ou puissent estre, sauf & excepté les mandataires Apostoliques, reçeus en nostre Royaume selon la forme sur ce introduicte & obseruee, demeurans en leur prerogatiues accoustumees Suiuãt lequel indult ait nostredicte cour de nostre congé & permission faict certain roolle, duquel chacun des dessusdicts se seroit nommé & presenté, ou autre pour luy, à tel patron, & collateur qu'ils auroyent voulu choisir & eslire. Et soit ainsi que nostre aimé & feal maistre François Tauel Conseiller lay en nostredicte Cour de Parlement, ait nommé en son lieu maistre Claude Briconnet escolier estudiãt à Paris aux benefices de vostre nomination, presentation, ou collation, à cause de vostredicte Abbaye de Coulons. Sçauoir faisons que nous suyuant ledict indult, faculté, & priuilege de ce à nous octroyé par nostredict sainct Pere, & desirans iceluy sortir effect: Vous auons nommé & presenté, nommons & presentons par ces presentes, ledict maistre Claude Briconnet clerc, vous prians & neantmoins mandans qu'en obtemperant par vous au vouloir, intention & ordonnance de nostredict sainct Pere, & audict priuilege à nous octroyé par sadicte sainctété, vous ayez à le pourueoir du premier benefice seculier, ou regulier,* de quel

de quelque qualité qu'il ſoit, qui vacquera par mort à voſtredicte preſentation, nomination, collation ou autre diſpoſition à cauſe de voſtredicte Abbaye de Coulons, apres la ſignification ou notification qui vous ſera faicte de ceſdictes preſentes. Sãs toutes-fois (comme dict eſt) que ledict Briconnet ſoit tenu, ſi bon ne luy ſemble l'accepter, ſinon qu'il ſoit de la valeur de deux cent liures de reuenu annuel & au deſſus, toutes charges deſduictes & ſupportees. Car tel eſt noſtre plaiſir. Donné à Paris le vingt-ſeptieſme iour de Iulliet, l'an de grace 1519. Et de noſtre Regne le vingt-cinquieſme. Ainſi ſigné par le Roy Robertet, & ſeellé ſur ſimple queue en cire iaulne.

TRANSLATIO.

FRANCISCVS, Dei gratia Frãcorum Rex, dilecto & cõſobrino noſtro Cardinali de Carpy, Abbati & Abbatię de Coulons cõmendatario, Diœceſis Carnutorum, Salutem & dilectionem. Cùm ſummi illius ſtudii, curæ & ſolicitudinis ratione habita, grauiſsimíque laboris, quẽ dilectus & fidelis noſter Cancellarius continuè impendit, tam propter iuſtitiæ in regno noſtro aliíſque locis noſtræ Coronæ ſubiacentibus reſpectum, curam & ſuperemiñẽtiam, quàm ob alia multa, quæ ſunt præcedentium tanquam acceſſoria, necnon in ipſius Cancellarij muneris fauorem, quódque noſtri dilecti & fideles Præſides, libellorum noſtrorum magiſtri, Cõciliarij, Aduocati, Procurator noſter, Scribæ publici, Notariíque in hac noſtra Parlamenti Pariſienſis curia, quæ omnium prima & ſuprema huius regni curia eſt, atque iuriſdictio, ac eorum ſinguli in ſuo munere ſtudiose obeundo multos quotidie labores ſumant & tolerent, tam iuſtitiæ adminiſtrandæ, Reíquepublicæ protegendæ cauſa, quàm vt iura, immunitates & libertates eccleſiæ Gallicanæ conſeruentur: Cùm inquam, à ſanctiſsimo noſtro patre Papa Paulo huius nominis tertio in eo itinere, quod Sanctitas ſua, nóſq; & Imperator ſororius noſter proxima æſtate in vrbem Niciam fecimus, quò totius orbis Chriſtiani paci conſuleretur, ſuppliciter illud atque inſtanter petentes impetraſſemus, vt nobis plena poteſtas ac priuilegium nominandi concederetur, tam noſtrum Cancellarium, ſingulos d. Præſides, libellorum noſtrorum Præfectos, Conſiliarios in noſtra Parlamenti Pariſienſis curia, quàm dictos Aduocatos, Procuratorem noſtrum, Scribas publicos, Notarióſque in eadem curia, alióſque qui eos in patronos & collatores huius regni ſuos, quos velint, nominent, vel etiam præſentent, quò eis ad noſtam nominationem de primo beneficio, ſiue ſeculari, ſiue regulari, qualecunque ſit, ꝙ per mortẽ, in eorum nominatione, patronatu, collatione vel alia diſpoſitione vacat, prouideatur. Quod tamen acceptare, ſi nolint, non tenebuntur, niſi ducentarũ librarum, vel ampliùs, in annuum reditum æquet ſummam, omnibus oneribus remotis, cum clauſula decretali, infirmando aliam omnem collationem in præiudicium dicti nominati factam: idq; ſemel duntaxat, ſingulis eorum collatoribus & patronis viuentibus. Atque in vita noſtri dicti Cancellarij, & ſingulorum d. Præſidum, libellorum Magiſtrorum, Conſiliariorum, Aduocatorum, Procuratoris noſtri, Scribarum publicorũ, & Notariorũ noſtræ d. curiæ. Voluit ſanctiſsimus pater noſter Papa, eos, qui à nobis nominati fuerint, cæteris omnibus, atque adeò graduatis ſimplicibus, & nominatis, quocunque menſe vacatio dictorum beneficiorum exiſtat & generaliter cuiuſuis conditionis hominibus, longè anteponi, exceptis mandatariis Apoſtolicis, in regnũ noſtrum ſecundum formam de eo præſcriptam & obſeruatam intromiſsis, ac ſuis prærogatiuis ſolins vtentibus: cuius indulti tenorem inſequendo, noſtra d. curia ex noſtra licentia & voluntate certum quoddam album atque regiſtrum confecit, in quo ſinguli eorum, quorum mentionem fecimus, aut alius eorundem nomine ſe nominaret vel præſentaret, quem patronum & collatorem eligere voluerit. Cúmque dilectus noſter & fidelis magiſter Franciſcus Tauellus, Conſiliarius laicus in noſtra d. Parlamenti curia, in ſuum locum magiſtrum Claudium Bricõnetum ſcholaſticum, Pariſiis literis incumbentem, ad beneficia veſtræ nominationis, præſentationis vel collationis, d. Abbatiæ de Coulons occaſione, nominauerit. Notum facimus, quod ex edicto, indulto, facultate & priuilegio ſuper hoc nobis à ſanctiſsimo Patre noſtro conceſſo, percupientes illud ſortiri effectum: vobis nominauimus & præſentauimus, nominamus & præſentamus per has præſentes d. magiſtrum Claudium Briconnetum ſcholaſticum, vos orantes, ac nihilominus iniungentes, vti voluntati, intentioni & mandato ſanctiſsimi Patris noſtri, & d. priuilegio nobis per ſuam Sanctitatem conceſſo, obtemperantes, & de aliquo beneficio ſeculari, aut regulari, qualecunque ſit, facta harum notificatione, prouideatis, quod per mortem in veſtra prædicta præſentatione, nominatione, collatione, vel alia diſpoſitione propter d. Abbatiam veſtram de Coulons vacabit: quod tamen (vt dictum eſt) prædictus Bricõnetus vltra ſuum placitum acceptare non tenebitur, niſi in annuam penſionem ducentarum librarum, & ampliùs, ſummam conficiat, oneribus omnibus deductis. Ita etenim nobis placet. Datum Pariſiis xxvii. Iulij die, Anno Domini M. ccccc. xxxix. Regni autẽ noſtri xxv. Sic ſignatum à Rege, Robertet: ac ſignum his ex ſimplici cannabi, croceíque coloris cera appoſitum.

HENRY par la grace de Dieu Roy de Frãce, à noſtre aymé & feal l'Abbé de l'Abbaye de Coulons, dioceſe de Chartres, Salut & dilection. Comme en enſuyuant l'indult, priuilege & faculté octroyee par noſtre ſainct pere le Pape Paul troiſieſme de ce nom, à la grande & inſtante priere de feu noſtre treſcher ſeigneur, & Pere le Roy, que Dieu abſolue. A noſtre amé & feal Chancellier, nos Preſidens, maiſtres des requeſtes de noſtre hoſtel, Conſeillers, Aduocats, & Procureur general, Greffiers, & Notaires, de noſtre cour de Parlement de Paris, & chacun d'eux de ſoy preſenter, & nommer

mer ou aultres qu'ils vouldroient presenter, & nommer en leur lieu. A tel des patrons & collateurs de nostredict Roy ainsi que bon leur sembleroit, pour estre pourueus à nostre nomination du premier benefice de la valeur de deux cens liures de reuenu annuel, & au dessus. toutes charges desduictes & supportees: nostre amé & feal Cōseillier lay en nostredicte cour de parlement, maistre Françoys Tauel, ayt par cy deuant nommé en son lieu, maistre Claude Briconnet clerc, au benefice de vostre nomination, presentation, ou collation, à cause de vostredicte Abbaye de Coulōs. Et nostredict feu seigneur & pere par ses lettres patētes donees à Paris le 17. iour de Iulliet l'ā 1539. cy attachees soubs le contre seel de nostre Chancellerie, ait nommé & presenté iceluy maistre Claude Bricōnet, à nostre aymé cousin le Cardinal de Carpy, lors Abbé de ladicte Abbaye pour pourueoir iceluy Bricōnet, du premier benefice seculier ou regulier de quelque qualité qu'il soit, qui vacqueroit par mort à sadicte presentation, nomination, collation ou aultre disposition, à cause de ladicte Abbaye de Coulons. Lesquelles lettres auroient esté insinuees & notifiees à nostredict cousin le Cardinal de Carpy, ou ses vicaires de ladicte Abbaye de Coulons Et auroit nostredict cousin, le Cardinal de Carpy resigné ladicte Abbaye sās auoir pourueu ledict Bricōnet d'aulcun benefice Peurce est il que nous vous prions, & neantmoins mandons que en obtemperant, par vous, au vouloir & intention de nostredict sainct Pere, & audict priuilege & lettres de nominatiō, de nostredict feu Seigneur & Pere, vous ayés à prouuoir ledict Bricōnet. Lequel à ceste fin entant que besoin seroit vous auons derechef nommé & presenté, nommons & presentons par ces presentes. Pour iceluy Briconnet prouuoir du premier benefice seculier ou regulier de quelque qualité qu'il soit qui vacquera par mort à vostredicte presentation, nominatiō, collation, ou autre disposition à cause de vostredicte Abbaye de Coulons, sans toutesfois que ledict Briconnet soit tenu si bon ne luy semble, l'accepter: sinon qu'il soit de la valeur de deux cēs liures de reuenu annuel, toutes charges desduictes & supportees: car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 29. iour de Iuin, l'an de grace 1549 Et de nostre Regne le troisiesme. Ainsi signé par le Roy Bouchet, & seellé sur simple queue de cire iaune.

TRANSLATIO.

HENRICVS Dei gratia Francorum Rex, dilecto ac fideli nostro Abbati Abbatiæ de Coulons, diœcesis Carnutensis, Salutem. Cùm ex indulto, facultate & priuilegio a Sanctiss. nostro patre Papa Paulo huius nominis tertio, per instantes charissimi quondam Domini preces, nostri genitoris charissimi, memoriæ Regis, quem Deus clementer intueatur concesso, dilecto ac fideli nostro Cancellario, nostris Præsidibus, libellorum nostrorum Præfectis, Consiliariis, Aduocatis, Procuratori nostro, Scribis publicis, Notariisque in nostri parlamenti Parisiensis Curia, & eorum singulis, vt plenam nominandi & se præsentandi potestatem habeant, aliósque, qui eos in patronos & collatores suos, quos velint in hoc Regno, dicant, vel etiam præsentent, vt ad nostram nominationem primi beneficij, ducentorū francorum vel ampliùs summam in annuum reditum æquantis, possessione fruantur: deductis & toleratis omnibus onenbus: dilectus noster & fidelis D. Franciscus Tauellus, Consiliarius laicus in d. nostri Parlamenti Curia, in suum anteà cooptauerat locum, ad beneficia vestræ nominationis: præsentationis, siue collationis d. Abbatiæ de Coulons occasione, magistrum Claudium Briconnetum scholasticum. Adhæc noster quondam dilectissimus dominus & genitor suo diplomate dato Parisiis xvii. die Iulij, anno 1539. huic nostræ constitutioni, sub originali nostræ Cancellariæ sigillo, affixo, nominauit & præsentauit d. magistrum Claudium Briconnetum familiari & consobrino nostro Cardinali de Carpy, d. Abbatiæ tunc Abbati, vt eidem de primo beneficio, siue seculari, siue regulari, qualecunque sit, per mortem in d. præsentatione, nominatione, collatione, vel alia dispositione vacaturo, d. Abbatiæ de Coulons respectu, prouideret. Quæ sane literæ Regiæ fuissent d. consobrino nostro Cardinali, eiúsve vicarus d. Abbatiæ de Coulons insinuatæ & notificatæ, verum d. consobrinus noster d. Abbatiam, nulla beneficij prouisione pro Bricōneto facta, resignauerat. Quam ob causam vos oramus, & nihilominus iniungimus, vti volūtati & intentioni Sanctiss. nostri patris obtemperantes, nec nō priuilegio, & literis nominationis a nostro quōdam dilectissimo Domino & genitore concessis, d. Briconneto prouideatis. Quem in hunc finem, si necesse fuerit, vobis de integro nominauimus & præsentauimus, nominamus atque præsentamus per præsentes literas, vt ei de primo tam seculari, quàm regulari, qualecunque sit beneficio consulatis, quod per mortem post dictam præsentationem vestram, nominationem, collationem, vel aliam dispositionem quamlibet, dictæ Abbatiæ de Coulons causa fuerit, vacabit. Quod tamen dictus Bricōnetus vltra suum placitum recipere non tenebitur, si in reditū annuum ducentarum librarum valorem non conficiat, subductis nihilominus & receptis omnibus onenbus, ita etenim nobis placet. Datum Parisiis, xxix. Iunij, anno Domini M. D. XLIX. Regni autem nostri III. Sic signatum à Rege, Bouchet, & his signum ex simplici cannabi croceique coloris cera annexum.

A Tous ceulx qui ces presentes lettres verront, Iean de Touteuille Cheualier, seigneur de Villebon, le Castiné, Blanuille, Brislaudon, Fretigni, & Vientes, Capitaine & Baillif de Rouan, Conseillier du Roy nostre Sire, Gentilhōme ordinaire de sa chambre, Capitaine de cinquante hommes d'armes des ordonances du Roy nostre Sire, & garde de la preuosté de Paris, Salut. Scauoir faisons que par deuant Claude Boreau, & Ieā Boreau notaires iurez du Roy nostredict Sire en son Chastelet de Paris, furent presens en leurs personnes noble homme & sage Monsieur M. François Tauel Conseiller du Roy en sa Cour de Parlemēt à Paris, & Claude Bricōnet clerc, escolier au college de Bourgoigne, en l'vniuersité de Paris. Lesquels, & chacun d'eulx, tant conioinctement que diuisement, ont faict

& constitué par cesdictes presentes leurs Procureurs generaulx & speciaulx, Messieurs M. Guillaume Briconnet Archidiacre de Reins, & Francoys filz de fame Prieur de Triel, & chanoyne de Chartres, Ausquelz & chascun d'eulx ont dóné, par cesdictes presentes & donent plain pouuoir, puissance authorité & mãdemẽt special de insinuer, monstrer exhiber signifier & faire scauoir au reuerend Abbé de l'Abbaye & monastere de Coulons, au diocese de Chartres ses vicaires ou commis, les lettres patẽtes l'edict, nomination, & vouloir du Roy nostredict Seigneur à luy addressãs, dattees du 27. iour de Iuillet dernier passé Et d'icelles leur en bail le coppie signee, à ce que le bon plaisir dudit reuerend Abbé de Coulons, sesdicts vicaires, ou commis, soit de pourueoir ledict Claude Briconnet du premier benefice seculier ou regulier dependant d'icelle Abbaye, qui vacquera par mort suyuant la teneur des lettres de l'indult de nostre Sainct pere le Pape, & desdictes lettres patentes du Roy nostredict Seigneur valãt la somme de deux cens liures tournois par an & au dessus, toutes charges desduictes, & en ce faisant lui faire toutes les protestations en tel cas requises Et de ladicte presentation, insinuation, protestation, & choses dessusdictes ensemble de la respõse que feront lesdicts venerends ses vicaires ou cõmis, requerir & demãder lettres. Et generalemẽt de faire ès choses dessusdictes & dependantes d'iceluy, ainsi & pareillement que lesdicts constituans feroient & faire pourroiẽt, si presens en leurs personnes y estoiẽt, iaçoit que le cas requist mandement plus special. Promettans lesdicts constituans en bonne foy auoir aggreable, tout ce que par leursdicts procureurs, & chacun d'eulx sera faict, en ce que dict est & qui en despend. En tesmoing de ce nous à la relation desdicts Notaires, auons faict mettre le seel de ladicte preuosté de Paris, à cesdictes presentes. Qui passees furent l'an 1539. le Mercredi trezaiesme iour d'Aoust. Ainsi signé, C. Boreau, & Iean Boreau Notaires.

TRANSLATIO.

VNiuersis præsentes literas inspecturis, Ioannes de Toureuille Equestris ordinis, Dominus de Villeboo, le Gastiné, Blanuille, Brytaudon, Fretigny, & Vieures, præfectus & Prætor Rothomagensium, Consiliarius Regius, Cubiculóque Regio destinatus nobilis: quinquaginta cataphractorum equitũ ex constitutione Regia capitaneus, & præfecturæ Parisiensis rutellarius, Salutem. Notum facimus, quòd coram Claudio Boreau & Ioanne Boreau Notariis iuratis, & à Rege in sua Curia Parisiensi confirmatis, in persona comparuerunt nobilis & sapiens dominus Franciscus Tauellus, Regis Consiliarius in sua Parlamenti Parisiensis Curia, & Claudius Briconnetus scholasticus collegij Burgundiæ in eiusdem ciuitatis vniuersitate. Qui, & eorum singuli, tam coniunctim quàm diuisim, per has literas suos Procuratores generales & speciales constituerunt, Dominos M. Guillelmum Briconnetum Archidiaconũ Remensem, & Frãciscum filium de fame Priorem de Triel, & Canonicum Carnutorum. Quibus & eorũ singulis per dictas literas dederũt, & dant plenam potestatem, authoritatẽ & speciale mandatum vti reuerẽdo Abbati Abbatiæ & monasterij de Coulons, in diœcesi Carnutorum, eiúsve vicariis vel deputatis constitutionem Regiam, ad eos directam, die Iulij xxvij. postremò factam, in qua edictum, nominatio & Regis voluntas declaratur, insinuent, exhibeant & notum faciant: illísque eiusdem exemplar signatum præbeãt. Quo reuerendus Abbas de Coulons, eiúsve vicarij vel deputati velint d. Claudio Briconneto de primo beneficio, tam seculari quàm regulari, ab Abbatia priùs dicta dependente, quod per mortem vacuũ existet prospicere (prout tenor literarum indulti à Sanctiss. nostro patre Papa concessi, Regiǽque constitutionis præscriptum postulant) quod ducentarum librarum & ampliùs summam in annuam pẽsionem, omnibus oneribus remotis, conficiat. Insuper vt omnibus protestationibus coram eis vti possint, in tali specie necessariis. Vtque præsentationis, insinuationis, protestationis, & prædictorum, necnon responsi quod d. reuerendus Abbas, eiusve vicarij, seu deputati facient, exemplar requirant. Et generaliter in iis & ab iisdem dependentibus faciant, quod constituentes facerent & facere possent, si præsentes res suas agerent: quamuis etiam tale quid esset, quod mandatum magis speciale expeteret. Promittentes syncerè d. constituentes se ratum habituros, quicquid per d. Procuratores suos, & ab eorundem singulis in eo quod dictum est, & ab eodem dependet, factum fuerit. In cuius testimonium nos ex relatione d. Notariorum sigillum præfecturæ Parisiensis hisce literis apponi fecimus, quæ anno Domini M.D.XXXIX. Mercurij tertio Augusti die, expeditæ fuerunt. Sic signatum, C. Boreau, & Ioannes Boreau, Notarij.

Declaratio Regis quod concordata non seruabuntur in prouincia, nec in Britannia. Et quod reseruationes, & alia hîc statuta, ibidem locum habebunt: & quòd nullus cum simplici signatura recipiet possessionẽ.

HEnricus, Dei gratia Francorum Rex, vniuersis præsentes literas inspecturis, Salutem, &c. Cum postquam nos, defuncto clar. mem. Francisc. Rege Christianissimo genitore nostro: cui per felicis recordationis Leonem decimum, & Clementem septimum, seu alios Romanos Pontifices, nonnulla nominandi ad ecclesias cathedrales, & monasteria, seu alia beneficia ecclesiastica certo modo qualificata, in regno Franciæ, ac certis aliis dominiis, nec non Ducatu Britanniæ & prouincia Prouinciæ consistentia, extra Romanã Curiam pro tempore vacantia, priuilegia, & indulta ad eius vitam certis modo & forma concessa fuerant apud sanctissimum do. nostrũ Paulũ tertium Pontificem maximum, ad præsens regnantem, pro similibus priuilegiis, & indultis instaremus. Et à sanctitate sua illa nobis, prout dicto genitori nostro, concessa erant, nostra vita durante, pariter concedi peteremus. Pro parte eiusdem Sanctissimi do. nostri

tam nostris apud sanctitatem suam agentibus, quàm nobis per eius nuncios significatum, vt cum in dictis Ducatu Britanniæ & prouincia Prouinciæ noonulla in diminutionem & præiudicium ecclesiasticæ libertatis & authoritatis sanctæ sedis Apostolicæ attentata esse & continuò attentari reperirentur, pro nostra erga dictam sedem deuotione attentata, huiusmodi impedire & prohibere. Ac vt sua sanctitas dictáque sedes in eisdem Ducatu & Prouincia pleno iure & authoritate vti & frui valeat, prouideri faceremus: vnde re omni particulari, in scriptis nobis tradita, & ad nostram notitiā deducta, tam ex iuris debito quàm volentes sanctitatem suam dictámque sedem Apostolicam, non minori (quam in priuilegiis & indultis nobis concedendis prædictis beneuolam, & gratam nobis esse speramus) gratitudine & beneuolentia prosequi, in præmissis taliter prouidendum duximus. Sit ergo notum, quod nos pro obedientia filiali qua sanctitatem suam prosequimur ex certa nostra scientia, plenaria potestate & authoritate Regia tenore præsentium diximus & declarauimus, dicimus & declaramus nostram præcipuam voluntatem, & intentionem fuisse, quod idem sanctissimus D. noster, eáque sancta sedes gaudeant & vtantur in eisdem nostris dominiis Prouinciæ & Britāniæ illis moribus & authoritatibus & præeminentiis quibus prædecessores sui Romani Pontifices: ipséque sanctissimus Do. noster retractis temporibus, ante attentata huiusmodi gauisi sunt, atque vsi. Ipséque gauisus & vsus est, ac vti & gaudere quomodolibet poterant. Quarum quidem authoritatum & præeminentiarum præcipuas præsertim ad maiorem elucidationem duximus infertus inferendas. In primis quod in dictis Ducatu & Prouincia reseruationes meorum Apostolicorum, & omnes aliæ tam generales, vigore regularum, quàm speciales & cæteræ constitutiones Cancellariæ recipiātur. Quod prouisiones Apostolicæ de beneficiis in dictis mensibus vacantibus admittantur: & prout de iure etiam cum ordinariis concurrant, in eorum mensibus. Quod regressus coadiutoriæ, mandata de prouidendo expectatiuæ, & similes gratiæ etiā præuentiuæ recipiantur. Quod assignationes pensionum super beneficiis ecclesiasticis, & literæ Apostolicæ desuper expeditæ etiam recipiantur. Quod cēsuræ à Romana Curia tam vigore literarū, super assignatione huiusmodi expeditarū, quā sententiarum in dicta curia latarum ac executionum desuper decretarum admittātur, & timeantur. Similiter interdicta Apostolica. Quod deuolutio causarum spiritualium & beneficialiū præsertim in petitorio ad dictam Romanam Curiam nullo modo impediatur. Nec proptereà aliquis etiam ex colligantibus aut notarius exequentibus citationes & inhibitiones desuper à dicta Curia emanatas in partibus molestetur. Quod Consilium & Parlamentum Britanniæ & Prouinciæ se non intromittant in cognitione causarum ecclesiastici fori. Nec aliquomodo libertatem ecclesiasticam impediant, etiam per viam appellationis præsertim super literis Apostolicis, & sententiis in dicta Curia latis. Quod non detur possessio beneficiorum in quouis loco vacantium in vim supplicationum, aut sumptorum vel transsumptorum, absque literis Apostolicis sub plumbo expeditis. Declarantes quod vigore Cōcordatorum nihil fiat in Ducatu Britanniæ, aut prouincia Prouinciæ. Cùm in Concordatis comprehendantur. Et si dictus Ducatus vnitus fuerit Regiæ coronæ mandantes nostris dilectis ac fidelibus nostrarum Curiarum Parlamentis, Prouinciæ & Britanniæ, requestarum Magistris, Consilio, & Cancellariæ eiusdē Britanniæ, nec non Seneschallis, Aduocatis Locūtenentibus, aliísque nostris officiariis earundem patriarum Prouinciæ & Britanniæ, & earū cuilibet respectiuè prout ad eum pertinet. Quatenus ipsi nostras præsentes declarationem, & voluntatē receptas, & admissas manuteneant, custodiant, & obseruent, ac manutenerí, custodiri & obseruari. Ac vocatis & adhibitis Aduocatis & Procuratoribus nostris fiscalibus, in eorum authenticis & publicis libris & registris scribi, & annotari faciant. Eisque prædictum sanctissimum Do. nostrum Papam sanctámque sedem Apostolicam, ac eius officiarios, commissarios & deputatos, plenè & pacificè gaudere, & vti permittant: absque eo quod illis aliquam desuper molestiam, perturbationē, vllúmve impedimentum inferant & si quæ post præfatam approbationem & registrationem contra præmissa facta sint, vel fuerint è vestigio, & absque dilatione amoueant, eadémque præmissa plenè & integrè expedita in pristinum & debitum statum restituant, seu restitui faciant. Sic enim fieri nobis placet. In cuius testimonium præsentibus literis nostrum sigillum appendi iussimus. Datum Parisiis die decima quarta mensis Iunij, anno Domini 1549. regni autem nostri III.

RESP. VII.

De his quæ in literis legationis exprimuntur.

SCitaris (Reuerende Domine) quid contineatur ista clausula in legationis literis apposita. Necnon omnia & singula alia faciendi, gerendi & exercendi, quæ alij Legati de latere vbicunque existentes & destinati, tam de iure quàm de consuetudine facere & exequi possunt & consueuerunt, prout in literis Apostolicis desuper confectis plenius continetur.

Super his verbis continetur arbitror quòd Legatus possit exercere omnia alia non expressa quæ ius ei permittit, ac ea quæ legati alij consueuerunt exercere. Et Papa etiam concedere in literis possit suis, prout continetur plenius in literis Apostolicis, aliorum Legatorum, &c. Verùm quæ sint illa quædam ex iure, dicam: & tua prudentia alia supplebit.

Primò, conceditur expressè vt legatus conferat beneficia quandocunque vacantia de iure intelli-

giat etiam si collatio sit deuoluta ad Papam, c. pe ul.de præben. vbi Panor. & alij. glo.in c.j.de o fi.lega.lib.vj.glo.& doct.in clemen.si de beneficio.de præben. Potest etiam legatus conferre beneficia suæ legationis tam in Prouincia, quàm extra Prouinciam. Quia hoc est voluntariæ iurisdictionis.glo.in c.nouit.de offi.lega.

Resignationes omnes simplices admittere potest in fauorem, ... quæ nomain inducit, super qua non potest dispensare glo.in c.ex parte j. vb doct.de o fi.deleg.a.c.pactiones.& c. cum pridem. de pact. Nisi hoc a Papa fuerit expresse concessum.

itē in literis legationis Papa expressè concedit quod reuerendissimus Do. Legatus a Lotharingi. per se vel Locumtenentem item suū per eum suo arbitrio ad hoc deputandum, possit resignationes recipere: alioqui committere non posset, vt dicit tex.in c.pe.nol.i. fi.de offic.lega.in vj.

Adhæc legatus concurrit cum quolibet ordinario suæ prouinciæ & est locus præuentioni: de qua si non appareat, nec de possessione prius accepta propter prærogatiuam & præeminentiam legati præualebit legati collatio. c.si à sede. de præben.in vj.glo.& doct.in d.c.j. de offic. leg.at.in vj.

Honorandus est de iure legatus in prouincia sibi decreta sicut summus Pontifex, c.si.xciij.dist.l. se ... c.§ ... de in ius vocan. Et ibi Ias.& si quis leg... tionem, id est legatū impedierit, nō vnius, sed multorum ... Et sicut mulus nocet, ita a ... arguendus & honorum societate pr... ndus. E qui a Dei ... impedit, & ... ab eius liminibus arceatur,c.si quis.xc ...

Potest etiā legatus adiri tam per appellationē, quàm etiam in prima instantia per viam vt nostri dicunt querelæ.c.j. de offic. legat.vbi doct.declarant, & Ioan. Bruneł.in tract.de digni. Legat. conclus.xj.

Non potest Legatus si ei expressè concessum non fuerit,à Papa dispensare super gradibus consanguinitatis vel affinitatis vel publicæ iustitiæ ab humana lege prohibitis,c.quod dilectio & c.quia circa de consang.quia prohibitio est facta à Concilio,in c.non debet de consang. Et Legatus contra Concilia dispensare non potest, glo.not.in c. dilectus.j.de præben.in glo.penul,Feli.in c.nonnulli.col.ij.de rescrip.

Sed caussas matrimoniales committere potest.c.j.de consang.cum ipse iurisdictionē habeat ordinariam in sua prouincia.c.ij.de offi.lega.in vj.

Reseruare potest beneficia etiam in fauorem vnius certæ personæ.c.si dilectus,de iure patro. Tamen non potest vna reseruatione pendente in vna ecclesia alteram facere.c.præsenti, de offi.leg. lib.vj.Et sic non potest simul reseruare duo beneficia ... us collatoris: sed finita vna reseruatione alteram concedet.Et quando dicatur pendere declarant ibidem glo.& doct.

Expectatiuas Papæ non potest suspendere vel reuocare quia est eo inferior,nec alias gratias prævenientias,quia inferior non tollit ea quæ superior concedit. clemen.ne Romani. de elect.

Vnire potest beneficia:sed non episcopatus. c. sicut vnire.de excess.Prælat.& Philip.Perus.in c. pen.de offi.lega.in vj.Do.de Rota.decis.iv ij.legatus in no.& decis.cxvij.ibidem.

Etiam putarem Legatum posse derogare statutis ecclesiarum, ad effectum prouisionis & suæ potestatis.Nam cui iurisdictio concessa est,omnia facere potest sine quibus iurisdictio explicari non potest.l.j.ff.de iurisd.omnium iudic. Alioqui potestas esset ei inutilis.

Legatus etiam potest concedere indulgentias. glo.& doct.in c fi.de offi.lega.Specul.in tit.de leg. §.superest. vers.potest etiam indulgentias. Et regulariter potest quadraginta dies concedere vel cum deducatur Basilica annum concedere potest,c.cum ex eo, de pœniten.& remissi.Cardinales concedunt dies non vltra nisi maior potestas fuerit data à Papa.

Super statuto autem faciendo super matrimonio, vt non contrahatur sine consensu parentum, hoc statutum fieri non potest, quia in hoc iura ciuilia arrecta sunt. Requirentia consensum paternum. Nam sufficit solus coniungendorū consensus. c.sufficiat xxvij.q.ij. quia matrimonia libera esse debent.c.gemma, de sponsa. Ob id non debent ab alieno dependere arbitrio : vt ibi.Nec potest episcopus contra ius canonicum statuere, c.institutionis.xxv.q.ij. tum quod est inferior eo qui condidit, tum etiam quia iurauit seruare illud.c.ego & vlt.de iureiur.

Poterit tamen episcopus statuere vt singuli curati in suis ecclesiis moneant parrochianos ne sine parentum consilio aut consensu contrahant matrimonia,vt honor:& reuerentia parentibus conseruetur,& ne odium inter parentes & filios oriatur:& vt mores boni seruentur. Ac ne iuuenes filij & filiæ in his matrimoniis decipiantur. Et hæc monitio prodesse poterit.

Ista fusius probarem, sed iura in scrinio tui pectoris,vt scio,habes:ideo illa omitto. Alia ex tuo supplebis ingenio Reuerende Pater.

Respondeo,quantum attinet ad primam quæstionem,quòd valet prouisio facta per Dominum Legatū Auenionensem si coram eo resignatū fuerit beneficium,seu prioratus prætensus, quia constituens duos fecit gradus. In primo constituit procuratorem ad resignandum:purè & simpliciter.In fauorem tamen fratris Guillelmi de Montibus,coram Papa, vel alio potestatem habente: sed quia non agitur de prouisione Papæ, ob id oportet ad secundum gradum deuenire.

Secundus est gradus , quatenus reuerendus Do.Legatus non haberet potestatem recipiendi resignationes, in fauorem constituens volebat, vt purè corā Legato resignatio fieret : & quòd Procurator rogaret Do.Legatum,vt dignaretur prouidere dicto Guillelmo de montibus.Ista clausula rogationis non sapit symoniam. c.tua. vbi etiam doct.de Symo. quia non tenebatur Legatus conferre illi pro quo constituens rogabat, vt doctores asserunt

asserũt. In d.c.tua licet is qui rogat peccet si rogat pro indigno, c.tuam.iuncta glo.de ætat.& qualit. glo.in c.ordinationes.j.q.j.igitur si Reuerendissimus Do.Legatus contulerit ei pro quo rogatus fuerat, valebit sua collatio.

Secunda est quæstio, an Legatus resignationes beneficiorum recipere potuerit, nõ obstante Cardinalium indulto, & non posse asseritur, quia regulariter in indulto dicitur, quòd nullus possit quoquomodo intra sex mẽses de beneficiis ad Cardinales spectãtibus conferre. Nec quidem Papa nisi per resignationem. Ob id legatus hoc non potest, & legatus Franciæ nunquam recepit tales resignationes, & si reciperet nõ reciperentur in curiis Franciæ in fauorem D. Cardinalium, quibus Papa statim à creatione sua eis hoc priuilegium indulxit.

RESPON. VIII.

De indulto Cardinalium, vt nullus intra sex menses beneficia illorum conferat.

Cardinaliũ indultum, non tollit summi pontificis præuentionem.

INdultum datũ est, vt nullus conferat beneficia pertinentia ad collationem Cardinalis, intra sex mẽses, etiã ipse Papa, quæro an si Papa conferat valeat collatio? videtur quod non potest quis venire cõtra contractũ suũ, etiam Princeps, alias nullus cũ eo contrahere vellet. c.j.de proba.& pleniè scripsi in præfa.ad rub.de colla.in concorda. Contrarium videtur verius, cum nemo etiam priuatus sibi possit legem dicere à qua recedere non liceat. l.si quis.in principio testam.ff.de leg.iij.

Papa sibi reseruat maiorem potestatem quã dat.

Item licet Papa cõcesserit potestatẽ conferendi tamen maior potestas remansit penes eũ, & sic conferre potuit.tex.formalis in c.dudũ. §.nos igitur.de præben.in vj.ibi dicit Archi. fons scaturiẽs est maior quàm inde procedens: & ille tex.decidit hunc casum.

Exemptio concessa monialibus, ne teneãtur ad procurationẽ, tollitur per Ro. Põtificẽ si eis mittat legatum.

Item si Papa concesserit exemptionem monasterio monialium vt non teneatur ad procurationem, & postea misit Legatum, & voluit vt à quibuscũque posset exigere non obstantibus quibuscunque priuilegiis tunc tenebuntur moniales, illi procurationem soluere: quia priuilegium censetur reuocatũ. Panor.in c.cum instãtia.col.ij.de censib. sic & quando Papa cõfert post suum priuilegium.

Item eius est nolle qui potest & velle.l.eius.ff. de reg.iur.& eius est reuocare, qui potest dare.l.si puellæ.ff.de sponsal.

Item Papa concessit collationẽ omnibus collationibus, & eam reuocat, licet per viam legis concesserit, quam reuocare potest, sicut lex.c.j.de constit.in vj.multò fortius & priuilegiũ cõcessum vt nullus etiam Papa possit conferre beneficia.

Collationẽ iam factã, potest infringere Papa.

Item Papa in beneficialibus habet plenissimam potestatem. c.proposuit.de concessio. præb. & sic potest etiam collationem factam infringere. Feli. in c.quæ in ecclesiarum.nu.41.de constitu.& scribere, non obstante collatione alteri facta. Feli.in c. causam quæ de rescript.col.xj.nu.9.

Itẽ in omnibus cẽsetur excepta authoritas superioris videlicet Papæ, c.veniẽtes, de iureiurãdo.

Papa non potest sibi tollere ius superioritatis.

Alias sequeretur quod Papa posset sibi tollere ius superioritatis, quod non est dicendum. Feli.in c.nouit.nu.8.de iudic.& quod Princeps possit reuocare suum priuilegium.est lex in c.veniens. de præscript.c.j.de rescript.glo.vlt.in c.decet.de regul.iur.in vj.

Specialis derogatio necessaria est in Ro.põtifice ad tollendã suam priorem voluntatem, vel adsit Clausula cuius tenor &c.

Debet tamen specialiter priori voluntati derogare.d.l.si quis in princ.ff.de leg.iij.doc.in primo de rescrip. quamuis Feli.teneat contra in beneficialibus.in c.quæ in ecclesiarum, nu.41.de constit. & censetur esse specialis derogatio quando est apposita illa clausula non obstantibus quibuscũque, etiam si de illis expressa mẽtio facienda esset, quæ solet in literis Papæ apponi, & non obstante indulto. Guido Papę.in deci.Delphinal.q.cxxvij.in camera Dec.consi.clxv.

Vel clausula cuius tenor vel tenores pro expressis haberi volumus.l. omnes. & ibi glo. C.de præscript.triginta annor. scripsi in forma manda. Apostolici in glo.pro expressis alioqui si necesse haberet Papa specialiter exprimere, & non recordaretur non posse derogare quod esset absurdum vt scribit Roman.consil.ccccxxxvj. quod indultum, nu.21.col.penul.

Etiam quia est ambitiosum cum super beneficiis concessum sit. c.quamuis.de præbend.in vj.& est in lucro vt dicitur in c.dudum illo titul. Deci. consil.ccccx.

Nec obest quod quando priuilegium transit in contractum non potest reuocari.l.quod semel.ff. de decre. ab.ordi.faciend.Innoc. in c.nouit.de iudic.scripsi in præfa.ad rub.de colla.

Requisita ad hoc vt dispositio Rõ. Põtificis dicatur transmissè in cõtractum.

Respondeo quod adhuc posset Papa in beneficialibus in quibus habet plenam potestatẽ, & quia recipiens habet causam lucratiuam ex qua sponte concessum est sine aliqua remuneratione: tunc potent etiam reuocari. Paul.in l.digna vox. C.de legib.pulchrè Areti.in c.nouit.nu.29. & seq.de iudic.vbi declarat tunc transire in contractũ quando conceditur ob aliquod factum, vel dationem præteritam vel futuram implendam ex parte eius cui conceditur, vel impletam: quod non est in hoc indulto, sed merum priuilegium, ergo reuocari potest, quia non transit in contractum.

Priuilegiũ etiam sine causa princeps reuocat.

Imò dicit Bald.in l.qui se patris.nu.13. C.vnde liberi, quod Princeps potest reuocare priuilegiũ, etiam sine causa quamuis sit ius alteri quæsitum per l.qui fundos. C.de omni agro desert.lib.xj. sequitur Felin.in c.quæ in ecclesiarum. nume.51.de constitut.

Priuilegiũ in totum & parte tolli potest.

Postquam ergo in totum reuocare potest priuilegium, à fortiori & pro parte videlicet alteri conferendo: nec possit abdicare à se quin posset conferre, nisi dignitati renunciaret. vt in c.j.de renuntia.in vj.& saluа correctione melius sentientis: scripsi tamen postquam Papa concessit non tam facilè illi derogari debet, sed Cardinales expectabunt prædecessorem qui omnia ista tanquam abusiua tollet.

RESP. IX.

An se extendat dispensatio ad præbendas Ecclesiæ Maioru.

Dispensatio se extendit etia ad præbendas ecclesiæ maioris.

Væro an per hanc dispensationem censeatur Michael de Lerano dispensatus ad consequendum canonicatum & præbendam in Ecclesia Maiori Appamiarũ, & breui respõdeo, quod sic, & hoc probatur per dictam dispensationem, ibi aut etiam in Maiori Appamiarum ordinis sancti Augustini, ecce quod voluit Papa dispensare d. de Lerano etiam ad ea quæ sunt ordinis sancti Augustini, & sic ad præbendas regulares dictæ ecclesiæ, quæ est ordinis sancti Augustini, quia beneficia secularia non habent ordinem, ergo ad illa non intendit dictus de Lerano dispensare. Hostien. in summa. de regul. §. j. & ij.

Item indefinita æquipollet vniuersali. c. vt circa de elec. in vj. sed Papa indefinite dispensauit, vt posset in ecclesia Maiori obtinere, quæcũque beneficia, ac si dixisset quæcunque, vt etiam dicit glo. in Clemen. j. in verbo, quamuis. de præbend. & ibi doct. & sic, & canonicatum, & præbendam obtinere poterit illius virtute dispensationis.

Spurius dispensatus dũ non in vita patris ministraret.

Item exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. glo. in rub. de regul. iur. in vj. vbi Din. sed Papa excepit vt non ministraret cum patre, ergo extra patrem potest ministrare, & in officio quo pater, sed non in vita patris, voluit tamen Papa quod eo ministerio quo ministraret pater, sed simul non.

Item potest probari, nam Papa derogat statutis ecclesiæ beatæ Mariæ, quoad canonicatus & præbendas & etiam statutis ecclesiæ Maioris Appamiarum ergo voluit dispẽsare, vt dictus de Lerano haberet canonicatus & præbendas in dictis ecclesiis, alioqui non derogasset dictis statutis, quoad canonicatus, quos nominatim expressit, & verba Papæ non debent esse superflua, sed debent de hoc operari, vt censeatur dispensatus ad obtinendum canonicatum, & præbendam in ecclesia. c. si Papa. de priuileg. in vj.

Mandatũ de prouidẽdo in ecclesia cathedrali se extendit ad præbendas d. ecclesiæ.

Item quando mandatur prouideri in ecclesia Cathedrali, seu maiori: tunc veniunt etiam præbendæ ex verisimili Pontificis intentione. Calder. in consil. xxxj. an impetrans rub. de præben. quem sequitur Socin. in consil. cclx. in causa. col. penult. vers. ij. dico in ij. vol. sic quando dispensatur in ecclesia maiori censetur etiam dispensatus ad præbendas illius ecclesiæ, & maximè quia est facta supra mentio in proxima clausula de canonicatu & præbenda, & quia est eadem ratio impetrationis & dispensationis: & illa expressio, quæ in impetrationibus requiritur, habet etiam locum in dispensationibus. Domi. & alij, in c. non potest, in fi. de præb. Feli. in c. in nostra Correl. viij. de rescr.

Præterea per dictam dispensationem, apparet Papam voluisse tres casus dispensationis facere: primus est quod Papa dispensauit cum dicto de Lerano vt canonicatum & præbendam in ecclesia beatæ Mariæ de Campo obtinere posũt, ecce primum casum, super quo non extat dubium, quia est satis expressũ, sup hoc, & in certis non est locus cõiecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig.

Secundus casus est quod Papa videns in prædicta ecclesia de Campo esse quædam beneficia regularia, & quædam per clericos seculares teneri solita, & iptum de Lerano esse secularem, voluit vt beneficia per clericos seculares teneri solita obtinere & retinere posũt in prædicta ecclesia tantum videlicet beatæ Mariæ, & sic expressit: & quod haberet beneficium præbendam nuncupatum, alia ergo non poterat habere si alio nomine nuncuparentur, cum dispensatio sit stricti iuris. c. j. in fi. de præbend. in vj. & hoc sit in secundo casu expressum: & quamuis non dixerit, tantum sufficit quod dixerit in prædicta ecclesia, ad hoc vt non extendatur ad sequentia: nam postquam hoc vult in prædicta ecclesia, ergo in alia non. arg. c. nonne. de præsump. ca. qualis. xv. distin. l. cum prætor. ff. de iudic. oportet extendere ad aliam ecclesiam & sic ad Maiorem contra Papæ expressionem.

Dispensatio est stricti iuris, nec extenditur vltra casus expressos.

Tertius dispensationis casus super quo dubitatur est, quod Papa dispensauit cum isto de Lerano vt posũt obtinere canonicatum & præbendam in ecclesia Maiori Appamiarũ ordinis S. Augustini non obstante quod eius genitor sit canonicus, & si canonicatum expressit genitoris vt exprimeret suam voluntatem esse, quod etiã vellet ipsum de Lerano esse canonicũ in prædicta ecclesia Maiori, & hoc probat dictio etiam quæ est implicatiua & includit diuersam speciem ab expressis, c. tanta. de symo. cle. grauis. de senten. excõ. Domi. cõsil. lxiij. in nomine, col. ij. vbi etiam firmat implicare maiora expressis, & sic non est nunc dubiũ quin Papa voluerit dispẽsare cũ isto de Lerano ad canonicatum & præbendam ecclesiæ Maioris Appamiarũ.

Spurius dispẽsatus, nõ obstante quod pater eius esset canonicus in ecclesia cathedrali qd importet ol la dispensatio.

Nec refragatur illa clausula ibi per clericos seculares teneri solitũ, vbi videtur dispensatus tantum ad beneficia solita, per seculares regi, fateor in prædicta ecclesia de Lerano, quia hoc expressit Papa vnde non est opus aliis coniecturis: nam quamuis clausula in principio, vel fine posita ad alia debeat referri. l. talis scriptura, & l. si seruus. §. fi. ff. de leg. j. c. secundo requiris. de appella. hoc tamen nõ procedit quãdo ex dispositione aliud apparet vt hic, quia tunc non refertur, cum à verbis dispositionis recedere non debeamus. l. non aliter. ff. de leg. iij. Corne. consil. cccv. in hac col. ij. vol. j. & per hoc facit pulcher. tex. in c. ecclesia ij. ibi non debet ad contentum & alia quæ non sunt de forma referri. de elect. si Papa dixisset per clericos seculares teneri solitum non dixisset in prædicta ecclesia, tunc voluisset ad alia referri secus quando expressit, in dicta ecclesia beatæ Mariæ.

Dispensatio ad secularia beneficia obtinenda in vna ecclesia nõ impedit qn cẽseatur dispensatus, in alia ecclesia etiã Cathedrali ad beneficia regularia.

Itẽ quãdo vna clausula ponitur inter diuersa nõ refertur ad alia. c. inquisitioni. de appella. Præposi. in d. c. secundo requiris. col. ij. Alex. consil. xcv. diligenter. nu. 8. & cõsi. ccxxvj. ponderatis. in vj. vol. sed ista clausula p seculares clericos ponitur inter diuersa, videlicet inter ecclesiã B. Mariæ, & ecclesiã Appamiarũ, quæ sunt diuersæ: ergo ad ambas referri

Clausula inter diuersa posita non potest ad ambo illa diuersa referri.

referri non debet, sed tantū ad ecclesiā B. Mariæ. Item quādo clausula est posita ad qualificādum vnum casum seu capitulū, tum ad alia non refertur, nisi ad illum tantum casum. l. filium. in princ. ff. quando dies lega. cedit. Bart. in l. fin. de rebus dub. Alexan. consil. xlviij. visis col. penul. in primo vol. & consil. clviij. abundè col. ij. & consil. cccxvj. ponderatis in vj. vol. Ias. consil. xij. in capitulis. in iij. volum. & consil. cxxxij. statuto. col. ij. volu. iiij. sed ista clausula per clericos seculares est posita ad qualificandum casum in ecclesia beatæ Mariæ, ergo non extenditur ad alios casus.

Clausula posita ad qualificandum vnum casum, non extenditur ad alium.

Item potuit Bertrandus Girandet etiam possessione non adepta resignare, quia per collationem acquiritur ius in beneficialibus sine possessione. c. si tibi absenti. de præbend. in vj. quod potuit postea resignare, & sic permutatio facta per de Lerano cum Girandet valebat postquam Leranus erat habilis, & collatio facta causa permutationis facit titulum. vt docet glo. in §. item quod omnia. in verb. faciendæ. de colla. in pragm. scripsi in glo. v. in fin. §. primi. de mand. Apost. in concord. & sic excludo d. de Lerano in vim suæ dispensationis potuisse obtinere canonicatum, & præbendam in ecclesia maiori Appamiarum, quamuis tunc esset secularis: quamobrem his subscripsi.

Resignatio beneficij valet quamuis resignans nondum illius possessionem esset adeptus.

RESP. X.

De dispensatione Religiosi ad duo beneficia, & an possit in Abbatem eligi.

Religiosus dispensatus ad duo beneficia an possit eligi in Abbatem, & si eligatur an valeat sua electio, videtur quod sit ineligibilis per c. dudum. 2. de electio.

Item si eligatur quod electio sit nulla, sicut de collatione dicitur in c. ordinarij. §. in conferendis. de offic. ordi. in vj.

Præterea probatur in cle. si plures. de præbend. vbi gl. dicit collationem beneficij factam habenti duo non valere: ergo nec electio.

Collatio beneficij facta ei qui iam duo obtinebat est nulla.

Contrarium videtur verius nam tunc dicitur quis ineligibilis quando habet plures dignitates, personatus, vel beneficia curata tēpore electionis. per d. c. dudum. in ij. quod loquitur de duabus ecclesiis parrochialibus & est odiosum, ideò non debet extendi ad habentes alia beneficia ibidem expressi, per tex. in c. cum iandudum. ibi si inueneris prædictū habere plures alias dignitates, atque præbendas de præbendis, ibi copulatiuè loquitur, & ibi Card. in iiij. opposit. dicit quod non efficitur quis ineligibilis licet habeat plures præbendas, vel alia beneficia non curata. & quod d. Clem. si plures non habeat locum in non curatis: cōsuluit Anchar. consi. lix. col. j. imò dicit Card. in d. Cle. si plures. quod collatio tertij tunc non valet quando fit ab ordinario ad hoc vt possit tria retinere, sed per adeptionem tertij duo prima vacabant, ergo collatio tertij valuit. text. in extra. execrabilis. §. porro. ibi, illo tantum retento. quod vltimo receperunt de præb. & sic d. §. in conferēdis in si. dū dicit collationem esse nullius momenti, debet intelligi quoad effectum. quia non debet operari momentum, id est, adiutorium vt possit illud vltimū retinere, cum duobus primis, imo per adeptionem vltimi vacant duo prima beneficia.

Clem. si plures, non habet locū in non curatis beneficiis.

Collatio facta habenti iam duo beneficia quo modo intelligatur nullam esse collationem si est tertium beneficium cōferatur.

Item quod electio valeat patet in c. cum in cunctis. §. cum vero. de electio. vbi beneficia electi in episcopum non vacant ante consecrationem: ergo electio tenuit. & ibi Panor. & alij dicunt quod beneficia electi in Abbatem, vacant statim quod habuit pacificam possessionem Abbatiæ non antè: licet non fuerit benedictus, ergo electio tenuit. probatur etiam in d. c. dudum. versi. partibus ibi irritantibus, ergo non erat irrita.

Electio illius Abbatis qui plura tenet beneficia valet.

Imò dicit Anton. de Butrio. In dicto ca. dudum. ij. in verb. secundo casu. num. 40. de electio. & ibidem Cardin. in versic. tandem. in tertio opposito. quod si electus resignet post electionem non debet impediri confirmatio quia eidem amplius non potest obstare pluralitas, sed electio indigni tunc non valet quando est in crimine enormi indigno vel scandaloso, secus si leue fuisset crimen, & sic iste electus poterit protestari se dimissurum duo beneficia, antequam possessionē Abbatiæ adipiscatur: & hoc quando tenebat illa duo beneficia, cum dispensatione: secus si sine, quia tunc non valebit resignatio post electionem. Collectan. ibidem col. ij.

Elect⁹ etiā post electionē resignare pot beneficia quibus tenebatur renūtiare.

Electus antequam possessionē Abbatia capiat protestaturse dimissurum duo beneficia.

Item in dicta extra. execrabilis datur mensis ad renuntiandum beneficiis primis à die adeptæ pacificæ possessionis vltimi, per d. Cle. si plures. ergo ante mensem non vacabunt priora: nam prima duo beneficia quæ habet cum dispensatione habētur loco vnius: ergo cum est electus ad tertium electio tenet, & duo prima tunc demum vacabūt, quando pacificam possessionem vltimi habuerit. vt in d. Clem. si plures. dicitur. in d. §. cum vero. c. cum in cunctis. de electio.

Resignatio quorum beneficiorum admittatur faciēda per electū.

Mensis datur ad resignationem primi beneficij vacantis, & adeptionem pacificam secundi.

Ad hæc §. in conferendis non habet locum in Abbatia, probat ibi text. & beneficiis talibus. ergo in aliis non habebit locum: nam Abbatia nō venit appellatione dignitatum, vel beneficiorum. glo. in c. ij. de præbend. in vj. quia dicitur in primo dignitatis gradu, sicut episcopus & de Abbatiis pronuntiatur, in consistorio principis sicut de episcopatibus teste Lappo. Allega. lxxxiiij. incipie. & Oldra. consil. xiiij. cum quæritur col. ij. dicit de consuetudine obseruari quod Abbates retinent beneficia priora vsque ad benedictionem, ergo electio de illo facta valuit. & hoc probat c. presbiteros xvj. q. j. ibi, si Abbates loco permanere decreuerint clericatus nullatenus permittantur habere militiam.

Abbas est in primo dignitatis gradu quare Abbatia nō comprehēdatur inter alias dignitates nisi exprimatur sicut de episcopo.

Itē in §. fi. de manda. Apost. quādo concordat. dicitur ꝙ promoti ad dignitates & monasteria debēt si velint retinere beneficia quæ habent, exprimere verum valorem: ergo electio & promotio tenebat.

Et per hoc concludo quod religiosus obtinens duo beneficia non curata, nec duas dignitates, potuit eligi, & sua electio non fuit nulla, & sic ipse cōsentire potuit electioni de se factæ, cum superioris authoritate & per illū consensum prætitū non vacant priora beneficia, ante administrationem & adeptam possessionem Abbatiæ pacificam.

Electio Abbatis habentis plura beneficia valet.

RESP. XI.

An valeat dispẽsatio si quis dixerit se vtriusque iuris Baccalaureum, cum iuris tantum vnius sit.

Dispẽsatio non vitiatur in qua falsò grasse rit se vtriusque iuris baccalaureũ cum vnius tantũ esset.

IN dispẽsatio Papæ reddatur vitiosa eò quod impetrans expressit se vtriusque iuris Baccalaureum, licet non sit nisi in altero. Breui respõdeo quod nõ: quia falsa causa nõ vitiat dispensationem, quãdo Papa esset aliàs concessurus. l. cũ tale. §. falsam causam. ff. de condit. & demõstra. Paul. & alij in c. quia circa. de consangu. & affini. sed sine dubio Papa dispẽsasset cum Baccalaureo alterius iuris tantum, quia sola literarum peritia inducit eum ad dispensandum non gradus. cap. de multa. in fin. de præbend. ergo tantum vnus gradus induxisset ad dispẽsandum, sicut duo similes.

Expressio beneficij in minori quã titrate, quã esset non vitiat dispensationem.

Secundò quandocunque Papa reddidisset se difficilem ad concedendum, vel ad non concedendum, tunc obreptio vel subreptio vitiat, aliàs non. arg. c. super literis de rescri. Ideò si impetrans expressent minorem quantitatem beneficij non vitiatur impetratio. arg. l. scio. ff. de integrit. restitut. Dec. co sil. ccccvij. visis in fin. Socin. consil. cxv. fundata, col. j. in iij. vol. Et an Papa concessisset vel denegasset colligitur maximè ex duabus cõiecturis, prima versatur circa consuetudinẽ concedendi, si aliàs noluerit cõcedere in simili casu. Lappus alleg. lxxxix. factum: quia consuetudo patrissam. debet inspici. l. vel vniuersorum. ff. de pign. action. cum similib. sed Papa nunquam recusauit, nec recusat has dispensationes, etiam non Baccalaureis: ergo multo fortius non recusasset isti Baccalaureo alterius iuris. Secũda coniectura circa stylum Curiæ Romanæ. c. ex literis de constitu. sed stylus notorius Curiæ Roma. est quod in istis dispensationibus Papa ostendat se liberalem. c. sedes. de rescrip. Feli. in c. super literis. in vers. exprimenda. de rescrip. & sic quod dispenset etiam cum non graduatis, & sic multò fortius pro graduato in altero.

Papa an alias concessurus erat an non dua coniecturæ.

Falsum in literis expressum nõ vitiat nisi alias Papa non fuisset cõcessurus.

Non refragatur quod consuluit Ancha. consi. cxxxviij. de natura. vbi falsum in literis expressum, maximè dispensationum vitiat: quia hoc est verum quando cõcedens aliàs non erat concessurus, vt si dicat beneficium curatum simplex, tunc apparet Papam fuisse deceptum, secus quãdo alias erat concessurus. text. solennis. in c. dudum versi. considerantes. de præbend. in vj. facit c. si pro clericis. ibid. vt in casu nostro. vbi esset concessurus.

Expressio in literis quãdo debeat fieri.

Nec obest quod omnia debent exprimi etiamsi concedentis non redderetur difficilior, verum est quando in iure est expressum, quod illa exprimãtur, alias secus. Domi. in c. dudum. col. pen. de præbend. in vj. per c. si motu proprio. illo tit. & cap. si proponente. de rescrip. vbi quantumcunque modicum beneficium est exprimendum, quia à iure quis tenetur: secus hic, nam non tenebatur exprimere se Baccalaureum, nisi ad facilius inducẽdum Papam ad dispensandum: ergo cum circa alios solitus sit dispensare, sine hac qualitate multo magis & cum isto cũ hac qualitate Baccalaureatus alterius iuris.

Item illud debemus dicere quod est verisimile, quod concedens fecisset si de hoc interrogatus fuisset. l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. & posthum. gl. in l. tale pactum. in fin. de pactis. sed est plus quam verisimile quod Papa cum isto Baccalaureo alterius iuris tantum dispensasset, ergo illud tenere debemus, & sic mandatum est validum, nec Papa dicitur fundare intentionem suam super illo expresso Baccalaureatu. Nam hoc attestatur in forma mandati, ibi non ad ipsius instantiam, sed de nostra mera liberalitate: ergo nun potuit fundare se super expressione, cum fundamentum suum sit circa liberalitatem faciendum.

Falsitas in literis Apostolicis quãdo cum dolo præsumatur expressa.

Nec obest quod in literis gratiæ omnis falsitas præsumitur expressa cum dolo. Innoc. in ca. accedens. de crimin. fals. quia intelligitur in dubio, sed quando talis falsitas est quæ non inducebat ad id concedendum non præsumitur dolosa. vt hic. Fel. in c. super literis. col. iij. nu. 5. de rescript.

Insinuatio mãdati facta etiã nõ vicario, dũ sit facta in domo Abbatis, sufficit.

Vltimò etiam dico insinuationẽ mandati etiam validam quoad Abbatem, licet non appareat de vicariatu eius cui fuit præsentatum, cum sit facta in Abbatia, & in domo Abbatis: nam vicarius præsumitur is qui in domo Abbatis remanet, & etiam non inuento vicario, etiam alij poterint fieri. Clem. causam. de elect. & sic cum insinuatio fiebat ei tanquam vicario, si se negauit talem, imo eam sic acceptauit non contradicendo, debet valere prout multa scripsi in tracta. de nominatio. in xiij. quæst. & sic concludo dispensationem & mandatum ac insinuationem valere.

RESP. XII.

An requiratur dispensatio ad dicendum officium Romanum.

Offici. Romanum non licet presbytero vel beneficiato dicere sine dispensatione.

NOn licet propria authoritate sine dispensatione beneficiato vel presbytero dicere officium suum ad vsum Romanum, sed tenetur quilibet presbyter secũdum vsum suę diœcesis missas dicere. c. de his. xij. distin. & per Clem. fin. de celeb. missa. per locum à speciali. nam ibi cõceditur domesticis Cardinalium, vt possint dicere illud officiũ quod diceret Cardinalis, & in eo se aptare suo domino, ergo in alio casu non.

Adhæc quilibet tenetur seruare statuta loci & consuetudines loci in quo degit. c. illa. xij. dist. c. ij. de obseruat. ieiunior. vbi per doct. dicitur,

Si fueris Romæ Romano viuito more.

Igitur qui in vno degit Episcopatu extra Romam debet officium in illa diœcesi præstitutum dicere.

Officiũ debet dici ad vsum præstitutum à suo episcopo.

Item non seruans statutum sui superioris peccat mortaliter. c. j. de constit. cap. vlt. ij lo tit. in vj. c. qui resistit. xj. quæst. iij. sed is qui non dicit ad vsum per suum Episcopum præstitutum non seruat præceptum Episcopi, & sic peccat aliquo in vanum statutum

tutum esset officium in qualibet diœcesi si pro libito quisque accipere potest officium quod vellet. Nec obstat quod Papa potest præuenire ordinarios omnes, fateor: sed ego non possum recipere vsum Romanum, nisi Papa illud mihi concedat, & hoc si sim alterius diœcesis: quia sicut beneficium non possum recipere sine collatione. cap. j. de reg. iur. in vj. ita nec vsum Romanum sine concessione Romani pontificis.

Papa prouidit cuidam puero, in vndecimo suæ ætatis anno de præbenda & canonicatu in ecclesia cathedrali Baiocensi, eidem tamen puero prohibuit ne in ipsa Ecclesia vt canonicus resideret ante duodecimum ætatis annum quæritur an finito vndecimo possit hic residere, vel an expectandus sit duodecimus annus completus?

Super hoc facto dicerem voluntatis Papæ esse quæstionem quæ tam ex iure quàm etiam ex suis regulis colligenda erit & maximè ex sequentib.

Primò iure certum est quod prohibitio, totum prohibet. l. si mulier. in prin. ff. quod metus caus. gl. in l. hoc genus. ff. de cond. & demonstr. l. si quis ita stipulatus. ff. de verb. oblig. sed Papa prohibuit ne hic puer resideret ante duodecimum annum, ergo totum prohibuit duodecimum.

Secundo, si consideremus rationem quæ mouit Papam ad hoc prohibendum huius erit quæstionis decisio: cur enim Papa ei cui prouidit de canonicatu prohibuit ne in ecclesia resideret? Certo arbitror fecisse scandali vitandi gratia, ne scandalum inferret hic puer populo, & Ecclesiæ dedecus hoc maxime tempore turbulento. Nam propter scandalum clericus etiam idoneus prohibetur administrare in beneficio suo. c. tua. de cleric. ægrot. à fortiori ratione vitandi scandali causa, hic puer prohibetur ministrare in Ecclesia cathedrali, ante illud templus completum.

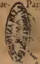
Tertiò, fieret contra voluntatem Papæ, qui voluit vt ante duodecimum annum non resideret vt canonicus, resideret autem ante duodecimum, si in ipso anno duodecimo resideret: quia quando hæc dictio ante respicit terminum habentem tractum & durationem vt annus, tunc debet intelligi de perfecto. l. stipulationes non diuiduntur. §. j. ff. de verb. oblig. Bart. & alij allegant in l. ij. in fi. ff. de reb. credit. Ideo Papa voluit ne resideret ante duodecimum annum, videlicet perfectum.

Quartò, probatur in regul. Papæ moderni xix. vbi ante xiiij. ætatis suæ annum completum non potest quis obtinere canonicatum, nec præbendam in Ecclesia cathedrali: ergo de completo intelligitur, & non de incepto, & sic Papa in prouisione ipsius pueri videtur ad hoc rationem habuisse.

Quintò, declarat idem Iulius Pontifex voluntatem suam in regula liij. quod si ipse concedat dispensationẽ super defectu ætatis, de duobus annis tantum, dabit: vnde si intelligeremus istum puerum debere residere anno duodecimo, esset dispẽsatus de tribus annis, videlicet de xij. xuj. & xiiij. cum ante xiiij. completum non possit recipi. Igitur intelligendo de duodecimo anno completo erit ad duos annos dispensatus insequẽdo reg. cancel. Iulij Papæ iij. videlicet ad xuj. & xiiij. & sic dispensatio erit conformis voluntati Papæ, & si Papa interrogaretur verisimile est eum responsurum secundum suam regulam & declarationem, alioqui erat necessaria expressio illius regulæ, & de ea fieri deberet expressa mẽtio, & ad verbum recitatio in prouisione in d. regula xix. scribitur: quæ si non est facta in prouisione istius pueri non proderit. Igitur voluit Papa intelligere vt iste puer resideret anno decimotertio, & deinceps dispensando, cum eo de duobus annis iuxta suam voluntatem & legem latam, in dicta regula liij.

Sextò, non me mouet. l. ad rempublicam. ff. de muneribus. ibi annus cœptus xxv. habetur pro completo: quia is qui peregit annum xxiiij. est in matura ætate, & parum distat ab ætate legitima, oh idem non est mirum si annus cœptus ibi habeatur pro completo fauore Reipu. & proximitatis: cum ea quæ incõtinenti fiunt inesse videantur. l. lecta. ff. si cert. petat. & hic annus duodecimus longe distat à legitima ætate: ergo non potest haberi pro completo, etiam non est causa. Imo est & scandalum & dedecus Ecclesiæ, si recipiatur. Ideò dicerem ante duodecimum annum completũ nullum debere in Ecclesia residere tanquam canonicum.

Vltimò, non video hic fauorem cultus domini, sed potius destructionem & dedecus Ecclesiæ, nempe is qui in ætate legitima esset canonicus celebraret in hebdomada sibi præstituta, sicut alij canonici Euangelium legeret, responsoria, lectiones & alia cantaret, ac consuleret in capitulo, quæ in toto episcopatu agenda forent, & alia tractaret Ecclesiæ negotia, vt in c. dilecto. de præbend. scribitur. & in c. nouit. & per totum de his quæ fiunt à prælatis, quæ non potest facere hic iuuenis. Nam impubere nihil scire intelligitur. l. fin. ff. de iur. & fact. ignor. scripsi in tracta. de pacifi. possess. in iij. limita. num. 174. quomodo hic sit fauor cultus diuini non video. Nam ipse puer tenetur dicere per se horas canonicas ratione beneficij. Nam propter officium datur beneficium. c. fin. de præb. in vj. ergo non erit maior cultus diuinus in Ecclesia quando ipse puer residebit, quàm si non resideat. Igitur non debet mouere hic fauor cultus diuini, nempe si non essent alij canonici sacerdotes qui supplere possent, non fierent res sacræ, in illa Ecclesia Cathedrali, ab istis pueris, & sic omnino cessaret cultus diuinus per illos. Quare ex prædictis concludo illum puerum iuxta Papæ voluntatem non recipiendum esse, vt in choro stallum habeat, & in capitulo locum, donec cõpleuerit duodecimum annum, & ita subscripsimus. Datum Parisiis anno 1554. in die sancti Marci.

RESP. XIII.

De Episcopatu Appamiarum, an vacet, déque nominatione Regia.

Ar le decés du Reuerendissime Cardinal d'Albret, l'an mille cinq cens & vint, & le dixiesme de Decembre vacquë l'euesché de Pamies, apres laquelle vacatiõ les chanoines de lasusdicte Eglise se assemblarent, pour faire election de nouueau prelat, & de faict eslirent messire Bernard de Lordat. Lequel apres auoir esté esleu, presta son election à M. l'Archeuesque de Tholose, cõme à son Metropolitain à tout le moins à ses vicaires pour lors y estans, pour icelle confirmer, & procedarent lesdicts vicaires à ladicte confirmation, à bien grande diligence. Car le dixiesme de Decembre mourut (comme il a esté dict) le Reuerendiss. Cardinal au lieu de Castelgeloux, distant dudict Pamies trante grand lieues de Gascogne, & le xv. ou xvj. fut faicte l'election dudict de Lordat, la confirmation le dixhuitiesme, à laquelle confirmation ne fut appellé le procureur du Roy, qui de ce aduerti ensemble des abbus commis à l'election tant de la partie de l'esleu, que des eslisans pretendant ladicte prouince. Lesdicts elisans auoir procede à l'election sans pouuoir. Parce que par les sainctz Concordatz la nominatiõ appartenoit au Roy, & les elections estoient supprimees, fors que des expressement, surce priuilegiees, supposant lesdicts Chanoynes estre du nombre desdicts priuilegiés, appella comme d'abus, tant de l'eslection que confirmation.

Appel comme d'abus de l'electiõ de l'Euesch. de Pamies.

Le Roy cepandant aduerty du trespas dudict d'Albret, nomma à nostre S. Pere le Pape messire Iean de Puis son Ambassadeur pour lors à Rome, lequel (suiuant la teneur des Concordatz) à la susdicte nomination du Roy fut proueu de ladicte Euesché, par nostre S. pere le Pappe, & les bulles despechees print possession d'icelle par les procureurs à ce constitués, & impetra lettres du Roy pour oster la main mise & tout autre empeschement, laquelle auoit esté mise & apposee à ladicte Euesché, pendant la vacation, ainsi qu'à toutes autres Eueschés de ce Royaume on a accoustumé de faire la prouisiõ Apostolique, ensemble la prouisiõ du Roy furent mises en execution par les Iuges à ce delegués par nostre Sainct pere, & commissaires deputés par le Roy. Assauoir, la prouision Apostolique par messire Bernard de Ioglad Official, Archidiacre d'Aulx, la commission de main leuee du Roy. par mõsieur Roberti conseillier de Tholose. Desquels, ensemble de leur procedure, fut appellé & formé opposition aux inhibitions, & par ce la matiere introduite au grand Conseil entre les susdicts de Puis, & de Lordat, ensemble le procureur du Roy, ioinct au dict de Puis, & appellant comme d'abbus: les matieres bien auant poursuiuies par toutes parties & respectiuement.

Nominatiõ du Roy à l'Euesché de Pamies presẽtee au Pape, & puis executee.

Et estant les procés en estat de iuger, suiuant la vacation de l'Euesché de Rieux, laquelle vacqua par le decés de maistre Pierre Loys, le Roy donna l'Euesché à vn frere d'vn quidam, lequel mourut incontinant apres ledict don. Neantmoins le Roy la donna à ce quidam susdict, pour en prouoir tel de ses parens qu'il voudroit, idoine & de la qualité requise. Dequoy aduerty le susdict de Lordat, trouua (moyenant la somme de quatorze, ou quinze mille liures qu'il donna à ce quidã) moyen de faire depescher le placet à la susdicte Euesché de Rieux, en faueur du susdict de Puis sa partie. Et par ce moien amortist le procés entre eux men, à raison de ladicte Euesché de Pamies neãtmoins appaise le procureur du Roy & feist en sorte que ledict de Rieux passa procuration pour consentir que ledict de Lordat fut diffinitiuement maintenu & sans despens à ladicte euesché. Suiuant laquelle s'ensuiuit l'arrest par lequel fut maintenu diffinitiuement (comme dict est) ledict de Lordat. De ce dessus resultãt les doubtes: c'est assauoir, Si ladicte Euesché de Pamies est vacante par la promotiõ dudict de Puis à l'Euesché de Rieux: item, attendu que personne n'a esté prouen despuis ledict de Puis par le Roy, si lon doit prẽdre placet du Roy, & suiuãt ledict placet prendre titre ad nominationẽ Regis, *ou biẽ si le droict est deuolu à nostre Sainct Pere, & que,* iure deuoluto, *on doiue prendre titre sans nomination du Roy.*

Simonie cõmise pour vne Euesché.

Item si ledict Arrest (attendu qu'il est donné de consensu, *combien qu'en iceluy soit dict, veues les pieces) peut empescher ledict titre & nuire à celuy qui sera nommé.*

Item en quelle sorte deit estre depesché le titre, s'il doit estre depesché, per mortem, & promotionem domini Ioannis de Puis, aut alio quouismodo.

Item si la possession de dix ans apres la sentence pourra en rien preiudicier audict nommé, & si ledict de Lordat, se pourra aider du Decret de pacificis possessoribus.

TRANSLATIO.

De Episcopatu Appamiarum, an vacet, déque nominatione Regia.

PEr mortem Reuerendissimi Cardinalis de Albret, anno millesimo quingentesimo & vigesimo, decimo Decẽbris die vacauit Episcopatus Appamiarum. Post quam vacationem Canonici prædictæ Ecclesiæ conuenerunt, vt noui prælati electionem facerent. Et de facto elegerunt dominum Bernardum de Lordat, qui postquàm electus fuisset, mutuauit domino Archiepiscopo Tholosano, tanquam suo metropolitano electionem suam, saltem vicariis suis, tunc præsentibus vt eandem confirmareut, & quàm maxima diligentia prædicti vicarij ad illam confirmationem processerunt. Nam decimo Decembris die (vt dictum est) Reuerendissimus Cardinalis in loco castri Geloux triginta magnis miliarium Vasconicis à d. Appamiis distantis obiit: decimoquinto verò vel decimosexto facta fuit dict. Lordat electio: confirmatio autem, decimooctauo. Ad quam confirmationem Procurator Regius vocatus non fuit, qui de hoc cõmonefactus, tam de abusu ex parte electi in electione commisso, quàm eligentium dictam præeminentiam sibi prætendentium, prædicti eligẽtes postquàm sine potestate aliqua processissent, eò ꝙ per sacra Cõcordata nominatus ad Regem spectaret, & electiones suppressæ essent, exceptis super eo expressè priuilegiatis, quorum

Appellatio, vt de abusu electionis Episcopatus Appamiarũ

ex nu

Nominatio Regis pro Episcopatu Appamiarũ Papæ præsentata, & post executioni mandata.

ex numero d. Canonici se esse supponebant, appellauit, vt de abusu tam super electione quam cõfirmatione facto. Rex, interea de obitu d. de Albret certior factus, sanctissimo patri nostro Papæ nominauit dominum Ioannem de Puis suum tunc temporis Romæ Legatum, cui secundum Concordatorum tenorem ad dictam nominationem Regis per sanctissimum patrẽ nostrum Papã de d. Episcopatu fuit prouisum, & bullis expeditis, per procuratores ad hoc constitutos eiusdẽ possessionem cepit: literásque à Rege impetrauit, vt ab apprehensione omnique impedimento desisteretur, quæ tempore vacationis in d. Episcopatu facta fuerat: vt in omnibus aliis huius Regni Episcopatibus fieri consueuit. Itaque prouisio Apostolica, atque Regis, à iudicibus ad hoc delegatis, per sanctissimum patrem nostrum, & Commissarios per Regem deputatos, sunt executioni mandata. Prouisio nempe Apostolica per dominũ Bernardum de Ioglal Officialem, Archidiaconum de Ars, commissio vero Regis de possessione deuenienda, per dominum Robertum, Consiliarium Tholosanum. A quibus, & eorundem procedutis appellatum fuit, atque inhibitionibus oppositio firmata, materiáque per hoc in supremam curiam introducta, inter d. de Puis & Lordat, vnà cum Procuratore Regio, coniuncto de Puis, & appellante vt de abusu, materiis per omnes partes & respectiue multum productis.

Processu iam ad sententiã vergente, secundum vacationem Episcopatus Riuensis, qui per mortem magistri Petri Ludouici vacauit, Rex Episcopatum fratri cuiusdam ignoti donauit, qui statim post factam donationem obiit. Nihilominus Rex d. ignoto eundem hac conditione donauit, vt suorum parentum alicui, quem vellet, idoneo prouideret. Quod prædictus Lordat intelligens, iniuit (mediante quatuor decim vel quindecim millium librarum summa, quam prædicto homini ignoto

Simonia & Episcopatu commissa.

dedit) modum, quo diploma pro d. Episcopatu Riuensi in fauc partis d. de Puis fauorem expediretur. Atque eo medio processum inter eos causa d. Episcopatus Appamiarum agitatum extinxit: Procuratorem nihilominus Regium pacauit, atque ita rem gessit, quòd d. Riuensis procuratione constituerit, vt d. Lordat diffinitiue & sine expensis in possessione prædicti Episcopatus teneretur, qua perfecta, arestum subsequutum est, per quod diffinitiue (vt dictum est) d. Lordat in eiusdem possessione fuit contabilitus.

Super præmisso hæ difficultates oriuntur. Nempe, an dictus Episcopatus Appamiarum sit per promotionem d. de Puis Episcopo Riuensi vacans. Item, cum nemini post d. de Puis per Regem prouisum fuerit, an diploma acceptandum sit, & secundum illud capiendus titulus ad nominationem Regis, an vero à sanctissimum patrem nostrum deuolutum sit, iure deuoluto, titulus sine nominatione Regis capiendus sit.

Item an dictum arestum postquam de consensu datum sit, quamuis in eodem dictum fuerit, vitiis charus) dictum titulum impedire, & nominato nocere possit.

Item quomodo titulus expediendus sit, an expediri debeat per mortem & per promotionem domini Ioannis de Puis, aut alio quouis modo.

Item an decem annorum possessio post sententiam in vullo d. nominato præiudicare poterit, & an d. Lordat se iuuare possit decreto de pacificis possessoribus.

In hoc facto sex video præcipuas imminere quæstiones. Prima est, an Episcopatus Appamiarũ is vacet vel non. Secunda, si vacet, quo genere vacationis. Tertia, quomodo posit, si vacet, impetrari. Quarta, an opus sit Regia nominatione. Quinta, an Arestum latum in vtilitatem d. Lordat noceat quominus impetrari possit d. Episcopatus. Sexta, an d. Lordat qui possedit d. Episcopatum per decem annos possit iuuari Decret. de pacific. possess.

Confirmatio electi in probata, qa facta erat si ne causa co gnitione.

Inuocato diuino numine breui dico dictum Episcopatum vacare, tum quia accelerata fuit confirmatio, ideo non valuit, c. fin. de elec. in vj. nam causæ cognitio in confirmatione (saltem ex officio) debet interuenire. c. cum nobis. & c. venerabilem. de elect. itaque debet confirmans ex officio, tanquam ex negotio inquisitionis procedere, & omnem adhibere diligentiam vt tam forma electionis, quàm merita electi, & omnes circunstantiæ examinentur. text. in §. Ista. de elect. in pragm. vbi glo. dicit debere inquirere de irregularitate & legitimatione, de eligentibus, & an sit facta in concordia, de zelo, de merito, & an electio redũdet in perturbationẽ Regni vel patriç sed hoc non fecit cõfirmans, ergo confirmatio non valuit.

Item probatur arg. à sufficienti partium enumeratione sic, quia aut electores non habuerunt priuilegium electionis, aut habuerunt: si non habuerunt, non potuerunt eligere, & si elegerint illa electio est nulla. §. j. in verss. decernentes. de Regia ad prælatu. & de quo operatur illud priuilegium tradit. de Ripa. in l. j. respõsorum c. xvij. facult. s.

Confirmatio electi no mis accelerata.

Si vero electores habuerunt priuilegiũ, adhuc confirmatio, & sic electio non valet, quia est accelerata & quamuis fuisset optima, tamen quia de Lordat commisit simoniam, ideo per illam simoniam censetur vacare: vt dicetur in ij. quæst.

Episcopatus limitrophus de sui natura requirit consensum Regis vt quis ibidem in episcopum præficiatur.

Item posito quod valuisset electio etiam per Concordata, tamen quia redundabat in regni & patriæ perturbationem non potest sustineri, quia Episcopatus Appamiarũ est situs in partibus limitrophis regni, ideo nullus recipi potuit ad eum sine regis permissi. per text. & ibi glo. & doct. in l. j. C. de fund. limitrophis. lib. xj. nam istud priuilegiũ semper censetur exceptum, per text. in authen. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oportet. Bened. in repet. c. Raynutius. in verb. & vxorem. nu. 405. de testam. & nunc rex cum habeat interesse, potenit se opponere, & debet audiri, teste Innoc. in cap. super his. co. nu. 13. de accusat. quem sequitur Panor. ibi. & in c. cum terr. col. ij. & c. quod sicut. de elect. doct. in c. tratua. lxiij. dist. sed rex non fuit auditus, quia eius procurator consensit, ergo non valuit, vt plene scripsi in Concord. in §. penu. rub. de nomin. reg.

Secunda

Episcopatus vacans per Symoniam.

Secunda quæstio est, quo genere vacet, & dico quod per inhabilitatem & incapacitatem ipsius Lordat, vtpote quia est (vt præsupponitur) symoniacus. Et symoniacus est ipso iure priuatus. c. insinuatum. de symon. vbi text. vtitur verbo, admoueas, quod denotat executionem, & sic factam priuationem. cap. Abbate sane, in princip. ibi petiit eidem monasterio adiudicari, & vos exinde amoueri, de re iudic. in vj. Anton. Butr. in c. fin. de post. col. i. probatur in extr. [illegible] um detestabile. de symo. in communib. vbi symoniacus tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum post commissam symoniam: ergo erat priuatus, quia priuandus lucratur fruct. s vsque ad sententiam priuationis. glo. sing. [illegible] authen. de incestis nuptiis. §. j. in verbo imminere. colla. ij. & facit in c. non secũdum leges. de hæretic. in vj. & [illegible] st priuatus non solum beneficio in quo commisit symoniam, sed etiam aliis, sicut de periurio concludit Felin. in cap. tua nos. de iureiurando. & sic non fuisset approbatus per Papam. & d. de Pinu translatus, tunc censetur per mortem ipsius vacare dictum Episcopatum.

Episcopatus primus non vacat per adeptionem secundi episcopatus.

Non refragatur si dicatur quod vacauit per mortem des Puis ad Episcopatum de Rieux, quia per adoptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. c. de multa. de præben. extra. execrabilis, illo tit. extra. Io. xxij. Respõdeo quod licet ista vera sint in beneficiis minoribus, non tamen in Episcopatibus, quia per adeptionem beneficij incompatibilis, non vacat Episcopatus. text. in ca. cum nostris. vbi doct. de concess. præbend. nec per adeptionem secundi Episcopatus vacat primus, sine licentia Papæ. Sed vtroque priuari per Papam debet religionis ratione. c. tanto. de translat. episc. & ibi Anton. Butr. hoc expresim dicit. in fi. Nam per electionem & confirmationem, vel per prouisionem factam per Papam est contractum matrimonium, inter electũ vel promissum, & ecclesiam quod matrimonium spirituale dissolui non potest

Matrimonium spirituale quod est inter electum & ecclesiam, non potest dissolui sine Papæ licentia.

sine Papæ facultate. c. p. inter corporalia. de translat. episc. itaque des Puis Episcopatum Appamiarum dimittere sine Papæ licentia non potuit, & ideo si Papa non concesserit nec transtulerit ad episcopatum Riuensem vacauit Episcopatus Appamiarum, per mortem de Pinu, si hæc translatio facta fuerit de Papæ licentia, dando ius isti Lordat per cesionem de Pinu, illa translatio tanquam facta de inhabili [illegible] id [illegible] de symoniaco non valet: & sic semper Episcopatus Appamiarum vacauit per incapacitatem.

Translatio episcopi facta in fauorem inhabilis est nulla.

Episcopatus quomodo possit impetrari.

Tertia quæstio quomodo posit impetrari postquã vacat. Respõdeo si cesio iuris fuerit facta per d. Pinu [illegible] fauorem Lordat, coram summo pontifice, & is transtulerit dict. de Pinu ad Episcopatũ Riuẽsem, [illegible] Lordat ad Episcopatum Appamiatũ, deberet impet[illegible] per incapacitatem illius Lordat, & a[illegible] quouis modo.

Episcopatus sine licentia Pap. dimitti non potest.

Si vero t[illegible] cessert coram Parlamento [illegible] Arestum ferretur pro Domino Lor[illegible], tunc deberet impetrari per mortem de Pinu, qui sine licentia Papæ, non potuit Episcopatum dimittere, ideo tutius esset exprimere, siue per mortem de Pinu, siue per incapacitatem Lordat, siue aliàs quouis modo.

Regia nominatione, an sit opus in hoc episcopatu.

Quartò, an sit opus regia nominatione? Respõdeo, non: tum quod rex nõ nominauit intra sex vel nouem menses sibi præfinitos, in §. j. de regia nominatione: ideò ius deuolutum est ad Papam, & sic iure deuoluto Papa prouidebit, cap. ne pro defectu. de elect. c. ij. de concess. præbend.

Nominatione nõ facta intra sex menses, deuoluitur nominatio & plena dispositio episcopatus ad Papam.

Nec obstat quod Rex potest nominare quomodocunque vacat Episcopatus, per dictũ §. j. ibi vacantibus. vbi indefinite loquitur, & sic quomodocunque vacet, etiam per cesionem. Respondeo verum esse (vt ibi scripsi) Regem prouidere posse quomodocunque vacaret, dum tantummodo nominaret intra sex vel nouem menses, intra quos non nominauit: ergo non potest nunc nominare, cum ius sit ad Papam deuolutum: nec poterit purgare moram. gloss. & doct. in dicto cap. ij. de concess. præbend.

Menses Regi præstituti à quo tempore computentur.

Nec refragatur quod isti sex, vel nouem menses, debeant computari a die notitiæ vacationis, per cap. quia diuersitatem. de concess. præbend. & ita tenuit Ioan. Dayma. in Concord. rub. de nomi. Regia. in verb. à die vacationis. & ideo quia nunc venit ad notitiam Regis nunc poterit nominare.

Respondeo non esse verum, quia in Concord. dicitur computari tempus à die vacationis: ergo non quæremus notitiam, postquam enim text. hoc expresit illi standum est. Nam in claris nõ est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligat. sed in illo text. est clarum & expressum computari à die vacationis, ergo ab illo die computabitur, quia non aliter recedendum est à verbis nisi constet de mente. l. non aliter. ff. de lega. iij. sed hic non constat de contraria mente: ergo verbis text. stabimus. & pro ista sententia est text. formalis. in c. statutum. de præbend. in vj. vbi dicit mensem datum summo Pontifici computari à die quo vacauerint beneficia: ergo dixit glo. ab omnibus approbata in illo casu non requiri notitiam, quia tempus tunc introducitur & datur in fauorem ecclesiarum, ne diu vacent: ideo sic computabitur, nam possent vacare Ecclesiæ Franciæ diu si tempus à die notitiæ cõputaretur, & huic sententiæ videtur inhærere Panorm. in repet. cap. cum esses. col. vlt. de testam. facit c. placuit. xvj. quæst. iij. & nunquam Papa per deuolutionem posset conferre, quia rex diceret se ignorasse vacationem: quare stabimus textui sic dicenti.

Sex menses in nominatione regia computãtur à die vacationis.

Nec obest cap. quia diuersitatem, quippe qui loquitur quando simpliciter dicitur intra sex menses, vel tale tempus prouideatur, nam tunc computatur illud tempus a die notitiæ: & ita intelliguntur iura contraria: sed quando text. vel constitutio dicit intra sex menses debere aliquid fieri à die conuentionis vel contractu[illegible] seu vacationis, tunc non inspiciemus aliam notitiam: & ita loquitur §. primus. de regia. ad prælat. non facienda. qui decepit Ioan. Dayma, eò quod non ponderauit illud verbum: nam expressum facit cessare tacitũ. l. cum filio. §. filio. ff. de vulgar. & ita conuenit Papa cum rege, cui cõtractui stãdum est, & quamuis durum sit, ta

ſit, tamen tenendum. l. proſpexit. ff. qui & à quib. itaque in principio poterat Rex refragari, & aliter cõuenire ſecundũ ius, id eſt, vt à die ſcientiæ, tantum cõputaretur idẽ tempus, ſed poſtquã ita conſenſit ita & nos conſentire debemus, vt abunde ſcripſi in dicto §. j. de nomi. regia contra Io. Dayma. quem ibi reprehendi.

Areſtũ an noceat impetrationi.

Quintò, an areſtum prolatum in vtilitatem d. Lordat noceat ne impetratio fieri poſsit. Reſpondeo, quod non: quia quãuis ſententia inducat probationem, nam res iudicata pro veritate habetur. l. res iudicata. ff. de reg. iur. l. ingenuum. de ſtatu ho. & tantum operatur ſententia ad probandum, quantum operantur teſtes ad iuſtitiam. Bald. his verbis vtitur. in l. j. col. vlt. C. de falſa cauſa adiecta lega. tamen in petitorio non ſufficit oſtendere ſententiam pro ſe latam in Palatio contra alios, ſed in poſſeſſorio ſufficeret ad colorandum titulum, quia non eſt veriſimile quod Palatium pro aliquo iudicaſſet niſi de iure ſuo docuiſſet. Hoc expreſſim tradit Ægid. Bellameta in deciſ. cccccLxxviij. ſpoliatus & Feli. in c. cum venerabilis. col. xiij. de excep. refert Hyppoli. in rub. de proba. fol. xx. ergo illud areſtum non nocet.

Sentẽtia lata ſindicato quoad poſſeſſoriũ non quoad petitoriũ.

Narratiua verba in sẽtentia appoſita non præiudicãt veritati.

Nec probant illa verba narratiua viſis libello, litis cõteſtatione & aliis. &c. tum quia pars altera non erat præſens, & quia iſtis ſolemnitatibus partes renunciare non poterant. Bar. in l. prolatam. C. de ſenten. & inter. omnium iudic. demum quod ſententia lata ſuper cauſa beneficiali non tranſit in rem iudicatam quoad iudicem. Domi. in c. j. de litiscontesta. in vj. licet ſecùs quoad præiudicium partis. glo. ſing. in c. j. de conceſsio. præbend. quàm ibi doct. probant.

Decreto de pacific. poſſeſſo. an poſſit gaudere incapax.

Vltimo, an d. Lordat poſſeſſor decennalis gaudeat decreto de pacific. poſſeſſo. Reſpondeo, quod non, quia inhabilis non iuuatur illo decreto, vt dixi abunde in tracta. de pacific. poſſeſſ. limita. iiij. quia poſſeſsio longi temporis non reddit habilem incapacem. c. cauſam & c. accedentes. de præſcrip. Ioan. Andr. per illum tex. in c. ij. de præbend. in vj. quia inhabilitas non præſcribitur, vt ibi plenisſimè dixi: hic non repetam, ſed claudam.

RESP. XIIII.

Epiſcopus ſolutus an ſit legibus monachatus.

AN monachus factus Epiſcopus, ſolutus ſit legibus ſubſtãtialibus monachatus, & regulæ? an deſinat eſſe monachus, & videtur quod non: primo à nomine ſi arguere liceat, vt iuriſconſ. in ſimil. l. ij. §. mutui datio. ff. ſi cert. peta. doc. in c. j. de iudic. dicemus monachum dici à monos quod eſt vnus, & achos quod eſt triſtis, quod vnus triſtis in monaſterio eſſe debeat. c. placuit. ij. & c. ſi cupis, xvj. q. j. glo. in l. decernimus. C. de Epiſco. & cler. & monachus propriè dicitur ſolitarius, quia debet hominum vitare conſuetudinem, & non docentis, ſed plangentis officium habet. c. monachus ibidem, & debet totis (vt aiunt) neruis ad hoc attendere, vt ſtatus eius cũ ſuo nomine cõcordet: nam vt piſcis ſine aqua caret vita, ita monachus ſine clauſtro. d. c. placuit. ergo ſi habeat nomen Epiſcopi poſt Epiſcopatum, igitur & effectum habere debet. l. à nullo. C. de fer. c. cor Epiſcopi. lxviij. diſt. & ſic poſtquam eſt monachus poſt Epiſcopatum, ergo legibus monaſterij non eſt ſolutus.

Monachus factus epiſcopus non ideo eſt ſolutus legibus monachatus, aut regulæ.

Secundò ea quæ ſunt de ſubſtantia regulæ tolli non poſſunt: vnde Papa de monacho non monachum facere poteſt: ſed quod monachus habeat proprium, & quod non ſit ſubiectus regulæ facere non poteſt. doc. in c. cum ad monaſterium, per illum tex. de ſtatu. regu. ergo Epiſcopatus non ſoluet iſtum monachum à ſubſtantialibus regulę.

Tertiò monachus eſt mortuus mũdo, viuit autẽ Deo, & ſic quoad actus ciuiles mortui cẽſentur. c. placuit. ij. q. vij. vbi glo. l. Deo nobis. C. de Epiſc. & cleric. licet quoad actus naturales nõ ſint mortui. glo. in auth. idem eſt. C. de bonis quæ liber.

Ergo non poſſunt reuiuiſcere per Epiſcopatũ, quia res ſemel extincta amplius reuiuiſcere non poteſt. l. qui res. §. aream. ff. de ſolut.

Monachus pfectus hoſpitali reuocatur ad nutum Abbatis.

Quarto ſi Abbas exemptus præfecit monachũ ſuum hoſpitali, poteſt eum reuocare inuitum, & ſine Epiſcopi conſenſu: nec per talem promotionem fuit abſolutus à iugo clauſtrali, cum nec nolle nec velle habeat. c. ſi religioſus. de elect. in vj. ſic expreſsim conſuluit Federic. conſil. cxxxiiij. caſus talis eſt, quidã Abbas, &c. Idem videtur dicẽdum ſi præficiatur ad aliam dignitatem, videlicet Epiſcopalem, ſeu aliam quamcunque.

Quintò dicit Bar. in l. penult. in fi. ff. de ſtipula. ſeruo. & in l. ſi quis. §. interdum. de vſufruct. quod ſi monacho eſt commiſſum regimen alicuius eccleſiæ ab Abbate ſuo, illud quod monachus quærit aliunde quàm ex re eccleſiæ, quod illud acquirit principali monaſterio, cuius eſt monachus, & ſub cuius obedientia durat, & ſemper remanet monachus.

Monachus quando acquirit, cui acquirat.

Sextò, expreſsè dicit Guillelm. & ibi Bonifacius poſt eum in Cle. ne in agro. §. rurſus. in fi. de ſtatu monachorum, quod monachus factus Epiſcopus non portat rochetum (vt verbis ſuis vtar) ſuper ſcapulare ſuum, etiam ſi eſſet Cardinalis: nec poteſt portare aliũ colorem quàm antea, nec habitum dimittere proprium, c. penul. §. fi. de vita & honeſta. cleric. Bertach. in tract. de Epiſco. in ij. lib. q. xxxix. ergo non eſt ſolutus per Epiſcopatũ.

Monachus Epiſcopus non portat Rochetum.

Septimò monachus teſtari non poteſt, quia nihil habet. authen. ingreſsi. C. de ſacroſanc. eccle. c. quia xix. q. iij. etiamſi fuerit factus Abbas quia nõ deſinit eſſe monachus. c. fi. de ſymo. vbi doc. quod procedit etiam in monacho facto Cardinali, ſecundùm Bald. in authen. licentiam. C. de Epiſco. & cleric. dicẽtem quod nulla dignitas monachum liberat à ſubſtantialibus regulæ: nam dignitas facit quem aſcendere, ſed liberari à ſubſtantialibus regulæ & deſcendere in deteriorem ſtatum minime. c. ſtatutum, xviij. q. j. ſic conſuluit Bertrand. conſil. 100. viſis propoſitis. in princ. vol. j. ſed vide primam editionem Marti. Lauden. in tractat. de Card. q. lix. Imo ſi efficiatur Papa non liberatur à

Dignitas facit aſcendere ſed nõ liberari monachum à ſubſtantialib' regulæ.

potestate, allegatur glo. in c.quam sit.xviij. q.ij. quod parum tamen probat, & hoc casu putarem eum liberari quia absurdum esset, illum esse in potestate, sub cuius potestate omnes alij sunt. c.cuncta.ix.q.iij.

Octauò, facit cle.in plerisq;.de elec.vbi religiosis prohibetur fieri Episcopus, & quãuis fuerit effectus Episcopus, dicit tex. sub religionis, ac monasterij sui prælato semper erit, sic degat humilis, iaceátque prostratus. Igitur est ibi text.quod per Episcopalem dignitatem monachus non est solutus regula monachali. In contrarium facit tex.in c.statutum.xviij.q.j.vbi monachus factus Episcopus admittitur ad successionem, velut legitimus hæres, & quia si restitutus succedit (vt probat Bar. in tracta.minorita.in fi.per l.j.de in integrum restitut.quamuis in hoc regno non reciperetur) acquirit ipsi monasterio dictam hæreditatem.

Monachus factus episcopus admittitur ad successionẽ.

Secundò monachus factus Episcopus quicquid quærit post promotionem quærit Episcopatui non monasterio primo c.cum olim, in ij.& ibi Anchar.no.x.de priuileg. ergo est solutus primo monasterio.

Monachus episcopus quod querit id quærit episcopatui, non monasterio.

Tertiò, dicit glo.in d.c.statutum.xviij.q.j.quod monachus factus Episcopus absoluitur ab obedientia, quia est factus de filio pater, item à monachali regula, in ieiuniis, vigiliis & modo cantandi, & silentio, cum tubam præconis habere debeat. c. sit rector. xliij.distin.

Monachus episcopus solutus censetur, ab obedientia.

Quartò, Episcopatus liberat à patria potestate, authen.sed Episcopalis dignitas. C.de Episco.& clerie.ergo & monachum liberabit à regulis monasterij, quia patria potestas ratione quadam naturali introducta est à iure ciuili. vt in §.j.de patria potestate.in Insti.not.doct.per §.j.itaq; in authen. de hæredi.& fal.colla.j.

Quintò, monachus factus Abbas alterius monasterij absoluitur à iugo primi.doc.in c.nullus,& c.si Abbatem.de electio.in vj. Cle.j.illo titulo.ergo & multò fortius quando est factus Episcopus. Et ideo Pet.Ancha. in Cle.fi.de electio.reprobat glo.in c.quàm sit. xviij.q.ij.dicentem per Papatum monachum non liberari: nam hoc est falsum, vt etiam plenè probat Barba.in tract.de præstan. Cardi.in j.q.primæ partis, in fi.vt superius dixi.

Monachus abbas alterius monasterij factus liberatur à iugo primi.

Sextò, monachus potest peculium habere de licentia Abbatis. c.eum ad monasterium Panor. in c.eum edoceri.col.ij.de rescrip. ergo & multò fortius Papa poterit hoc concedere concedendo Episcopatum.

Peculiũ habere potest monachus.

Septimò, Papa dispensat in cõtinentia quando sequeretur pax vnius regni pro vtilitate maxima regni: vnde in Francia dispensauit cum filio Regis monacho, vt nuberet, patet in Histor. Galliæ,& quod hoc possit firmat Archi.in c.sunt quidam. xxv.q.j. & refert Propo.in ca.non dicatis, col.iij. in xij.q.j.Io.And.in reg.actus legitimi. & in reg. semel Deo. de reg.iur.in vj.in Mercurial.Anto. & communiter doct.in d.c.cum ad monasterium, post theologos Thomam & alios in iiij.senten. sic etiam poterit absoluere monachum à iugo monachali, dando Episcopatum & constituendo eum patrem: facit ideo non subditum.

Monachus dispẽsatus vt nuberet.

Breui dicendum est, monachum factum Episcopum solutũ esse à regula monastica quatenus contraria est dignitati Episcopali, sed quatenus est conueniens non: & ideo adhuc testari non potest, quia monachus est.teste in additio.ad Specul.in titul.de statu.monach.q.xxiij.vide tex.in d.c.statutum.xviij.q.j.qui dicit vt monachus quem electio canonica à iugo regulæ monasticæ professis absoluit, id est, ab onere & labore professionis monasterij, & ideo ieiunare sexta feria, secundùm regulas monasterij, vel vigiliis interesse non tenetur: sed non dicit tex.prorsus absolutum monachum esse propter Episcopatum.

Monachus factus episcopus in quibus sit liberatus à regula monasterij & in quibus non.

Et ideo bona quæsita post Episcopatũ adeptũ quærit ecclesiæ Episcopali, teste Specul.in d.titul. de statu.monach.q.xxiij.per d.c.j.xviij.q.j.& sic solus Papa super substantialibus regulæ dispensat, non alius: & hoc in casu generalis necessitatis, teste Prepos.in d.c.non dicatis.col.iij. xij.q.vij. & ideò Papa assumendo monachum ad Episcopatum, videtur secum dispensare, quæ dispensatio extenditur ad necessaria consequutiua glo.sing.in c.quia in tantum.de præbend.Feli.in c.postulastis. de rescript.

Dispensationem quo ad substantialia regula solus Papa concedit.

Non obstant notata in d.c.cum ad monasterium, vbi Papa non potest dispensare super substantialibus. Respondeo verum esse indulgendo id: gratiosè cõcedendo, & sine causa, sed cum causa sic, cum omnia sint ei necessaria per illud verbum quodcunque solueris, glo.in c.non est de voto.c. sunt quidam xxv.q.j. Et enim monachi sint mortui mundo, Papa non viuificat eos mundo, cũ remaneãt, quoad se, adhuc mortui, in his quæ sunt accessoria, ad dispensationem, prohibitionem specialem, ex magna causa relaxat.c.de illo.vbi Præpos.xxxij.dist.

Dispensatio regulæ substantialibus, nõ fit sine causa.

Non obest quod vna res non debet diuerso iure censeri.l.eum qui.ff.de vsuc.verum est regulariter tamen in multis casibus diuerso iure censetur: probatur in l.ij.ff.ad Macedo.vbi filiusfa.loco patrisfa.habetur.probatur in l.si seruo.ff.de hæred.insti.& in casibus viij.quos collegit Rochus Curtius in repe.c.fi.in glo.vilis.de consuetud.probatur de filiofa.adepto Episcopatum, vt in quibusdam sit patri subiectus, in his quæ compatiuntur cum dignitate, in aliis sit solutus patria potestate. no.doct.in d.authen.sed Episcopalis dignitas, & in l.fi.C.de Decurio.lib.x. adeò quod monachus factus episcopus non excusatur à vita monachali. tex.in c.quia tua. xij.q.j.vbi Præpo.in j.not.facit glo.in c.de monachis.xvj.q.j.& ideo non excusatur à voto paupertatis.d.c.quia: eò quod nihil habet proprij, sed tanquam Episcopus erit dispensator communium bonorum ecclesiæ. Præpos.in d.c.non dicatis.col.iiij.

Diuerso iure quomodo eadem res censeatur.

Item sicut patria potestas est indiuisibilis, nec potest in duplici statu contrario esse.l.j.§.j. C.de Latina liberta.tollend.Et ideo patet quoad vnum actum, non potest filium emancipare, Bal.in l.senium.C.qui testa.facere possunt: licet Bar.contrarium tenuerit, quem reprobant ibi doc.in l.j.§.filij.

ff.ad

ff.ad Trebel.facit.l.si tibi.ff.de adop.l.si duobus.& l.si pariter.de libera.causa.vbi non potest quis esse pro parte in potestate dominij,& pro parte non: sic videtur quod etiam non possit monachus,quo ad aliqua esse in potestate,& quo ad alia non.Respondeo,per dispēsationem hominis hoc fieri non posse,vt iuribus prædictis, secus per dispensationem iuris,per l.communium.de natura liber.& l.eum multa.de bonis quæ liber. hoc nominatim, docet Barba.in tracta.de præstant. Cardi.q.j.partis primæ.in fi.& sic concludendo ius potest facere monachum,quo ad quædam, solutum à iugo monachali: & quo ad alia erit monachus, & ita fit quando est Episcopus.

Secunda quæstio est si monachus sit factus Episcopus, & postea eidem per sedem Apostolicam conferatur Abbatia alterius ordinis, non facta mentione, quod à primordio erat monachus antequam ad Episcopatum assumeretur, an talis prouisio sit valida vel non.

Et videtur prouisionem valere, quia concludimus Episcopum liberatum à regulis monasticis, igitur poterit ei prouidere de Abbatia, & de aliis beneficiis,non facta monachatus mentione, quia quo ad ista omninò censetur solutus: nam postquam Papa contulerat Episcopatum memor erat & sciebat:ob id certius non amplius certiorandus est,per reg.eum qui.de reg.iur.in vj.

Secūdò,etiam probatur nempe cum Papa plenitudinem potestatis habeat.c.proposuit.de concessio.præb.& maximè in beneficialibus in quibus plenaria dispositio est, apud eum. c.ij.de præbend.in vj.cle.j. vt lite penden. ergo potuit eum promouere ad Abbatiam, etiam si Episcopus antea esset.

Tertiò,probatur quod monachus potest eligi in Abbatem sui ordinis.c.si religiosus.& c.nullus.de elec.in vj.non alterius ordinis.cle.j.de electio. multò fortius Papa poterit eum iam Episcopum promouere in Abbatem etiam alterius ordinis.

Quartò,monachus non debet esse deterioris in hoc conditionis,quàm alius,non monachus, quia vbi spiritus Dei est,ibi libertas, & qui Dei spiritu aguntur,non sunt sub lege,quia lex non est imposita iusto,vt ait diuus Paulus.& in c.licet de regular.sed monachus ducitur lege spiritus: igitur ex hoc non debet deterioris fieri conditionis, quàm alius non monachus. In contrarium videtur prouisionem subreptitiam & sic nullam.

In monachis quodlibet beneficium est incompatibile cum alio.

Primò,in monachis quodlibet beneficium est incompatibile ad aliud.c.cum singula.de præben. in vj.imo nisi primum dimittat eo ipso efficitur ineligibilis, & ab vtroque penitus repelli debet, vt ibi dicitur:ergo multò fortius Episcopatus erat ei incompatibilis, cum Abbatia.cle. quia regulares.in fi.de supple.negli.præla.Ioan.Aud.in regul. quæ à iure.de regul.iur. in vj.in Mercurial.& sic nō valuit collatio Abbatiæ isti monacho Episcopo,nec prouisio etiam à Papa.

Clausula ex certa scientia nō operatur dispensationē in monacho ad plura beneficia.

Secundò,licet Papa ex certa scientia si conferat videatur dispensare. l.Barbarius Philippus. ff. de offic.Præto.l.quidam. de re iudic.tamen hic non interuenit scientia Papæ quia monachatum non expressit in prouisione,& verisimile est, quod si Papa sciuisset illum monachum, quod non dedisset ei Abbatiam cum Episcopatu, cum pauperes esse debeant non sic plura habere maiora beneficia.

Tertiò,præcepit sancta synodus vt quicunque de Pontificali dignitate habitúque ad monachorum vitam & pœnitentiæ descenderit locum, nequaquam ad Pontificatum resurgat.c.hoc nequaquam.vij.q.j.postquam ergo prohibitio maior est in monacho,quàm in alio:ergo maior debuit fieri expressio,& illius qualitas.

Monachatus qualitas semper est exprimenda.

Quartò,quod qualitas monachatus sit exprimenda patet,quia difficilior fuisset Papa ad concedendum religioso quàm seculari: ergo hoc debuit exprimi per tex.in d.c.postulastis. de rescrip. vbi Feli.col.iiij.plenè docet Panor.& alij in c.super literis.de rescrip.

Quintò,confirmatio simpliciter de beneficio à Papa facta monacho non valet,nisi fuerit ex certa scientia Papæ,vt asserit Panor.in c.nisi essent.in fi. de præbend.& Cardi.in cle.vna.in verb.reuocari. de supplen.negli.præla.multò fortius dicemus in monacho iam effecto Episcopo. vt si postea conferatur Abbatia simpliciter,quod non valeat prouisio si non sit ex certa scientia Papæ, videlicet sciens & exprimens eum esse monachum, & non potest monachus creari iudex delegatus, nisi ex certa scientia Papæ cle.& si principales.de rescrip. quæ certa scientia probatur quando in literis est expressa.glo.in c.statutum.in princ.in verb.literarum.de rescrip.in vj.quod non est hic,ergo,&c.

Monachus nō potest esse iudex delegatus nisi per clausulam ex certa scientia cōcedatur.

Sextò,hoc probatur maximè, quia prohibetur quis eligi & promoueri in Abbatem alterius ordinis.cle.j.de elec.ergo si Papa sciuisset istum esse religiosum alterius ordinis,facilè non contensisset contra iura. c.quam sit.xviij.q.ij. c.inter quatuor. de maior.c.nullus.c.si religiosus.de elec.in vj.quia rationi non conuenit vt homines disparis professionis in simul coniungantur.d.cle.j. & sic Papa contra rationem non fecisset sine causa, quā oportebat exprimere.per glo.in c.non est de voto.

Monachus nō potest eligi in abbatē alterius ordinis.

Septimò,hoc prohibetur in Concordatis,in §. monasteriis. de nom. reg. quod Rex non possit nominare religiosum alterius ordinis:igitur si Papa sciuisset istum esse alterius ordinis, nunquam illi prouidisset contra Cōcordata veniendo. Imo. in rub.de firma & irreuoca.Concord. stabilitate annullat omnia in cōtrarium facta etiam ab ipso: igitur est nulla prouisio huius Abbatiæ tanquam subreptiua.

Nominatio regis debet esse de religioso eiusdem ordinis.

Non refragantur prædicta, primo quod esset Episcopus,quia esto sanè quod sit Episcopus, verè tamen est monachus, vt in præcedenti quæstione conclusimus: nec est memor Papa illorum quæ fecit.c.ex parte.j.de offic.delega.ideo debet exprimi etiam in secunda dispensatione prima.c.ij. de filiis presbyter.in vj. sic & in secunda prouisione debet fieri mentio primæ.c.ad aures.& c.si proponente.vbi doct.de rescrip.sic & in hac prouisione. Nec obest quod Papa plenariam habeat dispen-

Deceptus Papa dicitur in his quæ requirunt absolutam potestatem Papæ.

Voluntas & potestas sūt effectus humanorum, actuum.

sationem, quam fatemur, sed dicimus quod noluit conferre, & fuit deceptus eò quod non fuit ei expressa qualitas monachatus. vt dicit in simili Bal. in c.cū olim.de re iudic.ideo Iurisconsult.ait in l.j.§.si quis adita.ibi possit si volet.ff.ad Tertul.nam duo sunt ex quibus humanorum actuum constat effectus, videlicet voluntas, & potestas quorum alterum si desit nihil est quod explicari possit.teste Bal.in c.cum cōtingat.nu.10.col.iiij.de iureiuran. & in l.cum te.col.j.C.de dona.ante nup. igitur cū Papæ non sit expressa qualitas monachatus non est verisimile quod voluerit conferre Abbatiam huic monacho Episcopo:ergo ex defectu voluntatis non valet dicta prouisio.

Pluralitas beneficiorū est damnosa in monachis.

Nec in hoc monachus est deterioris conditionis, quàm alius, quia si secularis haberet qualitatem aliquā: vtpote illegitimitatē illam exprimere deberet, vt plenè cōcludit Feli.in c.in nostra.de rescrip. ergo & monachus illam qualitatem exprimere debet, & maximè in pluralitate beneficiorum. quæ ipsis maximè est damnosa, cum dissolutionis ac euagationis contineat materiam.c.cum teneamur.de præbend.quæ religiosis præ cæteris est auferenda. d.c.cum singula. Et sic concludo prouisionem factam de Abbatia monacho effecto Episcopo, nō expressa qualitate monachatus subreptitiam esse, & sic nullam, cum etiam non expresserit alia superius scripta.

RESP. XV.

De indulto concesso Senatoribus, & an graduatis & nominatis præferantur.

Graduatus nominatus in suis mensibus præfertur senatori nominato secundum indultum regiū.

INdultum concessum est Senatoribus Parisiensibus & priuilegium vt Rex eos & singulos eorum collatoribus nominare possit, quibus collatores tenentur conferre beneficium ducentarum librarum. Ita tamen quod mandatariis præiudicium aliquod non afferatur. Dubitatur, an graduatis & ab vniuersitatibus nominatis præferri debeant? Breuiter respondeo quod non. Imo nominati vel graduati vniuersitatum in mensibus illis deputatis, dictis Senatoribus præferūtur, & hoc demōstrari potest ex sequētib.

Primò tempore prior iure est potior, regula iuris. Prior enim est concessio nominationum graduatorum, ergo & potior.

Nominationes vniuersitatum ortæ sūt ex consilio generali.

Secundò ratione originis. Ortæ enim fuerunt vniuersitatum nominationes, & illarum materia à consilio vniuersali, & ea maximè ratione fuit (vt omnibus est obuium) vt docentis releuaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. c.quia de Magist. & in præfa.ad rub.de collat.in Concordat.plenè describitur, scilicet quia pauperes in collatione beneficiorum diuitibus sunt præferendi. c.si pro clericis.c.si pauper. de præben.in vj.sed nominati pauperes sunt, nullum communius habentes officium, nec beneficium, ergo præferri debent consiliariis habentibus stipendia, ac patrimonium, & alia beneficia.

Tertiò, ratio naturalis tendit ad cōseruationem non ad destructionem, Inde est quod nominationes concessæ sunt vniuersitatibus Regni Franciæ, vt prædictas vniuersitates teneantur & fruantur. §.item placuit.de collat.in pragmat. quæ tamē cadent in irritum si isti præferantur. Nempè si hi Consiliarij nunc præferantur, posteà alij per consequentiam præferantur:& sic nunquam erit prouisum graduatis & nominatis.

Compensationis gratia datum nulquā reuocatur.

Quartò, Præses Prouinciæ prouidere debet, ne tenuis vitæ homines prætextu aduentus officiorū, vnico lumine, vel breui supellectile ad aliorum vsus translatis, iniuriis vexentur. l.illicitas. §.illicita.versic. ne tenuis.ff.de offic.Præsid.prouidebit. ergo magnum consilium ne nominati pauperes, vnico lumine priuētur, id est suis nominationibus, quæ sunt illis vnica lumina, quia illis nullo modo prouideri speratur, quam per nominationes. Et quod hoc auferre est, eis auferre palladiū & procellum, vt dicit glo.in d.§.ne tenuis quod non debet fieri.

Quintò, ob recompēsationem datum tolli non potest etiam prætextu ingratitudinis.l.si pater.§. fi.ff.de donat. sed hæc priuilegia data sunt graduatis in compensationem laboris & honorum in studio impensorum.aut.habita.§.ne filius pro pat. vbi doct.ergo ab eis auferri non possunt.

Status ecclesiæ vel regni non potest peruerti per Papā etiamsi simul regis authoritas interueniret.

Sextò, si præferrentur peruerteretur & immutaretur status ecclesiæ Gallicanæ, quia per concordata est prouisum tam Theologis, quam aliis graduatis, de beneficiis vacantibus in tempore illis constituto. Et si præferri deberent Consiliarij ipsi possent habere præbendam Theologalem, & parochiales ecclesias villæ muratæ. Et sic ecclesia nō haberet Theologum, nec alium qui resideret & prædicaret. Nec est ratio, quod alij aliis præferantur, cum omnes sint nominati. Et quando peruertitur status ecclesiæ vel Regni etiam Papa derogare non potest.glo.& doc.in c.proposuit.de concess.præb. Nec Papa cum Rege, quia monstrum in regno generare nō debent:ergo hoc monstrum non debet in regno ali.

Septimò, in procemio Concordat. Rex deformitatem tollit in suo Regno per quam literarum studiosi, & disciplinis liberalibus incumbentes sacerdotia adipisci nequirent, aut qui adipisci cuperent literarum studium abiicere, aut certe deponere cogerentur. Sed si Consiliarij præferantur illis nominatis, quæ maior deformitas esse posset? ergo præferri non debent insequendo Regis voluntatem.

Eugenij bulla circa nominationē regiam de senatori. faciendam nō extat.

Octauò, argumento sumpto à sufficienti partium enumeratione, quod est in iure validum. §. omnium inst.de act.vbi Angel. Nam aut volunt præferri ex iure quod habent ex bulla & priuilegio Eugenij & non possunt, quia de illo priuilegio non apparet. Et si quis in aliquo documento alterius fecerit mentionem, nulla ex hac memoria fiat exactio.auth.si quis. C.de edend. Aut volunt habere ius ex ista concessione Pauli & non possunt, quia innouatur, & approbatur tantum bulla Eugenij, si illa nihil dat: ergo nec ista. Nempè in

principio

principio indulti dicitur approbare & innouare. Et in medio literas Eugenij prædecessoris huiusmodi cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis approbamus, confirmamus, & innouamus. Nihil ergo noui vult concedere: sed illæ literæ erant subreptitiæ, & obreptitiæ, & a mala origine extractæ cum noluerint eas producere.

Authen. si quis in aliquo. C. de edend. accõmodata ad indultum Pauli 3. referêns se ad bullam Eugenij de indulto concesso senatoribus.

Nono, hoc rescriptum est secundum formam de perinde valere, quod patet ibi, à nonnullis de viribus literarum prædictarum hæsitatur. Et ibi literarum prædict. non iru trentur effectu, quia non tollit interim ius acquisitum tertio, c. quamuis. de rescrip. in vj. Domi. cõsil. xj. & cõsi cxxviij. & Philip. Probus in c. fi. de consuetud. in vj. sed ius est acquisitum nominatis per Concordata. ergo illis non derogatur per has literas Pauli.

Rescriptũ perinde valere.

Decimò, Eugenius concessit suas literas in forma gratiarum expectatiuarum, seu mandatorum, sed expectatiuæ sunt in regno sublatæ per Concordatum, & per Concilium Basiliense, ergo & illæ literæ Eugenij, igitur non poterant confirmari & approbari cum nullæ essent. Si vero in forma mandati sint concessæ non possunt grauare ordinarium iam grauatum. in rub. de mand. in Concordat. ergo Papa hoc excepit, quia voluit, vbi essent mandata, quòd in illis non haberet locum ista concessio Eugenij.

Expectatiuæ sunt in regno sublatæ.

Vndecimò, quando Papa confirmat & approbat actum intelligitur semper saluo iure alterius. tex. in c. super eo. de offic. deleg. Bald. in l. j. col. j. ff. de const. princip. Si igitur Papa approbauerit priuilegium Eugenij, hoc sine præiudicio nominatorum ab vniuersitatibus & graduatorum, approbasse censetur.

Approbatio Papæ intelligitur fieri sine præiudicio alterius.

Duodecimò, restitutio quando à Principe conceditur, vt quis ad sua bona confiscata restituatur, intelligitur sine præiudicio tertij. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de l[i]ber. & posth. doct. in c. tantum. de maior. & obed. ent. Sed ista est quæ dam restitutorium concilia[rij] tituuntur ad gratiam Eugenij perd[ita] ergo sine præiudicio nominatorum & graduatorum. vt plene Decan. d. c. super eo scribit, vt non præiudicetur etiam in iure ad nunc.

Restitutio ad bona cõfiscata intelligitur quo ad ea quæ tertio non sunt acquisita.

Decimotertiò, vtilitas publica priuatæ præferri debet. l. vtilitas. C. de primipil. lib. xij. & si fuerit duplex vtilitas, illa quæ est magis communis est præferenda. Bart. & alij in l. j. ff. solut. matrim. Sed vtilitas publica graduatorum totius regni est maior quàm vnius Curiæ: ergo illa præferri debet, alias esset iura peruertere.

Decimoquartò, priuilegia sublata per præscriptionem innouari non debent. c. cum dilecta, vbi Panor. de cõfirmat. vtili. saltem non debent innouari, nisi auditis quorum interesse potest, vt ibi: sed interesse potest collatorum, & graduatorum: ergo illi sunt vocandi & audiendi, saltem nunc in magno Concilio, & approbatio est subreptitia, quia præscriptio non est expressa à quo tempore, quia multi fuerunt Pontifices illius nominis. Non obstant allegata in contrarium primo, quod in indulto Senatorum non excipiuntur nisi mandatarij: ergo nominati & graduati cõpræhenduntur, quia exceptio firmat regulã in casibus alijs.

Priuilegia sublata per præscriptionem innouari non debent nisi vocatis vocandis.

Respondeo, multis modis. Primo, quòd exceptio non compræhendit ea quæ non sunt de genere regulæ. Bart. Dec. & alij in l. j. ff. de regul. iur. Et ideo infert Petrus de Anchar. in ca. j. de offic. vic. in vj. & de regul. iur. in vj. in rub. quod si Episcopus dederit vicario potestatem faciendi omnia quæ potest Episcopus excepta collatione, non tamen intelligitur vicarium omnia posse quæ sunt Episcopo reseruata specialiter, quia non sunt de genere regulæ: sequuntur canonistæ in c. quoniam cõtra. de probat. Sed illa exceptio nominatorum & graduatorum non est de genere regulæ: ergo non compræhenditur. Nempe summus Pontifex concedendo indultum Senatoribus voluit quod executores deputati possunt eis libere prouidere: ita tamen quod præiudicium aliquod non afferatur mandatariis. Ergo voluit vt præiudicium afferretur nominatis, vel alijs Cardin[alibus] habẽtibus indul[tum] certè non valet consequẽtia. Nam Papa expressè reseruauit illud, quod eum tangit, videlicet mandatarios, sed noluit propterea præiudicare alijs, scilicet nominatis.

Exceptio non cõpræhendit ea quæ non sunt de genere regulæ.

Indultũ senatoribus conceptũ in quo præjudicatur[?] ceteris non extendit ur ad aduo[rsus] nominatos.

Item regula iuris e[st] æqui[tatis], quòd in dubio Papa vel Rex nõ videtur velle præiudicare iuri tertij. c. quamuis. de rescrip. in vj. & supra dictum exstitit.

Item excipie[ndo] mandatarios videt[ur] excipere v[t] h[o]c [ca]s[u] eos i[n] q[uib]us est fortior, vel pr[ior] ratio. §. porro q[uia] æ sunt prima causa beneficij, fuit. sed fortior est ratio in nominatos quã in mãdatariis vtsuprà dixi ppter vtilitaẽ publicã & alia. igitur. &c.

Mandatarios excipiẽ do Papa vel Rex, in indulto censẽtur etiã alij ex pere in ... est eadem vel maior ratio.

Præterea excep[it] mandatarios tanquam descriptos in Concordans, per hoc volens osteñdere, quod non intendebat derog[are] Concordatis, & sic nec nominatis & graduatis, qui ius ex Concordatis habent, nempe ita consuetum [e]rat, vt illis Concordatis non derogetur. Et excipie[ndo] vnum ex pacificatis videtur etiam aliud exc[ipere]. c. de mult. de præbe. [i]d. hic excepit vnum: ergo & alios pacificatos excep[isse] dicendum e[st].

Item plus e[st] dispo[ni]tio generaliter, quàm regulariter. ex. in c. venerabilem, vbi Panor. col. iij. de elect. & ca. fi. vt lite non contest. Card. Alex. in c. sy[n]odum. xvij. dist. [s]ed quando Papa scribit generaliter, nulla facta exceptio ne [n]on includit iura Galliæ & Concordatorum, vt notum est. ergo nec per illam exceptionem intendit ea tollere & includere.

Generale rescriptum à Papa non derogat specialibus & sic nec Concordatis.

Item exceptio non firmat regulam in casibus qui sub regula nõ includuntur. l. generali. §. vxori. vbi Bart. in. de vsufr. legat. Nempe sub legato generali eorum quæ in domo sunt non veniunt venalia. §. idem quæsitum. ibidẽ. & l. si chorus. §. j. & l. si ita legatum. de legat. iij. vnde exceptio ibi facta de argento, licet confirmet regulam non tamen ampliat illam vt res venalis includatur, quæ alias nõ compræhenderetur. Bart. in l. Lucius. §. pluribus. per illum tex. ad Trebel. Et sic exceptio nõn facit quod extendatur ad ea quæ aliàs non [facta] exceptione sub regula compræhen[der]entur. Aretinus cõsil. viij. abundẽan[ter]. sed sine hac exceptione

Exceptio non firmat regulam in casibus qui sub regula nonne supra ... erantur.

non comprehenderentur graduati, vt notum est: ergo nec cum exceptione.

Item noluit Papa cum Rege nominatis, & graduatis derogare, nempè hoc dixerunt in rub. de firma. & irreuoca. Concord. stabili. in Concor. vbi sic inquiunt: concordiam illam inuiolabiliter obseruari desideramus. Illā vero contractus & obligationis inter nos, & sedem Apostolicam prædictam ex vna, & præfatum Regem & regnū suum ex altera parte, legitimè initi vim, & robur obtinere, nec illi & præsentibus in aliqua sui parte, per quascunque literas, & gratias per nos, & successores nostros desuper concedendas derogari, clausulāque, cum earūdem derogatione præsentium tenore latissime extendenda, ad quam eadem præsentes literæ, & earum tenor pro expressis habeantur, in quibusuis supplicationibus pro tempore signatis appositis, nihil penitus operari possint, & illius vigore in literis Apostolicis, super ipsis supplicationibus conficiendis, quicquam, per quod præsentibus, aut alicui particulæ de contentis, in eis derogaretur, seu derogari videretur, narrari non possit. Cum si narretur nullum effectum, nec emolumentum consequatur, contra prædictam Concordatorum firmam stabilitatem, & irreuocabilem firmitatem.

Cōcordata sunt per viā contractus stabilita inter Papā, Regem, & regnicolas.

Clausula derogationis apposita in cocordatis qua vim habeat.

Item paulo post dicunt, nec non irritum & inane quicquid secùs super his, vel eorum aliquo, à quoquam quauis authoritate, etiam per nos & successores nostros prælatos scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

In illo tex. sunt sequentia notāda. Primo, quod Concordatum fuit inter Papā & Regem initum, vt inuiolabiliter conuenta in eis obseruarentur: id est sine violatione & corruptione aliqua, exponit glo. in §. item sacramenta. de pace tenenda & firm. iuram. in vsibus feud. Adeo vt hoc verbum tollat dispensationem in contrarium. glo. & doc. in auth. sacramenta. C. si aduersus vendit. vt in contrarium non valeat derogatio, quia aliàs inuiolabiliter non obseruarentur.

Secundo, disposuerunt quod vim contractus & obligationis habeant dicta Concordata, sed quando constitutiones transeunt in contractum reuocari non possunt. Bart. in l. hi qui. C. de excus. muner. lib. x. Rom. consil. cclij. quæritur. col. iij. Rebuffi plenè in præfa. ad rub. de collat. igitur contractu facto in commodum graduatorū non potest derogari sine voluntate & facto eorū: quia id quod nostrum est sine facto nostro tolli non potest. l. id quod nostrum. de regul. iur.

Cōcordatis non potest derogari: ut si contrario dissensu omniū qui, a per ... sua consensum adhibuerūt Concordatis non derogatur prætextu quarumcunque gratiarum, seu literarū Apostolicarum.

Tertio, inter Papam & sedem Apostolicam ex vna & Regem, & regnum partibus ex altera fuêre dicta Concordata: ergo vnus sine altero derogare illis non potest, sicut facta venditione altera pars nō potest ab ea resilire. l. j. & sequen. C. quando liceat ab emp. disced. etiā sint plures partes omnium, tamen consensus requiritur: sic & in derogatione Concordatorum requirebatur consensus sedis Apostolicæ, ac regni.

Quarto, conuentum fuit vt non derogetur in aliqua sui parte Concordatis, per quascunque literas & gratias à Romanis Pontificibus, vel à Rege concedendas, vt patet in d. tit. de firma. & irreuocab. si expresse non potest derogari Concordatis: ergo nec tacitè, per aliquam exceptionem, vel aliàs, nempè quod plus operetur expressum quàm tacitum. l. cum quid. ff. si cert. petat.

Quinto, clausula derogationis Cōcordatorū annullat, & nihil penitus operari vult in contrarium. Imo quod nihil narrari possit, quod ad derogationem operetur, & certum est quod tunc etiā in aliis actibus non posset derogari, nisi fieret mentio huius clausulæ. l. si quis in princip. ff. de leg. iij. sed hîc nulla est facta mentio: ergo nō censetur derogatū.

Derogatio nis clausula apposita annullat omnia in contrarium facta, nisi expressa fiat mentio illius clausulæ.

Sextò, omnia irritat in contrariū attētata, etiam ignoranter. Et sic cū istæ decisiones sint lucidæ & claræ, non debent timere iudices, secundum Concordata, contra quascunque alias literas & indulta iudicare, & maxime contra istas literas subreptitias & obreptitias.

Septimo, quando non valet principale, nec valebit approbatio nec confirmatio. tex. in l. obligationes quæ. ff. de actio. & obli. vbi dicitur expresè quod obligationes, quæ non propriis viribus existunt, neque officio iudicis, neque prætoris imperio, neque legis potestate firmari possunt: sed prima concessio Eugenij non valebat, quia secūdam non habuisset: ergo illa stare non debet.

Confirmatio vel approbatio huius p. nullū est nihil perficit.

Octauo, quādo approbatio est facta simpliciter, & cōfirmatio nō valet. l. apud. §. idē Iulianus. ff. ad Trebel. sed ista confirmatio, imò verius approbatio fuit facta simpliciter, sine certa scientia, sed ad relationem, vt dicitur in princip. Nobis nuper exponi fecit, quod licet dudum fœlicis recordationis Eugenius Papa, &c.

Approbatio non tenet facta ad relationem cuiusdā simpliciter nisi cum certa scientia.

Nono, approbatio & confirmatio præsupponit aliquid prius esse Bal. in l. nominationes. in fi. C. de appel. sed nulla bulla Eugenij inueniuntur: ergo non valebit confirmatio, etiam si esset quod non reperietur. Confirmatio autē non extendit indultum ad casum, qui non includebatur in literis primis. arg. l. Aurelius. §. testamento. ff. de liber. leg. quia natura cōfirmationis, & approbationis est robur addere cōfirmato, nō ipsum extēdere. Bal. in l. si aduersus. in fi. C. si aduersus rem iud. consuluit Alex. consil. cxxij. viso. in iij. vol. sed literæ Eugenij volebant vt prouideretur tantum consiliariis nō habentibus aliquod beneficium, quod patet in bulla Pauli tertij, ibi de vno beneficio tantum ecclesiastico seculari. & ergo aliis non poterit prouideri habentibus aliud beneficiū: patet etiam ibi oportune prouidere, & quia tanquā expectatiuæ conceduntur quæ non solent concedi habenti beneficium, etiam nunquam fuit cogitatum, quod laicis & coniugatis fiat hæc nominatio, & nescio vnde tantus ortus est abusus. per l. meminerint. C. vnde vi.

Confirmationis natura est robur addere confirmato non ipsum extendere.

Bulla Eugenij indulget duntaxat senatorib. viris ecclesiasticis, nullum aliud beneficium habētibus, nō verò vxoratis.

Et sic declaratio Regis nō valet, tū quod vnus non possit declarare voluntatē alterius. Nēpè Papa concessit suum indultū, & nunc Rex declarat quod Papa intellexit consiliarios præferri graduatis, certum est quod declaratio facti alieni non valet. per l. idem Pomponius. §. fi. ff. de rei vendic. vbi doct.

Declaratio regis super indultu senatoribus cōcesso nihil valet.

vbi doct. vnde non potest iudex mẽtem libelli vel testium declarare. teste Bal. in l. ea quæ. C. commun. & epistol. & l. si vt proprius in fi. de execut. rei iudic. Deci. in c. cum venissent col. ij. de iudic. quia solus scrutator mentis est Deus. c. nisi quid Cam. de pœnit. distinc. j. c. tua nos. de symo. igitur quisque videre potest, hanc declarationem non valere quia eius est interpretari, cuius est condere. l. ita fidei. ff. de iure fisci. Bal. consi. cclxxj. iste vol. ij. & in additio. ad Barba. in c. cum venissent de iudic. sed Papa concessit ad petitionem regis, ergo Papæ erat declarare, & non regis, & hoc est tam tritum vt omnibus pateat.

Declaratio contraria decisioni Concordatorũ nulla est.

Secundo, quod esset declaratio contraria constitutioni Concordatorum & decisionum iam factæ, & quando declaratio naturam verborum offendit, & est contraria decisioni non valet. l. item veniunt. §. aptanda. ff. de petit. heredi. gl. & Bal. in l. si vt proponis C. de execut. rei iud. sed ista declaratio omnino est contraria concordatis, ac iuri & verbis indulti, ergo nullius momenti erit.

Verisimile non est Papam voluisse vno verbo tollere Cõcordata.

Tertio, quia non est verisimile quod vno verbo velint concordata cum consilio facta tollere, & sic eneruare arg. l. si quando. C. de inof. testam. & graduatis & nominatis velle præiudicare non est verisimile. cum in dicta rubr. de firma. & irreuocab. concord. stabilit. fuerit dictum, non posse hoc fieri.

Importunitate obtentam declarationem à Papa vel rege factam.

Quartò, per importunitatem fuisse obtentã declarationem quilibet videre potest, & rescriptum per importunitatem obtentum non prodest. l. j. C. de petit. bonor. subl. li. x. Et præsumitur per importunitatem obtentum, quando per curiales & magnates princeps infestatur. l. j. C. de fund. limit. li. xj. vbi Bar. & Rebuffi dicunt rescriptum à curialibus impetratum, quando affert alicui præiudicium esse ipso iure nullum.

Circumuentus Papa præsumitur quando agit contra suam pronuntiationem.

Quintò quando Papa aliquid facit contra suam pronuntiationem præsumitur circumuentus. tex. notab. in c. cum olim de re iudic. vbi Bal. dicit esse not. dignum quod si tex frãcorum contra suã pronuntiationem aliquid concedat tacito de pronuntiatione, concessio & declaratio est ipso iure nulla vt ibi per eos, sed hæc declaratio est omninò contra Concordata, ergo nullius est efficaciæ & mirandum est cur etiam allegent.

Sexto, declaratio non facit vtile quod est inutile. Oldrad. consil. clxvij. ante omnia. Sed supra probaui inutile esse rescriptũ, ergo & declaratio.

Clausula generalis non obstantibus nõ potest tollere priuilegia in corpore iuris clausa.

Septimo, etiam noluerunt, quia non expresserunt, & clausula generalis non obstantibus nõ sufficit, nec potest tollere priuilegia in corpore iuris clausa. gl. in l. ij. §. legati. ff. de iud. sed ista priuilegia graduatorum sunt clausa in corpore iuris. Ergo his noluerunt derogare Papa & rex, imo quando concessum est aliquibus priuilegium. & illud insertum est in libro statutorum ciuitatis, vel curiæ tunc quantumcunque princeps annullet, & casset omnia priuilegia non videtur cassare istud insertum in libro statutorum. Cepol. cautel. xlvij. Sed hæc priuilegia Cõcordatorum, sunt inserta in libro curiæ & registrata ibi. Ergo illis non derogatur per clausulam non obstantibus. Et maximè vniuersitas Parisiensis habet priuilegium, vt nunquam compræhendatur sub literis quantumcunque generalibus odiosis, de quo memini est, vt dixi in scholasticorum priuilegio: penult. igitur ista declaratio non poterit obesse graduatis & nominatis.

Graduatis ius est in tãtum acquisitũ per concordata, vt in posterũ tolli nõ possit.

Octauo, si duæ partes contrahant, & ex illo contractu acquiratur ecclesiæ vel alteri, si postea reuocetur contractus non tamen præiudicatur alteri, quominus acquiratur l. quoties, C. de dona. quæ sub mod. Iason & alij in l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verbor. oblig. & ista est communis opinio contra Bart. ibi secundum quam fuit prolatum arestum teste Bened. in repet. c. Raynutius in verbo si absque. ij. nu. 123. & sequ. in substitu. fideicommissi de testam. igitur ex concordatis fuit acquisitum ius graduatis, quod non potest tolli etiam si contrahentes vellent.

Interpretatio curiæ supremæ semper fuit, quod priuilegia qualificatorũ semper exciperentur in omnibus literis Apostolicis.

Nono, minimè mutanda sunt quæ semper certam habuerunt interpretationem. l. minime. ff. de legi. sed semper etiam ante Concordatum ista fuit interpretatio Gallorum, quod priuilegia nominatorum, & graduatorum & qualificatorũ exciperentur, & si à Papa non essent excepta tamen curiæ supremæ hoc faciebant, nec fuit visum à sæculo quod graduatis sit derogatum ergo hic non derogabitur ex ista importunarum literarum impetratione.

Excipiuntur graduati & nominati in indulto legati de latere, atque singulorũ Cardinaliũ indulto.

Decimo, fortior est potestas legatorum à latere quàm istius priuilegij senatorum, quia & à iure, & à Papa emanat. vt patet in rub. de offic. legat. & indultum tantum à Papa, sed si detur potestas legatis conferendi, etiam in mensibus graduatorũ, intelligetur saluis priuilegiis graduatorum & semper curiæ supremæ, hactenus exceperunt tam in legato de Boysi, quam de Prato & etiam nouissimi legati. Ergo & hæc interpretatio fieri debet si nolimus omnia Galliæ iura peruertere, imo etiam in indultis Cardinalium fuerant excepta, ergò & nunc excipi debent.

Bullæ in formationis congruit expediri debent intra sex menses a die coronationis cõputandos.

Vndecimò, subreptitia videtur dicta concessio quia regula Cãcellariæ vult vt bullæ in forma rationi congruit expediri debeant intra sex menses à die coronationis computandos, sed istæ non fuerunt expeditæ post duos annos, ergo non valent: nempe nulla facta est derogatio regulis Cancellariæ, & rescriptum vel alia concessio non valet, nisi derogetur regulis Cãcellariæ expressè & mẽtio illarum fiat. Domi. in c. si propter. col. v. de rescrip. in vj. Feli. in c. nonnullis. versic. no. tertio. col. x. co rit. plen. D. Gomes in proœmio Regulæ cancell. q. v. & vj.

Clausula non obstantia apposita resp certæ ordinationis eugen. nõ ante rõne Cõcordatorum.

Duodecimo in d. indulto Papa vult non obstare ea quæ sunt expressa in indulto Eugenij, ergò illud est producendũ, nempe sic dicit non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis & omnibus illis quę præfatus Eugenius prædecessor in dictis suis literis voluit non obstare: ecce enim quod cõstitutionibus Apostolicis & ordinationibus voluit derogare, ergo non aliis nec tamen per hoc censetur derogatum cõcordatis, quia non sunt constitutiones Apostolicæ.

Tollere & ad longum & incertū tempus differre æquiparantur.

Vltimò, fortè dicetur quod per hoc indultum senatorum non tollitur ius nominatorum, sed differtur, dico etiam differri nō posse in suis mensibus vacatura beneficia, cum tollere, & ad longum & incertum tempus differre æquiparentur, in c. si super. de offic. deleg. in vj. l. quoties. C. de precibus imperat. offeren. & maxime quando clausula non obstantium non est apposita in literis, & non est appositum verbum impediri valeat, vel differri. Nam tunc non differretur effectus gratiæ, vt concludit Domi. per text. ibi. & glo. in c. si propter. col. v. de rescrip. in vj. quem sequitur Cald. consil. j. de rescript. & Felin. in c. nonnulli. col. xj. versic. nota. te[illegible]tio. de rescrip. sed in his indultis non est apposita hæc clausula, non in hoc de nouo concesso, vt patet nec in rescripto Eugenij quarti, quia non apparet, & de his quæ non sunt & non apparent, idē est iudicium. l. duo sunt Tioj. ff. de testam. tutel. ergo in mensibus graduatorum non poterit prouideri consiliariis, nec in mensibus deputatis nominatis, sed debebit eis prouideri in aliis mensibus liberis & nulli affectis. & de his non esset dubium si ageretur contra quendam priuatum, sed agitur hic contra curiam, ob id nescio quid dicam nisi vt ipsi ministrent primi iustitiam de seipsis.

RESP. XVI.

Nominatus per regem in vim indulti, an teneatur acceptare benefi[c]ium primum, valoris ducentarum librarum.

Nominat⁹ senatus in vim indulti Regij tenetur acceptare primū beneficium vacaturū si illud sit ducentarū librarum.

Dubitatio præcipua est, an nominatus per regem in vim indulti Papæ teneatur acceptare beneficium valoris ducentarum librarum, & breui omissis multis quæ ob festinantiam di[illegible] scribere pot[illegible], puto quod sic, & hoc probatur in [illegible] vbi [illegible]tur, quod nominati non te[illegible]tur acceptare beneficium infra valorem ducentarum librarum turonensium: ergo si sit valoris ducentarum librarum vel supra, tenebitur, sumendo argumentum à cōtrario, quod etiam in rescriptis est validum. per glo. sing. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in verb. igitur. ff. mandati quam. no. Corse. singul. Item in nominatione regis dicitur: *Sans toutesfois (comme dict est) que ledict nommé soit tenu accepter, sinon qu'il soit de la valeur de deux cens liures de reuenu annuel, & au dessus.* [Vt nihilominus (sicut dictum est) prædictus nominatus non teneatur id acceptare, infra valorem ducentarum librarum in annuum reditum, vel supra.] vbi satis declaratur ista opinio. Item probatur per literas nominationis regis, in quibus dicitur, *Pour estre pourueu de nostre nomination, du premier benefice.* [Vt prouideatur per nostram nominationē de primo beneficio.] & ibi, *Mādons que vous ayez à le prouoir du premier benefice.* [Iubemus vt ei de primo beneficio prouideatis.] Igitur si primum debetur, & omisit negligenter illud pe[illegible]e, est exclusus sua nominatione, sicut mandatarius. cap. si clericus. de præben. in sexto, ibi petere negligenter omittat, aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere: nec tu de ipsa sibi poteris prouidere, cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta postquam gratia & regis nominatio est extincta non poterit aliud beneficium acceptare. probatur etiam quia mandatur de primo prouideri: & hoc pro regula, excipit tamen rex quod non teneatur acceptare, nisi sit valoris ducētarum librarum, ergo regula remanet in non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. probatur, ibi: *Sans toutesfois qu'ils soyent tenus d'accepter (si bon ne leur semble) s'il n'est de la valeur de deux cens liures de reuenu:* [sic tamen, quòd ea non teneantur acceptare (si eis non videatur) infra valorem ducentarum librarum in annuum reditum.] Ergo, *s'il est de la valeur de deux cens liures, il sera tenu de l'accepter.* [si sit valoris ducentarum librarum, id acceptare tenebitur.] quod non fecit, vnde sibi imputare debet & sua culpa ac negligentia debet esse sibi nociua iuxta iuris dispositionem: nec obstat quod regula decreti sit apposita in regis nominatione: ergo Episcopus Caturcensis debebat conferre d. nominato.

Clausula decreti irritantis apposita in nominatione Regis intelligitur si impetrans acceptauerit.

Respondeo contrarium esse verum, nam clausula decreti apposita intelligitur si impetrans vti velit. Ioan. Monach. in c. statutum. de præben. in vi. glo. in §. quod si quis. in verb. irritum. de collat. in Pragm. & in Concord.

Clausula decreti apposita in nominatione quomodo sit intelligenda.

Nam clausula decreti est apposita in nominationibus vniuersitatum, in §. si quis vero. de co[illegible]. in Concord. & tamen si nominatus non petit beneficium collatio non erit irrita, quia vbi actus est nullus ratione personæ non est absurdum, quod possit per illam ratificari. l. si [illegible] de iniusto rupto. & irrito fac. te[illegible]. Imol. in c. si quis presbiterorum. co[illegible] j. de rebus [illegible] [illegible] ol [illegible] in præiudicium nominati [illegible] omni à rege, si ipse illam prosequatur, non [illegible] neg[illegible], quia sua negligentia non debet ei prodesse. Item non valet processus si iuramentum calumniæ non præstetur. intelligitur si pars hoc petierit. l. secunda. §. verum. C. de iureiur. prop. propter calumniam dando.

Iuramentum calumniæ est præstandum si pars hoc requirat.

Rota, decisi. [illegible] & seque[illegible]t. & quamuis lex mandet præstare fideiussores alioqui annullat actum, si fideiussio non fuerit petita actus non erit nullus. Paul. [illegible] l. si vniuersa. C. de precib. impe. offer. per l. peto. §. fratre. ibi si cautio non fuerit postulata. ff. de leg. ij. Ias. plura adducit in d. l. vniuersa. si ergo hic nominatus non petierit sibi intra sex menses de primo prouideri beneficio prima collatio valebit alteri facta, & secundum non poterit acceptare beneficium.

Fideiussor ad validitatē actus necessario adhibēdus.

Intelligitur si fuerit petitus.

Ignorātia vacationis beneficij nihil prodest nominato.

Nec refragatur quod nesciuit vacationem beneficij, quia id quod notorium erat, non potuit, nec debuit ignorare: nam ad id faciendum habebat sex menses. iuxta. c. nulla. de concessio. præbend. si intra tempus illud non acceptauerit nec requisiuit, imputetur ei quia Episcopus Caturcensis non tenebatur ei conferre si ipse non requirebat, nam poterat esse mortuus, vel ad diuersam professionem, vtpote militiam transiuisse. ob id debebat declarare

rare si volebat dictũ beneficiũ maximè cum non teneretur acceptare, nisi vsq; ad certum valorem.

Nec obest c.j. de concess. præben. in vj. vbi si nõ acceptauerit primũ poterit acceptare secundum. Respondeo hoc verum quando in mandato erat clausula quod duxerit acceptandum: sed in indulto Papæ & in regia nominatione, non est dictum, vt de primo prouideatur, quod non teneatur acceptare, nisi ad talem summam: ergo si sit illius summæ tenebitur acceptare vt prædictum extitit.

Clausula quod duxerit acceptandum in mandatis est vtilissima.

Item, iste nominatus acceptare beneficium debebat & acceptare dicitur petendo sibi conferri. gl. in verb. post acceptationem. in d.c.j. de concessio. præbend. in vj. Rota. decis. 432. in no. igitur satis constat quod tenebatur petere acceptando, cùm debeat acceptare.

Mandatarius non acceptare primum beneficium, sed ad secundũ aspirãs non tenebit.

Item et verisimile quod si episcopus Caturcẽsis contulisset eidem nominato primũ beneficium vacans, illud non acceptasset, quia affectabat semper habere maius, vt patet ex sua acceptatione secundi beneficij, iuxta c. scribam. de præsumpt. facit quod plenè scribit Decius in reg. qui in alterius. 2. not. ff. de reg. iur. Igitur potest isti nominato à rege dici, quod potuit noluit, & quod voluit adimplere nequiuit, iuxta l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. cum super. de offic. delega. quia non poterit nunc obtinere beneficium secundum, postquam in primo fuit negligens.

Præterea, valor debet considerari, prout est in loco beneficij no. Ancha. in Clem. vna. quæ. vj. de concess. præbend. facit l. viuum. in fin. ff. si certum peta. & quod valor in loco debeat attendi consuluit Oldra. consil. clxviij. quia actus cuius expeditio in certum locũ cõfertur in illo loco cẽsetur celebratus. l. hæres. §. vlt. ff. de iud. l. cõtraxisse. de acti. & obligat. sed in loco beneficij inuenietur quod beneficium excedit ducentas libras, igitur illud requirere & acceptare debebat, quod non fecit: igitur meritò exclusus.

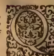
Valor beneficij attẽditur à loco in quo situm est illud beneficium.

Vltimo (ne per mendicata eamus suffragia) est tex. formalis in Clem. vna. de concess. præben. ibi antequam extet prima conditio beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priusquam suam impetrans, super valore huiusmodi valorem declaret, conferri libere poterit per ordinarium, ecce ibi text. tollentem dubitationem huius quæstionis, & per hæc patet dictum nominatum à rege exclusum, eò quod non acceptauit primum beneficium valoris ducentarum librarum, & sic non poterit acceptare secundum beneficium, & si acceptet non valet acceptatio, cum sit ipso iure sua nominatione priuatus.

RESP. XVII.

De dispensatione pœnitentiarij.

De pœnitentiario, & quando possit dispẽsare.

Quatuor dubia ardua proposita videntur, primum est, an pœnitentiarius possit dispensare, & super quibus. Secundò an dispensatio facta nobili, qui nõ expressit nobilitatem subreptitia censeatur. Tertio an credatur isti de mandato viuæ vocis oraculo impartito. Quarto an dispensatio facta super matrimonio contracto cum prohibita extendatur ad bona donata in primo matrimonio, adeò quod confirmato matrimonio censeantur pacta & donationes factæ confirmatæ adeò quod valeant.

Primum dubium est an pœnitentiarius possit dispensare? & videtur quod nõ, quia inferior non tollit legem superioris. Clem. ne Romani. de elect.

Secundò, claues datæ sunt Petro & successoribus per illa verba quodcunque ligaueris, & sic non alijs, & ideo non pœnitentiariis.

Tertiò, pœnitentiarius iuxta nomen suum pœnitentiam in confessione imponere, sed dispensare non potest super irregularitate clericorum, vt irregularis habilitetur ad celebrandum, vel ad beneficia. teste Præpos. in c. miror. col. vlti. 50. distin. ergo nec hoc in casu.

Pœnitẽtiarius non habilitat irregularẽ ad tenendũ beneficia vel ad celebrãdum.

Cõtrarium est verius. Curia enim Romana solet habere maiorẽ pœnitentiarium qui est Cardinalis, & hic absoluit in casibus pœnitentialibus, etiam arduis & reseruatis Papæ, & eius officium nõ expirat per mortem Papæ. Clemen. ne Romani. §. cotamen prouiso. de electio. & ibi hoc expresse asserit Card. & alij. Itaque cum hi contrahentes iniustum matrimonium peccauerint, pœnitentiarij erat absoluere. Ideò absoluit, verum quia videbat causam cur matrimonium omninò dissolui non debebat, ideo dispensauit ex potestate à Papa data, vt in dictis literis continetur & habetur in taxa. cancella. apostol. quod dispensationes concedũtur per pœnitentiariũ in tertio & quarto gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, quando contrahentes in isto casu partes se attinẽt in tertio con sanguinitatis gradu. Ergo pœnitentiarius Papę authoritate dispensare potuit.

Pœnitẽtiarius dispensat ad nuptias in 3. & 4. gradu affinitatis & consanguinitatis.

Nec refragantur in contrarium adducta quia ipse hoc casu non est inferior cum authoritate Papa faciat, Papa facere videtur, & maxime quia ex speciali mandato Papæ fecit, vnde dicit text. in c. j. in fin. de tempor. ord. in vj. sine speciali licentia pœnitẽtiarium Papæ dispensare non posse, & Præpos. in d. c. mirot. dicit pœnitentiarium non posse super irregularitate dispensare, nisi super hoc speciale habeat mandatum, sed hic speciale habuit mandatũ, vt patet in literis: ergo dispensare potuit. Nam licet pœnitentiarij possint absoluere excommunicatos, non tamen possunt dispensare cum celebrante scienter post excommunicationem, per ea quæ doct. dicunt in c. proposuisti. de cler. excõ. mi. quia forum pœnitentiale licet tollat delictum, non tamen tollit sequelam delicti, quando super illa sequela ius requirit dispensationem. Panor. in c. de his. de accusat. & c. fin. de purgat. canon. hoc expressum, docet Præposit. in c. Euphemium. in §. j. col. ij. in ij. quæst. iij.

Dispensatio contra legem superioris quando valeat.

Pœnitẽtiarius licet tollat delictum non tamen eius sequelam.

Secundæ quæstioni respondet Barba, in c. ad aures, de rescript. dicens literas sine hac expressione nobilitatis nullas, tam literas ad beneficia, quam ad lites probat, per c. significantibus. de offic. deleg. Secundò, illa quæ retrahunt concedentem ad concedendum sunt exprimenda. c. postulasti. ibi si de leui

Dispensatio prætextu nobilitatis facta an sit nulla quia non fuerat expressa nobilitas.

de leui non concessissemus. de rescript.

Tertiò, de diuitiis fieri debet mentio, & de patrimonio. d. c. postulasti. quia is qui habet patrimonium promoueri potest, is verò qui nõ habet, non. c. episcopus. & c. cum secundum. de præbend.

Nobilitas non est necessariò exprimenda ad dispensationẽ obtinendam.

Contrarium firmant communiter doct. in d. c. ad aures. videlicet non esse faciendam mētionem nobilitatis, nec in literis ad lites, nec ad beneficia, quia de his quæ inducunt concedentem ad concedendum facilius, non est facienda mentio. c. in nostra. vbi Felin. de rescript. sed nobilitas inducit Papam ad facilius dispensandum. c. de multa. in fi. de præbend. & c. venerabilis. ergo, &c.

Secundo, nullibi cauetur quod sit facienda nobilitatis mentio, ergo hoc non dici debet, vt dicunt doct. per illum text. in c. super literis. de rescript.

Tertiò, maximè vbi agitur in foro animæ non est ista expresio facienda, quia sicut apud Deum non est acceptio personarum, ita nec apud eius ministros, maximè apud pœnitentiarios. cap. nouit. de iudic.

Quartò, non inuenitur iure cautum, quod annulletur rescriptum à pœnitentiario impetratum, ob istius expresionis defectum, & in dubio, nullum reddere actum non debemus, nisi à iure inueniamus. §. sin autem. in auth. de non eligend. secundo nuben. ibi non est aliqua lex tale quid dicens. colla. j. glo. in c. fin. de iure. patro.

Quintò, non refragatur d. c. significātibus, quia ibi vidua diues dicebat se pauperem, vt priuilegia pauperum viduarum haberet ideò ibi rescriptum non valet, quia vbi impetratio fundatur in paupertate, & ibi non est paupertas, non valet rescriptum. c. si pauper clericus. de præbend. in vj. secus est in casu isto.

Diuitiarũ mentio non est necessaria in impetratione nisi in literis cum secũdū Apostolũ.

Sextò, etiam de diuitiis in hoc casu non debet fieri mentio vt not. doc. in d. c. postulasti. sed benè quando vult impetrare literas, cum secundum apostolum, vt sibi prouideatur tanquam pauperi, quia non est pauper qui sufficiens patrimonium habet, secùs in aliis regulariter casibus, quia diuitiæ inducunt potius ad concedendum hoc rescriptum, quàm ad denegandum, quia per diuites ecclesiæ regũtur, & tuentur, & per pauperes spoliãtur. gl. in c. constitutis. de appellatio. Feli. in d. ca. ad aures. nec sequitur est facienda mentio diuitiarum, ergo nobilitatis, quia multi sunt nobiles, qui carent diuitiis, & diuites qui nullam habent nobilitatem. Ergò de hac nobilitate mentionem facere non tenebatur, vt plenè scripsi in gl. concorda. in forma manda. in glo. pro expresis.

Pœnitētiario creditur dicēti se dispensare ex speciali mādato Papæ vel eius viuæ vocis oraculo.

Tertium est dubium an credatur isti pœnitentiario dicenti se de speciali & expresso mandato Papæ dispensasse, quod datum est ei viuæ vocis oraculo. Respondeo breui ex stylo curiæ Romanæ, qui pro iure habetur. c. ex literis. de constitu. & c. quam graui. de crimin. fal. creditur magno pœnitentiario, si dicat aliquid, de reseruatis soli Rom. pontifici sibi esse commissum à Papa viuæ vocis oraculo, vt in ea absoluat & dispenset. vt scr. Ioan. à Grassis in arbore iudicio. in versi. vltimus flos. per text. in c. nobilissimus. xcvij. distinct. vbi creditur Cardinali. Idem tenuit Bald. in ca. cum in iure peritus. de offic. deleg. vbi dicit stari dicto Cardinalis in sibi commissis per Papam. Idem tenuit in l. iurisiurandi. colum. ij. C. de testib. Salic. & Paul. in l. vnica. C. de manda. princ. & Rom. consil. lix. ad discutiendum. in iiij. dubio. & Petr. Paul. Paris. in consi. cxxxxj. prima facie column. iij. nume. 20. in 4. vol.

Authoritas & testimonium vnius quando sufficiat.

Nec obest, decretalis licet vniuersis. in fin. de testi. ibi quia licet quædam sint causæ, quæ plures quàm duos exigant testes, nulla est tamen causa, quæ vnius testimonio (quamuis legitimo) terminetur. & in c. cum à nobis. ibid. dicitur ne vnius iudicis quantæcunque fuerit authoritatis verbo credatur, etiam si præsidali refulgeat dignitate. c. licet ex quadam. ibidem. & l. vna. de manda. princip. nec aliæ iura obstant, quia illis respondeo, non credi vni in præiudicium alterius, etiam si fuerit Cardinalis. vt asserit. glo. in c. sicut nobis. in fin. de senten. excommun. vbi Panorm. & alij inferunt, quod si Cardinalis, etiam de latere dicat Papā sibi aliquid commisisse, quod respicit damnum seu præiudicium tertij, ei non adhibetur fides, nisi literas commissionis ostenderet. Felin. in cap. post cessionem. col. iij. num. 12. de probat. Aufrer. in decis. Tholos. quæst. cccclxiij. Boer in tract. de offi. & potest. leg. in 5. prælud. & Gomes. in tract. breu. nu. 10.

Sed in his quæ principaliter non præiudicant aliis, imò potius cōmodum subditorum respiciunt, plenam fidem faciunt, putà quod habeat potestatem dispensandi, vel absoluendi, vel concedendi indulgentias, & iste est casus noster, & istud tenet Angel. in l. quæcunque. §. fin. ff. de public. & consi. clxxxij. mandatum. & maximè quia ista assertio Cardinalis est facta in curia Romana. In qua residet Papa, qui viuæ vocis oraculo dictam commissionem fecisse dicitur, quo casu data præsentia Papæ in eodem loco, proculdubio standum est assertioni dicti Cardinalis pœnitentiarij: vt tenet expressè Iaf. in consi. ciiij. circa. in j. volu. vbi allegat multa quæ videri possunt.

Assertioni pœnitentiarij standum est.

Dispensatio super matrimonio incestuoso trahitur ad donationes nuptiales & alia pacta matrimonialia.

Quarta quæstio est an si matrimonium per incestum contractum, per dispensationem confirmetur, donationes factæ ac alia pacta matrimonialia valeant? Et an princeps bona retinere posit, & breui respondeo valere donationes, nec bona esse confiscata in effectu, nisi sententia fuerit super eodem crimine promulgata. vt est text. in c. cum secundum leges. de hæret. in vj. quia etiam legitimatio trahitur retro in his, quæ sibi fauorabilia sunt, & aliis non præiudicant, quia nondum aliis erat acquisitum ius aliquod formatum, & incommutabile. l. fin. ff. de natal. restitu. Iaf. in §. & quid si tantum. l. Gallus. ff. de lib. & posthum. num. 86. sed in casu isto nõ erat aliquod ius formatum antequam iudex ecclesiasticus proferret sententiam. per d. c. cum secundum legs. Ergo ante sententiam nihil est confiscatum. Igitur per matrimonium nunc contractum per dispensationem, cessabit omnis cõfiscatio, & hoc Boët. tangit. quæst. cclxiiij. potest probari etiam per c. ad abolendam. de hæret. vbi bona hæretici sunt ipso iure confiscata, tamen si

continuò

Hereticus si statim post quam fuit deprehensus redierit ad ecclesiã beneficia sua retinebit nec bona eius confiscabuntur.

continuò post deprehensionem erroris ad fidei vnitatem recurrerit, & errorē suum ad arbitrium Episcopi regionis publicæ consenserit abiurare,& satisfactionem congruam exhibere,bona & beneficia retinebit, vt ibidem dicitur, & Boër. quæst. cccxlj.& quæst.cccxliij.multò fortius in hoc casu, alioqui iniquum esset quod matrimonio confirmato, donationes & alia pacta nulla essent,& facit l.qui in prouincia.in fin.ff.de ritu nuptiar.

RESP. XVIII.

De legitimato.

Illegitimus per Papam legitimatus,si iuret se esse legitimũ non incidit in periurium.

Rima quæstio an hic canonicus incurrerit verum periurium non videtur necessaria, quia postquam est à Papa absolutus iam non oportet disputare num in signatura indultum erat dicto canonico ne teneretur præstare iuramentum , & si præstitit dicens se legitimum, intelligendo autoritate Papæ factum,non videtur periurus : nam legitimatus potest vocari legitimus , & efficitur legitimus per legitimationem. Probatur in rubr. quibus mod. naturales efficiantur legitimi.iuncto §.si quis verò.& §.sic igitur. ibi nihil à legitimis filiis differentes.collat.1. & §.reliqui.& §.sequent.in authent.quib.mod.natural. efficiant. sui.colla. vij. & legitimam sobolem posse dici legitimatam consuluit Dec. consil. cclviij. in casu Domini. sed hic canonicus ad maiorem cautelam sit absolutus de his omnibus , ideo supersedeo.

Secunda quæstio , an sine scrupulo conscientiæ possit beneficia retinere, & puto quod sic , nec debet in hoc timere culpam vbi non est, nempe ex potestate Papæ prouisus est ac dispensatus à præstando tale iuramentum ecclesiæ , vt in signatura est expressum. Ergo potuit dicendo se legitimum intelligere de legitimo per dispensationem : at iuramentum debet intelligi secundum intentionem proferentis,c.qui peierare.xxij.q.v.

Iuramentũ est intelligendũ secundum intentionem iurantis.

Nec tenetur si macula sit occulta eam propalare,nec prodere seipsum.Imo. Angel. de Clauas. in summa Angel. in verb. confessio delicti , docet quod quando factum non est notorium,neque flagrat infamia, tunc non tenetur etiam à iudice interrogatus respondere. argum. cap. quilibet. j. de accusa. etiamsi iurasset dicere veritatem,quia non est in hoc obediendum prælato volenti vt occulta ei reuelentur:quia hoc est contra charitatem. Panorm.in c.cùm super. de confessis. Ideò si dicit d. Angel.quod iste non debet dicere mēdacium,sed debet vti verbis duplicibus & simulatis , sicut fecit dicendo se legitimum per dispensationem.Ideo conscientiam debet deponere & scrupulum conscientiæ, cum non proueniat à bono:nam postquã est absolutus, si periurij reatum incurrisset , tunc non debet maculam dicere nec reuelare , nec sana conscientia potest fructus cum humilitate recipere, qui a vndecũque homines nascãtur si parentum vitia non sectentur, honesti & saluenmt. Aug. in cap.vndecunque.lvj.distinct. & nasci de adulterio

Infamis etiam rogatus à iudice de sua infamia si non sit notoria nõ tenetur illam prodere,vel diuulgare.

non est culpa eius qui nascitur, sed illius qui generat.c.nasci.lvj.dist.& ibi.in c.cùmque.de vitiis eruhesc. parentum. Ex his patet nullum conscientiæ in hoc scrupulum esse faciendum , si tamen velit deinceps etiam in aliis tutus esse impetret signaturam,vel in impetratu faciat apponere, quod deinceps non teneatur in aliquibus impetrationibus, nec in aliis quibuscunque actibus facere mentionem suæ maculæ,viso quòd est legitimatus,& deinceps non tenebitur mentionem facere:& ita mihi visum est.

Legitimatus debet impetrare signaturã quam dispẽsetur ne teneatur facere mentionẽ suæ maculæ.

RESP. XIX.

De nominato vel graduato.

I nominatus vel graduatus acceptet beneficium , in mensibus sibi deputatis vacans , & collationem obtineat,si lite pendēte componat super illo beneficio, dato sibi modico beneficio , vel pensione , an is nominatus vel graduatus sit à suis nominationibus & gradu exclusus ? Breui respondeo, eum priuatum si beneficium super quo litigabat erat valoris ducentorum florenorum auri de camera: quia componendo & transigendo per eum stat quominus illud habeat. Ergo illi est imputandum.regu.in iure ciuili. ff. de regul. iur.

Sicut in emptore dicitur qui compromittit super re empta vt postea de euictione agere non possit : quia nulla necessitate agente , id fecit. l. si dictum.§.si compromisero.ff.de euict.& ibi Alexan. in addit. ad Bart. & consi.iiij. viso processu. col.j. in tertio vol.

Iuris enim præsumptio est quòd illi beneficium collatum eidem debebatur. Cùm quod tempore præstituto dictis graduatis & nominatis vacasset. vt dicitur in §. præfatique ordinarij. de collat. in Concord. Tum etiam quia si ordinarius vidisset non esse sibi debitum ille non contulisset , ideò in hoc dubio debebat expectare sententiam,per quam hoc declaratum fuisset , an sibi debitum esset , & postea prouocare non tenebatur. l.propter.§.fin.ff. de Senatusc. Sillan.si sententiam non expectauerit sibi imputare debet. Nec debet negligētiam suam in non prosequendo ad alienam iniuriam referre, l. imperatores.ff.de transact.

Idem dicimus in mandatario qui si negligat primum beneficium vacans requirere vel requisitum non prosequatur vel componat,aliud habere ratione mandati non poterit,quia per negligentiam extincta est gratia. c. si clericus. de præbend. lib.vj.Et suo mandato renuntiare videtur. Clem. gratiæ.de rescript. Sic & hic graduatus vel nominatus dimittēdo beneficium acceptatum,pro pensione videtur renuntiare suis nominationibus , si beneficium tantierat,sic vt superius dictum est.

Maximè,cùm Concordata prohibeant eum qui ducentos florenos obtinet in beneficiis,alia in vim nominationum vel gradus obtinere beneficia,quia repletus censetur. in §. volumus. de collat.

Idem dicendum est si præbenda seruiendo & residen

residendo valebat ducentis florenis. Sed non est tantum emolumentum non residendo, nempò in hoc casu dicit text. in d. §. volumus. quòd inspici debet quantum valeat præbenda residendo. Vnde si valeat ducentis florenis, & nominatus super ea composuerit suis est priuatus nominationibus vt ibi scripsi.

Non refragatur quòd dubius est euentus litis. l. quod debetur. ff. de pecul. & potuit nominatus per sententiam amittere beneficium. Ergo sibi imputari non debet. Respõdeo dubium esse litis euentum. Tamen quia posset sic fieri fraus componendo, & postea nominati sequentia semper prosequerentur beneficia, & si colluderent in præiudicium sequentium nominatorum: ideo illis fraudibus est obuiandum l. in fundo. ff. de rei vendica. & quando expectatur sententia non est præsumptio fraudis, sed pro sententia est præsumendum. quod iustè fuit condemnatus. l. j. ff. de re iudic. c. in præsentia. de renuntia. & sic poterit alia beneficia requirere & ostendere sententiam etiam recredentiæ, quæ hoc casu sufficiet.

Non obest, quia ius illius nominati erat controuersum & ipse erat pauper, & non poterat prosequi contra diuitem quia potentioribus pares esse non possumus. l. uj. ff. de alien. iud. & Ecclesiast. iij. cap. scribitur. Noli resistere contra faciem potentis, ne coneris contra ictum fulminis. Respondeo difficultas non excusat aliquem, sed impossibilitas. Ideo pauper cui est difficile soluere decem aureos non liberatur, sed impossibilitas bene excusat. l. continuus. §. illud. ff. de verbo. obligat. l. impossibilium. de regu. iur. l. cum hæres. §. j. ff. de statulib. Ergo quamuis esset difficile huic nominato prosequi non erat tamen ei impossibile. Ideo si composuerit renuntiare videtur suis nominationibus & gradui. Vix enim est vt non videatur alienare.

Item in hoc videtur duplex renuntiatio. Vna tacita quando non est prosequutus. Altera est expressa quando pro alio beneficio vel pensione resignauit ius quod habebat. Et sic videtur esse quædam permutatio per c. fin. de permutat. Ob id debet sibi imputari qui sic permutauit cum modico beneficio. Et dicitur remittentibus ius suum amplius non est dandus regressus, l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edict. c. quam periculosum. vij. q. j.

Etiam quis censetur obtinere & possidere quod per alium obtinet & possidet. l. prima. §. videor. ff. de vi & vi arma. Sed is qui resignauit alteri obtinet per illum cui resignauit: ergo obtinere cẽsetur.

Nam peruenisse ad te rectè dicitur quod per alium ad te peruenit. l. secunda. §. peruenit. ff. de hæred. vel acti. vendit. l. peruenisse. de verborum signific.

Et sic concludendo is qui beneficium valoris ducentorum florenorum acceptauit, & collationem habuit si composuit recipiendo beneficium vel pensionem est suis priuatus nominationibus, & gradu, nec poterit alia beneficia in vim gradus obtinere. Subscripsi hoc anno 1553. in mense Octobris.

RESP. XX.

Cum duo litigant de prioratu vter eorum præsentare possit vel conferre.

Vacauit Ecclesia parrochialis sancti Petri de Varenes, in mẽse Octobris deputato graduatis simplicibus, cuius præsentatio spectat ad priorem sanctorum Germani Brionensis, & Saturnini du Boys Heduensis diœcesis, qui prioratus litigabatur inter magistrum Philibertum de Dion, & Iacobum de Glux: tamen Philibertus de Dion erat in possessione prioratus, quamobrem eius vicarius ad dictam Ecclesiam de Varenes præsentauit Lancelotum Chapeau nominatũ & graduatum, ac ritè qualificatum Episcopo Heduensi qui recusauit illũ instituere. Ideo dictus Chapeau iure deuoluto obtinuit prouisionem ab Archiepiscopo, item eodem die saltem pridie dict. de Dion prior saltem in possessione dicti prioratus existẽs præsentauit fratrem Ioannem Mathoux, religiosum in dicto prioratu professum d. Heduensi Episcopo, qui etiam recusauit instituere, sed superior instituit: postea frater Iacobus de Glux litigãs super dicto prioratu, præsentauit fratrem Franciscum Iacquet religiosum, non graduatum, vicario Episcopi Heduensis, qui fuit per dictum vicarium institutus. *Præsẽtatio nis plures & deuolutionis & prouisionis.*

Quæritur quis istorum ius habeat in d. beneficio de Varenes. Breui respondeo quod Lancelotus Chapeau graduatus, quia beneficia omnia vacantia in mẽsibus affectis graduatis conferri debẽt illis graduatis. §. præfatique ordinarij. de collat. in Concord. sed hic mensis est deputatus graduatis, vt patet in rubr. de regia facultate. primũ mensem graduatis debitum nominandi, ergo debuit conferri, & collatum fuit d. Chapeau, tanquam graduato, ergo sua prouisio valet.

Secundò, etiam probatur in §. teneantur. de coll. in Concord. quod collatio facta non graduato non est irrita non prosequente nominato vel graduato, vel non debitè qualificato, ergo à cõtrario sensu prosequente nominato vel graduato, ritè qualificato collatio est irrita, sed hic graduatus est debitè qualificatus: præsumitur igitur præsentatio facta de aliis, quàm nominatis, vel graduatis nulla: quãobrem Ioannes Mathoux Peletier, Iacquet ac alij non graduati nullum possunt prætendere ius in dicto beneficio, quandiu. d. de Chapeau graduatus prosequetur, vel alius habens ius ab eo.

Tertiò, quando sunt duo patroni litigantes eis qui est in possessione potest præsentare. c. consultationibus. de iure patron. doct. in c. cum ecclesia. de causa possess. c. querelam. de elect. quia bonæ fidei possessor facit fructus suos. l. bonæfidei. ff. de acquir. rerum. dom. §. si quis à non domino instit. de rerum diuis. glo. in c. grauis. de restitut. spoliat. sed præsentatio est fructus iurispatronatus. Alexã. consil. lxxv. visis num. 12. in iiij. vol. post Panorm. & alios. in c. ex literis. & c. consultationibus. de iure patr. ergo præsentatio spectabat ad possessorem. *Lite pendẽte super prioratu is qui possidet præsentare debet & alia iura exercere.*

Rochus

Præsentatio est fructus iuris patronatus.

Rochus in tracta.de iure patro.in verbo competẽs.q.xix.vbi cõcludit præsentatũ à possessore præferri ei qui est præsentatus à vero patrono, nõ possessore,sed hic d.Philibertus de Dion erat in possessione,quia manus Regia, & omne impedimentum erat remotum in illius vtilitatem , ergo possessio erat, ideo potuit iure præsentare possessione durante.

Parrochialis ecclesia non potest obtineri à monacho sine dispensatione.

Quartò,ista ecclesia de Varenes est vt prætendatur ecclesia parrochialis , sed certum est , quod collatio parrochialis ecclesiæ facta monacho, seu Canonico regulari, vel præsentatio non valet sine dispẽsatione.c.ij.de statu.mo.tum propter abdicationẽ proprietatis,& propriæ voluntatis, tum quia stare debent solitarij in monasterio. de Rota.decis.cclxij. in religioso. in no. quia religiosus est mortuus mundo.c.placuit, & c.monachus.xvj.q.j.& quando ad parrochialem assumitur resuscitatur,quæ resuscitatio est miraculosa : ideo opus est dispensatione superioris quæ fieri non debet sine causa vtilitatis, vel necessitatis. arg.l.qui tes. §. aream. ff.de solut.sic decidunt d.de Rota. decis. cccclxxxiij. collatio. in no. & Ægidius decisio. dccxiij.collatio.ideo collatio facta istis religiosis, vel præsentatio de dicta ecclesia parrochiali de Varenes non valuit sine dispensatione.

De vnione vt probari debet ab eo qui eam allegat.

Quintò,respondetur fundamento Ioan.de Mathoux dicentis eam annexam:nam qui eam allegaret vnionem eam probare debet.no.in c.exposuisti,& c.vacante.de præben.l.quotiens.§.qui dolo.ff.de proba.& si fit vnita, aut est vnita per Papam, aut per inferiorem:si per Papam eam ostendere oportet : si per inferiorẽ oportet probare non solùm vnionem , sed & cõsensum Prioris,seu collatoris ad quem spectabat collatio,seu præsentatio ecclesiæ de Varenes.text.& ibi doct.in cle.vlt.de reb.eccles.no alie.sed cõsensus Prioris sancti Germani & Saturnini non probatur : ergo vnio etiam probata non valeret,& quamuis probetur beneficium spectare ad collationẽ , vel præsentationem regularium,non per hoc dicetur regulare vel vnitum.Feli.in c.in nostra.col.vlt.de rescript.Ioan.de Selua.in tracta.de benef.in iij.parte.q.xj. num.50. quod probatur in rub.de capellis mona.per totũ.

Ecclesia tanquã vnita nõ præscribitur quando est collat.

Non obest si dicatur quod ecclesia de Varenes fuit possessa per duos priores : ergo vnio fuit præscripta,nam sicut potest præscribi ecclesia vt proprietas.c.auditis.de præscrip.c.cura.de iure patro. ita potest præscribi,quod vna ecclesia cẽseatur alteri vnita,licet non sit.Petr.de Perusi.in tracta.de vnione ecclesiarum.q.iiij.circa finem. & tunc necesse est ad vnionem,vt quis probet possedisse illam ecclesiam sine collatione , tanquam vnitã per triginta vel quadraginta annos , alioqui si collata sit ei ecclesia non præscribit eam , tanquã vnitam etiam per mille annos posidendo,tum quia mala fide posidet,tum etiam quia petendo collationẽ,

Vnione facta nulla est facieda collatio.

iam non posidet tanquam vnitam : ergo nõ præscribit lo.de Lignia.in c.sicut vnire.de excessib. præla.sed dicti Priores ecclesiam de Varenes non possederunt sine collatione : ergo eam non præscripserunt tanquam annexam.

Collatio facta ab episcopo & vicario eodẽ die quæ valeat.

Nec refragatur quod si fiat præsentatio , vel collatio per vicarium & Episcopum eodem die, & non appareat, vter prius præsentauerit, vel contulent quod propter maiorem prærogatiuã præferrur præsentatus ab Episcopo.c.dudum de præbend.in vj.Respondeo duobus modis primò hoc esse verum, quando ambæ collationes æquo iure procederent,secùs si vna secũdum ius, altera contra ius, quia illa quæ est facta secundum ius præfertur, etiamsi sit facta à vicario , quia is habebat potestatem conferendi secundum ius & non contra ius, instar procuratoris. l.si procurator. ff.de condict.indebi.& sic ista præsentatio facta per vicarium dict. de Dion erat secundum Concordata quæ volunt vt graduatus præsentetur ad beneficia vacantia,suis mensibus.Is vicarius satisfecit dictis Concordatis:ergo ritè fecit & præsentatio per Priorem facta nõ valet , quia est facta contra Concordata, & sic est irrita , vt supra dixi , & ista plenius scribuntur,in tracta.de pacific.possess. nu.297. vers.quarto.Secundo vicarius confert, vel præsentat authoritate Concorda.vt patet in §.teneantur.de colla.in Concorda. vbi vicario datur etiam potestas : ergo is vicarius authoritate Concordatorum potuit præsentare qualificatũ. vt habetur in tracta.nominatio.q.xvij.num.24.

Præsentatione de inhabili facta priuatur patron⁹ & deuoluitur collatio plena ad superiorem.

Tertiò,non requirebatur præsentatio , nam eo ipso quod patronus præsentat inhabilem , vtpotè non graduatum,deuoluta est potestas ad superiorem,qui potuit conferre sine aliqua præsentatione,& contulit d.Chapeau ad præsentationem vicarij : ergo dicta collatio valet , etiamsi vicarius inutiliter præsentasset post constituentis præsentationem,quia quando non requiritur præsentatio, & interuenit minus legitima actus valet. glo.sing. in l.vinum.ff.si certum pet.& in §.mulris.in verb. trãsicu insti.de libert.plenè Hyppolitus.in l.vnius. §.fi.ff.de quæstio.& sic valet collatio,seu promissio facta d.Chapeau tanquam graduato.

Graduati nominati veniunt etiam in mẽsibus graduatorum simplicium.

Item non refragatur quod d.Chapeau non sit graduatus simplex, sed nominatus : ergo ipsi non debetur beneficium vacans in mensibus affectis graduatis,simplicibus.Respondeo,quod in §.præfatique graduati. de colla.in Concorda.statuitur, quod beneficia vacantia in mensibus sequentibus publicationem conferantur graduatis,& idem dicitur de mense Octobris,vt graduatis debeãt conferri beneficia.idem in §.statuimus.primo. ibidem illi tex.non dicũt quod simplicibus graduatis conferantur : ergo graduatis nominatis conferri possunt beneficia,etiam vacantia in mẽsibus graduatorum,quia omnes nominati sunt graduati : ergo ratione gradus beneficia eis conferri debent. Nec obstat quod non sint simplices,quia beneficia simplicium graduatorum sunt etiam affecta graduatis nominatis & è contrario.glo. in verb.irritata.in §.teneantur.de colla.in Concorda.& nominationes non debent esse detrimento graduato,quia inductæ sunt ad augmentum,videlicet vt prouidearur eisdem,tam in mensibus nominatorum,quam graduatorum:ergo non operabuntur diminutionem,vt tantum eis possit prouideri in mensibus

D

graduatis deputans.per l.legata inutiliter.ff.de leg. j.& quando duo iura currunt in personam vnius ille habet vim duarum personarum. l.si consul. ff. de dopt.etiam quando plura iura vni competunt vno sublato aliud remanet illæsum. l.si domus. & ibi.Bart. ff.de seruit.vrba.prædio. glo.in verb.dispensationes.§.si quis verò.de colla.in Concorda. sed duo iura competunt nominatis secundum ius nominationum, & gradus:ergo vno sublato videlicet me nominatū,remanet gradus. Imo si suis priuetur nominationibus,adhuc vti poterit gradu.vt est in tracta.nominatio.in q.vlt.nu.4. Igitur nominati in mensibus graduatorū possunt acceptare beneficia & requirere,& eisdem debentur.

Præterea non obstat. §.volumus. de collat.in Concorda.vbi beneficia regularia debentur regularibus,sed ecclesia de Varenes est regularis:ergo regularibus debetur,& non d.Chapeau seculari. Respondeo,hoc esset verum,quando probaretur eam esse regularem,sed supra dixi quod non potest teneri per regulares,cū sit ecclesia parrochialis,cuius sunt incapaces religiosi,vt etiā sequitur.

Ecclesia regularis qualitas quādo præscribatur quæ requiruntur.

Nec obstat,quod fuerit possessa per regulares per quadraginta annos,ergo præscripta , vt regularibus tantum debeatur. c.cum de beneficio. de præb.in vj.Respōdeo antequam illa qualitas possit præscribi, videlicet , vt regularis ecclesia efficiatur secularis,vel è cōtrariò,& sit solita regi per regulares requiruntur sequentia. Primò requiritur bona fides:ideo si contra præceptum Papæ in fundatione forsitan appositum , vel contra prohibitionem regulares eam possederint, non præscribuntur.Feli.in c.in nostra,col.penul.de rescrip.Io. de Selua.in tracta.de benefic.in iij.parte. q.xj.nu. 49.gl.in §.j.de firma.& irreuoc.Cōcorda.stabilita.

Præscriptio in beneficialibus nō habet locū nisi præcedente titulo.

Secūdò,requiritur quod is qui possedit beneficium sit institutus,vel alio modo prouisus. d.c. cū de beneficio,ibi institutus:alioqui si de facto teneret beneficium non præscriberetur qualitas fine titulo.Ancha.consil.clxij.in quæstione.

Regularis ecclesia data in cōmēdam secularis vel cū dispensatione nūquā mutat suū statum.

Tertiò,requiritur quod collator eo animo cōferat,vt imprimat talium statū in beneficio, & ideo in collatione debet dicere regulari, confero tibi regulari ecclesiā de Varenes regularē , vel è contrario,licet non sit regularis alioqui si daretur in commendam , vel diceretur dependere à monasterio,vel diceretur ecclesia parrochialis, vel cum dispensatione possideretur,tunc non præscriberetur illa qualitas.per mille annos.do. Perus.& alij. in d.c.cum de beneficio.

Quartò,requiritur possessio quadraginta annorum,post collationem factam de illo beneficio seculari,regulari.d.c.cum de beneficio,sed ista ecclesia de Varenes fuit possessa per religiosos , tanquam parrochialis,vt paret ex eorum collationibus,& ex dispensationibus, & sic mala fide : ergo non potest dici solita Regi, per regulares,ad hoc vt regularibus debeatur. vt scripsi in §.volumus. de colla.in Concorda.& sic d.Chapeau secularis graduatus potuit eam requirere & acceptare , ac illi omne ius competit : salua correctione melius sentientis,ita subscripsi.

RESPON. XXI.

Collatio facta graduato à Papa,omißis mediis, an valeat.

Prima quæstio est,si nominatus requisierit primum ordinarium , & postea adierit Papam omisis Archiepiscopo , & aliis collatoribus mediis, an valeat prima collatio. Et breui respondeo valere , quia nunquam Papa statuit aliquid , quin sit supra statutum per eum: ipse enim plenitudinem potestatis habet. c.proposuit.de concessio.præbend. & nunquam videtur potestatem concessisse, quin maiorem retineat. c. dudum.de præbend.in vj.§.nos igitur,& sic potestatē cōferendi habuit,etiā aliis mediis existētibus.

Concursus Papæ cum omnibus ordinariis.

Secundò , Papa est omnium ordinarius.c. per principalem,& c.cuncta per mundum. ix.q.iij.& cum omni prælato concurrit in potestate, & iurisdictione,teste Ioan.Moua.in c.si eo tempore,& ibi Probus in additionibus.de elec.in vj.Bal.in c.j.no. j.qui feudum dare possunt.& in c.j.quis dicatur Dux.ac in proœmi.decre.col.j.vnde dicit idē Bal. in c.dilecti.ij.de appella.quod Papa cōcurrit cum omni prælato in eadem iurisdictione , in maiori autem & in propria Papali,per se stat,quæ nō minuitur per concursum alterius iurisdictionis,sicut mare per concursum fluminum : sic igitur Papa concurrens cum omnibus in eadem iurisdictione potuit conferre, sicut Archiepiscopus, vel alius prælatus.

Tertiò,sicut omisso medio de iure ad eum appellari potest.c.ad Romanam. & c.quoties. ij.q. v.c.si duobus.de appella.sic conferre omisso medio poterit, licet in titulo.de friuol.appella.sit hodie in Concorda. immutatum in appellatione, non tamen in collatione.

Inuēta cur deuolutiones.

Quartò, introductum in fauorem nominatorum & graduatorum est,quod deuoluatur ad superiorem proximum,vt facilius collationes obtinere possint.d.§.si quis vero, vbi scripsi : ergo illi fauori renuntiare possunt. c.si diligenti. de foro compe.l.si quis in conscribendo. C.de Episcop.& cleric.l.penul.C.de pac. & sic iste nominatus qui adiuit Papam omissis mediis renuntiauit mediis quod potuit:licet istud videatur perplexum,& nō satis constans:& quod non mutatur cur stare prohibetur?l.præcipimus.C.de appella.nam Papa in spiritualibus,& beneficiis est omnis & super omnia Bal.in l.Barbarius,in fi.ff.de offi.prætor. Ias.in l.rescripta.col.j. C.de diuers.rescript.& sic potest concurrendo cōferre omisso medio: nempe postquam est concurrens ipse semper est medium & ante,& in medio,& postea semper iure alij nō acquisito conferre poterit.

Papa omissō medio cōfert.

Præuentionē retinuit Papa.

Quintò Papa retinuit sibi in §.declarantes. de manda.Apostol.ius præuentionis, videlicet vt iure præuentionis possit conferre beneficia vacantia in mensibus graduatorum , vel nominatorum qualitercunque qualificata essent, sed præuentio est,quando quis vadit ad Papam potius, quàm ad Archiepi

Archiepiscopum: ergo hoc potest Papa facere saltem est concursus.

Sextò, in §. si quis verò ponit ordinem, & non comprehendisset Cardinales, nisi eos expressisset, vt ibi dixi à fortiori, nec Papa ibi cōp. ræhenditur, quia persona loquens semper videtur excepta & maiora expressis non comprehenduntur. c. sedes. de rescript. & scripsi in d. §. si quis vero.

Papa solus vltra sex mēses potest dare in commendam. Septimo quamuis prohibitio sit generalis, tamen Papa non comprehēditur. c. nemo deinceps. vbi doc. de elec. in vj. vbi prohibetur, vt nemo cōmendare possit ecclesiam parrochialem, vltra sex menses, tamen doc. ibi dicunt Papam exceptum sic. & in d. §. si quis vero.

Cōcordata reseruant Papa præuentionem. Vltimò non refragatur. tex. a[...] rubr. de firma. Concorda. stabili. vbi Papa v[...] non possit cōtra qualificatio[...] præ[...] as venire. Respondeo Papam nolle, & non posse venire contra qualificationes & statuta in Concordatis, sed in Concordatis est statutum quod iure præuentionis possit, vt supra dixi cōferendo nominato om[...]o medio, non facit contra statuta Cōcordatorum: ergo sua collatio valet & præferri alias debet cum sit iuxta qualificationes, non contra. & de legato fuit decisum propter concurrentiam quam habet vt possit conferre prout scripsi in d. §. si quis vero a fortiori in Papa istud procedit, & sine dubio. Nam Papa confert ratione concursus non deuolutionis, & sic nō obest d. §. si quis vero. vbi dicit donec ad Papam sit deuolutio. nam postquā ad immediatum erat facta deuolutio, & ipse cū immediato concurrit: ergo poterit conferre, & pauci hoc

Papa tripliciiure confert. intelligunt. Nam Papa duplici saltem iure cōfert: primo ratione præuentionis: secundò ratione deuolutionis post tempus ordinariis præstitutum: tertio ratione concursus, quia cum quolibet ordinario concurrit: ergo sicut Archiepiscopus cōferre potest, ita & Papa, & sicut Episcopus, ita & summus Episcopus quod est notandum.

Qui acceptauit primum beneficiū an possit secundū habere. Secunda quæstio est, quis nominatus acceptauerit vnam præbendam vacantem in mense qualificatorum, & postea secundam vacantem acceptet, facta resignatione primæ, an possit istā secūdam habere. Respondeo quod non, quia aut habet & tunc non potest habere alium, maximè in eadē ecclesia. c. fa[...]orum. [...]x. de[...]. aut non habet, quia resignauit ac si eam haberet: quia per eum stat quominus habeat, & regu. iuris est quod per me stat mihi est imputandum. l. in iure ciuili. ff. de reg. iur. etiam si non resignauit, nisi ius præte[...] sum, quod idem est, quia censetur quoad hoc prouisus: aut non resignauit, sed succubuit, & tunc illam secundam prosequi potest, quia non potest ei imputari, quod consequi non potuit: & quia istam

Nominatus semel beneficium acceptās nō potest aliud acceptare quin sententia de primo lata sit. quæstionem plenè tractauit glo. prag. sanct. ideo ad illam debet haberi recursus: quæ est in §. item quo ad dictas. in verb. nominatorum. de colla. in prag. sanct. dicens quod nominatus qui semel beneficium acceptauit in vim nominationis, non potest aliud acceptare: quia ex quo elegit vnum non potest variare. l. seruì electione. ff. de leg. j. l. apud. ff. de optio. lega. si tamen istud beneficiū consequi non potuit, variare poterit. c. j. §. penult. de concessio. præbend. caueat tamen, vt per sententiam succumbat, & sine collusione, alias sibi obesset. c. audiuimus. de collus. deteg. adeo si compromitteret, vel compromitteret sibi imputabitur, nec poterit aliud beneficium acceptare. c. ad audientiam. de rescrip. c. non [...]. §. ij. de præbend. in vj. l. si dictum. §. si cōpromi[...] de euictio. imò si dicat quod prima præbenda non cadebat in gratiam suam, non creditur sibi, quia ex quo acceptauit præsumitur con[...] eum, glo. ibi. Cum igitur hic nominatus resignauerit ius quod in illa prima præbenda habebat non potest mutare consilium in iniuriam alterius. per regul. iur. nemo potest mutare consilium in alterius iniuriam, videlicet in præiudicium secundi nominati, & secundam acceptare, sed contentus sua prima esse debet. *Consilium mutare quis non potest in alterius iniuriam.*

Non obest, quod hic nominatus reuocauerit resignationem, quia illa reuocatio facta fuit, postquam erat admissa, & ideo non valuit per cle. vnicam. de renuntia. & c. ex parte. de rescript. vbi Feli. plene, & habetur ac si reuocatio facta non fuisset, quia solum facta est in fraudem, vt sibi non noceret [...]alia, quod non potest eidem seruire. *Renuntiationis reuocatio nulla est quia iā erat expedita.*

Nec me mouet, quod primus acceptans succubuit. Respondeo illum succubuisse eo quod non est primam consequutus ob id semper præsumitur quod ius habuerit maximè, quia omnia acta ac documenta suæ causæ resignatario tradidit, quamobrem puto concludendum valere collationem a Papa omissis mediis, & quod is qui primam acceptauit præbendam, quam postea resignauit aliam habere non possit, in eadem ecclesia, & in præiudicium secundi nominati, sed illa prima sibi computabitur. Datū Parisiis, anno 1543. die xxvj. Ianuarij.

RESP. XXII.

Permutatio fraudulenta, an noceat graduatis & nominatis.

Recepto facto, recusaui consulere, quia mihi primo aspectu videbatur collationē ordinarij & summi Pōtificis valere: et cū diutius cogitassem librósq; super hoc reuoluissem inueni collationem graduati meliorem, & in possessorio, & pet[it]orio obtinere debere: quod sic probatur. Certū est quod beneficia vacantia causa permutationis fraudulentæ debentur nominatis vel graduatis. c. vno. de rerum permu. in vj. glo. in §. item quod omnia. in verbo permutationis. de colla. in prag. & in §. volumus. [...] titul. in Concorda. sic consuluit Ancha. consil. c[...] xxviij. in causa. sed hæc permutatio est fraudulenta: ergo, &c. Quod sit fraudulenta ex tribus probatur. Primo ratione sanguinis, vt poté quia auunculus permutauit cum suo nepote, & sic carnalitatis sequens affectum non rationis iudicium. c. graue. de præben. de Rota decis. cclxj. nota præsumitur in anti. *Permutatio fraudulenta in frau dem nominatorum non valeat.*

Secunda coniectura, quia permutatum est

Permutationis fraudulentæ coniecturæ.

beneficium pingue cum tenui,tunc etiam fraus præsumitur.ca.fin.de renuntia.in vj.Calder.in ca. quæsitum.de rerum permuta.ex noua enim liberalitate præsumitur fraus.l.omnes.§.totius.ff.quæ in fraud.credit. licet sola inæqualitas beneficiorum non vitiat. de Rota.decis.cxxix. nota quod non vitiatur.in antiq.& decis.cc.lxj.

Tertia coniectur. quia temp. ore in firmitatis.c. ij.de renuntia.in vj. Anchar. d.consil.ccclxxxviij. in ea.ij.col.

Quarta coniectura ex mult plicitate resignationum,vt ser pli in §. olumus.in gl.vlt.in Concord.t.Franciæ.

Quinta coniectura quando est valde senex. glo.in d.c.j.interest enim a sene potius manumitti,quàm a iuuene.l.si is qui.ff.de fideicom. liberta. glo.in d.c.ij.

Sexta,quando renuntiatio fit clam. Barba.consil.lx.præclarè.col.ij.in iiij.vol.

Septima,ratione temporis fraus fieri intelligitur.tex.in l.omnes.§.fi.ff.quæ in fraudem credito. quia tempore destinato graduatis hæc renuntiatio, & permutatio facta fuit , vt excluderet , non graduatos & nominato .

Item,si propter vnam coniecturam non sit iudicandum,tamen quando sunt plures sic sed hic sunt sex,vt videmus, sufficit quod tales sint coniecturæ,quæ iudicem mouere possint ad sic iudicandum,vt asserunt de Rota.de [illegible]xxix.nota, quod non vitiatur.in antiquis.

Item si quis habeat expectatiuam ad Episcopatum,renuntiatio postea in fraudem facta non valebit.Bertach.in tracta.de Episcopo.in 1.parte tertij libri.q.lxiiij.

Præterea , probata tam fraudulenta permuta tione beneficium debitum erit graduato , quia tempore illis destinato vacauit. per § [illegible] primum.de coll [illegible] Co [illegible]

[illegible] parta f [illegible] non [illegible] & [illegible] legitimè [illegible] re.l.q [illegible] is.ff.qui [illegible].cog [illegible] si nulla permutatio facta esset deberetur graduato beneficium, [illegible] quando [illegible] facta est [illegible] permutatio.

Nec obstat , quod Papa potuit conferre & derogare regulæ [illegible], [illegible] x diebus qua respondeo quod Papa noluit conferre : nam fuit circumuentus [illegible] quod [illegible] probatur per text. in [illegible] de mand. Ap. [illegible] la [illegible] tes, [illegible] Papa retinet sibi iure præuentionis [illegible] conferre beneficia,etiam qua [illegible] sed in [illegible] casu non contulit iure præuentionis,quia collatio erat facta ab ordinario : ergo iure præuentionis non potuit conferre.Nec contulit ideo [illegible]aliter,cum alio iure non possit hæc beneficia conferre nisi graduatis. per §.j.de [illegible] Concorda.stabilitate

Papa nonnisi per præuentionem potest beneficium affectum graduatis aliquàm graduato conferre.

[illegible] sta [illegible] per Papam facta censetur facta cum clausula perinde valere , quæ non tollit ius [illegible] ac [illegible],sed erat acquisitum ius graduatis ex [illegible] resignatione [illegible] ergo Papa non potuit [illegible] volut in præiudicium. [illegible] Imo Papa solet in suis [illegible] dummodo ius alicui acquisitum non fuerit.

Item Papa noluit derogare graduatis , quibus erat iam ius acquisitum prætextu fraudulentæ permutationis saltem non apparet ex suis literis: ergo quamuis liceat Papam iuste adire , intelligatur tamen,nisi suspicio fraudis sit.l.penult.§.si adierit. ff.de lega.præstand.hic ergo erat fraus:ideo Papa iuste adiri non potuit.

Istud enim non fuit expressum Papæ , quod tenera iuste exprimendum erat : nempè quod in fraudem graduatorum fieret,& quod pingue beneficium permutaretur,cum tenui , nec aliæ coniecturæ fuerunt expressæ. Consequens est vt Papa noluerit conferre,per not.in c.in nostra.de rescrip.Imo fortius nisi coram Papa primo fuisset ista resignatio facta , etiam non valuisset , prout concludit Oldrad.consil.cccxxiij. factum , quod esset magis dubitabile.

Non obstat,quod rescriptum potest valere pro parte.c.si eo tempore.de rescript. in vj.si ergo non valeat collatio Papæ,saltem valebit derogatio regulæ:dico contrarium,quia fraudi nō videtur derogare:nam postquam fraudulenta erat permutatio,ergo nō valebit collatio per ordinarium.Igitur nihil proderit derogatio regulæ,cum collatio non valeat,& inspici debet initium.arg.l.iij.§.si quis. ff. de minor.

Præterea, permutatio in fraudem illorum qui debent vocari non valet,vt pulchre concludit Calde. consil. [illegible].de rerum permuta.sic etiam non valebit in fraudem nominatorū , vel graduatorum, & ita expresse in hoc casu tenet Auriol.& Probus in c.ij.de renuntia.in vj.

Nec obstat,quod d.ca.[illegible] loquatur de renuntiatione simplici nō de permutatione,quia respondeo,quod in permutatione fraudulenta etiam habebit locum.per tex. in c.vno.& ibi glo.expressè docet.de rerum permuta.& quia est eadem ratio : imò si per statuta caueatur , quod canonici possint inuicem permutare non obstante consuetudine optandi,de qua in c. [illegible].de consue.in vj. non tamen poterit permutare fraudulenter. ita sing. concluit Barba.consil.[illegible] præcl [illegible] col. ij. in iiij. vol.quia statutum illud debet reduci ad terminos iuris communis.l.si serui. C.de no[illegible]al.& l.fin.§.in computatione.de iure delibera. sic & Concorda. postquam [illegible]tur fraudulenta permutatio non excludit optāte[illegible] ergo nec graduatum vel nominatum,qui pinguius ius habent , quia quædam ambitio [illegible] in expectante. [illegible] primo.de præbend.in vj. quæ non habet locum in nominato,vel qualificato.

Canonici quando inuicem possint permutare.

Imo concludit Old[illegible]a. con[illegible] cxxiiij. factum non valere resignationem [illegible] in Curia Romana per [illegible] valde senem , eo quod non fuit expressum de senectute & debilitate , & antiquitate,per multa quæ adducit,quæ ibi licet videre: iam quando Papa ignorat vitium siue fraudem non videtur actu con[illegible] ignorante valere.l.[illegible] ius. ff.de [illegible] po.[illegible].C.qui admitti re[illegible] videtur qui [illegible] quod ignorat, vel [illegible] habe[illegible] ff.de mo[illegible] iesta. & quando res furti[illegible] pote[illegible] domini ignorantis non

Resignatio requirit expressam mētionē senectutis & debilitatis resignantis.

non purgatur vitium.l.sequitur.§.qui autem.ff.de vsuca.Imo dignus est pœna qui circunuenit conscientiam Papæ, vel Principis.l.fi. C.de his qui à non do. ma.licet ad ipsum spectet conferre beneficia vacantia in Curia, & id tantum quando sine fraude vacant, alioqui poterit Episcopus conferre,quamuis in Curia vacent: sic concludit Oldra. consil.cccxxiiij.col.iij.in fi.

Vacantia in curia cōfert solus Papa dum sine fraude vacent, aliàs ordinarius.

Item non tenet impetratio quando de expectantibus non fuit facta mētio.c.ex parte.de offic. delega.sed hîc non fuit facta mentio de graduatis, qui fortius habent ius,quàm isti expectantes Apostolici:ergo non solum de facto est facienda mentio, sed etiam de modo faciendi, vt valeat d.impetratio.l.precibus.C.de impube.l.cum hi. §.modus.ff.de transact.glo.& Innoc. in c.dilectus filius Abbas.de rescript.

Expectantium mentio fieri debet in impetratione.

Item duæ rationes sunt in d.c.ij. Prima, vt obuietur fraudibus,secunda ne expectans Apostolicus gratia defraudetur,licet cellet vna ratio tamen adhuc habebit locum legis dispositio. §.affinitas. insti.de nup.& in proximis terminis , sic consuluit Barba.consil.xj.scripsit col.xv.nu.16. in j.volu.& ideò licet non emanata fuerit hæc resignatio in præiudicium alterius , tamen quia fuit facta in fraudem non valebit , aliàs sequeretur quod ius pareret viam fraudibus , quod non est verum. l. conuenire.ff.de pact.dotal.& quod dolo renuntiās reportaret commodum,quod non debet esse. c.ex tenore:de rescript. nam hic permutat , vt priuet graduatum isto beneficio , quod nunquam fortè habebit,licet aliud possit habere,tamen sua interest hoc pingue habere.

Coniectura fraudis non adhibitæ in resignatione.

Euitantur coniecturæ fraudis , quando senex erat resignans, & beneficiū habebat curā onerosam,cum non erat tam senex , tunc dicemus resignationem non præsumi fraudulentam.

Secundò, quia locus beneficij non erat tutus propter aliquos inimicos ibidem habitantes , nec tunc euitatur etiam inæqualitas beneficij. c.cum dilecti.in fi.de dolo.

Tertiò, quando aër non erat ei salubris , quia nimis calidus in æstate. ca.ad supplicationem. de renuntia.Bartho.Cepol.in xv.præsumptio. tractatus sui simulatio.& de serui.rustico. prædio. tub. de aëre.

Quartò, quando erat situm beneficium tenue in patria,longè pingue : quia propter affectionem patriæ,& parentum hoc fecisse videtur.

Quinto , quando illud beneficium tenue fuit possessum per illos de sanguine,vel fundatū : nam affectio præsumitur eò, quia fuit maiorum. l.si in emptione.ff.de minor.

Sextò,quando beneficium tenue est in ciuitate, pingue ruri , quia beati qui habitant vrbes.l.ij.ff. de nundinis.

Septimò, quando tenue beneficium erat dignitas,& permutans volebat habere dignitatem , vt posset esse iudex delegatus. iuxta ca.statutum.in princ.de rescrip.in vj.

Alia coniectura,quādo renuntiatur pingue pro tenui,quia non est verisimile quod beneficium tot & tantis laboribus acquisitū, videatur renuntiare pro tenui. c.super hoc. de renuntia. nemo enim præsumitur iactare suum.l.cum de indebito.ff.de proba.& ex hoc solo præsumitur fraus. Cardi.in c.quæsitum.de rerum permuta.maximè cum persona domestica,& in domo sua.vt cōsuluit Anch. consi.ccclxxxv.licet pridie:circa finem , nisi esset in patria minus delectabili, vel sana , aut in patria permutantis,tunc fraus excluderetur. Ancha.cōsi. ccclxxxviij.in casu col.ij.& seq.

Alia coniectura si senex resignet , & moriatur ante xx.dies,quia senectus per se morbus est , & etiam senex est proximus morti.arg. l.computationi in alimentis.ff.ad legem falcid.& facilius admittenda resignatio ægri,quàm senis. Archi.in ca. nihil.vij.q.j.& valde senex æquiparatur infirmo. c.j.de cleric.ægro.lib.vj.maximè,quando facta resignatione moritur in mense qualificatorum:nam non est præsumendum , quod hic inueteratus senex,cuius auaritia iuuenescebat , beneficium resignasset,nisi se proximum morti cognosceret , haberetúrque pro mortuo qui est de proximo moriturus:& habet quandoque retro ad tempus infirmitatis.l.huic scripturæ.ff.ad legem Aquil Ancha.consil.cccxxx.fuisset.col.ij.

Senex resignās præsumitur in fraudem renuntiare.

Alia coniectura,quando consanguineo fit collatio,& in fauorem illius fit resignatio. Tunc enim resignans quando recipit fructus post resignationem tenetur eos restituere cum nullo iure percipiat etiam nomine illius, fauore cuius fuit resignatum: secus si tantum constituerit procuratores ad resignādum , quia ante notificationem resignationis factæ fructus facit suos,etiam in conscientiam, quia potest præsumere quod superior noluit resignationem admittere, vel procurator non resignauit,aut pars non curauit.arg.l.sed & secus. §.si absenti.ff.pro soc.Probus in additio.ad monach.in d.c.ij.nu.30.

Resignans percipiens fructus post resignationem eos restituere tenetur.

Et tunc censetur fraudulenta, quando in mensibus graduatorum,vel iuxta fit permutatio pinguis beneficij ad tenue.tex.in ca.fin.de renuntia.in vj.tex.& ibi ponderat Bald.in l.spadonum. §.fi. ff. de excusa.tutor. & quando fit valetudinario. qui graui infirmitate detinetur.l.filiæ meæ.ff.solu.matri.& dicitur graui infirmitate detineri,quando ex ea moritur,vel quando per medicos , & communiter alios reputatur ex illo morbo moriturus. Alberic.in d.l.filiæ.

Item additur alia coniectura,quando patruus vel consanguineus permutat cum consanguineo, iuxta menses præstitutos qualificatis , & hoc quando moritur alter permutantium in mensibus qualificatorum.nota.in d.c.fi.

Quando dicitur fieri in fraudem , facilè colligi non potest,nisi ex coniecturis.l.quia autem.§.non simpliciter.ibi,si modo nulla collusionis suspicio religionem Prætoris instruxerit. ff.si quis omissa causa testa.

Quæ sunt coniecturæ ? Respondeo : prima est, quando infirmus in mensibus graduatorum , vel nominatorum resignat in Curia,in fauorem alicuius:nam tunc si non fiat mentio in quo vacauit

non valebit illa collatio: quia etiam in tempore fraus fieri intelligitur.l.omnes.§.si.ff.quæ in fraud. creditor.& ista grauis infirmitas debet allegari, & probari,& tempore resignationis, & constitutionis procuratoris,alioqui non prodest.Ancha.consi. cccixxxviij.in casu.col.ij.digetere:si verò ab ordinario conferatur dicitur in fraudem fieri, si ex illa infirmitate moriatur ante xx.dies per regul.Cancella.xviij.

Socius omnium bonorum societati renuncians spe successionis sibi deferendæ.

Renunciatio simplex dicitur fraudulēta,quando quis resignat beneficium tenue durante infirmitate alicuius.d.c.si te præbendam:nam si socius omnium bonorum, spe successionis sibi deferendæ societati renunciat,in fraudem dicitur facere.l. actione.§.diximus.ff.pro socio.& si pater adoptiuus emancipet filium vt fratres collatione priuet, id etiam in fraudem facere videtur.l.j.§.his quorum.& l.si filium. in fi.ij.respon.ff.de colla.bono. sic concludit Thomas Fastol.in decis.Rotæ.causa.vj.in vlt.dubio.

Adoptans imminente confiscatione bonorū.

Item,qui adoptat præueniendo tempus confiscationis bonorum, cum iam accusatio imminet nihil facit.l.cum ratio.§.ex bonis.ff.de bonis damna.l.vlt.de his qui sibi mortem consciuerunt. donatio siquidem facta propter delictum futurum non valet.l.post contractum.ff.de dona.l.j.C. de iure fisci.Idem in muliere præueniente diuortium,manumittendo seruum,vt aduiteri substrahat quæstionem.l.sed si maritus. ff.qui & à quib. ma.liber.non fiunt.

Resignanti si beneficiū resignatum iterum conferatur fraus præsumitur.

Item,quando postea confertur eidem beneficium.d.c.ij.vel nepoti,aut consanguineo, vel alteri qui det pensionem resignanti.

Item non excluditur optio per permutationem nisi ad vtilitatem ecclesiæ fiat.teste Barba.consil. lx.præallatè col.vlt.in iiij.volu.est tamen dubia hæc decisio.

Item,præsumitur ad excludendum expectantem,quando amicus resignat beneficium tenue, etiamsi non speret aliud glo.in d.c.si.

Secundò quæro,an beneficium de nouo possessum per sex menses, vel aliud modicum tempus sit in nominationibus exprimēdum. Respondeo, quod sic dūmodo tempore nominationum possideat siue possederit.

Nominatus tenetur exprimere beneficium in sua nominatione etiam quod nondum an no possedit.

Tertiæ quæstioni etiam facilimè respondetur, quod quis tenetur exprimere beneficium quod possidet tempore nominationum, siue possederit longo tempore, siue non, siue possederit annum, siue minus:tum quia in Concorda.tantum requiritur vt beneficium possessum exprimatur, non distinguens de tempore,tum etiā quia ratio Concorda. locum habet siue possederit per annum, siue minus:vtpote,vt vniuersitates instruantur,an ille qui impetrat nominationes habeat vsque ad ducentos florenos auri de camera, sed ille qui de recenti possidet beneficium habet id vltra ducentos:ergo oportebit illud beneficium exprimere.

Non obstat,quia potest molestari intra annum super possessorio,quia fac esse, attamen non considerarur ille euentus.l.inter stipulantē. §.sacram. ff.de verbo.obligat.nam de iure potest quis in beneficio perpetuò molestari.regula.beneficium. de reg.iur. io vj.c.circa. de iure patro.gl.in verbo triennio. de pacific.possessio.in pragm.& etiam in hoc regno Franciæ quis potest molestari intra triennium: ergo ante triennium beneficium possessum quis non teneretur exprimere si consideraretur quod quis posset molestari.

Euentus molestationis super possessorio non cōsideratur quia etiam modico tēpore possessum beneficiū tenetur exprimere.

Nec refragatur glo.in verb.pacificè.de pacific. possessio.in prag.vbi dicit quod multi non reputāt beneficiatū pacificè possidere nisi per annū possederit,sine lite cū infra annū possit inquietari si.per possessorio retinēdæ in casu simplicitatis & nouitatis, & beneficium sequestrari ex stylo Franciæ per iura,ibi allegata.Respondeo,quod ibi citat opinionem aliquorum,quam non approbat,vel ibi.quoad titul.de pacific.possess.non quoad nominationes, vel dic vt statim dicetur.per glo.in ca.commissa.de elec.in vj.vbi oportet quod quis aliquandiu possederit antequam dicatur pacificè possidere,quia hoc est verum in casu illius.c.& c.licet canon. de elec.in vj. nam posset quis ordinari, & postea auferretur sibi beneficium & cogeretur mendicare in opprobrium totius cleri. c.diaconi. in v.xciij. dist.secus est in impetratione nominationum,quia si impetrat nominationes, & in eis exprimit beneficia,quæ nunc possidet si ascēdant vsque ad ducentos aureos vniuersitas recusabit, expectet ergo an beneficium euincatur, & postea nominationes impetrabit, si verò non ascendant vsque ad summam taxatam impetrabit, & obtinebit nominationes: igitur expressio in nominationibus nullius aut parui est momenti, secus in promotione,vel in adeptione secundi beneficij.

Pacifica possessio per annum.

Ad tertium dubium dum quæritur, an de beneficio super quo quis obtinet recredentiam tantum teneatur in nominationibus facere mentionem,& breui respondeo quod non,quia is qui obtinet recredentiam non dicitur possidere simpliciter,sed sub manu Regia, quia in hoc regno beneficia sequestrantur. vt not.per illum text.posse fieri.in c.ij.de dolo.& per totum titul.de sequestra.posse.& fructuum: ideo is qui non possidet beneficium non tenetur de illo facere mentionem:nam missus in possessionem ex reali ex primo decreto, elapso anno tantum possidet.arg.l. penul.§.penul.C.de præscript.xxx.anno. & anno elapso incipit vsucapere.vt ibidem no.& Guido Papæ.in tracta.de primo & secundo decreto. col. iiij.vers.in reali verò.

Beneficiū an sit in nominationibus exprimendum si habuerit recredētiam.

Fallit,quando staret per eum qui habet recredentiam quominus possideret, vtpote quia non prosequitur litem super pleno possessorio post habitam recredētiam:hoc expressè tenet glo.in §. item quod vniuersitates. in verb.possidebunt. de colla.in prag. quia paria sunt possidere, vel stare quominus possideatur.arg.c.commi sa. de elec.in vj.tutius est tamen in vtroque casu exprimere ne processibus inuoluaris.

Possidere vel facere quominus possideatur paria sunt.

RESP.

RESP. XXIII.

De præsentatione.

Præsentatio facta ad beneficium affectũ graduatis de non graduato.

Piscopus Viuariensis ad Ecclesiam patrochialem beatæ Mariæ de Capreolis vacantem in mense Octobris, instituit Gulielmum Raynandum non graduatum, nec qualificatum, facta prius præsentatione per patronum ecclesiasticum decimaquinta Octobris quo die etiã Papa contulit Ludouico de Bellomonte, & vterq; accepit possessionem Raynaudus die decimaseptima dicti mensis Octobris, de Bellomonte die vigesimaseptima eiusdem mensis, die vero decima sexta Stephanus Beraudus graduatus, & rite qualificatus requisiuit patronum vt eundem præsentaret, qui recusauit: ideo dictus Beraudus iure deuoluto ab episcopo Viuariensi collationem obtinuit, supérque possessorio causa coram Senescallo Bellicadi agitata fuit, vsque ad recredentiam inclusiuè, quam Raynando adiudicauit, dubitatur an rectè iudicauerit: & inuocato diuino præsidio male iudicatum per Senescallum Bellicadum, seu eius locumtenentem & bene appellatum mihi infra scripto visum est, primò præsupponendo quod præsentatio & institutio facta per ordinariũ d. Gulielmo Raynaudo nõ qualificato tenebat, non prosequente nominato, vt in §. si quis verò. de collat. in Concord. ergo Papa non poterat iure conferre quia locus erat repletus nec vacabat beneficium: quia erat iam collatum: igitur collatio Papę postea non potuit fieri.

Collatio beneficij vacãtis in mense graduatorum facta non graduato nulla censetur prosequente nominato.

Secundò, est certum quod collatio facta non graduato est nulla ipso iure prosequente nominato. glos. in tit. de collat. in Concor. in §. si quis verò. vbi plenæ sunt allegationes. postquam ergo collatio facta Raynaudo tenebat in præiudicium Apostolici, Apostolicus eam impugnare non poterit: sed quia est nulla in fauorem nominati, ergo nominatus vel graduatus eam nullam dicere poterit. arg. l. si mater. C. de inoffic. testa. vbi si mater in puerperio decedit posthumus censebitur institutus pro virili cum filiis aliis, ideò tenet testamẽtum quoad omnes filios, si verò instituti fuerint extranei nullum erit testamentum in fauorem illius posthumi, sic & collatio ordinarij erit nulla in fauorem graduati Beraudi in cuius fauorem hoc est introductum, & non in fauorem extraneorum, id est à Papa prouisorum: per quos non debet iniqua conditio afferri graduato.

Tertio, in hoc casu habet locum illa regula, si vico vincẽtem te à fortiori vincam te, de qua in c. pen. de concess. præbend. in vj. Bald. consil. cclviij. quia. vol. ij. nam graduatus per supradicta vincit Raynaudum primò institutum, quia collatio seu institutio d. Raynaudi non qualificati est nulla, in fauorem dicti graduati, & eo prosequente nullitatem, & Raynaudi vincat Apostolicum, videlicet, Ludouicum de Bellomonte, per supra adducta: ergo Beraudus graduatus vincet vtrumque, tam Raynaudum quàm Ludouicum, per regulam cui licet quod est plus, licet quod est minus: & quia d. Berandus vincens Raynaudum, subrogauit in ius Raynaudi, & sic postea d. Berandus excludit Apostolicum. glo. in l. vsucapio. C. de pignor. sic Decius consil. xxviij. fuit. nu. 4. in iiij. vol. & dixi in xvij. quæst. tracta. nomi. nu. 8. & seq.

Concursus Papæ cum ordinario non nocet graduatis.

Quartò, certum est quod collatio Papæ facta iure præuentionis excludit graduatum & nominatum. §. declarantes. de mand. Apostol. in Concord. & ibi plenè dixi, sed hæc collatio facta fuit per concursum non per præuentionem: ideo habet locum c. si à sede. de præb. in vj. quia attenditur quis prius adeptus fuerit possessionem, sed Raynaudus adeptus est possessionem, ergo excludit Apostolicum, & postea excluditur à graduato Beraudo: nec potest dici Papam præuenisse ordinarium, sed concurrisse cum eodem, qui concursus non debet nocere graduatis.

Quinto, Papa non intendit cõferre beneficium iam collatum, quod probatur ex bulla d. de Bellomonte, dum dicitur conferimus beneficium vacãs per mortem Raynaudi, sed non vacabat, quia ordinarius contulerat: ergo Papa non intendebat conferre, & sic illa collatio præter intentionem Papæ non valet. cap. ad aures. & ca. mandatum. de rescript. & c. fin. de præben. imò diceret non obstãte collatione alteri facta de inualida intelligeretur Feli. in c. causam. de rescript. & sic ista collatio non debet vltra suam intentionem operari, quia actus agentium non operantur vltra eorum intentionem l. non omnis. ff. si certum peta.

Papa iure præuentionis beneficia qualificatorum cõferẽs debet horum mentionem facere.

Vltimò, quando Papa confert beneficia affecta graduatis seu qualificatis iure præuentionis debet facere de hoc mentionem, aliàs collatio erit subreptitia. Collecta in c. relatum. col. j. in fin. de præbẽ. dixi io glo. ac etiam in §. declarantes. de mandat. Apost. in Concord. imo collatio facta per Papam, etiam ex causa permutationis de beneficio tam affecto alteri nõ valet, nisi de reseruatione facta fuerit mentio, vt consuluit Ægid. Bellameta consil. xxxiij. quod si. col. v. in d. conclu. facit regula cancella. xxx. & quod consuluit Oldr. consi. cccxxiiij. factum tale & per hoc concludo malè iudicatum, per d. Seneschallum: & benè appellatum & reformando sententiam illius nedum recredentiam adiudicari debere d. Beraudo graduato, sed etiam plenum possessorium ac etiam petitorium si coram iudicibus Ecclesiasticis ageretur, & in fidem præmissorum me subscripsi hoc anno 1537. die 23. Iulij.

RESP. XXIIII.

De quatuor nominatis & quod antiquior non præferatur.

Acauit præbenda in diœcesi sancti Flori, anno 1541. & in mense Ianuario a fecto nominatus, quam requisierunt & acceptarunt quatuor nominati, videlicet, Fabri antiquior, Brouchi sequens, Deinum Nucaze, vltimò Murgue qui eodem ordine nominati sunt: quæsitum est quis istorum obtineat ius in præbenda: &

videtur quod Fabri tanquam antiquior, per §. statuimus primum. de collat. in Concord. vbi antiquiori conferri debet beneficium in mensibus deputatis nominatis vacans. nam qui prior est tempore, potior est iure. per reg. iuris. & in rescriptis tempus datæ attenditur. c.eam te.de rescript. ca.si eo tempore.illo tit. in vj.

Contrarium concluditur in hoc casu & dico. d. Bronchi ius obtinere, in d. præbenda: nempe quando primus nominatus est inhabilis, idem est ac si nullus esset nominatus, & sic sequens admittetur.argum. l.pen.§.quibus. ff.de success.edict.l.j. §.si duo.ff.de bonor.poss.secundum tabul.nam nominatum eum accipere debemus qui ritè nominatus est. l.iiij. §.condemnatum. ff. de re iudic. facit l.quotiens. qui satisda. cogan. sed hic Fabri non erat nominatus ad beneficia Episcopi sancti Flori, & nominationes suæ tantum dirigebantur capitulo: ergo non astringit Episcopum, quia non intendit Papa, nec vniuersitas grauare eum, cui non diriguntur mandata aut nominationes. c.fin.de præbend.in vj. ideo nominationes Fabri cum non essent directæ nisi capitulo sancti Flori non astringebant Episcopũ ad conferendum illi: ergo d.Faber non est quo ad hoc nominatus, & sic sequens gradus succedit, sublato primo. per l.j. de bonor.poss. secundum tabul.

Nominationes vel mãdata nõ extenduntur vltra quàm diriguntur.

Nam quod nullum est nullum debet operari effectum.l.non dubium.C.de legib.cap.ex tenore. vbi glo.& doct. de rescript.

Item hic de Bronchi est antiquior respectu Naucazæ & Morguæ, ergo erit potior.per dictum §.statuimus. de collat. in Concord.

Nominationes directæ episcopo concludunt etiam collationes quæ fiunt cum capituli cõsensu.

Nec refragatur quod eius nominationes diriguntur tantum Episcopo sancti Flori, & collationes spectant ad Episcopum cum consensu & consilio capituli: ergo Episcopus tantum est ligatus. Respondeo per text. in c.vno.§.j. ne sede vacante. in vj.nu.4.vbi dicit Philipp. Francus, quod quãdo collatio spectat ad Episcopum vel Prælatum cum consilio & consensu capituli, tunc censetur spectare ad ipsum Episcopum solum, vt patet ex hoc text. & hæc sunt verba illius: ob id nominationes de Bronchi rectè sunt directæ Episcopo, nam capitulo dirigi non debebant:& ista est communis conclusio D. de Rota.in rubr.de præbend. decis.x.quærunt an impetrans. vbi si Papa mãdet prouideri de beneficio spectante ad collationem Abbatis, poterit prouideri de beneficio quod habet conferre cum consensu Episcopi. Hoc etiam probat And.Domi.& Franc. in d. c.cum in illis. in fin.de præbend.glo.in verb.decem.in fin.§.non tamen.de collat. in Pragm. Igitur postquam nominationes d.de Bronchi dirigebantur Episcopo, & ipse erat antiquior nominatus, ideò affectum est illi beneficium,& sic d.præbenda erat illi affecta.

Nominationes non comprehendunt beneficia collatorum quibus non diriguntur.

Item lata est differentia quando collatio spectat ad Episcopum & capitulum communiter,& tunc nominationes vni directæ non afficerent alterum. cap. cum in illis.in fin. de præbend. in sexto. cap. cum ecclesia. de elect. diuersum est, quando collatio spectat ad Episcopũ cum capitulo, quia tunc solus Episcopus confert,& illi debent dirigi nominationes,& insinuari.per d.c.fin.de præbend.in vj. nam collatoribus & patronis ecclesiasticis nominationes tantum diriguntur,& hi grauari possunt. §.præfati primo.ibi collatores ordinarij & patroni ecclesiastici.de collat.in Concord.vbi qui non nominantur consentire tamen debere videntur: ergo non debent illis nominationes dirigi.quia aliud est conferre, aliud collationi consentire. l.aliud. ff.de reg.iur. hoc scribit Ioan. Andr. & doct. in c.collatione.de appell.in vj. & Ioan. de Selua.in tract. de benefic.in ij.parte.quæst.xj.Felin.plenè in c.eam te. col.xiij.versu si Papa. de rescript.plus dicens quod non videtur collatio spectare ad te & me communiter, licet in eius collatione habeam te consulere, allegat Panorm. in c.non potest. in fin.de re iudic. nec dicitur spectare communiter duobus,id quod vnus facit cum consensu alterius, secundum eum: ideò collatio spectat ad Episcopũ, vnde nominationes rectè fuerunt Episcopo directæ & grauãdo Episcopum videtur grauasse etiam de collatione, quam faciebat cum consilio & assensu capituli per prædicta.

Collatio alicui concessa cum consilio alterius non includit plures collatores.

Item quamuis necessarium esset dirigere capitulo etiam nominationes d.Bronchi, sunt directæ & Episcopo & capitulo. Primò, Episcopis atque Abbatibus, secundo capitulo & canonicis ecclesiarum collegiatarum. Tertio dirigit capitulis ipsorum Episcoporum & Abbatum, ibi dum dicit, & cuiuslibet ipsorum vicario seu vicariis, capitulo, seu capitulis nemo inficiari poterit quum per ista verba etiam directæ sint nominationes singulis capitulis ipsorum collatorum,sed cum hoc non sit necesse non probo aliter quia satis ex inspectione nominationum dè Bronchi apparet.

Nec obesse potest d. de Bronchi quædam prætensa acceptatio alterius præbendæ cuiusdam ecclesiæ. Respondeo quia eam non obtinuit nec obtinet, & quia fuit vacans in mense graduatorum, & graduatus vel nominatus non est incapax ad aliam præbendam in mense nominatorum vacãte nisi duas obtineret. per text. in §.volumus.de collat.in Concord.

Nominatus præbẽdam vnam habens non est incapax ad secũdã.

Vnde cum ex transactione collationes faciendæ erant ab Episcopo cum consilio tamen & consensu capituli, sufficit Episcopum sic consuluisse d. de Brõchi,qui per collationem ius validum obtinuit: ergo alij obtinere non potuerunt, quia duo non possunt obtinere ius validum in vno, cum non posit beneficium esse duorum.cap.cum non ignores.de præbend.

Itaque per mortem illius Bronchi vacauit beneficium,& sic cum mortuus fuerit in mense Iulio affecto nominatis, antiquiori debebatur qui est Naucaze, & d. Naucaze per d. Bronchi obitum obtinuit collationem illius iuris, ergo is est potior nunc: tum quia antiquior,tum quia ritè qualificatus & successit in locum d. Bronchi, etiam quia ante nihil obstabat d. Naucasse,nisi quia Bronchi eum præcedebat nunc, cum sit mortuus, & is ipse habeat ius illius: habet ergo potentius ius & omnibus aliis est præferendus. Nec potest ei obijci quod

Nominatus impetrans beneficium vacans p mortẽ sui petitoris in mẽse nominatorũ decedẽtis.

quod fuerit prouisus qui nihil ab [illegible] collatore obtinuit, nec ab aliis obtinet, vsque ad ducentos florenos auri de camera.

Nec potest d. Naucaze obesse Fabri nominato, quia non est directa ipsi Episcopo nominatio [illegible] ad quem spectabat collatio vt superius dictum extitit: ergo non potuit Episcopus per illud grauari.

Nec obest quod capitulum potest conferre in absentia Episcopi & vicarij, vt patet in tractatione. Resp. capitulũ posse tunc cõferre supplendo vices Episcopi, & illi qui supplet vices nõ possunt nominatiões vel mãdata dirigi, sed ipse q vices supplet, tenetur cõferre his quibus tenebatur prior collator tex. in cle. vnic. de supplend. negli. prælat. & §. si quis vero de coll. in Concorda. vbi plene scripsi. & ideo capitulum primo non potest conferre, sed recusante Episcopo vel absente [illegible] tant. in conferre poterit

Capitulũ vices Episcopi gerẽs eis tenetur conferre quibus tenebatur Episcopus.

Item Morge non potest prætendere [illegible] ius, tum quia iunior nominatus, quam d. Naucaze etiam idem in nominato R [illegible]. & quia nominatio facta fuit cuidam Claudio tanquam vicario [illegible] tamen non constat [illegible] vicarium, & quod [illegible] aliquem esse talem [illegible] debet probari [illegible] ignorat. C. qui accus. [illegible] po [illegible].

Insinuatio nominationis facta nõ vicario.

Item collatio facta Clamet nulla [illegible] momenti, tum quia facta a capitulo, quod non potuit conferre, nisi negligente vel absente Episcopo: sed [illegible] de his non apparet. & de quo [illegible] in primis facienda est probatio. l. cum actum [illegible] de nego. gest.

Capitulum nonnisi absente vel negligente episcopo conferre potest.

Nec creditur collationi capituli etiam si ibi diceret per c. nuper de testib. quia de hoc debebat fieri instrumentum, secus de requisitione episcopi, alioquin [illegible] in proprio facto testificarentur quod nemini licet. l. omnibus. C. de testib.

Collatori nõ creditur nisi de collatione extet instrumentum.

Et [illegible] collationis instrumentum fit ad probandã [illegible] non absentiã Episcopi, ideo [illegible] partate [illegible] Episcopi absentia fieri debet [illegible] cum [illegible] fieri [illegible] scriptura separata de [illegible] tio [illegible] de decreto [illegible] in §. [illegible] quid si solum. & Alex. cons. [illegible] in h. [illegible] collatione dicitur [illegible] tur ergo [illegible] Clamet [illegible] debet

Separata debet esse scriptura collationis facta a capitulo & absentia episcopi.

Et quamuis collatio valeret [illegible] non potuit Clamet plus iuris habere quam Morgue, cuius locum [illegible] Morgue [illegible] patet, ergo nec ipse Clamet, qui [illegible] nemo potest plus iuris transferre quam habet. l. [illegible] tio. ff. de acqu. rerum [illegible] c. [illegible] d. Naucaze tam ex suo capite, quam ex subrogatione d. Broncln totum ius ad [illegible] nere, aliis exclusis, quod [illegible] & in aliis [illegible] d. Naucaze [illegible] ergo [illegible] hoc anno 1548 [illegible] mense Augusti.

Nominatus subrogatus in alterius nominati locum.

RESP. XXV.

Si ecclesia regularis redacta fuerit in secularem, nominatus secularis recipitur.

Vacante beneficio [illegible] nominatus de [illegible] runt non nominat [illegible] atus, decimaque [illegible] Ianuarij [illegible] tulit magi [illegible] Bone nominato, & ritè qualificato seculari, demum antiquior nominatus regularis requirit vicariũ capituli sede vacante, & in recusatione obtinet collationẽ ab archiepo iure deuoluto, quæritur quis illorũ habeat ius. breui videtur q̃d d. Bone quia legatus potuit eidẽ cõferre saluis modificationibus regni, etiam si non fuerit facta gradatim requisitio, quia concurrit cum quolibet ordinario. c. si a sede de præbend. in vj. & non derogatur legato nisi in qualificationibus: ergo eas insequendo poterit conferre, & licet contulisset primo non nominato, potuit postea conferre nominato. vt dixi in glo. dispositiones. §. si quis vero. de colla.

Legatus cõcurrit cum omnibus ordinariis.

Secundo [illegible] debetur beneficium sæculare per §. [illegible] de colla. sed istud de quo prætenditur [illegible] sæculare, ergo &c. quod sit sæculare patet, quia Ecclesia Tullensis licet olim esset regularis, tamen est redacta in sæcularem, cum beneficiis dependentibus ab ea per Papam, qui ad hoc habet potestatem, voluit & potuit, ergo & hoc beneficium, de quo prætenditur dependet a d. ecclesia Tullensi.

Item [illegible] beneficium in quali statu [illegible] tempore vacationis. l. item apud. §. si quis virgines. ff. de [illegible] sed istud reperitur tempore mortis [illegible] possessum per sæculares: ergo præsumitur sæculare & sic debitum sæculari nominato.

Regulare vel sæculare beneficiũ præsumitur secundum tempus vltimi possessoris.

Nec refragatur c. cum de beneficio. de præben. [illegible] vbi requiruntur quadraginta anni, quia hoc est verum, quoad præscriptionem, sed hic loquitur quoad præsumptionem an sit sæculare vel regulare, & possessio vltimi possessoris inducit præsumptionem fortem vt sæcularis nominatus possit illud acceptare & habere per no. in cap. cum ecclesia. de causa possess. scripsi in §. volumus. de colla. in Concord. & c. consultationibus. de iure patr. [illegible] si quis fuerit in possessione præsentandi licet non fuerit patronus valebit tamen præsentatio facta [illegible] eum ratione possessionis [illegible] possessor bonæ fidei facit fructus suos, & præsentatio inter fructus connumeratur. gloss. in cap. cum olim. de maior.

Tertio, legatus potuit cõferre isti sæculari [illegible] in [illegible] antiquiori nominato [illegible] & quamuis [illegible] quot tamen [illegible] in eidem beneficia [illegible] §. volumus. de colla. in Concord. vbi plene scripsi.

Quarto, collatio prima facta per legatum non qualificato [illegible] momenti. §. si quis vero de colla. in Concord. sed [illegible] nominatus iure prosequitur: ergo [illegible] collatio non [illegible].

[illegible] habilitas omnis & qualificatio [illegible] alterius qualificat [illegible] cum not. [illegible] et Panor. de concess. præben. & c. [illegible] & quæ [illegible].

Sexto, insinuatio facta post vacationem beneficii [illegible] valida, quando alius qualificatus nõ adest vt dixi in [illegible] vacationem. §. [illegible] de colla. in Concorda: ergo non potest impingi [illegible] non qualificatum.

Nec obstat quod in ecclesia Tullensi sunt regulares

Cathedralis ecclesia nō ex eo dicetur regularis quòd quidam in ea canonici sint regulares.

regulares canonici & sæculares: quia fac esse, tamen si aliqui regulares velint remanere nō tamen ob hoc impediunt quin illa Ecclesia sit in sæcularem redacta & maior pars attenditur, sed est maior pars canonicorum sæcularium: ergo illa attendetur per c. eum omnes de constitut. & ita concludit d. de Borie alias præferendum.

Vltimo, quid si legatus resignationem factam in mensibus graduatorum vel nominatorum, aut aliis admittere nolit: vtpote quia est Episcopus & suos habet nominatos proprios, quibus vult prouidere si vacet per mortem, vel habet famulos nominatos & graduatos, quibus vult conferre, vel aliis prouidere vult. vel non vult dispensare regulæ de viginti diebus, vt per mortem suis conferat quomodo succurretur. glo. in dicto §. quid si quis. in verb. pontificem. dicit quod nominatus tunc obtinebit collationem iure deuoluto tacita qualificatione dicendo, quod beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio est ad sedē Apostolicā deuoluta, vel quod collator male prouidit aut incapac, & tunc valet collatio, sed loquitur in Papa nihil dicit de legato. Ideo ego dicerem ex æquitate beneficium esse affectum deferenti resignationem, ita quod si Legatus nolit admittere resignationem vel derogare regulæ, quod is facta diligentia de habendo collationem ab eodem, poterit postea ire ad Papam: & ita collatio Papæ licet sit vltima, quia fortè is cuius resignationem deferebam sit mortuus, tamen eo quia erat affectum primo deferenti resignationem, ideo alteri non potuit conferri, hoc ex sequentibus.

Abusus in hoc regno reformat senatus.

Primo, vt obuietur fraudibus & malitiis quibus maxime est obuiandum. l. in fraudem. ff. de rei vendic. c. sedes. de rescript. & maxime debet obuiare sacratissimus Senatus, qui abusus reformat in hoc regno: adeo malitiis obuiant iura vt aduersus malitiam possit quis se defendere, etiam cum calumnia. glo. sing. in c. cupientes. in verb. malignantium. de elect. in vj. text. in l. cum pater. in §. Titio. ibi. nec dolo videtur fecisse, cum fraudem excluserit. ff. de lega. ij. Imo si decem mutuasti quæ tibi secreto restitui iterum petis, potero iurare me nihil habuisse, quin soluerim. Anton. de Butrio. in c. j. de mutuis petitio. multa adducit Hyppol. singul. clxxvij. multo fortius potest suprema curia illis malitiis obuiare.

Legatus de latere tenetur male gestis sua iure ge.

Secundo, videtur legatus quasi contrahere recipiendo legationem & iuramentum in Francia qui videtur promittere se executurum suam potestatem, ergo tenetur ex quasi contractu expedire, vt promisit. arg. l. vnicæ. ibi promissa restituant. C. de suffrag. & bonum esset quando in Francia recipiuntur quod sub ista modificatione reciperentur videlicet vt omnibus & primo venientibus conferant.

Reseruatio ne exosa in Gallia.

Tertiò, aliàs daretur materia delinquendi & reseruandi omnia beneficia regni contra titul. de reseruatio. quas reseruationes Galli tam exosas habēt vt nullam velint extra corpus iuris admittere: sed si ista legatus cōferret omnia beneficia venientium ad eum suis consanguineis & famulis, quæ res esset pessimi exempli, vt solent quidam proh dolor facere.

Quarto, multi ad inopiam deuenirent qui ad eum [illegible] ximo [illegible] currerent, & ipse postea reseruaret illud beneficium & diceret.

Dum tu sectaris apros ego retia seruo.

Interest enim Reipublicæ vt subditi sint locupletes. §. fi [illegible] b. ma. lice vel non. & ne beneficio Papæ decipiantur. l. prima. C. de his qui veniam ætatis impetra.

Quinto, interest Reipub. ne quis re sua malè vtatur, vt scribitur in §. de his qui sunt sui vel. sed legatus sic faciendo male vtitur potestate sibi data, ergo senatus debet reformare, alioqui primus abusus in principio erit maximus in fine, si non extirpetur antequam alij sic vtantur.

Quæstus prælatura reprobatur.

Sexto prohibentur prælati ad quæstum trahere suam prælaturam [illegible] ragibili. §. prouideant. de offic. ordi. [illegible] & super his vidi prouideri per mercenarium [illegible]. sic etiam poterit super aliis abusibus legati, alioqui omnia beneficia regni ad quæstum famulorum legati [illegible] erentur: [illegible] vnum pingue beneficium nolant, nisi [illegible] conte[illegible], & sic omnes ad se venientes [illegible] piunt.

Septimo, constitutio reformatur quando infert grauamen notorium suis subditis. ca. fi. de rebus eccles. non alien. c. cum omnes. de constit. sed ista gesta per legatum inferunt notabile grauamen suis subditis: ergo sunt reuocandi [illegible] bonis beneficiis semper datarius dicet prouidisse, licet non prouiderit.

Reformatur summus pōtifex quādo turbatur status vniuersalis.

Octauo, turbaretur status vniuersalis Franciæ, quia nullus extra famulos legati posset habere beneficium in legatione: & quando turbatur status vniuersalis potest etiam summus pontifex reformari, a fortiori & legatus, & quod summus pontifex possit glo. c. [illegible] approbat [illegible] c. p. proposuit. de concessio. præben. & [illegible] pa. xl. di [illegible]. sic & legatus super his reformari debet.

Legatus cōstituitur ad conferendū incertis personis.

Nono, contrarium faciendo venit contra mentem Papæ, qui ei bona fide commisit legationem: nam Papa constituit eum legatū ad conferendum beneficia legationis, non expressis personis. Igitur noluit quod ipse reseruaret suis famulis, cum reseruationes in hoc regno sint prohibitæ. in rub. de reseruat. in Concorda.

Reseruatio contra concordata quādo præsumatur facta à legato.

Decimo, acceptionē in Euangelio prohibitam. & in cap. nonit. de iud. c. Papa approbare noluit: ergo noluit vt beneficia petentibus idoneis cōferrentur, & ideo putarem dicendum quod si legatus uollet conferre primo requirente, vel regulæ de viginti derogare, videtur illud beneficium sibi reseruare, vel suis, & quasi contractum frangere. na sic [illegible] censetur in Francia vt legitime suo defungatur munere & officio, ob id si post requisitionem beneficia per eum conferantur, famulis suis, [illegible] metur [illegible] illa r. [illegible] tio, & ita collatio an[illegible]: & qui requisiuit, à legato, [illegible] legatus [illegible], si postea obtineat à Papa collationem, præferri debet etiam primo [illegible] per legatum, per supradicta & alia quæ dum operæpretium fuerit adducam.

Dicet

Famulis legatorũ de latere non debet extra pto prouideri.

Dicet quis, non ergo prouidetur famulis legatorum, nec consanguineis ? cui respondeo, melius esse non prouidere quàm si eisdem ex rapto, vel cum præiudicio alterius p rouideretur, quod fieret si supra dicta sustinerentur. Nec resragatur quod non tenetur quis facere gratiam : nam nõ est mera gratia resignationes recipere. cap. vno. de rerum permut.in vj. imo causa existente peccat prælatus non dispensando licet subditi non habeant ius cogendi.arg.ij.quæst.v. c. quando. ita expresse tenet Syluester in verb. dispensatio. quæst. j. glo. in cap. domino.v.distin. Barba.consi.xl.colu.iij.in iiij.vol. Perus.in cap.licet. 3.not. de elect. in vj. & maximè quia in sua receptione promisit iure sua vti collatione, & sic est receptus, ideò ex illa prouisione, & sic ex illo quasi contractu, tenetur omnibus regnicolis, & ista iuris esse arbitror.

RESP. XXVI.

Nominato cæco antiquiori, an prouideri possit.

Vide Domine afflictionem meam quoniam erectus est inimicus. Hierem.treno.c. j. quod pulchre facto nostro accõmodari potest, in quo tota dubitatio est an Do. Claudius Magnolis nominatus debeat propter magnam visus debilitatem suis priuari nominationibus. adeò vt ob id fiat incapax ad acceptandũ & habendum Canonicatum & præbendam villæ Annoniaci, & respondeo ob illam sui visus diminutionem sius non priuari nominationibus, nec ob hoc factus fuit incapax ad dictam præbendam. Imo acceptatio facta per procuratorem d. Magnolis valet & tenet : ad quod probandũ primò facit quod Deus dixit : Afflixi te, non affligam te vltra, si Deus Opt. Max. nolit afflictum affligere, ergo nec nos hoc facere debemus: nam dicitur Leuitici xxv.ca. Nolite confligere contribulos vestros, sed timebit vnusquisque Deum suum: cui iuri diuino conforme est ius Canonicum, dicens : Afflictionem afflicto non esse dandam. ca.pen.de cleric. ægrotan. & in c.cum percussio.in fin. vij.quæst j. in hæc verba dici non debet à nobis addi flagellatis afflictio: conuenit etiam huic sententiæ ius ciuile. in l.tam dementis. C.de episc. audien. imo modum pœnæ dissimulant & remittunt.in l.diuus.ff.de offi.præsi. c.iudicas.iij.quæst.ix.ergo & iudices affligere afflictum non debent, quod facerent si possessionem beneficij per d. Magnolis accepti, alteri adiudicarent, & posset tunc dicere d.Magnolis preuenerunt me inimici mei in die afflictionis meæ, & factus est Dominus protector meus. Psalm. xvij. & alibi : Afflixisti populos & expulisti eos de suis possessionibus, & domibus sicut vult facere iste Claudius Arzalerij, qui debet timere id quod scribitur Iob xx. cap. Deuorabit eum ignis qui non succenditur & affligetur relictus in tabernaculo suo, id est, in inferno affligentes affligentur.

Secundò, factum legitimè non debet retractari licet perueniat ad casum à quo incipere nõ potuit. per regulam iuris factum legitimè sed gradus & nominationes legitime fuerunt factæ & concessæ. d.Magnolis: ergo non debent retractari ex diminutione visus post nominationes contingente, maxime in præbenda quam potest seruire cantando in choro consulendo in capitulo sicut alij.

Tertio, male & perperam à parte aduersa dicitur quod d.Magnolis est cæcus quia cæcus non est qui parum videt, quidquid enim crescere potest nondum perfectum est, perfectio enim est perfectibilium quies. Baldus in consilio scismatis. in fin.posito in rubric. si quis aliquem testamen. prohibuer. C. sed d. Magnolis adhuc videt ergo non est cæcus.

Surdaster qui parum exaudit potest actus ciuiles exercere.

Quartò, licet secus non possit facere testamentum.§.item surdus. Institut. quib. non est permiss. facere testam. tamẽ surdaster qui parum exaudit, potest & alios actus facere. l.discretis. C.qui testa. facere possunt: sic & qui modicum videt, poterit habere beneficium simplex, maxime præbendam ecclesiæ collegiatæ, quæ non requirit curam : nec sonat in nomen rectoriæ, vt dicitur in c.super inordinata.de præbend.

Quinto, priuatio non infligitur nisi in casibus à iure expressis. gloss.sing.in cap.fin. de iure patron. §.fin autem.in authen.de non eligend.secund. nuben.collat.secunda. ibi nulla est lex tale quid dicens : sic nec inhabilitas, quia omnes de iure sunt idonei & habiles, nisi à iure reperiantur inhabiles. cap.cum in cunctis.& ibi not. de elect. Hostien. in summa de præbend.text.in cap. fin. de præsumpt. gloss.in clem.prima de offic.delega.sed non reperitur in iure quod is cui est diminutus visus fato quodam sit incapax: ergo nec.d. Magnolis potest dici ad hanc præbendam incapax, cum in iure nõ inueniatur decisum.

Excusatur à muneribus qui prorsus aciem oculorũ amisit nec est inhabilis.

Sextò, qui prorsus oculorum aciem amisit excusatur à muneribus, non dicit quod sit adhuc inhabilis. l.j.C. qui morbo se excusant, sed hic Magnolis non amisit prorsus, ergo non debet reputari inhabilis, nec dici cæcus, qui etiam parum videt.

Septimò, caligabant oculi Iacob propter nimiam senectutem, Genes. xlviij. & oculi Abiæ prophetæ, & tamen non ob id inhabiles dicti fuerunt, licet videre non possent. iij. Reg. cap. xiiij. Idem in Isac. dicitur : Genes.xxvij.cap. in princ.& idem in Heli. j.Reg. cap. iiij. & Thobias non est contristatus contra Deum quod plaga cæcitatis euenerit ei, sed immobilis in Dei tremore & timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suę. Thobiæ ij.ca.ergo idem dicere debemus in d. Magnolis vt incapax non possit ab hominibus dici, qui a Deo non est dictus : vt patet in aliis supra expressis : & sicut d. Thobiæ est restitutus visus, ita Deo fauente restituetur d.Magnoli.

Iudici debet constare cæcitas antequam quis cæcus iudicetur esse.

Octauò, posito (quod Deus auertat) & non concesso, quod omninò fuisset d.Magnolis cæcus, oportet tamen quod illud constet iudici.l.j.§.item illud. ff.ad Senatuscon.Silan.

Et quamuis probata olim fuisset cæcitas, quæ, si Deo

si Deo placuerit, nunquam probabitur, tamen hodie adhuc adiudicari deberet d. præbendæ recredentia d. Magnoli, quia cæcus semel ex infirmitate non præsumitur semper cæcus. Bart. in l. secunda. in fin. ff. de bonor. possessio. furio. infant. competen. vbi dicit quod cæcus de preterito propter aliquod accidens præsumitur in præsenti, cum potuerit curari cæcitas, & sic non est dubitandum quin debeat eidem adiudicari recredentia, & plenum possessorium: vt dicetur in sequentibus: quia nunquam fuit probata nec probabitur si Deo placuerit cæcitas, sed fortè visus debilitas sic.

Nonò, probatur quod si quis oculos eminentes habeat, ac parum videat ius ciuile eum morbosum, non dicit l. qui clauum. §. si quis natura. ff. de ædilit. edict. nec mutum aliquem qui grauiter loquitur, sed qui omninò sine voce est. l. mutum. ff. illo ritu. sic nec dicetur d. Magnolis cæcus cum non sit prorsus: nam negotia collegij rectè disponit, sine aliquo duce, quod non posset facere si cæcus esset.

Decimò, Alexandrum Episcopum diuinitus esse factum quamuis ab infantia cæcus esset, legimus in supplemento chronic. li. ix. anno 371. quod quidem refert Benedic. in repetit. cap. Raynutius. in verbo in extremis. nu. 12. de testa. & certum est quod in Episcopatu maior idoneitas requiritur. quàm in præbenda. vt patet in ca. cum in cunctis. de elect. cap. nisi. de renuntiat. & per Berta. in tract. de Episcopo. Ipsi námque Episcopi Dei oculi dicuntur. c. omnes. vj. quæst. j. si diuinitus in Episcopum electus fuit cæcus multo fortius in vim nominationũ poterit prouideri d. Magnolis quamuis esset cæcus.

Cæcitas in quibus præiudicat nec ne.

Vndecimò, facit l. cæcus. ff. de iudic. vbi cæcus. iudicandi officio fungitur. Intelligunt ibi doct. quando erat iudex ante cæcitatem eam iudicandi potestatem retinet sed post cæcitatem eam habere non potest. per l. primam §. quamuis. ff. de posthu. sic nec d. Magnolis post suam cæcitatem habere poterit. Respondeo, non esse cæcum, vt iam dictum extitit: tamen adhuc non prohiberetur, per text. in dicto §. quamuis. ibi, dum dicit sed melius est vt retinere dicamus quidem iam acceptum magistratum, posse aspirare autem ad nouum penitus prohiberi: sed in hoc casu non aspirat ad nouum magistratum, vel beneficium cum iam esset ei affectum per Concordata. §. præfati. primo & secundo, de collat. quia iam erat nominatus anno vigesimo, & erat ei ius ad rem acquisitum, vt dictum est in tractat. nominat. quæst. iiij. ergo ad ius nouum non aspirat, sed tantum cupit retinere illud quod est ei acquisitum per suas nominationes, & illud prosequi.

Duodecimò, facit dictum solenne Barto. in d. l. cæcus. quod omnes approbant, quod licet omninò cæcus non possit de nouo habere iurisdictionem, tamen poterit succedere patri habenti eam & eam retinere, nec priuatur spe illa succedendi patri per cæcitatem multominus priuabitur hic Magnolis iure ad rem, quod obtinet per suas nominationes, quod est fortius quàm spes.

Decimo tertiò, probat hoc Panor. in consilio. xlvij. Nicolaus in primo volu. vbi concludit cæcitatem non priuare administratione habita, nec spe quæsita ante cæcitatem, quia filius viuente patre non habet ius petendi legitimam in bonis patris. l. prima. §. si impuberi. ff. de collat. bonor. Bart. ibidem. in §. nec castrense. sed habet tantum spem. l. in suis. ff. de liber. & posthum. §. sui institu. de hæred. qualitat. & non perdit eam, ergo etiam nominatus cæcus non perdet illam spem habendi beneficia, ex nominationibus ortam, & illud ius ad rem quod habet, etiam si omninò esset cæcus quod non est in d. Claudio Magnolis, sed tantum est visus debilitatus, ergo non debet beneficium, per Concordata affectum amittere.

Decimoquartò, non refragatur quod non poterit ecclesiæ seruire. d. Magnolis ergo nec beneficium habere: quia propter officium datur beneficium. ca. fin. de rescript. in sexto. Respondeo, quod poterit seruire per alium, sicut absens causa studij. cap. licet. de præbend. & cap. vnic. de cleric. non residen. & non minus debet esse impedimentum Dei, id est, ipsa cæcitas, quàm studium, vel alia infirmitas per ibi dicta: nam sicut iudex cęcus potest legere & scribere per alium, Bart. in dicta l. cæcus & illiteratus. l. certi iuris. C. de iudic. & l. prima C. de sentent. ex libello recitand. sic & d. Magnolis poterit deseruire per alium, in quibus non poterit sufficere, quandiu durabit infirmitas quæ Deo propitio non est perpetua, sed ad breuissimum tempus tantum duratura.

Cæc⁹ potest seruire per substitutũ, sicut absens causa studij.

Decimoquintò, facit §. præfatique ordinarij. de collat. in Concordat. vbi collatores tenentur conferre graduatis & nominatis beneficia, in mensibus eisdem deputatis vacantia: qui gradus, & nominationis literas, cum studij tempore debitè præsentauerint: sed hic Magnolis præsentauit & insinuauit suas literas duplicatásque dedit dicto priori Annoniaci, & suum nomen & cognomen præsentauit, per viginti annos ferè: ergo ei debetur illa præbenda. facit §. teneantur. ibidem. vbi collatio non est irrita si nominatus non fecerit diligentias ibidem descriptas: si igitur nominatus illas diligentias fecerit, collatio erit irrita, sicut est illa quæ est facta de Clauso, & etiam Arzaletij: nec obstat quod non sit habilis, quia super dixi eum habilem, nam ius non facit eum inhabilem, ergo nec nos hoc facere debemus etiam iurio inspecto. l. iij. §. scio. ff. de minor.

Decimosextò, non refragatur quod in Leuitico scribitur, Homo de semine tuo, per familias, qui habuerit maculam nō offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius, vt si cæcus fuerit: quia respondeo cæcus quippè dicitur qui supernæ lucis contemplationem ignorat, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum lucem venturam nequaquam diligendo aspicit. text. in capitul. hinc etenim. xlix. distinct. quod non est in d. Magnoli: imo rectè gubernauit, & gubernat collegium Heduense cui est præpositus: ergo & præbendam regere poterit, quæ non requirit tam exactam curam.

Decimo

Decimoseptimò, istæ præbendæ ecclesiarum collegiatarum requirunt maximè maturitatem consilij, vt Canonici negotia ecclesiæ tractare possint. Panor. in c. super inordinata. de præbend. sed d. Magnolis poterit ista facere: ergo ad illas præbendas est capax.

Vacatio præsumitur eo tēpore quo facta fuit collatio.

Decimooctauò, non potest obesse d. Magnoli illud quod dicit pars aduersa, videlicet negando beneficium vacasse in mense deputato nominatis, videlicet in mense Ianuario. Nam postquam constat requisitionem illo mense factam, & collationem etiam per priorem, non est alia probatio facienda in tecredentia, quia summariè cōstat vacasse in mense debito nominatis, postquam illo mense d. Prior contulit, & non est verisimile quod contulisset nisi sciuisset mortem, vt est plenè scriptum in tractat. nominatio. quæst. xvj. in fin. ex his concludo recredennam esse adiudicandam cum pleno possessorio d. Magnolis nominato, & ritè qualificato.

Decimononò, non potest prætendere ius d. Arzaleri ad d. præbendam ex iure quod habebat de Clauso, tum quia de Clauso non erat nominatus: ergo nullum ius habere potuit in beneficiis nominatis debitis. §. teneantur. de collat. in Concorda. & sic non potuit d. de Claustro plus iuris transferre quàm haberet. argum. l. traditio. ff. de acquir. rerum domin.

Tonsura probari debet ad beneficium obtinendum.

Vigesimò, non poterat de Claustro habere ius, quia non erat tonsuratus, & non tonsuratus beneficium habere non potest. c. cum adeò. de rescript. c. ex literis de transac. saltem non apparet de sua tonsura: & de his quæ non sunt & non apparent idem est iudicium. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tel. & qui dicit se clericum hoc probare debet. l. si ignorat. C. qui accusa. non possunt, & quamuis nō teneatur quis probare titulum sui prædecessoris, quando ille prædecessor in vita reputatus fuit verus beneficij dominus & curatus, vt no. Panor. & Feli. in c. cum venerabilis. de except. secus quando aliquis resignat, vel moritur antequam fuerit possessor triennalis. glo. in verb. requirant. de pacific. possesso. in prag. sed hic de Clauso nunquam fuit pacificus possessor: ergo opus est, vt Arzaleri ostendat titulum & tonsuram resignantis, aliàs succumbere debet.

Titulus prædecessoris probari debet si ille prædecessor nō fuerit possessor trienalis.

Vltimò posito & non concesso quod de Claustro habuisset ius adhuc d. Arzaleri non potest prætendere aliquod ius, quia Procurator constitutus ad acceptandum beneficium nondum vacans, & ad resignandum, non potest post acceptationem, illud beneficium acceptatū resignare. l. qui superstitis. ff. de acquir. hæredi. ita non potest constituere Procuratorem ad resignandum ius quod non habet, vt concludunt do. de Rota decisio. cccccxxix. vtrum possit. in antiq. & ita fuit iudicatum in magno Consilio, anno 1536. in mense Ianuario præsente magno Franciæ Cancellario: vt dico in tracta. nominatio. q. xiiij. nu. 112. & per me nihil iuris habere potest d. Arzaleri.

Procurator constitutus ad acceptandum & resignandum.

RESP. XXVII.

Nominatus duo beneficia an acceptare possit ex Concordatis Louanij.

Diuino inuocato præsidio dubiū est, an nominatus possit acceptare duo beneficia non obstante transactione facta his verbis.

Item que d'oresnauant vn nommé de Louain, de quelque estat, ou condition qu'il soit ne pourra du viuant, & durant la Prelature du collateur, ou collatrice ordinaire, accepter qu'vn benefice vacant à sa disposition. N'estoit que tous les moys fussent à sa disposition que lors lesdicts nommés pourront accepter vn benefice dedans dix ans, & iceulx expirés vn autre. [Item, quòd posthac nominatus Louanensis, cuiuscunque conditionis fuerit, non poterit acceptare nisi vnum beneficium, sub dispositione vnius Prælati, & in eius vita, vel collatoris ordinarij, excepto quòd si omnes menses essent in eorundem dispositionem, dicti nominati poterunt tunc acceptare vnum beneficium, intra decem annos, & iis elapsis etiam aliud.]

Transactio seu concordatum Louanij in Cōcordatis beneficiorum.

Primò, præsupposito facto, quod collator de quo agitur, non habet liberos omnes anni menses ad prouidendum, sed Papa habet quatuor menses, intra quos nulli licet prouidere, qui Papa tantum prouidet iure quibus, vel si fit quis nominatus in illis mensibus præfertur si acceptauerit ante Papæ prouisionē, quo præmisso vacauit beneficium in mense Papæ assignato nominatis, acceptati illud, ordinarius confert, Papa prouider, quis istorum præferetur: breui respondeo, quod nominatus, quia est habilis, tam ad beneficia vacātia in dispositione Papæ, quàm in dispositione ordinarij, vt patet per Concordata Louanij, siue per Leoninam constitutionem: ergo hic nominatus potuit acceptare istud beneficium.

Secundo, nominatus prius acceptauit quàm alius: ergo data inspicienda & tenenda erit. c. eam te. de rescript. c. si eo tempore. & ca. duobus. illo titul. in vj.

Tertiò, hoc probatur à contrario sensu capituli transactionis dum dicitur.

[*Ne pourra du viuant du collateur accepter qu'vn benefice vacant à sa disposition.* [Non poterit acceptare, nisi vnum beneficium, sub dispositione collatoris, & in eius vita.] Ergo si non sit in dispositione ordinarij poterit acceptare duo, nempè argumentum à contrario sensu est validum, etiā in statutis & dispositionibus. l. j. vbi plenè Ias. ff. de offic. eius. c. cū Apostolica. de his quæ fiunt à Prælat. & expressim probat Corse. in sing. incipien. argumentum, vbi etiam dicit in pactis conuentionibus & stipulationibus habere locum, per l. inter socerum. §. cum iter. ff. de pac. dotal. Barba. consil. lxj. col. v. in j. vol.

Nominatus Louanij an possit acceptare duo beneficia.

Quartò, in dispositione negatiua semper concluditur dispositio affirmatiua. Bar. in l. ij. §. fi. ff. ad Senatuscon. Tertul. Alex. consil. cxiij. pro decisione. col. j. in iij. vol. vbi dicunt. In hoc statuto extan-

Negatiua dispositio continet affirmatiuā.

tibus masculis, vel agnatis fœminæ nō succedant, esse duo præcepta, vnum negatiuum, quod fœminæ excludantur, secundum affirmatiuum, quod masculi succedant.

Sic dicemus in hoc prædicto capitulo, vbi est præceptum negatiuum, quod nominatus nō possit acceptare nisi vnum beneficium sub dispositione vnius Prælati, & in eius vita, secundum est permissiuum inclusum, quod nominatus posit acceptare duo beneficia si non fuit sub dispositione illius Prælati & collatoris ordinarij, sed beneficium prætensum non est sub dispositione collatoris, sed in dispositione Papæ: ergo nominatus potest illud acceptare vigore illius transactionis & capituli.

Statutum quod includitur ni dicitur extendi.

Vnde pulchrè dicit Bal. in l. quod verò. ff. de legib. quod non dicitur statutum extendi in quantum includit, quia causa fauoris est persona quæ includitur, & verisimile est statuentes sensisse hoc argumentum inclusiuum per l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. & est proprius intellectus statuti, secūdum Bald. ergo dicemus hunc intellectum tenendum.

Dispositionis verbū in beneficia libus quid importet.

Quintò, ponderantur verba, d. cap. *à sa disposition* [sub dispositione sua.] dispositionis enim verbum pro collatione, institutione, & qualibet alia prouisio ne accipitur. glo. & doct. in cle. vnic. de supple. negli. præla. est enim verbum generalissimum, teste Bal. consil. cccccj. dixi in glo. quamuis aliam dispositionem, in §. præfatique ordinarij. de colla. in Concorda. sed hoc beneficium non est in dispositione ordinarij collatoris: ergo non comprabenditur. in d. c. loquente, *à sa disposition.* [sub dispositione sua.]

Sextò, si non liceat acceptare beneficium pertinens ad dispositionem collatoris, nisi vnum: ergo si ad suam dispositionem non pertineat, licebit duo nominato acceptare per supradicta, in argumento à contrario.

Grauari quando dicatur ordinarius.

Septimò, non dicitur grauari ordinarius quando Papa confert in suo mense: nam Papa poterat conferre cuilibet in suo mense. ergo potuisset conferre illi nominato, vel alteri, & sic cōferendo non est grauamen ordinario, quia collatio & dispositio beneficij ad eum non spectat: & tunc dicitur grauari ordinarius, quando ei aufertur libera collatio, quæ est in fructu. glo. sing. in c. cum olim. de maior. Panor. & alij, in c. mandatū. col. j. de rescrip. quia tunc non potest suis prouidere. c. Abbatem. vbi Barb. i. col. ij. de rescript. igitur si dispositio ad istum ordinarium non pertineat, non dicitur ordinarius grauatus, quia etiam prouidere non potuisset suis, nec erat eidem in fructu.

Canina inuidia collatoris.

Imo esset quædam canina inuidia. de qua in titul. de lege Fusia cani. tollend. si collator, qui non potest conferre beneficium prohibeat etiam conferri nominato per alium, & sic quod non potest habere, adhuc velit prohibere ne nominati habeant.

Octauò, exceptio firmat regulam, in non exceptis. l. j. ff. de reg. iur. Ioan. And. & Dinus in rub. de reg. iur. in vj. sed excipitur quod nominatus possit duo habere beneficia, quando collatio & dispositio omnium beneficiorum esset libera collatori, & post decem annos quo fuit grauatus, & quando non erit libera omnium beneficiorum non poterit eundem requirere collatorem, nisi in vno: ergo nō prohibet requirere Papam qui non contraxit, nec transegit, & transactio facta inter aliquas personas non extenditur ad alias personas. l. imperatores. ff. de transac. ideo ista transactio non extendetur, vt non possit habere duo beneficia sub aliorum dispositione sicuti dicemus de mandatario, qui non potest obtinere in vim mandati, nisi vnum beneficium ab vno collatore. c. mandatum, & seq. de rescrip. non prohibetur tamen ab alio acceptare iure, vtpotè si nominationes haberet.

Concordatum episcopi non extēditur ad Papam.

Mandatarius ex vi Mandati non potest nisi vnum beneficiū ab vno & eodē collatore obtinere.

Nonò, non refragatur quod gratia nominati expirauerit per acceptationem vnius beneficij. per cl. gratiæ. de rescript. quia gratia est in forma pauperum, & ad certum beneficium, quod (salua pace) non est verum, nam Leonina bulla permittit nominatis duo acceptare beneficia: ergo per vnius acceptationem non expirauit gratiæ nominatorum: nam derogatum est illi Clemētinæ gratiæ cum Papa voluerit duo conferre ida' nominato beneficia, sed illa Leonina est restricta ad vnum beneficium vacans, cum vacabat sub dispositione collatoris. Nec est taxatio facta nominato de non beneficio, nisi in illo casu: ergo in alio non procedit. l. cū prætor. ff. de iudic. c. nōne. de præsumptio.

Decimo, satis probatur mens transigentium ex exceptione: nam exceptiones declarant regulam. l. nam quod liquide. ff. de pen. lega. Deci. in l. j. ff. de reg. iur. sed exceptio est quod nominato prouideri possit de duobus beneficiis, quando collator habet plenam ac liberam dispositionem omnium mensium, hoc tamen post decem annos, ne statim grauetur. Igitur satis declaratur, quod nō vult cōprehendere nominatum, nec excludere quominus possit habere duo beneficia, quādo vnum beneficium nō erit in sua dispositione, vt est in hoc casu.

Vndecimò, bis repetitur in transactione, *à sa disposition* [sub dispositione sua] ista geminatio, ergo declarabit, vt intelligatur non posse prouideri nominato, quando dispositio spectat ad alium collatorem. arg. l. balista. & quæ ibi no. ff. ad Trebel. facit c. & si Christus. de iureiurand. vbi sermo duplicatus videtur probatus maiori cum deliberatione, probat Corse. in tracta. de potesta. regia. q. xvj. vers. xj.

Duodecimò, non obstat clausula prohibitiua, quod viuente testatore non potest habere beneficia duo, nisi in vno casu, scilicet post decem annos, & quando habet liberam collationem, sed hic viuente collatore haberet, ergo, &c. Respōdeo quod viuente collatore non licet nominato duplex acceptare beneficium spectans ad dispositionem illius collatoris, à quo vnum habuit, ne in duobus grauaretur. in c. literis, & c. mandatum. de rescript. sed non prohibetur (vt superius dictum extitit) quando dispositio nō pertinet ad collatorem, imo vnius exclusio, alterius est inclusio, vt prædixi, & plene scripsi in glo. gratificare. §. statuimus primo. de colla. in Concorda. Franciæ.

Vltimò, si pars posit contra nominatum probare

bare compensationem factam esse, licet non fuerit scripta, quia tantum valet pactum siue transactio, siue scriptura, quàm cum scriptura. l. pactũ. ij. C. de pac. l. cum te. de trãsac. & quia parem vim habent testes & instrumenta. l. in exercendi. C. de fide instru. poterit pars probare per testes dictam transactionem, & ante prosequutionem appellationis debet requirere nominatum, vt suam transactionem seruet, offerens ex parte sua adimplere quod promisit, quod si nominatus recuset, iustè appellatio prosequi poterit: & ita mihi videtur, salua Senatus authoritate, coram quo hæc causa tractari debet, à quibus & doctius & intentius intelligetur raptim scriptum ob nuntij festinationem Paris. anno 1545. die xij. Maij.

RESP. XXVIII.

Papa collationem potest nominatus sumere, quocunque ordine omisso, etiamsi non gradatim fiat, & declaratur. §. si quis verò. de collat. in Concorda.

Nominatus prouisus à Papa etiã ordine omisso præfertur prouisis ab ordinario.

En le temps d'estude de maistre Guillaume Bernard, & aussi Nicole Grimeaut Rauisi & leurs degrés, & le faict posé, semble au subscript, que maistre Guillaume Bernard a le plus apparant droict. [Considerans tempus studij magistri Guillelmi Bernardi, & Nicolai Grimeaut Rauisij, corundémque gradus, facti specie exposita, infrà scripto videtur, magistrum Guillelmum Bernard meliore iure fundatum esse.] Tum primò quod est prouisus à Papa, & propter maiorem Papæ prærogatiuã prouisus ab eo in dubio præfertur. c. si à sede. de præbend. tum etiam, quia reperitur melius cæteris qualificatus, vt inferius ostendetur.

Nominatus gradatim capit collationem ab inferioribus à Papa.

Nec refragatur §. si quis verò. de colla. in Concorda. vbi nominatus debet gradatim accipere collationem, quod est verũ ab aliis inferioribus à Papa, secus si à Papa, qui ius præuentionis habet. §. declarantes. de manda. Apostol. in Concorda. scripsi in §. statuimus primo. in verbo, gratificare. de colla. in Concorda.

Legat⁹ absque aliquo ordine confert nominatis.

Et in legato fuit in magno Regis consilio iudicatum eum posse conferre graduatis qualificatis, omisso medio anno 1540. die 17. Augusti pro magistro Petro de Polestron, contra Ioannem Pichon, & alios per rationes quas scripsi hincinde. in tract. nomina. q. xvij. nu. 16. vbi etiam allegaui alia Aresta huic rei accommoda, sic multò fortius in Papa iudicandum erit.

Item potuit Papa conferre isti Bernardo, postquam nulli erat collatio facta, nec alicui ius quæsitum, aut si nullus erat qualificatus, sed apparet neutrum qualificatum, videlicet nec Grimeaut, nec Rauisi: igitur iure potuit Papa conferre, cum semper maiorem sibi retineat potestatem, quàm concedat. c. dudum. de præbend. in vj.

Touchant ledict Grimeaut, ne peut auoir droict à ladicte prebende, car. [Prædictus verò Grimeaut non potest ius aliquod prætendere ad dictam præbendam: nam] non est ritè qualificatus: primo enim sumpsit gradum in artibus ante triennium cum dimidio, & sic non valet, quia contra statuta vniuersitatis, non gaudet priuilegiis, pro non graduato habetur §. monemus, vbi etiam scripsi de colla. in Concorda. vbi in glo. præfata tempora, allego in addi. Arestum super hoc interuenisse, in hoc supremo Senatu.

Graduatus ante temp⁹ per vniuersitatem statutum non gaudet priuilegiis graduati.

Instrumẽtũ gradus sine die conceptum nõ valet.

Item fuit promotus dictus Grimeaut, anno millesimo quingentesimo vigesimo primo, ante Pascha, & in instrumento non est aliqua dies scripta, & sic non valet instrumentum, iuxta glo. tritam. in l. generali. C. de tabula. lib. x. vbi dies non est inserta.

Studij tempus obtentũ post gradum declarat promotionem per saltum.

Item etsi valet, tamẽ nõ studuerat triennũ cũ dimidio, quia anno millesimo quingentesimo vigesimotertio, & die 29. Ianuarij vniuersitas attestatur eum studuisse quinquennium, & xxj. sumpsit gradum, ergo ante gradum non studuerat nisi triennium. Igitur illi non potest gradus prodesse, cum contra statuta vniuersitatis promotus fuerit & minus properè, vt in simili. dicitur l. j. C. de execu. rei iudic.

Tempus studij malè cõceptum.

Item tempus dicti Grimeaut non valet, quia dicitur eũ studuisse in artibus, & postea in grammatica rexisse. Nam Senatus aliàs improbauit tempus studij sic concessum, vt abundè scripsi in tracta. nominat. q. xj. nu. 16.

Tempus actus vniuersitatis impensum connumeratur pro nominatis.

Ne faict rien si lon vouloit dire que ledict Bernard. [Non obstat, si dicatur quod dictus Bernardus] eodem morbo laborat. *Car à cela a response, que à son temps d'estude est.* [Ad hoc enim respondetur, studij sui tempore] q etiã exercuit actus vniuersitatis. *Par ainsi se peut excuser, & mesmement à cause du statut de l'vniuersité.* [Quare excusari potest, & in primis propter statutum Vniuersitatis] quod vult vt compræhendantur illi, qui actus facultatis exercuerunt, vt alibi fusius dicam.

A quo tẽpore deuolutio fiat.

Item touchant de Rauisi apres onze moys de sa requisition est allé prẽdre collation, il semble qu'elle n'est valide car. [Quantum ad Rauisium spectat, qui post xj. menses suæ requisitionis collationem petit, videtur quod non sit valida: nam.] non habuit superior, nisi sex menses à die deuolutionis, *par le* [per] c. ij. de concess. præbend. *Et par ainsi il y auoit onze moys.* [Itaque vndecim erant menses,] & sic ius erat deuolutum ad Archiepiscopum: & ideò non potuit Episcopus amplius conferre post deuolutionem. Et ita etiam iudicatũ fuit in Senatu, vt dico, in d. §. si quis verò. de collat. in Concorda.

Deuolutio in mensibus graduatorum quomodo intelligatur in fauorẽ nominatorũ esse.

Nec refragatur quod deuolutio sit introducta in fauorem nominati. d. §. si quis verò, vbi dixi ideò si nominatus voluit ante sex menses adire superiorem non erat ius deuolutum. Respondeo, hoc esse intelligendum, quando vnus esset nominatus tantum, vel graduatus qui requisiuisset beneficium à primo collatore, tunc possent forte prædicta procedere, sed quando plures sunt graduati, vel nominati, qui requirunt à primo collatore sibi beneficium conferri, tunc si vnus eorum adeat superiorẽ, ab illo tempore ius ad superiorem

deuolutum est, per d. §. si quis verò, quia deuolutio est introducta in fauorem omnium graduatorum non vnius tantum: ideò quando sunt plures, & vnus adit superiorem, ab illo tempore ius deuoluetur alias vnus nominatus omnes alios sisteret, & iura quæ sunt communia fierent singularia contra ... cum omnes de constitu. & ideo cum iste Rauthus ... habere collationem post sex menses, a die primæ collationis à superiore facta, & recusatio ... debebit adire alium superiorem non proximum, a quo ius erat deuolutum, & super hoc nullum ... Arestum arbitror, sed duæ causæ in simili materia in hoc Senatu pendent, & postea sic iudicatæ sunt, via die recusationis facta à primo collatore deuolutio fiat ad secundum, qui habet sex menses ad conferendum, si tamen nominatus antiquior veniret intra sex menses, & requireret à primo valeret collatio primi, licet secundus recusatus fuerit, quia ius deuolutum est ad superiorem, quoad requirentem, & non quoad alium.

Deuolutio non ad immediate superiori sit sed mediate.

Item in hoc casu, quando sunt plures, cessat ratio posita in d. §. si quis verò, quia nominatus poterat adire iterum primum collatorem, sed quando vnus graduatus iuit post recusationem primi collatoris ad superiorē, iam non potest adire primus collator ab ipso qui iam ad superiorē iuerat quantum ad ipsum, quia deuolutum est ius ab eo: ergo non valeret collatio facta ipsi, vt dixi in q. xvij. tracta. nomi. nu. 5. ex prædictis: ergo satis clare constat dictum Bernardum præcipuum ius in d. præbenda habere, non obstantibus in contrarium deductis.

Nominatus quando possit plures adire primum collatorem.

Nominatus, vel graduatus, qui acceptauit vnā præbendam, an possit alteram acceptare? breui respondeo quod sic, si illam non habeat, vt poté quia fuit alteri adiudicata, licet ipse ius suum haberet resignauerit, quia si ... ius fuerat cuictum alteram acceptare potest, sic dicitur de mandatario, per glo. & doctores c. si pro te. de rescript. in vj. potest secundo beneficium acceptare etiam ante cuictionem, sub protestatione tamen quod si obtineret primum, non intendit habere secundum, vt scripsi in §. volumus. in glo. non possit. de colla. in Concorda. & me subscripsi. Datum Paris. anno 1542. die 16. Decembris.

Secundam præbēdam requirere & acceptare potest nominatus si primam cōuictus quod sit cere debet cum protestatione.

RESP. XXIX.

Nominatus in vim gradus, potest beneficia in mensibus graduatorum acceptare, & requirere.

Ilso facto sic petitus expresso arbitror nominatum in mensibus graduatorum simplicium posse acceptare beneficium, & sibi conferri petere, tum quod sit graduatus, cui ratione gradus debetur beneficium vacans in mensibus graduatorum, vt scripsi in glo. graduatus. §. præterea. de colla. in Concorda. tum etiam quod inducta ad augmentum non debent operari diminutionem. l. legata. ff. de lega. j. sed nominationes sunt introductæ ad augmentum gradus, & concessæ, vt videlicet nominatus possit, tanquam graduatus habere beneficia, quia est graduatus etiam vt saltem tanquam nominatus habeat, si collatores illum nō gratificarent in mensibus graduatorum tanquam antiquior, saltem obtinebit beneficium in vim nominationum.

Nominatus graduatus duplex habet ius & in mensibus graduatorum simplicium & nominatorum.

Et qui duplex ius habet duplici iure vti potest, nempe episcopus si sit Canonicus in ecclesia cathedrali potest tanquam Canonicus conferre, & postea tanquam Episcopus. c. penul. de concessio. præbend. c. a collatione. de appella. in vj. sic & nominatus duplici iure vti poterit, videlicet gradu in mensibus graduatorum, & nominationibus in mensibus nominatorum, alioqui gradus esset illis fere inutilis, quod non est dicendum: nam quandò duo iura vni competunt, vno sublato alterum remanet illæsum. l. quotiens duplici. ff. de reg. iur. scripsi in §. si quis vero. in ver. dispositiones. de colla. in Concorda. sed nominato competunt duo, iura videlicet gradus & nominationis: ergo vtroque vti poterit, & vno sublato in mensibus nominatorum poterit altero videlicet nominationibus vti, & sic concludo, ... onustis, propter discessum nuntij instantem.

Secunda quæstio, an nominatus possit insinuare vt graduatus, & vt nominatus? Respondeo non esse prohibitum, istud tamen facere non debet, quia cum nominationes contineant gradus. §. præterea. & §. præfan. de collat. in Concorda. non debet nominatus eas diuidere & insinuare vt nominatus, & vt graduatus, & non est nisi perniciosa subtilitas, quæ ad perniciem eorū qui ea vtuntur reuertitur. l. sancimus. C. ad Trebel. & hæ subtilitates à iudicibus nō admittuntur, imo repelli debent, vt dicit Iurisconsul. l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. solui. c. dilecti. de iudic. Ideo concludo insinuationem magistri Couldree coniunctim factam esse validam, quia insinuando simpliciter videtur in omnem casum insinuasse: nam cum duplex ius habeat, vt dictum est, ita videtur illo duplici iure insinuasse, & expressa nocent, quando exprimeret se insinuare vno iure: per l. expressa. ff. de regul. iur. & non expressa non nocent. vt ibi.

An nominatus teneatur in insinuatione exprimere, quòd tanquam graduatus & nominatus insinuat.

Insinuatio nominationis comprehendit insinuationem gradus.

Tertia, vter iure sit potior, an Couldree cui est facta gratificatio, an Bernardus: Respondeo Couldree, quia collatores ordinarij in mensibus graduatorum possunt gratificare illum debite qualificatum, quem volunt. §. statuimus, primo. de colla. in Concorda. sed capitulum gratificauit istum de Couldree: ergo habet potentius ius: nam Bernardus alio qualificato existēte, non potest venire, nempe collatio postquam erat valida facta Couldree non potuit iure fieri Bernardo, & sic ratione illius collationis nihil iuris prætendere potest, si non reprobet gradum, insinuationem, vel alias qualificationes primi de Couldree, & sic ob repentinum nuntij discessum, breui concludo. Actum Paris. anno 1544. die 28. Maij.

Collatio facta idoneo graduato per gratificationem valet.

RESP

RESP. XXX.

De requisitionis instrumento facto à Secretario Episcopi, & an probet, & multæ suspicionis præsumptiones cōtra illud.

Apa contulit beneficium die ij. Ianuarij, ordinarius die sequenti, ad tollendum præsumptionem Papæ producitur instrumentum requisitionis factæ à oominati procuratore hora nocturna, quod procuratorium Episcopus habebat in manibus suis: fuit factum hoc requisitionis instrumentum à notario seu secretario Episcopi & domestici Episcopi. In eo testes inscripti sunt, & is qui requisiuit ab Episcopo non prosequitur habere collationem à superiore, sed sumptibus suis Episcopus prosequitur processum, & procurator qui reperitur scriptus in insinuatione dicit se illo anno non insinuasse quæritur, an ista requisitio, possit Papam præuenire stante lege Regni, quod sola præueniat requisitio. Respondeo instrumentum requisitionis non probare requisitionem esse factam, sed esse suspectam ex multis coniecturis & præsumptionibus sequentibus, ac insinuationis instrumentum.

Requisitionis instrumentum à secretario episcopi factum multis ex causis suspectū.

Prima præsumptio contra requisitionis iostrumentum est, quia factum est à secretario, & notario Episcopi, vnde literis Episcopi non creditur contra impetrātem Apostolicum, in quibus Episcopus asserit se contulisse prius, quàm Papa, propter fraudem quæ timetur, quia sæpè imo frequenter accidit quod quidam Episcopi vel eorum vicarij anticipant datam contra Apostolicos impetrantes. c. post concessionem, vbi Hosti. & alij de probatio. hoc expressè refert Rota. decis. xxij. fuit dubitatum in nouis, & fraus & dolus non debent alicui patrocinari vt maliciis eorum obuietur. ca. sedes, & c. ex tenore. c. plerunque. de rescript. l. in fundo. ff. de rei vendic.

Episcopi literis nō creditur cōtra Impetrantem apostolicum.

Item certum est quod nulli in causa propria creditur. l. vnic. C. ne quis in sua caus. iudicet. & l. omnibus. de testib.

Sed in hoc casu Episcopus attestatur in actu proprio, videlicet se requisitum ante collationem Papæ: ergo ei credi non debet, quia collationem (fortè suam) fecit fratri suo, vel alteri consanguineo, vel alteri famulo, vt eum compensaret, & vt illum alteri personæ extraneæ præferret, & hodie prælati machinātur omnes fraudes quas possūnt, contra Apostolicos impetrantes: verba sunt hæc, in d. decis. xxij. in fi. & idē dicitur in decis. cccxlviij. voluerunt, ibidem, licet credatur literis Episcopi sigillatis, circa eius officium, non tamen contra Apostolicum. domini de Rota, decis. decj. nota quod non creditur: in antiq. & literis Episcopi quę possunt tradi ad occasionē nocēdi successoribus, vel tertio, non creditur, vt consuluit Bald. consil. cccxix. super primo puncto. in iij. vol. Imo etiam Cardinali non creditur in alterius præiudicium. c. cum à nobis. de testib. gl. in c. sicut. de sentent. excommu. Panorm. in c. quod super. de fide instrum. Aufre. decis. cccclxiij. multò minus isti instrumento facto à domesticis Episcopi, & ita consuluit Bertrand. consi. cclxv. etiam in ij. vol. in ij. editione, & consil. cxxxuj. viso processu, ibidem.

Cardinali non creditur in præiudiciū tertij.

Secunda præsumptio quod testes domestici Episcopi inscripti sunt in illo instrumento requisitionis, & idonei non videntur testes quibus imperari potest vt testes fiant. l. idonei. ff. de testib. etiam iure ciuili domestici testimonij fides improbatur. l. etiam. C. illo titul. quia domestici solent obedire domino per fas & nefas, nec curant nisi vt domino placeant. teste Bal. in c. in literis de testib. nam humani moris est illum vereri cuius iudicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. c. visis. xvj. q. ij. & ideo isti testes nihil probant, nec illi instrumento credi debet.

Domesticis quando credatur.

Tertia præsumptio est, quia hora nocturna: nam qui male agit odit lucem, ne eius opera perueniant in lucem, vt est in Euangelio. & in c. consuluit. de offic. delega. nec valent electiones clandestinæ. c. quia propter. in fi. de electio. & collationes clandestinæ & nocturnæ sunt suspectæ. c. vno. §. porro. vt Ecclesiastic. benefi. glo. in d. c. consuluit: nam tenebræ aptæ sunt ad fabricandum falsum. glo. ibi per l. primū. §. tria lumina. ff. de ventre inspic. magna ergo ista est cum aliis præsumptio.

Nocturnus actus est suspectus.

Quarta præsumptio fraudis & culpæ eo quod Episcopus poterat adhibere alios testes, quàm domesticos, si fuisset vera requisitio, & quia non adhibiti sunt, est fraudis, & falsitatis suspicio, teste Soci. decis. xvij. supradicta. col. ij. in j. vol. secus si non fuerit culpa, quia tunc creditur testibus domesticis. per text. in l. consensu. §. super plagis. C. de repud.

Quinta, præsumptio est eo quod Episcopus habebat instrumentum procuratoris nominati ad acceptandum & resignandum apud se, ideo est præsumptio à solitis, quod nominatus pactus fuerit secum de resignando illud beneficium, certo dato vel retento. vt in l. transactio. C. de transact. nempè eò quòd post maleficium commissum inuenitur alienantem possidere rem quam alienauit, præsumitur fraus. l. sicut. §. superuacuum. ff. quib mod. pig. vel hyppoth. solu. doct. in l. omnes. §. Lucius. quæ in fraud. credito. hic probatur quod instrumentum procuratoris nominati, quod Episcopus habebat, quod hodie illi habent: ergo præsumptio est conuentionis & concordiæ factæ cum nominato, & fraudis aduersus Apostolicum.

Procuratorium apud episcopū remanens inducit magnam suspicionem.

Sexta, quod post refutationem non aditus fuit superior, præsumitur enim quod illa requisitio tantum fuit excogitata vt præueniret Papam, & sic quod inuenta sit, & verè non facta alioqui, is cui fuisset facta recusatio adiuisset superiorem. vt in §. si quis verò. de collatio Concorda. quippe dolus præsumitur in eo qui extra iudicium appellat, & appellationem non sequitur cum possit. c. cum dilecti, de dolo. etiam præsumitur fraus contra eum qui litem instituit eámque vsque ad finem prosequi detrectat. §. omnem. in authē. de litigios. colla. viij. authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex, sic dicemus in ista inuenta requisitione.

Requisitione beneficij facta & recusatione sequuta si nō assequatur requirēs apud superiorē præsumitur fraus.

vt præsumatur falsa eò quod eã deuolurionẽ non est prosequutus requirens, cui erat facta refutatio.

Episcopus suo nomine prosequens collationẽ à se factã.

Sepnma, quod Episcopus prosequatur collationem à se factam suis sumptibus: nam præsumitur venire ad suam vtilitatem, & sic ei instrumento facto à domesticis suis non debet credi. c. constitutis primo. vbi doc. de testib. vbi factum à domesticis videtur de voluntate domini, sic & hoc iostrumentum requisitionis vt præueniret Papam.

Conferens postquã recusauerat.

Octaua, quando post refutationem idem ordine contulit illi quem refutauerat præsumitur quod visa collatione aduersarij, excogitata statim fuerit requisitio, quia non præsumitur velle variare, cum maximè in viris ecclesiasticis variatio sit prohibita cle. vnic. de renuntia.

Nona est, quod ex his præsentibus ad præteritum præsumitur per l. ex persona. C. de proba. ca. scribã. de præsumptio. videlicet quod ex his præsumptionibus præsumitur cõfectam falso requisitionem, cui credendum oon erit in præiudicium impetrantis Apostolici.

Domi facta dolo facta esse censentur.

Decima quod requisitio ipsa sit facta etiam ab Episcopi famulis & domesticis: nempe vt omnia melius ad fraudandum Apostolicum conciperentur. Inter domesticos omnia tractata & cõfecta, & fabricata fuerunt, vt superius probaui: nam quando aliquod est permissum, & fit clam vel à domesticis, tunc fraus præsumitur. l. fi. ff. de ritu nuptia. l. non existimo. ff. de administra. tuto. & illæ personæ quæ excusantur à iuris ignorantia si faciant actum clam, non excusantur. glo. sing. in l. j. C. de interdic. ma. secundum Roma. consil. dccxiiij. regula est, sed ista requisitio erat permissa: ergo fieri palam poterat & non excusantur illi qui eam clanculum feceruot.

Vndecima, quod procurator qui inscriptus est se insinuasse testatus est contrarium, videlicet se nõ insinuasse illo anno: ideo instrumentũ redditur suspectum. l. j. §. fi. ff. quemadmo. testa. aperian. maximè iunctis prædictis, quod à domesticis factum est instrumentum & aliis supradictis.

Duodecima à solitis argumus & præsumptio magna est l. si quis donaturus. ff. de vsufruc. l. certi condictio. §. si quis nummos. si certum peta. c. cum in. de consti. sed Episcopi & collatores solent has fraudes committere. Igitur præsumitur quod cõmiserunt & fabricauerunt hunc prætensam requisitionem, vt Apostolicum impetrantem fraudarent, & isti omnes qui hæc faciunt sunt fures & latrones & falsarij, & tenẽtur ad interesse & expensas nominatis, quos sic vexauerunt, ob id potest dici (vt dicebat Bal.) quò ibit anima istorum?

Falsi materia est si credatur instrumentis domesticis.

Vltima est, quod si credatur facile his, instrumentis à collatoribus seu eorum domesticis confectis penè omnes ingredientur ad beneficia falso titulo, & habentes verum titulum expellentur, & sic dabitur materia falsum fabricandi collatoribus, quod non est faciendum: imo totis neruis pugnant aduersus falsarios leges & canones. vt patet in l. vbi & per totum. C. ad legem Cornel. de falc. & ff. ac in decreta. vnde non potest negari dictum instrumentum, tam requisitionis, quàm insinuationis esse suspectam, & sic non esse illis standum, & sic concludo & prædictis subscripsi Paris. anno 1544. die 10. Maij.

RESP. XXXI.

Theologus ducentos habens florenos in beneficiis & reditibus, an præbendam Theologalem habere possit.

PRima quæstio est, an Theologus habens beneficia vsque ad ducentos florenos auri de camera posit præbendam theologalem assequi, si alius non sit repletus eam prosequatur? & breui respondeo, quod non, quia nullus graduatus qualificatus potest in vim nominationum, aut gradus, postquam habet vsque ad prædictum valorem petere, nec consequi beneficium. §. volumus. de colla. in Concorda. sed appellatione beneficij venit etiam præbenda. glo. in c. j. de reg. iur. in vj. Feli. in c. postulasti. col. vij. de rescrip. ergo nec præbendam in vim gradus poterit consequi iste Theologus iam repletus.

Theologus repletus an possit acceptare præbendã theologalem.

Item nullus Theologus præbendam theologalem petere vel consequi potest, nisi prætextu gradus, vtpotè quia est doctor, licentiatus aut baccalaureus formatus, imo baccalaureus simplex non est habilis ad istam præbendam alio qualificato existente. §. j. de colla. in Concord. sed is qui habet ducentos florenos noo potest beneficium in vim gradus consequi: ergo nec præbendam theologalem quæ debetur ratione gradus.

Baccalaureus simplex nisi sit formatus non potest obtinere præbẽdã theologalem.

Item professio & desideriũ Theologi, inuicem discrepant: nam cum sit Theologus, & sic modico contentus esse debeat instar Christi, vincitur tamen cupiditate habendi plura beneficia, & ambitione. contra l. professio. C. de munerib. patri. lib. x. & cum vnum officium quis vix digne valeat adimplere. c. j. de consue. tamen stipendia plurimorum sibi vendicare satagit contra. c. quia nonnulli. de cleric. non residen.

Præterea Concordata volunt prouideri pauperibus graduatis, vt in procemio patet, sed is qui habet beneficium, vsque ad quadringentas libras non est pauper. c. postulasti. de rescript. ergo illi non debetur ratione sui gradus præbenda theologalis, nec est intentionis Papæ quod personæ pluribus reditibus abundantes, pauperes clericos super beneficiis inquietent. c. ad aures. de rescript.

Conferendi idoneis si sit data potestas idoneus non intelligitur qui iã habet beneficium.

Adhæc non est idoneus ad aliud beneficium qui iam habet vnum. c. is cui. de præbend. in vj. vbi Perus. in ij. no. dicit quod habens potestatem conferendi idoneis, noo potest conferre habenti beneficium, cum non sit idoneus, per illum text. ergo non potuit ordinarius conferre isti Theologo iam repleto, cum in §. prætereà quoque ordinarij. de colla. in Concorda. astringãtur collatores ad conferendum idoneis, scripsi in §. statuimus primo. in verb. gratificare. de collat. in Concorda.

Nec

Nec refragatur §. statuimus primus. de collat. in Concord. vbi fauetur theologis. Respondeo, verum est quoad approbationem vt aliis præferantur doctoribus aliarum facultatum, sed quod possint habere præbendam theologalem, quoniã sunt Ebrij multitudine beneficiorum, iuxta doctrinam diui Pauli ad Corinth. xj. non. Imo potius restringeretur pluralitas in theologo, vt non debeat ambire nec petere, sed permittat esurientem repleri, sicut ipse est repletus.

Theologus q vnam præbendã theologalem acceptauit, & super ea cõpromisit an possit aliã acceptare.

Secundæ quæstioni, an theologus qui aliam præbendam theologalem acceptauit, & super ea composuit, & permisit recompensationem recipiendo, sit habilis ad aliam præbendam. Respõdeo quod non, alio theologo qualificato qui nihil habuit prosequente, nam graduatus vel nominatus qui acceptauit beneficium ascendens ad summam ducentorum florenorum non potest aliud acceptare, nisi per sententiam succubuerit, vt attestatur glo. in §. item quo ad dictus. in verb. nominatorum. de colla. in Pragm. quia postquam acceptauit & requisiuit beneficium præsumitur sibi debitum, & sic stare per eum quominus habeat summam: alioqui quilibet graduatus posset sic habere decẽ beneficia, & recompensationem cuiuslibet acceptare: quæ fraus non est permittenda.

Graduato nominato cõputatur beneficium quodcũque acceptauerit nisi sententia exclusus sit.

Emptor q compromisit cum tertio litigante nõ potest de euictione agere cõtra venditorem.

Item emptor qui super re empta cõpromisit non potest agere de euictione contra venditorem, quia nulla necessitate cogẽte id fecit. tex. in l. si dictum. §. compromiserit. ff. de euictio. sic nominatus vel theologus qui compromisit super præbenda theologali, vel remisit ius quod habebat in ea, nõ potest aliam habere in præiudicium alterius theologi qui nihil habuit.

Heres q vẽdit hereditatem nihilominus retinet iura tam aktiuè, quàm passiuè.

Præterea qui vendidit hęreditatem alteri potest à creditoribus & legatariis conueniri, ac si illã haberet. l. ij. C. de hæredi. vel acti. vendi. quia pretium quod ex hæreditate habet subrogatur in locum hæreditatis. l. si eum. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. ille igitur qui habet recompẽsationem ex præbenda theologali censetur habere præbendam, & sic alteram non potest habere cum duas theologales posit habere vt scripsi. in §. j. de collat. in Concord.

Collator q contulit nõ qualificato, potest secundo conferre qualificato.

Super vltima quæstione à me quæsita an ordinarius collator qui contulit præbendam theologalem, non theologo facta concessione ab illo in manibus eiusdem collatoris, posit iterum cõferre theologo qui iam requisiuerat & cui cõferre recusauerat. Respondeo quod sic, quia istæ deuolutiones sunt in fauorem nominatorum introductæ. §. si quis verò. in verb. dispositiones de coll. in Concorda. & quoniã confertur ei cui iam recusauerat in fauorem illius: igitur valuit collatio dummodo superior non contulerit facta recusatione inferioris, potuit enim diuerso iure inferior conferre, vno iure tanquam ordinarius, altero tãquam executor Concordatorum, vt scripsi in tracta nomin. q. xvij. num. 4. & in d. §. si quis verò. ideo hic nunc supersedeo.

RESP. XXXII.

De duobus vicariis conferentibus & recusantibus conferre graduato, quenam collatio valeat.

Vacans beneficium in mense Octobris graduatus requirit à vicario vt eidem prouideat, qui remittit graduatum ad alterum vicarium alter vicarius requisitus dicit fecisse quod in eo erat, graduatus iure deuoluto collationem habuit, vicarius etiam primo requisitus contulit, vtra collatio valeat?

Breui respondeo collationem primo graduato requirenti factam præcipuam: quod probatur arg. à sufficienti partium enumeratione, primus enim vicarius de Pratis requisitus, prius cõferre, & gratificare poterat, quoniã fuit requisit9 sed noluit: quia ad alium bonifilium vicariũ remisit, & quando iudex remittit ad alium causam, non potest posteà illam causam tractare. c. cum appellationibus. de appellat. in vj. ibi, quia tamen iudex ipse quantum in se fuit à se iurisdictionem abdicauit eandem appellationi deferens minus iustæ totius causæ decisio in superioris est potestate transfusa, & ibi gloss. dicit quod iudex non poterit cognoscere nisi causa à superiore fuerit ad priorem iudicem remissa, sic & iste prior vicarius de Pratis remittendo ad alium videtur tacitè renuntiasse collationi faciendæ, & detulisse ad alium vicarium, & sic primus vicarius disposuit, aliter quàm sit statutum in §. præfatique ordinarij de collat. in Concorda. quia non contulit vt ibi est statutum, ergo sua collatio non valet postea facta.

Iudex semel abdicãs se iurisdictionẽ nõ potest eãdẽ recipere.

Ista enim sunt contraria remittere ad alium, & conferre velle, ideo non potuit conferre nisi alter vicarius iterum ad eum remisisset, vt gl. no. dicit in d. c. cũ appellationibus, in verb. refutari. sed quoad eum à vicario de Pratis non fuit remissa collatio.

Vicari9 vnus remittẽs ad aliũ vicariũ nihil penitus retinet quoad illam collationem.

Itémque non potuit postea conferre, tum quia tacitè remittendo renuntiauerat & sic ius totũ erat deuolutum per renunciationẽ tacitam ad alterum vicariũ, ideo postea conferendo nihil egit, quia iam erat potestate exutus conferendi, cum paria sint expressè renunciare vel tacitè. l. cũ quid. ff. si cert. petat. ideo potest dici quod potuit, sed gratificare & conferre noluit, remittendo ad alium, & quod voluit postea conferre, adimplere nequiuit. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. super. de offi. deleg.

Item secundus vicarius vocatus bonifilius requisitus potuit in initio dum fuit requisitus conferre & gratificare si voluisset, quia ad eum erat omne negotium remissum, sed quod etiam potuit noluit & quod voluit adimplere nequiuit. d. c. cum super, nam ipse requisitus dixit se fecisse, quod in se erat, ideò videndum est aut ipse verè contulerat, aut non contulerat, si iam contulerat graduato, nõ poterat alteri conferre, & ideo quia non apparet quod contulisset, de his quæ non sunt & non apparent idem est iudicium. l. duo. ff. de testib. tutel. vnde dicitur quod collatio facta post illam colla-

tionem nō valet, quia locus erat repletus per suam primam collationem.

Per mēdacium nō cōferendi per ditur.

Aut non erat ab illo vicario bonifilio facta aliqua collatio, & tunc quia est mentitus, nec est bonifilius, etiam postea non potuit conferre, quia per mendacium priuatus est potestate conferendi, & deuoluta est collatio ad superiorem. vt plenè scripsi in §. si quis verò. in verb. disposuerat. in fin. de coll. in Concorda. Igitur post deuolutionem conferre non potuit, nec is nec eius collega, qui iam ad eum remiserat, & ita fuit iudicatum in hoc senatu pro domino Carolo Garnier, contra Alexandrum Termeau anno 1543. die 14. Augusti, alias ordinarius semper imponeret isti requirenti, & eum liberè deciperet, quod iura maximè abhorrent, & maliciis hominum obuiant. l. in fundo. ff. de rei vendic. c. sedes. de rescrip. scripsi in d. §. si quis verò. in glo. dispositiones. in additio. no. de collat.

Graduatus an expectare teneatur responsum vicarij collatoris.

Nec refragatur quod primo requisitus vicarius de Pratis dixerat remittendo ad alium, postea faciam vobis responsum, & sic voluebat conferre. Respondeo, ista verba vicarij de Pratis declarant intentionem suam, eam videlicet quod non intendit conferre, eo quod dixit vobis respondebo: ergo conferre nolebat, sed respondere, & istam responsionem non tenebatur graduatus expectare postquam bonifilius vicarius dixerat fecisse, quod in se erat, ideo tantum remouere volebat graduatum, & decipere verbis eum adhoc vt beneficium illud relinqueret, nam aliud est velle respondere, aliud conferre: si hic vicarius dixisset, si alter vicarius non cōferat ego prouidebo, tunc reuerti teneretur graduatus, sed nō ad audiendum responsum.

Maximè quia alter vicarius dixerat se fecisse, quod in se erat, & sic prouidisse, quia tota potestas ad istū vltimū erat deuoluta, & ab eo ad Archiepiscopum præsertim: quia istæ deuolutiones fiunt in fauorem nominatorum & graduatorum. §. si quis verò. de collat. in Concorda. vbi scripsi. Postquam ergo graduatus fuit ad Archiepiscopū post debitam requisitionem, ergo ista collatio graduati præferri aliis debet.

Non obstat quod dicit vicarius fecisse quod in se erat, ergo non intelligitur de alio de Pratis. Respondeo, quia postquam ad eum remissum fuerat, collatio certè ad alium vicarium non poterat deuolui: ius collationis, sed ad superiorem: quia aliter disposuerat quàm dictum fit. in Concordat. in d. §. præfatique ordinarij, & ista remisio Caiphę ad hæredem non erat nisi quædam proditio facta contra graduatum, vt solet fieri, ad priuandum eum iure suo.

Vicarius remisit ad alium vicarium non potest illā remissionē reuocare.

Nec obest, si dicatur quod de Pratis vicarius primus, postea conferendo quod noluerat, reuocauit. Respondeo quod non potuit reuocare etiam re integra, vt dicit Ioan Andr. & Dom. in d. c. cum appellat. in vj. plus ibi Peruf. asserens quod si vicarius detulit appellationi Episcopus non poterit reuocare, cum idem sit tribunal. c. ij. de consuet. in vj. cap. Romana. de appellat. Ibidem ergo Episcopus postea etiam conferendo nihil egit, quia non potuit deuolutionem à vicario factam reuocare, & imputetur episcopo qui talem vicarium elegit. §. fin. pro socio. in Institut.

Feci quod in me erat quomodo debeat intelligi.

Nec me mouet ista verba feci quod in me erat posse intelligi etiam in alio actu, quàm collationis. Respondeo, imo debent necessario intelligi de collatione, quia vicarij erat conferre, postquam erat præpositus illi officio alioqui Episcopus incideret in pœnam si non conferret. c. de multa. de præben. In quam, non debet pati vicarius, vel Domini procurator, vt incidat. l. si procurator. ff. de condit. indebiti, aliàs præsumeretur delictum vicarij, quod non debemus præsumere. l. meritò. ff. pro socio. & responsio debet intelligi secundum interrogationem. l. si desfensor. ff. de interrog. actio. sed petitio graduati erat vt conferret: ergo respondeo ad id referretur, dicendo: *I'ay faict ce qu'estoit en moy.* [feci quod in me erat.]

Et in dubio verba debent intelligi contra istum vicarium proferentem, qui legem apertius exprimere poterat. l. veteribus. ff. de pact. & ex communi vsu ista intelligi solent à collatoribus probata: sed de collatione quod sit iam facta collatio, qui communis vsus attenditur. vt per doct. in proœm. ff. noui, & in proœm. decreta: & sic graduatus iustè post hanc responsionem adiuit Archiepiscopum, & debent super hoc ex bono & æquo statuere iudices, aliàs fraus contra hos graduatos exercebitur nec vicarius faceret quod in se esset si differret conferre. quia in §. teneantur. de collat. in Concorda. dicitur quod Episcopi absentes tenentur relinquere vicarios, vt illis nominationes & qualificationes insinuentur: & ipsi conferant, quod si non conferrent esset venire contra legem, & sic delictum cōmitterent. l. non dubium. C. de legib. & tales incurrerent pœnas positas. in d. §. fin. de collat. in Cōcor. & duodecim pœnas in ordinarios venientes contra statuta in Cōcordatis, cumulati, & in tract. Nomi. quæst. xix. Item vicarius dicit se de præterito fecisse: ergo alius non poterat facere. Vnde superest quod nec primus vicarius de Pratis prius requisitus, nec secundus bonifilius, potuerunt postquam ab initio noluerunt, & ita concludo salua correctione melius sentientium.

RESP. XXXIII.

Parrochialis Ecclesia vacans.

Parrochialis ecclesia beatæ Mariæ de misericis vacauit in mense Iulio affecto nominatis, patronus præsentauit Thomam Hebert in artibus magistrum sufficientem, & idoneum, ac benè meritum & insinuatum Episcopo Lingonensi qui eundem Hebert instituit & illi tanquam graduato insinuato contulit d. Ecclesiam parrochialem, anno 1530. die 14. Iulij. Verum quia hic Hebert non repetitur nominatus, nec insinuatus, sed tantum graduatus, ideo magister Iacobus de Lafferte nominatus, sed per saltum: quia ante quinquennium requisiuit dictum patronum, die xxj. eiusdem mensis Iulij, qui recusauit, ob id iure deuoluto ab Archiepiscopo Senonensi collationem

tio iam obtinuit die xxiij. dicti mensis, postea Ioannes Hollier nominatus, sed non rite requisiuit vicarium patroni, vt eundem præsentaret. die xviij. Iulij & antequam obtineret institutionem quidam Thebaldus de Brielles a Papa impetrauit, quocunque modo vacaret die pen. Iulij, in cuius locum fuit subrogatus magister Philibertus Sachard licentiatus iuris, & demum fuit die vltima Iulij d. Ioannes Hollier. Nunc dubitatur quis istorum ius in beneficio consequatur, & paucis agêda dico Thomam Hebert ius in d. Ecclesia obtinere, quia in collationibus attenditur prioritas. c. eam te. de rescript. c. si eo tempore. illo tit. in vj.

Graduatus simplex in mensibus graduatorum nominatorũ insit acceptat.

Item clausula posita est in §. tenean tur. de colla. in Concorda. quod collatio facta non qualificato, non est irrita si nominatus & ritè qualificatus non prosequatur, sed in specie mihi proposita nominatus non prosequitur imo vnus nominatorum habet omne ius aliorum: ergo collatio prima valet.

Præterea tũ demum potest cõferre Papa quando præuenit ordinarium. §. declarantes. de mandat. Apostol. sed in hoc casu non præuenit: quia erat iam facta institutio de Hebert, & collatio facta d. Lafferte, ac altera præsentatio de Hollier, ergo Papa non potuit iure conferre, quia in fauorẽ tantum qualificatorũ est introductum, vt si prosequantur collationes factas, non qualificatis, eas irritas faciãt §. si quis verò. de collat. in Concorda. ergo Apostolicus illas collationes irritas non poterit dicere, ratione qualificationis deficientis, quia in fauorem illius hoc non est introductum.

Irrita collationis facta non ritè qualificatis non tribuũt ius præuentionis Papæ.

Huc accedit quod collatio facta magistro artium ecclesiæ parrochialis villæ muratæ valet. §. statuimus. ij. de colla. & ibi dixi: igitur collatio facta. d. Hebert, seu institutio valet, ergo non potest impugnari per Apostolicum, qui non impetrauit tanquam magis qualificatus.

Non refragatur quod d. Hebert non sit nominatus, & beneficium vacauit in mense nominatorum, quia respondeo quod tertia pars beneficiorum est affecta nominatis & graduatis. §. præfatique graduati. & ibi dixi de colla. in Concord. Ideo nominatis non existentibus valet collatio facta graduatis. vt tenui in gl. irrita. in §. teneantur. d. tit. de coll. & hic Hebert est graduatus, & sic capax parrochialis ecclesiæ villæ muratæ.

Graduatus simplex in mense nominatorũ deficientibus nominatis præfertur reliquis.

Nun obstat quod voluntas & potestas deficiũt, quia respondeo. contrarium esse verum, de voluntate patet, quod graduatum voluit præsentare, & collator instituere, vt est expressum, tibi tanquam graduato, potestas etiam patroni & episcopi non impugnantur & si nominatum voluisset præferre hoc dixisset sicut dixit graduatum. c. ad audientiam. de deci. & assumere coniecturas contra verba expressa est in vanum contendere, quia in certis non est opus coniectũ s. l. cõtinuus. §. j. ff. de verb. oblig. nec di cedendũ est a verbis nisi constet de mente. l. non aliter. ff. de lega. j.

Item declaratio vicarij videlicet quod Abbas præsentauerat nominatum, non potest præiudicare præsentationi Abbatis, cum solus Deus sit scrutator voluntatis & non homo. c. erubescant. xxxij. dist. & c. nunquid de pœnit. dist. j. ideo non potuit vicarius Abbatis declarare quod Abbas intendebat præsentare nominatum, cum in verbis præsentationis verbum nullum esset appositum.

Vicarij declaratio nõ præiudicat prælato.

Nec obstat quod collatio facta ex falsa causa est nulla, licet ex vera causa deducta posset valere. Panormitanus per illum textum. in capitul. ex parte. Castrensis de concessio. præbend. Roma. consil. cccclxvj. primus, quia hic non apparet falsam fuisse causam, nam voluit præsentare magistrum artium & idoneum, is talis reperitur: ergo non est falsitas causæ vt præsupponitur, nec error in nominatione quia nunquam fuit vocatus nominatus d. Hebert, nec per patronum, nec per instituentem, ergo, &c. etiam error circa qualitatem personæ non vitiat. l. alioqui. §. j. ff. de contrah. empt. & in summa. xxix. quæst. j. ideo esset erratum hic, circa qualitatem personæ, si putaretur nominatus: & etiam ille error non vitiaret, quia confert re putabat, & sufficit quod talis reperiatur, & sic concludo Apostolicum non posse annullare collationem factã d. Hebert cum sit valida, quoad eũ, & cum Ioannes Hollier sit subrogatus in ius ipsius Hebert & Lafferte, ipse potius ius dicitur habere.

Error in qualitate nominatorum non vitiat.

RESP. XXXIIII.

De graduato simplici.

Graduatus simplex, facta eidem collatione per ordinarium, de beneficio vacante in mensibus graduatis deputatis, illud post sex mẽses resignauit, & facta fuit collatio cuidam consanguineo episcopi, non graduato: an valeat collatio ratione collusionis? & videtur quod non, quia quod vna via prohibetur non debet alia permitti, regula cum quid. de regu. iur. in sexto. cum similibus.

Graduatus an beneficium quod in vim gradus accepta nit resignare possit nõ graduato.

Contrarium tamen videtur verius, quia graduatus non debet esse deterioris conditionis quàm alius, & hoc certum est & notorium, sed esset deterioris conditionis si non posset cessante fraude resignare beneficium quod obtinuit in vim nominationum, vel ius ad illud, ergo poterat, & huius sententiæ est glo. in §. quod si quis ex dictis in verb. cessauit. de collat. in Pragm.

Nec ob hoc quod resignat non graduato probatur collusio vel fraus prius facta, nisi aliter probetur, & qui eam allegat eã probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. & longinquitas temporis collusionem tollere videtur, videlicet, post sex menses resignauit. glo. in l. si vero. §. fin. ff. de priuileg. credit. c. fin. de renunciat. in vj. & quamuis vna coniectura fraudis & collusionis reperiretur, tamen non sufficeret, sed plures requiruntur, ex quibus iudex poisit animum suum ad iudicandum informare. c. in præsentia. de renunt. & glo. in verb. vacantia. versic. notandum. §. volumus. in additio. nouis. de collat. in Concord.

Collusionis multa oporter esse coniecturas.

Secundo an Clem. in agro. §. cæterum. de statu monach. habeat locum in prioratibus conuentualibus datis in commendam, & dicerem quod sic. per

Clem. ne in agro an habeat locum in prioratibus conuentualibus datis in commendam.

per d. §. cæterum. qui dicit, qui autem prioratus istos babuerunt sed is cui est commendatus babet, ergo astringitur per illum tex. quia habere dicitur cum effectu. l.nomen. §.fin. ff. de verbor. signific. videlicet, vt momentanea non sit acquisitio sicut etiam oon est in habente in commendam, & octo modis quis dicitur habere, vt per Lucam in l.j. C. de nautic. Tyberi.lib. xj.

Item ille text. dicit, eis commissi fuerunt aut collati, ergo loquitur de commissis in commendam, per c.nemo.de elect.in vj. & nulla videtur in hoc differentia inter commēdam & titulum, cum vterque habeat & possideat, siue sit sæcularis qui possideat siue regularis: quia non additur aliqua qualitas quę debeat diuersum reddere subiectum, vel alterare, vt in cap. statutum. de elect. in vj. & tunc qualitas non alterans subiectum comprehenditur sub prima dispositione, vt pulchrè asserit Albertus Brunus, in tract. de augmēto iij. cōclusio.

Præterea iura non faciunt melioris conditionis illum qui habet in commendam, quàm qui habebat in titulum, cum ille minus ius habeat, vt patet in d.c.nemo. ergo magis adstringitor, saltem tantum quantum alius habens in titulum, & ista decisionis ratio est in tract.de pacific.posse.num.42.

Item duo specialia non debent in vno esse. l.j. C.de dotis prouis. doct.in l.singularia.ff.si certum peta.quod hic esset si diceremus cōmendatarium non teneri promoueri.

Ecclesia collegiata nō cōprehēduntur sub c.licet canon.

Nec refragatur quod in c. licet canon.de elect. non comprehenduntur ecclesiæ collegiatæ.c. statutum.de electio.in vj. facesse & est verum in collegiata sæculari, vt ibi secus in prioratu regulari, qui comprehenditur sub §.cæterum.& non sub c. licet canon.glo.in d.cæterum. in.verb.isto.

Nec obstat quod pœna non debeat extendi per l.cum quidam ff.de liber.& posthu.quia etiam non extenditur, sed d. §. cæterum exprimit quod habentes prioratus debent promoueri ergo quicunque fuerunt, nec debent in hoc esse sæculares prohibiti ad habendum illos melioris conditionis, quàm alij regulares non prohibiti.

Insuper certum est, quod si religiosus cum superioris dispensatione obtineret parrochialem ecclesiam teneretur promoueri intra annum, per d. c.licet cano.ergo & sæcularis qui habet in cōmendam priotatum regularem conuentualem vel curatum, & videtur facere quod consulit Federic. consil.xxv. casus talis est quidam, nec vidi super hoc aliqua consilia Oldra. vel alia in contrarium, verumtamen Oldra. consil. lxvij. videtur dicere quòd si duo vel plures in parrochiali Ecclesia instituantur non babebit locum. cap. licet canon. sed non multum conuenit proposito, & his contentus, propter nuntij festinum discessum, subscripsimus.

Nec obest quod d. §.cæterum loquatur de religiosis, vt patet per rubr. sub qua situs est videlicet de statu monacho. & regula & iura loquentia in regularibus non habēt locum in sęcularibus, quod est verum nisi sit eadem ratio in sæcularibus, sicut in regularibus: & qoando materia omnibus conuenit, vt in hoc casu.gl.sing.in clc. j. in verbo præsidentes de rescript. secundum Barba in trac. de præst. Card.in vij.q.primæ partis col.penul.

Mandatarius licet teneatur acceptare primum beneficium vacaturum nō tamen nominatus.

Nominatus non tenetur acceptare primum beneficium, tum quia in illis non est hoc expressum, sicut in mandatariis.c.tibi de rescri.in vj.ca.si clericus.de præbend. illo libro tùm quia inuitus non cogitur habere beneficium. l.inuito.ff.de regu. iur. adhæc quod in Concorda. rub. de colla. §. teneatur. dicitur quod graduati & nominati qui non insinuarunt non possunt petere beneficia vacantia in mensibus eisdem præstitutis: ergo si insinuauerunt possunt petere, non dicit teneantur petere, nā verbum possunt voluntatem & non necessitatem significat. l.sæpè.ff.de offic.præsid.Bar.in l.Gallus in princ.de liber.& posthu. item non priuatur quis nisi in casibus in gl.c.fi.de iure patro. hic non est expressus item in fauorem nominatorum est introductum vt possit primum beneficium acceptare, ergo illi fauori renuntiare poterit. l. si quis. C. de pact.c.si diligenti de foro competen.

Collator si negat se habere collationē triū beneficiorū id probare debet contra nominatum aliàs præsumitur pro nominato.

Item graduatos vel nominatus nō tenetur probare collationem habere vltra tria beneficia, vel tria, quia habet regulam pro se, vt omnia beneficia vacantia in mensibus eis designatis eisdem debeantur, qui vult dicere exceptionem probare debet. Bal.in c. j. col. ij.de aliena. iudic. qui habet regulam fundatam habet intentionem.gl.in l.omnis diffinitio. ff. de reg.iur.Bar.in l. quotiens. ff. si quis cautio.Dec.in regu.j.not.ij.de regul. iur.nec tenetur contra se probare.l.qui accusare. C.de edend.

Prioratus sæcularis sancti Mauricij Dussac Lemouicensis diœcesis vacauit in mense Ianuarij, qui per legatum fuit collatus non nominato, deinū idem legatus contulit d.Boriæ nominato, sed non insinuato illo anno postea regularis nominatus requirit vicarium capituli sede vacante, & in recusationem iure deuoluto obtinet collationem, à superiore: quæritur quis illorum habeat ius in beneficio? Breui respondeo quod primus, quia collatio facta per ordinarium, aut etiam per legatum non qualificato valet, si postea qualificatus non prosequatur. §.teneantur. de colla.in Concorda.& ibi dixi, sed in hoc casu ritè qualificatus non prosequitur, ergo collatio valebit.

Collatio facta non qualificato valet nullo prosequente nominato.

Nec refragatur quod de Borie nominatus prosequatur quia non est ritè qualificatus, vt potè quia non insinuauit illo anno, vel si insinuauerit non insinuauit ante vacationem. vt tenetur in §. præfatique graduati.ibi ante vacationē de coll. in Concorda.& ibi dixi, & sic collatio facta ibi tanquam nominato non valet, quia non erat ritè qualificatus & collatio facta nō annullatur, nisi rite qualificatus prosequatur. vt dixi in §. si quis verò.per illum text.de coll. it.in Concord.

Collatio facta non qualificato non annullatur nisi prosequente ritè qualificato.

Regularis nominatus non potest beneficia sæcularia obtinere nominationis

Non obstat quod si beneficium non debeatur isti de Boriæ debebitur saltem regulari. Respondeo non esse verum, quia regularia debentur regularibus, sæcularia non. §. volumus .de coll.in Concorda. sed istud prætenditur sæculare, ergò regulari non debebitur: etiam si fuerit nominatus & vacauerit beneficium in mensibus nominatorum, tum primò quia ecclesia Tutellensis est redacta

ad sæcu

ad sæcularitatem, ergo amplius illa beneficia non debe.tur regularibus, cum censeantur sæcularia, tum etiam quia beneficiũ tale præsumitur in quali statu reperitur tempore vacationis.arg. l.item apud.§.si quis virgines. ff. de iniur.sed istud reperitur tempore mortis possessum per sæculares, ergo sæculare p.æsumetur, quoad hoc vt sæcularibus debeatur, licet non sit præscriptum tanquam tale ante quadraginta annos. cap. cum de beneficio.de præbend.in vj. & ratione huius possessionis vltimæ præsumitur vt no.in c.cum Ecclesia.de causa. possessio.& c.consultationibus.de iure patro.

Qualitas beneficij iudicatur secūdū vltimum possessorem.

Nec obstat quod in ecclesia Tutellensi sint aliqui regulares, quia e.lo sanè, tamen inspicitur maior pars, & sufficit quod in sæcularem sit redacta & quod sit in illa possessione & sic concludo collationem non qualificato esse validam, cum ritè qualificatus non prosequatur.

Cathedralis ecclesiæ beneficia iudicātur regularia vel sæcularia prout maior pars canonicorū eccl. siæ est.

Quæstio est, an valeat secundum mandatum impetratum ab eodem non facta mentione primi, in quo fuit negligens? Breui puto valere per text. sumendo argumentum à contrario in cap. ad audientiam.ij.de rescript.vbi si quis desistat pensione data & persequutione primi mandati, & impetret secundum tenetur facere mentionem primi, ergo si desistat nihil accipiendo, & non vendendo primum mandatum non tenetur de eo facere mentionem, idem dicitur in cap.in nostra illo ótul.

Mādatum secundum, ab eodē impetratū an valeat non facta mentione primi.

Item in hoc mandato secundo non potest notari subreptio, propter clausulam motus proprij, & clausulam pro expressis habentes.ex hoc igitur reprobari non potest.

Clausula motus proprij tollit subreptionem.

Præterea istud secundum mandatum non potest dici secundum, cum primum non habuerit effectum, vt scripsi in gloss. duobus.§ j. de mandat. Apostol.in Concorda.

Secūdū dicitur respectu primi, habuit effectum.

Adhæc alius potuisset impetrare mandatum, sic, & iste poterit eum non præstet impedimentum quod de iure non sortitur effectum. regula non præstat.de reg.iur.in vj.

Item pro hac sententia videtur text.in ca. si clericus de præbend. in vj. vbi negligenti non potest prouideri prætextu mandati, sed si fuerit receptus in ecclesia virtute receptionis, sic ita ratione secundi mandati poterit prouideri isti mandatario qui secundum impetrauit mandatum.

Non refragatur primum in contrarium adductum, videlicet quod motus proprius non præsumitur, illud est verum quando non est scriptum in mandato, sed cum est descriptum iam nū est opus præsumere, quia in certis non est locus coniecturis & præsumptionibus. l.continuus.§. cum ita. ff. de verb.oblig.

Secundum etiam tollitur quod clausula motus proprij est in narratiuis mandati, ideo non probat maximè in hoc regno propter rub.de sublatio.cle. literis. Respondeo quod imo est dicta cle.in decisiuis, non vt scripsi in forma mandati: in verbo vitæ, & in verb.ac volentes mandatum habere, quatuor partes: & verba narratiua incipiunt in verb. vitæ. &c. & decisio incipit ibi ac volentes, & sic nihil obstat.

Clausula motus proprij est in verbis mādati decisiuis non narratiuis.

Nec videtur fieri fraus Concordatis per impetrationem mandatorum, sed tantum attenditur grauamen per ipsa Concordata dicentia Papam posse grauare vnum collatorem habentem collationes decem beneficiorum, vno mandato &c. cum igitur hic sola impetratio non grauauerit ordinarium non prohibetur idem impetrare alterum mandatum, si alius non illum præuenerit, & ecclesiam non grauauerit, vt scripsi in verbo grauare.in §. primo. de mandat. Apostolic. in Concorda.

Grauamen non intelligitur ill. per mandatū quod habuit effectum.

Item non obest quod fit præiudicium nominatis, & graduatis quia & si fiat illud præiudicium, non attenditur quādo quis vtitur iure suo quamuis alteri præiudicet, hoc enim licet. l. fluminum. §.fi.ff.de damno infect. quādo quis impetrat primũ mandatū bene præiudicat nominatis, ergo nullus potest mandata impetrare, sed sic dissoluitur, quia iure suo hoc facit, vt prædixi, & nullus videtur dolo facere qui iure suo vtitur. regula nullus. vbi ple.Deci.ff.de regu.iur.cum enim expressè potuerit primo mandato renuntiare, nec diceretur dolo fecisse, sic & tacitè: quia ius permittit vnicuique renuntiare iuri in fauorem suum introducto. l.penul.C. de pact. & alia quàmplurima impræsentiarum nisi cum doctis agerem, adducerem: quæ tua supplere poterit doctrina raptim. Parisiis, xiiij. Calendas Maij anno 1541.

RESP. XXXV.

Quomodo incertitudo vitiet collationem.

Collationē factam magistro Guyno Ayque a vicario archiepiscopi Burdegalensis non valere arbitror, tum ratione incertitudinis, nam incertum ex cuius persona vacauerit erat collatori, & incertitudo vitiat collationem.c.ij.de electio.in vj.

Incertitudo de eius de cuius persona vacat beneficium vitiat collationem.

Tum quod collatio facta de beneficio vacante per obitum Ioannis non valet, si ex persona petri vacet.domi.de Rota decisio.273.nota quod vbi Papa in antiq. & decisio.dcccxlij.no. quod si facta. vbi etiam dicitur si esset apposita clausula & quouis alio modo vacet: nam tunc non comprehenditur vacans per aliam personam, quàm expressam: sed hic non expressit personam, sed incertum reliquit, vt apparet: ergo illa collatio non valet.

Clausula & quouis alio modo vacat non extenditur ad alias quam expressas.

Item & si potest vacare ex persona plurium, quia forte pluribus collatum fuit, vni non graduato, alteri non graduato, si vacet per mortem vnius, opus est exprimere ex cuius persona vacet. in c.suscepti mu.de rescript.in vj. quod non fuit factum in hac collatione, etiam posset vacare ex obitu alicuius defuncti in curia, opus igitur erit exprimere ex cuius persona vacauit, vt sciatur an collatio ad ordinarium spectet necne c.ij.de præb.in vj.alioq infinitæ fraudes fieri possent nam semper ordinarius facta collatione posset addere & declarare personam, sic fraudare nominatos & alios

Collatio beneficij non requirat expressionem personæ per quam vacatur.

alios prouisos, quod non est permittendum sed malitiis obuiandum. c.sedes. de rescript.

Item nominatorum & graduatorum interest scire ex cuius persona vacet, vt liquidari possit quo iure beneficium vacauerit ad hoc vt graduatus, & nominatus acceptare, & requirere possit beneficia eis affecta. in §. præfatique ordinarij. de collat. in Concord. & de his multa scripsi in glo. Concord. in verbo etiam in forma mandat. & in tract. nominatio. dcccexviij. num. 25. & sequen. ideo hic alia non addam.

Contrarietas in collatione.

Item collatio est sibi contraria nempe conferre vicarius Guyno licet absenti per literarum traditionem quomodo potuit? & tradere literas si erat absens quomodo est absens si tradiderit ei literas? Ideo ista contrarietas vitiat collationem. per l. scripturæ. vbi doct. C. de fide instrum. & c. imputari. illo titu. quæ iura licet in duobus instrumentis loquantur, tamen ibi ea extendunt, & multò fortius ad vnum instrumentum sibi ipsi contrarium.

Litera temporis study Parisi. etiā sine sigillo vniuersitatis valent.

Quantum ad secundum non obstat quod literæ temporis studij non sunt sigillatæ sigillo vniuersitatis. Nam hoc est de consuetudine & stylo vniuersitatis Parisiensis, quæ non recepit Concordatum ad hoc vt attestatur gloss. in Concor. in §. præfatique graduati. de colla.

Nec dicitur falsum tempus studij licet vnum dicat quod magister Franciscus de Tersac studuit vsque ad decimam diem Septembris Paris. & aliæ literæ dicant talem studuisse à principio mensis Octobris quia debent concordari à principio mensis, post decimam diem, sicut in l. secunda. §. fin. ff. de reb. credit. vbi testes concordantur qui deposuerunt post nuptias, & ante vt intelligatur ante nuptias finitas, post nuptias videlicet inchoatas, sic in principio mensis Decēbris incipiendo post decimam diem illius mensis, nam dicitur principium mensis respectu signi quod incipit in medio mense, vel a principio, id est post principium sicut à prandio post prandium, nam dictio a excludit in l. dictio, ff. de actio. empt.

Etiam sufficit studuisse, & verum est aliquem studuisse tempus præfinitum in Concordatis, licet dicat studuisse Parisiis vsque ad decimam diem, intelligetur computato itinere, quo potest ire vsque ad ciuitatem Tholosanam, & quod in principio mensis illic fuit, nec dicitur falsum quod est immutatio veritatis. §. primo. in authentic. de instrument. cautela. & fide. collatio. 6.

Nobilitatis attestatio vbi fieri debeat.

Quod ad attestationem nobilitatis sufficit quod sit facta in loco iudicij ordinarij iudicis licet non sit facta in loco natiuitatis in quo non redditur ius, vt dixi in §. cum verò. de collat. in Concor.

Item sufficit habere collationem intra tempus intra quod potest is conferre, vt dico in §. si quis verò. de colla. in Concord.

Deuolutio intra sex menses non deuoluitur ad superiorem nisi voluntate nominati & graduati.

Et quod iste de Tersac poterat etiam iterum adire capitulum intra sex menses propter ius deuolutum ad superiorem, postquam nominatus hoc volebat, & velle præsumitur postquam iterum adiuit capitulum, & iterum & tertiò potuisset adire intra dictos post sex menses: ergo non erat deuolutum ius ad superiorem, vt dico in §. si quis verò. de colla. & in tracta. nominatio.

Exceptiones peremptoria contra nominatum graduatum.

Contre [Contta] Torciat tria obstant, primò quod nominationes non fuerunt concessæ tempore quadragesimæ, quod est peremptorium. Secundum quod procurator non est constitutus ad insinuandum quod etiā est peremptorium. §. teneātur. de coll. in Conco. & in tract. nominatio. quæst. xiiij.

Insinuatio non est facta capitulo vel in loco capituli quod debet fieri. c. si capitulo. de concession. præbend. in vj.

Aliud peremptorium quod literæ temporis studij non sunt factæ ab vniuersitate, in qua studuit. contra §. præfati. de colla. in Concord.

Item attestatio nobilitatis non est facta coram iudice ordinario, quod maximè requiritur. in §. cum verò. de colla. in Concord.

Literæ tonsuræ Claudij Suac sunt nullæ, quia sine anno qui tamen necessarius est. l. generali, vbi glos. C. de tabula. lib. x.

Item defectus insinuationis temporis studij dicti Claudij vitiat. §. teneantur. de collat. in Concord.

Attestatio temporis studij Aureliæ facta non valet, quia vna vniuersitas non potest attestari de altera, & de tempore studij alterius. d. §. præfati.

Prima insinuatio non valet, tum quia est facta vni canonico & debebat fieri capitulo cōgregato. c. si capitulo. vbi glos. de concess. præbend. in vj.

Tum quod non sit in loco capituli facta, vt ibi dicitur.

Adhæc etiam quod non insinuauerit literas temporis studij Paris. & illæ literæ facientes mentionem de tempore studij Parisiensis sufficiūt nisi ipsæ exhibitæ & insinuatæ fuissent authent. si quis. C. de edendo.

Item non insinuauit literas nobilitatis ob id non potest dici nobilis, quod etiam est necessarium in d. §. teneantur.

Secunda insinuatio eodem errore labitur, nec valet procuratorium d. Suac, quia non constituit procuratorem ad insinuandum quod est necessarium, in §. teneantur de collatio. in Concorda.

Item non obstat collatio postea facta dicto de Tersac anno 1536. ad reddendum eam incapacem quia tempore acceptationis erat capax, quod sufficit §. volumus de collation. in Concord. nam non acceptauit illud beneficium, vel est dispensatus ad tenendum etiam illud.

Item contra Ludouicum Baille probatur ignobilis & præbendæ istæ ex statuto ecclesiæ solis nobilibus debentur.

Item probare oportet quod beneficium de Liossat ascendit vsque ad ducentos florenos auri de camera, cum aliis tribus quæ dicitur habere.

Item oportet quod constet de potestate administratoris, quia qui dicit se talem, oportet quod probet. l. non ignorat. C. qui accusare non possunt.

Item non valet tempus studij d. Baille, quia certificat de studio facto in aliis vniuersitatibus, quod non valet, imo debebat insinuasse literas studij cuiuslibet vniuersitatis, vt supra dictum extitit.

Item non apparet, quod duplum siue copiam

exhibuerit

exhibuerit quod est præcipuum.d.§.teneantur.

Item insinuatio facta vni canonico non valet, vt supra dixi.

Item vicarius debet esse constitutus ad conferendum beneficia etiam deuoluta, vt dixi plenè in prax.beneficiali.

RESPON. XXXVI.

De duobus nominatis.

Actum tale. Duo erāt nominati in ecclesia Magaloñ.& vnus graduatus tantum, vacauit beneficium in mense graduatorum & nominatorum. Primus nominatus acceptauit, acceptauit & secundus cum protestationibus solitis appositis. per glo.in c.ij.de rescript.lib. vj. quia collatio ad canonicos spectabat. Ideo in vnum conuenerunt canonici, & insimul congregati præsente primo nominato contulerunt graduato simplici,& primo nominato quoddam paruum beneficium, quod acceptauit nominatus & accepit possessionem illius & arrentauit. Nunc secundus nominatus prosequitur ius suū, quæritur de tribus, an collatio illi graduato facta valeat?

Secundò, an præsentia primi nominati possit renuntiationem inducere in præiudicium secundi prosequentis?

Tertiò, an si postea prosequente secundo velit primus redire ad prosequendum primum contra secundo loco nominatum, debeat audiri?

Inuocato Domini auxilio, & beatæ Mariæ, ac sancti Sebastiani, cuius hodie festum colitur, videtur primò dicendum quod collatio sit valida. per tex.in c.tibi qui.in fi.de rescript.vbi si sint duo habentes gratiam a Romano Pontifice, videlicet primus & secundus. Et primus fuerit in negligentia valet collatio facta alteri, potius quàm primo: ergo idem erit dicendum in casu nostro, cum primus fuerit negligens collatio alteri facta valet.

Requisitio sola partis ad beneficium ita quod requisitū illud post resignare. Secundò, probatur per text.in c.si clericus. de præbend.lib.vj. vbi si aliquis habeat mandatum, de prouidendo & præsentauerit, si tamen fuerit negligens collatio alteri facta tenet.

Tertiò probatur, nam iste primus nominatus acceptando beneficium acquisiuerat sibi ius ad rem, quod potest alteri renuntiare. Cum iuri pro se introducto quilibet possit renuntiare. l.si quis in conscribendo. C.de Episcopis & cleric. & l.si quis.C.de pac.c.si diligenti.de for.competen.ergo accipiendo aliud beneficium videtur illi graduato renuntiare, quare videtur quod secundus nullum ius habeat.

His tamen non obstantibus, contrarium est verum quod collatio est ipso iure nulla, probatur sic *Collatio de beneficio affecto nominatis, nō valet & nulla est si fiat alteri.* collatio facta de beneficio affecto alteri quàm illi in cuius fauorem est affectum, est nulla.in c. tibi qui.de rescript. lib. vj.in c.si capitulo. de conceff. præbend.lib.vj.Sed post acceptationem & requisitionem collationis ab ordinario factas per nominatum, vel graduatum beneficium est affectū. per tex.in Concord.§.si quis.ibi sint ipso iure irritæ collationes.de elect.& glo.in pragmaric.sanct. in §.item quod omnia.in verb.scilicet.& Ioan. de Selua, in tracta.de benefic.in iij.parte.q.xj. nu.42. ergo collatio nulla.

Clausula irritans reddit collationes in contrarium factas nullas. Secundò probo, quod collatio sit nulla: nam vbicunque in aliquo actu est clausula irritantis decreti, tunc si contrarium fiat, illud factum est nullum.per glo.singu.in clem.j. de immunit. ecclesia. legistæ in l.omnium.de testam. & in l.omnes populi.de iustit.&iur.Panor.& alij in c.cæterum.de rescrip.& in c.dilecto.de præbend.tex.& ibi no.in c.j.de conceff.præbend.lib.vj.Petrus de Anchar. in repetit.c.primi versic.sed hic incidenter quæro. de constit.& Ioan.de Anania.in c.quia frustra. de vsur.Card.& Barb.in clem.j.de elect.sed in dicto Concordato est apposita clausula irritans: ergo collatio post acceptationem facta est nulla, vlterius probatur quod ista collatio fuerit nulla, ex alio capite: nam beneficia vacantia in ecclesia Magalonēsi vigore statutorum conferuntur per præpositum, vel debent conferri cum consilio priorum, sed nos habemus, quod quando actus debet expediri cum consilio alicuius, si illud consilium *Collatio facta à non habente potestatem.* dimittitur, actus est nullus.per c.dilecta. de rescri. & glo.in c.non est.de consuetud.lib.vj.text.in authen.de non alienand.§.quod autem. l.impuberibus.ff.de suspect.tutorib.Bar.in l.j.§.si plures.ff.de exercit.actio.Panor.in c.ad Apostolicam.de regu. Specul.& ibi.Ioan.Andr.in additio.ad eum.in tit. de requisit.consil.l.atè Felin.in c.ex parte. de constit.Sed in casu nostro præpositus debebat conferre cum consilio,& tamen non erat præpositus: ergo collatio nulla. Et non obstat si dicatur quod non poterat haberi, nam dico quod imo: primo debebant eligere præpositum, & eo electo deuenissent ad collationem: iuxta statuta prædictæ ecclesiæ quod non fuit: ergo malè.

Negligentia antiquioris nominati non præiudicat posteriori nominato. Non obstat primum dum dicebatur, quod collatio facta alteri, quàm illi cui debet fieri propter negligentiam valet: nam illi tex.in c.tibi.& in c.si clericus.de præbend.lib.vj. intelliguntur, quando non erat alius qui haberet similem gratiam: secus si esset secundus, vel bene valet in præiudicium negligentis, & non alterius.ita text.in c.tibi qui.de rescrip.lib.vj.nam illa notabilis negligentia primi non potest secundo præiudicare, secūdum Domi. & Phili.in d. c.tibi. & c. si clericus. de præbend. glo.j.in c.capitulum,& ibi Panor.& Feli.de rescri. ita tenent Ioan.de Selua in tracta.de benefic.in iij. parte.q.xv. Cosma Guimier,in glo.verb. scilicet. §.item quod omnia.de coll.in pragm. & quando dicatur negligens, dicit Ioan.de Selua in iij.parte. q.xxxiij.& Felin.& alij in c.capitulum.do. in c.si clericus.de præbend. lib.vj. vbique ergo dicunt, tam glo. quam scribentes, quod est in arbitrio iudicis quando dicatur negligens, vel secundum *Negligentia antiquioris nominati quomodo diiudicetur.* eos dicitur negligens, quando primus expectat, quod alteri conferatur præbenda, & in casu nostro: nam ipso præsente, & nō cōtradicente fuit de illo beneficio acceptato facta tali graduato collatio: ergo est maxima negligentia. Imo fortius di-

cunt Panor. & Felin.in c.capitulum.alleg. quod negligēs dicitur, etiamsi non habet competitorem secundo expectantem. Et etiam dicet quod negligentia tollit ius affectiuum ad præbendam. per d.c.si clericus:& secundus diligens debet præferri primo, vt asserunt Panor.& Felin.in d.c.capitulum, vlterius dicit Felin.in c.cæterū.col.vij.versic. non est nullum.in fi.de rescript.& ibi Imol.quod secundum rescriptum præualet primo, si primus fuerit negligens:ergo cum hic fuerit negligens accipiendo aliud beneficium,& dimittēdo acceptatum illi graduato, ius est quæsitum: secundo nominatn, ita quod dicit glo.in titul.de colla.in prag. in §.quod si quis in verbo irritum quando primus nominatus renuntiauit, vel est negligens fingitur tanquam si non esset qualificatus: sed si non esset qualificatus ius secundo deberetur: ergo etiam quando fuit negligens.

Renūtiare beneficionō possumus nisi illius collatione obtentu.

Non obstat tertium quando dicitur quod potest priuilegio introducto renuntiare, verum est habita collatione, & sic iure:secus ante collationem, cum non habuerit ius,& sic non potuent renuntiare:sed non in præiudicium secundi. Imo secundus illo repudiante vel negligente, venit vt dicit d.c.tibi.imo dicit glo.in §.& ordinat. versic. & quotiens. in verb.alio. in titul.de colla.in pragm. Quod si Theologus vellet permutare præbendam theologalem non Theologo quòd non valeret permutatio:idem ergo videtur in isto casu: nam si iste primus impetrans velit allegare permutationem fecisse cum isto graduato, dico quod non valet, quia sequeretur maxima fraus in præiudicium collatorū.nam Theologus semper permutaret præbendas theologales cum alijs: & sic collatores non haberent aliquam ad cōferendum, ita etiam facerent primo loco nominati:nam semper acceptarent pinguia beneficia,& permutarent cum paruis:& postea alio vacāte acceptarent cum ipsis non esset prouisum, vsque ad ducentos florenos de camera, vt dicitur in Concordat.in titul.de elect.& sic secundo loco nominati nunquam possent habere aliqua beneficia vigore nominationum, sed semper primus:ideo ne dolus & fraus patrocinentur alicui.iuxt.c.sedes.cum similib. de rescrip.non potest fieri præiudicium secundo nominato, prosequente ius, & supra fuit probatum: & sic ex præmissis concludo collationē factam alteri quàm secundo nominato nullam & inefficacem.

Theologus non potest permutare suam præbendā theologalē, cum non Theologo.

Ad secundam quo quæritur an præsentia primi nominati quando conferebatur beneficium quod acceptauerat inducat renuntiationem, ita quod secundus non possit prosequi ius suum; & videtur quod sic, nam habens beneficium potest illi renuntiare per totum titulum. de renuntiat. idem ergo in isto primo, qui videtur posse renuntiare suo iuri in præiudicium secundi. Breuiter dicas quod præsentia inducit consensum & sic tacitam renuntiationem per tex.in l.Lucius.ff.de manumiss.testam.vbi si testator reliquit suo seruo libertatem, si filio testatoris rationes reddiderit. Postquam ille filius fuerit egressus pubertatem, si curatores impuberis, non expectato tempore conuenerunt seruum, qui reddidit rationes præsente filio.ibi dicitur, quod tunc cōditio est impleta, ergo præsentia inducit consensum:facit l.certum. §.si quis absente.ff.de confess.vbi cōfessio facta parte absente non valet, sed si fuerit præsens, vel procurator tunc valet, quia censetur acceptare, & sic consentire.facit tex.in l.si dictum. §.si præsente. ff. de euictio.vbi si præsente promissore denuntiauerim procuratori valet denuntiatio.

Renuntiatio beneficij inducitur si præsente eo qui ius ad illud habet conferatur alteri.

Vlterius adduco tex.expressum, in l.fideiussor. in ij. §.primo. ff.de pignorib. vbi est casus multū notabilis:quod si pater persuasit suo filio emancipato, vt filius scriberet, & domum propriam, & non patris daret in hypothecam creditori, si filius hnc scripserit cōsensum ei obligationi dedisse manifestū est scribendo illā scedulam,& sic cōsentire.

Item adducitur tex.in l.Paulus. ff.quibus mod. pignus, vel hypothec.soluit.vbi si creditor qui pignus habebat cōsenserit, vt alteri pignus detur, videtur remisisse. Idē ergo est in casu nostro:nā iste consentiendo quod graduatus habeat beneficium, videtur remittere ius quod in illo poterat habere. Adducitur tex.in l.aij.§.voluntatem.ff.solut.matri. vbi filia præsens videtur consentire patri repetenti dotem.facit tex.in regul.qui tacet consentire videtur, de reg.iur.in vj. & alia iura multa quæ dicunt præsentem,& tacitum haberi pro cōsentiente,& maximè quando actus est sibi præiudicialis. per text.in l.de ætate, §.qui tacuit. ff.de interrog. actin.idem quando poteram contradicendo impedire, per glo.in l.Titia prima. §.Lucia. ff.de leg. ij.per l.Caius.ff.de pignorat.actio. sed in casu nostro primo nominatus erat præsens,& non contradicens, certè ista præsentia induicit tacitam renuntiationem, quæ tantum operatur sicut expressa.l. item quia.de pact.l.ij.de reb.credit.in glo.Felin. in c.capitulum.in versic.literæ priores. de rescript.si expresè renuntiasset, secundo loco nominatus haberet locum. Ita & nunc quando tacitè renuntiauit puta propter præsentiam: & quod præsens videatur consentire.glo.& in d.regul. qui tacet.& Bar.in l.ij.§.fi.ff.solut.matrim.& in l.quæ dotis. & ibi Alex.Ias.Vincen.& Bar.in l.Caius. Felin.in ca. cum omnes.col.vj.de constit.c.nōne.de præsump. in c.non potest.de re iudic.glo.& doc.in c.vno.§.fi. si de inuestitur.inter dom.& vassal.lis oriatur.doc. in l.j. de filiisfamilias,& quēadmod.pater pro his teneatur.lib.x.C.& non eundo per mendicata suffragia, de hoc est tex.in c.si quis sacerdotū.lxxxj. distinc.vbi acceptando secundum videtur primo renuntiare.ita Ioan.de Selua.q.j. d.parte. & tract. de benefic.& sic per supradicta concludo præsentiam dicti primi nominati tacentis, quando beneficium alteri cōferebatur, haberi pro renuntiatione:& sic habetur pro excluso.

Quando vero quæritur, an in præiudicium? & dicatis quod non.per tex.in c.tibi. & ratio videtur esse quia si primo nominato cōcederetur, renuntiare in præiudicium secundi nominati, nunquam secundus vti posset sua gratia, quia semper primus renuntiaret,& sic fieret fraus legi, quod prohibetur per tex.& ibi no.per Din.in regul.fi. de regul. iur.lib.

Renuntiatio ab antequiori nominato non potest fieri in præiudiciū aliorum nominatorū.

iur.lib.vj. item concessio semper intelligitur citra præiudicium tertij,in c.cum olim. de consuetud. facit tex in c.multiplici.de decim.& c.quauis. de rescrip.lib.vj.vbi gratia facta vni semper intelligitur sine præiudicio alterius. Item non valet dispensatio in præiudicium tertij, secundum Anto. in c.ac si clerici.§.de adulter.col.xij.de iudic. facit tex.in c.mandatum.de rescrip.vbi non est intentio Roma. Pontificis grauare ecclesiam in magnum præiudicium,sed minus quod potest facit. text.& ibi doct.in c.super eo.de offic.deleg.quod semper verba Papæ debent intelligi vt tanto minus lædant ius commune,quantum possunt : facit quod dicit Barto.in l.ij. ff.de decurio. vbi si vnus doctor sit priuatus de collegio & alius accepit locũ illius , modo si ille doctor priuatus recuperat locũ suum nõ præiudicatur alteri, sed erit nouissimus. tex.in l.quoties.de precib. imperat. offerend. Sic dico in casu nostro , cùm iste renuntiauerit non potuit præiudicare secundo, per iura allegata , sed iuri suo simpliciter:& sic concludo per alia multa quæ hic possent allegari.idem tenet Ioan.de Selua.in tracta.de beneficiis,in iij.parte q.lx.& ita tenent D.de Rota.in decis.cccxxix.in no.

Nominat' primus qui semel resignauit an possit pœnitere.

Tertiò,an secundo prosequente nominatus primus possit ad primum beneficium redire , & videtur quod sic:nam regulariter quis potest pœnitere nisi in delictis.l.si pecuniam.ff.de condic.caus. dat.l.qui ea mente.ff.de furt.

Secundò facit glo.in c.gratia.de rescript.lib.vj. vbi postquam quis elegit beneficium potest pœnitere & ad aliud redire.

Tertiò quis non potest renuntiare sine authoritate superioris.in c.admonet. de renuntiat. & in c.quod in dubiis.eodem titul.ergo nec iste primus nominatus.

Resignare decet in manibus ordinarij.

Quartò,allegatur casus rotundus. in c.si beneficia.de rescript.lib.vj.qui dicit quod liberè reuertantur beneficiati ad beneficia quæ omiserunt , & sic iste primus potest redire ad beneficiũ primum acceptatum,quod omisit.

Contrarium est verum quod non possit redire, quia remittentibus ius suum,non datur regressus. in l.quæritur. §.si venditor. ff.de ædil.edict. glo.in c.in causis.de elect.& vij.q.j.c.eos. & in c.sic illic. xxiij.q.iiij. sed iste primo nominatus remisit ius suum accipiendo & acceptando aliud beneficium sibi collatum:ergo non datur regressus.

Secundò probatur,contrarius repelli debet siue contraria proponens. l.Titio.ff.de conditio. & demonstr.& l.j. C.de furt.cum similib.sed iste primo nominatus acceptauit & retentauit suo nomine beneficium sibi collatum, licet illud non acceptasset vigore nominationum , & adhuc obtinet pacificè,quia tantum iuit ad superiorem causa habendi collationem,primo loco acceptatam : & sic est contrarius renuntiando,& postea petendo collationem. Et ideo tanquam contrarius debet expelli,& pro ista opinione est text. in c.gratiæ tuæ. renuntiare videris, si aliud beneficium es pacifice adeptus:sed ipse est adeptus aliud , vt patet : ergo renuntiauit primo,quare volendo vtrunque prosequi contraria proponit:ideo non debet audiri.

Collusio in viris ecclesiasticis reprobata.

Item probatur quia illusio & variatio est prohibita,maxime in personis ecclesiasticis maximè religiosis.in clem.j.de renuntiat.sed hic esset maxima variatio:nam secundo nominato volente prosequi beneficium,quod primus nominatus possit dimittere beneficium suum pacificum , & postea aliud prosequi,non videtur ratione variationis,cũ semel habuit,& etiam illuderet & fraudaret secũdo loco nominatum sumptibus & expẽsis:nam ex eo quod videt secundo loco nominatũ velle prosequi beneficium, , in casu negligentiæ omissum, & fecisse multas expensas in habendo collationẽ, & alia,nunc vult eum illudere & fraudare, quare videtur quod omnia iura fraudibus obuient. c.sedes.de rescript.& c.ex tenore.illo titul.c.ex literis. de dol. & contumac. & l.si legatarius. cum simili. ff.de dol.

Renuntiatio est irreuocabilis.

Vlterius probatur,paria sunt remittere & dare. in l.quinetiam. ff.de calumniat. te..in c.veniens primo.de testib.extra. vbi symonia committitur, ita in remissione,sicut in datione, & idem in c.tali.viij. q.iij.facit tex.in l.si fundũ sub cõditione.§. Titio.ff de leg.j.l.si mulier.de condict.ob caus.sed donatio nõ potest reuocari nisi in aliquib' casibus positis.per tex.in c.fi.de donat.& l.fi.de reuocand. donat.C.idem erit in renuntiatione & remissione,quam primo nominatus fecit,non potest reuocare,cum dare & auferre sit puerile.

Vltimò allegatur text.in c.cum in multis. de rescript.lib.vj.vbi dicitur quod postquam impetrator rescripti expressit nomina citandorum in primo rescripto,non potest ratione fraudis variare:ita in casu nostro:nam postquam primus nominatus habuit collationem alterius,& illud beneficium pacifice possidet & possedit per sex vel septem menses,certe maxima fraus esset quod nunc omitteret,& ad primum reuerteretur.

Non obstant nunc in contrarium adducta ad primum dum dicitur quod quis potest pœnitere. verum est re integra antequam alteri sit ius quæsitum : sed hic est ius secundo quæsitum ex collatione habita per superiorem : ergo non potest pœnitere.per tex.in l.iij.& l.quem pœnitet.ff.de cessio.bonor.doc.in d.l.si pecuniam.

Non obstat secundum dum dicebatur per glo. in c.gratia.de rescrip.lib.vj. quæ dicit quem posse pœnitere:sed glo.dicit re integra:& ita intelligunt communiter omnes docto. ibid. Et res dicitur integra quando alteri non est facta collatio , secundum doctor. in cap.si clericus. de præbend. lib. vj. Sed hic est facta collatio , tam graduato quàm secundo nominato. Ergo non est res integra , ergo talis primo nominatus non poterit pœnitere secundum doctor.in d. l. si pecuniam. & Guido.Papæ. quæst.xlix.Prælatus. & istud per text. in l.mandatum.cum similibus.C.mand.vbi mandatum re integra morte mandantis expirat. Et dicit glo. quod res dicitur integra quando non sunt facta aliqua præparamenta. Idem dicit text. in l.j. quando licet ab empt. disced. Nam re integra ab emptione licitũ est discedere,& res dicitur integra (dicit gl.)

Integra res in beneficiis obtinendis quando dicatur.

Renuntiatio tacita procedit etiam si non fiat in manibus ordinary.

quando pretium non est solutum, vel aliquid factum. Item iurisdictio morte mãdantis expirat re integra, secundum Aufrer.q.ccclxiiij. in decis.capell. Tholos. sed re non integra non, idem in casu nostro: nam potest pœnitere re integra, sed hic nõ est res integra ergo pœnitere non poterit: non obstat tertium dum dicebatur quod non potest quis renuntiare beneficio sine authoritate superioris per ca.admonet.& ca.quod in dubiis. verum quidem est in expressa renuntiatione: secùs in tacita quæ resultat per acquisitionem alterius beneficij: & ita tenet gl.communiter approbata.in c.ex ore, in verbo renũtiasse de his quæ fiunt à maiore parte capitul.& ita tenet Barb.in clem. gratiæ.in notabilibus.de rescript & facit in simili quod dicit tex.in l.fi.§.sed quia.C.de iureiurand. propter calum.dand.vbi iuramentum calumniæ non potest remitti expresse, sed bene tacitè.vt ibi dicit glo. ergo idem in isto casu, vel possumus dicere quod iuri quod quis habet in re non potest sine authoritate superioris renuntiare, sed bene iuri ad rem: ita debet intelligi illa clem.secundum Barba.in c.P. & G.de offic.deleg. & in c.cum dilectus.de consuetud.& in rub. de rebus ecclesiæ non alienand. & doct.in d.clem.gratiæ, & ita tenent du.de Rota.decis.cccxxviij.in antiq.sed hic non habebat nisi ius ad rem: ergo sine authoritate superioris potuit renuntiare.

Renuntiatio iuris in re requirit superioris authoritatem non iuris ad rem.

Renuntiãs primo beneficio, qa errore ductus secundum sibi deberi putabat potest non obstante renuntiatione redire ad primum.

Non obstat. c.si beneficia. de præbend. lib.vj. quia ille text.intelligitur quod quis potest redire ad sua beneficia, quãdo habebat ius in re, & etiam ibi agebatur de damno vitando, in casu autem nostro de lucro captando, id est, de habendo beneficium, quod nunquam habuit, sed ibi loquitur etiam de illo qui habebat beneficium: & errore ductus renuntiauit existimans secundum sibi deberi: sed in casu nostro primus nominatus bene sciebat & tractabat de lucro: quare non potest redire, vt dicit ille tex.qui ita intelligitur. per Ioan. de Selua in tract.de benefic.in iij.parte.q.xxviij. & doct.in d.c.si clericus. Quare cõcludo talem primo nominatũ non posse nũc redire ad primũ beneficium, quod renuntiauit, & etiam quia non potest esse pluralis, cum habeat vnum beneficium. in c.de multa.& extrauag.execrabilis, cum similib. de præbend. & sic concludo saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis, iuxta dictum iurisconsulti in l.Claudius in fin.ff.qui potior. in pignor. habeantur.

Renuntians suo beneficio ad illud redire non potest.

Viso facto superiore dicendum est antiquiorem nominatum esse præferendum prouiso à Papa, tum quia beneficiũ erat ei affectũ per Cõcordata, quia in mẽse deputato nominatis vacauerat, vtpote in mense Ianuario, tum etiam quia prius collatum fuit huic nominato: & regulariter prior collatio præfertur alteri.c.cum cui.de præbend. in vj.c.duobus & c.tibi. de rescrip.eod.lib. nam qui prior est tempore potior est iure per regul.iuris. Adhæc iste antiquior nominatus fuit electus, & in loco solito, & facta conuocatione omnium canonicorum vt moris est, & non fuit facta singulariter, sed à collegio, & communiter vt fieri debet, c. in Genesi.de elect. ideo valere debet, nec potuit postea Papa conferre præbendam, Petro Eyquen, quia nõ vacabat. Nam iam erat collata antiquiori nominato. Ergo prouisio postea facta de beneficio non vacante nulla est.c.j. & ij.de concess.præbend. nec voluit Papa præiudicare antiquiori nominato: quia in dubio non videtur velle præiudicare iuri tertij.c.quamuis.de rescript. in vj.ca.super eo.de offic.delega. Imo quando Papa diceret non obstante quacunque collatione tibi Petro conferimus: intelligeretur de collatione inualida, teste Felin.in c.causam quæ.de rescript. sed Papa conferendo dicit in bulla se conferre Petro, si ius non fuerit alicui quæsitum, sed ius iam erat acquisitum antiquiori, per Concordata, & per capituli collationem: ergo Papa noluit isti Petro conferre, & sic sua non valet prouisio.

Nec obest quod electio debet fieri à maiori & saniori parte, aliàs non valet, c.quia.c.ecclesiam. ij.de electio. sed hæc non est facta à maiori parte: ergo nulla. Respondeo, illa iura procedere in electione prælaturæ, sed non in beneficiis debitis nominatis, quia illa electio verius dicetur collatio, quàm electio.

Ideo in hoc Franciæ regno in quo per Concordata quicunque collatores tenentur prouidere nominatis, & antiquioribus. §.prælatique ordinarij. iuncto §.statuimus. de collatio.in Concord. cum omnes & singuli teneantur prouidere nominatis, & in hoc sequi voluntatem Papæ, & Regis, non requiritur maior pars, sed si minor pars elegerit, vel contulerit valebit collatio, & electio etiam à minori parte facta: quia illa minor pars erat executrix voluntatis Papæ, & Regis: ideo ipsi executores Concordatorum conferentes antiquiori nominato iure potuerunt prouidere: & quod factum est ab illis valet & tenet. Et ita censuit Senatus Parisiensis pro magistro du Four contra Guibbaud & Cheruin, super præbenda sancti Martini extra muros Rupellæ, quæ fuit adiudicata antiquiori, licet à minori parte esset electus, vt scripsi in d.§.statuimus.

Item cum agatur de executione Concordatorum quilibet videtur assumptus, vt facilior fiat executio: igitur quod vnus cœpit, etiam alter potest perficere. Bal.in c.eam te.de rescript. vbi etiam Panor.& Felin.docent quod si capitulum debet recipere aliquem, & nolit recipere quilibet poterit eum recipere, & valebit receptio, etiam si singulariter facta fuerit. Panor.& alij in c.si capitulo illo titul.in vj. sed ista electio, seu collatio facta fuit à tribus canonicis, ergo est valida. cum omnes & singuli tenerentur nominatis prouidere, & ita concludo.

RESP.

RESP. XXXVII.

Subrogatio collitigatorum per regulam hîc expressam.

Actum tale proponitur, dominus Ioãnes monachus impetrauit beneficium à Papa post mensem, à die obitus fratris sui, qui litigabat cum quodam, & is frater obtinuerat recredentiam, contra illum, deinde post duos menses collitigans impetrauit illud beneficium, & de eo prouisus fuit, quæsitum est, vtra impetratio valeat, & vter in beneficio ius obtineat? breui respondeo, impetrationem Ioannis monachi valere, & ius ad eum pertinere, quod patet: nam in his prouisionalibus beneficiorum attenditur tempus datæ. c. eam re. de rescriptis. c. si eo tempore. illo titul. in vj. sed d. dominus Ioannes in tempore est prior: ergo aliis præfertur, etiam per reg. qui prior est tempore potior est iure.

Quantum verò attinet ad regulam Cancellariæ, de subrogandis collitigantibus, quæ vult quod si collitigans sit subrogatus intra mensem præferatur aliis, facit pro d. domino Ioanne: quia aduersarius eius collitigans non fuit subrogatus intra mensem, ergo non est locus regulæ.

Item etiam regula vult vt aliorum impetrationes sint nullæ factæ intra mensem, sed impetratio d. Ioannis non est facta intra mensem, sed postea: ergo est valida, sumendo argumentum à contrario, vt patet ex c. cum Apostolicæ: de his quæ fiunt à prælat. nam impetratio facta ab alio, quam à collitigante, intra mensem est nulla, si collitigans intra mensem impetrauerit, quæ omnia hic cessant. primò d. Ioãnes monachus impetrauit post mensem, ideo collatio eius valida est.

Item collitigans non impetrauit intra mensem, & sic non habet locum regula: ideo ius commune succedit, vt prima prouisio valeat, & sic prouisio d. domini Ioannis, & aliæ nullæ sunt: quia postquam prima valet, non vacat beneficium, ob id non potest conferri alteri, vt constat ex c. primo, & per totum titul. de concess. præbend. & ecclesiæ non vacantis.

Imò etiam impetratio d. Ioannis esset valida facta intra mensem, si derogatum esset regulæ, vt scripsi in d. regula. in prax. beneficio. quod factum esse creditur: quia Papa voluit vt omnimodo sua prouisio valeret, & derogasse videtur quando sciuit. l. quidam. ff. de re iudicat.

Nec refragatur quod ille mensis deberet computari, à die scientiæ. c. quia diuersitatem. de concess. præbend. Respondeo cõtrarium esse verum, quia in d. regula non agitur de scientia, vel ignorantia, sed impetrationes annullat factas intra mensem ab alio quàm à collitigante: ergo ille mensis currit à die obitus, præsertim quando tempus præstituit & in fauorem alicuius, tunc non requiritur scientia c. oblatæ. in fin. de appellatio. sed in ista regula præstitutus est mensis in fauorem collitigantis, vt notoriè patet: ergo à die obitus currit, quidquid dicat Gomesius, in d. regula. q. x. scripsi in §. j. de nominat. regiis, in verbo a die vacationis, in Concord. Et ita concludo d. Ioannis monachi prouisionem firmam, & validam esse, omne ius illi competere impetrationémque, seu subrogationem colitigantis post duos menses factam nullam esse, nullúmque ius collitiganti præbere: & ita subscripsi Parisiis, anno 1556. in mense Septemb.

RESP. XXXVIII.

De procuratore ad resignandum constituto.

Quidam constituit procuratores ad resignandum Prioratum suum in manibus Rom. Põtificis, nulla Regis facta mentione, nec nominationis Regiæ, in fauorem tamen nepotis non aliter nec alias procurator resignauit, prout erat in procuratorio descriptum, & Papa admisit resignationem, & contulit dictum Prioratum nepoti qui postea obtinuit nominationem à Rege & secundam resignationem à primo resignãte hoc tamen subiciut, quod iam fuisset resignatio expedita sine Regis beneplacito. In vim cuius fit alia prouisio, huic primo resignatario: demum Rex certificatus de prima resignatione facta absque suo beneplacito, & nominatione contẽptum suum prosequens nominauit secundum, cui est per Papam prouisum ad Regis nominationem.

An secunda nominatio Regia valeat, & an debeat prima exprimi & de clausu. non aliter.

Ex hoc facto sequentes resultant quæstiones: prima, an qui primo resignauit possit iterum resignare.

Secunda, si prius resignauerit absque Regis nominatione, an iterum possit resignare habita Regis nominatione: & an hoc debeat exprimi in secunda resignatione.

Tertia est, an si neutra valeat resignatio, resignans remanere possit in dicto Prioratu in vim illius clausulæ non aliter, nec aliàs.

Quarta, vter istorũ ius habeat in dicto Prioratu, an primus an secundus nominatus à rege.

Inuocato prius Dei Optimi Maximi auxilio: prima quæstio breui decidetur tanquam facilis. Certum est qui semel resignauit, iterum resignare non posse quia variare non potest. clem. j. de renunciat. c. ex transmissa, & c. in præsentia. de renunciat. & quia priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verb. oblig. sed is qui resignauit non habet beneficium: ergo illud non potest resignare: nam per primam resignationem quis est priuatus iure & possessione. tex. in c. inter cuncta. glo. j. de præbend. Innocen. in c. super hoc. de renuntiat. col. iij. de Rota decis. xxiij. & decis. ccclij. si opponatur, in no. Panor. in c. solicite. col. iiij. de restit. spoliat. nam in amittenda possessione affectio eius qui possidet intuenda est. l. iij. §. in amittenda. ff. de acquir. possess. & in l. si quis vi. §. differentia. ibidem, vbi Alex. col. j. ideo non restituitur qui post renuntiationem spoliatur. c. solicitè. de rest. spoliat. vbi Panor. & alij. Cassad. in decis. iiij. fuit dubitatum. rub.

Qui semel resignauit iterum resignare non potest.

de restit. spoliat. vnde quàm periculosum sit in diuinis rebus, vt quis cedat iuri suo & potestate scriptura sacra declarat. Cum Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere postmodùm potuit, quod semel cessit. ca. quàm periculosum. vij. q. j. & renuntiantibus actiones suas amplius non est dandus regressus. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædilit. edict. igitur postquam is qui resignauit nihil iuris in beneficio habet, non potuit secundò resignare.

Ex quo infertur quod non potuit resignans plus iuris quàm habuerit transferre per istam secundam resignationem. per l. traditio. ff. de acquir. rer. domi. nam qui nil habet nihil dare potest. ca. Dudum. j. q. vij. vnde quia iam resignauerat & resignatio à Papa fuerat admissa non poterat iterum resignare & circunuenire Regem, ex ista secunda resignatione: ideo dicit Bald. quod si Rex Francorum contra suam pronuntiationem aliquid concedit tacito de pronuntiatione concessio est ipso iure nulla. in c. cum nlim, per illum tex. de re iudic. sed pronuntiatio sua Concordatorum erat quod resignatio Prioratuū & Episcopatuum ac aliorum, ibi nominatorum non valeret non præcedente Regis nominatione. §. j. de nominatio. Reg. in Concord. Tamen contra illam pronuntiationem primus resignatarius iam prouisus sine nominatione, iterū procurat sibi resignari, vt nominatio sē extorquere fraudulenter posset, quod fecit, sed non ei prodesse debet dolus & fraus ac astutia. c. ex tenore. de rescript.

Qui sine Regis nominatione resignauit an cum nominatione resignare possit. Secunda quæstio etiam breui deciditur quod si semel quis resignauerit sine Regis nominatione, non potest resignare iterum cum Regis nominatione, nisi saltem prima resignatio sit expressa, cum quod nil habebat, tum quia Rex erat ex prima prouisione contemptus. Ob id si bona fide nominauit, non videtur remittere illum contemptum. ignoratum: nam certum est, quod non valet prouisio etiam summi Pontificis, nisi sit facta mentio iuris patronatus laicorum, Felin. in c. in nostra. de rescrip. c. cum Bertoldus. de re iudic. c. cum dilectus. de iure patro. sic nulla fuit facta mentio: ergo non valet.

Vnde dici potest parti quod potuit videlicet exprimendo Regi primam resignationem noluit, & quod voluit implere nequiuit. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. c. cum super de offic. delega. potuit enim iure nominationem à Rege habere si expressisset, sed noluit exprimere, ob id illa nominatio subrepta non debet ei prodesse.

Item differentia est inter modum vacandi per resignationem, & alium modum. ca. susceptum. de rescr. pt. in vj. ca. cum in illis. §. cum autem. de præbend. illo lib. Cum igitur Rex nominauerit ad Prioratum vacantem per resignationem, non censetur nominasse, si alio modo vacabat. ergo prima nominatio non valet, quia non est verus vacandi modus expressus.

Nam si patronus præsentauerit ad beneficium vacans per priuationem, si alio vacet modo non videtur præsentasse. ideo poterit iterum præsentare, quia in illo casu non præsentauit: & multiplex est modus vacandi d. ca. cum in illis: ideo quando Rex nominauit primo ad prioratum vacantem per resignationem non intendebat nominare, si alio modo vacaret, vt apparet ex secunda nominatione, & quia hoc non expresserat, & ita fuit iudicatum in magno consilio. In causa Abbanæ de villa longua contra illum qui habuerat nominationem per resignationem. Et postea resignans mortuus fuerat intra viginti dies, nam quamuis Papa prouidisset resignatario ad nominationem Regis per resignationem, vel alias quomodocunque, tamen per mortem, iterum Rex nominauit, & ille obtinuit in magno consilio, vt scripsi in Concord. §. j. in glo. dispendiosæ, sic & hic: nam Rex nominauit ad beneficium vacaturum per resignationem quæ fuerat iam admissa per Papam: & sic non vacabat amplius per resignationem, sed per eo contemptum, & nominationis regiæ omissio iem d. §. j. de nominatio. Reg. & vacabat in curia ob id Rex nominauit tantum in vacatione per resignationem, ergo in alio casu non: nam qui de vno dicit de alio negat. l. cum prætor. ff. de re iudic. ca. nonne. de iudic. ideo postea nominando, secundum cum vera expressione vacationis rectè nominauit: & ista vltima est sic expedita, ergo potior.

Tertia est quæstio postquam neutra valebat resignatio: an resignans qui sub illa clausula non aliter, &c. resignauit, possit retinere Prioratum, quòd sic videtur, quia ista verba non aliter conditionis vim habent: & faciunt vt nil videatur actum in contrarium. l. non aliter. ff. de legat. iij. Bald. in authen. ingressi, nume. 7. C. de sacrosanct. ecclesiis expresse Iaf. consil. clxij. in causa col. iiij. in secundo volumine, & consil. lxxxvj. in c. causa. in fin. voluminis iij. igitur postquam non valet resignatio resignans semper habet titulum & possessionem. *Resignans sub clausula non aliter &c. quando possit retinere beneficium.*

Contrarium est verum, nam qui donat quod non potest tanquam indignus priuatur illa re. tex. in l. quidam. §. si. cum l. seq. ff. de donat. sed hic resignans donauit, sine Regis nominatione quod non poterat, ideo tanquam indignus est priuatus, & suo facto, probat text. in clemen. vnic. de rer. permut. vbi dicitur ne illudatur concessione iuris vtentibus: ergo dicit glo. ibi si in fraudem expectantium fiat permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris, sed iis fraudent non valebit & poterit conferri beneficium aliis quàm permutantibus, sic & hic: nam iste resignans non est vsus concessione iuris quod concedit, vt præcedente Regis nominatione cessio fieri debeat si facta sit in contrarium valet in præiudicium resignantis, qui non est iuris concessione vsus, sed fraudulenter procedit. *Donans quod non potest tanquam indignus priuatur illa re.*

Item illa clausula non aliter nec alias, non impedit ius Regium, quominus possit prouidere cum beneficium vacauerit, vt plenè probat in tractat. regal. priuileg. xxxvj. ob id illa clausula non relenabit resignantem à dolo & fraude, vt ibi dicitur. *Clausula non aliter &c. non impedit ius regium.*

Dolus

Procuratorium ad resignandum prioratum electiuum sine regis mentione fraudem continet.

Dolus & fraus apparent ex primo procuratorio in quo resignans constituit procuratores ad resignandum, in fauorem, non facta regis mentione. Ergo volebāt eum sua priuare nominatione, ideo ratione huius doli & fraudis non potest retinere beneficium quod dolo resignauit, nam dolus non bebet alicui prodesse. c. sedes. & c. ex tenore de rescript. nec obstat si dicatur resignantem ignorare an nominatio Regis interuenire debeat, & ignorans pœnā subire nō debet. l. fi. ff. de decret. ab ord. faciend. Respondeo, ignorans si nihil gesserit non debet puniri sed si aliquid fecerit puniri ex illo facto debet. tex. iunct. glo. in verbo ignorans in l. ex maleficiis. ff. de actio. & oblig. sed iste resignans & resignatarius fecerunt & expedierunt resignationem, sine regis nominatione. Ergo tanquam indigni priuati sunt iure etiam si illa non vtantur quia vsi sunt expediendo.

Adhæc quod ignorans leges regni communes est in lata culpa. gl. & ibi Ias. in l. quod te. ff. si cert. petat. ideo isti non possunt ignorantia se tueri cum ista iura sint in regno communia.

Preterea est decisio Rotæ expressa. xxiij. fuit dubitatum in no. vbi resignantes beneficia causa permutationis non possunt post resignationem ad sua redire beneficia, quia non dicuntur sua, nam per resignationem omni iure priuati sunt vt fuit dictum. Et sic non habet locum. capitul. si beneficia. de præbend. in vj. in resignante teste Panorm. & Feli. in c. cum venerabilis. de exceptio. multò minus iste resignans ad prioratum resignatum redire poterit.

Renuntiatione beneficij recepta à superiore non habet locum pœnitentia.

Item dicit Do. in c. 2. de renūciat. li. vj. quod vbi renuntiatio beneficij est à superiore recepta nunquam habet locum pœnitentia, quia quod semel placuit amplius displicere non potest, sic consuluit Barba. consil. xliij. sempiterna. col. iij. hic fuit recepta à Papa, ergo frustra quæritur an resignans ad prioratum redire debeat.

Insuper nil est factum contra voluntatem resignantis, quia Papa prouidit insequendo procuratorium illius & illi in cuius fauorem procuratorium factum erat, ergo per illam clausulam non aliter & non potest actus annullari, quia nō fuit aliter factum, quàm ipse resignans voluit per suum procuratorium, in quo si expressisset cum regis beneplacito iustam causam habuisset conquerendi, si aliter factum fuisset, & sic non potest iuuari illi clausula non aliter nec alias &c. eo quod non fuit alias factum quàm ipse disposuit: sed ipsi imputari debet cur non adiecit cū regis beneplacito.

Vter nominatorū ius habeat an primus an secundus. Nominatis pluribus à Rege is præfertur qui verum vacandi modum narrauit.

Vltima quæstio vter illorum nominatorum an primus an secundus ius habeat, in prioratu. Respondeo vltimum potiorem esse iure quia ius obseruauit, primo nominatio sua præcedit prouisionem Papæ vt facere debet. §. j. ibi præcedente regis nominatione de nominatio. Reg. in Concor. & omnia ibidem requisita.

Secundo in ij. nominatione est expressus verus modus vacandi & culpa primi resignantis, videlicet quia resignaunt absque nominatione regis, etiam reg[illegible] contemptus est expressus, dum dicitur sine nostro beneplacito, & nominatione. Ergo nil ei deest.

Tertio ad nominationem regis sic expressam Papa prouidit vnde prouisio iusta est insequenda §. j. & §. monasteriis. de nominati. Reg. in Concor.

Item prima prouisio Papæ nullius erat momenti, quia facta sine Regis nominatione & de hac non est dubium non valuisse vt habetur in §. primo de Reg. nominatio.

Vitium impetrationis purgari nō potest nisi verum narratur.

Secunda etiam valere non potest, quia est subreptitia eo quod resignatarius non expressit verum vacandi modum, & quod facta fuisset prouisio absque Regis nominatione, vnde Rex postea nominando & Papa conferendo non purgant vitium ignoratum. l. mater, ff. de inofficios. testament. & l. seruus, de bonor. possess. sic consuluit Oldrad. consil. cccxxiiij. factum. col. ij. & seq. vbi decidit resignationem fraudulentam vt est ista in curia factam non valere, imo dignus est pœna qui circumuenit Papæ & Regis conscientias. l. fin. C. de his qui à non dom. manu. Bald. in l. fin. C. sentent. rescind. non posse. & Bellamera consil. xxxij. pro introductione. col. penul.

Clausula generales Bullæ non tollūt subreptionē quoad principes, vel reges nisi specificetur.

Non refragatur quod Papa per clausulas generales bullæ videatur sustulisse illam subreptionem. Respondeo dispositio quantumcunque generalis non comprehendit Reges, & alios magnos principes. c. fi. de offic. deleg. lib. vj. & c. ne aliqui. de priuileg. ibid. quia vbi aliqua sunt spirituali nota digna, si non exprimantur videntur neglecta. l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. & hodie. extat regul. cancellar. xl. Innocentius vbi nunquam censetur iuris patronatus regio derogatum, nisi hoc sit expresse nominatum. ideo glos. ibi dicit quod si aliter fiat, Rex potest resistere prouisioni Papæ. Allegat Innocent. in c. sicut. de elect. & Panorm. in c. primo & cap. cum terra. & c. cum inter vniuersas. ibid.

Resignatio fraudulenta non valet nisi in præiudiciū resignātis.

Item ista resignatio fuit fraudulenta quod patet, nam facta sine regis nominatione, & resignatio fraudulenta non valet. c. fi. de renuntiat. in vj. sed in præiudicium resignantis valebit. vnde in hoc senatu fuit iudicatum anno 1539. pro d. Francisco de Bourges. Contra Bricon in vigilia assumptionis beatæ Mariæ. Nam hic Bricon obtinuerat collationem ab ordinario factam per resignationem, & postea idem Bricon obtinuerat prouisionem à Papa per resignationem, cum derogatione regulæ de viginti diebus: verum quia resignans mortuus fuerat intra viginti dies posteaquam fuisset admissa à Papa tamen quia erat fraudulenta & Papa nihil poterat conferre quia iam facta erat collatio ab ordinario & nihil expressum erat de illa collatione, ob id fuit contra illum iudicatum. Sic multo fortius in ista: nam prima resignatio erat iam facta, & resignās (vt dixi) omni iure exutus, ergo non poterat iterum resignare, nec Papa conferre vel Rex nominare.

Non obstat si dicatur quod beneficium post primam resignationem vacabat: ergo rex potuit nominare, & Papa prouidere. Respōdeo verū esse illud beneficium vacare: sed quia erat in curia re-

signatum vacabat in curia: & sic alio modo quam erat expressum. per gloss. & doct. in clem. prima. vt lite pendente. & extrauag. ex debito. de electio. in communibus. Rota decis. xxiij. fuit dubitatum in no. & prouisio facta de beneficio in curia vacante non valet nisi hoc exprimatur. ca. ij. vbi doctor. de praeb. in vj. & in c. si tibi. ibid. & Guid. consil. xlvuj. ac Barb. consil. xl. vt inferius dicetur.

Nec me mouet quod quis potest pluribus iuuari titulis. c. post electionem. de concess. praebend. & sic plures prouisiones obtinere: verum est quando sunt v lidae, sed hic neutra prouisio valet, vt fuit dictum, quia non est expressum in vltima id quod debebat exprimi à iure. in cap. in nostra, de rescriptis.

Non me mouet quod ius quaesitum non erat alicui tempore primae nominationis Regis ergo ius acquiritur isti resignatario. Respondeo si expressisset ea quae erant exprimenda, potuisset ex nominatione Regis prima ius consequi: sed quia non est iuris concessio in vsus. d. clem. vna. de rer. permut. ideò nil iuris est ei acquisitum, nec ex prima prouisione nulla, nec ex secunda in qua verus vacandi modus non est expressus, sed fraudulenter extorta est Regis nominatio.

Nec facit si dicatur quod collatio ordinarij, licet non praecedat patroni consensus valet si non conquer itur. c. decernimus. xvj. q. vij. iuncto ca. illud. de iure patr. Respondeo, poterit hic Regem conqueri, eo quod nominauit secundum. Ob id iste secundu Regis contemptum prosequitur. Et sicut non valet collatio ordinarij contempto patrono si postea ipse praesentet. d. c. decernimus. & cap. illud. vbi doct. sic nec ista prima nominatio valebit, postquam Rex iterum nominauerit.

Item mi..us conuenit illud quod dicitur quod ista secunda prouisio facta resignatario debet valere, postquam Regis nominatio eum praecessit? Respondeo, aut quis vult vt valeat tanquam per ratihabitionem & non valet, quia nominatio praecedere debebat: & vbi aliquid praecedere debet si non praecedat non valet actus. Etiam si postea ratihabitio interuenerit. tex. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. haered. & sic non potest valere Regis nominatio tanquam ratam habeat nominationem factam & expeditam, quia hoc non est eidem expressum.

Item quia subreptitia & nominatio praecedere debebat non subsequi: & quia non fit de beneficio libero per c. si tibi absenti. de praebend. in vj. nam aut beneficium resignatario absenti collatum fuit acceptatum: & tunc fuit culpa acceptare prouisionem nullam: & si hoc modo acceptisset possessionem, poterat dici intrusus & sic illo iure priuatus. c. eum nmdudum. de praebend. Si verò resignatarius non acceptauerit prioratum ex prima prouisione, tunc ille prioratus ante acceptationem vaca[illegible] doctor. in d. c. si tibi. & in ca. ij. de prae[illegible] ob id facienda erat mentio huius v[illegible]

Et [illegible] vacabat in curia, ergo Papa sine Regis nominatione conferre poterat, igitur valere debet Papae prouisio. Respondeo, vacantia in curia per obitum tantum sunt Papae reseruata. in §. j. de reg. nominatio: sed alio modo vacantia in curia non sunt Papae reseruata: ideo quia non vacabat in curia per obitum, sed per resignationem Papa sine Regis nominatione prouidere non poterat.

Itaque concludendo dico neutram valere resignationem, nec primam Regis nominationem, sed valuisse secundam, in qua verus vacandi modus est expressus, & his subscripsi anno 1549. in mense Octobris.

RESP. XXXIX.

De praeuentione.

Dubia sequentia oriuntur super facto proposito. Primùm an Papa possit ante acceptationē nominati a Rege iure praeuētionis prouidere & apud me nō est dubium, interim Papam potuisse cōferre, qui cōtulit magistro Antonio Regourd. Et sic potentius ius in beneficio habuit S. Huberti, prout visū fuit Senatui Tholosano, vt constat per arestū in vtilitatem ipsius Regourd prolatū, & sic amplius de eo quaerēdū non est, alioqui iniuriam faceret iudicio reuerendissimae Synodi, si quis semel iudicatā ac rectè dispositа reuoluere contenderet. l. nemo. C. de summa trinitate.

Secundum dubium est, si reuerendissimus Cardinalis Frenesius vacante sede constitutus vicarius, à sede Apostolica, in Episcopatu Caturcensi potuerit conferre ante publicationem sui indulti. Non dicam quid in hac quaestione iuris sit, sed nos hoc iure vti in Francia, vt etiam legatus à latere Papae, in hoc Franciae regno, vti sua legatione non soleat, antequā a Rege illi permissum fuerit, & illa potestas & permissio fuerit in parlamento publicata, & ita semper vidi obseruari in hac quaestione. Et plura super hoc extant arresta. Ratio est quia ante publicationem lex non ligat. text. in auth. vt factae nouae constit. collation. v. & Ioan. Andr. in fin. Sextus: sic nec aliae literae ante earum notitiam. l. uij. vbi gloss. in verb. ignorans. ff. de actioni. & obligat.

Sed dubium non paruum est si Rex concedat vt indultū habeatur pro publicato, non obstātib. arestis & aliis quibuscunque in contrarium factis, an tollat ius quaesitum aliis per collationem aut prouisionem interim factam, & certum est non tollere. Nam Papa si scribat velle valere collationem vel actum, non obstante quacunque collatione & prouisione intelligitur de inualida vt docet Felin. & alij in c. causam quae. col. xj. de rescript. & Alex. consil. xxiij. viso processu. col. iij. in v. vol. quia non intēdit Papa tollere ius tertij. c. super eo. de offic. deleg. c. quamuis, de rescript. in vj. multo minus Rex nec Imperator. l. ij. §. meritò. ff. ne quid in loco publ. fiat, & de hoc scripsi in forma nouae prouisio. in verb. dummodo. in praxi benefic.

Sicut ergo Papa non solet collationem validam tollere, ita nec rescribere sic & multò minus Rex, vt non obstantibus collationibus publicatio habeatur

beatur pro facta, & intelligentur istæ literæ vt à tempore literarum in futurum hoc procedat, sed de præterito non habebit locum, quia nõ possunt maiorem vim habere istæ literæ quàm haberet lex, sed lex respicit futura non præterita. l. leges & constitutiones. ff. de legib. c. fin. de constitut. Ergo istæ literæ à Rege concessæ, vt d. Cardinalis se iuuare possit indulto, ac si esset publicatum, non respicient præterita, sed deinceps, scilicet à die publicationis, & comprobationis harum literarum & sic rationem habebunt futurorum vt aliquod pondus habeat indultum.

Vnde absurdum esset, si arestum rescinderetur per has literas. Nam certi sunt modi per quos rescinduntur aresta vtpotè per supplicationem. authent. qua supplicatio. C. de precib. Imperat. offer. & per literas ciuiles vt dixi in primo tomo commentar. ad constitutio. regi. & alios ibi tractaui modos, sed iste modus non est de illis, ergo non comprehenditur in literis istis, & sic per has literas non poterit d. Regourd qui iam habet arestum comprehendi minúsque præiudicium ei fieri.

Ideò si d. Regourd vocetur ad comprobationem rescripti, & interinationem, debet apponere & dicere literas esse inciuiles & irrationabiles, quia tollunt ius tertij, & non possunt ad præterita extendi, nec de illis Rex cogitauit, nec possunt tollere aresta curiæ Parlamenti: & alia quæ aduocatus supplere poterit, quæ relinquo ob nuntij festinatũ discessum. Sed multa tradidi in secũd. tom. cõmẽt. ad constit. reg. tit. de rescript. in q. xj. in præfa.

Item non videtur valere citationem factam in loco beneficij sequestrati in valuis, quia ibi partes non residebant nec residere tenebantur, donec super illo beneficio litigatur, sed sequestri recipiunt interim fructus. Et quando citatio domi vel in ecclesia fieri potest, oportet prius disquirere citãdum an inueniatur vel eius procurator, & posteà citare in domicilio c. causam. vbi glos. & doctor. de dolo. sed hic Regourd non fuit inquisitus, quia habebat domicilium ergo non valet citatio. Nam doctor. ibi dicunt prius quem citandum in domo habitationis, quàm in ecclesia. Imo quando quis in ecclesia citari potest, vtpotè quando non habet domicilium, eo casu debet seruari decisio. clem causam. de elect. vt prius in domo fiat notificatio, quæ non fuit facta, & sic dicta citatio non valet nec defectus potuit dari propter illam. vt docet Socin. in tract. de citatio. artic. xvij. quæst. v.

Præterea nominatus à Rege si non acceptauerit & requisierit primum beneficium intra sex menses, est priuatus suæ nominationis fructu. per c. si clericus. de præb. in vj. quia est negligens & negligentia cuilibet est damnosa. c. tibi qui. de rescr. in vj. l. diuus. ff. de offici. præsid. Panor. & Felin. in ca. capitulum. de rescript. & tunc dicetur negligens quando intra sex mẽs. nõ requisierit sibi conferri. glos. in §. item quod omnia. in verb. scilicet. de coll. in pragm. dixi in §. declarantes. in glos. prosequentes. de mandat. Apostol. in Concord. & non poterit posteà ille nominatus aliud beneficium habere, in vim illius nominationis: cum iam sit illa nominatione priuatus, & non resuscitatur ius iam extinctum. l. qui res. §. aream. ff. de solutio.

Postremo etiam potest Papa præuenire nominatos per indultum curiæ. Nam manus Papæ non ligantur per quæcunque indulta & priuilegia sua, vel suorum prædecessorum, quominus illis derogare possit, quia maiorem sibi retinet potestatem. c. dudum. de præbend. lib. vj. c. innotuit. de electio. nec legem dicere potest à qua non liceat recedere. l. si quis in princip. ff. de legat. iij. c. fin. de rescript. in vj. nisi per viam contractus. c. j. de probation. ideo potuit Papa beneficium S. Huberti ante requisitionem nominati à Rege cõferre, contulit d. Rebour. igitur collatio & prouisio Papæ est potior: sed nominatus, qui non fuerit negligẽs, expectabit aliud & quia prædicta vera sunt: ideo subscripsi. Datum Parisi. anno 1556. in mense Martio.

RESP. XL.

Plura super materia mandatorum responsa.

PRimæ quæstioni & sextæ respondeo, quod potest Papa dirigere secundum mandatum, negligente primo mandatario, recusante vel non prosequente mandatum suum eidem collatori, etiam non habenti nisi collationem decem beneficiorũ, tum propter verba mandati in quibus dicitur si vobis pro alio non scripserimus, qui simile mandatum aut similem gratiam prosequatur. Ergo sumendo argumentum à contrario, si scripserimus pro alio qui non prosequatur, attamen isti secundo conferatis: sed negligens non prosequitur, nec potest prosequi. c. tibi qui. de rescript. in vj. Ergo non impeditur secundus mandatarius: quia paria sunt non esse, & non prosequi doct. in c. literis. de rescript. scripsi in §. fin. de colla. in Concord.

Secundum mandatum an possit dirigi collatori, habenti collationẽ decem tantum beneficiorum.

Mandatario primo negligente potest secũdus eidem prælato secundum dirigere mandatum.

Item in rub. de mand. Apostolicis, in Concord. dicitur, quod quilibet Romanus pontifex potest dare literas mandati hoc modo, videlicet, vt vnum collatorem habentem collationem decem beneficiorum in vno, habentem autem collationem quinquaginta & vltra, in duobus beneficiis, duntaxat grauare possit. Non ponderatur in illo text. concessio literarum, sed grauamen. Sed non grauatur ordinarius per mandatum primum, quando mandatarius est negligens: ergo poterit grauari per aliud mandatum, postquam non reperitur grauatus per primum.

Grauamen non concessio literarũ spectatur in mandatis.

Item ex sola impetratione literarum mandati non dicitur grauari ordinarius. per text. in clem. j. de rescript. vbi ex sola impetratione non dicitur quis alium grauare, nisi vtatur sua impetratione. glo. ibi Felin. & alij. in cap. ex tenore, de rescript. sic nec dicetur grauatus quando mandatarius fuerit negligens. vt scripsi in glo. duobus. versi. secundo. §. j. de mand. Apostolicis.

Rescripti impetratio non attenditur nisi fuerit vsus.

Item impetrãdo rescriptũ cõtra trãsactionẽ iuratam non incidit quis in pœnam. l. si quis. C. de trãsact. nisi fuerit vsus rescripto. Paul. Iaf. & alij in d. l. si quis. gl. in verb. fecerit. c. dispẽdia. de resc. in vj.

huo

Imò ſi quis prohibeatur impetrare ſub pœna, ſi impetrat non punitur niſi vtatur reſcripto conueniendo. c.cæterum. in fin. ibi aduerſarium ſuum laborare coëgit, de reſcript. Card. conſil. xxv. in cauſa. col.ij. refert Iaſon in d. l. ſi quis maior. facit l.libertus.ij. ff. de in ius vocand. verba enim cum effectu intelligi debent. l.j. ff. quod quiſque iuris. Et ſic poſſunt impetrari plura mãdata directa vni, etiam non habenti niſi collationem decem beneficiorum, ſiue eiuſdem datæ, ſiue non: ſed ſi ſemel vni fuerit prouiſum, aliis nihil debebitur.

Impetrans priuat⁹ ſuo mãdato an alterum impetrare poſſit.

Idem dicemus in illo impetrante qui ſua culpa eſt excluſus, vel negligentia ſuo primo mandato, vt ſecundum poſsit impetrari: quia lex non diſtinguit in quoquam, nec iſte eſt eiectus inhabilis ad ſecundum, ſi non eſt vſus primo, & priuatus ſua culpa beneficio aliud poterit impetrare. Extrauã. execrabilis. de præben. in Extrauag. Ioann. xxij. Et de hac plene ſcripſi in tract. nominat. quæſt. vlt.num.5. & illud quod eſt diſpoſitum in duobus habet etiam locum in vno. l. ſingularia. ff. ſi certum petat.

Tertiũ poteſt & quartum mandatum impetrari & quomodo valebunt.

Idem in tertio mandatario dicemus quando vni ex duobus non eſt prouiſum, vt tertio prouideri debeat:per text.in d.clem.j.& ibi glo.in verbo vexare.quam notant, ibi doct.de reſcript.vbi dicitur quod nõ dicitur quis vexare alium ex ſola impetratione literarum, ita in iſto caſu non dicitur grauari capitulum ſancti Vrſini, vel alius collator ex impetratione trium mandatorum, niſi illis fuerit prouiſum.

Secundo,probatur in rub.de mandat.Apoſtolicis,in princ.vbi dicit quod collator in duobus beneficiis grauari poteſt: ſed in hoc caſu non eſt grauatus in duobus beneficiis,quia exterus nullum habuit: ergo tertius impetrans poterit habere.

Inhabili facta collatio non computatur quin iterum poſſit grauari ordinarius.

Tertio,etiam non prodeſt collatori ſi cõtuliſſet iſti extero, quia erat inhabilis in hoc regno glo. in verb. exterorum. in proœm. Pragmat.ſanct. ergo non debuit conferre: quare ſi contulerit inhabili imputetur illi. Nec prodeſt ſi dicatur quod executor contulit, quia collator ab hac collatione debebat reclamare, et ſi non reclamauerit nihil debet obeſſe iſti tertio.

Quarto,ſicut graduatus vel nominatus præfertur mandatario,ſi non proſequatur ſuum mandatum: in rub.de mand.Apoſtolicis, verſi.declarantes,proſequentes huiuſmodi mandata,&c. & facit locum nedum graduato,ſed etiam ordinario:quia in quocunque reſcripto, etiam ſi priuatur clauſula decreti,intelligitur ſi impetrãs vti velit.Io.Monac. & alij in c.ſtatutum. de præbend. & dixi ſupra. ſic etiam in caſu noſtro poſtquam ſecundus mandatarius exterus non eſt proſequutus mandatum,poteſt tertius proſequi.

Secundum non dicitur mandatum ſed primũ, ſi aliud primum fuiſſet nullum.

Nec dicitur ſecundum mandatum illud quod erat nullum, vtpotè impetratum per exterum hoc tacito: ergo potuit ſecundum impetrari, iſto non obſtante, quia mandatum nullum impedimẽtum non debet præſtare.regul. non præſtat.de reg. iur. in vj. Et literæ,quæ non valent non dicuntur priores, ſed nullæ. glo.in verb.de facto. c.cum noſtris. de conceſſ.præben.not. in c. ex tenore. de reſcript. text.elegans in c.factus.vij.quæſt.j. in fin. iam non ſecundus ille ſed nullus eſt. Et ſic ſoluitur ſecunda quæſtio,quod mandatarius negligens petere beneficium primum ſibi debitum,& vacans poſt menſem à die præſentationis mandati,non poteſt aliud beneficium in vim mãdati petere,&c. ſed ſuccedit ſecundus mandatarius, vt ibidem dicitur, vel ipſe aliud poterit mandatum impetrare.

Mandatario negligẽti nõ poteſt beneficium in vim mãdati conferri.

Tertia quæſtio ſic ſoluitur,quod non poteſt ordinarius prætextu mandati illi mandatario negligenti poſtea conferre beneficium. c. ſi clericus.ibi. nec tu de ipſa ſibi poteris prouidere. de præb.in vj. Et ſi contulerit non dicitur grauatus,quia nõ contulit in vim mandati: ergo non eſt vno mandato grauatus, grauari enim dicitur quis quando oneratur,premitur & moleſtatur. l. quoniam in prioribus. C.de inoff.teſtam. vbi grauamẽ vocat onus: ſed quãdo libere,& ſine coactione ſecus:quia igitur libere ordinarius confert illi non dicitur grauari, & tenebitur ſecundo mandatario conferre in vim mãdati. Nam poſtq iã ille primus iam erat excluſus nõ dicitur prim⁹, ſed nullus,ergo habetur ac ſi nullum beneficium contuliſſet, verumtamen hic mandatarius negligens,non eſt factus inhabilis ad beneficia. Nam iure ordinario Epiſcop⁹ poterit eidem conferre, ſed non in vim ſui mandati, adhoc vt dicatur grauatus ſi alter mandatarius velit poſtea beneficium habere in vim mandati, cui non faciet præiudicium collatio, primo negligẽti facta.

Mandatarius non efficitur ita inhabilis ob ſuam negligentiam, quin ſecundum adhuc mandatum poſſit obtinere.

Item lucrari dicitur quis quando explet ſuam voluntatem glo.in l.penul. ff.de condict.cauſ. dat. ergò non dicitur grauari. Et tres tuteiæ affectatæ non præſtant vacationem, nec grauare dicuntur. §.item tria, iuncta glo. de ſuſpect. tut. in inſtitut.

Nam portat leniter, quod portat quiſque libenter, alioqui componeret or[illegible]rius cum iſto mandatario iam excluſo,& fraudaret alium verum mandatarium, & auferret panes filiorum & daret canibus.

Grauari quando dicatur ordinarius.

Adhæc grauari dicitur quando aufertur collatio libera ordinario quæ eſt in fructu. glo. ſingul. in c. cum olim. de maior. quia non poteſt Epiſcopus ſuis prouidere. c.abbatem. de reſcript. ſed ipſe qui liberè confert illi mandatario excluſo non perdit collationem: ergo non eſt grauatus, nec ex delicto, vel culpa ſua,commodum reportare debet. vt ſcripſi in glo.grauare. de mandat. Apoſtol. in Concord.vbi alia ſcripſi.

Beneficium per reſignationem vacans an debeatur mãdatario.

Fraudulẽta reſignatio.

Reſignata beneficia nõ deberi mandatario declarauit Papa.

Quarta quæſtio deciditur per text.& doctor.in c.dudum.de prębend.in vj.vbi beneficium vacans per reſignationem ſimplicem debetur mandatario niſi fuerit fraudulenta.cap.ſuſceptum. de reſcript. in ſexto. ca.vno.de rerum permutat. illo lib.ſcripſi in tractatu nominatio. quæſt. xv. num.51. Et quot modis probetur fraus dixi in glo.vacantia. §.volumus de collat. in Concord. Declarauit tamen Papa vt non debeantur vacantia per reſignationem, quod eſt conforme.d.§.volumus.vbi beneficia vacãtia per reſignationem in mẽſibus graduatorum & nominatorum non debentur nominatis & graduatis: ergo etiam non debentur mandatariis,

quia

quia liberè conferri ab ordinariis non possunt. Nam is qui resignare vult non resignabit nisi conferatur tali. N. igitur nullo modo potest deberi, etiam mandatario, vacans beneficium per resignationem.

Mandatario non petenti facta collatio nõ computatur sed iure ordinario fieri censetur.

Quintò, si Episcopus conferat non petenti mandatario an dicatur grauatus, adeo vt alteri non teneatur conferre? Respondeo, isti mandatario non petenti prouidere non debebat. cap. si clericus. ibi petere negligenter omittat: de præben. in sexto. Et quando confert imputatur ei & videtur conferre iure ordinario & liberè. Nam mandatarius petere debet sibi conferri & prosequi, aliàs non tenetur ei conferre ordinarius, vt in Concord. in §. declarantes, in verb. prosequentes.

Item malitiis hominum est obuiandum. l. in fundo. ff. de rei vendic. sed si grauatus esset sic Episcopus, iste procuraret vacationem beneficij modici, & postea conferret mandatario, vt illum excluderet. Et sic nulli mandatario prouideretur, & daretur materia delinquendi, quod iura abhorrent. l. conuenire. ff. de pact. dotal.

Item, excedit fines mandati conferendo ei qui non prosequitur, cum mandatum dicat prosequatur. Et tamen fines mandati sunt seruandi, aliàs non valet, quod in contrarium fit. c. cum dilecta. de rescri. l. diligenter, ff. mand. & Cardin. in c. mandatum. quæst. ij. de rescript.

Item, si non petenti conferret, posset mortuo conferre, vel coniugato, vel alteri inhabili, & ideo ipse conferens puniri posset, ex sua collatione. c. cum in cunctis. §. penult. de electión. & c. graue. de præbend. scripsi in repert. l. diuus. ff. ad senatuscõs. Silania.

Grauatus non tenetur dare nõ petenti.

Præterea grauatus non tenetur præstare non petenti. l. item illa. ff. de constitu. pecun. l. tales. §. priscus. de condit. & demonst.

Adhæc grauatus suo facto sibi imputet. Specul. in titul. de inquisitio. §. vlt. versic. item pone Abbas. Ista possent esse vera, si de aliqua fraude appareret, alioqui si Episcopus sine fraude conferret, mandatario volenti & acceptanti, grauatus diceretur.

Sextò, an liceat dirigere aliud mandatum loco mandatarij negligentis & recusantis acceptare. Et respondeo quod sic, quia ordinarius non est grauatus ante receptionem. tex. in c. mandatum. ibi, cum super receptione duorum grauandi ecclesiam antedictam non fuit intentio mandatoris. de rescript. ergo si primus recusauerit non est receptus. Igitur alius poterit impetrare siue impetrato vti, vt superius dictum extitit.

Item Cardin. in d. c. mandatum is. vj. quæst. sic dicit, quod quando primus neglexit vti suis literis, tunc non impediuntur secundæ, etiam si in eis fuerit clausula, si pro alio non scripserimus: quia non intelligitur pro eo scriptum, qui facit contrarium eius, pro quo scriptum est. Innocent. & alij doctor. ibi.

Item non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum, regul. non præstat. de regul. iur. in vj. igitur primum mandatum quod non habuit effectum non præstabit impedimentum, secundo impetranti.

Item literæ quæ non valent non dicuntur priores, sed nullæ. glos. in verb. de facto. in cap. cum nostris. de concess. præbend. sic & mandatum prius quod non habuit effectum, non dicitur prius, sed nullum. Felin. in c. ex tenore. de rescript. & c. tua. col. iij. de iureiurand.

Imo primum mandatum quod non fuit prosequutum dicitur extinctum. text. in c. si clericus. ibi cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta de præb. in vj. Cum igitur primum mandatum sit extinctum potest impetrari secundum, & isti secundo, qui est effectus primus, per primi negligentiam tenebitur collator prætextu mandati prouidere.

An per mãdatum censeatur derogatũ statutis ecclesiæ cum mandatũ dirigitur.

Alia quæstio est, an censeatur per mandatum derogatum statuto ecclesiæ quo cauetur, quod certæ parrochiales ecclesiæ, seu earum perpetuæ vicariæ canonicis antiquioribus. d. ecclesiæ conferri debeant, & non aliis iuxta eorum receptionem. Respondeo in hoc statutis derogatum, & non obstantibus dictis statutis, mandatario, beneficium tale vacans, seu Ecclesia parrochialis debebitur: tum quia si Papa faciat mandatarium canonicum, ad effectum obtinendi dignitates, & alia beneficia, in d. Ecclesia multò magis vult tollere antiquitatem, cum de iure communi mandatarius omnibus antea receptis præfertur. c. eum cui. de præb. in vj. c. hi qui. allud. vbi sunt hæc verba. hi qui authoritate Apostolica in aliqua Ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum consequutione cæteris anteferri, legatorum vel aliorum quorumcunque, authoritate receptis antea in ead. qui text. videtur tollere difficultatem. Et sic de iure communi licet debeatur antiquiori, tamen is qui venit authoritate Apostolica censetur, quoad hoc antiquior, saltem vt antiquiori præferri debeat. §. declarantes. de manda. Apostolicis. Nam Princeps fictè facit aliquem maiorem & antiquiorem qui non est. l. j. C. de his qui veniam ætat. impet. sic & hic videtur facere mandatarium antiquiorem, vt omnibus præfetatur anteà receptis, cum sit de iure communi posterior.

Antiquior censetur qui venit apostolica authoritate.

Secundò, etiam probatur in clausulis derogatoriis mandatorum, vbi Papa vult quod si statuto ecclesiæ, aut priuilegio caueatur expressè quod nulli de illius dignitate, personatu, administratione, vel officio prouideri possit, nisi cum effectu illi[9] canonic[9] existat. Canonicatus huiusmodi, cum dictis nis plenitudine, nisi isti mandatario debetur, cur etiam beneficia quæcunque, in vim illius creationis in canonicum debentur.

Item postea vult Papa in eodem mandato mandatarium admitti debere ad primum beneficium quodcunque fuerit: ergo in genere de huiusmodi qualitate antiquitatis cogitasse videtur. per verbũ quodcunque. vt not. doctor. in simili. in l. age cum Geminiano. C. de transact. in trãsactione generali.

Clausula derogatoria statutorum ecclesiæ.

Item iuuat alia clausula ibi non obstantibus constitut. & ordinat. Apostolicis vestræ vel alterius Ecclesiæ iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, & consuetu

suetudinibus contrariis quibuscunque,&c. Nam per istam clausulam vult mandatarium admitti debere non obstantibus contrariis statutis. Sed illa statuta de conferendo antiquiori canonico sunt contraria mandatario : ergo illis derogauit per istam clausulam, vt dico in forma mandat. in his clausulis.

Præterea vult recipi non obstantibus quibuscunque statutis:ergo & de illis voluit intelligere.Nam dictio quibuscunque nil excipit.text. in ca. solitæ. circa fin. de maiorit. & obed. Iason consil. cxvij. contra donationem.col.iij.in iiij.volum.

Adhæc prodest alia clausula non obstante qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali. cuiuscunque tenoris existat. Ecce clausulam valde generalem, per quam Papa vult derogare omnibus indultis dans per eum : ergo & illi derogabitur statuto volenti antiquiorem præferri eidē. Barto.in extrau.ad reprimend. in glo.non obstantibus.quomod.in læsæ Maiest. crimi. proced. Alexand.consil.clv.visis col.j.in ij.volum.vbi allegat. text.in l. ij.ibi vel quaslibet alias. C.de quadrien. præscript.facit tex.cum glo.in c. quamuis.in verb. quaslibet.de elect.in vj.Alex.consil.xxx. ponderatis.num.14.in v.volum.

Item postea dicitur per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri:ecce ergo quod Papa non vult per statutum vt differatur prouisio facienda mandatario, quæ valde differretur si mandatarius alteram expectare teneretur.vt dico in glos. differri.in forma mandat.

Optandi etiam consuetudo tollitur per clausulam derogatoriam in mādato.

Nec refragatur.c.vlti.de consuetudin.in vj.vbi per mādatum non reprobatur consuetudo optandi, verum est nisi per has clausulas generales hic positas.

Item quia per optionem non tollitur, nec differtur effectus mandati,quia beneficium non optatum mandatario debetur, ideo permittitur:secùs in casu nostro, vbi effectus mandati impediretur, vel saltem multum differretur:& ideo ista non est propriè optio, cum nil dimittatur ab ipsis antiquioribus canonicis.

Præterea apparet Papam voluisse istum mandatarium præferri etiam antiquiori canonico, per bullam suæ declarationis quæ licet non fuerit necessaria,tamen multum facit ad declarandam voluntatem Papæ.

Præsentatio mandati facta maiori parti extra capitulū an valeat.

Ad aliam quæstionem respondeo, & videtur quod valeat præsentatio tum primò, quia fuit facta maiori parti canonicorum coniunctã vtraque præsentatione : tum secūdo quia fuit facta in loco vbi capitula solent teneri:& quamuis extra locum capituli,tamen locus non est de substantia quando alibi inueniuntur canonici congregati, etiam si in Ecclesia essēt.per not.in c.bonæ.primo de elect.

Item cum bis soleant congregari in hebdomada,d.mandatarius bis etiam præsentauit : ergo illa duplex præsentatio valere debet. vt dixi io tracta. nominat.quæst.xiiij.num.74.& quia ibi tractabant actus capitulares, ergo & istum actum recipere poterant. Nec potest dici facta singulariter congregatio, cum in loco vbi solent teneri capitula. iuxta not.in c.in Genesi de elect. Adhæc cum forma non est magnæ importātiæ non annullat actū, vt est ista.l.j.in fi.ff.de ventre inspic. Iason in l.vniuersas.C.de precibus imperat.offer.

Præsentatio mandati fit silum ad notitiam collatoris.

Prætereà præsentatio mandati fit vt in notitiam veniat collatoris, sed in notitiam capituli potuit venire per has geminatas præsentationes,ergo valuit, & ligauit manus totius capituli. Nec obstat gloss.in c.si capitulo.de concess. præbend.in vj.vbi debet requiri superior capituli vt congreget capitulum : quia intelligi debet quando non erat congregatum,sed hic inueniebatur congregatum, ergo non oportebat requirere vt congregaret, postquam erat congregatum,nam frustra fuisset requisitio facta.

Locus capitularis nō desideratur in insinuatione.

Nec refragatur responsio illorum quod non fuerint in loco capitulari quia contrarium patet, etiam alio modo responsio illa non nocet, nam sequeretur quod esset in potestate illorum mandatarios priuare suis mandatis, sic respondendo ideo illorum respōsiones non debent præiudicare mandatario,al às sic semper dicerent.

Nec obest quod non fuit facta insinuatio seu præsentatio bullæ declarationis. Respondeo, quia non erat necessaria cùm sine ea beneficium fuisset mandatario affectum, & non inuenitur iure cautum, quod aliæ literæ extra mandatum debeant præsentari.vt scripsi in gloss. præsentes. in forma manda.in addit. Et sic concludo mandatum valere,& per illum statutis contrariis Ecclesiæ derogarum,ac præsentationem factam valere.

Requisitio graduati etiam inhabilis afficit beneficium vt dicatur Papa præuentus.

Vltimo requisitio graduati etiam inhabilis & promoti per [illegible] ltum afficit beneficium,adeò vt Papa dicatur præuentus, & hoc per ordinatio.em Ludouici 12.artic.xiiij.de publicatis anno 1511.quę loquatur generaliter de graduatis & mandatariis qui requisiuerunt, ergo sola requisitio sufficiet, etiam si iure facta non sit.

Præuenire quid sit?

Item præuenire est antè ire ex allusione vocabuli quæ commu: iter bona est.l.j.ff.de acquirend. possess.l.j. §. mutui datio.ff.si cert. peta. sed ante iuit ad ordinarium, ergo Papa iure præuentionis non conferet. Nam verbum præuenite & requirere facti sunt, & in facto consistunt. Et requisitio istius inhabilis proderit habili.arg.l. posthumus.§. j.ff.de inofficio. testam.vbi rescisio illius cuius non interest prodest illis quorum interest.scripsi in §.si quis veto.in verb.desponsauerit.in versicul. iiij.de collation.in Concordat.sic insinuatio quandoque vnius prodest alteri. leg. cum quidam.§. simili.C. de iure dot.abundantiùs scripsi in tractat.nomina. quæst.xvij.num. 8.quæst.xiiij.

Inhabilis requisitio prodest habili.

Et sic collatio etiam facta inhabili graduato præuenit Papam & multò fortiùs quàm requisitio, quia collatio facta non graduato valet non requirente graduato. §. teneantur. de collation. vbi scripsi sic & multò fortius, si fuerit facta graduato inhabili : alia multa ibibi scripsi quæ hic non repetam:sed breuibæc conclusi propter modicam salarij solutionem.

Vltima

Mādatum male præsentatum, an iterum possit præsentari.

Vltima quæstio est, an si mandatarius non iure insinuauerit suum mandatum, & post mensem vacauerit beneficium quod requisiuit, & prosequutus fuit, si succubuerit, an iterum possit præsentare, & aliud beneficium habere? & breui respondeo non posse iterum præsentare iure, post vacationem beneficij, ante tamen vacationem poterat: nam quotiens vitiose præsentatum est, pro non præsentato habetur. l. quotiens. ff. qui satisdar. cogan. tamen postquam vacauit beneficium quod prosequutus est, & illud amisit videtur negligenter se habuisse in primo, ob id aliud obtinere non poterit, cum mandatum sit in primo extinctum. c. si clericus. de præbend. in vj. alioqui si liberum esset præsentare post amissum beneficium, mandata rarò annullarentur: ideo imputare sibi debet qui ius non est insequutus, disponens, quomodo præsentatio mandatorum fieri debet. vt in c. si capitulo. de præben. in vj. & dixi in trac. nominationum. in xiiij. quæstione.

RESP. XLI.

De prouiso à Papa, an, & quando mandatario præferatur.

Prouisus à Papa an mandatario præferatur.

SVper primo facto cōcurro in hanc sententiam, quod prouisus à Papa præferatur mandatario, nam quod ipse Papa sibi reseruauit posse cōferre beneficia quæcunque etiam sub dictis mandatis comprehensa contulit, & sic valuit collatio. §. declarantes, rub. de manda. Apostolicis. in Concord. & de iure nō est dubiū quod

Executor non potest cōferre nisi recusante aut differente ordinario.

potest. vt in c. dudum. de præbend. in vj. tum etiam quia (vt prætenditur) mandatarius collationem obtinuit à suo executore, qui non potuit conferre, nisi recusante, differente aut negligente ordinario, in forma literarū executo. mandat. Apostol. patet. Quamobrem collatio facta per dictum executorem non valet, quia ad hoc potestatem non habebat, & sic fines mandati excessit conferendo ante recusationem: vt supra dictum extitit, etiam quia Papa conferendo videtur reuocare potestatem in illo beneficio. arg. c. pastoralis. §. j. de offic. deleg. & in consil. seq. fusius probatur.

Capitulum an possit duobus grauari mādatis & episcopus similiter.

Secundo dubio respondeo, quod si Episcopus habeat collationes quinquaginta beneficiorum separatim à capitulo potest duobus mandatis grauari, si capitulum habeat collationem quinquaginta beneficiorum, etiam separatim ab Episcopo poterit grauari, aliis duobus mandatis, quia vnusquisque collator habens quinquaginta collationes potest sic grauari. §. j. rub. de manda. Apostolicis in Concord. & ideo si Episcopus non contulerit nisi vni mandatario, potuit grauari per secundum mandatum impetrantium per Romipetam.

Capitulum & prælatus quando censeātur vna & eadem persona.

Nec refragatur quod Prælatus & capitulum censeantur vnum corpus. c. nouit. de his quæ fiunt à præl. & vna persona, seu vnus collator non potest grauari vltra duo beneficia, etiam si habeant plures collationes, quia respondeo, quod in bonis communibus prælato & capitulo, & in collationibus spectātibus ad collationem vtriusque simul hoc posset procedere: secus quando prælatus habet collationem separatam à capitulo, & capitulum habet etiam collationes separatas ab Episcopo, quia tunc pro duobus habentur. arg. c. edoceri, cum ibi notat. de rescrip. Et sic possunt grauari sicut duo collatores, vt inquit Hostien. in summa de his quæ fiunt à præl. §. j. Notatur in c. cum ecclesiam. de elect. Immol. in c. ea noscitur, in glo. de his quæ fiunt à præla. ideo procurator Regis nō habet de quo appellet: nam ordinarium remedium facit cessare extraordinarium, sed Episcopus habet remedium ordinarium, videlicet quia potest conferre alteri, quàm mandatario, quando fuit grauatus duobus mandatis: ergo non debemus recurrere ad appellationem, tanquam ab abusu, & sic ad extraordinarium remedium. Causa pendet in hoc Senatu per appellationem factam per Episcopum Andegauen. & fuit posita, in consil. & est decisa postea secundum ea quæ superius scripsi.

Collatio facta secundo mādatario intra sex menses non prosequēte primo valet.

Pro responsione cuiusdam dubij resultantis ex præmissa alia consultatione nostra, vbi fuit conclusum collationem factam ab ordinario alteri quàm mandatario intra sex mēses valuisse, si mandatarius intra sex menses nō requirat beneficium, obstat cle. vna. de concess. præben. vbi beneficium affectum non potest alteri conferri, & si cōferatur non valet collatio. Idem dicitur in c. statutum. de præben. in vj. vbi si ordinarius intra mensem beneficium in curia vacans contulerit, nil agit nec sua valebit collatio, sic nec collatio ordinarij valere debet intra sex menses.

Respondeo illa iura procedere quando Papa præstituit certum tempus mandatario, vel expectāti Apostolico, videlicet vt expectās intra mensem acceptet, tunc vt aliquid operetur appositio mensis & temporis, ordinarius non potest durante tempore cōferre, etsi interim cōferat nō valebit collatio, & ita intelligitur d. cle. vna. & text. in d. c. statutum: ita dicunt dom. de Rota decis. cxvij. & decis. ccxl. & decis. ccccl. nota quod in antiq. glo. in §. item voluit, in verbo dirigendum, de collat. in pragmat. & sic intelliguntur illæ duæ decis. Rotæ incipien. cum ad collationem, vna est dccexxxiiij. in antiq. altera in decis. vlt. rub. de præben.

Mandatarius est negligens qui non petit intra sex menses.

Secus est quando non est tempus præstitutum, vt in mandatariis, in hoc regno, tunc si negligenter omittant petere excluduntur, vt in c. si clericus. de præben. in vj. & dicuntur negligentes si non petant intra sex menses. glo. in §. item quod omnia. in verb. scilicet. de colla. in pragma. Feli. in c. capitulum. col. iij. versi. fallit. j. & colum. v. & vj. de rescrip. Ioan. de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in fi. & q. xv. & xxxiiij. & ita est hic mandatarius, qui non petiit beneficium sibi intra sex menses conferri. Ergo postea non potest petere, quia ille ordinarius a quo peteret, non posset sibi conferre, nec executor antequam deuolutum esset ius ad Papam.

Executor quando intra certum tempus conferre teneatur.

Nec refragatur quod executori Apostolico non est præstitutum certum tempus, intra quod

debeat conferre, sicut aliis collatoribus.cap.ij.de concess.præben.glo.in cle.si de beneficio. de præbend.Perus.in c.gratia.de rescript.in fi.respondeo verum esse quando executor potest prouidere de beneficio spectante ad cuiuscunque collationem: secus si certa persona grauatur, vt in mandatis Franciæ: nam tunc non poterit conferre, nisi tempore quo grauatus potuit, vel quando collatio ad Papam deuoluta est. d. cle.si de beneficio. de præbend.hoc expressim docet glo.in verb.respectiue.in §.visum.de collat.in pragmat.vbi plus dicit quod dum mandatur prouideri certæ personæ si illa negligit petere beneficium, habet locũ. c.nulla.secus si executor tantum sit negligens, sicut est in hoc casu mihi proposito, vbi mandatarius non requisiuit beneficium intra sex menses, & sic fuit negligens.

Clausula anteferri.

Et sic quando in mandato est præstitutum certum tempus non potest ordinarius conferre, sed Papa reuocare gratiam potest, vt in c.quædam. de præben.in vj.quod sic debet intelligi, & c.authoritate.de concess.præben.intelligitur, quando Papa concedit secundam gratiam, cum clausula anteferri, quod potest, vt ibidem dicitur, quia non est quæsitum ius illi qui clausulam acceptandi habet, antequam acceptet: ideo Papa poterit interim vel conferre, vel gratiam cum clausula anteferri concedere, & sic intelliguntur prædicta iura: sed in mandatis Franciæ non est statutum tempus: igitur collatio ordinarij interim valet, vt probat d. clem.vnica.de concess.præben.in principio, & Perus.in c.executor.col.ij.illo titu.in vj.

Collatio ordinarij de beneficio patronato negligente patrono.

Item in præsentatione si non fiat intra tempus patronis præstitutum à iure valebit interim collatio ordinarij, licet nullam prosequente patrono, eam dicat.tex.in c.decernimus, xvj.q.vij. & hoc tenet Panorm.& alij, in ca.illud.de iure patron. Roch.Curtius in tract.iuris patronatus. in verb. honorificum.q.j.

Graduato nominato prosequẽte, collatio alteri quàm nominato facta est irrita.

In nominatis etiam collatio facta alteri quàm nominato in tempore illis præstituto irrita est.§. quod si quis cuiuscunque.de colla. in prag.tamen glo.intelligit ibi si nominatus velit, & prosequatur, quia inuito non confertur beneficium, per reg. iuris, & in Concord.in d.§.si quis verò. de collat. Collationes sunt ipso iure nullæ, intelligitur si nominatus prosequatur, alias collatio non est irrita. §.teneantur. de collat.in Concor.quia illa clausula decreti intelligitur si mandatarius, vel nominatus vti velit, cum sit apposita in eius fauorem, vt ibi dixi etiam, quia non est appositum tempus acceptãdi, & declarat tex.in §.fi.illo titul.de collat. ibi prosequentibus: ergo & in mandatariis, idem erit dicendum, cum non sit diuersum ius, nec habeant certum tempus ad acceptandum, sicut nec graduati, nec nominati, vt collatio ab ordinario interim facta valeat.

Nec obest quod si mandatarius venisset intra sex menses quod potuisset annullare collationem ordinarij: ergo & impetrans Apostolicus, cum non debeat esse minoris efficaciæ, quàm mandatarius. Respondeo clausulam decreti esse appositam in fauorem mandatarij, ob id si mandatarius prosequutus fuisset intra sex menses collationem ordinarij nullam reddidisset, quia hoc in fauorem illius introductum est, cui fauori renuntiare potest. c.si diligenti.de foro competen. Sed in fauorem prouisi a Papa non est inductum, vt collatio ab ordinario facta nulla dicatur, ob id cum collatio ordinarij valeat, nisi mandatarius conqueratur non potuit Papa conferre, quia iam erat prouisum sicut dicitur de nominatis, quod interim collatio facta valet nisi nominatus conqueratur, vt supra dictum extitit, & illud beneficium est affectum, quando is cuius interest prosequitur non alius, vtpote à Papa prouisus, & sic intelligitur.c.si capitulo.de concess.præbend. quod dicit affectum esse mandatario beneficium.

Prouisus à Papa non reddit irritã collationem contra suam prouisionem factam.

Nec obstat quod ista renuntiatio expressa, vel tacita mandatarij posset conualidare collationem ordinarij, durante semestri tempore, quo potuit requirere, quia illud esset aperire viam fraudibus videlicet quòd præuentiones Papæ nunquam locum haberent, contra illos, quia videntes se præuentos renuntiarent, exprese, vel tacitè. Respondeo, imo via tollitur fraudibus, quia si collatio nõ valeret intra sex menses, nũquam valeret, & semper essent in facultate mandatarij venire, & sic annullare collationes, etiam post decem annos, quod esset fraudibus viam aperire, & dispendiosæ beneficiorum vacationi fauere. contra c.quàm sit.de elect.in vj. nempè si mandatarius audiretur post sex menses: ita post annum, & aliud longius tempus, & collationes sic essent in pendulo, quod non est aliàs secundum opinionem superius descriptã.

Mandatarius non tollit præuentionem Papæ.

Nec mandatarius tollit præuentiones, quia si ante ordinariũ collatio facta esset à Papa valeret contra omnes.§.declarantes. de manda.Apostolicis, sed postquam ordinarius contulit Papa est præuentus. Ideo conferre iure non potest, igitur collatio ordinarij valebit: & sic cum prædicta opinione superius descripta persistimus, vt mandatario non requirente sibi beneficium conferri, intra sex menses, si interim ordinarius conferat ante Papam, vt valeat ordinarij collatio, & subscripsimus.

Collatio episcopi facta semel nominato vel graduato impedit ne alia fiat.

Secundù an valeat collatio facta ab Episcopo antiquiori nominato, postquam semel contulerat iuniori nominato? Respondeo quod is cui prius fuit facta collatio, licet non sit antiquior, tum quia ista collatio tenuit nominato antiquiore nõ prosequẽte. §.teneantur .de colla.in Concor.vel prosequente, & non iure, quia paria sunt nõ prosequi, & non iure prosequi.arg.l.quoties.ff.qui satisd.coga.sed antiquior & antiquissimus non iure prosequuntur, vtpotè, quia non habent collationem, ab eo qui potuit illis conferre. Nam postquam ordinarius primo collator contulerat nominato etiam inhabili non poterat variare conferendo etiam habili, vel antiquiori, tum quia erat deuoluta potestas ad superiorem, tum etiam quia eodem iure non poterat bis conferre. Cum primo nominato conferendo functus esset officio suo.glo.in §.quod si quis.in verb.eo ipso.de collat.in pragma. & glo. in verbo dispositiones. §. si quis verò.de collat.in Concord.

Ordinarius eodẽ iure conferre non potest.

Concord.vbi tex.vult,quod ad superiorem proximum deuoluatur collatio, qui eisdem personis conferre teneatur,& non dicit quod primus collator possit conferre , gln.ibi plenius elucidat quæ potest videri:ergo ista collatio facta ab Episcopo isti antiquiori non valuit : vnde ipse est sine iure, nam beneficium non potest obtineri sine canonica institutione.c.j.de regul.iur.quæ non est.

Attestatio nobilitatis facta per quinque testes valet, licet testes omnes nō deponāt de vtriusq; parentis nobilitate.

Vltimum dubium est, an valeat attestatio nobilitatis facta per quinque testes, si omnes non deponant de vtriusque parentis nobilitate ? Respondeo valere,per §.cum vero.de collat.in Concord. vbi dicitur quod probatio nobilitatis debet fieri per quatuor testes in iudicio deponētes, sed in hac attestatione sunt quinque testes, ergo sufficit & puto quod tex.ob hoc requisiuit quatuor testes, vt duo deponere possent de nobilitate patris, & alij duo testes de nobilitate matris,cū in ore duorū,&c. & hoc modo probatur nobilitas graduati per quatuor testes,& omnes testes conueniunt ad probationem nobilitatis graduati,& sic debemus intelligere tex.vt minus deroget iuri communi , quam fieri possit:& sic secunda attestatio facta ab ordinario loci siue sit iudex regius,siue non,valet:cum in Concord.non exprimatur.Et non est inconueniēs,quod si habeat duas attestationes,quod iunetur vtraq, si vtrāq; insinuauerit collatori, sicut potest quis duobus iuuari titulis, aliàs poterit se iuuare tantū illa attestatione, quā insinuauerit,vt si secundam tantum insinuauerit illa possit se iuuare, vt plenè scripsi.in d.§.cum verò.de collat.in Concord.in glo.ibi videri possunt,quæ scripsi.

Nominationes sumpta in vniuersitate in qua quis studuit valent.

Item nominationes impetratæ ab vniuersitate Pictauiē.tēpore quo ibi residebat valēt,& gradus, quia non requiritur,quod ibi sumatur gradus, vbi quis maiori tempore studuerit, vel nominationes impetrentur , cum Concordatum ad hoc non astringat,& vbi Concordatum non astringit , nec nos astringere debemus & vbi lex non dicit nec nos.l.de pretio.ff.de publicia.

RESP. XLII.

De mandati materia , in qua quinque quæstiones vtiles discutiuntur.

De materia mādati quinq; quæstiones an comprehendantur in mādato canonici singuli & dignitates.

Agister Ioannes Arnolfus impetrauit mandatum directum capitulo singulisq; canonicis ecclesiæ Bituricensis, quod fuit insinuatum per procuratorē capitulo canonicisque dictæ ecclesiæ,vacauit vicaria post mensem a præsentatione computandum , quæ vicaria tantum spectat ad collationem vnius canonici ratione sui canonicatus & præbendæ , quæ non fuit acceptata per mandatarium. Demum vacauit alterum beneficium,cuius collatio spectat ad decanū habentem collationes decem beneficiorum ratione suæ dignitatis. Item aliud ,cuius collatio spectat ad præpositum habentem etiam collationem decem beneficiorum. Deinde vacauit præbenda pertinens ad collationem capituli dictæ ecclesiæ ,quæ fuit acceptata & requisita per mandatarium:nunc dubitatur de sequentibus.

Primo, an mandatum sit iuxta formam Concordatorum impetratum.

Secundò,an insinuatio valeat.

Tertio ,an beneficium vacans sub collatione singulorum canonicorum debeatur etiamsi non habeant collationes decem beneficiorum.

Quartò an debeatur beneficium quod spectat ad collationem dignitatis decanatus , vel alterius dignitatis,si eidem expressim non sit directum.

Quintò,an præbenda nouissime vacans mandatario debeatur.

Primæ & secundæ simul quæstioni, breui respondeo valere insinuationem cum sit facta capitulo,& canonicis prout in mandato continebatur: nam indefinita æquipollet vniuersali.c.vt circa.de elect.glo.hoc videtur tenere,in §.statuit.in verbo spectat.de collat.in pragma.& qui se refert ad scripturam, videtur ac si illam expressisset scripturā. l.ait prætor. §.j.ff.de re iudic. sed ipse insinuauit capitulo & canonicis,prout in mandato continetur,& in mandato erat capitulo,& singulis canonicis,igitur valet insinuatio.

Item tantum valet expressum sicut tacitum. l.cum quid.ff.si cert.petar.& e contrario : sed quando insinuatur capitulo,& canonicis tantum.idem est dicere sicut si dixisset singulis canonicis : nam capitulum denotat omnes canonicos. Panorm.& alij.in c.Rodulphus.de rescrip.ob id qui voluisset insinuare capitulo sufficiebat dicere simplici capitulo:sed adiecit canonicis vt denotaret quod capitulo in genere insinuat & canonicis sigillatim siue singulis canonicis,& sic hæc insinuatio valebit , ac si expressum esset capitulo & singulis canonicis.

Beneficium spectans ad canonicorū collationem an mandatario debeatur.

Tertio dubitatur an beneficium spectans ad collationem singulorum canonicorum debeatur? Respōdeo quod non,si quilibet canonicus non habeat collationes decem beneficiorum,quia aliàs in hoc regno grauari non possunt.§.j.de mand.Apostolicis:sed singuli canonici vt prætenditur , non habent nisi collationem vnius vicariæ : ergo non comprehenduntur etiam de iure. glo.in cle.j.in verb.incerta.de præbend.ne tenuis vitæ homines vnico lumine priuentur. l.illicitas. §.ne tenuis. ff. de offic.præs .Fel.in c.j.nu.9.& in nostra correla. xxiij.de rescrip.

Vel nisi conferrent nomine capituli , vel præsentarent vt hebdomadarij in illa hebdomada, quia tunc cum nomine capituli hoc faciant capitulum fecisse videtur , vt scripsi plene in forma mandati. in glo. singulisque canonicis. in Concord.Franciæ.

Nec refragatur,c.fi.de præben.in vj. vbi quando mandatum est directum capitulo, singulisque canonicis communiter vel diuisim,tunc compræhendit singulos canonicos. Respondeo esse verū, de iure tamen Concordatorum est taxatum , vt non possit grauari aliquis collator, si non habeat collationem decem beneficiorum.§.j. de mandat. Apostolicis.in Concord.& ibi declaratur in glo.

quinquaginta: ergo singuli canonici non erant grauati per hoc mandatum nisi decem haberent collationes beneficiorum, vt est etiam in pragma. sanctio. §.non tamen intendit.& §.item voluit. de colla. [illegible] pragmat.& in ordinat.Reg. rub.de mandat.Apostol. Quamobrem vicariæ spectantes ad collationes singulorum canonicorum non erant tantum istæ affectæ ratione sui mandati: ergo eas vel al[illegible] [illegible] acceptare non tenebatur.

Beneficia ad singulos spectantia an in mandatis comprehendantur.

Quarta quæstio est, an compræhendantur beneficia spectantia ad collationem singulorum ratione canonicatus, seu dignitatis. Respondeo quod non, quando dignitas non erat expressa in mandato, & [illegible] [illegible]tum non erat illi dignitati directum. c.si de præben.in vj.ibi ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum quæ non [illegible] ex eisdem canonicis obtinent, in ipsa Ecclesia ad eorundem collationem spectantia mandatum huiusmodi minime se extendit, sed in hoc mandato non est expressa dignitas, sed tantum canonicatus ergo beneficia quæ conferuntur ratione canonicatus compræhenduntur, non alia quæ ratione dignitatum conferuntur: nam expresse requiritur quod mandatum illi dignitati dirigatur, glo.in §.statuit.in verbo spectat. de collat.in pragma. Nam quamuis dirigatur mandatum capitulo ratione illius dignitatis, non est de capitulo, sed ratione canonicatus, quia habentes [illegible] [illegible] in Ecclesia de iure non sunt de capitulo, [illegible] [illegible] sint canonici. Panorm.in primo not. [illegible] [illegible].de maiorit.& in tertio notab.c. audit[illegible] [illegible] elect. Dec.in c.eam te.notab.ij.de rescri. facit [illegible] dilecto.de præbend. vbi fit mentio de Archidiacono & capitulo, si Archidiaconus inclusus fuisset in capitulo non fieret ibidem mentio specialis, vel [illegible] fieret. glo.in §.primo.in verbo. collegium.de elect.in pragma.& sic est diuersa ratio inter præbendas & dignitates, per prædicta, quia licet quis [illegible] iure suo conferat, tamen capitulum est grauatum, & non dignitates, quæ non sunt de capitulo, vt supra dixi. & in tract.de nomina[illegible] [illegible]ium.[illegible] ideo solent mandata dirigi singulis personis, [illegible] singulas dignitates compræhendit.g[illegible] in verbo spectat.in fi.§.statuit.de colla.in pragm. sed [illegible] [illegible] [illegible] non est directum nisi capitulo & [illegible] ergo non compræhendit dignitates. [illegible] [illegible] c.eam te coll.ix.versic. [illegible] [illegible] [illegible] ergo dictus mandatarius non debuit [illegible] [illegible] beneficia spectantia ad col[illegible] [illegible] canonicorum diuisim, si non erant de[illegible] [illegible] [illegible] beneficia spectantia ad [illegible] [illegible] vel præpositorum, etiam si [illegible] [illegible] beneficia in sua collatione, quia mandatum non erat [illegible] directum, & mandata [illegible] [illegible] c.[illegible] de præbend.in vj. Io[illegible] Va[illegible] [illegible] c.in [illegible] in fin. ergo non [illegible].

Item non [illegible] grauari [illegible] mandatum non fuit directum [illegible] c.eam te.de rescrip. sed non fuit directum dignitatibus, ergo dignitas non debet grauari: nam expressit canonicos dicendo singulis que canonicis: ergo de dignitatibus noluit intelligere, aliàs expressisset, sicut canonicos expressit. ca.ad audientiam.de decim.

Item, quia non fuit insinuatum, & præsentatum dignitatibus, sed tantum capitulo & canonicis: ergo non afficientur beneficia spectantia ad collationes dignitatum.

Nec obstat quod glo.notat. in d.c.vlt.in fi.de præben.in vj.vbi etiam supplet dignitatem, quia illa glo.communiter reprobatur, & licet clausula in fine posita ad omnia referatur. l.talis scriptura. ff.de lega.primo, tamen nisi ex dispositione legis aliter appareat non referetur, sed legis dispositio erit seruanda. l.non aliter. ff.de lega.iij Corn.consil. ccc[illegible] in hac col.ij. volum.j. vel quando est facta diuisio per paragraphos glo.in c.fi.de postul. prælat.in vj.sed in dicto ca.fi.aliter apparet: nam dicitur tunc de beneficiis quæ ad ipsorum collationem pertinent ratione huiusmodi præbendarum: ergo ratione dignitatum non, quia de vno exprimit, ergo de alio negat. l.cum prætor. ff.de iudic.c.nonne.de præsump. & ibi est facta diuisio per paragraphos, vt dixi.

Item quando redderetur absurdum non referetur clausula vltima ad omnia tex.in c.Ecclesia. ij.de elec.c.cum dilecti.de donat.Iaso. in l.prima. C.de liber.præter.sed absurdum esset quod in d.c. fi.ad omnia referantur: nam grauaretur qui non esset expressus. Et sic is quem Papa noluit grauare grauaretur, & mandata quæ sunt stricti iuris extenderentur contra iura, quod non est dicendum, quia absurdum.

Itē quādo mandatū dirigeretur canonicis grauaretur prælatus qui esset in Ecclesia canonicus.c. postulastis.de cōcess.præb.c.à collatione.de appel. in vj.& omnis alia dignitas, quod non est dicendum, vt not.in dicto c.eam te.de rescript. Imo si grauet canonicos non videtur grauare Archidiaconos, vel alias dignitates, sicut si eximat canonicos, non videtur eos eximere, nisi quatenus concernit canonicatus illius Ecclesiæ non alias. c.cum cappella.de priuileg.

Item, quando vult Papa grauare dignitatem eam exprimit. c.post electionem, & ibi Imol.de concess.præben. saltem dicendo singulis personis, vt ibidem dicitur, quod in ipso mandato non fuit factum: ergo non censetur grauatus habens dignitatem nisi in mandato sit illa dignitas expressa, nec [illegible] [illegible] inexprimere singulis canonicis, [illegible] [illegible] fuerunt Domi.de Rota decisi. ccccl[illegible].

Nota in d[illegible] [illegible] in antiq.vbi multa iura ad hoc proposit[illegible] [illegible] [illegible] adducit. itadem Ioan.Andr. in nouell. dic[illegible] glo.suam debere negatiuè legi. ibi præbendarum non dignitatum, vel officiorum. idem tenet Cosma Guimier, in sua glo.in verbo co[illegible] [illegible] §.primo.de elec.in pragma. & clarius in verbo spectat. §. statuit. de collat.ibidem. idem tenent Guilliel.de monte Lauduno. Domi.Ioan.Vanq[illegible]. & Imol.relatus per eos in dicto c.fi.per c.eam te.de rescrip.& Perus.videtur sequi quamuis distinguat.

Item Papa nec intendit grauare vnam dignitatem,

Mādatum capitulo directum non extenditur ad dignitates nisi exprimantur. tatem sed totum capitulum, quia eidem capitulo direxit,& mandatum capitulo directum non officit singulis.c.cum in illis.§.fi.de præbend.in sexto. Et licet collatio pertineat ad decanum vel præpositum,tamen ipsi non dicuntur concedere tanquam capitulum,vel authoritate,seu vice capituli,sed ratione suæ dignitatis,& aliud est factum capituli,aliud singularum personarum.l.ij.& l.sicut, §.primo.ff.quod cuiusque vniuersi no. l.sed si hac. §.qui manumittitur.de in ius vocand. Ideo quod faciunt ratione singulorum non continetur in mandato.

Item ponderanda sunt ista verba huiusmodi præbendarum posita in dicto c.fi. nam demonstrant ad præbendas tantū referri, cum dictio huiusmodi demonstret ad præbendas tantum extendi,& non ad dignitates, quia ratione præbendarū, & canonicatuū sunt de capitulo, vt supra dictum extitit,facit c.is cui.de præben.in vj.

Itèm præpositus non vocatur canonicus, c.literas.ibi præpositus quondā simplex canonicus,&c. de conceß. præbend. nec ratione suæ præbendæ conferr:ergo,&c.

Communio inter Ep(iscopum) & canonicos nō inter Episcopum & dignitates. Item communio est inter Episcopum & capitulum,id est canonicos eiusdem Ecclesiæ.c requisisti.de testam.non verò inter Episcopum, & alias dignitates ecclesiæ, & Episcopus & canonici faciunt vnum corpus,ita quod Episcopus est caput, canonici membra.c.nouit. c.quanto, de his quæ fiunt à præl.nil dicitur de Archidiacono, vel de alijs habentibus dignitatem in Ecclesia: ergo illi sub capitulo non comprehenduntur: quare concludo quod beneficia ad collationem decani, vel præpositi spectantia, ratione suatum dignitatum, non comprehenduntur in isto mandato. ideo iste potuit præbendam acceptare, quæ est eidem debita & a secta ratione sui mandati.

Mādatum valet etiā si non sit expressa præbēda & canonicatus. Et, an recusante patrono præsentare executor possit conferre. Parisiensium breuitatem insequens primo quæstioni mihi propositæ quæ est talis, an mādatum Abbatissæ directum impetratum per clericum sæcularem,in quo non est facta mentio de canonicatu & præbenda valeat. Respondeo quod sic, si aliud defectum non habeat quia in mandato non debent apponi verba superflua, nec illa quæ nihil operarentur.arg.l.si quando.ff.de leg.primo. nam quodlibet verbum in mandato, vel alia dispositione debet esse cum ministerio operandi, Bald.in rub.C.de contrah.emp.q.ix.sed nihil operaretur desuper clausulam de canonicatu & præbenda,cum Abbatissa nō conferat canonicatus,nec præbendas. ergo illa omissio non vitiat, quia non est verisimile quod Papa velit grauare mandatarios,vt superflua exprimant,cùm illa tollat in procemio Decretalium & se[...]: & Imperator reucat in procemio instit.& in prima const.C. vnde decidit gl.in forma mandatorum, in verbo vestræ.in Concord.quod si mandatum dirigatur Abbati non habenti collationem nisi in sua Ecclesia, non erit necessariò apponenda illa clausula, vel alterius Ecclesiæ, quia esset superflua. Sic nec in hoc mandato erat necesse apponere illam clausulam de canonicatu,& præbēda. &c.

nec de creatione in canonicum ad effectum si nulla in dicto monasterio sit dignitas,quæ soleat conferri canonicis,postquam ibidem nulli sunt canonici,& in mandatis regularium, ista non sunt eadem ratione exprimenda,vt est glo.in forma literarum executorialium,in verbo conuenieus: vbi alia dicuntur.

Nec refragatur quod non sit expressa dignitas, quia lac esse, tamen beneficij appellatione venit etiam dignitas.glo.in c.primo. de regul.iur.in vj. & cle.auditor.de rescript. vel quia nulla erat ibidem dignitas,& sic fuit pronuntiatum arestum in magno consilio præsente dicto Cancellario, & pluribus magistris libellorum,ac consiliarijs magni consil.j in causa præben. Agenen. pro Arnaldo Gabriellagues contra Petrum Gineste canonicum Age[n]e.hoc anno 1536.in mense Ianuario relatore d.Portalesio nunc consiliario Tholosano,quod modicus defectus non vitiat dummodo non fuerit necessarius, & sic non contrauenit d[ecla]ratoriæ Regis alias publicatæ, de qua scripsi in dicta forma mandati.

Nec obest,quod si seruata forma non fuerit actus est nullus.l.cum ij.§.si prætor.ff.de transact. l.prima.de liber. & posth. quia verum est forma necessaria,sed superfluitas non est forma,sed tantum verba necessaria: vt videtur not. Feli.in ca. cum dilecti.de rescrip.nam forma in dubio referri debet ad qualitates personarum. l.plenum. §. eq uitij.ff.de vsu & habit.Bart.in l.si non sortem. §. libertus.de condic. indeb. sic iuxta qualitatē personarum mandata impetrentur, & hoc dicitur in Concord. In fine literarum execut.manda.vbi sic dicitur, pro regularibus autem similis forma illis conueniens detur, & sic videtur voluisse Papa & Rex, quod conueniens forma seruetur, & sic inspecta qualitate personarum:nam forma posita in Co[n]cord. est data sæcularibus:& quando dirigitur ad sæculares,sed nō pro regularibus,vel quando dirigitur ad regulares, pro sæcularibus nisi conueniant:& ista est conueniens: ergo & quia à styl[o] Romanæ curiæ non deuiat, qui maximè est sequendus.c.ex literis.de consti.c.quàm graui, de crimi.falsi.

Secundum dubium est,an patrono cui dirigitur mandatum recusante præsentare possit executor prouidere, vel tantum præsentare debeat? Et respondeo,quod executor formam sui mādati sequi debet.c.cum de non sacerdotali. de præbend. in vj.sed in literis executorialibus mandatur quod si Abbatissa & conuentus conferre, & assignare, seu præsentare recusauerint,seu distulerint,aut ad hoc faciendum negligentes fuerint,beneficia cum omnibus iuribus,per executorem conferri & assignari,& de illo prouideri:& sic executor iuxta formam sibi datam conferre potuit:non solum præsentando non consulere eidem. c.ij capitulo. de conceß.præben.in vj.Innocen. Panor. & alij in d. c.super eo, qui in hoc casu prius executor dicitur quam iudex,& ne mandatum sit sine effectu,si non posset plene prouidere secus est in rescripto iustitiæ, de quo in d.c.super eo.Imol.ibi. Et quia *Executor mādati apostolici quomodo debeat procedere.*

conferre Ecclesiam est fauor diuini cultus, ne diu Ecclesiæ vacent: ideò est ampliandus. c. ex parte. de constit. & sic fuit iudicatum in Senatu Diuionen. quia non mandatur in forma executorialium, quod præsentet. Ideo formam mandati nō debuit transgredi, & quia præsentando, si iussit ttens recusaret, vix posset executor postea conferre, quia fructus esset officio suo præsentando. c. in literis. de offic. deleg.

Item præsentando non dedisset beneficiū cum omnibus iuribus: nam potuisset Episcopus præsentatū recusare: & in literis executorialibus mandatur prouideri cum omnibus iuribus, ergo præsentatus non potuit recusari.

Præterea esset magnus circuitus: ideo ad euitandum illum circuitum concludo executorem potuisse conferre, & collationem suam valere, maximè quia Episcopus iam aliū instituerat. arg. cle. auditor. de rescrip. vbi auditor in curia deputatus, vt cognosceret cui esset de iure debitum beneficium, postquam pronuntiauerit alicui debitū poterit illud conferre absque alia commissione, vt euitetur circuitus: nam iura multa concedunt, vt circuitus vitetur. de quibus, in l. cum fundus. §. ferriū. ff. si cert. petat. & in l. dominus. de cōdic. indeb.

Non obstat. c. super eo. de offic. delega. vbi non est intentionis Papæ, vt præiudicium generetur Episcopo instituenti: ideo præsentādus est illi qui instituendus fuerit. Respondeo ibi loquitur quando Papa committit causam inter partes, quia tunc non intendit alicui præiudicium facere, secus si Papa faciat alicui gratiam motu proprio, vel de plenitudine potestatis, quia tunc executor poterit cōferre, & alia facere, cū sit datus ad prouidendū.

Litera de perinde valere post mandatum nullo modo petrata nō valent. Tertium dubium est an literæ perinde valere profint quando mandatum non est impetratum iuxta formam? Et respondeo quod non, quia in Concord. in titul. de mand. Apostolicis. in §. 1. conuentum fuit inter Papam & Regem quod Papa possit gratiam Ecclesiam, in mandatis iuxta formam descriptam. in Concord. ergo contra illam formā nō potest: nam frustra fuisset scripta forma si non observata ut, nec obuiaretur litibus. contra te. bi dicentē esse introductā, vt litibus obuietur.

Item sicut vna pars non potest à contractu altera inuita discedere. l. 1. & seq. C. quando liceat ab emp. disced. l. sicut. de acti. & oblig. ita nec hic potuit altera pars, sibi ita forma recedere, & sicut vna pars non posset immutare totam formam, ita nec partem, vt patet in rub. de forma & irreuocab. Concord. stabil. vbi aliundè scripsi: & quia est bonum argumentum totius ad partem. l. quæ de tota. ff. de rei vend. c. pastoralis. §. item cū totum. de offic. deleg. & sic concedendo ita rescripta perinde valere: nunquam obseruaretur forma, ideo non *Instrumentū insinuationis mandati conscriptū per notarium excommunicatū an sit validū.* obstante dicto rescripto perinde valere mādatum contra formam in Concord. descriptam impetratum est nullius momenti.

Dubia proposita per aduersarium extinguenda sunt. Primum quod Petrus Bertier notarius Apostolicus erat excōmunicatus tempore insinuationis mandati, & tamen scripsit instrumenta præsentationis mādati & requisitionis factæ per Laurentium Bernard mandatarium, seu eius procuratorem, ob id non valet, nec præsentatio mandati, nec requisitio.

Ad hoc respondetur, quod d. Bernard ignorabat cum esset Romæ excommunicationem d. Berthier notarij, & verisimile est, quamuis vt prætenditur esset notoria in ciuitate Heduēsi, tamen non erat notoria Romæ, vbi degebat d. Bernard, & in dubio ignorantia præsumitur, per l. verius. ff. de proba. maximè de his quæ in loco lōginquo fiunt, c. quanto, vbi not. de præsump. & quamuis scius fset quod non, tamen instrumenta confecta per d. Berthier etiam excōmunicatum, non minus valerent, per glo. & doct. in c. decernimus. de sentent. excommunicat. in vj. Et valerent instrumenta facta ab excommunicato, nisi per sententiam sit condemnatus, vt instrumēta cōficere non possit. Asserit Innoc. & Ioan. Andr. in c. pia. de excep. c. ... s, cccxlviij. vbi Archid. Nam in extrauagantibus, secundum eos, ista excommunicatio, non est magni momenti ad annullandum instrumenta confecta per excommunicatos, quandiu toleratur, maximè in Francia, vbi in curiis secularibus non solet recipi excommunicationis exceptio. & sententia Ioan. Fab. in §. fi. de curat. in instit.

Impetratio excommunicati pro alio commendata valet. Imo excommunicatus impetrans beneficiū nomine alieno, videlicet alicuius non excommunicati caritatè facit, & valet eius impetratio. gl. in c. ... sulti. de procurat. facit l. quæsitum. ff. de in ius vocand. de Rota decis. ix. vtrū rub. de resc. ip. & per hæc satis est. Respondeo ad primū dubium, videlicet quod excommunicatus Berthier instrumēta requisitionis & insinuationis conficere potuit, quia per sententiam non erat cōdemnatus, vt nō posset cōficere instrumenta: ergo interim poterat facere.

Quando in mandato nō est expressum officiū an valeat. Ad secūdum dubium vbi pars dicit non valere mandatum eò quod in illo non est expressum officium, & mandata debent esse generalia. Respondetur quòd in illo monasteno monialium non est aliquod officium Ecclesiasticum: ergo non fuit necessaria expressio officij, quia supra illud exprimi non debet, vt scripsi in glo. vest. ... in forma mandati Apostolici in Concord. & alias consului.

Nec refragatur quod non sit secundum formam, quia imo est, cum non sit aliquod officium in dicto monasterio monialium, quod viris conueniat. Etiam certa forma mandatorum pro secularibus, quando dirigitur regularibus non est data, in Concord. nec ab hoc ideo non potest dici omissa forma, quia omissio præsupponit esse. c. ad dissoluendum. de despons. impub. & sufficiat quod conueniat formæ Concordatorum, & non potest dici, quin sit conueniens in quibus potest esse.

Officium ecclesiasticum quomodo cognoscatur. Item officium antequam debeatur mandatario requiritur quod sit officium ecclesiasticum quod cognoscitur si sequentia in eo sint: primò, si conferens sit persona ecclesiastica, quia laicus non potest de iure communi beneficia conferre. c. si quis deinceps. & c. si quis nullus. xvj. q. vij. & ibi glo. in summa.

Secundò

Secundò requiritur quod persona cui assignatur, sit persona ecclesiastica, quia officium ecclesiasticum, & beneficium soli clerico confertur. c. cum adeo de rescrip. c. ex literis de transac. vbi eo quod mandatur prouideri clerico, intelligitur de officio ecclesiastico. c. si. de præbend. in vj. clemē. vt hi qui. de ætat. Ancha. in clemen. per literas. de præbend. ideo Papa mandauit prouideri isti Bernardo clerico: ergo voluit vt illi prouideretur de officio ecclesiastico, & non de officio matriculariæ, quod non est ecclesiasticum, cum sit solitum laicis conferri, vt apparet in persona cuiusdam lathomi laici qui solebat illud possidere, quod non potuisset facere si fuisset officium ecclesiasticum. arg. c. cum causam. de præscript.

Tertio, requiritur quod illud officium habeat aliquid spiritualitatis annexum, alias non dicitur officium ecclesiasticum, & non debetur mandatario, nisi propter diuinum officium detur. c. final. de rescrip. Barba. in c. in nostra. num. 74. cum sequ. de rescript. sed istud nihil spiritualitatis habet annexum, ergo mandatario non debetur, nec poterat illud acceptare, vel requirere sibi conferri.

Quarto cognoscitur officium ex modo prouidendi quia si ecclesiasticum sit purè & sine conditione conferri debet. c. ex parte. primo de offici. deleg. c. si quis dator. & seq. c. & si quis obiecerit primo. q. iij. Anchar. in regul. j. col. j. de regul. iur. in vj. patet ergo ex modo prouidendi, quod est quoddam officium alienabile. Nam in eius collatione fuit dictum, promittis quod dictum officium non resignabis neque alienabis absque voluntate nostra, vt de ipso ad nutum valeamus disponere. Primò prohibet ne resignetur quod non potest fieri in beneficio ecclesiastico. Hostiens. in summa de renunci. cum dependeat a voluntate superiors. c. admonet. de renunciat. Item prohibetur alienari, certum est quod beneficia citra symoniæ labem non possunt vendi, vel alienari. per tot. titul. de symon. ergo hoc officium non est ecclesiasticum. quia hoc nō fuisset expressum.

Quinto, cognoscuntur beneficia ecclesiastica, eò quod sunt perpetua, ad est ad vitam eius cui conferuntur. c. præcepta lv. distinct. & istud officium est ad nutum, ergo non est beneficium ecclesiasticum.

Sexto, officium seu beneficium ecclesiasticum ad tempus vel sub conditione conferri non potest. c. si gratiosè. de rescript. in vj. alioqui est symonia. c. cum pridem. de pact. c. quàm pio. j. quæst. j. Barbat. in clem. causam. col. ij. cum sequ. de electio. sed istud officium datum est sub conditione quod non permutetur nec alienetur: ergo non est beneficium ecclesiasticum: & sic mandatarius non debuit nec potuit illud acceptare, cum sibi non deberetur vt scrip. in tract. nominat. quæst. xv. num. xj. versic. ul. v. non comprehenditur.

Item quod non sit officium ecclesiasticum probatur ex registro, vbi alia beneficia ecclesiastica sunt descripta, & istud non est inscriptum, ergo non est officium ecclesiasticum: quia sicut per registrum collationum probatur aliquem non habuisse collationem. Felin. in c. illud. col. iij. de præscript. ita probatur negatiua. Bald. in l. actor. C. de probation.

Item dictum officium etiam si esset ecclesiasticum, quod non est, tamen non vacauit post mensem a die præsentationis mandati: & sic non erat affectum d. Bernard mandatario, cum beneficia non sint affecta mandatariis, nisi post mensem a die præsentationis mandati, vt patet in d. forma mandati, ergo non potuit d. Bernard illud officium acceptare, etiam si fuisset ecclesiasticum. Et sic concluditur quod non solum recredentia, sed etiam plenum possessorium, per supremam curiam debet d. Benard mādatario adiudicari, nō obstātibus deductis per aduersarium, & sic puto iuris esse, & subscripsi hoc anno 1540. die 5. Aprilis ante Pascha.

Vltimo, per supradicta non videtur affectum officium, quod vocant *de Chandelle*, mandatario, si non sit annexum beneficio ecclesiastico, & non fuerit collatum tanquam tale per 40. annos. c. cum de beneficio. de præbend. in vj. tum quia non erat officium ecclesiasticum perpetuum de quo mandatur prouideri in mandato, & officia quę ad tempus dantur non debentur mandatariis nec nominatis. c. præcepta. 55. dist. Doctor. in c. quia sæpe. de præb. in vj. dixi in tracta. nominat. q. xv. tum quia officium quod cadit in laicum non comprehenditur sub mandato glos. & ibi doctor. in c. cum M. in verb. receperunt. de constitu. quia postquam scribitur pro clerico præsumitur mandari de beneficio vel officio ecclesiastico. c. final. de præbend. in vj. glos. in §. volumus. in verb. beneficia ecclesiastica. de collat. in Concor. d.

Item tunc demum dicitur beneficium ecclesiasticum vel officium deberi mandatario quando habet aliquid spiritualitatis annexum. Barba. in c. in nostra. num. 74. cum seq. de rescript. dixi in tracta. de pacific. possess. num. 287. sed hoc officium non habet quidquam spiritualitatis: ergo non erat mandatario affectum.

Adhæc non potest dici officium ecclesiasticum vel beneficium ante Episcopi approbationem. glo. in §. declarantes. in verb. cætera. de mandat. Apostolicis. in Concord. Felin. in c. ex parte. supr. de rescript. col. j. *Et par ainsi le deduct office de Chandeles lequel pouuoit estre conferé aussi bien à vn lay qu'à vn clerc, & qui n'a point de spiritualité, & qui n'est fondé de l'Eglise ne du Pape n'est affect au mandataire frere Loys nepueu religieux, & ainsi pouuoit accepter le prieuré Maillhec: & si partie aduerse dit estre fondee, le doit prouuer.* [Itaque dictum officium de Chandelle, quod tam laico quàm clerico conferri poterat, & quod quidquam spiritualitatis non habet, neque ab Episcopo vel Papa est institutum, non est affectū mandatario, fratri Ludouico nepoti religioso, atque ita id acceptare potuit prioratū de Maillhec, & si pars aduersa se fūdatū esse dicat, id probare debet.]

RESPON. XLIII.

De Priore & subpriore.

Priori an officiũ subprioris debeatur in vim mãdati.

Vidam religiosus prior monasterij impetrauit mãdatum directum Abbati,& conuentui . . . ordinis, cuius est prior, . . . tinuaui que dictum suum ma. . . ac post mensem a die insinuationis vacauit be. . . ium,seu officium subprioris : quæritur,an illi mandatario debeatur ? Videtur quod sic,quia quodlibet beneficium ac officium est affectum : ergo & illud , & maxime quia mandatum est,vt esse debet in genere generalissimo.vt patet in for.ma mandat.in Concord.

Item officium est perpetuum , ergo debetur.c. præcepta.50.di. . . & regul. nter omnia beneficia mandat . . . debentur. vt patet in §.declarantes. . . ma. . . at.Apostolicis.in Concord.vide Card. . . consil.96.videtur & consil. xlij.

Contraria pars vera est , quia in dubio quando Papa mandat prouideri vni canonico in Ecclesia nostræ dominæ de primo beneficio , non censetur mandare isti prouideri de alio canonicatu & præbenda si prius vacet : quia duas p. . . bendas sub eodem tecto t. . . ner . . . non potest. c. literas. de concess. præbe. . . doctor.in clem. fin.de præbend. c.neminem.lxx.distinct.

Præbendæ duæ sub eodẽ tecto non possunt obtineri.

Itẽ d. . . spẽsat⁹ vt duo beneficia sub eodẽ tecto obtinere . . . posit , non potest habere cantoriam & suc. . . ntoriam,prioratum & subprioratum , & alia in. . . . . repugnantia , nec possunt in vno residere subiecto repugnantia.l.vbi repugnantia.de regul. iur. q. quis sit . . . ctor & succentor repugnat,& quod quis . . . prior & subprior repugnat . . . quia subprior vel succentor est . . . tus , vt absente priore vel cantore . . . fungatur vice . . . us : vnde cum ista duo iura concurrerent in vno , Ecclesia detrimentum pateretur maximum , & tolleretur fundatio quæ ad hoc creauit officia vt absentiam maiorum supplerent minores.

Repugnantia beneficia in vna & eadem persona.

Item ratione quodammodo naturali repugnat quod quis primum teneat locum , & alium post e. . . m & quod quis sit miles auxiliarius & primus, vel quod sit tertius & primus & secundus.

Item non potest quis esse Rex & locum tenens eius vel rector & vice rector.doctor.in l.sed etsi.in fin.ff.de . . . ius voc . . . nd.

Item Papa legislator, nec Deus ipse vult actum repugnantem producere.c.si Paulus.xxxij. quæst. v.Angel.consi. . . lxxxvij.hic punctus prima fronte refert Decius in l.vbi repugnantia.ff.de regul. iur.

RESP. XLIIII.

De executorialibus literis in mandatis.

An mandatum & litera executorialis debeant præsentari.

Vper illa quæstione an ambę literæ sint præsentãdæ vltra ea quæ scripta in forma mand.in verb.præ. . . ntes.in Concord.dico executoriales literas non esse ex iurium necess. . . tare præsẽ. . . ndas.hoc probat text. formalis.in ea. duobus.ibi,priusquam alius eis ad quos spectat canonicorum receptio & collatio prębendarum suas præsentauerit l. . . eras.de rescript. in vj. & sic eis ad quos spectat collatio & receptio præsentari debent literæ,sed ad executorem non spectat canonicorum receptio,ergo illi non debet fieri præsentatio, nec literæ executoriales præsentari.

Nec refragatur text.in c.si capitulo. de concess. præbend.in vj. ibi per solam illorum præsentationem:ergo vtræque literæ præsentandæ sunt, ille text. non vult hoc dicere sed dicit quod si scripta Papæ fuerint directa capitulo per illorum scriptorum præsentationem , affectum est beneficium absque executoris insinuatione:& sic nihil dicit de literis executorialibus,sed de scriptis Papæ,scilicet mandati.

Item quando diceret per præsentationem illorum s. . . cet mãdati & executorialium beneficium esse affectũ : ergo absque insinuatione ambarũ literarum non erit affectũ:non sequitur nec concludit quod ambæ literæ sint præsentandæ . sed si fuerint præsentatæ afficitur beneficiũ : primo vacaturum, & argum.à cõtrario . . . valebat, cum cõtrariũ tamen aliquando in iure reperiatur maxime.in d. c. duobus.sed per præsẽtationẽ illorũ scriptorũ Papæ iure desinur cui sit adiudicanda beneficij collatio.

Præterea cum . . . d dubium sit in iure nos standum . . . de . . . rationi Concordatorum & or. . . inationum re. . . ar . . m quæ semper loquuntur in præsentatione . . . teratorum mand. . . vt . . . simul notant doctores . . . c. R. . . nutius de testamẽt.quando est in iure c. . . . dubium, . . . c . . . . co stamus si hoc declaret. sic & hic ma . . . me in Francia , & quamuis . . . . rentur iura volentia tam mandatum , quàm l. . . . s executor . . . les præsẽ . . . . . d is esse intelligitur re. . . ere do . . . g . . . la singulis. c. cum singula.de præb. in vj. . . . ldicet quod literæ mandata . . . sint præsentandę coll. . . tori . . . ecutoriales executori, vel vt dix. . . in d.glos.præsentes.

Item . . . ti. . . st quod illis debet fieri præse. . . tatio quibus literæ diriguntur.cap. si quando ibi dirigimus.& c.cum adeò.& c. constitutus.de rescrip. & hoc est vt ille non possit prętendere ignorantiam voluntaris Papę & mandati,& vt prouideat mandatario iuxta Papę mandatum.d.c.si quando.& c. cum adeò.

Sed literę executoriales non diriguntur collatori,ergo non debẽt eidem pręsentari alioqui frustra , quia necessaria tantum insinuari debent. Et quod non d. . . antur,probatur in ca.ex insinuatione.de . . . script.a tas sequeretur absurdum , quod si non esse. . . t exec. . . toriales , quod non valeret mandatum quod est contra iura . . . am olim dabantur literæ . . . oitoriæ & demum præceptoriæ. c. capitulum.de re. . . ip. quibus si ordinarius obtemperabat nulle erant executoriales:er. . . o . . . . llę pręsentabantur . . . & sic nec . . . debent pręsentari post. . . uam . . . a no. . . inuenimus immutata : nam quod non mutatur cur stare prohibetur?l.pręcipimus.C. . . e appella.

Insinuãtur literæ executoriales executorĩ non collatori.

Item exec. . . . . . sunt inuentę vt executor negligente o . . . . . . vel nolente conferre conferat : ergo pręsentatio est facienda executori non

verò

verò collatori cum non possit cogere seipsum, & eidem non diriguntur executoriales.

Nec refragatur quod si executoriales non fuerint præsentatæ affectum non est beneficium nisi in tribus casibus.

Primus, quando decernit irritum. c. si soli. de concess. præbend. in vj.

Secundus, quando executor insinuat potestatem, & inter dicit ordinario.

Tertius casus quando est receptus in canonicum. d. c. si soli: ego non video quod præsentatio executoriali um afficiat beneficium.

Imo eo quod quis est receptus in canonicum beneficium in vim mandati est affectum. vt d. c. si soli. ergo literæ executoriales non sunt præsentādę.

Item literæ executoriales nō afficiunt nisi quando executor insinuat potestatem, & interdicit ordinario ne conferat. d. c. si soli. & sic non per literarum executorialium præsentationem, & ibi loquitur de executore dato ad compellendum ordinarium, non de dato negligente ordinario, vt est in hac forma. vide c. ubi qui. de rescript. in vj.

Item siue fiat mentio, siue non in literis mandati de executorialibus nulla earum debet fieri præsentatio, tum quia iure non cauetur tum etiam quia si mentio in literis mandati fieret de executorialibus potius venirent præsentandæ per authent. si quis in aliquo. C. de edend. quamuis glo. in verb. ipsorum. in d. c. si capitulo teneat cōtra, cui respondeo, & ita dixi in glos. Concord. in forma manda. in verb. præsentes.

RESP. XLV.

Procuratores constituti a mandatario.

Mandatarius constituit procuratores ad præsentandum mandatum, requirendum primum beneficium vacaturum, & ad acceptandum. Vacarunt per mortem vnius duo beneficia, quæsitum fuit, an possit procurator minus acceptare. Breui respondeo non posse, postquā in mandato est apposita clausula motus proprij tunc electio est in potestate mandatarij, vt eligat maius. c. si pluribus. de præb. in vj. ideo non potuit procurator minus optare.

Itaque cum mandatarius potuisset eligere maius, verisimile est quod illud elegisset, quia qui videt vtilius, & sumit deteriora, absit illi radius luminis absque mora vt refert Accurs. in §. cæterum. quod cum eo in insti. d. cens stultum esse, qui hoc facit. Ideo Domini voluntas erat, vt procurator eligeret primum vtilius sibi, & procurator fecit contrarium. Ideò non potuit nocere mandatario veniendo contra suam voluntatem.

Item in optione requiritur speciale mandatum, cum agatur de alienatione alterutrius non optat, & in alienatione requiritur speciale mandatum. l. si procurator. ff. de condict. indeb. sic & in optione quia optando minus videtur tacite resignare melius, & ipse procurator non habebat hanc potestatem resignandi ideo nec optandi minus.

Non refragatur quod procurator habuerit potestatem acceptandi, & sic potuit acceptare minus, quia imputari debet ei qui talem elegit, & de se queri debet. arg. §. fin. pro socio. in instit. Respondeo, acceptare quidem potuit sed non optare: iam acceptatio in vno habet locum, optio in duobus vel pluribus. l. j. & l. si Pamphilo. ff. de optio. lega. & Laurent. Valla hoc etiam tradit, ideo si non vacasset vnum beneficium procurator illud acceptare potuisset, sed quando duo vacarunt non potuit vnum optare sine speciali mandato.

Præterea optio est quædam voluntatis declaratio, videlicet quod dominus vult illud: sed declaratio voluntatis non potest fieri sine speciali mandato. c. fin. de procurat. in vj. l. Theopompus a contrario. ff. de dote prælega. Bartol. & Angel. in l. inter. §. j. ff. de verb. oblig. & solus Deus est declarator voluntatis & inspector. c. erubescant. xxxij. distinct. maxime cum variæ sint hominum voluntates. l. quia. ff. ad Trebel. c. quia diuersitatem. de concession. præbend. ergo voluntas vnius non est alterius: igitur non potuit procurator optare.

Adhæc procuratorium non se extendebat ad illud beneficium minus acceptatum per procuratorem quia mandatum dirigitur decano & capitulo singulisque canonicis & personis. Plus ergo grauauit decanus & capitulum quam singuli canonici. Igitur debet attendi ordo literæ, vt debitum fuerit beneficium, quod vacauit prius sub dispositione decani & capituli, quam illud quod vacauit sub dispositione singulorum canonicorum. c. mandato. de præbend. in vj.

Vnde cum per mortē vni᷒ vacauerint duo beneficia quod spectat ad dispositionem decani & capituli, alterum quod spectat ad dispositionē vnius canonici debetur prius mādatario quam quod pertinebat ad prouisionem vnius canonici & c. fin. de præb. ibid. & per d. c. mandato. ideo non potuit procurator. illud quod non debetur mandatario accipere & nocere non debuit d. mandatario si contradixerit simulatque certioratus fuerit, quia non acceptauit primum quod ei debebatur, & sic contra mandati fines fecit, ob id nullum esse vt videtur quod egit, cum fines mandati diligenter seruandi sint. l. diligenter. ff. mandat. c. cum dilecta. de rescript. adeo cum decanus & capitulum secundum ordinem mandati prius sint grauati, primum beneficium dicitur illud quod vacauit ad dispositionem illorum, ergo illud debebat requirit, & nō aliud ad quod potestatem non habebat.

Item procurator tenetur de dolo & culpa. l. à procuratore. C. māda. sed hic dolum adhibuit acceptando minus, & hoc patet, quia ei fuit collatum maius, & sic apparet fraus vt in c. fi. de renuntia. lib. vj. ex his apparet nullam acceptationem fuisse procuratoris, saltemque non nocuisse mandatario, adeo ipse optare poterit maius beneficium.

Vltimo non poterit obesse mandatario quod eadem prębenda vacauerat antea & executor mandati eidem prouiderat mandatario, qui non est illam collationem prosequutus, ergo videtur negligens & sic repellendus. per c. si clericus. de præben. lib. vj.

lib.vj.Respondeo illum textum loqui quando mãdatarius post vacationem beneficij illud non petit intra sex menses postea illud petere non potent.vt glos.in §.item quod omnia.in verb.scilicet. in pragmat sanct.tit.de collat.docet. Sed hic mandatarius obtinuit collationem à suo executore intra sex menses ob id non potest dici negligens,& maximè quia est intra annum, ideo beneficium illud poterit prosequi, & si non debeatur ex prima vacatione quia erat resignatio,debebitur ei ex secunda vacatione,videlicet per mortem & sic vtroque iure tueri se poterit & vtraque prouisione. per ca po'st electionem.de concess. præbend. Actum Parisiis,hoc mense Iul. 1555.

RESP. XLVI.

Apostolicus an præferatur mandatario post mandati præsentationem

Agitur de prouisione facta iure præuentionis per Papam, de beneficio vacante post præsentationem mandati,& non obstante indulto Cardinali concesso, an præferri debeat prouisus à Papa mandatario? vel ei cui fuit collatum à Cardinale habente indultum,vt intra sex menses etiam Papa conferre non posset,vel vtrique: & breui respõdeo prouisum à Papa præferendum vtrique. Primò, probatur in mandatario vt prouisus à Papa præferatur quia Papam beneficia sub mandatis comprehensa non est dubium iure conferre posse. c. quamuis.ij.de præbend.lib. vj. quia mandando vt primum beneficium mandatario conferatur maiorem Papa sibi retinuit potestatem, quam concesserit.c.dudum.de præb.in vj. virtute cuius potestatis potuit illud beneficium etiam in mandatis comprehensum conferre, & hoc etiam est declaratum in Concordato Franciæ. in §. declarantes. de mandatis Apostolic. vbi expressè hoc sibi Papa retinet:ergo in hoc regno non est de hoc dubitandum quin iure præuentionis beneficia etiam sub mandatis comprehensa Papa etiam cõferre possit.

Non refragatur quod Papa concesserit Cardinali vt etiam ipse Papa non possit conferre intra sex menses:ergo ipse quoque Papa non potuit. Respondeo, nemo potest sibi legem imponere à qua non liceat recedere. l. si quis in principio testamenti.ff.de legat.iij.nisi per viam contractus.l.sicut.C. de action.& oblig. Ideò potuit Papa non obstante indulto conferre ratione illius maioris potestatis, quam apud se retinebat. d.c. dudum. Et quia indultum reuocare potest in totum,ergo & in parte conferendo videlicet beneficium, quia vltimum derogat primo c. j. de rescript. c. licet.de præscriptio.aliàs sequeretur eum esse Papam, & non habere potestatem,quod est absurdum. c. cuncta per mundum.ix.quæst.iij.c. venientes. de iuretur. glos.in reg.decet.de regul.iur.in vj. Felin. in c.nouit.de iud.num.8.

Item posito & non concesso quod Papa per viam contractus concessisset ista indulta Cardinalibus adhuc posset conferre iure præuentionis beneficia mandatariis debita, quia ea sibi reseruauit in indultis & vacantia per resignationem,ergo non est dubium quin possit ea conferre, quod sibi reseruauerit constat in indulto. & in §. declarantes. de mandat. Apostoli.vbi iure præuentionis voluit posse conferri beneficia sub mandatis comprehensa,& in indulto noluit ea comprehendi.Itaque ista beneficia mandatariorũ non sunt comprehensa in indultis:ergo Papa potuit ea conferre,contulit beneficium curato de Franchauilla iure præuentionis,magistro Nicolao Pincenoire:igitur illa prouisio est valida,& alij nullum ius in ea postea habere potuerunt,mandatarius non,quia beneficium iam erat iure collatum,& sic non vacabat nec potuit Cardinalis io vim indulti etiam illud conferre, cum non vacaret ob id concludendum puto beneficium esse debitum Nicolao Pincenoire Apostolico reiectis omnibus aliis,nempe ipse per regulam si vinco vincentẽ te à fortiori vinc m te.c.penult.de concess.præb.lib.vj.qui est apostolicus vincit mandatarium, & mandatarius vincit prouisum ab ordinario, ergo apostolicus vincit vtrumque. Nec obest si dicatur Rossello prouisum ab ordinario præferendum, quia Papa non poterat conferre sed suprà dictum fuit Papam iure præuentionis potuisse conferre,& maximè quia beneficia mandatariorum sunt indultis excepta, & sic mandatarius proculdubiò vinceret istum Rossel,& Rossel nullo modo posset vincere in hoc beneficio Apostolicum,& ita concludo Apostolicum Pincenoire omnibus præferendum. Actum Paris.anno 1555. in mense Iulio.

RESPON. XLVII.

De Regiis rogatione, deque Apostolico mandato.

Christianissimus Rex Franciæ in suo iucundo aduentu destinauit literas canonicis Sancti Romani commẽdatitias per quas Rex rogabat canonicos, vt de prima prouiderent præbenda Iacobo de Breuerus,demum Papa concessit mandatum Apostolicum domino bono Broe vtriusque iuris doctori directum his canonicis in forma,post vero præsentationem & mensem elapsum vacauit præbenda,quæ fuit collata domino de Breuerus: quæritur an illi debeatur, vel d. Broe.Respondeo breuiter Iacobum de Breuerus nullum ius obtinere ex collatione illi facta, quia certum est quod hi pro quibus authoritate Apostolica mandatur sunt omnibus præferendi. c. hi qui. de præbend.in vj.

Item per literas mandati erat affectum primum beneficium vacans mãdatario. c.tibi qui.& c.duobus.de rescript.in vj.c.si capitulo.de concess.præb. ergo alteri conferre quàm mãdatario non poterat.

Sed literæ regiæ erant literæ rogatoriæ non afficientes beneficium: ideò collatio facta alteri, cui est beneficium affectum & debitum valet. c. dilectus.ij.de prębend.

Præterea in indiuiduo iudicarunt dom de Rot. in titul.

in tit. de præbend.decis.xv.quod apostolicus præfertur habenti primarias preces à Rege vel Imperatore,quia Imperator vel Rex illud ius habent ab authoritate Apostolica alioqui esset illud ius nullum.vt docet Specul.in tit.de præb. §. restat. circa fin. ideò conuentum fuit. in Concord. in §. declarantes.de mandat. Apostolicis, quod mandatarij omnibus præferrentur. Et Regis consensus super hoc interuenit,qui etiam adhibitus est vt mandatarij præferantur nominatis, per literas rogatorias quæ non afficiunt.

De cantoria collatione.

Eu le faict comme dessus posé, semble aux soubscripts que les chappelles & vicaries perpetueles, qui n'ont vacqué par mort estoyent affectees & deuës aux mandataires, car aux mandatz n'est excepté que, dignitas electiua, ergo omnia illa beneficia debentur, s'ilz ont esté negligens de les accepter, & demander, ils ont perdu leurs mandatz: mesmement que, perpetua cappella vel cappellania in mandato exprimitur: & pource la châtrerie qui a vacqué despuis n'est deuë ausdicts mandataires, ains l'ordinaire la peut conferer, & la collation faicte par ledict chapitre est bonne & valable.

Et ne faict rien, que lesdictes vicaries & chapelle estoyent affectees aux habitans de l'Eglise: car cela s'entent quand la vacation, est libera, & que l'ordinaire & chapitre les peut conferer sans aucune contraincte. Mais au cas de present aduenant la vacation estoit necessaire les conferer aux mandataires, & par ainsi les habitués estoyēt exclus, car aux mãdats est derogé aux constitutiõs, statuts, & coustumes de l'Eglise, là où ilz sont addressés. Parquoy ne peust estre alleguee cōtre les mandataires, ladicte coustume ni statuts de ladicte Eglise, comme tollus par ladicte derogation.

Aussi n'estoit tenu le chapitre de conferer lesdictes chapelles ausdicts mãdataires, s'ils ne les demandoyēt: car le chapitre ignore si lesdicts mandataires sont viuants ou morts, ou s'ilz veulent lesdictes chapelles: parquoy n'est tenu de les conferer si les mandataires ne les ont requises. Car lesdicts mandataires sont tenus demander les benefices, s'ilz les veulent obtenir.

Et quant à ce que diuerses collations se pourront trouuer eiusdē datæ, si l'vne est per resignationem, altera per mortem, la collation per resignationem præsumitur prius expedita: & de ce y a arrest à la Cour. Or si toutes les deux collations sont faictes par mort, l'heure feroit quelque chose: & l'on dict qu'il fust ainsi iugé à la Cour, l'an 1534.

Touchant à ce que ladicte chantrerie a esté conferee à vn chanoine de ladicte Esglise, qui ne peut auoir deux Chanonies à la mesme Eglise: parquoy faudra que ledict chanoine accepte ladicte chantrerie, protestant de laisser sa chanonie, quando adeptus fuerit possessionem pacificam, de ladicte chantrerie autrement ne vacquera sa chanoinie ayant esgard à ladicte protestation. & pourra tousiours deseruir sa chanoinie iusques à ce qu'il en aye obtenu ladicte pacifique possessiõ de la châtrerie, & alors pourra resigner & se demettre de sa dicte chanoinie & prebende.

Quant au mandat de Gautier, il n'est selon la forme, & est defectueux aux clauses substantielles. Car non est creatus canonicus ad effectum obtinendi dignitatem. Parquoy ne pourroit auoir ni accepter dignité à l'Eglise, là où est addressé son mandat: & aussi que la clause, non obstāt &c. de certo canonicorum numero: n'est escripte audict mandat, ne autres clauses necessaires Parquoy ledict mandat ne vaut rien, & n'est tenu l'ordinaire luy conferer aucun benefice. car ledict mandat n'est general, comme il faut qu'il soit au royaulme de France, & ne luy pourroit estre deuë dignité en l'Eglise pource qu'il n'est, canonicus in Ecclesia, & per consequens: ne autre benefice.

Quant aussi à la clause, etiam si pro alio scripserimus, non vitiat mandatum, nec primum, nec secundum, sed per eam ostenditur voluntas Papæ, quæ talis est vt velit prouideri mandatario, etiamsi pro vno alio scripserit, & mandatum alteri concesserit. Parquoy, siue antea concesserit, siue non, mandatum non vitiatur nec primum nec secundum quia non est contra formam mandati, & l'ordonnance n'annulle lesdicts mandats.

Et quant à la clause, communiter vel diuisim: suffist qu'elle soit mise in decisione & dispositione mandati, combien qu'elle ne soit escripte au commencement du mandat. Car faut ponderer les clauses de la decision du mandat, & non les clauses de la narration, ainsi que i'ay escript a la forme dudict mandat aux Concordats.

Or quant à la questiõ, si les deux mãdataires peuuēt accepter benefices appartenans à la collation de l'Euesque, ou du chapitre. il est certain que si les mandats sont addressés à deux collateurs, comme ces deux, les mandataires seront tenus accepter & requerir les premiers benefices qui vacqueront, siue collatio pertineat ad Episcopum siue ad capitulum coniunctim seu diuisim. Parquoy lesdicts mandataires estoyent tenus requerir les deux chapelles, lesquelles s'ils n'ont requises ils sont negligens, & les mandats seront extincts, & ne pourront autres benefices accepter. per c. si clericus. de præb. in vj.

TRANSLATIO.

De cantoria collatione.

Visa narratione facti, prout expositum est supra scripto videtur perpetuas capellas & vicarias per mortem non vacantes, mandatariis esse affectas ac debitas: nihil etenim est in mandatis præter electiuam dignitatem exemptum: ergo omnia illa beneficia debentur. Si verò negligentia eadem tum petere, tum acceptare omiserint, nullum eorundem mandata sortientur effectum: eò magis, quod perpetua capella vel capellania in mandato exprimatur. Quamobrem cantoriæ dignitas quæ postea vacauit, dictis mandatariis nequaquam debetur, sed ordinarius eam potuit conferre, & collatio per d. capitulum facta, erit valida.

Non obstat, quod d. vicariæ & capellæ erant habitatoribus Ecclesiæ affectæ. Nam hoc ita intelligi debet, cùm vacatio est libera, atque ab ordinario & capitulo sine vlla necessitate cōferri possūt. Præsente vero facti specie, cū iam vacatio locū haberet,

beret, illas mandatariis conferri debere, necesse fuit, vt hac ratione habiles excludi posset. Per mãdata etenim tam cõstitutionibus & statutis, quàm Ecclesiæ vsitatis moribus, ad quam diriguntur, derogatum est. Qua de causa in præiudicium mandatariorum neque statuta, neque d. Ecclesiæ consuetudo, tanquam derogatione iam sublata & extincta, vllo modo allegari poterunt.

His accedit, quòd capitulum d. Capellas mãdatariis non postulantibus conferre non tenebatur. Ignorat etenim vtrum mandatarij fuit superstites, an verò easdem requirant. Quare illas non tenetur conferre, cum mandatarij eas non petierint. Beneficia námque petere mandatarij debent, si eorundem prouentibus gaudere velint.

Quod autem diuersæ collationes eiusdem datæ reperiantur, sciendum est: si vna per resignationem facta fuerit, altera per mortem, collatio per resignationem prius expedita præsumitur. Et de hoc est in curia suprema arestum pronunciatum. Verum si ambæ collationes per mortem factæ fuerint, temporis consideratio haberet pondens aliquid. Atque ita fertur iudicatum in curia anno 1534.

Si verò Cantorię dignitas sit cuidam canonico d. Ecclesiæ collata, qui duobus eiusdem Ecclesiæ canonicatibus gaudere non possit, necesse fuerit vt d. canonicus Cantoriam acceptet, protestans se velle relinquere suum canonicatum, quãdo d. Cantorię adeptus fuerit possessionem pacificam: alioquin suus canonicatus protestationis respectu nõ vacabit, eóq; semper frui tãtisper poterit, donec d. Cãtoriæ possessionem pacificam obtinuerit: tunc demùm suum canonicatum poterit resignare, alíque fruendum concedere.

Quod ad Gauterij mandatum spectat, nulla ei⁹ forma reseruata est, atque in clausulis substãtialib⁹ deficit: non enim est creatus canonicus ad affectũ obtinendi dignitatem. Quare neque dignitatem Ecclesiæ aliquam (ad quam mandatũ suum dirigitur) habere, vel acceptare poterit: tum etiam quod ea clausula (Non obstante de certo canonicorum numero) d. mandato non sit inserta, neque aliæ insuper clausulæ necessariæ. Tale igitur mandatum non subsistit, neque ordinarius aliquod ei beneficium conferre tenetur. Non enim d. mandatum generale est, vti in regno Franciæ debet esse, neque Ecclesiæ dignitas ei posset esse debita, aut per consequens aliquod beneficium in Ecclesia, cuius non est canonicus.

Clausula verò (Etiamsi pro alio scripserimus) mandatum non viciat, nec primũ, nec secundum, sed per eam ostenditur voluntas Papæ, quæ talis est vt velit prouideri mandatario, etiamsi pro vno alio scripserit, & mandatum alteri cõcesserit. Quare si anteà concesserit, siue non, mandatum non viciatur, nec primum, nec secundum, quia non est contra formam mandati, neque huiusmodi mandata constitutio extinguit.

Quod autem concernit clausulam (Communiter vel diuisim) sufficit quod in decisione & dispositione mandati inferatur, quamuis in principio eiusdem non habeatur. Nam clausulæ decisionis mandati considerandæ sunt, non verò narrationis, vt in Concordatis declaraui ad formã d. mandati.

Verùm ad quæstionem quod attinet, an duo mandatarij beneficia ad Episcopi vel capituli collationem spectantia acceptare possint, certum est quod si mandata sint ad duos collatores directa, (vt in his duobus videre licet) mandatarij prima beneficia vacatura acceptare & petere debebunt, siue collatio pertineat ad Episcopum siue ad capitulum, coniunctim seu diuisim. Quare d. mandatarij ambas capellas petere tenebantur: quas cum non petierint, culpæ obnoxij sunt, & mandata erunt extincta, neque ad alia beneficia admittentur. c. si clericus. de præb. in vj.

RESP. XLVIII.

De beneficiis in curia vacantibus.

Esignatarius præbendæ & canonicatus Ecclesiæ Auxitan. de nuptiis vocatus, collatione sibi per resignationem à Papa facta, & expeditis bullis ante tamen possessionem adeptam, in itinere quo proficiscebatur ad possessionem capiendam, mortuus est, per cuius mortem Auxitani Archiepiscopi vicarius illam contulit Episcopo Valentino, demum quidam à Papa impetrauit postea ante sex menses Archiepiscopus vacatione sciens, cuidam de Rangouse contulit, qui etiam à Papa impetrauit, cum derogationibus statutorum Ecclesiæ Auxitan. postea Ep. scopus Valentin. resignat ius quod confertur dict. de Rangouse: ex hoc facto oriuntur dubia sequentia. Primum an præbenda & canonicatus vacauerint in partibus vel curia?

Et breui respondeo, quod in partibus, tùm quia extra curiam mortuus fuit. d. resignatarius vltra decem diebus à curia & eius qui moritur in curia vel intra duas dietas, beneficium dicitur vacare in curia. c. ij. & c. præsenti. de præb. in vj. quod non est in hoc facto prætenso, ergo in curia vacasse non dicitur per mortem. d. de nuptiis. *Vacare beneficium in curia quando dicatur.*

Nec obest quod beneficia resignata in curia vacare dicuntur. glossa in clement. j. vt lite pendeur. Respondeo, per resignationem primò in curia factam ibi vacauit, sed fuit prouisum à Papa, ergo amplius non vacabat in curia, & si collatio per Papam non tenuit: vacat in curia teste Panormitano & aliis in cap. inter dilectos. de excessib. prælatot. Respondeo, hic tenuit collatio, licet possessio non fuerit capta quæ non requiritur. Etiam illa reseruatio non recipitur in Francia, vt si Papa inhabili contulerit semper vacet in curia, & hoc patet per rubric. de reseruat. in Concordat. vbi omnes prohibentur reseruationes in Francia quæ non sunt in corpore iuris clausæ.

Secunda quæstio est, an Archiepiscopus præbendam illam potuit conferre, & potuisse certum est cum non sit ei prohibitum: & omnia beneficia in suo Episcopatu, seu Archiepiscopatu vacantia potest Episcopus, vel Archiepiscopus conferre. c. omnes basilicæ. xvj. q. vij. c. sic quidam. c. regenda.

&c.

& c.nouerint x.q.j. Sed reuerendiſsimo Cardinali Turnonio non erat prohibitum, vt illam præbendam conferret, ergo illam conferre potuit.

Tertia quæſtio, an impetratio facta per du Perier valeat: & reſpōdeo nullo modo ſuſtineri poſſe, tū quod iam dicta præbēda erat collata Epiſcopo Valen. & collatio iam facta impedit aliam fieri collationem. c.conſiderauimus. de electio. Tum etiam quia collatio à Papa facta erat ante deuolutionem: ideo non valet: nam concludunt doc. in c. ſtatutum, & c.ij. de præben. in vj. vbi dicunt, quod ſi ordinarius conferat beneficium vacans in curia ante menſem, licet poſtea Papa non conferat tamen non valebit illa collatio. Tum ne collatio ſit in pendenti, ſcilicet ſi Papa conferat non valeret collatio ordinarij: nam beneficia in perpetuum cōferri debent, nō ad tempus. c. præcepta. lv. diſtinct. glo. in c. veniens. de filus presbyter. Tum quia collatio eſt actus legitimus qui non recipit conditionem, nec in pendenti eſſe poteſt. glo. & doc. in c.ij. de elect. in vj.

Item libertas data ſeruo alieno non conſentiente domino valere ex authoritate curiæ non poteſt, quamuis poſtea manumiſſor domino hæres extiterit. l. ſi ſeruo. ff. qui & à quibus. Multò fortius nec iſta collatio, quia libertas eſt magis fauorabilis. facit l.j. §. ſi filius. ff. de ſuis & legit. vbi licet filius captus ſuccedere non poſsit, impedit tamen nepotem ſuccedere, quouſque certū ſit filium ſuccedere non poſſe. facit l. ſi maritus ij. de adulter. l. ſi. C. qui admitti.

Papa non poteſt conferre pēdente trimeſtri ad eligendum. Præterea poteſtas ſuperueniens non confirmat actum inualidum, vnde ſi non habens iuriſdictionem procedit non valet actus, licet pendente proceſſu ſuperueniat iuriſdictio. gloſſ. & doc. in l.j. in verbo patientiam. C. qui pro ſua iuriſd.

Item in quolibet actu requiritur, vt initium valeat. c. dudum. primo. de elec. Bart. & alij. in l. ſi filius qui. ff. pro emptore. Alioqui quod nullum eſt non poteſt tractu temporis conualeſcere. l. quod in initio. ff. de regul. iur.

Præterea in Papa quod intra trimeſtre datum ad eligendum ſi conferat quod ſua collatio non valeat concludit Boeri. dicens ita iudicatum fuiſſe Burdeg. in deciſ. Burdeg. q. lxx. quæritur per text. in c. videtur, xxxv. q. vj. dicentem quod contra interdictum & ordinem factum eſt ratum non haberi, tam diuinæ quàm humanæ legis proclamat authoritas: ſic conſuluit Ludouic. Roma. conſil. cccclxxxiij. dubitatur. primo verſi. ſecundò quæritur. nu. 16.

Adhæc in caſu noſtro hoc maximè eſt attendendum, vt collatio Papæ non valeat ex defectu voluntatis. Papa enim noluit illam præbendam conferre dum dicit dummodo ad nos collatio hac vice pertineat: ergo ſi non ſpectet noluit conferre: ſed non ſpectabat ad eum, vt inferius apparebit: igitur noluit conferre.

Etiam quando Papa aliquid facit contra conuentionem ſuam cenſetur circumuentus. ca. cum olim, vbi Bal. de re iud. ſed hic Papa indulſit reuerendiſsimo Cardinali Turnonio, ne aliquis conferret intra ſex menſes beneficia ſpectantia ad ſuam collationem, etiam ipſe Papa voluit non poſſe conferre antea niſi per reſignationem, ergo ipſe noluit conferre, contra ſuam conuentionem, & conferendo fuit circumuentus, & illa collatio non prodeſt du Perier, impetranti.

Item patet Papam conferre noluiſſe, quia ſuæ conuentionis, & indulti non habuit mentionem, ſed tantum quod præbenda vacauit in curia, quod eſt falſum, vt ſupra fuit probatum, igitur iſta collatio Papæ non valet.

Inſuper vbi poteſtas per prius magis competit vni quam alteri ita quod in certis caſibus de vno deuoluitur ad reliquum, ad hoc vt ſuperior poſsit ſua vti poteſtate, oportet conſtare actum deuolutionis eſſe. c. ſi ſcitatus, in verbo conſtiterit. de reſcrip. c. ſi contra vnum. de offic. deleg. in vj. Ancha. conſi. cccxcix. Felin. in c. cum ex officij. in fin. de præſcrip. prius competit collatio etiam ex indulto reuerendiſsimo Dom. Cardin. Turnonio, quàm Papæ. Igitur oportuit conſtare deuolutionem eſſe factam antequam Papa conferre poſſet, ſed non potuit conſtare ante lapſos ſex menſes in indulto datos: igitur collatio antea facta non valet.

Item beneficium collatum abſenti nullus conferre poteſt antequam ille reſignauerit, vel dixerit ſe nolle acceptare. c. ſi tibi abſenti. de præben. in vj. vnde cum hæc præbenda Auxiten. eſſet collata domino Epiſcopo Valen. Papa interim noluit eam cōferre, quia iuri alieno derogare non voluit. c. quamuis. de reſcrip. in vj. Et quia proteſtatus eſt ſe nolle conferre, niſi collatio ad eum hac vice pertineat, ſed non pertinebat, ergo noluit cōferre.

Nec me mouet quod in illo c. ſi tibi abſenti. doc. dicant Papam poſſe conferre ante acceptationem. *Abſenti collatum bene aſto Papa conferre poteſt ante acceptationem.* aſto ſane, tamen ſua collatio non valet ſi non fecerit mentionem expreſſam primæ collationis non acceptatæ, vt ibi aſſerit Philip. Frācus. col. iiij. nu. 10. & alij doc. ibi. Sed Papa nullam fecit mentionem iſtius collationis factæ Domino Epiſcopo Valenſ. in collatione facta du Perier: ergo impetratio du Perier non valet.

Item iſta præbenda non erat libera, donec is cui erat facta collatio declaraſſet ſe nolle per d. c. ſi tibi abſenti. Ibi ipſe tamen Epiſcopus, vel quicūque alius de ipſo beneficio, nil conſentire recuſes in perſonam alterius ordinare nequibit, quod ſi fecerit eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non ſubſiſtit. Sed hic d. Epiſcopus Valenſ. recuſauit acceptare, quod ius fuit acquiſitum d. de Rangouſa: ergo d. Archiepiſcopus illi potuit conferre, vnde ſupereſt illam collationem valere.

Item bulla du Perier eſt ſubreptitia & obreptitia, quia expreſsit vacaſſe in curia, quod eſt falſum.

Item non expreſsit beneficium ſpectare ad collationē Cardinalis Turnonij, quod ſi expreſsiſſet non obtinuiſſet collationem, vel non ita de leui, vt dicit tex. in c. poſtulaſti. de reſcrip. Ideo ſubreptio in beneficiis annullat reſcriptum ipſo iure. ca. ad aures. & c. in noſtra. vbi Feli. & c. ſi proponente. de reſcript. ideo ratione ſubreptionis nullius eſt momenti prouiſio facta du Perier.

Non obeſt clauſula, & quoniſmodo in dicta bulla, quia poſtquam impetratio non valet, nec illa clauſula acceſſoria ad bullam per l. non dubium. C. de legib. Nam acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis regul. acceſſorium: & quia vbi eſt neceſſaria expreſſa mentio alicuius qualitatis illa clauſula non prodeſt. vt doc. ſcribunt in c. ſuſceptum. de reſcrip. Sed hic requirebatur tam expreſſio primæ collationis quam indulti, quæ non fuit facta: igitur nulla eſt prouiſio d. du Perier.

Nec refragatur quod d. Rãgouſe nõ erat tẽpore collationis primæ poſſeſſus, eſto ſanè, fuit enim à Papa diſpenſatus in ſua prouiſione, & poſtea illi collatio ab ordinario facta ad renuntiationem d. Valen. Epiſcopi: & paria ſunt aliquem de iure habilem, vel per diſpenſationem. Dec. conſil. dxlij. præſuppoſita col. ij. & in Concord. in glo. idoneis. § præ atique ordinarij.

Non obſtant illa quæ obiiciuntur in d. Epiſcopum quod non eſt diſpenſatus dico eſſe diſpenſatum à Papa Clemente: & quamuis ſufficienter non eſſet diſpenſatus, non agitur de iure ſuo ſolo, ſed de iure d. de Rangouſe, cui facta collatio ab Archiepiſcopo, intra ſex menſes: intra quos etiam Papa non poterat conferre ſua beneficia, vt probatum ſuperius fuit. Poſtquam igitur non agitur de illo ſolo iure non tenetur d. de Rangouſe probare capacitatem d. Epiſcopi, ſed du Perier debet probare ius de Rangouſe non valere: nam impugnanti incumbit probatio. l. actor. C. de probat. l. ij. illo titul. ff. nam ſi verum loqui velimus nos dicemus collationem factã à vicario abſenti ſuſpendiſſe, ne interim alius poſſet: ideo prouiſio facta à Papa d. du Perier non valebat, nec etiam collatio d. Cardinalis Turnonij, ante declarationem & recuſationem Epiſcopi Valen. ideo recuſatione facta ab Epiſcopo, collatio facta à d. Archiepiſcopo d. Rangouſe valuit, & valet, ideo ex perſona ſua ius habet & non ex renuntiatione, ſeu recuſatione Epiſcopi, ob id non tenetur probare capacitatem Epiſcopi, ſed recuſationem & renuntiationem. per d. c. ſi tibi abſenti. vbi etiam doc. vnde in vanum laborat d. du Perier probando contra d. Valen. Epiſcopũ, quia oportet probare cõtra de Rangouſe, & non contra Epiſcopũ & incapacitas Epiſcopi, ſi eſſet non poterit nocere d. de Rangouſe. Et in propriis terminis ſcripſit Philip. Franc. in d. c. ſi tibi abſenti, col. penul. verſic. ſecundo quærit hic Lappus. de præben. in vj. vbi etiam tenet quod ſi abſens velit renuntiare, poterit iterum ordinarius conferre alteri, vt fuit factum in perſona d. de Rangouſe, non obſtante collatione Papæ: & ſic collatio facta ante ſex menſes nulla non poteſt validari, nec recõualeſcere, c. auditis. de elec. c. poſtulaſtis. de cler. excõmun. Quia in collationibus attendimus initium, c. ſi eo tempore. de reſcrip. in vj. c. ij. de his quæ fiunt à præl. c. cura. de iure patrona. etiam ſi facta fuiſſet poſtea ad Papam deuolutio. & hoc tenẽt doc. in d. c. ſtatutum. & Cardi. conſil. ciij. poſt reditum. & conſil. ſeq. & Oldrad. conſil. xiij. plures & conſil. cccvj. quamuis & conſil. ſeq. Bertrand. conſi. xxxviij. præſupponitur. in iij. parte primæ editio. & Card. in c. dilectus. ij. in x. q. de præben. & in cle. j. §. ſecus. col. iij. verſi. faciunt hæc ad quæſtionem. de conceſſ. præben. de Rota, deciſ. dcccxxxiiij. cum ad collationem Bertach. in trac. de Epiſcopo. lib. iiij. parte ij. q. xxvj. plene Felin. in c. cum ex officij. in noua concluſione. nu. 36. de præſcrip. & ibi Petr. Paul. Pariſienſis, licet Panor. ibi contrarium teneat, quem reprobant communiter doct.

In hoc tamen nullus contradicit, imo omnes conueniunt non valere collationem ante deuolutionem factam, quando ordinarius prouidit ante deuolutionem, ſed hic reuerendiſsimus D. Cardinalis Turnonius prouidit ad recuſationem & renuntiationem d. Valen. Epiſcopi: ergo illa collatio valet, & tenet, vnde concludo collationem factam d. du Perier nullam & inefficacem, collationem verò d. de Rangouſe validam, & his ſubſcripſi anno 1546. in menſe Februario.

RESP. XLIX.

Beneficium in curia reſignatum in curia vacare dicitur.

Ertum eſt quod beneficium in curia reſignatum in curia dicitur vacare gl. & doc. in cle. j. vt lite pẽden. ſiue reſignetur cauſa permutationis, ſiue ex alia cauſa, vt ibidem not. Bal. in l. Titius. §. Romæ. ff. de excuſat. tutor. Archid. & alij in c. ij. de præben. in vj. Roma. conſil. cccxlij. quo ad primum. col. j.

Beneficium in curia reſignatum in curia vacare dicitur, ſed non poteſt conferri ante declarationẽ, vel recuſationem.

Item beneficia in curia vacantia nullus præter Papam conferre poteſt. c. ij. de præben. in vj. etiam legatus, vt ibi ſcribitur, niſi ſuper hoc habeat poteſtatem, quæ rarò concedi ſolet.

Item quando beneficium confertur abſenti antequam abſens acceptet beneficium, illud dicitur vacare, ſed non eſt liberum, nec poteſt conferri antequam abſens declaret voluntatem ſuam, c. ſi tibi abſenti. de præbend. in vj. vbi Domi. & alij poſt glo. ibi, & quando abſens recuſat non dicitur de nouo vacare, glo. in verb. compræhenſi. in additio. §. declarantes. de mand. Apoſtolicis, & doc. in d. c. ſi tibi.

Igitur cum beneficium fuerit reſignatum per Hurten. de la Roche in fauorem Claudij de la Roche, & collatio per ſummum Pontificem illi facta, poſtea hic Claudius reſignauit in fauorem Abelis, qui nunquam acceptauit, cum alia duo haberet beneficia, & quandiu iſte Abel non acceptauit, nec declarauit ſe nolle beneficium vacabat, ſed non erat liberum, quia Epiſcopus non poterat illud conferre. Cum igitur iſte Abel mortuus ſit, antequam declarauerit voluntatem, beneficium ſemper remanſit vacans in curia. Ideo Epiſcopus non potuit conferre, tum quod non conferat beneficia in curia vacantia, vt eſt dictum, tum etiam quia vacauerat vltra annum: & ideo ius erat deuolutum ad Papam. c. ij. de conceſſ. præben.

Vacatio p annum in curia.

Nec obſtat ſi dicatur quod iſte Abel moriendo de

do declarare videtur noluisse beneficium, & sic Episcopus potuit conferre. Respondeo Episcopũ potuisse conferre si primo contulisset. vt in d.c.si tibi absenti dicitur: verum quia Papa isti Abeli contulerat, & coram eo vacabat, non poterat Episcopus conferre, & quod vacaret in curia ita expressè tenet Domi.in c.ij.in fi.de præben.in vj.quẽ sequitur Barba.consil.xl.illud.col.vj. in ij.volum. ergo Episcopus illud non potuit conferre.

Item non vacauit per obitũ Abelis, sed ex prima vacatione, ideo non potuit conferri tanquam vacans per obitum, quia illo modo non vacabat & conferens expresso vno modo vacandi non videtur alio modo conferre, c.susceptum.de rescrip.in vj.c.cum in illis.§.j.de præbend.ibidem.

Item, in d.c.si tibi absenti, dicitur absenti: quòd non est tuũ antequam acceptes, ergo interim vacat, si vacet coram illo vacabit coram quo facta est resignatio, quæ fuit facta coram Papa: ergo ab illo debuit impetrari & conferri. Guido Papæ. consil. xlviij.si appareat.

Vacans in curia beneficium post mensem poterit conferri per ordinarium si esset liberũ tale beneficium, alias non.

Item quamuis dicatur, quod quando Papa non contulit beneficium vacans intra mensem, ordinarius potest conferre, c.statutum.de præbend.in vj. hoc est verum quando illud beneficium erat vacans & liberum, sed quando non erat liberum, vt in isto casu à die quo absens Abel, declarauit se nolle, vel mortuus fuit, non poterat Episcopus conferre, nisi post mensem, ergo si antè contulerit non valet collatio, quia non currit tempus Papæ in hoc beneficio non libero sicut nec ordinario, vt in d.c.si tibi.

De beneficio in curia resignato & absenti collato.

Item, il est certain que le Cardinal resignant, par ladicte resignation faicte en faueur de l'Archeuesque de Reims, ne pouuoit resigner en faueur de Coulin: car [Item certò constat Cardinalem resignantem, propter iam dictam resignationem factam in fauorem Archiepiscopi Remensis, nõ potuisse resignare in fauorem dicti Coulin: quia] resignans perdit ius quod habet. cap.in præsentia, de renunciat.etiam perdit possessionem, dicit glossa in c.inter.in verbo, assignari.de præbend.quia remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus.c.quàm periculosum.vij.q.j.l.quæritur, in fi.ff.de ædil.edict.

Resignatio transfert etiam possessionem.

Item par ladicte resignation qu'il a faicte en faueur dudict Coulin, [Item per dictam resignationem quam fecit in fauorem dicti Coulin,] non poterat plus iuris transferre, quã haberet, per reg. iur.nemo potest plus iuris transferre quàm habeat, & l.traditio.de acquir.rer. dom. *Mais a esté prouué que ledict resignant n'y auoit aucun droict.* [Sed probatum est dictum resignãtem in eo nihil iuris habuisse,] post resignationẽ iam factã, ergo *ledict Coulin, en faueur duquel a esté faicte ladicte seconde resignation,* [nec d.Coulin, in cuius fauorem secunda resignatio facta est.]

Item la resignation secõde ne peut valoir, faicte en faueur dudict Coulin, tant pource qu'il est inhabille, q̃ aussi quãd il seroit habille. [Item secũda resignatio facta in fauorẽ d.Coulin, valere non potuit, tum quòd sit inhabilis, tum, etiamsi habilis esset:] quia secunda resignatio fraudulenta non potest valere, tam ratione variationis prohibitæ maximè clericis cle.j. de renuntiat. *que aussi* [quàm etiam] ratione subreptionis.

Item, *parce que* [propterea quod] si Papa sciuisset factam resignationem & collationem alteri non contulisset, & conferendo isti Coulin non videtur tollere collationem factam alteri, vt expressè concludit Oldrad. consil. cccxxiij. quia vitium ignoratum tollere non potest, arg.c.primi.de constit.in vj.& l.mater.ff.de inoffic.testam. *Et par ainsi la collation faicte audict Coulin, non faisant mention de la premiere resignatiõ ne vaut rien:* [Quare collatio facta d.Coulin, nullam faciens prioris resignationis mentionem non valet:] quia Papa non intẽdit ius tertij, primi resignatarij tollere.c.quamuis.de rescript.in vj.vnde si Papa vniat Ecclesiam collatam absenti, debet hoc facere absque præiudicio absentis. Et post vnionem poterit absens collationem sibi factam ratam habere. Petr.de Perus. in tract.de vnion.Eccles.c.v.col.iij.

Item ledict Archeuesque premier resignataire pouuoit accepter ledict benefice. [Item dictus Archiepiscopus prior resignatarius poterat acceptare dictum beneficium.] ante mortẽ. per c.si tibi absenti.de præbendis in vj. *Doncques ledict Lenoncourt resignant ne le pouuoit iterum resigner:* [quare d.Lenoncourt resignans iterum illud resignare non potuit.]

Item si beneficium conferatur vni, & postea alij, & isti secundo tradatur possessio, *comme au cas de present,* [vt in casu præsenti,] tamen præfertur primus.per c.capitulum. de rescrip.& c.si tibi. & c.duobus.eod.in vj. Nec habet locũ in beneficialibus.l.quotiens. C.de rei vend.glo.& doct.in d.c. si tibi. Iason in d.l.quotiens.col.iiij. *Et par ainsi seroit tousiours preferee la collation faicte audict Archeuesque de Reims.* [Itaque collatio facta dicto Archiepiscopo Remensi semper præferretur.]

Lex quotiens. C. de rei vendic. non habet locum in beneficialib⁹.

Item par la premiere resignation faicte. [Item per priorem resignationem factam] in fauorem dicti Archiepiscopi in curia Romana, *appert que le prieuré a vacqué,* [apparet prioratum vacasse] in curia Romana: nam certum est, quòd beneficium in curia resignatum, dicitur in curia vacare. glos. per omnes doct. approbata in clem.j. in verb.collatio, vt lit.pendent. Et pro ea est text.in extrauag. ex debito. de elec.in communib. siue resignetur causa permutationis, siue aliàs. de Rota, deci.xxiij. fuit dubitatum, in nouis. Archidiac.& alij, in c.ij.de præbend.in vj.Rom.in consi.cccxlij.quod primũ, col.ij.& de hoc nullus dubitat.

Item inspicitur locus vbi actus celebratur, non vnde sunt personæ celebrantes actum, ideo si clericus Anglicus renunciet beneficio Romæ per procuratorem, in curia Romana dicitur vacare, non in Anglia, vbi sunt personæ. ista sunt verba Bald.in l.Tirius.§.Romæ.ff.de excusat.tut. *Et par ainsi sans doute, le prieuré de sainct Pourçain, resigné à Rome, en la faueur dudict Archeuesque, vacquoit à Rome,* [Prioratus itaque S.Porciani, resignatus Romæ in fauorẽ d.Archiepiscopi, procul dubio

Romæ vacabat.] & in curia Romana.

Item ne faut rien disputer de l'habilité, ou inhabilité dudict Archeuesque: car posé que ledict Archeuesque fut inhabile (que non) encores vacqueroit. [Item nec disputãdum de habilitate aut inhabilitate d. Archiepiscopi: cùm etiamsi inhabilis esset (qui non est) tamen vacaret.] in curia per not. in cap. inter dilectos. de excess. prælat. vbi si collatio facta per Papam non tenuit per indignitatem personæ, potestas conferendi redit ad Papam. *Et par ainsi le Legat ne l'a peu conferer, comme vacant:* [Quare Legatus illud non confert instar vacantis] in curia, saltem ante mẽsem post mortem primi resignatarij.

Beneficium in curia vacans an possit conferri. Item, *qui est tout le fondement de la matiere, le benefice resigné* [Item, quod est totius materiæ fundamentum, beneficium resignatum] in curia, vacabat in curia, eo quod non fuit acceptatũ. Et quando beneficium confertur absenti non dicitur suum antequam acceptet. c. si tibi. de præben. in vj. *Et par consequent, ledit prieuré estoit vacquant.* [Et consequenter dictus prioratus vacauit] antequam acceptaretur, *par l'Archeuesque de Reims,* [ab Archiepiscopo Remensi.]

Item ledict prieuré estoit vacquant, [Item dictus prioratus vacabat,] sed non erat liberũ, antequam Archiepiscopus acceptaret, resignare, vel declararet se nolle, per d. c. si tibi absenti. *Or* [at] ante mortem Archiepiscopi, non fuit facta declaratio. Ergo semper vacauit, sed non liberè: quia non potuit ante mortem eius conferri.

Item, car dit le texte. [Item quoniam dicit textus] in d. c. si tibi, ipse tamen Episcopus, vel quicunque alius de ipso beneficio, nisi consentire recuses, in personã alterius ordinare nequibit, quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nõ libero viribus non subsistit. Imò dicit Philippus Francus ibi, quòd Papæ collatio non valet, si non faciat mentionem primæ collationis non acceptatæ.

Item par ce appert que par la mort du dict Archeuesque, ledict prieuré sainct Pourçain, vacant, [Item hinc constat quod dictus prioratus S. Porciani, vacans per mortem dicti Archiepiscopi] in curia, fuit effectum liberum, ita quòd Papa liberè potuit conferre cui voluit intra mensem à die mortis & non alius. *Et l'a conferé audict sainct Aubin* [Et cõtulit dicto sancto Aubino.] Et sic, *la collation est tresbonne.* [collatio est valida.]

Item quia beneficia in curia vacantia nullus conferre potest extra Papam, etiam Legatus intra mensem. c. ij. & iij. de præben. in vj. extrauag. j. de præb. in communib. *Et par ainsi la collation faicte à Doc. ne au Camus ne vaut rien* [Collatio itaque facta illi Doc. aut Camus est inualida:] quia facta ante mensem à die mortis. contra c. statutum. de præben. in vj.

Item, *car par disposition de droict,* [quoniam dispositione iuris] beneficium non acceptatum, & in curia resignatum, in curia vacat. Dominic. in d. c. ij. in fin. de præben. in vj. quem sequitur Guido Papa consil. xlviij. si appareat. & Barb. consil. xl. illud. col. vj. in ij. vol. Ioan. de Selua, in tract. de beneficiis, in iij. parte. quæst. lxxij. in fin.

Item par ces moyens ledict prieuré sainct Pourçain resigné, [Item his de causis dictus prioratus sancti Porciani resignatus,] in curia, vacauit semper ante acceptationem vel recusationem, sed à tempore recusationis liberum factum fuit, quæ recusatio per mortem dicti Archiepiscopi fuit declarata. *Et par ainsi du iour de l'amort dudict Archeuesque de Reims est compté le mois de l'Ordinaire, ou du Legat: car deuant nul ne le pouuoit conferer.* [Quapropter à die mortis dicti Archiepiscopi Remensis computatur mensis Ordinarij, aut Legati: quoniam antè nullus conferre potuit.] Et sic, *la collation faicte* [collatio facta] ante mensem à die mortis computandum, *ne vaut rien, comme faicte* [non valet, vti facta] præmaturè, *ainsi que tiennent les docteurs* [vt aiunt doctores] in d. c. ij. de præb in vj. vbi dicunt non valere collationem Ordinarij factam intra mensem, etiamsi Papa non conferret intra mensem. *Or le Pape l'a conferé audict sainct Aubin.* [At Papa contulit S. Aubino] intra mensem à die mortis *de l'Archeuesque.* [Archiepiscopi.] Ergo *n'y a point de doubte que la collation du Legat faicte, ne à Doc. ne au Camus ne vaut rien.* [collatio facta illi Doc. aut Camus à Legato procul dubio viribus non subsistet.]

Mensis Papæ intra quem debet conferre quomodo computetur.

Item pour les causes susdictes ne profiteront les collations aux parties aduerses: car ces collations sont nulles [Item collationes aduersarius propter superius relatas causas nihil proderũt: quia sunt nullæ.] Etiam *ne se peuuent aider de la clause,* [nec quicquam pro illis facit clausula] & quouismodo vacet: *car* [quia] postquam principale est nullum, ergo & accessorium. l. non dubium. C. de legib: quia postquam persona est prohibita conferre, ergo quomodocunque. Imo. in d. c. ij. expressè prohibetur, & in casu singulari permittitur collatio beneficiorum in curia vacantium, c. statutum, & c. Apostolica. de præb. in vj. *doncques* [igitur] in aliis casibus non permittitur.

Item le Camus se perforce de monstrer, que [Item Camus maximè conatur ostendere, quòd] alio genere vacationis vacauit, videlicet per inhabilitatem *de Lenoncourt, laquelle ne preuue, ne se pourra aussi. Et posé aussi (que nõ que)* [Lenoncourtij, quã non probat, nec probare poterit. Et licet ita esset (quamuis non sit) quòd] illo genere vacationis vacasset, videlicet, quia potestas esset deuoluta ad Papam per lapsum anni, *à ce cas le Legat ne l'auroit peu conferer.* [nec hoc casu Legatus conferre potuisset:] quia non potest conferre beneficia ad Papam deuoluta, nisi eidem expressè sit concessum. doct. in c. ij. de concess. præb.

Item ledict prieuré n'a peu vacquer de [Item non potuit dictus prioratus vacare in] genere vacationis: *car pource qu'il estoit vacquant* [quoniam cùm vacaret] per resignationem in curia factam, in fauorem Archiepiscopi, non potuit alio genere vacare. per c. susceptum. de rescriptis. in vj. *quoy que dient les parties aduerses.* [non obstante quidquid aduersarij proferant.]

RESP.

RESP. L.

Officium Camerarij Lugduni vacans.

De electio. facta à minori parte vt nō possit à priore approbari nec pro ea concludi.

Acante officio Camerarij in Ecclesia Lugdunensi die xuij.canonici processerunt ad electionem,& elegerunt duos, videlicet quinque elegerunt magistrū Ioan.de Riuoire canonicū illius Ecclesiæ, quatuor alij canonici magistrū Henricū de Albone,canonicum & pręposītum illius Ecclesiæ,& Archidiaconus cōclusit pro illo,demum die xv.de Chalmasel iure deuoluto obtinuit ab Archiepiscopo collationem. Postea die xvj.fuit facta alia electio à quinq; canonicis cum Archidiacono, in qua fuit electus Renatus Dalbon,nulla renūtiatione facta ab aliis electis,deinde à Papa fuit xx.die prouisum tā per resignationē,quā & inualidā electionem , aut alias quouismodo vacet , magistro Ioanni de Stagno, quæritur quænam istarum prouisionum valeat.

Primò nō valet electio facta de magistro Henrico Dalbone, tum quia facta à minori parte , & quando suffragia se in duos diuidunt , illa electio valet quæ est à maiori parte facta,c.dudū primo. de elec.illa ergo quæ fuit facta de Henrico fuit de minori parte,tum quod Archidiaconus conclusiuam vocem habebat, & non electiuam simpliciter. Igitur debebat concludere à maiori parte. per c.cum in iure.de elec.vbi electus potest consentire electioni de se factæ, oportet tamen quod vox sua vnà,cum aliis qui eū elegerint cōstituat maiorem partem,secùs si ad paritatē duntaxat perducit vota quæ sunt verba Pano.ibi col.pen.sic Archidiaconus nō poterat concludere ad minorē partem, quia ad æqualitatē tantum tendebat sua cōclusio.

Item electio & alij actus capituli debent fieri à maiori & saniori parte copulatiuè , aliàs non valet,quod factū erit ab illis.c.j.& c.si.vbi Panor.& alij de his quæ fiunt à maiore parte capituli,c.Ecclesia.de elec.cum ergo ista duo requirantur , & non interuenerint in electione dicti Henrici Dalbone:ergo nnn valet, nempe ex quatuor dicitur vnum non esse clericum , qui non potuit eligere cum laicus eligere non possit.c.Massana , & ca.sacrosancta.de ele. & si fuerit clericus,quia militaria arma exercuit,de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere nō debet.c.in audiētia.in fi.de sent. excōmun.ergo etiam si suffragium & vox Archidiaconi valeret, adhuc esset de minori parte facta.

Item collatio facta iure deuoluto ab Archiepiscopo Lugdunēsi d.de Chalmasel,non valet,quia est facta à non habente potestatē conferendi quod imprimis attendendum est. c.j.in princ.de concess. præbē.in vj.eò quòd capitulum exemptum est ab Archiepō,& deuolutiones exemptorū immediatè deuoluuntur ad Papam,& non ad Archiepiscopū, nisi in regularibus exēptis,cle.vnic.de supplend.negli.pręl.Et sic iste de Chalmasel nil iuris habet ex sua collatione,quia iam erat prouisum,Etiam quia Archiepiscopus conferendi potestatem in his non habebat, & quia iam erat prouisum per electionē.

Electione semel facta non potest alia fieri nisi expressè renūtiatum, fuerit priore.

Alia electio facta die xvj. d.Renato Dalbon est nulla , tum quia iam prouisum erat , tum etiā electione semel facta sine renuntiatione Henrici Dalbon,& d.Riuoire non poterat alia fieri electio de alio.c.si electio.vbi doc. de elec.in vj.saltē prima nō cassata.c.cōsiderauimus.de elec.nā si velint dicere elegisse indignū Henricū Dalbon:ergo erant priuati potestate eligēdi.Et sic iterum eligere non poterant.c.cū in cunctis.in fi.de elec. vel si cōferebāt nō poterat secūda collatio post primā valere. c.inter.in fi.de excessib.prælato.Panor. in c.auditis.in fi.de elec.Igitur ista secunda electio facta de Renato nullius est momenti.

Item quāuis non possit appellari vt impediatur electio.glo.& doc.in c.quia propter.de elec. potest tamen appellari si nō fiat canonice , c.cum nobis. de elec.Et quia in hoc secūdo casu nō poterat fieri canonice (vt supra dictū extitit) ergo iustè appellatum fuit:& natura huius appellationis tanquam ab abusu est, vt non valeāt postea facta , etiā si appellatio nō valeret. Et hoc propter authoritatē regiam ita cautum est in ordinatione curiæ publi. anno 1535.die 4. Ianuarij,artic.xv.& nunc est , in rub. *des appellations comme d'abus.*

Præterea non poterat Archidiaconus recipere notariū laicū ad actū electionis extraneū,in secūda electione,maxime nō cōsentientibus aliquibus canonicis:nam doc.in c.quia propter.de elec.dicunt extraneū notariū rogari nō posse ad electionē. Et si cōficiat instrumentū,de electione non valet, hoc expressim docet Bertach.in trac.de Episc.lib.iij.in j.parte.q.xxx.igitur nō valuit ista secūda electio.

Superest igitur dicere electionē factā de d.Riuoire magis apparentem : tum quia à maiori parte facta fuit,vt supra dictū extitit:& quia de canonico,quod est requisitū.de cōsuetudine Ecclesiarū regni Frāciæ,vt canonicis cōferātur dignitates , tū quia est dignus,vtpotè,quia nō habet aliā dignitatē in eadem Ecclesia,sicut Henricus Dalbon.Et quodlibet beneficiū in eadē Ecclesia est incōpatibile cū altero.tex.in c.literas.de cōcess.pręb.& collatio facta habēti plura beneficia nō visa dispensatione non valet,c.ordinarij.§.fi.de offic.ordinar.in vj.nec apparet istū d.Henricū Dalbon ostēdisse dispensationem : ergo non valuit,sua collatio,& hoc quoad titulos præcedētes dico,sed si habeatur ratio ad impetrationē Apostolicā,dic vt inferius,etiā electio ista prius facta est quā alia ergo ius acquisitū ex illis,c.cū nostris,& c.literas.de concess.præb.

Collatio facta habenti plura beneficia non valet nisi visa dispēsatione.

Tamē propriè & iure dicerē dignitatē siue officiū Cameriatus deberi impetranti Apostolico, videlicet d.Ioā.de Stagno,eo quod prædictę electiones fuēre & acceleratæ , & per ambitionē factæ & hora intempestiua:& quia in prima quinq; sunt ex parte vna,& quinq. ex parte altera cōputato Archidiacono , ob id neutra iure potest dici facta à maiori & saniori parte,quod requiritur , vt supra probatū extitit.Igitur Papa qui plenitudinē potestatis in beneficialib' habet c.ij.de præb.in vj. prouidit rectè:sua ergo prouisio iure alias præcedit & prouisus ab eo potior apud me est ex prædictis. Quare cōcludo electionem d.de Riuoire tātum quoad titulos ordinariorum extra Papam apparentiorem esse:sed conferendo eam cum prouisione Papæ à Papa prouisum puto præferendū omnibus:& ita subscripsi anno 1544.die 7.Iulij.

RESP. LI.

De electione prioris & ad quem spectet.

Lectio prioris in Ecclesia conuentuali regulari, vel sæculari collegiata spectat ad conuentum, seu capitulũ, vel collegium.c.j.de elec. & c.vj. de statu monach. & c.congregat.xvj.q.vlt.glo.in c.quãquam.de elec.in vj. & regulariter quis debet per electionem assumi ad prioratum conuentualem. clem.ij. vbi Imol.not. de rescript.

Item non valet cõsuetudo, quod electio spectãs ad Ecclesiam conuentualem debeat per viam nominationis expediri.c.cũ terra.de elect.vbi Anto. de Butr.dicit nõ valere statutũ Ecclesiæ per quod disponitur quod nõ possit prouideri Ecclesiæ nisi per viã nominationis, vel postulationis, quia Ecclesiæ tribus modis prouideri potest. c.bonæ primo.de postul.prela.sed in Concordatis valet cum sit eisdem iuribus derogatum, & per viam constitutionis.c.ij. de in integ. restitut. c.cum Ecclesia Vulterrana.de elec.in vj.Alex.consi.cvj.perspectis. col.penul.versic.nono probatur in secundo volu. tamen decisio Concordatorum cum sit iuri contraria debet restringi: & sic in suis propriis terminis intelligi.

Potestas data à Papa corrigendi statuta non se extendit ad electionem. Præterea generalis potestas data per Papã alicui vt possit addere, minuere, mutare & corrigere statuta Ecclesiæ non extenditur ad electionem, vt possint electionem prioris in Ecclesiis regularibus mutare: sic consuluit Alex.cõsi.cvj.perspectis.col. ij.vol.ij.sic ergo.§.monasteriis.nõ videtur auferre electionem his qui non consueuerunt petere confirmationem solenniter, vt dicitur in tex.

Elucidatio ad §.monasteriis.de nominatio. Regia in Concord. Et ponderãda sunt verba tex. in §.monasteriis. de elec.in Concord.in quo tria requiruntur.

Primò quod per electionem assumatur, alioqui assumptus reuocari potest. c.cum ad monasteriũ. §.tales.de statu.monach.secus si per collationem. c.ij.de statu.monach.

Secundo, quod prioratus sit verè electiuus, ergo si per præsumptiones probaretur non haberet locum iste tex.etiam si ex fundatione appareret, quod esset verè electiuus, non haberet locum iste tex.nisi consueuerit forma seruari.c.quia propter. vide Bal.in l.fi.C.de fals.caus.adiec leg.

Tertiò, quod in electione forma.c.quia propter. seruari consueuerit, quæ seruari non debet, nisi in prælaturis & prioratibus, in quibus Ecclesia est viduata pasto.c.glo.& doc.ibi, de Rota decis.cccclij. ex hoc vbi hanc opinionem dicit Euangelicam, & hoc propter magna pericula quæ imminent illis Ecclesiis. Ideo tex.loquitur cum ministerio, quod si in illis prælaturis non consueuerit seruari forma, c.quia propter. non comprehendetetur hic per hoc verbum, & si consueuerit forma seruari, etiã in aliis inferioribus dignitatibus, voluit hic comprehendi, sed ad tollendum dubium illius, c.quia propter addidit verbum consueuerint.

Quartò, quòd electionis confirmationes solemniter peti consueuerint, & verbum (consueuerint) in duobus ad minimum verificatur.glo.vlt. in l.iij. C.de Episcopal. audien.& in ca.cum Ecclesia Sutrina.in verbo tertiò.de causa possess.si ergò ista non apparent non habebit locum tex.quia de his quæ non sunt & non apparent idem est iudicium.l.duo.ff.de testam.tutel.

Item si probetur quod prior habet alium supra se, non dicitur tunc Ecclesia viduata: ergo in illo non habebit locum, d.c.quia, vt patet ex decisione. gl.in ca. cupientes.in verbo regularium.de elect.in vj.alia abũde scripsi. in d.§.monasteriis in Cõcor.

RESP. LII.

Confirmationis materia.

De confirmatione contra electum priorem in Ecclesia Insolduni opponuntur crimina, datis dilationibus contradictor petit electum respõdere quibusdam factis, seu additionibus secundis, electus dicit processum esse in statu iudicandi definitiuè, quæritur, quid iuris.

Primò summaria est materia confirmationis. ele.dispendiosam, de iudic.

Secundò est vacatio dispendiosa, & animabus periculosa: ideo electio facta quàm citius fieri potest debet præsentari.c.quàm sit.de elec.lib.vj.

Tertio, quia intra mensem debet opponi cõtra electum, alioqui adhuc dantur viginti dies, post aliud tempus non datur.c.j.de elec.lib.vj.

Quarto iudex debet dilationum materiã amputare.l.ij.C.de tempor.appel.c.finem. de dolo.& prorogationem litium tollere.c.dispẽdiosam. de iudic.c.dispendia.de rescrip.lib.vj.

Quinto ex stylo curiæ Bituricen.Ecclesiæ non debet dari nisi vnica dilatio in confirmationibus, vt patet in rub.de confirmat.

Sextò maleficiis & subterfugiis hominũ est obuiandũ.c.sedes.de rescri.l.in fundo. ff.de rei vẽdic.

Contrariũ est verũ in electionis cõfirmatione, in qua duo copulatiue requiruntur, citatio & discussio.c.fi.& ibi ponderat Philip.Francus.de elec.lib. vj.alioqui cõfirmatio est nulla, vt ibi, si repẽte fuerit facta, & dicitur repente fieri quando nõ auditur oppositis & quando fit antequã fuerit inquisitũ de forma electionis posita, in c.quia propter. de elec. De meritis elec.an sit legitimæ ætatis, an sit præditus, & sciẽtia ornatus, ac in ordinibus cõstitutus. c. cum incũctis.de elec.& melius in pragm.sanct.in rit.de elec.§.deinde.& §.facta autẽ.vbi dicit quod etiam ex officio nõ apparente cõtradictore debet ista inquirere superior cõfirmans, & omnes circũstantias debitè examinare, videlicet de qualitatibus extrinsecis, quia de intrinsecis non, cum præsumantur glo.in c.si fortè.de elec.lib.vj. *Confirmatio electionis quæ requirat.*

Itẽ effectus cõfirmationis debet impediri quousque negotiũ sit bene examinatũ.c.cum olim.de caus.posless.arg.c.quia Episcopus.xxiij.distin. §.si quis autẽ.in auth.quomod.opor.Episcopos. coll.j. & §.si quis autẽ electũ.in auth.de sanct.Epis.coll. ix.Panor.& alij in c.qđ sicut.de elec. & c.cũ olim. de dolo.via Pius in trac.de elec.in iij.parte. c.xlv.

Item

Item si contradictor non fuit admissus ad probandum vel iusto impedimento detentus non opposuerit post confirmationem potest opponere. c. fin. qui matrim. accus. poss. bonum est autem argumentum de matrimonio carnali, ad spirituale. c. inter corporalia. de translat. Episcoporum. facit. c. nulli. de elect. in vj. & pro hoc est gloss. & doctor. in c. j. de concess. præbend.

Item quod dandus sit terminus ad probandum in causa confirmationis tenuit Bald. in l. ij. C. de seruit. & aqua. refert & sequitur Bertachin. in tracta. de Episcop. in iij. parte secundæ princ. lib. iij.

Dilationes in confirmatione dandæ. Nec obstat quod causa sit summaria, quia intelligi debet quoad dilationes, non quoad probationes. Bald. in l. præscriptione. col. ix. versicul. quarto quæro. C. si cont. ius per text. in c. qualiter. in ij. §. debet. de accus. Bart. in l. iudices. C. de iudic. & l. j. ff. de testam. milit. Barb. plenè in rubric. de probat. coll. xxv. & Hippol. in rubri. ead. circa finem. pro hoc est text. in clem. sæpè. de verbor. signific. vbi iudex causas summarias breui debet expedire, & dilationum materiam amputare, & litem quantò citius poterit expedire. & ibi dicit Cardinal. non tamē vt celeritas inordinata interueniat: nam probationes non sunt angustandæ. l. quoniam. & ibi Bartol. C. de hæret. Ioan. Andr. in c. fraternitatis. de restib. Bald. in authent. qui semel. C. de probat.

Et sic est responsum contrario illi, quod iudex materiam dilationum amputare debet, hoc est verum frustratoriam, sed nō necessariam. glo. & doctor. in d. clem. sæpe. & scripsi in tract. de sentē. execut. arti. ix. vbi plenè materiam istam summariam tractaui, ibi videri potest.

Item sententiæ cum deliberatione & non subitò debent proferri. l. ij. C. de sentent. ex breuic. recitand. ibi non subitas, sed deliberatione habita post negotium ponderatas: & sicut se habet nouerca ad priuignos: sic præcipitatio ad iustitiam. cle. pastoralis. §. verum. de re iudic. & in erroris labirinthum incidit qui iudicat priusquam intelligat. c. sciendum. xxix. distinct. virtus enim lenta est, & omnium petcontatrix, iniquitas omnia præcipitat. c. inter hæc. de pœnit. distinct. iij. ideo sententia lata per Iudicem cui de mane mittitur processus, & in vesperis fert sententiam non valet. docto. in c. ponderet. 50. distinc. Ias. in l. ij. C. de edend. nec sequendum est consilium etiam docti viri ex incontinenti datum. Anton. de Butrio. in c. si pro debilitate. de offic. deleg. col. penult. sequitur Dec. in c. cum venerabilis. col. v. de except. ideo dicit Specul. in titu. de libel. concep. §. sequitur. versic. sit etiam.

Cum fueris sapiens, attende tempus & horam
Nec patitur stultus semper adesse moram.

Quod si esset verum nnceret omnibus consiliis Paris. qui ex tempore respondere solent: sed imputetur postulantibus & cōsilium tale recipientibus. Nec obstat quod vacatio est dispendiosa, quia esto sanè: non tamen ob hoc debet confirmari, non confirmandus, & sine causæ cognitione. vt d. c. fin.

Nec obstat cap. j. quia loquitur in eo qui debet expectari, sed hic loquimur, in eo qui vult probare, cui non debet negari. vt not. doctor. in d. ca. j. de elect. & c. vt circa. ibid.

Item ex stylo curiæ datur vnica dilatio ad inquirendum, sed facta inquisitione datur alia dilatio ad referendum omnia facta, quando ea partibus publicari debent: & postea, alia dilatio ad audiendum ius datur. postea in versic. saluo arti. fin. dicit iudicem debere sic procedere, saluo de audiendo dictum petentem maiorem dilationem, si in assignatione sibi data, aliquid dicere, proponere, aut probare voluerit, antequam negotium diffiniatur, & illud habetur in tub. de confirmationib. sed hic contradictor vult adhuc probare & proponere: ergo ei danda est dilatio. Nam non debet sic præcipitari, vt superius dixi. Et sic concludo dilationem dandam.

RESPON. LII.

An signaturæ credatur.

PRima quæstio est, an signaturæ credatur. Secunda, si aliud contineat bulla, aliud signatura, cui credatur. Tertia, an Papa possit faciendo bullam, adimere à signatura, & an videatur si contrariæ reperiantur. *Designatura an ei credatur, & aliæ quæstiones.*

Prima quæstio est facilis, quod non credatur simplici signaturæ, quoad hoc vt secundum illam solam iudicari debeat, vt est in pluribus regulis cancellariæ. Nam signatura dicitur quædam abbreuiatura quæ postea in bulla extenditur: & quemadmodum scriptura non redacta in protocollum notarij, nec habens formam instrumenti non facit fidem quousque fuerit de iudicis mandato in mundum & ad longum redacta. vt est tex. in l. contractus. & ibi Paul. C. de fide instrument. vbi plus dicit, quod si pars primò producat protocollum vel imbreuiaturam, non sufficit quia non est scriptura munda, sed requiritur vltima, in qua negotium concluditur, sic & in signatura & in bulla dicemus, vt primò bulla sit producenda, & si dubitetur de ea ad signaturam tanquam ad matricem scripturam recurrimus.

Secundò si fuerit approbata per expertos ad hoc: qui deponant eam bonam & non falsam, sed secundum vsum aliarum expeditam creditur. Ita vidi seruari in practica quando dubitatur de viribus signaturæ. l. instrumenta: ibi si non aliis quoque adminiculis adiuuentur. C. de probat. vbi creditur scripturæ priuatæ si iuuetur aliis adminiculis, sic & signaturæ. Practica ergo est in Francia quod si non possim habere bullam obstante aliquo impedimento impetro literas regias, vt liceat verificare & approbare signaturam vel interdum habebo sumptum bullæ, quod tantum est ac si bullam haberem, sed in quibus casibus? dixi in Concord. rubr. de protoga. dila. in fin. *Signaturæ verificatio per literas regias.*

Item partes non possunt facere quod in iudicio stetur simplici signaturæ, quæ dicitur scriptura priuata, non faciens fidem nisi in cancellaria, vt super ea sumatur, per officiales curiæ forma quæ dat esse rei, & conseruat eam in esse, absurdum enim foret, si hoc esset per partes remissibile. l. nemo. ff.

de lega.primo.Philip.Probus. in c. tibi qui.nume. xiij.versic.ex quibus.de rescript.in vj. allegat simile de excõmunicatione, sicut enim excõmunicatio partium conuentione tolli non potest, nisi absolutio sequatur.c.cum desideres.de sent.excommuni. Io.m.Monach.in c. quicunque.col.ij.illo titul.in vj. Tamen si illa signatura fuerit probata per librum registri signaturarum faciet plenam fidem, non per se sed per librum registri, qui facit fidem, sicut notarij protocollum. Paul.in l. contractus. C.de fide instrument.& in authentic.de tabell.colla. iiij. & sic indistincte signatura confirmata, & extracta ex libro registri signaturarum probat. Imo si partes sint concordes quod illi credatur qui ad iudicem iuerit.in l.j.§.vnde.ff.de noui oper.nuntiat.ideò solet credi signaturæ si pars non opponat, & ita vidi in iudicio seruari.

Secunda quæstio est, si sola signatura aliud contineat, quàm bulla, & illud quod est resolutiuum bullæ, statur bullę nisi signatura per librum registri fuerit approbata: & tunc stabitur signaturæ potius, quàm bullæ, vt si signatura contineat (vt aliquando vidi) signaturam de Prato, vbi in fine scribebantur hæc verba prouiso, quod beneficium non sit de collatione Episcopi Pictauiensi, an valeat? vidi quod non, & fuit reprobata per senatum, quia per signaturam constat de mente conferẽtis

Tertia, an possit legatus adimere in bulla quod est in signatura. Respondeo, sic: si non sit resolutiuum bullæ, quia tunc non potest tolli nec addi, secus in circunstantiis & expressionibus: alia videri possunt multa quæ scripsi in regul.cancell.

Interpretatio §.si quis verò, de collat.in Concord.

Item quis dicatur superior immediatus in institutione? non est dubium quod is in cuius loco situm est beneficium clem. vnic.de supplend. neglig. prælator.

Sed si Episcopus Aurelianensis conferat beneficium, hic Paris. pleno iure quod vacat in mensibus graduatorum, si Aurelianensis Episcopus recuset conferre, ad quem fiet deuolutio? num ad Archiepiscopum conferentis, vel ad Episcopum Parisi. breui respondeo quod ad Episcopum Paris. in cuius diœcesi situm est beneficium, quia omnes Basilicæ Episcopatus sunt sub eius cura & collatione. c.omnes.xvj.quæst. vij. tum etiam quia Papa primo adimendo illi collationem non videtur adimere secũdo.arg.l.boues.§.hoc sermone. ff. de rit. nupt.tum etiam quia glos. expressa in d.clem. vna in verbo locorum. dicit locorum, ergo non personarum: si ergo prælatus alterius diœcesis habet prioratũ quem conferre negligit in diœcesi Bononiẽsi, Episcopus Bononiensis supplebit. probat hoc c.ij.de supplend.neglig.prælator.ibi in tuo Episcopatu, nec distinguit hæc gloss. vnde sint collatores, facit etiam quod hic tex. vult quod ad proximum & immediatum superiorem deuoluatur: sed proximus & proximior est is in cuius diœcesi situm est beneficium, quàm alius: ergo ad ipsum deuoluetur.

Deuolutio est impetrãda à superiore respectu loci in quo situ est beneficium.

Nec refragatur quod in casu delicti deuoluatur ad proximiorem conferentis. clem. si de beneficio.de præben. sed is qui confert alteri quàm graduato delinquit, ergo deuoluetur ad proximum superiorem conferentis. Respondeo quod in maioribus beneficiis est statutum quod fiat deuolutio ad Papam.c. quanquam.de elect.in vj.& hic dicitur quod si alias contulerit ad proximum superiorem fiat deuolutio, quod est notandum.

RESP. LIII.

An collatio excommunicato facta valeat.

Collatio excõmunicato facta non valet.

Ondemnatus fuit quidam à conseruatore priuilegiorum ad restituendum iumentum, vel pro eo ad æstimationẽ duodecim librarum a qua sententia appellauit, cui appellanti præfixit iudex certum terminum ad prosequẽdum intra quem terminum non est prosecutus ob id iudex pronuntiauit appellationem desertam. Et demum monuit dictum condemnatum in vim sententiæ vt intra certum tempus solueret quod si recusauerit suspendit eum a diuinis. Si verò indurato corde persisteret per alios octo dies eum excommunicauit, a qua monitione appellauit condemnatus. Sed ea non obstante fuit denuntiatus à curato, & interim illi condemnato confertur beneficium. an valeat collatio, quia istam appellationem non fuit prosequutus nec prosequi potest. Respondeo, Dei optimi maximi inuocato præsidio, collationem illi condemnato factam non valere, tum quia est excommunicatus, & collatio facta excommunicato non valet. c. postulastis. de cleric. excommunicat.minist. tum etiam quia iudex post desertionem liberè sua authoritate vtitur.c.reprehensibilis.de appella. Igitur post desertionẽ primę appellationis: iudex liberè potuit illum condemnatum monere & cogere ad soluendum, nempe deserta appellatione, statim fit executio, etiam alia appellatione non obstante. l. quoniam prima. vbi doctor. C.de appell. igitur bene fecit cõseruator post desertionem si istum condemnatum monuerit, & demum excommunicauerit sententiam primam exequendo.

Appellatio quando suspendat iudicatum.

Item appellatio non debet tueri aliquem in sua iniquitate.c.præterea primo de appell. Sed si condemnatus posset sic post desertionem appellare, eluderetur sententia iudicis, & tueretur in sua iniquitate appellans, quod non est tolerandum, imo postquam est deserta appellatio: iudex potest sine aliqua contradictione compellere condemnatum ad soluendum. c. personas. ibi, tu illum extunc iudicio tuo super his quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellas. de appella. vbi Dec. expresse tenet. etiam si appellatum fuerit. num. vj. ibi videri potest sic dicens: similiter ampliatur ista conclusio etiam si secunda appellatio interposita fuisset: nam non prosequendo primam cadit à causa, vt hic.& c. cum sit inf. eod. & sic eo ipso fuit ius quæsitum appellato, quod per secundam appellationem ab eo auferri non potest. c. ab eo. de elect. lib. vj. hæc Dec. Igitur iudex condemnatum cogere potuit ad soluendum & recusantem excommunicare.

Appellationis desertio quid operetur.

Item pulchrè dicit Bald.in d.l.furti.§.j.col.ij.ff.de his qui not. infam. quod magis nocet desertio appellationis,quàm diffinitiua per illum text.quia desertio appellationis fingit retro, sed sententia definitiua non fingit retro, igitur desertio secundæ appellationis fingit retro, ac si nunquam fuisset appellatum: & sic erit excommunicatus à tempore in literis præstituto scilicet contumaciæ, ergo non valuit postea collatio facta isti condemnato.

Præterea paria sunt non appellare, vel appellare & nō prosequi.c.si à iudice.in fin. vbi not. de appell.in vj.& quamuis si condemnatus appellauerit à monitione nō valuit appellatio,vt supra dictum fuit:& si valuerit tamē postea per desertionem habetur ac si nunquam fuisset appellatum imò postquam appellatio est deserta totum est perditum ipso iure,quia retro fingitur nihil actum.arg.l. Neratius.ff.de manumiss.testa. l.in lege Aquilia si debetur.ad leg. Aquil.Bald.in cap.quod ad consultationem.col.iij.de re iudic.

Item deserens appellationem quam emiserat, non potest iterum appellare.c. personas. vbi omnes doctor. de appella. sed hic deseruerat primam suam appellationem, ergo iterum non poterat appellare,saltem sine nouo grauamine, sed non grauabatur exequendo sententiam, ergo appellare non poterat:igitur excōmunicatio lata post istam appellationem, non valuit, & collatio postea illi facta non tenuit.

Nec refragatur.c.præterea.in ij. de appell. vbi si quis excommunicatus fuerit sub conditione nisi soluerit si appellet,illa appellatio suspendit excommunicationem:ergo & in casu isto respondeo verum esse quando illam appellationem esset prosequutus alioqui paria sunt non appellare, & non prosequi,etiam quia appellatio non valebat, cum iam esset deserta:ergo etiam appellare non poterat qui iudex liberè exequi poterat post desertionem. & ille text.intelligi debet de appellatione valida vt suspendat secus in alia.argum.l. si se non obtulit.§. condemnatum.ff.de re iudic.

Nec obest quod iudex non pronuntiauit secundam appellationem desertam. Respondeo non esse opus quod iudex pronuntiet appellationem esse desertam per text.in d.c.personas.ibi extunc. & ibi hoc firmat Decius de appellat. allegando Angel. Idem tenere.in l.si contra.C.de appell. & Perus. in c.ex ratione.col.antepen.illo tit.

Excommunicationis notificatio quando requiritur. Minúsque obest quod excommunicatio non fuerit notificata isti quia in his quæ geruntur ratione priuati officij, non est differentia inter occultum & publicum excommunicatum, sed in his tantum quæ geruntur ratione publici officij. c. ad probandum.vbi Dec.de re iudic.c.pastoralis.§.verum.de appell. Ægid. Bellamera decisi. lxvj. secretum.& quando dicatur fieri ratione publici officij declarant gloss.& doct. in c.cum dilectus. de consuetud.Feder.consil.ccxxxj.in aliqua.in fin.sed ista collatio facta condemnato inspecta persona condemnati dicitur ratione priuati officij:ergo est nulla,tanquam excōmunicato facta vt supra dictum extitit: & hoc expresse scribit Felin.in c. Rodulphus.col.penult.de rescript.

Item nobiscum facit rubr. de excommunicat. non vitand. in Concorda. vbi sufficit etiam ad vitandum aliquem esse denuntiatum,vt iste erat. Et in his quæ tangunt fauorem excommunicati non est differētia inter occultum & notorium excommunicatum.vt glo.firmat in rub.de excommunic. in verb.suffragari.in pragmat.hic agitur de fauore excommunicati, scilicet, an valeat collatio illi facta:igitur non valet. *Excommunicatus notorius vel occultus.*

Vltimò non obest quod excommunicatio non liget absentem,& ignorantem vt hic prætenditur: quia respondeo non posse dici ignorantem cum fuerit monitus in præsentia, & quia fuit denuntiatus & publicatus quamuis quoad pœnam irregularitatis iustè ignorans non astringatur. glos. in c. quanto.ij.quæst.v.c.Apostolicæ.de excep. c.illud. de cler.excommunic.minist.Roma.cōs.ccccxxxvj. circa. Anchar.in c.j.not.vj.de concess. præbend. in vj.Sed hîc agitur tantum de collatione & non de pœna irregularitatis.

Concludendum igitur est collationem factam isti excommunicato quamuis appellasset,& nō releuasset non valere, possessionémque beneficij adiudicandam Magistro Petro Dureau, tanquam verum titulum habenti:& his subscripsi.

RESP. LIIII.

Vacans cellaria beatæ Mariæ.

CVm per mortem F. Antonij de Orsteria vacaret cellaria monasterij beatæ Martæ de Bascondour. Abbas dict. monasterij illam cellariam Isuardo Rame contulit qui cantoriam in d. monasterio pacificè obtinebat, quam tamen dimisit & resignauit intra septem dies. Postea d. Claudius Amæ illam cellariam tanquam vacantem à reuerendissimo legato Aueniomensi, seu eius vicario impetrauit, & eidem fuit collata:quæritur quis istorum habeat ius in d. cellaria. Et breuiter respondeo quod Isuardus cui primo fuit collata ab eo qui habet potestatem: & in his prioritas datæ attenditur.c. eam te. de rescript. c. duobus.illo tit.in vj.c.eum cui. de præbend. in vj. sed iste est prior cui fuit facta collatio:ergo est aliis præferendus. *Monachus impetrādo officium an faciat vacare aliud primum quod habebat per adeptionē secundi.*

Nec refragatur quod d. Rame iam obtinebat cantoriam in d. monasterio quæ est officium. Et non potest religiosus duo obtinere officia. c. cum singula.de præbend. in vj.sed per adeptionem secundi vacat primum,sicut in aliis, vt ibidem dicitur.& in c.de multa.de præbend.ideo cantoria vacabat per adeptionem cellariæ, non verò cellaria: igitur impetrari non potuit cellaria, tanquam vacans sed cantoria sic.

Nec obstat d.c.cum singula,vbi religiosus statim tenetur omnino dimittere primum quod nisi fecerit,extunc eo ipso efficiatur inelligibilis, & tanquam ambitiosus, ab vtroque penitus repellatur: sed iste Isuardus non statim dimisit: ergo ab vtroque repelli debet.

Respon

Statim dictio quomodo capiatur in beneficiis statim dimittendis.

Respondeo quod iste Isuardus statim dicitur dimisisse, cum dimiserit post sex vel septem dies, à die collationis sibi factæ, quia licet illa dictio statim variis modis accipiatur, vt per gloss. & Bartol. in l. obligari. §. tutor. ff. de author. tutor. & in instit. §. tutor. plene Lucas in l. diu. C. de susceptor. lib. x. vbi dicit dictionem statim pro arbitrio iudicis relinqui. l. j. ff. de iure delib. videlicet vt intelligatur cum aliquo temporis temperamento. l. ratum. ff. de solut. ergo licet dicat text. statim dimittere teneatur, dicitur statim dimisisse qui retinuit paruo tempore. l. promissor. ff. de constit. pecun. quia in mora modici temporis non est magnum præiudicium. l. si debitori. ff. de iudic. etiam pœna commissa potest purgari intra tres plurésve dies. l. & si post tres. ff. si quis cautio. & emphyteota potest celeri satisfactione purgare moram. c. potuit. de loca. Multò fortius potuit hic Isuardus post sex vel septem dies resignare d. cantoriam, & de iure & de facto dimittere. Nam de iure non tenetur quis dimittere primum nisi à die adeptæ pacificæ possessionis. c. commissa. de elect. in vj. glos. in extrauag. execrabilis §. qui verò. in verb. possessionem. vbi in gloss. sequ. dicitur. vbi potuit percipere fructus ex secundo, sed ex tam paruo tempore non potuit recipere fructus secundi: ergo primum aliàs non vacabat. c. si tibi concesso. de præb. in vj. nec debemus ista strictè intelligere verba, vt faciamus quem inhabilem, nam dolum requirit. d. extraua. execrabilis. quod non potest hîc notari.

Item non potest dici quod iste Isuardus non fecerit quia patet eum resignasse ante octo dies à die collationis cellariæ sibi factæ. per l. qui non facit. de regul. iur. ff. & primo Esdræ. c. iiij. dicitur: videte ne negligenter hoc impleatis: quæ quidem negligentia non potest notari in isto Isuardo. Ex prædictis concludo d. Isuardum habere ius in d. cellaria & quamuis cantoriam non dimiserit per septem dies nulla potest prætendi cellariæ vacatio: & sic non poterat imperrari ex illo capite, & quia res est clara & valetudine aduersa pressus sum: ideo his contentus me subscripsi.

RESP. LV.

Mandatum insinuatum.

Mandatarius contra prouisos & à legato & ab ordinario.

Pour monstrer le bon droict de messire Estienne Tallant religieux profes en l'abbaye de sainct Nicolas de Miseray, au diocese de Bourges, dit qu'il a impetré vn mandat du Pape Clement au premier benefice qui vacquera, à la disposition de l'Abbé de ladicte Abbaye. Lequel mandat a deuement insinué, & apres le mois de son insinuation: & aduenant la vacation du premier benefice a accepté ledict benefice, & requis le vicaire dudit Abbé, lequel l'a presenté, & l'Archeuesque de Bourges l'a institué au benefice de sainct Martin.

[Ad æquitatem demonstrandam, qua dominus Stephanus Tallant religiosus nititur, professus ex Abbatia sancti Nicolai de Miseray in diœcesi Bituricensi, dicit se mandatum à Papa Clemente impetrasse ad primum beneficium vacaturum secundum dispositionem Abbatis dictæ Abbatiæ. Quod mandatum ritè insinuauit, & post suæ insinuationis mensem, & principium vacationis primi beneficij, dictum beneficium acceptauit, requirens vicarium dicti Abbatis, qui eum præsẽtauit, quem & beneficio sancti Martini Bituricensis Archiepiscopus inuestiuit.]

Parquoy est certain & notoire que ledit benefice luy est deu: car le premier benefice vacquant est deu & affecté audit mandataire, lequel n'e peut estre conferé à autruy [Quapropter certum & notorium est hoc ei beneficium debitum esse. Nam primum beneficium vacans est dicto mandatario affectum, quod alij conferri non potest] aliàs *la collation est nulle*, [collatio esset nulla.] cap. si capitulo. de concess. præbend. in sexto.

Item quand il y a vn mãdataire, aussi ne peut estre conferé aux nommés, ne gradués, ainsi qu'est declaré au tiltre [Item, existẽte mandatario, illud ne nominatis quidẽ, aut graduatis conferri potest, vt titu.] de mandatis Apostolicis in Cõcor. §. declarantes. decisum est. *Et par ainsi la collation faicte à maistre Iacques Dangest soy disant nommé, ne vaut rien: & aussi que le benefice n'est vacqué aux mois des nommés, ains à vn autre mois non affecté ausdits nommés, ne graduez, mais est tousiours affecté aux mandataires* [Atque ita collatio domino Iacobo Dangest facta, qui se nominatum dicebat, non valet. Neque etiam beneficium in mense nominatorum vacauit, sed in alio nominatis aut graduatis non affecto, mandatariis verò affectum semper remansit.

Item aussi que ledit Dangest n'est deuëment qualifié, ainsi qu'appert par ses lettres qu'il a produictes. [Adhæc prædictus Dangest non is est, qui rite sit qualificatus, vt ex literis apparet ab eo productis.]

Item, pour ce qu'il a vn autre benefice curé, & n'est dispensé. [Item quia aliud adhuc beneficium curatum est, & dispensatum non fuit] ad duo curata: ideò ordinarius, non facta prius fide dispensationis, non debuit conferre. c. ordinarij. §. in conferendis. de offic. ordinat. in vj.

Item, touchant de maistre Antoine du Prat, disant auoir collation du Legat, est tout notoire que le Legat n'a peu conferer ledit benefice, car n'appert de sa legation: & encores qu'il apparust, [Item quantum attinet ad magistrum Antonium du Prat, qui se collationem à legato habere affirmat, notorium est quod legatus beneficium non potuit conferre, quia de eius legatione non constat: & etiamsi constaret] non potuit conferre in præiudicium mandatarij, quia Papa sibi tantum reseruauit, vt posset conferre: ergo alius non potest. in §. declarantes. de mandat. Apostol. in Concorda. & quia inferior legem superioris non tollit. clem. ne Romani. de electio. & ita expressè tenent Archidia. & Philip. in c. si postquam. de præbend. in vj. etiam quia legatus non potest derogare Concordatis, quæ volunt vt mandatarij omnibus etiam graduatis & nominatis præferantur.

Item, ledict du Prat n'est religieux, & par ainsi incapable

capable à tenir ledit benefice, [Item prædictus du Prat non est religiosus, atque ita incapabilis ad obtinendum dictũ beneficium,]de quo est quæstio. *Car est regulier*, [Nam regularis est,] & regularia regularibus, secularia que secularibus debent conferri. §. volumus. de collat. in Concord.

Item par ainsi appert que ledict benefice est deu audict messire Estienne mandataire: car le mandat est faict selon le style de Rome, & est selon les Concordats, car par lesdicts Concordats n'est inscripte aucune forme pour les reguliers: mais est dict par iceux Concordats. [Ex hoc itaque apparet, quod prius dictum beneficiũ domino Stephano mandatario debeatur. Nam mãdatũ secũdum stylum ciuitatis Romanæ & Concordata factum est. Concordatis etenim nulla est forma pro regularibus inserta, sed in illis continetur.] Quòd pro regularibus similis forma illis detur: & postquam non est contra formam, sufficit in regularibus.

Mandatũ ad regularea.

Item, apparet quod hoc mandatum est simile mandato posito in Concordatis, tum quia habet executores & clausulas substantiales, sicut mandatum descriptum in dictis Concordatis, & sufficit quod fit in effectu simile. Bald. & Iason in l. qui liberis. ff. de vulg. & in glos. Concordatorum dicitur, quod non requiritur omnimoda similitudo.

Item ledict mandat [Item prædictum mandatum] est conueniens regularibus, *& par ainsi est bon & vallable. & selon le Concordat qui requiert* [atque ita validum est, & secundum Concordata, quæ requirunt] quod pro regularibus similis forma illis conueniens detur. Et ibi ponuntur multæ differentiæ inter mandata secularium & regularium, in verbo, conueniens. *Doncques ne faut regarder la forme des seculiers pour iuger les mandats des reguliers nuls*: [igitur forma secularium non debet considerari, ad hoc vt mandata regularium nulla iudicentur:] neque necesse erit, quod omnia quæ in mandatis secularium requiruntur, sint necessaria in mandatis regularis, sed requiritur similis forma quoad affectum.

Item ne faict rien si l'on veut dire que la clause [Item non obstat si dicatur quod illa clausula] eique cura immineat animarum, *n'est inserée audict mandat: car* [prædicto mandato non sit inserta: nam] illa clausula non est nisi quædam additio seu declaratio ad clausulam substantialem, præcedentem, in qua est satis expressum de cura, dum dicitur in dicto mandato: beneficium ecclesiasticum cum cura, vel sine cura, per eosdem canonicos obtineri solitum conferas, etiamsi prioratus, præpositura, præpositatus dignitas, personatus, administratio, vel officium fuerit, dummodo &c. *Car* [nam] ista clausula (Eique &c.) non est necessaria, quia rei iam declaratæ frustrà adiicitur demonstratio. l. j. ff. de dot. præleg. *appert qu'il est assés dessus declaré*: [constat suprà satis declaratum esse:] ergo non fuit opus iterum repetere: sed hoc facit aliquando Papa causa maioris expressionis, & dubitationis tollendæ: tamen si postea in aliis mandatis non apponantur, non lædunt. l. qui mutuam. ff. mandat.

Et aussi à la forme des seculiers est necessaire. [Ad formam quoque secularium necessaria est] ista clausula, Etiamsi, &c. quia in ea dicitur, Canonicatum & præbendam, aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, aut aliud beneficium Ecclesiasticum, cum cura, vel sine cura, &c. *Et n'est faicte mention si la dignité a cure. Pource est necessaire de l'exprimer à la fin: & pource est mise cette clause*. [Neque aliqua dignitatis cum cura mentio facta est. Quapropter necessarium est vt in fine exprimatur: & ideò posita est ista clausula,] Etiamsi dignitati, personatui, administrationi vel officio huiusmodi cura immineat animarum. *Mais au mandat dudit Tallant, est autre chose*, [Sed in mandato dicti Tallãt est aliud,] si bene inspiciatur vtrumque mandatum.

Item ne faict rien si l'on veult impugner le mãdat, pource que la clause, [Item non obstat, quòd mandatum impugnare velint per illam clausulam,] Dummodo electiuè, vel electiua, & dignitas conuentualis non existat: Ideò quòd illa verba, Dignitas conuentualis, non erant necessaria. *Car à cela y a bonne response*, [nam ad hoc facilè respondetur,] quòd licèt non essent necessaria, tamen non vitiant, *ainsi qu'il a esté prouvé dessus Et ceste clause se doit entendre*, [vt suprà probatum est: clausula verò ista intelligi debet,] quod omnia beneficia debentur mandatariis dummodo dignitas conuentualis non sit electiua, *pource que ausdicts Concordats les dignités electiues conuentuelles appartiennent à la nomination du Roy* [quia in d. Concordatis dignitates electiuæ conuentuales spectant ad Regis nominationem,] in §. monasteriis, de nominat. Regia. *Et par ainsi le Pape les a voulu excepter. Et ce mot* [Quare Papa eas voluit excipere. Et hæc dictio] conuentualis, *n'est sinon vne declaration, laquelle ne vitie point Et le mandat, dequoy est question, est general. Car n'excepte sinon la dignité electiue & conuentuelle, à cause de la copulatiue*, [tantum declaratio est, quæ non vitiat. Mãdatum verò, de quo quæstio vertitur, generale est. Nihil enim præter dignitatem electiuam & conuentualem excipit, propter copulatiuam.] Et conuentualis. *Autre chose seroit, si au mandat estoit mis*, [aliud esset, si in mandato haberetur,] vel conuentualis, quia tunc exciperetur dignitas ram collatiua, quàm electiua conuentualis. *Et par ainsi le mandat ne seroit general, comme est le mandat dudict Tallant. Autre chose est, quand le mandat seroit restrainct*, [Mandatum itaque non esset generale, prout mandatum est dicti Tallant. Alia verò res est, quando mandatum restrictum esset] per ista verba: dummodo prioratus seu alia dignitas conuentualis, vel officium claustrale non existat. *certes vne telle clause, pource qu'elle est fort restrictiue du mandat, doit vitier le mandat Mais nous sommes en autres termes, ausquels plairra aduiser*, [Talis certe clausula, quia multùm restrictiua mandati est, debet mandatum vitiare. Sed in aliis versamur terminis, quos considerate non dedignaberis,] ne quoddam arestum allegatum mihi noceat, *car il n'y a conformité quelconque, auec le cas dudict arrest.*

Clausula dummodò electiua & conuentualis dignitas non sit in mandato, ad regularia apposita non vitiat mandatum.

[quia

quia nulla eius conformitas eſt cum caſu areſti prædicti.]

Item au grãd conſeil preſent monſieur le Chancelier, pluſieurs maiſtres des requeſtes, & grand nombre des Conſeilliers, a eſté conclud & declaré. [Item in ſuprema curia, præſentibus domino Cancellario, plurimis libellorum præfectis, & multis Conſiliariis, concluſum & declaratum eſt] in cauſa præbendæ Agenenſis, pro Arnaldo Gabrielagues *dict du Gabré* [nominato du Gabré] mandatario, contra magiſtrum Petrum Guieſte canonicum Agenenſem anno 1536. in menſe Ianuario, quod modicus defectus non vitiat mandatum: & non obſtãte defectum plenum poſſeſſorium fuit dicto mandatario adiudicatum, licet dictus mandatarius eſſet ſecularis, & forma ad verbum ſit in Concordatis inſerta. *Par plus forte raiſon doit eſtre adiugé ledict benefice audict mandataire, lequel à l'impetration a gardé le ſtyle de Rome, & du Concordat, car il n'y en a aucun pour les reguliers: mais ſuffit qu'il ſoit ſemblable aux ſeculiers, comme eſt la preſente forme du mandat dudict Tallant.* [Multò magis debet beneficium prædictum adiudicari dicto mandatario, qui in impetratione non tantum Romæ ſtylum, ſed & Concordatorum obſeruauit, nam pro regularibus nullum extat: ſed ſufficit quod ſit ſecularibus ſimile, prout eſt forma mandati dicti Tallant.]

Mãdatum an expiret morte mandantis. *Item ne fait rien que le mandat* [Item nil repugnat quod mandatum] morte mandantis expirauerit, *car cela s'entend quand le mandataire n'auroit inſinué*, [nam hoc intelligitur, quando mandatarius non inſinuaſſet,] nec deueniſſet ad aliquem actum tendentem ad affectum mandati. c. ſi ſuper gratia. de offic. deleg. in vj. & c. ſi cui. de præbend. eod. lib. & hoc expreſsè decidit gloſ. in §. item voluit. in verb. mandatum, de collat. in Concordat. *ioinct auſſi qu'il a eſté accordé* [quamuis etiam accordatum fuerit] per viam contractus, quod Papa poſsit concedere tempore ſui Pontificatus vnum, vel duo mandata, prout ibi declaratur. Quod quidem debet intelligi, quòd poſsit concedere cum effectu. cap. relatum. de cleric. non reſident. Non eſſet cum effectu cõcedere, niſi prouideretur mandatariis etiam poſt mortem Papæ, quia per mortem vnius ex contrahentibus non tollitur contractus, imò tranſit ad hæredes. §. ex conditionali. Inſtit. de verbor. obligat. Ergò hoc mandatum, in regno hoc Franciæ maximè, non expirat: quia non eſt gratia facienda, ſed facta. gloſ. in verbo, ſui Pontificatus, de mandat. Apoſtol. in Concord. *Et pource que les mandats s'y octroyent* [Tum etiam quia mandata conceduntur] in fauorem regnicolarum, vt in prooemio Cõcordatorum patet: quod non eſſet, ſi morte Papæ expirarent. Imò res nummaria Galliæ exhauriretur tot impetrationibus mandatorum, contra mentem Regis declaratam, in prooemio Concordat.

Item auſſi la clauſe adiouſtee [Clauſula inſuper appoſita] in fine mandati, volumus autem &c. *ne peut nuire: car ceſte clauſe eſt miſe* [non poteſt nocere: ea enim clauſula poſita eſt] in non obſtante &c. *parquoy* [ideò] verba poni debent in us non obſtantibus pro qualitate facti & perſonæ *& pource*, [& idcircò] ſi illegitimus impetrauerit mandatum, debet poni, non obſtante quod de legitimo matrimonio natus non fuerit, & aliæ non obſtantiæ neceſſariæ: & licet ſuperfluæ eſſent, non vitiabunt mandatum, vt ſuprà dictum extitit. *Et par ainſi cõcluant dit ledict Tallant que la recreance luy doit eſtre adiugee, comme ayant le plus cler & apparent & meilleur tiltre, & ainſi le demande auec deſpens, dommages & interests* [Quare dictus Tallant concludens dicit, quod fiduciaria poſſeſsio ſibi debeat adiudicari, vt euidentiore & meliore titulo fundatus, atque ita petitio, cum damnis & expenſis ſit.]

RESP. LVI.

Qua forma in mandatis ſit præſtituta.

Tres difficultates maximæ in hoc proceſſu inter fratrem Nicolaum Picquet, & magiſtrum Dionyſium Carré agitato. Quarũ prima quæſtio eſt, an mandatum religioſi Nicolai Picquet dicatur eſſe factum iuxta formam in Concordatis conſcriptam? Reſpondeo in mandatis regularium non eſſe certam formam præſtitutam, in Concordatis, ſed tantũ ſecularibus. Ideo oportet quòd forma mandatorum regularium ſit ſimilis: & conueniat formæ mandatorum ſecularium. Et dicitur conuenire quãdo mandatum regularis partes habet ſubſtantiales alterius mandati ſecularis. Primò quòd ſit ibi ſalutatio, vt eſt in hoc mandato, in princ. Iulius, &c. Secundò narratio quæ eſt ibi religio us zelus, &c. Tertiò diſpoſitio ibi, ac volentes, &c. Quartò non obſtante ponuntur ibi: non obſtantibus conſtitutionibus, &c. Quintò, quòd ſit data: ſed in iſto mandato iſtæ quinque partes adſunt: ergo eſt ſimile & conueniens formæ mandati ſecularium. Ideo valet, nec poteſt dici contra formam eſſe vbi aliqua non eſt.

Non obeſt, quòd clauſula pro expreſsis habentes non ſit appoſita in hoc mandato. Reſpondeo, quia non erat neceſſaria. Cum d. Picquet nullum haberet beneficium, nec officium. Imo ſi fuiſſet inſerta ſuperuacua fuiſſet, & ſuperflua non ſunt conſcribenda in mandato, vt pluribus arreſtis fuit dictum, vt dico in forma manda. in Concorda.

Et quãuis ratione formę non ſeruatæ in ſecularibus eſſet dubium, tamen in regularibus non. Nam Papa ſcit illos religioſos non debere plura obtinere beneficia. c. cum ſingula. de præben. in vj. Ideo omiſit illam clauſulam nolens iſtum religioſum gaudere poſſe hoc mandato, ſi aliud haberet beneficium, ſed ſeculares non ſunt ita incapaces pluralitatis, ſicut religioſi, vt probant doc. in c. de multa. de præben. Alia ſcripſi in glo. Cõcord. huic quæſtioni valde accommoda, quæ ibi videri poterunt. in dicta forma mandati.

Secunda quæſtio eſt, an inſinuatio vacante ſede Abbatiali facta priori clauſtrali & conuentui valeat: Reſpondeo exiſtimarem valere per c. eam te. de reſcript.

Nam

Nam vacāte sede capitulū gerit vices Episcopi c.j.Ne sede vacante.& conuentus vice Abbatis, vt ibi,& c.cum olim.de maior. & obedien. Sed si fuisset insinuatio & præsentatio mandati facta vicario Episcopi vel abbatis, gerens vices valeret: ergo & in hoc casu valet: maximè quia per mortem Abbas videtur abesse,c.si delegatus. de offic. deleg.in vj.& l.mulieris.in fin.de verbo.signi.ff.& absente Abbate valet præsentatio facta priori claustrali:ergo & hoc casu.

Nec obest glo.in §.item voluit.in verbo absentia.de colla.in pragma. quæ vult valere insinuationem si Abbas tempore insinuationis erat de capitulo, aliàs contra, sed fallitur, quia siue sit de capitulo,siue non permissum est præsentare capitulo & conuentui, sede vacante:ergo illa permissio frustratoria esset.& d.c.eam te.narrat factum, vt doc.ibi asserunt, & ista est cōmunis sententia, ibi quòd præsentatio facta capitulo ligat prælatui successorem siue esset de capitulo siue non.

Alioqui si non esset aliquis abbas intra annum vel duos annos mandatarius,sic amitteret mandatum suum,non valens præsentare illud alicui, nec beneficium requirere.

Et quamuis insinuatio non possit fieri illi qui non potest conferre beneficia quæ spectant ad collationem Episcopi,c.ij.ne sede vacante. tamen potent conferre beneficia,quorum collatio est necessaria,vt illa quæ mādatario, vel nominato fieri debet.Panor.& alij in d.c.ij.Ideo præsentatio mādati fieri potuit conuentui vacante sede:cum ipse conuentus potuisset requiri vacante sede, si beneficium vacasset post mensem à die præsentationis mandati:& quamuis de iure videatur esse aliquod dubium:tamē hodie extat lex regia,in tit.*des graduès simples*.artic.ix.vbi statutū est valere insinuationem factam priori claustrali, vel subpriori absente abbate, igitur stabimus constitutioni Regiæ:& si dicat quis loqui in graduatis & nominatis,tamen idem in mandatariis statuit idem Rex in tit.*des mandats*, artic.viij. seruandum illum ix. articulum etiam in mandatariis,& sic in hoc regno nullum dubium erit post legem Regiā, quòd valeat præsentatio mandati facta conuentui,mortuo abbate,vel capitulo mortuo Episcopo: & sic postquam erat facta legitimè,non erat necessariò iterum facienda successori, vt scripsi in tracta.de nomina.q.xiiij.

Etiamsi dicatur collationem valere ab abbate factam,& à prælato post præsentationem factam vicario:sed communis sententia est in cōtrarium. Maximè quia in mandatis est clausula decreti decernēris, irritum & inane quidquid in contrarium factum fuerit,quæ clausula ligat etiam ignorātes, c.dudum. de præben.in vj.& maximè quia per præsentationem affectum erat beneficium mandatario.Ob id alteri conferri non potuit. c.si capitulo.de conceß.præben.in vj.sed prælatus ignorās non debet affici pœnis iuris.

Ideo dicimus Abbatem & Episcopum non ligare ignotantem, quoad pœnas iuris quæ imponuntur non obedientibus, quas posui in trac.nominat.q.nisi enim quis sciat non afficitur pœna. l. ex maleficiis.ff.de actio.quia ignorantes non tenet pœna.l.fi.de decre.ab ord.fact.sed bene ligantur ordinarij,vt non valeat collatio alteri facta quàm mandatario:& sic per præsentationem priori claustrali & conuentui factam affectum fuit beneficiū dicto Picquet mandatario,igitur collatio alteri facta non valet.

Tertia quæstio est, eò q; beneficium modici valoris fuit resignatum,an debeatur mandatario? Respondeo sine fraude de iure deberi mādatario, vt c.fi.de renuntia.lib.vj. sed cum fraude non, vt ibi.Sed in hoc Regno Franciæ habemus declaratum,in §.volumus.de colla.in Concor.vbi beneficia vacantia caussa resignationis non debentur graduatis,nec nominatis:sic nec mandatariis,cum non inueniatur diuersa ratio imo præferuntur tam de iure quàm etiam per Concord. graduatis:ergo declaratio in graduatis facta,etiam locum in mandatariis habebit,& si creditores interrogati fuissent hoc dixissent, vt est verisimile ad euitādas has ordinariorum fraudes, alioqui semper sustinebuntur collatores in sua malitia & fraude.

Coniecturæ fraudis sunt hæ, quòd ratio nulla hoc verisimile reddit,vt quisquam beneficium multis fortè expensis & laboribus acquisitum quo sustentari debet facilè sine magna caussa spontè sua resignet:ideo superuacuum esse non credimus caussam resignationis diligenter conquiri.c.super hoc.de renuntia.ideo debet resignans interrogari iuramento medio,etiam officio iudicis, qua de caussa motus ipse resignauit,& si deinceps alia beneficia maiora,& vberiora affectet.

Secundò, quòd intra sex menses non accepit possessionem beneficij,is cui fuit oblatū, vt clandestina esset resignatio, & clam dicitur fieri illud, quando nō potest deuenire in notitiam eius cuius interfit.l.clam possidere.vbi doc.ff.de acquir.poss.Deci.in l.quo tutela.§.clam.ff.de regu.iur. sed ista est similis:ideo non debet obesse mandatario simulata,hæc & fraudulenta resignatio.

Tertiò quando beneficium pingue est collatū resignanti,d.c.fi.vel aliud melius,suo beneficio resignato,aut ei promissum.

Quartò quādo durāte infirmitate beneficiati habentis pingue beneficiū modicū:sic est resignatū.

Quintò quando per famulum, vel domesticum collatoris: quia inter domesticos præsumitur fraus & scientia.

Sextò quando huic resignanti data est pensio à collatore,vel aliud,quò resignaret modicum beneficium ad excludendum mādatarium, sed omnes istæ coniecturæ ferè sunt in hac resignatione. licet duæ vel tres sufficiant: & quia hoc est solitum ab ordinariis fieri:& bonum est argumētum à solitis.l.certi condictio.§.si nūmos.ff.si cert.peta. Itaque concludendo,vt mandatarius per calumniam & fraudem ordinarij non priuetur suo mandato,non potest prædicta resignatio in fraudem illius facta dicto mandatario obesse: ideo beneficiū vacans per obitum illi debetur: maxime cum sit declaratum à Leone Pontifice Maximo, vt bene-

I

ficia tantum per obitum vacantia mandatariis debeantur ad euitandas fraudes ordinariorum: vt scripsi in tract.nomina.q.xv.nume.50. vbi allego arrestum ad hoc accommodum interuenisse cui etiam ego subscribo. Datum anno 1553. in mense Decembri.

VISO mādato magistri Antonij Regnier puto illud esse debitè expeditum:& secundum formam Concordat. Nempe partes quatuor vel quinque, quæ in aliis mandatis esse solent, in hoc mandato Regnier reperiētur.per quas apparet esse secundū formam in hoc regno Franciæ vsitatam:& quamuis multæ clausulæ desint, videlicet ad canonicatus & præbendas,tamen non minus subsistit, quia dum mādatum dirigitur abbati,vel priori & conuentui:& ibi non fuit aliquæ præbendæ & forma aliqua non est pro illis præstituta,in Concordatis: sed similis forma & conueniens seruari debet, vt dicitur in dictis Concordatis post formam literarum executorialium. Nec etiam in Concordatis adhibetur aliqua forma clericis secularibus qui dirigunt mandata sua regularibus ad beneficia secularia.Sicut est mādatum d.Regnier, ideo sufficit,quòd sit simile & conueniens illis quibus dirigitur vt scripsi,in Concorda. nec superflua adiicienda sunt in mandato,vnde puto hoc mādatum esse rectè expeditum: & non repugnans formæ communi Franciæ,sed conueniens.

Et sic cum mandatum fuerit rectè & ritè expeditum debetur d.Regnier beneficium sancti Pōtij de Baugi diœcesis Heduensis,quod dicitur vacasse per mortem vltimi possessoris:nam per declarationem Leonis Pontificis Maximi beneficia per obitum tantum vacātia, propter fraudes vitandas debentur mandatariis, quæ declaratio fuit facta anno 1504. Kalen.Octobris 13.Facit c.fin.de renuntia.lib.vj. Vnde nō obest d.Regnier, quia beneficium de Chambilli vacauerit per resignationem & sic erat debitum d.Regnier mandatario, quia iam erat collatum per dominum Legatum Verallum:& sic non erat vacans,& beneficia non vacantia mandatarius habere non potest,c.primo, & per totum.de concess.præben.

Nec obest,c.dudum. de præben.lib.vj.vbi beneficium vacans per resignationem debetur mandatario,quod ibi prima præbenda erat reseruata nō potuit Legatus tollere. Sed in hoc Regno non fuerunt aliquæ expressæ reseruationes: quia sunt prohibitę in Concorda.in tit.de reserua.Ob id ibi debebatur mandatario ratione reseruationis,etiam quia ibi mandatum erat concessum post potestatem concessam Legato: & vltima derogant prioribus,l.si nihil.§.fi.ff.de lega.3.sed in hoc facto mādatum d.Regnier est commissum ante potestatem datam,domino Legato Verallo: ergo per nouissimam potestatem Papa voluit vt dominus Legatus posset admittere resignationes.Non obstātibus quibuscunque mandatariis, quibus non fieret præiudicium quia beneficium postea vacans per obitum debebitur mandatario: & ibi non apparet de potestate amplissima legati,sicut de potestate domini Legati Veralli.Et hæc sententia fuit confirmata arresto Senatus in vna præbenda Caruoten.resignata,coram Legato,quæ fuit resignatario adiudicata:& reiectus fuit mādatarius anno 1537. in vigilia Pentecostes. vt scripsi in tract.nomina. in xv.q.nu.51.hodie verò non est dubitandum in regno,quia delegatus fuit receptus, & eius potestas publicata & approbata.

Etiam quia aliam legem in regno habemus:videlicet Concordatum per quod,in §.volumus. de coll.statuitur vt beneficia vacantia per resignationem non debeantur nominatis, nec graduatis, sic mandatariis Apostolicis,& ita recepit Senatus, vt dixi: igitur illi declarationi tanquam necessariæ standum erit.

Nec obest quod quia dictus Regnier acceptauit aliud beneficium,videlicet de Chambilli,quod nō fuit sibi euictum:ergo sibi debetur:& non beneficium Baugi. Respondeo quādo est notorium beneficium non esse debitum mandatario,nec nominato:tunc non est expectanda sententia, vt docet gl.in §.item quoad dictas in verbo nominatorum. de collat.in Pragm. quia debet quis bonam fidem agnoscere.l.quotiens.§.denique.ff.de administ.tut. Oldrad.consi.cccüij.infrascriptæ num.8.Sed notorium erat beneficiū de Chambilli esse resignatū, coram d.Legato Verallo, & resignationē admissam.Et sic non vacare ob id d. Regnier agnouit bonam fidem, & noluit illud prosequi. Videns sic resignatum & expeditum: sed postea apparet per sententiam esse recredentiam concessam alteri.

Etiam alia beneficia quæ allegantur vacasse nō erant sub præsentatione do.Prioris de Marsigi, & si esset quod non vacauerunt ante mandati præsentationem,& ante mensem post præsentationē, & sic non erant debita mandatario,& si sint modici valoris mandatarius non tenetur acceptare nisi excedat valorem decē librarum Turonen.vt declarauit Marti. Papa, anno 1426. die prima Septembris, vt scripsi in §. declarantes, in verbo comprælensa, versic.viij.de mandat. Apostol. in Concord.

Ex quibus apparet beneficium de Baugi deberi domino Regnier mandatario,tam de iure communi quàm de iure Gallorum,& sic per Concordata:& per declarationem tam Papæ quàm Senatus. Et subscripsi anno 1553. die 6.Octobris.

ADVERTENDVM est,quia hoc mādatum dirigitur Episcopo & capitulo,& sic collatio beneficij debet fieri spectantis ad Episcopum & capitulum simul:cum non dicatur singulis, &c. Nec facit clausula infra posita communiter & diuisim, quia cum non dirigant diuisim canonicis non poterunt grauari in dispositione.c.cum in illis.in fin. & c.mandatum.de præben.in vj.

Secundò est aduertendum,quia mandatum nō videtur secundum formam & stylum curiæ Romanæ:nam quando dirigitur Episcopo & capitulo non dicit Ecclesiæ.Ideo non est secundum formam hoc tenuit Prouincial.fol.lxxviij. Et scribo in verbo Ecclesiæ,in forma mandati.

Tertiò

Tertiò omittitur in forma mandati hinc est, quòd nos cupientes,&c. Et sic non est iuxta formã Concorda. Et postea dicitur in forma mandati, vt eidem,&c. In sua forma dicitur, vt præfatorum.

Item dictio olim postea est apposita in hoc mãdato, ibi iuxta illius quæ olim,&c. Et est superflua: nam sufficiebat per fœlicis recordationis, &c.

Item in mandato est tantum Ecclesiæ vestræ, & sic non est generale, quia debebat dicere Ecclesiæ vestræ, vel alterius Ecclesiæ, vt in forma mandati Concordatorum patet. Nam sunt multę Ecclesiæ collegiatæ sub collatione Episcopi Carnotensis, quæ sunt omissæ, ideo nõ valet mandatũ.

Item non valet mandatum, quia est speciale ad canonicatus & præbendas, seu dignitates, administrationes, vel officia. Et omisit alia beneficia curata,& non curata,& parrochiales Ecclesias, ac vicarias perpetuas, ac capellas siue perpetuas capellanas,&c. vt patet in dicto mandato: & in forma mandati Cõcordatorum est ista clausula, quæ in hoc mandato est omissa: aut alio beneficio cum cura, vel sine cura, etiam si parrochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella siue perpetua capellania fuerit,&c.

Item alia clausula principalis est in hoc mandato omissa, ibi ad vestram collationem nominationem, seu præsentationem,& aliam quamcũque dispositionem, &c. quæ est necessaria, & est data pro forma, ideo omitti non debebat.

Item in verbis decisoriis omittitur quæ præfatus Huguetus etiam ex, &c. quod non debebat omitti cum sit in decisoriis, vt dico in d. forma.

Item peruertitur ordo: nã post illud verbũ, de nostra mera liberalitate apponitur canonicatus dictæ Ecclesiæ,&c. Et in forma mandati in Concorda. est discretioni vestræ,&c. Mutatio ordinis substantialis vitiat vt scripsi, in §. si quis verò. in verbo ordinem. de colla.

Item est additum illud verbum post canonicatum & præbendam, cum dicti iuris plenitudine quod est contra formam Concordatorum,& quia est in decisoriis.

Item omittitur in his decisoriis, vestræ vel alteri Ecclesiæ.

Item alia clausula, aut aliud beneficium ecclesiasticum, cum cura vel sine cura: etiam si parrochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit: & sic non est generale,& sic non valet.

Item ex alio redditur contra formam: nam dicitur vel diuisim pertinentes pertinentia, seu pertinens: cum in forma Concordatorum non sit.

Item addit vnam exceptionem, quæ non est in forma Concordatorum: ibi & dignitas ipsa post Pontificalem minor non existat: & sic non est in genere generalissimo: cum nihil de hoc excipiatur in forma Concordatorum.

Item postea dicitur si quem, si quos, vel si quod: sed in forma Concordati est si quem: & sic debet esse vt compræhendatur vnus canonicatus solus,&c.

Item non excipitur extra Romanam curiam, sicut in forma Concordatorum: nam in dubio semper solet Papa excipere: & est de stylo.

Item non apposuit eum plenitudine iuris canonici quod est in forma Concordatorum.

Item postea non sequitur formam: dum dicit in canonicum vestræ vel alterius: nam hoc omittit, nam nolebat esse canonicus alterius Ecclesiæ, quando principalis: ideo non valet mandatum, cum sit speciale.

Item postea dicit stallo in choro,&c. Vbi debet dicere stallum in choro,&c. Et ablatiui absolutè positi important conditionem. l. ab emptione, vbi doct. ff. de pact. & in forma Concordatorum est præceptum.

Item omittitur posteà quodcunque fuerit, vt denotet se nolle habere capellanias,&c.

Item clausula de certo numero canonicorum est omissa, quæ est necessaria, & videantur multi alij defectus di cti mandati, quia infiniti sunt.

RESP. LVII.

An concordatum reuocari possit.

IN hoc processu moto inter dominum Ioannem de Rosseau actorẽ, & Oliuarium de Hocbert reum, sequentes oriuntur quæstiones. Prima est, an repetiatur aliquod esse inter partes placitum, seu Concordatũ. Secundò si sit an factum dicatur ab eo qui potestatẽ habeat, vel an saltem sit ratum habitum. Tertiò an valeat dictum Cõcordatum. Quartò an reuocatio facta per dictum Hocbert tollat dictum Cõcordatum. Quintò an reuocatione nulla existẽte possit dictus Hocbert, cogi ad complementum dictæ conuentionis. Vltimò quomodo cogi possit, cum ius de nouo obtinuerit per Regis nominationẽ ad abbatiam sanctæ Magdalenes, diœces. Carnotens. *De Concordato an & quando reuocari possit.*

In primis quærendũ est, si dicatur de testamento militis: an factum sit testamentum. §. plane. de testa. mili. in institu. etiamsi agatur de homicidio, prius constare debet quem occisum esse. l. j. §. item illud. ff. de Senatuscons. Sylla.

At in hoc processu satis constat conuentionem initam esse inter dictas partes: nec est negata à dicto Hocbert in processu moto coram Officiali Lugdunensi, contra Guillelmum Veteris notariũ, qui ad hoc in ius vocatus fuit, vt expediret instrumentũ conuentionis, & procuratorij ad resignandum, & d. de Hocbert se adiunxit huic processui, impediens ne notarius expediret ista instrumenta, eo quia erãt reuocata, & nil prodesse poterant d. du Rosseau, vt d. Hocbert dicebat: & sic patet conuentionem fuisse, & hoc etiam in actu reuocationis confitetur etiam d. Hocbert, vt inferius dicetur fusius.

Secunda quæstio, an sit factũ ab eo, qui hoc poterat. iuxta l. si quæramus. ff. de testa. & breui dicerem factum saltem per ratihabitionem: nam non disputo, an Buuot procurator fuerit: nécne, quia ipse conuenit quatenus placeret d. de Hocbert: ergo si illi non placet, non valet cõuentio, videndum

eſt,an placuerit d.de Hocbert:& illi placuiſſe probatur:per expeditionẽ Romæ factã & approbatã à Papa,apparet etiam per confeſsionem d.de Hocbert factam in reuocatione procuratorum.

Nec ſolet Papa approbare contractum, niſi ab vtraque parte ſit concluſum.c.niſi. de præbend.& quomodo potuiſſet probare contractum factum à Binot,ſub beneplacito de Hocbert,ſi ipſe de Hocbert non approbaſſet:certè contractum, non concluſum non confirmaſſet Papa.

Nec obſtat,quod dicatur eſſe in verbis narratiuis,quæ non probant.clemen.j.de proba. Reſpondeo hoc verum in præiudicium tertij, vt eſt in tit. de ſubla.cle.literis, & narratiua, ſeu enuntiatiua ſunt,quæ aliquid narrant præter ſubſtantiã actus. doct.in c.ſi Papa.de priuil.lib.vj. ſed hîc non ſunt narratiua,ſed vera confeſsio,vt inferius dicetur.

Tertiò,an valeat Concordatum, videtur non valere,per c.cum pridem. de pact.eo quod prauũ & ſymoniacum continet prauitatem.

Contrarium eſt verum, tum quia à Papa approbatum,& factum ſub beneplacito illius, non inducit ſymoniam.Panor.& alij,in rub.de ſymon. in his quæ ſunt ſymoniaca,quia prohibita ſunt, vt eſt hîc,& in d.c.cum pridem eo reprobatur, quia non fuit approbatum, vt conſtat in illo text. Non tamẽ nobis mediãtibus cõuenerunt,& ibi nos eam non duximus admittendam, hîc autem fuit mediante Papa, id eſt ſub beneplacito illius factum, ideo nimis eſt ſcrupuloſus, vel de poteſtate Papæ dubitare videtur,quia conuentionem ſuper beneficiis factam reprobare vult tanquam iniquam ſi à Papa approbata ſit.

Nam exprimere quod ineſt in ſpiritualibus nõ inducit ſymoniam. glo. & doct. in c.ad audientiam.ij.de reſcrip. & in c.ſignificaſti. de elect. ſed hîc du Roiſeau expreſsit ſe,ſi opus fuerit depoſiturum,& traditurum pecunias, ad quas per ſententiã fuerit condemnatus d. Hocbert, antequam poſſet proſequi abbatiam.

Item certum eſt, quòd reſignatarius qui petit ſubrogari poſt ſentẽtiam recredentiæ, etiam cõtra ſuum reſignantem,non ſubrogabitur, niſi ſoluat omnes expẽſas, & fructus quos reſignans reſtituere debebat. Ioan. Monach. & alij in c.ſi hi.vt lite penden.in l.quia res tranſit cum ſuo onere.l.alienatio.ff.de contrahen.empt. ita iudicauit Senatus anno 1540. die 12. Aprilis, vt ſcripſi in §. declarantes. in verbo ſucceſſores. de mandat.Apoſtol. in Concorda.

Quartò, an reuocatio facta per d.de Hocbert poſt approbationem conuentorum factam à Papa valeat: Reſpondeo non valere,quia res non eſt integra, permutatio enim eſt contractus innominatus,qui re integra ſemper reuocari poteſt.l.j. ff.de rer.permuta. Sed poſt implementum ex vna parte,permutatio altero inuito non retractatur, vt ibi: nec requiritur conſummatio, vt quidam volunt, ſed factum,vel traditio ex altera parte.l.prima, ibi Permutatio autem, ex re tradita initium obligationi præbet. ff.de rer.permuta. facit l.mancipiorum.de optio.lega. Sed du Roſſeau iam procuratorum tradiderat:& ſe obtulerat facturum id,ad quod tenebatur,ideò cogitur altera pars ad implementũ,permutationẽ,ſeu cõuentionem:niſi altera pars,quæ impleuit velit repetere,quod dedit.d.l.j. l.naturalis.§.j.ff.de præſcrip. verb. c cum vniuerſorum.de rer.permuta.

Videamus an impleta ſit ex parte vnius.Reſpõdeo ſic ex parte du Rouſſeau,qui ſe obtulit,& dedit procuratorium ad reſignandum,& liberauit d. de Hocbert ab obligatione, qua tenebatur, quod eſt implementũ.l.ob cauſam.ff.de præſcript.verb. & dare beneficium ex prima conuentione, quod reuocans debebat offerre,aliàs eſt in mala fide: & quia placuit ſummo Pontifici approbare hanc conuentionem,ideò impleta eſt.

Nempè,ſi quis vendat rem quanti æſtimauerit Titius,ſi Titius æſtimauerit,valet venditio, & tenentur partes illi conuentioni ſtare.l.fi. de contra. empti.C.facit l.j.ff.de leg.ij.Idem in matrimonio facto ſi placeat patri.c.ſuper eo.de condit.appoſi.

Et hoc in beneficiis docet text.in d.c.cum vniuerſorum. de rer.permutat. & Aufre. deciſ.cclx. Vnde dicit Papinia. quòd ſi quis liberatus fuerit iudicis officio non vetus obligatio reſtaurabitur, ſed promiſſa præſtabuntur, vt cõdemnatio ſequatur.l.ob eam cauſam.de præſcript.verbis.

Et falſum eſt, quod dicitur, quòd poſt approbationem conuentorum quis poteſt reuocare.per text.not. in ca.venerabilis. de confirma. vtil. vbi Collecta.& Bellamera dicunt, dum Papa narrat totum factum,& illud confirmat, de cætero non oportet oſtendere literas principales: ergo non oportet hîc oſtendere procuratoria ſuper quibus Papa approbauit conuentionem. facit c.quidam. de renuntia. vbi ſi is qui petit facultatem cedendi,compellitur cedere.glo.in verbo ad cedendum. de renuntia.in clem.

Item contractus iſte ſuſpenditur, donec Papæ placuerit,poſt Papæ placitum,non poteſt amplius reuocari.l.potior. §.j.ff.qui potio.in pigno.habeãt. c.præterea.ij.de appel.c.ſi pro te.de reſcript.in vj. vbi videtur deciſio. ergo hæc conuentio poſt Papæ approbationem nõ poteſt ab altera parte reuocari,ſiue ſit contractus nominatus,ſiue innominatus. Nam conuentio quæ lege confirmatur producit actionem, l.legitima. ff.de pact. ſed contractus innominatus poſt vnius partis implementum approbatur à lege.l.naturalis, &c.per totum.ff de præſcript.verbis. ergo iſte du Roſſeau ex ſua parte impleuit ſaltem ſe obtulit, & licet oblatio in contractibus innominatis non ſufficiat, vt docet glo.in l.iuriſgentium. in verb.facias. ff.de pac.tamen quando factum eſt promiſſum, eo quod ſtatim non poteſt compleri ſufficit oblatio, vt dicit ibi Iaſ.& ita eſt in caſu iſto: nam ad factum tenebatur d.Roſſeau:ergo oblatio cum altero implemento valuit.

Et poſt præſentationem poſtulationis non poſſunt partes reſilire,ne illudatur auctoritati Papæ. c.bonæ.ij.de poſtula.prælat.Multò fortius is,qui à Papa petit conuentorum approbationem, & poſtea reſignare recuſat:nam totum negotium eſt

inter

inter partes transactum sub Papæ beneplacito, si illi placuerit. Non licet partibus reuocare, vt consuluit Calde. in consil. v. tit. de elect. quia variatio & illusio est prohibita maximè clericis. clemen. vna. de renuntia. imo dicit tex. in c. vt nostrum. de appel. & in c. vnic. de Eccless. benefi. quòd postquã partes miserunt nuntium ad Papam, non possunt amplius se intromittere, dicit Ioan. de Selua, in tracta. de benefi. in iij. parte. q. xvj.

Nec refragatur lex non vtique existimatur cõfiteri de intentione aduersarij, cum quo agitur, qui exceptione vtitur. ff. de except. & regu. exceptionem. de regul. iur. in vj. & quod inducta ad vnum effectum, non debent operari contrarium. l. legata. ff. de lega. j. Nam hoc intelligitur, quãdo quis simpliciter excepit, vt doct. ibi dicunt, sed si confiteatur, tunc illa confessio nocet tex. in c. præterea. ij. de transact. c. cum venerabilis. de excep. in fi. Boër. q. ccvij. c. venerabilem. circa fi. ibi fuit quoque à prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognouit, dum per nuntium istum absolutionis beneficium postulauit. de elect. sed hic Docbert confessus fuit in instrumento reuocationem: ergo illa confessione iuuari pars poterit: nam priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verbo. oblig.

Nec me mouet lex legata inutiliter, quod inducta ad vnum effectum non debent contrarium effectum operari. l. legata. ff. de lega. j. hoc est verũ, quando est vnus actus tãtum, sed hic fuit plures, & quilibet suum operatur effectum.

Nec actus agentium debent operari vltra corũ voluntatem. l. non omnis. ff. si cert. pet. Sed hic respondeo reuocationem simplicem non operari cõstitutionẽ procuratoris, etsi Docbert dixisset, etsi quæ procuratoria ad resignandum fecerim, ea reuoco, non fuisset probata ex hoc procuratoris constitutio: sed ipse in reuocatione confitetur se procuratores constituisse, &c. illa confessio operatur secundum intentionem confitentem, videlicet, quod ille constituerit, sicut dicit tex. in c. præterea. ij. de transact.

Et clausula reuocationis operatur reuocationem, & sola clausula reuocationis non operaretur institutionem procuratoris: & ita debet intelligi illud dictũ inducta ad vnum effectũ, &c. Imo dicit Bal. in l. ij. C. de iure aure anulo, quod omnis dispensatio præsupponit veritatem in contrarium esse: vnde qui producit instrumentum legitimationis, ex hoc probat se illegitimè natum.

Nec obest tex. in authen. dos data. C. de donat. ante nupt. vbi qui differt facere quod debet, non potest petere quod ei debetur, si faceret debitum ex parte sua. l. si non fuerit. ff. de iureiuran. Sed du Rosseau distulit, ego respondeo non distulisse nisi ad preces, d. Docbert: & fecit quod potuit, vt patet per suam requisitionem.

Quintò non dubito posse d. Docbert cogi ad cedendum iuxta promissum suum, & sic ad complementum conuentionis & concordiæ confirmatæ per Papam.

Sed quomodo eum per mortem sui collitigantis Faber habeat ius nouum, per nouam nominationem Regiam: respondeo teneri cedere ius, quod habebat id temporis, quo conuentio facta est, & non tenetur cedere illud ius, quod postea habuit tex. in l. si ita. ff. de auro & argen. lega. facit tex. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. ideo postea in magno consilio Regis, vbi recredentiæ arestum, latum fuit, videbitur, an dictus Faber habebat ius, an d. Gobert: & si Faber tunc obtinebit Docbert ex iure illius Fabri, si verò antea ius potentius habebat, tunc Rosseau ex iure cesso obtinebit, facit. l. necessariò. ff. de peric. & commod. rei tenend.

RESP. LVIII.

De trium fundatione Missarum.

En le testament de feu maistre Pierre Chappuis, semble que la fondation de trois Messes, n'est benefice: car n'est spiritualisee, & n'est que legatum pium, *& commission desdictes trois Messes. Parquoy ladicte commission ne se peut dóner, ni conferer, par l'Archeuesque de Lyon, & ansi en suiuant le vouloir dudict fondateur, lequel l'a prohibé: laquel e prohibition ne vaudroit si ledict fondateur eust fondé vne chapelle spiritualisee & approuuee de l'Euesque, ou autre benefice, par le chapitre* si equidam. & c. regenda. x. quæst. j. *mais ceci n'est benefice, & par consequent le deuolutaire n'y a aucun droict. Car par le testament appert, que la niepce dudict fondateur, pouuoit commettre à dire lesdictes trois messes, vne fois tant seulement, & nommer vn, & elle a commis vn sien fils, lequel n'estoit prestre, parquoy la commission ne vaut rien, & la societé des prestres en l'Eglise S. Pierre d'Anse, perpetuellement celebreront lesdictes trois Messes, en suiuant la volõté dudict Chappuis. Et autre ne pourra commettre d'oresenauant, car il est prohibé au testament que les cõmissaires desdictes Messes ne pourront permuter.*

Parquoy s'ensuit, que la resignation de Felian de Combes ne vaudra, & ne peut preiudicier à ladicte societé des prestres, & veu que le fils de ladicte niepce n'est prestre ne peut auoir ladicte commission, de dire lesdictes trois Messes: doncques ladicte societé sainct Pierre d'Anse les doit dire, & toutes col'ations & resignations sur ce sont nulles, & ne donnent aucunement droict.

Et ne faut dire que l'heritier y puisse prouuoir, car ne peut, sinon que la niepce y prouoye, mais ladicte niepce y a proueu, doncques ledict heritier est exclus. Et il n'y a à present que la societé des Prestres, qui puisse dire ni commettre lesdictes trois Messes fondees par ledict Chappuis, & tous autres litigants n'ont aucun droict: car la permission & nomination, que donne le fondateur à sadicte niepce n'est patronage, & ne se peut regler comme droict de patronage, ains cõme droict de permission & nomination seulement.

Or quand il y auroit vn prestre parent dudict testateur, lors ladicte niepce le pourroit nommer, en suiuant le bon vouloir dudict testateur. & ne falloit presen-

tation à l'Archeueſque, car n'eſt patronage, mais vne ſimple commiſsion, pour commettre celuy qui dira leſdictes trois Meſſes.

Translatio.

De trium fundatione Miſſarum.

An Miſſarum fundatio ſit beneficium.

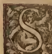
Viſo teſtamento quondam magiſtri Petri Chappini, videtur quòd trium fundatio Miſſarum non ſit beneficium: nam ſpiritualiſatum non eſt, & tantùm eſt legatum pium, & trium Miſſarum prædictarum commiſsio. Quare hæc commiſsio non poteſt per Archiepiſcopum Lugdunenſem dari, vel conferri, etiam ſecundum voluntatem d. fundatoris, qui id prohibuit. Quæ prohibitio non valeret, ſi dictus fundator capellam fundaſſet ſpiritualiſatam, & ab Epiſcopo approbatam, vel aliud beneficium, cap. ſic quidam, & ca. regenda. x. q. j. ſed iſtud beneficij nomen non meretur, & per conſequens deuolutarius nullum in eodem ius habet. Nam ex teſtamento conſtat neptem dicti fundatoris potuiſſe vnum committere & nominare, vt tres Miſſas prædictas ſemel tantùm diceret, ipſa verò filium ſuum commiſit, non presbyterum. Quapropter dicta commiſsio non valet. Verùm presbyterorum ſocietas in Eccleſia ſancti Petri d'Anſe dictas Miſſas tres perpetuo celebrabit, ſecundum dicti Chappini intentionem, & alius in poſterum committere non poterit. Nam teſtamento prohibitum eſt, quòd commiſſarij dictarum Miſſarum nihil immutare poſsint.

Ex hoc igitur ſequitur quod reſignatio Feliani de Combes non valebit, neque præiudicium aliquod ſocietati presbyterorum adferre poteſt. Et cùm filius prædictæ neptis presbyter non ſit dicta commiſsio ad eum referri non poteſt, vt tres Miſſas prædictas celebret. Quare dicta ſocietas ſancti Petri d'Anſe illas dicere debet, & omnes ſuper hoc collationes & reſignationes datæ, ſunt nullæ, & nullum ius tribuunt.

Neque etiam dicendum eſt, hæredem poſſe aliquem ad hoc prouidere: nam non poteſt, niſi neptis in eo prouideat: ſed dicta neptis ad hoc prouidit, excluſus igitur eſt dictus hæres. Impræſentiarum verò nullus eſt, præter ſocietatem presbyterorum, qui dictas Miſſas tres per prædictum Chappinum fundatas, dicere vel committere poſsit, & omnes litigatores alij, ad hoc ius nullum habent. Permiſsio etenim & nominatio, quã fundator prædictæ nepti concedit, patronatus non eſt, neque ſecundum regulas iuris patronatus poteſt diſponi, ſed vt ius permiſsionis & nominationis ſolummodò haberi debet. Atqui ſi presbyter parens dicti teſtatoris haberetur, tunc dicta neptis eum nominare poſſet, ſecundum iuſtam dicti teſtatoris intentionem, & præſentatio ab Archiepiſcopo non requireretur: nam patronatus non eſt, ſed ſimplex commiſsio ad illum, qui tres Miſſas prædictas celebrabit, committendum.

Resp. LIX.

De collatione, & priuatione per crimen ſymoniæ & ſtellionatus.

Super caſu propoſito duo eliciũtur dubia. Primum, an condemnatus ſuper crimine ſtellionatus ſit priuatus beneficio?

Secundum, an facta collatio ſymoniaco valeat?

Tertium, an poſsit impetrari ante declarationẽ?

Et Diuino inuocato auxilio, primum dubium capiendo, videtur quod ſit priuatus, per regulam infamibus. de regul. iur. lib. vj. vbi infamis non poteſt habere dignitatem, & ſic nec beneficia. Secundò, probatur in c. nulli. de reb. Eccleſiæ non alienand. in fi. Tertiò ponderatur tex. in l. iubemus. ij. §. œconomus, ibi commiſſa ſibi œconomatus adminiſtratione priuetur. C. de ſacroſanct. eccleſiis. ecce ergo quomodo vendens res Eccleſiæ tanquã ſuas incidit in crimen ſtellionatus, & priuatur illo officio: ergo & in caſu noſtro.

Alienatio rerum eccleſiæ non priuat aliquẽ ſuo beneficio.

Contrarium arbitror quod imò non ſit priuatus, præſuppono quod expreſsè pœna non eſt ſtatuta de iure canonico, licet poſsit infligi. d. ca. nulli applicari. & §. œconomus, ſecundum Ioan. Berber. in viator. iur. in rubr. de crimi. ſtellio. in fin. & cum non ſit expreſſa eam relinquo arbitrio iudicis. l. prima. ff. de effracto. l. prima. §. ait prætor. ff. de iur. deliber.

Secundò probatur, quia nullum crimen priuat beneficiatum ipſo iure ſuo beneficio, niſi crimen hæreſis & ſymoniæ. Innocent. in c. cum noſtris. & ibi doctor. de conceſſ. præbend. Petr. de Anch. conſi. ccxciij. vltra alia. doctor. in cap. quo iure. col. penult. & vlt. viij. diſtinct. Anchar. & alij. in c. ſtudeat. 50. diſtinct. Felin. in c. ij. col. iij. de reſcript. c. querelam. col. ij. de iureiur. probatur in c. clericis. ibi priuetur. ne cleric. vel monach. c. ex literis. de exceſsib. prælat. vbi homicida non eſt priuatus, qui eſt deteſtabilior iſto: ergo nec iſte. Imo fortius dicit Præpoſitus. in d. c. ſtudeat. 50. diſtinct. quod licet homicida eſſet per ſententiam condemnatus de illo homicidio, tamen adhuc non eſſet beneficio priuatus, niſi per ſententiam priuetur. per d. iura. & c. fraternitatis. de cleric. excommunic. miniſt. text. in c. cum noſtris. in fin. de conceſſ. præb. vbi Rom. Pontifex non vult conferre beneficium de iure vacãs ante reſignationem. Ideò mandat illum priuatum compelli ad reſignandum, & poſtea conferre: nam pœna priuationis non inducitur niſi in caſibus à iure expreſsis. l. ſi ſeruum. §. prætor. ff. de acquit. hæredit. §. cum igitur. ibi non eſt lex tale quid dicens. in auth. de non elig. ſecund. nubent. coll. ij. gloſ. in c. fin. de iur. patron. Felin. in d. c. querelam. ſed pœna non eſt de iure expreſſa: ergo non erit priuatus ipſo iure. Alex. conſil. ciij. videtur col. penult. & conſil. cxxiiij. in princ. volum. j. glo. in clement. ij. in verb ſuſpenſus. de vit. & honeſt. cleric. Nec obſtant ſupra adducta, & maximè c. nulli. & §. œconomus. quia ille §. vtitur verbo futuri temporis,

Priuatio beneficiorũ ipſo iure nõ infligatur, niſi in duobus criminibus.

poris, videlicet priuetur per sententiam, quæ inducit priuationem. l. in criminali. C. de iurisdictione omnium iudic.

Sed hic non alienauit bona Ecclesiæ, duobus tantum locauit: nec est præterea infamis. vt not. doctor. in c. testimonium. de testib.

Ad secundum, an collatio facta symoniaco sit nulla? & omissis argumentis. Respondeo quod sic. ita not. Feder. consil. 50. Calder. consil. xx. pendent. de præbend. & consil. iuj. fuit formata. de accusat. c. fin. de temporib. ordinand. Panormit. & alij in c. cum nostris. vlt. de concess. præbend. Felin. in d. c. querelam col. ij. & seq. Panormit. in c. cum in cunctis. §. clerici. de electio. quia est facta indigno & inhabili ad executionem officij. cap. final. de temporibus ordinand. Innocent. in cap. constitutionem. de appellat. quia,

Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes.

in cap. quemadmodum. de iureiur. si haberet, expelleretur: ergo non debet admitti. Nam regula iuris est, quod collatio incapaci facta non valet. c. postulasti. de cleric. excommunicat. ministr. not. Aufrer. in decisio. capel. Tholos. quæst. xvij. iterum &c. si aliquis iurauit. &c.

Vacans per symoniam beneficium impetrari potest, etiā ante declarationem.

Tertium dubium est, an beneficium vacans per symoniam possit impetrari ante declarationem? & dico quod sic. hoc not. glos. in regul. cancel. Innocent. viij. regul. xxvij. circa finem. versic. aliqui curiosi citant. glos. in clem. ij. in verb. finita. vt lit. pendent. Aufrer. in decisi. capel. Tolos. q. ccccxxxviij. dicit se vidisse de facto.

Imò non solum beneficiū ipso iure vacās potest impetrari, sed etiam non vacās, si tamē illo est priuandus propter crimen depositione & priuatione dignum, vt in homicidio. Et hoc cum clausula si constiterit. plenè not. Thom. Ferrar. cautel. xliij. canonicè: poterit tamen secundum eum homicida ante primam sententiam renuntiare bona fide, si ignorat impetrationem, alias secus. Aufrer. in d. q. ccccxxxviij. Anton. de Butr. consil. xliij. aggrediar secundum: secus etiam si esset ipso iure priuatus, quia tunc non renuntiat cum enim nullum ius habeat, non potest transferre. l. traditio. ff. de acq. rer. domin. l. si vniuers. & ibi Bart. C. de leg.

Sic est in practica in symoniaco: vt, facto ad plenum narrato, si vocatorū, & vocatis vocādis reperias dictā Ecclesiam vacare, conferre procures tali.

Non promotus intra annum, an sit inhabilis ad alia beneficia.

Respondendo primo quæsito an possidens parochialem Ecclesiam, si non fuerit promotus intra annum, sit ad alia inhabilis, & videtur quod sic per c. de multa. de præbend. & extrauag. execrabilis. versic. qui verò deinceps. illo tit. in extrauagan. Ioan. xxij. ibi dum dicit: ad habendum quodcunque beneficium ecclesiasticum inhabiles reputarentur.

Secundò qui committit symoniam, priuatus est suo beneficio in quo symoniam commisit, & est inhabilis ad alia. d. §. symoniacè. & ibi not. de elect. in pragm. c. per inquisitionem. & ibi doct. de elect. & hodie exprimitur in tit. de elect. §. symoniacè in pragmat. ibi, & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuo reddantur inhabiles ergo & hic non promotus per annum.

Tertiò videtur text. formalis in c. commissæ. ibi, ad quem te ineligibilem reddidisti. de electio. libro vj.

Contrarium verius esse arbitror. per text. in c. licet canon. versic. quod si infra. de elect. lib. vj. vbi si intra annum habens Ecclesiam parrochialem non fuerit promotus, Ecclesia sibi commissi est priuatus de committenda Ecclesia nil dicit: ergo non dicam, vt in simili dicit text. in l. si seruum. §. prætor ait. ibi non dixit prætor. ff. de acqui. hæred. facit text. in c. cum in cunctis. §. inferiora. ibi & ab isto remouentur officio, de elect. Bellè etiam facit clem. j. §. cæterum. ibi prædictis prioratibus sint priuati. de stat. monach.

Item suadetur, pœnæ sunt molliendæ, & restringendæ, & non ampliandæ. l. interpretatione. ff. de pœn. l. cum quidam. de liber. & posthu. sed Decretalis licet non apponit pœnam inhabilitatis: ergo non debet imponi: quia pœna irregularitatis, seu inhabilitatis nunquam contrahitur, nisi expressè à iure caueatur. c. is qui. de sent. excommunic. libr. vj. Oldrad. consil. ccij. quidam monachus.

Præterea qui vnum prohibet, aliud videtur concedere. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nonne. de præsumpt. sed c. commissa prohibet conferri illud quo fuit per non promotionem priuatus, ne lex sit ludibrio: ergo alia permittit.

Vltimò non debet quis puniri in quo non deliquit, sed tantum in quo deliquit. c. postulasti. & ibi dixi in vlt. not. de cleri. excōmunic. minist. sed non deliquit in beneficiis habendis: ergo ad ea non debet reddi inhabilis, cum deliquerit solum super habitis, non procurans se facere promoueri intra annum.

Nec obstant in contrarium allegata, videlicet primum & secundum, quia ibi expresse redduntur inhabiles ad alia beneficia, hic non.

Nec obstat c. commissa. quia potest intelligi ineligibilem te reddidisti videlicet ad illud beneficium quod obtinebas, vt postea declarat text. ne statutum ipsum ludibrio fiat, & ne lex verbis & non rebus censeatur imposita, non poterit iterum conferri illud beneficium quo fuit priuatus per non promotionem: sed aliud sic.

Vel potest dici quod in tex. d. c. commissa. non sunt illa verba, licet Guiller. de Monteland dicat aliquos habere: tamen non fuit receptum.

Supradicta tamen satisfaciunt: & per hoc patet quod non promotus intra annum est suo beneficio curato priuatus quod nō potest eidem postea conferri: sed alia beneficia sic.

Possessio acquisita ex titulo inualido iuuat.

Secundò quæritur an adeptus possessionem vigore tituli inualidi possit se iuuare illa possessione: si alium validum titulum post annum adipiscatur & illa possessio iuuare eum ita possit titulo illo postea adepto ad hoc, vt possit obtinere super possessorio in materia beneficiali, quæ tractatur coram iudice laico: videtur quod non, quia iniusta possessio non iuuat. l. si duo. ff. vti possidet: sed hæc possessio adepta ex collatione vicarij prætensi est iniusta: ergo non est valida.

Secundò vitiosus ingressus ad beneficia reprobatur. cap.j. de eo qui mittit.in possess.caus.rei seruand. & per totum tit. si ista possessio esset bona, vitiosus ingressus daretur ad beneficia:ergo &c.

Tertio,ex actu nullo nil sequitur. l. si vt proponis.in prima C.quom.& quand.iudex.l. quotiens. ff.qui satisd.cog.sed titulus vicarij prætensi est nullus & inualidus:ergo non poterit parere possessionem bonam,ad hoc vt ille debeat ratione illius in interdicto vti possidetis obtinere.

His non obstantibus contrarium affirmo verum. Tum primo.per l.ij.ff.vti possidet,cuius verba sunt hæc: Iusta enim an iniusta aduersus cæteros possessio sit in hoc interdicto nil refert: qualiscunque enim possessor, hoc ipso quod possessor est,plus iuris habet quàm ipse qui non possidet: & sic in hoc interdicto non requiritur iustè possideat quis,an iniustè per supra dicta.& glos.in verb.titulum.in c.licet de probatio.

Imò fortiùs,si quis habet possessionem vi, clam, aut precario.Illa possessio prodest ei,ad hoc vt manuteneri debeat in sua possessione, aduersus illos à quibus non habet vitiosam possessionem. At hic Anselon non habet vitiosam possessionem sed iustam: videlicet vigore cuiusdam collationis factæ à vicario: ergo illa possessio debet ei prodesse, etiam si esset vitiosa, cum non sit respectu aduersariorum,& istud sufficeret ad obtinendum, attamen adducam alia.

Vicariatu vicarij conferentis non probato,tamen prouisus ab eo.iustitiam potest adipisci possessionem.

Item sine causa apprehendi potest possessio, & ex iniusta: & is qui eam apprehenderit illa possessione se iuuabit. in literis.de restitutio.spolia.l. iij. §.ex contrario.ff.de acquit.possess. licet sit periculosum. secundum doctor. ibi: ergo & multò fortius ex titulo,licet non possit probari verus, vt hic d. Anselon,qui ex vero titulo, est adeptus possessionem licet non possit probare vicariatum.

Tertio, facit d.l.j. §.hoc interdictū.in omnibus etiam possessionibus quæ sunt soli, sine dubio locum habebit dummodo possideri possint. ff. vti possidet. Sed isti possideri possunt, ergò hoc habebit locum vt eidem possessio prosit.

Præterea colono, inquilino, emphyteotæ & vsufructuario qui habent naturalem possessionem glo.& doct.in l.naturaliter. & l.si id. §.primo. ff.de acquir.possess. l.cum diuidundo. §. neque colonis. ff.comm.diuid. l.prima. §.deiicitur.& l.colonus.ff. de vi & vi armat. l. si vt certo. §. si duobus. commod. l prima si ager vectiga.& l.si finita.§.si de vectigalibus. & ibi not. de damno infect. l.prima. in fin.& l.fi n. ff. vti possidet. & remedium legum regiarum Berber.in iiij. parte. in practica legum regiar. Ergo & isti Anselō qui habet & naturalem & ciuilem dabitur. Et per hoc patet responsum quod iniusta possessio non sufficit in beneficialibus, quia verum esset quando esset penitus iniusta & non colorata. Et dicitur non colorata quando titulatus ingreditur possessionem beneficij,propter superioris authoritatem. Innoc. in cap.bonæ.in primo. de postul.prælat. c.in literis.de restitutio.spoliato. vel quando sine titulo ingreditur, vt in regul.prima. de reg.iu.lib.vj.secus si cum titulo vt hic Anselon.

Possessio quæ dicatur colorata.

Ægid.de Bellamera in consil. x. factum est tale Ioannes,in §.dubio.versi.tertia ratio.

Nonobstat quod collatio facta à vicario generali non est colorata, cum non habeat potestatem cōferendi.c.fin.de offi.vicar.lib.vj. verū est quoad obtinendum in petitorio si alius ostēdit meliorem titulum,sed si ista possessio iuuetur bono titulo superueniente etiam postea est bona ad obtinendum in possessorio. c.cum nostris. de concess. præbend. vbi possessio dicitur colorata quando prætenditur aliqua causa ob quam quis dicit se iustè tenere gl. in verb.coloratum. de pacific.possessor. in pragm. Ergò hic Anselon dicitur habere coloratam: quia prætendit alium titulum.

Vlterius non obstat quod titulus datus à non habente potestatem, habetur pro non titulo. l. si sponsus.ff.de donat.inter vir.& vxor.Quia hoc est verum quoad decretum de pacific. possess. & ad obtinendum nisi doceret de alio titulo: sed postquam d. Anseloo ostendit alium titulum: ergo illa possessio illum iuuare debet,& hæc est opinio glo. in d.verb.coloratum. in fin. quod possessori incolorato si superueniat titulus coloratus, non requiritur alia possessio virtute tituli colorati allegat.l. certè.§.penult.ff. de precar. c.penult. de supplend. neglig prælat.c.ex parte.de concess.præbend.facit l.non solum.§. quod vulgò.ff.de vsucap. §. interdum.iustit.de rer. diuis. & sic sufficeret nobis sola authoritas.glos.licet alia suprà adducta deficerent.

Nec obstat quod ad beneficia non debet dari vitiosus ingressus. Fateor nec dicitur vitiosus qui habet titulum,sicut hic habet. vt not.in c. j. de eo qui mittitur in possess.caus.rei seruand.vel hic agimus de retinendo, non de ingressu qui vitiosus prohibetur.

Item ex nullo non potest sequi aliquid. Respondeo,hunc titulum vicarij prætensum non esse penitus nullum,& ex actu nullo, aliquando producitur effectus bonus, saltem declaratio voluntatis. Dec.& alij in c.cum cessante. de appellat. dixi in repetin.l.quod iussit.not.ij.in iuj.Fallē. nu.cxxxiij. cum seq.ff.de re iudicat..

Vltimo est text. formalis, si bene ponderetur, in c.post electionem. de concess. præbend. vbi ille qui est in possessione beneficij potest se tueri ex duabus collationibus,seu ex duobus titulis: & per ademptionem secundi tituli non renuntiat primo: ergo hic Anselon poterit possessionem suam primam.quam adeptus est,ex pluribus titulis iuuare, nec primæ videtur renuntiare. regul. nullus pluribus. de regul. iur.lib. vj. Felinus in cap. in nostra. col.ij.de rescript.Ioan.de Selua.in tractat. de benefic.in iij.parte.quæst.xix.

Nonobstat d.c.cum.& regul.j.de regul.iur.lib. vj.quia loquitur quoad obtinendum in petitorio, secus in possessorio. Nam ex illo titulo inualido non potest habere beneficium,vt verus rector, sed bene vt verus possessor etiam in beneficialibus: nam licet beneficium non possit effici ipsius clerici nisi præcedat titulus legitimus, possessio tamen transiret sine eo.per text.not.in l.j.§.si vir.ff.de acquir.possess. vbi potest acquiri possessio rei, licet dominij

Possessio in beneficialibus, etiam si iniustus sit titulus prodest.

dominij acquisitio interdicatur à iure, quamuis donatio inter virum & vxorem prohibeatur, tamen si traditur, possessio illa acquiritur, quæ est sufficiens ad agendum in possessorio, etiam in beneficialibus, per text. in c. in literis. & ibi Panormi. in iiij. not. de restit. spoliat. dicit not. quod in beneficialibus potest possessio haberi sine canonica institutione hoc etiam plenè declarat Panormita. ibi col. vj. vers. huic diximus assignās rationem: quia possessio est quid facti quę nō impeditur ex prohibitione iuris. & pro hoc est tex. formalis in c. si. iij. q. j. vbi etiam violenter potest acquiri possessio beneficij, & si deiiciatur potest petere restitutionem possessionis. Nam ex quo datur capacitas in possidente, acquiritur possessio ex solo facto. glos. & ibi Archidiaco. in summa. xiiij. quæst. j. sed inuenitur capacitas in hoc Anselon ratione dispensationis Papalis cum eo dispensantis ad regularia: ergo debet in possessorio obtinere: idem consuluit Guid. Pap. consil. lxxj. pro decisione. col. vj. versicu. sexto præsuppono Anchar. consil. x. videtur. col. vlt.

Probatur sic, possessio potest retineri sine titulo c. licet. in ij. de præbend. libr. vj. à fortioti & cum titulo: sed hic Anselon ex nouo titulo valido, vult retinere primam possessionem acquisitam vigore primi tituli inualidi, quod potest & iudex postquam coram eo possidetur super possessorio debet considerare naturam possessorij retinendæ possessionis quod non requirit titulum: ergo si habuit ex hoc titulo etiam inualido, videlicet à quodam vicario, tamen quia iudex inuenit illum habere potius ius ratione tituli postea sequentis: ergo debet eum manutenere, nec debet considerare petitorium super quo non agitur. Ex quibus concludo manutenendum dictum Anselon & in fidem promissorum me subscripsi.

RESP. LX.

De collatione triplici & quanam illarum valeat.

Detriplici collatione quæ valeat Officium regulare an coniunctim an diuisim spectet ad Abbatem & capitulum.

IN Ecclesia Rionensi vacante officio regulari, capitulū requirit vicarium Abbatis, vt cū ex capitulo, vt moris est, cō ferat. vicarius dicit collationē ad Abbatem pertinere, & quod non est informat*, an collatio spectet ad vtrumque: videlicet, & ad Abbatem & ad capitulū simul vel diuisim: ideò vult habere tempus ad deliberandum super hoc, videlicet vsque ad diem crastinum: quod videns capitulum tanquam interesse vicarius nollet, vni contulit: altera die vicarius Episcopi alteri, eadem die, legatus alteri, hic dubitatur de multis. Primò, ad quem spectet collatio beneficiorum de iure communi. Secundò, quæ istarum collationum sit valida. Tertiò, an capitulum requirens Abbatem potuit restringere terminum sex mensium ad conferendum & ante finem termini conferre. Quartò, an professio recepta per religiosum sit valida.

Requisitus vt aliqua pro qualitate ingenij scriberem, quia mos boni consultoris esse debet vt primò ponantur argumenta contraria, & opiniones partis aduersæ citentur. Secundò quod illę impugnentur per iura & rationes. Tertio quod ponatur vera conclusio. Quarto quod soluantur contraria. Socin. in c. si diligenti. col. ij. in vltim. not. per illum text. de foro competent. sic procedam. Primò ponam rationes facientes pro parte aduersa. Secundò rationes facientes pro parte altera. Tertiò respondebo ad rationes in contrarium adductas.

Et primò videtur quod collatio spectet de iure communi ad prælatum. c. omnes basilicæ. xvj. qu. vij. vbi omnes basilicæ sunt in potestate Episcopi, in cuius territorio sunt: ergo & in potestate Abbatis sub cuius territorio erunt.

Secundò, facit c. nullam. xviij. quæst. ij. vbi tota vis & potestas monasterij residet in Abbate, alioqui ibi dicitur nulla authoritas remanebit si monachorum potestati cœperit subiacere.

Tertiò, facit c. fin. de reg. libr. vj. vbi monachorum creatio spectat ad solum Abbatem: ergo & beneficiorum collatio.

Quartò, bellè dicit text. in c. fin. de institution. vbi dicit quod collatio præbendarum in Ecclesia Patracensi pertinet ad Abbatem.

Et hanc opinionem quod ad Episcopum solum spectet de iure communi tenuit Hostiens. in c. cum Ecclesia Vulterana de elect.

Contrarium est verum quia de iure communi collatio præbendarum spectat ad prælatum & capitulum simul. c. à collatione. & ibi Ioannes Andr. Dom. & Philip. de appellat. libr. vj. siue Episcopus interueniat vt prælatus, siue vt canonicus.

Ratio est quia prælatus est caput, fratres membra, vnde non decet caput in negotiis Ecclesiæ omissis membris vti. c. nouit. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capitul.

Et licet variæ sint opiniones, ista tamen inualuit, quod collatio præbendarum Ecclesiæ cathedralis spectat ad Episcopum & capitulum simul, vel ad Episcopum cum consensu capituli. glos. in ca. cum Ecclesia Vulterana. de electi. & in c. fi. de supplend. negligent. prælator. c. irrefragabili. de offic. ordin. §. j. xxj. distinct. quando constat de bonis communibus Ecclesiæ esse institutas, aut dubitatur. doct. in d. c. cum Ecclesia. Ægid. de Bellamera. decisio. lxix. palatium. Federicus de Senis. consil. xxxiiij. quæritur ad quem.

De beneficiis verò inferioris Ecclesiæ spectat dispositio ad Abbatem, seu alium prælatum & capitulum coniunctim quia sicut aliorum bonorum administrationem habent insimul. c. nouit. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capitul. clem. ne in agro. §. Abbate. de statu monacho. ita & beneficiorum collationem Host. & alij. in c. fi. de institution. Panorm. in d. c. cum Ecclesia. col. penult. Ægidi. de Bellamera. decis. dccxviij. collationes prębēdarum quod tamen fallit nisi contraria esset consuetudo quæ in prouisione beneficiorum iuri communi præfertur. d. c. cum Ecclesia. & ca. ea ne. citur. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capitul. c. Abbate sanè. de verbor. signific. sed in d. Ecclesia vt præmittitur consuetum est vti iure communi,

etiam

etiam ex consuetudine Ecclesiæ c.fin.de præbend. lib. vj. & sic prima conclusio est quod ad Abbatem & capitulum spectat in d. Ecclesia Rionensi collatio beneficiorum, secundũ consuetudinẽ ibid.

Item quãdo quis facit actum iure suo, vt quando confert cum Abbate seu eligit, esse dicitur in quasi possessione illius actus. c. cum Ecclesia Sutrina.de caus.possess.& ibi latè doctor.Barto.in l.j.§.interdicto.ff. de itiner.actúque priuat. & dixi latè in stylo Bituricen. artic.xxxv. rubr. *des adiournemens*.in verb.*possessions*.sed in d. Ecclesia Abbas & capitulum simul contulerunt, vt probatur per duas collationes vltimas, ergo ad eos simul spectabit collatio: & de hoc parum dubitatur.

Non obstat d.c.omnes basilicæ, quia loquitur in Episcopo qui de iure communi habet fundatam intentionem in sua diœcesi, secus in Abbate licet quidam aduocatus contrarium diceret.

Nec obstat c.nullam.quia loquitur de creatione monachorum, quæ spectat ad solum Abbatem. Panormit.in d.c.cum noscitur. & in c.j.& c. cum Ecclesia.de elect.glos. in c. j.xviij.quæst.ij.glos. in clem.j.de supplend.negligen.prælat. cum consilio conuentus. Panormitan. in c. ad Apostolicam. in fin.de regularib.

Nisi consuetudo sit in contrarium.cap.fina. de regularib.libr.vj.quæ est attendenda vt ibid.

Nec obstat.c.fin. quia ibi de iure speciali, & sic intelligit Panorm.in d. c.cum Ecclesia. ex quibus concluditur in d.casu nostro, tam de iure communi, quàm ex obseruantia illius collatione beneficiorum, in d.Ecclesia Rionensi, spectare ad Abbatem & capitulum simul.

Secunda quæstio est, quænam istarum trium collationum valeat: videtur quod prima, quia in collationibus attenditur tempus datæ.c.cam te.de rescript.c.si eo tempore.eo tit. libr.vj.ergo prima per capitulum facta erit valida.

Secundò sic probatur per ca. si à sede. de præb. lib.vj.vbi quando factæ sunt duæ collationes eodẽ die, & à legato & ab ordinario, valet collatio facta ab ordinario quando erat in possessione is qui habuit collationem ab eo. Sed is qui habet hic primam collationem ab eo habet duplex vinculũ, videlicet temporis prioritatem, quod per se sufficit (vt dixi) & possessionem quæ etiam per se sufficeret: ergo alius est præferendus quia duo vincula sunt fortiora vno.c.vno de treuga.

Tertiò facit c.j.in princi. ne sed.vacant.libr.vj. vbi mortuo vel suspenso Episcopo capitulum poterit conferre, quando collatio spectat ad vtrumque.& idem dicit.ibi glo.si vacet alio modo sedes, sed in casu mihi proposito Abbas erat absens: ergo idem erat quo ad effectum: & quod idem sit quando prælatus est absens.text.in c. si Episcopus de supplen.neglig. prælator.lib.vj. hic erat absens, ergo potuit capitulum conferre, si potuit, ergo iure: quia illud possumus quod de iure possumus.l. nepos Proculo.ff.de verb.signif.

Quarto receditur à regulis iuris quando mora est periculum allatura.l.de pupillo.§. si quis riuos.ff.de noui oper.nunciat.c.licet.de fer.l.j.§. sed excipiuntur.& ibi Ias.ff.illo tit. vnde sine confirmatione administrat electus, quando periculum est in mora.c.nihil.de elect.Purpur.in l.ij.col. iij. ff. de iurisd.omn.iudic.

Item de nocte vel tempore feriato iudex procedit quando periculum est in mora, vel iurisdictio tempore peritura, licet regulariter contra §. sedebunt.in auth.de iudicib.coll.vj.c.consuluit.de offic.deleg.l.j.§.dies.iuncta glossa.ff.quand. appelland.sit. doctor. in l.more Romano. ff. de fer. alia multa cumulat Roma.in l.si vero. §. de viro. col. xxxvj.fallen.xl.ff.solut.matrim. Ias. in l.vinum.ij. no.si certum petat.Hyppolit.in sua practic.crimin. in §.constante.col.ij.cum seq. & l. qui cædem.col. ij.ff.ad leg.Cornel.de sicar.

Sed in casu isto periculum erat in mora, vt patet, quia die subsequenti fuit collatum beneficium per legatum: ergo potuit capitulum conferre sine Abbate, alioqui priuabatur potestate conferendi.

Quintò facit c.vnum.in fin.ne sed. vacant.libr. vj.vbi si prælatus fuerit absens, capitulum sine illo poterit conferre.facit l. si longius.§.fin. ff.de iudic. dicens filiumfamilias in potestate patris existentem agere posse absente patre, sic etiam potuit capitulum absente Abbate & maximè requisito (vt hic fuit) in locum eius conferre.

Sextò, propter mixturam siue communitatem non debet quis priuari iure suo vnde legatus non confert beneficium spectans ad præsentationem clerici & laici simul.c.vnico.de iur.patro.lib.vj.argum.l.si communem.ff.quemadmod.seruit. amittant.& c.sacris.de sepultur.Panorm. & alij in c.dilectis.& c.fin. de iur. patronat. sed hic capitulum priuaretur collatione, si voluisset expectare Abbatem, vt patet ex collatione legati facta sequenti die: ergo bene potuit conferre.

Septimò, non debet quis ex alterius odio prægrauari.l.si quis suo.§.C.de inoffic.testam. l. non debet quis.ff.de regul. iur. & regul.non debet aliquis.eo titu.lib.vj.

Octauò, ius quæsitum non potest tolli per alterum.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pact. l. seruus. C. de pact.& ibi cumulaui.

Vltimò id quod nostrum est non potest sine facto nostro à nobis auferri.l.id quod nostrum. ff. de regul.iur.ergo collatio non potuit auferri capitulo per dilationem Episcopi.

His tamen non obstantibus teneo collationem legati valere, & neutram aliarum siue à capitulo, siue ab Abbate factam valere. Quod probatur per text.in c.vno.ne sed.vac.lib.vj.in princ. vbi si collatio spectat ad capitulum & prælatum valet collatio facta per capitulum mortuo prælato vel suspenso: ergo à contrario sensu, si prælatus non sit mortuus vel suspensus, non valet. Et in casu mihi proposito non erat suspensus nec mortuus: ergo nõ valet collatio per capitulum facta sine Abbate.

Collatio spectans ad prælatum & capitulũ coniunctim non potest fieri, à solo capitur nisi in duob⁹ casibus.

Præterea, vbicunque collatio pertinet ad aliquem cum consilio alterius, non valet collatio consilio non habito.d.c.vno.& c.nouit de his quæ fiunt à prælat. nec valet institutio facta per prælatum à patrono non facta præsentatione.c. decernimus.xvj.

mus.vj.quæst.vij.multū fortiùs in casu nostro non valebit collatio facta per capitulum sine prælato. Panorm.in disputat.incipient.Augerio.in ij.dubio. Dec.in c.causam matrimonij.in gl.ij.de offi.deleg.

Item quando duæ copulatiuæ requiruntur non sufficit alteram adimplere, sed requiritur concursus vtriusque.c.ij. & c. inter cæteras. de rescript. c. penult.de regul.lib.vj.l.si quis ita stipulatus fuerit. ff.de verb.oblig.l.si hæredi plures.de condit.instit. sed in casu mihi proposito collatio spectat copulatiuè ad vtrumque: ergo non sufficit quod fuerit facta per alterum,imò est nulla. inde dicit Roma. singul. cccclxxxix. statutum quod si statuto cautum sit turbantem aliū puniri pœna centum & restituere possessionem ablatam, si non abstulit possessionem, sed tantum turbauerit non punitur pœna statuti.per glos. singul. in l. mancipia. C. de seru.fugitiu.& ex hoc dicit lucratum fuisse sex florenos & quædam alia.

Præterea quando aliquis actus competit duobus simul,non in solidum & vnus sine altero faciat illum actum non valebit.c.causam matrimonij.& c.prudentiam.& c.vno delegatorum. de offic.delegā.l.duo ex tribus.ff.de re iudic.vbi quando sunt duo delegati dati simul, vnus sine altero nō potest ferre sententiam:& si ferat non valet. vt ibi Socin. consil.xl.ex actis gestis.col.j.in j.vol.Panorm.consil.xxxvij.casus in effectu.io ij.vol.& idem in arbitris.l.si in tres.ff.de arbitris.

Idem in procuratoribus non datis in solidum.c. si duo.de procurator.lib.vj.l.pluribus. ff.de procurator.c.non iniustè.illo titul.Bart.in l.si plures.ff.de curator.bon.dand.

Idem in duobus executoribus testamenti.c.ij.de testam.lib.vj.Panorm.consil.xxxvij. casus in effectu.inij.volum.Aufrer.in decisio.capellæ Tholos. quæst.cclxxxj.item an tribus.

Idem in duobus habentibus cōstituere aliquem officialem.c.ad hæc.in fin.de offic.Archidiac.

Idem si Papa mandauit Episcopo & capitulo quod inuestirent Titium de præbenda si capitulum inuestiit absente Episcopo non valebit. Bart. Brix.in quæst.veneo.col.penul. vt refert.Docto.& Philippus in c.vno. in fin.ne sede vacant.libr.vj.sic nec in isto casu valet collatio facta ab vno.

Item vnus ex dominis seruitutem imponere non potest.l.ij.ff.de seruitut. sic nec vnus conferre.

Item in re communi melior est conditio prohibentis.l.in re communi.ff.de seruit.vrban. prædio. ergo & in hoc casu melior erit conditio prælati prohibentis conferre ante sex menses.

Idem ergo erit in casu nostro, quando collatio spectabat ad capitulum & prælatum simul, vt non valuerit collatio facta sine altero,vt cōcludit Ioan. Andr. & alij in c.postulastis. de concess. præbend. Pederic.consil.j.vbi concludit non valere etiam si Abbas vel prælatus habuisset secum duos vel tres de capitulo, nisi habuerit maiorem partem non valet collatio facta à prælato,minus facta à capitulo.Ioan.de Selua in tract.benefic.in iij.part. quæst. lxxj. quia quod omnes tangit ab omnibus debet approbari.regul.quod omnes.de regu.iur.lib.vj.

Insuper quando creatio canonicorum spectat ad Episcopum & capitulum simul, si vnus in vnum consentiat, alter in alterum, neuter erit admittendus: quia oportet quod concurrat consensus Episcopi & capituli seu maioris partis ipsius. Panorm.in c.cum Ecclesia Vulterana. in fi.de electio. multo fortius in casu mihi proposito: neuter debet admitti, nec institutus à capitulo, nec institutus ab Abbate:ergo habens collationem à legato præfertur,tum propter prerogatiuam, tum quia concurrit cum quolibet ordinario. d.c. si a sede: nam postquam prima non valet, vt supra dixi, potuit legatus conferre,igitur non valebit secunda ab Abbate facta.

Superest ad in cōtrarium adducta respondere: & ad primum respondeo quod in collationibus attenditur tempus datæ, intellige quando sunt validæ,vel quando prima est valida,& aliæ non. Secus est quando non sunt validæ, vt hic, quia ex actu nullo nullus effectus sequi debet. l. non dubium. C.de legib.l.quotiens.ff.qui satisd.cog. & ibi multa cumulauit Ias.in l.ij.§.j. col.iiij.ff.solu.matrimo. & l.iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. ergo istæ collationes nullæ tam à capitulo, quàm à prælato factæ nullum producent effectum, & sic nullam prioritatem.

Idem respondeo ad cap. si à sede, vbi ille debet præferri qui est in possessione, intellige quando canonicè erat facta collatio ab omnibus habēribus potestatem conferendi,& fuit facta etiam ritè omnibus. Alioqui si vna collatio sit nulla licet is habuerit possessionem nil ei proderit. Ita tenet dict. Brunellus in tract.de dignit.leg.in xxij.conclus. in iiij.declar. quod si collatio fiat duobus ab eodem collatore, eadem hora licet vltimus habuerit possessionem,præfertur prim⁹ qui habuerit collationem canonicam, secundus, licet habuerit possessionem, nil ei prodest, cum collatio eius sit nulla.

Nec obstat c.vnum.ne sed:vacā.quia loquitur quando mortuus erat Abbas vel suspensus, & sic non poterat haberi,hic non erat mortuus nec suspensus:& sic non valuit collatio.

Nec obstat quod idem esset quādo esset absens, quia debet intelligi de longa absentia, secus de breui.l.si longius.ff.de iudic.& ita intelligitur d. c. si Episcopus.vbi erat captus vt schismaticus. hoc etiam probatur in d. c. vltim. de testam.lib. vj.vbi quando sunt duo executores & vnus est mortuus vel in remotis agit, vel aliter est impeditus poterit alter exequi ne voluntas testatoris impediatur. Tamen quando non multum distabat. dicit ibi glos.socius vbi impedimentum erat modicum debet expectari, secundum Philip. & alios hic. Sed hic erat impedimētum modicum, vnius diei scilicet:ergo non debebat expectari prælatus seu eius vicarius, qui non petiit nisi vnius diei dilationem.

Quartum argumentum non obstat dum dicitur recedi à regulis iuris quando periculum est in mora, hoc debet intelligi quando aliter succurri non poterat.ita intelligit Purpurat.in d. l. ij.col.iij. ff.de iurisdic.omni.iudic.sed hic poterat aliter succurri, cum haberent sex menses ad conferendum, & sic

Et si altera die potuissent simul cõferre, & tamen præuenissent legatum in possessione.iuxt.c.si à sede.& is qui habuisset ab ordinario eodem die & collationem & possessionem fuisset ritè & canonicè institutus:& estò quod non præuenisset,non ob hoc debebat puniri nam ex delicto quis puniri debet:per totum tit.de pœn.sed nullũ delictum committit qui confert intra sex menses:ergo non debet puniri.c.de multa.de præb. & isti sex menses dantur tam vicinis collatoribus Papæ quàm aliis: ergo etiam vicinis collatoribus legari dabitur.Imò videtur esse quædam temeritas velle accelerare collationem, vt legatus non conferat: & sic eum velle priuare potestate conferendi iure concessa vt posśit præuenire ordinarios.

Non obstat quod interim potuisset conferri per legatum, quia patet contra & sic esse, id tamen non imputatur alteri, nisi dolosè hoc fecerit, nec censetur dolosè facere, quia nullus videtur dolo facere qui vtitur iure suo.regul.nullus.ff.de regul. iuris.nisi ad eum collatio deuolueretur. c.postulastis.in fin.& ibi Imol.col.iiij.de concessio.prębend.

Imò etiam si prælatus latitat, qui habet cum capitulo eligere vel conferre, antè non poterit sine prælato.Ita tenet Imol.in c. postulastis. col. iiij. & seq.de concess.præbend.idem si capitulum non vult eligere,quod prælatus circa finem termini poterit,antè non:vt in quæst.sequ.dicam: sed in casu nostro non latitauit, sed distulit per vnum diem,ergo collatio ante facta non valet nec poterit iure fieri.

Non obstat aliud,quod propter mixturam non debet quis iure suo priuari,quia si bene consideretur,non priuantur ratione mixturæ, sed collationis factæ à superiore,videlicet à Romano Pontifice,seu eius legato qui concurrunt cum quolibet ordinario.d.c.si à sede. Consequens est vt non debeat considerari ista collatio quoad priuationem: nam nõn priuantur potestate conferendi, nisi pro illa vice ab eo qui habet potestatem conferendi:& tunc legatus facit iure suo : ergo non debent conqueri si vicarius distulit ad vnum diem,etiam si ad duos menses distulisset, volens fortè inquirere de personalibus cui volebat conferre.Nam tempore indigemus vt aliquid maturius agamus.c. ponderet.50.distinct.

Item interpellatio facta vni ex correis debendi nocet alteri. l. ex duobus. ij. ff. de duob. reis. l.fin. C.illo titul.sic & nuntiatio facta vni ex his qui habent domum communem nocet alteri.l.de pupillo.§.si plurium.ff.de nou. opet. nuntiat. sic potuit ob dilationem vnius legatus conferre: & illa dilatio vnius nocebit alteri: nam vnus alteri nocere potest quando vtitur iure suo. l. fluminum.§.fin. ff.de damn.infect.sed in casu mihi proposito prælatus vtebatur iure suo,cum haberet sex menses ad conferendum:ergo potuit conferre.

Collatione comuniter ad duos spectante ex hibitio mãdati facta vni ligat alterum.

Præterea quando collatio spectat ad duos coniunctim,exhibitio mandati vel nominationis ligat alterum cui non est facta.glos.& doctor.in c.si capitulo.de concess.præbend.lib.vj. glos.in §.statuit. in verb.spectat.de collat.in pragmat. sic & in hoc casu dilatio vnius nocere debet alteri quominus debeat conferre.

Non obstat quod quis non debet alterius odio prægrauari. Respondeo, non grauatur capitulum ex odio prælati nolentis conferre : sed legatus vtitur iure suo conferendo: nam pars potest differre cum habeat sex menses, vt dixi suprà : ergo non grauatur.

Nec obstat quod ius quæsitum non potest alius tollere:sed hic non erat quęsitum sed quærendum: & in quærendis vnus alteri præiudicat. l. quæ autem. ff.quæ in fraud. creditor. & prælatus in quærendis præiudicat Ecclesiæ. gloss.vltim. in §.final. xvj.quæst. vj.not. in cap. potuit. de locat. & tutor vel curator in quærendis pupillo vel adulto præiudicat.Felin.in l.pactum curatoris.C. de pact.per text.in l.final.de acquirend.possess.latè in l.seruus. & ibi cumulaui.C.de pact.Barba.consil. lxvj.afferam.in iiij.volum. quia non est par ratio amittere debita,& lucra non capere. l. final. C. de codicill. Federic.consil.ix.casus talis est res aliqua.

Nec obstat regula id quod nostrum est non potest auferri sine facto nostro, nec posset etiam hoc in casu collationem spectãtem ad capitulum cum Episcopo tollere Episcopus vel Abbas, vt nunquam posset conferre, quia iam collatio est sibi quæsita,sed poterit differre. Nam illud ius conferendi non est quęsitum irreuocabiliter cum Papa posśit præueuire vel legatus:ergo non dicitur tolli ius quæsitum, licet legatus conferat.Barba.consil. lxvj.afferam.col.viij.in iiij.volumine. ex istis patet collationem factam per capitulum sine prælato non valere, nec per prælatum sine capitulo : ergo collatio facta per legatum valebit.

Tertiò, an capitulum potuerit restringere & abbreuiare terminum sex mensium, & requirere ac vocare Abbatem vt intersit electioni & collationi intra certum tempus ? videtur quod sic ex causa.argum.l.ij.ff.de re iudic. vbi iudex ex causa diminuit dilationem à iure datam : ergo & ille qui habet cum alio conferre ne à legato præueniatur.

Sex mensium terminus an abbreuiari posśit.

Secundò alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.regul.non debet alteri.ff.de regul. iuris: sed si non posset altera pars vocare alteram & statuere tempus, afferretur conditio iniqua expectando alterum : ergo alter poterit tempus præstituere alteri.

Tertiò est textus formalis in cap.cum de veteri. de electio. vbi tempus eligendi datum arctatur vsque ad consumptionem vnius candelæ : ergo & capitulum potuit restringere tempus semestre ve collationem non perderet.

Contrarium est verum, quia indultum à iure beneficium nemini est auferendum. regul. indultum. de regulis iuris libro sexto. sed à iure indultum est beneficium sex mensium ad conferendum : ergo non potuit conferri per capitulum requirendo Abbatem.

Item quia illud tempus est indultum fauore volentis conferre : ergo per alterum non poterit tolli.argumen.c. si diligenti. de for. competent. c. ad Apostolicam.de regul.

Secundò

Secundò hoc probatur per text.& glo.& ibi Panor.& alios in c.cum nobis.de elect.vbi licet prior vel alius antiquior posit côuocare collegiû. l.ij.C.de decurio.lib.x.c.j.de maior.tamen nô poterit terminum sex mensium datum ad eligêdum vel conferendum abbreuiare.Innocen. & alij in c. Ecclesia.& in c.in causis.de elect.

Item non potest superior,putà Archiepiscopus, ad quem deuoluitur collatio,minuere illud semestre,de quo in c.ij.de concess.præb.vel trimestre.in c.ne pro defectu. de elect. licet possit prorogare per totum id tempus,quo ad eum spectaret prouisio,iure deuoluto.Ioan.Andr.in ca.cum olim. de maiorit.& obedien.Hostien.in ca.cum sit Romana.de appell.Roma. in l.ij. ff.de re iudic.Georg. Natâ in repet.clem.sæpè.in prin.col.xlviij. de verbor.signific.Imò nec Episcopus potest tempus datum ad præsentandum,de quo in c.vno.de iur.patro.lib.vj. abbreuiare, patrono reclamante: quia vbicunque lapso termino legis incurritur aliqua pœna non potest ille terminus abbreuiari. Bart.in d.l.ij.per glo.iuncto tex.in c.j.in verb.tertiam. de milite vassal.cle.j.in verb.tertio. de vit.& honest. sed patronus lapso illo termino sibi præstituto, amittit ius præsentandi pro illa vice: ergo istud tempus inductiuum pœnæ non poterit abbreuiari.Felin.in c.cum Bertoldus.col.iiij.de re iudic.dicens se ita consuluisse.& Rochus in tracta.de iure patron.in verb.honorificum.q.xxij. multò minus poterit in casu nostro capitulum abbreuiare id temporis dati à iure.

Nec obstat,quod alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri: quia iusta conditio bene potest inferri,vt dicit ibi glo.in d.regul.non debet. Et dicitur iusta quando infertur per Principem, cum hoc faciat iure permittente: & sic non infertur per partem,vel per abbatem, sed per legatum, qui potuit hoc conferre. Non obstat c.cum in veteri, quia intelligitur quod potest minui per Papam,vel per alium,si canonici, aut alij collatores consentiant,vt ibi Imol.in nou.& idem si à duplo maiori parte capituli hoc fiat, aliàs contra. Et sic concluditur quod non potuit capitulum præstituere,ita breue tempus,ad conferendum prælato.

Professio per religiosum recepta, an valeat.

Quartò an professio recepta per religiosum valeat,quod sic probatur,quia professio potest fieri in manibus priuatæ personæ.c.vidua.26.q.j.Specul.in tit.de stat.monach.q.xix.& in manibus simplicis monachi poterit fieri. tex.in c.consuluit.& seq.cum glo.& c.fi.& ibi glo.qui clerici vel vouen.

Imò etiam professio à nemine recepta valet c. vidua. & ibi glo.de quod interrogasti. xxvij.distinct.c.vidua.xxvij.q.j.& tacita valet ca. j.& c.constitutionem. de regul.lib.vj. Cardinal.in cle.ne in agro.§.sane.in ij.de statu monach.vbi dicit quod tacita non sufficit nisi fiat sciente eo qui potest incorporare religioni,sed valet quoad Deû.

Quintò,non valet collatio facta non professo, c.nullus.de elect.lib.vj.glo.in c.ex eo.& c.indemnitatibus.illo titul.tex.& ibi Bonifac.in clem.ne in agro.§.sane.in ij.de regul.Philippus Perusius.in c. non solum.colum.vlt.de regul.lib.vj.Ioan. de Selua.in tracta.de benefic.in iij.parte.q.lj.

Monachus an possit esse notarius.

Sextò,quæro an monachus posit esse notarius: breui respondeo quod non.in c.sicut.ne cleric.vel monach.imò monachus indistinctè non potest instrumenta conficere,sed prius facta poterit perficere.glo.in c.vt officium.§.j. in verb.præmissa. de hæretic.lib.vj.Specul.in titul. de statu monach.q. xxvij. Bart.& Iasin l.j.§.huius studij.ff.de iustit.& iur.Bertach.in tract.de Episcopo.lib.iij. in prima parte q.xxx.

RESPON. LXI.

Dispensatus ad quodcunque regulare, censetur etiam dispensatus ad beneficium alterius monasterij, si non sit eiusdem ordinis.

Vo in hac bulla inueniuntur,videlicet Papæ prouisio facta F.Ioanni Eschinard , canonico monasterij sancti Hilarij de Cella,ordinis sancti Augustini , de parrochiali Ecclesia sancti Sigirani, Bituricensis diœcesis, etiam vna cum eadem capellania , quam de Eschinard obtinebat:aut sine illa,cum quocunque alio regulari beneficio Ecclesiastico.

Secundò est dispensatio, videlicet recû dispensamus , vt parrochialem Ecclesiam prædictam possis tenere, cum prædicta capella , vel sine illa, quodcunque etiam aliud regulare, & loco dimissi & dimissorum,&c.

Primò enim Papa prouidet religioso habenti capellam , qui licet de iure esset ad aliud beneficium quodcûque incapax.c.cum singula. de præbend.in vj. vbi religiosus habens quodcunque beneficium est incapax ad aliud:tamen Papa eidem confert Ecclesiam parrochialem , & vult vt illam retineat cum capella, vel absque capella cû quocunque alio regulari , sensus est quod Papa velit istum religiosum habere Ecclesiam parrochialem cum capella,vt commodius sustêtari valeat: ergo ista ratio est generalis respiciens personam d.Ioan. Eschinard:& quando dispensatio fit ad vtilitatem personæ est magis amplianda quatenus vtilitatem personæ tangit:quia ad hoc tendit Papæ intentio. c.de multa.in fi.de præbend. Gemi.consi.xvij. pro declaratione.

Religioso & canonico habenti iam capellam confertur ecclesia parochialis per dispensationem cum clausula vt loco dimissi & dimissorum, &c.

Item fauore literatum & gradus hoc conceditur, quia d. Eschinard in decretis Baccalaureus existit:& hoc ea ratione Papa dicit se concedere, vt in bulla patet,ibi virtus literarumq; scientia nos inducunt , vt illa tibi fauorabiliter concedamus, quæ tuis commoditatibus fore conspicimus opportuna,quod probatur etiam in dicto ca.de multa.in fin.de præbend.

Item in dicta bulla prouisionis d.Eschinard derogatum est constitutioni Bonifacij Papæ octaui, & aliis Apostolicis constitutionibus contrariis , & sic non obstabit c.cum singula.§.prohibemus. de præbend.in vj.cum illi sit per Papam derogatum, quia illa est constitutio Bonifacij.

Item dicit per te pro tempore obtento , & quo-

libet tempore obtineat, & ideo sicut Papa vult quod quolibet tempore obtineat, sit dispensatus. Ita & quolibet loco, maximè propter illud verbũ quodlibet, & quia bouum est argumeutum de tempore ad locum clem.ad nostram. de censib. vbi.glo.& doct.in l.vnum. ff.si cert.pet.

Dispẽsatio ad quodcũque regulare an extendatur ad regulare alterius monasterij, quam est impetrans.

Præterea cum quocunque alio regulari, dubitatur an censeatur dispensatus ad habendum regulare, etiam in alio monasterio, & puto quod sic, per istam clausulam generalem. Cum quocunque alio: nam si Papa voluisset intelligere tantum de beneficio illius ordinis, & monasterij, dixisset de alio regulari, & tunc intellexisset de simili eiusdẽ monasterij, per ca.sedes. de rescript. l.si fugitiui. C.de seru.fugiti. sed addidit & quocunque alio regulari: ergo nihil excepit, siue obtineat in prædicto monasterio, siue in alio, dummodo sit eius ordinis, quod in simili probatur.

Item hæc verba cuiuscunque status & conditionis compræhendunt homines diuersi generis & professionis. per glo.singul.in l.promittendo. ff. de iure dot. quam probat Barba.in consil.xxiij. sapientissimus.col.iiij.in ij.vol.& Alex. consi.cxxiij. nu.xvj.in iiij.vol.sic & istud verbum quodcũque regulare intelligetur de omni regulari eiusdem ordinis, licet diuersi monasterij.

Non refragatur quod illa dictio quodcunque intelligatur de habili.l.j. C.de sacrosanct.ecclesiis. l.j.vbi conueniantur, qui cer.loc.dar. & l.j.ff.de eo quod cert.loc. Respondeo verba generalia recipere restrictionem quoad inhabilitatem iurisgentium vel naturalem, vtpotè infantiæ aut ætatis. per l.si C.de testam.milit.glo.in l.promittendo. ff. de iur.doti.l.j. C.de fid.instrum. lib.x.Ias.in l.j.§ nuntiatio.col.v.nu.7. ff.de noui oper. nuntiat. Sed ista inhabilitas religiosi non prouenit de iure naturali vel gentium. Ergo non restringetur quominus intelligatur de quocunque regulari beneficio illius ordinis, licet sit alterius monasterij: vnde si quis acquirat feudum pro se & suis quibuscunque hæredibus, illa vniuersalis quibuscunque non restringitur ad habiles, sed veniunt etiam extranei. Bal.in l.j.in xlviij.q.ff.de rer.diuisi.& in c.imperialem.de prohibit.feu.alienat. per Federic.Ias. in l.j.§.nuntiatio.col.iiij.ff.de noui oper.nuntiat.

Feudum acquisitum pro se & quibuscunque hæredibus extendi poterit ad extraneos.

Item si aliquis acquisierit emphyteosim pro se & suis quibuscunque successoribus, cõpræhenditur etiam singularis successor, licet aliàs non compræhenderetur. Alex.& Ias.in l.quædam. §.nihil. per illum tex.ff.de eden.quia dictio quibuscunque est geminata: ob id debet de aliquo operari. l.balista.ff.ad Trebellia.glo.in l.cum pœna.ff.de arbit. Ias.in l.fideiussor.§.prætor.qui satisd.cog.

Item dicit Bar.in l.generali.§.vxori.ff.de vsufr. leg. quod licet in legato generali res venales non compræhendantur per illum text. tamen si testator quascunque res legauerit, etiam res includentur venales. per l.Iulianus.ff.de leg.iij. Roma.consil.xliiij.ex supra.in iiij.q.vbi etiã concludit, quod si statuto dictante vxor lucrari debeat dotem in omni casu etiam existentibus liberis lucrabitur dotem, vt consuluit Francis.consil.lxxxv.habita.

Item quando religiosus petit sibi de beneficio alterius monasterij prouideri, si ex narratione appareat eum religiosum alterius monasterij tamen translatio veniet quando beneficium est eiusdem ordinis, aliàs non, vt in regula cancell.lxvj. scilicet si alterius ordinis esset. glo. ibi per c.cum causam. de elect.& c.in noua.xvj.q.vij. sic etiam religiosus petendo dispensationem ad quodcunque regulare, videtur etiam petiisse translationem, & sibi concessam fuisse ad monasterium aliud eiusdem ordinis.

Translatus de vno monasterio ad aliud quando intelligatur.

Item dispensat quod possit dimittere Ecclesiam parrochialem & capellam, & loco parrochialis similem parrochialem habere non dicit in quo loco, sed intelligetur, quod vbicunque possit obtinere Ecclesiam, sic & regulare in quocunque loco & monasterio eiusdem ordinis: nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l.de pretio.ff.de public.in rem actio.& vbi lex generaliter loquitur generaliter intelligetur.l.j.§. & generaliter.ff.de legat.præstand.

Nec facit aliquid quod sit alterius monasterij, nam sufficit quod sit eiusdem religionis, & habitus, vt dicit glo.in cle.j.in verb.habitus.de elect. vbi dicit sufficere si sint eiusdem religionis, licet esset diuerso colore indulti.

Habitus diuersitas inter monachos nõ inducit ordinis diuersitatem.

RESP. LXII.

De tribus sententiis super vna eademque relatis.

Rocessus fuit initus anno 1501. inter Abbatem & conuentum sanctæ Mariæ de Bolonia actorem, contra Abbatem & conuentũ sancti Vlmarij, eiusdem oppidi de Bolonia super processionibus faciendis, monitique fuerunt rei ab officiali Norinensi vt haberent eos comitari & assistere in processionibus, qui quidẽ rei obtulerunt, ad euitandum processum, se velle eos comitari, dummodo ordinem prædicti actores non perturbent prout ipsi cõsueuerunt facere.

An liceat tertiò prouocare.

Demum etiã fuit processus motus super campanarum pulsatione & benedictione cererorum, ac quibusdam aliis, & tres sententiæ conformes interuenerunt: & post illas tres sententias quarta in qua fuit condemnatus Abbas actor, & aliæ fuerunt compensatæ expensæ à qua sententia iterum Abbas appellauit: quæro an debeat recipi eius appellatio. Respondeo quod non, tam de iure communi, quã de iure speciali regni: primò extat rub. C.ne liceat tertiò prouocare.& tex.in clem.j.de re iudic.alioqui nunquam esset litium finis: & tamen Reipub.interest finem litibus imponere. l.properandum. C.de iudic.& præsumitur calũnia quando quis post sententiam appellat.d.cle.j. de re iudic.& terminato negotio nulli actio super sumptum petitione præstari debet. l.terminato. C.de fructib.& lit.expen. nefas enim est litem alteram consurgere ex litis primæ materia, vt ibi dicit tex.

Nec obstant in contrariũ adducta primò quòd

in quarta

in quarta inſtantia nõ fuit oppoſita exceptio trium ſententiarum: ergo in quinta non poterit opponi. Reſpondeo, quod exceptio quæ ſemper grauat, poteſt ſemper opponi, & interim proceſſus eſt validus. Bald. in l. j. C. ne liceat tertio prouoc. Barb. in d. clem. j. col. vj.

Nullitas ſententiæ allegari poteſt.

Secundò non obſtat quod licet contra tres ſententias non poſſit quis appellare. c. ſua nobis. de appel. tamen nullitatem allegare poterit, dicta clemen. j. de re iudic. ſicut partes iſtæ nunc allegant. Quibus reſpondeo, quod quando quis poſt ſententias tres conformes vult allegare nullitatem, poteſt quando ſententiæ plenariæ executioni demandatæ fuerint, dicta cle. j. ſed hic non fuerunt executioni demandatæ, ergo non debent audiri partes.

Nullitas ſententiæ per viã appellationis expediri non poteſt.

Item partes debent agere de nullitate, non vero prætextu appellationis. tex. in d. cle. j. ibi ad agendum de nullitate ipſarum, &c. Sed iſtæ partes appellauerunt, ergo malæ. Et ſi velint nullitatem deducere non admittentur, imo calumnia præſumitur, quando quis de nullitate excipit, poſt tres ſententias conformes. dicta clem. j. & ſic iudex quartus potuit in omnes expenſas condemnare, ratione iſtius calumniæ præſumptæ: nempe appellatio ſemper ſuſpenderet iudicatum: & ſic executio fieri non poſſet. Tertiò non refragatur quod ſententiæ latæ ſuper diuerſis articulis non debent exequi, nec dicuntur conformes. d. l. vnica. & Alexan. conſil. lxxvij. in cauſa vol. ij. Reſpondeo verum eſſe, ſi illi articuli non conuenirent, ſed ſi plures eſſent articuli, & ſuper omnibus cõuenientes eſſent ſententiæ, adhuc non poſſet appellari. glo. & doct. in d. cle. j. ſed hic in his quinque ſententiis articuli omnes ſunt ter conformiter deciſi: ergo non poſſunt iterum ſuſcitari. Imò ſi partes dixerint dico ſententiam nullam: & ſi qua eſt appello, tunc nullitas venit principaliter, nec poterit poſt tres ſententias agere de nullitate. Aneh. & Barbat. in dicta elemen. prima.

Quartò non obeſt, quod ſententia quarta non potuit valere, quia ſententia contra ſententiam non valet. l. j. C. quando prouocari non eſt neceſſe. Reſpondeo illum text. intelligendum quando prima ſententia tranſiuerat in rem iudicatam, ſed hic fuit appellatum. Item quando illa ſententia contraria fuiſſet data, ſine inſtãtia abſque libello, & litis conteſtatione. Bal. & Alex. in l. ſi diuerſis. C. de trãſac. Bar. in d. l. j. Iaſ. & alij in l. nam poſtea. §. ſi damnetur. ff. de iureiu. ſcripſi in repetitione. l. quod iuſsit. in ij. notab. nu. 150. ff. de re iudic, ſed hic omnia ſolemnia in quarta ſententia interuenerunt: ergo valuit in præiudicium non opponentium, & valuerit vel non, non poteſt de hoc cognoſci.

Quintò non poteſt obeſſe quod in quarta ſententia iudices confirmauerunt ſententiam primã, & tamen cõdemnauerunt in expenſis, vbi primus eas compenſauerat. Reſpondeo non eſſe inconueniens vt iudex appellationis confirmet ſentẽtiam. in vno, & in alio infirmet, c. Raynutius, & c. Raynaldus. de teſta. etiam is qui non eſt iudex in principali condemnare in expenſis poteſt. clem. j. de reſcrip. ſed iſti iudices quintæ inſtantiæ videbant tres ſententias conformes, noluerunt eas annullare, ſed eas cõfirmauerunt, & appellantes videlicet abbatem & conuentum beatæ Mariæ in expenſis condemnauerunt, quod potuerunt, & propter hoc non debent in hac ſexta ſententia recipi.

Sextò, antequam audiri debeat proponens nullitatem debet permittere vt exequantur in primis ſententiæ, vel ſaltem debet referre, quod non impediet executionem, doct. in dicta clem. j. ſed. hic non obtulerunt partes: ergo non debent audiri, etiam ſuper nullitate, ſed debent condemnari in expenſis. §. ſi quis verò. de friuol. appel. in Concor.

Conformitas triũ ſententiarum quæ dicatur.

Sẽptimò, conſuluit Barba. conſi. x. Clementiſsimi in j. vol. quod licet aliquid indubitatum ſit in ſummis, vel quantitatibus nihilominus habebit locum diſpoſitio. dicta clem. quoad id in quo conueniunt, & ſequitur Cardinal. in dicta clem. ſed in expenſis conueniunt, ergo quoad hoc, non retractabitur, alioqui ſententiæ nunquam dici poſſent conformes, quia frequentius videmus ſententiam continere diuerſa capitula. Barba. d. conſil. x. in fi. Aymo. Cranette. conſil. clxxxiij. Fuit pronuntiatum in Senatu anno 1542. die 25. Septembris abuſiuè impetratum & conceſſum poſt interlocutoriam confirmatam.

Et anno 1543. in menſe Decembris contra Cardinalem Ferrarienſem, quod appellans poſt tres ſententias conformes allegans nullitatem ſententiæ, ratione citationis, non fuit receptus & fuit ad emendam condemnatus.

Aduertendum eſt ad primam impetrationem Iacobi de Vitri, quæ videtur ſubreptitia, eò quod Papæ narrauit prioratus ſancti Martini, & beatæ Mariæ fructus non excedere ſummã viginti quatuor ducatorum auri de camera, & tamen maioris ſunt valoris. Nam licet in hoc regno Franciæ ſufficiat in impetrationibus exprimere valorem conſuetum viginti quatuor ducatorum, non tamen in diſpenſationibus quæ ſunt odioſæ, & Papa mouetur ad diſpenſandum propter tenuitatem fructuum, & aliàs non diſpenſaret, vel non ita de leui. c. poſtulaſti. in fin. de reſcrip. ideò videtur diſpenſationem eſſe ſubreptitiam: & quia ceſſat conſuetudo Franciæ ne ſoluatur annata in impetratione, ſed in diſpenſatione, non ſoluntur, etiam conſuetudo eſt, vt quodlibet beneficium ſic exprimi debeat ad viginti quatuor ducatos, ſed non de pluribus beneficiis niſi ſoluetur per illam regulam pro expreſsis habitis.

Item, diſpenſationes non ſunt ſufficientes ad Abbatiã de Ebroio, nec ipſe Abbas poteſt tenere prioratus cum dicta Abbatia, nec ad hoc ſe extendit aliqua diſpenſatio, & vltima impetratio prioratus ſancti Petri non valeret cum ſit ei collatus tantum iuxta diſpenſationis, vel diſpenſationum tenorem: & tenores diſpenſationum non faciunt mẽtionem de Abbatia, & aliud eſt prioratus, aliud autem Abbatia.

Ideò, ſi in prouiſione facta de Abbatia, non fuerit diſpenſatus de aliis prioratibus retinendis, vnà cum Abbatia, dicti prioratus de Riuis & de Salis

vacant:& poterunt impetrari eo quod ille non est dispensatus ad illos tenendum. Imo per extrauag. execrab. erit inhabilis factus postquam illos tenuit sine dispensatione legitima, & sic non valeret impetratio vltima.

Et quamuis ritè esset dispensatus, vt retinere posset prioratus, vnà cum abbatia, tamen non est dispensatus, vt vnà cum abbatia alios in locum illorum recipere possit: quia prouisio abbatiæ vult vt retinere possit vnà cum abbatia: ergo non dimittere posset eum prioratum & alium in locum dimissi forte maiorem recipere, quod non intellexit Papa, etiam non esset vnà cum abbatia, si illos dimitteret, & in locum illorum alios reciperet.

Et licet Papa voluerit dispensare, vt in locum dimissi, alium prioratum recipere posset hoc erat videns istos prioratus non esse magni oneris, & ponderis: sed cum abbatia, non dedit hanc facultatem dimittendi, alioquin Papa dixisset: & ista sunt strictè interpretanda. c.j. & ij. de filiis presbyter. in vj.

Nec obstat clausula, vt prius, quia intelligitur quod possit recipere vt prius recepit, quia vacabat per ademptionem abbatiæ, ideo Papa concessit vt recipere & retinere illos quemadmodum prius, possit, sed non dixit, vt possit dimittere, vt prius: nec illud est addendum, & sic prouisio facta iuxta tenores dispensationum non valet, quia ad hoc non est dispensatus.

Tamen quæ sequuntur dubium quoddam super hac re facere videntur: & primò, quia beneficia vacantia per resignationem, vel alias, quàm per mortem non debentur nominatis curiæ, vt est in literis regiis expressum ibi, *qui vacqueront par mort.* [Quæ per mortem vacabunt.]

Secundo, collatio & prouisio à Papa erat facta: ergo nihil vacabat.

Tertiò, quando vacaret per inhabilitatem non deberetur in vim nominationis, sed opus esset noua impetratione.

Quarto, collatio vltimi facta à Papa valet, licet aliter non esset aliquomodo dispensatus, multò magis si sit dispensatus, & postquam expressit se habere quatuor: & idem si motu proprio, vt Imo. & alij videntur tenere in d. cle. si plures. §. in confer. in titul. de offi. ordinar. ergo de ordinario intelligit, non de Papa, & sic collatio Papæ semper valebit si non sit subreptitia, quia non se ligat nisi de eo expressè loquatur. c. si tibi absenti. & c. dudum. de præben. in vj.

Nota sequentia antequam hic titulus habeat.

Pro titulo de interdictis non leuiter ponendis. Primò, quod ciuitas locus aut dominus deliquerit, seu culpam vel causam commiserit in iudicem ecclesiasticum, vel personam, seu rem ecclesiasticam, ibi nisi ex causa vel culpa.

Secundò, quod ista causa seu culpa tangat iudicem ecclesiasticum, alioqui si secularem mulcta imponeretur ob id dicitur hic ecclesiasticum interdictum.

Tertiò, quod hæc culpa proueniat à domino illius loci, seu rectoris vel officialium.

Quartò, si culpa ex priuata persona emanauerit oportet quod prius excommunicentur & publice nuntietur à iudice ecclesiastico, & in ecclesia publicetur.

Quintò quod domini locorum requirantur, vt ex templo illum excommunicatum expellant.

Sextò, quod domini requisiti intra biduum non eiiciant eum effectu, scilicet vt si semel ab ecclesia expulsus fuerit iterum non ingrediatur.

Septimò, quod illam personam excommunicatam non compulerint ad satisfaciendum, quia si eam cõpulerint eum effectu videlicet eum incarcerando tunc non subiicietur interdicto, alioqui secus.

Octauò, quod si post interdictum persona satisfecerit, sine alia absolutione vel reconciliatione mox diuina reassumi poterunt.

Ratio statuitur etiam in hoc text. quia multa scandala consueuerunt euenire, ex hac indiscreta interdictorum promulgatione, ob id prohibet ne ciuitas aut locus propter culpam priuatæ personæ interdicto subiciatur, sed propter culpam ipsorum locorum, si fortè locus sit rebellis Papæ, vel ipsius legatum non recipiat interdicto supponi poterit.

RESP. LXIII.

Symonia commissa à nominato, tradente literas nominationis, cum pactis hîc inclusis.

Magister Ioannes de Rominhac tradidit literas nominationum, gradus, & alias qualificatis ad beneficia necessarias, magistris, Petro & Hugoni de Lomenya canonicis conuentione facta, quod d. Rominhac restituerentur, quando volet, & toties, quoties requireret, sub hac conditione. *En ce que durant le temps que ledict Lomenye gardera lesdictes pieces, s'il gaigne aucun benefice, ou autre bien pour & au nom dudict Rominhac, sera tenu, comme luy a promis, luy en bailler la moitié, sans ce toutesfois que ledict Rominhac soit tenu fournir aucune chose: & neantmoins luy a baillé iceluy Rominhac procuration.* [Quòd tẽpore illo, quo d. Lomenya prædictas literas seruabit, si aliquod beneficium, vel alia bona pro d. Rominhaco lucretur, tenebitur, vt eidem promisit, ei medietatem reddere, sic vt non teneatur d. Rominhacus pro eo quicquam tribuere, nihilominus ei d. Rominhacus dedit procurationem] ad lites, & ad acceptandum, requirendum, petendum quæcunque beneficia, & transigendum, componendum, & permutandum cum quocunque beneficio, & cum quacunque persona, & pro nomine dicti Rominhaci, & generaliter omnia alia quæ in præmissis, & circa ea erunt necessaria, & opportuna, vacauit postea Archidiaconatus de Bubersaco, quod acceptauit & requisiuit de Rominhac, obtinuítque illius collationem: nunc opponitur dictam collationem non valere, eò quod erat symoniacus ratione præcedentis pacti, quæritur quid iuris: breui respondeo dictum Rominhac ratione talis pacti *Nominatus cõmittens symoniã in suis literis nominationis.*

non in

non incidisse in symoniam actualem, nec ob hoc erat excommunicatus, & valuit collatio illi facta, & inde sequuta.

Symonia quando dicatur commissa.

Primò (vt à diuinis exordiar) Giezus gratiam sanitatis Regis Naaman Syri vendidit, & leprosus factus sinus exriit 4.Reg.cap.5.in fi.& sic venditio facta fuit non sola pactio, vbi probatur: nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, &c. ergo sola pactio non fuit in consideratione. Item probatur Math.c.xxj. vbi Dominus noster Iesus Christus, ementes & vendentes de templo eiecit, & sic non illos qui tantum vendere proposuerant, sed qui iam vendebant & mensas strauerant, vt ibidem videre est. Et Iudas simul atque conuenit de vendendo Dominum Iesum Christum non statim periit, sed postea quā vendidit: mox laqueo suspensus fuit. Math.xxvij.cap. probantur hæc in c.qui studet.j.q.j.& Esa.xxxiij.cap. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, requiritur ergo minus in actuali symonia, antequam committatur, quòd non inuenitur hic: ergo non est symonia actualis, facit c.sunt nonnulli.j.q.j.

Secūdò, probatur hac ratione, qui vendit scienter rem alienam, tanquam suam & tradit fur est. §.furtiuæ.insti.de vsuca. sed is qui spiritualia vendit alienam rem vendit, vt potè quia non est dominus illius, vt ait diuus Paulus j.Corinth.c.iiij. sic nos existimet. c.ij.de donat. sed d.Rominhac nil vendidit, ergo in symoniam non incidit vt inferius plenius explicabitur.

Tertiò, cum Symon Magus obtulisset pecuniā Apostolis meruit audire à diuo Petro suam condemnationem hanc videlicet, pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri, & subdit pœnitentiā. Itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum si fortè remittatur tibi hæc cogitatio. Ecce igitur quòd ratione condemnationis erat symonia, sed ante cōdemnationem non. Actuum viij.c. & c.qui studet.ibi damnationis sententiam.j.q.j. & dicit Floren.in ij.parte summæ, titul.de symon.c.iiij. §.iij. quod istud c.qui studet debet intelligi cum effectu, quia verba cum effectu sunt intelligenda l.j. ff.quod quisque iur.ca.relatū. de cleric.nō residen.

Quartò, probant iura canonica primò ca.de hoc.de symon.vbi qui promisit ante electionem prioratum alicui, si is recipiat prioratum symoniacus est, vt probatur ibi ob causam illa promissa recepisse: ergo à contrario licet conuenisset & nil recepisset, sed eum pacti pœnituisset non fuisset actualis symoniacus, nec puniendus in foro seculi.

Quintò, hæc conuentio est conditionalis, *si gaigne aucun benefice, ou autre bien, au nom dudict Rominhac*, (si aliquod beneficium, vel alia bona pro d.Rominhac lucretur.) & cōditio nil ponit.l.iij. §.si quis sic accepit.ff.de statulib.& per tot.titu. de condit.& demonstr.

Sextò, si exprimatur id quod quis facere tenetur, de iure non est symonia.doct.in c.j.& per tot. de symon. sed procurator restituere domino, id quod acquirit nomine domini tenetur, vt apparet in toto tit.de procur. Igitur si expresfū sit, & conuentum quod si lucratus fuerit beneficium, vel aliam rem vt teneatur restituere, hoc non inducit symoniam.

Septimo, non obest quod, de Lomenya non debeat nisi dimidiam partem tradere, ergo aliam dimidiam partem vult ei dare pro expensis. Respondeo hoc non dicunt partes, sed si de Lomenya acquisiuerit beneficiu nomine d.Rominhac, quod teneatur eidem restituere saltem dimidiam partem, non exprimunt partes quod d.Lomenya retineat dimidiam, ob id potest intelligi quod d. Rominhac cōstituit de Lomenya procuratorem ad transigendum & componendum, dummodo dimidia pars beneficij quod acceptabit, nō obstante quacunque compositione remaneat penes de Rominhac: & hæc conuentio non est illicita, nempe in eo casu quo non haberet nisi dimidiam non vult constituens onerari expensis: & istæ conuentiones possunt sine expensis fieri. Ideo hæc compositio necessario non probat symoniam, quia potest sic à Papa probari: & ideo constituendo eum sic non videtur induxisse symoniam, sed dedisse potestatem componendi vsque ad dimidiam.

Octauò, istam potestatem componendi videtur dedisse prout de iure poterat fieri, quia in dubio quis videtur contrahere velle vel testari prout de iure.l.si duo.ff.de acquiren.hæred.l. quæro.§.inter locatorem.locat.

Ideo iste Rominhac dando potestatem componendi d.de Lomenya dubitauit, quod ipse totum beneficium resignaret. Ob id voluit & expressit quod dimidiam partem habeat, nec expressit se velle habere dimidiam partem à d.de Lomenya, vel ab alio, quare non videtur procuratio symoniaca, quia poterat conuentio & compositio postea faciendi à Papa approbari, & non erit symonia, Panorm.& alij in c.constitutus.de transact. c.nisi. de præbend.& c.non satis.de symo. & postquam partes alia iura adducunt in hanc partem his contentus omitteam.

Non refragantur in contrarium adducta, primò quod propter immanitatē huius criminis alia crimina pro nihilo reputantur.c.per tuas. versicu. ille quidem.de symo. Ergo debet condemnari symoniacus. Respondeo immanitatem criminis facere, vt in hoc crimine multa sint specialia, ca. tanta est labes.cum simil. de symo.tamen in primis oportet crimē cōmissum esse.l.j. §.atē illud.ff. de Senatuscōsult.Syllania.& postea de immanitate criminis quæreretur, sed hic nō apparet de symonia, ergo de immanitate ipsius quæri non debet.

Pactio simplex an inducat symoniam.

Secundò, nō obstat quod omnis pactio & conuentio in spiritualibus obtinendis cessare debet. c. fi.& c.quām pio.j.q.ij. Respondeo quod esto, tamē si interuenerit non dicit quod omnis pactio inducat symoniā, licet sit illicita, & peccet is qui cōtra ius facit, non tamē erit excommunicatus, vel alias inhabilis aut symoniacus actu: maximè in hoc casu, vt superius dixi: & quamuis induceret symoniam, non induceret in hoc casu nisi symoniam mentalem, vt inferius explicabitur.

Tertiò, non obest c.cū essent.de symo.vbi post

promiſsionem beneficij dominus de Rominhac cui facta fuerat promiſsio petebat illud beneficiũ, ob id Papa ei imponit perpetuum ſilentium, licet ipſe promouiſſet negotium apud Papam, & ſic ibi non erat ſola promiſsio:ſed ex parte eius cui erat facta promiſsio erat negotium factũ,& poſtea petebat Eccleſiam,quod non poteſt,quia pactũ non valet tanquam illicitum & ſymoniacũ, ſed in hoc caſu de Rominhac ex pacto nihil petit, imo reuocat quatenus ſaperet ſymoniam, igitur pactum eidem nocere non debet.

Quartò,ſi beneficium iam vacabat in pactione nullum verbũ de beneficio : ergo ſuper eo nõ cenſetur pactum factum,quia potuit d.Rominhac illud beneficium proſequi poſtquam acceptauerat: & ſi de Lomenya acceptaſſet aliud nomen, d.Rominhac volebat quod illud proſequeretur, nec cõuentio ad beneficium illud referri poteſt, quia verbum,*gaigne*[lucretur]futurum, & non præteritum ſignificat tempus.

Et ſi dicatur quod nõ poterat acceptare aliud, falſum eſt:poterit enim ſub conditione,ſi mihi Archidiaconatus non debeatur, accepto, iſtud per glo.vlt.in c.ij.de reſcrip.in vj. & glo.expreſſa in §. item quod ad dictas. in verb. nominatorum. de colla.in pragm.

Quintò,non me mouet,quod paria ſunt,facere & promittere. c.ſuper hoc. de renuntia. quia hoc intelligitur poſtquam eſt peruentũ poſtea ad effectum,vt in d.c.cum eſſent,& ſuperius dixi,& quãdo promittitur pro certo beneficio, vt inferius etiam dicam,& hoc videtur concludere deciſ.vlt. rub.de conſtit.Caſſadorus.

Sextò,text.formales allegati in contrarium nil faciunt:primò,c.nobis.de ſymo.vbi promiſsio pecuniæ ab amicis facta nocet ei qui ignorat pactũ. Reſpondeo verum eſſe, quia in vim pacti electio facta fuit de illo ob id electio illa ſymoniaca eſt reprobanda,ſed non afficitur perſona, nec incidit in aliam pœnam, nec ibi fuit ſimplex promiſsio, ſicut in caſu iſto,ſed poſtea electio inſequendo illud primum pactum.

Et in c.ij.de confeſsis,non erat pactum ſimplex, ſed vt canonicus præſtiterat conſenſum electioni recepta obligatione quingentorum Sartacenorũ: & ſic erat actualis ſymonia,quæ non eſt hic : & ſic expreſsè contra adducentem faciunt.

Septimò,iura in contrarium allegata debent intelligi in actuali ſymonia,quæ non eſt in caſu mihi propoſito,nempe licet ſymonia ſola deliberatione, & voluntate committatur,tamen non punitur iudicio Eccleſiæ,quæ non iudicat de occultis,niſi ad effectum procedat,teſte Ioã.Ana.in rub.de ſymo. & Florent.in ij.parte ſummæ tit.j.rub.de ſymo.c. v.§.j.per c.fi.de ſymo.& quæ ſola voluntate committuntur,per ſolam pœnitentiam remittuntur.d. c.fi.glo.in c.vnico.de cleric.non reſiden.in vj. hoc etiam firmat Card.Alexand.in ſumma j.q.j.col.ij. vt voluntas debeat intelligi cum effectu, vt pars videlicet, progrediatur ad pactum & ad actum, id eſt,ad id quod reductum eſt in pactum, quod non inuenitur hic.

Symonia mẽtalis nõ punitur per conſtitutiones vel extrauagantes.

Etiam omnes conſtitutiones & extrauagantes, pœnales de ſymonia loquentes, nõ habent locum in ſymonia mẽtali,quia in pœnis benignior interpretatio faciẽda eſt.per regu.in pœnis, de reg.iur. in vj.Panor.& alij in d.c.ſi facit.c.cõſulere.in verb. voluerunt,de ſymo.vbi glo.dicit dũmodo proceſſum fuerit ad actũ vendendi,vel emendi,quia ſola volũtas hominẽ nõ facit ſymoniacũ licet peccet, & ſic nõ erit iſte Rominhac excommunicatus, vt prætenditur licet peccauerit, ſi in mente habebat quod dimidia pars beneficiorũ requiſitorũ remaneret apud de Lomenya pro expẽſis,& proſequutione proceſſus:nã tũc eſſet mera ſymonia mẽtalis, quæ nõ afficeret excõmunicatiõne d.Rominhac.

Octauò,verba prohibitionis ſymoniacæ, non accommodantur, nec conueniunt ſoli voluntati: ergo etiam diſpoſitio non cõueniet.l.j.§.eſt autem. ff.de exercit.actio.

Maximè quia ſola voluntas in ſymoniacis eſt prohibita,vt in beneficialibus, ſtans in ſuis terminis,ſi nõ progrediatur ad actũ,nõ facit quẽ ſymoniacũ.c.vbicũq;.vbi doct.j.q.j. & hoc caſu noſtro cõuenit.Ideo Card.Alex.in d.sũma.j.q.j.dicit hoc caſu peccatum eſſe,ſed propriè nõ cõmitti ſymoniam.c.tua nobis.de ſymo.ideo Pauor.in c.nemo. ibidem addit opere ſubſequuto eſſe ſymoniã non ſola voluntate.facit.l.ij.ff.de his qui not.infam. vbi qui locauit operas ſuas,vt prodiret artis ludicræ cauſa,neque prodiit,non notatur ea infamia.

Vltimò,ſola cõuentio de dando ſi omnino, veniat ad effectũ non facit ſymoniacũ, quamuis illa cõuentio & pactio ſit illicita:& peccat quis,ſed nõ eſt ſymoniacus,niſi perueniat ad faciendũ id quod in pactũ deuentũ eſt.probat c.cũ pridẽ.de pac.vbi fuit conuentũ dari tres marchas argẽti pro expenſis P.& idẽ liti cederet,illam pactionem Papa vocat prauã,& vult quod cedat illi beneficio, ſuper quo cõuenit.Itaque ſi conuentio fieret ſuper certo beneficio diceretur ſymonia, vt ibi, ſi verò ſuper incerto nõ c.cũ clerici.de pact.& alia iura de promiſsione loquẽtia debẽt intelligi,quando promiſsio deducta eſt ad effectũ,vel quando promiſi pro certo beneficio aliquid,c.ſicut.ij.vbi eſt bonus tex. de ſymo.& Panor.in c.cõſtitutus. de trãſact.dicit poſſe dici ſpeciẽ ſymoniæ,in aliquo caſu, & tamẽ nõ erit ſymonia: verũtamẽ licet eſſet quędã ſpecies ſymoniæ in hoc caſu,non tamẽ ſymonia eſt, ſaltẽ actualis,& extrauagãs cũ deteſtabile.de ſymo.excõmunicat illos qui quomodolibet dãdo,vel recipiendo,ſymoniã cõmiſerint,aut mediatores extiterint,ſeu procurauerint,quod nõ fecit hic de Rominhac : ergo ex prædictis patet d.de Rominhac eſſe habilem ad dictum Archidiaconatũ, nec ſymoniacum dici poſſe,& ſic collationem illi factã valere per prædicta alia iura,quæ quia plenè partes deduxerunt,miſſa facio,hiſque ſubſcripſi.

RESP. LXIIII.

De eo qui accusatur symoniam commisisse.

Vando quis est accusatus commisisse symoniam in vno beneficio obtinendo per permutationẽ cum alio factam, aut aliàs, & de eadem est cõuictus & condẽnatus vtrum beneficia omnia quæ antea posidebat vacent etiã si Missam celebrauerit, & in ea irregularitate post annum, & multo tempore remanserit, aut etiam dicta beneficia obtenta ante symoniam fuerint ab alio impetrata, & si per hoc ius impetranti quæratur.

Vtrum accusatus de symonia, pendente accusatione & etiam post sententiam, posit resignare beneficia per eum ante symoniam commissam possessa in fauorem in manibus Romani Pontificis non obstante (vt permissum est) quod dicta beneficia fuerint ab alio impetrata, & aliis præmisis.

Vtrum posit impetrare à summo Pontifice dispensationem de obtinendis beneficiis, iam per eum in fauorem resignatis & aliis.

Vtrum quis posit impetrare à summo Pontifice dispensationem de retinendis beneficiis, per eum ante commissam symoniam, obtentis & obtinendis.

Vtrum beneficium obtentum per symoniam vacet ipso iure, & facto an opus sit declaratione, & si ille qui tale obtinuit beneficium pendente accusatione resignet illud beneficium, in manibus summi Pontificis in fauorem alicuius: an valeat ista resignatio, etiamsi alteri ius esset quęsitum beneficio. Cætera supplebit discretio vestra in hac materia.

Super prima quæstione, ne pœna delictum excedat, non videtur priuatus symoniacus, nisi eo beneficio in quo symoniam commisit. argum. c. si cõpromissari⁹. de elec. in vj. & sic illa beneficia non possunt impetrari ante priuationem, cum non vacẽt & si fuerint impetrata impetratio non valebit.

Ad secundam quæstionem, respondeo quod postquam beneficia ante symoniam adepta non vacent, poterit illa resignare, & resignatio valebit, tam ante sententiam, quàm post, cum de illis non agatur, etiam si fuerint impetrata per alium, quia impetratio facta de beneficio nõ vacãte, non obest posidenti quominus beneficium resignare posit.

Sed si ipse symoniacus resignauerit illa beneficia in quibus non commisit symoniam post resignationem, non poterit impetrare dispensationem vt ea retineat: quia ea non habet cum iam resignauerit, & collata sint alteri, ante tamen resignationem & collationem poterit impetrari dispensatio à Papa, vt ea retinere posit.

Item beneficium symoniaci in quo symonia prætenditur ipso iure vacat à die commisi criminis, nec est opus aliqua declaratione, sed ab eo die impetratio valebit, & ideò symoniacus non poterit illud resignare. Actum Paris. anno 1554. in mense Augusti.

RESP. LXV.

An peti posit debitum post triginta annos.

En le procés & doubte meu entre damoiselle Marguerite Boire demanderesse, & maistre Iean Gayand, Secretaire du Roy nostre sire: il semble que la demanderesse se peut defendre à l'opposition qu'on luy faict que le debte est prescript, veu que ne l'a demandé de dans trente ans. Car par style du petit seel de Montpelier, exception de prescription n'a lieu. Parquoy veu que ledict obligé & execution se faict en vertu de la Cour du petit seel, & que ladicte Cour ne recoit les executiõs des prescriptiõs, ne doit aussi le iuge d'appel ladicte exception recevoir. [Viso processu & dubio moto inter dominam Margaretam Boire defensatricem, & magistrum Ioannem Gayandum Secretarium Regis domini nostri: videtur æquitati consentaneum, defensatricem se posse defendere contra oppositionem, quæ ei fit, quod debitum præscriptum sit, quoniam intra triginta annos illud non petiit. nam stylo parui sigilli Montispessulani exceptio præscriptionis locum non habet. Quare cum dictus obligatus, & executio fiant virtute curiæ sigilli, & quod dict. curia executiones præscriptionis non recipiat, non debet etiam iudex appellationis d. exceptionẽ recipere.] per tex. in authen. vt cum de appellat. cognosc. col. viij. in princ. vbi iudex appellationis debet iudicare secundùm leges & statuta vigentia tempore primæ sententiæ. Idem est declaratum in stylo Parlamenti, in rubr. de commissi. §. item quæro, vbi casus iste expresè deciditur, dicens, quod si causa fuerit inchoata in patria, & postea aduocata ad curiam, curia debet sequi stylum primæ curiæ: & istud, cum sit notorium, non indiget alia probatione. Bonum est tamen, si pars producat stylum, & obseruatione illius curiæ parui sigilli Montispessulani. *Et aussi.* [Atque etiam] quod debitum non præscribitur cum mala fide, vt decidunt Panorm. & omnes canonistæ. in c. fi. de præscript. *combien que Bartolle tienne le contraire*, [quamuis Bartolus contrarium teneat,] in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Sed omnis turba in contrariam labitur sententiam vt referunt doctor. Panormit. Felin. & alij in d. c. fi. & Ioan. Franc. Balb. in tract. de præscript. in ij. parte iij. partis. q. xiij. attamen hæ sententiæ sic conciliari possunt. Nam viuente eo qui scit se debere, nulla currere potest præscriptio cum mala fide: & ita intelligatur opinio canonist. Si verò mortuo debitore non fuit petitum debitum ab hærede per triginta annos: tunc non poterit amplius peti, & ita intelligatur opinio Bartoli & eorum qui sequuntur eum.

Præscriptio nõ obsiscitur literis obligatoriis sigillatis sigillo Montispessulani.

Et ista conciliatio est valde æqua. Igitur cum à morte debitoris non fuerint elapsi triginta anni, nec quidem viginti, non potest hoc debitum à d. Margareta petitum, præscriptum esse. Et sic non obstante oppositione præscriptionis reus Gayandus est condemnandus: & ista iuris esse video. quibus subscripsi.

RESP. LXVI.

De electione Abbatiæ Monialium.

Veu les bulles de nostre sainct Pere le Pape, tant de Marguerite des Marius, que de Marie de Torci semble que la premiere prouision du Pape faicte à ladicte Marguerite est vallable. Car [Visis bullis sanctiss. patris nostri Papæ, non solummodo de Margareta des Marius, sed etiam de Maria de Torci, videt quod prima Papæ prouisio d. Margaretæ facta, sit valida. Nam] ex prima prouisione iure facta acquiritur ius. c. eam te. cum ibi notat. de rescript. c. si tibi absenti. de præbend.

Abbatiæ prouisio facta duabus monialib', qua præualeat.

Parquoy la prouision apres faicte à ladicte Marie, ne peut valloir: car le vouloir & pouuoir du Pape sont à ladicte prouision de Marguerite: le vouloir du Pape appert. quand il dict, [Quare prouisio postea dict. Mariæ facta, non potest valere: nam voluntas & potestas Papæ d. prouisioni Margaretæ applicantur: de voluntate vero cõstat, quando dicit:] Dummodò tempore datæ præsentium non sit eidem monasterio de Abbatissa prouisum. *Or le vouloir du Pape est, que ladicte Marguerite soit pourueue de ladicte Abbaye, si l'on n'y auoit pourueu: mais ledict iour l'on n'y auoit encores pourueu. Parquoy le Pape a entendu de pourvoir à ladicte Marguerite. de la puissance,* [Sed Papæ voluntas est, quod d. Margareta sit de dicta Abbatia prouisa, si ei prouisum nõ sit. sed die prædicto ei nõdum prouisum erat. Quare Papa intellexit prouideri d. Margaretæ de potestate,] non dubitatur, cum in beneficiis plenariam habeat potestatem. c. ij. de præbend. in vj. clem. j. vt lite pendent. *Et pour ce que* [Atque ob id quod] voluntas & potestas interuenerunt, *en ladicte prouision faicte a Marguerite, faut dire qu'elle est vallable,* [in prouisione facta Margaretæ, dicendum est quod sit valida.]

Item aussi ne fait rien, que le consentement soit interuenu apres les trois mois: car le consentement est venu non pas par maniere d'election, mais d'approbation & ratification de la prouision du Pape: & par ainsi a peu estre donné apres les trois mois. Car encores que. [Item non obstat, quod consensus post tres menses interuenerit: nam consensus non per modum electionis interpositus est, sed approbationis & ratificationis prouisionis Papæ, atque ita post tres menses ei prouideri potuit. Nam etiamsi] electio non possit fieri post tres menses. c. ne pro defectu. de elect. tamen facta prouisione per Papam, *n'est reprouué que le consentement, qu'est approbatif de la prouision,* [nihil præter consensum reprobatur, quod prouisionem approbat,] non possit interuenire: *car le Pape se doubtoit que les religieuses de ladicte abbaye:* [nam Papa dubitabat, quod Moniales d. Abbatiæ] haberent istam Margaretam odiosam. *Et pource a dict.* [Atque ideò dixit.] Et medietatis dilectarum in Christo filiarum conuentus eiusdem monasterij ad hoc expressus accedat cõsensus. *Or le consentement est interuenu:* [Sed consensus interuenit:] ergo habito consensu monialiũ, gratia est purificata, *autãt que s'il n'y eust esté aucune cõditiõ.*] ac si nulla cõditio apposita fuisset.]

Aussi n'y fait rien si l'on vouloit dire, que [Neque refragatur etiamsi dicatur, quod] copulatiuè debet interuenire consensus, tempore datæ prouisionis: *car cela ne se peut soustenir, veu que le Pape scauoit bien:* [nam hoc sustineri non potest quandoquidem Papa bene sciebat] quod nullus tempore prouisionis accedebat consensus. Ideo volebat, quod postea interueniret, *ainsi qu'il est interuenu,* [vt interuenit.]

Et n'y faict rien la seconde prouision auec la nomination du Roy, car elle ne vault pource que le Pape l'a conferé à la seconde, qu'est Marie de Torci, [Nihil etiam repugnat secunda prouisio cum nominatione Regis: nam nullius effectus est, eò quòd Papa eam secundæ, nempe Mariæ de Torci, contulerit.] si non sit monasterio canonicè prouisum: sed erat iam canonicè prouisum per Papam, *& n'y falloit que le consentement des religieuses, lequel est apres interuenu,* [& consensus tantùm Monialium requirebatur, qui postea interuenit:] ergo isti Mariæ non potuit ius acquiri, nec Papa voluit dare.

Et n'empesche que le consentement n'estoit interuenu durant la seconde prouision, & ainsi la seconde doit estre preferee, par le [Neque aduersatur quod consensus non interuenerat tempore secundæ prouisionis, & sic secunda debet præferri, per] c. si proте. de rescript. in vj. *car à cela faut respondre auoir lieu seulement à vne impetration.* [nam ad hoc respondendum est, solummodo locum habere in impetratione] de beneficio ad vacaturã, secus in impetratione beneficij vacantis, *car,* [nam] statim acquiritur ius ad beneficium vacans, quod non est in vacaturo. d. c. si prote.

Aussi ne fait si l'on veut dire, comme auant que nostre sainct Pere y pourueut procuration auoit esté faicte par les religieuses en la faueur de Marie de Torci: car par icelle procuration. [Non obstat etiam si dicatur quod antequam sanctissimus noster Pater prouidisset, procuratio per Moniales in fauorem Mariæ de Torci facta fuerat. Nam per illam procurationem] non erat canonicè prouisum. *Et par ainsi le Pape y a voulu pourvoir, & y a pourueu.* [Atque ita Papa in hoc voluit prouidere, & prouidit.]

Ne contredict aussi que les religieuses. qui ont premierement consenti à Marie, n'ont peu varier. Car le contraire est la verité. Bien est vray, que si elles eussent esleu, la puissance de varier leur eust esté ostee par ladicte election. Mais quand elles ont consenti en la personne de Marie, elles ne scauoyent le Pape auoir pourueu à Marguerite: car autrement n'eussent consenti: & aussi disent ce consentement estre par force & violence, & par ainsi non vallable. [Non refragatur etiam, quod Moniales, quæ consensum primo Mariæ dederant, variare non potuerint: nam contrarium verum est. Concedendum quidem est, quod si elegissent, potestas variandi per d. electionem ipsis fuisset ablata: sed quando pro persona Mariæ consensum dederunt, Papam Margaretæ prouidisse ignorabant: nam cõsensum alioqui non præstitissent: tum etiã consensum hunc vi factum dicunt,

eu nt, atque ira inualidum,] quia quæ metus causa gesta sunt, rata non haber prætor. l. j. & per titul. ff. quod met. caus.

Electio & computatio procuratoru ad consentiẽdum electioni multũ differunt.

Et ne peut on dire, que le consentement des religieuses faict par Marie de Torci soit equipollent à vne election: car il y a grande difference de eslire & de constituer procureur à consentir, ainsi que ont faict les religieuses, lesquelles ont faict procuration pour consentir en la faueur de ladicte Marie deuant le Pape. Or par icelle procuratiõ n'est faict canonicq. prouisiõ: dõcques le Pape y a pourueu. [Neque etiam dici potest, quod consensus Monialium per Mariam de Torci factus æquipolleat electioni: nam multum differt, eligere, & procuratorem ad consentiendum constituere, vt Moniales fecerunt, quæ procurationem dederunt ad consentiendum coram Papa in fauorem dictæ Mariæ: sed per illam procurationem canonica prouisio facta non est: ergo Papa in hoc prouidit.]

Ne peut aussi preiudicier que la prouision faicte de ladicte Marguerite soit conditionelle: car cela ne se peut soustenir. [Non aduersatur etiam quod prouisio d. Margaretæ facta, sit conditionalis: nam hoc sustineri non potest.] Nam dictio, dummodò, non facit conditionem, sed obligat ad sic faciendum. Bald. in c. dudum. ij. col. de elect. *Et pource estoit obligee ladicte Marguerite auoir le consentement, lequel elle a eu: & posé encores que ladicte prouision d. Marguerite fust conditionele, aussi bien est la prouision de Marie & le Pape peut pouruoir.* [Atque ideo dict. Margareta obligata erat ad habendum consensum, quem etiam habuit, & posito quod d. prouisio Margaretæ conditionalis esset, etiam est prouisio Mariæ, & Papa potuerat prouidere.] purè & sub conditione. c. si gratiosè. & ibi gloss. & doctor. de rescript. in vj. *Et par ainsi quand le consentement est interuenu pour ladicte Marguerite, ce consentement s'est tire* [Itaque quando consensus pro d. Margareta interuenit, iste consensus est tractus] retrò ad diem impetrationis & prouisionis factæ, quia duo extrema reperiuntur habilia, quæ in fictione translatiua considerantur. Bartol. in l. si is qui. ff. de vsucap, *& n'a attendu le Pape pendant le consentement, le conferer à vn autre* [& Papa non expectauit consensum suspenso, illud alteri conferre,] cum ius iam esset quæsitum Margaretæ, c. si tibi absenti. de præbend. in vj. *& ainsi l'a exprimé à la bulle de ladicte Marie,* [atque ita bulla d. Mariæ expressit,] si non fuerit canonicè prouisum: *& partant semble, veu les choses cy dessus dictes, que ladicte Marguerite a le droict à l'Abbaye, & non Marie* [idcircò videtur considerando res prius dictas, d. Margaretam iure fundatam pro Abbatia obtinenda, non verò Mariam.]

Aussi n'y faict, si l'on vouloit dire, que la prouision de Marguerite, est subreptice, [nihil etiam obest, si dicatur prouisionem Margaretæ esse subreptitiam,] quia de electione est facienda mentio. c. quanto. lxiij. distin. Panormit. in c. nosti. & c. transmissam de elect: *car cela est vray, mais n'a esté faicte aucune election.* [nam hoc verum est, sed nulla facta est electio.] glossa in §. visum. in verbo non valeant. de collat. in pragmat. *& combien que ce consentement des religieuses soit equipollent à postulation,* [& quamuis ille consensus monialium æquipolleat postulationi,] non tamen de postulatione (cum per eam ius non quæratur) est facienda mentio. c. bonæ. in ij. & ibi Panorm. in iij. notab. de postular. prælator. *Partant la prouision de Marguerite demeure tousiours vallable, & ainsi a esté iugé au grand Conseil.* [Quare prouisio Margaretæ semper manet valida, atque ita in suprema curia iudicatum est.]

RESP. LXVII.

De professione.

En le susdit faict & les doubles des bulles & autres pieces semble que la profession de dame Ieanne Bertrande du monastere de la Seaune, Benoiste de l'ordre de Cisteaux, est bonne: car elle est faicte entre les mains du vicaire de l'Abbé de Cisteaux, ainsi qu'appert par le vicariat inseré à l'instrument de la professsion, lequel à ce faict foy. [Viso facto suprà dicto, & exemplari bullarum, aliisque chartis, videtur professionem dominæ Ioannæ Bertrandæ monasterij Saulnæ benedictæ ex ordine Cisterciensi debere valere: nam facta est interueniente vicario Abbatis Cisterciensis, vt per vicariatum instrumento professionis insertum apparet qui in hoc fidem facit,] quia transcribitur ad verbum à notariis, & inseritur in actum professionis. *Considere aussi le laps du temps, qu'est de plus de dix ans: & que ladicte dame Bertrande est Abbesse dudict monastere: & aussi la ratification du superieur immediat, Abbé du monastere de Mausades, qu'a ratifié ladicte profession, & approuuee.* [Considerato etiam lapsu temporis, qui plus quàm decem annorum est: & quod d. domina Bertranda sit d. monasterij Abbatissa, respectu quoque ratificationis habito superioris immediati, Abbatis monasterij de Mausades, qui d. professionem ratam habuit, atque approbauit.]

Professio monialis in manibus Abbatis.

Item veu qu'il n'y a statut ne fondation audict monastere de la Seaulne benoiste, que l'Abbesse doiue estre de noble lignee, encores que le monastere aye esté gouuerné autrefois par nobles, pourra estre gouuerné, regi & administré par ladicte dame Ieanne Bertrande: car ia estoit noble faicte par la noblesse donnee à monsieur son pere, & à sa posterité nee & à naistre. Et encores que cela ne fust, pour ce qu'il n'y a constitution prohibitiue, ceux la qui ne sont de noble lignee, ne seront exclus à ladicte Abbaye. [Item considerando quod non sit statutum aliquod, neque fundatio in d. monasterio Saulnæ, benedictæ, quod Abbatissa debeat ex nobili seminare esse: insuper, quia monasterium aliàs per nobiles gubernatum fuit, poterit per d. dominam Ioannã Bertrandam etiam regi & administrari: nam nobilis iam facta fuerat per nobilitatem domino patri suo, suæque posteritati natæ ac nasciturae datam. & quamuis hoc ita non esset, quia constitutio de hoc prohibitiua non est,

Monialis non nobilis prouisã de Abbatia.

illi etiam

illi etiam non de nobili stemmate procreati, à prædicta Abbatia non excludentur.]

Touchant d'auoir quelque faute aux tiltres de ladicte dame Bertrande au procés fulminé, n'y en a point oculaire, ni autre qui se puisse à present debatre apres trois ans. [Quantum ad defectum titulorum d. dominæ Bertrandæ in processu inchoato spectat, de eo non apparet, nec etiam de alio, qui iam possit post tres annos obiici,] quia possessor pacificus non potest post triennium molestari, & si molestetur, *pourra impetrer lettres royaux,* [poterit impetrare literas regales] de pacificis possess. *& toutes ces allegations,* [& omnes istæ allegationes,] quę non reddunt inhabilem aliquem, sopitæ sunt per triennalem possessionem.

Possessio triennalis abbatissæ.

Aussi de ce que ladicte dame se doubte, que si noble dame Marguerite de la Roe [de hoc etiam quod d. domina dubitat, si nobilis domina Margareta de la Roe] moriatur, an censebitur mori in possessione Abbatiæ, adeò quòd Abbatia per eius mortē vacare censeatur: *& semble que non: car ladicte dame de la Roe.* [& videtur quod non: nam d. domina de la Roe] non est in possessione nomine suo, sed tanquam vices gerens Abbatissæ dictæ Bertrandæ, *ainsi qu'appert par le vicariat à ladicte Marguerite baillé & par elle accepté.* [vt per vicariatum d. dominæ Margaretæ datum, & per eandem acceptatum apparet.]

Veu aussi que nostre S. pere le Pape a retenu l'administration à ladicte dame Marguerite. Si doncques ladicte Marguerite a administré ensuiuant la retention & concession de nostre S. Pere le Pape, ne mourra en possession de toute l'Abbaye: car suffit que ladicte dame Bertrande aye faict autres actes appartenans à l'Abbesse, qui n'estoyent retenus à ladicte Marguerite, comme arrentemens & autres actes accoustumez faire par les Abbesses. Et à ce doit l'on aduiser: car si ladicte Bertrande n'auoit faict aucuns actes, cependant que ladicte Marguerite est en vie, faut qu'elle administre comme vraye Abbesse [Considerando etiam, quod sanctissimus noster pater Papa retinuit administrationem pro d. domina Margareta. Si igitur d. Margareta secundum formam retentionis & concessionis sanctissimi patris nostri Papæ administrauit, non in possessione totius Abbatiæ manebit: nam sufficit d. dominam Bertrandam alios fecisse actus ad Abbatiam spectantes, qui pro dicta Margareta non reseruati erant, vt rentarum constitutiones, & alij actus per Abbatissas perfici soliti. Atque hoc in primis considerandum est: nam si dicta Bertranda nullos actus eiusmodi fecit tempore quo dicta Margareta superstes est, necesse erit vt administret tanquam vera Abbatissa.]

Item touchant le Seigneur de Sainct Didier pretendant auoir la garde de ladicte Abbaye [Item quantum ad dominum S. Didini spectat, prætendit se habere tutelam dictæ Abbatiæ] tempore vacationis, *ne pourra auoir aucune garde à ladicte Abbaye apres la mort de ladicte Marguerite: car l'Abbaye ne vacquera par sa mort, veu que dame Bertrande en est pourueue, & à elle a esté, & est conferee ladicte Abbaye, & possed. e plus de dix ans. Par ainsi ne vacquera par la mort de ladicte Marguerite: & si apres la mort de ladicte dame Marguerite vouloit ledict seigneur demander la garde, luy faut respondre qu'elle ne vacque: & s'il vient par forme de iustice, se faut opposer: & si le commissaire ne veut admettre l'opposition, faudra appeller &c* [post mortem verò dict. Margaretæ tutelam d. Abbatiæ nullam prætendere poterit: nam per mortem suam Abbatia non vacabit, quandoquidem domina Bertranda prouisa est, & illi d. Abbatia collata, atque ab eadem plus quàm decem annis possessa. Quare per mortem dictę Margaretę non vacabit: & si dictus dominus post dictæ dominæ Margaretæ mortem tutelam dictæ Abbatiæ petere vellet, ei respondendum erit quod non vacet: si verò per iudicem admitti velit, aduersandum ei est: sed si commissarius oppositionem admittere nolit, appellandum erit, &c.]

RESP. LXVIII.

De professione monachorum.

Nobiles pater & mater de la Riuiere, plures babentes filios obtulerunt vnum minorem natu, Iacobum de la Riuiere inuitum & reclamantem monasterio de Pontigni, in quo habitum nouitiorum inuitus suscepit, prout antea declarauerat se nolle monachum fieri. Postquam biennium in decimotertio, vel quartoanno constitutus professionem regularem etiam metu parentum coactus emisit post protestationem quod monachus fieri nollet, ac postea beneficium regulare illi ab auunculo resignatum fuit, & causa resignationis collatum ad quod beneficium post professionem hic Iacobus professus accessit retinuitque illud decem annis semper protestando se cum commodè posset discessurum, & ibi interdum metu parentum degens, habitum frequentius tamen nullum gerebat. Post patris decessum partem bonorum petiit, sed mater & fratres dixerunt monachum non posse succedere ob id minas illi duras intulerunt: vnde fuit transigere coactus cum fratribus quod illi singulis annis fauore studij centum libras Turonens. darent: postmodum miserunt eum in ciuitatem Parisien. & ad collegium Cistercienſ. in quo aliquanto tempore remansit, dein habitum reliquit & fugit demum apprehensus reductus fuit in aliud monasteriū à quo etiam aufugit: demum quàm citò commodè potuit impetrauit rescriptum à Papa vt si de metu constaret declararet eum non obligatum religioni, nec in genere, nec in specie.

Ex facto præmisso sequentia oriuntur dubia Primò, an nobilis Iacobus de la Riuiere babuerit animum & voluntatem profitendi regularem obseruantiam.

Secundò, an professio expressa facta per eum valeat & illum obligauerit religioni.

Tertio, an gestando habitum longo tempore, & fructus prioratus percipiendo, transigendo cum fratribus & se fratrem nominando, ratam habuerit pro

rit profeſsionem.

Quartò, an metus qui interuenit dicatur iuſtus nécne.

Quintò, an aliquando ceſſauerit metus, & ſi quando purgatus fuerit.

Sextò, dicemus de reſcripto Papæ quomodo intelligi debeat.

Vltimò, de contrarietate teſtium tam Iacobi quàm fratrum.

Præmittendum in primis exiſtimo duo eſſe (vt Philoſophus ait) ex quibus humanorum actus conſtat effectus, videlicet voluntas & poteſtas quorum alterum ſi deſit nihil eſt quod explicari queat. refert Bald. in c. cum contingat. de iureiur.

Itaque ſine animo & voluntate iniuria non fit. l. ſi non conuitij. ff. de iniur. nec homicidij tenetur quis, ſine animo committendi. l. j. C. de ſicar. & profeſsio tam facti quàm animi eſt. in c. porrectum. de regula. arg. l. pro hærede. ff. de acq. hæredit. ideò dicerem dominum Iacobum non habuiſſe voluntatem ad faciendum profeſsionem quæ voluntas verbis & factis declaratur. l. de quibus. ff. de legib. c. dilecti. de appellat. quam hic Iacobus verbo & fact. declarauit. primò ſe nolle fieri monachum ante profeſsionem, in profeſsione, & poſt profeſsionem declarauit: & nemo præſumitur dixiſſe quod mente non cogitauit. l. Labeo. ff. de ſupel. leg. & aufugit quando eum ad monaſterium ducere volebant, & à monaſterio, & ante & poſt profeſsionem, adeò vt ſemper voluntatem & ſic factis & verbis profitendi contrariam oſtenderit. In voto autem tria requiruntur, deliberatio, propoſitum & promiſsio teſte Ioan. And. in cap. literaturam. de voto. quæ hic non interuenerunt: ideò dico non fuiſſe in dicto Iacobo conſenſum, cum nihil conſenſui tam contrarium ſit quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores eſt. l. nihil conſenſui. de regul. iur. ff. ergo iudex non debet approbare actum metu factum cum ſit contra bonos mores, & vbi metus vel coactio intercedit, non habet locum conſenſus. c. cum locum. de ſponſalibus.

Secunda ſucceſsit quæſtio videlicet profeſsionem expreſſam dicti Iacobi non valere, nec obligare illum religioni: tum quia abeſt animus, & ſine conſenſu obligatio non contrahitur. l. ex conſenſu. ff. de action. & obligatio. §. j. illo titul. in inſtit. & ideò non obligatur furioſus quia non conſentit. l. furioſus. ff. de actio. & oblig.

Etiam vbi voluntas & libertas requiritur vt in electione & profeſsione ſi vnum ceſſauerit, non valebit electio nec profeſsio. text. ſingul. in cap. vbi periculum. §. cæterum. de electíon. in vj. ſecundum Barba. conſil. liiij. illud colum. vj. in j. volu. & in c. vno. colum. vj. de lit. conteſta. & in rubr. de teſtament. colum. v.

Adhæc quia ante tempus profeſsio facta fuit, ob id non obligat. c. j. c. ad noſtram. c. ſignificatum. de regul. quia id temporis impubes nõ habet plenum intellectum. c. j. de regula. lib. vj. l. j. C. de falſa moneta. l. ſi. ff. de iur. & fact. ignor. nam tunc poſt tempus completum moueri debebat ab Abbate an perſeuerare vellet. c. illud. xx. quæſt. j. non fuit monitus, licet ipſe videret dictum Iacobum fugere à monaſterio: ideò Papa in c. conſulti. de regula. ait vt intentio profitentis cognoſcatur propoſitum ſuum ab initio proteſtetur, quod fecit dictus Iacobus & ante & in profeſsione.

Prætereà, metu & vi adactus eſt dictus Iacobus monaſterio & religioni, licet in concilio Maguntino prohibeatur vt nullus tondatur niſi in legitima ætate, & ſpontanea voluntate. c. j. & c. ſicut j. de regu. & quod metu geſtum eſt ratum non habet Prætor. Imò ſi dos metu promiſſa ſit non naſci obligationem ait Iuriſconſultus in l. ſi mulier. ff. quod met. cauſa. Et ſicut hi qui monaſteria elegerunt à monaſteriis egredi non debent, ita hi qui inuiti ſunt intromiſsi nonniſi volentes teneantur, quia quod non petunt non obſeruant: ideòque tales conſiderandi ſunt magis peccata committere quàm plangere. c. ſicut. xx. q. j. facit cap præſens. xx. quæſt. iij. vbi voluntaria ſeruitia expetit Deus non coacta: quare fratres non debent talem coactè profeſſum priuare hæreditate paterna ſeu materna vt ibi ſcribitur: cum ergo dicitur propoſitum monachi proprio arbitrio & volũtate ſuſceptum intelligitur quod ſi propria voluntate ſuſceptum non fuerit obſeruari non cogitur. c. dos. in fin. xx. quæſtione j.

Vnde cum ſponte profeſsio fieri debeat. dict. cap. j. de regula. & hoc verbum ſponte excludit omnem metum. Angelus in l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquirend. hæredita. refert Barba. conſil. lx. illud. numer. x. in j. volum. facit l. j. ff. de feriis. & authentic. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. venditio. l. j. §. ſi quis. vltim. ff. de quæſtion. vbi Hyppolit. & qualis qualis metus fuerit annullat actum. facit c. cum ſcimus in fin. de regula. ibi ſi ad hoc induci nequiuerit non eſt vllatenus compellendus: quia tunc liberum ſibi erit eum admittere &c. Poſtquam eſt liberum, ergo ex mera voluntate, vt exponit gloſſ. in clement. vt hi qui de ætate & qualitate. & ſine alicuius contradictione. c. irrefragabili. de officio ordinar. & nulla petita licentia. clem. dudum. §. ſi verò idem. de ſepult. ſcripſi in §. præfatique ordinar. de collat. in Concord.

Itaque profeſsionis ſcriptura metu, fraude, vel vi extorta à Iacobo non valet nec vllum præiudicium dicto Iacobo afferre poteſt: neque nocumentum, neque vllam infamiam, aut calumniam, vel ſuis bonis ſequeſtrationem: vnde prohibet ſacerdotibus & prælatis ne iſta coacta ſeruitia exigant. c. j. in v. quæſt. vj.

Adhæc proteſtatio dicti Iacobi præcedens profeſsionem, & in profeſsione annullat actum ſequentem, ideò vt profeſsione ſine conſenſu facta non valuerit. l. qui in aliena. in fin. ff. de acquirend. hæredit. & ſic in matrimonio conſuluit Baldus in conſil. clxv. caſus eſt. col. vltim. in ij. volumi. ſic eſt dicendum in profeſsione cum matrimonium quoddam dicatur ſpirituale, quod æquiparatur alteri. c. inter corporalia. de tranſlatio. Epiſcop. & ſicut matrimonium metu contractum non valet, ſic nec profeſsio. gloſ. & doctor. in c. Abbas. quod met. cauſ. Dec. expreſsè. conſil. ccxix. viſo puncto.

Tertia

Tertia quæstio erit & paulò difficilior, an ista professio rata sit habita: nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea placere potest.c. final de rapto. Puta tamen nullam ratihabitionem interuenisse: nam text.in cap. j. de regula.libr. vj. dicit hanc professionem haberi ratam duobus modis, primò expressè, secundò tacitè. expresse non habuit eam ratam dictus Iacobus saltem non apparet ex processu, imo semper protestatus est se nolle esse monachum, vt apparet per plures testes super hoc auditos: & postquam apparet de protestationibus d.Iacobi, certè noluit eam coactam professionem ratam habere.

Etiam nunquam dictus Iacobus tacitè ratificauit, quia expressè protestatus fuit: ideò in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff.de verbor. obligat. & à certis pro incertis recedendum non est. c. iudicantes. xxx. quæst. vltim. postquam expressa fuit protestatio dicti Iacobi se nolle monachum fieri: ergo non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit tacitè ratam professionem, cum ipse declarauerit pluries se velle exire quando ei commodè licebit forte dicet quis? post protestationem gestasse habitum per decem & vltra annos, fructus beneficij regularis percepisse, cum fratribus transegisse, ac prosequutum fuisse processus tam Ecclesiæ parrochialis de Quinci, quàm etiam alios actus fecisse tanquam religiosus, ac se nominasse fratrem ac religiosum: ergo ratam habuit professionem, saltem ex temporis longinquitare. l. si filiusfamilias. Cod. de peti.hæredit.

Respondeo, si non fuisset aliqua vel vna tantum protestatio forte hoc procedere potuisset, sed hic sunt declarationes & protestationes infinitæ, quæ tollunt istam tacitam professionem dict. §.cum ita. & dum quis protestatus est tempore professionis semel se nolle in religione remanere, poterit etiam post annum exire: & si voluerit remanere adhuc annum habebit teste Vincentio quem doctores referunt in cap.ex parte.de regula. etiam post plures annos egredi poterit.docet Caldericus consilio j. quod metus causa. & Barba. consil.lx.in j.volumi. maximè quando protestatus semper quolibet anno fuit nunquam obligaretur: etiam per centum annos, quia tunc non est coniecturæ locus, vbi certum est nolle remanere in monasterio.

Nam eo animo coacto quo continebatur in religione, eo animo ista fecit: necesse enim erat illi vt hoc faceret, alioqui fame perisset: etiam obedire patri, matri, & fratribus cogebatur, & fructus recipere prioratus, alioqui media peremptus fuisset quia ei denegabantur alimenta.

Nec obest quod gessit habitum vltra annum, & sic approbasse: vel tacitam fecisse professionem censetur.clement.fin.de regula. Respondeo requiri sequentia antequam professio tacita fiat, & sic ratificatio.

Primò, quod quis voluntariè acceperit habitum illúmque sic gestauerit. c. j. de regula. c. j. quod met.causa.

Secundò quod per annum completum & continuum gestauerit.l.final.§.quotiens ff. de publica. vbi veterana mancipia vocat quæ in vrbe anno continuo seruierunt, nouitia quæ nondum anno: vbi Bartolus dicit non coniungi tempora, vnde si quis in monasterio remansit sex mensibus, postea discessit, & iterum resedit aliis sex mensibus, non coniungentur tempora, ad hæc vt annus sit completus, quia annus fuit interpollatus non continuus, quia forte tempore æstatis ibidem remansit per duo semestria & adhuc asperitatem regulæ temporis Aduentus & Quadragesimę non tẽtauit nec hyemis vel si tentauerit prius, nunc forte non fuit memor primi semestris. Idem firmat Lappus allega.lxvij.in Dei nomine.col.ij.& Alexand.consil.iiij.visis colum.j.in v. volumi. Ioannes Andreas & alij in dicto cap. ex parte. de regula. Ias.& Decius in l.si idem.ff.de iurisdicti.omnium iudicum. Tamen si in fine anni aliquis exiuerit à monasterio, & postea reuertatur, non debet ei dari annus integer: cum iam sit certus, sed hoc tertium tempus arbitrarium erit.glos.in reg.eum qui certus.de regul.iur.in vj.Speculat.in tit. de statu monachor. quæst.xxxviij.& sequitur Alexand.consil. xxxiiij. viso puncto. col. ij.in iiij. volum.nam qui seruiuit duobus mediis diebus non dicitur seruiuisse vno die.l.iij.ff.de operib.libertorum.scripsi in l. ij. ff. de verbor. signif. tamen is qui reuertitur debet dicere se redire animo profiteodi, & austeritatem regulæ tentandi: nec valeret si parentes eum reducerent nisi interrogaretur, quia nescitur voluntas ingredientis quæ exquirenda est.

Tempus extra monasterium non debet computari in anno professionis.text.notabi.in l. seruus qui testamento.§.penult.ff.de statulib er.cum ergo Iacobus ferè semper extra monasterium, & in suo prioratu habitauerit anno resedisse in monasterio non dicitur, eò quòd ingressus fuerat inuitus, & coactus, alioqui si liberè ingressus fuisset contrarium dicerem.

Plura etiam coaceruata nõ sunt propriè vnum, l.vbi.ff.de verb.obliga.& ibi Bart.& Curti.in d.l. si idem.& sic diuersa tempora non cẽsentur facere vnum annum ad habendum professionem coactã ratam, & sic consuluit Barba.consil.lx.illud. num. 12.& 13.in j.volu.vbi de clerico scribit qui metu factus diaconus erat. Si postea gestet habitum prothonotariatus non censetur habere ratum ordinẽ diaconatus, nisi Euangelium legeret & in Missa decantaret vel alios actus diaconales: nam toriens exeundo & dimittendo habitum, videtur noluisse profiteri, & non posse pati austeritatem regulæ: ideo opus erit nouo proposito, vt docet Lappus d.allega.lxvij.vol.ij.vbi plus dicit istos religiosos debuisse appellare istum Iacobum, quando videbant eum non aptum religioni, & semper fugere & per vim & violentiam ibi teneri.

Requiritur etiam quod in monasterio gestauerit habitũ & resederit. d.§.quotiens. c. j. ibi in monasterio.de regul.in vj.& clem.fi.illo titu.ibi in religione dicit. Nam domi vel in beneficio existens non potest regulæ asperitatem tentare, quia ibi te-

nẽ

net eam quam vult:adeo non potest esse probatus ad regulam.c.ad Apostolicam de regul.Cum igitur Iacobus non steterit in monasterio non approbauit regulam quam est expertus.Bar.in d.c.quotiens glo.in c.fi.in verbo, vt in domo.qui clerici, vel vouentes:adeo qui primo anno remãsit in domo abbatis,qui lautè eum tractauit si profiteatur in sequenti anno,non est expertus regulæ austeritatem, vt alibi dico.

Nec obstat c.sicut.ij.de regul.vbi manere extra monasterium non venit in excusationem, sed in augmentum maioris transgreßionis, quia ibi loquitur de infirmo qui petiit habitum & fecit voluntariè professioem, in qua perstitit, hic verò metu professus est.

Nec refragatur. ad nostram,de regula.vbi intra triduum debebat egredi.Respondeo de eo qui voluntariè est ingressus loqui, sed sine deliberatione,ideo habet triduum in quo possit deliberare, hic verò nõ consentiit,nec quidẽ post professionẽ.

Nec me mouet quod citius debebat egredi nõ expectare quatuordecim annos. Respondeo iterat semper metus, vt infra dicetur & iurisconsult. Eum igitur qui cum armis venit possumus armis repellere, sed hoc confestim non ex interuallo.l. iij. §.cum igitur. ff.de vi & vi armat. Confestim accipit idem Vlpia.vbi primum potuit, id est prætoris copiam habuit huic rei sedentis.l.ij. §.confestim.ff.ad Tertul.ideo in continenti debet intelligi arbitrio boni viri ex qualitate rei. Nam vbi requiritur magnus apparatus, qui fortè non potest fieri in sex mensibus, tunc in continenti dicitur quando fit secundum quod commodè fieri potest, ex qualitate personæ & rei. c.quàm sit. de electio. lib.vj.sed hic requirebatur apparatus magnus cõtra vim atrocem, & rescripti impetratio ac testes: ideo non debet imputari lapsus tanti temporis, d. Iacobo,maximè propter protestationes sæpius factas,& quia durabat metus.

Etiam professio non fit nominando se fratrem, c.porrectum.de regula.l.nõ nudis. C.de probatio. & maximè quia coactè hoc fiebat, vt docent testes, & hoc scribit Domi.consil.xv.reuerende.

Quartò,an metus illatus d.Iacobo videatur iustus vel lenis, modica enim coactio non excludit votum.c.fi.qui cleri.vel vouent. & lenitas nõ prodest ad relinquendum religionem.c.statuimus.xix. q.iij.hoc enim potius fatuitati adscribi debet quã malitiæ vel dolo.ca.cum dilectus. de his quæ vi metúsve causa fiunt.Respondeo iustum fuisse metum ex depositionibus testium apparet, quia pater iurauit eundem Iacobum facere monachũ à pueris siue nollet siue vellet, alioqui filium intra carceres mori faceret & collum pueri rumperet,& sic est metus mortis à patre milite & austero illatus filio tenello,qui nondum compleuerat decimumquartum annum, & tunc leuior metus sufficit.l. vnius.in verbo vel teneræ ætatis. ff.de quæstio.& allegat.Barba.ad hoc consilio lx.nu.8.vol.j. etiam quia pater & mater à pueris d.Iacobo suaserunt, vt monachus fieret, & præceperunt ac negotium mandauerunt famulis & ancillis vt eum verberarent si monachum se nolle esse diceret, quod sæpius factum fuit:ideo metus verberum satis superque probatus fuit,tam ante professionẽ, quàm post:quia metus iustus est.l.iij.in fin. ff.quod met. caus.Et hic metus per protestationem probatur.c. j.vbi glos.& docto.quod met.causa.glo.in c.fi.xiij. q.ij.& aliis modis.vt per docto.in l.metum.C.eod. Bart.in l.pen.ff.de condic.ob turpem caus.scripsi in ij.tomo Commentar.ad constit.Regias,titul.de rescis.contract. Cruciatus corporis in glo.*crainte*, quod sæpius in monasterium rude est, attractus etiam probatus est.de quo in c.j.quod met.causa.l. si per vim.& l.si donationis.C.illo titu.l.interpositas.C.de transactio.

Imò dicit glos.singularis. in c.præsens. in verb. patrem.xx.q.j.sufficere timorem reuerẽtialem ad impediendum professionem. per text.in l.j. §.quæ onerandæ.ff.quarum rerum actio non detur. & l. peoult.de furt.c.cũ virum.de regula.huius est sententiæ Alexand.in l.si cum dotem.§.eo autẽ tempore.col.iiij.ff.solut.matrim.& Ias.in §.quadrupli. nu.62.col.vij.de actio.in instit.& in authen.ingressi.nu.1. C.de sacrosanct.eccles.vbi scribit puellas sic monasterio traditas posse illud deserere. declarat Hyppolit.in l.vna.nu.43.de rapto.virgi.& sing. ccxlvij.matrimoniũ, quia Deus non vult coacta, sed volũtaria seruitia.d.c.præsens.xx.q.ij. & quia professio exigit voluntariam & spontaneam voluntatem,vt superius dictum fuit,alias quãdo dicatur iustus metus relinquitur arbitrio iudicis.l.ij. in fi.ff.ex quibus caus.maior.glo.& doct.in c.cum dilectus. quod met.caus. & d.c.interpositas. C.de transact.Decius consil.cccxix.viso puncto col.j.sed hic iustissimus fuit.

Quinta quæstio est,an aliquando cessauerit metus & quando.Respondeo non adhuc cessasse, nec fortè nunc cessat:primò in vita patris non cessauit, nec purgatus fuit,quia minæ mortis & verberum à patre eidem Iacobo illatæ erant, vtpotè quod filij collum verteret, & glos.in ca.præsens.xx.q.iij. dicit reuerentialem metum sufficere.

In vita matris non fuit metus purgatus, quia pater & mater commiserant à pueris ancillis, & famulis, vt d.Iacobum verberarent, si nollet fieri monachus & fuit hoc sæpius factum.

Item dum fuit extra monasterium reducere fecit illum mater in monasterium, cum austeritate & minata fuit,vt eum ad caudam equi trahere faceret ad monasterium si amplius egrederetur.

Imò,quod plus est,fecit ei Iacobo filio suo negare alimenta, non solum in domo ipsius matris, verùm etiam omnibus subiectis prohibuit, ne dictum Iacobum reciperent,néve alerent, & eos qui eum aluerunt in carcerẽ detrusit, testes super hoc deponunt: & si probetur semel illatum fuisse metum semper præsumitur durare.Bart.in l.penul.ff. de condictio.ob turpem caus.Cynus & Angel.in l.ad inuidiam. C.quod met.caus. vbi etiam Bald. scribit semper durare metũ quotiens is officialis viuit, si semel intulerit metum idem consuluit Ias.consil.clxv.viso in ij.volu.

Fortius est quod ipsa mater appellauit quando

iudex filio suo concesserat, vt non grauaretur pudore carceris, sed custodiretur apud apparitorem: quæ appellatio denotat matrem habuisse graue odium & malitiam contra filium suum Iacobum, vt eum priuaret successione non solum sua, sed etiam patris sui, illa ipsa mater priuauit d. Iacobũ suis bonis donãdo ea fratribus d. Iacobi quod graue satis videtur. Nam qui alimenta negat necare videtur. l. necare. ff. de liber. agnoscen. imo quando quis non alit filium suum & illum exponit, priuatur iure patrentum. l. ij. C. de infant. exposit. probat Gerard. singul. xx. & dominus qui nõ alit seruum languidum ius quod in illo habet perdit, & ille liber efficitur. §. sed scimus. C. de lat. libert. tollend.

Etiam non cessat metus in vita fratrũ, quorum causa vt maiorem partẽ bonorum obtinerent, Iacobum in monasterium detruserunt, & illum occidere voluerunt ense euaginato, ac sæpius eum durè ad monasterium duxerunt, & durante minantis potentia ac causa semper dicitur durare metus. l. ij. C. quod met. causa. Innocen. & alij in c. ij. de regula. Calder. cõsi. j. quod met. cauf. & Alex. consil. j. nu. 15. in iij. volu. & semper metus instar fi causa ex qua inferebatur subsistat. Bart. in l. ij. C. quod met. causa. Barba. consi. xlij. Illud. col. iij. in j. vol. & consil. vlt. & col. xxj. nu. 24. in ij. volu. vnde docet Dec. consi. ccxix. viso puncto col. iij. non videri purgatum metũ in muliere, quæ per metum addicta est monasterio, licet per plures annos illic remanserit, vbi etiam consulit in renuntiatione Episcopatus facta metu Regis, licet postea quinquennium elapsum esset adhuc agi posse.

Item paria sunt compelli, aut timere ne quis compellatur. l. nouissimè. ibi quid enim si compulsus, aut metu ne compelleretur authoritatem accommodauit. ff. quod falso tuto. autho. Anchar. consil. clix. rationes. col. ij. vers. iiij. hoc probo. Corse. in sing. incipien. metus, & per hoc respond. ad fructus perceptos, & ad transactiones & ad omnes acceptilationes quas d. Iacobus fecit ibi nominans se religiosum, quia ad hoc poterat compelli, vt faceret: ideo actus metu videtur gestus, quando quis potuisset compelli ad illum actum sic faciendum. Barba. d. consil. xlj. illud vol. j. facit. l. si donationis. C. quod met. causa. & omnes istæ acceptilationes deferebantur ad parentes & fratres ob id eas non recepissent & notarius etiam eas non dictasset, nec fecisset.

Imo dicerem hodie metum non cessare, si d. Iacobus esset adhuc in religione quia durat potentia fratrum qui persequuntur d. Iacobum, vt ad religionem reducatur, & sunt milites & potentes, ergo si illi nunc persequantur extra monasterium, fortius si in monasterio esset media, ac alia mala illum cogerent ad ibidem remanendum. Ideo consuluit Areti. consi. xxiiij. incipiente, quatuor. col. iij. metum reuerentialem esse in fratre maiore sicut in patre maxime post minas, & Carol. Ruinus cõsil. xcvij visa. nu. 24. in j. vol. & consil. cxl. circa in iiij. vol. Vnde dicit text. sing. in c. si. xx. q. iij. quod si religiosi dolo induxerint aliquem ad ingrediendum monasterium, vt ipsi bona haberẽt in odium ipsorum priuantur bonis illis. Panor. approbat in c. in nostra. col. iij. de sepul. & Corse. in singul. incipien. religio. ideo fratres debent priuari bonis, vt docet etiam Cæpol. cautel cxcix. sæpe abbates.

Nec me mouet quod ipse Iacobus in monasterio cantare cœpit & ridere, & alia quæ monasterij sunt facere, ideo approbare videtur monasticam regulam. c. quem progenitores. xx. q. j. Respõdeo, non est verum. Nam in matrimonio inuita non dicitur consentire matrimonio, quamuis post metum osculata fuerit maritum, riserit, & cantauerit cum eo, & alia signa iucunditatis præbuerit, quia simulando ea faciebat, & non cessabat metus, vt doctor. asserunt in c. super hoc. de renunciatio. refert Carol. Ruinus consil. cxxij. matrimo. iiũ. col. ij. in iiij. vol. & sic non fuit purgatus metus quoad istum Iacobum.

Sexta quæstio, an Iacobus potuerit iure nubere, cum in rescripto Papa non permittat d. Iacobo, vt nubat, sed scribit sic, si repereris, ita esse (vt narratur) eundem Iacobum præmissorum occasione religioni in genere, vel in specie minimè obligari, & ad regularem obseruantiam non teneri authoritate nostra nuncies: sed in seculo ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, vt presbyterum secularem remanere, necnon beneficia cum cura & sine cura se inuicem incompatibilia obtinere liberè & licitè possit, alio sibi non obstante canonico impedimento.

Respondeo, Papa in hoc rescripto duo scribit, vnum de iustitia, alterum concernit gratiam. Primum mandat Officiali, vt si inuenerit metum illatum in professione, declaret illum Iacobum non obligatum religioni, si non sit religioni obligatus, ergo nubere potuit, quia omnis, qui non prohibetur, nubere potest. Host. in summa de sponsal. & ma. & licet Papa non permiserit expresse, tamen quia religioni declarat eum non esse obligatum, ergo tacitè: & sic potuit d. Iacobus suo iure vxorem ducere glo. & doct. in ca. vno. de voto, hoc expressè docet Lappus allega. lxvij. in deci. col. iij. Secundum quod est gratiæ, Papa in suo rescripto concedit, vt in seculo viuat, etiam in seculo viuit d. Iacobus: & non dicit, vt seculariter viuere possit. Certè ius canonicum seculariter viuere accipit interdum pro dissolutè. c. dictum. lxxxj. distin. glo. in c. consulti. de regul. sed is qui vxorem habet, non dicitur dissolute sed castè viuere cum sua vxore. §. si quis verò essusa, in authen. quib. mod. natu. efficiant. sui. colla. vij.

Item Papa concedit & declarat, vt idem Iacobus fieri presbyter possit secularis, & secularia beneficia etiam incompatibilia obtinere, verbum potest inducit liberam voluntatem. l. sæpe. ff. de offic. proconsul. Bart. in l. Gallus. ff. de liber. & posthum. ideo non quidquid potestati Iacobi datur, subiicitur eius necessitati. l. non quicquid. ff. de iud: & quod ad augmentum inductum est, non debet diminutionem operari. l. legata. ff. de legat. j. ideo ille ipse Iacobus potuisset presbyter effici secularis, & in eius arbitrio hoc erat relictum etiam sine Papæ permissu.

Imò non

Imo non valeret rescriptum, nec gratia Papæ, quod non obstante matrimonio iure contracto d. Iacobus reduceretur ad monasterium, quia esset contra ius diuinum, canonicum, & ciuile, quæ iura ad hoc tendunt vt nihil fiat in præiudicium absentis non vocati.c.j. de causa posse. dixi in tracta.de citatio.in tertio tomo. commeut.in constit.Reg. & quia matrimonium cõsummatum & iure contractum est de iure diuino.c.debirum.de biga. ergo non est in facultate hominis illud dissoluere, quod Deus coniunxit, vt docet Paul. Parif.consil. lxv.col.pen.in iiij.vol.

Nec me conturbat summã esse rationem, quæ facit pro religione. l.sunt personæ. ff.de religios. hoc verum quando religio est, sed hic non est, sed volunt cogere Iacobum ad eam faciendam, quod non est iustum, etiam matrimonium ita fauorabile est, sicut religio & monachatus. §.sed & hoc præsenti.in authen. de sanctis.Episcop.colla.ix.ca. in præsentia.de proba.agitur de fauore matrimonij & filiorum: ideo monasterium non vtetur priuilegio contra priuilegiata.ca.fi.de te iud.Bart.in authen. quas actiones. C. de sacrosanct.eccles.& Papa scribit in c.ex tenore.de foro competen.nos non esse adeo debitores pupillis, & viduis, vt alijs iniustitiam facere pro iis debeamus, & scribitur. Exod.ca xxiij.Pauperis in iudicio nõ misereberis.

Vltimò, pauca de cõtrarietate testium dicemus, testes enim Iacobi dicunt ipsum metu compulsum fuisse tam ante quàm in professione, quàm etiam post professionem, testes verò appellantium dicunt non vidisse, nec audiuisse metum illi Iacobo illatum, sed libero vultu professum.

Respondeo regulam tritam esse magis, credi testibus duobus deponẽtibus de metu quàm mille deponentibus de voluntate spontanea, glo.& doct.in c.super hoc.de renuntia. Corse.in sing.incipiente testes.&c.mille testes, & c.& Barba.consi. lx.illud.col.v.nu.5.in j.volu.

Ratio est quia hi deponunt de eo, quod sensu corporis percipi potest, videlicet de verberibus, de minis. Illi autem qui deponunt de animo spontaneo deponunt de eo quod non percipitur sensu corporis: ideo illis non creditur.l.solam, & l.testiũ. C.de testib.& dicunt doct. testes debere cauere ne sic deponant. Nam licet ipsi testes non viderint verbera, vel non audiuerint d.Iacobi protestationes, non sequitur quod alij audire nõ potuerint, & sic probauit.l.neque.C.de proba.

Etiam testes appellantium deponant vidisse Iacobum semper gestasse habitum, testes verò Iacobi dicunt in domo patris tantum vidisse gestasse, & in monasterio, & sic debent concordari: nam cõtrarij testes viderunt illum ipsum Iacobum de la Riuiere semper in monasterio, & in domo patris gestasse, alibi non, quia isti erant famuli patris, & fratrum vel monachi qui illum extra non viderunt: & illa dictio semper & nunquam sic possunt intelligi.c.nunquam.de consecra. dist.v. & docto. in proœmio decretalium. de concordia testium. vide text.in c.periculosè.de pœnit.dist.j.& c.cum tu.de testib. & in l.ij.ff.si cert.petat. scripsi alia in tracta.de reproba.testib.in verb.concordia. & ita fuit iudicatum.

RESP. LXIX.

De parentum blanditiis & vi intruso ad monasterium, déque testium super eo depositione.

NObilis & reuerendus D.Antonius de Querqui Morinensis diœcesis, nunc vero Episcopus d.Morinen. minis & suasionibus parentum inductus in sexto vel septimo suæ ætatis anno, monasterium S.Ricarij, ordinis sancti Benedicti ingressus fuit, ibique habitum gestari nouitios regulares solitos accepit, quamuis religionis iugo subijci non intenderet: & vixit cũ Abbate parentum amicissimo, lautè tractatus per duos ferè annos, non tamen ibi viuens secundum regulæ austeritatem, nec in loco monachis destinato, nec monachali portione, nec in dormitorio quiescebat, sed intra Abbatis cubiculum, postcà ad scholas missus habitum dimisit. At tandem parentes in decimotertio anno ætatis suæ, seu circa, ad monasterium illum reduxerunt, vt ibi professionem faceret: quam (coactè tamen) fecit, & ante legitimam ætatem: quæ professione facta, quò eundem Antonium in religione retinerent, procurarunt, vt de Abbatia de Valloris Cisterciẽsis ordinis eidem prouideretur, de qua eidem à Papa prouisum fuit, illámque aliquanto tempore possedit: sed statim mortuo parente habitum regularẽ dimisit, & secularem accepit, & demum à Papa literas impetrauit officiali Ambiens.directas, vt si de his constaret, eundem d.Antonium declaret non obligatum religioni, nec in genere, nec in specie, quæ literæ fuerunt ostensæ d.Officiali, qui de causa cognouit, & fratres d.Antonij declararunt coram eo se velle stare sententiæ dicendæ per Officialem, sub obligatione bonorũ suorũ, quã postea Officialis protulit, & declarauit d.de Querqui non obligatum religioni, nec in genere, nec in specie, à qua sententia non fuit appellatum. Quæsitum est primò, an d.nobilis Antonius de Querqui animũ habuerit profitendi? Secundò, an eius professio valeat? Tertiò, an professionem ratam habuerit? Quartò, an iustus fuerit metus? Quintò, de rescripto Papæ quomodo sit intelligendum? Vltimò, an fratres, vel illorũ successores possint venire contra sententiã latam ab Officiali Episcopi Ambien. quæ quidem quæstiones sic examinabuntur, vt tandem iis respondeatur.

Primò, quęritur an d.nobilis Antonius de Querqui habuerit animum profitendi? Breui respõdeo, non habuisse: nam Philosophus Aristoteles ait, duo esse ex quibus humanorum actuum constat effectus, videlicet voluntas & potestas, quorum alterum si desit nihil est quod explicari possit, vt refert Bald.in cap.cum contingat, de iureiurand. Qui quidem animus verbis, factísque declaratur.l. de quibus.ff.de legib.c.dilecti, de appellat. verbis

quidem declarauit d.de Querqui se nolle religiosum fieri:& quod nunquam esset religiosus,& hoc tam ante professionē,quàm in professione & post: quod ante professionē declarasset,deponunt quintus testis,& septimus : & ipse non præsumitur dixisse quod mente non cogitauit.l.Labeo. ff.de supellec.leg.quod etiā factis declarauit : quia in professione plorabat,quod deponit primus, & tertius testis : nec potuit lacrymas cohibere in mensa post professionem, sed abiit plorans , vt quartus, quintúsque testis dicit.

Vnde,cū tria requirantur in voto,videlicet deliberatio,propositū,& promissio, teste Io.Andr.in c.literaturam.de voto.quæ nō interuenerūt in hac professione,ideo consensus abfuit, & nihil est tam contrarium consensui,quàm vis & metus, quem comprobare contra bonos mores est. l.nihil consensui.ff.de reg.iur. ergo iudex non debet approbare actum,& professionem metu factam,cum sit contra bonos mores coactio , & vbi metus interuenit non habet locum consensus.ca.cum locum. de sponsal.

Ex quo apparet professionem expressam per d.de Querqui factam,non valere : nec illum religioni obligare, tum quia abfuit animus profitendi : & sine consensu obligatio non contrahitur. l.ex consensu. ff.de actio. & obligat. §.j.illo titul. in institut.

Etiam vbi voluntas & libertas requiruntur, vt in electione,& professione,si vnum defuerit, nō valebit actus.tex.not.in c.vbi peric. §.cæterum. de elect.lib.vj.secund.Barb.in consil.liiij.illud. col.vj. in j.volu.& in c.vno.col.vj. de litis contesta.& in rub.de testamen.At in hac professione, & voluntas & libertas defuerunt,ergo non valet.

Nempè, ante tempus iuris professio facta non obligat:videlicet ante decimum quartum annum. c.j.c.ad nostram. & c.significatum.de regul.quia impuberes nihil sciunt,nec scire intelliguntur. l.si. ff.de iuris & facti ignorantia, & quidquid vident ignorant.l.j.C.de falsa monet.& hic de Querqui professionem fecit in decimotertio anno, vt deponunt primus , & tertius testis , & nesciebat quid ageret,vt dicunt tertius testis, quartus & quintus: & quando quis est professus ante tempus moneri ab Abbate postea debet,an perseuerare in religione velit.c.illud. xx.q.j. quod non fuit factum in persona d.de Querqui.

Item,metu patris profiteri coactus fuit qui erat vir miles,austerus,& omnes timebant eum , ob id & impubes filius eum timere debebat : & in concilio Maguntino prohibitum fuit , vt nullus tonderetur nisi in ætate legitima, & spōtanea volūtate.c.j.& c.sicut primo. de regular. & quod metu gestum est, non habet ratum Prætor. j. ff. quod metus caus. etsi dos metu promissa sit non nasci obligationem ait Iurisconsul.in l.si mulier. ff.quod met.caus.

Nempè,sicut ij qui monasteria elegerunt,à monasteriis egredi non permittuntur, ita hi qui inuiti sunt intromissi nonnisi volentes teneātur : quia quod non petunt , non obseruant : ideóque tales considerandi sunt magis peccata cōmittere,quàm plangere.c.sicut.xx.q.j.facit c. præsens. ibidem q. iij.vbi voluntaria seruitia expetit Deus nō coacta: quare fratres non debent illum coactè professum, hæreditate priuare paterna , seu materna , vt ibi scribitur:cum ergo dicitur propositum monachi proprio arbitrio,& voluntate susceptum intelligitur,quod si propria voluntate susceptum non fuerit obseruare non cogitur.c.eos. in fin.xx.q.iij.

Vnde cum sponte professio fieri debeat.d.ca.j. de regul.& hoc verbum spontè excludat omnem metum,teste Angel.in l.qui in aliena.§.fin.de acquirend.hæred. refert Barb.consil.lx.illud.nu.10. in j.volu.facit l.j.ff.de feriis.& authent.sacrament. puber.C.si aduer.vendit.l.j.§.si quis.vbi Hyppoli. ff.de quæst.& qualis qualis fuerit metus,vbi spontè fieri debet,annullat actum.c.cum scimus,in fin. de regular.ibi si ad hoc induci nequiuerunt , non est vllatenus compellendus , quia cum tunc liberum sibi erit admittere, &c. & postquam est liberum,ergo ex mera voluntate, vt exponit gloss.in clemen.vt hi qui de ætate,& qualit.& sine alicuius contradict. c.irrefragabili,de officio ordinarij , & nulla petita licentia,clem.dudum.§.si verò idem, de sepult.scripsi in §. præfari quoque ordinarij. de collat.in Concord.

Item professionis scriptura metu,fraude vel vi extorta à d.de Querqui non valet,nec vllum præiudicium ei afferre potest , neque nocumentum, vel vllam infamiam,aut calumniam , vel suis bonis sequestrationem:vnde prohibet textus ibi prælatis & sacerdotibus ne ista coacta seruitia exigant.c.j.xv.q.vj.

Ad hæc protestatio de die à d.Querqui facta ante professionē,& in professione annullat ipsam professionem,adeò vt professio sine consensu facta non valeat, cum protestatus fuerit se nolle religiosum fieri.l.qui in aliena.in fin.ff.de acquiren. hæred.sic in marrim.consuluit Bald.in consi.clxv. casus est.col.vlt.in ij.vol.sic dicendum est in professione , quæ dicitur quoddam matrimonium spirituale , quod alteri æquiparatur. cap.inter. de transl.Episco. & sicut matrimonium metu contractum non valet , sic nec professio metu facta. glos.& doct.in ca.Abbas, quod metus caus.Dec. consil.ccxix.viso puncto. vbi expresè super hoc consuluit.

Tertia quæstio est,an hic nobilis Antonius de Querqui habuerit ratam professionem,suscipiendo Abbatiam sancti Ricarij , quod sic videbatur: nam dissensus in consuetudinem transire potest, & quod aliquando displicuit postea tamen placere potest.c.fin.de rapt.arbitror tamen non per hoc ratihabitionem professionis interuenisse , quia ratihabitio duobus modis fit expresè aut tacite.c.j. de regul.lib.vj.expresè non habebit hic de Querqui ratam professionem , saltem non apparet in processu,imò dixit se nolle esse religiosum:ergo illa protestatio declarat se non approbasse professionem.

Item nec tacitè ratificauit, quia expresè dixit se nolle esse religiosum, & in certis non est locus

locus coniecturis.l.continuus.§.cum ita. ff.de verborum obligat. & à certis pro incertis recedendum non est.c.iudicantem.xxx.q.vlt.

Nec refragatur quod fructus Abbatiæ recepit, & ei fuit prouisum tanquam religioso in titulum: respondeo postquam professio corruit, ergo & ea quæ eam sequuntur: nam accessorum naturam principalis sequitur. l.cum principa. ff.de regul.iur.

Item, quando quis est protestatus tempore professionis se nolle fieri religiosum, poterit etiam post annum exire à religione, & si velit remanere adhuc annum habebit, teste Vincen.quem referunt doctor.in cap.ex parte.de regul. imò & post plures annos, vt docet Calder.consil.j.quod metus causa.& Barbar.consi.lx.iiij.volu.

Nam eo animo coacto quo religionem ingressus fuit, & professionem fecit, Abbatiam recepit, alioquin pater perire cum fame siuisset, cum alimenta denegasset.l.necare. ff.de liber.agnosc. & sic ad vitandam famem coactus fuit dictam Abbatiam sancti Ricarij accipere, vt ex fructibus illius viueret, quandiu superstes pater foret.

Nec obest quod d.nobilis de Querqui qui gestauit habitum vltra annum, & sic videtur fecisse tacitam professionem. clemen.fin. de regul. Respondeo requiri sequentia antequam professio tacita fiat.

Primò, requiritur quod quis voluntariè susceperit habitum, illumque sic gestauerit.c.j.de regu. & c.j.quod metus caus. Sed d.de Querqui metu accepit habitum, & gestauit: ergo professio tacita dici non potest.

Secundò, requiritur quod habitum gestauerit per annum continuum, & completum. l.fin.§.quotiens.ff.de publ.& vectig.vbi Bar.(quem alij sequuntur) scribit non coniungi tempora: vnde si quis in monasterio remansit sex mensibus, & postea discessit & demum reuersus degit ibidem aliis sex mensibus, & vltrà, non coniungentur tempora ad hoc, vt annus sit completus: quia fuit interpollatus & non continuus: nam forte æstatis tempore, in d.monasterio remansit per duo semestria, & adhuc asperitatem temporis hyemalis ibi non est expertus, vel in illis semestribus non fuit tempus Quadragesimæ, & sic non fuit expertus ieiunia, nec regulæ austeritatem, ideò non censetur tacitè professus, vt docet Lappus Abbas, al.eg. lxvij.in Dei nomine.col.ij.& Alexan.consi.iiij. visis.col.j.in v.volu.Ioan.And.& alij in d.ca.ex parte.de regula.Ias.& Dec. in l.si idem. ff.de iurisdi. omnium iud.quia plura coaceruata non sunt propriè vnum.l.vbi.ff.de verborum oblig.& ibi.Bart. d.l.si idem. de iurisd.omn.iud.Barba.consil.lx. illud.num.12.vol.j.

Si tamen aliquis in fine anni egrediatur de monasterio, & postea reuertatur non debet ei dari annus integer, sed hoc tempus erit arbitrarium, cum iam certus esse possit.glos.in reg.eum qui certus est.de regul.iur. in vj.Specul.in titul.de stat.monac.q.xxxviij.quem sequitur Alex.consi.xxxiiij. viso puncto.colum.ij. in iiij.volu. & Deci.consil. ccxix.viso punct. colum.iij. consuluit in muliere non purgari metum, quæ quidem mulier per metum erat ad monasterium deducta, licet per plures annos illic remanserit: nam tempus quo quis remanet extra monasterium nō debet in professionis anno computari, quamuis gerat habitum. l.seruus qui testam.§.penult.ff.de statuliber.

Nam paria sunt compelli, & timere ne quis compellatur. l.nouissimè. ff.quod falso tutor. Anchar. consi.clix. rationes.colum.ij. versicu.iiij. hoc prob. & Corser.in singul.incipiente metus. Ideo omnes actus facti per d.Anton.Querqui sunt facti tempore quo poterat per patrem compelli, ergo illi actus non inducunt ratihabitionem professionis nullæ.

Præthereà d.de Querqui nunquam regulæ austeritatem expertus fuit, quod tamen est necessarium. c.ad Apostolicam. de regul.nam semper vixit cum Abbate, & in eius domo cubauit, & illic lautè tractatus fuit: vt deponunt primus testis, secundus, tertius, & alij ferè, dicentes illum se pro libito habuisse in dicto monasterio, in quo alebat duos vel tres canes, & vocabatur Abbas paruus quæ demōstrant simulationem esse, causa habendi Abbatiam, non verò profitendi.

Tertiò, requiritur quod quis in monasterio gestauerit habitum, & ibi habitauerit.d.l.fin. §.quotiens.de publ.c.c.j.ibi in monast.de regul.in vj. & clemen.fin.illo titul.ibi in religione: quia in domo vel alibi existens, non potest regulæ austeritatem experiri, cum ibi vitam quam vult, exerceat: ideo ad regulam probatus esse non potest.ca.ad Apostolic.de regul.ergo hic de Querqui cum in domo Abbatis remanserit, non fuit expertus regulam monasterij, vt etiam deponunt omnes fere testes, qui etiam deponunt facta professione d.de Querqui decessisse de monasterio, & interdum gestasse habitum, interdum non: & sic relinquendo habitum, videtur noluisse profiteri, nec professionem ratam habere, vt docet Lappus allegat. lxvij.col.j.

Sed an iustus iste dicatur metus? & glossa.in ca. præsens.in verbo patrem.xx.q.j. dicit sufficere timorem reuerentialem ad impediendum professionem.per textum in l.j.§.quæ onerandæ. ff.quarum rerum actio non detur, & l.penult. de furt. c.cum virum.de regul.huius est sententiæ Alex. in l.si cum dotem.§.en autem tempore. colum.iiij. ff.soluto matrimon.& Iason.in §.quadrupli. num. 62.col.vij.de actionibus.in instit. & in authen.ingressi.in j.col. C. de sacrosanct. eccles.vbi scribit puellas sic monasterio traditas posse illud deserere, quod declarat Hyppoli.in l.j.nu.43.C.de rapt. virgin.& sing.cccxlvij.matrimonium, quia Deus non vult coacta, sed voluntaria seruitia. d.c.præsens.xx.q.iij.& quia professio exigit voluntariam & spontaneam voluntatem, vt superius dictum fuit: aliàs, an iustus dicatur metus relinquitur arbitrio boni viri.l.iij.in fin. ff.ex quibus caus. maior.doctor.in ca.dilectus. de his quæ vi metúsve. & l.interpositas.C.de transact.

Alia est quæstio, de rescripto impetrato per

d.de Querqui, in quo Papa mandat officiali Ambiensi, vt si repeterit (vt est narratum) eundem Aotoninum declaret minimè in genere, vel in specie obligari, & ad regularem obseruantiam non teneri, sed io seculo, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, vt, presbyterum secularem remanere, necnon beneficia cum cura, & sine cura se inuicem compatibilia retinere liberè & licitè posit.

Ex quo rescripto duo Papa concedit, vnum de iustitia, alterum concernit gratiam: in primo mandat officiali, vt si inuenerit metum illatum in professione, vel aliàs, nullam professionem declaret, & illum non obligatum religioni in genere, videlicet vt hac relicta, aliam non teneatur ingredi: vel in specie, vt non sit obligatus illi religioni sancti Ricarij, in qua professus fuit, & officialis illum declarauit, sed saltem poterit aliam ingredi religionem, & sic valet & tenet sententia prolata secundum formam rescripti. cap. cum dilecta. de rescript.

In secundo, gratia est vt in seculo viuat, quanquam vixerit in monasterio, & quod beneficia secularia habuerit licet fuerit religiosus, sed hæc sententia declarans, eum non obligatum religioni, facit vt amplius religiosus non sit: nec quidem statutis religionis obligatus. glo. in l. si non sortem. §. hæredi. ff. de condict. indebit.

Quæ sententia, postquam ab ea non fuit appellatum transiuit in rem iudicatam, cap. quod ad consultat. de re iudic. quæ quidem res iudicata finem controuersiarum imponit. l. j. ff. de re iudicat.

Vltima est quæstio, an fratres, vel alij successores possint venire contra sententiam d. officialis Ambiêsis & ab ea appellare? quod videbatur, quia sententia lata contra vnum alteri non nocet. l. sæpe. ff. de re iudic. & l. j. ff. de excep. rei. iudicat. Contrarium tamen diceremus hoc casu: nam fratres d. Antonij fuêre vocati, an aliquid vellent dicere in hoc processu, qui declarauerunt velle se stare sententiæ, quam super hoc proferret d. Officialis, & ita promiserunt illi sententiæ proferendæ non contrauenire, nec appellare, sub obligatione omnium bonorum, vt constat per instrumentum.

His iactis, certum est partes posse conuenire, vt certa feratur sententia. l. si conuenerit. ff. de re iudic. & iudex debet proferre sententiam secundum voluntatem partium, & valebit illa sententia, vt ibi: quia iudex ad hoc rendit & partes ad concordiam reducat. l. j. §. inde. ff. de noui oper. nunci. & imputari debet illis qui sic promiserunt, & conuenerunt. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr. ideo isti sententiæ stare debent fratres, quia fuerunt vocati, antequam proferatur: & sic sententia valet contra eos. clementi. pastoral. de re iudic.

Item, valet etiam sententia ratione conuentionis factæ à d. fratribus d. Antonij de Querqui, quia promiserunt ita illi stare sententiæ, vt quamuis sententia nullius esset momenti, tamen approbata per partes valeret saltem vt pactum, allegatur gloss. in l. ij. C. comm. vtriusque iudicij. Doctor. in ca. significasti. de for. comp. & quamuis acceptario inutilis sit, tamen tacita pactione id actum videtur ne periret. Paulus in l. si vnus. in fin. ff. de pact. & tenentur partes ad seruandum, id quod in sententia dictum extitit licet ipsa nulla esset sententia, quia ita placuit fratribus, & partibus. Bald. in l. j. C. qui pro sua iurisd. Socin. consil. xl. ex actis. ij. q. volumine primo.

Adhæc quando partes conuenerunt stare sententiæ, quæcunque fuerit, duos habet effectus hæc conuentio: primus est, vt i.00 possint venire contra, secundus vt non possint appellare. text. & ibi. glos. & Docto. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Bart. & Iason in d. l. si conuenerit. in fine. Lanfranc. in repetit. c. quoniam. in verbo interlocut. col. xxvj. de probat.

Et maximè quando esset expressa appellationis reuocatio, vt hoc in casu. Bald. in ca. j. col. ij. de offic. delega. refert Catel. Cotta. in ij. parte memoral. in verbo appellari non licet. in ij.

Nec obstat quod sententiæ iniquæ non tenentur stare partes, sed ad arbitrium boni viri reduci debent. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. hoc est verum, sed hic iniqua non prætenditur sententia, nec possent partes eam iniquam allegare, quia non ita est, & promiserunt se non contrauenire, nec ab illa sententia appellare, vt per illorum constat instrumentum.

Etiam intra decem dies venire debebant, vt docet Anch. in c. à iudicib. ij. q. vj.

Nec me mouet, si quis dicat fratres non petere sententiæ rescissionem, sed filij fratrum, vel successores. Respondeo, sicut fratres non reciperentur, petentes illius sententiæ rescissionem, vel appellantes, quia promiserunt, & ita conuentum fuit, sic non poterunt filij hæredes, vel causam habentes ab eisdem fratribus: nam exceptio rei iudicatæ nocebit ei, qui in dominium successit eius qui in iudicio expertus est. Papini. in l. exceptio. & l. si mater. §. si egero. ff. de except. rei iudic. isti filij & eorum successores habent causam à prædecessoribus, ergo isti non poterunt venire contra sententiam ab Officiali Ambiensi latam.

Ex prædictis apparet sententiam domi. Officialis Ambiensis validam & efficacem esse, & ideò fratres vel successores d. Antonij de Querqui non possunt iure impugnare dictam sententiam, nec contra illam venire, nec quidem per appellationem, quia ita promiserunt & obligauerunt bona sua, ideò hæredes & causam ab eis habentes, si contrauenirent de facto tenerentur ad interesse. Ita concludo. Actum Paris. anno 1557. in mense Augusti.

RESP.

RESP. LXX.

De beneficij vacantis prouisione.

DVbia sequentia fiunt super processu fratris Leonis de Bonafos: cui nono seu circa suę ętatis anno Papa prouidit de infirmaria monasterij sancti Benedicti Petragoricensis diœcesis. Mandando Episcopo Petragoricensi, vt istum Bonafos iuuenem reciperet, ac profiteri faceret quod Episcopus fecit, vt testis vnus deponit: licet illa professio amissa sit, probarique aliter hodie non possit. Quod videns dictus Bonafos anno 1539. & 4. Calend. Ianuarij, narrauit Papæ amissionem dictæ professionis.

Ideò Papa decreuit dictum de Bonafos, verum & indubitatum monachum dicti ordinis, ordinem ipsum expressè professum existere, & pro tali haberi, & reputari perinde ac si de sui expressè professionis emissione per patentes literas, aut instrumentum publicum, vel alias legitime probaretur & constaret, & ad expressè professionis iure emissionis huiusmodi, aliud quàm per præsentes nostras literas probationis alterius adminiculum non requiri, illasque ad plenè probandum vbique sufficere. Nunc dubitatur an hic de Bonafos censeatur esse professus: & quomodo professio probari possit, etsi ante has Papæ literas fuerit adeptus gradum & nominationes, an valeant & dispensationes adeptæ pendente processu.

Christi Dei inuocato suffragio arbitror dictum Bonafos verè esse professum, non dubitatur de tacita professione quæ fit (si quis remaneat in vno monasterio tanquam religiosus per annum) vt dicatur professus. c. ij. & per totum de regul. Panormit. in c. vidua. & c. ad nostram. ibid. de expressa etiam satis inferius constat.

Etiam licet prima professio non possit probari de his enim quæ non sunt & quæ non apparent idem est iudicium. l. duo sunt. ff. de testament. tutc. Respondeo probatur verè per vnum testem, & per famam & iuramentum d. de Bonafos, & per alia iudicia & præsumptiones quæ probatio valet. per glos. in verbo legitimis. l. ij. de excusat. tutor. ff. glos. & doctor. in l. admonendum. ff. de iureiur. & maximè quia semper remansit dict. de Bonafos religiosus prout adhuc remanet ferendo habitum religiosorum, professorum. Ideò ex præsenti præsumimus in præteritum, quod de præterito fuerit professus. c. scribam. de præsumpti. & talis quis præsumitur, in quali habitu reperitur. c. si iudex laicus. de sent. excommunic. in vj. sed d. Bonafos reperitur in habitu religiosorum: ergo religiosus professus præsumitur. Et dicunt doct. clericatum posse probari per vnum testem. Bald. & Felin. in c. licet vniuersis. de testib. Guido Pap. decis. Delphin. ccccLxxiiij. quos Iason sequitur in repetit. l. admonendi. col. lxxj. nume. 198. ff. de iureiur. hic videtur de professione d. Bonafos lapsu temporis considerato. Attamē habet vnum testem, habet etiam famam professionis, iuramentum in habitu religiosorum professorum reperitur etiam Episcopo mandatum vt illum professorem reciperet quod præsumitur fecisse Episcopus: etiam per decem annos imò per viginti reputatus professus fuit: ideò professus præsumitur & omnia ex tanto tempore præsumentur solemniter acta. l. si filium. C. de petit. hæredit. vbi iussus patris præsumitur ex longa deretione hæreditatis.

Item ex longinquitate temporis decem annorum vel ex maiori tempore omnia præsumuntur rectè & solemniter celebrata. l. sciēdum. ff. de verb. oblig. & d. l. si filiusfamilias. Sed hic à nono anno vsq; ad trigesimumnonum stetit Bonafos in monasterio habitus & reputatus professus: ergo illud sufficit: nam dicit gl. in l. seruitutes in magna. ff. de seruit. quod si quis probet lōgo tempore possedisse, & alleget titulum licet illum non probet: ille titulus præsumitur ex longa possessione. glo. in l. j. in fin. in verb. quàm diu. ff. de aqua plu. arcēd. Cæpol. in tractat. de serui. vrba. præd. c. j. & Socin. in tract. fallen. regu. cccLxxiij. itaque ex prædictis constat professionem primam satis esse probatam, saltem in aduersam partem probatio infirmatur & ipse contrarium probare teneatur.

Nec est verisimile q̄ patres visitatores qui monasteria visitāt singulis trienniis reliquissent istum de Bonafos sic intrusum in sua infirmaria, sine professione. sic expressè consuluit Socin. consi. cccLxx. considerans in ij. volu. vbi expressè deciditur ista quæstio quod professio præsumatur ex longinquitate temporis, etiam in moniali: & videatur illud consilium in hac materia valere accommodum.

Item posito & non concesso quod anno 1539. d. Bonafos non esset professus saltem ab illo tempore negari non potest cum sit expressè professus. Papa enim in suo rescripto decreuit, eū verè professum existere: & ex eo tempore saltem est professus: ergo non debet dubitari de sua express. professione. Nec dubitat quis Papam posse aliquem religiosum maximè professum facere, & illum sic declarare: nam tanta est sua potestas vt solo verbo faciat prælatum. Angel. in l. j. per illum C. de sent. pass. doctor. in c. proposuit. de concess. præb. maior est enim authoritas Papæ quàm iudicis hoc notum est: sed si iudex declararet ille censeretur esse professus, & sua professio probari posset, per illam sententiam. l. si non sortem. §. hæredi. vbi gl. not. ff. de condict. indeb. & Iason multa super ea scribit, vt saltem à declaratione Papæ professus fuerit & expressè.

Adhæc vult Papa vt possit probari professio, per hoc indultum, non aliter: ergo tenetur probare d. Bonafos suam professionem, quam per bullam Papæ. Papa enim sicut consuetudo potest probationem infirmam validam facere. c. ij. de probat. c. cum dilectus. de fide instru. & sic potest facere Papa quod iste Bonafos sit expressè professus, & quod illa professio probetur per hanc Papæ concessionem: & de hoc nemini est dubium, illi saltem qui Papæ potestatem denigrare non vult.

Non refragatur quod nō creditur Papæ de his quæ dicit in sua bulla. per clem. literis. de probat. Respōdeo illū tex. loqui in verbis narratiuis Papæ.

Nempe si Papa diceret tibi Bonafos expresse professo prouidemus:non crederetur de professione quod esset expresse professus per illa verba expresse professo: sed in dispositiuis creditur bullæ Papæ. Alioqui frustra impetrarentur omnes Papæ prouisiones: & deterior esset authoritas Papæ quàm aliorum:ideò illi credendum est, ut dispositiuis,& postquam prima est perdita professio, & perdita præsumitur postquam de ea non apparet.l.testium. C. de testib. Papa vult illum de Bonafos releuare probatione, & vult vt perinde habeatur professus,ac si vere professio prima probari posset:& quod nullo modo teneatur aliam professionem probare. Nam etiam si quis allegaret instrumentum perditum falsum adhuc is qui illud perditum dicit iurare potest se illud non habere & illi credetur.l.final. C.de fide instrum. multò fortius in isto professionis instrumento, vt iuramento de Bonafos stari debeat de amissione suæ professionis. Ex his ergo patet probationem tam primam quàm secundam satis ad hoc probatas, vt obtinere debeat arestum ad suam vtilitatem pro prioratu de Peruso, de quo agitur in sacro magno Regis consilio.

Ex prædictis infertur gradum & nominationes d.de Bonafos,impetratum autem Papæ indultum valere, quia potest quis nominationes impetrare ante professionem, cum nullo iure cautum sit quod religiosus debeat esse professus ante nominationes.& c.nullus.de elect.in vj.loquutur in Abbatia & prælatura, vt in illis non debeat eligi nisi expresse sit professus : sed non prohibet mandata vel nominationes ad beneficia impetrari ante professionem,imò est text.in contrarium. in c. ei cui. de præbend.lib.vj.Imol.& alij in clem.fin.de rescript. & hodie habemus ius nouissimum Gallorum. in §.volumus.de colla.in Concorda. vbi tempus vacationis inspicitur & personæ condecentia tempore vacationis:vt ibi scripsi, & sic valent tam literæ gradus,quàm nominationum, tum ipse iam esset professus,vt suprà probatum fuit: & quia non requiritur professio, in tempore impetrationis: sed sufficit quod tempore vacationis beneficij professus fuerit.

Et per prædicta patet sufficere obtinere dispensationem antequam quis pacificè habeat beneficium:dummodo fiat mentio illius beneficij, quod quis habet : & Papa dicat in dispensatione licet quod possis illud retinere,vna cum obtentis,& ad hoc dispensamus : ideò hic Bonafos est dispensatus ad tria.

Prosequutus est quartum in quo succubuit, videlicet,super prioratu de Mayngunnes,nónne poterit retinere alia tria: non dubito de hoc quia de tertio est dispensatus,& antequam ea obtineret,& nunquam pacificè obtinuit nisi duo & nunc tria: & de iure per adeptionem pacificam secundi perditur primum:& per adeptionem tertij vacant duo prima pacifica.clement.si plures. de præbend. sed hic de Bonafos non habebat nec habuit tertium pacificum,sed semper fuit in lite: ergo poterat antea & sic tempore litis obtinere dispensationem,& se facere habilem ad obtinendum beneficium litigiosum: nam & si obtinuisset quartum ante dispensationem obtentam, non de quarto vacaret nisi primum postquam est ad tria dispensatus, vt docent interpretes in d. clement.si plures. Alioqui sine dispensatione non valeret collatio vltimi. per c.ordinarij.de offic.ordinar.in vj. sed quia est dispensatus ad quartum, non erat opus quod dimitteret infirmariam. Verum eam dimisit: vnde nunc nullum est dubium quin prioratum de Peruso obtinere possit in vim etiam primæ dispensationis ad tria, quia non habet nisi duo post dimissionem, & obtinendo illud de Peruso obtinetur tantum tria ad quæ dispensatus censetur. & quando quis est dispensatus ad quartum, & loco dimissi vel dimissorum, aliud, vel alia habere possit: potest obtinere beneficia, ad quæ est dispensatus. c. non potest.de præbend.in vj. & iste de Bonafos est dispensatus ad quartũ: ergo illud obtinere etiã posset:aliter de Papæ potestate dubitaremus, de qua tum in his beneficialibus maximè plenam habeat potestatem.c.xx.de præbend.libr.vj. non est dubitandum,& de hac dispẽsa.scripsi plenè in praxi benefic. quoad expressionem factam,de portione monachali,in Ecclesia Sigaci: licet sit in alio monasterio, ille error non nocet, sed corrigi potest: quia est error facti, qui etiam peritissimos fallit. l. final. ff. pro suo.& censetur error mensularij: ideò non nocet.l.si librarius. ff. de regul. iur. & ratione illius clausulæ positæ in signatura,quod verior expressio fieri possit,in bulla facilè corrigetur: vnde ex prædictis opposita contra d. de Bonafos non obsunt,& ideò his me subscripsi hoc anno 1553. in mense Octobris:& ita iudicauit sacrum magnum consilium in vtilitatem d.Bonafos.

RESPON. LXXI.

De commenda, aut beneficio in commendam dato.

EX facto præmisso sequentes oriuntur quæstiones. Prima est, an inferior Episcopo possit Ecclesiã commendare. Secunda, an durante illo tempore Episcopus possit eam Ecclesiam commendatam conferre. Tertia, an conferendo videatur commendam reuocare. Quarta, an is qui habet præstare collationi ascensum,teneatur pro illo ascensu præstando constituere vicarium generalem,sicut is qui confert. *De commenda.*

Ad primam quæstionem respondeo, quod inferior Episcopo non videtur prohibitus commendare Ecclesiam ad tempus, videlicet vsque ad sex menses: imò videtur permissum à contrario.in c. nemo deinceps.de elect.in vj.quod expressè docet Panormit. per illum text.in c.si constiterit.in j. notab. de accusat. dicens inferiorem à Papa non posse perpetuò commendare, sed ad tempus sic. De capitulo sede vacante quod possit vsque ad sex menses commendare.firmant Panor.& Felin. in c. cum olim.xj.q.de maior.& obed.& Ioan.Francisc. in tract. *Commendare in perpetuum potest sol' Papa,ad tempus sex mensium quilibet ordinarius potest.*

iu tract. de officio & potestate capituli sede vacãte. in 2. parte quæst. iij. Ergo & alius qui beneficia conferre potest. Nêpè illud videtur permissum q; non est prohibitum. c. nam concupiscentiam. de consti. l. præcipimus. C. de appell. Sed non reperitur prohibitum quod inferior ab Episcopo commendet beneficium per sex menses, ergo censetur permissum. Maximè quia ista commenda temporalis sit, vt interim inueniatur idoneus. Igitur poterit fieri ab eo qui beneficij prouisionem habet: quia quilibet est rei suæ moderator. l. in re mandata. C. mandat. & deponere rem suam potest & commendare apud quem vult & quando vult. glo. in d. c. nemo.

Commenda te beneficio interim potest ordinarius conferre idem beneficium.

Secunda quæstio est, an possit Episcopus vel alius ordinarius durante illa cõmendá beneficium illud commendatum conferre. Respondeo quod sic per id quod Felin. scribit in c. cum olim. col. iiij. quæst. xj. de maiorit. & obedi. vbi concludit Episcopum posse conferre beneficium datum in commendam capitulo sede vacante, etiam non vocato commendatario. Et sic talis commenda non præiudicat Episcopo, ita firmat d. Buzæ in tract. commend quæst. xj. & Gomesi. quæst. v. in regul. de triennali possess. Nam ista commenda intelligitur fieri donec Ecclesiæ sit prouisum. Panorm. in d. c. cum olim. ob id potuit præpositus conferre non obstante commenda facta per suum vicarium, & collatio facta à præposito valuit: nempè dicit glo. magna in d. cap. nemo quod finito etiam semestri posset eam commendare alicui custodiendam, donec superior prouideat.

Commenda beneficij cõcessa, quomodo illud beneficiũ dicatur vacare.

Non refragatur quod durante commenda non dicitur beneficium vacare, quia est canonicus titulus. glo. & ibi expressè Ioan. Monach. in d. c. nemo. Ergo non potest conferri, respondeo quod non dicitur Ecclesia interim vacare, quia cõmendatarius habet administrationem ad tempus, qui eam regit. Et sic quoad hoc non dicitur vacare, sed quoad effectum iuris bene dicitur vacare, vt ei prouideri possit. Nempè quandiu prouisum non est Ecclesiæ semper Ecclesia dicitur vacare secundum Hostien. in c. ne pro defectu. de elect. per glo. in clem. j. vt lite pendente. Refert Ludou. Rom. consil. cccl. in casu. col. . & seq. vbi expressè hoc tenet, & videatur.

Non obstat quod non currat tempus illis ad quos interim spectat collatio, cum non dicatur vacare, vt dicit Io. Monach. in d. c. nemo. Respondeo, hoc putarem esse verum in illis collatoribus, qui habent conferre, post illum qui commendauit. Nam ille qui commendauit si post quatuor mẽses commendauerit ad sex menses superior non conferet ante sex menses commendæ finitos: sed is qui commendauit interim conferre poterit: vt videtur innuere glo in. d. c. nemo dicens caueat vt intra sex menses fiat, &c.

Item non est verisimile quod ordinarius commendando velit priuare se collatione sua, quia illa commenda fit, vt interim inueniatur idoneus, si inuentus sit, vt illi collatio fieri possit. doct. in d. c. nemo. sicut potest fieri vnio viuẽte eo, qui titulum habet. clem. fin. de rebus Ecclesiæ non alienand. ita & commenda durante prouisione.

Præterea durante deposito non prohibetur quis rem depositam donare, sic nec conferre. Ita consuluit Rom. consil. cccl. in casu. col. j. vbi expresse dicit. Aut Ecclesia est commendata in ipsius Ecclesiæ vtilitatem, & tunc commendatarius potest quandocumque remoueri & licitè conferri, tum quòd commenda non est aliud quàm depositum sed depositum ad deponentis voluntatem liberè reuocari potest, etiam si in contractu dictum sit, quod duret depositum vsque ad obitum. l. j. §. si sic deposuero. ff. deposi. c. bona. fides illo titul. ergo & commenda.

Secundò probatur in c. obitum. & c. Carinensis. lxj. distin. & c. constitutum. vij. quæst. j. in quibus apparet manifestè non refragante commenda ecclesiæ in ipsius vtilitatem facta posse liberè procedi per capitulum ad electionem, & sic ad prouisionem, quando verò commenda fit ad vtilitatem commendatarij tunc eatenus durat commendatarij vtilitas, non dicitur ecclesia vacare. Ita vt alteri collatio licitè fieri possit, sed non est verisimile quod temporalis commenda fiat, nisi ad ecclesiæ vtilitatem Igitur reuocari poterit.

Et si commenda facta ad tempus potest etiam ex causa reuocari quamuis ad vtilitatem personæ facta sit. text. in c. si constiterit. vbi. glo. in verbo. commendata de accus. glo. in c. qui plures. xxj. q. j.

Sine causa verò reuocari non potest, cum sit quidam titulus canonicus & ad tempus datus glo. & doct. in c. nemo. de elect. nisi etiam esset causa ex qua facta fuerat. arg. c. magnæ. de voto. si igitur episcopus in sua commenda, vel eius vicarius dicat commendamus donec aliter de idoneo fuerit prouisum, poterit quandocunque prouidere, inspicienda sunt igitur commendæ verba: tamen per prædicta, quia præsumitur potius in ecclesiæ vtilitatem quàm personæ facta, reuocari poterit & conferri durante commenda. Tutius est tamen permittere vt is cui est commendatum vtatur per totum tẽpus suum, & sic quod collatio fiat sine præiudicio commendatarij, sicut vnio. d. cl. fi. de reb. ecclesiæ non alienan. & per hæc est soluta tertia quæstio. *Commẽda an possit reuocari.*

Quarta quæstio sic decidetur, quod is qui præstat consensum collationi non tenetur constituere vicarium generalem ad præstandum illũ consensum, sicut is qui confert. c. fi. de offic. vicar. in vj. vbi loquitur de vicario ad conferendum, non in alio, ergo in vicario eius qui habet consentire non habet locum, nam diuersum est conferre & præbere assensum. c. vno §. j. ne sed. vacan. in vj. & plus iuris habet is qui confert, quàm qui consentit: igitur statutum in vno videlicet in collatione, vt vicarius generalis esse debeat, non habebit locum in alio, videlicet præbente consensum, vt is qui debet præstare consensum collationi faciendæ teneatur constituere vicarium generalem, sicut is qui confert, quia hoc non inuenitur statutum. l. dissentientis. C. de repud. nec est lex tale quid dicẽs. text. in §. fin autem absuerit. in authen. de non eligend. secundò nuben. coll. j.

Vicarius an requiratur ad præstandũ consensum collationi faciendæ.

Conferre, præsentare & præstare consensum collationi, differunt.

Nec refragatur quod etiã is qui præsentat tenetur

tur saltem constituere procuratorem generalem, cum potestate præsentandi, teste Panorm. in c. fi. de concess. præben. ergo & is qui præbet consensum. Respondeo licet plus iuris habeat episcopus ex sua collatione, quàm patronus, c. dilectus de offic leg. tamen appellatione collationis venit præsentatio in rubric. vt ecclesiastica benefic. sine diminut.& glos.in cl. vna.de rerum permutat. quod secus est in consensu qui appellatione collationis oon venit.

Item vbi requiritur consensus potest etiam ante actum,& in ipso & post actum præstari. l.vlt.C.ad Mace.c.auditis. de elect.c.cura. vbi Panor. de iure patto. Bart. in l. tam is. §. j.in fi. ff. de donat. caus. mort. Bal. in l.fi. §. fin autem.C.de bonis quæ lib. Et ista est communis conclusio teste Alberio Brunio.in tract.de forma & solem. actus. rubr. de implemento & obseruantia formæ. versic. & circa consensum. Ergo consensus non regitur sicut collatio, quia antequam quis conferat oportet, quod sit vicarius generalis. Et oon posset haberi rata collatio facta ab eo qui non babet potestatem, quia, quod nullum est non potest ratificari.per regulam iuris sed consensus præstari posset. Supetest igitur quod illa solemnitas quæ est in constituendo vicarium generalem ad conferendum cesset in præstando consensum. Et sic valet ratihabitin capituli Vticensis facta, de persona d.Francisci Orandi vicarij generalis constituti à præposito. Et ista, salua correctione melius sentientis, mihi vera videntur: quibus subscripsi, valetudine aduersa nunc detentus, alia adducere noo valui.

Ratihabitio sufficit quando solũ requiritur consensus ad conferendum.

RESP. LXXII.

De ordinarij collatione per resignationem.

De collatione facta per ordinarium per resignationem an si vacet ante vigintidies possit per interim iterũ cõferre.

SVper dubio an ordinarius beneficium quod contulit per resignationem posit per obitum postea conferre, si vacet ante viginti dies. Dubitatio est quod non, quia variatio e.. prohibita maximè collatoribus.Cle.vnic. de renuntiat. Item non potest quis vnum beneficium duobus conferre.c.tuæ.de præben. quia esset diuidere beneficium, quod non permittitur. c.maioribus.de præben. Adhæc prima collatio impedit secundam. c.post electionem.de concess.præb..

Contrarium est verum quia ordinarius potest toties quoties vacat beneficium illud conferre c. ordinarij de offic.ordin. in vj.c.ij.de concess.præb. Igitur si beneficium vacet per resignationem, causa permutationis vel alias coram eo, ipse poterit illud beneficium sic vacans conferre, si postea vacet per obitum, vtpotè quia resignans non vixit per xx. dies tunc poterit iterum conferre, quia iterum vacat, per illam regulam Cancellariæ xvij. Innocen.

Præterea quando plura iura vni competunt vno sublato alterum illæsum remanet. text. in l. si domus.vbi Bart.ff.de seruit.vrb.præd. l. quotiens duplici.de regul. iur. Sed plura iura competunt ordinario, videlicet vt conferat quando vacat, per resignationem, per non promotionem, vel alio modo etsi contulerit per resignationem, & sic sublatum sit illud ius, alterum tamen illæsum permanebit scilicet vt per obitum vacans possit conferre.

Item quando duo iura concurrunt in vna persona habet vim duarum personarum, l.si consul. ff.de adopt.l.Papinianus, §. sed nec impuberis, de inoffic. testam. sed in persona ordinarij concurrunt duo iura, videlicet vt conferat, & per resignationẽ vacans & per obitum: ergo ille ordinarius habebit vim duarum personarum, & sicut duo ordinarij possent illud beneficium sic vacans conferre, sic & ipse.

Nec refragatur quod variatio sit prohibita, verum est iure non permittente & quando in malum tenderet, sed in bonum non, imo magnæ prudentiæ est si reuocaueris, id quod malè egeris. c. magnæ. xxij. q.iiij.

Nec obest quod prima collatio impedit secũdã. Resp. verum esse, si prima valeret, sed prima fuit nulla quando resignãs nõ vixit per xx. dies. & beneficiũ vacauit per obitũ, igitur illud beneficium de nouo vacãs poterit ordinarius cõferre, non obstante sua collatione prima quę est effecta nulla ac si illam non fecisset per dictam regulã Cãcellarię.

Imo si ordinarius non conferret beneficiũ vacãs per obitum, relinqueret illud: sic vacans puniẽdus esset. per c.de multa. de præben. Igitur ordinarius sic conferendo bene fecit, & iure, & is qui habet collationem per obitum habet verum ius.

Nec obstat quod non potest conferre duobus, verum est vno tempore, & beneficium sic vacans. sed quoties vacabit toties vni conferet. Et sic conferendo non est diuidere beneficium, vt scripsi in §.j.in glo.vna.de colla.in Concord.

Præterea regula Cancellariæ sic dicit.Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignauerit aliquod beneficium, vbicunque sit etiã si in Romana curia. Ita in registris curiæ est recepta, sed ista dictio etiam implicet.l.ij. C.de testib. cũ simul. quasi velit dicere siue vacet in curia Romana, siue coram ordinario, siue coram delegato, & vbicunque.ita scripsi. in tract. nominatio. q. xvij. nu.5. & seq. & sic illa regula habebit locum, etiam coram ordinario.

Resignans in infirmitate decessit ante viginti dies.

Item régula Cancellariæ Papæ Pauli: tertij addidit in sua regula quamuis authoritate conferatur.Et sic habetur facilis declaratio quod quacũque authoritate, siue ordinaria, siue apostolica beneficium conferatur, semper dicitur vacare per obitum, & conferri potest, videatur regula Pauli ad hunc effectum. Et quod illa regula babeat locũ in ordinario fuit iudicatum in supremo senatu Parisiensi pro magistro Francisco de Bourges, contra Briennn.anno 1539. in vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ. Et sic est concludendum ordinarium potuisse conferre alteri, quàm primo, & ille cui contulit per obitum habet verum & canonicum titulum, debetq; in pleno possessorio manuteneri, ob id subscripsi.

RESPON

RESP. LXXIII.

De collatione ordinarij, non expresso modo vacandi.

De collatione ordinarij non expresso modo vacandi.

Facti quæstio ita se habet. Episcopus contulit sic beneficium, cùm ad præsens certo modo de iure & de facto vacet & vacare noscatur, seu ad nos deuoluta collatio existat tibi præmisso, aut alias quouismodo vacans vel ad nos deuolutum conferimus,&c. Quæritur an ordinarij collatio valeat? Breui respondeo: quod sic,quia de substantia collationis vel electionis non est exprimere modos vacationis, sed potest Episcopus conferre beneficium si vacat. gloss. nota.in cap. secundo de elect. in sexto quam approbant ibi doct. & Dec. in regul. actus legitimi. num.12. ff.de regul.iur. Felin. in c.cum contingat. num.17. de offic.deleg.

Vacationis modus non est de substantia exprimendus in collatione.

Item potest beneficium conferri expresso modo vacandi, vt expressim decidit Lappus alleg. quem refert & sequitur Nicol. de Milis, in repertorio.in verb.beneficium.quæst.lvj. incipiente beneficium potest conferri. Et sic fuit in hoc casu collatum, ob id valet collatio.

Præterea vacare dicitur beneficium de iure, & de facto per mortem. Hostien.in summa de cõcess. præben. §.quot modis. quia mors omnia soluit. §. deinceps. in authen. de nupt. col.iiij. Et sic cum Episcopus dicat quod beneficium vacat de iure & de facto, videtur dixisse vacare per obitum, cum tunc & de facto & de iure vacet, & sic videtur expressisse modum vacandi quod sufficit.

Non obstat text. in cap.secundo de electio. in sexto, vbi non valet electio, nec collatio incerta, quia respondeo quando esset incertitudo circa personam, vt confero tali, aut tali, vel illi, qui primò doctor efficietur, aut aliàs, & tunc non valeret, sed in casu proposito non est aliqua incertitudo personæ: nec est aliqua dubitatio de vacatione. Nempe collator dicit vacare noscatur, & sic de vacatione est certus, quod sufficit. vt declarant doct. in dicto cap. secundo, & Lappus d. allegat. scripsi abundantiùs in gloss. innodatus. in forma mand.in Concord.

Item literæ in forma de perinde valere, extendi possunt ad hoc, nempe vult Papa vt collatio facta ab ordinario, perinde valeat ac si expressus fuisset verus vacandi modus.doct.in c.quamuis de rescrip.in vj.

Adhæc obstante indulto R. domino Cardinali Papa non intendebat, nec volebat conferre, imo fuit circũuẽtus. vt dicit in simili Bal.in c.cum olim de re iudic. Et sic non valuit collatio Papæ, vnde valebit collatio ordinarij, quæ per Papam fuit confirmata, per illam clausulam perinde valere. Quare concludo collationem ordinarij valere non obstantibus deductis in contrarium. Et ita subscripsi.

De subreptitiis collationibus & prouisionibus.

Semble aux soubscripts la collation, [videtur subscriptis collationem,] factam Raymundo de Monte Valenti non valere, tùm quòd sit subreptitia & obreptitia. Et subreptio in beneficialibus vitiat ipso iure prouisionẽ. c.ad audientiam. 2. & Panorm.in cap.cæterum. & cap.super literis. de rescript.

Nempe in literis suæ prouisionis ipse Raymondus asserit se esse in decimo suæ ætatis anno constitutum, hoc tamen falso, cùm tempore impetrationis non haberet nouem annos, vt patet per instrumentum matrimonij in quo continetur, quo anno matrimonium contractum fuit, quia ante matrimonium non poterat legitimè nasci. Et tempore impetrationis beneficij non erant decem anni elapsi à die contracti matrimonij. Ergo hic Raymondus non potuit esse in decimo anno constitutus.

Et ideò ista falsitas expressa in literis vitiat omnino Papæ prouisionẽ. d.c.super literis. nam mendax peccator carere debet impetratis.c.sedes. & c. ex tenore.de rescript.

Imò subreptio dolosa vitiat omnia in literis contenta, & dolus præsumitur ex suggestione falsi. cap. super literis. vbi Panorm. in primo not. de rescript.

Nec obest quod in literis dicatur in decimo anno seu circa, quia illa dictio circa, breue tẽpus significat.c.continebatur. & c.attestationes.de despons. impuber. vbi glo. dicit non posse extendi vltra sex menses. & Hostien. ibi tres dies significare firmat: sed esse arbitrariũ firmat Archid. in c. j.col. ij. post glo. ibi de offic.ordin. in vj. sed iudex de tempore breuissimo arbitrari debet, & de paucis diebus. Guid.Papæ.singul. ccccxxxvj. in decis. circa. &c. Sic consuluit expressè Alex.consi.lxxx. quoniam. col.v.nu. 15. in v.volum. & consil.lxxxij. in causa. in fin. in vij. vol.

Nam ista dictio circa incertum tẽpus significat, vt dictum testis sic deponentis non valeat, plenè scribit Guid. Pap. in decis. ccxc. libello. Panorm. in c.fi. ij. not. de desponsa. impub. Alexan. consil. xxix. clarissimè. col. v. nu. 12. in vij. vol. Angel. consil.cxxvij. visis petione & responsione.

Item cùm ætas vera sit exprimenda in rescripto dnc.in c.super inordinata. de præb.Nam difficiliùs concedit Papa iuniori quàm maiori, & illa quæ difficiliorem reddunt pontificem sunt exprimenda, alioqui gratia est nulla.c.postulasti. ibi de leui non concessissemus. de rescrip.

Igitur hic falsam ætatem expresit, cùm non haberet annum nouum dicit se esse in decimo, seu circa. Certè tam illa falsa expressio, quàm subreptio vitiant gratiam, ob id vacauit beneficium per mortem, ideo ordinarius iure contulit.

RESP.

RESP. LXXIIII.

De commendatario.

Commendatarius intra annũ promoueri tenetur.

Ubiis sequentibus sic puto respondendum.

Si secularis habeat prioratum cui cura imminet animarum in commẽdam tenetur promoueri, etiam intra annum.per cle.ne in agro. §. cæterum.de statu monach. vbi dicit qui prioratus habuerint vel commissi eis aut collati fuerint: sed illi quibus sit commenda habent illos prioratus, ergo tenentur promoueri, etiam quia illis commissi sunt. Et ita loquitur etiam c. licet canon. de elect. vbi dicit cui commissa fuerit ecclesia parrochialis cõmittitur etiam per commendam, ergo tenetur promoueri.

Item is qui habet, in titulum tenetur promoueri.d. c. licet. fortius & is qui habet in commẽdam, cum fortius ius habeat is qui titulum habet. c.nemo. de elect. in vj. Et tamen is qui habet titulum priuatur si non promoueatur intra annum, fortius & is qui non tantum iuris habet.

Præterea quamuis Papa dispenset vt secularis habeat prioratum regularem, tamen dispensare non videtur ad alia accessoria non consequutiua nec necessaria, secus si sint accessoria necessaria. per glo.ioc.quia in tantum.de præben.Fel.in c.postulasti.col.xij.& seq.de rescrip.

Item si Papa dispẽsat cum minore vt habeat beneficium curatum videtur secum dispensare vt non teneatur promoueri intra annum, quia hoc est necessarium: sed quando erit ætatis legitimæ tenebitur promoueri, alias priuatur. c. cum ex eo. vbi doct.de elect.in vj.Bonif. vital.in cl.ne in agro. §.cæterum.col.vl.de statu monach.sic & licet Papa videatur cum isto seculari dispensasse, vt possit habere prioratum regularem, tamen voluit vt ipse obtineret illum prioratum, secundum ius, & prout ius disponit,& sic quod intra annum promoueretur vt alij.

Vicariatus tenor quomodo sit cõcipiendus.

Secunda quæstio est an per ista verba censeatur constitutus vicarius generalis ad conferendum, vt si episcopus dicat nostrum procuratorem & vicarium generalem fecimus & constituimus, ac damus potestatem conferendi omnia, & singula beneficia, dignitates.&c. Respondeo istam constitutionem valere per text. in c. fi. de offic. vica. in vj. vbi duo sunt requisita: primum, quòd vicarius sit generalis, vt est iste, declarat Panor.& alij in c. ex parte.j. col.ij.de offic.deleg.

Secundum, quòd specialiter sit ei data potestas conferendi. Nam quamuis esset generaliter constitutus, tamen beneficia conferre non posset, cum in generali concessione non veniant ea quæ verisimiliter quis non esset concessurus, nec etiam donatio. d. c. fi. sed collatio est donatio ergo illa non venit. c.relatum.de præb.

Non refragatur quod non sit constitutus in spiritualibus & temporalibus. Et sic non valet per ea quæ consuluit Socin.consil.cclx.in causa manuten. col.xj. in ij. vol. quia respondeo quod sufficit vt sit generaliter constitutus, & tunc censetur & in temporalibus & in spiritualibus constitutus, quia tantum operatur genus in suo genere, quantũ species in sua specie. l.si duo ff. de administ. tutor. Et sic est dicere generalem constituo vicarium, ac si diceretur, & in temporalibus & spiritualibus volens dicere, quod si constitueret vicarium in spiritualibus cui daret potestatem conferendi, quod non valeret, quia non est generaliter constitutus. facit quod not. Panor. in c.fi.de concess. præb. quod patronus si abesse debeat poterit constituere procuratorem generalem cum potestate præsentandi. Et potest is procurator generalis præsentare & conferre, etiam si non sit datus ad spiritualia quæ laicus non potest habere. c.causam quę.de præscri. sic dicemus in isto vicario vt censeatur esse generaliter constitutus, licet non sit expressum in spiritualibus & temporalibus.

Clausula in mãdatis apposita dũmodo electiuis electiua & prioratus, &c. vitiat mandatum.

Tertia quæstio est an ista clausula in mandato regulari apposita dummodo electiuis electiua, electiuum & prioratus, vel alia dignitas conuentualis non existat vitiet mandatum. Respondeo quod sic, quia non seruatur forma in Concordatis descripta, in qua non excipitur nisi electiuum beneficium, hic vltra excipitur videlicet conuentuale, ergo prima non est seruata. Et quia hoc mãdatum non est generale, vt debet esse. Nam non excipitur nisi electiuum in Concord. & hic eximitur prioratus & dignitas conuentualis. Et sic fuit reprobatum in hoc senatu mandatum, & in mente curiæ retentum non valere deinceps mandata, quæ illas clausulas habebunt.

Nec obest quod in ecclesia non sit aliquis prioratus vel dignitas conuentualis, quia sat esse, postquam non erat aliqua conuentualis non debebat exprimi quod erat superfluum. Nam sic exprimendo mandatum, non est secundum formam, ergo non valet, nec est generale ob id reprobatum, vt scripsi in forma mandati in Concord.

Insinuatio mãdati an valeat si non fuerint insinuatæ literæ executoriales.

Quartò, quæritur si valeat insinuatio mandati, etiamsi non fuerint insinuatę literæ executoriales, respondeo insinuationem valere, quia non reperitur iure cautum, quod literæ executoriales sint præsentandæ quando mandatum est de prouidendo, secus si de compellendo, vt plenè scripsi in glo. præsentes. in form. mand. & non credo arestum fuisse latum in contrarium, nisi alia ratio in processu fuisset descripta: sed non ea solum ratione quod mandatarius executoriales literas non præsentasset. Nempe ob hoc non vitiatur mandati præsentatio, vt etiam firmat Gomes. in tract. mand. in forma. 8. plenè de hac insinuatione scripsi in tract. nominatio. q. xiiij.

Executor non potest cõferre post sex menses virtute mãdato.

Quintò collatio mandatario facta ab executore post sex menses, & sic postquam deuolutio erat facta ad alium Episcopum non grauatũ non valet, quia is ad quem erat deuoluta collatio, non erat grauatus. clem. si de beneficio. de preben. ergo non poterat conferri beneficium sub sua collatione.

Item

Item executores possunt conferre quandiu alij recusant, differunt vel negligentes sunt, vt patet in forma literarum executor. sed post sex menses collator ordinarius non potest cōferre. c. ij. de conceß. præbend. ergo nec executor, & negligentia arbitrio boni viri relinquitur si intra sex menses non conferat, non tenetur executor expectare totum labi tempus. c. si clericus. de præben. in vj.

Nec obest quod executori non est præstitutum tempus, verum est quādo data est ei potestas conferendi beneficia, ad cuiuscūque collationem pertinentia. glo. & doct. in d. cle. si de beneficio. quod non fuit hîc: & ideo non poterat ea conferre beneficia nisi quando Episcopus, vel collator grauatus potest, vel quādo est collatio deuoluta ad Papam, vt dixi in glo. sex menses. in §. j. de regia ad prælat. nominatio. faciend.

Falsa qualitas beneficij facta in impetratione aliquando non vitiat.

Vltimò non videtur quod impetratio Papæ annullari debeat licet is impetrans dixerit beneficium esse sub patronatu laicorum, licet non sit. Nempe timens beneficium sic esse, hoc expreßit: ideo illa expreßio non nocet, quia expreßio quæ non debebat fieri si fiat non vitiat. test. Felin. in c. in nostra. de rescrip. nēpe oportet quod impetrās faciat mētionem de patronatu laicorū: aliàs non valebit impetratio ne laici retrahantur à fundationibus, in dubio non intendit illis patronis Papa derogare, nisi hoc exprimat. c. decernimus. xvj. q. vij. quamobrem facilius conceßisset Papa si non fuisset sub patronatu laicorum: ergo illud non debet exprimi. vt plenè scripsi in verbo pro expreßis. in forma mand. in Concord. igitur Papæ impetratio valet, & tenet: & sic breui concludo, & me subscripsi.

Resignans præbēdā retentis sibi fructib⁹ præbenda.

Resignationem canonicatus & præbendæ Ecclesiæ Baiocen. coram summo Pontifice factam, salua tamen correctione, arbitror validam esse: & pensionem ac collationem post mortem Francisci Dampierre factam de dicta præbenda, quam iam Papa contulerat non valere, vel si fuerit collata per mortem Ioānis collatio valet: sed is cui fuit facta collatio tenetur ad pensionem à Papa impositam, quia pensio à Papa imposita beneficio est realis, inhærens beneficio, ob id ad quoscunque transit ad quos & beneficium: & istud quia notorium, non probo.

Secundò non consideratur præiudicium huius nouiter prouisi, qui non erat tempore resignationis, sed res, id est beneficium transit cum suo onere, & consideratur tantùm ne resignans patiatur dispendium, propter suam resignationem, quod subiret, si hic prouisus de nouo non teneretur ad pensionem.

Tertiò in certis non est opus coniecturis, & dicere quod non est verisimile Papam cōcedere voluisse in præiudicium successorum, est venire contra literas Papæ in quibus reseruat fructus ad vitā Francisci resignantis: & ideo voluntas Papæ est, vt quandiu viuet resignans, etiam si ad mille manus veniret beneficium, quòd semper pensio debeatur isti resignanti, ne dispendium patiatur.

Quartò non obest mendacium prætensum, quorum fructus non excedunt summam xxiiij. ducatorum auri de camera licet excedant, quia consuetudo Franciæ exprimendi illum valorem excusat, etiam in conscientia sciente Papa, & tolerante imo æquum est quod iste resignans habeat fructus sibi aßignatos, & alter distributiones, quæ licet nō veniant fructuū nomine, tamen sufficiet habenti præbēdam oneratam, si illas percipiat: nempe ita ei concessum est, nec audiri debet volens accipere præbendam & lucrum, & onus velit recusare: nam liberum erit ei dictas distributiones lucrari, si diuinis intersit: & si impetrans præbendam expreßisset non exceßisse summam xxiiij. ducatorum, valuisset impetratio, fortius si non expreßit de fructibus nisi dictam summam.

Mendaciū in impetratione quod beneficium non excedit summam xxiiij. ducatorum nō vitiat prouisionem.

RESP. LXXV.

De Regiis nominationibus, & quando sunt expedienda.

Nominatio regis debet expediri intra sex menses.

Ex nominauit ad prioratum de Carlario diœcesis Lemouicensis d. Antonium Mouhon, qui intra annum non expediuit suam nominationem, ob id ex edicto Regio non potest post sex menses iuuari illa nominatione. Iterum Rex nominauit eundem de Mouhon ad eundem prioratum, & fuerunt bullæ expeditæ postea eo die quo bullæ Romæ fuerunt expeditæ Rex nominauit Franciscum de las Tours, vter istorum ius habeat: breui respondeo, fratrem Antonium Mouhon qui est primus, & in beneficiis ius ex data metimur. c. eam te. de rescript. ca. si eo tempore. c. duobus. illo titu. in vj. sed hic Mouhon est primus tam in prima prouisione quàm in secūda, ergo præferri debet aliis quibuscunque.

Secunda prouisio nō requirit expressionem primæ quæ fuerat nulla.

Nec refragatur quod non est facta mentio in secunda prouisione de prima Regis nominatione, seu du placet: ergo secunda prouisio est subreptitia. Respondeo vbicunque primæ literæ sunt nullæ, vel elidi per exceptionem possunt non impediunt impetrationem secundarum, & secundæ valent non facta mentione priorum. c. ex tenore. & c. in nostra. vbi glo. & Dec. de rescript. sed primum placet erat nullum ex Regis Edicto: ergo de eo non erat facienda mentio, quia non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum, per regul. iur.

Item non est facienda mentio de eo quod induceret principem ad facilius concedendum, sed de eo quod difficilius. c. ad lites. ca. postulasti & c. super literis. de rescrip. Felin. in c. in nostra. ibidem. sed Princeps facilius conceßisset, secundū placet ei cui prius conceßit, quia variare abhorret: ergo de illo non erat facienda mentio, diuersum foret si alium nominasset: in secundo placet, tunc facienda esset mentio primi beneplaciti, quia tunc variat, & non intendit ius alterius tollere. c. quamuis. de rescript. in vj.

Præterea nullum ius prætendere potest d. Franciscus de las Tours, quia non vacabat beneficium,

tempore quo impetrauit: nam ſi non valebat reſignatio reſignans habebat ſemper beneficium.ca. quod in dubiis.& c.ſi.de reount. Maximè quando adiicitur illa clauſula non aliter, nec alias, nec alio modo, vt quando fit reſignatio in fauorem, tunc illa reſignatio eſt conditionalis: & faciunt illa verba, vt nil videatur actum niſi ſeruetur id de quo conuentum eſt.allegat Bald.in l.ſi quidem. C.de excep.Iaſ.in conſi.clxij.in cauſa. col.iiij.nume.5.in ij.vol.ſed iſta reſignatio in fauorem Mouhon facta erat ſi non valebat, nil actum videbatur de dicta reſignatione: ergo impetrans nil iuris habere videtur: etiam ſi d.Mouhon ius non haberet, qui tamen plenum ius habet.

Nec poteſt prætendi aliqua intruſio in eo qui habet titulum, ab eo qui ius conferendi habet: vt eſt Papa. Felin.in ca.in noſtra.de reſcript.ſed d. Mouhon habebat primam collationem à Papa, etiam cum beneplacito Regis, ergo titulum habebat, licet non eſſet facta mentio de illo Regis beneplacito: & quamuis collatio facta ſpreto patrono ſit nulla. c.decernimus.xvj.q.vj.tamen hoc eſt verum ſi patronus cõqueratur.c.illud. de iure patron.igitur ſi prouiſus interim accipiat poſſeſsionem ex illa prouiſione non erit intruſus, quia titulum habet.

Igitur non requirebatur productio reuocationis primæ expeditionis, quia poteſt quis pluribus iuuari titulis.c.poſt electionem.de conceſ.præben. ob id nil facit reuocatio, quia prima expeditio etiam nulla nil nocet ſequenti prouiſioni, cum beneplacito Regis facta, vnde mihi videtur non eſſe ſuper his inſiſtendum, & poteſt renuntiare illi reuocationi, ſi bonum ſibi videatur poſtquam eſt primus in ſecunda prouiſione.

Et per prædicta d.Mouhon verus dicitur prouiſus & canonicè cum etiam ſit diſpenſatus de ætate & aliis, vt in ſua bulla legi poteſt, quare concludo ad eum ſpectare prioratum, de quo agitur, & alterum impetrantem nil iuris habere. Ideo hoc anno 1545. ſubſcripſi in mẽſe Ianuario Pariſ.

RESP. LXXVI.

Subdiaconus diſpenſatus ad matrimonium contrahendum.

Alia eſt quæſtio de Subdiacono diſpenſato ad matrimoniũ.

Papa diſpenſauit vt Subdiaconus matrimoniũ contraheret, quia nobilis ex antiqua familia & nobilitate propter conſeruationem familiæ: & quia ſuaſionibus genitoris hoc fuit factum, quæſitum fuit an talis diſpenſatio non obſtante voto valeat. Reſpondeo quod ſic, nam Martinus Papa in ſubdiaconatu diſpenſauit.c. lector.xxxiiij.diſtinct.vbi glo.& doct.

Votum caſtitatis in Subdiacono an impediat diſpenſationem matrimonij.

Item ordo Subdiaconatus non connumeratur in ſacris ordinibus.c.à multis.de ætat.& qualita.

Item in voto continentiæ Papa diſponit, quòd qui vouit ſimpliciter caſtitatem ſi poſtea contrahat valeat matrimonium. c.rurſus.qui clerici vel vouen. & illi qui vouit ſimpliciter caſtitatem datur facultas matrimonium contrahendi, quando de incontinentia timetur.c.veniens qui cler.vel vouen.ſic & in voto ſolemni poteſt diſpẽſare cùm omne votum æqualiter obliget apud Deum. d.c. rurſus. & quamuis votum ſit iuris diuini ipſa tamen ſolemnitas eſt iuris poſitiui.cap.j.de voto. & poſtquam Papa diſponit quod qui vouit contrahere poſsit.d.c.veniens.à fortiori poterit Papa diſpenſare, cum vno: & ſic cum hoc nobili Frãciſco de la Porte ex cauſis prædictis: nam exiſtens in ſacris non eſt prohibitus nubere, de iure diuino & Græci adhuc contrahunt.ca.Nycena.xxxj.diſt.& in veteri lege ſacerdotes vxores habebãt.c.tenere.ibi ergo ſuper his quæ poſtea fuerunt inducta Papa diſpenſabit, nec continentia eſt de ſubſtantia ordinis. Innocen.in c.placet.de conuerſ.coniugat. ca.cum olim.eodem.

RESP. LXXVII.

An commendatarius poßit beneficia conferre.

Tam ob ſubitum nuntij diſceſſum, quàm aliis obrutus negotiis breui agere cogor: ideo primæ quæſtioni reſpondeo, qua quæritur an Abbas commendatarius beneficia conferre poſsit: & videtur ſine dubio quod poſsit, quia commendatarius Abbatiæ cenſetur verus Abbas. Barb.conſil.ij.ſ pientet.col. vlt. in ij.volumi.nam commenda cenſetur canonicus titulus. c.dudum. ij.de elect.ſcripſi in tract.de pacifi.poſſeſ. in num. 36.cum ſeq.in Concordat.Franciæ quando commenda eſt ad vitam, ſecus ſi ad tempus. cap.nemo deinceps.de elect.in vj.& quod Abbas poſsit conferre.probat tex.in c.fin.de inſtitut. niſi conſuetudo vel fundatio contrarium habeat.Panot.in cap. cum Eccleſia Vulretana.nu.9.de elect.& in ca.ea noſcitur.de his quæ fiunt à præl.Ioan.de Selua in tract.de benefic.in ij.parte.q.xxij.& hoc poteſt facere ſine cõſenſu monachorum. c.nullam.xviij. q. ij.niſi in fundatione contrarium cautum ſit, vel ex conſuetudine aliud fuerit ſeruatum.

Commẽdatarius an beneficia cõferre poſſit.

Item ſecunda quæſtio non videtur habere magnam difficultatem quin prædictus Abbas poſsit conferre beneficia, licet cõſtituerit vicarium, quia io totum poteſt eum deſtituere: ergo & in partẽ, vt in ſimili dicitur. in c.paſtoralis. §.item cum totum.de offic.deleg.& conferendo videtur reuocare poteſtatem datam vicario in illo caſu quod poteſt facere, quia maiorem poteſtatem ſibi retinet quàm concedat.c.dudum.de præben.in vj.

Vicario cõſtituto an Abas cõmendatarius poſsit conferre

Tertia quæſtio eſt ſi in Abbatia ſint tria vel quatuor ſecularia & octo regularia an debeant iungi, vt faciant decem, & Abbas poſtea poſsit grauari? Reſpondeo quod ſic, quia qui habet decem beneficia ad collationem ſuam, poteſt grauari vno mandato.§.j. de colla.in Concord. ſed illẽ qui habet ſecularia & regularia ſimul dicitur habere decem: ergo grauari poterit, quia regularia dicuntur beneficia, etiam ſecularia, quare poterit grauari, vt ſcripſi in gloſ.Concorda.in verbo

Mãdatum an poſſit dirigi ei qui quidẽ decem habet beneficia ſed quæ partim ſunt ſecularia partim regularia.

quinqua

quinquaginta.& in verbo duobus.d.§.j.

Commendatarius mandato gratiæ tur.

Quarta quæstio est an mandatario debeatur beneficium vacans ad collationem istius Abbatis commendatarij spectans: & nemo dubitaret quin debeatur si tamē beneficium vacauerit post mensem à die præsentationis,& insinuationis sui mandati,antè non debetur ,etiamsi vacet per resignationem , vel alias,vt habetur in forma mandati Apostolici:& ibi plenius scripsi in glossis,quæ possunt videri,si hæc non satisfaciant.

RESP. LXXVIII.

De præsentatione.

Præsentatio vnius de familia secundum fundationem.

Ilis verbis fundationis sequentibus, videlicet præbenda confertur duobus præbendariis clericis,seu presbyteris de genere & parentela dictorum fundatorum , si eis bonum videatur,&c. videtur Ioannem de la Pierre ex genere fundatoris procreatum rectè institutum,quia conueniunt verba fundationis illi , ergo & eius dispositio. per tex.in l.iiij.§.totiens.de damno infect. ff.& aliis extraneis non conueniunt verba fundationis , ergo in ipsis nequeunt sibi locū vendicare verba fundationis.dicit tex.in c.indemnitatibus. §.supradicta. de elect.in vj. nam patronus potest in creatione beneficij apponere onus vt præsentet ille qui est de genere.per c.eum dilectus. de consuetud.& c. Abbate.de verbo.signifi.Geminia. per illum tex.in c.cum in Ecclesia vlt.not.de præbend.in vj.Card. consi.xj.quædam societas.refert & sequitur Felin.in tract.quando literæ Apostolicæ.versic.corroborari.

Imo fortius,dicit glo.in c.hortamur.lxxj.distin. quod laicus etiam citra fundationem non debet præsentare extraneum,quando reperitur idoneus: & hic reperiebatur idoneus Ioannes de Petra, ergo alius non potuit præsentari : & hoc sequitur, ibi Alex.refert Curtius,in suo tract.iuris patrona. in verbo honorificum.q.xviij.dicit etiam glo.in c. neminem.lxx.distinct.quod potius sunt instituendi illi clerici,de quorum bonis est fundata Ecclesia,quàm extranei,ergo Ioannes de Petra erit præferendus, cum ex bonis suorum prædecessorum fuerit fundatum illud beneficium,vnde dicit Curtius in d.tract.de iure patronat.in verbo honorificum.q.xviij.quod si duo sunt præsentati & vnus illorum sit de familia,quod ille debet præferri licet alter sit magis idoneus. not.in c.constitutis. de

Septennium sufficit ad beneficium simplex obtinendum.

appel. & sic non potest obijci isti Ioanni de Petra quod non sit maior octo annis,quia habens septem annos est capax primæ tonsuræ.c.fi. de temporib. ordinand. in vj. ergo etiam erit capax beneficij simplicis.c.super inordinata.de præben. & sic erit capax ad istud beneficium, cum non sit curatum, sed simplex & quoddam legatum pium.

Fundatio vnius præbende vt duobus conferatur.

Necobstant verba fundationis posita ibi conferetur duobus præbendariis clericis , seu presbyteris de genere & parētela dictorū fundatorū si eis bonū videatur,quia multipliciter possunt intelligi. Primò quod conferatur duobus si bonum videatur,vel vni ne diuidatur præbenda. per c.maioribus.de præbend.sed parum conuenit hic intellectus,cùm fundatio exigat duos, quia vnus vix esset par oneri imposito.

Secundò,potest intelligi quod præbenda conferatur duobus clericis de genere si bonū eis præsentatis videatur,scilicet si hi de genere velint acceptare præsentationem factam per fundatores.

Tertiò,potest intelligi , quod illi duo præsentandi sint de genere, si bonum videatur patronis, alioqui saltem requiritur quod vnus tantum sit de genere si inueniatur.

Quartò,potest intelligi quod conferatur clericis,seu presbyteris,si bonum eis videatur,videlicet conferre vel præsentare, presbyteros aut clericos simplices.

Genus & parentela quomodo accipiēda.

Quintò,quod conferatur illis de genere & parentela,si bonum videatur, videlicet quod sint de genere, vel parentela:nam illi dicuntur de genere qui ex linea masculina descēdunt.l.j.in fi.ff.de iure immunita.& l.j.de probat.Barba.in repetitio. l.cū acutissimi.col.50. C.de fideicommis.ideo dicitur in fundatione conferatur illis de genere , id est agnatis descendentibus ex linea masculina, verum quia poterant deficere,ideo dicit de genere & parentela : nam parentela cum à verbo parente descendat vtrumque sexum significat, videlicet tam agnatos quàm cognatos : & sic vult dicere quod conferatur agnatis vel cognatis si bonum videatur,videlicet conferre vel agnatis vel cognatis, & ita eligere ex linea masculina vel fœminina,reliquit in dispositione fundatoris , & patroni, & iste videtur verus sensus.

Vltimò,potest intelligi si bonum eis videatur, quod sint de parentela vel non : & hic intellectus ex verbis fundationis reprobatur , dum dicitur in fundatione conferetur duobus præbendariis clericis,seu presbyteris de genere:ergo aliis non existentibus de genere,vel parentela non potest conferri,quia de illis de genere dicit : ergo de extraneis oegar debere intelligi, cùm de vno præcipiat de alio negare videatur. c.nónne. de præsumpt.l. cum prætor.ff.de iudic.

Item non est verisimile quod quis statim se corrigat.l.non ad ea.ff.de condict.& demonstr.& hic dicit illos de parentela præsentandos : ergo statim non dicet si bonum videatur,quia nemo vnquam carnem suam odio præsumitur habere. ca.non existimemus.xiij.q.ij.

Præterea videtur importat arbitrium boni viri.Bart.in extr.ad reprimendum.quomod.in læsæ maiest.crimi.in glo.videbitur : nam in dubio verba debent intelligi secundum arbitrium boni viri, & non secundum liberam voluntatem. Alex. cōsi. lviij.in fi.vol.iij.sed bono viro non videretur bonum,vt consanguineus quādiu est idoneus repelleretur & alius extraneus admitteretur , hoc non inuenit bonum sanctus Augustinus,vt asserit.in c. quicunque.xvij.q.iiij.nec est bonum sumere panem filiorum ex fundatione , & date canibus & exteris,vt habetur in Euangelio : nam cæteris paribus quis suos debet præferre consanguineos.glo.

notab.in c.j.de cohabit.cleric. & c.omnino.xxxj. distinct. ca.studeat.50.distinct. ex his ergo patet Ioannem de la Pierre esse præferendum aliis præsentatis. Nec obstat quod alterius vicibus debet fieri præsentatio, & potest esse quod præsentatus à tutore Ioanne de la Ligne tite est præsentatus, & institutus forte, quia d.de la Ligne erat in rursuo præsentandi, quod potest cognosci si alter vltimò præsentauit, etsi noluerit præsentare, etiam eidem computatur, quia paria sunt posse præsentare, aut nolle.regul.in iure ciuili. ff.de regul.iur.ac si præsentasset, quia quando per me stat mihi est imputandum.

Præsentan di ius duobus competens.

Nec obstat præsentatio facta per Katerinam de persona Claudij Maysonetes: quia etiam non est de genere: ergo non valuit, quare potuit variare etiam post institutionem, quoniam sua prima præsentatio erat nulla, vt pote facta contra fundationem, secus quando præsentatio non esset nulla, tunc post institutionem non potest patronus laicus variare.c.cum autem.cap.quod autem.& cap. pastoralis.& ibidem doct.de iure patron.facit tex. in c.cum Bertoldus.de re iudicat. vbi præsentatus post institutionem primi præfertur, & intra permittunt facilius variationem, quando actus est nullus, quia si fit validus.per cap.nosti.de elect. Ioan Andr.in d.c.quod autem.& c.cum autem.

Variatio in præsentādo permittitur quando prima præsentatio erat nulla.

Et sic postquam is qui est de genere debet præsentari siue sit clericus siue presbyter: & is Ioannes de Petra est clericus licet non sit minor viij.annorum, tamen est habilis, postquam est tonsuratus: & hoc non dicitur beneficium curatum, sed simplex, ad quod est habilis tonsuratus, vt supra dixi: & per hoc concludo Ioannem de Petra obtinere debere tam in possessorio quàm in petitorio. Et in fidem præmissorum me subscripsi salua correctione melius sentientis.

RESP. LXXIX.

De præsentatione alia quæstio.

Patronorū diuersæ præsentationes & totidem institutiones, deinde Papæ prouisio, postremò etiam deuolutū.

F fai presupposé qu'est que des cinq patrons laiz les vois sans appeller les deux, ont presenté Ican. Les deux sans appeller les trois ont presenté Pierre, & tous deux ont esté instituts par l'Euesque. Apres laquelle institution le presente à la maieur partie, a nouelle prouision de nostre sainct Pere le Pape, apres laquelle & le temps de quatre mois d[...] aux patrons laiz expiré vn quidam a deuo[...] de l'Euesque. [Facto præsupposito, quod e[...] de quinque patronis laicis, tres non appellando d[...]os, præsentarunt Ioannem. Duo vero, non ap[...]ellando tres, præsentauerunt Petrum, & ambo p[...]er Episcopum instituti fuerunt. Postquam institutionem præsentatus à maiori parte, nouam prou[...]isionem habent à sanctissimo Patre nostro Papa: post hanc verò, & tempus quatuor mensium elapsum, patronis laicis datū, quidā deuolutum ab Episcopo habuit] *La question est* [Quæstio est] quis sit iure præferendus: *& semble que* [Et videtur quòd] prouisus à Papa ad maiorē patronorum præsentationem: nam præsentatus à maiori parte, & postea institutus, est præferendus. ca.quoniam. ca.vlt.de iure patronat.sed hic est à maiori parte præsentatus, ergo omnibus præferendus.

Item de iure Papa potest derogare iuri patronatus laicorum.doct.in ca.ij.de præbend.in vj.Felin.in c.in nostra.de rescript.c.cum Bertoldus.col. v.de re iudic.tamen noo vult derogare, vt patet in regul cancel.& etiam in hoc regno consuetudo obest ei, vnde collatio ab eo facta intra quatuor menses prosequente patrono annullatur. c.decernimus.xvj.q.vij.ergo si patroni non conquerantur valebit collatio etiam Episcopi. Panor.in ca.cum ex officij.in fi.de præscrip.Aufre. in decis.Thol.q. cvij.de Rota decis.dxxviij.nota infra tempus, in antiquior.

Papæ prouisio de beneficio patronato intra quatuor menses.

Igitur in hoc casu non est dubitandum quin collatio facta à Papa insequens maioris partis patronorum co[...]sensum valeat, tum quod ab ordinario valuisset, tum etiam quod contulerit ad vitandum controuersias patronorum, & hoc expresso in sua promissione, iuxta cap.j.& ij.de iure patronat.

Nec refragatur quod intra tempus da[...]um laicis Papa non debuerat conferre, verum est alteri, quàm præsentato, sed præsentato à maiori parte potuit, cum Episcopus potuerit, vt supra dictum extitit, & in fauorem patronorum hoc est institutum.c.in.de iure patron.ergo si patroni, seu maior pars consenserit valebit prouisio, quia quod maior pars efficit perinde habetur, ac si omnes egerint.l.quod maior.ff.ad municipal. Si omnes præsentassent non esset dubium, nec etiam si maior pars per prædicta.

Item Papa concurrit cum quolibet ordinario. cap.ij.de præbend.in vj.& cap.si à sede ibidem: ergo potuit conferre siue in vim nouæ prouisionis, siue in vim literarum perinde valere: & poterunt bullæ nouæ prouisionis expediri ponendo clausulam, attēto, quod hic est præsentatus à maiori parte patronorum, ad vitandum discordiam, & rixas patronorum: & vt celerius prouideatur Ecclesiæ, isti conferimus, ac gratificando eidem prouidemus volentes istum à minori parte præsentatum anteferri de nostra certa scientia & potestatis plenitudine, volentes etiam quod ista prouisio valeat perinde ac si ab omnibus patronis consentientibus, isti facta fuisset: & aliæ clausulæ solitæ. Et pergerem pluribus probare, nisi inuenirem hunc præsentatum à maiori parte, esse omni iure fundatum, & liquidò constare, ob id tanquam sit notorium. Tantum subscripsi.

RESP

RESP. LXXX.

De procuratore constituto à matre ad lites motas & mouendas metu an pro filio censeatur esse procurator.

Roposita mihi fuit talis quæstio, mater in causa quadam constituit procuratorem suum ad lites motas & mouendas, & ad præsentandum quæcunque rescripta, ac literas impetratas, vel impetrandas: nunc filius impetrat rescriptum nomine matris quod tradit procuratori, qui bona fide ductus præsentat nomine matris. Primò quæro an censeatur constitutus ad hoc. Secundò si eas præsentauerit nomine matris, si postea mater non ratificet, & contra d. procuratorem agatur possit nominare filium cuius mandato præsentauit. Tertiò an excusetur si filius cuius mandato præsentauit refundat expensas & damna. Quartò an illa præsentatio literarum noceat constituenti.

Ad primum quæsitum videtur quod censeatur constitutus per illam clausulam generalem quascunque literas impetratas, vel impetrandas, cùm loquatur generaliter debet generaliter intelligi. l. j. §. generaliter. ff. de legat. præstand.

Secundò, videtur constitutus ad omnia rescripta impetranda, ergo ad istud potissimè cum sit nomine matris.

Tertiò, cum filius & pater sint vna persona. l. fi. C. de impub. & pars viscerum matris.

Quartò, tantum valet mādatum generale cum libera quantum speciale. l. procurator cui libera. ff. de procurat.

Contrarium arbitror, quod non censeatur nisi constitutus ad præsentandum literas impetratas à se, & non ab alio, tum primo, quia actus agentium non debēt operari vltra intentionem. l. non omnis. ff. si certum petat.

Tum secundò quia mandatum non extenditur ad illa de quibus non est dictum in constitutione: nec cogitatum. l. cum Aquiliana. ff. de transact. l. mater. ff. de inofficio. testam.

Mater pro filio procuratorem nō potest constituere. Tertio, mater non potuit constituere procuratorem pro filio, cùm non habeat in potestate. §. fœminæ inst. de adopt.

Imò licet coniuncta persona possit agere pro coniuncta. l. sed & hæc. ff. de procurat. tamen non potest constituere procuratorem pro ea, quia mandato domini & non alterius constituitur. l. j. ff. de procurat. etiam iudicis. Bar. & alij in l. j. quod falso tutor. auth. Ita expressè tenet Rota decisio. dclxxvij. in antiquis: ergo mater non potuit constituere procuratorem ad præsentandum rescripta impetranda per filium.

Nec obstat quod verba generalia sunt generaliter intelligenda, verum est in quantum continent, sed non vltra in illis contenta. not. in l. à procuratore. C. mand. sed constituendo generaliter in causa mea non videor constituere in tua, & sic nec mater constituendo videtur cogitasse de literis impetrandis contra seipsam per filium.

Nec obstat quod nomine matris fuerint impetratæ, quia non obstat si non ratificenr, quia licet coniuncta persona possit agere pro coniuncta. l. exigendi. C. de procurat. tamen requiritur quod postea coniuncta persona hæc ratum habeat. *Coniuncta persona quomodo pro coniuncta agat.* Specul. in titul. de appel. iiij. §. j. post princ. & Bart. in l. iij. §. j. ff. iudic solu. Hostien. & alij in c. ex parte decani. de rescrip. Iason & alij in d. l. exigendi. sed in casu proposito mater non habet ratam illam impetrationem minúsque ab eis sequuta, ergo non eidem obstabit, nec poterit coniunctus agere contra voluntatem eius pro quo agit. l. Pompo. ff. de procurat. Alex. in d. l. exigendi.

Nec obstat quod censeatur portio viscerum matris, quia esto sanè non ob hoc poterit matri præiudicare impetrando.

Nec me mouet quod tantum valeat generale mandatum cum libera, quantum speciale hoc intelligitur, quantum ad administrationem rerum domini, secus in his quæ sunt extra administrationem vt si dominum faciat incidere in pœnam. gl. not. in l. si quis iniquum. §. si quis procurator. ff. quod quisque. & ibi Alb. & Iason. & sic præsentando literas impetratas à filio nomine matris, cum ad hoc non dicatur constitutus dicitur falsus procurator: nam dicitur falsus licet habeat mandatum, sed non speciale ad illam causam requirentem illud. Bal. & alij in c. nonnulli. de rescript. Iason d. l. si quis iniquum. §. si procurator. col. ij. & l. licet. C. de procurat.

Consequens est vt malè fecerit præsentando literas, de quibus non habebat mandatum, & illudere partem ac iudicem contemnere, vt in simili dicitur in c. auditis. de procurat. ideo secūdo quæritur an pro hoc delicto possit nominare filium, vt pro eo suscipiat defensionem, videtur quod non, quia in delictis nō datur garandum, nec defensio, quia non habet necesse parere. c. Iulianus. xj. q. iij.

Contrarium est verum, quia etiam in delictis potest quis nominare dominum non vt eum defendat, sed vt à domino possit instrui de suis defensionibus. auth. qua in prouincia. vbi de coniugi oport.

Imo in leuibus excusatur mandatarius qui necesse habuit parere. l. liber homo. in ij. ff. ad leg. Aquil. velle enim non creditur qui obsequitur imperio patris vel domini. l. velle. ff. de regul. iur.

Et sic respondeo tertiæ quæstioni quod excusatur procurator in hoc casu si filius velit refundere expensas, & damna primò per regulam qua cauetur, quod quando mandatur illud quod erat simpliciter licitum, licet in illo casu illicitum esset, tamen excusatur mandatarius. glo. singul. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei vendic. Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur.

Item falsus tutor tenetur ad damna & interesse. l. nouissimè. ff. quod falso tuto. idem in rubrllius tituli. dicit Alber. in procuratore. ex mente illius edicti, tamen si dolo non fecerit non tenetur. l. j. & l. nouissimè. sed hic non fecit dolo: ergo non tenetur.

Item quando sunt plures vno soluente alij liberantur. d. l. nouissime, in fin, sed hic filius impetrans vult soluere: ergo eo soluente procurator liberabitur.

Procuratoris falsi gesta an noceant constituenti. Quartò, quæro an gesta ab ipso procuratore noceant constituenti. Breui respondeo, quod non, per tex. in l. licet. C. de procurat. vbi processus factus cum falso procuratore non valet. facit l. si is qui. ff. de eo qui pro tutor. Etiam si fuerit legitimum mandatum per iudicem. Bal. in l. j. per illum tex. & idem Pompo. ff. quod falso tutor. & Alber. in l. interdum illo titul. quia mandato domini non per sententiam constituitur. l. j. ff. de procurat. etiamsi iudex diceret se ratum habiturum, quod fiet cum tali procuratore etiam domino non præiudicat. l. cum procurator. ff. de noui oper. nuntiat.

Imò etiamsi verè esset constitutus, tamen non posset facere renuntiationes damnosas, vel domino præiudiciabiles, cum domini vtilitatem procurare debeat. Bart. in l. procurator cui libera. ff. de procurat. Bal. in l. si procurator. C. illo titul.

Item quia renuntiatio est species donationis & dilapidationis, quæ non censetur data etiam cum libera. l. filiusfamil. ff. de donat. & ibi Bart. sic consuluit Alex. consil. cxv. attentis. in v. volu.

Et licet in aliquibus posset præiudicare domino, tamen non quoad totam causam. Bart. & Ias. in l. vna. §. si procurator. ff. si quis ius dicenti non obtemper. sed hic renuntiauit possessorio: ergo non præiudicat. maximè quia Princeps eidē constituenti concessit, vt in possessorio adhuc posset venire, non obstante renuntiatione possessorij. Nam de iure hoc posset per doct. Anto. & Panor. in c. pastoralis. col. vj. de caus. possess. vbi dicunt quod in eadem instantia potest quis pluries suspendere possessorium, ante conclusionem in causa, saltem semel, renuntiando possessorio, potest venire ad petitorium, & postea iterum ad possessorium, non obstante renuntiatione, & in hoc omnes conueniunt, ideo hic licet ipsimet renuntiauerit possessorio, poterit tamen iterum redire: & sic d. procurator debebat per partem admitti, vt dicitur, & postea de iure venire non obstante etiam Principis rescripto.

RESP. LXXXI.

De præsentatione alia quæstio.

Vacans beneficium de Machault ad præsentationem Abbatis sancti Dionysij Remis spectans, defuncti tamē Archiepiscopus Remensis, in cuius diœcesi consistebat beneficium pleno iure ante sex menses cōtulit, posteà Papa, demum fuit Abbis creatus, & fuit facta præsentatio per quendam prætensum vicarium, & institutio, quænam collatio valeat? Respondeo, arbitrarer prouisionem Papæ præualere, tum quia voluit, & potuit, voluit quidem prouidere, vt apparet per suam prouisionem, potuit etiam, quia collationes omnium beneficiorum ad eum spectant. c. ij. & c. dudum. de præbend. in vj.

Prima collatio Episcopi ante sex menses datos patrono non valuit. ca. decernimus. xvj. q. vij. quia facta ante deuolutionem, & sic antequam haberet ius conferendi. c. nulla. & c. ex parte. de concessio. præbend. vnde collatio facta ante deuolutionem nullius est momenti, vt firmat Felin. & alij in cap. cùm ex officij. de præscrip. licet Panor. teneat ibi contra, sed primam opinionem tenuit Panormitan disputatio. incipiente Augetio, & ista est communis sententia, quam doctor. tradunt in c. statutum. de præbend. in vj.

Et sic cùm ista ordinarij collatio non valeat, valebit Papæ prouisio, etiam nō facta illius mentione. Licet Papa in non obstante soleat alterius inualidæ collationis facere mentionem, vt patet in bulla & doct. loquuntur. in c. causam. vbi Felin. de rescript. scripsi in praxi benefi. in forma. signa. & bullæ.

Non refragatur collationem ordinarij spreto patrono & eo non reclamante valere. Respondeo, hic reclamauit, quia vicarius eius præsentauit, & sic illa præsentatio est voluntatis patroni declaratio: ideo annullat collationem ordinarij.

Et si nulla sit præsentatio, tamen collatio non valebat in præiudiciū Papæ, qui semper intra sex menses prouidere poterat, quia semper plus iuris retinet quàm donet. c. duduum. de præbend. in vj. hoc probatur in c. nemo. de elect. in vj. vbi statuit neminem posse commendare beneficium, vltra sex menses. Papa tamen excluditur, quia ipse potest commendare & perpetuò, & ad tempus. ca. si gratiose. de rescript. in vj. iuncta glos.

Nec obest quod Papa erat præuentus per collationem ordinarij. Respondeo, non attenditur hic præuentio sicut in beneficiis debitis mandatariis & graduatis. per §. declarantes. de man. da. Aposto. in Concorda. quia in illis Papa præuentionem sibi retinuit, & non prælationem, secus est in aliis beneficiis, in quibus Papa & præuentionem & prælationem habet, sed hic agitur de prælatione, an præferatur collatio ordinarij collationi Papæ & certè sic propter prærogatiuam conferentis. c. si à sede. de præben. in vj. quia non poterat Episcopus id temporis conferre, & Papa sic, & de prælatione fuit iudicatum in hoc Senatu anno 1540. die 18. Februarij inter Ioannem de l'Orme appellantem, & Ioannem d'Orleans intimatum, vt dixi in d. §. declarantes. in verb. iure præuentionis. in Concord. de mandat. Apostol.

Et pro hac sententia facit ca. si tibi absenti. de præbend. in vj. vbi post collationem absenti factā, alius etiam legatus non potest alteri conferre, Papa tamen poterit vt firmat Perus. & alij multò fortius potuit conferre hic non obstante collatione inualida facta per ordinarium.

Nec potest dici sua prouisio subreptitia, eò quòd non fecit istius collationis mentionem, quia de collatione nulla & inualida facienda non est mentio. c. ex tenore. & c. causam. vbi doc. de rescri.

Etiam facta est mentio istius collationis in verbis generalibus bullæ, & in non obstante.

Et quamuis Episcopus habeat collationem beneficiorum

neficiorum suæ diœcesis. ca. omnes Basilicæ. xvj. quæst. vij. tamen non in præiudicium patronorum & aliorum collatorum, si qui sint & maximè in præiudicium Papæ.

Item Episcopus est in mala fide, quia sciens esse sub præsentatione Abbatis confert, apparet in illis verbis suę collationis cuius parrochialis præsentatio ad Abbatem sancti Dyonisij pertinet: ergo tan quam mala fide facta non valet. c. vigilanti. & c. fin. de præscript.

Et si dicatur quod nullus erat Abbas, quia defunctus. Respondeo debebat expectare sex menses intra quos eligi, & præfici poterat Abbas, & indultum à iure beneficium nemini est auferendum regula indultum & Episcopus Remens. conferendo aufert beneficium iuris, videlicet semestre datum Abbati ad præsentandum, & quia vacante Abbatiali sede Episcopus non potest beneficia conferre, sicut nec Episcopali sede vacante: vbi plenè omnes doctor.

Et si dicatur quod collatio ordinarij est fauorabilis, fateor: sed collatio Papæ est fauorabilissima, à qua emanat collatio ordinarij tanquam à fonte. c. cuncta per mundum. ix. quæst. iij. & propter vnumquodque tale & illud magis, authent. multò magis. C. de sacrosc. eccl. ipse Papa dedit alijs collationes per viam legis, quam reuocare sicut legem potest. doctor. in c. j. de constit.

Nec sequitur, præsentatio impedit præuentionem, & plus iuris habet collatio, ergo & collatio. Respondeo, fateor vtramque validam impedire Papæ & aliam prouisionū, sed præsentatio vel collatio inualida non impedit Papæ prouisionem, ac si facta non esset. d. c. dudum. de præbend. in sexto. c. cum nostris. c. post electionem. de concess. præb.

Vltimò, certum est collationem non valere reclamante patrono, sed Papa plus iuris habet quàm patronus, quia potest conferre eo inuito c. cum dilectus, de iure patro. ergo si collatio non valeat in præiudicium patroni si ipse præsentet, sic nec valebit in præiudicium Papæ si cōferat Papa. Igitur si Papa conferat valebit sua collatio, alioqui si per collationem ordinarij Papa conferre non posset, illi fieret fraus, quia semper fieret collatio seu fingeretur facta, & sequeretur Papam non habere maiorem potestatem quàm haberēt alij prælati, quod est falsissimum & hæreticum dicere, vnde concludo collationem Papæ prȩualere. Hoc anno 1552.

RESP. LXXXII.

De renuntiatione.

Accusatus priuatus an pēdēte appellatione possit resignare.

Accusatus super crimine Sodomitico pendēte appellatione à quadam interlocutoria appellat, non obstante appellatione priuatur beneficijs per sententiam à qua appellat, vel consanguineus pro eo. Interim resignat beneficium in manibus Papæ ad cuius resignationem Papa Titio confert, demum ordinarius, vter istorum prouisus habeat ius in beneficio? Et videtur quod prouisus per Papam: quia æquiparantur ista pendente accusatione renuntiare, vel post appellationem emissam. l. qui à latronibus. §. fi. vbi Imol. iuncta l. si quis post. ff. de testam. sed pendente accusatione poterat renuntiare. c. per tuas. j. in fi. de Symo. ergo & pēdente appellatione. Nam possum facere pendente appellatione quod pēdente priori iudicio poteram. l. postquam. §. imperator. ff. vt leg. no. caue. vbi Bart. vide Barbar. consi. xj. col. xv. vers. capio. j. vol. j.

Sodomiæ accusat' an possit resignare in fauorem.

Item appellatio extinguit iudicatum. l. j. in fi. ff. ad Turpil. Ita quod si condemnatus fuerit furti vel aliis famosis actionibus appellauerit, pendente iudicio nondum inter famosos habetur. l. furti. §. j. ff. de his qui not. infa. & testamentum appellatione pendente factum non rescinditur. l. si quis filio. §. hi autem. ff. de iniusto. vel saltem suspenditur. c. venientes. de iureiurand. Felin. & alij in rub. de appell. in glo. in verb. interponi. de causis. in pragma.

Item per istam sententiam priuationis non erat sine executione priuatus iure, nec possessione, quia sola sententia non priuat sine executione. c. grauem. de excess. prælat. ergo potuit resignare, facit glo. in c. nisi. de renunt. & in crimine apostasiæ, ꝙ non sit priuatus, est tex. in c. cler. de excess. prȩla.

Sententia sine executione non priuat beneficio.

Item non valuit collatio ordinarij quia antequam conferre posset debebat citare condemnatum, & executionem sententiæ in illum facere. l. ab executione. C. quor. appell. non recip. imò dicit Bald. in l. ij. col. xv. versic. sed hic quæritur. C. de seruit. & aqua. quòd canonicus priuatus per sententiam non perdit ipso iure stallum in choro, & locum in capitulo, sed oportet quod distalletur per superiorem. Felin. in c. inquisitionis. nu. 7. de accus.

Item ista sententia est lata contra absentem, quę præsumitur lata ex contumacia potius quàm propter malam causam. Bald. in l. j. not. iij. C. de peric. & commod. rei vend. Felin. in c. cum Bertoldus. col. vij. de re iudi. Et talis sententia ex contumacia dicitur lata ex ficto, non ex vero maleficio. Bald. in l. si filio. in fin. ff. solut. matrim.

Item spoliatus post appellationem restituitur. c. si constiterit. de accus. ergo si non fuisset nisi priuatus verbaliter, & resignasset valuisset resignatio.

Item non refragatur quod non est facta mentio Papæ de priuatione, quia non requirebatur. Nam Papa postquam ad resignationem istius contulit, contulisset melius si hoc expressum fuisset, & quæ inducunt Papam ad facilius concedendum, nō debent necessariò exprimi. Felin. in c. in nostra. de rescript. dixi in glo. pro expressis. in forma mand. & licet impetratio propter ambitionem non valuisset nisi hoc expressum fuisset, secus in hac resignatione. arg. c. quamuis. de præb. in vj.

Impetratio an requirat expressionem priuationis fieri.

Item, appellatione pendente non est aliquid innouandum. Dec. consil. cxcvij. vide Guid. singul. dlxxxiij. Hyppoly. consil. ciij. nume. 50. Bald. in Marguar. in verb. appellatio. q. x. & in c. fin. versic. vlterius. col. pen. quo tempor. miles inuestit. pete. deb. Perus. in c. dilectis. xiij. not. de appel. Et sic fuit iudicatum pro resignatario in magno consilio, in vtilitatem dicti Episcopi Vricensis.

M 4

RESP. LXXXIII.

De resignatione dolo facta.

De renuntiatione secundo expedita per notarium vt non valeat & minor restituatur ex resignatione dolo facta.

Visa facti narratione, & duplici resignatione præbendæ ecclesiæ Heduensis, dico nil obstare Claudio Castelli quominus possit dicere se verum canonicum d. Ecclesiæ Heduensis. Et imprimis non potest nocere renũtiario prima falso facta in fauorem Antonij des Places. Nempe Ioannes des Places notarius apostolicus postquam primam resignationem partibus expedierat, non poterat secundam expedire, vt per Bart. Ias. & alios. in l. si quis ex argentariis. §. prętor. versic. prohibet. ff. de eden. Rom. consil. lxxxiij. imo ex hoc quòd iste Ioãnes des Places expedruit secundam resignationem, tanquam falsarius est puniendus. vt in ordi. no. patet. art. clxxix. nempè notarius non poterat iterum expedire instrumentum, etiamsi primus resignans iterum voluisset resignare, quod iam resignauerat quia per resignationem quis perdit & titulum & possessionem. c. inter. vbi glo. & doc. de præb. Ideo falsa ista resignatio non est resignario, sicut nec iustitia falsa, nec denarius falsus. glo. in c. vera. xlv. distinct. & in l. ij. C. de hæreti. & sic nil prodest.

Renũtiare iuri quod ignoramus nobis competere in beneficio non possumus.

Secunda resignatio non valet, tum ratione minoris ætatis facta: nam cum inter omnes constet fragile esse & infirmum huiusmodi ætatis consilium, & multis captionibus suppositum, multisque insidiis expositum, ideo auxilium eis prætor pollicetur. in l. j. ff. de minor. & Hostien. in summa de in integr. restitut. enumerat casus in quibus minori denegatur restitutio inter quos non computat quod in resignatione beneficij dolo facta non restituatur. Ideo restituetur, & quod in hoc casu restituatur, etiamsi fuisset maior, quia ignorabat se habere beneficium, & iuri quod quis ignorat sibi competere non potest renunciare, nec valet renunciatio. l. mater. ff. de inoffic. testam. c. veniens. de iureiur. plenè Hyppoli. in repet. rubr. de fideiuss. num. 36. & seq. vbi concludit renuntiationem, maxime minoris militis & rustici non valere, si ignorent ius illi vel beneficium competere, vt est in facto prætenso, vbi minor erat inscius se habere beneficium, vtpote quod patronus teneret bullas, ob id non valuit renuntiatio nec procuratoris ad resignandum constitutio.

Item resignatio per dolum facta excludens consensum non valet teste Panor. & aliis in c. cum dilectus. in fin. de his quæ vi metúsue caus. fi. Sed in facto isto dolus excludebat omnino consensum pueri, ergo non valuit.

Nec obest quod in beneficialibus minor reputatur maior. c. fi. de iudici. in vj. verum est quando est maior. xiiij. annis vt ibi dicitur. in §. si verò. sed hic non attingebat xiiij. ergo &c. etiam quoad hoc vt minor possit se defendere pro maiore habetur, sed quoad resignationem dolo faciendam etiam non habetur pro maiore, quia maiori etiam succurreretur, vt prædixi.

Præterea quòd ista renuntiatio etiamsi à maiore esset facta non valeret. probat text. in c. j. xv. q. vj. sic dicens si quandoque à sacerdotibus & auctoribus ecclesiæ quædam scripturæ quoquomodo per metum aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, quæcunque ab eis cõscriptæ aut roboratæ fuerint ingenio ad nullum eis præiudicium vel nocumentum valere censemus, ecce quòd scripturæ extortæ per fraudem nullum faciunt præiudicium, ergo non oberit d. Claudio Castelli prætensa resignatio in fraudem extorta. à d. Ioan. des Places.

De regula statuẽte resignatariũ accipere possessionem debere intra sex menses.

Et ideo d. Castelli in vim prouisionis suæ poterit capere possessionem de nouo, non obstante regula Cancellariæ quæ vult vt intra sex menses debeat accipi possessio, quia non seruatur in Francia imò sufficit resignatario accipere possessionem beneficij ante mortem resignantis, sed eo mortuo non: vt in d. regula xxxiiij. habetur: sed oportet quod accipiat intra sex menses: ita intelligunt d. regulã.

Nec oberit quod veniat post annum, imo post duos annos, quia etiam post tres annos venire posset, nempe ignoranti non currit tempus vel impedito. c. quia diuersitatem. de concess. præb. hic Castelli erat ignarus quod haberet beneficium & erat impeditus petere cùm bullas non haberet, nec prouisionem, vnde concludit Domi. & alij in c. cõmissa. de elect. in vj. quod si pater vel patronus retinuerit bullas sui filij aut nepotis, non excluditur filius aut nepos à suo beneficio, etiamsi non fuerit promotus intra annum quia pater & patronus potuerunt acquirere beneficium, sed amittere non, quia id quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest. reg. id quod nostrũ. ff. de reg. iur.

Et si par conclusion ledict des Places, n'a coloré titre en aucune sorte, ains est nul: car apres la premiere resignation ne valloit la seconde veu que le resignant ia n'y auoit rien à ladicte prebende, aussi la seconde resignation ne peut valloir: car [Et sic concludendo prædictus des Places nullo modo coloratum titulum habet, sed est nullus. Nam post primam resignationem non valuit secunda, quandoquidem resignans nihil iuris ad d. præbendam habebat. Secunda etiam resignatio valere non potest, nam] ab ignorante se habere beneficium, & à minore xiiij. annis, & per dolum. *Et par ce ne peut alleguer encores qu'eusse possedé trois ans, fin de non receuoir. Mais faudra ledict Castelli prendre possession, & se rendre complaignant contre ledict des Places prouen, & faire informations de tout, & requerir les gens du Roy de s'adioindre auec ledict Castelli, qui facillement le feront,* [Atque ideò allegare non potest, quamuis tribus annis possedisset, modum finalem de non recipiendo, sed necessarium erit prædictum Castelli capere possessionem & se querelam contra dictum des Places instituere, de omnibus informationes faciendo & requirendo Regis ministros vt se eum d. Castelli adiungant, qui id facilè perficient,] visis crimine falsi & dolo aperto. Nec potuit iniuste pater suo filio acquirere beneficium, & alium spoliare. Et sic *la prouision d'Antoine des Places n'est bonne ne vallable.* [prouisio Antonij des Places non est valida.] Ita concludo.

RESP.

RESP. LXXXIIII.

De mortuo post resignationem.

Post resignationem facta collatione à Papa si moriatur in possessione. Resignans quando valeat collatio ordinarij & vltra teneat.

Agister Sebastianus Andreas resiguauit beneficium in fauorem Ioannis Andreæ fratris, coram summo Pontifice, quod fuit eidem collatū. Et antequam is Ioannes Andreas haberet bullas mortuus est relignans, intra tamen sex menses, ordinarius confert tanquam vacans per mortem, Ioannes Andreas resignatarius obtinet bullas intra sex menses, ac possessionem capit. Quæritur vter ius habeat, an hic resignatarius, an ab ordinario prouisus. Et breui respōdeo, Ioā̄ē Andream resignatarium esse potiorem, tum quòd prius fuerit prouisus quàm alius, & in his beneficialibus data attenditur. c. eam te. de rescrip. c. eum cui. de præb. in vj. tum etiam quia beneficium non vacabat, quando ordinarius contulit. Ideò non potuit illud conferre. vt patet in rub. de concess. præb. & ecclesiæ non vacātis. Iamdudū enim erat à Papa prouisum Ioanni Andreæ. Ergo non potuit ordinarius conferre.

Regula Cācellariæ 34. Si resignās moriatur in possessione &c. est intelligēda si moriatur post sex mēses à die resignationis.

Non refragatur regul. Cancell. quod si resignans moriatur in possessione, beneficium censetur vacare per mortem, sed hic Sebastianus mortuus est in possessione. Ergo, &c. Respondeo illam regulam intelligi debere quando resignans moritur in possessione post sex menses, quando vacauit in curia Romana sed hic mortuus fuit ante sex menses, ergo non habet locum regula, vt beneficium dicatur vacare per mortem sed per resignationem vt ibi patet.

Nec obest quod beneficij possessio tantum fuit capta à resignatario intra sex menses, sed non alia publicatio. Respondeo sufficere possessionem esse captam, quia regul. D. Pauli Papæ moder. dicit publicatæ fuerint vel possessio petita alternatiue. Et sic alterum sufficit. c. inter cæteros. de rescript. l. sæpe. ff. de verb. signific. Et satis dicitur publicasse capiendo possessionem in loco beneficij, & bullas suis fulminando: vt hic Ioannes Andreas fecit. Et sic concludo beneficium vacasse per resignationem, non per mortem, & ideo ordinarius non potuit iure conferre post Papæ prouisionem. Et ita concludo. Datum Parisiis die secundo Iunij, anno 1545.

RESP. LXXXV.

Iterum de resignatione, quando vacauit beneficium.

Vidam constituit procuratores ad resignandum suum beneficium in fauorem Titij coram Papa, vel alio potestatem habente & non aliter, &c. Procurator resignauit simpliciter coram legato, & collatum est beneficium Titio, an prouisio legati valeat? Breui putarem valere, quia per resignationem vacauit beneficium, per totum titu. de renun. & c. susceptum. de rescript. in vj. Ergo legatus beneficium vacans conferre potuit, & in quolibet actu requiritur voluntas & potestas. c. extirpandæ. §. qui vero. & c. super inordinata. & c. graue. Ibi voluerint & pertinet de præbend. apparet de voluntate legati per literas suæ prouisionis. Constat etiam de potestate data legato in regno Franciæ: ergo non erit hæsitandum quominus sua valeret prouisio.

Non refragatur quod facta contra mandatum resignatio, vel alius actus non valet. cap. cum dilecta. de rescript. cap. per tuas. de arbitr. l. diligenter. ff. mandati.

Respondeo, resignationem non fuisse contra mandatum, licet procurator coram legato non resignauerit in fauorem Titij, tamen non resignauit in fauorem alterius quàm mandatum erat, aliàs resignanti non noceret d. resignatio per d. c. cum dilecta. & Curt. not in d. l. diligenter. Imò videtur resignasse secundum mandantis voluntatem, postquam is obtinuit beneficij prouisionem, in cuius fauorem resignatio fiebat. arg. l. ij. §. voluntatem. vbi etiam voluntas tacita sufficit. ff. solut. matri. & mandatum valet quatenus rogatus fuit. l. rogatus. ff. mandati. sed rogatus fuit procurator vt resignaret in fauorem Titij, resignauit simpliciter, & fuit prouisum Titio, & sic valet prouisio, & sufficit.

Et quia hæc resignatio in effectu est facta, secundum mandatum, per æquipollens impleri potest. l. fin. ff mand. et l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. vbi doct. ff. de acquir. hæred. Alexand. consil. xx. viso. in fi. vol. ij. Bart. & alij in l. Gallus. §. & quid sit tantum. col. j. & sequent. ff. de liber. & posthum. vbi dicunt sufficere aliquid impleri per æquipollens quando per hæc effectus obtinetur & æquipollens dicitur, quando ex illo idem resultat effectus, licet quo ad verb. differat. l. qui liberis. vbi doctor. ff. de vulga. Carol. Ruinus consil. cxj. quamuis in fi. vol. iij. quis dicet hic mandatum resignantis non esse impletum, postquam [illegible] de quo est ipse loquutus prouisum extitit.

Et per hoc est valde ad hæc accommodus text. in l. iam tamen. §. in hac re. ff. iudicat. solu. vbi fideiussor iudicatum solui si susceperit diuisionem, quæ ei mandata non erat, & obtinuerit, litis sumptus consequetur quasi iuxta mandatum, & si non mandatum fuerit valebit ista resignatio facta simpliciter, quia in vtilitatem resignatarij tendit, & ad implendam voluntatem resignantis qui voluit vt Titius beneficium consequeretur, & consequitur per prouisionē legati, ergo non est quod possit conqueri.

Nempe dicitur seruare mandatum in effectu, qui facit illud quod est mandato vicinum. per d. §. in hac. & glos. not. in c. licet. viij. quæst. j. Ideo procurator. ad eligendum potent postulare. c. in causis. de elect. glos. ij. in c. nullus. lxj. dist. & gloss. in verb. clementior. in c. Innocens. xxij. quæst. iiij. quia faciens id quod non multum differt à mandato, non dicitur fines mandati excedere. Ideo valet quod factum est ab illo. c. causam quæ. vbi plenè Felin. & alij de re iudic. & procuratorem posse

proro

RESP. LXXXIII.

De resignatione dolo facta.

De renuntiatione secundo expedita per notarium ut non valeat & minor restituatur ex resignatione dolo facta.

Visa facti narratione, & duplici resignatione præbendæ ecclesiæ Heduensis, dico nil obstare Claudio Castelli quo minus possit dicere se verum canonicum d. Ecclesiæ Heduensis. Et imprimis non potest nocere renūtiatio prima falso facta in fauorem Antonij des Places. Nempè Ioannes des Places notarius apostolicus postquam primam resignationem partibus expediderat, non poterat secundam expedire, vt per Bart. Ias. & alios. in l. si quis ex argentariis. §. prætor. versic. prohibet. ff. de eden. Rom. consil. lxxxiij. imo ex hoc quòd iste Ioānes des Places expeditur secundam resignatio iem, tanquam falsarius est puniendus. vt in ordi. no. pater. art. clxxix. nempè notarius non poterat iterum expedire instrumentum, etiamsi primus resignans iterum voluisset resignare, quod iam resignauerat quia per resignationem quis perdit & titulum & possessionem. c. inter. vbi glo. & doc. de præb. Ideo falsa ista resignatio non est resignatio, sicut nec iustitia falsa, nec denarius falsus. glo. in c. vera. xlv. distinct. & in l. ij. C. de hæreti. & sic nil prodest.

Renūtiare iura quod ignoramus non competere in beneficio non possumus.

Secunda resignatio non valet, tum ratione minoris ætatis facta: nam cum inter omnes constet fragile esse & infirmum huiusmodi ætatis consilium, & multis captionibus suppositum, multisque insidus expositum, ideo auxilium eis prætor pollicetur. in l. j. ff. de minor. & Hostien. in summa de in integr. restitut. enumerat casus in quibus minori denegatur restitutio inter quos non computat quod in resignatione beneficij dolo facta non restituatur. ideo restituetur, & quod in hoc casu restituatur, etiamsi fuisset maior, quia ignorabat se habere beneficium, & iuri quod quis ignorat sibi competere non potest renunciare, nec valet renunciatio. l. maret. ff. de inoffic. testam. c. veniens. de iureiur. plenè Hyppolit. in repet. rubr. de fideiuss. num. 36. & seq. vbi concludit renuntiationem, maxime minoris militis & rustici non valere, si ignoreret ius illi vel beneficium competere, vt est in facto prætenso, vbi minor erat inscius se habere beneficium, vtpote quod patronus reuteret bullas, ob id non valuit renuntiatio nec procuratoris ad resignandum constitutio.

Item resignatio per dolum facta excludens consensum non valet teste Panor. & aliis in c. cum dilectus. in fin. de his quæ vi metúsue caus. fi. Sed in facto isto dolus excludebat omnino consensum pueri, ergo non valuit.

Nec obest quod in beneficialibus minor reputatur maior. c. si. de iudici. in vj. verum est quando est maior. xiiij. annis vt ibi dicitur. in §. si verò. sed hic non attingebat xiij. ergo &c. etiam quoad hoc vt minor possit se defendere pro maiore habetur, sed quoad resignationem dolo faciendam etiam non habetur pro maiore, quia maiori etiam succurreretur, vt prædixi.

Prætereà quòd ista renuntiatio etiamsi à maiore esset facta non valeret. probat text. in c. j. xv. q. vj. sic dicens si quandoque à sacerdotibus & auctoribus ecclesiæ quædam scripturæ quoquomodo per metum aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, quocunque ab eis cōscriptæ aut roboratæ fuerint ingenio ad nullum eis præiudicium vel nocumentum valere censemus, ecce quòd scripturæ extortæ per fraudem nullum faciunt præiudicium, ergo non oberit d. Claudio Castelli prætensa resignatio in fraudem extorta. à d. Ioan. des Places.

De regula statuēte resignatariū accipere possessionem debere intra sex menses.

Et ideo d. Castelli in vim prouisionis suæ poterit capere possessionem de nouo, non obstante regula Cancellariæ quæ vult vt intra sex menses debeat accipi possessio, quia non seruatur in Francia imò sufficit resignatario accipere possessionem beneficij ante mortem resignatis, sed eo mortuo non: vt in d. regula xxxiij. habetur: sed oportet quod accipiat intra sex menses: ita intelligitur d. regulā.

Nec oberit quod veniat post annum, imo post duos annos, quia etiam post tres annos venire posset, nempe ignoranti non currit tempus vel impedito. c. quia diuersitatem. de concess. præb. hic Castelli erat ignarus quod haberet beneficium & erat impeditus petere cùm bullas non haberet, nec prouisionem, vnde concludit Domi. & alij in c. commissa. de elect. in vj. quod si pater vel patronus retinuerit bullas sui filij aut nepotis, non excluditur filius aut nepos à suo beneficio, etiamsi non fuerit promotus intra annum quia pater & patronus potuerunt acquirere beneficium, sed amittere non, quia id quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest. reg. iud quod nostrū. ff. de reg. iur.

Et si par conclusion ledict des Places, n'a coloré titre en aucune sorte, ains est nul: car apres la premiere resignation ne valloit la seconde veu que le resignant ne n'y auoit rien à ladicte prebende, aussi la seconde resignation ne peut valloir: car [Et sic concludendo prædictus des Places nullo modo coloratum titulum habet, sed est nullus. Nam post primam resignationem non valuit secunda, quandoquidem resignans nihil iuris ad d. præbendam habebat. Secunda etiam resignatio valere non potest, nam] ab ignorante se habere beneficium, & à minore xiij. annis, & per dolum. ***Et par ce ne peut alleguer encores qu'eusse possedé trois ans, fin de non receuoir. Mais faudra audict Castelli prendre possession, & se rendre complaignant contre ledict des Places preuen, & faire informations de sont, & requerir les gens du Roy de s'adioindre auec ledict Castells, qui facillement le feront.*** [Atque ideò allegare non potest, quamuis tribus annis possedisset, modum finalem de non recipiendo, sed necessarium erit prædictum Castelli capere possessionem & se querelam contra dictum des Places instituere, de omnibus informationes faciendo & requirendo Regis ministros vt se eum d. Castelli adiungant, qui id facilè perficient,] visis crimine falsi & dolo aperto. Nec potuit iniustè pater suo filio acquirere beneficium, & alium spoliare. Et sic ***la prouision d'Antoine des Places n'est bonne ne vallable.*** [prouisio Antonij des Places non est valida.] Ita concludo.

RESP.

RESP. LXXXIIII.

De mortuo post resignationem,

Post resignationem factã collatione à Papa si moriatur in possessione. Resignans quando valeat collatio ordinarij & vltra teneat.

Agistet Sebastianus Andreas resignauit beneficium in fauorem Ioannis Andreæ fratris, coram summo Pontifice, quod fuit eidem collatũ. Et antequam is Ioannes Andreas haberet bullas mortuus est resignans, intra tamen sex menses, ordinarius confert tanquam vacans per mortem, Ioannes Andreas resignatarius obtinet bullas intra sex menses, ac possessionem capit. Quæritur vter ius habeat, an hic resignatarius, an ab ordinario prouisus. Et breui respõdeo, Ioãnẽ Andream resignatarium esse potiorem, tum quòd prius fuerit prouisus quàm alius, & in his beneficialibus data attenditur. c. eam te. de rescrip. c. cum cui. de præb. in vj. tum etiam quia beneficium non vacabat, quando ordinarius contulit. Ideò non potuit illud conferre. vt patet in rub. de concess. præb. & ecclesiæ non vacãtis. Iamdudũ enim erat à Papa prouisum Ioanni Andreæ. Ergo non potuit ordinarius conferre.

Regula Cãcellariæ 34. Si resignãs moriatur in possessione &c. est intelligẽda si moriatur post sex mẽses à die resignationis.

Non refragatur regul. Cancell. quod si resignans moriatur in possessione, beneficium censetur vacare per mortem, sed hic Sebastianus mortuus est in possessione. Ergo, &c. Respondeo illam regulam intelligi debere quando resignans moritur in possessione post sex menses, quando vacauit in curia Romana sed hic mortuus fuit ante sex menses, ergo non habet locum regula, vt beneficium dicatur vacare per mortem sed per resignationem vt ibi patet.

Nec obest quod beneficij possessio tantum fuit capta à resignatario intra sex menses, sed non alia publicatio. Respondeo sufficere possessionem esse captam, quia regul. D. Pauli Papæ moder. dicit publicatæ fuerint vel possessio petita alternatiue. Et sic alterum sufficit. c. inter cæteros. de rescript. l. sæpe. ff. de verb. signific. Et satis dicitur publicasse capiendo possessionem in loco beneficij, & bullas suas fulminando: vt hic Ioannes Andreas fecit. Et sic concludo beneficium vacasse per resignationem, non per mortem, & ideo ordinarius non potuit iure conferre post Papæ prouisionem. Et ita concludo. Datum Parisiis die secundo Iunij, anno 1545.

RESP. LXXXV.

Iterum de resignatione, quando vacauit beneficium.

Vidam constituit procuratores ad resignandum suum beneficium in fauorem Titij coram Papa, vel alio potestatem habente & non aliter, &c. Procurator resignauit simpliciter coram legato, & collatum est beneficium Titio, an prouisio legati valeat? Breui putarem valere, quia per resignationem vacauit beneficium, per totum titu. de renun. & c. susceptum. de rescript. in vj. Ergo legatus beneficium vacans conferre potuit, & in quolibet actu requiritur voluntas & potestas. c. extirpandæ. §. qui vero. & c. super inordinata. & c. graue. Ibi voluerint & potuerint de præbend. apparet de voluntate legati per literas suæ prouisionis. Constat etiam de potestate data legato in regno Franciæ: ergo non erit hæsitandum quominus sua valeret prouisio.

Non refragatur quod facta contra mandatum resignatio, vel alius actus non valet. cap. cum dilecta. de rescript. cap. per tuas. de arbitr. l. diligenter. ff. mandati.

Respondeo, resignationem non fuisse contra mandatum, licet procurator coram legato non resignauerit in fauorem Titij, tamen non resignauit in fauorem alterius quàm mandatum erat, aliàs resignanti non noceret d. resignatio per d. c. cum dilecta. & Curt. not in d. l. diligenter. Imò videtur resignasse secundum mandantis voluntatem, postquam is obtinuit beneficij prouisionem, in cuius fauorem resignatio fiebat. arg. l. ij. §. voluntatem. vbi etiam voluntas tacita sufficit. ff. solut. matri. & mandatum valet quatenus rogatus fuit. l. rogatus. ff. mandati. sed rogatus fuit procurator vt resignaret in fauorem Titij, resignauit simpliciter, & fuit prouisum Titio, & sic valet prouisio, & sufficit.

Et quia hæc resignatio in effectu est facta, secundum mandatum, per æquipollens impleri potest. l. fin. ff. mandati. l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. vbi doct. ff. de acquir. hæred. Alexand. consil. xxv. viso. in fi. vol. ij. Bart. & alij in l. Gallus. §. & quid sit tantum. col j. & sequent. ff. de liber. & posthum. vbi dicunt sufficere aliquid impleri per æquipollens quando per hæc effectus obtinetur & æquipollens dicitur, quando ex illo idem resultat effectus, licet quo ad verba differat. l. qui liberis. vbi doctor. ff. de vulga. Carol. Ruinus consil. cxj. quamuis in fi. vol. iiij. quis dicet hic mandatum resignantis non esse impletum, postquam illi de quo est ipse loquutus prouisum extitit.

Et per hoc est valde ad hæc accommodus text. in l. iam tamen. §. in hac re. ff. iudicat. solui. vbi fideiussor iudicatum solui si susceperit diuisionem, quæ ei mandata non erat, & obtinuerit, his sumptus consequetur quasi iuxta mandatum, & si non mandatum fuerit valebit ista resignatio facta simpliciter, quia in vtilitatem resignatarij tendit, & ad implendam voluntatem resignantis qui voluit vt Titius beneficium consequeretur, & consequitur per prouisionẽ legati, ergo non est quod possit conqueri.

Nempe dicitur seruare mandatum in effectu, qui facit illud quod est mandato vicinum. per d. §. in hac. & glos. not. in c. licet. viij. quæst. j. Ideo procurator. ad eligendum poterit postulare. c. in causis. de elect. glos. ij. in c. nullus. lxj. dist. & gloss. in verb. clementior. in c. Innocens. xxij. quæst. iiij. quia faciens id quod non multum differt à mandato, non dicitur fines mandati excedere. Ideo valet quod factum est ab illo. c. causam quæ. vbi plenè Felin. & alij de re iudic. & procuratorem posse

proio

prorogare mandatum ad id quod eſt prope mandatum. aſſerit.gloſ.in cap. cum olim. de offic. deleg. per cap. poſt tranſlationem. de renuntiation. Iaſ.conſil. ccij. magnificus. col. penult. in ſecundo volum.

Et quamuis contra mandatum fuit ſi non conqueratur mandans vix eſt vt alius conqueri poſsit. per dictam l. diligenter. Nam procurator qui excedit fines mandati Domino ſciente & non contradicente illi præiudicat. dicto cap. cum olim. j. vbi gloſſ. not. de officio deleg. Alexand. conſil. lxxxuij.ſuprà in v.vol.gloſ.& doct.in d.c.per tuas. de arbit.abundè Iaſ.in l.ſi procurator. j. not. C. de procurat.

Etiam vbi mandatori expedit id quod factum eſt, mandati erit actio. l. ſi quis pro eo. ff. manda. ſed expedit reſignanti vt prouiſum ſit ei in cuius fauorem fuit datum mandatum: ergo ipſe etiam reſignans non poſſet venire contrà: multòminus alius quem non tangit hoc mandatum,& quis vltra mandatum facere poteſt, quando primus actus aliàs expediri non poſſet.l.ij.ff.de iuriſd. omn. iud. Lucas de Peuna in l.per hāc.col.iij.C.de eroga.militar.anno.lib.xij. Sed actus non potuiſſet coram legato expediri ſine reſignatione ſimplici. Ergo fieri coram eo potuit, facit quod conſuluit Dynus cōſil.xlvj.in quæſt.col.j.

Sicut dicimus de collatione ordinarij facta non qualificato de beneficio in menſibus nominatis vacante vt valeat, ſi nominatus vel graduatus non conqueratur.§.ſi quis verò.& §.ſtatuimus.j. de col. in Concord.& quæ ibi ſcripſi.

Imo videtur procurator laudandus, qui omiſit fauorem & ſic vitium, & ſic adeptus eſt viam ſimplicem, & tamen idem obtinuit,quod coram Papa obtinuiſſet ſi in fauorem reſignaſſet: & hoc expreſsè docet Petrus Paul.Pariſ.in hac propria.q. in conſil.xv.circa num.xiiij.cum ſequentib.in iiij.volum.hoc etiam ſcripſi in praxi benefic. in iij. parte titul. de reſigna. conditio.num. xxiij.cum ſeq. vbi duos caſus conſtituit.

Nec poteſt quis ius reſignantis allegare, & quod reſignatio non fuerit facta ſecundum mandatum, ſed repelli debet: ſicut ſi quis vellet proſequi contemptum patroni, non poteſt niſi ſit patronus. c.i[llud].de iure patro.c.decernimus.x.q.vij. ſic non poteſt non qualificatus collationem factam in menſibus ſtatutis graduatis & nominatis irritare,nec ius nominatorum adducere. §.teneatur. & §. ſi quis vero.de col.in Concord.

Etiam ſi Canonicus ſit contēptus in electione, ipſe poteſt illum proſequi, ſed alius non, nec quidem electus à minori parte, vt infringatur illa electio maioris partis.c. bonæ. de electio. c. cum omnes. de conſtit.

Probatur etiam: nam ſi reſignauero cauſa permutationis beneficium meum vt tibi conferatur, & collatum fuit, ſi poſtea ego non petam tuum vel moriar antequā reſignes, valet reſignatio,quia per te non ſtat quominus ex tua parte impleas. l.j. ff.de rerum permut.vnde ſi quis impetret illud beneficium non debet audiri, quia intereſt tantum reſignantis. c.vno. de rerum permutat. lib. vj. vbi Dec.ſcripſi.in praxi benefi.in iij.parte. titul.de permutat.nu.xxviij.& ſeq.

Et collatio facta permutantibus coram ordinario valet, etiamſi procurator fuerit conſtitutus ad reſignandū in fauorem permutantis,licet ipſe procurator reſignauerit non adiecto fauore, ſed ſimpliciter.cle.vna.de rerum permutat.

Item mandatum factum, vt is in fauorem Titij reſignaret, non aliter nec aliàs, coram Papa vel alio poteſtatem habente intelligitur vt procurator coram Papa renūtiet in fauorem eius, coram quo hæc renuntiatio fieri poteſt, & coram ordinario vel legato ſimpliciter,quia coram his nulla poteſt adiici conditio nec fauor.c.ex parte. j. vbi gloſ. & docto.de offi.delega.c.fi.de pact.

Adhæc conſuluit Paulus Caſtren. conſil. clxxxiij.videtur dicendum.vol.j.quod vbi lex vel ſtatutum aliquid ſtatuunt non pertinens ad modum vel formam, ſed ad actus expeditionem, talis expreſsio non inducit formam, ex quo infert quod ſi mandetur iudici, vt infra certum tempus cauſam finiat,valebit ſententia,etiam poſt tempus lata, quia ex tempore non datur iudici modus, vel forma procedendi: ſed videtur prouideri vt cauſa expediatur.l.ſi in lege.ff.locati.l.properandū.C.de iudi.Felin.in c.ex parte. col.vj.verſi.ſextus & vltimus.de conſtit. Refert & ſequitur. Alber. Brunus in tracta. de forma & ſolemn. actus. rubri. quid & quando aliquid traditum cenſeatur. de forma. verſi.iſta ergo non ſunt de forma, & ſic concluditur iſtam reſignationem factam per procuratorem ſimpliciter poſtquam eſt prouiſum illi pro quo erat appoſita clauſula in fauorem valere & nullum poſſe opponere contra iſtam prouiſionem ſic factum maximè ſi reſignans non opponeret. Datum. Pariſiis hoc anno 1554.

Prima quæſtio, an ſecunda reſignatio valeat poſt primam admiſſam, maximè ſi primus reſignatarius non eſt vſus prima reſignatione,& iure ſuo intra duos annos? Reſpondeo, ſecundam reſignationem nullius eſſe momenti, quia non potuit Martinus ſecundò reſignare cùm nullum ius habebat: nam per primam reſignationem,reſignans erat priuatus & iure & poſſeſsione.c.inter.vbi gl.& doct.de præb. Calder.conſil.iiij.de renuntia.& qui ius ſuum ceſsit vni non poteſt alteri illud cedere. l. non quocunque.§. qui Caium. ff. de legat. j. vbi Bart. Iaſ. & Alexand. conſil. xviij. viſo. col. j. in v. volum.

Nec refragatur quod primus reſignatarius petierit ſubrogationem, nec titulo aduerſarij vſus fuerit intra duos annos. Reſpondeo, nam poſtquam erat in inſtantia & poſſeſsione aliam non debebat accipere,nec petere ſubrogationem, ſed poterat ſe iuuare titulo ſui reſignantis, ſemper etiam poſt tres annos poſtquam eſt in lite & in inſtantia: nam quis poteſt iuuari pluribus titulis. c. poſt electionem.de conceſſ.præben.Ideo iſte Ioannes Rochette, poſtquam eſt in inſtantia poterit ſe iuuare ſemper titulo ſui reſignantis, cum à iure non inueniatur prohibitum, ſed permiſſum.

Et ſic

Et sic poterit d. Rochette resignatarius se iuuare d. resignatione prima tam in possessorio, quam in petitorio, cùm nullo iure exclusus fuerit vsque ad mortem resignantis: nam per reg. Cancel. xxxiij. si resignans moriatur in possessione, per obitum illius fingitur illud beneficium vacare, ergo ante mortem non vacabat. Imò si mortuus fuisset resignatarius vacasset beneficium per illius mortē, & non postea per mortem resignantis, & sic erit expedita secunda quæstio.

Tertia quæstio est, quid posit obiici secundo resignatario Ioanni Dolet. Respondeo, nullum habere ius, nec maius consequi potuisse quàm habuerit resignās: nēpe nō potest quis plus iuris transferre quàm habeat. l. traditio. ff. de acquiren. rerum domin. l. si vniuersæ. vbi Bart. C. de lega. Sed nullum ius habebat Martinus resignans quia resignauerat, ergo nec resignatarius.

Item subreptitia est secūda prouisio illius Ioannis Dolet, quia in ea non est expressum quod d. Martinus antè resignauerat, quòd si expressisset, non est verisimile quod Papa illi prouidisset, vel non ita de leui. vt scribitur in c. postulastis. in fi. de rescrip. nec voluisset Papa tollere ius acquisitum per primam resignationem. c. quamuis. de rescript. in vj. Etiam Papa dicit in resignatione facta d. Dolet si non fuerit alteri ius acquisitum, ergo si alteri erat ius quæsitum, Papa noluit conferre, & quando ipse prouidet, non obstante collatione alteri facta, intelligitur de collatione inualida, teste Feli. in c. causam. de rescript. sed per primam resignationem erat ius acquisitū: ergo Papa noluit in secunda prouisione facta Dolet derogare primæ factę d. Martino.

Quarta quæstio est, an poterit d. Rochette se iuuare illa clausula quouismodo vacet, & certum est posse, quia clausulæ multæ sunt inscriptæ ad vtilitatem impetrantis, ergo illis vti poterit. c. susceptum de rescript. in vj.

Quinta quæstio plus facti habet, quàm iuris, videlicet an Hymbelot prouisus ante Rochette debeat obtinere? super hoc non est expressum de titulis illorum, videlicet, Martini & Hymbelot: nam si Martinus qui dicitur pacificus possessor habebat verum titulū. d. Rochette, ius illius est assequutus: ergo ille erit potior.

Si verò is Martinus nō habebat ius, sed alius annalis possessor, tūc d. Hymbelot prouisus per mortem huius annalis possessoris erit potior. Ideo iudex ista distinguere debet, quia non constat nobis de his ob id supersedemus, quia opus erat videre titulos illorum vt congruum posimus dare responsum. vt dicit l. vt congruum. C. de transact.

Vltimò parum valeret impetratio rescripti si neutri, quia iam acquisitum est ius, aut Rochette aut Hymbelot per illorum prouisiones. Ideo esset impetratio alia superflua: & sic subscripsimus. Pari. anno 1554. in mense Iulio.

RESP. LXXXVI.

De substituto beneficio.

Euerend. D. Episcopus Baionensis constituit vicarium generalē, cum potestate substituendi, hic vicarius in aduersa valetudine existens substituit quendam in manibus cuius sua resignauit beneficia, & eis substitutus ea contulit consanguineo substituentis: qui resignans decessit ante viginti dies, & Papa alteri contulit per mortem, quęsitum est. Primò, an iste vicarius substituere potuerit? Secundò, an substitutus conferre substituentis beneficia potuerit? Tertiò, an collatio istius substituti valeat? Quartò, an collatio nullius sit effectus, eò quòd resignans non vixit viginti dies? Vltimò, an collatio Papæ præferatur collationi factæ à substituto, vel ab Episcopo post mortem resignantis?

Prima quæstio facilis est, vt iste vicarius cui data est potestas substituendi substituere posit, secus si substituendi potestatem non habebat. c. clericos. & ibi doctor. de offic. vicar. & Iurisconsul. ait in l. ab executore. in fin. ff. de appellat. constat procuratorem alium facere non posse: sic nec vicarius alium constituet nisi ad hæc potestatem habuerit. c. j. de procurat. in vj. vnde cùm iste vicarius habuerit potestatem substituendi, substituere iuxta sibi datam voluntatem potuit.

Secunda quæstio est, an substitutus potuerit conferre beneficia substituentis infirmi: etiam constat posse, quinimò hoc non reperitur prohibitum: nam concupiscentiam nesciebam peccatum esse nisi lex prohiberet. c. nam concupiscentiam. de constitut. Et postquam potest vicarius conferre omnia beneficia, quorum collatio spectat ad Episcopum, ex generalitate vicariatus. c. fin. de offic. vicar. in vj. sic & substituetur ab eo qui est secum eadem potestate substitutus: nam & substitutum posse conferre beneficia, firmant doctores in d. cap. final. multò fortius beneficia substituentis, quia illa confert nomine episcopi non substituentis. Et censetur constitutus vicarius ab Episcopo non à substituente ministerio substituentis, sicut de procurat. dicitur in c. j. eis qui. vbi doct. de procur. li. vj. Domini. de Rota. decisione cxlvj. substitutus. & decisione. ccccxiij. si aliquis. in nouis. Parui enim refert an ipse Episcopus elegerit, an is cui Episcopus negotium dedit. l. item eorū. §. j. ff. quod cuiusque vniuersi. nomin. Ideò non interest in hoc casu, an substitutus fuerit ab ipso Episcopo immediatè constitutus, vel ab ipso substituente, cui potestas data fuit substituendi. Et sic dissoluitur tertia quæstio, vt ista collatio facta per istum substitutum de beneficio vacante, per resignationem coram eo facta, valeat, cùm ad hoc potestatem habuerit, vt constat in vicariatu, vbi potestas data fuit illi vicario recipiendi resignationes & beneficia resignata conferendi, aliàs non posset. c. quæsitum. de rerum permutat. de Rota decisio. xliij. not. quod vicarius. in antiq. Feli. in cap. audiris. num. xiij. de

præscript.

præscript. plenè scripsi in praxi benefi. num. ciij. & sequen.

Quartum dubium est, cùm non vixerit per viginti dies is cui per substitutum vicarij prouisum est, an collatio sit nulla per regulam Cancella. de viginti diebus? & putarem nullam esse non obstante collatione facta per substitutum. Nam sicut collatio annullaretur si facta esset per Episcopum. per d. Cancellariæ regulam. sic per substitutum, vt docet regula Pauli. iij. ibi quamuis authoritate conferatur: deò vacauit per mortem, cum prouisus non vixerit per dies viginti integros vt reg. docet.

Vnde potuit Episcopus mortuo resignante, ante viginti dies conferre illa beneficia nunc vacantia per mortem. Nam quando duo iura concurrunt in vnam personam, illa habet vim duarum personarum. l. prima, & secunda. ff. de offic. prætor. l. si consul. de adopt. sed Episcopus beneficiũ vacans per resignationem contulit, verumtamen quia de nouo vacat per mortem resignantis, per regulam Cancellariæ, ergo de nouo conferre ordinarius illa beneficia potuit. vt abundè scripsi in praxi beneficior. in d. regul. Cancel. de xx. diebus.

Vltimò an collatio à Papa facta præferatur? Respondeo, si collatio ordinarij prius facta erat, prouisus eo, ius potius obtineret ratione prioritatis datæ. c. eam te. de rescrip. & c. cum cui, de præben, libr. vj.

Verum, quia dubitatur occasione aresti, quòd ratione variationis vult vt idem ordinarius, qui contulit resignationem simplicem, non possit cõferre per mortem, & variare, cum variatio (clericis maximè) sit prohibita. Clemen. vna. de renunt. ob id collatio Papæ esset optima, qui noluit arestum præiudicare, nec potuit. Ideò si Papa cõtulerit vacans per mortem, illa collatio erit optima, & sine dubitatione. vt abundè scripsi in d. reg. de xx. diebus. in glos. xij. quæ ibi videri poterit.

Et si quis annullauerit has duas prouisiones, videlicet, Papæ & ordinarij, certo iure beneficium est illi adiudicandum, vt est omnibus notum, cùm collatio facta à substituto vicarij fuerit reddita nulla per resignantis mortem: ideò Papa potuit conferre, & illa collatio est cæteris præferenda, propter etiam prærogatiuam. c. si à sede, de præb. in vj. & ita subscripsi Paris. anno 1556. in mense Iunij.

RESP. LXXXVII.

De procuratore ad resignandum constituto.

Magister Robertus de la Rue, constituit procuratorem ad resignandum suum beneficium in fauorem Ioannis de la Rue nepotis sui, retenta sibi pensione sexaginta librarum, purè coram legato, qui cõtulit d. Ioanni de la Rue: sed non reseruauit sibi pensionem, posteà mortuus est resignans, & beneficium fuit collatum domino Theobaldo Thibault, tanquam vacans per mortem, vter illorum ius in beneficio habeat? Cùm ista materia parũ sit ab interpretibus tractata, vt perfectè intelligatur, sequentes faciunt casus. Primus, est constitutus procurator ad resignãdum in fauorem Titij, & non aliter, si resignet simpliciter coram ordinario, vel delegato, & fuerit collatum beneficiũ Titio, tunc valebit resignatio & collatio. Cle. vna. de rer. permut. quia in effectu mandatum est adimpletum, quod sufficit. l. fin. ff. mandati. etiam sufficit iuxta mandatum facere. l. iam tamen. §. in hac. in fi. ff. iud, fol. vnde si mandati totus effectus insequutus fuerit valebit prouisio, vt in l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. de acquir. hæred. vbi doct.

Secundus casus, si constitutus procurator ad resignandum in fauorem, & non aliàs resignauerit simpliciter, aliquid omittens de mandato non valebit resignatio, quia non est adimpletum mandatum. vt Paulus sic ait in l. diligenter, Igitur fines mandati custodiendi sunt, nam qui expressit, aliud quid facere videtur, & si susceptum non impleuerit tenetur. ff. mandat. Vnde si constitutus procurator ad resignandum in fauorem Titij retenta pensione, & non aliter, nec alias resignauerit simpliciter, quamuis beneficium collatum fuerit Titio, si pensio non fuerit reseruata, non valebit resignatio, nec collatio, quia forma mandati non est seruata, nec videtur impletum mandatum, qui pensionem non retinuit resignanti, ob id nullum est, quod à procuratore factum fuit. d. l. diligenter. & c. cũ dilecta. de rescript. Nec potuit procurator maiorem habere potestatem quàm ipse dominus, quia sibi maiorem retinet. c. dudum. de præbend. in vj. sed si dominus resignasset sic retenta sibi pensione, & legatus non retinuisset collatio valere minimè debet, sic quando procurator resignauit & pensionem non retinuit. vt consuluit P. Anchar. cons. xxviij. rationes col. ij.

Nec refragatur quod resignans nõ cõqueritur, ergo valere debet. Respondeo, quando actus esset validus argumentum bonum esset: sed quando mandatum non est adimpletum, actus est nullus. Ideo actum nullum potest impugnare is cui collatio facta est per mortem: quia postquam prima collatio est nulla, ergo beneficium vacauit per mortem, & sic collatio facta per mortem valuit. & tex. in d. l. diligenter. dicit nullam exceptionem submouere posse eum qui mandauit, si veniat contra id quod factum est sine mandato: ergo dicemus nullam exceptionem obesse illi cui per mortem collatum fuit, qua possit quis defendere factum in vim mandati. Et sic collatio à Legato facta in vim mandati defendi non potest, eò quòd non est pensio retenta iuxta mandatum.

Tertius casus, si constitutus procurator, vt sub conditione resignaret, & in fauorem tamẽ resignauerit purè coram legato, & posteà à Papa approbata fuit resignatio, & pensio reseruata, & mandati effectus sequutus fuerit, valebit resignatio. l fin. ff. manda. vnde si constitutus ad resignandum in fauorem Titij retenta pensione, resignauerit coram legato

legato ſimpliciter, & demum coram Papa fuerit penſio conſtituta reſignanti, valebit & tenebit tam reſignatio ſimplex, quàm etiam penſionis conſtitutio, dummodo Papæ hæc narrata fuerint, & ita iudicauit Senatus Pariſienſis pro magiſtro Iacobo Myete, contra Symonem le Bourgeois, pro Eccleſia de Bargis, Anno Domini 1556. die 23. Decembris: nam ibi agitur de collatione facta poſt ſex menſes, & ſic omnia erant antea expedita, tam prouiſio coram Legato, quàm penſionis conſtitutio, coram Papa.

Quartus caſus, conſtitutus procurator ad reſignandum in fauorem, vel ſimpliciter, ſi ſimpliciter reſignauerit valet reſignatio, & in cõſequens prouiſio: quia ad hoc eſt conſtitutus: & alternatiua eſt in electione eius in cuius poteſtate eſt. l. iij. ff. de eo quod certo loco: ideo potuit eligere conſtitutus procurator, quam viam vellet, vel in fauorem, vel ſimpliciter, cum ad hoc conſtitutus fuerit: nam quando iſta verba ponuntur, debent intelligi in fauorem, vt reſignet procurator coram Papa, ſimpliciter verò coram ordinario.

Quintus caſus, ſi procurator conſtitutus ad reſignandum in fauorem & non aliter, & coram Legato ſic reſignauerit, valebit collatio, ſi facta fuerit in fauorem eius, cui procuratorium factum erat: quia adimpleuit procurator mandati formam: ideo valet. d. l. diligenter. ſed hoc non debebat Legatus admittere, videns eſſe ſymoniacum. per c. ex parte primum. de offic. deleg. cum omnis pactio debeat à beneficiis abeſſe. c. fin. de pact.

Item, vbi eſt iſta clauſula, non aliter, nec aliàs reſignatio fieri poſsit, vel alius actus, tunc ineſt ibi forma, & ideo in contrarium non valet actus, nec partes poſſunt illi renuntiare actui, vt docet Bart. in l. fin. & ibi patruus meus Rebuffus. C. de vendend. reb. ciuitat. lib. xj. Ludouic. Rom. cõſil. cccciij. in propoſit. Felin. in c. cum dilecta. col. viij. in verſi. ſeptimum ſignum. de reſcript.

Etiam quia non poterat procurator reſignare niſi impleta duplici conditione, videlicet in fauorem reſignatarij Titij, & retenta penſione reſignanti, ſi alterum omiſerit actus eſt nullus. l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonſ. & vbi eſt decretum annullatiuũ ibi eſt forma, teſte Bald. in l. j. ff. de lib. & poſthum.

Ex prædictis patet collationem factam magiſtro Theobaldo Thibaut ab ordinario validam eſſe, iúſque per eam obtinuiſſe in beneficio, & magiſtrum Ioannem de la Rue nullum ius conſequutum, ex prouiſione nulla, facta per Legatum, qui non potuit prouidere contra mandatum reſignantis, & non retenta ſibi penſione, & areſtum dicti de Bargis productum intelligitur quando erat ei prouiſio facta, & penſio retenta, vt apparet ex lapſu temporis ſex menſium, & ex aliis cauſis quæ potuerunt mouere curiam: ideò exemplis non eſt iudicandum, & ita ſubſcripſi, anno 1556. in menſe Iulio.

RESP. LXXXVIII.

De bigamo.

Titius contraxit matrimonium cum vnica & virgine, qua mortua ſuſcepit concubinã, ex qua procreauit liberos an ſit bigamus? Reſpondeo quòd non. Primo probo ex definitione bigamiæ quam Hoſtien. in ſumma de bigamis tradit: nam bigamia eſt irregularitas ex defectu proueniens ſacramenti. c. acutius. xxvj. diſtinct. c. nuper. & c. debitum. de bigamis. vbi ergo deficit ſacramenti ſignificatio, videlicet erunt duo in carne vna, illa vnitas quæ eſt in matrimonio deficit per bigamiam, & hoc prouenit ratione matrimonij: ergo requiritur contractum eſſe matrimonium. d. c. nuper. de bigam. eò quòd in matrimonio violatur vnitas matrimonij quod non fit habendo ancillam: nempe Abram habuit vxorem & ancillam ſimul. Geneſ. xvj. c. & quãuis id temporis non fuiſſet inducta bigamia, tamẽ poſtea ex ſcripturis veteris teſtamenti inuenta fuit. vt probat Ioan. Montaigne. in tract. de bigamia. q. j.

Bigamus an ſit qui ſuſcepit cõcubinam poſt vxorẽ, & an beneficij priuatus ſit per ſuſceptionẽ concubinæ.

Item ſi ab ipſo nomine arguamus. vt Doct. in c. j. de iud. & in l. ij. §. appellata. ff. ſi cert. petat. bigamia dicitur, quaſi duplex matrimonium. Græcè enim γάμος matrimoniũ ſignificat. γαμέτης maritus vocatur, & vxor γαμέτη. Sed qui habuit vnã vxorem cum ancilla non eſt bis gametis, nec bis gamos, id eſt, non contraxit duplex matrimoniũ: ergo non ſubibit pœnã bigami, quia ſi nomen non habet, ergo nec effectum. l. à nullo. C. de ſer.

Adhæc vbi non eſt matrimonium ibi non eſt ſacramentum, & ſic non eſt defectus ſacramenti, nec defectus ſignificationis illius vnitatis quam præfigurat matrimonium. c. debitum. de bigam. poſtquam non eſt ſacramentum diſſolui non poteſt. c. ad diſſoluendum, de deſponſat. impub. l. decem. ff. de verb. oblig. ceſſante cauſa diſpoſitionis & ipſa diſpoſitio ceſſabit. c. cum ceſſante. de appel. l. quod dictum. ff. de pact.

Item non refragatur quod hic diuiſit carnem ſuam in plures: ergo eſt bigamus. Reſpondeo non ſufficere quod diuiſerit carnem ſuam in plures, ſed requiritur quod hoc faciat contrahendo matrimonium non autem coëundo: fornicatio autem eſt res execrabilis, ergo non poteſt inducere alicuius rei ſacræ ſignificationem. Ancha. in d. ca. quia circa. not. primum.

Nec obſtat d. c. quia circa. vbi Papa ſcribit Archiepiſcopo Lugdunenſi, dicens: poteris diſpenſare, ergo requiritur diſpenſatio. Reſpondeo is qui concubinam habet eſt ſuſpenſus. c. fi. xxxiij. diſtin. ſcripſi in titul. de publ. concubin. in Concord. ideo opus eſt diſpenſatione, vt abſoluatur ab illo crimine fornicationis, & data abſolutione illius criminis diſpenſatur cum illo vt poſsit exequi, ac exercere ſacerdotale officium, ſed alia diſpenſatio promouendi non requiritur, & ita debet intelligi ille tex. Vel etiam poteſt intelligi, quod ſi poſt coniugem habuit concubinam, id eſt cõiugem ſine ſolemni-

tate, coniugali tamen affectu, tunc etiam dispensatio requireretur, vt loquitur tex. in c. si quis post xxxiij. distin. iuncto c. omnibus. & seq. xxxiiij. dist. nam sæpius ius canonicũ concubinam vocat vxorem dictam sine solemnitate, vt ibi, & tunc ille esset verus bigamus, & dispensatio requireretur, aliàs non, vt prædixi: & pro hoc est tex. in c. fraternitatis. cum seq. xxxiiij. distinct. & d. c. quia circa. de bigam. Hostien. in summa de biga. §. quare bigamus. versic. consirmitas. Ioao. Montaigne in d. tract. de biga. in ij. q. in fi. & q. v. in iiij. effectu biga. versic. quinto refert. & sic arbitror prædicta iuris esse quibus subscripsi anno 1545. in mense Iunio Parisiis.

RESP. LXXXIX.

De electione.

Electio canonici facta à maiori parte canonicorum.

Lectionem factā de persona D. Simonis de Narbona esse potiorem existimo, tum quia à maiori & saniori parte facta extitit, vtpote ab octo canonicis. Altera vero facta D. Henrico de Antamar à septem, & iure cautum est, quod electio facta à maiori & saniori parte est valida. c. coram. c. quia. c. Ecclesia. de elect. cum in cunctis Ecclesiis quod pluribus & sanioribus fratribus visum fuerit incunctanter debeat obseruari. c. j. de his quæ fiunt à maio. parte capit. maior dicitur ratione numeri, quia sunt octo habita ratione suffragij, seu vocis vicarij, qui tanquam canonicus certè suffragium habet. Et maior pars dicitur ratione minoris, licet non sit pars maior totius. Geminia. in c. quorundam. de elect. in vj. arg. sumpto à speciali, quia si ibi requiratur maior pars respectu totius in religiosis: ergo in aliis sufficit maior pars respectu alterius: nec obest c. Ecclesia primum. de elect. vbi fuit annullata electio, quòd non esset facta à maiori & saniori parte totius, quod verum est in electione prælati, secus est in electione canonicorum, vt inferius probabitur: etiam hîc fuit maior pars respectu totius, videlicet de quindecim canonicis octo elegerunt de Narbona, septem verò de Antamar.

Item tanquam vicarius Archiepiscopi primum dedit suffragium, & tanquam canonicus, in fine aliud quod potest fieri. c. si quis iusto. §. penult. de elect. in vj. vbi quis potest vnum habere suffragiũ tanquam canonicus: & tãquam procurator aliud. Sic etiam vicarius Episcopi habere poterit. c. postulastis. de concess. præben. c. à collatione. de appella. in vj. vbi quis duas voces habere potest tanquam prælatus & tanquam canonicus. Bald. in ca. cum olim, de reiudic. sic & iste vicarius Archiepiscopi duo suffragia dare potuit.

Vox vnius in electione duorum vicem sustinens.

Item electio facta d. de Narbona est facta à maiori & saniori parte, sanior enim pars consistit in authoritate eligentium, zeli & meriti authoritas consideratur in dignitatibus eligentium in prouectioni ætate & gradu. c. Ecclesia. ij. iuncto ca. dudũ. & c. in Genesi. de elect. Authoritas eligentium d. de Narbona maior est, nempe vicarius Episcopi habet dignitatem. cle. etsi principalis. de rescript. Secundo præcentor etiã dicitur habere maiorem præeminentiam quàm simplex canonicus, vt doc. interpretantur. in c. cùm accessissent. de constit. & in c. j. de consuetud. in vj. item succentor etiam est in authoritate magna, est enim doctor iuris, & succentor in Ecclesia, & sic ratione tam gradus, quã ætatis & dignitatis constituere dicuntur saniorem partem: ergo ista electio ab istis facta dicitur maior & sanior.

Item etiam in his electionibus canonicorum, non requiritur maior & sanior pars, sed sufficit maior pars, & pars maior dicitur etiam in paribus, quãdo vna pars in authoritate excedit aliam, c. in canonicis. xix. distin. Bald. in c. Ecclesia. ij. in fi. de elect. Alex. cõsil. cxcij. perspecta. nu. 7. in vj. vol.

Nec obstat quòd vicarius aliàs non dedit suffragium duplex. Respondeo, concludendo dare videbatur, licet non expresserit: nam solebat tanquam canonicus dare vocem, postea in fine concludebat, & concludendo vocem alteram dabat. & facit c. cùm in iure. de elect. etiam dum casus alicuius legis non venit per mille annos lex non tollitur, si postea casus eueniat. Bar. & alij in proœmio. §. & antea. & quod per non vsum non amiserit suffragium probat. l. si quis alia. in fin. ff. quemadmod. seruit. amitt. & l. iter sepulchro. ibidem Doct. in l. falso. C. de diuersis rescrip. & in proœm. instit. Si ergo iste casus nõ euenerit, non potest dici quod amiserit suffragium, seu vocem: & ideo illud dare potuit in hac electione: & sic vt vicarius & vt cannnicus: & concludendo ad alteram partem, etiam datur suffragium vt dictum fuit.

Itaque electio à minori parte facta nullum tribuit ius c. quorundam. in fi. de elect. in vj. ideo nullum ius prætendere potest. d. de Antamar ratione electionis in eum factæ.

Variatio in electione permittitur vsque ad conclusionem.

Nec obest quod succentor non potuerit variare, quia non potest fieri secunda electio prima non cassata. c. considerauimus. & c. audiuis. de elec. Respondeo hoc verum postquam est facta electio, secundum c. in causis. de elect. sed hîc facta non erat electio: & ideo re integra succentor variare potuit, & res dicitur integra quandiu eligentes sunt in loco electionis, & nõ est cõclusa electio, nec publicata. ca. publicato. vbi Doct. de elect. & Hostien. in summa de elec. c. qualiter. versic. nullo prorsus. de Viassio. in tract. de elect, in iij. parte. ca. xxx. facit c. perpetuo. de elec. in vj, sed hîc d. succentor videns suffragium datum pro fratre nil prodesse, antequam electio completa esset, & electores discessissent à loco electionis, elegit d. de Narbona quod potuit per prædicta.

Non me mouet quod vno contextu fieri electio debet. cle. ne Romani. §. porro. vbi Bonifa. de elec. sed ista non est sic facta. Respondeo, imò hîc vno contextu factam dicemus, nempe quia est longa differentia inter electiones prælatorum, in quibus seruari debet forma. c. quia propter. de electio. & electiones caoonicorum, in his enim non requiritur vt seruetur forma, d. c. quia propter.

quæ

quæ habet locum in prælaturis, in quibus Ecclesia est viduata pastore, sed in electionibus canonicorum valebit electio, licet canonici non consentiant simul, quod non valeret in electione prælatorum. c. in Genesi. de elect. glos. in §. & cum humanè, in verbo conueniant. de elect. in Pragm. nec aliqua forma nisi consueta seruanda est in his canonicatuum electionibus, nec seruanda sunt iura omnia quæ in electionibus prælatorum loquũtur, vt tradunt Doc. in c. quia propter. de elect.

Electio in forma sicut dum c. quia propter ser uatur in prælaturis non in canonicatibus.

Item quando infirmi nolunt constituere procuratores, & sunt in ciuitate etiam in electionibus Episcoporum ad eos mitti potest, vt tenet expressè Mandago. in tract. de elect. in prima parte. c. xxv. & Doct. per illum text. in c. si quis iusto. in fin. de elect. in vj. vbi glo. dicit capitulum posse etiam extraneum pro absente admittere, & sibi præiudicat capitulum: sic & potuit capitulum duos vel tres deputare ad quærendum suffragia absentium, vt de contemptu postea agere non possint, cùm non solùm in electionibus agatur de contemptu. d. ca. quod sicut. de elec. sed etiam in collationibus. cap. cùm in Ecclesia. de præben. in vj. ob id vt valetudinarij de contemptu agere non possent capitulum ad eos misit, vt patet in instrumento electionis, quod potuerunt: vt superius dictum extitit.

Nec refragatur quod actus factus à collegio debeat simul fieri. l. ij. de decurio. lib. x. C. ca. cùm omnes. de cõstit. Bar. in l. omnes populi. ij. q. princ. versic. iij. dixi omnes. ff. de iust. & iure. verum est, & hic etiam fuit in capitulo actus electionis simul expeditus, nec canonici eligentes discesserunt ante electionem conclusam. Etiam consuetudinem in contrarium valere in patronis scribit Feder. consil. cij. nobilis quidam col. ij. & plenè Roch. Curt. in tract. iuris patron. in verbo honorificè. quæstio. lx.

Nec obstat quod non fuerit seruata forma. ca. quia propter. de elec. quia respondeo, illa forma non seruatur necessario nisi in prælaturis, sed in electionibus canonicorum nullam ex prædictis formam eligentes seruare tenentur, sed cõsuetam, & maximè in collationibus vt ibi Panorm. & alij tenent, quia non est conueniens, vt vbi de modico præiudicio agitur, videlicet de præbẽda & canonicatu, quod ibi seruetur tanta solemnitas, præsertim cùm superior nõ deficiat qui poterit occurrere difficultatibus. c. vbi periculum. de elec. in vj. & ita scribunt Doc. in d. c. quia propter. Itaque cum nulla forma posita, in d. c. quia propter. sit in his electionibus canonicatuum seruanda, nõ inuenimus istam electionem à iure improbatam, & sic valere, quam fortè impugnaremus si de Episcopi electione ageretur. Et sic resolutæ sunt petitæ quæstiones, prima si potuerit, vt vicarius, vti suffragio, & eligere ex parte sua tanquam canonicus, quod sic fuit superius probatum.

Secunda, an succentor ante conclusam electionem & perfectam potuit redire ad aliam partem, etiam minorem, nec attendatur præiudicium alterius, quia nemini facit iniuriam, qui suo iure vtitur. l. fluminum, in fin. & l. Proculus, ff. de damno inf. cum ergo d. succentor vtatur iure suo eligendo non attenditur præiudicium alterius.

Tertia est etiam soluta quæstio quod suffragia infirmorum valent, & licet ipsi potuissent mittere procuratores si capitulum misit ad eos, vt erat consuetum valet, nec potest aliquis cõqueri postquam capitulum hoc approbauit & fecit.

Quarta quæstio est quod maior pars dicitur respectu numeri, vt superius dictum extitit: & in ista electione de Narbona facta, est maior numerus & personarum & authoritatis, ideo valet.

Quinta adeptio possessionis in beneficialibus nil facit, nisi in casibus à iure expressis. c. si tibi absenti. iuncto c. si à sede. de præben. in vj.

Sexta est, quod electio d. de Narbona est facta à maiori & saniori parte, vt superius satis est declaratum: sed tamen bonum erit adhuc de nouo illam præbendam impetrare, vel per rescriptum si neutri, & signaturam obtinere: nam si postea videant esse bullam expediendam, expedient, non aliàs, vel per nouam prouisionem poterit ipse de Narbona impetrare.

Vltima quæstio est quod postquam capitulum legitimè congregatum conclusit vnum, non potest postea illud retractare, nisi totum capitulum hoc retractet, quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. c. j. de reg. iur. c. cùm omnes. & ca. cùm accessissent. de const. vbi Doc. Et ideo vnus poterit cõtradicere & impedire ne fiat contra ordinationem & statutum capituli, postquam est conclusum à capitulo, nisi postea totum capitulum contrarium statueret. c. j. & vlt. de his quæ fiunt à maiori parte capituli, vbi etiam Doc. & sic respondere de fructibus, vt dicunt, non debet, nisi contrario statuto: & si contrarium fieret posset quilibet de capitulo appellare, nec hoc impediret materiam principalem, quia aliò tendit. Et ita in prædictis cõcludo, & me subscripsi hoc anno 1545. die 1. Iunij Parisiis.

Reuocatio illius quod semel fuit à capitulo conclusum quid requirat.

RESP. XC.

De duplici resignatione.

MAgister Antonius de Andrea resignauit beneficium quod possidebat, sancti Iuliani de Peyrolas, in manibus summi Pontificis, in fauorem tantùm magistri Guilelmi Fabri, quam resignationem Papa admisit conferendo dicto Fabri, collationis cuius vigore adeptus est possessionem: & possessio est publicata d. de Andrea resignanti. Demum d. de Andrea percepit fructus dicti beneficij: qui iterum resignauit inscio primo resignatario in curia Roma. dictum beneficium sancti Iuliani, in fauorem magistri Stephani de Cumbis, qui recepit fructus per annum & vltra: nũc primus resignatarius vult agere possessorio contra istum secundum turbantem. Quæritur an possit de Cancellaria. vide text. in ca. adhæc. de rescript. & in cap. dura. de crimi. fal.

Duplex resignatio facta fuit, vtra valeat si reuocatio fuerit intimata cameræ & non Cãcellariæ.

Diuino auxilio inuocato videtur ꝙ non, quia

interdicta annalia sunt.l.j.ff.de interd.ergo post annum non competunt.

Item extat ordinatio Regia, quæ expressè prohibet, ne post annū impetrentur istæ literæ querimoniæ, siue saisinę, in casu nouitatis. in ordina. nouissimis.art.lxj.

In contrariū faciūt sequentia, cōtra d.de Cōbis.

Resignatio prima facit cessare secundam.

Primò, quia beneficium non potest obtineri sine canonica institutione.regul.j.de regul.iur.in vj. quoad titulū, neque quoad possessionē.dicit glo. in verb.inquirant.§.ordinarij.de pacific. possess. in pragma.quia possessio causam proprietatis habet annexam.l.ij.ff.de interd.

Secundò, ista possessio, seu verius intrusio d.de Combis est clandestina: ideo non iuuat.l.si duo. ff. vti posśid. nam clam dicitur ille à me posśidere, qui me absente intrat possessionē. l.clam posśidere.ff.de acquiren.possess.glo.in l.vna.in verbo nec clam. C.vti posśid. sed certum est, quod d.de Combis accepit possessionem clam absente d.Fabri, ergo non debet ei prodesse.

Tertiò, à sufficienti partium enumeratione, aut de Combis habet istam possessionem quam prætendit à me Fabro, & est clandestina, vt suprà dictum est, aut ab alio, videlicet à de Andrea resignante habet, & tunc nil penitus domino Fabro præiudicij generari debet: ne ex aliena malignitate alienum damnum emergat, est text.solemnis in l.fi.C.de acquir.possess.imò talis de Andrea dolo relinquens possessionem, dicitur ibi proditor, quia prodit dictum Fabri, cui semel resignauerat, quare tanquam proditor puniri debet.

Possessio in beneficiis sine apparē te titulo nil prodest.

Quartò, facit ordinatio Regia quæ habet exceptionem ibi. *Sinon qu'il apparust esdictes matieres beneficiales, le defendeur n'auoir tiltre apparent, pour iustifier sa possession.* [nisi constaret in dictis materiis beneficialibus quòd defensor non habebat apparentem titulum ad iustificandum suam possessionem.] Requirit ergo ordinatio duo: primò, quòd titulus non sit apparens, sicut hic: nam est nullus, & quod nullum est, non dicitur apparere. c.si à sede. de præbend.in vj. secundò requiritur quod ille titulus non posśit iustificare illam posśessionem, id est iustam facere, sed certum est quod ista collatio est nulla, vt infrà dicetur, ergo non potuit iustificare possessionem, igitur ordinatio Regia non potest illi suffragari.

Quintò, certum est quòd iste titulus est nullus, & inutilis, primò quia factus ex falsa causa secundæ resignationis nullæ, & regulariter quęlibet dispositio surgens ab alio, vt à causa, illius existentiam præsupponit: ita quod sublata causa, vel non vera, effectus non inducitur, vel infertur. l.etsi legibus.C.si contra ius. Anchar.consil.ccviij. iudex. col.iij.& sic collatio facta ex falsa causa inductiua substantiæ est nulla.vt ibi & per Feli.in c.quod super.col.j.& seq.de fid.instrum.

Sextò, collatio est subreptitia, quia Papæ in secunda resignatione non est facta mentio primæ, quæ si fuisset expressa Papa non contulisset, vel non ita de leui.c.postulastis.de rescri.& subreptio in beneficialibus ipso iure vitiat titulū, adeò quod non dicitur titulus, sed nullus. c.ad aures. & c.in nostra. de rescrip. ob id secunda collatio facta de Combis est subreptitia & nulla.

Septimò, resignans per primam resignationem amiserat tam ius, quàm possessionem. glo.in verbo asśignari.in c.inter.de præbend. Calder.consil. iiij.an renuntians sub titul.de renuntiat. ergo non potuit iterum resignare, & ius quod non habebat transferre in alium, videlicet de Combis.argu.l. traditio. ff.de acquir.rerum domin. nam qui ius suum cesśit vni non potest illud ius alteri cedere.l. non quocunque. §.qui Caium. ff.de lega.j. vbi Bart.& Ias.& Alex.consi.xiiij.in vj.vol.

Octauò, d.de Combis non potest illud beneficium habere ex resignatione, quia resignans nullum ius habebat, nec alio iure, quia beneficium non vacabat: ideo non poterit se iuuare illa clausula, & alias quouismodo vacet, cùm non vacaret tempore secundæ collationis, quia erat collatum iure Guilelmo Fabri.

Nonò, per regulam Cancellariæ xxxiiij.quando resignans in possessione moritur, beneficium censetur vacare per obitum: ergo ante obitum non vacabat, igitur non potuit conferri, & collatio est nulla.

Decimò, Papa non intendit ius ex collatione quæsitum vni tollere alteri conferendo. c.quamuis. de rescript. in vj. etiamsi dicat non obstante prima collatione conferimus secundo, quia intelligitur de inualida. Feli.in c.causam.de rescript.

Vndecimò, si quis vendat vni & tradat, licet alteri postea vendiderit, non valet secunda venditio.l.quoties.C.de rei vendic.ergo ista secunda resignatio etiam non valebit.

Imò stellionatus pœna tenetur resignans duobus.cùm non sit alia pœna statuta à iure canonico, vt videtur tenere Berber.in viato.iuris in rub.de crimine stellionat.in fi.quæ pœna secundum eum est vt priuetur beneficiis, si quæ habeat resignans. per glo.in c.nulli.in fi.de rebus Ecclesiæ, non alienand.l.iubemus.§.œconomus.C.de sacrosanc.ecclesiis. sicut quando quis donat duobus.l.iij. ff.de crimi.stellio.vbi Bar.quod est verum quando donauit secundo simpliciter, secus si fuerit interrogatus, & dixerit se non donasse, vel non resignasse, quia tunc falsi pœna teneretur. l.si à debitore. ff. ad leg.Cornel.de fals.versic.quæro an vendens.

Duodecimo, dolus resignantis non debet sibi prodesse, cùm dolus non debeat alicui patrocinari.c.ex tenore.de rescript. sed eidem prodesset resignando quia forte venderet beneficium secundo. Ergo, &c.

Decimotertiò, illusio & variatio maximè est prohibita viris Ecclesiasticis.cle.vna. de renuntia. vbi Imol.dicit in primo notab. quòd licet secularibus liceat variare re vni vendita, alteri tradendo l.quoties. C.de rei vendic. tamen hoc non est licitum clericis, ideo primus erit semper potior, sic & multò fortius in hac prima resignatione.

Decimoquarto, daretur via malitiis & calumniis, nam resignās semper resignaret duobus, quod summopere iura abhorrent dicentia malitiis esse obuiandum.

obuiandum.c.sedes.de rescrip.l.in fundo. ff.de rei vendic.& res est pessimi exempli ob id reprobanda.l.si quis aliquid.§.qui abortionis. ff.de pœnis. l. exempli.C.de probat.

Decimoquintò, cum in beneficialibus ista interdicta habeant causam proprietatis mixtam. l. ij.ff.de interd.facilè quando non apparet de titulo valido potest recognosci etiam post annum cùm beneficia, quantum ad titulum, sint impræscriptibilia.Doc.in c.cura. de iure patrona.glo.in verbo triennio.de pacificis possess.in pragm.

Decimosextò, in patria iuris scripti intra triennium solent ista intentari interdicta de consuetudine,& sic consilium iudicabit ex legibus & consuetudine illius loci,in quo debebat iudicari. §.j.in authen.vt cum de áppell.cognos.colla.viij.

Decimoseptimò, non possunt postulantes post præsentationem postulationis recedere à postulatione.cap.bonæ.ij.de postul.prælat. multò fortius post renuntiationem admissam per Papam, alias dicit tex.partes nobis frequenter illuderent & iudiciũ nostrũ ex eorum pendere arbitrio viderentur.

Decimooctauo, qui petit cedendi licentiam si eam obtinuerit cedere compellitur. c.quidam. de elec. multò fortius qui resignauit compelli debet, vt resignationi per se factæ acquiescat: & sic non poterit secundo resignare.

Vltimò licet non possit appellari in aliqua causa,tamen superior debet emendare quod male factum extitit.glo.in verbo oneramus.in cle.j.de iure patronat.sic & sacrum magnum consiliũ emendabit quod malè factum extitit per de Andrea, possessionem beneficij Stephano Fabri adiudicando, & ita iudicauit sacrum magnum consilium adiudicando beneficium dicto Fabri: & sic tres sunt decisæ quæstiones.

Prima quæstio,an valeat collatio facta in Cancellaria post reuocationem inthimatam cameræ: quod sic,quia vnius reuocatio non extenditur ad alium.d.clem.vna.de renuntia.

Secunda, an valeat collatio facta quando eodem die fuit facta cum reuocatione & eius inthimatione:& suprà fuit decisum valere, si non probetur prius inthimatam reuocationem.

Tertia,si valeat collatio quando fuit facta ante præstitum consensum procuratoris, si reuocatio non fuerit inthimata procuratori valere, etiam conclusimus superius.

RESP. XCI.

De resignatione beneficij, causa permutationis facienda.

CVm Titius Sempronius & Meuius collitigarent inter se, super aliquo beneficio curato, Sẽpronius & Meuius cõcordauerũt forma sequenti, videlicet quod Meuius resignaret ius suum ipsi Sempronio, causa tamen permutationis,cum quadam capellania quam habebat ipse Sempronius,faciendæ:& id tamen postquam ipse Sempronius obtineret aduersus Titium in dicto beneficio curato:& ita accidit, quod ipse Sempronius obtinuit aduersus Titium, & vsus est, prout vtitur pacificè illo beneficio antea litigioso.

Tandem pro adimplemento præfati Concordati, Sempronius constituit procuratorem ad resignandum causa permutationis, vt præmissum est,cum d.Meuio dictã suam capellaniam coram ordinario collatore,aut summo pontifice. Meuius tunc cum debuisset accipere collationem illius capellaniæ ab Archiepiscopo Bituricensi accepit à capitulo Bituricensi:& sic à non habente potestatem. Postmodum Meuius permutauit illam capellaniam,cum quodam Caio,qui similiter accepit collationẽ à prædicto capitulo die tertia Aprilis anno 1507. ante Pascha, exinde obtinuit signaturam sub certo modo per deuolutionem die sexta mensis Augusti, immediatè sequen.& vsus est Caius ea capellania pacificè per annũ & vltra. Post annum Caius fuit inquietatus:primò, ab habente ius deuolutum ab Archiepiscopo: secundò, ab habente signaturam: tertiò,ab habente collationem à prædicto Archiepiscopo, per resignationem causa permutationis cum quodam alio beneficio, per dictum Sempronium factam, qui alias resignauit,vt prædictum est in secundo articulo, illam & eandem capellaniam.

Permutatio beneficiorum in qua alter compermutãtiũ capit collationẽ à non habẽte potestatẽ, vnde orta lis inter illũ & quosdam alios qui ab habente potestate obtinuerant.

Quæritur an signatura Caij retrotrahatur ad validandam collationem, quam habuit de dicta capellania,à capitulo non habente potestatẽ conferendi, cùm præcedat in data titulos prætendentium ius in dicta capellania: & cùm possederit per annum & vltra capellaniam ipse Caius, an potuerit formari querimonia iudiciaria contra eundem: & vtrum possit impedire sequestrum. Et cùm vexetur dolo & fraude ipsius Sempronij (qui bis eandem capellaniam resignauit duobus) quæritur an possit & ei liceat informare procuratorem Regium super dictis duabus resignationibus vergentibus in maximum detrimentum ipsius Caij.

Primo dubio respondeo,quòd prædicta signatura retrotrahitur propter expressam intentionem Papæ apponentis clausulam perinde valere in fine signaturæ,quæ hoc importat,vt perinde valeat ac si fuisset collatio habita ab habẽte potestatẽ. Dominic.de Rota decis.ccclxxxiij.si Papa.glo.in extrauag.ad reprim.in verb.perinde,quomodo in læsæ maiest,crimi.procedat.

Signatura retrotrahitur p clausulam perinde valere.

Ad secundum dubium dico non posse agi interdicto retinendæ,aut alio contra istum possessorem annalem,quia interdicta non dantur vltra annum.l.j.§.fi.ff.de interdict.l.j. ff.de vi & vi armat. quia officium Prætoris vltra annum non extenditur.§.j.inst.de perpetu.& temporal.actio.

Vltimò dico, ex resignatione vltimo facta non quæritur aliquod ei ius,quia iam per primam resignationẽ,etiam corã laico factam non est renuntians priuatus suo iure.c.quod in dubiis.de renuntiat. ergo non potuit transferre ius quod non habuit.l.traditio.ff.de acqui.ret.domi. Bar.in l.si vniuersa.C.de lega.ideo dicit tex.in c.post electionũ.

de concess. præbend. Quod beneficium non vacans non potuit conferri: sed hic non erat vacans, ergo non potuit conferri, & sic nullum ius datur ex secunda signatura prætensa.

Item talis renuntians notatur crimine stellionatus. c. nulli. de rebus Ecclesiæ non alienand. l. iubemus, in ij. §. œconnmus. C. de sactosan. ecclesiis: licet non sit hoc crimen bene de iure canonico declaratum. vt not. Ioan. Berber. in viator. iur. tub. de crimine stellionat. Tamen huic potest applicari quia alienat, quod ad se non spectat & sic interest Reipublicæ ne crimina remaneant impunita. c. vt famæ. de sentent. excommunicat. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. ideo poterit procurator, aut promotor iungere se cum prosequente pro crimine puniendo.

RESP. XCII.

De prouisione per Papam facta.

Emble aux soubsscripts que la prouision faicte par nostre sainct pere le Pape (in commendã) *à Iean Riuoyre, ensuiuant la resignation de Claude Riuoyre, n'est vallable: car* [intra scriptis videtur, quòd prouisio facta per sanctissimum patrem nostrum Papam Ioanni Riuoyre, secundum formam resignationis Claudij Riuoyre, sit valida: nam] deficit voluntas Papæ, *ainsi qu'il appert par la resignature, à laquelle y a ces mots:* [vt per resignationem apparet, in qua hæc verba habentur:] videlicet commendamus iuxta dispensationem prædictarum tenorem duntaxat, & sic Papa noluit commendare nisi sit dispensatus: & secundum suas dispensationes, sed iste Riuoyre non est dispensatus, ergo commenda illi facta non valet.

Certum est quod in omni actu requiritur voluntas & potestas: quotũ alterum si desit nihil est quod explicari queat, vt docet Philosophus Aristot. & Bal. in l. cum te. col. j. C. de dona. ante nupt. per tex. in c. qui extirpandæ. §. qui verò. de præben. & in Euangelio dicitur: Si vis potes me mundare. Voluntas ergo requiritur: poterat quidem Papa commendare si voluisset: sed noluit apponere illam clausulam iuxta, &c. quia non vult commendare dignitates regulares: maximè maiores, post Pontificales secularibus: nec istud solet concedere Papa Iulius, ideo ad consuetudinem concedentis recurrendum est, si aliàs noluerit concedere in simili casu. Nec isti Riuoyre concessisset, vel cum difficultate. c. postulasti. in fi. ibi. de leui. de rescrip. Consuetudo enim patrisfa. inspici debet. l. vel vniuersorũ. ff. de pignora. acti. Lappus allega. lxxxix. factum. versic. item est sciendum. Et hodie Papa beneficia regularia quæ non fuerunt commendata non commendat seculari, maximè maiores dignitates post Pontificales regulares: ne diuersitas sit habitus in vna Ecclesia. clement. j. de elect.

Item illæ dictiones iuxta & secundum idem important, vt docet Panorm. in cap. Abbate sancti Syluani. in fin. de verbo. significat. videlicet conditionem: vnde si sententia dicit: nos sequentes formam statuti condemnamus: si nullum sit statutum, & sententia erit nulla. l. qui testamento. ff. de excusat. tutor. Bald. in cap. cum causs. i. colum. i. de re iudic. & prouisio, seu commissio facta iuxta priuilegia nil prodest, si de illo non appareat. glo. in cap. j. de fide instrument. Panorm. in cap. inter. colum. viij. illo titulo. ideo prouisio Papæ facta Riuoyre, iuxta dispensationum prædictarum tenorem duntaxat est nulla, si non appareat dictum Riuoyre rectè ad hoc dispensatum: sed contrarium apparet: ergo prouisio illi facta nulla & inualida est.

Adhæc illa dictio duntaxat etiam restringit & limitat. l. pratum. l. impensæ. & l. in lege. ff. de verbor. significat. l. non est ferendus, vbi Docto. de transactio. Bartol. in l. vna. ff. si quis ius dicen. non obtempera. Vnde cum Papa hic commendauerit talem dignitatem, iuxta tenorem dispensationum duntaxat, voluit illi prouidere si dispensationes concedant, vt dictam dignitatem habeat, sed suæ dispensationes hoc non concedunt vt patet: ergo etiam Papa noluit de nouo commendare, quia non se retulisset ad dispensationes, si de nouo voluisset dicto Riuoyre prouidere.

Item in dispensatione quando loquitur de regularibus declarat Papa ad quæ beneficia vult dictum Riuoyre dispensare: sic dicens regularia verò beneficia huiusmodi prioratus, præpositura, præpositatus dignitates etiam conuentuales, &c. non exprimit ibi, etiam si maiores sint, post Pontificalem, quæ non comprehenduntur, nisi exprimantur, cap. fin. de præbend. vbi etiam Docto. Ergo dispensationes, dicti Riuoyre non extenduntur ad dignitates regulares maiores, post Pontificalem.

Præterea in dicta dispositione non dicitur dignitates, etiam si Cathedralis, vel Metropolitana sit Ecclesia: & nunquam debentur beneficia Ecclesiæ Cathedralis propter illius honorem. Ad illa etiam non censetur esse quis dispensatus, nisi hoc expressum sit. cap. quamuis. de præbend. vbi amplissimè doctores, & maximè, quia dispensationes sunt odiosæ, & sic non extenduntur. cap. j. & ij. de filiis presbyter. lib. vj. Ideo non extendentur ad dignitates regulares, in Cathedralibus, & maiores post Pontificalem: de quibus Papa non intendit prouidere: si non exprimat, vt dicitur in d. ca. fi. de præbend.

Et sic constat commendam d. Riuoyre factam nullam esse, tum ratione defectus voluntatis Papæ, tum obreptionis: & ideo vacabat dignitas Ecclesiæ Bellicensis, vnde potuit iure nouo impetrari tanquam vacans: & sic impetratio & prouisio facta de illa per Episcopum Baluoregiensem in fauorem Ioannis Grauil valet & tenet, quia fuit per Papam admissa.

Non obstat quòd in bulla non sit reposita illa clausula iuxta tenorẽ. &c. ergo Papa videtur voluisse

luisse commendare sine illa clausula iuxta tenorem. &c. Respondeo non esse verum, nam sicut instrumentum ex prothocollo extrahitur, conficitur ita bulla ex signatura. text. in authen. Tabellio. colla. iiij. Vnde quando minuta à Vicecancellario est magis largè vel sponte sumpta, quàm à Papa fuerit concessa per signaturam non valet, & tunc ad originale, id est ad ipsam signaturam, est recurrendum, vt docet Anto. Butri. consil.ij. visis col.j.consi.xlix. visis.& scripsi in praxi benefi. in fine signa. Et quia hic prętenditur magis generalem esse bullam, ideo potest cogi d.Riuoyre vt producat signaturam vel sumptū illius quia eam oportet cōferre cū bulla: & si nolit eam producere, bulla reputabitur suspecta, cui non credetur. per l.fin. C. de fide instrum. & plenū possessorium adiudicabitur d.Ioanni Grauil. Vnde in hoc Senatu fuit iudicatum pro signatura contra bullam, nempè in signatura Papa prouiderat de beneficio sub his verbis prouiso quod non esset de prouisione Episcopi Pictauiēsis. Expedita fuit bulla sine illa clausula prouiso. &c. & probatum beneficium esse de collatione Episcopi Pictauiensis. Ideo adiudicatum fuit ei plenum possessorium qui per deuolutionem illud impetrauerit, quia signaturæ statur quoad contenta in ea. Et non potest addi bullæ præter signaturam, nisi ea quæ sunt de natura & consuetudine clausularum & styli: sed in hoc stylus curiæ Romanæ repugnat: nam Papa sine expressa mentione nunquam prouidet de Cathedralibus, nec de dignitatibus maioribus post Pontificalem, insequēdo ius, & maximè seculari, quòd prouideat de regulari dignitate post pontificalem hoc est alienum, ideo stylus Papæ moderni debet attendi qui semper recusauit & recusat conferre regularia secularibus, nisi dispensaris per prædecessores.

Ex quibus apparet bullam d.Riuoyre nullam & subreptitiam ac obreptitiā. Imò eā d.Lamuli falsam dicere potest, non quòd falsò scripta sit, nec & ab alijs quàm à commissis per Papam, sed in hoc falsa est quia immutata est veritas, & falsum est mutatio veritatis. §.j. in Autheo. veritas mutata. quia Papa commendat simpliciter. Ideo est falsa per omissionem, & in hac falsitate alleganda non fit inscriptio falsi. Sicut quando agitur ad pœnam, & verè bulla est falsa. vt in c.graui. de crimi. fal. sed ex collatione bullæ & signaturæ, apparet falsitatem esse in omittēdo, ideo bulla nulla erit, & non valebit prouisio: sed impetrans bullam, quia non apparet eum esse in culpa, non solet puniri ratione illius falsi: sed solum amittit effectum bullæ, & vtilitatem: secus in alio falso vbi ipse impetrans esset fraudis conscius etiam vtendo bulla verè falsa.

Vltimò, non obest quod impetrans d.dignitatem, videlicet Ioannes Grauil non mouit litem intra annum, ergo non debet in possessorio recipi. Respondeo, imò ipse mouit litem ante annum à die suæ impetrationis, etiam in ordina.Regi.titulo *des matieres possessoires. Et qu'il ne sera receu complainte apres l'an, sinon qu'il apparust esdictes matieres beneficielles le defendeur n'auoir tiltre apparent pour iustifier sa possession mais ledict Riuoyre n'a iuste tiltre, car est nul: parquoy s'ensuit que ledict Granil est recepuable en sadicte possession, encores qu'il vint apres l'an, ce que non.* [& quod nulla recipietur querimonia post annū nisi appareret in dictis materiis beneficialibus, defensorem non habere titulum solidum ad suam possessionem iustificandam: sed dictus Riuoyre iustum titulum non habet, nam nullus est. Itaque sequitur quòd dictus Grauil est acceptabilis in dictam suam possessionem, etsi veniret post annum, quod non.]

Concluant que ledict Granil, comme ayant le plus apparent tiltre & vallable doit estre maintenu & gardé en la possession, & saisine de la dignité du Belley. Et doit estre ledict Riuoyre condamné ès despens dommages & interests. Donné à Paris ce mois d'Octobre 1552.] Concludendo quod d. Grauil tanquam solidiorem & validiorem habens titulum, in possessione est retinendus, & saisina dignitatis du Belley, & quòd dictus Riuoyre ad omnes sumptus, damna & expensas damnandus est. Datum Parisiis hoc mense Octobris 1552.]

Viso prædicto facto, videtur prius Ioannem Camoti nullū ius habuisse ex prouisione facta per reuerendissimum D. Legatum Aueniouensē, quia erat subreptitia, ideo nulla.c.ad aures.c.postulasti. & c. in nostra, de rescrip. Clemen.j. de præbē. nam cùm dixerit se in 16. ætatis suæ anno constitutum, & tamen nō erat nisi in ætate tredecim annorum, mentitus fuit in sua ætate. Ob id reuerend.D.Legatus noluit secum dispensare, in illa ætate quam ignorauit, & plus nocet falsum commissum quàm omissum.c.super literis.de rescrip.& ibi Doct.maximè, quia in regula Cancellariæ Papæ moderni liij. cauetur quòd dispensatio nō detur minori nisi de duobus annis. Et sic reuerend. Legatus noluit, etiamsi potuerit secum dispensare de tanta ætate.

Vnde apparet quòd Petrus de Castellana qui illud beneficium impetrauit rectè impetrauit, quia per subreptionem Ioannis Camori vacabat d. Archidiaconatus & in impetratione sua habet quod vacabat per resignationē aut aliàs quomodocunque vacauerit. Verùm quia per triennium tacuit, ob id illud ius fuit debilitatum per triennium. per regul. Cancel. de pacific. possesso. & per decretum in Concordatis positum.

Item resignatio facta postea per Ioannē Camoti nō valuit quia nullum ius habebat in d.beneficio, ratione subreptionis, etiam quia dolo prætenditur facta, vt in facto continetur, & non potuit plus iuris trāsferri in resignatarium quàm ipse resignatarius habuit. l.traditio. ff.de acquir. rer. do. Igitur Petrus Bocqneri nullum ius potuit habere, tum quòd resignans non haberet, tum etiam quòd inhabilis, quia apostata. vt in c.j & in rub.de aposta. per Doct.& Felin.in c.sciscitatus col. ij. de rescrip. etiam quia ius erat acquisitum D. Petro. de Castellana & duo non possunt habere verum ius in vno beneficio, & vnum beneficium. c. cùm non ignores. de præben.

Prætereà ſecunda reſignatio facta per domi. Ioannem Camoti non valet in fauorem Gulielmi Seigur quia nullum ius habebat reſignans, tam per ſubreptionem, vt diximus, quàm per primam reſignationem per quam erat exutus iure & poſſeſsione, per text. & ibi. gloſ. j. in c. inter. de præben. & quia prætenditur ſymoniaca. Et ideo dictus Gulielmus Seigur nil iuris poteſt prætẽdere. Maximè quia durante triennio dictus Caſtellana habebat ſemper ius, ergo alius non potuit habere. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquir. poſſeſsio. c. inter dilectos. de fide inſtrum.

Itaque puto Gaſparem de Ponte habere potius ius quia beneficium vacabat non per matrimonium, vt prætenditur: ſed ex vacationibus quas ſuprà dixi. Ideo D. legatus contulit eidem Gaſpari quocunque vacarent tempore, & quia vacantia inueniuntur tempore prouiſionis legati: ob id prouiſio facta illi Gaſpari valet.

Etiam non nocebit reſignatio facta per Petrum de Caſtellana huic Gaſpari, qui licet eſſet excluſus tempore triennij, quia non egerat, tamen habuit ius quod poſtea fuit reſignatum in fauorem d. Gaſparis. Et illi per Papam prouiſum.

Vnde concludendo d. Gaſparem de Ponte potentius habere ius in d. Archidiaconatu, Canonicatu, & præbenda Maſsilienſi. Et ita ſubſcripſi Pariſiis hoc anno 1552. in menſe Februario.

RESP. XCIII.

De conuentione pro Abbatiis & prioratibus reſignandis.

Onuenerũt & ſeruare conuentionẽ promiſerũt, ac inde ſe obligauerunt reuerẽdiſs. Cardinales à Medonta, & reuerendiſſ. D. Stephanus Ponchier Archiepiſcopus Turonenſis, & D. Stephanus Lalemant, vt quilibet eorum daret procuratoria bona & valida ad reſignandum abbatias & prioratus, de quibus actum inter eos fuit, & in eorum fauorem, ſub beneplacito tamen ſedis Apoſtolicæ & Regis & non aliàs. &c. Et voluerunt conuentionem vim permutationis habere: & demum pro complemento conuentionis & concordiæ vnius alteri procuratorio nomine promiſſum bona fide dedit & tradidit & procuratorium ſuum expediri fecit. Et poſt prouiſionem ſibi factam in vim dictæ reſignationis Do. Ponchier, reuocauit procuratorium illi datum & iam expeditum, deinum iterum reſignauit dictum prioratum iam collatum d. Lalemant, & poſtea mortuus eſt. Quæritur primò, quis contractus dicatur inter iſtos dominos factus. Secundo, an reuocatio procuratorij facta à Domino Ponchier valeat. Tertiò, an promiſsio dicti Lalemant facta teneat. Quartò, an ſecunda reſignatio per Ponchier facta poſsit ſubſtineri. Quinto, an ius habere ſecundus reſignans ex ea poſsit. Sextò an d. Lalemant poſsit retinere Abbatiam, quam obtinebat, & ſimul prioratum ſibi collatum diſpenſatione habita, quibus diſcuſsis apparebit quis ius ſuum proſequi poterit.

Primæ ergo quæſtioni reſpondeo. Apparet permutationem inter iſtos dominos celebratam eſſe. Primò, quia ita conuentum eſt inter eos, vt iſta conuentio & concordia obtineat vim permutationis. Ergo dubitari non oportet veram & iuſtam eſſe permutationem, cùm contractus ex conuentione contrahentium legem accipiant l. j. §. conuenit. ff. depo. l. contractus. de regu. iur. Etiam Papa eam approbauit, qui habet plenariam poteſtatem in his beneficialibus. c. ij. de præben. in vj. cuius natura eſt vt de communi partium voluntate fiat. c. j. de rerum permutat. & quòd liceat diſcedere antequam ſit ex vna parte impleta: ſed res ab altera parte traditum initium obligationi præbet, adeò vt ſi alter nolit rem tradere vel implere, ex parte ſua agendum ſit vt res noſtra tradita reddatur. Et condictioni locus eſt quaſi re non ſequuta. l. j. in fi. ff. de rerum permutat. vel vt cogatur quis ex ſua parte implere. l. naturalis. §. j. ff. de præſcrip. verb. In permutatione quoque beneficiorum requiritur quod huic inde beneficia reſignentur, & illorum fiat collatio iuxta conuentionem. c. inter. de præb. & c. vno. de rerum permutat. libr. vj. vel quod non ſtet per alterum ex permutantibus vt ibi nota.

Item in hac facti ſpecie conuentum erat vt traderet vnuſquiſque procuratorium bonum & validum ſufficiénſque ad cedendum & renunciandum reſpectiue eorum abbatijs, & prioratui ſub conuentionibus ibidem conſcriptis. Et tam prædictus D. Lalemant tradidit, quàm etiam D. Ponchier & d. Cardinalis à Medone. & ſic completa fuit permutatio quoad partes. Et ſic irreuocabilis vt in ſecunda quæſtione dicetur. Imò poſſet cogi dictus Ponchier ſi viueret. per l. rebus. C. de rerum permuta. Ergo non potuit venire contra.

Secunda quæſtio eſt, an reuocatio procuratorij à Domino Ponchier facta valeat, & liquidò conſtat non valere, tum quia ita ſe obligauerant & promiſerant partes hinc inde ſe ſeruaturas conuentiones, & quando procurator eſt conſtitutus in contractu dicunt non poſſe reuocari, quia conſtitutio procuratoris eſt pars contractus. l. fundi partem. ff. de contra. empt. & ibi Bal. & in rub. de ſumma Trinit. col. iij. in decret. Guid. Papæ. ſingul. cclxxiij. procurator. de Rippa in l. obligatione. de pignor. & quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de excep. Si prioratus fuiſſet euictus ageretur contra Ponchier, ergo ipſe non poteſt agere nec reuocare poteſt quis poſt factam collationem. c. ex parte Decani, vbi Felin. de reſcript. ideo poteſt dici quod ſcribit Gordianus Imperator. in l. ij. C. de iur. & facti ignor. ſi renuntiaſti ſera prece tibi ſubueniri deſideras: & quia de iure Canonico non licet pœnitere niſi ex defectu fidei non ſeruatæ ab altera parte. teſte Bal. in rub. C. de re. permutat. allegat. c. cùm inter. de elect. ſed fides ſeruata fuit ab omnibus, quia omnes dederunt procuratorium iuxta illorum conuentionem, ergo dictus Ponchier non poterat reuocare, quia fides ſeruata ei fuerat,

fuerat, etiam de iure ciuili vbi in permutatione interuenit stipulatio non est locus pœnitentiæ, quia statim oritur actio.l.ex placito.C.de rer. permuta. sed in instrumẽto compositionis inter eos factæ est quod dictæ partes promiserunt, ac sese mutuò obligauerunt & obligãt.&c. Ergo orta est inter eas actio. vt docet Bar. & Ias.per illũ text.in l.lecta. ff.si cert. peta. & sic non poterat fieri aliqua reuocatio.

Maximè quia collatio iam erat facta à Papa d. Lalemant prima die Martij, & reuocatio fuit facta eiusdem mensis tertia die.Ergo non potest permutatio reuocari quando est adimpleta ex parte vnius.d. l.j. ff.de rerum permuta. Vnde reuocatio facta per Do.Ponchier post collationem Do. Stephano Lalemant factã nullius esse momẽti, nullus est qui nesciat.vt in simili dicit Iurisconsult. in l. nemo. ff.de duob.reis.Quia perfecto cõtractu nõ licet discedere, nisi vtraque parte consentiente. l.j.& ij.C. quando liceat ab empt. disced. & permutatio vicem emptionis obtinet.l.ij.C. de rer.permut.

Igitur oportebat partes de nouo consentire dissolutioni permutationis,sicut consenserant in constructione illius. Nihil enim tã naturale est, quàm vnumquodque dissoluere eo iure quo colligatum est.l. nihil tam naturale.ff.de regu.iur.Et omnis res per quascunque causas nascitur per eas & dissoluitur. c. j. de regul. iur. sed dictus Lalemant non consensit dissolutioni permutationis, ergo impleta non poterat dissolui eo inuito,& dicit Papa permutatio, cùm inter contractus bonæ fidei numeretur cum alio quàm cum domino, vel cum eo qui loco domini habebatur, non valet celebrari. cap. cùm venerabilis. versic. adhæc. de exceptio.

Item postquam Papa approbauit conuentionem partium, & iuxta conuentionem illarum contulit prioratum d. Lalemant & renuntiatio est ab eo admissã, nunquam habet locum pœnitentia:quia omnia non sunt integra, vt docet Domi. Geminia.in c.ij.de renuntia.lib. vj. argument. l. si pecuniam ff.de condict.cau. da.& cau.non sequu. nam quod semel placuit amplius displicere non potest per regulã iuris.Et quod approbauit nõ possum reprobare.l.Pomponius de nego.gest. sic consuluit Barba.consi.xlij.sempiterna.col.ij. volum. ij.alioqui quotidie illuderetur Papę cõtra.c.bonæ. de postul. præla.imò text.in c.quidam & ibi doct. de renuntia. dicunt procuratorem ad resignandum nõ posse reuocari,postquã obtenta fuit cedẽdi licentia.probat gl. & Doct.in d.clem.vna.de renuntia. sed in hac facti specie non solum cedendi licentia obtenta fuit, sed resignatio & admissio & prouisio, ergo non fuit liberum Domino Ponchier reuocare procuratorem in contractu, maximè constitutum. Et Papa approbando conuentionẽ videtur voluisse amplius non posse reuocari.

Item est decisio Rotæ xxiij. fuit dubitatum in nouis vbi resignantes sua beneficia causa permutationis, non possunt post resignationem ad sua redire beneficia, quia per resignationem omni iure priuati sunt, nec habet locum c. si beneficia. de præben.in vj.nisi in remittente, non in resignãte, vt docent Panor. Feli. & alij in c. cum venerabilis.de except. nam quod semel repudiatum est minimè reintegrare concedimus, ait Imperator in l.fi.C.de condict.inser.Et satis absurdum est redire ad id quod renũtiandum putauit. l.si quis iusiurandum. C.de reb.credi.c.in causis. de elect.Do. Ponchier resignauit & sua resignatio fuit admissa à Papa & omnia alia sunt cõpleta quoad procuratoria, ergo d. Ponchier non valuit procuratorem reuocare.

Nec refragatur si dicatur d. Lalemant non resignasse suam abbatiam vt tenebatur.Respondeo, non stetit per eum, dedit enim procuratorium ad cedendum iuxta conuentionem suam, & imputetur Domino Ponchier quare non procurauit vt sibi expediretur abbatia Vallis Cernarij à Cardinali de Mendoue possessam. Et abbatiam sancti Bertrandi postquã habebat procuratoria hoc erat eidem liberum, sicut de Lalemant, quia eodem die fuit eidem Ponchier traditum procuratorium, quo dicto Lalemant.

Item non tenebatur dictus Lalemant nisi alternatiuè vnum vel alterum facere, videlicet tradere procuratoriũ ad cedendum aut nominationem Regis sibi factam de dicta abbatia sancti Bertrandi, cum procuratorio ad resignandum illustrissimo Domino Cardinali Lotharingiæ, tradidit enim procuratorium Secretario Do. Ponchier, quod Dominus Ponchier acceptauit ac longo tẽpore tenuit, & postea reuocauit suum procuratorium & in alternatiuis electio est debitoris. l.iij.ff. de eo quod cer.loco.sed debebat Do.Ponchier requirere d. Lalemant vt procuraret illa fieri quæ in conuentione erant conscripta, antequam reuocaret, qui suasionibus motus & sine causa reuocauit, quod illi prodesse non potest, & nullo modo valet reuocatio procuratoris per d. Ponchier post promissionem facta.

Tertia quæstio, an prouisio facta Do. Lalemant ad resignationem procuratoris. Do. Ponchier valeat. Breui respondeo, eam esse validam & efficacem, quia in ea Papæ voluntas & potestas cõcurrunt. De potestate Papæ in bulla constat ibi specialem gratiam facere volentes.& c.si noluisset non cõtulisset,de potestate apparet in c.ij.de præb. in vj. & in Clem.j. vt lite penden. & dicit Philosophus Arist.duo esse ex quibus cõstat humanorũ actuum effectus,videlicet voluntatem & potestatem, quorum alterum si deest nihil est quod explicari queat.Bal.in c.cùm contingat.col.iij.de iureiurand.

Etiam voluntas resignantis adest, vt patet ex suo procuratorio, resignatio, consensus, & expeditio.Quid igitur superfit, aliud non video.

Adhæc prioratus per resignationem vacabat, & beneficia vacantia Papa conferre potest. c.ij.& per totum de concess.præben. & contulit D.Lalemant, ergo nil ei obstare potest, quominus sua prouisio valeat.

Nec obstat prætensa reuocatio à Domino Ponchier facta, quia tardè fuit facta videlicet post collationem:vt dictum fuit in præcedenti quæstione.

Quarta

Quarta est quæstio, an secunda resignatio facta per Dominum Ponchier sustineri possit. Et breui respondeo non posse, quia per primam resignationem erat exutus D. Ponchier resignans & iure & possessione. c. inter. cum gl. de preb. Inno. in c. super hoc. col. iij. de renuntia. & resignantibus non est ampliùs dandus regressus. l. quæritur. §. venditor. ff. de ædil. edict. c. quàm periculosum. vii. q. j. Nec potest resignare quod non habet. §. seruus. de capi. diminuti. in insti. Priuatio enim præsupponit habitum. l. decem. de verbo. oblig. ff.

Vnde non valuit resignatio secunda facta in fauorem Do. Iacobi Hurauld, postquam resignans nil iuris habebat, non poterat plus iuris transferre quàm ipse haberet. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom.

Et sic deciditur quæstio quinta. Videlicet, secundũ resignatarium, videlicet Iacobum Hurauld nil iuris habere in d. prioratu de Sezuna, quia Papa admittendo secundam resignationem dicit se prouidere de dicto prioratu de Sezuna, si alteri ius non erat quæsitum: sed alteri ius erat quæsitum, ergo Papa noluit isti Hurauld conferre: & sic ex prouisione sibi facta à Papa non potest se iuuare, cùm non habuerit voluntatem prouidendi postquam prouiderat d. Lalemant.

Adhæc ista secunda resignatio est nulla, & prouisio in vim illius facta: nam est subreptitia & obreptitia, quia si Papa sciuisset istum prioratum resignatum, & alteri iam collatum nunquam (vt verisimile) secundam resignationem admisisset, nec voluisset tollere ius quod primus D. de Lalemant ex collatione prima habebat. vt docet Oldrad. consi. cccxxiiij. factum tale. nu. 3. cum seq. Ideo ista secunda collatio & prouisio facta per resignationem nõ valet, quia iam d. prioratui erat prouisum Do. Lalemant, à quo non potest auferri ius sine facto suo: nam quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest, per regulam iuris. Et etiam ista secunda collatio fraudulenta tum in fraudem d. Lalemant facta, tum etiam dum resignans erat detentus valetudine aduersa, in qua iterum resignauit, ex quo probatur fraus. c. fin. de renuntia. lib. vj. l. filiæ. ff. solu. matr. Et suasionibus præsumitur allectus ad hoc faciendum, alioqui hoc non fecisset. Ratio est, quia resignans secundò incidit in crimen stellionatus: sicut qui duobus donat. l. iij. ff. de crimi. stellio. glo. in c. nullo. in fi. & ibi doct. C. de reb. alien. non alien. hoc expressè docet Verb. in via iuris. in titulo de crimine stellio. in fi. Et hoc procedit in clericis, præsertim in Episcopis quibus maximè est illusio & variatio prohibita. cle. vna. de renuntia. Ideo non erat verisimile quod sponte voluisset incidere in crimen secundo resignando, & sic variare nisi maximus adductus esset suasionibus, maximè tempore aduersæ valetudinis, in qua debet quis de animæ salute præcipuè cogitare.

Non refragatur clausula nõ aliàs aliter, nec alio
De clausula non aliter. modo. Hæc autem clausula vim cõditionis habet, adeò vt nil videatur actũ, quod in cõtrariũ factum est. l. non aliter. ff. de vsu & habi. l. non aliter. de leg. iij. glo. & Bald. in l. siquidem. C. de excep. idẽ Bald. in authen. ingressi. nu. 7. C. de sacrosan. eccles.

Idem in dictione non aliàs, in l. non aliàs. ff. de iudi. & in l. Pomponius. j. ff. famil. ercis.

Maximè quia hæ clausulæ bis sunt repetitæ in quolibet procuratorio. Primò, post illa verba sub beneplacito sedis apostolicæ & Regis ipsæ partes conuenerunt de permutando sua beneficia respectiuè non aliàs &c. Secundò, dicunt se constituere procuratores, ad cedendum & resignandum suas abbatias & prioratus in fauorem alterutrius & non aliter, nec aliàs: ideo ista verba geminata demonstrant voluntatem præcisam partium. iuxta l. Balista. & ibi Doct. ff. ad Trebell. vt partes nolint resignare nisi quælibet illarum consequatur id de quo est conuentum.

Respondeo istam clausulam conseruare ius partium, quando aliquid est factum contra conuentionem illarum. Vnde consuluit Ias. consil. lxxxvj. in causa. col. pen. num. 15. & sequen. in iij. volu. non valere resignationem Episcopatus factam per procuratorem habentem potestatem resignandi specialẽ, postquam vidisset literas patentes legitimæ priuationis ipsius coadiutoriæ & non aliter, nec alio modo nisi resignet, antequã viderit literas priuationis, quia facta est contra formam mandati, & sic nullius momenti. c. cùm dilecta. de rescript. Ideo si collatio fuisset facta alteri quàm compermutantibus non valuisset. c. vnico. de rerum permuta. lib. vj. & in cle. eo. glos. in c. olim. in primo. in verbo traditam, de restitu. spoliat. sed cùm hîc fuerit facta Do. Lalemant compermutanti, ob id valere debet.

At in hac facti specie nihil est factum cõtra pactum, quia non aliter resignatio fieri poterat nisi ex beneplacito Papæ & Regis, apparet beneplacitum Papæ interuenisse, quia contulit d. Lalemant ex bulla, constat de voluntate Papæ, ibi, specialem gratiam facere volentes, &c. nec de Regis dissensu apparet.

Item apparet secundum esse completum videlicet quia quilibet tradidit procuratorium ad resignandum suam Abbatiam, vel prioratum respectiuè alterutri, & fuit datum competens spatium resignandi, vtpote à die 7. Februarij vsq; ad diem tertiam Martij quo tempore intermedio quilibet poterat expedire, & procurare resignationem sibi fieri: si hoc non fecerit, imputet sibi is qui non fecit, vigilantibus enim & non negligentibus iura subuenire solent. l. pupillus. ff. quæ in fraud. credi.

Imputari enim is sibi debet cuius culpa sibi damnum accessit. l. si mulier. ff. quod met. cau. c. j. qui matri. accus. poss. c. sæpe. & c. studeat. 50. distin.

Potuit enim d. Ponchier acquirere Abbatiam Vallis Cernarij si voluisset, quia habebat procuratoriũ bonũ, & sufficiens ad hoc, sed noluit: ergo illi erat imputandũ, sed forte videns se habere Archiepiscopatum nolebat concubinam obtinere cum vxore, & nõ potest liberalitas nolenti acquiri. l. hoc iure. §. non potest. ff. de donat. nam inuito nõ acquiritur beneficiũ. reg. iur. inuito. de re. iur. ff.

Si d. Ponchier viueret quãuis posset petere vt sibi liceret obtinere Abbatiã Vallis Cernarij, quam

si non

si non posset obtinere: tunc posset ad suum redire prioratum, cum authoritate tamen superioris, vt Doct. dicunt in d. ca. si beneficia. & in dicto cap. cum venerabilis. de except. sed hoc hæredes petere non possunt, quia hoc non transit ad hæredes: nec ista spiritualia ad hæredes deuoluuntur.

Nec resignatarius secundus potest hoc allegare quia nil iuris habet. Et si haberet non habet ex persona resignantis qui iam exutus erat omni iure, ideo is resignatarius non potest allegare ius quod etiam obstaret ipsi resignanti si viueret.

Primò, cùm haberet procuratoria noluit ea expedire: si saltem apparet quòd non ea expedire fecit.

Secundò, ipse reuocauit suum procuratorium, & sic per eum stetit quominus obtineret id quod erat conuentum, quia dominus Cardinalis videns reuocationem domini Ponchier, reuocauit ex parte sua: sed ipse fuit in causa, ob id debet sibi adscribi, & non alteri. per regul. iur. imputari mihi debet quod per me stat.

Adhæc si hodie viueret posset cogere, dominum Cardinalē & Lalemant ad implendum inter eos conuenta, sicut ipse impleuerat. per c. cùm vniuersorum. de rerum permuta. sed hodie nullus alius est, qui hoc petere posit eo defuncto, imò si ipse vellet hodie repetere dictum prioratum de Sezuna, exceptione conuentionis excluderetur, quia per ipsum stat quominus habeat id de quo fuit conuentum inter partes, per l. si cùm feudum. ff. de pact. & pulchrè dicit Iurisconsul. in l. quod si nolit. §. in factum. ff. de ædil. edi. sic iniquum est eum, posteaquam venditor agnouit recipiendo mancipium, esse id in causa redhibitionis, tunc queri vtrum debuerit redhiberi, an non debuerit. Sed hæc actio exigit vt sit redhibitus, sic debebat esse euictus prioratus vel Abbatia, aut saltem aliqua denegatio facta, aliàs posset dici huic Ponchier præpopere agis. vt in l. j. C. de execut. rei iudi. cum satisfactum sit ab aliis, & tu das causam cùm reuoces quod alij implere cupiunt. Ideo nullo modo potuit fieri reuocatio ante saltem requisitionem.

Sexta quæstio, an dominus Lalemant posit retinere Abbatiam sancti Bertrandi, si illi erat prouisum, vel procurare vt eidem prouideatur, postquam à procuratore Do. Ponchier non erat resignata, nec ab alio. Respondeo, posse procurare vt eidem prouideatur, eò quod d. Cardinalis Medutinus dixit se non impedire: sed se velle remanere in Abbatia sua Vallis Cernarij. Ergo si fuisset collata Do. Ponchier vacasset per mortem illius. Et sic cùm illi deberetur, iustè eam impetrauit dictus Lalemant, & gaudeat bona fortuna, quia postquàm Ponchier non expediuit procuratorium, d. de Lalemant semper remansit in sua Abbatia, quia non intelligitur dimissum quod nondum ablatum est. l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maior. c. inter. de præben.

Quare concludendo, dico dictum Lalemant iustè fuisse prouisum de dicto prioratu de Sezuna, & etiam de Abbatia sancti Bertrandi. Et subscripsi anno 1553. primo Octobris.

RESP. XCIIII.

De renuntiatione symoniaca.

FActum tale. Quidam renuntiauit suo beneficio in fauorem Ioannis cum pacto, quòd Ioannes teneretur soluere debita renuntiantis an sit symonia? & breuiter dico esse symoniam veram. per text. in c. consulere cum similibus de symonia: nam omnis pactio in rebus ecclesiasticis debet cessare. in c. fi. & c. cū clerici. de pact. Item non potest aliquid dari nomine expensarum, quia præsumitur in fraudem datum. per text. in c. cum pridem. & ibi Panor. de pact. Ideo si quis velit renuntiare beneficio, non debet deducere in pactum quòd conferatur certæ personæ: sed debet pure & spontè renuntiare in manibus superioris. Et si apponatur pactum quòd alteri conferatur non valet renuntiatio, nec collatio alteri facta. vt est glo. in c. ordinationes. j. q. j. & glos. & Doct. in c. ex parte. in j. de offic. delega. si tamen non deduceretur in pactum: sed renuntians habet spem quòd certæ personæ conferatur, non est symonia, secundum text. in c. dilecto. de præben. Imò fortius est symonia, si renuntio beneficium meum vt tu nepoti meo renunties tuum, secundum Ioannem in c. j. de rerum permut. lib. vj. & Doct. ibi. & idem tenet Aufrer. in decis. capell. Tholos. quæst. ccccxxviij. à fortiori. Ergo si renuntio vt soluas debita mea: nam multis modis cōmittitur symonia. Primò, à manu vt pecunia, in c. sunt nonnulli. cum simili. j. q. j. siue fuerit data renuntianti, siue suis debitoribus, vt hic: nam liberando à debitoribus renūtiantem, videtur breui manu tradidisse pecuniam renuntianti, & ille renuntians suis debitoribus. vt no. in l. singularia. ff. si cert. pet. Secundo, symonia committitur ab obsequio vt seruitus indebitè impensa, ideo si Episcopus promittat conferre beneficium alicui, si ei vult inseruire symonia est, secus si non sit aliquod pactum secundum tex. & ibi Panor. in c. cum essent. de symo. Tertiò, à lingua, ideo si dominus temporalis rogat Episcopum pro amico illius domini temporalis, & Episcopus propter hoc confert symoniacus est, si non aliàs facturus erat, & talis sit indignus. j. q. vj. c. sicut is qui. j. q. j. c. ordinationes. Panor. in c. tua nos. de symn. Quartò, committitur symonia, si Episcopus concedit alicui beneficium propter consanguinitatem, aliàs non concessurus. in c. j. vt ecclesiastic. benefic. idem Angel. de Clauas. in verb. symonia. in v. not. Pœna symoniaci est, quia illa ecclesia debet priuari, per text. in c. cùm clerici. ibi spolietis de pact. & Abbas in c. insinuatum. de symo. & c. inquisitionis, de accusa. & etiam aliis pœnis positis per Angel. de Clauas. in verbo symonia. vj. ideo illud beneficium super quo est facta symonia, potest impetrari per alium, quia vacat, vt videtur inferre Felin. in c. ex parte. in j. de rescrip.

Renuntiās beneficio vt quis soluat sua creditorib⁹ symoniam cō mittit.

Symonia multis modis committitur.

RESP.

RESP. XCV.

Incipiunt materiæ Extrauagantes. Et primò, an quis ex consilio teneatur.

De consilio quando quis teneatur.

Casus est talis. Quidam dominus Srephaous Paludet presbyter, repertus casu in domo cuiusdam Aduocati fuit consultus de quodam procuratorio ad resignaodum, causa permutationis, beneficium regulare in manibus potestatem habentis conferendi, qualiter esset expediendum, an via permutationis, an purè & simpliciter, qui primò respondet, non debere expediri aliqua via, quia erat contra conscientiam, alterius enim iuerat factum non parti volenti expedire. Postea videns dictam partem velle omnino negotium expedire, consuluit melius esse procuratorium exequi via simplicis resignatioois, si posit fieri, quàm via permutationis: sed hoc negauit pars dicens esse iustum & licitum, & hoc consulebat aduocatus, cùm constituens procuratorem supposuisset suú nomen loco sui consobrini. Ideo d. Paludet: quod & fuit factum, nunc consultum est & secundum datum consilium detinet beneficium, & fortè indebitè, quæritur an hic dictus Paludet consulens teneatur ad aliquam restitutionem. Et primò, inuocato diuino suffragio, quia culpa est se immiscere rei ad se non pertinenti. l. culpa. ff. de regul. iur. & regul. non est sine culpa. de regul. iur. lib. vj. & quis non debet mittere falcem in messem alienam. c. nouit. de iudic. cum simil. & quia hæc est materia Theologalis, ideo ad legistam non spectat, cùm de materia conscientiæ agatur: sed vt votis d. Paludet satisfaciam, aliqua ponam, cùm vnius consilium tantùm non sit habendum: sed plurium. l. cum filio. ibi ex consil. Labeo ff. de vulg. c. proposuisti. de probat. Quia facilius inuenitur quod à pluribus quęritur. c. prudentiam. de offic. deleg. l. si. circa fi. C. de fideicom. hoc ergo poterunt. D. mei in Theologia corrigere, quorum correctioni me submitto. Et videtur quod teneatur ad restitutionem. Primò, probatur iure ciuili. l. si pignore. §. qui ferramenta. ff. de furt. vbi sunt formalia verba, qui ferraméta sciens commodauerit ad effringendum ostium, vel armarium, vel scalam sciens commodauerit ad ascendendum, licèt nullum eius consilium principaliter ad furtum faciendum interuenerit, tamen furti actione tenetur. Ergo à fortiori tenebitur si consilium principaliter interuenerit, sicut in casu nostro.

Item facit text. in l. si quis vxori res mariti subtrahenti, opem consiliumve accommodauerit, furti tenebitur illo titul.

Item facit §. interdum quoque furti tenetur qui & ipse furtum non fecit, qualis est is cuius ope & consilio furtum factum est. instit. de obligat. quæ ex delict.

Rectè facit text. in l. non solùm. §. Attilicinius autem ait. ff. de iniur. cuius verba insero, vt quilibet posit intueri. Attilicinius autem ait, & si persuaserim alicui nolenti, vt mihi ad iniuriam faciendam obediret, posset iniuriarum mecum agi. ibi dicit Bar. quòd consulens tenetur sicut principalis.

Tum potest adduci text. in l. quod si cùm scires eum facultatibus labi, tui lucri gratia affirmasti mihi idoneum esse: merirò aduersus te cùm mei decipiendi gratia alium falsò laudasti, de dolo iudicium dandum est. ff. de dolo. Ergo & in nostro casu hic consulens tenebitur.

Secundò, probo iure Canonico quia consiliarius malus excommunicatur. c. tanta. lxxxvj. distinc. Item efficitur consulens homicidium aut mutilationem irregularis. in c. sicut dignum. §. fi. de homicid. c. ad audientiam. & ibi Socin. illo tit. c. si quis viduam. 50. distinc. Panor. in c. clericis. ne cleric. vel monach. Extendens etiamsi consuleret in sententia sanguinis, quia erit etiam irregularis. & in d. c. ad audientiam. per c. sententiam. & Ludouic. Montald. in reproba. no. senten. Pilati in iij. artic.

Tertiò, agentes & consentientes pari pœna puniuntur. c. j. de offic. deleg. & ibi plene Doct. cum aliis similibus, quæ omitto causa breuitatis. Et quando quis dicatur consulere ponit Cæpol. consil. xxxvij. incipien. requisitus. colum. ij. & sequenti.

Item iure diuino probatur Ecclesiastic. xxvij. c. in fi. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur, & non cognoscet vnde veniet illi. Secundò etiam probatur Psalm. lvj. Si fratri tuo mala persuades occidis. de pœniten. distin. j. c. noli. filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Item dicitur consilium malignantium obsedit me. Psalm. Tertiò mors Christi imputatur Iudæis, quem tamen manibus propriis non interfecerunt: nã dicebãt, Nobis non licet interficere quenquam. Ioan. xviij. sed ideo eis imputatur, quia lingua & consilio Christum interfecerũt, dicentes Crucifige. c. periculosè. de pœniten. distinct. j. Ex his ergo, & aliis multis quæ adduci possẽt ex Thoma in secũda secũdę. q. liij. ar. iij. Quartò potest dici quòd consulens tenetur. Esayę xxx. c. dicitur væ filij desertores, dicit Dominus, vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum. Iob. xxj. consilium impiorum longè sit à me, superueniet eis inundatio & dolores diuident fori sui.

Tamen contrarium concludo quod hic Paludet ex isto consilio præstito non teneatur. Primò, probatur quia nullus consilium sequi tenetur, imò explorare & deliberare debet apud seipsum, an expediat sibi quod consulitur. l. ij. §. fin. ff. mand. l. quidam decedens. §. j. cum aliis similibus. ff. de administratio. tutor. cap. cùm olim de arbitr. in c. quòd præcipitur. xiiij. q. j. glo. in c. nullus ex consilio. de regul. iur. libr. vj. Ideo postquam iste qui impetrauit beneficium non tenebatur illud consilium dicti Paludet sequi, ergo non tenetur consulens.

Secundò

Secundò, nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, tenetur. l. consilij. ff. de regul. iur. in d. regul. nullus. sed hoc consilium nõ erat fraudulentum, patet quia primò consulit quòd abstineret ab impetratione: ergo non petebat fraudem, item quia ex eo nihil emolumenti consequutus est, vt infrà dicam.

Tertiò, nemo tenetur de consilio, quando consilium non præcessit delictum aut actum. glo. in l. si verò non remunerandi. §. post creditam. ff. mandat. quam allegat Bal. & sequitur in l. j. & ibi Iaf. C. de seru. fugitiu. & in l. ob hæc verba. col. j. ff. de his qui not. infam. Dec. in d. regul. consilij. versicu. secundò notandum est. & in ca. j. col. vij. de offic. deleg. sed in hoc casu iam fuerat procuratorium datum mercatori, siue banquerio ad expediẽdum: ergo hoc consilium non præcessit actum.

Quartò probatur, quia quando principalis est absolutus, etiam intelligitur liberatus ille qui ex consilio tenebatur. Innocent. Panormi. Ioan. de Anania, & Felin. in ca. sicut dignum. de homicid. Dec. in d. regul. consilij. & in consil. viij. viso puncto. col. iij. sed hic fuit intentatus processus contra principalem, & ignoratur quomodo se habuit res: ideo accessorium sequitur naturam sui principalis. regul. accessorium. de regul. iur. lib. vj. & ibi hoc tenet Petrus de Anch. item bona fides non patitur vt bis idem exigatur, vel soluatur. l. bona fides. ff. deposit. si principalis aliquo modo soluit, vel conuenit liberatur consulens. ponit Angel. de Clauas. in sua summa. & Syluest. de Prier. in sua summa. in verb. restitutio. in iij. sed hic verisimiliter præsumitur quòd principalis conuenit, quia aliàs beneficium non habuisset: ergo, &c.

Item fortè potest dici quòd postquam ille Paludet beneficiatus tenebatur suo consobrino de canonicatu, quod etiam non tenebatur pars ad restitutionem. per glo. singul. in c. dominus. iij. q. ij. & in c. cupientes. in verb. malignantium. de elect. lib. vj. & per illam glo. tenet Innocen. in c. olim. in primo. de restit. spoliat. & Floren. in l. itaque. ff. ad leg. Aquil. quam legit cum l. si seruus. quod si non possum recuperare rem meã à te possum æquiualentem furtiuè accipere etiã in foro conscientiæ, quia malitiis est obuiandum, etiam per fraudem. hoc probat per multa Hyppol. in singul. clxxvij. malitiis. sed quia de hoc non sum requisitus omitto: sed hic non accepit furtiuè, sed authoritate summi Pontificis: ergo multò minus debet teneri consulens si pars non teneatur.

Postremò, datur regula per legistas quòd consulens omnino non facturo non punitur, nec tenetur: & ita intelligitur tex. in d. l. solum. §. Artilicinius. ibi nolenti. de iniur. suprà pro cõtrario, alleg. glo. in d. regul. consilij. & in regul. nullus. aut saltem mitius punitur quàm delinquens. ca. sicut dignum. §. qui verò. in fin. ibi non ita seuerè. de homicid. tex. in §. interdum. in fi. insti. de oblig. quæ ex delic. glo. in l. j. §. persuadere. & seq. ff. de seruo corrup. glo. in l. sæpe. de verbor. signific. Roma. singul. dcclxij. in contractibus. Matth. no. xcvij. Car. & Imol. in cle. j. de pœnis. Ioan. Andr. & alij in c. fœlicis. illo titul. lib. vj. Imol. in clem. j. col. ij. de for. competen. Iaf. multa allegat in l. j. col. iiij. C. de seru. fugitiu.

Sed quando præstatur consilium circa id quod non cadit in delictum tunc non tenetur quis ex consilio, nisi fuerit fraudis euentus. d. regul. nullus ex consi. Doc. cano. ibi. & in c. j. de offi. deleg. Brunel. in ca. j. xix. conclus. de homicid. Bolen. in repet. l. capitalium. §. famosos. fol. xxxij. ff. de pœnis.

At in casu mihi præsupposito iam volens habere beneficium venerat ad domum aduocati, ad consilium habendum ab aduocato, & non ab isto Paludet qui etiam iam habuerat consilium, vt via simplicis resignationis hæc expediret: & sine isto certum est, quod erat facturus: ergo sequitur quòd non tenetur, & quòd hæc lex ciuilis volens quòd si erat omnino facturus non teneatur, sit seruanda in foro conscientiæ: patet quia regula datur, quòd quando lex ciuilis est iusta habet locum etiam in foro conscientiæ. glo. in c. quæ in Ecclesiarum. de constit. Ioan. Andr. in c. ij. de verbor. signific. lib. vj. sed lex ciuilis non grauat consulentem, etiam in delictis, nisi ille cui consulitur aliter non esset facturus, vt suprà probaui: ergo stabimus legi tanquam iustæ.

Præterea licèt lex ciuilis solùm tractet de corpore, tamen lex canonica etiam tractat de anima. glo. in c. cùm contingat. de iureiur. glo. & Doct. in c. peccatum non dimittitur. cum similibus. de reg. iur. lib. vj. sed lex canonica etiam non punit consulentem, nisi ille cui consulitur non esset aliàs facturus. vt glo. alleg. in d. regu. nullus: ergo stabimus legi. ita canon. in ca. j. de officio deleg. maximè Felin.

Item, in hoc etiam cõcordant Theologi, quòd ex delicto is qui opem præstiterit tenetur. in d. §. interdum. in fi. hoc tenet Angel. in summa. in verb. consilium. §. j. Syluest. de Prierio, & omnes Summistæ. in eo verb. in vij. q. ergo si in hoc concordant Theologi ista opinio est tuta in foro conscientiæ, quod non teneatur: idem tenet Ioann. Montolon in promptuar. iur. in verb. consiliarij. versic. facienti.

Rationem ponit Bal. in consil. ccl. in quæstionem. col. ij. in j. volum. quia principalis non est sequutus consilium, sed animi sui motum, qui hoc volebat experiri: ideò principalis cùm erat aliàs facturus erat in pleno dolo, igitur non potest dici quòd consulens augmentauerit maliciam, quia quod plenum est non indiget augmento. Bald. in d. consil. bene coniecturare possumus quòd etiam sine consilio istius perduxisset ad actum dictam renuntiationem, cùm illam tradidisset mercatori ad expediendum ante consilium, ergo consulens non tenetur: & istud seruat æquitas secundũ Bal. vbi suprà & latè deducit Leonardus de Vtino in sermo. xxxviij. Quadrages. & glo. in c. fœlicis. §. illud. de pœnitent. lib. vj. vbi quando consilium nihil addit nisi in atrocioribus non est puniendum. Dec. in d. c. j. col. ij. & cõmuniter conueniunt tam Theologi, legistæ, quàm canonistæ, vt, quando consilium non sonat in delictum, vt hic, quod quis non teneatur, si non frauduleuter facit, vel quando

aliàs erat facturus: & tunc dicitur fraudulenter facere, quando aliquod commodum obtinet. l. quod si cum scires. ff. de dolo. & etiam aliis modis, sed hic nullum commodum habuit, ergo nec fraudulenter fecit, imò dissuasit quantum potuit ab initio: sed videns partem nolle illi credere consuluit, vt suprà dictum est: item quia erat aliàs facturus. Ideò in conscientia non tenetur. Philip. in d. regul. nullus ex consilio. Quare cõcludo d. Paludet non teneri ad aliquam restitutionem per supradicta: & per hæc patet satis responsum esse ad supra allegata. In testimonium præmissorum me subsignaui signo meo consueto.

Monachi pendēte lite inter duos de Abbatia arrētauerũt partem abbatiæ, quod factum à monachis quæritur, an possit reuocari per abbatem.

Casus talis mortuo Abbate beatæ Mariæ Aubasizinæ: & vacante sede propter lites inter duos prætendentes ius Abbatiæ, monachi capitulariter ad sonum campanæ congregati & ære alieno oppressi, maximè propter admortissamenta arrentauerunt fructus & emolumenta balliagi de Charbumbues dependentis ex Abbatia, nunc Abbas vult alteri arrentare: & factum per religiosos improbare, an possit?

Innocato diuino auxilio, qui in præmissis veritatem & ingenium aperiat, videtur quòd Abbas de nouo confirmatus non teneatur stare locationi. per tex. in c. fi. ne prælat. vices suas. in l. emptorem. C. locati. vbi successor non tenetur stare locationi: ergo nec Abbas.

Secundò, probatur per text. in ca. quia sæpe. de elec. lib. vj. & ca. præsenti. de offic. ordinar. eod. lib. in clem. statutum. de elect.

Tertiò, probatur per regulam negatiuam positam in rub. ne sede vacan. vbi expresse prohibetur quod sede vacante, nil innouetur: ergo vacante sede non potuerunt religiosi innouare tradendo fructus ad firmam.

Capitulum succedit in iurisdictione & administratione mortuo prælato.

His & aliis multis quæ possent allegari non obstantibus contrarium arbitror verum, & hoc per tex. in c. cũ olim. de maiori. & obedien. & ibi not. vbi datur talis regula mortuo prælato capitulum succedit in iurisdictione & administratione ac in omni Episcopali potestate tam in temporalibus quàm in spiritualibus, si capitulum hoc modo succedit: ergo potuit locare fructus, quemadmodum faciebat prælatus. in c. vestra. de locato.

Secundò probatur sic, capitulum sede vacante potest alienare fructus & res Episcopatus quæ seruando seruari non possunt sine alterius authoritate, sicut dicitur de tutore. l. lex quæ tutores. C. de administ. tutor. l. tutor qui repertorium. C. de administ. tutor. ergo ista locatio fructuũ facta per capitulum valet & tenet, cùm locatio ad modicũ tempus non dicatur alienatio. per c. nulli. de rebus Ecclesiæ non alienand. nec erit in potestate prælati superuenientis postea reuocare, sicut nec pupilli secundum Doc. in d. l. lex quæ tutores. & quod tutor & prælatus æquiparentur, de hoc sunt glo. Primò glo. in c. inquirendum. de pecul. cleric. in c. ex præsenti. de pignor. in ca. licet Helv. de symo. quas allegat Barba. in trac. de præstan. Cardinal. in iij. q. Basil. primæ partis. & glo. vltra eum. in clem. dispendiosam. de iudic. Ideo iura loquentia in vno æquiparatorum habent locum in alio. in c. multis. de ætat. & qualit. in c. de multa. in fi. de præbend. in c. si postquam. eodem titul. lib. vj. & hoc est per iura vulgaria, quæ non sunt alleganda. clem. sæpe in verbo computet. de verbor. signific.

Tertiò, probatur per tex. qui in hoc est formalis in l. magis puto. §. ne passim. de reb. eor. ff. vbi tutor antequam veniat ad venditionem rerum debet prius videre an possit pecuniã habere ex fructibus cõductis, vel in spe redituum, atque obuentionum: ergo potest locare fructus, & si locauerit an postea possit pupillus reuocare certè tex. in l. si pupillorum. §. fi. ff. de reb. eor. dicit, quòd si tutor obligauit rem pupilli pro pecunia, quæ est conuersa in vtilitatem pupilli, si pupillus vult illam obligationem reuocare repellitur exceptione doli, sic est dicendum in nostro casu: nam capitulum, videns non posse soluere admortissamenta sine locatione prædiorum locauit domino Ioanni de Selua, nunc si prælatus vult reuocare exceptione doli potest repelli, cùm ista pecunia fuerit conuersa in vtilitatem Ecclesiæ, quia fuit liberata ære alieno. facit tex. in l. si fundus. §. fi. ff. de reb. eor. vbi si tutor vendat rem pupilli sine decreto, & sic nõ tenebat, & pecuniam in vtilitatem pupilli conuertat, non potest pupillus illam alienationem reuocare, nisi offerat pretium emptori suæ rei: ergo si esset alienatio cum decreto non audiretur pupillus, etiam offerens pretium, sic nec in prælato: nam non debet audiri volẽs reuocare locationem debito modo factam per capitulum, & ad vtilitatem Ecclesiæ: maximè cum nõ sit nisi ad vnum annum, quia in mora modici temporis non est maximum præiudicium. l. si debitori. de iudic. ff. & si d. prælatus fuisset illo tempore oportuisset eum soluere. Ergo monachi soluendo ex reditibus Abbatiæ rectè fecerunt: nec debent ex bono opere lapidari insequendo dictum Domini nostri.

Item capitulum sede vacante potest statuta facere. vt tenet Ioan. Andr. in c. j. de maiorit. & obedien. lib. vj. in nouell. sicut Episcopi: nam Episcopi possunt facere statuta etiam duratura in tempus successoris. c. si quis. de maiorit. & obedien. & ca. j. locat. & c. j. de consecrat. dist. iij. sic & successor, scilicet capitulum, quia successor & prædecessor pro eadem persona reputantur. c. dilecti. de for. competen. c. j. de solut. c. innotuit. de elec. in antiq. §. j. de iureiur. à monen. præst. sed capitulum est successor, nam ad illud deuoluitur iurisdictio & administratio Episcopi, tã in tẽporalibus quã in spiritualibus. c. si Episcopus. de supplend. neglig. præla. lib. vj. ergo si statuta potest facere, à fortiori potuit assensare: & illa assensatio debet valere, ac si esset facta per Episcopum, nec potest illam reuocare.

Itẽ probatur per text. in c. j. de solut. vbi successor tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate Ecclesiæ contracta. Ergo prælatus Aubasiæ tenetur illa exoluere, cùm sint contracta pro necessitate Ecclesiæ: nam aliàs omnia bona monasterij & prælati ad manum Regis fuissent capta. & ista etiam not. in c. j. de testam. vt dicit Panor. & alij in d. c. j. quod nõ requiritur probatio versionis

in vtilita

in vtilitatem Ecclesiæ,sed solum quod pro necessitate Ecclesiæ fuit contractum.

Item probatur per c.Episcopi.& c.seq.de rebus Ecclesiæ non alienand. vbi successor potest reuocare malè alienata per prædecessorem : ergo non bene alienata,vt not.ibi Doc.sed hic solū tractatio de locatione modica facta est ad vtilitatē ecclesiæ: ergo non poterit eā Episcopus vel prælatus reuocare.ita tenet glo.singularissima secundū Bald.in Marguar.in verb. successor.in v.q.in c.fi.ne præla. vices suas.vbi expresse dicit quòd successor tenetur stare contractui prædecessoris quando in vtilitatem Ecclesiæ conuertitur,sicut hic:nam est conuersa in admortisatione. Ergo concludendo dico quòd prælatus Ambasiæ locationem per religiosos factam non potest reuocare. Alia multa essent apponenda, sed præ temporis breuitate hæc non potui scribere.

Non obstat c.fi.ne prælat.vices suas. quia intelligitur quando contractus non est in vtilitatem Ecclesiæ factus,secus si in vtilitatem, vt ibi dicit glo.approbata per Doc.

Non obstat l.emptorem. quia loquitur in singulari successore, vt ibi eam intelligunt scribentes,secus in vniuersali.

Non obstat c.quia sæpe.vbi fructus debent reseruari futuro successori verum est solutis debitis. vt ibi dicit tex.& in c.præsenti.de offi.ordina.& in clem.statutum.nam deductis expensis debent fructus reseruari,sed istæ erant expensæ exoluendæ: ergo solutę per monachos non debent improbari.

RESP. XCVI.

De iure emphyteotico Ecclesiæ.

De iure emphyteotico Ecclesiæ.

Inuocato Dei suffragio, videntur dubia de quæstione agitanda per Do.Cotat vicarium Ecclesiæ Bituricensis,cōtra Antonium Doulceron emphyteoticarium eliciendā sequentia.

Primum est,ex quo idem Doulceron , nec aliquis alius eius nomine soluit canonem,labuntur sex anni & vltra,an res emphyteoticaria ceciderit in commissum.

Secundum,supposito pro constanti quod de iure res affecta est vitio commissi vtrum debeantur ab eo die arreragia.

Tertium dubium,vtrum non solum soluet arreragia, verum etiam omnes fructus quos dictus Doulcerō à dicto tempore lapsi cōmissi percepit, aut percipere potuit de re ipsa emphyteoticaria.

Quartum dubium, an tenebitur ipse Cotat ad melioramenta rei emphyteoticariæ.

Quintum dubium,an liceat ipsi Cotat ingredi propria authoritate viso pacto : & si non propria qua via sit procedendū,pro breuiori litiū termino.

Sextum dubium est,an litigium quod interuenit inter ipsos d.Contat & Doulceron , seu eius cōplices impedieuerit huiusmodi cōmissum fieri.

Septimum est dubium,an obsignationes factæ aliquorum arreragiorū impedieuerint huiusmodi commissi cursum, attento quòd deliberationem eius impedieuerint.

Et membratim bene de iure respondendum: & quoad primum dubium quo quæritur an res ceciderit in commissum, obstante non solutione canonis,per tempus sex annorum , & vltra : istud de iure videtur clarum,quod sic etiam ob cessationem canonis soluēdi per duos annos, quia res est Ecclesiæ, decisio est formalis in c.literæ. de dilatio.glo.in l.ij.C.de iur.emphyt.cum similibus.

Adde quod in hoc puncto non debuit de rigore expectari biennium ratione iuramenti in contractu appositi,quia tunc ratione periurij priuatur iure emphyteotico, non expectato biennio vel triennio.ita not.Bal.in c.querelam. per text.& ibi glo.de iureiur.quod sequitur Felin.ibi.col.vlt. sequitur pro singulari.Ias.in d.l.ij.col.xvj.versic.nono quæro quid in coll.las.in l.si quis maior. col.iij. versic.nota bene quia.C.de transac.tamen vt censeo istud non obtinere posset locum in casu quæstionato,ex eo,quòd cessatio non fuit facta tempore iurantis,sed eius hæredis,ad quem non videtur talis effectus iuramenti prætendere dubium, quòd licet pactum interuenerit vltra legem,videlicet triennij : tamen non nocet, quoniam lapso biennio non potuerit peti declaratio commissi , & ipsum commissum patratum sit per ea quæ not. per Bart.in d.l.ij.col.fi.vbi dicit quod per conuentionem pœnalem non nouatur contractus emphyteoticarius à iure ciuili inductus. Petrus de Anchar.in c.j.de constit.lib.vj.in fi.

Arreragia emphyteota quę cessauit per sex annos, à quo tempore petantur.

Quoad secundum dubium vtrū debeātur arreragia,& à quo die peti posint, videtur de iure quod ipsa arreragia siue canon peti possint à die commissi finiti.ita Bal.in additio.ad Specul.in tit. de locato.versic.emphyteota Ecclesiæ.col.ij. in fi. post Specul.ibi.versic.xj.quæritur.& dicit ibi Bal. quòd etiāsi emphyteota vult renūtiare nihilominus adhuc tenebitur soluere canonem iustum primū,renuit ample Guid.decis.clxxj.& ibi additio.

Et decidendo tertium dubium quo quæritur, an non solum arreragia, verùm omnes fructus qui ex re ipsa per dictum Doulcerō percepti fuerint à dicto commisso,& qui percipi potuerunt debeantur? Dic breuiter,omissa disputatione quoad fructus restituendos dicto Cotat domino directo , à die commissi tenetur , istud firmat Angel.in §.si verò.de non alienand.rebus Ecclesiæ. col.j.quia malè fidei possessor effectus est ab illo die, ergo tenetur per l.si fundum.C.de rei vendic. & §. fin autem.& §.si verò.d.titu.de rebus Ecclesiæ nō alienand.istud tenet in terminis Specul. d.titul. de locat. versic.decimo.quæritur asignans rationem. Quia emphyteota comparatur vsufructuario:idē tenet Bal.in l.vna.§.j.col.iiij. C.de caduc.tollend. Alberic.in l.codicillis.in prin.ff.de vsufruct. legat. glo.in c.j.in verb.meliorem.de inuest.de re alien. fact.Sozi.consi.clxvij.col.iiij.in ij.volu. versic.Postremò istam opinionem tenuit firmissimè Feli.in c.de quarta.de præscript.versic.faciunt. Postremò not.in xxxiij.col.j.tenuit etiam Guid.Papæ.decis. clxxj.Reperio.

Confirmantur præmissa, vsufructuarius tenetur restituete omnes fructus à tempore finiti vsusfructus.l.si patet.C.de vsufr.ergo & emphyteota. & ita respondent Alberic.& Ias.in d.l.ij.col.v. Bal. & alij in authen.incestus.C.de incest.nupt.& in d.l.si pater.ita Albert.Brunus consi.cxij. colum.ij. & seq,consil.

Et ex his resultat quòd literæ Regiæ potius nocumento forent quàm suffragio,cùm dicant arreragia solùm restitui debere, & compelli dictum Doulceronemphyteotam ad illa restituendum.

Emphyteota qui sua culpa dicitur non poterit habere melioramenta.

Quoad quartum quo quæritur, an dictus Cotat dominus directus tenebitur ad ἐμπονήματα, siue melioramenta facta per empbyteotam, breuiter resoluunt Doc.quod non ex quo sua culpa ob non solutionem canonis priuatur text.in d.l.ij.in verb. meliorationis,quem ad hoc ponderant.ibi Docto. Bald.Ias. & Bart.in l.colonus. ff.de locato.glo. & Doc.in l.qui rem.C.de sacrosanc.Ecclesiis,& nullus disceptat in emphyteota Ecclesiæ. istam tenet Guid.Pap.decis.clxx.ista est formalis decisio. Bal. consil.cclxxj.parte v.vbi dicit quòd propter non solutum canonem res emphyteotica reuertitur ad Ecclesiam cum melioramentis. text.videtur formalis in d.authen.qui rem. C.de sacrosanctis Ecclesiis.qui expresſè de emphyteota Ecclesiæ loquitur.Et sic concludemus literas Regias, quæ dicunt meliorationes esse restituendas præiudicare d.Cotat,& ita fuit decisum. vt citat Guid.Papæ.decis.ccccxxxviij. & consil.cxxxix. per d.authen.qui rem.& ibi latè deducit Iacob.& Decius.

Et quod meliotamenta ipse Doulceron non possit in posterum tollere. hoc tenet Ias.in d.l.ij. col.viij.Idem probari potest quia postquam illis est priuatus,vt suprà tactum est: ergo non potest tollere,aliàs secus secundum eum.

Quoad quintum dubium, quo quæritur an liceat propria authoritate ingredi attento pacto, quamuis videatur de iure sustinere quod sic, cùm contractus ex conuentione partium legem accipiant.l.contractus. ff.de regul.iur. cum similibus. item dicitur pacta seruabo. ff.de pac.l.iurisgentiū. §.prætor ait. item nullum verbum debet esse in contractu sine ministerio. Bald.in rub. C.de contrahend.emp.q.vj.pro hac opinione est tex.in d.l. ij.in verbo repellere:& ista est communis opinio, secundum Ias.& alios glo.& Doc.in d.ca.potuit. maximè quando interuenit pactum. Socin.consil. clxvij.in ij.vol.col.iiij. Et licet huiusmodi opinio posset sustineri de iure,tamē de stylo curiæ Franciæ est quòd dominus non ingrediatur propria authoritate nisi prius declaratione commissi facta per iudicem competentem parte vocata & audita.c.licet.col.ij.de præbend.lib.vj.ita residet Guid. Papæ.decis.cvij.

Et ita intendit facere dominus Cotat quamuis vigore dicti pacti non requireretur aliqua certioratio.Bart.in l.creditores. C.de pigno.Ias.in d.l.ij. colum.xxxiij.

Ad huiusmodi negotium potest multiplici remedio in iudicio agi:primò videlicet condictione ex lege, & petere declarari emphyteotā cecidisse à iure suo glo.in l.j.in verb.custodiri.& ibi Bart.& alij.C.de iur.empbyteo. Doct.in §.adeò insti.locat.Petrus Iacob.in sua practic.in rub. de condict. ex leg.& iure emphyteotic.fol.lxiiij.

Item alia via magis summaria, vt ipse d.Cotat imploret officium iudicis vt expellat emphyteotam,aut petat licentiam expellendi,& ingrediendi domum,datis sibi seruientibus:ita tenent Doc.in d.l.j.Soci.consil.clxvij. col.vj.vol.ij. tamen prima videtur tutior qua debet experiri & non alia.

Ad sextū dubium respondetur quod litigium huiusmodi non obstat: sed magis suffragatur d. Cotat,cùm propter illud in maiori culpa constitutus fuerit iuncto etiam quod ipse durante triennio de soluendo interpellatus extitit, vt liquet actis probantibus etiam iudicialibus, quod multum,in huiusmodi negotio exuberabit. Probatur sic: respublica & Ecclesia æquiparantur. l.respublica.C.ex quib.caus.maior.glo.l.fin. C.de sacrosanc.Ecclesiis. sed si tributarius reipublicæ in iudicio citatus vt soluat tributum cesset per sex menses priuatur iure quod habet in re emphyteoticaria.l.locotū. & ibi Angel.per illum tex. C.de omni agro deserto.lib.xj. & ibi hoc tenent Lucas de Penna,Ioannes de Platea, & Iacobus Rebuffi. Idem in emphyteota Ecclesiæ qui conuentus non soluit per sex menses: nam priuatur emphyteosi. ita tenuit Ias.in d.l.ij.col.xiij. Corset. in singul.incipient. emphyteota. in ij. fol.sequitur d.Boer.in §.fi.de consuetud.feud.in consuetud. Biturig. sed hic emphyteota non solùm distulit per sex menses,imò per sex annos,& vltra nunquam offerendo,igitur priuatus est.

Aliàs sequeretur absurdum, quod malitia sua contentus & munitus,non posset priuari emphyteota: stultúsque esset tunc melioris conditionis quàm sapiens, & bonus, quod iura abhorrent.l. seruus.ff.quod vi aut clam.& vulg.ca.eum qui.de præbend.lib.vj. Hic autem ipse Doulceron emphyteota fuit pessimus litigando constitutusque, in grauissimo dolo magis volens litigare quàm soluere.

Ad septimum, dico obsignationes huiusmodi sic dicto Cotat fieri impeditas nil nocumenti ad prætensum commissum afferre: imò debuerunt fieri realiter,& nō impedire dictam obsignationē: & istæ dicuntur veræ oblationes, per quas iuris ministerio impeditur cursus commissi & caducitatis.tex.& ibi Doc. in l.j.C.de iur.emphyt.Ias.ibi. col.lxj.per tex.in l.acceptā. C.de vsur.& l.si per te. idem tenet Petrus Iacobi in sua practic.in rubric. de acti.in rem pro re empbyteot.fol.xj. Guid.Papæ.consil.ccxxx. Do.Bouer.in rubric.de consuetud.retrac.feud.§.iij. & quod est maius labuntur sex anni quibus non obsignauit.

Vltimò non posset obstare, vbi ipse Doulceron vellet dicere Ioannes Gaultier fore dominum vtilem titul.pro donato,& fore minorem ratione cuius veniret restituendus de huiusmodi lapsu temporis,& commisso.

Dico ergo nil suffragari, cū Ecclesia & minor æquali passu in priuilegiis ambulent: & sic recur-

rendum

rendum venit ad ius commune.tex.in l.sed & mi-lites.§.æqualitas.ff.de excusat.tutor.per quem tex. dicit Bal.in c.j.col.iij.de probatio.quòd fiscus non tenetur edere sua iura aduersario, nec Ecclesia fisco.Idem Bald.in c.causam primo.de iudic.vbi dicit per eundem text.quòd dispositio legis, non eo minus. C.de procurat. quæ est quod sententia lata pro persona non legitima ratione ætatis valet quæ contra eam non valeret, non procedit quando minor litigat cum minore.

Commissũ in re emphyteoticaria incurrit etiam ecclesia contra ecclesiam.

Facit quod si Ecclesia habet prædium aut rem in emphyteosim ab Ecclesia quod propter non solutionem cadit res in commissum. Istam opinionem tenuerunt canonistæ in ea.constitutus. de religiosis domibus. vbi Panor.amplè tenuit. Idem Specul.in d.titul.de locato.§.adhuc aliqua.versic. xxiij.quæritur. Bald.in l.placet. C.de sacrosanctis ecclesiis. versicul.iij. nota. idem Bald.in propriis terminis. consil. xxvij. tertia parte. Reuerendissime, & singularissime pater, vbi dicit hanc veram fore opinionem, cui adhæret. Eandem sequitur opinionem ipse in dicta authent. qui rem. C.de sacrosanctis ecclesiis. colla.ij.post glo. aliàs emphyteosis nunquam seruaret suam formam siue naturam, videlicet nunquam rediret ad proprietatem, quod esset absurdum, & sic idem in minore paritate rationis. Cum vterque agat de damno vitando, non verò de lucro captando, & alter tantum de damno vitando.arg. eorum quæ notan.per Bart.in authen.quas actiones. de sacrosanctis Ecclesiis.& Panor.in c.auditis. de restitut. in integ.

Reliquum & vltimum dubium est, vtrum possint peti arreragia præteriti temporis, videlicet annorum quorum lapsu ipsum commissum ministerio iuris productum est in esse: & breuiter resoluendo dico quod licet videatur peti non posse per ea quæ not.per Bart.& Salic.in d.l.ij. & quod not. per Guid.Papæ.decis.cclxxj. vbi dicitur peti non posse, hoc tamen non obstante in casu proposito, videtur in contrarium dicendum: cùm prædicta loquantur in priuato, secus in Ecclesia, vt hic pro quo est tex.formalis & ad literam.in d.authen.qui rem.de sacrosanctis Ecclesiis: & ita in præmissis saluo saniori intellectu videtur de iure dicendum.

RESP. XCVII.

De iniuriis.

De iniuriis tacite incerte personæ non agitur, sed hic certa probatur esse persona.

Ro parte Coderici in actione iniuriarum, contra Meluinos intentata visa deductisque per eum & Meluinos, videtur Meluinos condemnandum in actione iniuriarum tanquam reum. Præmitto quòd actio iniuriarum fit re, verbis & literis. l.j. §.iniuriam. ff.de iniur. Azo in summa.de iniur.§.fit autem iniuria. sed in casu proposito, vt liquidò probatur, d.Meluinos accusauit Codericũ, tanquã homicidã, vt patet ex suamet depositione, vbi dicit *s'il y a d'hostes*, &c. [si sunt hospites] intelligẽdo de dicto Coderico, & quod intellexerit probatur, quia in sua depositione confitetur Meluinos dictum Codericũ tenere hospitium, & sic fuisse hospitem.

Iniuria illata in generaliter hospitibus vocando i. in homicidas prosequitur hic vnus hospes.

Item d.Meluinos obtinuit literas citatorias ad producendum testes contra Codericũ, quem vocat hospitem. Ideo non potest negari, quin vocauerit homicidam vocando hospites homicidas: & hoc probatur per tex.in c. ex ore.ibi reuerentiam exhibuit, &c.de his quæ fiunt à maiori parte capit. vbi qui exhibet reuerentiam intruso, vel confitetur eum esse in aliqua dignitate videtur renuntiare iuri quod quis habet, ita vocando hospitem, videtur illi inferre iniuriam quam hospitibus volebat inferre. Item deponunt videlicet de Campis Tresieres, & Bruguieres, quæ dicendo verba Meluinos reus ostẽdit dictum Codericum: ergo cum in ore duorum vel trium stet omne verbum. l.vbi numerus.ff.de testib.c.relatum, & cap.cùm esses. cum similibus. de restamen. satis probatur d.Meluinos intulisse iniuriam dicto Coderico. Confirmatur quod iniuria sit satis probata, quia non solùm verbis, sed etiam factis potest iniuria fieri: putà vtendo veste lugubri ad iniuriam alicuius. tex. in l.item apud. §.ait prætor. versicul. proinde quodcunque quis fecerit, vel dixerit vt alium infamet erit actio iniuriarum. ff.de iniur. sed hic Meluinos dicit hospitem homicidam, ergo contra eum potest agi actione iniuriarum: imò fortius quod Meluinos teneatur probatur: nam iniuria fit non solùm affirmando, sed etiam negando, dicendo, ego non sum fur, homicida, vel similia, vt tenet Lucas de Penna.in l.errat.coll.ij.de castren. pecul.lib.xij. C.à percutiendo & sibilando. vt ibi idem tenet.arg.l.item apud.§.conuitium. ff.de iniur. & cap.in loco. v. q.iiij. sequitur d.& conciuis meus Iacobus Boer.in consi.incipiente, si quis non iniuriandum, positum post consuetud.Biturig. sed in nostro casu nõ erubuit d.Meluinos proferre talia verba in Codericum, ergo tenetur.

Item non potest Meluinos quod non fuerit collocutus Coderico, quia certum est non solùm quòd nomine proprio nominatur, sed etiam quòd digito ostenditur. l.certum. ff.si certum petat. ideo dicit glo.singula.in l.quæ extrinsecus. in verb.sed etsi.ff.de verbor.obligat. quòd licet error in nomine appellatiuo vitiet. l.si quis in fundi vocabulo. ff.de legat.j. tamen fallit quando res ostenditur ad digitum secundum glo.illam quam exclamat valde singularem Alexand. & Ias.in d.l.si quis. & Ias.in d.l.certum. & Felin.in cap.significauit.col. ij.de rescript. Idem ergo in casu nostro, vbi testes deponunt d.Meluinos ostendisse digito dictũ Codericum: ergo sufficit.

Item non obstat quominus Meluinos debeat condemnari quædam sua declaratio, in qua dicit se non intelligere de dicto Coderico, quia in delictis iam perpetratis non habet locum pœnitentia. l.qui ea mente. ff.de furt.l.penul.vi bonor.raptor. l.hi qui sanctam.C. de aposta. & quia sua protestatio est contraria facto, ideo non valet. cap.cùm Martinus.de constit.& ibi Doct. ideò tenetur iniuriarum, qui dicit tu mentiris saluo honore. l.si

liber. ff.de condic.ob caus.l.si quis extraneus.in princ.de acquirend. hæredit. §.j.de milite vassal. qui contumax est.in vsib.feudor.Alex.in l.iij.ff.de liber.&posth. Guid.Pap. q.ccccLxv. Felin. in cap. dilecti.de exceptio.sic tenebitur d.Meluinos licet postea dixerit quod non intelligit de d.Coderico.

His tamen & aliis quæ pro dicto Coderico adduci possent non obstantibus contrarium teneo, quod imò Meluinos sit absoluendus, & primò præmitto quod actio iniuriarum non datur, nisi contra illum qui habuit animum iniuriandi. l.si non conuicij.C.de iniur.nam voluntas & propositum distinguunt maleficia.l. verum. ff.de furt.l. diuus. ff. ad leg.Cornel.de sicar.Ioan.Fab.in rub. si quadrup.paup.fecisse dicat.l.iust.in prin.Alexan. consil.xiij.nu.vj.in vij.vol.Hyppol. singul.clxxvj. Do.meus & conciuis d.Boer.in §.vj.de consuetu. prædior. in additio. in consuetud.Biturig.Ioann. Francisc.Pruzini ibi, in alleg.super decreto. col.ij. sed nõ apparet de animo dicti Meluinos quod voluerit inferre iniuriã: ergo non debet condẽnari.

Testi non creditur si deponit per verbũ credit.

Et quod non probetur: primò Borderia primus testis non probat, quia deponit per verbum credit. testi non creditur si deponat per verbum credit. l. ij.§.idem Labeo.ff.de aqua pluu.arceud.& ibi no. glo.& plenè Doct.in l.testium.C.de testib. Bart.in tract.de testib.etiamsi dicat se pro certo credere. Bal.in l.siue possidetis. C.de probatio. per text.in c.iij.loco extra de præsumpt.& Ias.in rub.ff.de iureiur.Hyppo.sing.xix. Feli.in c.quotiẽs. de testib. & Ias.in l.j.nu.17.de re iudic.ff.& idẽ Ias.in l.j.col. penul.de iustit.&iur.

Non obstat quia assignauit causam & rationem, & testi deponenti per verbum credit debet credi, quãdo assignat rationem.Cyn.Bal. & Salic. in d.l.testium.Bal.in l.conuenticulam. de episcopis & cleric. & in l.siue possidetis. C.de probat. Alexan.consi.cix.in j.vol.col.v.allegat tex.in c.literas.de præsumpt.& l.j. de ventr.inspicien. & ibi Bar.idem tenet Alex.consi.cxxxiij. eodem volu. nu.5.& consil.cxlvij. in ij.vol.sed hic assignat rationẽ non concludentẽ: nam non sequitur Codericus habebat litem cum Meluinos: ergo iniuriosa verba cẽsentur prolata in Codericũ, quia dictum testis debet concludenter probare.l.neque. C.de probat. l.ad probationem.illo tit.& posito & non concesso, ꝙ esset præsumptio, quod dixisset contra Codericũ, ex præsumptionibus nõ debet quis condemnari.l.omnis definitio.& ibi not.ff.de regul.iur.etiam vehementibus. in c.literas. de præsumpt.ita tenet Ioan.de Anca.consi.xvij.quia sanctius est nocentem dimittere impunitum quàm innocentem condemnare.l.absentem.ff.de pœnis. maximè in criminalibus.in l.fi.de probatio. C.vt hic: nam potest agi & ciuiliter & criminaliter.l. prætor.§.posse.& l.constitutionibus.& l.lex Cornelia. §.fi. ff.de iniur. sequuntur Doct.in §.sed & lex.insti.de iniur.& Hostien.in summa de iniur. §. fi.& Doct.in d.l.si non conuicij.& Petrus Iacob. in forma libelli.de actio.iniur.ex lege Cornelia.

Item agitur de fama, quæ vitæ æquiparatur.gl. in l.iusta.ff.de manumiss. sequuntur Doct.in l.vt vim.ff.de iustit.& iur.

Item omnes alij testes deponentẽs contra Meluinos pro Coderico deponunt per verbum credit, sine ratione saltem concludenti: & ideo non probant: nam si testes deponunt de voluntate, & corde Meluinos quod non possunt, quia solus Deus est scrutator voluntatis.in c.nunquid Cain. de pœniten.distin.j.c.erubescant.xxxij.distinc. ca. tua nos.cum similibus.de sym. glo.in l.ij.ff.de interrogat. actio. Imò nec iudex potest declarare mentem testium nisi suam.vt tenet in ca.qualiter. in j.num.28.de accusa.ergo si testes volentes declarare voluntatem Meluinos videntur præsagire, seu diuinare: ideo nulla fides debet eis adhiberi, quia testes debent deponere de his quæ consistunt in sensu corporis.tex.& ibi Bar.in authen.de hæredib.& falcid.in §.si verò.in verb. vidisse.quod hìc non fecerunt.Item nõ poterãt testes deponere: nam de his quæ consistunt in intellectu vel conscientia alicuius statur iuramento asserentis. glo. reputata singul.in §.námque. in verbo dicit. insti. de actio.similis tex.in l.si cui.§.j.ff.de accusat.in c. si verò.de sentent.excommunica. sequitur Bald. in c.bonæ.ij.in vij.col. de postul.prælat. Ias.ibi & in l.pro hærede.in prin. ff.de acquirend.hæredit. Alex.cõsi.cxxvij.nu.15.in iiij.vol. Vincen.Hercul. in l.si vni.de re iudic.Ioan.de Nenisa.in sylua nuptial.col.xvij.glo. in c.significasti.in j.de homicid.

Vlterius de his quæ committuntur voluntati, vel conscientiæ alicuius non potest appellari, nec alio modo probari contra. per glo.singul.in ca.statutum.§.assessorem.in verb.relinquatur.de rescri. lib.vj.sequitur Barb.in trac.de præstan. Cardin.in ij.q.ij.partis.nu.18. & Ias.in l.à iudice. C.de iudic. in l.nec quicquam. §.vbi decretum. de offic.proconsul.& in §.sed iste. insti.de actio. num.156. sed ista iacent in intellectu d.Meluinos an voluerit dicere contra Codericũ, vel non, ergo suæ assertioni statur. & quia iurauit, vt debuit declarando voluntatem suã, prout debet. Alex.in l.de pupillo. §.qui opus.ff.de nou.oper.nuntiat.& consi.ccxviij. in ij. vol.& consi.xlv.in vj. vol.Ias.in l.admonendi. nu. 11.col.iiij.ff.de iureiur.ideo nõ debet amplius contra probari postquam iurauit & declarauit voluntatem.Concludendo igitur non poterant admitti testes contra, sed fuerunt admissi, nihil tamen probant vt superius dictum extitit.

Vlterius quod non teneatur d.Meluinos actione iniuriarum probatur: nam licet accusans vel denuntians præsumatur calumniari.in l.j.in prin. & ibi Bar.ff.ad Turpil.Bar. in l. athletas.§.calumniator.ff.de his qui not.infam. Fallit quando audiuit à fide dignis.ita Panor.& Felin. in c.fin.de calumniat.sed Meluinos audiuit hoc à Brissal. ergo videtur quod excusetur: item si bene consideretur non inuenitur hic quod Meluinos denuntiauerit d.Coderico: ergo nullo modo tenetur.

Præterea licet probatum fuisset Meluinos fuisse denuntiatorẽ non tamen teneretur, quia olim denuntiatores puniebantur pœna Senatusconsult. Turpil.l.j.& l.ab accusatione. §.nuntiatores. ff.ad Turpil.Doct.in l.ea quidem.C.de accusat.

Sed

Sed hodie ille titulus & pœna illius non habet locum in regno Franciæ, cùm per ordinationes nullus posiit accusare. Ergo nec desistere, nisi Regius procurator. ita tenet Benedict. in repet. c. Raynutius. verb. mortuo. nu. 200. de testam.

Incertæ personæ non fit iniuria. Irē iniuria non fit incertæ personæ. l. item apud. §. cui. ff. de iniur. Item iuramentum excusat à præsumpta calumnia. glo. in auth. de iudicib. §. oportet. colla. vj. Lanfran. in c. quoniam. de expensis. extra de probatio. in l. eum quem temerè. & ibi Doct. ff. de iudicib. Bar. in l. j. ff. ad Turpil.

Item posito quòd fuisset præsumptio contra Meluinos sublata, tamen erit per eius sacramentū. glo. in e. cùm in tua. qui matri. accusar. possunt. c. fi. de iureiur. l. præsenti. §. si cubi. de his qui ad ecclesias confug. C. & ita tenet Alber. in l. penul. in fi. ff. de in Integ. resti.

Iniurians nō punitur si statim eum pœniterit dixisse iniuriā. Item quòd Meluinos sit relaxandus probatur, nam licet quis in veritate dicat alicui iniuriam, si tamē statim antequam perueniretur ad extraneos actus, iniuri autem pœniteat iniuriam dixisse, & dicat non esse verum, quod dixerit, tunc non potest conueniri actione iniuriarū, ita videtur dicere tex. in l. quod calore. ff. de re. iur. ita tenet Lanfran. in repet. c. quoniam. col. j. versic. confessiones. de probatio. idem Angel. in l. si non conuicij. C. de iniur. Felin. in e. dilecti. col. fi. nu. 16. de excep. Thom. Ferra. in cautel. xxxix. Ideo hic Meluinos vt apparet in processu semper dixit se non intelligere de illo etiam iuramento medio, ergo non potest iniuriatum conueniri, licet ab initio dixisset clarè. de Coderico, per suam reuocationē non potuisset conueniri ex supradictis, & per ista apparet responsum ad contraria suprà adducta, tamen vt melius appareat de non iure actoris sigillatim respondebo.

Infamatio contemplatione iustitiæ non est prohibita. Item infamatio non est prohibita, quando fit contemplatione iustitiæ. c. qui ambulat. v. q. v. & l. quod rei. ff. de iniur. c. j. in fi. ij. q. vij. e. plerumque. & seq. & l. nec magistratus. & l. penul. ff. de iniur. & xxiiij. q. j. c. omnis. vbi Policarpus sanctus vir vocauit Marcbionensem hæreticum primogenitum Satanæ, quod non fecisset si actione iniuriarum accusari potuisset. per no. in c. Lugdunensem. ix. q. ij. Iouinianum contumeliam dicit, sic scribens contra Pelagianos. Iouinianus Romanam fidem me absente turbauit, tam elinguis, & sermonis putidi vt magis misericordia dignus sit, quàm inuidia, personæ viliori damnum famæ non est iniuria. & Ioann. xij. dicitur quòd fur erat & loculos habens. Et in c. Episcopus. xij. q. j. Ideo potuit iste nocens infamari, licet non fuerit Luc. de Penna. in l. errat. col. v. de castren. pecul. lib. xij.

Pœnitētia in delictis quādo admittatur. Non obstat primum dum Meluinos fuit cōfessus. d. Codericū hospitem, quia licet enim alij sint hospites in ciuitate, bene ergo sibi præiudicat, quantum ad confessionem, quòd Codericus fit hospes, sed non ad alia. Et ita intelligitur c. ex ore. qui confitetur, vel exhibeat reuerentiam alicui tanquam tali videtur illam qualitatem conferri, vt ibi not. Panorm. & alij sicut hic Meluinos, qui vocauit d. Codericum hospitem. Ergo videtur fateri: sed homicidam non, quia post negauit, non obstat depositio testium, quia nil probant, vt suprà dixi.

Non obstat quòd factis potest fieri iniuria, quia fateor, sed hic non est factum, per quod inferatur nec obstat si dixerit negando, quia loquitur quando alloquor aliquem, sed hic non alloquebatur. d. Codericum sed iudicem in modum requestæ, vt dicunt testes, ergo non est iniuria.

Non obstat dum dicitur quod ostendit, quia posito quòd ostenderit, licet non probetur, plenè tamen statim fuit illa iniuria reuocata, vt suprà dixi: nam ille testis est singularis, cui non debet stari. in c. in præsentia. de probatio. & Lanfranc. in verb. testium depositiones. c. quoniam. de probatio. Doct. in l. admonendi. ff. de iureiuran.

Non obstat quod dicitur, semel emissum irreuocabile verbum. allegatur text. in l. vna. & ibi glo. de raptor. & text. in c. si Paulus. xxxij. q. v. sed intelligo illud quoad hoc vt non sit dictum: sed debet haberi pro non dicto, postquam statim reuocauit.

Non obstat quod in delictis non habet locum pœnitentia. Fateor quando talia delicta sunt perfecta, & consummata, vt furtum & homicidium: sed in casu nostro secus. ita glo. & Bar. in d. l. qui ea mente. vt suprà latius fuit probatum. Ex quibus omnibus concludo partes domini iudicantis debere esse in absoluendo d. Meluinos, & condemnando d. Codericū in expensis, quia temerè litigauit, & sine actione. iuxta l. eum quem temerè. ff. de iudic. & ita concludo salua correctione. Et quia dictus Codericus se ingessit denunciationi, & qui se ingerit suspectus est. l. qui omnia. §. j. eum simislibus. ff. de procurat. dico debere inquiri contra d. Codericū an sit criminosus vel nō: & si inueniatur quod fiat iustitia, sic consuluit apud Caturcum, & collegium Doctorum mecum vnà cum multis licentiatis, & ita fuit iudicatum. In fidem præmissorum me subscripsi.

RESP. XCVIII.

De donatione fraudulenta.

Patris testamentum in quo voluit omnes suos filios æqualiter succedere & communionem & societatē omnium bonorum.

In casu mihi proposito, qui talis est. Quidam Stephanus Brunina habens tres filios, videlicet Aymericum, Ioannem, & Focandum, collocauit in matrimonio Aymericum, & eidem donauit donatione propter nuptias, tertiam partem bonorum suorum, postea detentus infirmitate suum condidit testamentum anno 1521. & die 23. mensis Iunij, in quo testamento instituit d. filios æqualiter hæredes, & ibidem incontinenti voluit & fecit, quòd dicti fratres se associarent in omnibus bonis, & omnia bona cōmunicarēt inuicem, verùm quia Aymericus sentiens voluntatem testatoris, ex qua volebat eos in omnibus bonis socios, & omnia bona communicare, vt fraudare posset suos fratres die præcedente quandam donationem clandestinam filio suo fecerat, quam ignorabat & testator & fratres,

Fratris fraus q prætextu donationis sibi antea factæ donādo proprio filio voluit defraudare suos fratres.

Et ex depositionibus testium apparet, nunc nec de prædicta donatione reddidit certos Aymericus suos fratres, imò possederunt communiter omnia bona, tam quæ donauerat Aymericus, quàm alia huc vsque, ideo nunc quæritur de seq. Et primò, an illa donatio facta per Aymericum die præcedenti suo filio valeat. Secundò, an illa bona donata per Aymericum veniant communicanda fratribus, vel conferenda. Tertiò, quomodo debet fieri diuisio volentis ex testamento patri succedere.

Quia virtus non est in dicendo multa, vt dicit Areti. in consil. xiij. collat. j. & veritas in paucis consistit. Areti. consil. vij. & consil. cj. & multitudo allegatorum confusionem quandoque patit, secundum Panorm. consil. xxx. in j. vol. & mihi non placent verba, sed pondus verborum, vt dicit Bal. in authen. ex causa. C. de liber. præterit. Et multiloquium semper displicuit, semiloquium semper placuit. vt dicit in consil. sing. quem refert Petrus de Vbaldi in tract. de duob. fratri. in viij. par. quæst. xlj. verùm quia est materia multùm prolixa non potero vti breuitate, quia hic agitur & de collatione, & de societate, & donatione. Ideo ad primum veniendo videtur quod donatio valeat, quia quilibet est legitimus administrator rei suæ. l. in re mandata. C. mand. & l. nemo exterus. C. de Iudæis. Et quilibet potest nō solùm donare res: sed etiam potest dissipare abutendo. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred.

Secundò probatur benefacienti benefacere debemus. in l. si non sortem. §. libertus. de condict. indebit. & d. §. consuluit. sed filius Americi vt prædicitur, fecerat aliqua seruitia suo patri Americo, ergo pater tenebatur ei benefacere, cui si donauit, illa donatio valet, & non potest reuocari. l. Aquilius. & l. si pater. §. fin. ff. de donatio.

Tertiò probo quod valeat per text. in l. j. de iure fisci. vbi si quis faciat donationem, & postea cōtrahat cum fisco non reuocatur donatio. Ergo à fortiori si quis contrahat cū alio: nam donatio valet.

Donatio propter nuptias non potest alienari à marito.

His tamen & alijs multis quæ possent adduci, non obstantibus contrarium dico esse verum: & primò, quòd donatio non valeat. Probo sic, quia donatio propter nuptias non potest alienari, etiam consentiente vxore. per tex. in l. vna. §. & cùm lex. de rei vxor. actio. & in l. si ante. de donatio. ante nupt. ne fragilitate naturæ ad repentinam deducatur inopiam, vt dicit ibi text. nam donatio propter nuptias fit vxori per virum, dos verò datur viro per vxorem, vt dicunt text. in l. j. de donatio. l. antepenul. C. & in c. nuper. de donat. inter vir. & vxor. Si ergo donatio propter nuptias fuit vxori facta, ergo vir non potest de ea disponere, cùm id quod nostrum est sine facto nostro à nobis auelli non potest l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. Ergo sine facto vxoris non valuit donatio, vlterius quod nostrum non est, in alium non possumus transferre. l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. sed ista bona constante matrimonio nō erant viri: sed vxoris cùm actionem rei vēdicationis habeat. per tex. in authen. permissa. C. de donat. ante nupt. Ergo illa non potuit donare, si donauit nulliter: sed quia dicunt Doct. quod iureiurādo confirmatur. per text. in c. cùm contingat. de iureiurand. & in c. licet. de iureiurand. in vj. Tum in isto casu non videtur iuramento confirmata, quia donatio facta per virum contempta vxore bene confirmatur: sed hic non apparet quòd vxor consenserit, ergo iuramentum bene tenet quoad alienantem, sed non quoad vxorem. ita intelligitur text. in l. si prædium. C. de iur. dot. & in authen. siue à me. C. ad Velleia. & ibi Doct. & glo. in c. cùm contingat. de iureiur. & ibi Panorm. cùm ergo hic non cōsenserit mulier, non tenet alienatio quoad eam.

Donatio inter patrem & filium an valeat.

Secundò, probatur quòd non valeat, quia donatio inter patrem & filium non valet. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. l. ij. C. de inoffic. donatio. nisi fuerit donatio propter benemerita. in authen. vnde si parens. & ibi, ita eum intelligunt Bart. Salic. & Ias. & Bart. & Bald. in l. ij. de inofficio. donatio. sed ista prætenditur huiusmodi quia pater in donatione dicit quòd donabat propter infinitos amores, honores, seruitia, & beneplacita quæ ei impenderat filius: dicerem tameo quòd istud non valet, & hoc per regulam quam ponit Barto. in l. si fortè. ff. de castren. pecul. & in l. si donatione. C. de coll. & idem Bart. & alij in l. si tibi. §. pactus. ff. de pact. & Doct. in auth. ex testamento. de collat. quæ habet, quòd in donationibus de iure prohibitis, sicut inter patrem & filium, debent merita in instrumento inserta probari per donatarium, aliàs donatio non debet sortiri effectum, nec assertioni patris est standum vel alterius donantis, quia verba ratione meritorum & seruitiorum præsumuntur in fraudem adiecta. arg. text. in l. qui testium. ff. de probatio. & io l. si quis in suo. §. legis. ff. de inoffic. testam. C. sumendo argumentum de vltimis voluntatibus ad contractum quod valet. l. quæ de legato. ff. de leg. j. & l. pactum. ff. de pact.

Donatio remuneratoria quæ dicatur.

Et ad hoc vt donatio remuneratoria dicatur. in l. si donatione. C. de collatio. ponit Imperator tria quæ debent concurrere. Primùm quod merita verè appareant, aliter quàm per assertionem patris, vt suprà dixi. & ita tenet Soci. in consil. cexev. in iij. & iiij. col.

Secundò, requiritur quòd talia merita sint æquiualentia rei donatæ, hoc est, quia si filius fecerit tale interitum patri lucratus fuisset, si fuisset extraneus. in c. relatum. ibi iuxta seruitij meritum. de testa. aliàs quòd excederet seruitium, non valeret, secundum Bal. & Salic. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. Imol. in l. Aquilius. ff. de donation. & latè Alex. in consil. suis in j. parte. consil. lv. in ij. col. & Socin. in tract. fallenti. regul. ciij. in v. fallen.

Tertiò, requiritur quòd talia seruitia non sint obsequialia, ad quæ tenetur filius, quia illa non exigunt remunerationem. l. filia. C. de patr. potest. & ita tenet Bald. in l. filiæ. C. familiæ ercifcund. & ita Alex. vbi suprà & glo. & Doct. in d. l. Aquilius. de donat. & Ludouic. Roma. in consil. xxvj. Felin. in c. nouit. & ibi additio ad eum. de iudic. sed hic nullum istorum interuenit, ergo ista donatio non valet

valet facta per Aymericum suo filio: sed aliud est quia testator releuauit suum filium ab onere illo probandi merita, vtrum valeat? iam vidimus quòd non: sed ita fecit cùm iuramento scilicet asseruit merita præcessisse, an illud iuramentum validet donationem? Et dico quòd non, per illa quæ ponit Bart. in l. cùm quis accedens. §. Titia. ff. de leg. iij. vbi dicitur quòd confessio facta inter personas suspectas non valet, quia præsumitur facta in fraudem. Ita hic confessio benemeritorum præsumitur in fraudem aliorum fratrum, vt infrà latius dicam. Ergo non valet etiam iuramento firmata. & ita tenet Alex. in d. consil. lv. & in d. l. si donatione. C. de collatio. & ita tenet additio. ad Guid. Papæ. q. xcv. quòd illa assertio benemeritorum cum iuramento bene valet quoad iuramentum, non verò quoad præiudicium tertij, & sic fratrum videlicet Magistrorum Ioannis & Focandi, quia quando agitur de præiudicio tertii, iuramentum non releuat. in c. quamuis. de pact. lib. vj. in c. licet. de iureiur. sed hic agitur quia Aymericus frater vult suos fratres fraudare tertia parte bonorū. Ergo non valet illa assertio, etiam cum iuramento facta.

Adhuc dubitatur, an talis donatio quæ est facta propter benemerita, eò quia non probantur benemerita, valeat tanquam simplex donatio iuramento firmata, quia donatio simplex, licet non valeat, tamen iuramento firmatur. Bald. in l. fi. C. de vsucap. pro donato. & sic in regul. ciij. Ergo cùm hæc donatio non valeat tanquam remuneratoria, an saltem valeat tanquam simplex? & breuiter dicatis quòd non, quia præsumitur simulata, & in fraudem legis facta, ergo nulla. vt tenent Angelus & Ias. in d. l. si donatione. Alex. tamen ibi tenet valere & respondet ad iura hic allegata quem vide. Et si sequatur traditio nullum operatur effectum. iuxt. not. per Bart. in l. emptor. ff. de aqua pluui. arcend. Imò nec morte confirmatur, secundū Francisc. de Crema in suis singu. sing. cxxxvij. per text. in arg. l. cùm hic status. §. si quis sponsum. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi si quis donauerit mulieri tāquā vxori cùm nō esset vxor, hæc donatio non valet, nec morte confirmatur, item facit illa regula quòd potui nolui, & quod volui implere nequiui. de qua in c. cùm super. de offic. deleg. in l. mulkū. C. si quis alteri vel sibi. nam iste Aymericus poterat facere donationem simplicem, cum iuramento & noluit sed voluit facere propter benemerita, sed non potest adimplere quia non valet cum merita non probentur.

Tertiò, probatur quòd non valeat quia in fraudem suorum fratrum facta, quæ donatio fraudulenta non valet. l. si aliquis. ff. de donatio. caus. mor. l. si in fraudem. C. de iure fisci. §. item si quis in fraudem. instit. de actio. & quòd sit facta in fraudem probatur ex coniecturis positis, per Bart. in l. post contractum. ff. de donat. Prima est, quia præsumitur donatio fraudulosa, quando quis donat omnia bona. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. sicut fecit Aymericus suo filio: nam ei dedit omnia bona quæ pater ei donauerat, & plura non habe-

Donatio quomodo præsumatur esse fraudulenta.

bat, vt prætenditur. Secunda præsumptio est, quando quis donat coniunctæ personæ. l. data. C. de donat. & l. penul. C. de bon. libertor. in principio sicut hic Aymericus: nam donauit filio qui non potest esse magis coniuncta persona, cùm sit in primo gradu, vt dicit Ioan. Andr. in arbor. consanguinit.

Tertia præsumptio est, si donans reperiatur possidere post donationem. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. & l. si is qui. de acquirend. hæred. sicut in casu isto: nam Aymericus possedit bona sicut si illa non essent donata, & nil facit illa clausula quę est apposita in donatione quòd dictus Aymericus constituit se nomine precario possidere, quia illam non potest excludere fraudem cùm requiratur traditio corporalis. secundum Vital. de Cambal. in tract. clausul. in clausul. de fraud. col. penul. per tex. in l. vna. C. de suffrag. & Bar. in d. l. post contractū. & latè Cepol. in tract. simula. in xxiiij. præsump. Sicut in simili dicit patronus meus Iacobus Rebuffi in l. vna. de collegiar. lib. xj. C. Quòd si frater laicus faciat donationem fratri presbytero, & postea laicus possidet illa bona, sicut ante donationem quòd illa donatio censetur facta in fraudem taliarum, & aliorum munerum: ita quòd sacerdos solum habet nomen, & alius recipit fructus: nam tenetur ad munera subeunda, sicut si non esset facta donatio.

Quarta præsumptio fraudis est quando donatio est facta clam. arg. text. in l. fin. de ritu nuptiar. & l. non existimo. ff. de administr. tuto. clem. vna. §. cæterum. de vsur. in c. vt nostrum. de ecclesiastic. benefic. in c. perniciosum. & ibi glo. x. iij. q. ij. Cepol. in tract. simul. in xx. præsump. quia qui malè agit odit lucem. text. in c. consuluit. de offic. deleg. & l. j. §. tria lumina. ff. de ventre inspiciend. sed ista donatio fuit facta clam, videlicet, in vno nemore, vt habetur in fine donationis, ergo fraudulosa: nam non potuit fieri secretiùs, quàm in vno nemore, in quo sunt tenebræ quæ sunt ad fabricandum falsum aptæ. d. l. j. §. tria lumina. de ventr. inspici. Et tunc dicitur clam facta quando eam celauit suis fratribus neque eis denuntiauit.

Item qui animum celandi habuit, vt habebat iste Aymericus cum adiuerit nemus. ista habentur per text. in l. iij. §. fin. cum l. sequen. ff. quod vi aut clam.

Item clam dicitur fieri, quando fit instrumentum, & iniungitur notatio, & testibus, quòd rem secretam, id est, prædictam donationem teneant, secundum Bart. in l. in fraudem. ff. de his quib. vt indig. Et breuiter clam dicitur fieri quando non potest venire in notitiam eius cuius interest. l. clam possidere. & ibi Doct. ff. de acquir. posse. refert Deci. in l. quintus. al. is incipit quo tutela. §. clam. ff. de regul. iur. sed ista donatio fuit facta in nemore, & sic clam fuit (vt prætenditur) dictum testibus, quòd tenerent rem secretam. Item non denunciauerunt illis quorum intererat, quare concludo donationem etiam multùm fraudulosam.

Clam aliquid fieri quando dicatur.

Quinta præsumptio est, quando post alienationem

nem incontinenti sequitur contractus. per text. in l.si ventri.§.fi.ff.de priuileg.credit.& l.lecta.ver. sic.dicebam. ff.si cer.petat.in l.fi. §. idem rescripserunt.ff.ad municipal. Doct.in l.j.de iur.fisc.libr. x. C.Ioann.Fab.Angel.& Iason in §.item si quis in fraudem.insti.de actio.sed alienatio fuit facta die praecedente, quo fuit facta societas.Ergo cùm incontinenti sit facta, censetur fraudulosa & facta ad fraudandum fratres illa tertia parte. Quare dicit Ias. licet talis alienatio non esset nulla ipso iure, tamen fratribus reuocatoria competet ad reuocandum illa bona, sic in fraudem alienata: sed infrà videbimus si vult succedere, quomodo fratribus videlicet Magistris Ioanni, & Focando succurratur.Et sic non obstant contraria, quia respondeo, quòd primum dum dicitur quod quilibet est legitimus administrator etiam abutendo, verum est nisi in fraudem vellet donare quia tunc iura non permittunt.per tot.titul.ff. quae in fraud. credit. & §.item si quis in fraudem.instit.de actio.

Non obstat secundum in quo dicitur quod benefacienti benefacere debemus: sed de istis beneficiis vel seruitiis non apparet, ideo de his quae non sunt & non apparent, idem esto iudicium. l. duo sunt Titij.ff.de testam.tutel.

Ad text.in l.j. de iur.fisci. respondeo, quia ibi loquitur quando alienatio erat perfecta & non erat facta in fraudem, saltem non poterat apparere, hic verò facta erat in fraudem, vt suprà probatum fuit, ideo non valet, ita intelligit Bar.in d. l.j.alleg.& ibi patronus meus, & Ioannes de Platea. Et sic conclusio est primi articuli, quod donatio facta per Aymericum suo filio non valet

Societas omnium bonorum infringit donationes factas in fraudem.

Ad secundum an bona donata veniant in communionem, ita quòd tempore diuisionis veniant communicanda, breuiter omissis argumentis dico, illa bona donata filio Aymerico venire in communionem: quia socius omnium bonorum vniuersa communicare debet.l.si fratres.§.fi.ff.pro socio.& l.j.§.fi.illo tit. sed cùm ista donatio non valeat quia bona erant d. Aymerici ergo illa habebat communicare. Imò poterat & potest cogi actione pro socio ad communicandum, per text. in l.si quis societatem.ff.pro socio.Berber.ita tenet in viatot.iur. in rub de societat. Et ita etiam cantare videntur verba societatis.Communicauerunt dicti fratres, omnia bona sine vlla retentione.Ergo Aymericus nō potest sibi aliquid retinere.Et vltra societas debet esse aequalis, & tantum debet vnus ponere sicut alius.per text. in l.iij.ibi aequaliter.C. pro socio.& l.v.§.fi.ff.pro socio. Nā si vnus poneret omnia bona sua, & alter aliqua tantū, esset societas leonina quae est fugienda.per text.in l.si pascenda, & ibi latè Doct.C.de pact.sed non sic est in nostro casu quia tantùm opera vnius ponebat sicut alius: sed Aymericus dicit quòd nō tenetur bona donata filio communicare suis fratribus, cùm ante societatem contractam essent donata, dixi suprà quia in fraudem & vlterius, quia quando ineunda est societas de aliqua re, & illa res perit vel ante societatem donata est, tunc illa res perit periculo illius qui est in culpa, quare res non est communicata.

iste est text.in l.si id quod in societate.ff.pro socio. ita tenet Petrus de Vbald. in tract.de duo. fratrib. in viij parte.in princ.Ergo in diuisione societatis illa res donata filio Aymerici computabitur, Aymerico minus accipiendo de alijs bonis patris, per text. in l.dotis quidē petitio.C.de collat.Et hoc si dicatur donationē valere: sed si donatio nō valeat, vt suprà tenui de illa donatione, tantum habebunt alij fratres sicut Aymeric⁹, & diuisio fiet aequaliter.

Tertiò quaeritur an Aymericus teneatur communicare bona donata. Ad quod respondetur quòd dictus Aymericus teneatur illa bona donata suo filio communicare probatur: nam volens succedere patri ex testamento vel ab intestato tenetur conferre.authent.ex testamento. C. de collat. Sed si iste Aymericus velit venire ad successionem bonorum patris, alij fratres, videlicet Magister Ioannes & Focandus possunt ei dicere quòd conferat donationem propter nuptias quam à communi patre habuit, quam donationem de iure tenetur conferre.per tex.in l.vt liberis.C.de collat.& si noluit conferre denegantur ei actiones in aliis bonis paternis.per text.in l. posthumo.& l.seq.& l.si maritus.de collat. ita quod non poterit aliqua bona paterna habere nisi conferat.& ita tenent communiter.Doct.in d.l.vt liberis.& in l.quoniam nouella.C.de inofficios. testam. Ideo potest esse contentus illa donatione si velit, aliàs de bonis paternis certè conferet, vt suprà dicitur.

Quomodo autem illa debeat fieri diuisio? Certè si Aymericus, vt suprà diximus, velit habere bona ex testamento debet conferre donationem propter nuptias, quam ei pater fecit: nam qui non vult succedere non cogitur ad collationem. l.filia. in secunda.de collat.l.fin. ff.de collat.dotis. Et postea diuisio aequaliter fiet, vel si nolit conferre, sit sua portione contentus, vt suprà probaui.Et sic cōcludo salua correctione melius sentientis. in l. Claudius.ff.qui potior. in pignor.habeantur. Et in fidē praemissorum, licet cum paucis libris hìc sim apud Lemouicos causa pestis Tholosae & Caturci saeuientis, me subscripsi.

RESP. XCIX.

De iure retractus.

Vidam cùm vellet rem vendere, denuntiauit consanguineo, an vellet emere, timens retractum, qui consanguineus respondit se nolle emere. Quare ille vendidit alteri extraneo, perfecta venditione, proximus cui fuit denuntiatum cùm vellet emere vult retrahere, iure proximitatis quaeritur an possit?

Retractus an habet locū si ante venditionē consanguineo fit denūtiatum & ille noluerit emere.

Et primò, videtur quòd non, quia remittentibus actiones suas non est ampliùs dandus regressus.l.quaeritur ff.de aedilit. edict. glo. in c. in causis. in verb.cùm res.de elect. sed hic proximus remisit quia dixit se nolle emere, ergo non debet postea audiri, veniendo contra, scilicet volendo emere.

Secundò, probatur per text. in l.fin. C.de iur. emphyteotic. vbi si emphyteota denuntiauit domino

domino, an vellet emere, & dominus dixerit se nolle non potest eam iure prælationis retinere, idem ergo videtur in retrahente qui non poterit venire postquam fuerit ei denuntiatum, & dixerit se nolle.

Tertiò, facit text. in l. si quis iusiurandum. C. de reb. credit. vbi dicit text. absurdum esse redire ad hoc cui renuntiandum putauit. Ergo ratione absurditatis postquam renuntiauit emere non potest postea venire.

Quartò, quod approbo non reprobo. l. Pomponius. in j. ff. de negot. gest. & in l. parentibus. & in l. arenam. C. de inofficios. testam. c. dilectissimi. viij. q. ij. & ibi glo. dat. multas concordantias: sed iste approbauit, ergo non poterit reprobare.

Quintò, facit text. in l. si cui. §. si voluntare. ff. quib. mod. pignus vel hypothec. soluit. vbi dicitur quòd creditor consentiens alienationi pignoris remittere videtur pignus. l. creditor. ff. de regul. iur. vbi dicitur creditor qui rem permittit venire pignus dimittit.

Sextò, facit melior text. in l. fi. C. de remiss. pignor. vbi sunt verba qui semel consensit alienationi hypothecæ, & hoc modo suum ius respuit, indignus est eandem rem (vtpote ab initio ei suppositam) vendicare, vel tenentem inquietare. Ergo iste proximus non potest rem venditam vendicare, minúsque emptorem inquietare.

Septimò, quilibet potest renuntiare iuri in fauorem suum introducto. l. si quis in conscribendo. de Episcopis & cleric. l. penul. cum similibus. C. de pact. c. si diligenti. de for. competen. sed hæc consuetudo retrahendi est introducta in fauorem proximorum: ergo possunt renuntiare, quòd sit introducta in fauorem proximitatis ponit D. meus & conciuis d. Boer. in consuetud. Bitur. in §. j. in glo. ij. de consuetud. retract.

His tamen, & aliis multis, quæ causa breuitatis omitto, nõ obstãtibus, contrariũ existimo verum. per text. & ibi glo. in l. iij. §. si is cuius interest. ff. de sepulchr. viol. vbi dicitur quòd si aliquis noluerit agere de sepulchro violato, sed postea pœnitentia ductus agat, audiri debet: sic etiam in isto, licèt noluerit primò emere, tamen pœnitentia ductus postea poterit.

Retrahendi ius non amittitur, etiãsi consanguineum ante alienationẽ rem emere recusauerit.

Secundò, probatur indultum à iure beneficium nemini est auferendum. regul. indultum. de regul. iur. lib. vj. sed consuetudo dat annum & diem cõsanguineo, & proximiori. vt not. Ioann. Faber in §. j. instit. de empt. & vendit. Ioannes Masuer. in rub. de retractu. d. Boer. in rub. de consuetud. retract. in consuetud. Bitur. & D. Igneus in repet. l. dudum. C. de contrahen. empt. & D. de Chass. in consuet. Burg. in rubr. *des retraicts.* & dicit Barba. in c. plerumque. de rescrip. se consuluisse Senis, consanguineos habere annum, nisi consuetudo restringat, sicut Bituri. vt patet in §. j. de consuetud. retract. Ergo non debet per aliquem auferri, imò poterit proximior intra dictum annum & diem redimere, & sola denuntiatio non tollet.

Tertiò probo, ius retrahendi competit post venditionem factam & non ante, probatur Leuitic. xxv. c. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, & voluerit propinquus eius potest redimere, quod ille vendiderit. Ecce ergo quomodo loquitur ius diuinum per præteritum perfectum, ergo ante venditionem non competit. Postquam nõ competit, ergo nõ poterat renuntiare, quia ante diei euentum non potest legatum repudiari. l. si scriptum. §. j. ff. de leg. ij. Et ille cui committitur electio, cùm moreretur ante mortem, non potest eligere, quin in morte etiam possit. per text. in l. cùm pater. §. a filia. ff. de leg. ij.

Item iuri nondum competenti non potest quis renuntiare, quia is potest repudiare, qui & acquirere. l. is potest. & l. qui superstitis. ff. de acquirend. hęred. sed vt suprà probaui ante venditionem non poterat proximus retrahere, ergo nec renuntiare.

Vlterius dicunt Doctor. in l. pactum quod dotali. de pact. & de collat. C. & Cano. maximè Georg. Natan in repet. c. quamuis. de pact. in vj. quod renuntians bonis paternis non videtur renuntiare bonis maternis, quæ de futuro venient, vel renuntians bona materna, & quittans non videtur quittare bona auunculi, de futuro ei renuntianti obuenientia. Ita consuluit latè Dec. in consi. ccclxxxix. in ij. vol. sed hic proximus vt prętenditur renunciauit. Itaque iuri de futuro, non videtur renuntiare, & sic ius retrahendi post venditionem integrum manet & competit.

Item plus consuluit Dec. consi. ccxxx. in iij. vol. quòd licèt filius renuntiauerit bonis paternis cum iuramẽto, tamẽ non excluditur quin habeat bona aduenientia in pœnam patris ad secundas nuptias transeuntis. iuxta. l. fœminæ. C. de sec. in. nupt. quia venit ex alia causa, videlicet ex legis dispositione. per text. in l. si arrogator. ibi quia hoc non in iudicio eius ad eum peruenit: sed principali prouidentia. ff. de adopt. Ita in isto proximo, qui venit ex dispositione consuetudinis, quæ vult proximiorem intra annum posse rem retrahere. Imò fortius dico, ius retrahendi non competit proximo ex sola venditione non sequuta traditione rei venditæ: ita tenet Ioannes Faber in §. j. instit. de empt. & vẽdit. & in l. j. quando liceat ab emptio. disceder. l. fi. C. communia. de leg. sed in casu mihi proposito non erat facta venditio minúsque traditio: ergo non competebat retractus, sic nec renunciatio. Prætereà dicit Specular. in titul. de locat. §. nunc aliqua. q. xcv quòd si res emphyteoticaria vendatur, & non tradatur, non cadit in commissum. plus dicit. q. seq. quoddam idem, si tradatur & recuperetur. Idem refert & sequitur D. meus & conciuis d. Boer. in consuetud. Bitur. in §. ij. de consuetud retract. sed Bald. in capit. vno. §. aut si liuellario. quibus mod. feud. amitta. Idem tenet in feudo quòd non cadat in commissum si fuerit alienatum & non traditum, secus si fuerit alienatum, traditum, & recuperatum. Idem tenet Iacobus de sancto Georg. in tract. de feud. in verb. & cum pacto. de non aliena. collat. prima. Ergo idem in isto casu: nam non competit aliquod ius ante venditionem, & probatur ex allusione vocabuli, quæ est bona quando non discrepat definitioni

Bar.

Bart.& alij in l.prima. ff.de acquir.possess.& in l.ij. §.appellata. ff.si certum petat.in §.j.instit. de testa. & cano. in c.primo. de iudic. sed retrahere idem quod retractare, & non potest retractari, quod non erat ante venditionem, ergo & non eundo per mendicata suffragia, quòd proximus possit post renuntiationem rem retrahere tenuit patronus meus, Iacobus Rebuffi in l.vnicuique in fi.de proximis sacro.scrinior.lib.xij. C.vbi dicit quòd si emptor nolebat emere, quia timebat retractum proximior dicit quòd non retraheret, tenet quòd adhuc potest retrahere, quia venit ex noua causa. arg. illius l.quia licet sit eadem res, tamen est alia causa ex qua veniet per text. in l. si mater. §. eandem.ff. de excep. rei iudicat. & allegat multa iura. Idem tenet Lucas de Penna. ibi ponendo quæstionem si res fuerit alienata, & proximus quia erat pauper nō potuit retrahere: sed posteà illa res peruenit ad alienantem, iterum vult alienare, & alienat, an proximus factus ditior eam rem retrahet? Tenet quòd sic, quia ex noua causa per text. in l.si filius.§.Papinianus.licèt alleget.§.Paulus.ff.de bonis libert.& l.si te.ff.de hæred.instit. & d.Chass. in consuetud.Burgund.in rub. *Des retraicts*.§.x. in fi. facit text. in c.2. de renuntiat. vbi si quis iurauit non petere beneficium, poterit tamen petere, si de nouo ei conferatur, & sic renuntiatio etiam iurato non extenditur ad ius quod superuenit de futuro, quia iuramentum habet clausulam rebus sic se stantibus.l.fi.ff.qui satisd.cog.c.quemadmodum. de iureiurand. Item facit quod dicit Bald. in l. si diuisa. C. locat. quòd si renuntiatum sit omnibus beneficiis, non tamen videtur renuntiatum beneficio cedendarum actionum quia non nascitur tempore renuntiationis: sed tempore solutionis, idem & hic.

Renuntiās iure quod habet vel habere sperat non tamen censetur iure de futuro renuntiare.

Item renuntians iuri quod habet vel habere sperat, intelligitur renuntiare iuri quod habet ex causa præterita, vel de præsenti, non autem de futuro. Ita tenet Bar.quem alij sequūtur in l.quòd Seruius. ff. de condict. caus. dat. l.qui cum tutoribus. de transactio.l.si vxor.§.Diuus.ff.de adulter.l. qui Romæ. §.fin.ff. de verbor. oblig.l.post emancipationem. ff.de libertat.leg.l.hæredem. ff. mand. Bald.in l.fi. C.de pact.l.spem. C. de donatio. & in l.pactum.de collat.Petrus Ancha.in clem. literas. de rescript. Georg. Natan in repet.cap.quāuis.col. iiij.de pact. libr. vj. Idem dicunt in licentiato, qui iurauit non assumere gradum alibi, quàm in vniuersitate Bononiæ, quia ratione noui examinis poterit sine metu periurij alibi graduari: sic dicemus in casu nostro, vbi non est aliquod iuramentum, sed permissio solùm de vendendo, ideo re vendita potest retrahere, nec etiam videtur renunciatio, dicendo vendas cuilibet cui velis, quia fortè tunc non habebat pecunias, & nunc habet, etiam quia nolebat proximum vendere, sed quia si non emeret putabat non inuenire alium emptorem, iden vt daret occasionem illam rem non vendendi dixit se nolle emere: sed postquam est vendita ius ei venit ex vendito. Ideo potest retrahere, aliàs sequeretur quòd esset in potestate alicuius tollere dilationem anni à iure statutam, quod non est dicendum.

Item res inter alios acta aliis non prodest nec nocet. l.tertia. ff. de iureiurand. & per totam rubr. res inter alios acta. C. l. si vnus. §. ante omnia. & ibi latè Iason. ff. de pact. sed istud pactum factum est venditori. Ergo alteri videlicet emptori, non debet prodesse, & ab emptore poterit de nouo retrahere, videtur tenere Matthæus de Afflictis in tract. de iur. patroni. §. j. in penul. nota. in fin. dicens hanc simplicem accusationem non nocere, secus si fuerit pactum in rem.

Et per ista satis est responsum ad iura suprà in cōtrariū allegata. ad l.quæritur.quia hic in casu proposito non competebat actio re non vendita, vel non est ampliùs remittentibus dandus regressus, nisi ex causa noua, & ita respondebitis ad tertium, quintum, & sextum, in contrarium adducta.

Non obstat tex.in d.l. fi.quia ius prælationis habet dominus antequam alteri vendatur res, imò, res cadit in commissum, nisi vassallus denuntiet domino an velit eo iure vti,& si dominus renūtiet, non potest postea habere, secus in retractu, qui non competit ante rem venditam, vt suprà probaui.

Item non obstat illud quod approbo non possum reprobare, quia illud intelligitur quando approbatio traheret secum executionem. l. apud Aufidium.in fi. de optio.leg.l.dispensatori. ff. de solutio. secus si approbatio non traheret secum executionem, vt in casu proposito, & ita intelligo iura suprà adducta, & ita intelligit Bart. in l. Pomponius. in j. collat. antepenultima nume. 11. ff. de negot. gest.

Non obstat vltimum, quia intelligere proximum posse ius retrahendi remittere, postquam competit non videtur verisimile, vt latiùs suprà dictum est: & sic salua correctione concludo.

RESP. C.

De contractu ficto & simulato.

Mutui contractus simulatus & feneratitius.

Edemptoris nostri, ac eius genitricis, Diuique Barnabæ, cuius hodie festum colimus, inuocato suffragio, viso instrumento mutui, siue responsionis continente etiam venditionem, cuius instrumenti verba pono, vt intelligantur: constituti Iacobus Mazo, & cum eius authoritate & licentia Houdeta eius vxor, confessi fuerunt debere Bartholomæo Fabri summam ducentorum quatuor & viginti florenorum soluendorum hinc ad tres annos proximos, & hoc causa mutui siue responsionis factæ per eundem Bartholomæum nobili Isabellæ, &c. Et casu quo cessaret à solutione ex nunc prout extunc, eidem Bartholomæo vendiderunt quoddam eorum tenementum terræ ptari pretio iam dicto æstima proborum salua, quod dixerunt esse iustum dato plus valens, &c.

Item

Item fuit actum quòd dictæ partes teneantur eidem Bartholomæo, vel ſuis ſoluere anno quolibet & in quolibet feſto Pentecoſtes ſummam tredecim florenorum. Ex his reſultat quæſtio, an totus cõtractus poſsit iudicari fœnerariuus & ſimulatus, & primò videtur dicendum quòd non poſſit ſimulatus nec fœneratitius dici: nam iſta eſt regula trita in iure quòd in dubio nõ eſt præſumendus contractus ſimulatus. ſecundum Bal. in c. j. de notis feudor. Imò dicens cõtractum ſimulatum, & non probans ſpeciem ſimulationis, non auditur ſecundum Bar. in conſi. lxv. incipiente, factum eſt tale. Petrus Nichole, & Bal. in l. ab Anaſtaſio. C. mandat. Felin. in c. ſi cautio. de fid. inſtrum. probatur etiam quia delictum non eſt in dubio præſumendum. l. merito. ff. pro ſocio, ſed delictum eſſet facere contractum ſimulatum maximè vſurariũ. quod patet ex §. ſcriba. c. imperialem. de prohibit. feud. alienat. per Federic. & per Hoſtien. in ſumma de vſur. & in aliquo verſicul. quid de notariis. per Felin. in c. ſi aduerſus. de hæretic.

Secundò probatur quod non poſsit vſurarius & ſimulatus iudicari quia non peccat qui authoritate legis aliquid facit. c. qui peccat. xxiij. q. iiij. c. de viduis. xvij. diſtin. ſed deducta huc ad probandum contractum ſimulatum ſunt à lege permiſſa: ergo contractus debet eſſe permiſſus, quia ex verbis non ſequitur niſi verum, ſecundum Philoſoph. Item duæ præſumptiones non ſufficiunt ad iudicandum aliquem contractum ſimulatum, vel vſurarium, ſed tres requiruntur: & iſta eſt communis opinio, in conſulendo & iudicando tenenda ſecundum not. in l. emptione. C. plus valere quod agitur. Et latè Cępola in tract. ſimulat. in vj. caſu principali, ſed in iſto inſtrumento non reperiũtur niſi duæ præſumptiones: ergo non debet iudicari contractus ſimulatus vel fœneratitius.

His tamen non obſtantibus, quæ verè non obſtant, contrarium de iure arbitror verum, & primò quòd confeſsio mutui non probetur ex hoc inſtrumento, hoc modo patet: nam confitetur debere ex cauſa mutui, & prædictæ partes confitentur habuiſſe pretiũ certũ. De iure eſt quòd aliud eſt ſoluere, aliud eſt paratum dicere, vel reſpondere. l. acceptam. C. de vſur. c. j. ibi licet voluntatem præſtandi habuerit de eo qui mittitur in poſſeſſ. cauſ. rei ſeruãd. glo. c. vt circa. in verbo præſtito. de elect. lib. vj. ſed in iſto inſtrumento partes cõfitentur habuiſſe pretium, & cõfitentur debere ex cauſa reſponſionis: ergo non valet, cùm iſta quodammodo contraria ſint, ſcilicet ꝙ receperint mutuũ Iacobus Mazo & eius vxor & quod illã pecuniam debeant cauſa reſponſionis: quare tanquam allegans contraria nõ venit audiendus iſte Fabri creditor. vt eſt tex. in l. Titiæ. cum ſimilibus. ff. de condit. & demonſtr. imò ex iſto oritur præſumptio contractus ſimulari cùm vnum agatur, videlicet vel reſponſio, vel mutuum, & tamẽ ſimulatur agi vtrumque quod non poteſt eſſe: & ita habet locũ illa rub. plus valere quod agitur, quàm quod ſimulat. concip.

Contrarietas in inſtrumento.

Item alia ratione inſtrumentũ reprobatur. nam emptio cenſetur ſimulata, & [illegible] audem vſurarũ: nam certum eſt quod quando debitor petit mutuum, & creditor vult emptionem ſibi fieri, tunc non præſumuntur contrahentes habere animum vendendi, & emendi ſecundum Doct. in c. ad noſtram. de empt. & text. in l. emptione. C. plus valere quod agitur. & Cardin. in cle. vna. §. cæterum. de vſur. Cæpol. in tractat. ſimulat. in prima præſumpt. ſed in caſu noſtro liquido conſtat quòd dicti debitores petebant mutuo pecuniam, & tamen creditor volebat venditionem ſibi fieri, quare non valet & emptio cenſetur ſimulata.

Mutuum & emptio quando cõcurrunt, de iuris.

Item quod iſta venditio non valuerit probatur, per tex. in l. j. ij. & per totũ titul. C. de pact. pignor. vbi quando datur pecunia debitori, & debitor dat rem, ſi non ſoluat debitum, intra certum tempus creditori propter id debiti non valet. d. l. fi. de pac. pignor. quia lex præſumit quod debitor qui indiget pecunia, & non poſſet ſoluere daret pignus multò minoris pretij, quàm ſit debitum, & ſic faciliter deciperetur: ideo lex vult vt non valeat iuribus allegat Bart. tamen in l. fin. C. de pact. pignor. dat vnam cautelam per quam valet illud pactum, videlicet quando dicitur quod ſi nõ ſoluatur pretium quod res ſit empta pretio æſtimando per tales: nam tunc valet: & illa eſt cautela fœneratorũ ſecundum eum. refert Cæpol. cautel. xlj. ſed in caſu noſtro non poteſt habere locum: nam nõ erant electi aliqui arbitri, quod debet fieri ſaltem iudex ſupplere poteſt. Bar. in l. ſi fundus. §. fi. ff. de pignor. ſed hic nõ poteſt iudex ſupplere, imò inſtrumentum eſt ſibi contrarium, quia dicit eodem pretio vendiderunt æſtimatione proborum ſalua qui dicunt iuſtum pretium: & partes idem affirmant, & etiam reſeruant æſtimationem quod quidem eſt contrarium, quare non valet.

Cautela in mutuo vt creditor rectè poſsit ſimul emere.

Vlterius alia videtur contrarietas: nam in inſtrumento dicitur iuſtũ eſſe pretium, & hoc partes aſſerunt, & poſtea dicitur dantes plus valens, ſi plus valeat res pretio vendito, non dicitur vendita iuſto pretio. l. ij. C. de reſcindend. venditio. & ibi Doct.

Item quòd contractus ſit vſurarius oculata fide patet per inſtrumentum & ipſius verba: item fuit actum inter partes quod iidem coniuges teneantur, & debeant eidem Bartholomæo, vel ſuis anno quolibet in quolibet feſto Pentecoſtes ſummam tredecim florenorum dictæ monetæ ad rectum vintenum, videtis hic verba clarè denotantia vſuram: nam voluit Bartholomæus quòd pro quolibet viginti daretur ſibi vnus florenus, & iſta eſt mens illius vſurarij Bartholomæi: nam dicitur vintenũ vnũ pro viginti: ita Guid. Papæ. declarat in deciſio. ſuis. q. ccclxxij. ſed iure cautũ eſt tã diuino quàm canonico mutuum dantes nihil inde ſperantes. Lucæ vj. c. & Exod. xij. c. & c. conſuluit. cum ſimilibus. de vſur. Panorm. & alij. in rub. de vſur. & ſumma Angel. in verb. vſura. imò etiam iure ciuili. vt atteſtatur glo. in c. quia in omnibus. & ibi Panor. & alij de vſur. glo. in authen. de Eccleſiaſtic. titul. in prin. col. ix. & glo. in l. j. C. de ſumma Trinit. & ibi latè Ioannes Baptiſta, & alij

Vſura in mutuo.

Doct. Postquam ergo vsuræ sunt omni iure prohibitæ non potuit Bartholomæus istam conuentionem facere, videlicet de recipiendo vnum pro viginti licet illa verba, teneantur dicti coniuges, & debeant, importēt necessitatem. tex. in clem. exiui de Paradiso. §. item ordo. ibi. hoc vocabulum teneantur obtinet vim præcepti. de verbor. signific. glo. in c. duobus. in verbo teneantur. de rescript. lib. vj. & glo. in clem. attendentes. de statu regularium. in verb. debeant. & in l. sæpe. de offic. proconsul. c. oblatæ. de appel. c. vt famæ. de sentent. excommunicat. & sic de necessitate tenentur postquam promiserunt eas: tamen contrarium arbitror dicendum, quia nulla fuit obligatio cùm esset cōtra iura vt dicit glo. iuncto tex. in c. debitores. de iureiur. in princ. sed vnum restat, quia iurarūt eas vsuras soluere. Ideo dicit tex. in c. j. & in d. c. debitores quòd relaxanda sunt illa iuramenta, ideo potest cogi Bartholomæus vsurarius ad relaxandū prædictum iuramentum, & non tenebuntur postea partes soluere prædictas vsuras, vel si eas soluerent possunt eas repetere. Iste est cōmunis intellectus. c. debitores iam allegati.

Item non erat rectū vintenū cùm pro quatuor soluerent vnum florenum, & ideo malè fecit pars hoc faciendo: quare restat ad cōtraria respōdere. Et primò ad primum in quo dicitur quòd in dubio non est contractus præsumendus simulatus, vel vsurarius, hoc verum in dubio, sed quando potest probari, vt suprà visum est, & probatum, tunc bene est præsumendū cum clarè probetur: & ideò in incertis, & nō certis, est locus coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. vbi glo. ff. de verbor. obligat.

Item non obstat secundum, quod non peccat qui legis authoritate aliquid facit: sed lex permittit istos contractus fieri, ergo dic verum quod lex permittit contractus licitos fieri, sed non illicitos, quia leges non dicitur lex, nisi sit iusta. in c. erit autem. lex iiij. distinct.

Item duæ præsumptiones non sufficiunt, ista est communis omnino secundum Cępol. in vj. casu: sed hic & plusquam tres interuenerunt, vt clarè probatum fuit: ideo concludo, salua correctione melius sentientis, instrumentum & contractum reprobari, tanquam simulatum & fœneratitium.

RESP. C I.

De probatione & quomodo, & quando recipiatur.

Post renunciationem & publicationem quando recipiatur probatio.

Vper facto proposito, dico primò, quod licet post renuntiationem & conclusionem in causa non debeat quis admitti ad probationem. cap. causam. ij. & c. cùm venissent. de restitut. c. cùm dilectus. de fide instrum. §. quia verò. de testibus. collat. vij. Fallit vero etiam ad cuius petitionem non sunt factæ publicationes. c. constitutus & ibi Panorm. in penul. not. de testib. cui non obest publicatio quominus possit producere testes. Barba. in clem. ij. col. xvij. de testibus in xxj. limitatione.

Item non obstante publicatione & renuntiatione potest adhuc fieri productio testium, aut instrumentorum quando vertitur periculum animæ. glo. singul. in ca. inter monasterium. de re iudicat. Panorm. & alij in c. latro. de re iudic.

Item tertius comparens pro suo interesse admittitur ad iudicium. l. si suspecta. ff. de inofficios. testam. c. cùm super. de re iudicat. tamen agitata cum conferente vel eligente non prosunt, vel non nocent ei cui est facta collatio. d. c. cōstitutus. & c. cùm super. & c. penul. de re iudic. & aliis implicitus, non potui alia dicere, sed me subscripsi.

RESP. C I I.

Filij vindicantes necem patris petere poterunt alimenta ab eo, qui patri causam mortis dederit.

Ræmisso facto respondeo quòd in foro conscientiæ tenetur is qui causam mortis præbuit. Primò probabo lege ciuili & canonica. Postremò lege diuina. Primò lege ciuili tenetur is cuius animal hominem vulnerauit ad impensas in curatione factas, & operas amissas, & quas amissurus esset, si inutilis sit factus. l. ex hac. ff. si quadrup. pauper. fecisse dicatur: & hoc probatur clariùs in l. fin. ff. de his qui deiecere vel effuderint: cuius verba sunt hæc. Cùm liberi hominis corpus, ex eo quod deiectum effusúmve quid erit, læsum fuerit, iudex computat mercedes Medicis præstitas, cæteráque impendia quę in curatione facta sunt. Prætereà operarum quibus caruit, aut cariturus est ob id quod inutilis factus est.

Nec obstat quòd hic cuius causa damnum datum est, non immediatè dedit damnum, sed infirmitas. Respondeo qui causam damni dat damnū dedisse videtur. l. qui occidit. §. fi. ff. ad leg. Aquil. etiamsi animum nocendi non habuerit. l. si seruus. §. si quis insulam. & ibi Alberic. ff. illo titul.

Vnde qui gladium furenti tradidit licèt non interfecerit, is qui tradidit, sed furiosus seipsum: tamen tradens arma tenetur. l. qua actione. §. Celsus. ff. ad leg. Aquil.

Item proxeneta contractus vsurarij, quia causam damni dat, tenetur ad restitutionem. glo. in pl. si sciente. ff. ad leg. Pompei. de parricid. Bat. in l. aut qui aliter. §. fi. ff. quod vi aut clam. Angel. in tracta. de malefic. glo. Sempronium mādatorem. & Syluest. in sua summa. in verb. vsura. in vij. q. iij. & ibi summa Angel.

Vlterius si quis vulnerauerit seruum suum discentem artificiū, tenetur domino ad operas quibus caruit ille dominus ob vulnus, vel est cariturus, quominus ex operis serui sui propter vulnus dominus habiturus est, ac ad impendia quæ dominus pro eius curatione fecerit. l. quinta. §. fi. iuncta l. qua actione. in prin. ff. ad leg. Aquil. A fortiori & hic, cuius causa alij mortui sunt, & cuius

morbo

morbo contagioso pater obiit, vt filij alimenta ab illu posint petere: idem videtur tenere Specul.in titul.de iniur.& damno dato.§.fi.versic.j.Quia hic videtur datum damnum de non corpore in corpus quo casu tenetur.quis. §.fi.inst.de lege Aquil.

Item lex iusta in foro conscientiæ est seruanda, vt no.in c.nam concupiscentiam. de consti.Felin. in c.sicut dignum.in fi.de constit.sed hæ prædictæ leges sunt iustæ : ergo in foro conscientiæ seruabuntur.

Præterea de iure canonico est tex.in c.fi. de iniur.& damno dato. cuius verba insero si culpa tua datum est damnum,vel iniuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem fortè tulisti, aut hæc impentia tua siue negligentia euenerunt iure super his satisfacere te oportet,nec ignorantia te excusat si scire debuisti,ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere,vel iacturam tex.in c.sæpe,& ibi bona. glo.50.distinct.

Item de iure canonico, qui dedit damnum , vel est causa damni tenetur ad interesse. gl.in ca.ij.de offic.ordinar.lib.vj.vbi dicitur quòd qui occasionem dat interdicto ciuitatis vel castri tenetur ad restitutionem damnorum, quæ Ecclesiæ & religiosi illius loci occasione interdicti, in oblationibus & eleemosynis passæ sunt , quia qui occasionẽ damni dat , damnũ dedisse videtur. vt suprà dixit Innocen.& alij.in c.sicut dignum.de homicidio.

Patrem occidens tenetur nedum filiis sed etiam omnibus aliis proximis quos ille sustentabat.

Vltimò iure diuino tenetur ad restitutionem specialem faciendam æquipollentem vitæ quam abstulit,sicut potest esse æquipollentia in talibus, nec hoc solùm, sed si interfectus sustentabat aliquos putà patrem,matrem , & proximos tenetur interficiens omnibus illis ad tantam restitutionem quantam eis abstulit,per interfectionem illius personæ. Scot.in iiij. sententiar.distinct.xv. artic.j. & Asten.in sua summa.in ij.parte lib.v.rub.de restit. titul.xxix.sed hic causam præstitit, quia fuerunt interfecti pater & mater, ergo & ad alẽdum filios quòd tenetur videtur probari per beatum Thomam in ij.secundæ.q.xxxij.artic.vij.refert Syluester de Prierio in sua summa, in verbo restitutio. in ij.in fine.alia probantur satis supérque per magistrum nostrum reuerendum Doctorem Theologiæ cuius correctioni, & cuiuslibet melius sentientis,ne submitto, & in fidẽ præmissorũ me subscripsi ob festinũ nuntij discessum, alia non scribo.

RESP. CIII.

An alimenta debita bannito possint capi & saisiri pro debitis.

Alimenta nõ possunt publicari,quia debentur certæ personæ,& ideo ad aliam non transeunt, sicut constitutiones personales.l.j. ff.de consti. princip. & priuilegium personale extinguitur cum persona.per regul.iuris.

Secundò,si onus impositum fuerit alendi tales liberos, illis mortuis extinguitur onus, & apud illum remanent bona,qui illos alere debebat.

Tertiò,fiscus non potest ad vsumfructum venire,quia mater nõ deliquit quæ habet vsumfructum : & nullus debet sine delicto puniri.l.sancimus.C.de pœnis.pœnæ teneant suos authores, ergo teneant filios:sed matrẽ non,quæ non deliquit.

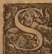
Quartò,finitum est onus alimentandi:adeo non debet venire ad fiscum,prout concludit Laurent. Calca.consi.lxij.in Iesu Christi nomine, in fin.nec alimenta trãseunt ad hæredes.l.cùm hi. §.modus, ff.de transactio.Bal.in l.eam quam.col.x.nu.41.C. de fideicom.allegat d.l.cùm hi.§.eam. ff.de transactio.& l.dominus.§.fi.de vsufruct.

Quintò , vsusfructus est mulieris totus , quia adiiciendo grauamen alendi filios, videtur relinquere totum vsumfructum,& sic non habet locũ illa glo.in authen.hoc locũ.C.si secundò nupserit mulier.videlicet quando apparet de voluntate testantis contrarium disponentis,cũ volũtas sequenda sit.l.in conditionibus.ff.de condit.& demonstr. Itaque cũ onus esset alendi liberos, secus si mortui fuissent,non venissent alimenta ad aliũ sic nec nũc.

Sextò,aliàs sequeretur absurdum, quod qui nõ deliquit puniretur,videlicet hæc mulier quæ habet vsumfructũ priuaretur sine delicto: vel quod vnus puniretur pro alio : videlicet quòd ipsa puniretur pro filiis,quod non est visum.vide Boër.in decis.Burdegal.q.vij.& q.xxv.

RESP. CIIII.

De reductione Ecclesiæ regularis in secularem.

Vper reductione Ecclesiæ regularis de Vezelaio in secularem , quia ad supplicationem Abbatis,& cõuentus,& ad conseruationem cultus diuini,siue augmẽtum facta est distributio beneficiorum, seu prioratuum dependentium à dicto monasterio,dubitatur primò , an valeat ista reductio Ecclesiæ regularis in secularẽ. Secundò,an valeat vnio prioratuum dependentiũ ab ipso monasterio, etiã non facta inquisitione de commodo vel incommodo. Tertiò,an valeãt impetrationes factæ de beneficiis & prioratibus iam vnitis. Quartò,an valeat appellatio tanquam ab abusu omissa ratione vnionis perperam, vt prætenditur factæ. Quintò,an valeat transactio facta inter Abbatem & capitulũ. Et an liget successorẽ. Vltimò,an Abbas post resignationem posit retinere vsumfructum rerum quarũ sibi retinuerat, & an nouus Abbas illum retinere posit inuocato Dei Optimi Maximi præsidio.

Ad primam quæstionem respondendo breui putarem reductionẽ legitimæ factam à Papa, qui in beneficiis maximè habet potestatẽ plenissimã. c.ij.de præben.in vj.& instar sacrilegij est disputare de potestate illius,cùm plenam habeat. ca.proposuit.de conces.præben.& l.ij.C.de crimi.sacrile. & certum est duas esse personas , quibus mundus iste regitur,Regalis scilicet , & sacerdotalis, sicut Reges præsunt in causis seculi,ita sacerdotes in causa Dei.§.nos si incompetenter.§.sed notãdum.

ij.q.vij.sed in hac reductione in secularem non solum potestas Papæ interuenit,sed & Regis postulatio,& authoritas & confirmatio: ergo nō poterit à quoquam impugnari:nam Apostolicæ sedis sententia tanta consilij moderatione concipitur, tanta patientia & maturatione decoquitur, tantáque deliberationis grauitate profertur, vt nec immutari necessarium ducat.c.Apostolicæ.xxxv.q.ix.

Præterea Ecclesia Tholosana,& Burdegalensis olim erant regulares,& demum reductæ in seculares.c.præterea.de præben.sic aliæ infinitæ regni Ecclesiæ. Vt Nemausensis de qua in c.ad nostram. de cōfirma.vti.& propter reductionē opus est beneficia quæ erant regularibus affecta,nunc secularibus adscribere & distribuere: & illa distributio fieri per Papam potest,vt est omnibus obuium.

Item postquam Ecclesia sic redacta est in secularem non licet alicui (extra Papam) illā in pristinum statū reducere.c.j.ne sede vacan. Alioqui inferior legem superioris tolleret,quod nō est licitū. clemen.ne Romani.de elect. nam quicquid Papa statuit & ordinat perpetuò quidem,& irrefragabiliter obseruandum est.c.enimuerò.xix.dist.

Ista etiam reductio facta est in secularē in conseruationem & augmentū cultus diuini, & ad decorem & venustatem personarum,vt patet in bulla reductionis,quòd si reduceretur in aliū statum cultus diuinus diminueretur, quod maximè prohibet ius canonicum.c.ex parte.de constitu.

Insuper, in hac reductione regularia beneficia suppressa ac extincta sunt, & secularia facta illa quæ erāt in illo monasterio,adeò vt ab eo tempore Abbas secularis dictus sit, & secularibus personis debeantur beneficia illius monasterij: nam de loco cameraræ factus est decanus, de loco infirmariæ archidiaconus, de loco celerariæ sacrista: & sic de omnibus beneficiis factum est, vt fructus illorum deberentur dignitatibus canonicis illius Ecclesiæ: vt Deo deseruire valerēt,in horis decantandis,Missis,& aliis officiis celebrandis, quia isti fructus debētur propter officiū.c.fi.de rescri.in vj.

Papa etiam vult istam reductionē in secularē de consensu Regis valere: & non posse aliquo modo impugnari, nec illius effectū impediri, vt constat in bulla reductionis. Quis ergo istam bullam contra Papæ & Regis voluntatem impugnare, citra horum indignationem audebit? vt est etiam in fine bullæ, vbi sub pœna maledictionis æternæ prohibet,ne quis cōtrauenire,seu infringere istam reductionem,quam etiam Rex approbat præsumat,& quod Papa approbat nos approbare debemus.c.j.in xix.dist.alioqn deponendus esset proteruus,& inobediens.ca.omnis.xxv.q.j.

Secunda quæstio est,an valeat vnio benef[illegible] & prioratuum dependentium ab ipso monasterio, etiam non facta inquisitione super commodo, vel incommodo, & non vocatis vocandis, quod non videtur valere per regulam Cancellariæ.de vnio. & vbi non seruatur forma non valet act.is. c.cùm dilecta.de rescrip.l.cùm hi.§.prætor.ff.de transac. etiam quia hæc vnio videtur contra concilium Constant.

Contrarium hoc casu est verius:nam vnio potest de iure fieri, etiam non vocatis possessoribus beneficiorum, sed eis non nocebit quominus habeant illa beneficia ad vitam.clemen. fi.de reb.eccles.non alien.

At in hac facti specie non agitur principaliter de vnione,sed de reductione Ecclesiæ de Vezelaio in secularem: videndum est nunquid ista reductio fieri possit,& facta teneat, quin fieri possit non est dubitandum,vt suprà dictum sunt, & sic quin facta teneat,etiam non minus dubitatur: quia licèt multa prohibeantur fieri,tamen facta valent. l.patre.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. ista reductio non erat prohibita ex causa. Et quamuis esset prohibita facta tamen à Papa teneret per illum text. quando nō tenderet ad ruinam Ecclesiæ, vt inferiùs dicetur per c.primum.ne sede vacan.

Igitur non est disputandum,de hac distributione beneficiorum,seu vnione monasterij quæ facta est istis secularibus,quia hæc vnio debet sequi naturā principalis, tanquā accessoria. reg.cùm principalis.ff.de regul.iur.ergo postquam valet reductio in secularem,& vnio accessoria iure valebit.

Et quamuis vnio per se facta requireret illam solemnitatem regulæ Cancellariæ,tamen derogatio Papæ valeret. Et posito,& non concesso, quòd non valeret,non inuenitur iure cautum, nec concilium Constan. loquitur de Ecclesia reducta in regularem,vel secularem statum,quominus habere possit beneficia & illorum fructus, vt ministri eius viuant:alioquin non posset fieri hæc reductio sine hac vnione:imò omnes essent sic nullæ.

Certū est quòd attendimus id quod principaliter agitur.l.si quis nec caussam. ff.si cert.petat. l. nauis.ad leg.Rhodi. de iact.l.j.de authorit.tutor. vnde si testis falsum deponat super principali puniri falsi debet. Si autem super accessoriis, vtpote dixit se non esse consanguineum partis, quamuis esset,ex eo nō punitur falsi,vt docet Bar.in secunda lectura.l.penul. C.de transact.& Ange.in l.Lucius.ff.de his qui nota.infa.quòd Iason refert in d.l. si duo. §.idem Iulianus.ff.de iureiur. igitur si attēdatur principale,quod est reductio in secularē & illa valet:ergo & vnio quæ est in cōsequens facta.

Adhæc non consideratur quod fit in executione,&(vt Doctores dicunt) executiuè,sed quod fit principaliter.l.fi.ff.quod quisque iur.clemen.j. de præben.Bal.in c.j.col.ij.hic finita lex in feudis:sed ista vnio facta est exequendo bullas reductionis,in secularem,& non principaliter:ergo non debet attendi,sed tantū reductio an bene facta sit vel non.

In primis Papa extinguit statum regularem, & secularem statum inducit: postea creat dignitates canonicales,capellanias & alios ministros seculares.Deinde (vt illi in illa Ecclesia viuere possint) beneficia illorum, seu fructus diuidit inter singulos, & vnit illi Ecclesiæ seculari factæ: quia illa omnia beneficia ab ipso monasterio dependebant. vnde dicit Pelagius Papa in c.postea.in fin.xxv.q. ij.his verbis:Sancta Romana Ecclesia sua authoritate congregata valet disiungere, & disiuncta congregare,rationis tamen æquitate considerata. Vnde

Vnde vel pietatis, vel necessitatis intuitu semel à se concessa valet, vel in totum, vel in partem cõmutare: sed Papa de voluntate Regis, imò ex ipsius supplicatione commutauit statum regularem in secularem: ergo illa commutatio impugnari non debet, nec vnio in consequentiam illius reductionis facta.

Nec obstet etiam si esset vera vnio, quæ non est, quia in vnione diuersæ Ecclesiæ vniuntur vni. c. exposuisti. de præben. sed hîc diuersæ Ecclesiæ nõ sunt vnitæ, sicut quando vnitur Abbatia Episcopatui, vel beneficium beneficio, quin potius omnia beneficia Abbatiæ de Vezelaio fuerunt commutata in alterum statum, & demum fuerunt vnita postquam illi prioratus vniti erant dependentes à monasterio, ergo vniri facilè poterant: nam sequi naturam principalis monasterij debebant. c. cum singul. de præben. lib. vj.

Nunc succedit arduum dubium, eò quod non fuit seruata solemnitas, quæ in vnionibus seruari debet: ergo videtur nulla vnio. Respondeo istam solemnitatem inuentam esse in simplici, nõ in alio actu, vt si reductio Ecclesiæ in alium statum fiat, vt dictum fuit, etiam illa vnionis solemnitas cessat quando omnes quorum interest consentiunt, tunc non sunt vocandi qui præsentes sunt. Bar. & alij in rub. de in ius vocan. sed omnes quorũ interest cõsentiunt, non igitur sunt vocandi præsentes. Bar. & alij in rub. de in ius vocan. sed omnes quorum interest consenserunt huic vnioni, ergo non erãt vocandi alio modo, quod ex sequentibus probatur.

Primò, Papa qui erat Episcopus Episcoporum hanc fecit vnionem: ideo non erat citandus.

Secundò, Rex tanquam patronus consensit, & petiit hanc reductionem fieri quoniã patroni consensus requiritur. c. a. suggestum. de iure patron. de Rota decis. ccxxix. in dimembratione. in antiq. Deci. consi. cxlviij. reuerende. col. j.

Tertiò, Abbas de cuius beneficiorum collatione agebatur consensit: & petiit hanc reductionem fieri: consenserunt omnes religiosi, & sic conuentus: ergo solemnitas quantum ad effectum censetur facta, & sufficit formam impleri, & solemnitatem quoad æquipollens. l. fin. ff. manda. & quando fuisset facta inquisitio in partibus, alij non fuissent vocati, quia aliorum non interat, & sic non erat necesse aliam facere vocationem.

Et si dicatur priores, qui prioratus dependentes possidebant esse in hac vnione vocatos, respondeo verum, sed certè non erat opus, quia nihil factum est in illorum præiudicium: nam possunt ipsi possidere, non obstante vnione prioratus quandiu viuent. Non esse vocandos decidit tex. in clemen. si. de reb. Ecclesiæ non alien. nec eis vnionem insinuandam censuit Senatus, vt refert Ioan. Gallus. quæst. cxxxiiij.

Nec obstat, quòd potuisset resignare si nõ fuissent vniti illi prioratus. Respondeo verum, sed illam resignationem fortè non admisisset Papa, vel alius collator: ergo illud præiudicium non attenditur, quia Papa iam declarat vniendo se nolle resignationem deinceps admittere, vt cap. ex parte. de offic. deleg.

Quoad inquisitionem de cõmodo, vel incommodo faciendam in simplici vnione iura statuunt, videlicet vt quando vna Abbatia Episcopatui vnitur, aut duæ Abbatiæ, aut a. liàs fit principaliter vnio, secus quãdo reductio fit de vno statu in aliũ, saltem hoc iure cautũ non inueni: & erubescimus cũ sine lege loquimur. l. illam. C. de colla. ratio in vnione esse potest, quia spoliatur vna Ecclesia, vt alia ditetur: & vnum altare non est discoperiendũ, vt aliud cooperiatur. l. assiduis. qui potio. in pigno. hab. clemen. quia contingit. de religio domi. quod non est factum hac reductione: nam tantùm beneficia religionis & monasterij, & alia quædã dependentia sunt vnita ad victum clericorum secularium, quod non est prohibitum: nam qui altari seruit, de altari viuere debet, vt diuus testatur Paul. & Papa in c. cùm secundum. de præben.

Etiam quando notoriè constat de commodo non est ampliùs inquirẽdum, quia notoria & manifesta non indigent probatione. c. vestra. de cohabita. & de manifesta & notoria caussa plurimi nõ sunt quærendi testes. c. de manifesta. ij. q. j. sed notorium est istam reductionem rendere in commodum publicum, vt testãtur tam Papa, quàm Rex, & patet in bulla reductionis quorum testimonio standum est: quia in ore duorum vel trium, &c. Et sic non erat facienda hoc casu inquisitio super commodo, vel incommodo, cùm antequam per illam reductionem petierit satis constabat cõmodum fore, aliàs ipse non petiisset contra Ecclesiæ commodum: & Papa etiam recusasset hoc facere: & qui contrarium dicit, oportet vt hoc probet.

Præterea in concilio Constant. dicitur ad querelam quorum interest annullandas vniones: sed vt dixi omnes quorum intererat tempore reductionis fuerũt vocati, vel consentientes: ergo non inspicitur de nouo an aliquorum intersit, sed tempus factæ vnionis inspici debet: nam qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. Postquam ergo id temporis omnes consenserunt, non est nunc de nouo quærendum.

Itaque oporteret reuocare prius istam reductionem in secularem quàm vnionem, quæ est accessoria, vt docet tex. in c. j. ne sede vacan. & ibi Doc. sed nullus de reductione conqueritur, & quia ritè facta, ideo non potest retractari: & absurdum esset retractari accessorium, idest vnionẽ, durante statu seculari, id est principali, aliàs esset destruere cultũ diuinum: & quod clerici remanerent sine victu.

Maximè quia concilium Constant. non censet annullandas esse vniones factas ex rationabilibus caussis & veris, sed in hac vnione sunt caussæ rationabiles, scilicet vt augeatur cultus diuinus, vt honestas clericorum seruetur, vt viuãt clerici Ecclesiæ seruientes: nam os boni trituranti ligari non debet. c. extirpandæ. de præben. ideo ista vnio facta ex rationabili caussa retractari non debet.

Item in reunicatione vnionis vocandi sunt quorum interest sicut in vnione, & in reductione ad alium statũ. c. j. ne sede vacan. vbi dicit vocandum

Regẽ, sed Rex hic per nouissimas suas literas illã vnionem quatenus opus est confirmat: ergo non vult illam vnionem & reductionem mutari: & non licet procurator venire contra factum Regis eum constituentis, nec reuocare quæ rex specialiter & iustè fecit. c. studuisti. de offic. lega. quia non censetur cõstitutus ad hoc, nec ad illicita. l. si procurator. ff. de condic. inde. aliàs quod Rex faceret eius procurator destrueret, quod non posset. l. j. ff. de offi. procura. Cæsa.

Nam vnio non potest dissolui nisi cessante caussa propter quam facta est. cle. ne in agro. §. ad hæc. de statu monacho. sed partes nunquam probabũt caussam vnionis factæ cessare: ergo vnio durare debet, & reductio in statum secularem: nam illa duo sunt connexa, igitur vnum sine alio conuelli, seu mutari non debet. c. translato. de constitu.

Etiam Papæ esset, seu eius delegati, vel iudicis Ecclesiastici, istam vnionem reuocare. c. sicut. de excess. prælato. c. authoritate. de priuileg. in vj. & eadem solemnitas adhiberi debet in reuocando sicut in construendo. authen. cõtra qui propriam. de non numer. l. quod iussit. ff. de re iudi. Oporteret ergo quòd partes supradicta probarent, aliàs vnio semper deberet durare cum reductione in statum secularem.

Tertia quæstio, an valeat impetratio facta de prioratu vnito. Respondeo non valere impetrationes factas de beneficiis vnitis, quia non vacant, & quia Papa non vult tollere ius per vnionem acquisitum, vt constat per impetrationem, vbi apposita est clausula, dummodo ius alicui non fuerit quæsitum. iuxta c. quamuis. de rescript. in vj. aliàs esset reductio inutilis, vt docet Domini. de Rota decis. clx. nota quod beneficium. in antiq.

Subreptitiæ quoque sunt impetrationes, quia non est expressum in eis, quòd vt in secularem redigeretur Ecclesia de Vezelaio fuit facta ista vnio de istis prioratibus, vt deinceps clerici inseruientes illi Ecclesiæ, de fructibus prioratuum sustentarentur.

Etiam de patrono, videlicet de Rege, qui fundauerat dictam Abbatiam & consensum præstiterat, si non est facta mẽtio in prouisione, ob id si hoc expressum fuisset, Papa de illo prioratu non prouidisset, vel non ita de leui. c. postulasti. in fi. de rescrip. nec est verisimile quòd Papa prouidisset, & quod semel fecerat reuocasset, si omnia ei narrata fuissent: ideo illæ impetrationes, & prouisiones nullius sunt momenti.

Insuper ista reductio est facta in vim transactionis, & concordiæ inter ipsos Abbatem, & capitulum inuicem, ac Franciscum Regem Francorum, & sedem Apostolicam. Ideo sicut caussas, vel lites transactionibus legitimis finitas Imperiali rescripto suscitari non oportet. l. caussas. C. de transac. ita nec istam reductionem in statum secularem rescindi posse certum est.

Ex quibus soluitur quarta quæstio, videlicet appellationem tanquam ab abusu factam perperam emissam, & nullũ fuisse abusum, dicere enim ipsos, Papam & Regem abusum commisisse est absurdum. Primò, ista reductio facta non est contra decreta, nec contra Concordata, nec priuilegia Regni, nec contra authoritatem Regiam, quia Rex in suis literis dicit reductionem & vnionem in suo consilio intimo visas, & iustas inuentas, ac nihil fuisse quod deroget priuilegiis Regni: ergo esset dedecori contrarium dicere, & fieret iniuria, tam Regi quàm etiam consilio primo, quibus ita visum fuit: & si sit aliquis leuis defectus authoritas istorum potuit hunc defectum purgare, & super illo dispensare.

Quintò, an transactio valeat facta inter Abbatem & capitulum, & an liget successorem, breuiter dicerem trãsactionem, seu compositionem factam inter reuerendissimum Abbatem, Cardinalem de Mendoue valere, & ligare successorem, tum quòd sit nomine dignitatis Abbatialis facta quæ transit semper in successorem. cap. quoniam Abbas. de offic. lega. quia dignitas non moritur. c. si gratiosè. de rescrip. in vj. tum quod etiam est dictum in transactione & compositione inter Abbatem de Mendoue, & quia facta in vtilitatem Ecclesiæ, vt apparet per inquisitionem factam à iudice delegato, etiam quia hæc compositio fuit à Papa confirmata: ideo his consideratis transactio erit valida, & obligabit successorem, cùm inter Ecclesias & dignitates potius videatur facta, quàm inter personas. tex. not. in c. veniens. de transac. vbi plenè Doc. dicunt transactionem, seu compositionem à Papa confirmatam transire ad posteros, & Doc. in c. penul. de confir. vti.

Vltima quæstio, an Do. de Mendoue qui resignauit dictam Abbatiã de Vezelaio, possit vsumfructum retinere illarum rerum, in quibus vsumfructum habebat, vel modernus Abbas. Respondeo neutrum posse vsumfructum habere, tum quia vsusfructus extinctus est per dimissionem Abbatiæ, ne inutilis sit semper proprietas abscedente vsufructu. l. an vsusfructus. ff. de vsufr. tum quia reseruatus est illi vsusfructus, quandiu viueret Abbatialem obtineret dignitatem, vt patet in bulla confirmationis Papæ: sed ipse de Mendoue non obtinet dignitatem Abbatialem: ergo illum vsumfructum non habebit, quia tanquam Abbas hoc obtinebat. Item nec nouus Abbas, quia vsusfructus non trãsit ad successorem, sed finitur morte naturali, vel ciuili. §. finitur. de vsufru. insti. igitur cùm vsusfructus extinctus sit per dimissionem dictæ Abbatiæ nouus Abbas illum habere non potest: ista sunt quæ videntur facere ad sustinendum reductionem, & vnionem ad alia iura Ecclesiæ de Vezelaio. Datum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, in mense Ianuario à Resurrectione computando.

RESP

RESP. CV.

De collectis & subuentionibus pro Ecclesiis regularibus, in seculares redactis.

Væstio est, an collectæ & subuentiones quæ debentur Ecclesiis regularibus, si illæ redigantur in statum secularem debeantur, & breui putarem distinguendum, & super hoc tres sunt casus faciendi. Primus est, quando ex fundatione res vel priuilegia data sunt Ecclesiis regularibus, intuitu pietatis vel necessitatis, illa debent apud eos remanere etiamsi seculares fiant, & ita intelligitur text. in c. Eleuterius. xviij. q. ij. & c. quæ semel. xix. q. iij. c. significatum. vbi glos. & Doct. de præben. quia Canonici seculares sunt subrogati in locum monachorum, ergo & priuilegia priora habebunt. §. fuerat de actio in instit. elem. vna. de supplenda negli. prælat. Ioann. Andr. & Perus. in c. j. §. adhęc. de eligend. do. lib. vj. & hoc expressè docet Petrus de Perus. in tract. de muta. status Ecclesiarum. c. iij. q. j. arg. c. Ecclesiam. vt lite penden.

Secundus casus est, quando priuilegium vel collectæ, seu subuentiones impositæ fuerunt propter strictiorem vitam, seu reformationem, tunc reformatione cessante non exigentur subuentiones. tex. io c. fi. xxv. q. ij. ibi, vt sicut necessitatem patientes cessante necessitate beneficijs renuntiare coguntur, quæ eis miserationis includit intuitus, sic religiosè viuentes cùm à religione cessauerint priuilegiis exuuntur quæ religiosa meruit conuersatio. ecce text. express. quòd subuentiones impositæ durante reformatione cessant, cessante religione, sed in hoc monasterio de Vezelaio cessat religio, quia redactum fuit in secularem habitum, ergo regi debet secundum secularem regulam.

Præterea dicit text. in c. tecolentes de statu mn. si relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. & ibi Panorm. bis verbis ait in ij. not. quando priuilegium certo ordini est tributum, propter arctitudinem vitæ perditur priuilegium, si non seruetur regula antiquitus arctè instituta, sed in d. monasterio non seruatur regula antea instituta, ergo non debetur illa subuentio prætensa.

Item facit tex. in e. quoniam. de priuil. vbi priuilegium indultum monasterio, intelligitur datum monachis in ipso monasterio permanentibus: sed dicti monachi non remanent in monasterio, nec sunt monachi, ergo priuilegium illorum cessat. facit c. vt priuilegia. ibidem.

Adhæc probat text. in c. Abbate sancti Syluani. in fi. de verbo. signific. Ibi vt tandiu monasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidem viguerit obseruantia regularis. Ergo patet quod donec obseruantia extitit regularis, debitę fuerunt collectæ & subuentiones, qua cessante & præstatio subuentionis. vt per glos. ibi no. & in d. c. fi. xxv. q. ij.

Præterea subuentio respicit necessitatem. c. fi. in fi. xxij. q. iiij. & c. fi. xxv. q. ij. Ibi vt eorum subueniatur inopię, vnde cùm istæ collectę & subuentiones imponerentur ratione religionis conseruandæ. Igitur cessante religione cessabunt, nec imponi poterunt deinceps nec exigi.

Est quippe tex. in c. fi. de statu mo. qui dicit expensas esse ministrandas in capitulo, à quolibet Abbate, & Priore, iuxta facultatem redituum. & in constitut. Benedict. tit. de capitul. prouincia. dicit illos teneri ad expensas, quas dicti priores seu maiores ipsorum fecerant ad ipsa capitula veniendo, stando, & redeundo. Sed priores nūc nō faciunt expensas eundo, stando, nec redeundo ad capitulum, quod nullum est, cùm Abbas & monasterium sint seculares, ergo nulla eis debetur pensio seu impensa.

Etiam in d. constitu. Bened. titul. & capitul. genera. scribitur quòd receptor istarum subuentionum tenetur reddere rationem de his, an expositæ fuerint secundum statum, & cùm hodie non reddatur aliqua ratio de his, sed Abbas est emancipatus, ergo non est illi tribuendum quod occasione reformationis concedebatur.

Item in d. constit. Bened. titul. de subuentio. & collectis. cautum est vt hæ collectæ ad vsum duntaxat eorum pro quibus factæ sunt, & ad alios nullos vsus conuertantur, & de hoc præstent iuramentum receptores, nec alia potest impositio fieri, quandiu aliquid sufficit de prima collecta. Igitur hæc subuentio imponitur ratione expensarum concilij quod hodie cessat, ergo & impositio cessare debet.

Insuper habent Abbates potestatem exigendi has collectas & subuentiones ab omnibus prioribus & beneficiatis subiectis, qui erunt ipsi annali capitulo seu monasterio subiecti, vt patet in eadem constit. Bened. sed nulli nunc priores seculares sunt subiecti monasterio, nec annali capitulo, quod non celebratur, quia redacti sunt in secularem statum: ergo nulli ad has collectas & subuentiones tenentur.

Hoc etiam videtur dictum in statuto definitorum directiuum, quod priores seu obedientiæ, id est priores obedientiarij. ita exponitur io c. ij. de stat. monac. ob id quatenus fuerunt obedientiarij, ad id tenebantur & non vltrà.

Nec refragatur quod definitores dicunt soluendas subuctiones ex debito, & quę eōsuenerūt, ergo erant debitæ. Respondeo in singulis conciliis erant debitæ ex iuris decisione & ex concilio generali quod permittit vt istæ subuentiones imponantur obedientiariis & non aliis. c. penult. in fin. de statu. monac. Ideo isti definitores referunt se ad illud, debitum, non quòd fuisset debitum ex fundatione, vel aliàs, sed religionis tantùm ratione, & qui vult dicere debitum esse ex fundatione opus est quod hoc probet per l. ij. ff. de prob. l. actor. C. illo tit.

Ex prædictis patet, in casu præsenti Abbatem de Vezelaio non posse exigere subuentionem, tum

quod exigebat ratione paupertatis, quæ hodie cessat, ideo & impositio. l. non tantum. §. eos. ff. de excus. tutor. & data immunitas ob paupertatem. cessit auctis facultatibus. l. cura. §. deficieotium. ff. de munerib. & honor. l. his omnibus. §. auctis. de vaca. mune. facit c. si pauper. de præb. in vj. Cessat reformatio, etiam religio cessat, etiam causa priuilegij, & sic priuilegium. l. scriniarios. C. de testa. milita. l. Titia Seio. §. vsuras. & ibi Bart. ff. de lega. ij. Cessante monacho in Ecclesia cessat præbenda. §. illis. vbi glos. de testa. milit. in instit. c. fi. de rescrip. & semel dicam in omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat. l. in omnibus. ff. de reg. iur. vbi Dec. & alij. & cessante religione cessat priuilegium. c. generaliter. io glos. non diuagantes. xvj. q. j. vt superius dictum est. Et quia istud vergit in præiudicium priorum, ideo est restringendum. c. quamuis. de rescript. in vj. l. ij. §. meritò. ff. ne quid in loco publico fiat.

RESP. CVI.

De beneficiorum vnione & quæ dubia ex ea oriantur.

EX vnione & reductione Ecclesiæ Figiaci in secularem, primò, quæritur an per reductionem Ecclesiæ & Abbatiæ in secularem, censeantur etiam prioratus & beneficia ab illa Ecclesia dependentia, in secularem statum reducta. Secundò, si Ecclesia diuæ Magdalenes vnita censeatur, cùm à dicta Figiaci Ecclesia dependeat.

Tertiò, si vnitum non sit ex primis literis, an per literas secundas de perinde valere vnita censeatur.

Quartò, an collatio possit fieri ab Abbate illorum prioratuum non vnitorum quæ prius regularia erant.

Quintò, an secularibus aut regularibus conferenda sint.

Sextò, vtra collatio valeat, an ab ordinario, aut à Papa.

Primæ quæstioni breui respondeo, quod si Ecclesia Figiaci quæ est caput à qua aliæ dependent reducta fuerit in secularem, quòd omnes aliæ Ecclesiæ regulares ab ea dependentes: censentur esse etiam in secularem reductæ, quia accessorium naturam & qualitatem principalis sequitur. l. cùm principalis. ff. de regul. iur. & regul. accessorium. de regul. iur. in vj.

Secularisata Ecclesia principali omnes aliæ ab eo dependentes censentur secularisatæ.

Absurdum enim esset caput, id est Abbatem secularem esse, & Ecclesiam Figiaci, & alios prioratus, & beneficia illius Ecclesiæ regularia, & res censeretur diuerso iure. contra l. eum qui ædes ff. de vsucap.

Unita Ecclesia alteri sortitur naturam illius cui vnitur.

Nam quando Ecclesia vnitur alteri, tunc vna fit Ecclesia. c. j. ne sed. vacan. & illa vnita sortitur naturam, & priuilegia Ecclesiæ cui subiicitur & adiici censetur, cum omnibus suis iuribus. c. ij. de religios. domib. vbi etiam Doct. dicunt, quod quando monasterium vnitum habet capellas, illæ transeunt in monasterium cui fit vnio, sicut si paterfam. arrogatur, omnes qui ei subsunt transeunt in arrogatoris potestatem. §. illud. instit. de adopt. Petrus de Perus. in tract. de vnione Ecclesiarum. c. ij. sic expressè dicit, quòd si Ecclesia quæ vnitur esset secularis, & is cui vnitur regularis efficietur regularis vnita, & sic è contrario, & ideo non est opus in his pluribus insistere, cùm illa regularia beneficia ordinis censeantur transire in statum secularem, eo ipso quòd Ecclesia principalis est secularis.

Secundò, apparet d. Ecclesiam diuæ Magdalenes vnitam non esse, quia tantum valet vnitum quantum expressum. c. j. ne sed. vacan. Doct. in c. sicut vnire. de excess. prælat. sed non est expressus hic prioratus, ergo non erit vnitus, quia de vnione plenè constare debet. c. vl. de rebus Ecclesiæ non alienand. imò postquam aliqua beneficia reperiuntur vnita, apparet istud vnitum non esse. arg. l. cùm prætor. ff. de iudic. vbi qui de vno dicit, de alio negat, & qui vnum vnit, aliud negat vnire. c. qualis. xxv. distinct. Igitur hic prioratus Magdalenes de Marinhagues, non censetur vnitus, quamuis prioratus sancti Lupi vnitus sit, quia diuersi sunt & diuersorum & separatorum, separata est ratio. l. fi. ff. de calumniat. sic diuersa erit vnio. Postquam ergo apparet prioratum sancti Lupi vnitum, ergo iste prioratus diuæ Magdalenes non erit vnitus. Nec refragatur quòd nominatus fuit prioratus de Marinhagues, quia respondeo, cùm prioratus sancti Lupi vocetur de Marinhagues fuit sic expressus, tamen fuit nomen S. expressum ad differentiam prioratus Magdalenes. Et ideo Papa noluit de eo intelligere, imò vno expresso aliud negatum censetur per c. nónne. de præsumpt.

Unio facta in Ecclesia secularisata non porrigitur vltra Ecclesias hic expressas.

Tertiò, an per literas de perinde valere censeatur vnitum in quibus est expressus hic prioratus, & respondeo quod non, tum primò, quia iam erat ius acquisitum Abbati, quod non censetur sustulisse Papa. per c. quamuis. de rescrip. in vj. nam hoc beneficium non erat vnitum, ergo Abbati erat collatio reseruata qui non consentit, igitur non valet.

Secundò, quòd per has literas non potest fieri vnio, nempe in vnione requiritur inquisitio vtilitatis, necessitatis vel alterius causæ. c. vacante. & c. exposuisti. de præben. in vj. quæ non interuenit in hoc rescripto, ergo non valet.

Unionis requisita.

Imò, si vnio fieret, tanta solemnitas in his requireretur literis quæ in vnione, quia solemnitas requisita in faciendo, requiritur & in addendo. l. hæredes palam. §. si quid post. iuncta glo. in verb. mutare. ff. de testam. etiam in prorogando eandem solemnitatem requiri asserit Albert. Brunus in tract. de forma & solemnitate actus fol. 91. vbi etiam dicit quòd in accessorio eadem solemnitas requiritur quæ in principali. vt testatur Bal. in l. j. col. ij. C. communia de lega. Igitur cùm non interueneris hic solemnitas quæ in vnione interuenire debet, hic prioratus, per illas literas de perinde valere, vnitus non censebitur.

Quartò,

Quartò, an Abbas illa beneficia quæ vnita non reperiuntur posit conferre? & breui respondeo quod sic, quia vnio & reductio censetur facta sine præiudicio alicuius, nisi exprimatur.c.quia monasterium.de religios.domib.

Item regularis Ecclesia quæ in secularem transfertur, non perdit bona quæ habebat teste Petro de Perusio.in tract.de mutatio.status Ecclesiæ. c.iij.q. j. arg. c. Ecclesiam. ij. vt lite penden.Probus in additio.ad Ioann.monach. in c. cùm de beneficio.de præbend. in vj.

Nominatio Regis non perditur in regulari Ecclesia ob id quòd fuerit secularisata.

Imò, etiam docui Regem non perdere nominationem suam, quando Ecclesia regularis transfertur in secularem, vel èconverario.in §.vl.in verb. iuxta priuilegia. in rub. de Regia ad prælatur. nominatio.in Concord. sic nec hic Abbas suam perdet collationem beneficiorum non vnitorum sine facto suo, quia quod nostrum est, sine facto nostro à nobis auelli non potest. regul. quod nostrum. ff. de regul. iur. Et per hoc patet beneficia quæ non sunt vnita spectare ad collationem Abbatis, sicut anteà cùm erat regularis, quia si non mutaret, cur stare prohiberetur.l.præcipimus.C.de appellat.

Per vnionem ex duabus Ecclesiis vna fit.c.j. ne sed.vacan.& c.sicut vnire.de excessib. prælato. & vnus rector illarum esse debet, non plures. c. & si temporis.xvj.q.j.& sicut vna Ecclesia vnius debet esse sacerdotis.c. tuæ.de præben. ita quando duæ sunt annexę, quia vnum sunt vt suprà dixi, ergo vna Ecclesia, ex his non potest conferri vni, & altera alteri, quòd si fiat, non valet, tum quia Ecclesia postquam est vnita amplius non dicitur vacare.& c. frequens.de excessib.prælator.versic. quidam. vbi etiam in glo. dicitur quod vnita dicitur suppressa, & sic non dicitur vacans. c. cùm accessissent de constit. & ideo beneficium non vacans vel suppressum conferri non potuit.

Vnionis reuocatio sine causa legitima fieri non potest.

Item sicut non valet vnio nisi præcedente causæ cognitione.clem.vlt. de rebus Ecclesiæ non alien.& pro hoc interueniste arestum dicit gloss. in §.fi.de elect. in pragm. & debet fieri ista causę cognitio in partibus illis, in quibus est beneficium, cui vnio fieri debet. regul. cancell.x x. sic & in reuocatione vnionis non debet inquiri, an vera & legitima causa sit, propter quam petitur reuocatio.c.vacante.de præbend.c. j. ne sed. vacā. Petr.de Perus.in tract. de reuoca. vnio. Imò separationem bonis confusis & vnitis impetrari non posse, censuerunt Iurisperiti, vt patet ex l.j.§.præterea. ff.de separat.Et si dicatur reuocationem vnionis non esse factam propter istā collationem, respondeo factam esse saltem ad tempus, & sic sapit sectionem, in Turonensi consilio prohibitam, & quodammodo reseruationem, quia cùm reuocatio vnionis sine causa non fiat, vt est dictum, Papa conferendo isti Ecclesiam annexam ad vitam, reseruat alteri habenti principalem quod tamen post mortem alterius non potest fieri, quia per collationem Ecclesiæ cui facta est vnio.

Collatio beneficij vniti non nocet vnioni.

Intelligitur collata Ecclesia quæ vnitur. c. gratia.de rescript. lib. vj.tunc titulus erat penes illum cui primò facta fuerat collatio, igitur alter non potuit habere titulum, & sic nec decreto, sine titulo iuuari.

Item consensus rectoris non potuit præiudicare successori Ecclesiæ, cui facta erat vnio: nam consentiendo reuocationi, vt annexa conferatur alteri, reuocat vnionem, & sic bona debent redire ad ecclesiam vnitam, ex quibus insurgit alienatio illorum bonorum, quæ potest reuocari per successorem, si non reuocetur per alienantem. c. si quis presbyter. de rebus ecclesię non alien. & sic non valuit hic consensus in præiudicium successoris, quare cùm ille qui annexam habuerit non habuerit titulum, non potest iuuari decreto de pacific. possess.quia impossibile est titulum esse penes duos.l.si vt certo.§.si duobus.ff. commod.sed titulus annexæ erat penes illum qui habebat principalem, ergo non erat penes alterum, ideo sine titulo iuuari non poterit, decreto de pacific. possess. Ita scripsi in tract. de pacifi. possess. in versic. nono extende.num.62.alia per temporis breuitatem scribere non potui.

RESP. CVII.

De reformationibus.

VInius Zeno Imperatori dicere non erubuit, Rogo domine Imperator audias me patienter de legatis quid statues? l.proximè. ff. de his quæ in testam. delen. sic humiles famuli vestri rogamus vos decanum & capitulum, vt in hac re patienter audire liceat, & defensiones nostras respicere non dedignemini, quibus de iure nostro liquidò apparebit, & quòd sine iustissima causa ista non proponimus: sed zelo deuotionis & reformationis conseruandæ, vt per vos nobis liceat eam perpetuò seruare, eáque vti frui iuxta statuta & reformationis sententiam.

Electio fratrum de gremio fieri debet.

In primis de iure certum est, quod quælibet ecclesia & congregatio suū debet habere prælatū & magistrum, qui ex ipsius Ecclesiæ gremio assumi debet.c. ne pro defectu. in fi.de elect. imò si superior ad quem deuoluta est potestas, prouideat de alio, qui non sit de gremio, fratribus dissentientibus, nulla erit prouisio.vt dicit Hostien.& Panor. in d. c. ne pro defectu. in glo. vl. quia sit fratribus iniuriosum: si dum inter eos reperitur dignus, & non recipit et secundum eos, quod est maximè casui nostro accommodum: cum velitis ex alio gremio S. Victoris, nobis magistrum dare, omnibus fratribus d. domus neglectis.

Item non conuenit rationi, vt homines dispares professionis in vnum socientur.clem.j.de elect. sed defuncto Abbate cuiuscunque congregationis non extraneus eligatur, nisi de eadem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit. c. quàm sit necessarium. §. defuncto.xviij.q.ij. ergo concors societas fratrum domus Dei eligere debet aliquem ex ipsis in magistrum domus.

Item, quia nulla ratio sinit vt inter Episcopos ma-

& magistros domus habeatur, qui nec à fratribus sunt electi. c. in nomine Domini. xxiij. dist. nam congregatio debet sibi eligere magistrum. c. congregatio. xvj. q. vlt. & c. Abbatem. xviij. q. ij. Igitur debet congregatio fratrum domus Dei eligere sibi magistrum ex gremio.

Item sicut inuitæ sponsæ, non debet dari sponsus. c. cùm locum. de sponsal. quia coactio habet difficiles exitus. c. requisiuit. de sponsal. sic nec domui Dei inuitæ debet dari magister. c. nullus inuitis detur Episcopus. lxj. dist.

Electio, an valeat albius qui quidē eiusdem est ordinis: sed non eiusdē monasterij.

Item non debet quis præfici Ecclesiæ regulari, nisi sit in illa regula instructus. c. officij. de elect. & quomodo poterit magister ad regulam coërcere, si ipse non sit instructus in ea. cap. quanto. vbi Doct. de offic. ordin. Ideo debet multo tempore in monasterio discere, vt postmodum doceat. c. sic viue. & seq. xvj. q. j. Certum est quòd licet fratres S. Victoris sint ex eadem regula S. Augustini, tamen magna est professionis diuersitas, vt patet cuilibet intuenti ambas professiones, & multa sunt adiecta & detracta statutis domus Dei, quæ fratres S. Victoris obseruare non debent, quia non sunt in illis experti, ergo nō sūt domui Dei praeficiendi, neglectis fratribus domus qui sciunt statuta & seruant, aliàs esset sumere panē filiorum, & dare exteris quod Christus prohibuit in Euangelio.

Item cùm fratres S. Victoris non sint fratres domus requireretur alia professio, nam monachus professus in vno monasterio, si ad aliud transeat, debet ibi nouam professionem facere. c. Abbate S. Syluani. vbi Panorm. in iiij. notab. de verb. signific. & esset nouitij quoad domum Dei, & sic non assumendi, quia in magistrum assumi non debet, qui non nouit se discipulum. c. cùm in magistrum. de elect. possēt enim si præficerētur domui Dei, inducere fratribus multa seruādam in monasterio S. Victoris, quę tamē in domo Dei seruari esset alienū.

Item in sententia reformationis facta per magistros Iacobum Merlin, & Ioannem Bertrul. sacræ paginæ professores & commissarios vestro nomine datos, talis articulus continetur. Decanus & capitulum, aut visitatores eorum deputati, vnum de fratribus quem viderint sobrium, castum, prudentem, solicitum & ad regimen domus præ cæteris idoneum, bonæ & honestæ conuersationis instituent, qui cæteris præsit fratribus, sororibus, filiabus, ac toti domui, cui cæteri obedire tenebuntur, & facere quæ illis facienda iniunxerit, & præstabit in manibus dictorum Decani & capituli, aut visitatorum deputatorum iuramentum, de bona & fideli administratione facienda, & si talis non inueniatur in domo aliunde assumatur. Ista sunt verba dictæ sententiæ reformatoriæ. Hic articulus vult quod instituatur vnus de fratribus, ergo de fratribus domus, quia in fine dicit quòd si non inueniat' idoneus in domo quòd alibi sumatur. Cur igitur hic articulus nobis non seruatur? qui & iuri diuino, Canonico, & ciuili conformis est? vt suprà probaui, non est mirum si conqueramur.

Insuper vult d. articulus quòd Decanus & capitulum instituet, ergo requiritur præsentatio fratrum, quòd fratres eligant vnum, quem capitulo pręsentabunt, & Decanus & capitulum instituet, vt patet in alio articulo, ibi & pręsentabitur Decano & capitulo, coram quibus profitebitur. &c. nam institutio etiam in terminis iuris præsupponit præsentationem. Hostien. & alij in rub. & in summa de institutio. & c. authoritate. illo titul. ergo Decanus & capitulum debet instituere præsentatum per congregationem domus Dei.

Institutio pra se fert præsentationem.

Item dum dicit prædictus articulus, si non inueniatur, debet de hoc apparere, quòd in domo Dei non inuenitur aliquis pręficiendus in magistrum, quod non est præsumendum. Imò, semper præsumendum est, quòd aliquis sit dignus. c. nullus. lxj. distinct. Ibi. Tūc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clero, cuius est Episcopus ordinandus, nullus (quod euenire non credimus) dignus poterit reperiri. idem dicit text. in c. obirum. ibidem. si igitur Papa non pręsumat quod in vna congregatione non reperiantur digni, ergo non debet hoc Decanus, & capitulum præsumere. Imò dicunt Doct. in c. ne pro defectu. de elect. quòd præferendus est quiest de gremio alteri magis idoneo, dummodo sit idoneus per text. in c. constitutis. de appell. cùm præsumatur magis vtilis domui is qui est de domo, quàm alius exterus. Igitur illi confratres qui sunt de domo Dei magis erunt vtiles illi domui, quàm exteri, ergo pręficiendi.

Item non est verisimile, quòd vos qui elegistis nos fratres d. domus, elegissetis inutiles & inexpertos, aliàs esset vobis adscribere (salua pace dicemus) vitium, & quod semel approbastis, reprobare nunc non licet. l. in arenam. C. de inofficios. testam. & magnum esset quòd nunc velletis reprobare, quos elegistis, & idoneos & vtiles d. domui dedistis, nec in his potestis prætendere Ignorantiam: nam ignotus eligi non debet nec præsentari. c. ea noscitur. vbi Panorm. de his quæ fiunt à prælat. c. in Lateranensi. in fi. de præbend.

Item in alio articulo dicitur, statuimus & ordinamus quòd quodammodo erunt nouem fratres clerici professi, & si fieri potest, presbyteri quorum vnus erit magister, si idoneus repetiatur inter eos qui eligentur. &c.

Ex quibus pdictis apparet nos debere eligere vnū ex fratribus d. domus in magistrū, & vobis eū præsentare, & demum vos instituere, quæ nobis concedere dignemini, ne contra iura diuina & humana, ac dictæ domus statuta procedatur, nos offerentes in omnibus, & per omnia pro virili statuta d. domus ac reformationis seruaturos.

RESP. CVIII.

De reformationibus iterum.

NE reformationem, quam expetimus, nos fugere quisquam præsumat, paucis ad iuris nostri elucidationem vobiscū, iudices, agemus. Imprimis agitur de reformatione faciēda à suspecto nobis &

Recusatio iudicũ suspectorum ad referendum. nobis & inimico: at certè quodammodo naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, & inimicorũ iudicium velle fugere.c.fin.in fi.iij.q.v. & suspecti ac inimici iudices esse non debent. c.secundo requiris. io fi. de appell. sapit enim hæc exceptio recusationis defensionẽ quæ etiam brutis permissa est. Cicero j. Offici.lib. Principio generi animantium,&c.l.j.in fi.ff.de iusti.& iure. Ideò licet cuilibet antequã lis inchoetur iudices recusare.l.apertissimi.C.de iudi.nedum permittitur hæc recusatio, & defensio brutis, sed etiam Diabolo non denegãdam defensionem tradunt iuris interpretes.in c.cùm inter.de excep. vbi Papa sic ait, legitima defensio in iudicio reseruatur, & maximè iudicis recusatio, cùm periculosum sit coram suspecto iudice litigare.& sic licuit religiosis recusare ipsum vicarium Abbatis, & multis modis suspectum eisdem, vt apparuisset, si auditi fuissent.

Non testagatur quòd Papa commiserit suspectis iudicibus, ergo recusari nõ possunt. Respondeo Papam non cõmittere causam de certa cõscientia iudicibus suspectis. c.cùm inter. de exceptio. ergo Papa isti non cõmisisset si hoc sciuisset, etiã Papa nõ cõmisit, sed Archiepisc. Lugdunensis, & si Papa ex certa scientia cõmitteret, adhuc ius recusationis remanebit saluũ.gl.not. in c.adhæc.de rescr.quam ibi approbãt Rauen.& Panor.& Doct. in d.c.cùm inter. Et sic volũtas Papæ abfuit, quia isti nõ cõmisit, & quia hoc non solet, vt suprà dictum extitit.

Et cùm iudex est recusatus non debet post recusationem procedere, aliàs quod fit post recusationem est nullum. c. iudex. in fi.de offic. deleg. in vj.glo.& Doct.in c.cum speciali.de appellat. Et sic abutitur iudex, qui proposita recusatione procedit, & sic ille abusus est reformandus, & vos denuò cognoscere, si aliis non suspectis causam delegare non libet, potestis: nam reformatio nulla, & nulliter, pro non facta habetur.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudic. l.quotiens. qui satisd.cogant.

Recusati Iudicis sententia etiã prouisiona lis non potest exequi. Nõ obest quòd statuta in vim prouisionis facta ab illis debeant exequi, verum quãdo essent facta à non suspectis, sed ista à suspectis facta sunt & nulla, ob id quod nullum est exequi non debet. d. l. iiij. §.condemnatum eum accipere debemus, qui ritè condemnatus est. ff. de re iudic. & Anastasius à Patriarcha suo depositus, quia de inimicitia eius conquestus est, iterato ad iudicium reuocandum dirigitur, etsi manifesta sibi officiant crimina, tamen suæ Ecclesiæ reddi præcipitur. c. quod suspecti.iij.q.v. quantò magis isti religiosi minimè debuerunt ecclesiis suis priuari, & inimicis & suspectis iudicibus decernentibus expoliari.dict.c. quod suspecti. cùm criminosi non sint, & criminosi restituti fuerint, quod à suspectis iudicibus spoliati fuerant, multò fortius in istis religiosis hoc concedetur.

Monachus cui canonicè prouisum est nõ potest ab Abbate remoueri. Dicet quis, monacho habenti administrationem seu prioratum ad nutum Abbatis, non competit aliquod remedium in causa restitutionis. Dom. de Rota. decisio. j. in antiq. sed respondeo potest quòd si monachi electi fuerint vel aliter ei fuerit canonicè prouisum, non fuot sine causa remouendi rationabili, & manifesta.c.monachi.in fi.de statu monach. cap.cùm inter R. vbi glo. de electio. nec remoueri possunt sine ordine iuris. glo.in c.porrecta. de confirma. vtili. quis ordo iuris esse potest, quando non recipitur recusatio, & aliæ exceptiones naturalem rationem habentes?

Imò si sine causa remoueatur potest implorare officium superioris, vt sine causa non destituatur, & ex sola Abbatis malitia instar serui. l. j. C. de precib. Imperat. offeren. hoc docet Innocent. in cap. insinuante. qui cleric. vel vouent. quod bene seruatur in Francia vt innuit Deci. in d. c. ad nostram. de confirma. vtil. & Ioann. de Selua. in tracta.de beneficiis in iij.parte q.lxviij.quia Frãci addicti sunt iustitiæ vt neminẽ lædere patiatur.

Manuale beneficium collatum à Papa non potest reuocari ad nutum Abbatis. Item, quando beneficium manuale est collatum à Papa monacho ad vitam, non potest tunc ab Abbate remoueri. Ioan. Andreas. Do. & alij in c. præsenti. de officio ordina. in vj. & in c. cùm singuli.de præbend lib. quia decet principis beneficium esse mansurum. regul. decet de regul. iur. in v. & fortius, inquit Archid. in d. c. præsenti. si Papa confert monacho prioratum non tenebitur renuntiare ad præceptum Abbatis, quia quantum ad hoc est emancipat 's. allegat. c. si monachus.xvj.q.j.Bald. in c. illud.de maiorit. quem sequitur Barba.in c. cùm accessissent. num. 85. cum sequentib. de constitution. his enim monachis à Papa collata fuot beneficia ad vitam, ergo ab illis destitui non possunt.

Item quando beneficium sui natura esset perpetuum, vt in Francia tunc non posset per Abbatem remoueri, quia collatio censetur ei facta cum sua qualitate. cle.vnic.de supplen.negligen.prælato.& c.vno. de capell.monach. in vj. cùm regulariter in Francia omnia sint perpetua. ergo non debent remoueri, sed possunt defendi per decretum de pacific.possess.si possederint per triennium, cùm quicunq; defendi possit.vt habetur in tex.illius tit.

Item, cùm Papa ad vitam concesserit illis religiosis & de fructibus possint disponere, non potuit vicarius Episcopi voluntatem Papæ immutare, quia inferior non tollit legem superioris.clem. ne Romani. de elect. & sic non potuit vt omnes fructus communicarentur, tum quod contrauenit fundationi, tum etiam consuetudini immemoriali quæ vim legis obtinet. l.tertia. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiu. c. super quibusdam. de verb. signific.

Item Episcopus debebat conuocare aliquos Abbates ad reformationem, & religiosos eiusdem ordinis, si essent vt erant plurimi. c.j.relatum. ne cleric. vel monach. c. inter. de religios.domib. ob id fuit annullata reformatio per senatum facta ab episcopo Carnutensi, qui solus processerat ad reformationem, contra religiosos sancti Patris, anno 1526. die 13. Decembris: quod hic potest bene applicari, cùm nullus Abbas fuerat vocatus, nec religiosus eiusdem ordinis, alij autem alterius ordinis religiosi non possunt scire statuta, & regularem obseruantiam alterius religionis, & ordinis.

RESP.

RESP. CIX.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

Defende causam tuam Domine, vt in simili dicit text. in l. i. C. de testi. quia tua res agitur, cùm sit res Ecclesię. Ideo inuocato Dei suffragio respondeo quæstioni qua quæritur. Præsupposito quodam facto quidam vicarius concessit in emphyteosim perpetuam domum cum viridario pro censu annuo sexaginta solidorum cum pacto, quòd si d. emphyteota cessaret à solutione per triennium, quòd esset licitum vicario & suis successoribus authoritate propria ingredi d. domum & apprehendere eius possessionem. Et quia vicarius litigabat cum emphyteota, pro alia re, is recusauit soluere, interpellatus per decem annos & vltra. Nunc quæritur, an Dominus authoritate propria possit rem accipere. Secundò, posito quod non possit, an tamen possit res peti declarari cecidisse in commissum. Tertiò, an ante declarationem possit dictæ domus fructus repetere à die commissi, vel à quo tempore.

Emphyteosis res Ecclesiasticæ.

Ad primum quo quæritur, an dominus authoritate propria possit rem suã post trienniũ, quo est cessatum, apprehẽdere, & videtur quòd sic, quia contractus ex conuẽtione partium legem accipiũt. l. cõtractus. ff. de reg. iur. l. j. §. si cõuenerit. ff. deposit.

Item dicitur pacta seruabo. l. iurisgentium. §. prætor. ait. ff. de pact.

Præterea nullum verbum debet esse in contractu, sine ministerio operandi. Bal. in rub. C. de cõtrahend. emp. q. ix

Vltimò, est text. in l. ij. in verbo repellere. C. de iure emphyt. Et ista est etiam opinio communis secundum Iaso. & multos alios glos. & Doct. in c. potuit. de locato. Maximè dicit Salicet. quando interuenit pactum, & ita in hoc residet, & Socin. in consil. clxvij. in ij. vol. col. iiij.

Item ad euitandam pœnam caducitatis saltem requiritur oblatio. tex. & ibi omnes Doct. C. de iure emphyt. Ias. col. lxj. per text. in l. acceptam. C. de vsur. & l. si parte. id tenet Petrus Iacobinus in sua practi. in rub. de actio. in rem pro reemphyteo. fol. xj. Guid. Papę. cõsil. ccxxx. D. Boër. in consuetud. Biturig. in rub. de consuet. reten. rerum feudal. §. iij.

Imo multi tenent, quòd consignatio & depositio requiritur, sed hic non interuenit etiam oblatio, ergo non potest dicere, quod non sit priuatus. Et licèt quædam reperiatur oblatio aut consignatio, est facta ratione executionis instrumenti, quod habebat executionem paratam, secundum Masuer. in §. j. de executio. & non ratione solutionis, quam non recusauit vicarius. non obstat glo. communiter approbata in l. ij. quæ vult hæredem posse petere restitutionem, si ignorauerit ex illa clausula, si qua mihi iusta causa, quia dico non esse iustam causam, eò quia d. emphyteota non potest ignorantiam prætendere, ergo nec restitutionem. Doct. in c. potuit. Alex. consil. cxxiij. in v. vol. & consil. xlvj. in vj. vol. ac etiam quia priuilegiatus non vtitur priuilegio contra priuilegiatum.

authentica quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles.

Item non potest emphyteota suas meliorationes repetere, quia sua culpa priuatur, videlicet, non soluendo canonem. text. in d. l. ij. in verbo meliorationus. & ibi ponderant Bal. & Iason C. de iure emphyteo. Bar. in l. colonus. ff. loc. glo. & Doct. in authent. qui rem. C. de sacrosanct. Ecclesiis. & nullus discrepat in emphyteota Ecclesiæ, sicut & hic. Ergo concludemus literas regias quæ dicunt meliorationes esse restituendas præiudicare d. vicario in hoc. Et ita fuit decisum per arestum, vt citat Guid. Pap. in deci. Delphi. q. xliij. incipiente de anno Domini & consil. cxxxix. in fi. per dictam authenticã qui rem. & ibi latè deducit Iacob. & Dec.

Emphyteota perdit suas meliorationes ob non solutum canonem.

Imò, non poterit emphyteota melioramenta tollere, hoc tenet Ias. in d. l. ij. col. viij quod sic probari potest, quia postquam est illis priuatus, vt suprà probaui, ergo non potest illa tollere, aliàs secus secundum eum.

Licèt hæc opinio posset de iure sustineri, tamen de stylo curiæ Franciæ, est quod Dominus non ingrediatur propria authoritate, nisi prius declaratione commissi facta, per iudicem parte audita, & vocata. c. licet in secundo. de præbend. in vj. Guid. Papæ. ita tenet in decis. Delph. q. cvij. & ita vult facere d. vicarius, quamuis vigore pacti non requireretur aliqua certioratio vt vult Bar. in l. creditores. C. de pigno. Ias. in d. l. ij. col. xxxiij. & multiplici remedio potest agi. Primò, condictione ex lege, & petere declarari emphyteotam cecidisse à iure suo. gl. in l. j. in verb. custodiri. & ibi Bar. & alij. C. de iure emphyteo. in §. adeò. instit. locati. Petr. Iacobi. in sua practic. rub. de condi. ex lege. C. de iure emphyteo. fol. lxiij.

Emphyteota cessante soluere quo modo possit expelli.

Item magis summaria & breuior via est, vt dominus implorent officium iudicis, quo expellat d. emphyteotam: aut petat licentiam expellendi & ingrediendi d. domum datis sibi seruientibus cum associantibus, ne rixæ oriantur, facta tamen priùs summaria apprisia de contractu emphyteotico de cessatione, & aliis ad sufficientiam. ita tenent Doct. in d. l. j. & Socin. consil. clxvij. col. vj. in ij. vol. & licet Bart. & Sali. in d. l. ij. de iure emphyteotic. videatur dicere quòd quando dominus expellit emphyteotam non potest postea pensionem petere, tamen hoc procedit, in emphyteota priuato, secus in emphyteota Ecclesiæ sicut est hic, de quo agimus per text. in d. authen. qui rem. C. de sacrosanct. Ecclesiis. & ibi Doct. Iason col. xlij. in d. l. ij. Et sic d. vicarius poterit agere ad expulsionẽ, & adhuc potest petere triennij elapsi.

Item hic petit pensionem & censũ, antequã res cecidisset in commissum, quod est licitum: sed post non petiit canonem, imò protestatus fuit se posse habere commissum, vt apparet in quadam protestatione, quæ conseruat ius. Doct. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuntiat. & c. cùm Martinus. de constit.

Protestatio domini contra emphyteotam accipiendo ab eodem solutionem canonis post commissum.

Quæro post trieniũ quo cessauit à solutione emphyteota, & recepit fructus, an teneatur ad integros fructus aut ad pensionem, & arreragia? Et breuiter omissis argum. responderem teneri dictum

emphy

Emphyteota post commissum tenetur de omnibus fructibus perceptis.

emphyteotam ad fructus restituendos domino, à die commissi. Angel. in §. si verò. in authent. de non alienan. reb. Ecclesi. coll. j. quia malæfidei possessor effectus est, ergo ad fructus tenetur. per l. si fundi. C. de rei vendic. & §. fin autem. & §. si verò. in d. titul. de non alien. hoc tenet Speculator in d. §. nunc aliqua. versic. x. assignans rationem, quia emphyteota comparatur vsufructuario. idem tenet Bald. in l. vna. §. j. col. iiij. C. de caduc. tollend. Alber. in l. codicillis. in princ. ff. de vsufr. leg. glo. in c. j. in verb. meliorem. de inuestitur. de re alien. fac. Socin. consi. clxvij. col. iiij. in ij. vol. versi. postremo.

Sed vsufructuarius tenetur restituere omnes fructus, à tempore vsusfructus finiti. l. si pater. C. de vsufr. ergo & emphyteota. & ita resìdet Alber. & Iason in d. l. ij. col. v. Bal. & alij in authē. incestas. C. de incest. nupt. & in d. l. si pater. Albert. Brunus consi. cxij. col. ij. & seq. consil. & sic possent literæ Regiæ impetranti nocere: in quātum dicunt arreragia solum restitui debere, & compelli d. emphyteotam ad illa arreragia restituenda.

Item nisi pactum adesset de iure posset expelli si cessaret per bienuium. in d. authen. qui rem. & c. potuit. de loca.

Nec potest se iuuare quòd processus durabat, quia facit contra eum, cùm sit in maiori culpa non soluendo interpellatus: & hoc probatur sic. Respublica & Ecclesia æquiparantur. l. Respublica. C. ex quib. cauf. maior. gl. in l. fi. C. de sacrosa. Eccl.

Sed si tributarius Reipub. in iudicio citatus, vt soluat tributum cesset per sex menses, priuatur iure quod habet in re emphyteoticaria. l. locorum. & ibi Angel. per illum text. C. de omni agr. deser. lib. xj. & ibi hoc tenent Lucas de Penna, Ioan. de Platea. & Iacob. Rebuff. idem dicendum in emphyteota Ecclesiæ, qui conuentus non soluit per sex menses: nam priuatur emphyteosi. tenuit Iason in d. l. ij. col. xiij. Corser. in singu. incipiēte emphyteota. d. Boërius. in §. fi. de consuetud. feud. in consuetud. Biturig. sed hic emphyteota non solùm distulit per sex menses, imò per sex annos, & vltra nunquam offerendo: ergo est priuatus dicta re, aliàs si litigando non posset priuari emphyteota, stultus & malus esset melioris conditionis, quàm bonus, quod iura abhorrent. l. seruus. ff. quod vi aut clam. c. eum qui. de præben. lib. vj. hic emphyteota fuit pessimus litigando, ergo non erit melioris conditionis.

Deinde vbi non est seruata integralis formæ congruitas ibi non præsumitur vtilitas, sed damnositas. Bal. in l. quæcunque. col. ij. versi. scias tantum. C. de bon. quæ lib. Bar. in l. j. C. de solut. & liber. debitor. ciuitat. lib. xj. Actus minus solemnis dicitur iniustus. l. j. ff. de his quæ in testam. delent. & inst. quib. mod. test. infirm. in princip. vbi testamentum minus solemne dicitur iniustum.

Solemnitates in rebus Ecclesiæ alienandis quare sint inuentæ.

Nil ex solemnibus immutandum est. l. diuus. ff. de in integ. restitut.

Solemnitates in alienationibus rerum Ecclesiæ, ob fauorem publicum & vtilitatem publicam inuentæ sunt. l. testamenti factio. ff. de testa. l. nemo. de leg. j. & ratione fraudis vitandæ, teste Bald. in l. comparationes. in fi. C. de fid. instrum. & Albert. Brunus in trac. de forma & solemni. actus. rub. de causis formæ & solemnit. Panorm. in c. cum causa vlt. col. de re iudic. dicit quod talis inductio solemnitatis in fauorem Ecclesiæ est per modum concessionis priuilegij Ecclesiæ concessi, quibus solemnitatibus si derogetur, etiam per consuetudinem, dicitur fieri cōtra libertatem, & priuilegium Ecclesiæ: nam est priuilegium Ecclesiæ, vt non fiat alienatio, fine illa solemnitate. d. c. fine exceptione. xij. q. ij. & consuetudo contra libertatem Ecclesiæ non valet. authen. cassa. C. de sacrosanc. Ecclesiis.

Alienatio rerum Ecclesiæ quando valeat.

Tres casus in hac re igitur fieri debent: primus quando Ecclesia est læsa, ex alienatione facta sine solemnitate, tunc nullus contradicit, quin sit nulla. d. c. fine exceptione. xij. q. ij.

Secundus est, quando alienatio, nō seruata forma, cedit in euidētem Ecclesiæ vtilitatem, & tunc valere debet. per tex. in l. non eo minus. vbi Iaf. col. j. C. de procurat. & Bal. in l. contra iuris. in fi. princ. ff. de pact. licèt iste casus sit dubius. vt deciditur in l. non omnis. §. j. ff. si cert. petat.

Tertius casus, quando alienatio facta sine solemnitate non cedit in vtilitatem, nec damnum, tunc pauci discrepant, quin sit irrita. per d. c. fine exceptione. & cap. primum. de his quæ fiunt à maiori parte capituli.

Quare cōcludendum est, per tex. in c. fi. de reb. Ecclesiæ non alien. non valere alienationem factam, sine solemnitate, & constitutionem non posse fieri in contrarium, sed potius destitutionem.

RESP. CX.

De rebus Ecclesiæ non alienandis iterum.

EPiscopus Valentinus, præcedente tractatu capituli, & cum eius consensu, ac pro vtilitate Episcopatus, vt asseruerūt, creauit Secretarium perpetuum magistrum Achilem Chionis, cuius creationem Secretarij Papa cōfirmauit: demum is Episcopus mortuus est, quæritur an Episcopus successor possit istum Achilem reuocare, & destituere, & alium in eius locū Secretarium sufficere? breui arbitrarer non posse sequentibus rationibus

Prima est ratio vtilitatis Ecclesiæ: nam quod in Ecclesiæ vtilitatem factum est non debet à successore immutari. c. quod fine exceptione. xij. q. ij. c. ex de solution. & ca. fin. ne prælati vices suas. ca. quod quibusdam. de fideiussor. alioqui Ecclesiæ commodum auferret, quod non est licitum, cùm sit procurator & nō dominus. c. ij. de donatio. & meliorem Ecclesiæ rem facere potest non deteriorē. vt ibi. & c. j. de in integ. restitu. sed ista constitutio Secretarij est in vtilitatē Ecclesiæ Valentinæ contracta, vt prætenditur, ergo reuocari non potest nisi per mortem Achilis Chionis Secretarij.

Secundò successor non debet reuocare factum à prædecessore, si malè factū nō fuerit: nam Greg. scribit, si ea destruere quæ antecessores nostri sta-

fuerunt, non constructor sed euersor esse iustè comprobaret, testante veritatis voce quæ ait: Omne regnum in se diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se diuisa destruetur. ca.si ea.xxv.q.ij.& ibidē.c.institutionis: ait nimis asperum esse,& præcipuè bonis sacerdotum moribus inimicum, siti quempiam quantacumque rationis excusatione,quæ bene sunt ordinata rescindere,& exemplo docere cæteros,sua quādoque posse constituta dissoluere:& idem Gregor.in c.cùm piè.ibidem ait,absit hoc à me vt statuta maiorum cum sacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam,quia mihi iniuriam facio,si fratrum meorum iura perturbo: nam Ecclesiasticæ moderationi omnino est conueniens, vt quæ ordinata fuerint vel rationabiliter decisa nulla in posterum debeāt refragatione turbari. Igitur non debet Episcopus Valentinus infirmare quæ prædecessor statuit instar ratione cum capitulo,quod postea à Papa est confirmatum, & maximè quia in vtilitatem Ecclesiæ cedere dicitur.

Tertiò,quando in alienatione rei Ecclesiæ interuenit solemnitas contractus tenet.c.j. & per totum.de reb.Eccles.non alienan. c.sine exceptione. xij.q.ij.& quamuis ista creatio Secretarij esset alienatio tamen adhuc teneret,cùm seruata fuerit solēnitas, & opus esset restitutione.c.j.& per totū de restitu.in integrum.nec posset Episcopus sua voluntate,ante annullatam creationem officij eum reuocare & alium instituere.

Quartò,vt ista faciliùs pateant, faciam tres casus,quorū primus est: si Episcopus creauerit officialem vel vicarium ad beneplacitum suum, vel sine alia expreßione,isque simpliciter fuerit à Papa confirmatus,tunc reuocari ipse poterit: & confirmatio intelligetur sine præiudicio Episcopi.per c.superior.de offic.delegat.

Nec intendit Papa confirmando iuri Episcopi, seu alterius,derogare l.ex facto.ff.de vulg.&.nō poterit tamen Episcopus sine causa illum reuocare, vt aliquid operetur Papæ confirmatio, vt debet.c. j. de rescript. vbi Felin. & facit l.si quando. C.de inofficios.testam. natura enim confirmationis est adhibere robur,& tale vt valeat actus confirmatus,non autem illum extendere.Bal.in l.aduersus. io fi.C.si aduers. rem iudic.l.nominationes. in fin. de appel.per text.in l. Aurelius.§.testamento.ff.de libert.legat.& hoc quando in forma communi, secus si ex certa scientia, quia tunc erit robur & illum actum extendit Bal.in c.ex parte.de constitu. refert Ias.in l.more.nu.42.ff.de iurisd.omn.iud.glo. in c.dudū.de deci,Deci.in c.cùm accesissent.not. iij.de constit.& consil.cccxlj. viso puncto, col.ij. vbi dicit non debere quē audiri contra illud quod Princeps fecit ex certa scientia, sed debere repelli & illi perpetuum silentium imponi.

Secundus casus est si creatus fuerit vicarius, vel Secretarius ad vitam, & confirmatus à Papa hoc expresso non poterit ab eodem Episcopo reuocari,cùm illusio & variatio (maximè prælatis) sit prohibita.cle.vna.de renuntia. & statuta confirmata à Papa non possunt canonici tollere, quatenus respiciunt præiudicium alicuius,sed tantùm illa quæ eorum respiciunt commodum. Panor. & alij per illum text.in c.cùm accesissent. de consti. maximè reuocari illud non potest, quando est ius quæsitum alteri.l.ij. §.merito. ff.ne quid in loco publ.vt docet Lappus,allega.lxxxvj. in causa & quæstione,& Ludoui.Roman.consil.xxxvij. viso puncto.col.vlt.Paul.Paris.consil.xx.concesssio.nu. 24.vol.j.nam ius quæsitum tertio Papa tollere nō intendit.c.quamuis.de rescript.in vj.multò minus poterit Episcopus reuocare Secretariū cui est ius quæsitum per creationem & confirmationem Papæ, idem si creatus fuerit Secretarius ad vitam ipsius, tunc confirmatio censetur facta secundum petitionem,& sic ad vitam ipsius Secretarij.l.si defensor.§.j.ff.de interrog.actio.c.inter dilectos. de fide instru.consuluit Alex.consil.lxxxiiij.in causa. in fi.in j.vol.vbi scribit si quis supplicet principi,vt committat causam decidendam summariè & de plano,& Princeps dicat fiat, intelligitur vt etiam summariè procedere posit secundum petita. & idem docet Ludo.Roma.consi.lxxx.Confirmanda.vt Princeps videatur simpliciter respondendo omnibus petitis prouidisse: & Papa confirmauit Secretarium ad vitam creatum, ergo in vita non destituetur.

Tertius casus est, si Episcopus creauerit vicarium,vel Secretarium ad vitam creati,& is fuerit à Papa confirmatus, non poterit ampliùs reuocari quandiu viuet,nec quidem à successore Episcopi, quia confirmatio Papæ tantæ est authoritatis, vt quod est temporale fiat per suam cōfirmationem perpetuum.c.monachi.iuncta glo.de statu monacho.c.porrecta. de confir.vtil. Inno.in cap.nisi.de præben.Arch.in c.præsenti.col.ij.de offic.ordi.lib. vj. Bal.in c.illud.de maiori. Collecta.in c.per tuas. ibidem Ioan. And.& alij in c.cùm inter. de electio. Panor.& cæter. in c.ad nostram audientiam. de confirmatio.vtil. Alexan.consil.cxxij. scripsit col. vij.in iiij. vol.& ista est communis & indubitata interpretum sententia. Ideò postquam Papa confirmauit hanc officij creationem ad vitam,nō poterit reuocari,quandiu dictus Achiles viuet.

Item si Papa ad vitam contulerit beneficium monacho,non poterit is ab Abbate destitui, nec molestari debebit.Panor.& alij in c.cùm inter R. per illum text.in ij.not.de elec.glos.& Doctor.in c.porrecta.& c.ad nostram.de confir.vtil.quia Papa pleno iure concedere videtur.§.illud. in authē. constitutio.quæ de dignita.col.vj.Bal.in l.beneficium.ff.de constit.princip.scripsi in tracta. de pacifi.possessor.nu.279.& quia omnia illa nostra facimus quibus authoritatem nostram impertimur. l.j.§.omnia.C.de veter.iure enucleā.c.si Apostolicæ.de præben.lib.vj.

Præterea,transactio facta per Episcopum, vel curatum non ligat successorem,confirmatio tamē Papæ facit vt ligetur successor, & nō posit transactionem reuocare.c.j.& cap.veniens. de transac. Alexand. consi.xxxij.opportunè. nu.8.in ij. volu. Paul.Paris.consil.iij.singula.nu.27.in iiij.vol.

Adhæc, testamentum potest semper vsque ad mortem

mortem reuocari.l.j. C.de sacrosanc.Eccles.si tamen per principem fuerit confirmatum reuocari nō poterit,aliàs frustra interueniret principis confirmatio.l.omnium.C.de testa.& ibi Iason diuersum esset si tantum factum esset testamentum coram principe:nam eo casu etiam reuocari posset. Dec.& alij in c.cùm accessissent.de constit. multò minùs reuocari poterit hic Achiles Secretarius ad vitam creatus.

Sed videndum est,quando in forma communi, vel ex certa scientia facta censeatur ista reuocatio. In forma communi dicitur fieri quando simpliciter fit,non cognita causa,nec expressa. ca.quia diuersitatem.de concessio.præben.vt si dicatur,confirmamus possessiones quas iustè possides, confirmamus te vicarium,sicut es.Panor.in c.j.& c.examinata.de confir.vtili.Spec.in tit.de rescript.præsent.§.ratione quoq; formæ.versi.sequitur videre.

Ex certa autem scientia fieri censetur cōfirmatio,quando tenor rei confirmatæ apponitur & exprimitur.c.penult.de confir.vtili.vel quando constat Papam habuisse notitiam plenam actus quem confirmat.glo.in c.pastoralis.§.præterea. de offic. delega.Panor.in c.examinata.de confirma.vtil.refert Dec.in rub.de confirma.vtil.sed concessio facta per Papam videtur ex certa scientia.

Quintò,quando in confirmatione clausula decreti apponitur non potest fieri reuocatio, & facta non valebit.c.dilecto.de præben.vbi Panor.& alij. sed in supplicatione Episcopi prædecessoris erat, vt confirmaretur cum clausula decreti, & sic censetur confirmata, ergo reuocatio nulla erit, tanquam facta contra voluntatem & decretum Papæ.Nam dubium non est illa nullius momenti esse quæ contra legem & decretum facta sunt.l.non dubiū.C.de legib.maximè quando ex certa scientia confirmatio facta sit.

Et ista confirmatio ex certa scientia dicitur quædam dispensatio.vt not. Bal.in ca.cùm super. in princip. de caus.possess.& Dec.in rub.de confir.vtil.col.vlti.

Sed dispensationem Papæ non potest Episcopus tollere,ergo nec istam confirmationem : nam sus tribuit,& quod nullum erat,validum efficit. c. j.de transact.

Sextò,in reuocando requiritur eadem solemnitas,quæ in statuendo. l.si vt proponis. C.de nupt. authen.è contra.de repud.glo.in l.cùm proponeretur.ff.de lega.ij.l.ab emptione.ff.de pact. vbi distractus est eiusdem naturæ cuius est contractus. facit l.j.& ij.C.quando liceat ab emptione disced, & nihil tam naturale est,quàm eodem genere dissoluere quo colligatum est.l.nihil. ff.de reg.iur.& omnis res per quascunque causas nascitur,per easdem & dissoluitur.c.j.illo titul.Ideo iste Episcopus Valenti.non potest destituere d.Achilem Secretarium à suo officio sine voluntate Papæ, cùm de ipsa Papæ voluntate sit institutus.

Septimò, hanc quæstionem exprèsè decidit Matth.de Afflict.in q.cl.Archiepiscopus.vbi concludit Archiepiscopum Salernitanum non posse reuocare officium actorū, datum cuidā Baptistæ, eò quòd concessio facta erat ei ad vitam Baptistæ cum consensu capituli , & tunc Ecclesia videtur contrahere,quæ non moritur. cap.liberti. secundo xij.q.ij.ideò successor non potest reuocare contractum prædecessoris.c.j.de proba.facit glos.in cap. alienationes.xij.q.ij.alia ibi allegat Matthæus quæ possunt videri.

Octauò,concessio rei Ecclesiasticæ modicæ ad vitam recipientis, non dicitur perpetua alienatio, & sic non prohibetur.c.ij.vbi Doct.& c.tua.in fin. de his quæ fiunt à prælat.vnde consuluit Federic. vsumfructum cuiusdam terræ ad vitam concessum cuidam,causa remunerationis non posse reuocari quandiu viuet is qui recepit.consil.lij. quidam prælatus.idem tenuit Ioan. de Ana.in ca.fin. col.ij.ne prælati vices suas. & tex.not.in c.Ecclesiasticus.xij.q.ij. approbat donationem factam de seruo Ecclesiæ cuidam consiliario Ecclesiæ, ideo Gelasius Papa scribit illud statuendum censemus, vt quascunque munificentias clericis, aut sibi fermentibus de re Ecclesiæ in vsum, aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint sacerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant.c.si.xvj.q.vj.

Adhæc, laico ex causa decimæ ad vitam concedi possunt.c.quamuis.vbi glos.& Doct.de deci. probat Federic.d.consil.lij. & Panor. in c.adhæc. de deci.fac.c.si.xvj.q.j.

Multò fortius debet valere ista creatio Secretarij ad vitam,cùm nullum præiudicium sit Ecclesiæ, imò vtilitas vt acta conseruentur apud aliquem receptæ authoritatis virum,& is ipse ea custodiat.vt not.in c.j.& ij.de offic.custo.

Etiam data fuit ad remunerationem cùm sui prædecessores bene hactenus custodierint acta & instrumenta Episcopatus, & in his interuenit authoritas capituli : vnde non debet retractari.ca.ea enim.in si.x.q.ij.

Et confirmatio Papæ interuenit ac solemnitas, vnde omnibus istis perpensis,& consideratis concludo Episcopum Valentinum non posse reuocare, nec destituere magistrum Achilem Chionis, nec alium in suum locum sufficere, quādiu viuet. Actum Paris.anno 1556. mense Maio.

RESP. CXI.

De emphyteosi vinearum.

Domini Prior,& fratres monasterij & conuentus sancti Petri ad vincula Romæ,habentes vineas inutiles, & penè desertas, locauerunt quandam vineam, seu partem ad dictū monasterium pertinentem, & in emphyteosim perpetuam vsque ad tertiam generationem concesserunt, recipiendo Sebastiano Galtero recipienti nomine Alphonsi Galteri sui fratris, qui posteà dictam in emphyteosim ratam habuit, pluribus(vt asserunt) tractibus factis, licèt de illis non appareat. Quæsitum est primò, an hæc concessio emphyteosis facta de vinea sterili,vel parte valeat?

Secundò, an possit dicta vinea à monasterio ratione bullæ Papæ Pauli 4. reuocari. Tertiò, an sententia lata in casu restitutionis subsistineri possit. Dei Optimi Maximi inuocato præsidio, putarem hanc in emphyteosim concessionem valere: nam in Agathensi concilio statutum fuit, terrulas aut vineolas exiguas & Ecclesiæ minus vtiles, aut longè positas parnas, vt Episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem. in c.terrulas. xij.q.ij.

Itaque si Episcopus iure sine consilio fratrum & solemnitate potest alienare vineam paruam & exiguam, multò fortius potuit prior, & conuentus sancti Petri ad vincula cum fratribus & authoritate generalis totius congregationis, qui Episcopi vice apud illos defunguntur: nempe, si respiciatur textus. dicto capitulo terrulas tria requirere videtur, quæ in hoc casu videntur adesse.

Primò, quod sit vinea exigua & modica, sed in isto casu est bene modica, quia est pars vineæ: ergo ibi continetur.

. Secundò, requiritur quòd sit minus vtilis, vt patet in hac parte vineæ, quia fuit necesse eam de nouo plantare: ergo erat antea minus Ecclesiæ vtilis, alioqui non fuisset coactus Domi. Alphonsus eam plantare.

Tertiò, necessitas quæ in hoc casu adest, quia conuentus sancti Petri ad vincula non habebat id temporis pecuniam, vt possent dictam vineam, plantare penè desertam, ob id dando eam in emphyteosim meliorem fecit dicta Ecclesia rem suam, & sic valuit, & valet mero iure illa concessio, etiamsi aliud non esset, postquam de nouo plantata est.

Etiam domus vrbium, vel castrorum, quæ Ecclesiæ plus incommodi quàm vtilitatis afferunt, licet rectoribus Ecclesiarum vendere, vel commutare. ca. sine exceptio. in fin. xij. q.ij. & plus incommodi afferre dicuntur quando plus exponitur in reparationibus, quàm ex emolumentis recipiatur, vel si admodum parui recipiantur fructus. l. inter quos. §. fin. cum l. sequenti. ff. de damno infecto. l. meditertan. vbi Bart. C. de ann. & trib. lib. x. & l. proprie bona dici non possunt quæ plus incommodi quàm commodi habent. ff. de verborum signif. vbi dixi, & sicut domos vrbium rector Ecclesiæ vendere potest, quando plus incommodi quàm commodi afferunt, multò fortius & ipsis priori & fratribus liberum fuit concedere in emphyteosim vineam dirutam, quæ plus incommodi, quàm commodi afferebat dicto monasterio S. Petr. etiam Gregor. sic scribit: notandum est quod quibusdam caussis exigentibus res Ecclesiæ distrahi possunt, caussa enim necessitatis, cum consilio clericorum, vel vt meliora prospiciant res Ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt. ca. sicut Ecclesias. §. sed notandum est. xij. q.ij. vbi enim adest caussa necessitatis sufficit cũ consilio clericorum alienare: ergo non requiritur illa exacta solemnitas, sed nec in ista alienatione ad tertiam generationem, vt statim dicetur.

Nec refragatur quòd tractatus non fuit habitus in hac emphyteosi, & sic non valet. ca. sine exceptione. xij. q.ij. respondeo hic non requirebatur, & tamen apparet in instrumento alienationis interuenisse tractatum, saltem qui sufficere possit, in hac in emphyteosim concessione: nam constat hic fuisse priorem & fratres congregatos ad sonum campanæ, vt est moris, ergo ista congregatio legitima fuit. c. si capitul. de concess. præben. in vj. & ibi tractauerunt, vt patet in instrumento concessionis vbi dicitur, præterea quòd considerassent aliquam partem illarum, ergo ipsi tractarunt an omnes alienarentur monasterij vineæ, vel vna pars, aut tota, & quæ pars, & super hoc tractatum fuit.

Adhæc quando agitur de paruæ rei alienatione, etiam sine tractatu valet alienatio. d. c. terrulas. & c. j. de his quæ fiunt à præl. & hoc dicit Papa esse considerandum. in c. cæterum. de donat. at in isto casu agitur de alienatione partis vineæ, quæ res est modica, ideo dicta valuit alienatio, facta etiam sine tractatu solemnitatéque exacta, vt consuluit Barbar. consi. lxj. col. iiij. in iij. vol.

Item interfuit necessitas, quia illæ vineæ damnosæ erant Ecclesiis, & nihil ferè emolumenti afferebant ipsi monasterio sancti Petri, ideò necesse fuit illi Ecclesiæ & monasterio, vt eas in emphyteosim concederet, & sic valet concessio, ratione necessitatis. ca. sicut. in fin. & c. terrulas. xij. q.ij. & quando res Ecclesiæ est magis damnosa quàm vtilis, licet eam alienare, vt dictum fuit, & probatur in ca. non liceat Papæ. & d. c. sine exceptione. xij. q. ij.

Præterea, ista alienatio est vtilis Ecclesiæ, quia vinea quæ erat inculta & deserta de nouo plantata est, ob id eius alienatio valere debet, quoniam dicta alienatio meliora prospexit, & sic valuit. ca. cùm Apostolic. & sequent. de his quæ fiunt à prælato. & sic videmus in ista concessione in emphyteosim adesse & caussam necessitatis, & caussam vtilitatis, licèt altera illarum sufficiat. ca. j. de reb. Eccles. non alien. in vj.

Nec me mouet, editum non esse instrumentum alienationis referentem ex caussa necessitatis, vel vtilitatis factam alienationem, quia instrumentũ fit pro alienatione & non pro hac caussa, & sic dictus Sebastianus, & Alphonsus Galteri tenerentur probare caussam necessitatis, vel vtilitatis, vt docet Guido Papæ. decisio. Delphin. q. clj. quarta conclusio. de Bellamera, consil. xxxiij. quod si. col. xiiij.

Respondeo, fatendum est quando nullo modo appareret de his allegatis dictum Alphonsum ista probare teneri, sed in hoc casu constat, & de necessitate, & de vtilitate, de necessitate quidem, quòd vineæ nihil afferebant, & necesse erat eas alienare, alioqui nihil profuissent ipsi monasterio, quia tenebatur soluere Alphonso Galteri pro quolibet cado vini, seu barillo pro tribus annis à tempore quo vinea plantaretur sex Iulios, ergo probatur quando auulsæ sunt antiquæ vites, & nouæ plantatæ, quòd sterilis erat vinea nihil producens, aut parum, apparet etiam de vtilitate

postquam

postquam de nouo est plantata vinea est nunc vtilis dicto monasterio sancti Petri, nam ex ea poterit singulis annis sex cados, seu barillos vini sibi debiti consequi: vtilis etiam fuit Ecclesiæ d. alienatio, quia titulus concessus datur singulis annis, qui simul collecti in viginti annis faciunt veram rei æstimation: m. vt notat textus authent. in §. quia verò Leonis. in fin. de non alienan. aut permut. rebus Eccles. col. ij. glos. in authen. perpetua. C. de sacrosanctis Ecclesiis. Ias. in l. j. §. si fundum. per fideicommis. col. ij. ff. de legat. j. sed hic plus datur ergo, &c.

Prætereà, licèt alienatio non sit vtilis Ecclesiæ, tamen, si communi opinione reputabatur vtilis, eo tempore quo facta est, valebit. text. & ibi gloss. in verbo profuturum. ca. cùm Apostolica. de his quæ fiunt à præl. quem probat Corse. in singulari incipiente alienatio. iij. & Barba. consil. ix. col. ij. in iij. volum. & in c. quæ in Ecclesiarum. col. xiij. de constitut. facit glossa in ca. ad nostram. ca. ij. de rebus Ecclesiæ non alienand. & l. sed an vltro. §. j. ff. de negot. gest. l. si à bonæfidei. ff. de rei vendic. & sic inspicitur tempus contractus. l. si voluntare. C. de rescindend. vendit. vnde sufficit vtilem fuisse contractus tempore. Calder. consil. v. titul. de rerum permutar. vel sic fuisse reputatum. Certè ista concessio in emphyteosim facta dicto Alphonso erat, & reputabatur vtilis Ecclesiæ sancti Petri ad vincula: ergo sine dubio ista concessio in emphyteosim, vsque ad tertiam generationem Galteri valet: ex his patet solemnitate non caruisse hanc in emphyteosim concessionem.

Primò, tractatus interfuit, vt patet in instrumento, vbi dicunt se habere tales vineas ruinosas, quas sic esse constat ex conuentionibus, dum volunt vt de nouo plantetur vinea, vel pars concessa, ex hoc ergo apparet tractatum factum de vinea ruinosa fuisse, interuenit etiam in hac concessione causa necessitatis, & vtilitatis, vt probatum fuit in ca. ea enim. & ca. hoc ius. x. q. ij. consensúsque fratrum, & authoritas superioris reuerendi patris Domini Andreæ Bolani, generalis totius congregationis, quam ratam habuit, & vera esse asseruit in instrumento contenta quod sufficit. authent. hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis Ecclesiis. nam in religiosis exemptis, habẽtibus priores vel Abbates, proprius prælatus, vel Abbas, dicitur prior qui interponere habent authoritatem in alienandis rebus monasterij, non Episcopus. clem. j. de rebus Eccles. non aliena. Barba. consil. xl. præclarè. col. ij. volumi. j. & consil. xiiij. Clementissim. col. j. volu. ij. Etiam quando alienatio facta est in Ecclesiæ vtilitatem, vt est ista, valet sine solemnitate. d. ca. terrulas. & per illum text. in l. contra iuris. in princip. ff. de pact. l. cùm hi. §. eam primò. de transact. quem sequitur Corse. in singulari incipiente pupillaribus. & Barbar. consil. lxj. à Ioue. col. xiij. vol. iij. facit glossa in l. ij. ff. de accepti. l. non eò minùs, & ibi Iason C. de procurator. quia vbi solemnitas debet interuenire ad certum finem & effectum, si effectus interuenerit actus absque solemnitate valebit. cap. si qua. de rebus. xij. q. ij. quia iura respiciunt effectum, ad finem. l. j. §. inde. ff. de noui operis nuntiat. vnde scribit Imperator, in authen. perpetua. C. de sacrosanctis Ecclesiis. quod si res Ecclesiæ concedantur in perpetuam emphyteosim, si nihil ad læsionem domus fiat valebit emphyteosis, sed in isto casu nihil factum est ad læsionem domus sancti Petri: ergo valet emphyteosis concessio facta dicto Alphonso Galtero.

Itaque, vbi non requiritur solemnitas, vt hoc casu, si aliqua interuenerit non sufficiens, tamen valebit alienatio. l. hæres. de testamen. glos. singul. in l. vinum. in fin. glos. magnæ. ff. si certum petatur. & ibi Doctor. nam in quibus casibus contractus fieri sine stipulatione potest, si fiat cum stipulatione inutili valebit actus. l. si stipulet. §. fin. & l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verborum obligat. gloss. in §. serui. de libert. in instit. sed solemnitas in hac parte vineæ exigua, & destructa non requirebatur, vt dictum superiùs fuit, ergo qualis qualis solemnitas euenerit sufficiet.

Item, ex longinquitate temporis omnia solemnia præsumuntur interuenisse, etiam in alienatione rerum Ecclesiarum. glossa & ibi Doctor. in cap. peruenit. de emptio. facit l. sciendum. ff. de verbor. obligat. l. si filiusfamilias. C. de petit. hæred. & consul. Decius consil. cccxlj. viso. nume. 13. vbi alios allegat qui sic consuluerunt: ex quibus patet hanc in emphyteosim concessionem vineæ sterilis d. Alphonso Galtero factam, valere cùm consilio fratrum facta fuerit. c. vt super. in fin. de rebus Eccles. non alien.

Secundum dubium est, an ratione bullæ S. Domini nostri Pauli Papæ 4. possit à dicto monasterio sancti Petri ad vincula repeti: & constat non posse, postquam concessio valuit, nec nocet huic concessioni in emphyteosim dicta bulla, in qua annullantur omnes alienationes factæ in damnum Ecclesiarum, seu non seruatis solemnitatibus, & sic ista non irritatur, quia non est in damnum Ecclesiæ, vt superiùs probatum fuit, sed in Ecclesiæ vtilitatem: ideo non compræhenditur in dicta bulla, etiam quia excipit casus in iure exceptos, sicut est iste. in d. c. terrulas. xij. q. ij. vt inferiùs dicetur. Et quia fuit hic seruata solemnitas sufficiens, vt suprà probatum fuit: & maximè quia approbata est hæc concessio emphyteosis à Papa, ob id noluit postea Papa alienationes validas à se approbatas annullare, sicut dicit Felin. in cap. causam. de rescript. si non obstante collatione Papa prouideat intelligitur de collatione inualida, & sic ista intelligi debent verba de alienatione inualida. Vult etiam Papa Paulus alienationes annullare, earum rerum, ex quibus fructus in alimoniam ministrorum Ecclesiæ proueniebant, & quando rectores Ecclesiarum ex illa alienatione notabiliter sunt damnificati, vt in bulla apparet: sed notabiliter prior & fratres sancti Petri ad vincula non sunt damnificati, ex hac alienatione vineæ paruæ, seu partis, imò fructus sunt aucti: ergo illa bulla non nocet, & notabile damnum dicitur magnum quasi notandum. cap. statutum. §. insuper. in fin. de

rescript.in vj. Nec voluit Papa, nec intellexit de rebus exiguis alienatis per hoc verbum notabiliter autem, quamuis Papa reuocet consuetudines afferentes grauamen Ecclesijs.in cap.j.de consuetud.hoc verum si magnum afferant ipsis grauamen Ecclesiis, secus si paruum. gloss.& Doctor. quia de modico iura curare non solent.l.scio. ff. de in integ.restit.Imò si Papa nunc interrogaretur, diceret se non intelligere de re tam exigua alienari à iure permissa, sic & nos dicere debemus. l.Titius.in fin.ff.de liber.& posthum.gloss.in l.pactum.in fin.de pactis.& hoc olim declarauit Papa Innocen.in cap.j.de his quæ fiunt à prælatis, & sic constat hanc in emphyteosim cõcessionem, ad tertiam generationem de vinea modica Alphonso Galtero factam minus compræhendi in bulla S.Papæ Pauli quarti.

Itaque putarem sententiam in casu restitutionis contra dictum Alphonsum latam, nullam esse, & contra ius, ac contra bullam S.Papæ Pauli quarti latam, rationes euidentes sunt in dicta bulla, per quas apparet istam concessionem in emphyteosim dicto Alphonso in bulla non compræhendi, & sic nullam sententiam esse, cùm iudicatum sit super rebus in quibus non habebat cognitionem, & sic nec iudicium.l.de qua re. ff.de iudiciis: in bulla autem excipiuntur casus in iure permissi, vt est iste.d.c.terrulas.

Item vult dicta bulla alienationes irritas esse factas in euidens damnum Ecclesiarum & monasteriorum, sed ista fuit facta in vtilitatem, ergo in dicta bulla non continetur, quia Ecclesiæ vtilitatem conferre non vult Papa, alioqui quod statutum est in vtilitatem, cederet in eatum damnum, quod esse non debet. vt patet ex l.quod fauore. C.de legibus. scribit Iulianus referens Papiniani sententiam in l.legata inutiliter.ff.de leg.j. quod ad augmentum inductum est, non debere diminutionem operari.

Item etiam loquitur Papa, vbi non seruatæ fuerunt solemnitates à iure requisitæ, sed in hac concessione in emphyteosim solemnitates non requiruntur, & tamen maiores quàm sint requisitæ interuenerunt, & sic in bulla non est contenta ista concessio.

Præterea, Papa vult vt notabiliter sint damnificati illi qui concesserunt, seu alienauerunt, & quando non possent se sustentare, vel alimenta ministris subministrare ratione alienationis, tunc irritas eas alienationes esse statuit, sed hoc non est in hoc casu: nam pars vineæ, seu vinea tota non affert notabile damnum, nec aufert alimoniam pauperibus & ministris sancti Petri, quin possint commodè viuere, cùm in commodum illorum tendat concessio, quia vinum nunc habent quo olim carebant, ante plantatam vineam, sed voluit bulla intelligere de alienationibus quæ sunt nullæ. vt probatur in cap.j.de his quæ fiunt à prælat. & in bulla dicitur de alienatione quæ in opprobrium clericatus venit, vel in offensam maiestatis diuinæ, aut in scandalum plurimorum tendit, quæ omnia absunt ab ista alienatione, & sic nullo modo est in bulla compræhensa hæc in emphyteosim concessio: imò esset iniquum monasterium, nunc repetere vineam iam nouiter plantatam & sepibus circundatã, & sibi vsurpare: quippe qui, cùm Ecclesia sit cultrix & auctrix iustitiæ, non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se vel in alterum.c.vno.de alienat.feudi.at hic non esset cultrix iustitiæ, sed iniustitiæ potiùs, quod non debet dici in Ecclesia, imò si donationem rectè fecisti, hanc rescripti nostri auctoritate rescindi non oportet. vt statuit Imperator in l.si donationem. C.de reuocat.donat.ergo in vim bullæ nõ rescinditur iure: imò etiam Papa non posset, vt firmat Panot.consi.xlj.in fin.vol.j.

Contra iustitiam etiam est repetere ea quæ dedisti.l.Aquilius Regulus.ff.de donationibus.l.vel le. C.de reuoc.donat.facit l.bona fides. ff.deposit. sed ista concessio in emphyteosim vineæ exiguæ iure facta fuit, vt superiùs est probatum: ergo est contra ius illam vineã cõcessam sic repetere etiãsi duplũ offerret.l.ratas. C.de rescind.vendit. Iudex etiam inquirere debebat, antequam sententiã protulisset, an in læsionem & damnũ cõmunionis S. Petri fuisset ista cõcessio facta, sed sine inquisitione processit velocitate, & non facta inquisitione de aliis in bulla expressis, ideo sententia nulla, tanquã lata non receptis probationibus.c.nos in quenquã. ij.q.iiij.gl.& Doc.in c.Ecclesia S.Mariæ.de cõstit.

Etiam contra iustitiam est reddere fructus quos ex re mea percepit.l.videamus.ff. de vsur. hæc poterat iudex condemnare ad fructus, nisi à tempore litis contestatæ.l.cùm fundus. ff.si certum petatur. saltem debebat compensare fructus, cum melioratione, & plantatione vineæ, & in hoc pessimè iudicauit vt Doct. tradunt in c. potuit. locat.& Doct.in l.ij.& sequent.C.de iure emphyt.

Et in bulla rescinduntur contractus in damnum Ecclesiæ facti, ergo anteà luctabantur fructus bonæfidei possessores.l.bonæfidei. ff.de acquirend. rerum dominio.ideò male in hoc iudicauit iudex, qui ad fructus à tempore bullæ perceptos tantùm debuisset condemnare, si contractus rescindendus esset, quod non potest fieri in hoc casu, vt dictum fuit, cùm alienatio sit valida, & in bulla S. Papæ Pauli non comprehensa.

Præterea quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euictionib.sed isti prior & fratres S.Petri tenentur ratione promissionis factæ de euictione d. de Alphonso Galtero, ergo ipsi agere non possunt: nam promiserunt in eodem instrumento concessionis defendere d. Alphonsum propriis sumptibus & expensis, & contra præsentem locationem non venire, adimpletis per d. Alphonsum præmissis, sed d. Alphonsus conuenta omnia adimpleuit, ergo non poterunt fratres d.conuetus venire contra eorum cõcessionem, & veniendo ad id quod interest tenentur iuxta conuentionem, etiam postquam prior & fratres iurauerunt omnia ista seruare, ergo non possunt contra eorum iuramentum venire, alioquin in periurium incidunt quod erit eis perniciosum.

Non

Non me conturbat, quòd authoritate superioris possunt prior & fratres S. Petri contra iuramentum venire. c. venientes. de iureiurando. Respondeo verum: sed in hoc casu, authoritas superioris non est cum eis, vt suprà probatum fuit, quia concessio non comprehenditur in bulla, & sic nulla est Papæ authoritas, cùm ad concessionem istam non extendatur, nec vnquam voluit de ista concessione Alphonso facta intelligere, & si interrogaretur ita responderet.

Ideo concludendo dicimus concessionem in emphyteosim d. Alphonso factam valuisse, & in bulla S. Papæ Pauli quarti non comprehensam, ob id sententiam in casu restitutionis substineri non posse. Et ita subscripsi. Datum Parisiis anno 1556. in mense Septembris.

RESP. CXII.

De in emphyteosim datione, per priorem commendatarium.

Dominus Franciscus de frere, prior commendatarius ruralis S. Promassini diœcesis de Sisteron, narrauit capitulo S. Victoris Massiliensis, à cuius monasterio hic prioratus dependebat esse in suo prioratu terras steriles & modicum lucri d. priori afferentes, ob id petebat sibi facultatem dari, in emphyteosim perpetuam illas concedendi capitulum facta inquisitione super commodo & incommodo, & postquam ipsi apparuit vtile esse Ecclesiæ, in emphyteosim concedere, permiserunt d. priori, qui prior illas terras d. prioratus in emphyteosim perpetuam concessit magistro Gulielmo du Ris quam concessionem approbauit d. capitulum ac Abbas S. Victoris habens iurisdictionē quasi temporalem, authoritatémque interposuit in d. alienatione. Quæsitum est au d. alienatio valeat? & breui putarem valere, quia Ecclesiæ vtilitatem respicit & res Ecclesiæ alienari possunt, quando alienatio illa in Ecclesiæ tendit vtilitatem. c. sine exceptione. ibi. vt meliora prospiciat. xij. q. ij. c. tua. de his quæ fiunt à prælato.

Non testagatur, quòd de hac vtilitatis causa constare debeat per instrumentum, & non debet credi capitulo vel priori, nec quidem Papæ alienanti, & hoc asserenti vt docet Præpositus in c. non liceat Papæ. xij. q. ij.

Respondeo verum esse, sed hìc apparet de hac causa per instrumentum inquisitionis super commodo, cui instrumento credi debet. l. cum precibus. C. de probat. Panorm. consi. xlj. videndum in j. volum. & Antoni. Capito in decisione Neapolit. q. xvj. in caussa venerabilis. nam verisimile est quod is cui datum erat negotium diligenter inquisiuit, vt debuit. c. j. de rebus Ecclesiæ non alienan. & causam veram reperit, alioqui capitulum non permisisset, nec Abbas approbasset: nam præsumitur quòd quisq; officium suum iure exerceuerit. c. ad audientiam. de præscriptionibus.

Præterea quando rector Ecclesiæ alienat res Ecclesiæ cum causa, sufficit authoritas & consensus Episcopi vel Abbatis superioris, etiam sine capituli consensu. l. j. vbi Doct. de rebus Ecclesiæ non alienand. hoc firmat Specul. in titul. de empti. §. nunc dicendum. versicu. cæterum. & ista opinio de consuetudine seruatur, vt asserit Peruf. in c. j. de rebus Ecclesiæ non alien. num. 6.

In hac alienatione interuenit consensus capituli, & authoritas Abbatis S. Victoris qui habet iurisdictionem quasi temporalem in illo loco, ergo valet ista resignatio. vt docet glos. approbata in clem. de reb. Eccles. non alienand. verba proprij. c. Abbates. de priuil. lib. vj. sequitur Doct. in c. cùm & plantare. Imola in c. statuimus. in fin. de rnansa.

Nec obest si dicatur Papam in exemptis authoritatem præstare debere. glos. in d. clement. j. quia hoc debet intelligi quando ipse Abbas exemptus alienaret: sed hic prior commendatarius alienauit, ergo consensus Abbatis immediati superioris sufficit. c. Abbates de priuilegiis. in vj. c. Abbatibus. xij. q. ij. glossa in summa ibidem, quæ planè ista explicat.

Nec me mouet, quòd non licet commendationem alienare, verum est, nec quidem Papæ licet, vel alij habenti titulum. c. non liceat Papæ. xij. q. ij. imò nulli licet ignorare quod domino consecratum fuerit, sanctum sanctorum erit, & ad ius pertinet sacerdotum propter quod inexcusabilis erit omnis qui vastat, vel inuadit, vel eripit. c. nulli. xij. quæst. ij.

Imò nulli regulariter licet alienare res Ecclesię. c. nulli. de rebus Eccles. non alienand. quod intelligitur nisi ex causa vtilitatis vel necessitatis, vt superiùs dictum fuit, quia causis exigentibus res Ecclesiasticæ distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum consilio clericorum, vel, vt meliora prospexerint res Ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt. Gregori. in c. sicut. in fin. xij. q. ij. & eo casu sufficit quòd ecclesia habeat vtilitatem. c. ad aures. ibi. ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem. de rebus Eccles. non alienand. vnde cùm in ista concessione emphyteosis facta d. du Ris prioratus insequebatur vtilitatem valebit. Etiam res steriles sine solemnitate concedi possunt, cum consilio tamen & assensu fratrum, vel episcopi. c. vt super. in fi. de reb. Eccles. non alienand. sed istæ erant terræ steriles paruam commoditatem d. prioratui afferentes, & sic valet & tenet d. alienatio, maximè quia alienandi facultas, & licentia à superiore interuenit cum causę cognitione, existente causa vtilitatis. Ideo procul dubio tenet ista concessio in emphyteosim, vt plenè explicat dominus Geminianus in consil. xlviij. presbyter.

Nec obest quòd illæ res non erant solitæ concedi. c. fi. de feudo. Respondeo, regulariter res non solitæ in feudum concedi non possunt non existente causa, sed si causa vtilitatis vel necessitatis interueniat, concedi poterunt res etiam non solitæ concedi, alioqui non esset licitum Ecclesiæ vtilitatem facere, quod esset absurdum. vt in d. c. sine exceptione. xij. quæst. ij.

Ex his patet in isto solennitates necessarias intetuenisse. Primò, inquisitio interuenit super commodo & incommodo, quæ vim tractatus habet. Nam hîc tractatus interuenire debet, quando alienatur res capituli aut collegij. c. siue exceptione. xij. q. ij. c. cùm apostol. de his quæ fiunt à prælat. sed tractatus capituli non requiritur quando rector rem Ecclesiæ alienat seu beneficiarius. cap. j. de rebus Eccles. non alienand. in vj. & clem. j. sicut nec consensus capituli, sed Episcopi sufficit vel superioris. d. clement. j. Perus. & alij in d. c. j. ob id ista Inquisitio loco tractatus habetur.

Item subhastatio & aliæ solẽnitates à iure ciuili requisitæ in authentica hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccles. non sunt necessariæ de iure canonico, & siue illis valent alienationes rerum Ecclesiasticarum de consuetudine, tamen seruantur solemnitates iuris tantùm canonici, vt docet Perus. in d. c. j. de reb. Eccles. non alienan. in vj. Guid. Papæ in decis. cxlix. secunda conclusio.

Non refragatur quòd Episcopi authoritas debebat interuenire, & nõ apparet in hac alienatione, ergo concessio nulli, etiam quia ante actum debebat adesse consensus Abbatis. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hæredit. glo. in d. c. j. de reb. Eccles. non alienand. in vj. Respondeo, sufficere interuenire consensum superioris, immediati Abbatis scilicet, vel prioris habentis iurisdictionem quasi Episcopalem super illa re, vt docet text. & ibi gl. & Doctor. in d. Clemen. j. de rebus Eccles. non alienan.

Etiam consensus Episcopi vel superioris requiritur, per d. c. siue exceptione. xij. q. ij. qui potest interuenire, & ante actum & post. c. iij. de his quæ fiunt à prælat. c. audiris. de elect. c. cura. vbi Panor. de iure patro. & ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. reg. ratihabit. in vj. Ideo ista permissio & inquisitio capituli, & postea ratihabitio, & confirmatio Abbatis facit vt valeat d. alienatio.

Item debet eligere alienans rem Ecclesiæ, & episcopus consentiens, id quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ. d. c. siue exceptione. & si credant vtilitatem Ecclesiæ facere, licet ipsa lædatur Ecclesia, valebit nihilominus d. alienatio. d. cap. ad nostram. de reb. Eccles. non alien. Sufficit enim quòd communi opinione reputetur alienatio Ecclesiæ vtilis licèt verè non sit. text. iuncta glossa in verbo profuturum. in c. cùm apostolica. de his quæ fiunt à prælat. quam Doctores ibi probant, & Corser. in sing. iij. incipien. alienatio. & quòd tempore alienationis videatur vtilis Ecclesiæ. arg. l. si voluntate. C. de rescin. vendit. nam sufficit vtiliter esse cœptum. l. sed an vltro. §. j. ff. de neg. gest. Cal. cons. v. titul. de rerum permutat.

Vtilis ecclesiæ censetur si tot census detur, vel pensio ecclesiæ singulis annis, qui in viginti annis veram rei æstimationem faciant. iuxta §. quia verò Leonis. in fi. de reb. eccles. non alien. col. ij. gl. in authen. perpetua. C. de sacrosanct. eccles. Iason in l. si fundum per fideicommissum. col. ij. ff. de leg. j. sed hic plus datur, ergo probatur alienationem ipsi vtilem esse ecclesiæ.

Nec me mouet, quòd successor non tenetur stare alienationi factæ per prædecessorem. c. si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ non alienand. Doct. in c. fin. ne prælati vices suas. Respondeo verum esse quando alienatio non tenebat, secus si ipsa valebat alienatio. c. de cætero. & c. veniens. de transactionib. quia non potest successor ea quæ facta sunt iure, à suo reuocare prædecessore. c. statuimus. de transact. d. c. fin. ne prælat. vic. suas. facit c. fin. de sepult. vnde omnes prohibitiones, & pœnæ quibus afficiuntur alienantes intelliguntur de alienationibus non iure factis. vt Doct. notant in c. tua. de his quæ fiunt à præl. & ita declarat Papa Paulus. ij. in extrauagant. j. de reb. eccles. non alienand. in extrauag. communibus.

Insuper, iste prior perperam egit contra d. de Ris: nam priùs ad rescisionem contractus agere debebat. text. in c. si qua de rebus. ibi rescisso contractu. xij. q. ij. & ita seruat praxis Franciæ, ideo ex hoc successore debet & d. du Ris absolui cum expensis: nam quando valet alienatio, & ecclesia est lapsa, agitur ad d. alienationis rescisionem, & vt ecclesia in integrum restituatur. c. ad nostrum. de rebus ecclesiasticis non alienand. sed quando iure facta est, vt ecclesia non est lapsa, sicut in isto casu nullo modo agi potest, ideo absoluendus est d. du Ris cum expensis. Datum Paris. anno 1556. in mense Septembri.

RESP. CXIII.

De donatione in eleemosynam.

Nobilis Radulphus de Arenis, & Stephanus de Hallemont dederũt concesserúntque in eleemosynam Abbati & ecclesiæ S. Petri de alto monte, curtem & terram, & de nemore quantum necesse fuerit, exceptis arboribus. &c. & hanc donationem confirmauit, ac decimam totam illarũ terrarum dedit Abbati & ecclesiæ. Alexander Papa iij. anno 1164. Pontificatus sui anno vj. alij etiam videlicet Innocen. & Eugeni. confirmarunt: denuò Reginaldus Archiepiscopus Remensis etiam dictam confirmauit donationem, anno 1165. à quo tempore Abbas vsus est, & fructus recepit ac decimam, etiam quatuor Parochias ad monasterium S. Petri pertinere, & voluerunt d. Pontifices, vt Abbas eis deseruire faceret per suos canonicos regulares. Nunc præfecti ad deseruiendum his parochiis quidam canonici, dicunt decimas ad se pertinere, & fructus ac reditus curtis & terrarum illius: quæritur quid iuris? Ex quo facto sequentes eliciuntur quæstiones, quarum prima est, an isti canonici regulares præpositi ab Abbate ad deseruiendum his parochiis maximè parochiæ de alto monte possint dici curati, vel vicarij perpetui, aut temporales? Secunda, an possint destitui vita durante? Tertia, an decimæ terrarum ad illos spectent? Quarta, an alij reditus terrarum, vel nemorum, vel fructus pertineant ad dictos canonicos, vel ad Abbatem? Quinta, an de illis fructibus (si illos per

los percipiant) rationem reddere monasterio tenceantur? Sextò, an congruam saltem portionem petere poßint ab Abbate & monasterio?

Primę respondeo quæstioni, hos canonicos regulares non esse curatos, licèt parochialibus præficiātur ecclesiis ab Abbate: prohibetur enim religiosis obtinere curatum beneficium de monacho. est text. in c. monachi de statu monach. quia non docentis sed plangentis habet officiū monachus. c. monach. & sequen. xvj. q. j. Ideò iura parochialia vsurpare prohibetur. c. peruenit. & sequent. ibidem. Et quamuis quidam religiosi poßint præfici ecclesiis parochialibus, tamen non sunt curati, quando ecclesia data est Abbati, & monasterio vt in hoc casu: nam voluit Papa vt in illis parochialibus ecclesiis monasterium faceret deseruire per canonicos, sic cura est apud Abbatem, exercitium autem & administratio est apud canonicos præfectos illi ecclesiæ nomine tamen Abbatis & monasterij. capit. exposuisti. vbi gloss. & Doct. de præbend. ibi. quando data est ecclesia vel altare monasterio, tum & iura data censentur. c. altare. vbi Doct. j. quæst. iij. sed animarum cura non potest esse apud capitulum quod neminem repræsentat. c. episcopus. §. qui manumittitur. xij. quæst. ij. de Montelauduno in c. super eo. & ibidem in additionibus. de præbend. in vj. ideo oportet quod Abbas aliquem illi præficiat curæ.

Imò, isti nec perpetui dici possunt vicarij, sed tātùm temporales & ad nutum Abbatis remoueri possunt: tum, quia religiosi, & quia ita statutum fuit in fundatione & donatione bonorum facta monasterio. Et quando rector principalis deseruit per vicarium temporalem dicitur per seipsum seruire, & curam exercere, cùm vicarius nomine rectoris exerceat, non iure suo, sicut vicarius perpetuus. arg. l. quod meo. ff. de acquir. possess. & c. cùm venisset. de restit. spoliat. gl. not. io extrau. execrab. circa finem io verbo temporales vicarios. de præb. Ioann. 22.

Maximè in hoc casu, quia temporalia & spiritualia data sunt Abbati & ecclesiæ, & sic pleno iure monasterium habet ecclesiam istam parochialem de alto monte. c. cùm & plantare. & c. quoniam. de priuileg. & ibi pleno iure data est ecclesia Abbati vel alteri, tunc vicarij temporales illi præficiuntur, & quando vnitur ecclesia parochialis Abbatiæ, illi præficietur etiam vicarius temporalis nisi in vnione dictum fuerit vt ibi creetur vicarius perpetuus. glo. in verb. ad mensam. cle. j. de excess. prælat. & in clement. j. de rescr. Domi. de Rota decis. cclx. nota. glo. in antiq. & solet dicere in vnionibus, reseruata congrua portione vicario perpetuo. c. exposuisti. in fin. de præben. & tunc dabitur vicarius perpetuus, aliàs temporalis.

Secunda quæstio est, an poßint isti canonici ad seruiendum præfecti destitui ad voluntatem Abbatis. Putarem posse, cùm sint vicarii temporales, & religiosi obedientiarij, ideo ad Abbatis nutum remoueri poterunt. c. cùm ad monasterium. §. tales. de statu monacho. c. olim. de accusatio. cognoscitur enim quando remoueri potest, vel non, hoc modo: nempe si religiosus promouetur vt obedientiam ipsi præstet monasterio, quod cognoscitur quando ad ecclesiam monasterio subiectam promouetur, ad quem monachus vel canonicus consueuit tantùm promoueri, & etiam ad libitum reuocari, & dari socius illi qui eam deseruiat. vt docet glos. in clem. ne in agro. §. ad hæc. in verbo ad claustrum. de statu monachorum. Panorm. in c. monachi. ij. not. de statu monachor. quia isto casu is qui illi curæ præficitur non desiit esse religiosus monasterij obedientiarius sui, ergo ad nutum remoueri potest: sed si religiosus promoueatur ad Ecclesiam secularē parochialem, tanquam alius clericus, tunc desiuit esse monasterij monachus, nec ampliùs habebit communionem cum monasterio primo. c. nc pro cuiustibet. xvj. q. j. nec tenetur eo casu socium habere. teste Panor. in cap. quod Dei timorem. de statu monach. quia censetur esse ab illa Ecclesia emācipatus. c. si monachus. xvj. q. j. Bald. in c. illud. de maiorit.

Tertia quæstio, an decimæ spectent ad hos canonicos regulares præfectos ad deseruiendum Ecclesiis parochialibus, maximè Ecclesiæ de Altomonte. Respondeo non pertinere, quia dos donata est Abbati, & monasterio, ergo non canonico illi regulari qui præficitur nomine Abbatis vt seruiat, sed victu & vestitu contentus esse debet: iuxta dictum diui Pauli: nam postquā ad monasterium Ecclesiasticū pertinet pleno iure, vt suprà probatū extitit, & decima donata est monasterio: ideo non potest pertinere ad istum canonicum regularem præfectum ad seruiendum nomine Abbatis, qui curam dicitur habere. c. de monachis. vbi Panor. de præben. & quomodo potest hic canonicus habere decimas, postquam datæ sunt Abbati, & Ecclesiæ de Altomonte non video, & quia prædecessores istius canonici vicarij temporalis de Altomonte, possederunt nomine d. monasterij, ergo non potuerunt nec possunt præscribere, nec possessores dici. l. malè agitur. C. de præscrip. xxx. anno. Ideo nullum ius isti vicario competit nullàque possessio ad percipiendum decimas illi competit sicut laico. c. causam. de præscrip.

Quarta soluitur quæstio, quòd reditus terrarum vel nemorum spectat ad Abbatem, & monasterium, quia fuit donata curtis & terra ad curtem spectans, & nemora ac reditus omnes, exceptis quibusdam arboribus, quas exceperant donatores, vt in vita illis liberum esset vti ligno istarum arborum, ergo post mortem donatarij omnia ligna spectarunt ad Abbatem & monasterium & ita vsus Abbas est post mortem donatorum, sic etiam quintæ responderur quæstioni vt de fructibus quos perceperint rationem reddere teneantur.

Donarunt enim nobiles, vt in facto prætenditur, curtē de Altomōte liberam, & terrā ad eandē curtem pertinentem cum tota decima. Certum est, quòd curtis seu curia dicitur domus domini, in qua omnes colliguntur fructus possessionum & terrarum domini, quando dominus multas terras habet in illo loco. glo. & Doct. in §. fi. quib. mod. feudum amitta. & in c. vno. de capita. qui curiam ven-

vendidit in vſibus feudorum.

Itaque iſti nobiles de Arenis & de Hallepõt habebant multas terras & poſſeſsiones in illo loco, & habebant domum in quam deferebatur fructus & reditus illarum tenus quæ vocabatur curtis, ſeu *Cour*, & illam & terras donarunt Abbati, & monaſterio, vnde nullum ius poteſt nunc prætendere canonicus, qui deſeruit illi parochiæ, quia canonico vel vicario non ſunt donati reditus, ergo illos recipere non poteſt, niſi nomine & mandato Abbatis & monaſterij, & de perceptis reddant rationem.

Etiã cõſtat quòd cùm decima imponitur. iuxta cle. fi. de deci. hæc decima ſoluitur ab Abbate dicti monaſterij de alto monte, ergo fructus ad eum pertinent, nam ad eum ſpectant fructus ad quem & onus. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. probatur etiam, quia ſemper Abbates declararunt Regi iſta bona eſſe monaſterij, *& l'ont baillé par denombrement*, [atque id per dinumerationẽ dederunt,] & congruam portionem iſti ab Abbate & monaſterio petere poterunt. Ideo me his ſuſcripſi.

RESP. CXIIII

De matrimonio.

INter nobiles Nicolaum Daniou & Gabrielem de Mareul, fuit contractum matrimoniũ, per verba de præſenti dolo, aſtu, & ſuaſionibus matris d. de Mareul, quæ promiſit regem ratum habiturum matrimonium, ac Reginam Nauarræ, tanquam conſanguineam d. Danjou, ſeu de Meſieres, ac etiam promiſit dicta mater tutorem ſeu curatorem, ſub cuius cuſtodia erat d. de Meſieres, dominũ de Trimollio ratum habiturum dictum matrimonium: & ſic induxit d. iuuenem de Meſieres, non repetita conditione, ſi placeret illis, ad contrahendum matrimonium, per verba de præſenti. Quæritur an debeat iudicari matrimonium, videtur quod ſic, quia in matrimonio non requiritur authoritas regis vel tutoris, ſeu curatoris. l. in copulandis. C. de nupt. nec conſanguineorum, vt ibi dicit text.

Matrimonium per verba de præſenti cõtractum vtrum impugnetur ob requiſitum conſenſum aliquorum.

Secundò, in matrimonijs ſufficit ſolus cõſenſus. c. ſufficiat. xxvij. quæſt. ij. vbi ſic dicitur, ſufficiat ſolus ſecundũ leges conſenſus eorum de quorum quarúmque conſenſu & coniũctionibus agitur, qui ſolus ſi defuerit, cætera etiã cũ ipſo coitu celebrata fruſtrantur: cùm ergo inter eos conſenſus interceſſerit, patet hos coniuges fuiſſe. facit l. nuptias. ff. de reg. iuris.

Tertiò, probatur verba eſſe prolata inter hos nobiles, quæ ſunt verba facientia matrimonium de præſenti, vt accipio te in fœminam, & ego accipio te in meam virum ſeu maritum, & promitto non habiturũ aliã, nec alium: tunc iſta verba faciũt matrimonium de præſenti. c. ſi inter. de ſponſal.

Quartò, interuenit iuramentum, quod etiam firmat contractum matrimonij. c. præterea. j. & c. ex literis. de ſponſal. ſicut firmat contractus inualidos. auth. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſ. vend.

Quintò, interuenit actus geminatus, qui actum videtur confirmare. l. ſi mulier. authen. ſiue à me. C. ad Velleian. c. ex literis. de diuort. vbi non præſumitur error quando verba ſunt geminata, & ſic coram notarijs duobus fuit contractum matrimonium.

Item poſteà coram presbytero, iſta ergo geminatio faciet matrimonium firmari: nam verba enuntiatiua geminata operantur effectum, ſicut diſpoſitiua. l. j. C. de plus petitio. Panor. in c. dilectus. de ſucceſsionibus ab inteſt. Alex. conſil. cxxv. tum. 5. in vij. volum. Corſe. in ſuo tractatu de gemina.

Sextò, apparet ex verbis d. de Meſieres, dum dixit, nunc eſtis tota mea, ergo intelligebat matrimonium eſſe, etiam quia oſculati fuerunt poſt verba prolata, & ſic videtur approbare matrimonium. gloſſ. in verb. nondum. c. vno. §. j. de deſponſ. impub. in vj.

Septimò, poſtquam partes ſunt mentis compotes, & ætatis legitimæ certum eſt quòd matrimonium contrahere poſſunt: ſed d. de Meſieres erat quindecim annorum, d. Gabriella xviij. annorum, ergo erant capaces matrimonij. §. j. inſtit. de nupt.

Octauò, ſicut in dubio iudicare debemus pro religione. l. ſunt perſonæ. ff. de religioſ. & ſump. funer. ita & pro matrimonio. c. fin. de re iudicib. Adhæc opinio vnius Doctoris authentici pro matrimonio tenentis, præfertur communi opinioni aliorum Doctorum aſſerentium cõtra matrimonium. Hoſtien. in c. ſi vir. de cognat. ſpirit. Felin. in rub. de ſponſal. col. penul. in nouo matrimonij priuilegio. Barb. conſ. 6. ſcriptum. col. ij. in j. volum.

Nonò, licèt ad diſſoluendum matrimonium requirantur teſtes omni exceptione maiores. c. in literis. de teſtib. c. j. de conſanguin. c. inſuper. qui matrimonium accuſare poſſ. ibi per teſtes, fama & conuerſatione præclaros. l. nullum. C. de repud. tamen ad coniungendum ſufficiunt duæ etiam mulieres. c. ſuper eo. ij. de teſtib. Barb. conſil. vj. ſcriptum. col. iij. in j. volum.

Teſtimonium etiã duarũ mulierum ſufficit, ad probãdum matrimonium.

Decimò, iudicando pro matrimonio euitatur periculum animarum, quia licèt non ſit matrimonium, tamen poſteà ex nouo conſenſu erit, ideo illa ſententia quæ eſt in fauorem animarum, eſt amplectenda. gloſ. ſingul. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendi. ius canonicum maximè tendit vt vitetur animarum periculum. c. j. de conſtit. in vj. & gloſ. in c. cùm contingat. de iureiurand.

Vndecimò, quamuis conditio iſta valeat, contraho ſi placuerit Regi, vel patri, & ſi non conſenſerit non valebit matrimonium. c. ſuper eo. & ſeq. de condict. appoſ. requiritur tamen quòd illa conditio ſit in principio actus appoſita. c. dixit. xxxij. q. j. & Ioann. Andr. in c. j. de conditi. appoſ. & quod vterque illi conditioni conſentiat expreſsè, aliàs ſi taceat non videtur cõſentire illi proteſtationi. not. in c. fi. de cond. appoſ. vbi Card. & Thom. Ferra. cautel. vij. Petrus Gerard. ſingu. xxj. Hyppolit. ſingul. cclxxxvj.

Matrimonium contractũ ſub conditione ſi Regi placuerit.

Duodecimò, facit c. beata. xxvij. q. ij. vbi dicitur quod

quòd beata Maria votum virginitatis in corde habuit, sed illud non exprefsit ore quo subiecit se diuinæ dispositioni, dum proposuit se præseruaturam virginitatem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergò virginitatem suam diuinæ dispositioni, sic d. de Mesieres licet in corde haberet conditionem si placeret Regi, & curatori, tamen dispositioni iuris se subiecit, quæ vult propositum in mente retentum, nihil operari. l. si repetendi. C. de condic. ob cauf. dator.

Decimotertiò, tolerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè contra statuta domini separare, text. in c. licet ex quadam. in fin. de testib.

Matrimonium infirmantia. Contra matrimoniũ faciũt sequẽtia, primò, tex. in c. tua nos. in fi. de sponsal. vbi qui non consensit licèt cognouerit mulierem non tenetur contrahere matrimonium, sed hic non consensit, quin potius dolo inductus fuit, ergo non erit matrimonium, non tamen creditur dicenti se non consensisse, etiãsi de verbis apparet nisi euidentibus signis manifestetur, vt si statim reclamaret, vt in c. consultationi. de sponsal. cum in matrimoniis liber cõsensus debet interuenire. c. cùm locum. de sponsal. qui non interuenit, vbi est dolus.

Secundò, dicit Tho. in quolibet. v. q. viij. quod quantuncunque matrimonium contractum sit per verba de præsenti, si vnus non proposuerit alteram ducere, nec vnquam in eam consensit, non debet iudicari matrimonium ex illo facto, in foro conscientiæ, quando ex altera parte dolus affuit & defuit omnino consensus, refert & sequitur Sylvester in sua summa, in verbo matrimonium. in iiij. q. viij. vbi plus dicit, quòd si ille ex cuius parte non fuit dolus, contrahat matrimonium cum altero, valebit secundum matrimonium.

Tertiò, facit c. aliter. xxx. q. v. vbi in hæc verba sic ait, aliter legitimũ non fit coniugium nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur vxor petatur, & à parentibus & propinquioribus desponsetur, sed hic non fuit petita ab his qui eum custodiebãt, ergo non valet matrimonium, & quamuis loquatur ille text. in fœmina, tamen hoc est ratione frequentioris vsus, quia frequentius in ea accedit, idem puto in masculo per glo. singul. in clem. j. de rescri.

Quartò, dolus debet viciare omnino matrimonium, saltem ante copulam contractum, quia vitiat contractũ bonæ fidei. l. & eleganter. ff. de dol. ergo & matrimoniũ, in quo fides est de substantia ipsius. c. omne. xxv. q. ij. nisi diceremus ꝙ si rũperetur per dolum, omnia dissoluerẽtur, quia fiunt per dolum.

Quintò hoc suadetur ex eo quod habetur Genes. xxix. c. vbi cùm Iacob seruiuisset septem annis, vt haberet Rachel filiam Laban, tamen dolo fuit ei tradita Lia quæ erat oculis lippis, & hebdomada completa septẽmq; elapsis annis Laban dedit ei alteram. Eo igitur quòd dolo inductus aliam potest ducere, saltem ante carnis copulam.

Sextò, persuadere est plus quàm compelli, & cogi. l. j. §. persuadere. ff. de seruo corrup. sed metus vitiat matrimonium. c. cùm dilectus. de his quæ vi metúsve cauf. fiunt. ergo & dolus, cùm plus sit, licèt Doct. ibi dicant non vitiare nisi tollat consensum, id est dolus qui esset circa res, quia incideret in errorẽ fortunæ, qui nõ vitiat. c. j. xxix. q. j. sed dolus in hac quęstiõe incidit circa personã iuuenis, qui non vult contrahere matrimonium, vel vult contrahere sub tali conditione, si placuerit tali & quoniam & dolo tuo, non repetitur conditio, vel inducitur quis ad contrahendum, dicerem matrimonium hoc casu vitiari antequam esset consummatum, licèt simpliciter Doct. dicant non vitiari. & Ias. in l. pacta nouissima. C. de pact. & quia in metu dolus in est. l. si cũ exceptione. §. cum qui. ff. quod met. cauf.

Septimò, probari dolum dico, eò quòd matrimonium non est factum publice sicut fieri consueuit. c. j. & fi. de clandest. despons. vbi glo. dicit tribus modis dici clandestinum. *Matrimonium quãdo clã fieri dicatur.*

Etiam dicitur clam fieri quando non potest venire in notitiam eius cuius interest. Bart. in l. ij. C. de his qui ex publ. ratio. lib. x. vel quod sine iudicis authoritate seu principis. Bart. in l. j. de præd. curia. lib. x. C. Dec. in l. quo tutela. §. clam. ff. de regu. iur. vt hic. nam expellebantur famuli, & dum gubernator d. de Mesieres erat absẽs ista tractabantur.

Item dicitur fieri clam, & fraus præsumitur & dolus, quando est factum instrumentum & iniungitur notario & testibus, vt rem secretam teneant. Bart. in l. an fraudem. in princip. ff. de his quib. vt indig. sed omnia ista probantur in hoc matrimonio contrahendo interuenisse, ergo dolus ex his probatur, qui ex perspicuis iudiciis probatur. l. dolum. C. de dol. id est ex manifestis. glo. in c. pastoralis. de cauf. possef.

Itẽ ex alio probatur fraus & dolus, ex promissione quam faciebat, incautu iuueni, ei asserens se habiturum consensum Regis, Reginæque Nauarræ & d. de Tremoillo curatoris d. de Mesieres.

Item ex alio probatur ratione inæqualitatis personarum: nam mater incrementum filiæ & honorem videtur diligere, vbi vir superior est diuitiis, & nobilitate, potentia & honore. c. super eo. ij. de testib. hic est longè maior vir muliere, tam ratione cõsanguinitatis, quia ex stirpe regia, quàm ratione diuitiarum: ergo mater dolo induxit hunc iuuenẽ.

Itẽ põderãda est qualitas personæ, nam iuuenis quindecim annorum inter manus procuratorum tractabatur, qui sunt subtiles & cauti in agendis negotiis, & ipse solus se defendebat, saltem debebat d. de Mareul relinquere ei vnum curatorem.

Item qualitas mulieris, nam vetula, quæ multa mala sciebat, & alter iuuenis, ac etiam quia mulier: nam non est malitia supra malitiam mulieris nec dolus, quin à muliere, saltem vetula, non excogitetur, vt de ista possumus dicere, quæ adeò ornatè loquitur, vt si Cicero reuiuisceret non ornatius loqui posset.

Matrimoniũ per verba de præsenti trahitur aliquãdo vt censeãtur sponsalia p verba de futuro. Putarem tamen hoc matrimonium contractum per verba de præsenti non esse iudicandum, nisi sponsalia, ac si per verba de futuro. hoc probo per c. vnũ. §. j. de despons. impub. vbi spõsalia per verba de præsenti contracta per impuberes vel alterum

rum, ex illis valebunt, vt possunt, non sicut agebatur, sed tanquam sponsalia de futuro, sic & isto casu, vbi videtur deficere consensus de præsenti, sed intendebat facere iuuenis secundum consuetudinem patriæ, & licet ille text. loquatur in impubere tamē idem videtur in pubere simplici & dolo decepto, vt hic, quia non videtur consensisse ratione doli.

Item interdum sponsalia contracta per verba de futuro trahuntur ad verba de præsenti. c. is qui fidem. de sponsal. & verba directa obliquantur. l. Centurio, & ibi not. ff. de vulg. c. si pater. de testa. in vj. sic & hæc verba de præsenti prolata denotabunt tantum sponsalia de futuro, nec obstat quod fuerit ei declaratum per sacerdotem dum affidabat eos, quòd non posset habere aliam, quia hoc intelligebat iuuenis quod non posset aliam habere si consenserit ecclesia, & ritè fiat matrimonium.

Item vt vitetur scandalum aliquando etiam matrimonium separatur. c. cùm in tua. vbi Panor. de spons. sed in his nuptiis complendis magnum proueniret scandalum, ergo compleri non debent. Felin. in c. nihil. versic. xviij. de præscrip.

Item coactiones ad matrimoniū solent diuersos generare exitus. c. requisiuit. de sponsal. nam coactio venit contra fidem, quia adulterium facilè committet coactus, & euitabit prolem. Genes. xxxviij. c. dicitur quòd, Quam coactus accipere relictam fratris in vxorem semen in terram emittebat, sic fieret in hoc matrimonio.

Item consuetudo est in consanguineis Regis, ne matrimonium sine Regis consensu contrahant, quæ valet, si etiam tacitè per Papam fuerit approbata. c. super eo. de cog. spirit. Syluester in verb. matrimonium. ij. q. iij.

Item inter præcepta iuris habemus honestè viuere. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. §. iuris. instit. illo titul. & in matrimonijs maxime honestas consideratur. l. semper. ff. de ritu nupt. & valde honestum est vocare consanguineos. §. j. instit. de nupt. ergo si non fuerint vocati est inhonestum.

Item actus agentium non operantur vltra intentionem. l. non omnis. ff. si cert. pet. sed intentio non erat d. de Mesieres contrahendi, quia intentio præsumitur esse qualis de iure. l. si duo. ff. de acquirend. hæred.

Præterea in matrimoniis videmus malitiam supplere ætatem. c. de illis. de sponsal. ita & simplicitas mouet à contrario, quia quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito. l. fi. §. fi. ff. de leg. iij. & simplicitas excusat non à toto, sed à tanto. c. ex tuarum. de sortileg. & aliquando venia datur. c. scriptura. de consecra. distin. ij.

Itē hoc debemus dicere quod dixissent cōditores si de hoc fuissēt interrogati. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. sed verisimile est, quòd conditores videntes dolum mulieris, & aliorum qui hoc matrimonium tractarunt ita respondissent, ergo & nos.

Item quòd Papa sic respondisset patet per suum rescriptum, vbi vult stari iuramento suo an consenserit vel non, sed non possumus dicere quin consenserit, saltem quin possit iudicari matrimonium per verba de futuro, ergo illud sic iudicabimus: nam instrumentum notariorum non videtur probare matrimonium. Panor. & alij in c. illud. de præsump.

Item interpellatores matrimoniorum extra ordinem puniri debent. l. j. ff. de extraord. criminib. c. solicitatores de pœnit. dist. j. & ob hoc per senatum fuit condemnata d. de Mareul ad mille & octingentas libras, & quilibet alius, qui interfuerat isti matrimonio pertractando fuit ad mulctam etiam condemnatus. *Matrimoniorum interpellatores puniuntur ad emēdam vt hoc per Arestum.*

Iterum de Matrimonio.

IN hac matrimoniali causa ponderāda sunt verba promissionis, videlicet de præsēti, promitto te ducere in vxorem, & nunquam aliam habebo, an sint verba de, præsenti, an de futuro? Certè inuenio de præsenti & primò, pondero q iòd illa verba de præsenti debēt aliquid operari. glos. in l. j. ff. quod met. caus. l. si quando. ff. de legat. j.

Item dicit text. in l. talis scriptura. ff. de lega. j. quòd si legata sint decem præsentia, quāuis superuacua sit hæc adiectio, tamen quantum ad vim & effectum pertinet ad hoc proficiet, vt præsenti die legatuio debeatur, sic proficient ista verba vt præsenti die obligatus sit.

Facit tex. in l. liber homo. ij. §. decē. ff. de verbot. obli. vbi qui promittit hodie decem dare, eo ipso die agere potest, nec videtur præmaturius agi, licèt si non dixisset hodie, non teneretur illo die. l. in omnibus obligationibus. ff. de regul. iur. §. omnis. inst. de verb. obligat. vbi Angel. l. promissor. de consti. pecu.

Ad hæc facit l. cum ad præsens. ff. si certum peta. vbi conditio ad præsens si viuat Rex partorum non moratur obligationem, licèt apud nos incerta sit. §. conditiones. de verbor. obliga in instit. sic & ista verba, *ie vous promets prendre de present* [Promitto tibi capere de præsenti] reuoluuntur in præsentia verba *de present ie vous promets mon corps* [de præsenti tibi promitto corpus meum.] Alioqui differretur obligatio contra illum text. vel *ie vous promets prendre pour femme, & de present vous prens.* [Promitto tibi capere te pro vxore, & de præsenti te capio.] licèt illa verba omissa sint, *vous prens*: [te capio:] tamen intelliguntur propter verbum, *de present.* [de præsenti.] Coniugalis pactio non defloratio matrimonium facit. c. cùm initiatur. xxvij. q. ij. & c. coniuges appellātur prima desponsationis fide, quamuis ignoretur concubitus, ibi. Et si quis desponsauerit, vel subarrhauerit vxorem nullus de consanguinitate eam ducere poterit, quia probantur esse coniuges. c. si quis desponsauerit. xxvij. q. ij.

RESP. CXV.

De matrimonij conuentionibus.

COnuẽtiones ſuper matrimonio cõtrahendo initæ fuerunt inter illuſtrem virum Do.Ioannẽ Bertrandum Nomophylacẽ, ſeu Regij ſigilli cuſtodem ex vna, & ſpectabiles viros & nobiles Do.Iacobum Lachenay patrẽ Nicolai de Lachenay & vxorem dicti Lachenay, hoc potiſsimũ modo, videlicet promiſit Do.Bertrandus Nicolao Lachenay quindecim mille libras turonenſ.nomine dotis filiæ ſuæ Domicellæ Margaretæ Bertrandæ præſenti,& conſentienti, & ſe illam eidem daturum in coniugem, ſi Eccleſia conſentiret pollicitus, & ita notarij referunt, & quod promiſerunt, vt matrimonium inter d.Nicolaum & Margaretam(quæ annorum erat duodecim & vltra)contraheretur, & in quodam conclaui,ſeu *cabinet* Do.Bertrandi,hæc geſta fuerunt, in quo loco presbyter Do.Antonius Roquet ad mandatum parentum interrogauit partes, videlicet filium,vt nomen ſuum exprimeret, quod expreſsit,& filia ſimiliter,poſtea is presbyter dixit d. Nicolao,es ne contentus accipere Margaretam in vxorem ? qui reſpondit ita, vulgari ſermone, *ouy:* deinde presbyter interrogauit d.Margaretam, an contenta eſſet accipere d.Nicolaum?quæ nihil reſpondit, ob id presbyter dixit,non coniungã vos, niſi loquamini, ſed pater filiæ dixit : *ouy, ouy, elle le veut bien, paſſés oultre*: [ita,ita,vult, vlterius progredere.] presbyter vltra progrediendo poſuit annulum in manu filiæ,datum à Do.Bertrando,& dixit : in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti,deinde actu peracto ſe oſculo inuicem donauerunt,& parentibus, & cognatis, poſtea dicta filia confeſſa eſt ſe ligatam eſſe, vt quidam teſtes deponunt, nunc tamen recuſat accipere d.Nicolaum,dicens ſe nunquam in eo conſenſiſſe, ſed ea metu patris feciſſe,nam pater ei minatus erat expulſurũ ſe longe eam à ſe, cuidámque vili & pauperi in matrimonium traditurũ, nunc dubitatur, an ſit aliquod matrimonium : ſequentia maximè videntur facere pro matrimonio.

Primò inſtrumentum conuentionũ matrimonialium à duobus notariis confectum, cui ſtandũ eſt,niſi contrarium probetur.l.cum precibus.C.de proba.vbi Bal.dicit inſtrumentum eſſe probationem probatam.c.illud.de præſumptio.c.ij. de fide inſtru.& in illo inſtrumento promiſit pater ſe daturum dictam Margaretam in coniugem d.Nicolao:ergo iſta ſunt ſponſalia & obligantur filij & filiæ,ex promiſsione patris.c.j.de deſponſa.impube. etiam filia conſenſit ad antecedẽs,videlicet ad dotis conſtitutionem,ergo & ad matrimonium: nam conceſſo antecedente & conſequente.l.j.§.j. ff.de vſufruc.& cui eſt iuriſdictio conceſſa, omnia conceſſa eſſe cẽſentur,ſine quibus iuriſdictio explicari non poteſt. l.ij. de iuriſdict.omn. iudic. ff.maximè quia dos ſine matrimonio eſſe non poteſt. l.quod Seruius.& ſeq. ff.de condictio. cauſa data.

Secundò,conſenſit d.Margareta, quando presbytero dixit nomẽ ſuum, & quod interrogata fuit an vellet accipere Nicolaum, & pater reſpondit, ita : nam certum eſt, quod quando parentes pro filiis puberibus cõtrahunt ſponſalia,ſi filij expreſse conſenſerint,vel tacitè,vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint,obligantur.c.vnico.in fi.de deſponſ. impuber.lib.vj. ergo remanet obligata d.Margareta ex patris promiſsione, quamuis nõ reſponderit,& Iuriſcon. ait voluntatem filiæ ſic accipimus, niſi euidenter contradicat,videri conſentire patri. Vlpia.in l.ij.in fi. ff.ſolu.matri. & ea quæ patris voluntati non repugnat,conſentire intelligitur, tunc autem ſolum diſſentiendi à patre licentia filię conceditur, ſi indignum moribus, vel turpem ſponſum pater elegerit.idem Vlpia.in l.ſed quæ patris. ff.de ſpõſal.in l.in adoptionibus,quæ à patre fiunt, vtriuſque arbitrium expectandum eſt, vel conſentiendo,vel non contradicendo.ff.de adoptio.igitur matrimonium ſatis apparet factum eſſe inter dictas partes.

Tertiò, apparet d.Domicellam Margaretam ratum etiam habuiſſe illud matrimoniũ,tum quia erat poſt matrimonium iucunda,& de hac ratihabitione multi teſtes deponunt,videlicet.vij.& viij. ac x.& xj.quòd dum d.Nicolaus ſponſus prætenſus diſcedere velle, ipſa flebat, miſítque literas ad eum ſæpe,eum amicum ſuum vocans, dixítque ſe eſſe ligatam. & in c.ad id.de ſponſal.dicitur quòd ſi inuita tradita per annum cohabitat cum viro, præſumitur reconciliata, adeò quòd ſeparari non poteſt.c.j.xxxj.q.ij.& alia multa dixit d.Margareta ſe facturam poſt completum matrimonium,videlicet famulis quod eos reciperet, & bene tractaret,& vt interim paterentur.

Quartò, probatur matrimoniũ per annuli traditionem & ſubarrhationem.c.fi.de deſponſal.impuber.ca.tenor.de re iudic.etiam quia maritus ei dedit vnum annulum,quem ipſa geſtauit,quæ geſtio etiam præſumit matrimonium. cap.illud. de præſumptio.

Quintò, probatur matrimoniũ per dona recepta ab ipſo marito,ſeu ſponſo,nempe eidem Margaretæ is ſponſus donauit annulum,in ſpeculum, & ipſa iſta accepit,& alia munera,oſcula etiã fuére ſæpius repetita nomine matrimonij, & ſic probant matrimonium.c.ex parte.de ſponſal.

Sextò per nominationem,vocauit enim fratres ſui ſponſi,ſuos fratres, & conſanguineos ſuas conſobrinas,vt deponunt teſtes multi, & qui vocauit aliquod decanum videtur ei cedere is. c.ex ore.de his quæ fiunt à maiori parte capi.

Septimò,fama matrimonij fuit longo tempore, quæ cum aliis probat.c.illud.de præſumptio.Dec. conſi.clxiij.in cauſa.col.iij.

Octauò,fauere volunt iura matrimoniis. c.fin. cum ſimilibus.de re iudic.vnde ſingulari opinioni Doctorum pro matrimonio facientis ſtandum eſſe docent Hoſti.& Panor.in ca.ij.de cognat.ſpiritual.Barba.conſil.vj.in j.vol.

Vltimò iſta omnia aſſeuerant pater & mater d. ſponſi,quibus credendum videtur.c.ſuper eo.ij.&

c.in literis.de testib.quia melius sciunt veritatem, quàm alij.c.videtur,qui matrimo.accusa.possunt. imo si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum triennij tempore à communione abstineant. cap.j. xxxj.q.iij.hæc sunt quæ ex processu pro matrimonio colligi possunt.

Ego tamen non obstantibus prædictis nullum puto esse matrimoniũ,quòd sic probatur.In omni actu tria requiruntur, causa efficiens, formalis & finalis,& in matrimonio duo saltem requisita sunt, videlicet substãtia & forma.cap.tua.in fi.de sponsal.vbi etiam glo.substantia est consensus vtriusq;. c.j.xxix.q.j.seu causa efficiens.c.j.xxvij.q.ij. & ca. sufficiat solus coniungendorum cõsensus eorum, de quorũ coniunctionibus agitur.xxvij.q.j.quod probatur iure diuino:nam Genesis xxiiij. ca.circa finem dicitur,quod parentes Rebecæ dixerũt vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem, cúmque vocata venisset,sciscitati sunt,vis ire cum homine isto?quæ ait,vadam,&c.de iure canonico ait Ambros.in c.cum initiantur. xxvij.q.ij. quòd defloratio virginitatis non facit matrimonium,sed pactio,pactio autem est duorum, vel plurium in idem placitum,& consensus.l.j. ff.de pac.hic non inuenitur pactio,quia filia non consensit, & consensus est duorum vel plurium in idem sensus.c.j. xxix.q.j.vbi etiam dicitur,quod vbi non est consensus vtriusque, nullum esse matrimoniũ potest, at hîc nullus fuit consensus, nec præcedens, nec subsequens,de quibus in c.j.xxix.q.j. vers.his ita. De iure ciuili etiam voluntas & consensus requiritur vtriusque contrahentis matrimonium. l. in copulandis.C.de nup.

Secundò requiruntur verba,pro forma matrimonij,inter valentes loqui.tex.in c.tuæ. de sponsal.glo.in l.cũ notissimi.C.de præscrip.xxx.anno. & si prior,& potentior est mens,quàm vox dicentis,tamen nemo sine voce dixisse existimatur. tex. in l.Labeo.in fi.ff.de supellec.lega.verba matrimonij declarantur.in c.si inter.de sponsal.gl.in verb. verbaliter.in extraua.Ioan.xxij.forma est quæ dat esse rei,& eam conseruat in esse,teste Philos.Aristotel.& loquitur text.in l.Iulia.§.si quis.ff.ad exhibend.qua forma omissa corruit actus.l.cùm hi. §.si prætor.ff.de transac.c.cùm dilecta.de rescript. inuenta enim sunt verba, non vt per ea se homines fallant, sed vt eis quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat.c.is autem.xxij.q.ij.

At in facti specie Margareta ista nulla protulit verba,ergo non apparet de mente. Primò in contractu dotis,& in conuentionibus dotalibus, non dicitur quod aliqua protulerit verba,minus quando presbyter eam interrogauit, sed pater dixit ita ipsa bene vult,pater non potest intentionem filiæ declarare,nec alius quispiam, quia solus Deus est cordium & volũtatis scrutator, dicit enim Dauid scrutans corda & renes,Psal.vij.& ca.nunquid. de pœniten.dist.j.ergo non debet hæc declaratio voluntatis patris d.Margaretæ nocere maximè, quia pater sciebat voluntatem filiæ contrariam, & si filia consensisset, bene dixisset, ita, *oui*, sicut dixit, nomen suum.

Et si non sit virginalis pudoris eligere sibi maritum, sed expectat iudicium parentum. c.honorantur.xxxij.q.ij.vbi etiam allegat illud Euripidis, sponsaliorum meorum pater meus curam sibi subiit,tamen filiæ & puellæ consensus requiritur. d.c.cum locum,& l.in computandis. ibi sed expectanda est eius volũtas,de cuius coniunctione tractatur,& si puella cultu verecundiæ propriam noluerit volũtatem depromere, corã positis propinquis iudici deliberare permissum est,cui melius adulta societur.l.in coniunctione.de nuptiis. C.& pater primò eligere potest maritũ filiæ, & posteà filia illi debet cõsentire, & pater habet curam horum sponsaliorum, videlicet vt necessaria pro sponsaliis præstare habeat.

Et sic tam de iure diuino probato,Genes.xxiiij. de Rebeca, quàm de iure canonico suprà adducto, & etiam de iure ciuili.per d.l.in copulandis. C.de nuptiis,requiritur in matrimonio consensus vtriusque & verba.

Et quamuis quidam iurium interpretes dicere voluerint simultaneum, (vt ipsi dicunt) consensum adesse debere.glo.in l.consensu. ff.de obliga. tamen hoc non est verum,quia consensus mutuus bene requiritur.d.c.tuæ. & c.si inter.de sponsal.sed non simultaneus,hoc asserunt.Hostien.& alij.in c. ex literis.ij.& c.dilectus.de sponsal.ideo dicit à simili Iurisconf.nouissimo consensu omnes superiores confirmari.in l.per fundũ.ff.de seruitu.rustic.prædio.igitur postquam causa efficiens, videlicet consensus,& causa formalis, videlicet verba deficiunt non aderit causa finalis, videlicet fides, proles,& sacramentum.

Item apparet de metu filiæ, & quæ metu gesta sunt,rata non habet prætor. ff.quod metus causa, cum locum non habeat consensus, vbi metus vel coactio intercedit.c.cum locum.de sponsal. & de hoc metu tam ante matrimonium, quàm postea plures deponunt testes,nec in hoc reiecti, dicentes illustrem patrem puellæ Margaretæ minatum eidem fuisse se reiecturum dictam filiam, & ad longinqitas partes missurum, ac exhæredaturum, & quod nunquam videret eam, sed cogeret eam desponsare aliquem pauperem scholasticum, vnde minæ sunt sufficientes cum metu reuerentiali patris,& matris sponsi, ad impediendum matrimonium:imò si iam factum esset sine consummatione retractandum esset.tex.in c.consultationi.de sponsal.in l.j.§.quæ onerandæ.vbi glo.& Bart.ff.quarũ rerum actio non detur,quia plena debet ille securitate gaudere,cuius est animus indagãdus, ne per timorem dicat sibi placere,quod odit, & sequatur exitus,qui de inuitis solet nuptiis prouenire.d.c.cũ locum.& dicit tex.in c.de nepris.xxxj. q.ij.nequaquam inuitam & renitentem cogas cõiugio sociari,quorum enim corpus vnum est,vnus debet esse & animus,ne fortè virgo cum fuerit alicui inuita copulata contra Domini Apostoliq; præceptum, aut reatum dissidij,aut crimẽ fornicationis incurrat,cuius videlicet peccati malum in eum redundare constat, qui eam coniunxit inuitam: alibi etiã dicitur inuitas nuptias malos solere prouẽtus

habere

habere.c.j. xxxj.q. ij. & alibi ait libera esse debere matrimonia, & monendos potius quàm cogendos, cùm coactiones difficiles soleant exitus habere.ca. requisiuit.de sponsal.

Non obest quod videatur vanus metus, & vani timoris non est iusta excusatio. per regul.iur.l. metum.ij.ff. quod metus caussa. Respondeo, non est hic vanus timor, videlicet vt quãdo pater vult reiicere filiam vel exhæredare.ca.Quintauallis.de iureiurand.& quando quis est interuersurus statum alicuius,est iustus metus.l.isti quidẽ. §.penul. ff.quod met.causa,sed pater erat interuersurus statum filiæ, quia minatus fuerat ei daturum quendam vilem hominem in maritum, ergo iustus timor fuit.

Adhæc timor matris sponsi adest, sub cuius imperio d.Margareta erat, & longo tempore malè eam tractauerat, vt insinuãt testes deposuerunt, & sic non potest non esse iustus metus, vtpote duplicatus,non refragatur l. si patre cogente duxit vxorem,quam non duceret,si sui arbitrij esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos non contrahitur,maluisse enim hoc videtur. ff.de ritu nuptia. respondeo,quia ille tex. intelligitur in leui coactione, vt docet glo.in ca.inter cætera.xxij.q. iiij.seu in reuerentia paterna,quæ non impedit matrimonium.Salice.ibi.secus in metu. glo.ibi.etiam loquitur quando filia cõtraxerat,sed hîc non contraxit,sed tacuit,& hîc iustus adfuit metus, & ibi etiam sponsus vxorem duxit,hic non.

Et licèt quidam dicant matrimoniũ dolo contractum non vitiari.glo.& Doc.in c.cùm dilectus. de his quæ vi metúsve causa fiunt, tamen matrimonium contractũ metu non tenet. c.Abbas.vbi glo.& Doct.ibidem tex.in l.si mulier. §.si dos. ff. quod metus causa,vbi dos promissa metu non tenet,nec nascitur obligatio, sic & in matrimonio, quod debet liberum esse vt dicit ibi gl.& propter vnũquodque tale & illud magis authent. multò magis.C.de sacrosanctis Eccles.nempe fortior est metus,quàm dolus,quia metus continet & dolũ.l. si cum exceptione.§.eum qui metu fecit de dolo teneri certum est.ibidem.& relinquendum est arbitrio iudicis,an verba minæ, vel potẽtia fuit iusta causa metus.l.iij. ff.ex quibus causis maior.glo.& Doct.in ca.cùm dilectus. de his quæ vi metúsve caũsa fiunt.

Superest ad contraria respondere, videlicet ad instrumentum conuentionum: nam huic respondet Imperator in l. neque sine nuptiis instrumentã facta ad probationem matrimonij sunt idonea, diuersum à veritate continente, nécnon interpositis instrumentis iure contractum matrimonium irritum est, cùm omissa quoque scriptura cætera iudicia nuptiarum non sunt irrita. C.de nupt.igitur per hoc instrumentum super dote cõtractum, non censetur contrahi matrimonium,nisi de facto contrahatur,sic dicitur in c.illud. de præscriptio.

Nec apparet quòd filia acceptauerit dotis constitutionem,& si acceptasset, tamen ob hoc nõ videretur contraxisse matrimonium, in quo contrahendo requiritur consensus & verba,vt dictũ fuit, & licèt in instrumento dicatur factum ea præsente & consentiente, sunt tamen verba notarij referentis patrem puellæ hoc confessum fuisse & dixisse,non quod expresse filia cõsenserit, & si consensisset, tamen intelligeretur in constitutione dotis,tantùm consensisse,non verò ad nubendum illi de quo fuerat iam protestata contrarium.

Nec refragatur secundum, vbi quando parentes contrahunt sponsalia pro filiis puberibus, si filij consenserint tacitè, vel expresśè, obligantur. Respondeo,verũ est quando filij vel filiæ consenserunt,hoc dicit tex.in c.fi.xxx.q.ij.vbi sic dicitur, non est coniugiũ,nisi sit consensus vtriusque, etiãsi pater & mater hoc voluerint,& fecerint.& ca.j. de desponsi.impuber.vbi si aliquo modo non consentit filius,fieri non potest, sed ista filia non consensit imò semper renuit & protestata fuit, quòd nunquam contraheret cum dicto Nicolao.

Et quamuis sponsalia possint contrahi à parentibus, matrimonium autem de præsenti nonnisi vterque exprimat verba contrahi non potest.text. in c.tua.& c.si inter.ibi vtroque dicente. de sponsal.& c.licet.de spons.duorum.& sic intelligitur.d. c.vnic.de desponsa.impuber.in vj.licet glo.in d.c. si inter.dicat sufficere signa subsequuta subarrhatione per immissionem anuli:nam multæ propter verecundiã annuunt potius,quàm loquantur,maximè pręsentibus parẽtibus.d.c.honorãtur.sed illa glo.debet intelligi in sponsalibus de futuro, aliàs loqueretur contra tex.ibi consensu verbis consuetis expresso, & quando nullus præcessisset metus, sed propter verecũdiã illa tacuisset,& aliquod signum fecisset,fortè hoc procederet,at in isto casu non tacebat ob verecundiã, sed ob metum paternum,& matris sponsi, ac propter amborũ minas, sed erat iam protestata nunquã illum se accepturam in maritum.

Et sic apparet duos casus esse faciendos, & omnia super hoc iura conciliabũtur,primus est, quòd in sponsalibus de futuro non requiruntur verba vtriusque,sponsi & sponsæ, sed sufficit patris voluntas cum taciturnitate filiæ vel filij. d.c. vno. §. porro.& alia iura sic intelligẽtur, etiam illa omnia de sponsal.loquuntur, non de matrimonio, quia dicunt ex illis sponsalibus iustitiã publicæ honestatis prouenire, quæ non oritur ex sponsalibus, per verba de præsenti.c.sponsam.de sponsal.

Secundus est in sponsalibus quæ per verba de præsenti fieri non possunt, si verba contrahentium non interueniant, & vterque dicat accipio, vel æquipollentia verba.& ita loquitur d.c.cùm inter. ibi vtroque dicente.& ca.licet. de sponsal.duo. & quoad Ecclesiã,quia Ecclesia non debet coniungere illum qui nõ loquitur.d.c.tuæ.vbi dicit, quoad Ecclesiam, & ita intelligitur Genes.xxiiij. quia pater non potest dicere ego accipio,quia illa verba præsentia referuntur ad eos,de quorum coniugio agitur,& ipse non accipit, alioqui pater sibi acciperet,quod tacere non vult, nec potest dicere nomine filij,postquã est præsens,& alia ratio est, quia dum pater celebrat filio spõsalia,interim filius poterit videre, an ei possit & debeat coniungi filia

promissa à patre, & si videat illam non esse sibi vtilem, non consentiet, sed monendus erit, & non cogendus. c. requisiuit. de spõsal. quid si leprosa facta fuerit filia, vel fornicata? certe eã recipere non tenetur. c. quemadmodum. de iureiurand. etiãsi per se promisisset, vt ibi. & iura quæ præsumunt voluntatem, cessant, quando constat de metu, quia in certis non est locus coniecturis. l. continuus. ff. de verbor. obliga. sed hic constat metum tam à patre puellæ, quam à matre sponsi adhibitum, ergo non est matrimonium præsumendum.

Etiam non sufficeret taciturnitas filij, vel filiæ, nec habetentur pro consentientibus, si causa cognita constaret ob reuerentiam paternam eos tacuisse tempore contractus matrimonij. vt docent Panor. & Felin. in c. nónne. de præsumpt. quod potest infringere sponsalia mille, secundum Feli. ibi. nam isto casu talis reuerentia paterna id operatur, quod iustus metus. l. j. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non detur. Bart. & alij in l. quæ dotis. ff. solut. matri. & in hoc casu satis constat de minis & metu paterno, ergo sola filiæ taciturnitas non operatur consensum, imò cùm semel contradixerit intelligitur contradictionis propositum in ea durare ac permanere. tex. in c. maiores. in fi. de baptis. & fere in propriis terminis loquitur Ancha. in c. vno. §. porro. in fin. de desponsal. impuber. lib. vj. qui potest videri.

Prætereà ad hoc vt filia censeatur patri consentire, requiritur quòd filia sciat, quid facit pater. per tex. in d. l. ij. in fin. ff. solu. matri. ibi. vbi enim sapit, scire eam exigimus, vt videatur non contradicere. & c. ex literis primo. de sponsal. sed ista filia (vt prætenditur) non fuit monita, nec certiorata de dicto matrimonio contrahendo, imò dum ipsa vellet discedere, pater sic iussit, ergo ipsa contraxisse non videtur, nec videtur renuntiare Velleiano quæ ignorat, quid sit. l. mater. ff. de inoffic. testa. c. ex rescripto. de iureiurand.

Secundum etiam non obest quia hic sacerdos non gerebat nisi personam priuatæ personæ, quia non erat parrochialis, sicut requiritur. arg. ca. cùm esses. & c. relatum. de testa. l. j. ff. de iustit. & iure, & quia hoc faciendo delinquebat, videlicet vsurpando officium curati, ergo publicam personam non induebat & tanquam priuatus non poterat nisi sponsalia de futuro contrahere. c. cùm inhibitio. de clandest. desponsa. c. aliter. xxx. q. v. nam si curatus excesserit fines suæ parrochiæ inter priuatos est. argu. l. iij. ff. de offic. præsid.

Etiam de voluntate sacerdotis apparet, quòd postquam filia loqui nolebat, ipse noluit eos coniungere: nam dixit, ***si vous Marguerite ne parlés, ie ne vous marieray pas***, [si tu Margareta non loquaris te non coniungã,] ergo resilijt à contractu matrimonij faciendo, quia ampliùs eam non interrogauit, vt debebat, si matrimonium facere inter partes volebat.

Tertium non obest de ratihabitione, quia ratihabitio non habet locum in eo, quod non est, nec potest quis ratum habere matrimoniũ, nec sponsalia, quæ non sunt. l. decem. de verbor. obligat. sed hic nulla fuére sponsalia, nec matrimoniũ, ergo d. Margareta ea rata habere non potuit. & d. c. ad id loquitur quando sponsalia fuerant cõtracta inuita filia, data postea cohabitatione per annum, facit vt ratũ matrimonium filia videatur habere, sed hic nulla etiam fuit cohabitatio, quia d. Nicolaus statim discessit ad studium, & sic ampliùs non cohabitauit cum ea, & filia ab eo tempore semper contradixit, vt apparet ex testium depositionibus, & quãuis filia remanserit apud parentes sponsi, non censetur ratificasse sed potius in contradictione perstitisse, quia ante matrimonium apud eos fuerat educata.

Nec obest quartum, videlicet datio anuli, quia hæc datio à marito fieri debebat spõsæ post sacerdotis benedictionem de consuetudine. c. fi. de desponsa. impub. & tunc fuisset facta subarrhatio, & quãuis glo. in c. tenor. dicat subarrhare esse fidem cõtractus de præsenti dare, tamẽ subarrhare accipere aliquid spõsæ nomine arrharũ dare. l. arrhis. & l. fi. C. de spons. & datio arrharum ante contractum non facit contractũ, nec prodest. §. j. de emptio. in inst. hic erat anulus patris, non vir, & sacerdos quasi priuatus dedit, & quãuis d. Nicolaus dederit filiæ alterum anulum, tamen nõ dedit nomine arrharũ, quia dixit iam matrimoniũ contractũ fuisse, vnde dicit text. in cap. nostrates. xxx. q. v. & postquam arrhis spõsam sibi sponsus per digitum fidei anulo insignitam desponderit. Alexan. consil. cl. col. vj. vol. v. & ponitur in quarto digito, quia in eo vena est sanguinis, quæ ad cor vsque peruenit. c. fœminæ. ibidem & vt verũ faciat sacerdos matrimonium, sequentia seruare debet, vt scribitur in libro sacerdo. in j. parte.

Primò requiritur, quòd sacerdos interroget vtrumque de nomine & impedimento si inter eos vllum sciant. Secundò quòd vterque respondeat. d. c. si inter. & c. licet. Tertiò requiritur quod sacerdos ponat manum dextram sponsi super manum spõsæ. Quartò ꝙ ponat stolam ad modum crucis super manus sponsi & sponsæ. Quintò quòd dicat & ego authoritate qua fungor coniungo vos matrimonialiter, benedicendo, in nomine Patris & Filij, &c. Sextò, presbyter benedicit arrhas, & anulum, quas maritus vult dare spõsæ. Septimò facta benedictione sponsus de manu sacerdotis accipit anulum, & ponit illũ in quarto digito sinistræ manus sponsæ, quæ hic facta non fuerunt.

Respondeo ad quartum, videlicet ad osculi dationem, quia dicit tex. in ca. lex diuinæ. xxvij. q. ij. quòd neque osculum parit propinquitatem, quod nullam facit corporis cõmixtionẽ, facit matrimonium, sed inter consanguineos & amicos datur, sic & Genes. xxix. sed in Francia consuetudo est se osculãdi. maximè inter mulieres. vt docet patruus meus Rebuff. in l. j. C. de domest. & protecto. ideo illa oscula non probant matrimonium. d. ca. illud. de præscriptio.

Quintò respondeo dona non facere matrimonium, nec sponsalia. c. j. de matrimo. contrac. cõtra interdictũ Ecclesiæ. ibi Panor. dicit, nota quòd receptio munerum, amplexus, & oscula non faciunt sponsalia

ſponſalia tranſire in matrimonium, cùm attentatus copulæ non ſufficiat. ca. adoleſcens. de ſponſal. & no. quòd tenet matrimonium contractum cũ alia, non obſtantibus ſponſalibus, & receptione munerum, & oſculis & amplexibus: tene mẽte, quia neſcio alibi, hæc Panor. nam dona facta nomine matrimonij non probant matrimonium, nec ſponſalia, ſi nulla adſint alia verba, ſed intelligetur nomine matrimonij contrahendi, niſi ſint verba denotantia executionem actus, vt deinceps habebo te pro legitima coniuge, & tractabo te pro vxore, alam te tanquam vxorem, chara eris mihi vxor. Panor. & alij in c. ex parte. de ſponſal.

Nec ſextum mouere nos debet, videlicet nominatio & epiſtolæ, quia nec nominatione, nec epiſtolis neceſsitudo cõſanguinitatis cõiungitur, nec nudis aſſeuerationibus. l. non epiſtolis. & l. ſeq C. de proba. vbi licèt quis nominauerit ſororẽ aliquã, illa nõ aget familiæ erciſcũdæ, & ſicut ſi Papa, vel Epiſcopus nominet aliquem decanum, vel Archidiaconũ non videtur ei conferre ius ad illã dignitatem. cle. fi. de ſentẽ. excom. ſed requiritur collatio, ita & in matrimonio, quia ſicut canonica inſtitutio requiritur in beneficiis. c. j. de reg. iur. in vj. & in matrimoniis ſpiritualibus, ſic & in matrimonio carnali. Doc. in c. per tuas. de proba. cùm iſta æquiparentur in c. inter corporalia. de tranſla. Epiſcopi. & ſic ſola nominatio non probat matrimoniũ. c. illud. de præſump. vnde dicit text. in c. aliter. xxx. q. v. his verbis, aliter legitimũ nõ ſit coniugiũ, niſi hi, qui ſuper ipſam fœminã dominationẽ habere videntur, & à quibus cuſtoditur vxor, petantur, & à parentibus & propinquioribus ſpõſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore ſacerdotaliter (vt mos eſt) cũ precibus & oblationibus à ſacerdote benedicatur, aliter verò præſumpta non coniugia, ſed adulteria potius quàm legitima cõiugia eſſe non dubitatur, niſi voluntas propria nõ ſuffragauerit, & vota ſuccurrerint legitima. facit quod no. Innoc. in c. ex parte. iij. de reſti. ſpol. quẽ refert Alex. cõſil. cl. in cauſa. col. ij. nu. 11. & ſeq. in v. vol. & cõſil. ſeq. col. ij.

Nec obeſt ſeptimum, quod fama probat matrimonium. d. c. illud. de præſumptio. Reſpõdeo famam cum aliis probationibus iunctam probare, videlicet cũ copula, & cũ cohabitatione longa, ſed hic eſt fama, nec quidẽ fama, ſed falſus rumor, qui non ſolet obeſſe. l. fi. ff. de hæred. inſtituend. & plerumque hi rumores à vero abſunt, quod etiã probat Ouid. in epiſt. j.

Siue quis Antilochum narrabat ab Hectore victum
Antilochus noſtri cauſa timoris erat.

& ſic conſuluit Alexand. conſil. cxliij. quoniam abundè. col. ij. in ij. vol. & conſil. cl. in cauſa. col. iiij. in v. vol. imò erat fama potius de ſponſalibus, quã de matrimonio, quod nullũ erat. Ideo iudicis arbitrio relinquitur quantum fidei præſtandum ſit huic famæ, ſeu rumori. vt Doc. tradunt in l. admonendi. ff. de iureiurand. l. in bonæfidei. C. illo tit. c. fi. ibidem. nec partes probauerũt aliquã fuiſſe matrimonij famam, quia teſtes dictæ puellæ dicunt fuiſſe famã, quòd dicta puella ſponſum nõ diligebat, & quòd cũ illo non contraheret matrimoniũ, & ſic de contraria fama potius apparet, quàm de fama matrimonij. Carol. Ruinus conſil. lj. circa nu. 14. & xix. in v. vol.

Nec refragatur octauũ, quòd fauendũ eſt matrimonio, verum eſt quãdo cõſtat de eo, ſed prius conſtare debet matrimoniũ eſſe. §. planè. de teſta. milita. vbi fauendum eſt teſtamentis militum, ſed prius conſtare debet ab ipſis facta. l. diuus. ff. de teſta. mili. & dicit Papa in c. ex tenore. de foro cõpe. non ſumus, ita viduis in iuſtitia debitores, quòd aliis iniuſtitiam facere debeamus, ſic pauperibus quidẽ fauẽdum eſt. c. nuper. in fi. de donat. inter virum & vxorem. c. fi. de teſta. l. id quod pauperibus. C. de Epiſcopis & cleric. tamen Deus dicit pauperis in iudicio nõ miſereberis. Exod. xxiij. c. in prin. ſic ergo dicemus fauendũ eſſe matrimonio, quãdo de eo conſtat, & in dubiis, ſed nõ quòd iniuſtè debeamus iudicare pro illo. nam dicit text. in c. vno. de aliena. feud. quòd Eccleſia eſt cultrix & auctrix iuſtitiæ, ideo non patitur cõtra iuſtitiã aliquid fieri in ſe, vel in alterũ. ca. per tuas. de dona. Igitur cùm cauſa debeat ab Eccleſia iudicari, nõ debet iniuſtè iudicare pro matrimonio, & dicere matrimonium eſſe, vbi non eſt, nec ex leui præſumptione iudicari debet matrimonium. c. illud. vbi Panorm. j. not. & c. literis. de præſump. Alex. conſi. cl. in cauſa. col. iiij. nu. 14. in iij. vol. c. licet ex quadã. de teſtib. præſertim cũ matrimoniũ maximũ ſit onus. l. pro oneribus. C. de iure dotiũ. & ſarcinã vocat tex. in ca. xxxij. q. vij. & multis difficultatibus opprimitur. l. fi. verſ. eum. C. de impo. lucra. deſcrip. nihil enim multum à ſpecie ſeruientis differunt quibus non datur facultas recedendi. l. ij. ff. de liber. ho. exhiben. plenè Ioan. Neuiſa. in ſylua nuptial. ergo non videtur fauendum oneri, niſi quatenus impoſitum videtur. l. Arrianus. ff. de actio. & obligat.

Vltimò patris & matris ſuſpectũ eſt matrimonium, etiamſi agatur de matrimonio. c. ſuper eo. ij. de teſtib. vbi ſi agatur de incremento filiæ vel filij tatione matrimonij, illorum eſt ſuſpectum teſtimonium ibidẽ. & in l. nullus. ff. de teſtib. l. parentes. C. illo titul. de probatione quoad matrimoniũ. vide Dec. conſil. clxiij. in cauſa.

Limitatur quando ageretur de conſanguinitate probanda etiam ad diſſoluendũ matrimonium, ſuper qua cùm ipſi melius ipſam cõſanguinitatem ſciant deponere poſſunt. c. videtur. qui ma. accuſ. poſſunt. dicã alia in meis nouis interpr. ad illa iura.

Concludendo dicã, quòd Sixtus Papa Epiſcopus per Hiſpaniã cõſtitutus ſcribit incerta cõiugia nemo Pontificum iudicare præſumat, & quamuis vera ſint, non tamen credẽda, niſi quæ certis iudiciis comprobãtur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur. c. ſi quis. xxx. q. v. vnde pronũciandum eſt nullum fore matrimonium inter dictas partes, dandãque licentiam filiæ nubẽdi cui voluerit, eam abſoluendo cum expenſis, & ita pronuntiatũ fuit ab officiali Pariſ. in cuius relatione & conſilio interfui, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, in menſe Octobris, & hæc ſententia fuit etiam confirmata per alias duas ſententias.

RESP. CXVI.

De monasterio dicata.

Monasterio dicata filia à parente an possit resilire.

Visis depositionibus testium & processu inter D. Catherinam religiosam & Theaudum de Haräcourt, ac Gerardam de Beauueau partibus ex altera breui dicendum esse arbitror d. Catherinam de Beauueau esse religiosam & religioni adstrictam, quod ex sequentibus apparebit.

Primò quicũque à parentibus propriis in monasterio fuerit delegatus nouerit se ibi perpetuò mansurum:nam Anna Samuel puerum suum natum & ablactatum Deo piè obtulit, qui in ministerio templi, qui à matre fuerat deputatus permansit.c.quicunque.xx.q.j.& quem progenitores ad monasterium tradiderant,& in Ecclesia cœpit legere,& canere,nec vxorem ducere, nec monasterium deserere poterit, sed si discesserit reducatur ibidem.Item Iurisconsultus in l.si patre. ff.de rit.nupt. sic ait si patre cogente ducit vxorem filius,quam non duceret si sui arbitrij esset, contraxit tamen matrimonium quod inter inuitos non contrahitur,maluisse hoc videtur, sic & ista Catherina professionem.

Professionẽ sequens vis vel metus eam non vitiat.

Secundo, si quis fecerit professionem,& in professione non contradixerit tenet professio licet vis & metus prius interuenerint.tex.notand. in c.cùm virum.de regul. ibi. non enim videtur illa monasticæ professionis à se posse iugum excutere, cùm eam non constet euidenter contradixisse cùm benedictionem acceperit,sed d.Catherina in professione non contradixit, nec de sua contradictione apparet:imò tam priorissa quã aliæ religiosæ deponunt eam nullo modo tempore professionis reclamasse:ergo professio spontè sic facta valet, licèt postea eam pœnituerit: nam si ex qualibet pœnitentia posset religiosus vel religiosa egredi, pauci in monasterio morarentur.

Tertiò, professio etiamsi metu facta fuisset valet, si postea profitens eam ratam habuerit.c.j.in fi. de his quæ vi metúsve caus.& ratum censetur habere secundum quosdam si postea ibi remaneat per vnum mensem.arg.c.cõstat.j.q.j.vel per duos. Innocen.& Ioan. And.ibi.arg.c.ex publico.de conuers.cõiug.sed tex.videtur addere vnum annum. in c.ij. de regul. videlicet si per vnum annum steterit, seu aliàs arbitrio iudicis, sed ista Catherina stetit & permansit vltra viginti annos, in dicto monasterio, ergo ratam habuit professionem suam.

Notitia actus professarum faciens an efficiatur professa.

Quartò, si notitia actus professarum fecerit, etiam sine alia professione monasterio obligatur. c.vidua.de regular.sed d.Catherina non solùm fecit actus professarum, sed etiam professionẽ emisit sponte:ergo est obligata religioni.

Habitũ professorum accipiens tacitè efficitur professus.

Quintò, qui accepit habitum professorum religioni est adstrictus sine alia professione, quia ob hoc professionem fecisse censetur. c.super eo. de regular.sed d.Catherina habitum professarũ per xx.annos & vltra detulit, igitur religioni adstricta est & religiosa censetur.

Sextò, summa est ratio quæ pro religione facit. l.sunt personæ. ff.de religios.& sump.funer.& ista opinio facit pro religione conseruanda, ergo illa est amplectanda.

Non refragatur c.præsens.xx.q.iij. vbi professio coacta non valet. Respondeo verum esse nisi fuerit ratificata, vt inferius dicetur, vel hic non fuit coacta vt inferiùs dicetur & suprà dictum extitit.

Monialis extra monasteriũ remanens.

Non obstat quod d.Catherina remansit longo tempore extra monasterium etiam in vita matris. Respondeo hoc non in excusationem eius Catherinæ, sed in maioris transgressionis augmentum, meritò valet allegari.c.sicut nobis.in fi.de regula. & quia remansit in habitu in quo debebat esse ante sententiam, vt in primo rescripto mandatur, & iudex non debet proferre sententiam, nisi ad habitum reducatur prius, sed ante rescriptum habitum habebat.

Testes deponentes de vi aut metu profitentiũ religionem quomodo debeant deponere.

Nec me mouẽt depositiones testiũ, quibus probatur metu matris Catherinã cõpulsam ad ingrediendum religionẽ, licèt per testes partis aduersæ dicatur cõtrarium, tamẽ plus creditur duobus testibus affirmantibus metum quã mille dicentibus quòd sponte fecerit. teste Innoc. in c super hoc. de renunciat. quem sequitur & refert Panor. in c.j.col. ij.de his quæ vi metúsf.caus.fiunt.quia deponentes de metu deponunt super actu, qui percipi potest sensu corporeo, vt si minata fuit mortem, nisi profiteretur, sed deponentes quòd sponte professa est deponunt de actu qui non percipitur sensu corporis, sed de intrinsecis cordis, cuius Deus est scrutator.

Respondeo, testes d.Catherinæ non deponunt de metu mortis, vel de cruciatu corporis, sed simpliciter de vi & metu, qui est multiplex. Ideò oportebat deponere de metu, qui in constantem cadere poterat,& ideò metus allegatus, vel vis non obest. c.penul.de his quæ vi metúsve caus.fiunt. item testes d.Catherinæ deponunt per verba iuris, tamen deponere debebant per verba facti dicendo matrẽ eam verberasse,& ei minas fecisse, si nõ susciperet habitum:ideo illis testibus stari non debet.

Alliciens filiam ad religionẽ non delinquat.

Præterea testes deponunt quòd mater alliciebat filiam, quod est licitum.c.præsens.in fi.& cap. seq.xx.q.iij.& de auditu loquuntur, ideo non probant.c.licet.de testib.& l.testium. C.eod. nec allegant à quo, nisi tres, vel quatuor allegant vnam, videlicet priorissam, quæ interrogata contrarium dicere videtur d.Catherinam fecisse voluntariè professionem in manibus suis, licèt postea quandoque eam pœnituerit: & sic illis testibus non creditur.

Item metus, si quis fuerit purgatus, fuit per ratihabitionem, quia tam longo tempore stetit in dicto monasterio post professionem, & sic licebat vi & metu traducere ad monasterium in quo erat professa, & sic loquuntur testes, quia fugitiui religiosi per vim sunt reducendi ad monasterium. cap.fi. de regular.& c.proclinas.xx.q.iij.

Nec

Nec obstat, si dicatur quòd metus durabat quousque mater viueret, & sic non censetur approbasse, quia respondeo purgatum esse si fuerit per totum tempus, & per ratihabitionem factam tacitè per xx. annos. & quia nunquam fuit protestata quæ tamen protestari debebat. c. si. de appell. & quia viuente matre, obtinuit dispensationem de eam visendo valetudine grauatam, videtur approbasse professionem per hoc, quia omnia contenta in sua dispensatione quis videtur approbare. l. cùm precum. C. de liberal. caus. nec durare potuit metus, qui non fuit, cùm sit sponte sine reclamatione professa.

Nec obest quòd professio fuerit facta ante tempus probationis, & sic videtur non valere. c. Gonsaldus. xvij. q. j. Respondeo, licèt professio fieri non debeat ante annum, tamen facta tenet, quia multa prohibentur fieri quæ tamen facta tenent. text. in c. ad apostolicam. de regular. nam videtur tam monasterium quàm religiosus vel religiosa renunciare illi anno probationis profitēdo, vel si steterit per sex menses antea in vna religione potest in alia profiteri, post sex menses. vt Doct. tenent in regul. indultum. de reg. iur. in vj. sed d. Catherina steterat per annum, & vltra in prima religione, ergo in alia poterat profiteri ante annum, vt fecit prima: tamen est tutior, quòd iuri suo renuntiauit vt potuit: nam quilibet potest renuntiare iuri suo. c. si diligenti. de foro compet. l. penul. ff. de pact. & sic concludo d. Catherinam religioni adstrictam, & ita esse pronuntiandum citandásque ex officio prionissas, siue vt in rescripto primo dicitur, subprionissas & Claudium, vt in secundo rescripto habetur. Et hæc visa sunt mihi veriora, quibus hic Vidumij agens absq; libris subsc. ripsi anno 1545. die 2. Septembris.

RESP. CXVII.

Per quæ verba matrimonium contrahatur.

Sur la difficulté presentee, assauoir s'il y a mariage en ces parolles, je promets n'espouser autre homme que vous, ou que ie n'espouseray iamais autre que vous, auecques autres parolles: assauoir ie vous declare que ie vous dōne cecy en mariage, & pour mariage, & la femme le recoit apres la declaration. Veu le faict que dessus semble que lesdictes parolles emportent mariage: car promettant n'espouser autre que vous, Ergo *ie vous espouseray ioinct les parolles & actes precedens & suyuans repetés plusieurs fois & dons receus, & tout ce faict doit estre declaré mariage.* [Super difficultate præsentata, nempe an matrimonium sit in his verbis, promitto nullam vxorem ducere præter te, vel nunquam aliam præter te ducam, cum aliis verbis, videlicet, declaro me tibi id dare in matrimonio, & id mulier post declarationem recipit.

Viso facto præmisso, videtur dicta verba efficere matrimonium: nam promittens nullam in vxorem ducere præter te, ergo ducam te in vxorem, cum verbis & actibus præcedentibus ac sequentibus sæpius repetitis, vnà cum donis receptis, & omne id quod factum est, debet matrimonium dici & declarari.] vt concludit Cæpol. cautel. lxj. *par les raisons qui ensuiuent.* [per rationes & causas subsequentes.] Primò, per id quod dicit Specul. in titul. de sponsal. §. j. versic. quid si ita dixerit, vbi concludit quòd si aliquis dixerit mulieri, nunquā habebo aliam vxorem nisi te, vel non habebo aliquam nisi te, quòd per illa verba videtur consentire de præsenti, quia hæc dictio nisi ponit quoniam oratio negatiua præcedit. l. actione. vbi Bart. & alij C. de transact. glo. & Doct. in regul. peccatum. de regul. iur. in vj. c. accusasti. de accus. & hoc semper cùm sequitur negationem, nempe ex eo quod dicit non habebo aliam, videtur dicere quòd eam semper habebit, imò fortius consuluit Barba. consil. vj. in j. vol. quòd si mulier dicat viro non tanges me, nec carnaliter cognosces nisi saluo honore meo, quod videtur contrahere matrimonium, si eam cognoscat, cùm saluo honore non possit cognosci extra matrimonium.

Matrimonium per quæ verba censeatur, & contractum.

Item non obstat si dicatur quòd possibile erat quòd ita proferendo ista verba, *ie n'espouseray iamais autre homme que vous*, [nunquam aliam præter te in vxorem ducam,] nunquam intendebat cum aliquo contrahere, nec cum isto: sed si aliquando vellet contrahere quod desponsaret istum. Respondeo ista esse vera quando nulla alia verba præcessissent de contrahendo matrimonio, secus si ante ista verba probata essent aliqua tendentia ad matrimonium, quia tunc dicitur matrimonium. c. ex parte, vbi expressim Panorm. & alij de sponsal. c. si quis diuinis. xxx. q. vlt. nec sufficit dicere quòd proferendo ista verba non habebat animum contrahendi matrimonium, quia nemo præsumitur dixisse id quod mente non cogitauit. l. Labeo. ff. de suppellec. leg. & de occultis ecclesia non iudicat, sed ex verbis prolatis, quæ inter valentes loqui requiruntur in matrimoniis. per c. tuæ. de sponsal.

Præthereà probatur etiam matrimonium ex hac declaratione, do tibi ista ratione matrimonij, quia postquam mulier accepit, videtur consensisse matrimonio, mediantibus aliis verbis, vt notat Præposit. in c. ex parte. col. penul. de sponsal. vbi dicit, intelligitur pro spe futuri matrimonij contrahendi, quando aliquis dicit bibe causa matrimonij.

Datum nomine matrimonij si fuerit acceptum à muliere facit legitimum matrimonium.

Adhæc in dubio debemus pro matrimonio præsumere. c. fin. de re iudic. c. ex literis. de sponsal. maximè ex tot & tantis verbis, quæ hic præcesserunt, & longo tempore durauerunt, vnde ex his tam factis quàm verbis declaratur voluntas. l. de quibus. vbi gloss. ff. de legib. cap. dilecti. de appellat.

Item ipsa sæpius requisiuit virum vt eam liberaret siue, vt dicunt, quittaret, ergo præsupponit obligationem: nam liberano præsupponit obligationem. l. decem. ff. de verb. oblig. c. ad dissoluendum. de despons. impub.

Item illa quæ promisit sub condicione accipere aliquem completa conditione tenetur. c. de illis. de condit. apposit. vbi si quis promisit ducere aliam

in vxorem si daret centum aureos, si ipsa velit dare tenetur is qui promisit eam ducere. Item si aliqua promiserit contrahere, si pater consenserit post patris consensum tenetur, c. super eo. de condict. apposit. sed ista promisit sub conditione si haberet talia bona, vel vsque ad talem summam, ergo ipsa tenetur impleta conditione. vt oot. plenè Præposit. in c. j. de condict. appos.

Item si ipsa nollet contrahere teneretur ad restitutionem datorum, & ad interesse damni emergentis, non lucri cessantis. Anto. de Butri. & Præposit. in c. gemma. de sponsal. quamuis ibi Panor. contrarium teneat, videlicet quòd non possit peti interesse nisi pars dolosè habuerit vt ibidem habetur, quod est intelligendum de interesse lucri cessantis, sed interesse damni emergentis bene debetur, & per hæc concluditur mulierem posse ad matrimonium cogi, aliàs ad interesse & datorum repetitionem.

Sponsa fornicans post sponsalia si fuerit postea ab sponso cognita an censeatur ad consummationem matrimonij cognita.

Itẽ ad dubiũ sequens, videlicet si post sponsalia spõsa fornicetur, & posteà spõsus eã cognoscat, an transeat in matrimonium adeò quòd illam non possit repudiare, & breui respondeo verum esse matrimonium & consummatum per text. in c. penul. & fi. de sponsal. facit etiam text. in c. quemadmodum. de iureiur. vbi sponsus non potest obiicere fornicationem sponsæ commissam ante sponsalia, siue ignorauerit, siue scierit, quia inquirere debebat sic: & quãdo sponsa fornicata est post spõsalia, poterat eam maritus reiicere & repudiare antequam eam cognouisset, sed cognoscendo matrimonium consummat. per d. c. fi. & post matrimonium consummatum, non potest maritus queri nec illam repudiare.

Nec refragatur quòd si post matrimoniũ consummatum mulier committat adulterium, & eam posteà maritus cognoscat, non videtur remittere accusationem adulterij, quod ignorat, vt in rub. de diuort. patet. in decretal. sic non videtur hîc approbare matrimonium. Respondeo longè diuersus est hic casus à nostro, quia maritus cognoscendo adulteram peccatum non videtur approbare: nam patronus turpitudinis est qui celat crimeo vxoris, sed diuersum est in hoc sponso: nam hîc agitur de fauore matrimonij contrahendi, & de eo quod probare potest maritus, vt illam à malo recipiet sub spe matrimonij, nam illa spõsa quæ anteà peccabat, cùm habebit maritum non peccabit. Ideo iura in hoc fauent. c. inter opera. de sponsal. saltem non est verisimile & d. c. quemadmodum dicit nõ posse obiici fornicationem anteà commissam, & sic nec accusari: omnia enim ista remittuntur per confessionem factam ad matrimonium, quam oportet facere, & ita mihi videtur, salua correctione cuiuslibet melius sentientis.

Conclusiones domini du Gast.

Hæc argumenta fuêre contra Doctorem du Gast, disputantem quæstionem per me Rebuffum factam, anno 1535. & die xxviij. Ianuarij, quo fuerunt creati Doctores Faber, Renartus, Floretus, Clericus, & Parpasius.

Primò, edictum de matrimoniis est prohibitorium certarum personarum, & permissorium regulariter. Hostien. in summa de sponsal. & diuus Paulus cuius festum colimus hodiè, hoc mense Ianuario 1535. qui non potest abstinere nubat in domino, & ad Corint. vij. cap. habeat vnusquisque suam.

Secundò, illud quod non est prohibitum est permissum. cap. nam concupiscentiam nesciebam peccatum esse nisi lex diceret idem Paulus ad Roman.

Tertiò, illud quod non mutatur cur stare prohibetur? l. præcipimus. C. de appel.

Quartò, prohibere alicui matrimonium est pœna. not. in rub. de sponsal. sed pœna non imponitur nisi à iure exprimatur. §. sin autem in authen. de non eligen. secundò nubent. collat. ij.

Quintò, hoc esset tollere scientiam, quia simile generat suum simile. l. quòd si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edic. sed Doct. generabunt Doct. vt dicitur in l. Gallus. in princip. ff. de liber. & posthum. l. quæreret. de verb. signific.

Sextò, esset eos Doctores innocentes condemnare. probatur Prouerb. c. v. Et sit vena tua benedicta, lætare cum muliere, adolescentiæ vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. & Ecclesiast. xxxvj. c. Species mulieris exhilarat faciem viri, sed si non duceret vxorem moreretur, tum ob retentionem spermatis, quæ multum nocet, vt dicit Auicen. Fen. xx. rub. de retentione coitus, vbi dicitur tantum nocere, sicut retentio menstruorum, tum quia tristis spiritus desiccat ossa, vt dicit Salomon, sed per coitum quis efficitur hilaris, quia coitus purgat melancholiam. Auicen. in rubr. de iuramentis coitus. fen. xxj.

Septimò probatur, per id quod dicitur Ecclesi. c. iiij. melius esse duos simul quàm vnum, si vnus ceciderit ab altero fulcietur: væ soli quia cũ ceciderit nõ habet subleuãtẽ se. Vnde Lacedæmonij tres præclaras de coniugio leges tulêre. Prima damnabat eos qui vxorem non ducerent.

Secunda, qui tardius ducerent. Tertia, qui non bene, vtpote si sacerdos vel castratus duceret.

Octauò, vbi conueniunt verba, & eius dispositio. l. iiij. §. toties. ff. de damo. infect.

Nonò, affert commoda & non damna authen. habita. C. ne fil. pro patre. sed afferret damnum si Doctores non possent nubere, ergo. &c.

Decimò, qui habet instrumenta concernentia matrimoniũ, potest illud cõtrahere. c. fraternitatis, ibi, cui naturale deerat instrumentum, de frigid. & malefic. sed hi Doct. habent instrumenta lata, & amplas mentulas, ergo, &c.

Vndecimò, ita honestum est contrahere matrimonium sicut ingredi monasterium, in authen. de sanctiss. episcopis. §. sed & hoc præsenti. coll. ix.

Duodecimò probatur j. ad Corinth. vij. c. propter fornicationem vnusquisque habeat suã vxorem, & vnaquæque habeat virum suum. cap. sicut. xxxij. q. ij.

Inferior non potest tollere legem superioris. cle. ne Roma-

ne Roman. de elect. sed lex superioris permittit, ergo inferior non potest prohibere.

Decimoquartò, contra præceptum Dei, dicentis. Genes. j. Crescite & multiplicamini: sed non posset mundus multiplicari sine matrimonio, ergo, &c.

Decimoquintò, vbi fides in aliquo deficit hæreticus est.c.j.& c.damnamus. de summ. Trinitat. sed si nō nubat quis, deficit fides, deficit proles, deficit sacramentū, quia ista substātialia matrimonij.

Decimosextò, contra legem canonicam, quæ dicit, quod statutum factum in odium alicuius non valet.c.cùm omnes.de constit.sed in odium & damnum venientium hoc fuit factum, igitur non valet.

Decimoseptimò, facilè contemnit quis quod ignorat dicitur adagio j. sed sacerdotes ignorant dulcedinem matrimoniorum, tanquam inexpertes, ergo facilè potuerunt statuere.

Decimooctauò, quod omnes tangit ab omnibus debet approbari.regul.est iuris, sed istud statutum tangit tam viros, quàm fœminas, ergo debuerunt vocari, quia earum interest.

Decimononò, esset incidere in hæresim Arrianorum, qui prohibebant matrimonium, omnia, dicentes, communia & vxores. c. dilectissimis. xij.quæst.j.

Trigesimò, non valet statutum laicorum circa substantiam matrimonij, nec consuetudo, quia substantia matrimonij (cùm sit iure diuino inuentum.c.vno.de voto & voti redemp.in vj.) non subiacet legi laicorum, cùm non sit de suo foro. c.tuam.de ord. cognit. hoc tenet glo. & Doct. per illum text.in cap.j. de sponsal. & Doct.in c.Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut.

Vltimò, excommunicati sunt qui nuptias damnant.c.si quis nuptias.xxx.distinct.& dicit August. in c. nuptiarum. xxvij. q.j. quòd bonum nuptiarū semper bonum fuit, in quibus voluit interesse Christus.

De matrimonio, & testium super eo depositione.

Semble au soubscript. que le mariage est assez prouué, [Videtur infrà scripto, quòd matrimonium satis probatū sit,] ad hoc, vt sententia pro actore debeat dici. Primò, quia duo vel tres testes sunt contestes & cōueniunt super principali, scilicet tā super confessione rei, quàm super copula, & iure cautum est, quando in dicto principali sunt contestes, licèt in aliis sint singulares quòd eorum sit testimonio fides adhibenda. vt probat Bald.in l.de quibus.col.penul.ff.de legib.refert Dec. in c.licet. not. ix. de probat.

Testes super matrimonio deponentes.

Nec refragatur si dicatur quòd omnes isti testes erant domestici, quia respondeo, in his quæ domi geruntur quorum per alienos non possunt facilè probari, testes domestici admittuntur.l.consensu. §.super. C.de repud. vt est in casu mihi proposito.

Item quando factum non potest aliter probari, tunc etiam testes inhabiles & domestici admittuntur.Panorm.in c.cùm in tua. de spons.tex.in c. si.de testib.cogend.Bar.in l.ij. §.quod diximus.ff.si quis caut. & in l.si quando.C.vnd.vi. Alex.consil. xxxiiij.animaduersis.col.j.in iij.vol. & quando res est difficilis probationis, admittuntur probationes per coniecturas.c.prætereà.de testib.Bar.in l.in illa stipulatione si Calendis. ff. de verbor.oblig. Ias.in l.cum ea.col.iij.de transact.

Prætereà, quod deficit in fide testium supplet numerus. gl.in l.iij.§.eiusdem.in verb. numerus.ff. de testib.Anch.consil.ccxlvj.Alex.consil.xcix. nu. viij.in v. vol. & consil. iiij. in fi. in vj. vol. hic sunt quatuor, vel quinque testes, ergo probabunt, nam ex pluribus præsumptionibus vel iudiciis fit plena probatio.glo.singul.in l. ij. in verb. legitimis. ff. de excus.tutor. quam Barb. not. consil.iij. in fin.& consil.xxix.col.j.& consi.xxx.& xlj.in j.vol.

Nec obstat ca. ij. de clandest. desponf.quia respondeo, quòd in casu proposito non cōtraxerunt desponsationem clandestinam, sed iure contraxerunt sponsalia, quę transiuerunt in matrimonium, per copulam carnalem.c.is qui fidem.de spons.

Postremò, quia multa specialia sunt fauore matrimonij introducta, quæ in aliis casibus non procedunt, quæ specialia tradit Feli.in rub.de sponsal. *Et par ainsi ie concluds que le mariage est assez prouué*, [Atque ita concludo, quòd matrimonium satis probatum sit,] ex attestationibus mihi exhibitis, vt ferri debeat sententia pro matrimonio. Alia ob breuitatem temporis adducere non potui, sed me subscripsi.

RESP. CXVII.

Sequitur de matrimonio prohibito.

Falsò tibi persuasum est, vt in simili dicit Imperator, in l.falsò.C.de cōmunium rerum alienar. videlicet, quòd tibi liceat filiam tuæ olim vxoris, à te cognitæ in vxorem ducere, postquam solutum fuit matrimonium cum vxore, id est matre filiæ: nam certum est quòd ex coitu etiam illicito contrahitur affinitas.c. discretionem & c.penul.de eo qui cogn.consanguin. vxor.suæ.Ioan.And.in dec.arb. affinit.quæ impedit matrimoniū contrahi, & contractum dirimit, vsq; ad quartū gradum.c.non debet.de cōsang.gl. in §.inter eas. de nupt.in inst.Card.Panor.& Præposit.in d.c.non debet. quia ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à propriis.c.j.de consan. & affinit. c. de propinquis & c.æqualiter. xxxv. q. iij. Itaque cùm matrem filiæ tanquam tuam vxorem noueris, illa filia, etiam ex alio legitimo matrimonio contracto nata, est tibi loco filiæ, ergo eam tibi habere non licet, etiamsi adoptiua esset, §.ergo.de nupt.in instit. e.ita diligere.xxx.q. iij.

Matrimonium prohibitum cū filia vxoris nostra i.priuigna.

Non obstat quòd de iure ciuili non contrahatur affinitas, nisi ex legitimis nuptiis.per l.nō facile. §.sciendum. ff. de gradib. quia hoc est correctum per canones, vt ibi glo. asserit in §.affines. Ioann. Andr. & alij in declar. arb. affinit. quibus in hoc standum esse asserunt.

Et ista affinitas habet perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante

mediante contrahitur. c. fraternitatis. xxxv. q. x.

Nec refragatur regula, non præstat impedimentum. de regul. iur. lib. vj. quia intelligi debet, quod matrimonium nullum non præstaret impedimentum ad aliud, si non esset coitus, sed ex illo coitu generata est affinitas, quæ non potest esse nulla, etiam dissoluto matrimonio, ideò illa præstat impedimentum, & in hoc leges non sunt considerandæ, quæ respiciunt hæreditates, vel tutelas, sed canones respicientes matrimonia ipsa, & ideo illis credendum est, nec tecum facit glo. in d. c. ita diligere. si bene respiciatur.

Nec obstat quòd pater & filius possunt ducere matrem & filiam, vel duo fratres duas sorores, quia consanguinitas non contrahitur nisi inter vxorem & consanguineos mariti, & inter maritum, & consanguineos vxoris. Ideo maritus obstante difficultate non posset ducere filiam vxoris, neque alios consanguineos vsque ad quartum gradú, sed cùm nulla consanguinitas inter consanguineos mariti & vxoris oriatur, teste Ioann. And. in declar. arb. affinit. per c. quod super his. de consanguinit. & affinit. ideo possunt coniungi consanguinei mariti & vxoris.

Præterea hîc non agitur de publicæ honestatis iustitia, quę oritur ex sponsalibus. c. sponsam. de sponsal. c. j. illo tit. lib. vj. sed hîc agitur de vera affinitate, quæ cõtracta fuit inter te & cõsanguineos vxoris, igitur cùm filia sit vxoris consanguinea, in primo videlicet gradu, quomodo eam habere poteris non video, & miror aliquem potuisse, vt asseris, contrarium consulere, vnde duos Doct. tua causa, vt res facilior esset, requisiui: qui gratanter huic consilio subscribere, vt vides, non dubitarunt.

Quòd ad dispensationem attinet, Romani Pontificis erit concedere, si sanctitati suæ visum fuerit, quod tamen facilè non solet concedere in prohibitis à iure diuino, sicut est hîc. vt patet Leuit. xviij. c. ibi turpitudinem vxoris tuæ & filiæ eius non reuelabis, & si animæ tuæ consulere velis, cùm plures inueniantur vxores, ab illa abstineas, alioqui & crimen incestus incurres, quod corporis notam & bonorum publicationem parit. authen. incestas. & per totum C. de incest. nupt.

RESP. CXIX.

De diuortio duplici de causa interponendo.

Super quæstione proposita videtur si mulier nolit sequi virũ suum leprosum, sed ab eo separari petat, quoad torum, & reddendum debitum, allegans & probans, tãtam esse viri sæuitiam, vt mulieri trepidanti sufficiens securitas dari non possit, quòd possit separari quoad torum, nec erit restituenda in hoc casu viro petenti eam sibi restitui. vt est casus singularis in c. literas. in fi. de resti. spoliat. & iudex debet de ista sæuitia arbitrari, an sit talis propter quam separatio fieri posit. vt scribit ibi Panorm. & alij. sed in casu mihi proposito, cùm duplex vinculum adsit, poterit iudex ecclesiasticus istam separationem quoad torum, facere. c. quemadmodum. vbi etiam Doct. de iureiurand. *Separatio quoad torũ ob sæuitiã mariti.*

Item si sola esset lepra, cùm de consuetudine generali sanus non sequatur leprosum, potest tamen moneri vt reddat debitum, quòd si nolit non est cogendus, præsertim cùm citra horrorem & mortem non posset eidem reddere debitum. c. j. vbi Doct. de coniug. leprosi. quia charitas bene ordinata, à seipso incipit. c. non satis. lxxx. distinct. c. nisi. de vsu & authorit. pallij. & hoc etiam firmat Syluester de Prierio, in sua summa in verb. debitum. q. j. & in verb. lepra. in hoc reprehendens Angel. de Clauas. contrarium dicentem. *Diuortiũ ob lepram.*

Igitur cùm duplex causa hîc sit tam sæuitia mariti, quæ sola separationem probet, & lepræ morbus, qui per se etiam sufficit, nõn debet iudex, si hoc inueniat, timere separationem quoad torum facere, cùm duo vincula vno sint fortiora. c. j. de treu. & pact. & ex vna causa separatio fieri posset, ergo & multò magis ex vtraque.

Si verò separatio quoad bona, fortè quia maritus ea dissipat petatur, tunc iudex secularis cognoscet glo. in c. de prudentia. de donat. inter vir. & vxor. & ita iudicauit senatus Parisiensis anno 1532. die xxij. Aprilis.

RESP. CXX.

De matrimonio.

Veu le faict tel que dessus, il semble que Iean Roussel a peu contracter mariage auecque Ieanne Noudart, femme relaissee de feu Iean Villet, pource qu'il n'y auoit, ne consanguinité, ne affinité qui empeschast ledict mariage: car [Viso facto præmisso, videtur Ioãnem Roussellum potuisse matrimonium contrahere cum Ioanna Noudart, vxore quoodam derelicta à Ioanne Villet, eò quòd neque consanguinitas neque affinitas dictum matrimonium impediret: nam] affinitas oritur tantùm inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierẽ. *Et par ainsi entre Roussel & les consanguiniers Gillete* [Atque ita inter Roussellum & consanguineos Gillete] erat affinitas prohibens matrimonium, vsque ad quartum gradum, *& ledict Roussel ne pouuoit prendre aucune parente d'icelle,* [& dictus Roussellus non poterat aliquam in vxorem ducere eidem consanguinitate iunctam,] vsque ad quartum gradum inclusiuè, sed quia inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris, non procedit affinitas, *ledicte Ieanne Noudart,* [d. Ioanna Noudart,] dicto Roussello non erat affinis nisi in secundo affinitatis genere, quod non habet hodie prohibitionem. test. Ioan. Andr. in declarat. arb. consangui. posito in c. non debet. de consang. *Matrimonium secundo genere affinitatis est permissum.*

Nec obstat quòd Noudart & Gillete, vna cato effecti sint, & sic affines, quia non sequitur cùm inter consanguineos viri & mulieris nulla (vt dictum est) orta sit affinitas, imò quando affinis meus cognoscit aliquam, illa est mihi in secundo genere. *Comme au cas qui s'offre: car ledict Roussel*

Rousselestois. [Vt in casu præsenti. Nam dictus Rousselus erat.] affinis de Viller, *s'il cognoist Iehanne Nodart elle sera*, [Si cognoscat Iohannã Nodart illa erit] in secundo genere, *& par ainsi n'y a prohibition de droict.* [Atque ita prohibitio iuris non est.] Item, *ne faict à dire que si mon cousin cognoist vne femme, elle est affine*, [Item non aduersatur quòd si meus cognatus cognoscat mulierem, illa est affinis] & in primo genere. *Car cela est verité,* [Nam hoc verum est,] quãdo consanguineus cognoscit mulierem, illa est in eo gradu mihi affinis quo gradu consanguineus: Sed si mihi affinis cognoscat mulierem, illa erit mihi affinis in secundo affinitatis genere, vt prædictum est.

Item la prohibition de faire mariage est odieuse. [Item prohibitio matrimonij est odiosa.] not. Hostien. in summa de spousal. & Doct. in cap. non debet. *& par ainsi,* [Atque ita,] debet restringi ad personas tantum à iure prohibitas, & non debet ad alias personas extendi. *Or nous ne voyons point la prohibition,* [Sed prohibitionem non videmus.] inter istos, ergo erit permissum matrimoniũ. *Et par consequant les enfans de ce mariage procreés sont legitimes, & ne leur faut dispense, ne legitimation du Pape, ne d'autre: & peuuent succeder* ex testamento, vel ab intestato, *ainsi que les autres legitimes desquelz n'y a doubte, ne peut aussi estre accusé ledict mariage, ne calomnié: car est faict selon droict & raison, & à ce me suis soubscript. Donné à Paris l'an 1542. & le 19. de Nouembre.* [Et per consequens liberi ex illo matrimonio procreati sunt legitimi, neque dispensationem, aut Papæ, vel alterius legitimationem opus habent, & possunt ex testamento, vel ab intestato succedere, vt alij legitimi, de quibus nõ dubitatur. Neque etiam prædictum matrimonium accusari, vel calumniari potest, nam secundum iuris formam atque æquitatis est stabilitum. Huic me subscripsi. Datum Parisiis, anno 1542. xix. Nouembris die.]

RESP. CXXI.

De matrimonio, an deferatur pro eo iuramentum.

Eus labia mea aperiat, & spiritus sanctus, meum illuminet intellectum, hæc causa matrimonialis est plenè discutienda. Et quod non sit probatum matrimonium patet, quia in causa beneficiali, non defertur iuramentum. Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. Doct. in l. admonendi. ff. illo tit. sed matrimonium carnale & spirituale æquiparantur. c. inter corporalia. de trãs. episcopi. Ergo sicut in matrimonio spirituali non defertur iuramentũ, ita nec in matrimonio carnali.

Item, non defertur iuramentum nisi adsit vnus testis, omni exceptione maior, aut ei qui nõ est omni exceptione maior. Bart. & alij in d. l. admonẽdi. & canonistæ in c. fi. de iureiurand. sic nec hoc casu.

Item, pro hoc est casus formalis. in c. mulieri. ff. de iureiurand.

Item, in causa ardua, non defertur iuramentum sed causa matrimonialis est ardua, & grauis, quia instar habet seruitutis l. ij. ff. de liber. homine. exhibend.

Item videtur quod iudex qui secundò iudicauit, malè processerit, quia post publicationem testes non debent admitti. cap. cum venissent ac c. series. c. cum causam de testib. Et sicut in causa principali & in prima instantia non debet audiri, ita nec in causa appellationis. clem. fin. de testib.

Contrarium de iure videtur, quod debeat iudicari pro matrimonio. Et hoc probabo, respondebo ad iura pro contrario allegata. *Iuramentũ in matrimonio deferri potest.*

Et primò non obstat in causa beneficiali, quod non defertur hoc iuramentum necessarium, quia fateor, sed secus in causa matrimoniali, & de instantia. c. sicut vtgeri. j. q. j. quia in causa beneficiali tractatur de præiudicio tertij, id est ecclesiæ, quæ fortè regeretur per intrusum, si posset esse locus delationi iuramenti, secus in casu nostro, cùm pars consentiendo iuramẽto & per consequens illis quæ dicerentur consentiret: & sic si iuratur pro matrimonio, pars videtur de nouo cõtrahere, secus in causa beneficiali. Iason in l. iij. ff. de iureiur. gloss. & Doctor. in cap. super eo. de eo qui cogn. consan. vxor. suæ. nec est bonum argumentum in omnibus, præcipuè in præiudiciũ matrimonij spiritualis: vt patet ex gloss. not. in verb. mulier. confess. in cap. cùm causa. de raptor.

Item non obstat, quia non defertur iuramẽtum nisi testis sit omni exceptione maior, quod fateor nisi haberet aliàs præsumptiones reus: nam vna probatio aliam supplebit. l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de edend. Ita hic cum aliqui testes adminiculentur illi testi, dico deferendum iuramentum. Et ita intelligo glo. in c. vidua. de regular. & maximè dicit gl. quando esset honesta persona, & essent æqualis conditionis. Ias. & alij in d. l. iij. & esset pro vno plusquam semiplena probatio.

Item non obstat quod in causa ardua non deferatur, quia verum esset contra matrimonium, sed pro eo, sic Bart. & alij in d. l. iij. nec aliquis tex. dicit in causa ardua non deferri. Aufrer. quæst. clxxj.

Minúsque obstat c. mulieri, vbi nullo iure probatur iuramentum non posse deferri actori, pro matrimonio, quando alteri matrimonio non fieret præiudicium. Et hoc est relinquendum arbitrio iudicis, consideratis qualitatibus & circunstantiis personarum, & causæ, Panorm. & alij in d. c. mulieri. de iureiur. Aufrer. quæst. clxxj. Deci. consil. cxxxiij. & consil. cccx. & ccclxviij. Alexan. consil. clij. in v. volum.

Non obstat quod post publicationem non producãtur testes, quia illud fallit in matrimonio. tex. singul. in c. series. vbi glo. & doct. de testib. & maximè quando stat pro matrimonio vt hic, quia, si potest semper produci cum sententia non transeat in rem iudicatam, ergo & post publicationem. c. lator. & c. tenor. de re iudic. glo. in c. sicut. in fin. de sponsal. & idem in omni casu vbi verteretur periculum animæ. gl. in c. inter monasterium. de re iud. Bart. & alij in clem. fin. de testib.

RESP.

RESP. CXXII.

De legitimatione.

AD huius materiæ enucleationem præmitto, quòd ante leges latas natura omnes liberos & legitimos fecit, bella verò, lites, atque libidines & concupiscentiæ causam imposuerunt. §. j. & §. si quis ergo filios. in auth. quib. mod. natur. filij efficiantur sui. coll. vj.

Legitimorum tres species. Secundò, præmitto quòd multos modos legitimandi iura ciuilia (tres potissimùm) inuenerunt, videlicet, per matrimonij contractum, per oblationem curiæ & per rescriptum. d. §. j. & §. fin. instit. de nupt. & §. quibus. de hæred. quæ ab intest. defer. §. illud. in auth. quib. mod. natur. effici. sui. collat. vj. quia quoties vitium ex vna lege nascitur, necesse est vt eadem lege tollatur. l. si libertà. C. de incest. nupt. glo. in c. fraternitatis. de testib.

Tertiò, quod ius ciuile adeò exosos habuit spurios & nefarios, ac ex damnato coitu natos, vt eos nec quidem alere, nec aliquid de bonis patris capere permiserit, sed omni prorsus beneficio excluserit. authen. ex complexu. C. de incest. nupt. authen. licet. in fin. de natural. liber. licèt benignitas canonica circa alimenta eos fauorabilius prosequuta fuerit, nil tamen de successionibus immutauit. c. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimon. Doct. in c. per venerabilem qui filij sint legit.

Quartò, licèt alimenta possint eisdem spuriis relinqui, tamen quando quantitas excessiua relinquitur pro alimentis, tunc præsumitur in fraudem legis relictum, quo casu (in quantum excedit) per hæredes reuocari potest. Bart. in l. fin. col. ij. ff. de his quib. vt indig. Imò deficientibus hæredibus, vel negligentibus petere id quod excedit in subsidium applicatur fisco. l. j. C. de natural. lib. & hoc expressè scribit Bened. in repet. cap. Raynutius. in verb. & vxorem. num. 680. de testam.

Legitimatio est naturalium, dispensatio verò est legitimorum. Quintò, quamuis legitimatio naturalium sit fauorabilis, tamen legitimatio spuriorum est detestabilis, & odiosa. Bald. in l. eam quam. num. 31. C. de fideicomm. & sic potius dicetur dispensatio quàm legitimatio. & ita intelligenda strictè, & interpretanda. c. j. & seq. de fili. presbyter. in sexto. Anch. consil. ccxlj. ex tenore. col. j. & consil. cccviij. in fin. Dec. consil. cccxxxviij. in casu. col. ij. & naturales vel spurij prouenientes ex clarissimis personis, & nobilibus sunt magis exosi legibus, & honestati, quàm alij, cùm per clarissimos & nobiles starat lecta debeat custodiri honestas. per not. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. l. generaliter. C. de instit. l. si qua illustris & ad Orfic.

Vltimò, duo sunt ex quibus humanorū actuum constat effectus, scilicet voluntas & potestas, quorum alterum si desit nil est quod explicari queat. Philoso. Arist. testante quem refert Barbatias cōsil. cxxij. scripsit in iiij. vol.

Ad speciem descendendo hoc legitimationis rescriptum videtur subreptitium & nullum multis modis, primò ex falsa causa expressa in narratione, vbi sic dicitur: *Comme aux personnes armees de vertu & honesteté de vie, ne doiue estre imprepere ne reproché vice de nature, leurs bonnes meurs supplеent tous defauts & macules de geniture, & soit ainsi, &c.* [Vt personis virtute & honestate vitæ munitis, non debet vitium naturæ in opprobrium obiici: sed eorum boni mores omnes defectus & maculas geniture supplent, & sit ita, &c.] hoc proœmium probatur in c. nunquam. lvj. distinct. & esset valde elegās si esset verum in persona istorum, sed cùm ipsi impetrantes sint impuberes nil posse aut scire intelliguntur. l. fin. ff. de iur. & fact. ignor. & sic multùm abest vt virtutibus sint armati, cùm adolescentia sit ad malum prona, non ad virtutes, nec virtutibus regulariter decoretur. ca. omnis ætas. xij. q. j. & quidquid videt ignorat. l. j. C. de fals. monet. quoniam anima eorum est tanquam tabula rasa, in qua nihil aut parum depictum est, Ideo virtutibus non sunt decorati nec armati. *Pupillaris ætas inconsulta & ad vitium prona.*

Item Rex mouetur ex bonis moribus eorum, tantùm abest prædicta esse vera, videlicet vt bonis moribus sint, vel præsumantur prædiri, tum quòd iuuenes. & Salomon Prouerb. xxx. c. dicit tria esse sibi incognita, & quartum quod penitus ignorat, videlicet, viam adolescentis in adolescentia sua: tùm quod bastardus præsumitur similis patri. l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edic. & sic incontinentiæ paternæ imitator. c. literas. de filiis presbyter. & dicit text. in c. si gens Anglorum. lvj. distin. æstimandum est bastardos degeneros populos, & ignobiles, & furentes libidine, & ad deteriora vergentes: nec in fide stabiles, nec honorabiles hominibus, nec Deo amabiles. Ecce quomodo ij non possunt dici virtutibus armati, prout in narratiua rescripti dicitur: ergo cessante causa, cessabit effectus legitimationis, & cùm causa qua mouetur Rex sit falsa, corruit legitimatio, imò verius dispensatio. per not. in c. quod circa. de consang. & affin. & Rex præsumitur circumuentus. Bald. in c. cùm olim. (de Rege Franciæ loquēs) & de re iudi. Anch. consi. ccxlj. ex tenore. col. j. dicit quod quælibet suppressio vitiat: stas odiosas concessiones.

Præterea ex alio est d. legitimatio subreptitia & obreptitia: nam narratur maritum mulieris fore absentem vel mortuum, quæ est causa quę faciliùs potuit mouere Regem ad concedendum, cùm mors & absentia æquiparentur. c. si delegatus. de offic. deleg. in vj. & paria sunt mulieri non habere virum, vel habere inutilem & sic abstentem. l. si pla gij. ff. ad leg. Flauiam. de plag. sed si dixissent impetrantes quòd maritus nō audebat metu mortis venire, & quòd inuito marito tenebatur vxor ab isto Abbate et verum erat sicut prætenditur, non habuisset legitimationem, vel non ita leuiter, ergo valere non debet.

Item non est facta mentio de prohibitione facta patri impetrantium, tam per sententiam quàm atestum curiæ supremæ Tholosæ, & quando non habetur mētio litis vel sententiæ, rescriptum est nullum. c. inter monasterium. de re iudic.

Legitimationi pater debet cōsentire. Adhæc pater non consensit huic legitimationi quod ex necessitate requiritur. §. si vero 15. in auth. quibus mod. natural. efficiant. legitim. collat. vj.

Dec. con

Dec.consil. cccxxxviij. in casu.col.vlt. vel saltem non apparet in ista legitimatione de consensu illius: ergo, &c.

Deinde qualitates spurietatis non sunt expressæ, ideo ex hoc videtur inutilis.nam dicit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. qui fal.sint. legit. versic. quæro,si natus: quod si impetrans legitimationes sit spurius duplicatus,non valet legitimatio.arg.c. non potest.de præbend.in vj.& l.vim passam.§.præscriptione.ff.de adult. & Anth.Roissel. in suo tract. de legitim.in ij.lib.num.2.de causa formali hoc sequitur, sed isti impetrantes erant ex duplici qualitate damnati,ergò debebat exprimi:nam quod essent in sacerdotio geniti, & à patre sacerdote, hoc omitti non debebat,per ea quę dicit Bald.in l.eam quam.num.36.C.de fideicom.& not.in c.inter cæteras.de rescript. facilè enim non dispensatur cum natis ex sacerdotibus ,cùm sacerdotes castitate decorati esse debeant,vt cõsuluit Alex. consi.xxxvij. in causa mota.col.vlt.in j. vol.vbi ex hoc solo legitimationem non valere consuluit.

Legitimatio spurij duplici spurietate quid requirat.

Nec refragatur si dicatur in legitimatione esse expressum patrem fuisse protonotarium & Abbatem,quia per hoc non sequitur quod fuerit presbyter,cùm non teneatur esse tempore prouisionis presbyter. c.cùm in cunctis.§.inferiora. de elect. & poterat esse Abbas dispẽsatus de nõ promouendo, & sic ex parte patris non esset adeò damnatus coitus,sicut si esset presbyter: ergo debebat exprimi, nam beneficium habens de iure ciuili,si concubinam habebat poterat contrahere postea matrimonium cum ea,& eos sic legitimare, vt pulchrè tradit Ioã. And.in regul.sine culpa.de regul.iur.quòd non permittitur cõstituto in sacris c.si.xxxiij. dist. c.j.cum seq.de coha. cleric. Item quamuis bastardi non possint succedere in feudis.§.naturales si de feud.cõten.sic inter dom. & agnatos vasalli,tamẽ quando ad feuda sunt legitimati possunt, vt tenet glo.& Doct.ibi.quod non procedit,quando ab initio feudum erat datum Titio & filiis, ac descendentibus legitimis,tunc cum bastardi non sint legitimi non succedent, & cum ius sit per illam inuestituram quæsitum legitimis.sic decidit Bald.in l.j.C.de his qui veni.ætat.impetran. nec videntur primi contrahentes de istis cogitasse,vt in emphyteosi concludit Anch. consi.ccxlj.col.vlti.cum ergo hoc feudum ortum habuerit à progenitoribus,per illam legitimationem,non poterunt legitimi priuari, vt expresim consuluit Anch.consil. cccviij.Prima facie, quod probatur in §.si vassallus culpam.si de feud.defunct. contentio sit, hoc etiam ex verbis legitimationis patet, dum dicit, *qu'ils pourroyent cy apres auoir* [quòd possent posthac habere,]ergo de feudis iã à rege vel alio habitis non sunt legitimati,sed ad illa quæ deinceps habebunt,per nouam inuestituram: nam si patri succedere in feudis possent, non dicerentur de nouo habere, cùm dicantur filij domini quodammodo in vita patris.l.in suis.ff.de libe.& posth.nec dicuntur adire,id est ad aliud ire, sed se immiscere. glo. in rub.ff.de acquir.hæred. l.necessariis. illo titul. ideo hæc legitimatio in aliis bonis,vt succedat patri,potest fortè intelligi ,& non de feudalibus: ac etiam non extantibus consanguin.Alex. consil.lx. visa legitimatione.col.j.vol.ij.

Bastardi non possunt in feudo succedere.

Item permittit eos posse succedere prouiso, quòd sit de consensu & voluntate hæredum , sed hæredes non consenserunt, nec consentiunt , ergo non prodest eis legitimatio,quia deficit conditio. l.iiij.§.j.ff.quib. mod.pig. vel hypoth.solui. l.vna. §.j.C.de cadue.tollend.

Legitimatio exigit cõsensum hæredum.

Insuper in legitimatione dicitur, *pourueu que ne soit à autres ia droict acquis*,[modò nõ sit aliis iam iuribus acquisitũ.] si ergo sit acquisitũ ius non intendit præiudicare,etiam si non fuisset expressum. c.quamuis.de rescrip.l.ij. §.si quis à principe. ff.ne quid in loc.publ.sed proximioribus erat iam acquisitum ius, tam ex prima inuestitura , quàm ex donatione inter viuos facta , per patrem istorum impetrantium, ergo per legitimationem illis non præiudicabitur:nam etiam in fine reseruatur ius alterius,his verbis: *sauf en autres choses nostre droict & l'autruy en toutes*.[saluo in aliis rebus nostro iure,& alterius in omnibus.]quasi vellit dicere saluo iure alterius tertij in omnibus.de quo verbo est gl. in l.item.ff.famil.ercisc.& Doct.in l.j.ad leg.falci. & facit quod not.Deci.consil.cccxxxviij.

Item ex aliis verbis legitimationis apparet voluntas Principis nolentis legitimare nisi ad vitium expressum & defectum, vt dicit , *sinon qu'il y eust autre defaut que de ladicte geniture*. [nisi alius defectus quàm dictæ geniture esset.]& sic noluit nisi super defectu geniture expresso legitimare . vnde eo quòd voluntas Principis in alio deficit , corruit legitimatio,vt supra in præfat. dictum extitit.

Item si quis fecerit legitimare filium bastardũ, & postea ipsum tanquam legitimũ hæredem instituit, si legitimatio sit inualida non valebit institutio propter errorem testatoris , quia erat defectus in causa finali institutionis.arg.l.si.ff.de hęred. instit.nam verisimile est, quod si pater inualidam legitimationem sciuisset illum bastardum non instituisset. Dec.consil.cclxxxviij.quæritur col.ij.allegat.l.nequam.§.si seruum. ff.de milit.testa. idem in ista dicam: nam si pater eam inualidã sciuisset, eos non instituisset, & sic hæredes poterunt succedere ab intestato.

Legitimatus inualide si vi legitimu. h res instituatur an valeat institutio.

Vltimò , quando Princeps legitimat aliquem natum ex damnato coitu,vt sunt impetrantes requiritur quod specialiter exprimat non obstante. §.si.quib.mod.natural.effici.sui.coll.vij.vbi glo.& Angel. hoc expresim firmant.& glo.& Doct.in authen.ex complexu. C.de incest. nupt.tum quia isti sunt iuri valde exosi , tum quod Princeps remouerit sibi potestatem,in d.§.si.ergo opus est habere clausulam derogatoriam illius potestatis. l.si quis.in princip.ff.de leg.iij.Bal.in l.eam quàm. nu. 38.C.de fideicom.vbi dicit , quod si clausula non obstantium esset in nube,& ille qui legitimatur esset plurimum odiosus,vt quia ex sacrilegio, vt in casu nostro,non sufficerent verba generalia quæ tam odibiles non comprehendunt.arg. l.Lucius.§. Lucius Titius Damam.ff.de leg.ij.& cap.j.de filiis presbyt.in vj.cùm c.seq.sic consuluit Barb. consil.

Legitimatio cũ clausula non obstante.§.si. quib. mod. natur. effi. legit.

S

ix.illud. in medium.col.ij. in iij.volu. & Oldrad. consi.ccxlvij. factum tale.in fi. & sic concludendo apparet legitimationem esse nullam.

RESP. CXXIII.

De legitimatione nobilis ex utroque parente.

Legitimatio eius qui extra matrimonium ex utroque parente nobili nat° est an proficiat ad sumendum gradū intra triennium pro ut aly nobiles.

Vidi dubitari de quodam illegitimo nato ex vtróque parente nobili, legitimato tamen, an possit sumere gradum post triennium & priuilegio huius tex.gaudere, si triennium studuerit, videtur quod non: quia illegitimi non sunt nobiles.c.si gens Anglorum.Ibi æstimandum est degeneres populos & ignobiles,&c.lvj.distinct. & l.vna. C.de muliet. quæ seru. propr.se immixe-tint,sed nobiles tantum habent hoc priuilegium, ergo ij non habebunt.

Secundò, non possunt dici nobiles ex antiquo genere, quod requiritur, vt habetur in pragma. sanct.§.videlicet.rub.de collat.& in ordinat.Regi. rubr. *des graduës simples*.art.x.

Tertiò, legitimatio est quædam dispensatio, quæ est stricti iuris,& strictè debet intelligi.c.quod dilectio.&c.quia circa.de consang. e.j. & ij.de fili. presbyt.c.ordinar j. & ibi glo.in verb. dispensationes. de offic. ordinar. in vij. & legitimatus ad beneficia non censebitur legitimatus ad prærogatiuas nobilium.

Quartò, facit dictum. Angel. in l.fin.C. de his qui veni.ætat.impetrant. vbi dicit quòd si factum sit legatum Petro cùm efficietur doctor, vel sacerdos, si efficietur Doctor, vel sacerdos ex dispensatione, non consequetur legatum, per illum text.& facit quod dicit. Archid.in c.nemo: de electio.in vj. vbi intelligit commendam non posse fieri, nisi existenti in ætate legitima naturali, non de ætate dispensata.allegat. l.ij. C. de his qui veni. ætat.sic ista prærogatiua nobilium debet intelligi de his qui sunt nobiles de iure communi. domi. Ioan. le Cirier. in tractat. de iure primogenituræ. quæst.xiij. vbi concludit legitimatos non habere iura primogenituræ.

Legitimatis in nullo distant à legitimis.

In contrarium faciunt sequentia: primò, quia legitimati nihil dissimiles sunt à legitimis. text.in §.& quoniā variæ.in auth.quib. mod.nat. effic.sui. & §. illud.ibi nihil à legitimis filiis differentes.ibid.

Secundò, de iure gentium nulla erat differentia naturalium & legitimorum : sed antiquis parentibus mox vt procedebant, fiebant legitimi, &c. In authent.quib.mod.natur.effici.sui.§.oportet.ergo. coll.vij. ibi. natura siquidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret scriptis nondum positis legibus, omnes similiter liberos, similiter autem produxit ingenuos, primis namque parentibus primi filij similiter quidem liberi, similiter autem legitimi, à creatore fiebant : bella verò lites, atque libidines & concupiscentiæ causam deposuerunt, ad aliud schema seruitutis : utramque bellum inuenit naturalis castitatis casus, &c. lex ergo positiua remouit ius legitimationis,filius : ergo potest restituere.l.eas. ff. de capit. dimi. quia princeps est lex viua,in authent.de consul.colla.iiij.notat glo. in verb. participium.in §. si vero effusa. in authent. quib.mod. natur. effici. sui. Igitur sublata lege positiua remanet iste legitimatus legitimus, ergo gaudebit hac prærogatiua.

Tertiò,ista legitimatio reducit rem ad ius commune, quod vult nobiles ignobilibus præferri. l. maiorem. ff. de pact. l. iij.de testib.& quando res reducitur ad ius commune, venit actus amplandus.glo.singul.in c.statutum.de rescrip.in vj.

Quartò, facit dictum Bald.in l.fin.ff.de his qui veni.ætat.impetr. vbi tradit quæstionem de priore alicuius ecclesiæ, qui pro tempore erat relictus executor, vt etiam intelligatur de illo, qui factus est prior ex dispensatione dum esset inhabilis, quia priorem esse non procedit naturaliter, & ideo verba non possunt, nisi ciuiliter intelligi.

Quintò, hoc in propriis terminis tenuit Petr.de Vbal.in tract.de success.ab intest. in vltimo legitimandi modo, vbi concludit legitimatum posse vti indultis, & priuilegiis nobilium, & sic priuilegio regulæ cancellariæ præferente nobiles ignobilibus.

Legitimati vtuntur Priuilegiis nobilium.

Sextò, probatur in l.ij. C.de iure aur. anuullor. vbi libertus restitutus natalibus, dicitur verè ingenuus,sic & nobilis legitimatus, verè nobilis. l. Imperialis.ibi omni macula. C.de nupt.

Non refragatur primum, quod non sunt nobiles, quia verum est inspecto iure positiuo, cui derogatur per legitimationem & natalium restitutionem, minus facit quod dicitur non esse ex antiqua progenie, quia etiam non requiritur in Concordatis, vt dixi.in §.cum vero.in glos.ex vtroque parente.de collationib.

Non obstat tertium, quia fateor, quod dispensatio quæ non est integralis, quoad quædam sed legitimatio simpliciter facta est fauorabilis.ca. fin. & ibi Ioann.Andr.de Simo.c.dudum.in verbo beneficia de præbend.in vj Paul.in l.sed si hac. §.patronum. ff. de in ius vocand.vbi dicit quod legitimatus succedit in omnibus iuribus legitimorum, & in his quæ sunt iuris paria esse talem, & haberi pro tali. Bart. in l.si maritus ij. §. legis. ff. de adulter.Plenè Curt.Senior consi.lxxiiij.super memorata. colla. ij. quia etsi causa mediata possit esse odiosa, eo quod iura communia vulnerantur prohibentia spurios legitimari, tamen causa immediata scilicet liberalitas principis est fauorabilis, & causa immediata cōmunius attenditur. l. socium. qui in eo.ff.pro soc.l. sed si plures. §. in arrogato, & ibi.Bart.ff.de vulg.& hanc opinionem sequutus est Deci.consil.cclviij.in casu.

Vide plenè Albertus Bonum in tract.de statuto excluden.fœminas.q.iiij.artic.xij.

RESP.

RESP. CXXIIII.

De decima Papali seu Regali, & de quibus non sit soluenda.

Ecclesiæ primitiuæ status optimè describitur.

Stæ communitates ortum à tẽpore Apostolorum habuerunt. Imprimis enim quicunque de congregatione Apostolorum esse volebat possessiones & substantias vendebat, & diuidebat illa omnibus, prout cuique opus erat, & habebant omnia cõmunia. Act.ij. c. in fin. multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Actuum.iiij.c.in fi.

Item à tempore diui Syluestri, homines inceperunt prædia & agros, quos vendere tempore ecclesiæ primitiuæ solebant matricibus ecclesiis dare, & ex sumptibus earum viuere. verum quod commune est solet negligi, exinde authoritati episcopi bona relicta sunt, vel curatorum, vel priorum vt nemo egens inueniretur. c. videntes xij.q.j. & quos vidit Papa Dionysius reditus sufficere ecclesiis, illas ecclesias approbauit, quasdam in parrochiales erigendo, quasdam in collegiatas. c. pastoralis. de his quæ fiunt à præl. sine consens. capit. & dispensationem bonorum ecclesiæ Papa quibusdam commisit. c. pręcipimus. xij.q.j. alij sæculo renunciantes bona communia retinuerunt dispensationi proprietatis tacitè, vel expressè renuntiantes, vt sunt religiosi. c. non dicatis. xij.q.j.

Item alij clerici noluerũt dispositioni bonorum renuntiare, sed in communi viuere voluerunt, sequentes adhuc illam sanctorum Apostolorum, vitam habentes victum & vestitum his contenti fuerunt. iuxta doctrinam diui Paul. j. ad Timoth. vj. c. & c. episcopus. xij.q.j. vt sunt istæ communitates sacerdotum, de quibus agitur, hi clerici successores sunt eorũ de quibus dicitur, multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, non ergo sibi aliquid proprium vendicant, sed sunt eis omnia communia. Actuũ. iiij. c. in fin. & c. illi autem. xij.q.j. postquã ergo Papa non laborauit, in erigendo in beneficium, ergo non potest grauare, nec intendit, & hoc exprimit dicendo beneficia, & dicitur quod plenaria beneficiorum dispositio ad Papam pertinet. c. ij. de præbend. in vj. non bonorum sacerdotum, quia de illis non disponit nec imponendo decimam, nec aliquo modo grauando.

Item deuoti viri isti congregationi & communitati sacerdotum, aliqua bona dare cœperunt, vt peccata eorum eleemosynis redimerent, sicut tempore Apostolorum fiebat.

Et vt ipsi sacerdotes corporis vitam tueri possent. d. cap. quia. & primum sibi necessaria percipiant. c. nulli. xij. q. j. verum quia Papa & episcopi viderunt hæc bona non sufficere ad erectionem ecclesiarum collegiatarum, ea sic dimiserunt statuentes vt nullus modernis aut futuris temporibus, bona ab istis sacerdotibus auellerent, & qui hæc ab eis remouere niteretur damnatione feriatur. c. videntes. in fi. xij.q.j.

Decima Papalis origo.

Item postquam Dominus Deus præceperit Leuitis dari decimas à filiis Israël, voluit etiam vt Leuitæ & sacerdotes decimam illarum decimarum partem summo sacerdoti darent. Numeri. 18. cap. in fin. & cap. seq. & in locum illius Papa ex causa imponit decimam, de qua hic est quæstio, vt quia pro omnibus laborat ab omnibus sustentetur. arg. l. ij. §. penul. ff. de orig. iur. Bonifac. in Clem. vl. col. j. de decim. Doct. in c. j. de decim.

Communitates sacerdotum an decimã papalem soluere teneãtur.

Item, certum est quod isti sacerdotes harum communitatum, non tenentur decimam soluere ex his bonis quæ habent. primò, quia decimæ beneficiorum debent solui. Clem. vlt. de deci. sed isti nullum habent beneficium, ergo nullam decimam soluent, quia si carent nomine & effectu. l. à nullo. C. de fer. sic cõsuluit Dom. cõsi. lxxxv. sup. j. col. iij.

Item hæc decima successit in locum decimæ, quæ soluebatur summo sacerdoti, vt supra dixi. sed illa non soluebatur, nisi ex decimis decimæ. ergo nec ista, vt subrogatus sapiat naturam eius in cuius locum, subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. sed isti sacerdotes nullas recipiunt decimas. Ergo nullam etiam decimam persoluere tenentur.

Item, in consilio generali fuit statutum, quod si quando forte episcopus, simul cum clericis, tantam necessitatem & vtilitatem prospexerint vt absque vlla coactione, ad releuandas vtilitates, vel necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia duxerint per ecclesias conferenda, laici humiliter & deuote recipiant, cum gratiarum actione. c. non minus. & c. aduersus. de immunit. ecclesiarũ sed hoc subsidium per ecclesias intelligitur fieri. Ergo illi qui non habent ecclesiam, non debent conferre, sed communitas nullam propriam habet ecclesiã, ergo non cõferet.

Capellæ simplices & presbyteri non beneficiati non tenentur ad decimas Papales.

Præterea hoc fuit declaratum, à Papa in ext. postulasti. de præb. in communibus, vbi Papa expressè declarat decimas beneficiorum, non extendi ad vicarias seu cappellanias, à decedentibus institutas, ad missas, pro ipsis decedentibus celebrãdas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, sed ista omnia quæ habent isti sacerdotes sunt data pro missis celebrandis, ergo diminui non possunt.

Item, in d. extrauagan. declarat de vicariis seu cappellaniis fundatis, dummodo non excedant viginti libras, quod non teneantur ad decimam, sed in hac communitate, non sunt vicariæ nec cappellaniæ fundatæ, sed quædam tantum oblationes, ergo pro illis nil debetur.

Item, congrua portio dimitti debet etiam in beneficiis fundatis, vt in d. extrauag. postulastis: sed isti sacerdotes non habent ex his eleemosynis & oblationibus congruam portionem, ergo non debet minui, & victus auferri, ne tenuis vitæ homines vnico lumine priuentur. l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offic. præsid.

Monasteria monialiũ quorum fructus sũt exiles non tenẽtur ad decimas papales.

Item, Bonifacius Octauus declarauit monasteria monialium & aliorum regularium, quorum fructus sunt adeò exiles, & tenues, vt vix viuere possint, non teneri ad aliquam decimam, & idem

in ſecularibus habentibus etiam modicos fructus. in extrauag. vna de decim. in communibus. Et dicit glo. in extrauag. ſuſcepti. in verb. ſoluere. in fin. de elect. & in extrauag. Ioann. xxij. quod omnes illi fructus qui ſpectant ad locum, vel perſonas, quæ non caduut in nomen beneficij ſunt liberi à ſolutione decimæ Papalis, quia in vſus quotidianos perſonarum miſerabilium habent expendi. Domi. conſi. lxxxv. ſuper j. dubio vbi expreſsè dicit, quod ſi portio aliqua aſsignetur cuilibet ex monialibus vt viuant, non poteſt illud decimam pati, ſic nec illud quod datur iſti communitati ſacerdotum.

Decima Papalis ex quibus non eſt ſoluenda.

Item nō debet hæc decima dari de titulo ſacerdotali ſuper quō promouetur, quia victus loco eſt nec eſt beneficium, nec computatur in legitimam teſte Ioan. Fab. in §. fin. de inoffici. teſtam. in inſti. non datur de diſtributionibus quotidianis, quæ ad manum præſentibus diuino officio dantur, ſecùs in aliis quæ dantur præſentibus in ciuitate, licet non ſint in eccleſia. glo. & Doct. in d. Clem. vlt. gl. in extrau. ſuſcepti. de elect. & in extrau. Ioan. xxij. & in extrau. ne ſed. vacan. in verb. in totum. & in verb. conſueuit.

Similiter de his quæ à Chriſti fidelibus relinquuntur eccleſiis, vt ex eis perpetui emantur redditus decima non ſoluetur. d. extr. vna de decim. in communibus.

Similiter, nec de illis oblationibus quę colligūtur interdum per laicos, quę conſortiales dicuntur, interdum per clericos, quæ ad opus conſortij reducuntur, & quæ offeruntur vt luminaria in eccleſia, cruces, & calices fiant, & reparentur etiam, vt ex illis pauperibus ſubueniatur, & ſepeliantur corpora pauperum defunctorum, non ſoluetur decima. d. extrau. de decim. in fi. in communibus.

Item, odioſa ſunt reſtringenda. c. odia. de regul. iur. in vj. & l. cum quidam. ff. de lib. & poſthu. ſed hæc decima eſt odioſa & extraordinaria, vt firmant Doct. in d. Clem. j. ergo eſt reſtringenda.

Item non debent vēdi ad ſolutionem huius decimæ libri nec calices, nec alia eccleſiæ ornamenta d. Clem. vlt. de deci. ne perturbetur & impediatur diuinum officium, multò fortius non debent capi legata pia, & reditus iſtius cōmunitatis, quia impediretur officium diuinum, nullus enim celebrare vellet quando ſciret alium ſuſcipere debere pecuniam, quam pro vita recolligit, & ſic ceſſaret diuinum officium, quod non eſt permittendum

Itē, fines mandati ſunt diligenter obſeruandi, & quod fit vltra mandatū eſt nullū. l. diligēter. ff. mā. c. cum dilecta. de reſcrip. ſed epiſcopus Claromon. non habebat mandatum imponendi niſi ſuper beneficijs, ergo nō poterat imponere ſuper hac communitate quæ nullum habet beneficium, quippè qui mandabatur epiſcopo vt ſecundum taxationem præcedentem taxaret, & nunquam fuerant taxati, igitur nolebat vt nunc taxarentur, quare exceſsit fines mandati.

Item, epiſcopus ſimul cum clericis hoc debet ſtatuere d. c. aduerſus de immuni. eccleſiarum, ſed iſti ſacerdotes communitatum non fuerunt vocati, ergo non potuit epiſcopus illis non vocatis ſtatuere vt ſoluerent. Nempè debet ſemper vocari, is cuius intereſt. l. de vnoquoque. ff. de re iudicat.

Nec refragatur quod vocetur ſubſidium, vel donum gratuitum, quia idem eſt, quocunque nomine cenſeatur. ca. clericos. de immunit. eccleſiarum. in vj. ſi voces ſubſidium non tenetur quis aliis ſubuenire, quando ſibi ipſi non ſufficit. cap. ad audientiam de eccleſiis ædificand. ſed iſta legata & oblationes non ſufficiunt ad vitam ſacerdotum, ergo ſubuenire non tenentur.

Præterea, donum ſi voceris, donatio eſt, mera liberalitas. l. donari. ff. de donati. & de regul. iur. ſed liberalitatem quis facere debet de eo quod ſupereſt, & hoſpitalitatem tenere, quod ſi nihil habeat non tenetur. c. de monachis. vbi Doct. de prębend. & ideò concludit Guido Papa. in deciſ. Delphin. q. ccclxxxj. de clericis. has decimas non poſſe exigi ſiue adiutorij nomine, ſiue doni gratuiti, vbi eſt coactio, ſiue charitatiui ſubſidij, vbi non eſt charitas.

Poſtremò, qui vellet eis ſubtrahere iſta alimenta necaret eos, nempè necare videtur, qui alimenta denegat. l. necare. ff. de lib. agnoſcend. & in d. extrauag. de decim. ſic dicit qui habent fructus adeò tenues, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed qui pro habendæ vitæ ſuæ ſuſtentationem neceſſe habent publicè mendicare, dictam decimam non perſoluent: ſed iſti presbyteri ſunt, tales, ergo non tenentur ad aliquam decimam.

Iſta decima non ſoluitur de pecunia relicta à teſtatore, pro anniuerſariis capellaniis, ſeu presbyterorum communitate. arg. ca. tua. & cap. de his. de teſtam. glo. in extrauag. vna. in verb. conſueuit. ne ſed. vacan. in communibus.

Nec de beneficiis non excedentibus viginti libras extrauag poſtulaſtis. de præbend. in communibus. facit. c. j. de cleric. ægrotan.

Item, nec de agricultura, nec de lucro ſeruorum, vel de his quæ ſcribunt monachi, licèt totum ſit monaſterij. glo. in d. extrauag. in verb. conſueuit. ne ſed. vacant.

Itē de legatis quę religioſis, maximè offeruntur. arg. Clem. j. de ſtat. mon. & Cle. j. de exceſsib. prælat.

Item nec de oblationibus fidelium & aliis quotidianis oblationibus. gl. in d. extrau. ne ſed. vacan.

Item, nec de horto contiguo eccleſiæ, nec de vinea vel agricultura quam propriis manibus excolit. glo. in d. extrau. ne ſed. vacan. in verb. in illis.

Item, non poſſunt ſcindere arbores fructiferas ſeu euacuare ſtagna, quia illa ſine quibus deterioratur proprietas nō cadunt ſub nomine fructuum. l. arboribus. cum ſeq. ff. de vſufr. gl. in d. extr. ne ſed. vacan. in verb. collectores.

Item, nec de aliis de quibus non ſoluitur decima alia de fructibus, & valet argumentum negatiuè, de quibus non ſoluitur decima fructuum, nec beneficialis, ſed affirmatiuè non, quia hæc odioſa. glo. in d. extrau. ne ſed. vacan. in verb. conſueuit.

Itē vbi omnia ſunt cōmunia quæ dantur præſentibus, vt cōmunitati ſacerdotū, vel canonicorū, nō ſoluitur decima, q͠a ſunt nō beneficia eccleſiaſtica, ſed potius quædā ſalaria quæ dantur ſeruitoribus

pro labore

pro labore diuino, ficut ftipendia militibus, vel diuini denarij. glo. in verb.in totum. d. extrau.ne fed.vacan.

Item, nec de commifsione miffarum d.extrau. poftulaftis.de præb.Nec de victu quotidiano.glof. in d.verb. in totum. in fin. Nec in altaribus viginti libras Turoneo.non exceden.

Item, congrua portio eft referuanda beneficiato, vt viuere pofsit extrau.poftulaftis. de præben. in communibus. quamuis hodie non fiat: fed ad deftructionem animarum tam epifcoporũ, quam exigeurium, & tales funt excommunicati. Etiam cum dæmonibus partem habent, quia à pauperibus auferunt cum illis dare deberent.

RESP. CXXV.

De decima Papali feu Regali fecundò.

Penfionarius beneficij alicuius an teneatur ad decimas.

Diuino inuocato adiutorio, quia corã doctifsimis loquor. Paucis agam ad diffolutionem primæ quæftionis veniendo, videlicet an penfionarius epifcopatus, vel alterius beneficij, teneatur pro rata decimas Papales, vel alia fubfidia epifcopatui, feu alteri beneficio impofita foluere. Et puto eum qui ex beneficio penfionem recipit teneri ad onera pro virili, & ad decimam. Primò, probatur iure diuino vnus pro alio non tenetur: nam filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij: fed anima quę peccauerit ipfa morietur.c.xviij.Ezechiel. iiij.Reg.xiiij.c.non morientur patres pro filiis, neque filij pro patribus de quo canonic.in c.nõ imputantur.& per totum.j.q.iiij. De iure ciuili eft rub. C.ne fil. pro patre.Et rub. ne vxor pro marito. Et alibi dicit Imperator, graue eft, non folum legibus, verum æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios moleftari.l.vnic.C.vt null.ex vicariis.li.xj.Bar.in l.j.§.fi cohæredem.ff. ad leg.Falcid. Ergo non debet moleftari rector beneficij pro debito penfionarij, nec illud debitum pro eo foluere tenebitur.

Tertiò, probatur per text.in c.tua nobis.de decim. ibi & cum de cunctis omnino prouentibus decimæ fint reddendæ ficut colonus de parte fructuum, quæ fibi remanet ratione culturæ, fic dominus de portione quam percepit ratione terræ & proprietatis decimam reddere fine diminutione tenetur.&c. ibi eft text. quod colonus pro rata tenetur foluere decimam, ergo & is qui penfionem habet.

Quartò, penfio à Papa impofita dicitur onus reale.c.oifi.de præb.& Clem.ij.ibi fi beneficiorum decima de decim.vbi dicit decimam beneficiorum, & non perfonarum. Et onus reale adeo eft ei affixum, vt fequatur rem, & qui rem habet tenetur ad onera ratione totius rei. Et fic tenetur fucceffor in beneficio ad decimam Papalem, quamuis fuerit impofita tempore prædecefforis, cum fit debitum ecclefiafticum.c.j.de folut.Domi. confil. xix.quia diffusè vbi cõcludit tranfire beneficium, cum illo onere, etiam ad Cardinalem priuilegiatum, ad non foluendum, & poffe agi hypothecaria, contra recipientem fructus, concludit Rom. confil.ccclxxxviij.in cafu.

Quinto, qui fentit emolumentum, onus fentire debet.l.fecundum naturam. ff. de regul. iur. Et eft naturæ confonum illos non recufare onera, qui rerum commoda complectuntur. Clem.j. de cenfib. Et qui fuccefsionis emolumentum fentit tutelæ onus habere debet.§.fi.de legit.patro.tutel.in inftit. fed penfionarius fentit emolumentum, ergo onus pro rata fuæ penfionis fubire debet.

Sextò, fi epifcopatus diuideretur, vel beneficium, vnufquifque teneretur foluere onus pro portione ad fe obueniente.c.vacante.vbi not.& in c.expofuifti.de præb.Doct.in c.cum M.de conftit. fic etiam tenebitur penfionarius pro rata illius pecuniæ quàm recipit, quia fructus & emolumenta beneficij, quoad hoc diuiduntur.

Septimò, fi beneficium fit beneficio annexum foluetur decima, & alia onera tam pro vno beneficio, quàm etiam pro illo quod ei annexum eft.not. in c.vnio.x. q.iij. fic confuluit Bald. confil. ccv. in caufa. vol.iij. Ideo illa duo æftimantur tanquam vnum totum, ex partibus collectum, non autem fingulæ partes æftimabuntur, nec habito refpectu ad partes, quantum quælibet pars per fe confiderata valeret.l.j.C.communi. diuidund. l. Mæuius. §.fi.ff.familiæ herci fcond.Sic confuluit Oldr. confil.ccxxxv.factum eft.fic etiam beneficium totum æftimabitur cum penfione, & de vtroque decima perfoluetur.

Octauò, in decima Papali debent deduci expenfæ factæ gratia colligendorum fructuum, & percipiendorum, & aliæ Clem.ij.de decim.c. tua nobis.& c.paftoralis. illo titul. Ergo & multò fortius expenfa penfionis quæ eft vera expenfa. Et de his expen.fcribit Domi. confil. lxxxv. fuper. j. Et pro hoc eft tex. in c.præfenti. §. porro. de offic.ordinar.in vj.quia nulla eft ratio, nullufque cafus, qui genus deductionis expenfarum impediat.tex. in l. fundus.ff. famil.hercifcund. Et bona dicuntur ære alieno deducto.l.fubfignatum.§.j.ff.de verb.fignific.l.mulier bona. de iure doti.nec aliàs beneficium diceretur beneuola actio tribuens gaudium capienti, cum plus incommodi quàm commodi afferret tefte Calcan.confil.cxx.in nomine Domini.&c. fuper eo.

Nonò, exprefsè confuluit Domi.confil.lxxxv. fuper.j.col.ij. quod ecclefiam non tenetur ad decimam Papalem, pro illa quarta parte quàm epifcopus recipit. c. conquerente, de offic. ordinar. fed epifcopus tenebitur, ergo idem dicemus in ifto cafu, fi is qui penfionem habet, recipiat penfionem tertiæ vel quartæ partis, etiam in pecunia vt non teneatur, is qui habet beneficium pro penfionario foluere, fed poterit detrahere de penfione onus decimæ vel aliud.

Decimò, facit text.in c.vobis xij.q.ij. vbi fic dicitur omnem penfionis fummam ex omnibus prędus collectam ad antiftitem deferendam, ex qua tamen collectione habeatur ratio, quid ad caufas,

vel expensas accedentium necessitatum, opus esse perspicitur, vt de medio sequestretur. Ecce ergo tex. per quem apparet expensas, etiam aduocatorum deducendas. Et sic intellexit Domi. consil. lxxxv. super. j. sic & pensionis expensa deducetur, & decima, pro virili, soluetur.

Vndecimò, vsufructuarius & pésionarius æquiparantur. Ioan. Baptista Calcialup. in tract. de pensio. q. j. allegat Clem. vnam de supplend. negli. prælat. quæ parum facit sed vsufructuarius pro rata teneretur soluere. l. hactenus. & l. si pendentes. §. j. ff. de vsufruc. ergo & pensionarius, sic concludit Calcialup. q. xvij. in princip.

Duodecimò, pro hoc est glos. ordinaria in d. Clem. ij. de decim. quæ dicit esse expeditum, quod si habentes prædictas pensiones habeant illas, vel ex mera gratia, vel in beneficiú, quod ipsi tunc tenentur ad decimam. sed, in regno Franciæ maximè, habent omnes pensionarij ex gratia pensionem, ergo pro rata tenebuntur ad soluendum decimam. Et huius sententiæ est Ioannes Baptista. in d. tract. de pensione. q. xvij. vbi in fine dicit, contulisse cum domino Nicolao de Castello aduocato consistoriali & fiscali, quem huius sententiæ inuenit & gaudet se habere contestem, etiam in regno habent pensionem in titulum quia sunt clerici, qui bus datur, sicut beneficium, & non laici, igitur pro rata ad onera tenebuntur.

Decimotertiò, diminuta parte prædij tributarij, diminuuntur pensiones tributorum, pro ea parte. l. forma. §. j. ff. de censib. & oot. in l. si vno. ff. locati. & quod not. Bart. in l. eorem. §. fin. ff. de publican. sed quando soluitur pecunia pensionario diminuitur beneficium pro illa parte, ergo pro illa parte diminuetur decima Papalis, & sic non soluet, Curatus decimam pro rata pensionis, & fructus considerantur detracto onere pensionis. Bald. in l. j. coll. ij. versic. pone impetraui. C. de fructibus. & litium expens.

Decimoquartò, sicut æs alienum respicit totum defuncti patrimonium. l. si fideicommissum. §. j. ff. de iudic. l. j. §. si hæres. ad Trebell. ita decima respicit totum beneficium. Ideo ex toto beneficio adimi debet, & sic tam ex pensione, quæ ex beneficio est, quàm ex alio toto, nec maior est ratio quod eximatur ab vno, quàm ab alio, ob id à toto eximetur.

Decimoquintò, si canonici debeant dare dimidiam partem fructuum primi anni communi dictæ ecclesiæ, sicut est in ecclesia Placentiæ, tunc si imposita fuerit decima debebitur medietas fructuum restantium soluta decima, & non fructuum totius beneficij, sic per multa consuluit. Deci. consil. clvj. statutum. etiam si fructus debeantur fabricæ per curatum, adhuc de omnibus fructibus soluetur decima. arg. l. fundi. ff. de vsufr. leg. Bonifac. de vital. in d. Clem. ij. num. xlvj. in iiij. conclus.

Decimosextò, tanti dicitur esse beneficium, quanti est deductis oneribus, & non plus. Ideo si beneficium valet trecentis, & deductis oneribus non valet nisi centum, non dicetur verus valor nisi ad centum. arg. l. illud. C. de coll. vbi Ias. Bar. in l. quoties. ff. ad leg. Falcid. scripsi in tract. nominatio. q. xjx. num. xxxij. Et tantum debent æstimari reditus ecclesiæ, quantum valent deductis oneribus. Bald. in l. sed si hoc. §. quidam. in fin. ff. de condit. & demonstr. per illum text.

Decimoseptimò, rector qui soluit pensionem, non tenetur soluere charitatiuum subsidium, seu decimam Papalem pro omnibus fructibus beneficij, sed solum pro rata. Et sic detracto onere pensionis, sic concludit Deci. consil. clvj. statutum. col. ij. vbi dicit secus esse si ageretur de expensis procurationis, quæ fit ratione personarum magis, quàm rerum, ideò rector ad integram procurationem tenetur, secus ad decimam vel charitatiuum subsidium. Et per hoc patet nobis distinctio, quòd semper pésionarius tenetur ad onera pro rata pensionis, quando onus respicit ecclesiam, secus si personas quod est notandum.

Decimo Octauò, valet argumentum ab absurdo, tam de iure ciuili, vt in l. siue hæreditaria. in fi. ff. de negot. gest. l. nam absurdum de bonis libert. quam de iure canonico. c. venerabilem. & c. in genesi. de elect. ca. solitæ vbi Panorm. in iiij. not. de maiorit. & obedien. & c. cum satis sit absurdum. de offi. Archidiaco. ca. querimoniam. cum aliis similib. de iure patro. Et lex debet restringi ne sequatur absurditas, vel etiam extendi, vt vitetur glos. in Clem. si. de rescript. plenè Nicol. Enerar. in locis legal. in argu. ab absurdo. sed absurdum est vnum commoda capere, & alium onera habere. l. is qui in potestate. §. fi. ff. de leg. præstand. quod esset si pensionarius non solueret pro rata, quia ipse commodum reciperet, & rector onus haberet, quod non est dicendum.

Decimononò, illa opinio est tenédi quæ æquitate fundatur, maxime naturali. l. placuit. ff. de iudic. vbi doc. & glo. in regul. cancell. 14. Neuisa in sylua nuptiali limita. 4. an communis opinio sit tenenda. Quæ ergo ratio patitur, quod prælatus soluat Papæ decimam omnium fructuum, qui habet multa onera, & pensionarius habens pensionem nitidam, titulo lucratiuo, sit immunis, ab omni onere decimæ, vtiq; non video, sunt verba Calcialup. in de tract. q. xvij.

Vltimò, etiam curatus tenebitur soluere totam decimam, vel aliud onus reale, quia beneficium est integrú penes eum, cú onere præstando. Cum ipse, omnes etiam recipiat fructus, detracta tamen portione pro rata quam exoluere debet pensionario. Vnde pensionarius non tam dicitur illam soluere, quam eam non capere l. pe. §. vtrum. ff. si quid in fraud. patro. l. dotis. quidem petitio. C. de collat. sicut aliquando quis dicitur non quærere, sed non perdere l. vlt. in princi. & l. qui autem. ff. quæ in fraud. credit. Et sic consuluit, Oldrad. Consil. 168. ad primá quæstionem in fine per tex. in l. id autem. in fi. ff. ad leg. falcid. & l. non dubium. & l. seq. & l. ex asse. ibid. l. vna. §. si verò non omnes C. de caduc. tollend. possunt tamen distributores colligere vtrunq; in vnum, possunt etiam

diuidere

diuidere dummodo aű tantum ascendat coniun-ctum, quantum ambo inuicem separata. Bal. con-sil.ccv. in cauf. in fi. vol. iij. sed tutius est quod re-ctor vel prælatus totum soluat, ne iterum coga-tur soluere, pro pensionario, fortè qui nihil ha-bet. Et quia non possidet beneficiű, non cogeretur. Ideo interest curatum totum soluere, & postea pensionario pro sua parte computare.

Pensionarius non soluit decimas ipsimet sed is à quo habet pensionem nomine illius, & illud sibi cõputabit in solutiõe pẽsione

Non refragatur quod secundum aliquos si quo-tam fructuum reciperet pensionarius, quod tunc teneretur, secus si pecuniam cum super fructibus beneficij reparationes, & alia onera imponantur. Respondeo, siue imposita fuerit in pecunia siue in fructu omni casu tenetur pensionarius ad onera pro rata, quia ista pensio, in pecunia succedit loco fructuum, & in locű illorum subrogatur, & largè dicitur fructus. Bald. in l. si traditio. in fi. & in l. fru-ctus. C. actio. de emp. Calca. d. consil. cxx. col. ij. sed subrogatum debet sapere naturam eius in cuius lo cum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cauti. & quia per pecuniam omnes aliæ res æstimantur. l. si ita fideiuss. ff. de fideiuss. & omnia taxantur per pecuniam. d. Clem. ij. ob id debemus idem iudicare, siue in pecunia pensio recipiatur, si-ue in parte fructuum.

Nec obest. text. in l. j. C. de anno. & tribut. lib. x. vbi annonas debet, is tantum soluere, qui fructus recipit non qui pensiones habet, vt dicit ibi glos. Respond. quod ille tex. loquitur in solutione anno-næ quæ ex fructibus fieri debebat. vt in rubr. illius tituli patet, ob id qui pensionem recipit non sol uit annonam ex fructibus, cum illos non habeat, secus est in decima Papali quæ soluitur in pecunia. Et pensionarius pecuniam recipit, ergo de pecu-nia soluat. c. ij. de decim. Ex quibus concludo pen-sionarium teneri pro rata, tam ad decimam quàm ad reparationes ecclesiarum, & ad alia subsidia quæ non recipiunt personas. Et his subscripsi.

RESP. CXXVI.

De prouiso an sit curatus, an vicarius perpetuus.

TRes, ex hoc processu inuenio dubi tationes prima est, an magister Ia-cobus de Marguetel, prouis⁹ de cu-ta seu vicaria de Montehugonis sit curatus, vel perpetuus vicarius.

Secunda, si sit vicarius, an noualium decimas petere possit, non obstante transactione per præde-cessorem facta? & an transactio ad noualia ex-tendatur.

Curatus cõtra capitulum asserit se nedum vicariű sed vnum cura tű, ideo habere Ius ad decimas & nouales percipiendas.

Tertiò, si extendatur ad noualia, an saltem cu-ratus congruam portionem petere possit in subsi-dium. *Veu le proces entre les Chantre & chapitre de Constances, demandeurs en cas de saisine & nou-velleté contre maistre Iacques de Marguetel curé de Nõtechõ defendeur, semble que ledict Curé defẽdeur, comme curé se peult defendre contre lesdicts deman-deurs, touchant les noualles, veu qu'il est en posses-sion de ladicte cure dudict lieu, & que la transaction fai..e par son predecesseur est personnelle, que ne obli-ge le successeur, à ceste cause les noualles luy doibuent appartenir. Attendu mesmement la modicité de la cure, & qu'il est fondé de droict commun. D. liberé à Paris ce xij. Decembre* [Viso processu inter Canto-rem & capitulum Constannæ, petitiones in mate-ria interturbatæ possessionis contra magistrum de Marguetel Curatum de Nontuchon defensorem, videtur dictum curatum defensorem, vt curatum se posse defendere contra dictos petitores, quan-tum ad nouales attinet, quandoquidem in posses-sione est dictæ curæ prædicti loci, & quòd transa-ctio per suum prædecessorem facta, sit persona-lis, quæ successorem non obligat. Quare nouales ad eum pertinere debent. Considerando imprimis exiguitatem curæ, & quòd de iure communi fun-data sit. Deliberatum Parisiis. hoc xij. Decembris die.]

Præcipuum dubium est, quia capitulum Con-stantien. dicit se curatum, prouisus d. Iacobus Marguetel contrarium asserit. Quæritur quid iu-ris. Et quod dictus Iacobus de Marguetel, proui-sus sit curatus: patet ex sua prouisione, vbi dicitur quod fuit prouisus de cura Montshugonis. Etiam quia sic longo tempore fuit habitus & reputatus curatus & per tempus quadraginta annorum po-test immutari qualitas beneficij c. cum de benefi-cio. vbi etiam glo. & doc. de prębend. in vj. Et quia in transactione etiam fuit habitus ab ipsis cantore & capitulo Constantien. pro curato. & sic nomina tus fuit, & ideò illa nominatio illis præiudicat per rex. in c. ex ore. de his quæ fiunt à maior. parte ca-pitul. & ibi Panor. in iiij. not. & in c. cum ad nostrã. in j. not. de elec. saltem ex illa nominatione trãsfer-tur onus probandi in aduersarios, vt dicit glo. in c. Michael. de filiis presbyter. calcau. consil. xxxvj. visis num. xxj.

Item regulariter institutus & prouisus de bene-ficio in dubio præsumitur curatus, quod simul at-que prouisus est de beneficio, & illud acceptauit, ius in re habet & illud beneficium obtinere dicitur. c. penul. & fi. de concess. prębend. in vj. Archidia. in c. si gratiosè. col. j. de rescrip. illo lib. Et ratione il-lius prouisionis omnes fructus illius beneficij, ad eum spectant & dominus est fructuum, c. vno. vbi doct. de cleric. non residen. in vj. ideo non possunt ad alium spectare. Cum vna ecclesia duorum esse non possit. c. cum non ignotes. de præbend. & ideò is qui dicit se curatű vltra prouisum oportet quod probet, quia sufficit prouiso ostẽdere se prouisum, siue per institutionem, collationem, vel aliomodo. c. cum in illis. de præbend. in vj. §. j. & seq.

Prætereà, vbi data fuisset capella vel altare ec-clesiæ Constãtien. vel alteri, tunc cura data cen-seretur. c. altaria. vbi doc. j. q. iij. c. cum & plantare. §. in ecclesiis. de priuileg. Sed in donatione facta ecclesiæ Constantien. non data fuit. ergo ipsis non censetur cura data.

Adhæc, si vnita esset ecclesia, & fructus eccle-siæ Constantien. tunc censeretur cura spectare ad illos qui habent ecclesiam, & fructus. c. exposui-sti. vbi glo. & doct. de præbend. sed non sic est in isto casu vbi episcopus dedit duas gerbas, vt ver-bis eius vtar, Ergo non censentur curati.

Insuper, oporteret etiam probare quod capitulum Constantien. vel aliquis celebrauerit in dicta ecclesia de Montehugonis, tanquam curatus, & hora qua solebat vicarius celebrare. Et sic quod exercuerit curam, alias non prodest.c.extirpandæ. §.qui verò. vbi doc. de præbend. sed capitulum numquam exercuit aliquod ius in cura prædicta. Ergo curati dici non possunt.

Postremò, non refragatur quòd Episcopus vocet vicariam in donatione decimarum facta ecclesiæ. Respondeo non facit illa vocatio vicariam, nec immutat statum ecclesiæ. arg. clem. fi. de sententi.excommunicati. Lapus alleg.vij.disceptat.imò non potest mutari status ecclesiæ ex causa. c. cum omnes, vbi Doct.de constit.c.pastoralis.de priuileg. Et in hac mutatione requiritur quòd hoc exprimatur, vt Petrus de Perus. vult in suo tract. de mutat. status ecclesiæ quæ voluntas hîc non apparet. Et ideo patet quòd dictus de Marguetel debet dici & nominari verus curatus, prout est. Et ob id decimæ nouales ei debentur, non obstante transactione quæ non obligat successorem. c. veniens. de transact. alia ob breuitatem temporis scribere nō potui propter repētinum nuntij discessum. Sed his subscripsi. Paris. Anno 1547. die xiij. Decembris.

Trāsactio curati prædecessoris non ligat successorē.

RESP. CXXVII.

De decima decimæ.

Decimam decimæ concedēs quid concedere videatur.

IN casu proposito, quidam concessit decimam decimæ: quæritur, quid videatur concessisse. Et in ista quæstione quia agitur de declaratione vocabulorū, & regula iuris est, φ voicuiq; in sua arte credendum est. Primò rusticis, quando agitur de arte illorum. text. in l.si chorus. cum similibus.ff.de leg.iij.glo.in §.prætereà.in ver. longiori. inst. de reo.diuis. Et illam ad hoc ponderant Angel. & Porc. Item, an aliqua sit prægnans vel corrupta statuo iudicio obstetricum & mulierum expertarum. l.j.& ibi Bart. ff.de ventro.inspiciend. Item iudicio Medicorum, & Chirurgorum debet stari quoad vulneratū, an vulnus sit lætale, vel non.l.semel.C.de re.militar.lib.xij. c.significasti.in ij. de homicid. Etiam creditur tabellioni de sua scriptura, quando habet debitam formam, videlicet testes & alia requisita.text.in.l.si decurionibus. in fi.C. ad leg.Cornel.de fals. declarat. Alex. consil. xlvij. nu.6.in vj.vol. Item seruienti, in his quæ ab officio dependent, vt citasse. Bart. in extrauag.ad reprimēdam in verb. per nuntium quomod. in læsæ maiest. crimi. procedat Luc. in l.j.de cunos. lib.x. Item mensori, de offic. suo. l.si irruptione.§.j.ff.fini.regund. Item Fabro, & Arcbitectori de fabrica.in authen.de non alienand.§.quod autem dictum.magistro militum, de milite.l.j. C. de offic.magistri milit. Doctor.de discipulo. l.medicos.& ibi Doct.& l.si quis. C.de professo.& medi.lib.x. Et generaliter voicuiq; in sua arte credendum est.e.vt constitueretur. 50.distinc. Ergo cum hîc de vocabulorū disceptatione tractetur, primò referam opiniones grammaticorum, secundò legistarum, tertiò canonistarū, & his visis credo quod casus noster erit lucidus. Primò, dicit Symp. in verb. decima, quòd decima differt à decennali vel decennio: nam decennium est spatium decem annorum, decima est pars vna, ex decem. allegat Plautum vt decimam solueret Herculi, inde decimare, id est decimam partem detrahere, vt in Euangel. væ vobis qui mentam, & omne olus decimatis.& sequitur Calep.in verb.decima,& nunc venio ad legistas. Et primò habemus dictionem dena quæ significat decem, vt habetur in procemio digestor. §. hæc autem. tria, & ibi glo. in authen.causa, quæ fit in titul.de epis. & cleric.& hoc propriè: impropriè pro decē.l.si ita.stipulat⁹ fuero à Titio,& ibi glo.ff.de verbor.oblig. l.si quis testamento.in princ.ff.de leg. j.& ibi Alber. & Ias. (qui hoc limitant) licet videre, ideo non scribo, sed non est sic in nostro casu, in quo sit mentio decimariæ, quæ significat locum ex quo percipitur decima. Et non decima decimæ, sicut dicebatur. Et probatur iure ciuili per tex.in l.aui b⁹. ff.de leg. iij.& gl.in verb.auiaria.declarat dici debere locum in quo aues remanent, ita & decimaria locus dicitur in quo decima percipitur. Item columbaria, siue colūbariū, dicitur locus vbi inhabitāt colūbi, vt declarat Cæpol.in tract.de seruit. vrban.prędio. cap.lxxvij.sic & decimaria locus dicitur. In quo percipitur decima declarat.Io.Sanxon. in consuet. Turon.in rub.*des droicts de Chastelins,art premier.* Ibi declarat de Piscaria, quæ dicitur locus in quo pisces reponuntur. Item leprosaria dicitur locus, vbi leprosi nutriuntur. Clem.quia contingit de religios. domib. Sic & decimaria locus in quo decima percipitur. Item probatur per text.in c.conquerente. de offic. ordin. vbi episcopus olim percipiebat quartam decimæ: sed hodie, plenè quartam. not.in c.de quarta. de præscrip. Panor. in c. j. & c. cùm contingat. de decim. Item vinarium locus in quo bestiæ feræ includuntur. l. vsumfructuarium. §.si in vinariis.& ibi glos.ff.de vsufruct. sic ergo est differentia inter decimam decimæ, & decimam decimariæ, per d. c.conqueren.

Decimaria quid est.

Experto ar tis credendum est.

Item probo à communi vsu loquendi, qui est attendendus. l.Labeo. §.j.in fi. ff de supellect. leg. Imò aliquando præfertur proprio significato. Bart. in l. non dubiū. C.de legib.& d.l.Labeo.& sic probatur: nam appellatione fratrum soli mendicantes veniunt, propter communem vsum loquendi, secundum Panor.in c.causam.in j.de iudic. in ij. col. Item licet vidua dicatur quæ nunquam fuit nupta. l.malum.§.vidua.ff.de verbor.signific. Tamen communis vsus sic habet, quòd intelligatur de ea cuius maritus est mortuus, inde etiam Bar.in l. j.in prin.ff.de suis.&legit. dicit quòd licet appellatione bestiarum veniant feræ, vt Leones & Vrsi. l. j. §. bestias. ff. de postul. Tamen ex commu ni vsu loquendi, bestiæ appellantur etiam domesticæ: sed communis vsus se habet, quòd dicitur in decimaria sancti Ioannis, id est, in parochia. Et sic stabimus illi communi vsui loquendi, ex quibus concludo hanc quæstionem esse sine dubio, in qua dicitur

dicitur reliquisse vel donasse dimidiam partẽ decimariæ: nam debebitur decima pars fructuum dimidiæ partis illius decimariæ, id est illius loci. Et sic salua correctione concludo.

RESP. CXXVIII.

De decimis tempore indulti.

SVper declaratione c.statut. de decim.lib.vj. Dico Abbatem non debere probare possedisse decimas tempore indulti, & hoc propter tempus immemoriale probatum, quia satis est probatũ præsumptiuè, per ea quę not. Barba.consil.xxxv.sapienter.in ij.vol.Fel.& alij. in cap.cum nobis.& ca.si diligenti.de præscrip. Cum illa probatio habeat vim tituli. l. hoc iure. §. ductus aquæ.ff.de aqua quotid.cap.super §.pręterea. de verbor.signific.Io.Francis.Bal.in tract. præscri. in ij. parte.iij.partis principalis.

Nec obstat quòd qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. si in delictis. §.si de tract.ff.de noxal.actio.quia hoc verum, nisi sit probata præscriptio tanti temporis, vt in casu nostro latius dicam, quando per otium licebit: sed pro nunc me subscripsi.

RESP. CXXIX.

De decimarum præscriptione.

Decimarũ præscriptio ab Abbate.

VIso facto mihi proposito, dico abbatem ius percipiendi decimas acquisiuisse, ex illa præscriptione probata nam ecclesia contra ecclesiam præscribit spatio quadraginta annorum. c.de quarta.de præscrip.

Nec obstat c.primum.de præscriptio.lib.vj.vbi quando ius commune est contra præscribentem requiritur titulus, sicut in præscriptione decimarum in altera parochia, quia habet locum in præscriptione quadregenaria. Secus si sit præscriptio immemorialis, quæ idem est quòd præscriptio tanti temporis cuius memoria in contrarium non existit, & dicitur centum annorũ. Cepol. in tract. de seruitutib.vrban.prædior. c. xix. in princ. Licet contrarium teneat Felin. in ca.ad audientiam.col. vlt.in v. limit. de præscript. sicut in casu nostro, in quo est probata præscriptio immemorialis, ergo non requiritur allegatio tituli. text. in cap.j. in fin. Cardinal. consil. cxiiij. dico Petrum. &c. in fin. Felin. in cap. si diligenti. col. vij. in noua restrict. de præscrip. Quia spatium tanti temporis, loco tituli legitimè constituti habetur. l.hoc iure. §. ductus aquæ. & ibi glos. ff. de aqua quotid. & habet vim priuilegij.c. super quibusdam. §. præterea. de verbor.signific.Bal.in c.j.quæ sint regal. Alex.consil.vj.viso themate.col.j.in j.vol.& consil.lxxiiij.videtur.col.ij.in iij.vol.Panor.in c. cum nobis olim. de præscrip. & ca.per venerabilem. col. iij. qui filij sint legiti. Ias.in l.de quibus.col.xiij. ff. de legib. Et ideo [illegible] adultum potest operari quantum ad noualia, de quibus loquitur. Nam licet decimæ noualium sint eiusdem iuris cuius sunt antiquæ. Tamen ad præscriptionem antiquarum non sequitur præscriptio futurarum.c.cum contingat. de decim. & ibi Panor.in vlt. notab. assignat rationem, quia in præscriptione debet fieri stricta interpretatio, cum veniat ad detractionem iuris alterius: nam tantum censetur præscriptum, quantum possessum. l.j.§.Iulianus. in j.ff.de itiner. actuque priuat.& ibi Bart. & Bal. in l.cum de in rem verso. col. fi. ff. de vsur.& authen. qui rem. col. vi. C. de sacrosanct. eccles.Panorm.in c.auditis.col.ij.de præscrip.& ibi plenè Feli.& Panor. in c.cùm olim. & c.cum contingat.de decimis.

Præscriptione antiquarũ decimarũ nõ sequitur præscriptio futurarum.

Præscriptio t[ẽ]poris immemorialis habet vim tituli.

Nec curo, an possideret tempore indulti, vel non, quia cum sit probata præscriptio immemorialis, præsumitur titulus & bona fides, etiamsi non allegetur, quia tanto tempore præsumitur ab authoribus suis iustè possessum. Innocen. & Bald. in c.si diligenti.de præscrip.& hæc præsumptio est iuris, & de iure, quæ non recipit probationem in contrarium, licet admittatur probatio, quod non sit lapsum tantum tempus. Felin.in ca. cum vobis. col.iij.de præscrip.

RESP. CXXX.

De decima & eius sequela.

SVper facto præmisso, à nobili, & genere, & literis, & virtutibus Consultus. Licet vt adagio dicitur frustra Herculi. Attamen vt ei, quàm summoperè morẽ geram, summam capiam, vt medium habeam, breuique opinionem subscribam, videlicet locum esse sequelæ per venerabiles canonicos sancti Cirici de Issolluno, quod sic probatur. Vbi conueniunt verba legis, vel consuetudinis, ibi conuenit eius dispositio, & èconttra tex.solemnis.in c.indemnitatibus. §.supradicta.ibi, cum in ipsis hoc locum sibi vendicare nequeat, de elect.lib.vj.Bart.& alij in l. iiij.§.prætor.in fi.de damno. infect. ff.in versic. totiens.Felin.in ca.nonnulli.col.xxxj.versic.vbi verba de rescrip. Barba. consil. lxxiij. magnanimus. col.j.in iiij.vol.Ias.in l. si is qui.col.ij.ff. ad Trebell. Sed verba consuetudinis conueniunt & adaptantur ad casum hunc, ergo & eius dispositio locum habebit, quòd adaptentur verba consuetudinis, probatur in rub. *Des coustumes predıales.* artic. Item *surte de disme a lieu.* &c.cum artic.sequen. vbi formaliter deciditur casus noster.

Secũdò probatur: Nõ est recedẽdũ à verbis legis, vel cõsuetudinis, nisi aliter appareat de mẽte legis. l.nõ aliter. ff.de le.iij. sed hic non apparet consuetudinẽ aliter cẽsisse, imo pro casu, ergo illi stabimus, nec obstat, quòd dominus possit sequi suum laboratorem, in aliena parochia animalibus alibi pastis colentem: sed hic non est suus laborator, vtpotè quia domini S.Tirici nil recipiunt, cum sit exemptus, ergo non poterunt eum sequi. Primò, dico quòd consuetudo non loquitur de suo laboratore vnius decimariæ ad aliam transeunte.

Item

Item nec obstat, quod sit exemptus & priuilegiatus, quia consuetudo generaliter loquens comprehendit etiam personas priuilegiatas. l. in fraudem. §. fin. ff de testam. milita. & ibi Bald. not. Dec. in l. j. ff. de reg. iur. l. si certis annis. C. de pact. Ergo ille articulus quòd sit locus sequelæ, habebit locū in casu mihi proposito.

Præterea, dispositio generalis omnes casus includit, licet maior ratio videatur in vno casu, quàm in alio. l. j §. quod autem. ff. de aleæ lusu. l. fi. §. j. de aur. & arg. leg. Dec. consil. v. in causa dominæ. Consequens igitur est, vt dispositio generalis consuetudinis, licet maior sit ratio, in non exēpto, quam in exempto, habebat etiā locū, in exempto. Adhæc facit, quia venerabiles sancti Cirici eximendo, videntur eum eximere in eorum parochia, non extra, sicut locum tenens banniendo, seu relegando, videtur relegare à sua terra. not. in l. fi. ff. de iurisd. omn. iudic. & c. fi. de constit. lib. vj. l. nec auus. C. de emancipat. liber.

Nec obstat, quod postquam venerabiles canonici exemerunt illum laboratorem, ergo nil ab eo debent petere, siue in parochia eorum, & multò minus in aliena, dico quòd exemplum eorum non comprehendit illum casum, in consuetudine comprehensum. arg. c. ij. de renuntiat. vbi renunciatio beneficij, non extenditur, ad casum si conferatur de nouo, nec renunciatio filiæ facta de bonis paternis, extenditur ad casum, quando instituitur per patrem, & ei de nouo obuenit hæreditas. Bar. Alex. & alij in l. stipulatio. hoc modo. ff. de verbor. oblig. dixi. in repet. c. postulastis. in materia nominationum, in vlt. q. num. 328. de cleric. excomm. ministrand. sic & eximendo non videntur eximere à causa de nouo contingente, quia ad incogitata non debet extendi actus. l. mater. ff. de inofficios. testam.

Facit quòd hîc laborator est exēptus in illo loco de Maurande tantum & non extra, in dubio ista cōcessio debet præsumi realis. c. cum venisset. de instit. Bart. & alij. in l. quia tale. ff. solut. matrimon. l. fi. de seruit. leg. Et sic extra illum locum non debet extendi, nam exemptus delinquens in loco non exempto, potest puniri per ordinarium loci. c. authoritate. de priuileg. lib. vj. Cum illa exemptio extra locum non extendatur, sic nec hoc casu, extra villam de Maurande. probatur in c. ex parte. & c. licet. de decim. vbi priuilegium concessum super decimis laborum non soluendis, non extenditur ad terras alias propriis laboribus non cultas, nec priuilegium concessum venientibus ad habitandum in tali ciuitate, non extenditur ad ciues alibi habitantes. Bart. in l. cum emancipatis. §. fin. ff. de bonor. possess. contr. tabul. & doct. in l. j. de constit. princip. Sic nec ista exēptio extendetur, quando alibi laborat quàm in loco de Maurande.

Vltimò, illa opinio est in dubiis sequenda, quæ fauet ecclesiæ & ecclesiasticis personis. l. sunt personæ. in fin. ff. de religios. & sumpt. funer. glos. in c. fin. de testam. not. in l. id quod pauperibus. C. de episcopis & cleric. Roma. in repet. authent. similiter. col. xj. ad leg. Falcid. quocirca, vt locus sit sequelæ ecclesiæ sancti Cirici, potest sequi laboratorem in parochia aliena laborantem, & ab eo obtinere dimidiam partem decimæ, à dominis verò de Choday, alteram dimidiam, præmissè tamen, submitto correctioni melius sentientis, in quorum fidem me subscripsi.

RESP. CXXXI.

De decima porcorum & succulorum.

IN proposita quæstione, breuiter agēdo, non videtur dubium quin ipse laicus teneatur ad solutionem decimæ porcorum, eum & ipsi sint in fructu, vt est text. in c. peruenit. & in c. non est. de decim. in antiq. Sed dubium est ad quem pertineat dictæ decimæ, an ad rectorē curæ, an ad religiosos. Et clarum est de iure communi spectare ad ipsum rectorem: sed in proposita quæstione prima fronte suadetur oppositum propter verba permutationis initæ ex causa transactionis inter rectorem & religiosos, quæ transactio valet, & fieri potuit de ipsis decimis. cap. ex multiplici. extra de decim. nec potest reuocari in dubium, an iste sit rector, vel vicarius, cum ipsi religiosi contraxerint cum eo, tanquam cum rectore ipsius curæ, non autem tanquam cū vicario, vt ex lectura transactionis apparet, vnde satis confiteri videntur esse rectorem. l. optimam. C. de contrahend. & committend. stipul. & attendenda est semper qualitas secundum quàm contractum fuit. l. si pater. §. qui duos. ff. de adoptio. Angel. in l. si vt proponis. ff. de inoffi. testa. omnis igitur difficultas oritur ex verbis trāsactionis, & pro religiosis facit, quia rector in parte ipsis à se tradita renuntiauit omni iuri decimæ, bladi & vini quod in dictis terris haberet, vigore curæ suæ, subiecitque clausulam generalem, & cuilibet alij iuri decimarum, quod dicto rectori occasione curæ suæ competit, vel competere posset, intra dictos fines, quæ verba, cum generalia sint, debent generaliter intelligi. l. de pretio. ff. de public. in rem actio. & etiam consequenter ad istud ius trahi.

Decima porcorū & aliorum animalium nō censetur remissa, licet esset renuntiatum omni iuri decimarū in illis terris.

In contrarium facit, quia illa verba intra dictos fines arguunt de decimis tantū prædialibus actum esse, quia illæ intra fines propriè continentur, non autem de personalibus, vel mixtis, quæ ex lucro animalium, seu mouentium proueniūt. l. Gaius. ff. de leg. ij. l. si fideicommissum. §. j. ff. de iudicib. l. fi. C. de præscrip. long. tempor. dato enim quod pro animalibus debeat solui decima in eo loco in quo pascuntur, secundum. glos. in c. ad apostolicæ ex. de decim. Tamen cum iste locus sit etiam de parochia licet assignatus religiosis, ius parochiale saluum est, exceptis decimis de dictis terris. At istæ non sunt de terris, sed de animalibus. d. l. Gaius. & l. stipulatio hoc modo in fi. ff. de verbor. oblig. Bal. consil. ccxxxij. in fin. in ij. vol. vnde in dubio pronuntiandum est pro dicto rectore cui ius commune assistit, vt est gl. in l. omnis. de reg. iur. Bart. in l. quotiens. ff. si quis cautio. & per Dec. in l. j. ff. de reg. iur. fortius me mouet consuetudo ex post sub

sequuta

sequuta, ex qua apparet quo dictus rector semper ab illa trãsactione citra, percepit dictas decimas animalium, per quindecim annos continuos, quæ consuetudo maximè in istis decimis est attendenda. d. c. ad apostolicæ. & c. cum sint eod. titul. nec est dubium per tale tempus consuetudinem censeri approbatam. Cum etiam ex solis decem annis inducatur vt est cõis opinio, post Bart. in l. de quibus. col. iij. ff. de legib. & l. j. C. quæ sit long. temp. consuetud. cum igitur talis consuetudo sit subsequuta declaratur retrò quid ipsi contrahentes senserint.

Pro qua conclusione, facit regul. l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad Maced. vbi ex his quæ deinde subsequuta sunt præsumimus, quid a principio contractus gestum sit, quòd decidit Bart. in l. cætera. §. fi. ff. de leg. j. Et Ludouic. Rom. consil. ccclij.

Facit etiam quod solet dici, ab exordio tituli, posterior formatur euentus. l. vna. in fi. C. de impo nend. lucrat. descrip. lib. x. & quod habetur in l. quædam mulier. ff. de rei vend. vbi possessio præsumitur ex præambula forma perseuerandi. l. pen. ff. de vsucap. pro leg. l. si à te. vbi Bal. ff. si seruit. vẽdicet. & actus sequens, in executionem eius quòd à principio tractatum est, intelligitur factus. l. iij. §. vnde quæro. ff. de manumiss. l. qui in aliena. §. si is qui putabat. ff. de acqui. hære dit. per Ias. in l. post dotem. in lectura diui. ff. solut. matrim.

Facit etiam alia regula quòd in is qui habent se, vt finis ad initium, tunc per modum declarationis ex postfacto præsumitur in præteritum. d. §. proinde. & l. litibus. C. de agricol. & censib. libr. xi. vbi si colonus respondet mihi de fructibus, præsumitur retro coluisse nomine meo, & ibi glos. in verb. colonorum quæ hoc intelligit, dummodo responderit per decennium, seu longum tempus. facit. l. si filius C. de petitio. hæredit. & not. in l. j. C. qui admit. & Petrus de Ancli. in regul. semel malus. de reg. iur. in vj. vbi concludit id produci per modum declarationis, non autem præscriptionis. ergo non requiruntur necessario tempora quæ præscriptioni sufficiant, & ita mihi videtur saluo semper meliori iudicio. Alciatus.

RESP. CXXXII.

De eadem decima contra Alciatum.

Decima porcorũ vt missa esse censetur per clausulam generalẽ, quam cura tus renunciauit omnis iuris decimarũ quod intra tales terras habere poterat.

On possum non mirari, cum collega appellet permutationem transactionem factam, inter rectorem & monachos, nam rector renunciauit omni iuri decimæ bladi & vini, quod in terris religiosorum haberet, subiiciitque clausulam generalem, & cuilibet alij iuri decimandi, quòd dicto rectori occasione suæ curæ competit, vel competere posset, intra dictos fines & etiam concludat, nunc rector petit decimas succulorum, quod posuit, conclusit collega. Attamen ego cum in consilio essem, dum causa agitaretur contrarium tenui, & omnes sequuti fuerunt consilium meum, & secundum meam opinionem fuit iudicatum, tum quia trãsactio est generalis, ergo generaliter intelligi debet l. sub prætextu C. de transactio. Alex. consil. xlij. in vol. j. sed in transactione sunt illa verba, & integrè concesſit omne & quodlibet ius, ergo & de iure decimãdi succulos intelligetur. Nam etiam transactio extenditur ad incognita, quando verba transigentium hoc importarent. d. l. sub prætextu. ij. & l. fi. §. idem quæsiit. ff. de conditio indeb. Bar. in l. Aurelio. §. Gaius. col. vi. de liber. legat. dixit in l. vna. in j. nota. vlt. limit. C. de senten. quæ pro eo quod inter profer.

Item verba in dubio debent aliquid operari. l. si quando. ff. de leg. j. ca. super his. de priuileg. sed hic nil operarentur illa verba generalia, nam per illa verba bladi & vini intelligebatur de prædialibus. Ergo, & per illa verba generalia, & quodlibet ius intelligetur, etiam de omnibus aliis, alioqui generalitas nil operaretur.

Item æqualitas in dubio esse debet. in authent. æqualitas. C. de pact. conuent. sed monachi remiserunt ius decimandi succulos rectori. Ergo rector videtur eisdem remisisse, intra eorum fines, nec obstant in contrarium adducta. Primò, quia illa verba intra dictos fines, arguunt de decimis prædialibus, non de personalibus vel mixtis, dico contrarium. Primo, per text. in l. j. & ibi Bart. ff. de affic. præfect. vrb. vbi præfectus potest punire crimina facta intra vrbem, siue sint personalia, siue realia, dummodo intra vrbem facta sint, sic & hic rector videtur remittere omne ius decimandi, quod intra fines monachorũ potuisset percipere. & d. l. Gaius de leg. ij. facit contra eum si rectè inducatur.

Item mixtum debet regulari sicut prædiale. l. pecoris. ff. de seruit. rustic. prædior. l. ij. C. de verb. signific. itaque sicut remisit prædiales, secundum collegam, ergo & mixtas, & sic ius succulorum.

Item non potest venire quis contra trãsactionẽ, & si venerit incurrit pœnam. l. si quis maior. C. de transactio. & id præcipuè quando fuit iurata.

Nec obstat: quod postea, per 15. annos rector percepit, quia non inuenietur. Et esto, tamen illa, (quam vocat) consuetudo, non dicitur præscripta. Et sic non valet. c. cum homines de decim. gl. in c. fi. de consuet. libr. vj. no. in c. de quarta de præscriptio.

Imo peccat qui non obtulit decimas, fine monitione. c. peruenit. in j. de decim. Et ibi Panor. expressè decidit. de præb.

Non obstat. l. Iulia. §. prouide. ff. ad Maced. vbi ex sequentibus præsuminius quòd à principio gestum fuit, hic non oportet præsumere quia clarũ est, quod actum est. Nam remisit rector omne & quodlibet ius decimandi, & sic nihil sibi retinuit. Imputetur ergo sibi cur non retinuit ius decimandi succulos, si postea volebat illud ius exigere.

Item, posterior formatur euentus ab exordio tituli. l. vna. C. de impo. lucrat. descrip. libr. x. quod facit pro nobis. Nam ab exordio trãsactionis posterior euentus scilicet, quod succuli debeant recipi per monachos intra eorum fines formatur, & declaratur per transactionem.

Ne

Nec obstat quod actus sequens declaret transactionem, quia verum esset, quando esset dubia: sed hic nō est dubia, quia generaliter omne ius remisit. Ergo finis ad initium referetur, scilicet ad generaliter intelligendum, dictam transactionem, sicut est confecta. Alia multa adduxi, quorum non sum memor, & sic concludo rectorem intra fines religiosorum non posse decimam succulorū percipere, & in testimonium præmissorum me subscripsi. Et ita fuit apud Bituriges iudicatum.

RESP. CXXXIII.

De decimis quarum incapaces sunt laici.

Decimarū laicus est incapax, nec pro his potest, intentare interdictum vti possidetis.

DVbiis mihi propositis, breui pro virili respondens, dico d. de Boys le Roy male intentasse possessoriū retinendæ, super decimis sitis extra territorium, & districtū suum. Primo, quia interdictum vti possidetis non datur detentori. l. j. §. j. ff. vti possid. vbi dicit possessori dari & §. interdictum. ibidem dicit prædij possessorem tueri, non detentorem, vt est laicus super decimis, vt infra dicetur.

Item, laicus non potest possidere decimas, ergo nec iudicium possessorium intentare, probatur in c. causam. de præscrip. vbi laicus non potest possidere decimas, quas obtinuit post consilium Lateranense, nec iudicio possessorio se iuuare: nam sicut laicus non potest habere proprietatem iuris decimandi, ita nec possessionem, quia possessio est eiusdem naturæ cuius est proprietas. Barbar. in c. ij. col. vj. de iuram. calum. per d. ca. causam. & est quid iuris. l. per ægrè. ff. de acquir. possess. not. in l. j. illo titul. & in rub. de caus. possess. & d. de Boys le Roy, confitetur se habuisse, anno millesimo, quingentesimo, vicesimo, vigore transactionis, quæ non valuit, vt dicetur.

Item, laicus non auditur petens restitutionem decimarum, vel aliorum iurium spiritualium, quorum est incapax. c. ad decimas. de restit. spoliat. quia talis possessio est euidenter iniusta, quæ non causat possessorium. not. Innocē. in c. bonæ. in ij. de postulat. prælat. refert Panor. in c. ex parte. col. iiij. & seq de restit. spoliat. & quod non debeat manuteneri laicus in decimis, habitis post consilium Lateranense, nec iudicium possessorium intentare, expressè consuluit d. Chass. consil. xxxiiij. vbi videre licet.

Facit vltra eum quod si agatur petitorio super beneficio, non habet locum missio in possessionem, ita nec in possessorio. Archidia. & doct. in c. eum qui, de eo qui mittit in possess. in vj. Ergo sicut laicus non est capax super proprietate decimarum, ita nec super possessione, non potuit igitur iure possessorium intentare.

Nec refragatur text. in l. ij. ff. vti possidet. vbi in hoc interdicto possessorio manutenētiæ nil refert, an iusta sit possessio, an iniusta. Respondeo loqui in prophanis, & in illis qui iustè possiderent aduersus alios, vtpotè, clam a me quis habuit possessionem, super qua eum turbas, potest iudicio possessorio aduersus te vti, secùs quando ius resistit, quod quis habeat possessionem, vt in decimis maximè, & aliis spiritualibus, quæ in laicum non cadunt. c. Massana. de elect. quia tunc benè attenditur an possessio sit iusta, vel sit aliqua.

Detentori cōpetit remediū possessorium.

Nec obstat quod detentori competat actio, quia fateor competere officium iudicis, quando cum vitio amisit detentionem vtpotè si commodatario vel depositario res sit subtracta furto. gl. in l. & ideo. §. fi. ff. de condict. furt. Bart. in l. Aquilius, in fi. de donatio. & l. rem. quæ nobis. de acquir. possess. & l. fi. §. sed cum in secunda. C. de furt. hic d. de Boys le Roy, perdidit possessionem, quam nunquam habuit, ergo in ea non potest petere se manu teneri.

Possessio decima vnius fundi, non defenditur ad aliū fundum.

Nec etiam obest si d. de Boys le Roy, probet in vicinis prædiis possessionē & decimas recepisse, quia & si tamen possessio non extenditur de fundo ad fundum, licet de parte ad partem eiusdem fundi, sic & qui in vno fundo habet possessionem, non tamen habet in vicino prædio. l. naturaliter. §. nit. commune. ff. de acquiren. possess. & ibi not. do. quia separatorum separata est possessio. arg. l. fin. ff. de calumniat. Et quamuis non oporteat obambulare omnes glebas fundi ad acquirendam possessionem illius. l. iij. ff. de acquir. possess. tamen bene oportet adipisci possessionem in fundo contiguo antequam eam possim acquirere, vt ibidem dicitur. & Bart. in l. j. §. si quis in hoc interdicto. ff. de itiner. actuque priuat. Imo possidens ius percipiendi decimas, in vno fundo, non intelligitur possidere respectu alterius fundi qui non colebatur vt super hoc consuluit. Panor. consil. lxxj. casus talis. in ij. vol. & sequitur Felin. in d. c. causam. in fi. refert Claud. Aquen. in d. l. iij. in princ. sicut in casu proposito. licet, d. de Boys le Roy, haberet decimas in suo districtu, & eas possidebat, non tamen in iurisdictione alterius, nec interest probari prædia esse in parochia de Vaux, vel de Bois le Roy, dummodo non probetur esse intra fines dictionis, d. de Bois le Roy, cum tantum intra illos fines habeat decimas infeudatas.

Item maximè probatur, quia priuilegium datum, d. de Boys le Roy erat limitatū, vtpotè quod reciperet decimas quatenus extendebantur vltra fines suæ ditionis, suæ iurisdictionis. Ergo isti priuilegio sic limitato, nil potuit addi. nec acquir. ar. l. in agris. ff. de acquir. rer. domi. & feudum in dubio præsumitur limitatè concessum, per illum tex. in §. si quis de Manso. si de inuesti. feud. controuer. fuer. Et sic tantùm potuit beneficiū possessorium intentari quatenus extenduntur fines iurisdictionis d. de Boys le Roy, & non vltra, quia priuilegium recipiendi decimas, maximè datum laico est strictè intelligendum. l. j. in fi. ff. de constit. princip. §. sed & quod in princip. instit. de iur. natur.

Decimarū concessio facta laico nō extenditur ad nouales.

Item, posito, & non concesso, quod vinea nouiter culta esset intra fines, d. de Boys le Roy: adhuc ei non deberentur occasione decimationis, antiquæ, licet in feudum essent, eidem concessæ in dicta iurisdictione de Boys le Roy, tamen ob hoc

decimæ

decimæ nonaliū; non sunt vsurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.c.tua.§.fi.de decim. & priuilegium vel transactio concedens alicui decimas non extenditur ad decimas noualium.c.cum contingat.de decim.c.quid per nouale.de verbor.signific.

Tráſactio de decimis facta inter rectorē & laicum non valet absq; authoritate superioris.

Nec potest iuuare quædam prætensa trāsactio facta inter Curatum de Vaulx, & d. de Boys le Roy, quia super spirituali re facta, vtpote super decimis, quæ ob id non valet, nec compositio etiam facta cum laico super decimis.ca.ij.de transactio. maximè sine authoritate superioris.cap. ad hæc.c.ex multiplici.& c.à nobis.& ibi Doct.de decim. Et sic cum non valeat transactio, poterit Curatus qui transegit venire cōtra trāsactionem tum quia sapit alienationem, & is idem qui alienauit potest contrauenire.cap.si quis presbyterorum.de reb.ecclesiæ non alienand.tum etiam quia quis potest venire contra factum proprium, quando est contra legem, & est nullum.vt in hoc casu. Bart. plenè in l.post mortem.ff.de adoptio. Alex.consil. ciij.col.iij.versic.nec obstat.in ij. vol. Et sic tam in possessorio, quam in petitorio, poterit idem Curatus de Vaulx nomine ecclesiæ prosequi decimas, super vinea nouiter ad culturam redacta, tum vt dixi, quia non valet transactio, tum etiam quia super nouaIibus non transegit, nec dicta transactio, ad nouaIia potuit extendi, vt supra probaui.

Literæ rescissoriæ impetratæ à curato sup transactione de decimis, à scissis, annullanda.

Et per hoc remanet soluta altera quæstio, quod curatus potuit impetrare literas, super transactione annullanda, quatenus de facto processit. Et iudices his literis obtemperare debent. cap. si quando. de rescript. tùm quia iuri conformes sunt, tum quia transactio est nulla. Ideò in annotationibus illis literis nulla declarabitur prætensa transactio. Nec potest obstare iuramentum isti curato, quòminus veniat contra transactionem, per eundem factam, quia iuramentum non obest curato, qui alienauit rem ecclesiæ.c.intellecto. & ibi doct.de iureiurand. Et quando prælatus vel curatus ecclesiæ iurat non reuocare alienata, vel venire cōtra, tamen si damnum inferatur ecclesiæ debet restitui ecclesia non obstante iuramento. glos. in cap.j.in verb.contractum.de in integ.restitutio. lib.vj.& ibi glos.non requirit dispensationem, ergo non requiritur. Panor. in c.ij. in fin. de iureiur.

Alienans bona ecclesiæ ea repetit.

Item probatur. Nam præcipitur prælato & alij alienanti bona ecclesiæ vt ea repetat.c.si quis presbyterorum, de rebus ecclesiæ non alienand. Ergo istud iuramentum curati de Vaulx, non debet impedire quòminus repetat illa malè alienata, per transactionē factam cum domino de Bois le Roy, vltra suam iurisdictionem, alioqui iuramentum esset iniquitatis vinculum, contra. cap. quanto.de iureiurand.

Item per iuramentum non potest quis se subtrahere ab onere publico.c.si diligenti.de foro cō peten.quod bonum publicum concernit defensionem ecclesiæ.d.c.si quis.& ea. si rector.xhij. distin. Imò iuramentum contra vtilitatem ecclesiæ præstitum non tenet.c.sicut nostris.de iureiur.

Præterea, curatus de Vaulx, primò iurauerat se seruaturum bona ecclesiæ, sicut quilibet curatus debet facere. c.prohibemus.& cap. mouemus. cum simil.de censib. Ideo iuramentum postea interpositum super transactione non valuit, quia cōtra primum sacramentum.glo.not.in c.licet de iureiurand.in vj.c. intellecto illo utul. Et sic curatus debet seruare primum, & non secundum. Et si ad cautelam velit curatus etiam nunc post litem incoatam petere dispensationem à suo prælato potest. vt in cap. ij. probatur. de iureiur. Cum possit etiam, vt dixi, agere sine dispensatione nomine ecclesiæ, imo si iudex vellet repellere curatum tenetur dare curatorem ecclesiæ qui prosequeretur hanc causam.vt not.in c.fin.v.q.iij.c.edoceri.de rescrip.Do.& Philip.in c.j.de in integ. restit.

Decimarē acquisitio post consilium Lateranēse non valet.

Et sic per prædicta patet d.de Boys le Roy malè impetrasse literas super possessorio de decimis, quas dicit acquisiuisse vigore transactionis, factæ post consilium Lateranens. nam nullo modo potest laicus post illud consilium decimas acquirere, nec possessionem super illis.Panor. in c. cum apostolica, de his quæ fiunt à prælat.

Possessio in rebus prophanis trāsfertur ex cōtractu inutili, non autē in spiritualibus.

Nec obest si dicatur quòd ex contractu inutili transfertur possessio.l.j.§.si vir. ff.de acquir.possessio. quia hoc intelligitur in prosanis. Et quando is qui contrahit non esset prohibitus possidere, secus quando esset prohibitus, vt in d. c. causam. ideo ex contractu inutili non transfertur possessio, quia eadem ratio est in dominio sicut in possessione declarat Areti.& Vincēt.in d.§.si vir.per ea quæ not. Geminia.in c.fin.col.ij.vt lit.pendent. Et sic ex hac transactione inutili non potuit transferri possessio in d.de Bois le Roy, quare vt verbis practicātium vtar, debet depelli à literis nouitatis siue manutenentiæ. Vltima quæstio resoluenda venit, per quam quæritur an d.de Vaulx tanquam parochianus iure se opposuerit literis super possessorio intentatis, pro iure decimandi, illam vineam de nouo cultam, & breui respondeo quod sic, quia sua interest non soluere decimas alteri quam suo curato, tùm quia solueret alteri, quàm deberet, & sic non esset liberatus.l.cum maritum.& l. seq. C.de solut.tùm quia si amitterentur decimæ,& parum emolumenti resultaret curato, non inuenirentur literis prædicti qui ibidem vellent curam exercere.c.extirpandæ.de præbend.& cap.j.illo titul. in vj.

Parochiani interest aliy quā suo curato soluere decimas.

Et dicit glo.in l.iubemus. nulli in §. prædia. C. de sacrosanct. eccles. quod in subsidium, cuilibet permittitur, quasi publicum factum vt parochianis, vel patronis: en ergo quòd parochianis competit defendere res ecclesiæ. Cum enim sit factum publicum cuilibet de populo competit.l.j.ff.de institut.& hic hoc expressè tenet Barba.in d.c.a. si quis presbyterorum. col. penul. de rebus ecclesiæ non alienand. facit quod ad alienationem rei ecclesiæ reuocandam, quilibet admittitur.text.& ibi glos. in c.non liceat Papæ. xij.q. ij. tùm in fauorem ecclesiæ, tùm in odium illius, qui rem ecclesiæ minùs legitimè recepit. gl. & doct.in c.diuersis fallaciis.de cleric.coniug. & ibi plenè Anto. & sic d.de

Vaulx iuste se opposuit ne solueret d. de Boys le Roy cui non tenebatur.

Dicet quis, laicus potest contra laicum præscribere decimas, & sic possidere. Cardin. consil. cxlvj. notum sit in fin. citat Felin. in d. ca. causam. dicens hoc esse singul. sic etiā consuluit. Cum. consil. lxxxiij. quia causā decimalis. in fin. Ioan. Francis. in tract. de præscrip. in quinta parte. q. vij. in fi. Ergò potuit d. de Boys le Roy, possidere decimas contra d. de Vaulx, & sic d. de Vaulx iuste se opposuit.

Laicus contra laicum quomodo intelligatur posse decimas præscribere. Respondeo laicus potest præscribere decimas, aduersus laicum, quas laicus iuste possidebat, vt potè, quia erant ei infeudatæ ante consilium Lateranens. sed si vnus laicus non iustè possidet, sed detinet vt in casu mihi proposito, non potest alter laicus contra eum præscribere, nec possidere cum vnus nec alter sit capax. d. c. causam. Et sic concludo, super his d. de Boys le Roy, non potuisse se dicere possessorem, super iure decimarum extra limites iurisdictionis suæ, & sic iudex non debet eum manutenere super hoc iure decimandi, quia eum conseruaret in suo peccato, quod non est faciendum. c. prohibemus. de decim. sed debet eum deponere de effectu suarum literarum, & pronuntiare tam curatum, quàm d. de Vaulx iure se opposuisse. Et sic salua correctione melius sentientis concludo.

RESP. CXXXIIII.

De prebendarum fructibus.

Visis statutis ecclesiæ Albiensis, quibus ita cantum est, vt canonici pro grossis fructibus præbendæ suæ habeant & percipiant omni anno 50. libras Turonens. omnibus æqua lance soluendas, &c. Videtur dicendum, à canonicis, qui sine fraude in seruitio sunt Episcopi, quidquam ex grossis fructibus subtrahi non debere, nec auferri, quod sibi de communitatis beneficio debetur, nisi fortè sint victualia, quæ non consueuerunt absentibus exhiberi. c. de cætero. & c. ad audientiam de cleric. non resid. Debent ergo canonici residentes offerre bis qui in seruitio Episcopi sunt, duo tantum esse possunt, vt ibi not. quinquaginta libras pro grossis fructibus, cum grossi fructus taxati sint ad has quinquagintas libras à Papa Benedicto duodecimo, qui statuta illorum condidit. Igitur istos fructus debent hi, qui in episcopi remanent seruitio habere, quia finguntur præsentes, in d. ca. ad audientiam. Itaque quidquid communitatis nomine habetur, id est commune est omnibus canonicis tam præsentibus, quam absentibus, hoc debent igitur habere canonici isti per d. c. de cætero.

Distributiones tamen isti non habebunt, quæ tantum præsentibus debentur, vt cultus diuinus præsentibus augeatur. c. licet. de præbend. & in c. vnico. de cleric. non resid. in vj. Etiam statuta eiusdem ecclesiæ Albiensis, & in rubr. de distributionibus canonicorum, dicunt, quod quilibet canonicus præsens in choro distributiones habeat, &c. Ergo absentes eas habere non debent, etiam si sint in seruitio Episcopi, & ideo non debent victualia habere, id est quæ ad viuendum singulis diebus in pane & vino dantur. d. c. de cætero. Et nec anniuersaria habebunt, quæ distributionibus æquiparantur in d. c. vno. de cleri. non residenr. in vj. Lappus allega. xliij. an residens.

Et sic quidam sunt fructus in ecclesia qui singulis annis percipiuntur nomine capituli, & in communi ponuntur, & in fine anni singulis distribuuntur canonicis, & hi fructus inter grossos computantur, & vocantur porrio priuilegiata gl. & Dec. in c. vno. in verb. receperint. de cleric. non residen. in vj. gl. in §. Item censuit in verbo numerus. de col. in prag. text. in extrau. cum nonnulli de præben. in communibus. & hi qui in seruitio Episcopi sunt hos fructus habere debent, teste Federic. consil. ccxlvj. de iure. quia passim omnibus canonicis distribui solent.

Alij sunt fructus qui communiter recipiuntur, & in fine anni diuidūtur, vt frumentū, tamen habita ratione residentiæ & tēporis quo canonici interfuerunt in diuinis, & isti fructus vocantur distributiones quotidianæ. d. c. vno. & de his nihil habebunt isti canonici absentes. Nam si singulis diebus distribueretur, absentes nihil perciperent, ergo nec hoc casu, quia mora & dilatio non debet esse nocumento canonicis, qui præsentes fuerunt, qui singulis diebus non perceperunt. Docto. in c. licet. de præbend. glo. in §. iubet. in titul. quo tempore quisque debeat esse in cho. in pragmat. Panor. in d. c. de cætero. de cleric. non resident.

Etiam in his distributionibus consuetudo ecclesiarum attendi debet. c. vno de cleric. non residēt. in vj. vnde si frumentum in fine anni est solitum distribui, etiam absentibus, certè absentes in seruitio Episcopi illud habebunt. d. extra. cum nonnulli de præb. in extrau. Ioan. xxij. & consuluit Dec. consil. cclxxx. in casu. col. j. secus est, si non est solitum distribui absentibus, licet in veris distributionibus quæ præsentibus dantur, non valeret consuetudo vt absentibus darentur, vt decidunt Doct. per illum tex. in d. c. vno. & in d. c. licèt de præb. quia minueretur cultus diuinus. c. ex parte. de constit. Ideo nullus vellet diuinis interesse. Do. in c. j. de consue. & sic concludo, hos canonicos duos, tantum in seruitio Episcopi existentes, posse in absentia grossos fructus recipere, vt etiam scripsi de aliis priuilegiatis. in §. j. in verb. distributionem. de colla. in Concord.

Item, si mandetur per Papam vel Regem, vt omnes tam exempti quàm non exempti soluere decimas, vel alia onera an comprehendantur clerici, vel ecclesia? breui respondeo non comprehendi, quia isti sunt de iure communi exempti. l. neminem: cum. l. seq. & auth. Cassa. C. de sacrosanct. eccles. c. non minus. de immunit. ecclesia. & derogatio generalis priuilegiorum, non comprehendit priuilegia in corpore iuris clausa. Autheo. qua in prouincia. C. vbi de crimin. agi oport. vbi Bart. & alij & glo. & Doctor. in l. ij. §. legatis. & in l. hæres absens. in prin. de iud. ff. Bart. in extra. ad reprimendum.

dum.in verbo non obstantibus, quomodo in læsæ maiest.crim.procedat.

Quia princeps non videtur vno verbo, tot vigiliis promulgata iura tollere velle.l.si quando.C.de inoffic.testam.c.eccle.ij.de elect.

Maximè cum hæc iura edita sint, in conciliis generalibus, quæ sic non possunt facilè tolli.c.j. & per totum de immunit. ecclesia. libr. vj. Imo nec quidem à Papa si non faciat expressam illorum mentionem. Archid.in c.j.de constit.in vj. Felin in c. nonnulli de rescript.& Ripa.in rub.de iudi.text. in c.ex parte.de capel.monach.

Nec ista priuilegia tenentur ecclesiæ, vel clerici probare, quia in corpore iuris incerta sunt, ob id notoria censentur quæ non sunt probāda.c.euiden tia.de accusatio. Clem. appellanti. de appel. Et sic patet non comprehendi ecclesias, vel priuilegia per hanc clausulam exempti, vel non exempti, quia intelligitur de exemptis à Rege, vtpotè de Secretariis, aut aliis, qui à Rege habent priuilegium in iuris corpore non clausum. Ita subscripsi Parisiis hoc anno 1554.in mense Mayo.

RESP. CXXXV.

De ecclesiarum reparationibus.

INuocato Dei optim.maxi.præsidio quæsitum fuit an sacerdotes & alij ecclesiastici viri, cogi possunt de iure à iudicibus laicis vel ab Episcopo tantum, ad reparationes ecclesiarū faciendas sunt: qui dicant ad laicos tantum cognitionem spectare, alij verò ad episcopos & magno se quisque iudice tuetur. Ego verò arbitrarer cognitionem ad vtrumque spectare. Primò, ad episcopum pertinet iubere in visitando ecclesiam, vel aliàs, quando eidem constat, indigere reparatione, vt sarciatur, qui si negligens fuerit iudex secularis hoc poterit supplere, quod probatur iure diuino, canonico, ciuili, & rationibus sequentibus.

Iure enim diuino patet.ij.Paralipo.ca. xxiiij. ibi egredimini ad ciuitates Iuda, & colligite de vniuerso Israël pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatóque hoc facite. Porrò Leuitæ egére negligentius, vocauit Rex Iuda principem & dixit ei, &c. Et idem habetur quarto Reg.xij.Ibi igitur vsque ad vicesimum tertium annum Regis Ioas, non instaurauerunt sacer dotes sarta tecta templi, vocauítque Rex Ioas, Ioadem Pontificem & sacerdotes dicens eis quare sarta tecta non instauratis templi, &c. Et sic quia negligentes erant tam episcopi quam sacerdotes ideo rex Ioas illis præcepit vt templum reficerent.

Nam intra ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod nō præualent sacerdotes efficere, per doctrinæ sermonem, potestas hoc impetret per disciplinæ terrorem.c. principes.xxiij.q.v. & sic ad principes seculares, & rectores seculi spectat quando episcopi negligunt.

De iure canonico, omnes Basilicæ, quæ per diuersa loca constructæ sunt, in episcopi potestate consistunt, in cuius territorio positæ sunt.c.omnes. xvj.q.vij. Ergo ad ipsum maximè pertinet, vt cogat ad sarciendas ecclesias destructas, nempè in Concilio Cabilon. decretum fuit vt omnes ecclesiæ cum dotibus suis, & decimis, & omnibus suis iuribus in episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant, & in Concilio Antiocheno, sic scribitur, quæcunque res ecclesiasticæ sunt, conuenit cum omni diligentia & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia prę uidet, & cuncta iudicat gubernari, & dispensari cum iudicio & potestate episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commisisse.c.decretum.& caquæcunque.x.q.j.

Etiam in Cōcilio Tarraconen. ita scribitur, decreuimus vt antiquæ cōsuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus diœceses ab episcopo visitētur, & si qua fortè basilica fuerit reperta destituta, ordinatori eius reparari præcipiatur.c.decreuimus.x. q.j. & ex Concilio Tholetano habetur, vnio nostræ congregationis decreuit atque instituit, vt tertias, quas antiqui canones de parochiis suis habere episcopos censuerunt, si eas exigendas crediderint ab episcopis ipsis dirutæ ecclesiæ reparentur. Si verò eas maluerint cedere, ab earum cultoribus sub cura & solicitudine sui Pontificis reparatio eidem est adhibēda basilicis.c.placuit. & c.vnio.x.q.iij.in canonibus præterea inuenitur, vt si fundatores, filij, vel eorum nepotes sacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint, aut honesta conuentione compescant, aut episcopo vel iudici corrigenda denuncient, & sic ab ordine literæ prius episcopo, quàm iudici, laico denuntiare oportet. c.filiis.xvj.q.vij.& glos. Ibi dicit cum iudex ecclesiasticus deses est, potest adiri iudex secularis, aliàs non.c.ex transmissa. & c.licet.de foro compet. vel quando curatus episcopi nominationem contemnit.c.perimus.xj.q.j.& c.nec licuit.xvij.dist.

Negligens censetur episcopus qui singulis annis visitare debet.c.conquerente.de offic.ordinar.c.relata.x.q.j.si illam ecclesiam dirutam sic relinquat. Ideo tunc poterit iudex secularis cogere clericos ad reparationes post quā ab episcopo non est prouisum, vt legitur in Cōcilio Toleta. Ita episcoporum per cunctas diœceses parochiasque suas per singulos annos ire oportet, vt exquirat, qua, vnaquæque basilica, reparatione indigeat. cap. episcopum. x.quæst.j.

De iure ciuili probatur.in l.hæreditas.in fi.ff.de petitio.hæred. Ibi enim quamuis stricto iure nulla teneantur actione hæredes ad monumentum faciendum, tamen principali, vel pontificali authoritate compelluntur, ad obsequium supremæ voluntatis. & illum text. allegauit ad hoc Benedict. in repetitio.c.Raynutius in verbo.si absque.ij.de sideicom.substitut.num.xxxv.cum seq. de testa.dicens esse mixti fori.

Item Vlpia.ait expectandum iussum pontificalem seu iussionē principis, alioqui iniuriarum forte actionem aduersus eum qui ossa ex ecclesia eiecerit vel eruerit.l.ossa.ff.de religios.& sic iussus episcopi præcedere debet, si diligeas sit.

Etiam quando agitur de legato pio, causa est mixti fori, & potest tractari tam coram iudice ecclesiastico, quam laico c. relatum. j. vbi glo. & doct. de testamen. §. sin autem hæres. in authen. de eccl. titu. collat. ix. sic Consuluit Alexand. consil. clxx. circa primum. col. j. vol. ij. Barba. consi. xlij. clementissimum. col. ix. num. 5. in ij. dubit. vol. iiij. multò fortius & reparationes ecclesiarum.

Imperator Iustin. in §. si quis. auth. de eccles. tit. col. ix. sic ait. si verò semel quis cœperit aut nouam ædificare Basilicam aut veterem renouare modis omnibus compellatur à beatissimo locorum Episcopo, & œconomis eius & ciuili iudice eam explere. l. nulli. in fi. C. de episc. & cler. Adeò quod si quis iussum Episcopi contemnat, ciuilis iudex cōpellet, vt ibi dicitur.

Res autem omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & sacerdotalis defendat authoritas. ca. res. xxiij. quæst. v.

Adhæc si iura nobis deficerent rationes adsunt, prima est quia publicè interest, vt ecclesias habeamus in quibus sacra audiamus, & veniam peccatorum postulemus. §. quia verum. vltimò. in authen. vt liceat matri & auiæ. colla. viij. glo. in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. & quando ecclesiæ læsæ sunt, quilibet parochianorum agere potest, quia sua interest. l. ij. §. interdicta. ff. de interd. & potest etiam quilibet petere ne quid deformitatis vel incommodi in loco sacro fiat. l. j. & per totum. ff. ne quid in loco sacro fiat. & pro his actio popularis datur. l. j. & per totum. ff. de popu. actio. & maximè spectat ad procuratores Episcoporum, Regum, ducis, principis, vel alterius qui promouet ius publicum, & prosequitur hodie, monente officio. l. ij. C. de delator. lib. x.

Sed ad quem spectet reparationem præstare. in d. c. j. dicitur ad populum. Nam ab eo pecunia exigebatur. Et quia bona ecclesiarum in quatuor partes distribui debent. c. quatuor. & cap. concesso. xij. q. ij. Ideo curatus debet istam quartam vel tertiam ad reparationem præbere. c. vnio x. quæst. iij. cap. si monachus. xvj. q. j. & hoc intelligitur nisi consuetudo sit, vt populus templa reparet, vt est in quibusdam locis Franciæ.

Et sic concludendum puto iudices seculares per præuentionem & in negligentiam iudicum ecclesiasticorum, posse cogere curatos & alios viros ecclesiasticos, vt reparent ecclesias sibi commissas. Et ita intelligi debet quod scribit Aufred. in tracta. de potesta. secula. Reg. ij. versi. xxvj. fallit.

RESP. CXXXVI.

De præscriptionibus.

SVper dubitatione, an præscriptio cōpleta censeatur ex multiplici collatione episcopi Coseracen. qui contulit prioratum sancti Girontij bis vel ter seculari. Breui respondeo, non esse probatam præscriptionem ex processu. Primò, quia debet probari, quod d. episcopus bona fide contulerit, quod hic non probatur. c. vigilanti. de præscriptio. Felin. in cap. in nostra. coll. penul. de rescrip.

Secundò, quod contulerit prioratum tanquam secularem; sed non potest dici bona fides si conferat prioratum, qui in dubio præsumitur regularis, & sub collatione abbatis. Clem. vna. de supplend. negligen. prælator. Clem. ne in agro. §. cæterum. de statu monachor. Ideo bona fides abesse censetur.

Tertiò, requiritur quòd is qui contulerit probauerit per quadraginta annos possessum à seculari per c. cum de beneficio. de præben. in vj. quod non probatur hic, nec probatur quod voluerit immutare statum beneficij, vt in §. volumus, in verb. regularia. de colla. in concord.

Quartò, requiritur quod possederit continuo d. c. cum de beneficio. Sed hic non probatur, imo contrarium patet, ex impetrationibus quæ fuerunt in commendam, quæ ostendunt beneficium secularibus esse incompatibile, vt doct. not. in ca. nemo. de elect. in vj. Nam Papa regularem prioratum, regulari concedit in titulum seculari, in commendam. c. cum singula de præben. in vj.

Quintò, quòd pacificè possederit. d. cap. cum de beneficio, quod non probatur, imo contrarium ex ista titulorum diuersitate. Nam probantur collationes abbatis, & Papæ prouisiones, de prioratu regulari & in vim illatum de Senisio obtinuisse, ergo nunquam fuit pacifica possessio, igitur non potuit immutari qualitas beneficij, ex d. episcopi collatione.

Sextò, qui vult obtinere requiritur, quod verè probauerit præscriptionem; sed hic non est probata. Nam postquam probatur beneficiū esse ex fundatione regulare, oportet quòd planè probetur præscriptio quadraginta annorum, quę non est probata ex his collationibus episcopi controuersis. d. ca. cum de beneficio. Ergo non est immutata qualitas, nec potest dici ille prioratus solitus Regi per seculares.

Septimò, postquam clarè non probatur quadraginta annorum præscriptio, bene censetur iudicatum per Seneschallum Tholosanum, qui adiudicauit prioratum prouiso sub abbate, quia standum est libris abbatis vel episcopi. cap. post cessionem de probatio, sed ex libris abbatis de Clusæ probatur hoc beneficiū regulare. Ergo in contrarium debet probari præscriptio, quæ non probatur, ob id stari debet libris abbatis docētis esse ex sua collatione.

Octauò, non potest episcopus dicere se esse in possessione conferendi ad hoc vt sua valeat collatio, quia nulla fuit scientia & patientia abbatis de Leclusæ absentis, quæ requiritur. l. quoties. ij. ff. de seruit. c. cum ecclesia. de caus. possess. Bart. in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itiner. actuque priua. Et quia apparet hic de iure, ideò præferenda est collatio abbatis, seu eius vicarij.

Nec obest. c. consultationibus. de iure patronat. quia ibi euicto iure patronatus dubitabatur ao institutus

stitutus deberet remoueri, & respondeo, text. non debere. Sed hic agitur vter istorum promissorum habeat ius nec agitur de possessione episcopi vel abbatis, quia ipsi non prosequuntur, & non potest quis ius tertij allegare.

Nonò, de Albino qui tres titulos habebat primum ab episcopo, secundum, dubitans suam collationem viribus nō subsistere obtinuit à Papa, Tertium, obtinuit per resignationem, de Senissio, non censetur continuasse possessionem episcopi, sed inuertisse, quia ex collatione episcopi iam amiserat beneficium per arestum Tholosanum. Ergo illo iure non censetur, postea illum prioratum possedisse, alioqui fuisset intrusus, & possedisset, fine titulo valido, & paria sunt non habere titulum, vel inualidum. l. quotiens. ff. qui satisdat. cogant. & l. quarta. §. condemnatum. de re iudica.

Et sic oportuit quod ipse possederit ex titulo de Senissio, qui obtinuerat recredentiam, tanquam impetrans prioratum regularem, vnde non potest dici in aliqua possessione, conferendi, illum prioratum episcopum fuisse, cum non probetur planè quòd ex sua collatione prouisus obtinuerit. vt Doctor. nota. in dicto cap. consultationibus. de iure patron.

Secunda quæstio, an facta coram Senescallo Tholosano faciant fidem nunc inter alias personas, & videtur respondendum negatiuè, per rub. C. res inter alios acta aliis nō præiudicat. l. quia. ff. de iureiur. cum similib.

Contrarium videtur hoc casu. Nam acta facta inter partes non solum valent inter easdem personas, sed etiam inter eorum hæredes, dum tamen ad idem, & eodem modo agatur. text. in ca. Albericus. de testib. l. iubemus. cum glos. C. de liberali. caus. Bart. in l. cum lite. indicau. solui. Nam hic agitur de collationibus factis ab abbate ad interrumpendum præscriptionem. Ideo facta inter aliquas partes, faciunt fidem in alio iudicio sic factum fuisse. l. gesta. C. de re iudica. c. quoniam. de proba. doct. in l. ij. C. de edend.

Imò, plus dicit Panorm. quod omnia acta respicientia causam, esto quòd sententia non sit lata, non solum producentibus prosunt, & eorum hæredibus: sed etiam omnibus quibus res indicata prodesset. l. si à te. §. j. & §. Iulianus. ff. de exceptio. rei iudica. Panorm. in ca. causam. j. col. ij. de testib. Ideo res indicata hic prodesset partibus, quia si diceatur prioratum regularem, vel secularem hoc proderit vel nocebit partibus, & sic etiam acta facta illis proderunt partibus.

Etiam inter personas, omninò extraneas, acta faciunt saltem præsumptionem. l. si duo patroni. ff. de iureiur. l. is apud quem. C. de edend. Bart. in l. à sententia. ff. de appella. Ergo præsumi debet quòd hic prioratus non fuerit solitus regi à clericis secularibus, & sic pars aduersa probare debet contrarium, quod non probatur per dictas collationes, quia non fuerunt sortitæ effectum.

RESP. CXXXVII.

De donatione intuitu matrimonij facta.

Onatio fuit his verbis, *Item ont donné & donnent lesdicts seigneurs de Montlor & de Mauber, assauoir le dict seigneur de Mauber audit Seigneur de Chenaye, si a luy ou aux fils ne tient que ledict mariage ne soit accomply, & ne sortisse son effet, quatre cens liures de reuenu sur tous & chascun leurs biens. Et semblablement ledict sieur de la Chappelle a donné & donne à ladicte Damoiselle Florie, si à elle ou aux siens ne tiët que ledict mariage sortisse son effect, quatre cent liures de reuenu sur tous & vn chascuns ses biens.* [Item dederunt & dant dicti domini de Montlor & de Mauber, nempè dicto dominus de Mauber, dicto domino de Chesnaye, si per eum vel suos non steterit quominùs d. matrimonium perficiatur, quadragintas libras annui reditus super omnibus & quibuslibet eorum bonis. Similiter d. dominus de la Chapelle dedit & dat d. dominæ Florie, si per eam vel suos non steterit, quò minus d. matrimonium sortiatur effectum, quadringentas libras annui reditus super omnibus & quibuslibet suis bonis.] ex quibus verbis nunc dubitatur, quia filia erat octo annorum, quando hæc donatio, & aliæ promissiones, & conuentiones matrimoniales fuerunt inter hos parentes factæ, & nunc facta maior non vult cum isto de Chesnaye contrahere, an dictus de Chesnaye possit, qui per eum non stat, petere reditum, quadringentarum librarum, sic donatum. Et breui respondeo quod non. per text. in l. Titia. ff. de verbor. oblig. vbi Paul. & Ias. Quod ex sequentibus apparebit.

Donationes causâ matrimonij factæ quæ inducunt pœnam an exigi possint.

Primò, ista donatio aut fuit facta in pœnam matrimonij, aut fauore matrimonij contrahendi.

Primò casu, si fuerit facta in pœnam matrimonij, eò casu quo stet per filiam, quòd nolit contrahere, non valet: sed est contra bonos mores, quia inhonestum est vinculo pœnæ matrimonia obstringi. l. Titia. ff. de verb. oblig. & tex. in c. gemma. de sponsalib. Ait petentem compellendum ecclesiastica censura vt desistat ab extorsione pœnæ cum libera matrimonia esse debeant. Et ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionē est meritò improbanda. Etiam si statutum esset illam approbans, adhuc non valeret, vt consuluit Francis. Curtius consil. xxvij. magnificus in j. q.

Nec promissio pœnæ valeret etiā à tutore vel curatore facta. l. fi. C. de spōs. & arrs. l. hæresmeus. ff. de cōd. & demon. multò fortiùs à parentibus. vt Doct. tradunt in d. c. gemma. de sponsal. Bart. cōsi. xlv. Vannes, & Bal. cōsi. xlij. matrimonia. in iiij. vol.

Item, ea est legis sententia, ne quod omninò nuptiis impedimentum inferatur. l. cum tale. §. rescriptum. ff. de condit. & demonst. Sed si ista donatio quadringentarum librarum valeret, filia cogeretur, saltem timore amittendi illam summam quadringentarum librarum, ad contrahendum, aut potius ne patrem illaqueatum dimitteret, &

ne ipſa poſtea ſuccedens patri hanc ſummã amitteret Et iuſtus metus eſt periculum amiſsionis bonorum ,vel partis.ca.vno.de reſtit.ſpoliat.in vj.& c.abbas.quod met.cauſ.

Prætereà, omnis promiſsio facta, extra promiſsionem arrarum eſt improbata.l.fi.C. de ſponſal.in fi.ibi.extra definitionem autem huius legis ſi cautio pœnam ſtipulationis continens fuerit interpoſita,ex vtraque parte,nullas vires habebit: cum in contrahendis nuptiis libera poteſtas eſſe debeat. Ecce ibi text.annullantem promiſsionem ex vtraque parte. Et ſic iſta promiſsio facta ab vtroq; parente erit nulla.

In ſuper Bart.& alij in d.l.Titia. de verb.oblig. poſt.gl.in c.Gemma.de ſponſal.dicunt non valere confeſsionem arrarũ factã etiam ex vtraque parte. Imo nec munerationem. ar.l.qui ſic ſoluit.ff.de ſolut.multò minus valeth æc donatio hinc inde facta. Sic conſuluit Socin.conſil.iij.circa præſentem. in j.volum.

Imò, & pœna adiecta inter partes etiam cum iuramento, non valet, quia non eſt obligatorium contra bonos mores præditum iuramentum regula non eſt obligatorium.de reg.iur.in vj.ſic expreſsè decidit Aufrer. in deciſ. Tholoſ. q. cccxj. poſt Bart.& alios in d.l.Titia.

Item,nõ valet ſtipulatio per quã matrimonium quodãmodo infrĩgi timet,& quod dicũr intimidatur, vnde intereſſe lucri ceſſantis non poteſt etiam peti ne intimidetur matrimonium.glo.in l.ſi ſtipulat.ff.de verbor. oblig. Bart.in d.l.Titia.& expreſsè decidit Panorm.in c.gemma.in fin.de ſponſal. Sed per hanc parentum donationem valdè intimidaretur matrimonium, ergo non debetur.

Adhæc iuris beneficium alicui datum non eſt illi auferendum per regulam iuris indultum: ſed minor habet hoc beneficiũ, quòd ſi ei nõ placeant ſponſalia contracta, vt ea diſſoluere poſsit.c. de illis, & per totum de deſponſ.impub.I.j. & ij. C. de ſponſal. Ergo illud beneficium iuris non debet ei pater auferre , per ſuam promiſsionem vel donationem quin alteri liberè nubere poſsit. Et maxime in hoc caſu vbi nulla ſpõſalia cõtracta fuerint.

Item quod hæc donatio nomine pœnæ facta ſit probatur, quia quælibet oratio affirmatiua habet incluſam negatiuam.l.Pompo. §. ſed & is in fi.ibi. Nam cum iudicatur rem meam eſſe, ſimul iudicatur illius non eſſe.ff.de procurat.Bart.in l.ij.§.videndum. ff. ad ſenatuſ. Tertulia. vbi ſi ſtatutum vult vt mater non ſuccedat extantibus agnatis,ergò vult vt agnatis ſuccedant. Iaſ.in l.ſeruo legato. §.ſi teſtator.ff.de leg.j.Arber.Bruuus. in tra. de ſtatuto excluden.fœmi.artic.xiij.q.j. & Alex. conſil. cxiiij. pro deciſione in princip. vol. iij. Dec. conſil. liiij. viſa prohibitione.col. j. vnde cum hæc donatio facta ſit à patre puellæ ſponſo de Cheſnaye, *ſi à luy en au ſiens ne tient que ledict mariage ne ſoit accompli*. Ergo *ſi tient à luy* [ſi per eum vel ſuos non ſteterit, quo minus d.matrimonium perficiatur.Ergo ſi per eum ſtet,] non habebit locum, & ſic donatio non ſortietur effectum. Vel, ſi quis velit intelligere,ego dono de Cheſnaye, ſi per eum non ſtet, ſed per filiam meam, nonne idem eſt dicere, dono quadringentas libras tali, ſi per eum non ſtet, quod matrimonium non conſummatur, ac ſi diceret, & caſu quo per filium ſtet, vt non perficiatur dono quadringentas libras, & ſic concipiendo, in pœnam matrimonij eſſet, ergo non eſt valida, quia vt pater puellæ non amitteret illas quadringentas redituum libras matrimonium coactum facerent partes, quod ius reprobat, cum paria ſint affirmatiuè concipere, vel negatiuè, vt quilibet rectè intuens iudicare poterit idem eſſe. Ego dono tibi ſi per te non ſteterit decem, vel eo caſu in quem ſtet per me. Ergo ſi per me ſteterit ego dono, & ſic eſt in pœnã: nã certum eſſet non valere ſi dixiſſent eo caſu in quem per filiam vel ſuos ſtet, quod matrimoniũ non perficiatur, do no quadringentas libras, ſed voluerunt concipere affirmatiuè & ſubtiliter, quę ſubtilitas eſt iuris inimica.l.penult.C.ad Trebell.ca. dilecti.de iudicib. Et breui dicendum eſt, id quod in fraudem legis, ad impediendas nuptias ſcriptum eſt, nullam vim penitus habere.l.hæres meus.in fin.ff.de condit.& demonſtr.ſed hanc donationem factam eſſe in fraudem legis nemo eſt qui neſciat,l.nemo.ff.de duob.reis.ergo non valet.

Non reſtragatur.l.Titio.§.j. ff. de condit.& demonſt.vbi ſpe præmij quis ad nuptias imitari poteſt,vt hic imitatur, ergo valere debet. Reſpondeo per illum text. putarem donationem valuiſſe ſi matrimonium fuiſſet contractum, quia imitabat ad matrimonium. Ideo ſi fuiſſet contractum vtriuſque donatio valuiſſet, & quia non eſt perfectum matrimonium, neutrius valebit donatio, quia ibi etiam deciditur non valere donationem ſi matrimonium non fuerit contractum, ſic etiam non valebit hic, nec vnus vel alter poterit compelli ad dictam donationem, nempè dicit Imperator.Neque ab initio matrimonium contrahere, neque diſſociatum reconciliare quiſquam cogi poteſt, vnde intelligis liberam facultatem contrahendi atque diſtrahendi matrimonij transferri ad neceſsitatem non oportere.l.neque. ij. C. de nupt. Et ſic poteſt quis inuitari ad nuptias contrahẽdas, ſpe præmij,& ſi non contrahantur non debetur lucrum, ſic non debebitur in iſto caſu.

Imò, non valeret promiſsio, vel donatio, magni lucri,quia tunc amiſsio illius induceret iuſtum metum,vt ſcribit Cyn.in l.interpoſitas.C. de trãſ. quem ſequitur Ancha.in c.abbas. quod met. cauſ. & refert.Iaſ.in d.l.Titia.col.iiij. limita.ij.ff. de ver. oblig. Et hic agebatur de amiſsione magni lucri, videlicet quadringentarum librarũ reditus,ergo non valet, quia ob magnum lucrum cogeretur quis ad matrimonium, & ſic non eſſet liberum.

Prætereà iſta erat mutua donatio facta à parentibus filij & filiæ, quæ ſi ex altera parte non valeat corruit in totum. Doct. in c. j. de mutuis petitioni. l. quod autem. §. idem ait. ff. de donat. int. vir. & vxor. plenè ſcribit Ioan.Lup.in repet. c. per veſtras. in limit.ij.§.v.de donat. inter vir. & vxor. Sed donatio non valet reſpectu puellæ, quia per ipſam tenuit, ergo ex parte etiam alterius non valebit.

Non

Non obest regula in iure ciuili.ff.de reg. iur. & regul. quòd per me non stat mihi non est imputandum, non stat per Chesnaye, ergo illi non debet imputari. Respondeo hoc non procedere in actu in quo quis iure impediri potest, vt in cursu,ludo, vel alio actu, tunc si pars impediat nō debitur alteri lucrū,vt glo.dicit in l.in executione. §.fin.ff.de verb.oblig.Dec.& alij in d.l.in iure ciuili.sed istum matrimonio filia minor iustè poterat impedire, non consentiendo illi post ætatem legitimam, quando erat maior, ergo illi imputari non potest, postquam iure potuit non consentire.

Secundò casu si dicatur factam donationem,ratione matrimonij contrahendi, & sic vt alliceretur vterque ad contrahendum, dico etiam hoc casu nō valere,quia,aut est facta propter matrimonium, & cessante matrimonio, non valet. l. si mulier.ff.de condict.caus.dat.videtur vterque donare quadringentas libras redituum, si non staret per alterum, ergo partes volebant quod matrimonium contraheretur. Et eo casu quo matrimonium contraheretur donatio valuisset,vt probatur in confirmatione pactorum matrimonialium, vbi dicitur in ea, *leur à donné lesdi.*s *fruicts & lotz.ledict mariage sortant son effect, & apres le mariage consommé.* [dedit eis d.fructus & obuentiones matrimonio effectum sortiente, & post matrimonium consummatum.] Ecce igitur semper respici matrimonij consummationem. Etiam ibi dicitur, *& afin que ledict Boyer soit mieux enclin à faire solemniser ledict mariage.* [Et vt d. Boyer ad d. matrimonium solemnisandum propensior sit.] Et sic hæc donatio videtur facta ratione matrimonij, quo cessante non valet.

Item dicitur donatum, *si ne tient que le mariage soit accomply.* Ergo, *si tient que le mariage ne soit accomply,* [Si per eum non stet quominus matrimonium perficiatur. Ergo si per eum steterit quominùs matrimonium compleatur.] nil debetur sumendo argumentum à contrario sensu, quòd est in iure validum.l.j.ff.de offic.eius.cui est mand. Et quia cessante causa cessat effectus. l. quod dictum. ff.de pact.c. cum cessante.de appell.sed cessat causa matrimonij ergo nil debetur, quia ista donatio fauore matrimonij facta est, quod si illud matrimonium non fiat, donatio per consequens nulla erit.

Insuper quæstio est nostra, an donatio ista valeat? & non valere arbitramur.Nempè si annulletur promissio ea ratione vt libera sint matrimonia, illa ratio habet locum in donatione, & multò fortius quam in promissione,quia ne pater meus perderet quadringentas libras redituum, ego cogerer contrahere matrimonium. Et sic libertas matrimonij cessaret, quod reprobatur,in d.l. Titia.& d.c.Gemma.

Vnde dicit Bart.in d.l. Titia. ff. de verbor.obli. quod si fundus datus fuerit pro arris non valet quia eadem ratio videtur & fortior.

Nec obstat.l.fin. C. de sponsal.quæ loquitur in promissione & non in donatione, sed respondeo,si promissio quæ est antecedens non valet, ergo nec donatio.per l.oratio.ff.de sponsal.Nam qui prohibetur contrahere matrimonium & sponsalia,quia per sponsalia venimus ad matrimonia, quicquid dicat Imol.relinquens tamen cogitandum in l. Titia.col.iij.ff.de verbor.obligat. Si igitur promissio prohibeatur in d. l.fina. fortius prohibetur donatio, quia per promissionem venimus ad donationem.l.Aristo.ff.de donat.

Arrarum datio in matrimonio qualis debeat esse.

Nec me mouet,quod datio arrarum tradita valeat.d.l.fi. Respondeo, etiam traditio arræ magnæ non valeret. vt Doct. in d. l. Titia. loquūtur, etiam si essent datæ : sed hic agitur de donatione magna, videlicet quadringentarum librarum reditus, ergo nec ista valebit.

Item datio tantum arrarum sustinetur à iure in d.l.fin.Clauas.in sua summa, in verb. sponsalia. Speciale est in arris, vt datio arrarum valeat.Ergo in contrariū est ius commune.l.ius singulare. ff. de legib.l.j.ad municipal.Et sic non valebit ista donatio,si matrimonium non sit contractum,quia non est facta pro arris.

Item quando sponsalia contrahuntur est permissum promittere arras, sed si nulla sponsalia cō tract. sint, tunc non licet promittere, nec donare. arg.d.l.fi.C.de sponsal.& arris.

Arrarum promissio in matrimonio non sufficit,sed traditio requiritur.

Prætereà nūquam valet donatio vel promissio nisi traditio interuenerit.d.l.fin.nec etiam valeret si esset constitutio precarij.Bart. & alij in d. l. Titia. præposit.& alij in d.Gemma.sed in hac donatione non interuenit traditio,nec fuit facta nomine arrarum.Ergo sustineri non potest, & sic ex prædictis patet dictam donationem nullo iure valere. Ideò petentem meritò repellendum. Quocirca subscripsi.

RESP. CXXXVIII.

De testamento non solemni.

SVper prætenso testamento per Forsinum Hermon dubitatur. Primò, an valeat. Secundo, an matrimonium prætensum valuerit, ad primum dico testamentum nullum, quia testamentum in quo non est institutus hæres nō valet.§.ante hæred.instit. de l.fi.ff.de iure codicill. Et sine hæredis institutione nil in testamento scriptum valet.l.j.in fin. ff. de vulg. Etiam si testamentum fiat ad pias causas.l.j. & ibi Bart.& Bald. C.de sacrosāct.eccl.Doct.in c. cum tibi.de testam.

Testamentum in quo nullus est. hæres institutus.

Nec obstat quod reliquerit omnia bona Iohane le Roy, quia hoc fecit donando non instituendo. Et ad vsum videlicet, *pour en iouir, vser & posseder.*

Item quod non valeat testamentum, patet, quia est manu priuata scriptum, nec est publicatum coram iudice, vt decet. l.publicati.C.de testament. Specul. in titul. de instrum. edit. §. ostenso. versic.& quoniam. Nam vbicunque testamentum est scriptum priuata manu, videlicet testatoris,vel alterius priuati non facit fidem, sicut nec scr ptura priuata.l.instrumenta. C.de de probat.Ideo inuen-

Testamenti publicatio desideratur, & tunc debent citari omnes quorum interest.

ta est practica vt fiat eius publicatio, quò ille cuius interest, vtpotè hæres, cõpareat coram iudice, & petat testes cogi ad recognoscendum signa, & subscriptiones eorum. Quo facto iudex pronuntiabit illam scripturam esse publicam, & plenam fidem deinceps ei adhibendam. Faciendo dictam scripturam in publicam formam per notarium scribi & redigi, sic not. in d. l. publicati. sed quia non fuit publicatum, non potest peti possessio ex instrumento, & testamento nullo. l. fin. C. de edict. diui Adr. tollend. Imò vigore consuetudinis proximiores sunt saisiti.

Item, in dicta publicatione requiritur quod illi quos prima successionis causa tangit, si certi sint, nominatim citentur, & alij prætendentes interesse per edictum generale. c. fi. de elect. in vj. l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. j. §. denuntiari. de ventr. inspiciendi alioqui dicta publicatio non faceret fidem. Specul. in d. §. ostenso. vers. fiet ergo à iudice. Bart. in l. j. in princip. ff. quemadmod. test. aper. Ias. in l. eius. col. ij. si cert. pet. & c. Albericus. de testib. quæ publicatio non fuit facta, & si fuisset facta, etiam non facta citatione, non faceret fidem, aduersus magistros Franciscum, & Andream Focault non citatos, vt not. in d. l. publicati.

Item testes debent esse subscripti. in §. subscriptiones. instit. de testam. quod non reperitur in isto testamento, ergo non valet. l. hac consultissima. C. de testam. ibi non subscriptum autem à testibus, ac non signatum testamentum, pro infecto haberi conuenit, & sic consanguinei poterunt succedere ab intestato, ac si testamentum non esset factum.

Nec est appositus locus in quo testamentum fuit factum, & potest esse quod ibi non poterat fieri testamentum vigore consuetudinis, vel alterius impedimenti. Ideo non valet. nota. in c. quoniam. contra. de probat. l. libellorum. ff. de accusat.

Præterea testes non sunt rogati, ideo non valet, quia testes rogati esse debent. l. hæredes palam. §. penult. ff. de testam. auth. rogati. C. de testib. quare ex omnibus prædictis concludo testamentum non valere, & sic dicta le Roy, non potest dicere se saisitam ex testamento nullo, sed consanguinei proximi sic, videlicet magister Franciscus & Audreas Focault.

Item non potest valere iure codicillorum, quia hæreditas directo in codicillis non datur. l. hæreditatem. C. de codicill. Etiam quando quis credit facere testamentum, & non codicillos, non valebit iure codicillorum, nisi dixerit si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. l. j. ff. de iure codicill. & l. non codicillum. C. de testam. sed hic voluit testari, vt patet, ergo non valebit tanquam testamentum, nec tanquam codicilli, quia noluit, & sic quòd potuit noluit, quòd voluit implere nequiuit. l. multum. C. si quis alter. vel sib.

Insuper iste testator Founsi reliquit adulteræ non vxori: nam ipsa contraxerat cum quodam alio, qui postea videns vxorem suam cum isto Founsi, & aliis coire discessit, & postea hic Founsi vxore sua mortua viuente adhuc marito Iohanne, le Roy, habuit plures filios, postea non expectata morte mariti, cum dicta le Roy, contraxit, sed iuris regul. extat. in authent. hodiè. C. de repud. quod hodie quantiscumque annis maritus steterit in expeditione mulier sustinere debet. licet neque literas neque responsum ab eo receperit, quòd si præter hæc nupserit tam ipsa, quàm qui eam duxerit velut adulteri puniantur. At hic mulier ignorabat maritum suum mortuum, ergo non debebat nubere, quia quilibet præsumitur viuere vsque ad centum annos. l. fin. C. de sacrosan. ecclesiis. Igitur hoc matrimonium non valuit, & sic nec donatio quæ etiam vxori non potest fieri. l. j. ff. de donat. int. vir. & vxor.

R E S P. CXXXIX.

De testamento.

Ioannes Bardoul duos habens nepotes ex filio, Claudio iam mortuo, videlicet Claudium Bardnul, & Iohannam Bardoul, qui condidit testamentum, in quo disposuit sic: *que les terres de Longaicrsnes & Hamel soyent, competent & appartiennent à Antoyne Bardoul, comme s'il me succedoit de ligne directe & non point comme legataire, mais comme heritier esdictes terres, &c.* [Quod terræ de Longaicresnes & Hamel sint, cõpetant & pertineant ad Antonium Bardoul, tanquam mihi succederet ex linea recta, & non vt legatarius sed vt hæres in d. terris. &c.] voluit tamen quod istis bonis vteretur Iohãna neptis sua quousque dictus Antonius attigisset vicesimum annum, sed quod teneretur nutrire & alere, *& entretenir ledict Antoyne, tant es estudes qu'ailleurs, iusques audict aage,* [Et dictum Antonium tam in studiis quam in aliis vsque ad d. ætatem fouere.]

Testator suã neptem instituens sub prohibitione, ne illa bona acquirantur marito. d. sua neptis. An, dicta bona nihilominus possint pertinere, ad dictũ maritũ qui postea fuit hæres institutus.

Item residua bona reliquit Iohãnæ de Bardoul, non vult, tamen quod Claudius le Bachellier eius maritus acquirat in istis bonis aliquid, sed ad filios d. Iohannæ perueniant. Vult tamen quod dicta Iohanna, det Claudio fratri suo, postquam peruenerit ad ætatem viginti annorum, vel si ante moriatur relictis hæredibus, alioqui si moriatur sine hærede antequam attigerit illam viginti annorum ætatem vult vt illa quinque millia remaneãt pœnes dictam, moritur Iohanna intestata ante Antonium, & sic successit eidem Antonius, posteà Antonius moritur relicto hærede Claudin Bachelier sororio suo, & reliquit ei quinque mille libras quæ ad eum venire debebant.

Quæritur, an potuerit? magnũ dubium facit, quod testator prohibuit ne Claudius acquireret illa bona. Ergo nõ potuit ea acquirere. Sed respõdeo, quòd illa prohibitio censetur facta, vt ratione conquæstuũ non acquirãtur d. Claudio, sed voluit dicta bona esse propria Iohannæ. At non videtur prohibuisse quod aliunde non acquireretur, quàm ratione conquæstuum facit c. ij. de renuntiat. Vbi si quis iurauit non habere tale beneficium si ei conferatur, potest illud non obstante iuramento consequi

sequi. Et qui renuntiauit bonis paternis si pater eum instituat poterit illa obtinere. Bart.& alij in l. stipulatio hoc modo.ff. de verb.oblig.sic & dictus Claudius potuit acquirere illa bona ex institutione Claudij Bardoul. Et pro hoc est text. ad hoc proprius. in l.si is qui ex bonis testatoris.ff. de vul. vbi prohibitus acquirere bona testatoris, non prohibetur postea acquirere bona filij, licet inter illa bona sint ibi bona testatoris, sic non censetur prohibitus, d. Claudius vt acquirat ab Antonio Bardoul, vel ab vxore d. Claudij, cum authoritate consuetudinis hoc fiat disponentis, vt decedente marito, vel vxore sine liberis, succedat ei superstes vt supra dictum est in facto descripto.

Tertiò, non valuit illud legatum, nempè confusum fuit, cum bona peruenissent ad dictum Antonium legatarium. l. debitori. C. de pact. non potuit is esse debitor & creditor, nam succedendo filiæ Ioannæ Bardoul debitrici extinctum fuit debitum, ergo d. Antonius non potuit illud legare. l. Stichum.§.aditio.ff.de solut.

Quartò, non potuit is Antonius esse, etiam de consuetudine generali, regni, hæres & legatarius, quia à seipso legatum non poterat accipere, nec consequi.§. an seru.de leg. in instit. Boer. in §. j.de testament.in consuet.Biturig. & §.vj. ibidem.

Prætereà, quia legatum conditionale, vel in diem incertam non transmittitur, antequam debeatur.l.vnica.§.sin autem sub conditione.C.de caduc. tollend. Sic consuluit Ludouic.Rom. consil. cccclxxx.in casu.Sed hic fuit legatum in diem incertam, ergo non fuit debitum.

Deinde testator sic cauit, vt legatum remaneret penes Iohannam si Claudius decederet ante vicesimum annum, quòd accidit.Igitur voluntas testatoris seruanda est.l.in conditionibus. ff.de condit.& demonstr. Et sic tam de iure, quam ex prouisione hominis, legatum nunquam valuit,nec fuit debitum, ideo peti non potest, etiam si Antonius Bardoul non legasset, nec id legare poterat, quod non habebat, nec sibi debebatur. l. si vniuersæ. C. de leg.& ibi Bart.& alij.

Quinto, & si debitum fuisset quod non tamen adhuc peti posset, quia est remissum & donatum ab Antonio Baldoul.Nec extenditur ordinatio Regia prohibens & annullans dispositiones factas in fauorem administratorum, tutorum videlicet, & aliorum istius Claudij Bachellier, nempè qui nec tutor nec administrator dicti Antonij erat.Et quamuis minstraret, dictas pecunias ratione oneris sibi iniuncti in testamento, vt ali deberet dictus Antonius, à Iohanna sorore & Claudio eius marito, tamen non ob hoc fuit deputatus administrator. Imo eo ipso quod dati fuot tutores d. Antonio pater quòd d. Claudio est remota administratio. per text. in l. maritus. C. de procurat. Et sic cum non essent ad Claudium administrantem iure potuit ei legare & donare dictus Antonius, etiam inspecta ratione affinitatis, ad quam videtur potius affectionem habuisse, quàm ad suggestionem quamquidem partes prætendunt.

Ex quibus omnibus patet legatū peti non posse à dicto Bachellier minùs prouisionem adiudicari debere parti.Et testamentum d. Antonij validum, & ideò cum prædictis subscripsi.

Item ponderanda sunt verba, *luy ayant attainct l'aage de vingt ans.* [Cùm attigerit vicesimum annum.] nam istud verbum, *ayant*, est gerundiuum habendo quod exponitur, id est, si habuerit. Et sic per conditionem text. in l. si eu ex parte. ff. de acquir. hæred. vbi glos. exponit adeundo, id est, si adiens.Idem exponunt Doct.in rub.de actio.in institutio.

Et ideo voluit istud legatum deberi si annum vicesimum attingeret, sed non attigit, ergo non debetur.

Nec moueri quis debet.ext.d.l.ex his verbis.C. quando dies leg.ced.nec d.l.Seius Saturninus.ff.ad Trebellianum. Nam licet possem respondere multis modis: vt supradictum est, tamen sufficiet mihi peremptoria responsio Ioannis disponentis: quod si d. Antonius non peruenerit ad d. ætatem viginti annorum, & quòd moriatur sine filio legitimo, tunc remaneat Iohanna libera & absoluta, & quitta à d.summa. Postquam ergo testator disposuit & ita venit vt disposuit, sua voluntas seruanda est,quia in certis non opus est coniecturis. l. continuus.§.cum ita. ff.de verbor.obliga. Certum est per testamentum testatorem ita voluisse. Ergo seruari debet, nec opus est coniectare voluntatem vbi certa est.

Nec obest quod videtur testator prouidisse Iohannæ tantum: nam hoc falsum,quia plerumq; tam hæredibus nostris, quā nobismetipsis cauem*. l.si pactum.ff.de prob.vbi pactum de non petendo prodest etiā hæredi.Et sic remissio facta per Ioannem etiam proderit suis successoribus: nam pactum, siue dispositio facta est in rem,ergo transit ad successores.l.si tibi.§.pactum.ff.de pact.

Nec fuit hic omissus aliquis casus, sicut in l. commodissimè.ff.de lib.& posth.si viuo me natus fuerit, sed hic voluit testator quòd si ante ætatem, & sine hærede, filio, videlicet legitimo decederet d. Antonius tunc remitteretur legatū Iohānę, postquam Iohannæ remisit, noluit quod suscitaretur post mortem Iohannæ: nam res semel extincta non reuiuiscit.l.qui res.§.aream.ff.de solut. Nec minorem affectionem habuit d.Iohannæ ad hæredes d. Antonij quam Iohannæ.Imo maiorem habuisse cēsetur erga hæredes Iohannæ, quia noluit vt illæ pecuniæ deberentur, si Antonius moreretur ante ætatem viginti annorum. Ergo non debebuntur: nam duobus tantum casibus voluit pecuniam deberi, videlicet si excessisset ætatem, vel si ante habuisset filios: sed neutrum horum euenit, ergo non debentur illa quinque millia, nil facit.l.Seius. ff.ad Trebell.quia ibi erat institutus extraneus, rogatus restituere filio, quando esset ætatis sexdecim annorum. Secundò: filius nil habebat de bonis paternis. Tertiò, mortuo auunculo debet fieri restitutio, sed diuersum est in hoc casu, nempè Antonius Bardoul erat institut* in terris Lōganesmes, & de illis terris non est quæstio: nam si de illis terris ageretur, fortè ille text. posset ad hoc induci,si nil aliud

nil aliud haberet Antonius. Secundò, ibi erat rogatus hæres restituere, hic filia est grauata dare. Tertiò, ibi de bonis restituendis agitur, hic de pecunia danda. Quartò, bona restituuntur in d.l. Seius, hic agitur de legato nō de bonis nec fructibus. Quare est maxima differentia inter illum casum & istum, & sufficit dare instantiam.c.sicut vrgeri. j.q.j. non obest l.ex his verbis quia ibi de præsenti legauit dicendo, Lego Seuerinæ: hic autem non legat de præsenti, sed grauat Iohannam cum Antonius attigerit, & sic est valde diuersus casus ab hoc, ibi etiam dicit quæ legata accipere debebunt &c. Hic nil legat sed vult grauari Iohannam quando Antonius erat viginti annorum.

Item, testamentum non debuit nullum declarari: nam tunc testamentum nullum censetur, quando compulsus quis, illud fecit, non sua sponte.l.j.C si quis aliq.testam. prohibuer. sed hic non fuit compulsus, nec notarij illud recepissent, ergo testamentum valet.

Item, in crimen non incidit qui blando sermone placet testatorem, & prouocat ad eum instituendum dummodo minæ nō interueniant.l.fi. ff. & C. si quis aliq. test. prohibuer. vbi Bald. Itaque quamuis d.Claudius incitauerit d.Antonium, hoc non erit criminosum vt Bald.& alij not.in d.l. fin. & plenè Benedic.in repet.cap.Raynutius.in verb. condidit.ij.de testam. Et ideo testamentum nō est propter hoc nullum.

Non obstat quòd iste Antonius esset in extremis, & sic testari non poterat: nam contrarium est verum, per text.in c.Raynutius in extremis positus condidit testamentum.de testam.& in c.fi.ibi in extremis agente.de success.ab intesta.facit c.nos quidem.ibi de hac luce migrante.de testam.& tex. in l.quoniam indignum, quæ fortè semiuiuus & balbutiens lingua profudit.C.eod. vbi Paul. Alex. & Ias.dicunt quod semimortuus licet non loquatur articulatè, si tamen intelligatur, potest testamentum facere, etiam consuluit Alex.cōsil.xxxiij. in iij.vol.& Ias.consil.cxxiiij. in fin. vol. primi facit text.in l.Claudius.ibi moriens eam hæredem reliquit.ff.de his quib.vt indig.

Non potest etiam vitiare testamentum, si quædam scriptura fuerit lecta d.Antonio, imo valebit, & fortius, quòd testator potest scribere testamentum, & postea illam scripturam in æde sacra vel alibi deponere, & deinde coram notario disponere, prout continetur in schedula deposita, in tali loco & valebit vt testamentum, quia quicquid continetur in illa scriptura, ad quam est facta relatio, in illa contineri censetur.l.asse toto.ff.de hæred. insti. dummodo post mortem testatoris, illa scriptura recognoscatur esse testatoris. Bart.in l.si ita scripsero. ff.de condit.& demonst. Alex. consil.iiij. attentis.& consil.cxiiij.visa.in vij.vol.Soci.cōsil. clxxiij. reuerende.col.ij.& iij. Et sic non debuit declarari testamentum nullum, si alia non superfint.

Tertiò, prouisio super legato adiudicari non debet: nam prouisio non debet fieri nisi de debito appareat ex instrumēto nō raso nec cācellato. Et ꝙ exceptio iusta non appareat ex instrumento patet ex.l.fin. C.de edict.diui.Adria.toll. Sed ex hoc testamento appatet iusta exceptio, vt non debeantur illa quinque millia ante vicesimum annum. Et iudici non constat quod Antonius peruenerit ad vicesimum annum, imo ei apparet de contrario, ergo non potest in hoc prouidere. Et si condemnaret per modum prouisionis malè iudicaret, facit. l. ait prætor.ff.de iure delib.

Item apparet etiam iudici quòd dicta summa fuit legata Claudio, ergo non debita. Igitur prouisio non succedit, imo dolo facit pars petēdo quòd statim restituta esset.l.dolo.ff.de dol.excep. Adhæc, iusta causa vel periculum imminens esse debet antequam prouisio fieri debeat. l. ait prætor. §. in causæ. ff.de iure delib. l.de pupillo. §.si quis vi uos.ff.de nou.oper.nunciat.l.fina. de appellat. recipiend. Sed in hoc casu neutrum est, ergo prouisio fieri non debet, etiam quia materia principalis decidi ex his potest.

RESP. CXL.

De testamento continente donationem antidoralem.

IN quæstione quæ prætenditur, quòd cum pater multa exposuisset pro filio, is mortuo patre donationem fecit fratri suo, ratione habita expensarum, in qua donauit ei omnia bona immobilia, demum eidem fratri in testamento prælegauit immobilia, quæ Tholosæ acquisierat.

Item prælegauit eidem fratri omnia vasa argentea. Præterea instituit in reliquis bonis, auro, argento, vasis, tapetis, & aliis quibuscunque simul, & in iuribus & actionibus ad ipsum testantem spectantibus, eundem fratrem in duabus partibus instituit & in tertia parte, totum faciente, pauperes dioecesis, eligendos per dictum fratrem, & executores post testamentum. Dictus testator superuixit, & acquisiuit multa bona immobilia, dubitatur, hæc ad quem spectent. Respondeo tertiam bonorum partem spectare ad pauperes, & duas partes ad fratrem, tùm quod testator in residuis bonis instituerit, & residui nomine veniunt omnia.l.j. C. de hæred.instituend. Tum etiam quia oportet inspicere tempus mortis testatoris in institutione.l.cum quæritur.C.de inofficios.testam.

Item, certum est quod in prima donatione in qua testator donauit immobilia intelligebatur de præsentibus.l.fin.C.de pact.

Item, in testamento prælegauit omnia immobilia quæ Tholosæ acquisierat, & tunc intelligitur de his quæ acquisierat tempore testamenti, in illa ciuitate Tholosana, non alibi.per.l.fin. §.j.ff.de leg. ij.Bart.in l.si ita col.iij.ff.de aur. & arg.lega.& hoc prælegatum est limitatum. Ideo illi nil potest accedere. l.in agris. C.de acquir.rer.dnm.

Vnde bona quæ postea acquisiuit, debent distribui pro duabus partibus fratri, & tertia pauperibus, iuxta testamentum, alioqui testator esset pro parte testatus, & ꝓ parte intestatus quod ius à principio non

cipio non patitur. Lius nostrū. ff. de reg. iur. iuncta l. si pars. in fin. de inofficiof. testam. quod fit siue acquisierit bona mobilia, siue immobilia, quia testator vnus est bouorum appellatione in institutione, & in residuo omnia ista verba sunt generalia, quæ comprehendunt etiam futura. l. quotiens. §. fi. ff. de vsufruct. quia bona pro substantia ibi accipit. & in l. vnam quod. §. fi. ff. ad Trebell.

Imò, in institutione repetit vasa, nam alia vasa vltra argentea relinquere voluit pauperibus, & fratri pro partibus scriptis, maximè quia hæc institutio est fauorabilis. l. id quod pauperibus. C. de episc. & clenc. glo. in l. si quis cum Titio. ff. de legatio. ij.

Non refragatur dispositio facta de immobilibus in fauorem fratris. Respondeo, quod testator non disposuit in testamento in fauorem fratris, nisi de immobilibus Tholosæ acquisitis. Ergo quæ sunt alibi sita non venient, tanquam prælegatum sit limitatum, & intelligitur de his quæ tempore testamenti habebat, postquam testator de aliis non expresserit. l. Iulianus in fin. ff. de lega. iij. & l. vxor. §. j. ibidem.

Item non obest, quod non habebat alia bona immobilia tempore testamenti, nisi ea de quibus disposuerat, & sic disponebat in fauorem pauperum de mobilibus. Respondeo quia licet id tempore is nulla immobilia haberet, quia de omnibus bonis disponebat, & testamenta respiciunt tempus mortis. l. j. ff. de testam. ob id videtur de bonis omnibus disposuisse quæ tempore testamenti habebat. Alioqui diceremus eum decessisse pro parte testatum, & pro parte intestatum.

RESP. CXLI.

De nobili ingresso religionem.

Obilis de Astic decessit, multis filiis relictis, vnus ingressus est religionem sancti Ioannis Hierosolimitani, qui post ingressum transegit cū fratre, vt de bonis sibi per mortem patris acquisitis vsumfructum tantum castri haberet vita durante. Tunc frater impetrauit literas rescisionis, dicens transactionem metu & vi factam & d. religiosum incapacem, etiam ad vsum fructum, ex hoc facto, primo quæritur, an hic religiosus sancti Ioannis Hierosolimitani parentibus & consanguineis succedere posset? Secundò, si profitendo amittat bona quæ iam habebat? Tertiò an dictæ transactionis prætextu vsumfructum saltem retinere possit.

Inuocato Dei optimi maximi præsidio, certum est de iure religiosum succedere posse in omni substantia, vt explicat Iustinian. in l. Deo nobis. C. de episcopis & clericis. nisi esset regnum, vel ducatus. glos. in capitulo scripsit. xxvij. quæst. ij. plenè Doctor. in cap. in præsentia. de probationi. & cap. statutum. xviij. quæst. j. & non licet parentibus liberos repellere ab hæreditate monachos factos. capit. vlum. xjx. quæst. iij. ne deterioris sit conditionis religiosus, quàm laicus, vt dicitur in d. l. Deo nobis. vnde Bald. & alij dicunt in l. fin. C. de epis. & cler. monachos perinde patri succedere posse, ac si monasteria non fuissent ingressi, & professi in illis. Idem dicunt Doctor. in authent. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. & in l. apud hostes. de suis & & legit. hæred. Et sic de iure monachi suis parentibus succedunt, & monasterium habebit illa bona, vt plenè docet Panorm. consil. xxvij. dubium. in ij. vol. & Barbar. consil. 50. illud in iii. vol.

Sed quamuis ista de iure vera sint, tamen de generali consuetudine regni religiosi non succedunt parentibus, nec consanguineis, vt docet Masuer. in sua praxi. titu. de success. §. Item per consuetudinem, quæ etiam consuetudo multis est confirmata Arestis, quæ quidem Aresta recitat Aufrerius in stylo Parlamenti. Aresto. lvj. eamque iuri, & rationi conformem docet Benedict. in repetitione. ca. Raynutius. in verbo & vxorem. num. 220. cum sequent. de testa. & Chassa. in consuetud. Burgund. in titul. *des successions*. §. vlt.

Ratio est, quia religiosi pro mortuis habētur. d. l. Deo nobis. Et licet sint mundo mortui, viuunt autem Deo. capit. placuit. j. & capit. sunt nonnulli. xvj. quæst. & sicut mortuus non succedit, nec is qui pro mortuo habetur, videlicet religiosus. Bened. in verb. in eod. testament. j. num. 126. de testam. Et sic de consuetudine regni religiosi non possunt suis succedere parentibus, nec consanguineis, quia nō possunt habere proprium.

Secunda quæstio est, quod si religiosi bona habeant, an illa per monasterij ingressum amittant? Respondeo, in monasterij ingressu se & sua Deo dedicant. auth. ingress. C. de sacr. sanct. eccles. quia postquam paupertatem profitentur, ergo bona habere non possunt, quia paupertas tolleretur, & potius Papa faceret de monacho secularem, quàm vt monachus proprium haberet. c. cum ad monasterium. de statu monach. Sed in hoc regno monasterium per professionem non succedit monacho, sed consanguinei ipsius religiosi, vt dicit idem Masuer. in d. titul. de success. & in titul. de loc. versicul. Item per ingre. Bened. vbi supra. num. 295. 732. Et sic ista tacita dedicatio non seruatur in hoc regno. Itaque per professionē expressam religiosus amittit bona, quę habebat, & acquiruntur de iure ipsi monasterio, sed de consuetudine consanguineis proximioribus, quia paupertatem vouendo illa bona amittit, alioqui pauper non esset, quòd tamen non procedit in militibus Hierosolymitanis qui non comprehenduntur in hac consuetudine, vt inferius dicetur, & hoc sępè à curia iudicatū fuit, vt docet Imbertus in Enchirid. in verbo monachos. Ideò eos possidere ista bona quasi vsufructuarios, nec ob id dicitur paupertas tolli, sed mendicitas bene tolleretur, per Clem. exmi. de verb. signific. quam tamen seruare isti Hierosolimitani non tenentur, cum non sint mendicantes nec de illo ordine nec quidem paupertatem voueant, sed ne proprium quid habeant.

Tertia quæstio est, an religiosus saltem possit habere bonorum vsumfructum, & sibi retinere eum ad

cum ad monasterium.de statu.monach. dicit non posse habere etiam vsumfructum, & id est in mendicantibus statutum.clem.exim. de verbor. signific. Alioqui tolleretur mendicitas, quæ est de natura religionis nisi suffect vsusfructus ad viuẽdum & ad studendum, vt patet in regul.S.Benedict.

Vnde per plura arestra fuit facta prouisio religiosis, & monialibus, super bonis & hæreditatibus paternis vt viuerent ipsi religiosi, quando in monasterio non erant sufficientes facultates ad viuendum, quod etiam fratribus mendicantibus adiudicari posset, vt decidit idem Bened. in verbo. & vxorem.num. 262. de testa. ad similitudinem seruorum, qui licet sint bonorum incapaces, tamen de alimentis prouidetur eis, per iudicem.l.si quando.C.de ord.cognit.

Nec refragatur, si quis dixerit hunc do. de Ludouic.d'Afric esse diuitem, vtpotè quia est Marescallus religio.us Hierosolimitanæ. Respondeo, si peteret nunc vsumfructum ratione paupertatis, fortè non sibi adiudicaretur sed postquam habebat bonorum & proprietatem & vsumfructum & tantum sibi retinuit vsumfructum, non debet illo quandiù viuet priuari. Nam multa tenẽt facta quæ fieri prohibentur.l.patre.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur.l.cæcus.de iudici. Ideò transactio per quã tantum sibi retinet vsumfructum rescindi non debet.

Itaque, quantum attinet ad quæstionem arbitror transactionem, vt ille Ludouic.Hierosolimitanus retineat vsumfructum bonorũ valere. Nam (vt dixi) quoad alimenta, religiosi bona habere possunt, sicut dicitur de seruis, & de bastardis etiã. cap.cum haberet.in fin.& ibi Docto.de eo qui duxit in matrimo. quàm polluit per adult. Et id, eò quòd naturales actus facere possunt, videlicet, comedere, bibere, & alios actus ad quos mortui esse non censentur.glos. in auth.idem. C.de bonis maternis. Ideò non finiri vsumfructum bonorum per ingressum monasterij firmet. idem Benedict. in verbo mortuo.primo.numer. 298. de testa. Etiam monachus vendendo, sibi retinere potest vsumfructum vt viuat teste Panorm.in capit.ij.nume.7. de statu monach.& valet statutum abbatis, vt quilibet monachus aliquid habeat pro suo vsu, quod docet Ioann. Andr. in reg.non est obligat.in fin.de reg.iur.in vj.& Panor.consil.xviij. videtur in j.vol. Car. consil. xvij. circa.in fin. Dicens nollam esse professio iem, quæ ad se vsum necessariæ sustentationis excludat. Et sic nec excludet istum vsumfructum à domino Ludouico d'Afric milite Hierosolimitano, maximè, quia ex Papæ & Regis dispensatione, possunt in hoc regno, Hierosolimitani suis & consanguineis & parentibus succedere, contra tamen generalem regni consuetudinem, & alimenta ex illis bonis percipient in vita, & post mortem consanguinei proximiores illis succedẽt. Ita cautum est in regno consuetud.Rubr. de successionib. §. Item *religieux*. vbi sunt verba formalia.

Item, *religieux quelconques ne succedent point, soit par dispence du Pape, ou autrement, excepté les hospitaliers qui aucunement en furent dispensez du Roy & du Pape, & par ainsi peuuent aussi bien succeder, comme ceux qui sont au siecle, & apres leurs decez tout s'en va à leurs amys.* [Item, religiosos quicunque non succedant, siue per Papæ dispensationem, siue alio modo, exceptis hospitalariis, qui aliquo modo per Regem & Papam dispensati fuerunt, atque ita possunt etiam bene succedere, quasi illi qui viuunt in sæculo, & post mortem eorum omnia ad eorum amicos deuoluuntur.]

Ecce consuetudinem generalem non succedendi, introductam contra religiosos, non comprehendere Hierosolimitanos, quia sunt laici, & quasi religiosi viuunt in sæculo, & ideo iustè tenent ecclesias.teste Panormita.in cap.quamuis.de decim.

Item constitutiones factæ contra religiosos non comprehendunt hospitalarios, maximè, sancti Iohanois Hierosolimitani. Clem. vlt. §.penult. de religios.domi. quia ij pluribus sunt donati priuilegiis, quàm alij religiosi, & hoc decidit expressè Panorm. in rubr. de regul. nisi dicatur quicunque religiosi.glos.ij.in Clem.j. de dec. Cum igitur sint laici, non prohibentur succedere, maximè, quia non viuunt in monasterio Hierosolimitano, sed oportet vt bella gerant & fidem tueantur aduersus Turcam, & inimicos fidei, & in his oportet bona habere, quæ illis à monasterio non suppeditantur, & ideo in communi bona habere non prohibentur. Vt plenè docet Panorm. consil.xxvij. dubium in secundo volum.

Imo, (quidquid scribant Doctores) Hierosolimitani non vouent paupertatem, sed vouent sine proprio viuere, quòd vidi in statutis illorum in j.parte.de regul. quod quidem votum sic explicatur, in iij.parte. titul.de fratrib. artic.vij. his verbis. Votum quidem paupertatis id exigit, vt bonorum dispositio liberæ voluntati non subiaceat, nec licet igitur, nec quoquo modo permittitur, baiuliuis, prioribus, præceptoribus, aut aliis ordinis nostri fratribus testamentum condere, vel hæredem instituere, seu legata facere, atque etiam seruitoribus, seu aliis aliquid elargiri, nisi tantum eorum stipendia: possunt tamen fratres nostri depropriamentum facere, hoc est in scriptis bonorum suorum, ac debitorum, & creditorum declarationem redigere, & cum licentia magistr. de eorum moderata portione disponere.

Et sic patet, quod votum illud paupertatis, siue viuere sine proprio, intelligitur vt non prohibeantur fratres habere bona, vt de illis viuere possint, sed de illis disponere non poterunt, sicut nec olim poterunt libertini latini, quibus æquiparari videntur, qui poterunt bona acquirere, sed de illis non disponere, vt in C.Theod. patet in titul.de petitio. hæred.l.j.& in §.libertin.Iustin. de libertin. sic & isti Hierosolimitani non prohibentur habere bona io vita, sed in testamento disponere non possunt.

Nec obest, si dicatur transactionem factam sine causa: nam contrariũ verum est, quippè erat ante transactionem litis, & postquã est lis mota, hoc ipsum, ꝙ à lite discedirur causa videtur esse. Paulus Iurisc.in l.in summa.ff.de cōdict.indeb.imò etiam sufficit

sufficit si speretur lis moueri. l. ij. C. de transf. Nec potest dicere actor causam non fuisse, nam d. Gulielmus d'Astic habebat proprietatē castri, quam non reliquisset, nisi transactionis prætextu, per quā fuit validè læsus, viso quòd poterat illam in vita sua retinere, & per transactionem fuit contentus vsufructu tantum. Ideò illum vsumfructū quandiu viuet retinere poterint, saltem dictæ transactionis prætextu.

Item, quantum attinet ad vim & metum non probatur, & si probaretur purgatus esset per nouem annos recipiendo voluntariè solutionem sexcentum librarum, quæ d. Ludouicus præstitit d. fratri post transactionem. vt not. in l. ij. C. de his quæ vi. scripsi abundè in tractatu de rescissio. contract. artic. j. glo. xij. & seq.

Ex præmissis concludo, vt hic Hierosolimitanus retineat vsumfructum castri, & bonorum in vita sua, non esse contra ius nec consuetudinem Franciæ, nec contra aresta arriarum supremarum quæ sunt probata contra alios religiosos, non contra hos hospitalarios Hierosolimitanos, qui etiam habent legem ab alijs diuersam, vt constat. Et quia prouisio facta est alijs religiosis vt viuant, maximè his fieri debet vt scripsi.

RESP. CXLII.

Variæ iuris allegationes, pro capitulo ecclesiæ de Romanis, in Delphinatu.

APostolus ij. ad Corinth. iiij. cap. ait, persecutionem patimur, sed non derelinquimur, humiliamur, sed non confundimur. Deijcimur, sed non perimus: vt ista vobis nota sint iudices, & ad fines declinandi, protestamur, quod per aliquem actum quem faciemus coram vobis, non intendimus in vos consentire, nisi quatenus de iure tenemur. Et has protestationes in omnibus & singulis pro repetitos habere volumus.

Et quia primus actus debet esse legitimatio iudicis. Et prius in eum debet opponi, teste Haberto de Bonacurso in practic. sua rubr. de recus. versic. & quanquam, & ibi in additio. ad eum Philipp. Francus. in c. si contra vnum, & c. si iudex de offic. deleg. in vj. Felin. in c. inter. col. ij. & seq. de re iudic. ob id deducemus rationes ex quibus liquido vobis constabit vos non esse competentes iudices, & sic debere pronuntiari.

Exempta ecclesia sancti Bernardi de Romanis a iure ordinario. Certum est autem, quod ecclesia sancti Bernardi de Romanis est exēpta à iurisdictione ordinarij, & habet suos iudices datos à sancta sede apostolica qui iustitiam administrant, tam canonicis, quam ciuibus & incolis oppidi de Romanis, ob id, potest dici, vos habetis iudices vestros, vt dicitur, in l. proximè. ff. de his quæ in testam. delent. Ideò vos dicere deberis nobis, ite & inter vos causas vestras disponite quod solebat dicere Constantinus imperator: vt in c. sacerdotibus. xj. q. j.

Et quamuis multi iuris profundi interpretes, ecclesiarum exemptiones asserant ordinariorum oppressionem esse: quia archiepiscopi & episcopi solebant opprimere monasteria, capitula ecclesiarum, & alias ecclesias sibi subditas, tam propter potentias, quàm propter honores, & nūmos: plus quærentes præesse, quàm prodesse, lac & lanam capiendo. Ob id papa exemit ecclesias, testis est Bald. de Periglis. in tract. exept. §. j. quàm causam cogitauit ille bonus, & sanctus vir præfatus Bernardus dum suam, de Romanis, fundauerat ecclesiam. *Exēptio ecclesiarū an de iure profecta.*

Tamen puto ecclesiæ sancti Bernardi de Romanis exemptionem fuisse multiplici ex causa concessam. Primo, ratione quietis, vt canonici illius ecclesiæ in quiete viuerent, c. luminoso. xviij. q. ij. vbi sic dicitur, Plurimis in monasterus multa præsulibus præiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognouimus. Oportet ergo de futura quiete eorum salubri ordinatione disponere, quatenus conuersantes in illis, in Dei seruitio, gratia illis suffragante, mente libera perseuerent. Et posteà dicit, vt remotis vexationibus à cunctis grauaminibus diuinum opus, cum summa animi deuotione perficiant: nam non bene colitur author pacis, nisi tempore pacis. clem. dudum de sepult. Igitur vt in pace d. canonici viuerent, & Deo seruirent eos eximere voluit, etiam ab abbatis iurisdictione, quia videbat ille sanctus vir quod archiepiscopus, cui hæc abbatia prætenditur annexa, potius defenderet suam archiepiscopalem, quam abbatialem dignitatem. Quamobrem ab vtriusq; iurisdictione exemit, & illis iudices dari voluit.

Secundò, exempta est ecclesia de Romanis in fauorem sanctæ sedis apostolicæ cui multum debetur. Fauor enim illius ecclesiæ Romanæ est multos immediatos subiectos & ligios diuersi generis habere. clem. Pastoralis, de re iudic. Sanctus enim Bernardus, tunc temporis archiepiscopus Viennensis, de suo proprio à quadam nobili fœmina villam emit. Ibique ecclesiam in honorem duodecim Apostolorum, atque sanctorum martyrum Seuerini, Exuperij, & Feliciani fundauit, & consecrauit. Ipsamq; ecclesiam ac villam totam beato Petro, & ecclesiæ Romanæ, eiusque pontificibus, (propter quod & Romanis dicta est) in perpetuū donauit, & concessit: prout vidi in libris antiquis dictæ ecclesiæ de Romanis, vbi etiam sic habebatur, quam donationem Papa cum vniuerso clero benignè suscipiens, tam ipse, quam eiusdem ordinis multi post ipsum, ecclesiam & villam, habitantésque in illa, eorúmque possessiones, & bona intus & foris, ab omni humana infestatione, sub defensione Romana statuerunt, suorum authoritate priuilegiorum vniuersa firmantes. Nam clericos illius ecclesiæ intantum esse liberos voluerunt, sub Romana positos libertate, ita scilicet, vt quicunq; (nemine excepto) molestiam illis aut iniuriam aliquam fecerit, Anathemati sciat se obnoxium.

Tota abbatia ista, ab omni malignantium incursu libera & quieta, ecclesiæ Romanæ, nullo prorsus mediante, subiecta. &c. Etiam d. ecclesia de Romanis fuit exempta in compensatione. Nam sibi retinuit sedes apostolica pro censu annuo sex- *Exemptio ecclesiæ facta in compensationē.*

V

tarium amigdalarum, quod multis annis solutum fuit, prout vidi acceptilationes factas, à summis pontificibus. Maximè ab Innocen. Papa iij. vt plenius in d. libro continetur. Et fuit facta censualis ecclesiæ Romanę ab anno. 118c. Et ab eo tempore semper fuit in possessione libertatis, vt patet in processu penden. coram senatu Gratianopolitano.

Exemptio ecclesiarū multis modis fit ad instar emancipationis.

Item, sicut pater aliquando ex gratia, aliquando ex compensatione manumittit filiū suum, vt potè quia recepit legatum, vt illum manumitteret. glo. in §. fi. quib. mod. ius patr. potest. soluit. in instituti. Ita & Papa ex gratia aliquas ecclesias exemit, aliquando ex compensatione, quia ordinarij compensationem receperunt. Et aliquando patres coguntur emancipare filias, dum eas cogerit peccare. l. si lenones. C. de episcopali audiē. Ita & Papa eximit ecclesias quando ordinarij eas vexant, & peccare faciunt, eas multis modis molestando. Imò sicut dominus sæcularis, quando frequēter grauat subditos, priuatur iurisdictione, in illis. l. ij. C. de offic. proconsul. & leg. Et venerabilis Curia parlamenti, si dominus frequēter soleat grauare subditum, & ter requisitus, iustitiam facere deneget, eximit subditum ab ipsius iurisdictione perpetuò. Bal. in tract. de exemp. facit e. ita nos. xxv. q. ij. qui dicit de ciuitate quæ bis & geminato occidit episcopos, vt perpetuo episcopatu priuata sit. Sic episcopus priuari meretur sua iurisdictione, quando frequenter grauat suos subditos, quod summè debet considerare. d. actor, vt aliquando discutietur, post processum, possessorium.

Item cum dicta ecclesia S. Bernardi sit exempta. Ergo & eius ministri. c. per exemptionem. de priuileg. in vj. & maximè quia hoc in ipsa exemptione expressum est, igitur cum ecclesia & villa de Romanis, sit exempta, habeatque suos iudices non potestis vos iudices contra hos exemptos cognoscere, & contrarium faciendo esset violare illorum priuilegia, quod esset seueritate ecclesiastica coercendum. c. quantò de priuileg. Et papa solet violantibus exemptionem priuilegia decurtare. c. dilecti. de priuileg. quia ipse vult libertatem, quam indulsit, integram obseruari, & vt alij non infringant. c. j. de priuileg. in vj.

Item, maximè abbas modernus, infringere ea priuilegia non debet quia in ingressu iurauit antiquas consuetudines & approbatas ecclesiæ de Romanis, & villæ fideliter obseruare, & priuilegia & libertates ecclesiæ, ob id timendum est illi de periurio. Iuxta notata in c. clericus de iureiurand. imò ipse totis viribus cogere deberet alios ad obseruandum, cum capituli sit caput. cap. nouit. de his quæ fiunt à prælat. Et capite languescēte dubitandum est, ne cætera corporis membra inficiantur, vt dicit text. in c. ex meritò. vj. q. j.

Igitur, cum capitulum de Romanis sit exemptum tam à iurisdictione archiepiscopi, quam abbatis, habeatq; suos iudices non potuit coram vobis citari, & citatus nō debet molestari: sed ad suos iudices per vos remittendus est, vt ecclesia dicere possit quod scribitur Thobiæ iij. cap. Non delectaris domine in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymas & fletum, exultationem infundis.

Etiam posito quod ecclesia de Romanis non fuisset exempta, quòd tamen falsum est. Adhuc non posset d. abbas fungi duplici persona, videlicet actoris, quia ipse agit contra capitulum, & persona iudicis. Nam certum est quod in iudicio quatuor personæ esse debent. c. forus. de verb. signific. quæ hic non essent. Nam d. actor esset, & actor & iudex, quod non est tolerādum, nec vos iudices pati hoc debetis, quia nullus vnquam debet accusator simul esse & iudex. c. j. iij. q. iiij. quod tamen præsumit d. actor.

Item nullus in propria causa iudex esse debet. rub. C. ne quis in sua caus. iudicet. vbi dicit iniquū admodum esse in re propria alicui tribuere licentiam sententiæ. & alibi dicit text. Iniquum est aliquem suæ rei iudicem fieri. l. Iulianus. j. ff. de iudic. Et quia hoc est iniquum non debebat attentare actor, quia vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, metunt eos, flante Deo periisse, & spiritu iræ eius esse consumptos. Iob. iiij. cap.

Recusator ordinario, & eius vicarius censetur esse recusatus.

Item, postquam tanquam pars non potest esse iudex, nec vos vicarij creati per ipsum: quia quando iudex ordinarius potest recusari, & eius officialis & vicarius c. j. de iudic. vbi etiā concludit Felin. quod quando recusari potest ordinarius, etiam & eius vicarius. per text. in c. insinuante. de officio. deleg. vbi Imol. & Felin. per text. in c. visis. xvj. q. ij. quia censetur idem tribunal. cap. ij. de consuetud. in vj.

Item vos non estis iudices competentes, ratione litis pendentis super possessorio, de ead. re, coram senatu Gratianopolitano, vt apparet per literas à gubernatore Delphinali emanatas, ergo lite pendente in vna curia, non debet quis in alia molestari, super eadem re. Rub. C. vt lite penden. & in Decretal.

Imò etiam si causa possessoria non penderet liceret possessorium intentare, quia licitum est suspendere petitorium, & agere super possessorio. c. pastoralis. de caus. possess. & clemen. vna. illo titul. quod facerent. d. tei si iam processus super possessorio non esset in limine sententiæ.

Item hoc prohibet, maximè ordinatio regia, nouissimè publicata artic. xlix. quæ etiam est iuri conformis. vt patet ex clem. vna. de caus. possess. & ibi notat Lanfranc. quod pendente causa possessorij non debet agi super petitorio, sed suspenditur donec plenè fuerit de eo decisum, & executioni demandatum, sed actor facit contrariū, & sic non debet audiri, quia causa possessoria pendet in senatu, vt dictum est, Gratianopolitano. & tamen nunc vult istam causam inducere coram vobis iudicibus, delegatis per eum, quod non potest, nec debet fieri.

Item si velletis interim pendente illorum possessione cognoscere, esset illos spoliare eorum possessione & libertate, quæ est quadringentorum & vltra annorum, vt patet per bullas, & probationes factas in d. processu Gratianopolis. Sed quis sua possessione non est priuādus, nec spoliādus, etiam

pendente

pendente appellatione in qua condemnatus fuit. c. si constiterit de accus. Multo minus debent nunc priuari eorum possessione in qua sunt per quadringentos annos & vltra.

Item, quia nullus debet trahi extra suam iurisdictionem, maxime clerici. c. si diligenti. c. significasti. de for. cōpet. & actor forum rei sequi debet. c. si clericus, & c. cum sit generale. de for. compet. Igitur dictus actor debet cōuenire reos coram suis iudicibus, & non molestare eos coram vobis.

Item, prohibitum est abbati de Romanis sub pœna Anathematis, vt probatum fuit, in processu coram senatu penden. ne super familia ecclesiæ, & omnium clericorum, etiam si grauiter deliquerint iudicandi ius habeant aut potestatē, nisi cum communi capitulo. At hic cum velit agere contra capitulum, oportet quod agat coram iudicibus à papa datis, igitur vos non potestis cognoscere, imò anathema à papa promulgatū timere debetis, sed is qui nos vobis tradidit maius peccatum habet.

Item, is causam non potest delegare quæ ad suā non pertinet iurisdictionem. l. vnica. C. qui pro sua iurisd. sed istæ causæ non pertinent ad abbatem de Romanis, nec vllo modo potest cognoscere, vt suprà dictum est, ergò non potuit eam vobis delegare.

Et quamuis de facto delegauerit, non potuit plus iurisdictionis vobis dare quam habebat. l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. Et regul. iuris. nemo plus iuris, sed ipse domin. abbas nil iuris habebat, ergo nec vos commissi & delegati ab eo. Potestis tamen vos pronuntiare iudices incompetentes, & actorem condēnare ad expensas, dāna, & interesse.

Item, quamuis iurisdictionem haberet, adhuc eam delegare vobis non poterat, quia ille cui delegatur causa debet esse de iurisdictione delegātis. d. l. vnica. C. qui pro sua iurisd. sed vos non estis, ergo iudices in his causis esse non potestis.

Item, & si iudices habiles delegari possetis, debebat vos in partibus cōmittere, tam de iure communi, quam de iure singulari: de iure communi vltra duas dietas olim quis trahi non poterat, & hodie vltra vnam. c. nonnulli. & c. statutum. §. j. de rescript. in vj. Et aliàs in cōtradictorio iudicio fuit arestum latum contra dictum actorem in senatu Delphinali, quo fuit inhibitum dicto agenti, ne traheret dictos canonicos, vel alios de Romanis. vltra vnam dietam. Et hoc fuit actū Anno 1531. & protestamur de pœnis ob hoc incursis in contemptū dicti aresti & senatus.

Imò si vltra vnam dietam quis conuentus fuerit non tenetur citatus comparere, nec allegare priuilegium cum sit notorium, teste Felin. in c. cum ordinem. col. vij. versic. ad allegandum. de rescript. Tamen dicti canonici voluerūt coram vobis comparere, & has notorias exceptiones & declinatorias allegare.

Item, in rub. de causis in concordatis sunt hæc verba. statuimus quóq. & ordinamus quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis omnes & singulæ causæ, exceptis maioribus, in iure expresse denominatis, apud illos iudices in partibus, qui de iure aut consuetudine præscripta, aut priuilegio illarum cognitionem habēt terminari & finiri debeant. Sed de iure satis supérque probatum extitit cognitionem non pertinere ad dictum abbatem, ergo nec ad vos.

Item de consuetudine tanti temporis, cuius memoria non est in contrarium, quæ tribuere potest iurisdictionem. c. cum contingat, de foro compet. soliti sunt habere iudices, qui cognouerunt de causis ipsorum, igitur etiam consuetudo resistit vobis, vt non possitis cognoscere.

. Prætereà, priuilegium tam generale, quam singulare est. Primò priuilegium generale datum patriç Delphinatus, tam per Imbertum Delphinum, quam per alios, ac per regem Christianissimū fœlicis memoriæ Franciscum tunc Delphinum confirmatum, per quod apparet etiam, si posset vos iudices dare, quod in partibus cognoscere deberetis.

Etiam ex priuilegio dato à papa, & Rege per concordata inter illos inita, in d. rubric. de causis. Cuius concordati fautor ipse actor esse debebat, ne tam in pœnas periurij indignationis quam in alias incidat, quas congessit. in tract. nominatio. q. xix. in eos qui venirent contra sancta concordata.

Insuper, ex priuilegio speciali dato expresśim ecclesiæ de Romanis tam à summis pontificibus, quam à Delphinis, de quibus plena extitit facta fides, in processo pendēnte, in senatu, est maximè prohibitum vobis, sub pœna anathematis ne de personis, nec de causis clericorum, maxime ecclesiæ de Romanis, cognoscere habeatis. quis igitur non videt, vos incompetentes esse, & sic debere pronuntiari?

Item, de hac causa nullo modo cognoscere potestis, Primò principaliter, non quia non estis ordinarij. Nam nobis dati sunt iudices ordinarij à sancta sede, nec estis delegati, vt suprà probatum extitit, ergò principaliter contra dictos reos cognoscere ex defectu iurisdictiōis non potestis. pro hoc facit text. in l. prætor edixit. §. j. ff. de iniur.

Item nec incidenter, quia incidens causæ non ampliat iurisdictionē ad speciem iurisdictionis omnino diuersam, & separatæ naturæ & amplioris gradus. Ista est noua decis. Panor. in c. tuam. col. iij. num. 19. de ord. cognition. & dicit glo. ibi. quia hoc esset intricare diuersos processus simul, & sine vtilitate, & virtus incidentis siue accessorij à principali descendit, & principale dicitur causa & origo. Bal. in c. cum inter. col. ij. de re iudic. igitur si incidenter cognoscere velitis, non potestis per prædicta.

Item, intentata criminali actione non potest agi ciuiliter. l. ij. §. j. ff. vi bon. rapt. l. iiij. de publ. iudic. sed hic erat intentata criminalis contra aliquos canonicos sancti Romani. Ergo non potuit Archiepiscopus intentare ciuilē, videlicet causam exemptionis, quæ nihil tangit criminalem coram vobis, sed debet adire iudices iam datos.

Item, factum magnum consilium, noluit de his alienationibus vel exemptionibus cognoscere, nec potuit, quia articulus excessus factus, quoad reformationem cordigerorum erat illis commissus tan-

tum, & super illis excessibus pronuntiarunt, & condemnarunt aliquos canonicos de Romanis, ratione dictorum excessuum, & per condemnationem finitum erat iudicium, ob id non potest postea restaurari: quia causa semel sopita restaurari non potest.l.qui res. §.aream.ff.de solutio.

Item dicti consiliarij magni consilij erant iudices dati à rege ad illum articulum delicti decidendum, & sic non poterãt extendere iurisdictionem ad alienationes pænitus diuersas, à delicto reformationis, & cordigerorum: quia prorogatio iurisdictionis de re ad rem fieri nõ potest. l.ij.ff.de iudic.nec de persona ad personam.c.P.& G.de offic.deleg. sed tantum erat causa commissa per regem inter procuratorem regis, & nominatos in rescripto, vbi actor non erat nominatus. Ergo iurisdictio ad eum extendi non potuit, & maximè ad res diuersas.

Item, & quando ad indebitam actoris petitionem consilium pronuntiauit, quod dictus actor crearet vicarios, non intelligebat processum pendere super exemptione in senatu Gratianopolitano, nec exemptionem, vel alia supra expressa, quæ si intellexisset, nunquam pronũtiasset, & per istam pronuntiationem noluit, nec potuit præiudicare, capitulo absenti non audito, nec voluit immittere falcem in messem alienam. iuxt. c.nouit.de iudic. & intelligebat consilium quod d. actor crearet vicarios in partibus, non hic. nam voluntas consilij est præsumenda esse vt de iure. l. si duo. ff.de acq. hæredit.quem text.not.Ias.consil.lxxxiij.vol.j.

Item, quando res esset connexa solet consilium vel parlamentum iudicare de crimine priuilegiato, & super communi crimine remittere ad ordinarium, vel cogere ordinarium ad creandum vicarios, sed hic iam actum est de crimine, & delinquentes sunt condemnati, nec consilium aliquid sibi, nec vobis retinuit, igitur nihil est apud magnum consilium, ideo non potuit, nec voluit vobis vicariis aliquam tribuere iurisdictionem.

Item, quia si hoc per vias has obliquas esset permissum confunderentur & destruerentur omnes iurisdictiones ordinariæ. Et tamen vnicuique debet sua iurisdictio seruari. c. peruenit xj. q.j. quod non esset, nam si vnus iudex semel cognosceret de vna re, de omnibus aliis posset per has subtiles occasiones cognoscere, quod non est sustinendum, nec sustinere debetis.

Item, quamuis potuerit consilium cognoscere contra hos delinquentes, tamen non contra capitulum, quia contra capitulum causa, non erat delegata. Et alia est causa singulorum, alia causa vniuersitatis & capituli.l.ij.& l.sicut. ff.quod cuiusque vniuersi.nom c.edoceri.de rescr.& quia multi sunt in capitulo qui non fecerunt has prætensas alienationes ob id vexari non debent nec molestari, & tamen contrarium fit, vnde possunt ipsi d. canonici dicere persecutionem patimur, sed non derelinquimur, humiliamur, sed nõ confundimur, deijcimur sed non perimus.vt suprà dictum extitit.

Item, contra de Plastro & aliis etiam non potestis cognoscere: quia iam lata est sententia contra eos, per magnum consilium, non debetis iudicare bis in idipso, quia non debet quis duplici pœna conteri.cap.at si clerici.de iudic. & bona fides non patitur vt bis ab eod.exigatur, vt est regul.iuris.

Item, sicut Naboth proprio cruore defendit suam vineam iij.Reg.cap.xxj.sic & canonici ecclesiæ de Romanis multò fortius libertatem ecclesiasticam defendere intendunt. Si ergo ille non tradidit vineam suam, trademus ecclesiam Christi? Absit à nobis, vt tradamus Christi hæreditatem. vt in simili dicit text.in c.cõuenior, paulò post medium.xxiij. q.viij.

Item, quod est notandum, sententia definitiua super hac exemptione lata est, vt apparet etiam in processu introducto in curia suprema parlamenti Delphinalis, quæ facit ius cõtra omnes. l.ingenuũ. ff.de stat.hom.& transiuit, in rem iudicatam à qua non licet discedere. l.j.ff.de re iudic. quia pro veritate habetur. l.res iudicata. ff.de regul.iuris. Et sic patet vos non posse de hac materia cognoscere, tam ratione exemptionis, quam rei iudicatæ ac litis pendentis super possessorio: & quia ab eo, qui iurisdictionem non habet, delegati, & in sua causa propria, & vltra decem dictas, & quia in partibus deberent committi, & quia alij sunt iudices dati, & aliis rationibus supradictis. Restat igitur vt pronuntieris vos, super his incompetentes, & ita petimus protestantes de abusu veniendo contra concordata, & de appellando, nullitatis iure semper saluo.

RESP. CXLIII.

De Cura S. Germani.

Our vous monnoir & aduertir, Messeigneurs, tenans les requestes du palais, Conseillers du Roy nostre Sire, en sa Court de Parlement à Paris, & commissaires en ceste partie pour maistre Geruays Cochery presbstre, Curé, ou Vicaire perpetuel de la cure & Eglise parochiale de S. Germain de Lauxerrois en ladicte ville de Paris defendeur, à l'interinement de certaines lettres Royaux datees du cinquiesme iour de Iuillet 1547. d'vne part, contremaistre Michel le Voyer presbstre, requerant l'interinement desdictes lettres d'autre. Et monstrer par ledict defendeur que lesdites lettres sont inciuiles, obreptises & desraisonnables, & par faulx donné à entendre obtenues. Et partant sera ledict demãdeur debouté de l'interinement d'icelles fins & conclusions, & condamné aux despens dommages & interests, & ledict defendeur absoulz: Non obstant chose proposee ou contraire, par ledict demandeur à ces fins, ledict defendeur propose ce qui ensuit. Et premierement faulx presupposer, le donner entendre d [sic] sdictes lettres Royaux, Ou ledict demandeur dict, que pour raison de ladicte vicairie perpetuelle de sainct Germain, de Lauxerrois, auroit esté mis en procés par deuãt le Preuost de Paris, ou son lieutenant, par ledit Cochery defendeur en cas de saisine & de nouuelleté.

Aduertissement baillé par Maistre Cochery Vicaire perpetuel de la cure de S.Germain Lauxerrois.

Item, que pendant ledict procés par deuant ledict preuost

Preuost de Paris, ou son Lieutenant, le 18. iour de mars. 1544. fut passé certain accord, entre lesdictes parties,present & interuenãt maistre François Guerin prebstre, duquel ledict demandeur dict auoir le droict, & ce sur le bon plaisir de nostre sainct pere le Pape.

Item, dict & expose, que par ledict accord, entre autres choses, fut conuenu & accordé, que ledict demãdeur resigneroit audict Cochery defendeur le droict qu'il pretendoit en ladicte vicairie de S. Germain de Lauxerrois, & que à ce moyen ledict defendeur bailleroit audict demandeur, & audict Guerin benefices paisibles iusques à la somme contenue audict accord, & sans charge de pension, ny aussi autres charges contenues & declarees audict accord.

Item, par le recit desdictes lettres du 28. Iuin 1545. sur le mesme different, qui estoit pour raison de ladite cure, lesdites parties auroyent passé vn autre accord, aussi, soubs le bon plaisir de nostre S. Pere le Pape, ledit Guerin aussi present & interuenant.

Item, que par ledit accord auroit esté dit, que ledit Cochery defendeur seroit tenu bailler audit demãdeur & le faire pourueoir par effect de la Cure de sainct Aubin du Tillant, diocese de Lizieux, n'estant chargee d'aucune pension, vallant la somme de quatre vingts liures tournois, & ce dedans vn an apres l'emologation d'iceluy.

Item, que lesdits concordats auroyent esté emologuez par nostre sainct pere le Pape, Et que ledit demandeur auroit baillé procuration audit defendeur pour resigner ladite vicairie de sainct Germain de Lauxerrois, & consentir que par ledit Preuost ou son Lieutenant la recreance luy en fut adiugee. Ce que auroit esté fait par ledit Preuost de Paris ou sondit lieutenant le dernier Iuin 1545.

Item, dit & expose ledit demandeur, qu'il a entierement fourny & accompli le contenu esdits cõcordats, Ce que n'a point esté faict par ledit Cochery defendeur, par ce que ladite Cure de sainct Aubin se trouue litigieuse, n'ayant accompli les autres choses contenues esdits concordats, & que le temps de ladite clause resolutiue, long temps a, est passé.

Item, donne à entendre ledit demandeur, qu'il a offert rendre ladite Cure de S. Aubin audit defendeur, & qu'il eust à le laisser en tel estat, possession, & iouyssance qu'il estoit l'hors & auparauant lesdits concordats, resignation, & recreance. Ce que n'a esté accordé par ledit defendeur, ains l'en a empesché.

Item, que pour raison de ladite vicairie de sainct Germain de Lauxerrois, autre procez estoit pendent par deuant vous (nosdits Seigneurs) entre Maistre Simon Gyrost, & ledit demandeur, & que par vostre sentence, confirmee par arrest, le procez pendant par deuant ledit Preuost, entre ledit Cochery, & ledit demandeur auroit esté euocqué.

Item, dit que au moyen de ce que ledit Gyrost, & ledit Cochery defendeur, & ledit Voyer demandeur sont en procés par deuant vous, Recit faict de ce que dessus, vous soroit mandé declarer lesdits contracts, & tout ce que s'en est ensuyui resolutif, & comme chose non aduenue.

Item requiert ledit demandeur, par lesdites lettres, estre remis en tout tel droit, estat, possession, & iouyssance qu'il estoit l'hors, & au temps desdits cõcordats. Et requiert aussi, par lesdites lettres, estre receu à poursuyure à l'encontre dudit defendeur & autres qu'il appartiendra, pour ses domages & interests, la restitution des fruits, & autres telles demandes, requestes, & conclusions que de raison.

Et sur l'interinemẽt desquelles lettres parties ouyes le 2. Iuillet 1547. les auez appointees en droit, à escrire par aduertissement, & produire dedans huitaine. Pour à quoy fournir, & obeyr baille ledict Cochery defendeur ces presentes, & dit qu'il doibt obtenir en ses fins & conclusions.

TRANSLATIO.

De cura sancti Germani.

AD vos excitandos & commonefaciendos, Domini libellorum palatij præfecti, Regis consiliarij in sua parlamenti Parisiensis curia, & hac in re commissarij pro magistro Seruatio Cochery, presbytero curato, vel vicario Ecclesiæ sancti Germani Lauxerrẽsis in Parisiensi ciuitate perpetuo, reo in comprobatione quarundam Regis constitutionum concessarum v. Iulij die, anno M. CCCCC. XLVIJ. ab vna parte: Contra magistrum Michaelem le Voyer, presbyterum, earundem approbationem petentem, ab altera: Et ad monstrandum per d. reum, quod d. literæ Regis sint inciuiles, obreptitiæ & iniquæ, atque ex falsa causa impetratæ, quare actor à comprobatione earundem cum suis conclusionibus repelletur, & in expensis damnis & interesse condemnabitur, reus vero absoluetur, non obstante allegatione in contrarium per d. actorem proposita ad has conclusiones: d. reus sequentia proponit.

Commonefactio data per magist. Cochery vicariũ perpetuum de cura S. Germani Lauxerrensis.

Primò præsupponendum est quã ob causam literæ Regiæ fuerint concessæ, in quibus d. actor dicit quòd ratione d. vicariæ perpetuæ sancti Germani Lauxerrensis litem coram præfecto Parisiensi, vel suas vices gerente habuerit intentatam per do. Cochery reum in materia interturbatæ possessionis.

Item quod pendente lite coram d. præfecto Parisiensi, vel suum locum tenente XVIIJ. Martij die M. CCCCC. XLIIIJ. certum fuerit pactum à prædictis partibus præsente & interueniente magistro Francisco Guerino, presbytero, initum, à quo prædictus actor ius habere prætendit, & hoc super beneplacito sanctiss. patris nostri Papæ.

Item declarat quòd per d. pactum inter alia conuentum fuit, vt actor ius quod in vicaria sancti Germani Lauxerrensis prætendebat, reo Cochery resignaret: Et hac de causa reus actori & d. Guerino beneficia pacificè possidenda daret, ad summam vsque pacto comprehensam, nulla pensionis, vel aliorum onerum in pacto relatorum mentione habita.

Item ex relatione dictarum literarum XXVIIJ. Iunij die, M. CCCCC. XLV. super eadem controuersia, quæ ratione d. Curæ oriebatur, prædictæ partes aliud quoddam pactum inierant, etiam sub bene-

placito sanctiss. nostri patris Papæ, præsente & interueniente similiter Guerino.

Item prædicto pacto comprehensum fuerat, vt d. Cochery reus actori in effectu de cura sancti Aubini du Tillant, diœcesis de Lizieux, prouidere teneretur, quæ ab omni onere libera lxxx. librarum summam conficeret &c. Et hoc intra annum post eiusdem comprobationem.

Item, quòd concordata fuerat comprobata per sanctiss. patrem nostrum Papam, quodque d. actor procurationem reo dederat ad suam Curam sancti Germani Lauxerrensis resignandam, & ad consentiendum vt fiduciaria possessio ipsi adiudicata sit per d. præfectum vel vices suas gerentē. Quod & d. præfectus Parisiensis, vel locum eius tenens vltimo Iunij die, anno M.CCCCC.XLV. est executus.

Ad hæc d. actor declarat, quod omnimodò in concordatis contenta adimpleuit, quod nullatenus à d. Cochery reo factum inuenitur, eò quod d. Cura sancti Aubini litigiosa maneat, postquàm in concordatis requisita non perficit, & quia tempus resolutiuæ clausulæ iamdudum expirauit.

Item d. actor notum facit, quòd d. Curā sancti Aubini reo obtulerit, ita tamen vt ea in tali statu, possessione ac fruitione relinquere deberet, qualis & eo tempore, & ante concordata, resignationem, & fiduciariam possessionem fuerat. Quod nequaquam reus admisit, sed quātum potuit impediuit.

Item quòd ratione d. Vicariæ sancti Germani Lauxerrensis alia lis coram vobis (nostri d. Domini) penderet inter Simonem Gynost, & d. actorem, quodque vestra sententia, aresto confirmata, lis coràm d. præfato pendēs, inter d. Cochery reum & d. actorem iam euocata esset.

Item, prætendit quod respectu eius quod d. Gynost & d. Couchery reus, & d. le Voyer actor coram vobis lites agant, recitatione eorum quæ superiùs dicta sunt facta, vobis declarare mādetur d. contractus, & omne quod inde consecutum sit, resolutiuum esse, & tanquam rem, quæ in rerum natura nunquam extitit.

Item petit d. actor per d. literas, vt in iure tali statu, possessione & fruitione restituatur, quali fuerat tunc temporis, & tempore concordatorum. Et vt admittatur ad prosequēdum contra d. reum, & alios sibi obligatos, pro damnis & interesse, restitutione fructuum, & similibus petitionibus, libellis & conclusionibus secundùm æquitatem.

Partibus super dictarum literarum approbatione auditis, secunda Iulij die, anno M.CCCCC.XLVIJ. eas in iure constituistis concludere, vt allegationes suas scriptis admonitoris designent, & intra viij. dies producant. Quod vt exequatur d. Cochery reus, submiuistrat quæ sequūtur, prætendens quod in præteritis rationibus & conclusionibus obtinere debeat.

Defensiones pro Bursarijs collegij Narbonensis cōtra priorē eiusdem collegij se dicentem priorem & procuratorem simul. Et q̄ hæc duo officia erant annexa.

Povr respondre à telles quelles defenses par maistre Iean Bertrand proposees, disent les boursiers du college de Narbonne, à ce que ledit Bertrand dict, que auiourd'huy l'office de Prieur & procureur, c'est tout vn, à cela respondent que si le fondateur eust voulu & entendu que ce ne fust qu'vn office, n'eust nommé le prieur & procureur. Car l'vn [Vt defensionibus satis friuolis per magistrum Ioānem Bertrandum propositis respōdeatur, bursarij collegij Narbonensis dicto d. Bertrandi, quòd hodie officium prioris & procuratoris sit vnum, respondent, quòd si fundator voluisset & intellexisset vnum tantùm fuisse officium, non nominasset Priorē & procuratorem. Nam vnum] est nomen honoris, *l'autre* [aliud] oneris. *Et par ainsi n'ha voulu qu'il fust tout vn, ne que vn occupasse tous les deux offices. Et cela est assez conforme au droit, disant.* [Noluit itaque quòd vnum tantùm fuisset, vel quòd vnus duo occupasset officia. Quod iuri satis consonum est, dicent.] quòd diuersitas nominum inducit diuersitatem rerū, & frustrà inuenta essent plura nomina, si vnum aliud e. let. l. si idem codicill. C. de codicil. gl. in c. olim. 95. distinct. *Et aussi* [Præterea] officium prioris aliò tendit quàm officium procuratoris. Officium enim prioris est in disputationibus interesse, & præsidere, & discolos corrigere, & controuersias sedare. Debet & reliqua pro officio exequi, vt in statutis continetur. *Mais l'office de procureur est,* [Officium verò procuratoris est] reditus & debita domus tam in iudicio quàm extra procurare, & exigere, &c. Ergò *font deux diuers offices.* [Officia duo diuersa sunt.]

Item à ce que ledit defendeur dict que [Hinc itaque quòd d. reus profert, quod] sublata fuerint statuta, respondent *que cela ne se prouuera* [quod hoc non probabitur.] Et dicenti, Sublata statuta, incumbit onus probandi. l. ei qui. ff. de probationib. *Et aussi seroit impossible. Car* [impossibile etiam esset. Nam] sunt pacta apposita in fundatione, quæ non possunt tolli consuetudine, nec derogatione Papali, ne fundatores retrahātur à fundationibus. c. cum dilectus. de consuetud.

Item à ce que ledit Bertrand dict que [Item huic quod d. Bertrandus dicit, quòd] statuta nun fuerunt recepta, nec obseruata, ideo nullas habent vires, per c. denique. §. & si legibus. 4. distinct. respondent *la verité estre* [verū esse] quod leges non receptæ non ligant: quia leges nos non ligant alia ratione quàm quod iudicio populi receptæ sunt, l. de quibus. ff. de legib. Et sic loquitur d. §. & si legibus. sed ibidem posteà dicitur in tex. Decretum verò necessitatem facit. Et illum text. singul. dicit Barbat. in clem. ij. col. xxj. de rescript. quasi velit dicere: Quòd licèt lex non recepta non liget, tamen decretum facit necessitatem recipiendi & obseruandi.

Lex nō recepta nō ligat, sed benè decretū.

Item, & pource que ausdictz statutz y à clause de decret irritant, [Item eò quod in d. statutis habeatur clausula decreti irritātis,] in fine ibi. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super præmissis à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter contingeret attentari. &c. Igitur istud decretum necessitatem importat, *ainsi, qu'a esté dessus dict.* [vt supra dictum est.] Ita quòd consensus partium in contrarium non valeat, *ainsi que sera plus deduict cy dessoubs.* [vt infrà amplius declarabitur.]

Decretum collegij cū clausula irritant.

Item,

Item, & à cela y a bonne raiſon, car quand le ſuperieur, comme le Pape a commandé quelque choſe, [Item & huic ratio reddi poteſt, nam quando ſuperior, veluti Papa, aliquid iuſsit,] tunc non obediens præcepto principis, morte debet mori, & ſic peccat mortaliter. c. ij. de maior. & obed. gloſ. in c. ij. de conſtitut. in vj. quia venit contra iuſtum præceptum legiſlatoris: & qui reſiſtit poteſtati, ordinationi Dei reſiſtit. cap. qui reſiſti. xj. q. iij. Ergò obſeruantur contra iſtud præceptum, non valet, nec aliquã inducit pręſcriptionẽ, quia tantò grauiora ſunt peccata, quantò infeliciùs animã detinent obligatam. c. fin. de conſuetud. *Mais ainſi qu'il appert, le Pape en enſuiuant la fondation de faire, ce qu'il a ordonné en donnant la malediction de Dieu, de ſainct Pierre & ſainct Paul. qui viendroit au contraire. &c.* [Vt conſtat per Papam, qui ſequens fundationem, ſolitam ordinauit maledictioni Dei, ſancti Petri & ſancti Pauli illum cõmittẽdo, qui cõtrarium attentauerit.] ergò. &c. Quæ verba importãt excommunicationem contra eos, vt per Iaſ. in l. j. ff. ſi. quis ius dicent non obtemper.

Statuta collegij an poſſint immutari.

Item, & auſſi [inſuper quoque] quando ſtatuta ſunt confirmata per ſuperiorem, vt in noſtro caſu, tunc non poſſunt ſtatuentes reuocare iſta ſtatuta, etiamſi contineant vtilitatem, text. iuncta gl. in verbo. clauſula. in c. dilecto. de præbend. quam ſequuntur ibi doct. & Felin. in ca. cum acceſsiſſent. num. 7. verſ. tertia declaratio. de conſtitut. *Et nous ſommes en propre cas: car les ſtatuts ſont eſtés confirmés par le Pape.* [Et in proprio verſamur caſu, nam ſtatuta per Papam confirmata ſunt,] cum clauſula decreti. Ergo, *les Archeueſques de Narbonne. ne bourſiers n'autres, n'ont peu venir à l'encontre, ne rien immuer deſdicts ſtatuts, ſinon du conſentement du Pape.* [Archiepiſcopi Narbonenſes, neque burſarij, neque alij potuerunt contrauenire, nèque aliquid ex d. ſtatutis immutare, niſi conſenſu Papæ] Eius enim eſt ſoluere, cuius eſt ligare. l. ſi puellæ. ff. de ſponſal.

Item auſsi eſt trouué aux ſtatutz, prohibitions de ne faire le contraire. [Item ſtatutis quoque prohibitum eſt, vt non contraueniatur,] & quando ſtatutum vel conſtitutio eſt prohibitoria, *tout ce qu'eſt faict au contraire ne vault rien.* [Quicquid illi contrarium eſt, non valet.] gloſ. eſt ſingul. in l. à diuo Pio. ff. de rit. nuptiar. Bal. & Iaſ. in l. nõ dubium. C. de legib. & Bald. per illum text. in l. quos prohibet. ff. de poſtulat. *Et par ainſi ne pouuoyent venir à l'encõtre des ſtatutz prohibitiſs, les parties.* [Quare nec partes contrauenire ſtatutis prohibitiuis poterant,] nec cum lege vel ſtatuto prohibetur, non poſſet etiam renuntiare iuramento, per rubr. ne fideiuſſ. dot. dent. Ita quod cũ lex reſiſtit alicui actui, nullo modo valent quæ geſta ſunt, vel tollerata. l. cùm lex. ff. de fideiuſſ. l. vbi. l. ff. de vſucap. *Et meſmement,* [atque adeò] quãdo lex eſt introducta bono fauore publico, *comme au cas de preſent,* [vt in præſenti caſu] ſunt leges locales, *pour la conſeruation du college & bourſier d'iceluy.* [Propter conſeruationem Collegij & burſariorum eiuſdem.] *Et ne pourroient eſtre plus ſainctes, ne plus iuſtes, & quaſi en tous les Colleges de Paris ſont obſeruees,* [Et non poſſent ſanctiores, vel iuſtiores eſſe, & in omnibus penè Collegijs Pariſiorum ſunt obſeruatæ,] quia conſulunt bono publico pro pauperibus ſcholaribus, vt reditus, *deſdits eſcholiers ne ſoyent diſsipez & venduz par les adminiſtrateurs quand ils ſeroiẽt tenuz & ſubiectz à rendre compte.* [d. ſcholarũ per adminiſtratores non diſsipentur & vẽdantur, quando ad reddendas rationes compellerentur.]

Combien que partie aduerſe à ſes defences aye voulu dire que, [quamuis pars aduerſa in ſuis defenſionibus voluerit dicere, quòd] ſtatuta, quamuis ſint prohibitoria, adhuc poſſunt de conſenſu partium tolli, gloſ. c. j. in verbo. ſtatuta. de conſtitut. in vj. *Car ne ſe trouuera gloſe audit chapitre premier, qui ne ſe commence,* ſtatuta, *& par ainſi ne faut auoir regard à ladicte allegation.* [Non enim reperitur gl. in cap. j. quæ non ita incipit, ſtatuta, quare dicta allegatio non eſt conſideranda.]

Item auſſi de ce qu'il dict que par temps immemorial en a eſté vſé au contraire, leſdits bourſiers nient. Et quand ainſi ſeroit, que non, dient que, [Item illud etiam, quod allegat, nempè quod per tempus immemoriale contrarius vſus fuerit, d. burſarij negant.] *Et quand ainſi ſeroit, que non, dient, que* [& quamuis ita eſſet, quod ſecus eſt, dicunt quod] propter clauſulam decreti in ſtatutis appoſitã, nunquàm potuit currere aliqua præſcriptio, nec ſtatutorum immutatio per notata per Archid. & Domi. in c. cum de beneficio, de præbend. in vj. Vbi dicunt quòd ſi Papa conceſsit monachis, vt abbas non poſsit conferre certum beneficium clericis ſecularibus, aliàs annullat actum, quòd licet abbas per longiſsimum tempus poſteà conferat illud beneficium clericis ſecularibus, quòd propter hoc non oritur conſuetudo, vel præſcriptio ſequitur Barbat. in Clem. ij. coll. xx. de præſcript. gloſ. in §. j. de firm. & irreuocab. concordat. ſtabilit. in Concord. in addit.

Preſcriptio an poſſit eſſe contra ſtatutum.

Item par ainſi n'a peu eſtre venu au contraire des ſtatutz. Et ſi par malice, ou autrement, cela ne peut preiudicier aux bourſiers de preſent [Itaque ſtatutis non potuit contraueniri. Sed ſi malicia, vel alia ratione contrauentum ſit, hoc burſarijs hodiernis nocere non poteſt,] quia quoties ſtatutum annullat actum ipſo iure, ſi aliter fiat, tunc videtur apponere formã. Bal. in c. j. qui ſucceſſ. teneãt. quẽ ſequitur Barbat. in Clem. j. coll. ix. de elect. Plenè per Felin. in c. cum dilecta. de reſcript. *qu'eſt propre à noſtre cas: car la clauſe irritante annulle ce qu'eſt faict au contraire Doncques cecy eſt donné* pro forma, *que au College ayent vn prieur & vn procureur, & qu'ilz ſoyent des bourſiers dudict College.* [Quod noſtræ materiæ conuenit. Nam clauſula irritans annullat quicquid in contrarium actum fuerit. Illud igitur pro forma ſtatuendum eſt, priorem vnum & procuratorem debere eſſe in collegio, qui ſint eiuſdem collegij burſarij.]

Item quand vne choſe eſt donnee, [Item quando res aliqua conceditur] pro forma, factum in contrarium non valet, quia forma non ſeruata actus eſt nullus. l. prima. ff. de liber. & poſthum. l. cùm ij.

§.ſi prætor. de tranſact. *Ce doncques qu'a eſté faict, eſt totalement contre les ſtatutz. Parquoy ne peut auoir induict aucune preſcription, ne nuyre aucunement aux bourſiers.* [Igitur quod factum eſt, omnimodo eſt contrarium ſtatutis. Quare nullam poteſt inducere præſcriptionem, neque aliquo modo nocere burſariis.]

Fundationes non variantur licet leges & ſtatuta hominum varientur.

Item, & encores que [Item licèt] variantibus temporibus varientur ſtatuta humana, & leges, tamẽ fundationes non debẽt variari, nec mutari. c. ſignificatum. de præbend. cap. Eleutherius. xviij. quæſt. ij.

Item, *& quand l'on voudroit immuer les fondations, cela ne ſe peut faire ſans l'auctorité du Pape.* [Item quamuis fundationes quis variare vellet, hoc tamen ſine authoritate Papæ fieri nõ poteſt,] Clem. quia contingit, ibi, ſalua ſedis Apoſtolicæ authoritate, de relig. domib. Docto. in ca. nos quidem de teſtam. *Et par ainſi les Archeueſques de Narbonne n'ont peu immuer la fondation du premier fondateur du college, lequel vouloit les prieur & procureur eſtre tous les ans remuez.* [Quare Archiepiſcopi Narbonenſes non potuerunt variare fundationem primi fundatoris collegij, qui priorem & procuratorẽ voluit omnibus annis eſſe variãdos.]

Item, auſſi [præterea] requiritur cauſa, *laquelle n'appert, ne auſſi l'authorité du Pape & par ainſi l'abus faict au contraire,* [quæ non conſtat, neque etiã Papæ authoritas, quare abuſus in contrarium] nõ potuit inducere conſuetudinem, nec præſcriptionem aliquam, etiam per centum annos, & tempus immemoriale: *ainſi que* [vt] notat Felin. in c. in noſtra. coll. penult. de reſcrip. & Iohannes de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xj. num. 49. *Autrement les fondations ſe remueroiẽt tous les iours, & l'on ne voudroit plus rien fonder.* [Alioquin fundationes quotidie variarentur: & nemo ampliùs quid fundare vellet] & ſic fundatores retraherentur à fundationibus, quod ſummopere abhorrent iura: imo alliciunt ad fundandum. cap. decernimus. xvij. q. iiij. c. iij. de iure patronat.

Item auſſi à ce que ledit defendeur dict, qu'il à par renonciation, & par ainſi eſt pourueu comme bourſier, ou principal: à ce dient que ledict reſignant n'y auoit droict, ainſi qu'a eſté prouué deſſus: car contre les ſtatutz & fondation. [Ad id inſuper quòd d. reus profert: quòd per reſignationem habeat, atque ita tanquam burſario vel principali, ei prouiſum eſt, reſpondent, reſignantem nullum ius habuiſſe, vt ſuprà probatum eſt. Nam contra ſtatuta & fundationem] non poterat acquirere ius: & ſic non potuit plus iuris transferre quàm haberet. l. traditio. ff. de acqui. rer. dom.

Item, & quand ledict reſignant euſſe eu droict du commencement, ce que non, il en eſtoit priué par ſa maluerſation, de ladaption & deſtruction du College, qu'il à faict luy eſtant au College, & de laquelle eſt tout notoire [Item quamuis d. reſignans ius in principio habuiſſet, quod ſecùs eſt, eo priuatus erat, tempore quo egit in collegio, tum propter vitæ diſſolutionem, tum bonorũ dilapidationem collegiique ſubuerſionem, cuius fama conſtans eſt.]

Item auſſi encores ſeroit ledict reſignant & reſignataire priuez, s'ils y auoyẽt droict, ce que non, [Item etiamſi d. reſignans & reſignatarius ius haberent, quòd ſecùs eſt, eo adhuc priuarentur.] Nam reſignatio eſt ſymonialis: & tunc reſignans & reſignatarius ipſo iure ſunt priuati. c. cùm eſſẽt, & c. inſinuatũ. de ſim. & deponẽdi ſũt c. de hoc. ibid.

Symonia commiſſa in reſignatione primi cerſatus collegij Narbonenſis.

Item, car la reſignation [nam reſignatio] debet eſſe pura, libera, & ſine aliqua retenſione. cap. ex parte. j. de offic. delegat. *Mais la reſignation faicte audict demandeur n'eſt pure, ains le reſignant auoit faict pacte & conuention de le reſigner en faueur dudict reſignataire. Et s'eſt retenu vne chambre & autres choſes, parquoy ladicte reſignation eſt ſymoniale. Car* [Sed reſignatio d. actori facta non fuit pura, verũ reſignans pactum & conuentionem fecerat de reſignando illum in fauorem d. reſignatarij. Et ſibi cubiculũ, aliaſque res reſeruauit. Quare d. reſignatio eſt ſymonialis. Nam] retentio inducit ſymoniam. c. veniens. j. de teſtib. *Parquoy ledict reſignant & reſignataire ſont inhabiles à auoir benefices, principaultez, ne autres choſes ſpirituelles.* [Quapropter d. reſignans & reſignatarius ſunt inhabiles ad obtinenda beneficia, principatus, vel alias res ſpirituales.] per extra. cùm ſit deteſtabile. de ſymo. in communib. Imò, *ſont priuez des benefices qu'ilz ont.* [beneficiis, ſi quæ habent, priuantur.]

Item, auſſi d'autant qu'il n'a la qualité requiſe, car il n'eſt bourſier, & encores que le reſignãt euſt droit ce que non: falloit qu'il le reſignaſſe à vn de la meſme qualité, ainſi qu'eſt tout notoire [Item hac etiam de cauſa: quòd ritè non ſit qualificatus: quia burſarius non eſt, & licèt reſignans ius haberet, quòd ſecùs eſt: neceſſe eſſet vt vni eiuſdem conditionis reſignaret, quod manifeſtum eſt.]

Item, à ce qu'il dit, qu'au deffault du principal n'y a point d'exercice, ce reſpondent, qu'ilz en ſont bien doulans, marris & deſplaiſans. Mais ç'a eſté la cauſe du dernier principal dudit College ſon reſignant, qui deſtruyſiſt preſque tout le college, & ledit demandeur le veut acheuer, & fault que par faulte d'exercice, qui debuoit eſtre fait là dedans, ils s'addreſſẽt aux autres Colleges, comme auſſi ſont pluſieurs autres Colleges de Paris, qui ont laiſſé perdre par leur negligence leur tant louable exercice. Et neantmoins ne ſeroit raiſonnable, que encores qu'ils ont perdu exercice, ilz perdiſſent les biens deſdits Colleges, donnez pour faire eſtudier les pauures eſcholiers. [Huic inſuper ne quòd defectum principalis exercitium non habeatur: reſpondent, quòd hoc iniquo animo ferant. Sed hoc factum eſt per vltimum principalem d. Collegij, ſuum reſignatorem, qui totum penè collegium ſubuertit, quod d. actor perficere ſtatuit. Neceſſe itaque eſt vt propter defectũ exercitij, quod ibi fieri debuit, ſeſe aliis collegiis inſinuent, vt & plurima collegia alia ciuitatis Pariſiorum faciunt, quæ ſua culpa ab adeò laudabili exercitio iam fruſtrantur. Alienũ tamen à ratione foret, quamuis exercitium perdiderint, vt d. collegij bonis fruſtrarentur, quæ ſtudiorum cauſa pro pauperibus ſcholaſticis ſunt elargita.]

Item à bonne raiſon les ſtatuts ont laiſſé inſtitution

& deſti

& destitution ausdicts boursiers, & non à l'Archeuesque, lequel est absent : & ne peut cognoistre ceux la qui ne meritent, comme lesdictz boursiers. Et pource que lesdicts boursiers voyent tous les iours ceux là qui le meritent, & qui font leur debuoir enuers le College. Parainsi pourront choysir plus tost, que ledict Archeuesque ou procureur dudict College. [Item iusta de causa statuta institutionem & destitutionem d. bursariis reliquerũt, non verò Archiepiscopo, qui absens est, & dignos nõ potest cognoscere, tanquam bursarij. Verum, quia bursarij quotidie vident eos qui id merentur, officioque suo in Collegio funguntur. Idcirco potiùs eligere poterunt, quàm d. Archiepiscopus vel d. collegij prouisor.]

Item, aussi par lesdicts statuts est prohibee la dispence des statuts, [Item per d. statuta etiam prohibita est dispensatio statutorum, [ibi, absque tamẽ dispensatione aliqua. *Et pource ne l'Archeuesque, ne les boursiers pouuoient aucunement faire à l'encontre de la fondation, & desdicts statutz puis que la dispence est prohibee.* [Quare neque Archiepiscopus, neque bursarij possent vllo modo facere quod contrarium fundationi, & d. statutis esset, postquam dispensatio sit prohibita.]

Itẽ, & de ce s'ensuyt, qu'il ne faut que regarder lesdicts statutz, & voir si la prouision dudict demãdeur y est conforme: pareil'ement s'il à les qualités que les statutz requierent. [Ex hoc etiam sequitur quòd d. statuta tantum consideranda veniant, & an prouisio d. actoris illis conueniat. Similiter an ita sit qualificatus, vt statuta requirunt.] Et ex his solis *se doibt iuger la presente instãce sans qu'il soit besoing de disputer, n'y entrer en different.* [Præsens instantia debet iudicari, vt nulla disputatione opus sit, vel discrimine aliquo,] quid obseruatum fuerit, & conclusum, *à telz statutz ou prouisions contraires à ladicte fondation & statutz premiers : attendu mesmement qu'ils ne se trouuera qu'il ayent esté receuz, n'y approuuez par l'Vniuersité, ne lesdicts premiers statutz de ladicte fondation. Et le conseil peut considerer que la faulte, qu'en est aduenue à esté* [huiusmodi statutis vel prouisionibus contrarijs d. fundationi & statutis primis : eo magis quòd non reperiantur recepta vel approbata per vniuersitatem, neque etiam prima d. fundationis statuta. Consilium quoque considerare poterit, quòd culpa, quæ inde consequuta est, venit] ex delicto administratorum, & ignorantia *desdicts boursiers, qui changent* [d. bursariorum, qui ea mutant] post tempus studij finitum, *à l'occasion que lesdits statutz n'ont esté leuez & publiez au College tous les ans, comme il deburoit estre,* [eò quòd d. statuta singulis annis in collegio, vt æquum fuerat, lecta & publicata non fuerint,] dolo tamen *desdicts administrateurs, craignant de rendre compte, & d'estre desposez* [. d. administratorum, qui timent ne rationes reddere teneantur: & ne deponantur.] Quod delictum personarũ cum ignorantia *des boursiers* [bursariorum] non debet redundare in præiudicium *dudict college,* [dicti collegij,] *ne causer perte ausdicts escholiers,* [neque damni occasionem d. scholasticis præbere, [per regulam, delictum personæ, in vj. c. venerabilis. de except. *Parquoy lesdicts defendeurs persistent en leurs dictes conclusions de ladicte opposition.*] Quocircà dicti rei persistunt in suis conclusionibus dictæ oppositionis.]

RESP. CXLIIII.

De tutelis.

SCiendum est tutores ex vi nominis tuitores & defensores pupilli esse debere. §. tutores. tutel. in institut. qui si pupillum non defendant, sed bona eius alienent, & cõsumãt tollitores potiùs quàm tutores dicuntur, teste Alber. in l. j. ff. de tutel. Quòd facto nostro satis cõmodè applicari potest, nempè hîc tutor alienauit prædium minoris sui pupilli, non seruatis iuris solemnitatibus : ob id dubitatum est an valeat, videtur quòd sic : quia tutor in re pupilli loco domini habetur. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore. Sed dominus potuisset alienare sine solemnitate rem suã, ergo & tutor qui in eius locum succedit. *Tutor alienans bona pupilli sine solemnitatibus.*

Item subrogatus debet sapere naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. Sed hîc tutor est subrogatus in locũ domini : ergo naturam domini subire debet, qui potuisset suam rem alienare, quia quilibet est moderator rei suæ. l. in re mandata. C. man. etiam abutendo. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petitio. hære.

Præterea minor potest alienare rem pupilli, per totum titul. ff. de rebus eor. qui sub tutel. & in rub. ff. de authorit. tutor. & C. de præb. minor. siuè decreto. ergo cum decreto potest.

. Imò etiam tenetur vendere si plus exponeret in refectione, quàm ex reditibus domus sumeret. Bart. in l. mediterraneæ. per illum text. C. de anno. & trib. lib. x. Sed hîc non apparet an fuerit inutile pupillo vendere : ergo videtur quod venditio valeat. adhæc dicit text. in l. & si sine. §. cæterum. ff. de minorib. non esse minori aduersus emptorem succurrendum, nisi aut sordes aut euidens gratia tutorum siue curatorum doceatur : sed in isto processu non docetur, ergo minor non potest contra tutorem agere. In contrariũ me trahit veritas, quod non valeat alienatio quod probabo ex requisitis. Primò requiritur causa antequã possit tutor rem minoris immobilem alienare, vtpotè quod vrgeat æs alienum. l. magis puto. §. si æs alienum. ff. de reb. eorum. ibi prætori enim non liberũ arbitrium est datum distrahendi res pupillares, sed ita demum si æs alienum immineat, proinde & si permiserit ære alieno non allegato, consequenter dicemus nullam esse venditionem, nullumque decretum, non enim passim distrahi iubere prætori tributũ est, sed ita demum si vrgeat æs alienum. l. ob æs. C. de prædiis minor. Sed hîc non apparet quod vrgeret æs alienum, ergo alienatio nulla quia etiam si immineret æs alienum, oportet quod vrgeat: Nam si debitum esset consanguineis, qui vellent pupillum expectare ad soluendum, vendi eius bona non deberent. *Alienatio rerũ minoris quæ requirat.*

Secun

Secundò, requiritur quod debitum pupilli, ex bonis mobilibus, vel fructibus ſolui non poſsit. vnde iuriſcõſ.ait,in d.l.magis puto.§. nõ paſsim.tutoribus ſub obtẽtu æris alieni permitti debuit venditio: namque non eſſe viam eis diſtractionis tributam. Et ideo prætori arbitrium huius rei ſenatus dedit, cuius officio imprimis conuenit hoc excutere, an aliunde pecunia poſsit ad extenuandũ æs alienum expediri, quærere ergo debet an pecuniam pupillus habeat vel in numerato, vel in nominib⁹ quę conueniri poſſunt, vel in fructibus conditis, vel etiam in redituum ſpe, atque obuentionum: ſed non fuit hoc factum, ergò nulla eſt iſta alienatio.

Tertiò, requiritur quod appareat iudici nõ poſſe aliunde ſolui quam ex diſtractione rei. probat. tex.in d.l.magis,ibi.Item requirat num alię res ſint præter prædia quæ diſtrahi poſſint, ex quorum pretio æri alieno ſatisfieri poſsit: ſi igitur deprebẽderit non poſſe aliunde exſolui quàm ex prædiorum diſtractione, tunc permittet diſtrahi, ſi modò vrgeat creditor, aut vſurarum modus parendum æri alieno ſuadeat.

Quartò, quod vendatur res minùs vtilis pupillo, & minus damnoſa.

Quintò, quod pro paruo debito non vendatur res magna, vtrumque probatur, in l. magis puto. Ibi aut ſi diſtrahẽdum arbitrabitur, ne propter æs modicum alienum poſſeſsio magna diſtrahatur, ſed ſi ſit alia poſſeſsio minor vel minus vtilis pupillo, magis eam iubere diſtrahit, quàm maiorem & vtiliorem, ſic conſuluit Bald.conſil.75.quidam tutor.vol.j.cum diſtinctione, ſi alia res ſit æqualis debito, alioqui contra vt per eum.

Sextò, requiritur tutoris authoritas.l.j.& per totum.ff.de authorita.tutor.l.neque.& l.eum qui.C. illo titul.

Septimò, requiritur decretum iudicis, quod debet ſequi omnia iſta, alìàs non valet decretum ſine cognitione interpoſitum.d.l.magis.§.Item prętor. & l.j.de reb.eor.& C. de præd. minor. ſine decret. non alienand. Socin.conſil.235.in ij. vol. & Iaſ.in l. ij.C.de edend.quod etiam declaratur gloſ.concor. in rub. de concluſ. Lateranenſis conſilij. in verbo, decretis.

Addunt etiam aliqui octauum, quod licitationes & ſubbaſtationes fiant text. in l.ſi ſine.§.j.ff. de minorib.& ibi Barth. & Specul. in titul. de empt. & vend.§.nunc dicendum.verſic.ſi igitur tutor. & in deciſ. Neapolit. quæſtio. ccxlix. ſine.io conſilio.

Igitur cum iſta nõ interuenerint cõcludo iſtam venditionem nullam per ſupradicta, & ſic minorem agere poſſe, & literas verificandas & interinandas.

Sed poſſet quis dicere nunquid præſumitur bonæfidei emptor, & ſic ei reſtitui debet pretium, & lucrabitur fructus. Reſpondeo text. in l. quemadmodũ.in fi.C.de agric.& cenſib. libr. xj.ibi. fide mala namque poſſeſſorem eſſe nullus ambiget, qui aliquid contra legum interdicta mercatur, ſed hic emit contra interdicta legum, prohibet enim.l.j.& totus titul.ff.de reb.eor.ne diſtrahantur bona minoris niſi cum ſolemnitatibus requiſitis. Ergò is qui emit dicitur malæfidei emptor, & gloſ. dicit ibidem quod præſumitur ſciens, & ideo dicit tex. in l.& ſi ſine.§.cæterum.ff.de minorib.nemo accedat ad emptionem rerum pupillariũ nec ſi bona fide diſtrahantur.

Replicabitur fortè, quòd hìc interuenerint aliquæ ſolemnitates, vt patet, ergò videtur valere: ſed reſpondeo nullo modo valere alienationẽ, niſi ſeruatis omnibus ſolemnitatibus à iure requiſitis, quòd probat.l.j.C. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſcal.libro.x.vbi dicit omni ordine peracto: ergo ſi vnum ex requiſitis defuerit non valebit contractus, & dicitur contractus mala fide factus, eò ipſo quòd non eſt ſeruatus ordo, vt ibi aſſerit gl.quam ſingul. notat Iaſ. in §.Item ſi quis in fraud. numer. 45.de action.in inſtituti.Idem tenet Alex.conſi.58. nu.xviij.in iij.volu.& Barb.conſil.41. col.v. in iiij. vol. & conſil.vl.col.iij.in iiij.vol.

Itaque dicit text.in d.l.j.in fi.C. de fid. inſtrum. libr.x.reſciſſa venditione mala fide facta, eaſdem res recipies cum fructibus, quos ad emptorem mala fide perueniſſe, vel peruenire debere conſtiterit. Et ſic poſtquam eſt malæfidei emptor, debet amittere pretium niſi in caſibus prædictis, & fructus reſtituere.facit.l.fin.C.de fund.rei priuatæ.lib. xj.ibi.nec expenſarum exactioni compenſationem opponere. Ex his ergo concludo literas eſſe interinandas & contractum reſcindendum quátenus de facto proceſsit, vt dicit text. in c.ſi quis presbyterorum.de reb. eccleſię non alienand. non reſtituto etiã pretio, niſi quatenus fuerit minor locupletior, nec lucrari debere fructus poſtquam eſt malæfidei poſſeſſor, ſed tenebitur computare illos in ſortem inquantum minores reſtitoere tenentur.

Alienatio rerum minoris reſcinditur ob nõ ſeruatas ſolẽnitates.

Non reſragantur in contrariam partem adducta, primum quod tutor in re pupilli habetur loco domini: hoc verum (dicit text.in d.l.qui fundum. §.ſi tutor) cum tutelam adminiſtrat, non cum pupillum expoliat. Sed vendendo bona pupilli ipſum ſpoliat, ergo non eſt loco domini.

Secundum, non obſtat quia licet tutor ſit ſubrogatus in locum domini, hoc eſt, vt bene adminiſtret, non poteſt liberè, vt ſupèriùs dixi de re pupilli diſponere, nec ea abuti, ſicut dominus, quia hoc iurat in aſſumptione tutelæ, videlicet conſeruare res pupilli.l.fi.§.omnium. C.de adminiſtr. tutor.

Tertium non obeſt quod poſsit alienare, vt in rubr.de præb.minor.ſiue decret.non alienan. ergo cum decreto poteſt, quia hoc verum eſt cum ſolemnitatibus à iure requiſitis, quas ſuperius enumeraui, vnde imperatoris Seueri oratione prohibiti sũt tutores & curatores prædia ruſtica vel ſuburbana diſtrahere.l.j.ff.de reb.eor.

Quartum non me mouet quòd teneatur alienare: nam Bart.hoc non dicit, ſed bene nõ imputari tutori, ſi non refecit domum in qua plus expendiſſet, quam valeret. ſed facit.c.terrulas. xij.q.ij.cui poteſt reſpondere, quod de iſtis prius debet conſtare, quòd non eſt hic, ergo non valuit alienatio.

Vltimum

Vltimum, quod potissimè vrget etiam non obest, quia text. dicit in d. §. & si siue. versic. & distri ctè probandum est in rebus quæ fortuitis casibus subiectæ sunt non esse minori aduersus emptorem succurrendum, nisi aut sordes, aut euidens gratia tutorum, aut cutatorum doceatur: nam illum text. intelligit gl. & doct. in fructibus & aliis rebus quæ seruando seruari non possunt, in quibus si tutor disposuerit, non potest agere minor, nisi gratiam aut sordes docuerit, secus in rebus immobilibus, in quibus versatur maior vtilitas. l. rem mobilem. ff. de acquir. possess. vbi dicitur possessionem rei mobilis vilem. Ergo in illis poterit agere. vnde iurisconsul. in d. l. magis. in fin. ait manet actio pupillo si postea poterit probari obreptum esse prætori, sed videndum est vtrum in rem an in personam dabimus actionem & magis est vt in rem detur, non tantum in personam aduersus tutores siue curatores, & sic patet per illum text. quod rectè potest pupillus agere contra tutores, & si non esset soluendo agere posset in rem, & hoc permittit ei iurisconsult. & dat ei facultatem agendi, contra quem velit.

Secundò, an hic minor petens cassationem contractus debeat restituere pretium emptori? & facit text. in l. mater. C. de rei vendic. vbi si mater vendidit fundum filiæ quem iure vendere non poterat, vendicare illum fundum alienatum filia poterit, etiam non oblato pretio, sic & iste videtur.

Minor rescindens contractum an teneatur restituere pretium.

Secundò, facit c. ad audiētiam. de rebus ecclesiæ non alienand. vbi eadem prædia aliter reuocari nō poterunt, nisi suscepta pecunia tunc restituatur vt potè quò id fiat sine scādalo vt ibidē dicit Io. And.

Tertiò, facit text. in l. ij. C. de furt. vbi sic dicitur inciuilem rem desideratis, vt agnitas res furtiuas non prius reddatis, quam pretium fuerit solutum à dominis, & alibi iurisconsul. ait neque enim bonęfidei contractus hanc patitur conuentionem, vt emptor rem amitteret, & pretium venditor retineret. l. emptorem. §. fin. ff. de acti. empt.

In contrarium videtur text. in l. emptor. ff. de rei vendic. vbi sic dicitur emptor. prædium quod à nō domino emit exceptione doli opposita non aliter restituere domino cogetur, quàm si pecuniam creditori eius solutam qui pignori datum prædium habuerit.

Secundò, facit l. vltima. in fi. C. communia de legat. vbi pretium reseruatur emptori.

Tertiò, hoc expressè decidit text. in l. si præ. C. de præd. minor. Reperio primā opinionē cōmunē, vt asserit Barb. consil. 40. præclarè col. xj. in j. vol. & in creditore quod non teneatur restituere pretium si pignus vendidit. docet. l. emptorem. §. deinque. ff. de actionib. empt. & l. vlt. C. de fund. rei priuat. lib. xj. sic dicens si quis ad interdictum contractum accesserit, eum volumus pretia perdere perpetuò. & l. vnic. C. ne liceat habita. metroco. lib. xj. Nisi in sequentibus casibus.

Primus quando immineret scandalum vt in dicto cap. ad audientiam. de rebus ecclesiæ non alienandis.

Secundò, quando fuit emptor malæfidei. c. vulteranæ. xij. q. ij. glos. in d. cap. ad audientiam. glos. l. Iulianus. §. sane. vel autem res quæ in ver. acquiratur. vbi Bart. C. de sacro. sanct. eccles.

Tertiò, quādo minor factus esset locupletior ex illo pretio, vel esset conuersum ad suā vtilitatem: ita intelligitur. d. l. si prædium. C. de præd. minor.

Quartò, quando alienatio fuit facta ex causa necessaria, & iusta tunc retinetur res donec pretium solutum fuerit. l. cum hi. §. eam. vbi Bart. ff. de transact. Ba. in d. l. si prædium. vbi dicit, quod si abbas cum capitulo alienant rem ecclesiæ immobilem pro soluenda decima papali licet non interuenerit decretum superioris, non restituetur res, nisi pretio soluto.

Quintò, quando minor adiuit hæreditatem patris tunc illam alienationem approbare videtur: & postea non poterit illam alienationem retractare. l. cum à matre. C. de rei vend. l. venditrici. de rebus ecclesiæ non alienan. l. j. de excep. rei vend. quia postquā sunt hæredes approbare videntur factum defuncti. & ipsi ad euictionem tenētur, & cōtra factum illius non possunt venire. l. si à patre. C. de restitut. mili. l. vendicantem. ff. de euict. Sic consuluit, Ias. consil. 238. in præmissa. col. ij. in ij. vol. vbi ponit quatuor rationes.

Sextò, quando cōsentiit illi alienationi postquā maior factus erit, vt in rubr. ff. si maior factus. text. in §. Titius. si de feudo defuncti contentio fuerit inter domi. & agnat. vassal. & sic concludit decisio Neapolitan. quæst. cclxxviij. patet meus. in fi. quod si contractus rescinditur ratione solēnitatis omissæ debet restitui pretium, secus quando rescinditūr ex defectu causæ: sed hic annullari debet, ex vtroque defectu, ergo pretium restitui non debet.

Septimò, nisi nominatim cautum sit de pretio restituendo, & per stipulationem. d. l. fin. in fin. communia de leg. quia conuentiones & pacta seruari vult prætor. l. iurisgentium. §. prætor ait. ff. de pact. glo. in l. si familiæ. C. famil. hercifcund. quam nor. Iaso. singul. consil. ccxj. præsens. col. v. vol. ij. l. si fundum. de euictio. C.

RESP. CXLV.

De testimonio famuli.

Testimonium famuli contra filium sui domini an cēseatur approbatum per d. filiū qui mortuo patre recepit dictum seruum.

Famulus patris mei id tēporis quo residebat cum patre deposuit contra me, postea mortuo patre meo, ego retineo illum famulum, nunc mouetur controuersia, an possum obiicere personā, & dicta huius famuli de his quæ deposuit contra me tempore quo degebat cum patre. Dubium facit, quod filius videtur approbasse personam illius famuli, eum post mortem patris recipiendo in suum seruitium, ergo non poterit aliquid obiicere. per text. in l. Theopompus. ff. de dot. præleg. vbi dicit Bart. quod quando persona testis est approbata, nō potest opponi cōtra ei' dictum nec contra iuramentum, ergo nec contra istum.

Item partes possunt remittere testi iuramentum c. tuis. de testib. glos. in l. j. ff. de fer. quia agitur fauore par

re partium cui possũt partes renunciar. l. si quis in conscribendo. C. de pact. c. si diligenti. de foro com petent. Ergo à fortiori possunt approbare, istum famulum vt eidem credatur.

Tertiò, quando famulus non habet salarium à domino, tunc potest dicere testimonium, nec potest ob id reprobari. Spec. in tit. de teste. §. j. versi. sed de quo mercenario. refer. Roma. consil. ccccxx. in proposita. Hypol. in l. j. §. ad quæstionem. & §. idem munio. ff. de quæst.

Quartò, quando testis aliàs inhabilis est rogatus à partibus & approbatus nil potest opponi cõtra eum, quia persona eius videtur approbata. gl. singul. in §. & licet in verb. & suppliciis. in authen. de testib. coll. vij. quam not. ibi Bar. & Bal. in l. parentes. & l. si quis testi. C. de testib. Ias. in l. admonẽdi. in repet. num. 2cc. ff. de iureiur. Iste videtur approbatus cum fuerit famulus patris & filij, ergo nõ poterit obici contra eum.

Quinto, facit: quam testis domesticus admittitur quando ab vtraq; parte est approbatus. Bald. in l. ij. C. de testib. Hypp. in l. j. §. Item Munius. ff. de quęst.

Sexto facit, contra testes testamentarios non potest opponi de inhabilitate, quia eorum fides videtur à testatore approbata. Alexand. consi. liiij. ponderatis. in iij. vol.

Seruus non potest esse testis pro domino nec contra dominum.

Contrarium est verius per text. in l. seruos. C. de testib. Vbi sicut seruus non potest interrogari contra dominum, ita nec pro domino. Et maxime in criminalibus: nam dicitur ad quæstionem non esse prouocandos eos, quos accusator de domo sua produxerit nec eis facilè credendum. l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæst.

Item, attendi debet tempus iuramenti & depositionis. Bald. in c. quoniam. contra. coll. iij. de probatio. probatur in l. ad testium. §. conditionem. ff. de testa. l. quoniam liber. C. de testib. Bar. in l. j. §. si seruus. ff. de quæst.

Sed tẽpore depositionis & iuramenti fuit ille famulus inhabilis, ergo postea non potuit habilitari.

Præterea, & si partes consentiant in persona testis adhuc tamen poterunt opponere contradicta. Ita tenet Bald. in l. in bonæfidei. col. penul. versic. sed dubitatur de vno. C. de reb. cred. sequitur Fel. in c. veniens. in j. col. penul. de testib. & Hyppo. singul. xciij. licet testis. Ideò licet iste filius consensisset, quod non fecit, vt infra dicam, in persona huius famuli, adhuc poterit obiicere contra illam depositionem, quam fecit contra eum in vita patris.

Nec obstat quod contra testem qui est approbatus non potest quidquam opponi, verum est, sed hic non fuit approbatus, nisi vt famulus: Ideò non fuit approbatus quoad testimonium, quapropter merito poterit reprobari. Nam in vno approbatus in alio potest reprobari, quia separatorum separata est ratio. l. fin. ff. de calumniat.

Nec obest quod partes remittere possunt testi iuramentum, ergo & approbare famulum, fateor sed hic non fuit approbatus: nam quando partes ignorant conditionem testis, non videntur eum habilitare. Angel. in l. j. C. de testam. Cepol. cautel. ccxvij. licet regulariter Imol. in l. ad testium. §. conditionem. ff. de testam. Sed hic filius ignorabat famulum deposuisse contra eum, quia alioqui nũquam eum recepisset, ergo illa ignorantia facit vt non videatur approbasse.

Nec obstat aliud quod si famulus non habeat salarium à domino non possit reprobari. Respondeo hoc esse verum quando esset honesta persona, & fide & testimonio digna, secùs quando est vilis. Doct. in l. ij. C. de testib.

Nec refragat̃ quartũ & quintũ ac vltimũ in quibus is qui est approbatus non solet reprobari, quia quod approbaui reprobare non possum. l. arenam. C. de inofficios. testam. sed hic non fuit approbatus d. famulus ad testimoniũ, sed ad seruiendum, tantũ, ergo potest reprobari tam persona quam dicta.

Notandum est autem quod tunc dicitur approbari persona quando est ab vtraque parte producta. Cyn. in l. si quis testib. C. de testib. & canõ. in c. præsentium. de testib. refert Lanfranc. in repetitione. ca. quoniam. contra. col. xvij. de probat. in verb. testium depositiones. Sed iste famulus non est per filiũ productus, ergo per eum non e[...] approbatus. Igitur poterit reprobari & obiici contr[...]ũ famulũ.

Imò quando aliquid de nouo veniat ad notitiã contra aliquem, vel de nouo emergit poterit opponi etiam post publicationem. text. in ca. præsentium. & ibi latè. Dnct. de testib. & quod de nouo peruenerit stabitur iuramento proponentis. not. in d. c. præsentium. & ca. pastoralis. de excep. & ca. vt circa. de elect. in vj. Igitur concludo filium posse obiicere contra istum famulum, licet eum post mortem patris locauerit & lõgo tempore tenuerit. Et ita dico iuris esse.

Questio alia super facto priùs declarato proposita.

Congrua portio an peti possit.

V*Eu le faict dessus posé, le Conseil souscript est d'aduis que la portion Canonique ne se peut prescripre.* [Visa facti narratione, suprà declarati, Consilio insta scriptum videtur, portionem Canonicam non posse præscribi.] Etiam per tempus immemoriale. *Ce nonobstant le Curé de Cize ne peut demander Canonique portion à monsieur l'Abbé d'Asmieres, n'y au conuent.* [Nihilhominus Curatus de Cize non potest petere canonicam portionem à domino abbate d'Asmieres, neque à conuentu,] nequaquam obstante præscriptione. *Mais pource que ledict curé de Cize à d'aultres certains biens, qu'il prend de sadicte Cure, tant les quinze sestiers de froment, & quinze de metail, qu'aussi par ce qu'il prenoit des autres dismes en ladicte paroisse, iusques à six vingt liures.* [Verum cum d. curatus de Cize alios adhuc redit⁹ ex sua cura recipiat, nõ solũ xv. frumenti & totidem terraginis sextarios, sed & alias in d. parochia decimas, quæ centum & viginti librarum summam cõficiant.] Ex quibus potest iura episcopalia soluere, & commodè viuere. *Par quoy ne peut demander autre portion cõgrue,*] Quare aliam portionem congruam petere non potest,] cùm iam habeat: dummodò ex certis rebus habeat, secus si ex obligationibus, & rebus incertis, quæ non sunt in consideratione.

Tonchant

Touchant de ladite prescription, lesdits Abbé & Conuent sont bien fondez à retenir les dixmes, veu que la prescription y est. [Quantum ad d. præscriptionem spectat, d. Abbas & Conuentus, de iure decimas retinere possent, quia in iis præscriptio cucurrit,] maximè immemorialis. Et Ecclesia contra Ecclesiam non potest præscribere per quadraginta annos. *Et ne fait rien si lon veult dire la solemnité obmise. Car* [Neque obstat si dicatur solemnitatem esse omissam. Nam] ex lapsu tanti temporis omnia præsumuntur solemniter acta. *Encores bien que* [Quamuis etiam] non probetur authoritas episcopi: *veu que c'est dixme, & possedé par gens d'Eglise, est prescript contre le Curé de Cize, qui ne peult demander lesdicts dixmes:* [quia cùm decimæ sint, & ab Ecclesiasticis possessæ, sunt contra curatum de Cize præscriptæ, qui eas petere non potest]

Quant à produire les adueux, ne feroit point grand profit. Car [Consiliorũ verò productio parùm commodi adferret. Nam] etiamsi decimæ venerint à laico, tenetur quis ad Canonicam portionem: Et laicus ipse, si curatus eam nõ habeat, *comme au cas present,* [vt in præsenti casu.]

RESP. CXLVI.

De reunione prædiorum nobilium in prouincia à rege facta, quæ tamen per arestum fuit reprobata.

Reunio de terris nobiliũ in prouincia, Prouinciæ facta à rege, tamen aresto infirmata.

EX singulari priuilegio concesso Grambodiens. anno domini 1394. ab illustrissimo domino Carolo, filio quondam regis Siciliæ, principe Tharenti, dicti Regni magno iustitiario, ac regio generali in comitatibus prouinciæ, & Fourcalquerij gubernatore & vicegerente, castrum Grambodij vnitum & incorporatum extitit, dictorum comitatuum mẽsæ & perpetuo domanio, cum promissione iurata de non alienando, expressáque clausula, quod si forte contingeret extra prædictum Domanium in alienas manus transferri vendi, aut alienari, licitum esset eis se opponere, resistere, & defendere, etiã manu armata, si opus foret. quod subinde anno 1399. approbatum & confirmatũ legitur, per inclytum principẽ Ludouicum secundum, præfati Caroli, fratrem Siciliæ Regem, & dictorum comitatuum comitem. Verum quia rex Ludouicus tertius, filius præfati Ludouici secundi, & Hyrlanda regina eius mater & administr. ambo simul anno postea 1420. dederunt, donauerunt & concesserunt prædictum castrum Grambodij cuidam D. Gulielmo de Fourcalquerio domino de Viẽno pro se & successoribus quibuscunque, & hoc in solutum & pagam quorundam bonorum existẽtium, in Castro Raynardo, & summæ Florenorũ auri mille quingentorum octuaginta, eisdem Regi & reginæ cessorum & remissorum, per d. dominũ Gulielmum constantibus litteris patentibus super hoc concessis. Nunc suscitatur in dubium per dictos Grambodien. Iuncto regio procuratore, coram regiis reformatoribus huius patriæ, vtrum prædicta alienatio sit facta ex causa necessaria, fieri potuerit, & valida sit, non obstante suprascripto priuilegio comitatus, & edictis, de non alienando bona domanij, etiam non refragan.

Omissa igitur alia, longa & satis prolixa facti serie, & rerum contingentiũ de quibus in dicendis magis opportuna fiet recitatio, videtur primò aspectu respondendum dictam alienationem non valuisse, vt factam in præiudicium mensæ comitalis & iurium dictorum Grambodien. quod ex multis satis vrgentibus rationibus fundamentum cuique rectè speculanti, demonstrari potest.

Rex an possit alienare bona sui regni.

Primò quidem, quia de iure communi certum est principem non posse alienare castra sui principatus in præiudicium suorum successorum. c. intellecto. de iureiurand. c. abbate sanè. de re iudic. vbi. Papa mãdat Regi Vngariæ quod reuocet alienationes factas in regni præiudicium non obstante iuramento de eas non reuocando, quod procedit hac ratione secundum Lucam de pœna. in l. quicunque. col. iij. C. de omni agri deser. lib. xj. nam si principi non esset interdicta alienatio. Sicut frustratim lupus comedit agnum, ita etiam paulatim totus periret principatus. Ex quo enim comes dare posset hodie vnum castrum, & cras aliud indubitanter posset anichilari totus comitatus, vt de regno franciæ in simili inquit S. D. P. Igne. in sua solemni repetitione. l. donationes quas diuus Imperator. col. ix. de dona. inter vir. & vxor. Et ita contingit in regno Ausferre, quod ita paulatim diminutum perdidit nomen regni, referen. Guiaguino in Chronica Franciæ in vita Lotharij in fin. quod non tantum cederet graui damno futurorum principum, sed etiam totius patriæ, cuius maximè interest viuere sub potenti principe, sub quo populus magis ritè & salubriter regitur & honoratur. dicit Bar. in tract. de Regi. comit. col. penult. allegando Deuteronom. c. xvij. Hinc vulgò existimatur bonum esse à summo principe dominari, ex eo etiam quia dignitate nominis dominantis, quis honestatur. de quo Lucas de Penna in l. j. C. de capit. ciuium. censib. eximend. lib. xj. C. Melius enim est viuere in paupertate sub magno principe, quam abundare diuitiis sub vno nobili, vt de coloniis Romanorum dicitur. quia licet eorum conditio minus libera videretur, potior tamen & præstantior existimabatur propter amplitudinem & maiestatem populi Romani, cui suberant. Hac igitur duplici ratione creditur introductũ fuisse ne princeps alienaret bona principatus, etiam via testamenti, quantumcunque cæteris fauorabilior existat. l. j. C. de sacros. ecclesiis, prout etiam concludit. Petrus. in rubr. de testa. lib. vj. col. iij. versic. xxv. prohibetur testari rex. Et Corce. in tract. de potest. Reg. q. viij.

Secundũ, demonstrari videtur inualiditas huius nostræ alienationis ex eo: quia facta contra edicta prohibentia Regis Roberti, reginæ Iohannæ, ac plurium aliorum comitum præsentis patriæ, de quibus si præfatus rex Ludouicus fuisset certiota-

tus dictam alienationem non feciſſet, vt in ſimili dicit Alex.in conſil.cxxv.viſo titulo.col.ij. Maximè cum dicantur inſerta inter ſtatuta regni in archiuis regiis per ea quæ ſcribit Felin.in c.j. col.viij. verſic.vnum nota.de conſti. quia tali caſu ſciuiſſet eam eſſe nullam.argu.text.in l.non dubium.C.de legib. & in l.cum lex. ff.de fideiuſſor. quare poſtea ſciendo ipſe Valeſius ſucceſſor illi ſtare non tenetur, vt in terminis, dicit Iaſ.in conſi.ccxxvij.col.iij. verſic.ij.adſunt.& in ij.libro. Et meliùs hoc probat d. P. Ign. in repetit.l.donationes quas diuus Imperator.coll.xj.verſic.vj.quoniam.

Alienatio à domino fieri non poteſt quæ reſpiciat commodum vel incommodum ſubditorum, niſi ipſis ſubditis vocatis.

Tertiò hoc idem magis comprobat: quia facta fuit dicta alienatio recuſantibus & inuitis dictis Grambodien. quod princeps facere non potuit. vt eſt text.& ibi communis doctor.reſolutio. in c.j.§. præterea ducatus.de prohibit.feud.aliena.per Frederic.c.j.§.ex ead.de leg.Corrad.Sequitur Specul. in titul.de feud.§.quoniã.verſic.xxix.& ibi Iohan. Andr.Et in cap.dilecti filij.vbi Hoſtien.& cano.de maiorit.& obedien.Et ratiò eſt ſecundum Felin.in c.j.col.iij.de probat.quia intereſt ſubditorum ſubſici domino inæquali vel inferiori, cum per hoc efficiantur deterioris cõditionis, vt etiam demonſtrauimus ſupr.& ideò dicit Bal.in c.in generali. ſi de feud. fuer. controuerſ. quod Rex Franciæ non poſſet alienare vnam ex ciuitatibus regni inuitis ciuibus, propter quod cautè egit Conſtantinus Imperator. qui dando vrbem Romam Papæ Syluestro habuit conſenſum populi, vt valeret donatio, quæ aliàs de iure non valuiſſet populo recuſante, prout de alienatione Orgonentium facta à comite Valdimontis iunctis ipſis Orgonenſibus, concludit D.& præceptor meus de Ripa.in ij.lib.reſponſ. c.ij.per decem fundamenta iuris de quibus ibi quæ ante eum, pro maiori parte, tradita reperiũtur per cano.in tract. de feud.char.xv.col.xxj. in ij.parte. q.j.Et clarius in ij.q.vj.partis, & in proximè ſeq.Et Iaſon.in §.item Seruiana. col.ij.Inſtit. de actio.vbi tandem inuehit contra dominos facientes ſimiles alienationes ſubditis ſuis inuitis. Et dicit Fabia. in tract.de empt. & vendit.in x.q.iij.quæſt. principalis.quod admittenda eſt contradictio ſubditorum, etiam eo caſu quo permiſſa eſſet domino alienatio, vt cauſa neceſsitatis. quod ſequitur Corcet. in d. tractat. de poteſt. Regia.q.iiij. & lxij. Et Claud.de aquis in ſpecu.feud.col.xxxj. Nicol. Boer.in tract. de cuſtod.clau.portæ.ciuit.col.viij. & charta. xvij. col. j. qui ſubiicit. quod non valeret conſuetudo contraria in regno Franciæ, pro eo quod eſſet irrationabilis, vt dicit iudicatum fuiſſe, in magno Regio conſilio, contra nobiles de Gambarre. Et hoc ſentire videtur S.D.P.Igne. in d.repetit.l. donationes quas diuus Imperator. col.xj. dum dicit principem non poſſe ſuam poteſtatem ab ſe abdicare inſcio, & nõ conſentiente populo, qui illam ſibi tradidit. Idem tenuit Deciſ.in c.j.col.iiij.de proba. & Parpal.in prælud.feud.chart.xvij.

Priuilegiũ tranſiẽs in viam contractus reuocari non poteſt.

Quartò, & longè magis inconuincibili fundamento detegitur inualiditas alienationis prædictæ quoniam extitit facta contra priuilegium dictorum Grambodien. de quo in themate, quod ex eius lectura videtur tranſiuiſſe in conuentionem, ſiue contractum vt infra demõſtrabitur, quo caſu non potuit reuocari per principem concedentem nec per aliquẽ ex ſuis ſucceſſoribus. l.item eorum. §.quod ſi actor. & §. ex iis. ff. quod cuiuſque vniuerſi. Innocen.in c.in noſtra, de iureiur.glo.& Bar. in l.quod ſemel. ff. de decret. ab ord. facien.& in l. omnes populi in iiij.q.iij.principal.ff.de iuſt.& iur. dum vult.quod licet aliis inuitis, cõceſſa alicui ſubdito per priuilegium poſsit ex cauſa reuocari, ſecus tamen eſt vbi eſſent conceſſa per contractum, vel quaſi contractũ: quia debet obſeruari nedum in ipſummet principalem conceden.ſed etiam eius ſucceſſorem, quod ſequitur ibi Baptiſta de ſancto Seueri.Iohan.Monteſera, & dictus Thom. Parpa. huius deciſionis rationes diuerſimodò aſsignãtes, quarum, tamen magis præcipua mihi videtur eſſe illa quæ dicit quod contractus ſunt de iure gentiũ, & ideo princeps & eius ſucceſſor illos ſeruare tenetur.c.j.de natur.feud.c.j.de proba. nã licet Deus principibus ſubiecerit leges, non tamẽ contractus, quia fuiſſet contra ius gentium, & contra illam naturalem iuſtitiam, quæ oritur ex conſenſu ſecundum Bar.Bald. & alios.in l.digna vox.de legibus. Nulla enim maior iuſtitia eſt, illa quæ oritur ex pacto, & contractu, vt dicit Bal.in conſil. xxxvj. lib.iij. Et ideo probat Laurco.in l.non amplius.§.j. ad fi.ff.de leg.j. quod ſi ipſe Deus poſſet nobiſcum contrahere obligaretur ex contractu, pro quo facit.iij. Rerg.c.viij. Domine Deus Iſrael qui cuſtodiens pactum.Et multò igitur magis princeps, qui eſt animal rationale & mortale, & quem nulla lex nullúſque ſenatus poſſet abſoluere à lege, naturæ vel dictamine rationis, vel legis æternæ.quo fit, vt in omnibus contractibus initis cum principe plus exuperare debeat bona fides, quam in aliis contractibus priuatorum. ſecund. Bald. in titul. de pace conſtan.§.quia veto.iij.Præpoſi.in c.j.natu.Iaſo.in §.actionum.col.j.iuſt.de actio. & in l.inſulã. col.x. de verb.oblig. ff. Intantum quod non poſsit princeps ſuo contractui contrauenire etiam de plenitudine poteſtatis, vt latè per Bartol. & doct. d.c.j. col.j.de probat.& in cõſil.xlviij.col.iij.& conſi.clj. in ij. dubio. Socin. in Bononien. conſiliis. conſilio lxxxvij. viſis inueſtitura, & col. j. & præfatus D. Igneus.in d.l.donationes.col.iij.

Nec dubium videtur quod priuilegium huiuſmodi in contractum tranſierit, ſimul cum cæteris conceſsionibus, donationibus, & remiſsionibus, in ipſis litteris expreſsis. nã hæc omnia ab ipſo principe emanauerunt, præcedente ſupplicatione dictorum Grambodien.offerentium tunc ſe redire ad regiam fidem, & obedientiam, ſicut vbiqne demonſtrat earundem litterarum tenor: diligenter ponderatus. c. porrò. & c. accipimus. de priuileg. maximè ibi. eorum itaque ſupplicationibus iunctis illis verbis ſequen. ſcilicet redeuntibus quidem ad ſacræ fidei regnum, cultum & illius ad humilem ſiquidem ſupplicationẽ. Et ex quibus clarè conſtat quod princeps voluit dictum priuilegium, & cætera in dictis litteris contenta concedere tantum illis, qui redirent ad eius fidem & obedientiam,

tiam, quos per rebellionē commissam, cum Raymundo de Thriena eorundem Grambodien. domino commiserant. vnde ex tali supplicatione & responsione principis sequuta, initus est quidam contractus, per quem supplicantes tenentur obedire regi, & ad eum redire, & rex tenetur illos non alienare extra manus suas, & ad cætera de quibus in dictis litteris. Ne cuiquā videatur inconueniens talem contractum fieri per solam supplicationem & responsionem principis, vt in terminis declarat Alexand. in consilio cj. collat. j. versic. sed dictum priuilegium, in vol. j. & consil. ccxvj. col. iij. vers. vj. vol. ij. & sequuta supplicatio, potest dici huiusmodi priuilegium transiuisse in contractum per decisionem, quam singulariter tradit Bar. in d. l. omnes populi. in iij. q. principali quem communiter ibi doct. sequuntur. dum decidit quod si concedatur priuilegium immunitatis Venien. ad habitandum, statim quod quis venit respectu ipsius tale priuilegium transit in contractum innominatum do vt facias. qui eo casu ex vtraque parte perfectus irreuocabilis efficitur, à fortiori igitur priuilegiū præcedente supplicatione cōcessum hominibus Grambodien. quæ redierunt ad Regiæ fidei cultum illorum reditus transiuit in perfectū contractum antedictum, & consequenter irreuocabilem. quod itaque probāt manifestissimè verba illa posita in fine dictarum litterarum ibi: habentem confirmationes, remissiones, donationes, gratias, & concessiones, ac omnia alia supradicta firmiter tenere, ac obseruare promittimus, eisdem vniuersali, & hominibus de Grambodio, & ad sancta Dei Euangelia per nos tacta iuramus. quæ verba adeò clare ostendunt priuilegium prædictum (si priuilegium dici possit) transiuisse in contractum, siue conuētionem irreuocabilē, quòd amplius testibus non egeamus.

Et non obstat huic quarto & principaliori, horum Grambodien. fundamento, si subtilitati insistendo) dicatur principem non teneri ad obseruantiam dicti contractus, postquam illi se submisit, ea tantum ratione, vt redirent ad Regiam fidem, ad quàm alias redire tenebantur ad libitum, sui veri, legitimi, ac naturalis principis: quia respon. nihilominùs principem teneri ad obseruantiam dicti priuilegij in contractum translati. pro quo alleg. Bal. in l. si cum mihi. ff de dolo. vbi dicit se consuluisse per illum text. in ciuitate Cenarum, quòd priuilegium, datum quibusdā bannitis vt possint securè morari in ciuitate, eo quod eorum opera occupauerunt quoddam castrum est irreuocabile, licet alias dicti banniti debuissent in pace dimittere tale castrum, sic per eos indebuè occupatum. quod sequitur d. Alex. in d. cōsil. ccxx[illegible]j. col. ij. qui etiam in simili constituit. in consil. j. volu. ij. quod marchio Mantuæ qui de consensu summi pontificis conuenerat cum Ebocier, vt liceret illis impunè fœnerari non potuit postea de iure talem conuentionem reuocare. Et tamen nemini dubium quod ipsi Eboci ante dictam conuentionem poterant ad libitum principis prohiberi ab vsuri[illegible] fiendis: quinimo eos prohibere debebat, ad id adducitur D. Ias. in cōsi. j. volu. iij. qui post amplam disputationem arbitratus fuit fore indignū & à iuris ratione procul alienum, quod Marchio Montisferati non astringatur ad obseruandam conuentionē, per quendam suum prædecessorem factam, cum quodā nobili de si[illegible] infeudando nonnulla castra, si eius opera, sagacitate & industria certi nobiles, rebelles ab illis expellerentur, prout subsequutum fuit. & licet ipse nobilis, vt subditus, & feudatarius, eiusdem domini marchionis, alias de iure teneretur talem operam & industriā impendere, tamen imputandum est dicto domino Marchioni, qui subdito suo taliter se submisit. Nam vt egregius inquit. S. D. P. Igne. in d. l. donationes. col. ij. quāuis princeps non subdatur potestati inferioris. si tamen illi libere se submisit obedire tenetur. per tex. in l. est receptum, ff. de iurisd. omnium iudic. cum similibus. ibi planè per eum allegat. vnde constat non esse ita inconueniens, vt dicitur, quod princeps teneri debeat ad obseruationem dicti priuilegij in contractū translati, quamuis fuerit concessum ea solum ratione, vt dicti Grambodien. sibi rebelles, ad regiā fidem redirent: quia per hoc demonstratur magis esse seruandam ipsius principis fidem, ex quo emanauit circa ea quæ sunt de natura sui officij, prout est augere principatum in acquirendo sibi subditos seu rebelles factos. reducendo secūdum not. Imol. in consil. j. col. xiij. Paul. de Castro. consil. cccxvij. viso & examinato puncto. col. iij. in antiq. Corneus consil. lxx. in hac cōsultatione. col. penul. lib. xx. & hoc procedit vt facilius homines inuitentur ad se principibus dedicandum, quod non esset si scirent tales conuētiones fore reuocabiles. vt dicit in simili Felin. in tractat. quando literæ apostolicæ notat. plura Iohā. de Selu[illegible] in tract. de bene[illegible]ic. in iij. parte. q. xj. Et præfatus. D. Igneus in loco præleg. col. vij. qui propter hoc infert. capitula pacis per principem facta, cum ciuitatibus, maximè esse seruanda.

Quintò, & principaliter nullitas huius nostræ alienationis pro eo aggrauatur, quia dicti Grambodien. ex dispositione legis, vt visum est, non poterant inuiti alienari, quæ legis dispositio sic postea deducta in conuētionem à dicto principe reddere habuit conuentionem ipsam adeo fortem in casu nostro: aliàs à lege prohibito. quinimo etiā in casu aliàs promisso, vt quando fuisset facta ecclesiæ. vt in terminis nostris probat de Opizo. in repetit. §. Diui. col. lxxxvij. quem refert & sequitur domin. meus de Ripa. in d. col. responso. dicens fortius ex tali alienatione nullum transferri dominium. Et licet illud dictum de Opizo videatur fortè aliqualiter dubiū, tamen vltra D. Corneum illud tenet. & sequitur Iacobus in sua praxi. versic. & cum pacto, de non alienand. col. j. Domi. de Curte in suo tract. feud. in iiij. parte. §. aggredior. versi. iiij. declaratio. Et à ratione dubitandi tradita, per Felin. defendit Deci. in c. quæ in ecclesiarum. col. penult. & est communis opinio. qua etiam tenet Calcan. consil. xiiij. viso titulo. col. ij. maximè quādo talis conuentio fit à principe, vt hîc contingit, quia habet vim legis secundum de Opizo, vbi suprà.

Sextò, adhuc magis aggrauatur nullitas ipsius alienationis, ex eo quod facta extitit contra pro-

missionem, de non alienando iuratam ad sancta Dei euāgelia, vt patet in fine dictarum litterarum. quo casu licet alias fuisset reuocabilis, tamen non potuit reuocari.obstan.iuramentu, vt dicitur in eo qui protogauit alienam iurisdictionem cum iuramento, de quo per doct.in l.si conuenerit. ff.de iurisd.omnium iudic.Et Corcet. in rubr.de iureiur. in versic.iij. Antho. Brunus in tract. de viribus iuramen.q.xxxviij. Et Decius in c.j.col.xix.de iudi. & meritò, quia talis reuocatio induceret periuriū, & consequenter delinquendi occasionem. contra text.in l.iij.ff.de iureiur.& in l.cōueniret.ff.de pact. propter quod generalis dispositio seu derogatio, nunquā trahitur ad iurata.c.constitutus, vbi Felin. & doct. de rescript. qui extendunt hoc procedere etiam respectu iurantis.

Et hoc sequitur Bolog.allegando plures authoritates in noua interpretatione.cap.cum contingat sic effectus. de elect.lib.vj. vnde non obstat. si quis velit prædicta limitare respectu ipsius principis iurantis, quia etiam habet locum respectu eius successoris. Nam licet iuramentum non transeat ad successorem, nihilominus tenetur successor exonerare animam defuncti. Vt dicit glo. in l.ij.ff.de pretor.stipul.per quam dicit Felin.in c.cum sit generaliter,col.vij. de foro compet. quod poterit argui hæres per episcopum ad obseruandum iuramentum defuncti pro eius animæ exoneratione. Idem tenet Rom.in authen.similiter.col.vj.ad leg. Falcid.Georg.Natan in repeti.c.quamuis.col.xxj. & seq.de pact.in vj. Alex. consil.xcix.videtur.col. penul.vol.iiij. plene Socin. in consil.xxxviij.col.ij. in nouiter impressis,vbi dicit quòd quamuis iuramentum non liget successores, ligat tamen successorem ad obligationes, & contractus iuratos, quibus princeps non potest contrauenire :quia iuramentum est de iure diuino, secundum Decium in consil.clj.in ij.dubio.

Septimò, arguitur, realis & penitùs inualida prædicta alienatio ex multiplici defectu solemnitatis, quæ in ea interuenire debebat, supposito etiā quòd præmissis non obstan.fieri potuisset.

Subditi nō possūt à suo domino alij tradi, domino eis non vocatis.

Primo enim, defectu citationis dictorū Grambodien. qui citari debebant, attento eorum graui præiudicio, de quo suprà etiam si in ipso contractu princeps apposuisset clausulam supplens eum defectum ex certa scientia, & de plenitudine potestatis. clem.pastoralis.§.cæterum.de re iudic. Et Bar.in extrauag.ad reprimendum.in verbo figura. qui mouetur ex eo quod Deus, in quo est omnis potestas, antequam priuaret Adam paradiso, citauit eum dicens, Adam vbi es, secundum Claud. de aquis, qui vltra hoc plura adducit in l. vt vim. ff.de iust.& iure.

Secundò quidem, quia in litteris dictæ alienationis, non legitur principem derogasse comitatibus,edictis vetantibus alienationem rerum domanialium, & minus expressè conuentioni ad hoc adhibitæ per dictos Grambodien.cum suo immediate prædecessore Ludouico secundo. quorum omnium non tantum generalis requirebatur derogatio.quinimo etiam specialis,saltem quoad dictam conuentionem.glo.est ad hoc singul.in l.decurionibus.C.de silentiar.lib.xij.per quam ita vult Bald.in l.fin. in vlti.verb.C.si contro.ius vel vtilit. publ.& constituit Alexand.in consil.cj.col.ij.vol.j. Bologni.in consi.vj.penul.etiam si dici non posit. iurata conuentio, sed simplex, & gratuita concessio. Nam adhuc illi, per secūdum derogatum non videtur, nisi de eo fuerit facta specialis mentio. vt dicit Alex.in consil.cxxv.viso titulo.col.ij.per not. in c.bonæ.de cōfir.vtil.vel inutil. & in c.ex litteris. de offic.deleg.cum similib.plenius allegatæ per d. Steph.Bertrandum,in consil.cxxx. nec obstat clausula ex certa scientia : quia per eam censetur tantum derogatum his quæ sunt iuris, de quibus princeps præsumitur habere notitiam, non autem his quæ sunt facti. vt erant præmissa edicta suorum prædecessorum, & ita concludit Felin.in cap.nonnulli, col.xvij.in ij.limit. de rescript. & d.Stephan. Bertrand. in consil.clxix.num.iiij.& in consil.cxij. nu.xxx.in ij.parte. Et ideo multò minus per dictā clausulam, ex certa scientia, videri debet derogatum antedictæ conuentioni, tum quia magis verisimile est principem illam ignorasse, tum etiam quia erat iurata. quo casu non ita de facili præsumitur derogatio.secundum Felin.& Dec.in c.constitutus. col.vj.versic. l.mita.quadrupliciter.de rescrip. Et non dicatur quod in necessariam consequentiam princeps alienando videatur derogasse, quia hoc esset fortè verum si constaret de præmissis regiis edictis, & iurata conuentione, ipsum habuisse notitiam,aliàs secùs per supradicta.Et quod in simul.dicit Bolog.in d.consil.vj. col.penult. Et quod de alienatione illorum de Gardana à comite prouinciæ facta in præiudicium eorum simplicis priuilegij de non alienando consuluit Do. Steph. Bertrand.in consil.cliij. iu iij.parte.

Tertiò itaque videtur quod dici posit nulla antedicta alienatio ex quo non fuit facta cum consil. & consensu maioris partis baronum dicti Regis Ludouici existē.in minore ætate. Nam rex quamuis maior non potest alienare de bonis Regni, sine consil. maioris partis suorum baronum, etiam in casu alias permisso, vt dicit Innocen. in d. c.intellecto.de iureiur.& consuluit.Cardi.in cōsi.cxxxviij. quem refert Felin.in c.ad audientiam. column.ij.de præscript.& Barber. in tract.de potesta. Cardinal. in ij.q.ij.partis.

Tenendo igitur hanc partem, quòd nulla fuerit alienatio dictorum Grambodien. quòd profectò multum æquitati congruū, ex præmissis videtur, in aliquo refragari & habent aliqua quæ fortasse in contrarium proponi possent. nam quidem si dicatur primò, quod alienatio ipsa facta fuerit via permutationis, vel saltem in solutum. Et sic titulo vtili & regi necessario, quem propterea non comprehendit iuris communis dispositio, nec comitis edicta, minusque illa specialis conuentio de non alienando præfatos Grambodien. arg. text.in c. vt supr.§.fi. de rebus ecclesiis non alienand. & eorum quæ latè scribit Felin.in c.causam.col.iiij.de iudic. quoniam respondetur quod etiam si hoc esset verum,tamen opus esset, quod sufficienter constaret de ipsa

de ipsa permutatione, vel solutione, de qua nō potest dici cōstare per illa verba narratiua literarum Reginæ Yrlas, quæ nullo modo probant. vulg. c. si Papa.de priuileg. & tradit. Bart. Imol. & cæteri doct.in l.ex hac scriptura.col.vlt.de donat.& licet aliàs probarent, ex quo agitur de facto antiquissimo ipsiusmet principis,non tamen in isto casu per text.in l.& si forte.ff.de constit. pecun. & in l.si donationem.C.de coll. vbi certissima & traditur regula (quæ secundum doct. nunquam fallit) quod vbi assertio facit contractum licitū, qui aliàs esset à iure improbatus. vt hìc contingit, nunquam illi statur quinimò præsumitur facta in fraudē legis, donec aliter de ea quis sufficienter constare faciat, vt per doct. vbi supr.& in l.per diuersas. C.mand. & in auth.si quis in aliquo. C.de edend.cum simil. adde plenè alleg.per D. Steph.Bertrand. in consil. cxviij.nu.10.in j.parte. Et Dec.in consil.cxxxij.in casu proposito.Si enim standum esset similibus assertionibus principū, quis dubitat paria fuisse non prohibere alienationem, vel permittere in certo casu. Cum de facili semper illum assererent subesse, vt in simili dicit Socin. in consil. clxix. circa primum col. vj. & in consil. sed visis testamento. col.iiij. Franc.de cur.consil.xxxv. statuto. col.v.in fi.& d.Steph. Bertrand.in consil.j.num.lxiij.in d.j. parte. Et quia per dictā permutationem non constaret de necessitate alienationis prædictæ,sed tantum de vtilitate, quæ quamuis fortè sufficeret, ad hoc vt teneat alienatio inquantum concernit vniuersum comitatum, non tamen sufficere posset quoad præiudicium conuentionis dictis Grambodien.inferendum est igitur quod conuentio omnimodo illibata remanere debet.

Non obstat secundo, si dicatur quod princeps per dictam conuentionem videri debeat voluisse à se & successoribus suis abdicare tantum facultatem alienandi dictum castrum, nulla sibi retenta superioritate, per ea quæ dicit Steph. Bertrand. in consil.j.nu.lx.in j.parte & Iason. in consil. ccxxvij. col.ij. & seq.in iiij. volum. quia respondetur principem etiam sensisse de huiusmodi alienatione per quā retinetur superioritas, vt patet in litteris ipsis, dum fit mentio de alienatione olim facta Raymondo de Thurena, iunctis dictis Grambodieo. quæ fuit causa eorū rebellionis, qui si non se comperissent, tunc sub domino ipsius de Thurena rebelli, ac ipsius regis capitali inimico non habuissent causam cum eo rebellandi. Vnde omnino credibile est quod princeps promisit eos non alienare vt illis à cætero submota esset similis causa rebellandi. quod non esset intelligendo, tantum de alienatione totali (vt de se patet) suadetur etiam hoc quia princeps expressè incorporauit dictū castrum comitali domanio, ita quod nusquam possit ab eo alienari. vnde sicut castra existētia penes dominos inferiores non amplius dicuntur esse superioris, ita non diceretur homo eo casu quo comperiret se alienatum, penes aliquem, etiam retenta superioritate, vt nunc contingit, & consequenter iste casus comprehenditur sub prædicta conuentione, si rectè eam interpretari velimus. Et ad d.Bertrand.& Iason.suprà alleg. respondetur, quod ipsi loquitur de interpretatione iuris communis vetantis principibus alienationem rerum principatus. Nos autem non tantum de illa sed de interpretatione expresse conuentionis super hoc per principem factæ certis bonis respectibus de quibus suprà.

Non obstat tertio, si pro solido argumento, & sufficiente ad totalem destructionem intentionis eorundem Grambodien. dicatur quod prætensa vnio sit & fuerit nulla tanquam facta per illum dominum Carolum principem Tarente, non habentem ad hoc potestatem: quia imo habebat cum esset frater illustrissimi domini Ludouici Regis Siciliæ & comitis Prouinciæ, ac tunc magnus, pro eo in dicto regno iustitiarius. Et in comitatu prædicto Regius generalis vice gerens. vnde omnia poterat secūdum glo. & ibi scriben.in c.penul. de offic.vicar.pro qua ibi allegantur plura iura. Et ideo sicut rex ipse facere poterat talem conuentionem: sic etiam dictus Dominus Carolus princeps Tarenti, qui vices regias gerebat facere potuit, maximè cum tendebat ad reductionem subditorum rebellium, & ad obuiandum in futurum omni rebellioni, per ea quæ dicta sunt in iiij. fundamento, & in proxima præcedenti responsione. Item frustra dubitari contingit de validitate dictæ conuentionis quoad defectum potestatis, ex quo postea superuenit voluntas regis, qui illam simul cum cæteris contentis in dictis litteris ratificauit, & confirmauit, ex sua certa scientia, tenore earundem literarum expresso, ad magis demonstrandum se illas vidisse, quo casu etiam si non subiecisset clausulam ex certa scientia, prout subiecit, adhuc sufficeret ne contra dictam confirmationem aliquid obijci possit, secūdum glo.& omnes doct. in c. penul. in verbo. tenor compositionis insertus. de confir.vtil. vel inutil.quod ibi ampliauit procedere etiam si in litteris confirmationis esset clausula sine prauitate, quæ arguit de se ignorantiam in principe,& sequitur Felin. in c. cum inter. col.j. cum tribus sequen. de exceptionibus, & in c.cum nulli in princip.col.xiij.in iiij.fall.de rescript.

Non obstat quartò, tot & tanti actus ipsorum Grambodien.per quos dicuntur renuntiasse dictæ eorum facultati datæ in prædicta conuentione, de resistendo & contradicēdo casu quo alienarentur. Non quidem primò eorum taciturnitas siue tacitus consensus qui interuenit in non contradicēdo, quando Domi. Anthonius de Fourcalquerio filius & procurator præfati. M. D. Guilliermi fuit solemniter immissus in possessionem dicti Castri, per domi. Bertrand. Gaufredum iudicem Aquen. & commissarium ad id expressè deputatum, per Regem Ludouicum & Hyrlādam Reginam eius matrem, quoniam hoc ideo fuit quod non contradixerunt. Grambodien.ipsi: quia si contradixissent ipso facto, incurrebant in irreuocabilem indignationem maiestatis dictorum Regis, & Reginæ: quod pro pœna eisdem Grambodien. fuerat impositum, per iam dictum commissarium, quamquidem pœnam eo casu ratam, gratam atque firmam sic irremissibiliter habebant, & gerebant

Renuntiatio priuilegij an inducatur ex actu contrario priuilegio.

principes prædicti, vt attestantur litteræ dictæ commissionis cum illarum executione. Ex quo satis colligitur qualis & quantus fuerit iustus metus eorundem Grambodien.

Nam si tantum preces superioris de se iustum metum inducant, & sufficiant propterea ad rescisionem contractus celebrati, vt dicit Innocen. in c. petitio. de iureiuran. Eò quia Rogatus domini est præceptum, secund. glo. in l. j. c rca princip. ff. quod cuisque iur. Et ex simplici præcepto superioris iu[illegible] metus inducatur arg. c. generali. quod ibi not. [illegible] verò. morere. xx iij. q. viij. & l. fin. C. de his [illegible] metus. c. aus. Quanto igitur fortior cuique [illegible] debet [illegible] tus dictorum Grambodien. pro[illegible]s ex præcepto irreuocabili indignationis [illegible] s, & reginæ null non patet, cum timere [illegible] siue austeritatem alicuius hominis po[illegible]s, metus iustus esse dicatur. vt per Innocen. in c. quod ex his. de senten. excommunicat. Et Bald. in d. rub. de his quæ vi metúsve caus. post glo. in c. cum dilectus. in verb. mortis (quã ad hoc ponderat ibi Panor.) extra eod. & sic cum dicti Grambodien. tacuerunt, & non contradixerunt prædictæ missioni in possessionem propter iustum metum, non potest inferri ex tali meticulosa taciturnitate aliquis tacitus consensus: eis præiudiciabilis iuribus & doctorum authoritatibus notissimis & multum egregiè adiuuatur per d. Steph. Bertrand. in consil. j. col. j. cum seq. in j. parte. Et Decis. in consilio cccclxviij. col. iiij.

Et si dicatur, quod vltra ipsam taciturnitatem fecerunt dicti Grambodien. infinitos actus reiteratos, per quos magis palam recesserũt à dicta eorum facultate, vti in præstando totiens fidelitatem seruitium & obedientiam, d. domino Guilliermo & Anthonio de Forcalquerio, patri & filio, ac cæteris aliis eorum successoribus, qui plures fuerunt. Ante modernum enim Iohannem de Cruce pronepotem dicti domini Anthonij ex nobili domicella, Thomacia eius filia. Respondetur quod omnes illæ fidelitates, & alij actus supradicti fuerunt pariter meticulosi. De omnibus quidem illis qui fuerunt facti durante vita prædicti Regis Ludouici tertij non est dubium, quia idem metus, de quo supra, præsumitur semper durasse iuxta not. per Bar. in l. penul. de cõdict. ob turp. caus. & in l. ij. C. quod met. caus. & per canonist. in c. j. eod. titul. prout in similib. dicitur de metu illato vxori per maritum, qui nunquam ex interuallo purgatur durante matrimonio, secundum Bar. vbi supr. & Bal. in d. l. ij. vbi etiam dicit Cyn. quod si semel officialis mihi metum intulerit adhuc dicor cum timore, licet non sim in eius conspectu, si modo hoc tempore adhuc est in officio. arg. text. in l. si per impressionem. C. eod. quod sequitur Bald. in l. nouissime. in fin. princip. ff. quod fals. tuto. Et maxime procedere debet in tanto principe qui in comitatu prouinciæ nullum recognoscit superiorẽ, vt inquit Oldrad. quem sequitur d. Steph. Bertrãd. in consil. ccxxvij. in princi. in iij. parte. Et præceptor meus de Ripa in ij. lib. respons. c. vj. nu. xiiij. propter quod eius tam rigorosum præceptum erat quod sicut semper loquitur semper terrebat, vt in simili de statuto metum inferente, dicit Bal. in l. omnis in fi. C. ad Tertul. De aliis autem actibus, de quibus posset argumentari, factis durante vita regis Rena. fratris, & immediatè successoris præfati Ludouici tertij idẽ per omnia dicendum est, quod de supradictis, ex eo quia pariter mandauit, per suas litteras patentes datas, die x. Decembris, anno 1435. quod homines præfati de Grambodio. eidem magnifico domino Anthonio obedirent, & alia facerent sicut eorum domino si indignationem suam cuperent euitare, citra tamen præiudicium petitorij, quod in dictis litteris expresse reseruatur. Vnde quidquid fecerunt dicti Grambodien. tamdiu quamdiu vixit præfatus rex Renatus satis meticulosum fuit, per supradicta. Et quod in simili consuluit dominus Iaso. de quibusdam actibus factis per homines le Sabaud. viuente illustrissimo domino Duce Sabaudiæ in consil. clxv. vol. ij. & Panormit. in consil. iij. in x. q. partis secundæ quia ex tali donatione concludit iuramentum fidelitatis pręstitum per quendam dominum Costanium ad mandatum regis Angliæ pro castro de Lerdea eam non ligare. Et idem dicit Decius in d. consil. ccccLxviij. col. iiij. De quadã recognitione facta per dominum Pellaticine, de quibusdam castris, ex pœnali ordinatione ducis Mediolanen. allegando ad hoc Cardinalem in consil. cxxxvij. & Calder. consil. j. in titu. quod metus caus. Et breuiter hæc est communis doctor. senten. quod si subditi aliquid faciant in suum præiudicium propter litteras regias, præsumitur factum meticulosè, sic quod eis non præiudicat & minus eorum posteris. Quam opinionem pulchrè comperio approbatã, per Paul. de Castr. in consi. vij. quia frustra. in iij. col. lib. j. & propterea restat proculdubio inferendũ in casu nostro, quod per fidelitatem censum, & seruitia cæteráque alia præstita in signum obediẽtiæ per præfatos Grambudien. Iam dicto domino Gulielmo de Fuurcalquer & successoribus suis, durante vita, dictorum regum Ludouici & tanquam ex probabili & iustissimo metu, non debeant eisdem Grambodien. obesse.

Quoad verò alia similia prædictis præstita à tempore mortis Regis Renati. Licet fortè non possint ab illis excusari ratione metus, qui cossistebat in dubitando incurrere indignationem eiusdem regis: quia videtur cessasse per eius mortem, attamen adhuc possunt excusari, ex eo quod præmissa tenebantur facere aresto magni consilij dicti Regis Renati lato super mero possessorio an. 1430. per quod fuerunt adstricti ipsi Grambodieo. cognoscere præfatum Anthoniũ de Fourcalquerio in domioum, saluo tamen & reseruato iure illis competenti in petitorio, cum propter hoc dictum, magnum consilium in aliquo derogare non intellexerit, constantibus litteris dicti aresti. Vnde postea Grambodienses ipsi quoquomodo cognoscendo dictum Anthonium de Fourcalquerio vel eius successores in dominos, censendi sunt potius hoc fecisse eo animo vt dicto aresto satisfacerent, quam quod velint iamdictæ facultati renuntiare,

prout

prout in simili dicimus de canonicis babentibus priuilegium, vel statutum de certo numero canonicorum, quia si de mandato Papæ faciant actum contrarium recipiendo canonicum supernumerarium sibi nõ præiudicant, quia potius præsumuntur boc facere animo obediendi Papæ quam renuntiandi eorum priuilegio. vt not. in cap. constitutus. de purg. cano. & per Cyn. in l.voluntariæ. C. de excus.tutor. & per Hosthen. Iohannem Andr. & Anthon. de Butrio. in c.accedentibus. de priuileg. & in c.super hoc. de renuntiat. quos refert & sequitur Alexand. in consil. xxxiij. ponderatis, his quæ continentur in priuilegio. col.iij. in v.volum. & domino Stephano Bertrand. in consilio cl.ij. num. 14. in tertia parte. Quia propter hoc infert illos de Gardana non censeri renuntiasse eorum priuilegio simili nostræ conuentioni, de non alienando prætextu quorumdam actuum, qui poterant interpretari etiam in alium censum, quam renunciationis. Signantet etiam in casu nostro admittendum est quòd isti prætensi actus celebrati fuerunt animo potius parendi dicto aresto, & pluribus Regis mandatis, de quibus suprà quam animo renuntiandi dictæ conuentioni, per illam solemnem protestationem factam, per Syndicos dicti castri nomine totius vniuersitatis, anno domini 1 4 8 0. die quadam 24. Septembris per quam protestati fuerunt coram domino Lazaro de Cruce patris ptęfati domini Iohannis Moderni, quòd per præstationem homagiorum fidelitatis & sacramentorum, eidem præstandorum non intendebãt aliquo modo præiudicare dictæ vniuersitati, seu hominibus illius, quòminus eis liceret redire ad regnum domanium ve à quo alienati fuerant toties quoties per Regem reducerentur ad illud: quo casu talia homagia pro non factis babere volebant, & intendebant: de quo sic expresse protestati fuerunt constante mandamento à dicto processo producto: quæ protestatio, licet prima facie tanquam contraria facto, non videatur protestantes releuare. per text. in l.cum plures. §.locator. ff.locat. Tamen in veritate eos releuauit & relcuat, in eo quod per eam conseruatum est ius illis competens ratione dictæ conuentionis, vt de protestatione Tragonensium facta in alienatione castri de Orgono pro cõseruatione priuilegij de non alienando, concludit D. meus de Ripa in ij. lib. responsi. c.iiij. & sequent. consuluit Bald. in consil. ccxxxvij. Archiepiscopus. li.iij.

Postremò, itaque præsumendum est, quod eo animo tales actus fecerunt dicti Grambodiensis, vt comitatibus regis, & prædicto aresto obedirent, & non vt renuntiarent dictæ conuentioni Regis de non alienando, quia si bene legantur producta binc inde facilè cõperietur quòd à tempore factæ alienationis prædictæ nullum vel modicum fuit spatium temporis, quo non certauerint in possessorio [illegible] pe[illegible]torio, pro obseruantia iam dictæ conuenti[illegible] in pete[illegible]do dictum castrum reuniri & in[illegible]porari Regio domanio.

Ideo ex his multò magis indubitantèr concluditur omnes præmissos actus, qualescunque fuerint dicti Grambodiens. non obesse, etiam si dixissent illos spontè fecisse, quia postcaquam quis potest compelli dicitur coacte facere, licet dicat quòd spontè facit. vt dicit Petr. de Anch. in consil. cliiij. col.ij. Barba. in consil. xlij. col. iij. libr.j. & consi.lx. col.iij. eod.lib. Et plene Decius in consil.640. col.fin.

Confirmatio priuilegiorum ab eo qui non habebat potestatem.

Vnde solum superest respondere, ad hoc quod ipsi Grambodien. obtinuerunt ab eod. domin. Antho. de Fourcalquerio, confirmationem suorum priuilegiorum antiquorum & concessionum aliquarum nouarum, quia quantum attinet ad istum actum, qui dependebat à mera voluntate ipsorum, nec ad illum poterant compelli, non videntur præmissa pro responsione sufficere. Igitur huic aliter respondendo, dico quod ista acquisitio de cõfirmando priuilegia & alia de nouo concedendo fuit facta per eosdem assertos Syndicos & consiliarios dicti castri, qui nullam potestatem ad id faciendum habebant. propter quod eorum factum tanquam singularum personarum non potuit pręiudicare competenti, ex priuilegio, vel alias dictæ vniuersitati. secund. Bald. in consil. ccxxxvij. Archiepiscopus in iiij. parte & si ratificauerint, non tamen per modum congregati consilij, in quo constet interuenisse consensum duarum partium omnium hominum dictæ vniuersitatis, quo casu non valet vt in terminis voluit Ias. in consil.140. libr. 4. quinimò & si constaret maiorem partem consensisse adhuc non potuisset præiudicare cæteris non consentientibus, ex quo vt probarũ est supra contra eorum libertatem agitur secundum eundem Ias. in l.Iurisgentium. §. hodiè autem. col. iiij. versic. xiij. limita. ff. de pact. Anch. consil. x. videtur in regul. peccatum. col. xxviij. in v. q. Vbi dicit quod tunc esset licitum minori p[illegible] maiorem circumuenire, & in foro cõscientiæ non teneretur. & ideo est quod quando agitur de damno vniuersitatis, quilibet particularis potest se opponere, & admitti debet secundum Dec. in consi.152. col.iij. & Felyn. in ca. super his. in princip. de maior. & obedien. qui post Bald. & Anto. de Butr. vbi ampliat hoc procedere etiam respectu illius qui vocatus ad consilium non voluit accedere, quoniam si sciebat, quod in eo tractaretur se consentiendo alicui subiectioni, vt hic contigit non tenebatur ire: & posito citra verum præiudicium quod omnes illi de Grambundio, qui pro tunc erant nedum tacitè, vt prætenditur: sed expresse renuntiassent dictæ Regis conuentioni de non se subiciendo alteri domino quam Regi, nihilominus dici potest quod ex eo nullum factum fuerit præiudicium modernis Grambodien. per eorumdem renunciationẽ, quia tales eorum parentes non potuerunt eis auferre illam prædictam libertatem, quam illis minime tradiderant, sed eorum priores parentes, per tex. in l.emancipatum. in fin. ff. de senat. quem ad id allegat singularem Paulus de Castr. in d.consil. vij. Et faciũt alia in simili deducta per Iacob. de sanct. Geor. in sua inuestitura. in versic. quæ quidem inuestiti. col. xviij. & pleniùs per Dec. in consil.468. col. penul.

Non obſtat quintò, & principaliter ſi præfatus dominus Iohannes de Cruce exceptione præſcriptionis, ſe iuuari voluit contra præfatos Grambodienſis quoniam argumento à ſufficienti partium enumeratione, quod validum eſt, in iure conſtat nullã ſubeſſe præſcriptionem, etiam decennalem: nam dominus Guillielmus de Fourcalquerio, in quem facta fuit dicta alienatio morte præuentus poſſedit dictum caſtrum minus triennio cum alienatio ipſa facta fuerit anno domini 1420. & Anthonio de Fourcalquerio, vti filius, & hæres, dicti caſtri anno 1423. conſtante inſtrumento homagij pro parte ipſius domini de Cruce producto. Item licet præfatus dominus Anthonius poſſederit poſtea dictum caſtrum, vſque ad annum domini 1465. ſic atteſtante eius codicillo, in quo relinquit dictum caſtrum nobili domicellæ Thomaciæ eius filiæ, tamen cum bona fide ſolum potuit poſſediſſe per octo annos, ex quo de anno 1431. fuit eiectus à poſſeſſione illius in vim certę declarationis factę per quẽdã Petrum de Bella valle Regium generalem in hac patria Prouinciæ locum tenentem, & gubernatorem ſuper petita obſeruatione, dictæ conuentionis pro parte dictorum Grambodien. propter cuiuſquidem conuentionis notitiã, quam illo modo habuit ipſe dominus Anthonius ſic fuit conſtitutus in mala fide, vt poſtea in poſſeſsionem reintegratus, per Regem Renatum, citra in præiudicium eiuſdem conuentionis, ſeu priuilegij in conuentionem trãſacti non potuerit aliquo modo præſcribere, obſtant. ſibi mala fide iuribus notiſsimis. Item nec etiam potuit perfectè præſcribere dicta domina Thomaſsia, eius filia infra duodecim annos quibus tantum dictum caſtrum poſſedit, computando huiuſmodi temporis ſpatium à tempore codicilli confecti anno domini 1465. in quo fuit vt dictum eſt, ſibi relictum dictum caſtrum, vſque ad tempus quo dominus Lazarus de Cruce eius filius (vt hæres) de eodem caſtro homagium Regi præſtitit, quod fuit anno 1477. Quiquidẽ dominus Lazarus ſimiliter nõ præſcripſit, quia fuit poſtea conſtitutus, in conſcientia dictæ conuentionis, anno domini 1480. per proteſtationes quas tunc ſibi fecerunt dicti Grambodiẽ. conſentientes confirmationi illius, ex qua ſcientia orta eſt mala fides ſufficiens ad impediendum dictam præſcriptionem, prout etiam illam fortiùs impediuerunt lite contra eundem dominum Lazarum mota per dictos homines iuncto Regio procuratore, vigore dictæ conuentionis. Et hoc anno 1496. Et quia iam dictus dominus Iohannes de Cruce filius & hæres præfati domini Lazari, cõtra quem nunc agitur, ſolum & dumtaxat poſſedit per quadriennium, & non vltrà ſua talis poſſeſſio, nec aliorum ſuorum prædeceſſorum quatum. cumque fuerit continuata à quatuordecim annis nunquam ſufficiens fuit ad cauſandam aliquam præſcriptionem, qua meritò nunc poſsit ſe iuuare per ſuprà dicta.

Præſcriptio impedita.

R E S P. C X L V I I.

Contredicts en matiere de reunion pour Meßieurs les gens du Roy, contre le ſeigneur de Courbieres, & de Gramboys.

E Procureur general du Roy, ioinct auec les habitans de Gramboys demandeurs en matiere de reuniõ, à l'encontre de Iean de la Croix, ſoy diſant ſeigneur dudit lieu de Gramboys, defendeur en ladite matiere: dict, (pour l'intereſt du Roy, & pour reſpondre à certain aduertiſſement de nouueau produict par ledit defendeur) ce qui s'enſuit.

Reunion demãdee p le pcureur du Roy & les ſubiects du lieu de Grãboys qui auoit eſté alienee, contre vne certaine vnion faicte par les comtes de prouẽce.

Premierement, que le Comte de Fourcalquier & de Prouence au dedans duquel les parties ſont d'accord. ladicte terre & ſeigneurie de Gramboys eſtre ſituee & aſſiſe en lieu hauls, & eſt de ſa nature & condition, & par les anciens ſtatux du pays indiuiſible, & inalienable, enſemble le domaine appartenant és dependances d'iceluy.

Meſmement il y a ordonnance & ſtatut faict, interueniente iuramento. *par le Roy Robert de Hieruſalem, & de Sicile, Comte de Prouence, & Fourcalquier, de n'aliener le domaine deſdicts Comtes, & mandement expres de reuocquer ce qui auroit auparauant eſté alienè, comme appert par la piece cottee E, en l'inuentaire deſdits demandeurs.*

Pareillement y a article expres, extraict de certain traicté ancien de paix, trouué és archiues publicques, le domayne deſdits Comtes, auecques promeſſe de caſſer les alienations faictes, & reuocquer ce qui auoit eſté aliené.

Se trouuẽt auſsi pluſieurs anciennes lettres patẽtes auſdictes archiues publicques, decernees par les Roys & Roynes de Hieruſalem & de Sicile, Comtes & Conteſſes de Prouence, & Fourcalquier, addreſſans aux officiers deſdicts Comtes, pour reuocquer & reunir ce qui auoit eſté aliené du domayne deſdicts Comtes.

Qui denote de tout temps & ancienneté, & par les ſtatuts ordonnance & loy cõmune dudict pays que leſdicts Cõtes auec leurs domaynes ſont inalienables, & indiuiſibles, & que telle eſt la nature & condition d'iceux Comtes.

T R A N S L A T I O.

Contradictiones in materia reunionis pro dominis à Rege deputatis, contra dominum de Courbieres, & de Gramboys.

PRocurator regius, adiũctus habitantibus de Grambundio petitores in materia reunionis, contra Iohannem de la Croix, qui ſe dominum d. loci de Grambundio nominat in d. materia defenſorẽ, dicit (eò quòd Regis intereſt, & vt reſpondeatur monitorio de nouo per d. defenſorem producto) id quod ſequitur.

Reunio per Procuratorem Regiũ & ſubditos loci de Grãboys poſtulata, quæ contra certam vnionis formã p Comites Prouenciæ factam, fuerat vendita.

Primò, quòd comitatus de Fourcalquier & Prouenciæ, intra cuius limites partes, territorium

& domi

& dominium de Grambundio situm & in eminenti loco collocatum esse conueniunt, sit sui natura & conditione, ac per antiqua patriæ statuta indiuisibilis, non alienabilis, vnà cum domaniis, pertinentiis, & dependentiis eiusdem.

Atque ampliùs, factum est statutum atque ordinatio, interueniente iuramento, per Robertum Regem Hierosolimitanum, & Siciliæ, Comitem Prouenciæ & Fourcalquier, de domaniis dictorum comitatuum non vendendis: atque edictum expresè promulgatum, de reuocando eò quòd priùs alienatum fuerit, vt apparet per partem litera E signatam, in inuentario petitorum subministratam.

Similiter articulus expresè de quodam antiquo pacis tractatu extractus reperitur, in quo habetur in archiuis publicis domanium d. Comitatuum, nec non promissiones de alienationibus factis rescindendis; atque eo etiam, quod alienatum esset, reuocando.

Adhæc quàplurimæ cõstitutiones antiquæ in d. archiuis publicis inueniũt, per Reges & Reginas de Hierusalem atque Siciliæ ordinatas, Comites & Comitissas Prouenciæ & Fourcalquier, ad officiarios d. Comitatuum directas, ad reuocandum & reuniendum quicquid ex domanio d. Comitatuum alienatum fuisset.

Quo significatur, quòd ab omni hominum memoria tam per statuta & constitutiones, quàm Legem patriæ cõmunem, d. Comitatus vnà cum eorum domaniis, neque diuidi, neque alienari possint. Et quòd eorumdem natura & conditio talis sit.

Que le chasteau, terre & seigneurie de Gramboys a esté anciennement, & encores est du domayne & vray patrimoine desdicts Comtes de Prouẽce & Fourcalquier, & ne le peut ledict defendeur nier: car la terre & seigneurie de Gramboys, par son propos mesmes, est enclose au dedans de ladicte Comté de Fourcalquier. Et sic, *ledict Comté est fondé*, [quòd castrũ, territorium & dominium de Grambundio ab antiquo fuerit, & adhuc sit domanij & proprii patrimonij d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquier: hoc d. defensor negare non potest. Territorium enim & dominium de Grambundio (vt ipsemet refert) intra limites Comitatus de Fourcalquier continetur. Atque ita Comitatus prædictus est fundatus] non solũ in iurisdictione, sed etiam in dominio directo, per text. in l. æde sacra. §. fin. ff. de contrah. emptio. quem ad hoc citat Bal. in rubr. ff. allo titul.

Et aussi est ledict defendeur d'accord que lors mesmes que ladicte terre n'estoit entre les mains des Comtes de Prouence & Fourcalquier, elle estoit tenue en foy & hommage dudict Comte. Et sic, *est indubitable qu'elle a esté anciẽnement du vray domayne & patrimoyne dudict Comte.* [Concedit insuper d. defensor quòd eo etiam tempore quod territoriũ non tenebatur à comitibus Prouenciæ & Fourcalquier, erat sub fide & fidelitate dicti Comitatus. Quare dubitari non potest, quin ab antiquo fuerit veri domanij & patrimonij d. Comitatus.]

Appert aussi par le procés que ladicte terre & seigneurie de Gramboys, ayant esté autrefois aliénée & mise hors des mains de nosdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier, [apparet etiam per processum, quòd d. territorium & dominium de Grambundio postquam alienatum fuisset, & nostris dictis Comitibus Prouenciæ & Fourcalquier substractũ,] quòd tamen non poterat legitimè fieri, *seroit reunie & retournée audict Comté, & reunie à icelluy, mesmement en l'an 1394.* Et sic, *supposé que l'alienation & infeudation qui en auroit esté faicte auparauant eust esté valable, ce que non: toutesfois apres la reuocation ladicte terre auroit esté inalienable, & de mesme nature & condition que ledict Comté*, [reunitum fuerit, & reuersum ad d. Comitatum, reunitum verò illi, anno nempè 394. Et sic posito, quòd alienatio & infeudatio, quæ facta fuerat, priùs valida fuisset, quòd secùs est: post reuocationem tamen d. territorium alienari non poterat, vtpotè quòd eiusdem naturæ & conditionis erat cuius d. Comitatus.]

Car en terme de droict, [nam in terminis iuris] feudi reuersio seu vnio facit vt res sic reuersa reassumat eandem naturam, & qualitatem pristinam, perinde ac si nunquam fuisset separata, per text. iuncta glos. in l. Lucius. in princip. ff. de leg. ij. & per illũ tex. ita decidit Bal. in c. j. de feu. March. in vsib. feud. *Vnio seu reuersio feudi ad dominũ, reducit rẽ ad suã primam naturam.*

Oultre ce que par la nature & condition, & par les statuts, traictez iurez, ordonnance & Loy commune du pays de Prouẽce & Fourcalquier, lesdicts Comtes auecques tout leur domayne, annexes, vnions, appartenances & dependances sont inalienables, encores y a il speciale prouision & priuilege, par lequel ladicte terre & seigneurie de Gramboys n'a peu estre alienee & mise hors des mains desdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier. [Præter id verò quòd sui natura & conditione d. Comitatus cum suo toto domanio, annexis, vnionibus, pertinentiis & dependentiis alienari non possint, & hoc propter statuta, tractatus iuratos, ordinationẽ & patriæ legem communem, specialis adhuc quædam superest prouisio & priuilegium, quo d. territorium & dominium de Grambundio non poterit alienari, & d. Comitibus Prouenciæ & Fourcalquier subtrahi.]

C'est que en l'an 1394. le 18. iour de May, ledit Chasteau, Ville, habitans & seigneurs de Gramboys, furent incorporez & inseparablement vnis au domayne du Comté de Prouence & Fourcalquier, & de ses heritiers & successeurs esdictes Comtés. Et porte le texte de ladicte reunion & incorporatiõ ces mots: [Hoc videlicet quod anno 1394. die 18. Maij d. Castrum, Ciuitas, habitatores & domini de Grambundio, fuerint incorporati & inseparabiliter vniti domanio Comitatus Prouenciæ & Fourcalquier, & eorundem Comitatuum successoribus: Textus verò prædictæ reunionis & incorporationis hæc verba inserit:] ita quòd nunquã extra domaniũ in alienas manus transferri valeat, vendi aut alienari.

Et faut noter que ladicte union & perpetuelle incorporation fut faicte tant en faueur & pour le bien du Roy & Comte de Prouence & Fourcalquier, qui pour lors estoit, comme pour consideration & recom-

pence

pence des grands seruices, loyauté & fidelité, que lesdicts habitans de Gramboys auoyent faict & gardé au dict Comte. Et mesmes en recognoissance de ce, que lors dudict priuilege, ilz s'estoyent recentement eximez. [Notandum quoque est d. vnionem & perpetuam incorporationem non tantùm in fauorem & commodum Regis & Comitis Prouenciæ & Fourcalquier, qui tunc temporis erat, factam fuisse, sed & propter magna merita & fidelitatem, quam d. habitatores de Grambundio erga d. Comitem præstiterant: atque in eius etiam recognitionem, quòd à tempore d. priuilegij se recenter exemerant] à iugo tyrannico, *d'vn nommé Raymon de Turenne, & s'estoyent reduictz & remis en l'obeissance du Roy, Comte de Prouẽce & Fourcalquier* [Nempe à Raymundo de Turenne, & Regis, Comitis Prouenciæ, & Fourcalquier obsequio se se addixerant.]

Tellemen que ledict priuilege & promesse de n'aliener iamais, n'y mettre hors des mains & domaine desdicts Comtes de Prouence, & Fourcalquier, lesdicts habitans de Gramboys fut faict. [Ita quòd d. priuilegium & promissio de nunquàm alienando, nec in alienas manus transferendo, extra domanium d. Comitum, Prouenciæ & Fourcalquier, sunt d. habitatoribus de Grambundio facta] ob causam & remunerationem, & pro bono pacis. Et est quodammodò tractatus pacis, *& vne reuersion par eux faicte en l'obeissance & fidelité de leur Prince des mains & iouissance dudict Raymond de Turenne, rebelle audict Comte de Prouence, qui estoit leur seigneur contre leur gré & vouloir ainsi que le porte la chartre de ladite incorporation* [& reuersio per eos facta ad obsequium & fidelitatem proprij Principis de manu & possessione d. Raymundi de Turenne, d. Comitis Prouenciæ rebelli, qui illis etiam inuitis imperabat, vt tenor literarum d. incorporationis declarat.] Et sic non purum & simplex priuilegiũ, quia non est omninò gratuitum, licet sit beneficiũ. l. Lucius. ff. de obseq. à libert. præstan. l. j. ff. de dona.

Et auecques ce ledict priuilege estoit, & est conforme aux statutz, ordõnances & Loy commune du pays, [Adhæc d. priuilegium erat, & est conforme statutis, ordinationi & patriæ legi communi.] Et sic nõ est purum & simplex priuilegium, *qui seruira pour ce qui sera dict tantost touchant la reuocation du dict priuilege, que ledict defendeur pretend auoir peu estre faicte.* [Quòd seruiet ad hoc quod infrà dicetur de d. priuilegij reuocatione, quam potuisse fieri d. defensor prætendit.]

Et vray que ladicte vnion & incorporation fut faicte audict an 1390. & ledict priuilege ottroyé ausdits habitans de Gramboys par Charles Prince de Tarente, frere du Roy Loys de Hierusalem & de Sicile Lieutenant du Roy & gouuerneur des Comtez de Prouence & Fourcalquier. Mais tout cela fut confirmé par le dit Roy Loys l'an 1399. Est ledit priuilege inseré de mot à mot, en ladite Chartre de ladite confirmation. [Inficiandum vero non est quin d. vnio & incorporatio anno 1390. facta fuerit, & d. priuilegium habitatoribus de Grambundio per Carolum principem Tarenti... concessum, fratrem Ludouici Regis Hierusalem & Siciliæ vices Regis gerentem, & Comitatuum Prouenciæ & Fourcalquier gubernatorem. Sed hoc omne per d. Ludouicum Regem anno 1399. confirmatum priuilegium authoritate de verbo ad verbum in prædictis confirmationis literis relatum est.]

Despuis fut executee ladite reunion par vn nõmé de Bella-Valle Lieutenant & gouuerneur desdits Cõtez, & le Conseil dudit Roy de Sicile, en vertu des lettres patentes dudit seigneur. Et y est gardee la forme requise de droict és vnions & incorporatiõs. Ce que toutesfois n'estoit besoing, [Posteà d. reunio per quendam de Bella-valle d. Comitatuum gubernatorẽ, nec non Consilium d. Regis Siciliæ, virtute cuiusdam rescripti à d. domino concessi, executioni mandata est. Atque forma iuris in vnionibus & incorporationibus necessaria, ibidem est obseruata quod tamen non erat necessè,] quia quando vtile dominium reuertitur ad directum dominum, non est opus noua aut alia forma vnionis, seu incorporationis, *du fief mouuant au fief dominant:* [feudi vtilis ad directum:] sed ex iure vnitur & incorporatur vtile directo, secundùm Bald. in consil. ix. incipiente. factum tale est. in j. vol. per text. quem allegat in l. si hæres instructus. ff. ad Trebelleia. Idem tenet Bald. in authen. in successione de suis & legi. hæred. C. eaudẽ sententiam tenuit Aretin. in l. qui absenti. ff. de acquir. possess. Andre. de Yser. in ca. j. de feud. sine cul. non amittend. & Lucas de Penna. pleuè in l. fin. de locat. præd. ciuil. libr. xi. C.

Qui sert de response à ce que ledict defendeur pourroit dire, que ladicte execution fut faicte en l'an 431. & que [Quod responsionis loco seruit ad id quòd d. defensor allegare posset, nempè d. executionem factam fuisse anno 431. & quòd] medio tempore, puta l'an 420. *& parauãt ladicte forme d'incorporatiõ ladicte terre de Gramboys auoit esté alienee, par la Royne Hyrland au predecesseur d'iceluy defendeur,* [anno 420. & priùs dicta forma incorporationis territorij de Grambundio vendita fuerat per Reginam Hyrlandã d. defensoris prædecessori.]

Il faut noter que par l'acte d'execution dudict priuilege, reunion & incorporasion est nommement porté que ledict chasteau de Gramboys par les statutz du pays, ne pouuoit estre alieneé hors la main & domayne du Roy, & porte ladicte execution ces mots: Notandũ itaque est quod literis executionis d. priuilegij, reunionis atque incorporationis exprese continebatur, d. castrum de Grambũdio per statuta patriæ nullatenùs potuisse transferri in alienas manus extra domanium Regis. Et d. executio hæc verba complectitur:] Dictum locum de Grambundio ad proprium Regem & immediatum domanium reducimus, incorporamus & vnimus.

Et partant appert que ledict chasteau, terre, seigneurie & habitans dudict lieu de Gramboys, ont esté anciennement cõme encores sont du vray domayne & patrimoine desdits Comtes de Prouence, & Fourcalquier, & que encores d'abondans despuis ilz ont esté reunis & incorporez perpetuellement & inseparablement audis domayne, auecques interdiction, prohibition & promesse iuree de ne les iamais aliener & mettre hors des mains desdits Comtes. Et sic, *qu'ils n'ont peu estre alienez. Et partant que ladicte reunion dont*

à present

à present est question, le dit procureur general est bien fondé, qui est la confirmation de son droit. Reste venir à la refutation, & respondre à ce que dit ledit defendeur. [Ex hoc ergò apparet d.castrum, territorium & habitatores loci de Grambundio ab antiquo fuisse (vt adhuc sunt) veri domanij & patrimonij d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquier: quodque ex abundāti posteà etiam fuerint vniti & incorporati perpetuò & inseparabiliter d. domanio, cum interdictione, prohibitione & promissione iurata, quòd nunquàm in alienas manus transferri possent extra domanium d. Comitum: & sic quòd nullatenùs alienari potuerunt: atque hac de causa quòd in d. reunione, de qua iam versatur quæstio, d. procurator Regius sit bene fundatus, quòd est sui iuris confirmatio. Sequitur vt refutationem aggrediamur, & d. defensoris allegationibus respondeamus.

Premierement, à ce que ledit defendeur a longuement escript, pour decliner la iurisdiction de la Court de ceans, & monstrer que la presente cause debuoit estre renuoyee au Parlement de Prouence: vnico verbo *respond ledit procureur general, que tant par ledit Lieutenant general du Roy sur le fait de la reunion & reuocation de son domayne, par lequel la cognoissance de toutes matieres concernans ladite reunion, vous est attribuee, comme par lettres patentes dudit seigneur, speciales au cas dont à present est question, donnees à Marseille le 4. iour d'Octobre 1533 par la cause & instāce de reuniō dudit lieu de Gramboys, auecques toute court, iurisdiction & cognoissance d'icelle est interdicte audit Parlement de Prouence: & est commise & renuoyee en la Court de Parlement à Paris en la grand chābre des enquestes, ce que le Roy a peut faire. Car luy, què est la source des iurisdictions & iustice, la peut commettre & distribuer à qui luy plaist.* l. præcipimus. C. de appell. [Primùm ad id quòd multis verbis d. defensor scripto comprehendit, vt fori iurisdictionem huius curiæ declinaret, & præsentē causam ad Parlamentum Prouenciæ esse remittendā demonstraret: voico verbo d. procurator Regius respondet causam & instantiam reunionis d. loci de Grambundio, cum omni curia, iurisdictione & cognitione eiusdem d. Parlamento Prouenciæ esse interdictam, non tantùm per locum tenentem Regis generalem super facto reunionis & reuocationis sui domanij, quo omnium rerum cognitionem d. vnionem concernentium, vobis demandauit, sed etiam constitutionibus d. domini, specialibus in casu, de quo iam agitatur quæstio, datis Marsiliæ 4. Octobris die 1533. Et est curiæ Parlamenti Parisiensis commissa, ad eamque in magna inquisitionum seu informationū camera remissa, quod per Regem fieri potuit. Nam cum iurisdictionis & iustitiæ fons atque origo sit, eam cuicunque placuerit exercendam delegare potest. l. præcipimus. C. de appell.]

Et partant veues lesdites lettres patentes dudit 4. d'Octobre 1533. & le bō vouloir du Roy porté par icelles, & que ledit seigneur deuemēt aduerty du procés de ladite reunion, pieça commencee audit Parlement de Prouence, & de ladite alienation dudit lieu de Gramboys, faicte au parauant que ledit Comte de Prouence & Fourcalquier fut reuni à la couronne de France, a euoqué ladicte cause, & la commise & renuoyee en la grand chambre des enquestes. Ce n'est que papier & langage perdu a insister à ladicte incompetence & renuoy, Imò en seroit ledit defendeur reprehensible, de vouloir reuoquer en doubte la puissance du Roy, en la distribution & delegation de sa iustice. [Quocircà visis d. constitutionibus 4. Octobris die datis, 1533. & Regis affectione bona per eas declarata, & quòd d. dominus ritè de processu d. vnionis iam pridem coram Parlamento Prouenciæ inchoato commonefactus, & de alienatione d. loci de Grambundio priùs facta quàm d. Comes Prouenciæ & Fourcalquier regno Franciæ vnitus fuisset, d. causam euocauerit, & ad magnam inquisitionum cameram remiserit, inanis tantùm opera est, velle d. incompetētiæ & causæ remissioni insistere, Imò d. defensor reprehendendus esset, quòd incertam potentiam Regis in distributione & iustitiæ delegatione redderet.]

N'y sont rien les lettres donnees à Chasteaubriant, par lesquelles le Roy declaire, qu'en la generale reuocation de son domayne il n'entend estre comprinses les alienations faictes par les Comtes de Prouēce & Fourcalquier, au parauant que lesdicts Comtes fussent vnis à la couronne: car les lettres par lesquelles la cognoissance de ceste matiere particuliere vous est commise, sont despuis, c'est à sçauoir de l'an 1533 Et si sont les dernieres, donnees du propre mouuement & authorité Royal & Prouençal, narration faicte. Et le Roy bien certain que ladite alienation auroit esté faicte long temps au parauant que ledit Comte fut reuni à la couronne, c'est à sçauoir que ladicte aliénation auoit esté faicte par Hyrland Royne de Hierusalem & de Sicile. [Non obstant literæ in Chasteaubriant datæ, quibus Rex declarat, quòd in generali reuocatione sui domanij non intelligit comprehensas esse alienationes per Comites Prouenciæ & Fourcalquier priùs factas, quā d. Comites coronę vniti fuissent: nā literæ quibus materiæ huius particularis cognitio vobis delegata est, sunt posteà ordinatæ, nempè anno 1533. Atque postremæ motu proprio atque authoritate Regali & Prouenciali, narratione facta concessæ. Constat etiam Regi d. alienationem iam dudùm priùs factam fuisse, quàm d. Comes coronæ fuisset vnitus: Nempè, quòd d. alienatio per Hyrlandam Reginam Hierusalem & Siciliæ facta fuerit.]

Et sic non est dubium, *que par lesdictes secondes lettres les premieres donnees à Chasteaubriant, quoy que ce soit la declaration faicte, par icelles a esté reuoquee, pour le regard de la reunion de ladicte terre, Chasteau & seigneurie de Gramboys, qui seruira de responce à ce que ledict defendeur a obiecté ladicte declaration, non seulement* [quin per secundas constitutiones, primæ in Chasteaubriant datæ, qualiscunque declaratio facta fuerit, reuocatæ sint, & hoc propter vnionē territorij, castri & dominij de Grambundio, quod responsionis loco seruiet, ad id quòd defensor d. declarationem obiecerit, non tantum] in vim declaratoriæ, sed etiam peremptoriæ, *ioint et que*

ce que dit sera cy apres, en respondant audit obiect peremptoirement. [iuncto eo quòd posteà dicetur peremptoriæ d. obiectioni respondent.]

Aussi ne s'est ledit defendeur tenu, & arresté audit declinatoire & renuoy: car il est entré en defences par deuant vous, & a passé oultre à defendre peremptoirement pour empescher ladicte reunion. [Neque etiam d. defensor obilligatus fuit sed super d. declinatoria & causæ remissione se fundat: nam defensiones coràm vobis incœpit, & vltrà progressus peremptoriè defendit vt d. vnionem impediret.] Et sic tacitè *s'est departy de sadicte exception dilatoire ou declinatoire* [de sua d. exceptione dilatoria vel declinatoria recessit,] per ea quæ notant in ca. inter monasterium, de re iudicat. in c. exhibita. de iudic. & in c. solicitudinem de appellat.

Exceptio dilatoria tollitur per appunctamentū ad defēdēdū.

Ne sont rien les priuileges du pays alleguez par ledit defendeur: car il est certain que ceste cause est la cause du Roy, & en laquelle il a le principal interest & le droict [Non obstant priuilegia patriæ allegata per d. defensorem. Constat enim hanc causam esse Regis causam, & in qua eius præcipuum versatur commodum, & de iure] priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra concedentem, eo inuito l. si index circunuento. ff. de minor. l. amicissimos. §. Lucius. ff. de excusat. tutor. Bald. in l. petendæ. C. de tempor. in integ. restit. petend. & Bald. in l. si cui. C. de non numer. pecu. *Ioinct que les causes de reunion du domayne* [iuncto, quod causæ vnionis domanij] sunt de maioribus causis quæ debent tractari in supremo consistorio Principis, *qui est la Court de Parlement de Paris.* [quod est Parlamenti Parisiensis curia.

Priuilegia- tus non vtitur priuilegio cōtra cō cedentem.

A ce que ledict defendeur dict, qu'il a bon & loyal tiltre non lucratif, mais onereux, [Huic verò quòd d. defensor dicit, quod habeat iustum titulum non lucratiuum, sed onerosum, & causa permutationis, annis M.CCCC.XX. in vim. *duquel luy & ses predecesseurs ont esté seigneurs & possesseurs de ladite terre & seigneurie de Grambeys:* [cuius ipse & successores eius fuerunt domini, & possessores d. territorij & dominij de Grambundio.]

Dit & respond ledit demandeur, que tel tiltre d'eschange n'est produit par ledit defendeur, & n'en appert par sa production. Mais sans fort insister là, & en la dispute de droit, [Respondet d. peritor, quòd talis permutationis titulus nō fuit per d. defēsorē productus, neque de eiusdem productione appatet. Verùm illi non multùm insistendo, neque controuersiæ iuris,] in qua nullus est, *ledit defendeur:* [dictus defensor] *Et quand apperroit dudit tiltre, si seroit il nul fait par la Royne Hyrland de Hierusalem, & de Sicile, en qualité de mere, & ayant la garde & administration du ieune Roy Louys le tiers sō filz: car il est certain que vne mere,* imò nec *le tuteur ou curateur ne peut aliener le bien d'vn mineur,* [etiā si de d. titulo appareret, nullus fieret, occasione Hyrlandæ Hierusalem & Siciliæ Reginæ, quæ, quia mater esset, Regis Ludouici tertij, filij sui custodiā & gubernationem sibi vendicabat: nam certum est quod mater, imò nec tutor vel curator bona minoris possunt alienare,] l. j. ff. de reb. eor. & l. lex quæ tutores. C. de administr. tutot. *Et autres vulgaires* [& aliis eiusdem generis vulgaris.]

Ny fait rien que telle alienation ait esté faicte par ladite Hyrlād, & ledit Roy Louys de Sicile sō filz, car il est certain q̃ ne luy ny elle ne pouuoient faire ladite alienation. Elle, parce que baillisse, tutrice, ou administraresse ne peut aliener sinon és cas de droit, & auecques decret. Luy, pource qu'il estoit mineur & soubz le gouuernement de ladicte Hyrland sa mere, comme appert par lesdites lettres. [Neque aduersatur quòd talis alienatio facta fuerit per d. Hyrlandam, & d. Ludouicum Regem Siciliæ, suum filium: nam constat illum, vel illam huiusmodi alienationem non potuisse peragere. Illam nempè, quòd tutrix vel administratrix alienare non posit nisi in casibus de iure permisis, & cum decreto. Illum verò quòd minor esset, & sub tegimine Reginæ Hyrlandæ, suæ matris, vt per d. literas apparet.]

Nec obstat *ce que ledit defendeur à voulu dire, que* [id quod d. defensor in medium proferre voluit, quòd] id agens d. Regina faciebat conditionem d. Regis filij sui meliorem: *& que ce qui estoit baillé en contreschange valoit mieux que ladite terre: car cela ne vient en consideration quand il y a defaut de puissance* [& quòd datum in permutationem reciprocam maioris valoris fuisset quam territorium prædictum. Non enim hoc consideratur quando defectus potestatis est] ex parte contrahētium. Defectus enim potestatis ex parte alterius cō trahentium reddit contractum nullum, maximè *si le mineur ou son heritier, ou celuy qui a le droit de luy, le veult* [si minor vel eius hæres, vel qui ius ab eodem habet, hoc velit,] vt in Leontra iuris ciuilis regulas. *Et aussi en telles alienations des heritages de mineurs, il suffit qu'il y ayt à l'endroit du mineur interest d'affection,* etiamsi *ny auoit autre lesion:* puta *que l'heritage soit de plus ancien domayne que ses predecesseurs.* [Atque in huiusmodi alienationibus fuc cessionum minorum, sufficit quòd ex parte minoris constet de interesse affectionis, etiamsi alia læsio non fuerit, nempè quod hæreditas sit antiquioris domanij quàm prædecessores,] per text. & Bart. in l. si in emptionem. ff. de minor. & in l. j. §. sed si rem. ff. ne quid in fraud. patro.

Dit neantmoins ledit procureur general du Roy, que par les lettres de ladite pretendue alienation, il n'appert aucunement que la condition dudit Roy & Cōté de Prouence fut aucunement faicte meilleure, mais appert clerement du contraire: Car soubz couleur de quelque cession & transport que le Seigneur de Viens faict par ledict contract de quelques vignes, prez & moulins, son luy cede & transporte le Chasteau, ville, terre & seigneurie de Grambeys, qui est vne forteresse & place merueilleusement seante & seruant à l'estat du Comté de Prouēce & Fourcalquier, qui est de gros reuenu, tellemēt que l'on voit appertemēt l'inequalité. [Affirmat nihilominus d. Procurator Regius, quod per literas prætensæ alienationis nullatenus appatet conditionem d. Regis & Comitis Prouinciæ factam fuisse aliqua ex parte meliorem, sed magis eius contrarium. Nam sub prætextu cuiusdam cessionis & transporti à domino de Viens de

quibus

quibusdam vineis, pratis & molendinis facti, in eum castrum & ciuitas, territorium & dominium de Grambundio transfertur, quod est fortalitium & locus mirum immodum conueniens statui Comitatus Prouēciæ & Fourcalquerij, éstque magni prouentus, ita quòd apertè demonstretur inæqualitas.]

Et à ce que ledit contract porte outre l'eschange desfusdite cession, & remission de 158. escus, deux du reste du dot de la femme dudit seigneur de Viens: Au solution & payement de laquelle somme estoit en partie baillee ladite terre de Grambois: Dit ledict Procureur general du Roy, que ladite somme estoit vne debte supposee, [Ad hoc verò quòd d. contractus vltra permutationem d. cessionis, etiam remissionem 158. scutorum contineat, quæ adhuc ex reliquis dotis causa vxoris d. domini de Viens debebantur: in cuius summæ solutionem ex parte d. territorium de Grambundio concessum erat: Respondet d. Procurator Regius, quod d. summa erat debitum suppositum] de qua summa debita non constabat, neque constat *par la production dudit defendeur. Et auecques ce quand elle auroit esté deüe loyaument audict seigneur de Viens,* non constat *qu'elle fut tenë par ledit Roy de Sicile, & Comte de Prouence.* Et sic *ladite alienation faite* [per productionem d. defensoris. Et quamuis d. domino de Viens debita fuisset, attamen d. Regi Siciliæ & Comiti Prouenciæ non constat fuisse debitam. Et sic d. alienatio facta] prætextu falsi debiti, *seroit nulle* [non subsisteret.] l. magis puto. §. manet actio. ff. de reb. cor. l. jubi, Non alter tenebit quam si de debito constiterit. C. si pignor. conuent. num. pecun. secu. non fuerit.

Que demonstre bien que lesdites lettres de ladite Royne Hyrland & les ratifications pretendues du Roy, René de Sicile, & de la Royne Isabel, Et tout ce que ledit seigneur de Viens, & sous si z. ont tiré desditz Roys & Roynes, ont esté obtenues par obreption, faulx donner à entendre: & par grande importunité de requestes & prieres. Et pource qu'ils estoient en credit & authorité devers lesdits seigneurs, Roys & Roynes.

[Quo satis demōstratur d. literas Reginæ Hyrlandæ, vnà cum prætensis ratificationibus Regis, Siciliæ Renati, & Reginæ Isabellæ, & omni eo quod d. dominus de Viens & filius eius à d. Regibus & Reginis acceperunt, obreptitiè & ex falsa causa esse impetrata: atque per nimiam libellorum supplicum importunitatem. tum etiam quod authoritate quadam apud d. dominos, Reges atque Reginas valerent.]

Or [Sed] quando Princeps aliqua concedit, per obreptionem atque importunitatem, perinde non valeat, ac si essent obtenta per metum. Ita eleganter dicit & firmat Lucas de Penna in l. fin. de locat. prædior. ciuil. lib. xj. C. post Innocen. quem allegat in c. petino. de iuretur. vbi æquiparat obtenta per metum, & obtenta per importunitatem. *Quis fert de response aux confirmations dont ledit defendeur se veult aider.* [Quod responsionis loco seruiet ad confirmationes, quibus d. defensor se iuuare prætendit.]

Dit dauantage ledit Procureur general qu'il n'appert point que ladite alienation, que ledit defendeur dit estre en partie permutation, pour le regard desdits pr. z., vignes, moulins, & autres heritage de Chasteauregart, ait esté vestue [Dicit insuper Procurator Regius quod non appareat d. alienatio iem, quam d. defensor ex parte esse permutationem prætendit, respectu nempe pratorum, vinearum, molendinorum & aliarum rerū hæreditariarum de Chasteauregart, fuisse vestitam.] ex parte d. domini de Viens, *ne qu'elle ait sorti aucun effect, ce qui estoit necessaire.* [neque quod aliquem effectum sortita sit, qui requirebatur.] l. ex placitò. l. quoniam asseueras, & l. rebus. ff. de ter. permut.

Et de dire qu'il appert que lesdits biens ont esté baillez par ledit Roy René despuis ledit eschange, à vn homme de Bella valle, son grand Seneschal, cela n'argue pas que ledict seigneur de V iens ait pourtant executé ledit eschange, & accompli de sa part. Car ledit Roy René pouuoit auoir lesdits biens aliūde, & acquis à autre tiltre. [Quamuis vero dicatur quòd appareat d. bona per Regem Renatum post d. permutationem, cuidam nominato de Bella valle, Seneschallo suo magno, donata fuisse: per hoc tamen non demonstratur dominium de Viens d. permutationem executum fuisse, atque ex sua parte adimpleuisse. Nam d. Rex Renatus aliunde potuisset illa bona habere, & alio titulo acquisita.]

D'auantage, & qui est vn plus grand obiect, lesdits biens & heritages, ainsi que les lettres de ladite Royne Hyrlande portent, auoyent esté baillez & deliurez par la chambre des Comptes à Aix audit seigneur de Viens pour le pris de quatre cens vingts florins, en maniere que esdites terres & heritages ledit seigneur de Viens n'auoit autre droit, ne tiltre que la dation in solutum, *que luy auoit esté faite par la chambre des comptes d'Aix, desdits heritages, pour demeurer quitte desdits quatre cens florins, en main re qu' cela presuppose que lesdits heritages appart. no:ēt & estoient esch us, aux Comtes de Prouence & Fourcalquier: Et que par leurs officiers & gens de leurs comptes ils auoient esté deliurez pour ladite somme de quatre cens florins à luy deuz, de reste de son dot.* [Adhæc, quod maioris obiectionis loco est, d. bona & res hæreditariæ (vt literæ reginæ Hyrlandæ declarant) fuerant d. domino de Viens donatæ & traditæ per cameram rationum Aquensem, pro pretio quadringentorum & viginti florenorum, ita quod in d. terris & rebus hæreditariis nullum ius aliud d. dominus de Viens habuit, quam dationem in solutum, quæ illi facta fuerat de illis rebus hereditariis per cameram rationum Aquensem, vt d. quadragentorum florenorum onere eximeretur: adeo quod hoc præsupponat d. res hæreditarias ad Comites Prouenciæ & Fourcalquerij pertinuisse: quodque per suos officiarios & rationum præfectos ab onere quadringentorum florenorum liberati fuerāt, ipsi de reliquiis suæ dotis debitorum.]

Or est il que [Iam verò] non constat *de ladite deliurance, & dation desdits heritages en payement de ladite somme de quatre cens florins faite, par lesdits gens desdits comptes: Et n'est faite autre preuue, que par* [de d. liberatione, & datione rerum hæredita-

riarum in solutum d. summæ quadringentorum florenorum, factæ per d. rationum præfectos: Neque probatio alia facta est, quàm per] illa verba narratiua, *& par le donné à entendre dudit seigneur de Viens*, [& per id quod d. dominus de Viens notum fecit.]

Pareillement [Similiter] non constat *du pouuoir desdits gens des comptes, & officiers, qui ne peuuent* [de potestate d. præfectorum rationum, & officiariorum, qui non possunt] sine iussu speciali Principis *vendre, aliener ou bailler en payemẽt son heritage.* [vendere, alienare vel dare in solutum suam hæreditatem.] l. apud Iulianum, aliàs incipit, idem Iulianus. §. constat. ff. de leg. ij. & in l. j. ff. de offic. procuratto. Cæsar. *Et auecques ce n'appert que ladite somme de quatre cens florins fut deue par ledit Comte de Prouence & Fourcalquier.* [Neque etiam de hoc apparet an d. quadringentorum florenorum summa à d. Comitibus Prouenciæ & Fourcalquerij debita fuerit.]

Magistri computorũ sine speciali iussu principis nõ possunt alienare bona Regis.

Et sic *ne monstre ledit defendeur, que l'hors dudit pretendu eschange, lesdits heritages luy appartinssent.*

[Et sic d. defensor non demonstrat, quòd tempore prætensæ permutationis, d. res hæreditariæ ad eum pertinuissent,] & quòd illorũ verus esset dominus. *Et par consequent* [consequenter] non constat, quòd talis permutatio fuerit vestita ex vtroque latere: Imò *l'on auroit baillé au seigneur Comte de Prouence & Fourcalquier en contrechange ce qui estoit à luy, & ia luy appartenoit: què seroit & estoit vn vray desguisement, obreption & importunité, & vne vraye palliation excogitee, pour donner couleur à ladite alienation prohibee, tant par les dispositions testamentaires anciennes desdits Comtes de Prouence, comme les statuts & ordonnances du pays. Ce que font ordinairement ceux qui font de haste les Princes, & veulent pour leur credit, authorité & importunité auoir le domaine d'iceux* [Domino Comiti Prouẽciæ & Fourcalquerij in reciprocam permutationem datum fuisset, quod eius esset, & iam pridem ad eum pertinebat: quod sanè fuisset, & erat vera abductio, obreptio & importunitas, atque verus fucus, excogitatus ad colorandam d. alienationem, non tantum per antiquas dispositiones testamentarias d. Comitum Prouẽciæ prohibitam, sed etiam per statuta & patriæ constitutiones. Quod communiter illi faciunt, qui celeritate quadam Principatui sese ingerunt, & propter suam authoritatem & importunitatem eiusdem domanio frui volunt.]

Secundò principaliter, *dit le Procureur general du Roy, que quant du contract original de ladite permutation & dation* in solutum *dudit Chasteau & seigneurie de Gramboys, il apperroit, que consteroit ladite somme de 1580. florins auoir esté loyaument deue par ledit seigneur Roy de Sicile, Comte de Prouence, audict seigneur de Viens, que lesdits heritages de Chasteauregard veritablement appartenoyent à iceluy seigneur de Viens, qu'ils eussent esté realement & de fait deliurez, baillez & delaissez audit Comte de Prouence, que ladite dame Hyrland mere tutrice ou ayant administration de son fils, eust esté personne capable pour aliener l'heritage de son fils si ne l'auoit elle, ny son fils, ny les autres Roys & Roynes peu faire, par leurs ratifications pour autre raison.* [dicit Procurator Regius, quòd etiamsi de contractu originali d. permutationis & dationis in solutum d. castri & dominij de Grambundio appareret, quòd d. summa 1580. florenorum fideliter à d. domino Rege Siciliæ, Comite Prouenciæ d. domino de Viens debitam fuisse constaret, & quod d. res hæreditariæ de Chasteauregard verè ad d. dominũ de Viens pertinerent, quod in effectu & de facto fuissent subministratæ & relictæ d. Comiti Prouenciæ, quodque d. domina Hyrlanda mater tutrix vel regimen filij habens, fuisset persona idonea ad alienandam hæreditatem sui filij, non ipsa tamen, vel eius filius, neque alij Reges aut reginæ hoc facere potuerant, per ratificationes eorundem, alia nempe de causa.]

C'est que long temps auparauant ladite alienation, comme dit a esté cy dessus, ledit Chasteau, terre, habitans & seigneurie de Gramboys, auoyent esté vniz incorporez inseparablement, & à tousiours au fisque & domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier, par priuilege expres octroyé ausdits habitans, auecque prohibition de aliener serment & decret irritant. [Quæ est, quòd longo tempore ante d. alienationem, vt suprà dictum est, d. castrum, territorium, habitatores & dominium de Grambundio, vnita & incorporata fuerãt inseparabiliter ac perpetuò, fisco & domanio d. Comitatus Prouenciæ & Fourcalquerij, cum prohibitione alienãdi iuramento & decreto irritante.]

Or le droit [Verùm de iure] priuilegia locis, habitantibus, aut ciuitatibus concessa, sunt perpetua, & debent illis firma manere. l. vectigalia. C. de vectigalib. commiss. vbi dicit text. in fin. Nullam debere super his supplicãtium molestiam formidari. Et posset dici quod in talibus priuilegiis consistit verum patrimonium ciuitatis, & peculium quasi castrense, arg. l. cùm multa priuilegia. C. de bon. quæ liber. *Et à ce propos dit* [Et ad hoc propositum dicit] Bald. in l. ij. C. de iur. & fact. ignor. quod priuilegio ciuitati concesso, vt ibi sit sedes iurisdictionis, non potest posteà talis sedes transferri. Nam ex quo ius est quæsitum ciuitatibus, absit quod Princeps illud auferat. Idem Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. idem Bald. in c. dum guerram. hic finitur text. in vsib. feud.

Priuilegia concessa ciuitatibus, sunt perpetua.

Fait bien à noter que tel priuilege n'estoit, & n'est seulement fauorable de la part desdits habitans, mais aussi de la part du fisque, & dudit Comté de Prouence & Fourcalquier. [Notatu verò dignum est quòd tale priuilegium non erat, nec sit tantùm fauorabile ex parte d. habitantium, verùm etiam respectu fisci & d. Comitatus Prouenciæ & Fourcalquerij.] Omnis enim reunio feudorum ad coronam seu domanium est fauorabilis: quia flumina facile redeunt ad mare vnde progrediuntur, secundùm Innoc. in cap. inter dilectos. de excessib. prælat. & Bald. in cap. j. de feud. March. Hinc dicit glos. constitutionum regni Siciliæ, recitata per Lucam de Penna in d. l. fin. de locat. prædior. ciuil.

lib. xj.

lib.xj.C. Quòd si feudo dominanti daretur potestas loquendi, peteret membra sua reuniri, & congratularetur reunioin factæ ex ipsis. *Et dict,* [Et dicit] Bald. in d.c.j. §.j. de feud. March. quod quando feudum reuertitur ad dominum, & reunitur, censetur fertilior annus, & non noua acquisitio.

Que sera de responce à ce que ledict defendeur a voulu dire que telle vnion n'a esté faicte, sinon au profit & vtilité desdictz habitans & non dudict Comte. Car le contraire se verifiera oculairemēt. Car la reuniō des fiefz & heritages, qui sont partis, & ont anciennement esté alienez du vray patrimoine & domayne d'vne Principaulté & Comté, & par special des fortes places, villes, forteresses & chasteaux, n'est moins fauorable au Prince & à l'estat de sa seigneurie, que aux subiectz & habitans [Quod responsionis loco dicetur ad id quod d. defensor allegauit talem vnionem solummodò io commodum d. habitantium, & non d. Comitis factam fuisse. Contrarium enim ex oculorum intuitu probabitur. Nam feudorum & rerum hæreditariarum reunio, quæ diuisa, & ab antiquo alienata de vero patrimonio & domanio vnius Principatus & Comitatus fuerunt, specialiter verò de fortaliriis, ciuitatibus & castris, non minus Principi vel statui dominij eius fauorabilis est, quàm subditis & habitantibus.] Interest enim Principis habere castrum in confinio hostiū vnde meliùs arcere posit hostes: adeò quòd ea causa satis est rationabilis ad cogendum aliquem etiamsi esset Ecclesia, ad dimittendum Principi huiusmodi castrū, per ea quæ notat Ioan. de Imol. Panor. & alij in c.j. per illum text. de ret. permutatio. in l.iij. ad leg. Iul. Maiestat. & in l.j. de aquæduct. lib.x. C.

Et est petit argument de dire par ledit defendeur, que le lieu de Gramboys [Argumentum etiam non multum efficax est, à d. defensore adductū, quòd locus de Grambundio] ab initio & ante tempus d. priuilegij, vel dictæ incorporationis non fuit de dicto domanio, saltem quòd appareat sed semper fuit per particulares dominos dictus locus possessus. *Car en premier lieu ledit defendeur confesse que au parauant ladite reunion & incorporation portee par ledit priuilege, ledict lieu de Gramboys estoit tenu en fief du Comte de Fourcalquier. Et en appert assez par le procez.* Ergò *il estoit parti d'iceluy domaine* ante infeudationem: *Il auoit appartenu mesmement ausdits Comtes de Fourcalquier.* Et sic *l'on ne peult nyer qu'il n'aye autrefois esté du plain & entier domaine desdits Comtes.* [Primò etenim d. defensor fatetur d. locum de Grambundio ante d. reunionem & incorporationem per priùs dictum priuilegium declaratam fuisse à Comite Fourcalquerij infeudatum. Quod etiam ex processu satis liquido constat. Eius igitur domanium reliquerat ante infeudationem: Adhæc etiam ad d. Comites de Fourcalquier pertinuerat. Et sic negari non potest quin alio tempore pleni & absoluti domanij d. Comitum fuerit.]

Princeps fundatus est in suo regno nedū in iurisdictione & superioritate, sed etiam in directo dominio.

Et etiā Princeps in toto regno vel territorio suo fundatus est in iurisdictione & superioritate, vt tenet Hostiens. in c. minus. de iureiur. & Panor. in c. si diligenti. de præscript. Ioan. Faber in d. l.j. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Et non solum in iurisdictione & superioritate sed etiam in dominio directo, per text. in l. æde sacra. §. fin. de emptio. & vendit. ff. quem ad hoc notat Bart. in rubr. ff. eo. tit.

Ioinct que de droit [Iuncto eo, quòd de iure,] si feudum redeat ad dominium vel dominum directum, desinit esse feudum, vt tenet Andr. de Yser. in c.j. in quib. caus. feud. amittat. quia communiter feudum designat seruitium. Et res sua nemini seruit. c.j. in fi. de capit. qui cur. vendit. io vsib. feudor.

Feudum rediēs ad dominum directum desinet esse feudum.

Tellement que quand ores ledit lieu, chastel & seigneurie de Gramboys, n'auoit iamais esté de l'ancien domaine ou domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier, qui ne se peut dire, puis qu'il en a esté eclipse & baille en foy & hōmage. [Vsque adeò, quòd etiamsi d. locus, castrum & dominium de Grambundio, nunquam antiqui domanij fuisset, vel domanij d. Comitatus Prouenciæ & Fourcalquerij, quod dici non potest quia tanquam obscuratum sub fide & iuramento fidelitatis fuit concessum] dominio directo retento, *ou que il en auoit esté distraict & aliené de si long temps qu'il n'est memoire du commencement. Toutesfois par la reuersion il en auroit esté faict, & auroit reprins la nature du fief dominant, par ce que dit a esté cy dessus. Et non seulement par ladite reuersion: mais par l'expresse vnion & incorporation iuree contenue audit priuilege.* [Tum etiam: quia tam longo tempore alienatum fuerat, cuius initij memoria non extat. Per reuersionem tamen factum est, quod naturam feudi dominantis reassumpserit, vt superiùs declaratum est. Non verò tantùm per d. reuersionem, sed etiam per expressam vnionem & incorporationem iuratam, d. priuilegio comprehensam.]

Et doit ledit priuilege tousiours durer, [Priuilegium autem priùs dictum semper durare debet,] quia ea quæ perpetuò conceduntur, semper & continuè durant. *Et dit,* [Dicit etiam] tex. in c. quæ ad perpetuam, xxvj. q.j. quòd ea quæ ad perpetuam generaliter ordinata sunt vtilitatem, nulla commutatione debent variari. c. perpetuo, de elect. in vj. cum simil. *Et dit la glose.* [Dicit insuper glossa] in d.c. quæ ad perpetuam, quòd ea quæ sic ad communem vel perpetuam vtilitatem ordinata sunt, non potest Papa vel alius Princeps immutare.

Or ledit priuilege ne fut seulement octroyé ausdits habitans [Non tantùm vero d. priuilegium d. habitatoribus concessum fuit] ad eorum vtilitatem sed ad publicam & perpetuam, *pour estre à iamais vni & incorporé au domaine* [Vt domanio semper vnitum & incorporatum maneret.] Igitur, &c.

Præthereà *tel priuilege, non personel, mais reel soit pour le regard & consideration des habitans, soit pour le respect dudit chastel, terre & seigneurie. Car quand au regard de ladite terre, l'on ne peut dire qu'il ne soit reel. Et au regard desdits habitans encores ne peut l'on dire, qu'il soit personel,* [tale priuilegium, non personale, sed reale censendum est, tam respectu habitatorum, quàm ratione castelli, territorij & dominij. Nam respectu d. territorij negari non po-

teſt quin ſit reale: habitatorum verò conſideratione habita, adhuc dici non poteſt quòd ſit perſonale,] & cum perſona extinguibile, eò quòd communitas & populus non moriatur: *Et ſont touſieurs cenſez meſmes habitans,* [Et iidem ſemper habitatores cenſentur,] per ea quæ not. in l. mortuo, & in l. proponebatur. de iudic. ff. faciunt dicta per Bald. in l. omnes populi, vbi dicit quòd Vniuerſitas non eſt perſona.

Si doncques le priuilege eſt reel, encores que ce fut vn pur & ſimple priuilege, [Si igitur priuilegium reale eſt, etiamſi purum & ſimplex priuilegium eſſet,] ſemper debet durare, cap. j. & ij. xxv. q. ij. Not. in c. Abbate ſancti Syluani, de verb. ſignific. & maximè quando conceſſum eſt à Principe, cap. beneficium. de regul. iuris, cum ſimilib. Et adhuc melius, quando interceſsit promiſsio iuramento firmata. *Et dict,* [dicit etiam] Bald. in c. j. in princ. de feudo ſine cul. non amittend. quem & ſequitur Alex. & Imol. in conſil. xj. in vj. volum. quòd ſicut feudum ſine cauſa auferri non poteſt, ita nec priuilegium.

Et que tels priuileges ne ſe puiſſent ne doiuent reuoquer. [Et quòd talia priuilegia non poſsint, nec debeant reuocari.] etiam Imperiali reſcripto, *allegue le Bald. audict paſſage le text.* [allegat Bald. in d. loco textum] in l. fin. de diuerſ. præd. vrba. & ruſticis, lib. xj. C. *meſmes* [etiam] quādo priuilegium eſt prohibitorium, *comme au cas de preſent.* [vt in præſenti caſu,] quia tunc præualet permiſsio, vt per eundem Bald.

Qui ſert de reſponce à ce que ledict defendeur a voulu dire, que à tel priuilege les ſucceſſeurs dudict Louys le tiers ont peu deroguer, & qu'il a peu eſtre reuoqué. Car à ce reſpond ledict Procureur general, [Quod reſponſionis loco ſeruiet ad id quod d. defenſor allegauit, tali priuilegio ſucceſſores Ludouici tertij potuiſſe derogare, & quòd id ipſum potuit reuocari. Nam illi d. Procurator Regius reſpondet,] quòd priuilegium, quod non pendet ex ſola voluntate Principis, ſed ex facto alterius, non eſt ſimplex priuilegium, ſed quidam contractus, veluti do vt facias, vel facio vt des, vt per Alex. in conſil. liiij. in quinto volum. Et ſic non eſt reuocabile. Et maxime, quod per tale priuilegium quæritur ius tertij. Princeps autem ius iam alteri quæſitum non poteſt auferre: Et licet poſsit de poteſtatis plenitudine, non tamen videtur velle vti illa poteſtate abſoluta, ſeu plenitudine poteſtatis.

Pareillement vn priuilege octroyé. [Similiter priuilegium conceſſum] in remunerationem, non poteſt reuocari, etiam propter ingratitudinem, dicit Bald. in l. ſi cùm mihi. ff. de dolo. Alexan. in conſil. ccxvj. in ij. volu. & dicit in d. l. Bald. quòd donatio vel priuilegium ob merita non poteſt reuocari.

Or par la teneur dudict priuilege il appert clerement qu'il a eſté faict, [Per tenorem verò d. priuilegij manifeſto apparet, quòd factum fuerit] ob cauſam & propter benemerita *deſdits habitans dudict lieu de Gramboys: & pour ce qu'ils s'eſtoyent remis en l'obeiſſance & fidelité dudict Comte de Prouence & Fourcalquier: Et s'eſtoyent vertueuſement retirez de la ſeruitude d'vn vſurpateur, & pour les autres bonnes cauſes contenues audict priuilege.* [d. habitantium d. loci de Grambundio: Et quòd ſe reduxerant ſub obſequio & fidelitate d. Comitis Prouenciæ & Fourcalquerij, & fortiter ſeſe ex ſeruitio vnius vſurpatoris ſubtraxerant, & propter alias iuſtas cauſas in d. priuilegio comprehenſas.] Igitur, &c.

Et ſuppoſé que regulierement [Et conceſſo quòd regulariter] priuilegia quæ à principe conceduntur, innouari, modificari, & in totum tolli & reuocari poſsint, tamen quia in contractum tranſeunt, nullo modo poſſunt reuocari: quia non ſine iniuria beneficium ſua prouiſione quæſitum alicui poteſt tolli. c. j. & ibi per Anton. de Butr. de probat. & ibi poſt eum Panorm. vbi Princeps obligatur ex ſuo contractu inito cum ſuo ſubdito, & Bald. in l. j. ff. de pact. qui refert Magiſtrum ſententiarum dicentem, quod Deus obligatur ex ſua promiſſione. Idem dicit Bald. in c. j. de natura. feud.

Hinc dicit Alex. de Imol. in d. conſil. liiij. quinto volu. quòd priuilegium conceſſum bannitis, quòd poſsint ſecurè morari in aliquo loco, eò quòd eorum opera occupatus eſt ille locus, vel caſtrum, eſt irreuocabile. *Qui ſemble eſtre le cas qui s'offre.* [Qui præſens caſus videtur.] Idem tenuit ante eum Bald. in l. ſi cùm mihi. De dolo. allegans text. in l. decurionibus. de ſilentiar. lib. xij. C. Idem firmat Petrus de Anchara. in conſil. ij. quem recitat Alex. in d. paſſu.

Dict auſſi [Dicit inſuper] Bald. in d. l. ſi cùm mihi. poſt Nicol. male vmbi. quos citat Alex. in d. conſil. quòd ſi priuilegium aliquod concedatur iis qui ad aliquem locum venerunt ad habitandum, non poterit poſteà tale priuilegium immutari, in præiudicium eorum qui illùc venerunt ad habitandum.

Or ledict chaſteau & ville de Gramboys ont eſté recouuers & reduicts en la puiſſance & obeiſſance dudit Comte de Prouence & Fourcalquier: Et mis hors les mains & tyrannie dudit de Thurenne vſurpateur, rebelle & ennemy dudict Comte, opera *deſdits habitans. Et en contemplation & recompence dequoy leur fut en partie octroyé ledict priuilege. Et au moyen d'iceluy priuilege ſe ſont pluſieurs habituez, & ſont venuz demeurer audict lieu. Eſperans eſtre touſiours immediatement ſubiects dudict ſeigneur Comte, & non d'autre inferieur.* Igitur *de leur reuoquer ledict priuilege, n'y auroit propos.* [Caſtrum verò prædictum & ciuitas de Grambundio ſub poteſtate & imperio d. Comitis Prouēciæ & Fourcalquerij, fuerunt redacta: atque è manibus & tyrannide d. de Thurenne vſurpatoris, d. Comitis rebellis atque inimici, opera d. habitantium ſubtracta. In cuius conſiderationem & remunerationem ex parte prædictum priuilegium illis cōceſſum fuit. Cuius etiam occaſione multi illuc habitatum venerunt: ſperantes ſe immediatè d. domino Comiti, non alij inferiori, ſemper futuros ſubiectos. Incongruum igitur eſſet, ab iis d. priuilegium auferri.]

Et encores ſuppoſé [Conceſſo etiam] quòd Princeps tale priuilegium potuiſſet tollere, *ce que non,*

non, [quod secus est,] tamen non potuisset cum honestate, vt in epistola, inter claras. C. de summa Trinitate: vbi nil est quod luce clariore præfulgeat, quàm fides in Principe: *ioinct que* [iuncto eo, quod] id non posse dicimus, quod honestè non possumus. dicit text. vulgaris in l. Nepos Proculo. ff. de verb. signific.

Præterea *l'alienation de ladicte terre de Grambois faicte despuis & contre ledict priuilege, encores que iceluy priuilege fut reuocable, & deuoit faire mention auant qu'elle fut vallable*, [alienatio d. territorij de Grambundio post & contra d. priuilegium facta, quamuis priuilegium reuocabile esset, eius tamen mentionem facere debuisset, vt subsistat,] cap. fin. de concess. præbend. lib. vj. l. ij. §. meritò. ff. Ne quid in loco publico fiat. lege totiens, & ibi nota, per Bart. ff. de pollicita. cap. dilecti, de verborum significationibus, & alibi passim.

Maximè quòd in dubio Princeps non videtur derogare iuri tertij, cùm de eo mentionem non faciat. cap. super eo, de offic. deleg. cap. quamuis, de rescript. in vj. l. nec auus, C. de emancipat lib. l. impuberi. ff. de administrationib. tutorum. *& dict* [dicit etiam] Bart. in l. prædia. C. de locat. præd. ciuil. vel fisca. lib. xj. C. quòd si Princeps alicui concesserit rem vnam, non potest postea alij concedere, etiam motu proprio, nisi dicat. Non obstante concessione facta tali.

Or soit, bien veuë l'alienation pretendue dudict lieu de Grambois & les confirmations & tiltres, dont se veule aider ledict defendeur, il n'est iamais faict mention dudict priuilege, octroyé à ladicte place & habitans d'icelle, & n'y a clause derogante, ou de non obstante.

[Visa itaque diligenter alienatione prætensa d. loci de Grambundio, confirmationibus & titulis, quibus d. defensor se tueri cupit, nusquam d. priuilegij mentionem fecit, d. loco & eiusdem habitatoribus concessi, neque vtitur clausula derogante, vel non obstante.] Igitur, &c.

Et si ledict defendeur vouloit dire, que ce seroit ausdicts habitans à alleguer cela, & non audict Procureur general: Et que c'est l'interest d'iceux habitans. Respond ledict Procureur general, qu'il a interest en ce que ledict chasteau, ville & habitans n'ayent peu estre alienez & mis hors des mains desdicts Comtes: Ains qu'ils soyent tousiours demourez au domaine desdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier: Et ledict priuilege & ordonnance de non aliener est faicte non seulement en faueur d'iceux habitans: mais aussi dudict domaine & fisque, ainsi que plus à plein a esté cy dessus remonstré. Au moyen dequoy soit que ledict interest soit consideré pour le chef, & regard desdicts habitans, ou autres, ledict Procureur general est receuable à le deduire. Car il y a grand interest.

[Si verò d. defensor dicere vellet, quod hoc allegare, d. habitatoribus incumberet, non autem Procuratori Regio, & quòd ex commodo esset habitantium: Respondet d. Procurator Regius, quòd suum commodum in eo agatur, quòd d. Castrum, ciuitas & habitatores non potuerunt esse alienata, & in alienas manus translata, extra domanium d. Comitum: Sed quòd semper in domanio d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij remaneant. Adhæc priuilegium & constitutio de non alienando non tantum in fauorem d. habitantium facta sunt, sed etiam fauore domanij & fisci, vt suprà pleniùs declaratum est. Cuius occasione siue d. interesse, vt principale, respectu d. habitantium sit consideratum, siue alio modo, dictus Procurator Regius admitti potest, vt id deducat. Nam eius magnoperè interest,] lege si communem. ff. Quemad. seruit. amittat. *mesmement* [eò magis] quia potest allegari & deduci ius tertij, quando est exclusiuum iuris partis aduersæ, *par les droicts à ce vulgaires.* [iuribus ad hoc vulgatis.]

Il y a plus: C'est que cessant ledict priuilege & inter- et desdicts habitans, encore ne pouuoit ledict lieu de Grambois estre alienè, & mis hors des mains & domaine dudict Comte de Fourcalquier. Pour ce que par les anciens statuts & ordonnance du pays, ledict Comté est inalienabl. [Amplius verò est: nempe, quòd cessante etiam dicto priuilegio & interesse dictum habitantium, adhuc d. locus de Grambuodio non posset alienari, & in alienas manus transferri, extra domanium dicti Comitis Fourcalquerij: eò quòd antiquis statutis & patriæ Constitutione dictus Comitatus alienari non potest] tam in toto quàm in partibus & membris. *Et consequemment despuis que ladicte terre, chastel, ville & seigneurie de Grambois a esté reunie au domaine dudict Comté, pour y estre perpetuellement & inseparablement incorporee: & fair partie integrale d'iceluy Comté.*

[Et consequenter postea quàm d. territorium, castrum, ciuitas & dominium de Grambundio fuit domanio d. Comitatus reunitum, vt eidem semper & inseparabiliter incorporatum esset, & pars eiusdem Comitatus integralis fieret.] Dato, quòd non fuisset de antiquo domanio, non potuit posteà alienari: quia eadem debet esse censura legis circa appendices, quę circa id à quo dependent. Facit text. in l. si quis hæres. ff. de acquiren. hæred. Bald. in cap. cæterùm. De iudic. vbi dicit, quòd sicut eadem est censura legis de naui, quæ de scapha. l. scapham. ff. de euict. ita eadem debet esse censura in feudis maioribus, quæ in minoribus: quia plus vel minus non faciunt rem à iure considerabilem. l. fin. ff. de fund. instruct. faciunt notat. per Bartol. in lege si conuenerit. §. si nuda. ff de pignot. actio. vbi id quod accedit regulariter secundum legem & naturam eius cui vnitur.

A ce que ledict defendeur dict. [Ad id verò quòd dictus defensor allegat,] quòd esset absurdum dicere, quod ipse Ludouicus non potuisset disponere de aliquibus rebus Regni sui, *dict que*, [dicit quòd] Baldus in capitulo in generali, Si de feud. controuer. fuer. inter domin. & agnator. vasal. in vsibus feudorum, *dict* [dicat] quòd Rex Franciæ non potest vnam de ciuitatibus suis alienare in-

uitis ciuibus, & in capitulo licet, de probationibus. dicit idem Baldus. Quod quando alicui conceditur territorium aliquod in medio Regni, dicitur quodammodo regnum deuiscerari. *Et pour ces causes sont les prohibitions d'aliener le domaine d'vn Royaume, estat ou Principauté introducts, tant de droict, que par les statuts & ordonnances des pays fauorabl. s: Et se doiuent obseruer.* [Et his de causis prohibitiones de alienando domanium vnius Regni, status vel Principatus, tam de iure, quam per statuta & regionum constitutiones introductæ, sunt fauorabiles. Et debent obseruari] etiam in rebus minutis, *mesmement quand. l est qu stion de Chasteaux & Villes,* [præcipuè quando controuersia est de castris & ciuitatibus.]

A ce que ledict defendeur dict, que telles prohibitions d'aliener se doiuent entendre. [Ad illud autem quod d. defensor dicit, tales prohibitiones de alienando debere intelligi] de alienatione damnosa, non de vtili: *Et que celle dont est question est vtile & profitable.*

Respond ledit Procureur general, que lesdites prohibitions s'entendent. [Et quòd illa, de qua quæstio vertitur, sit vtilis:

Respondet Procurator Regius, dictæ prohibitiones intelligi] de omni alienatione siue vtili, siue inutili & damnosa. *Et neantmoins dict que celle dont est question, est oculairement inutile & domageable ausdicts Comtes de Prouence & Fourcalquier. Et à ceste fin employe ce qu'il a dict cy dessus.* [Et nihilominus dicit illam, de qua est controuersia, esse oculariter inutilem & damnosam dictis Comitibus Prouenciæ & Fourcalquier. Ad illum itaque finem, id quod ab eo priùs dictum est, adducit.

Dict le texte, [Dicit textus] in capitulo intellecto. De iureiurand. Quòd si Princeps iurauerit non alienare bona regni sui, si posteà alienet, & iuret non alienare, non valet alienatio, nec tenet iuramentum. *Or est il que 'e priuilege desdicts habitans de Grambors, & les statuts de Prouence & Fourcalquier, de non aliener, sont iurez.* [Sed priuilegium dictorum habitantium de Grambundio, & statuta Prouenciæ & Fourcalquerij, de non alienando, fuut iuramento firmata.] Igitur, &c.

A ce que dict ledict d fendeur, que telles alienations sont prohibees, [Ad id vero quod per dictum defensorem allegatur, tales alienationes esse prohibitas,] quando per illas grauiter læderetur & difformaretur dignitas Principatus.

Respond que le texte [Respondet textum] in dicto cap. intellecto, *& les Ordonnances & statuts du pays de Prouence ne distinguent point* Et sic *en faire ceste distinction, n'y auroit propos:* [necnon Constitutiones & statuta regionis Prouenciæ nil quicquam distinguere. Friuolum itaque esset, istam distinctionem facere:] quia per illa indistinctè & indifferenter prohibentur alienari ea quæ sunt de domanio.

Dict neantmoins, qua quant est de droict, & la coustume ou statuz se deuroyent entendre [Dicit nihilominus, quod quamuis de iure, consuetudine vel statuto, deberent intelligi] sub illa distinctione: *Toutesfois au cas present telle distinction ne pourroit auoir lieu, pour le regard de ladicte terre, ville, & chasteau de Grambors. Car il y à speciale prouision de non l'aliener, ny mettre hors ledict domaine.* [Attamen in casu præsenti, talis distinctio locum non haberet, propter d. territorium, ciuitatem & castrum de Grambundio. Est enim speciali priuilegio prouisum, quòd alienari non posset, nec in alienas manus, extra domanium, transferri.] Et sic quòd est formaliter & nominatim prohibitum alienari, non subiacet illi distinctioni. *Et auecques ce fait à considerer que ledict Chasteau, ville & seigneurie de Grambors n'est si petite chose, que à voulu dire ledict defendeur,* [Hoc etiam ad id considerandũ est dictum castrum, ciuitatem, & dominium de Grambundio non adeò rem parui momenti esse, vt dictus defensor asseuerare voluit,] nec potest dici alienatio eius, modica alienatio, sicut dicit Panormitanus in dicto capitulo intellecto, de iureiurando per text. in c. tertulas. *Car c'est forteresse.* [Est enim fortalitium.]

D'auantage ce que 'on dict [Præterea, id quod dicitur] in dicto capitulo intellecto, & in capitulo graui, de supplend. neglig. prælat. libro sexto. quod princeps non obstante iuramento de non alienando res & iura sui principatus, poterit alienare res modicas, *quand ores l'alienation de Grambors debueroit estre dicte* [quamuis etiam alienatio d. loci de Grambundio iam dici deberet] modica alienatio, *se doibt entendre* [intelligi debet,] nisi princeps sic alienans, faceret plures alienationes modicas, quæ æquiualeant vni magnæ, & notabili alienationi. *Et que* [Et quòd] omnes simul consideratè notabiliter grauarent, & velut euiscerarent ipsum regnum, quia tunc quod de magna & damnosa ac notabili alienatione dicitur, debet habere locum in illis modicis particularibus. Ex quibus insurgit graue damnum ipsi regno, vel principatui, argumen. text. in lege necnon. §. siquis sæpius. ff. Ex quibus cauf. maior. Et illa firmat per multa iura, Lucas de Penna in l. quicunque ij. de omni agro desert. lib. xj. C.

Et la raison est, [Ratio verò est] quia sicut plures & modicæ & minutæ donationes simul iunctæ reuocantur tanquam inofficiosæ, (quæ tamen singulæ inofficiosæ non essent, vt nota. in lege prima C. de inoffic. donat.) ita fortiùs prohibentur plures minutæ alienationes rerum fiscalium. Nam possent ex his plura incommoda reip. generari. Et verendũ est ne aliquid fisco decrescat, & ne ex minimis simul sumptis respub. ad nihilum redigatur xij. quæstione secunda capitulo monemus. Et ingenti studio cauendum est, ne aliqua ouis domus Israel pereat. ita, verbis expressis dicit Lucas de Penna in d. l. quicunque.

Or est il que ledict Conte de Prouence & Fourcalquier, qui à fait ladite pretendue alienation de Grambors, & les autres qui depuis l'ont rat fiee, ont fait plusieurs autres alienations des biens & droits de leurs domaines. Toutes lesquelles à les considerer ensemblement

femblement, lon ne peut nier qu'elles nayent grandement enerué l'estat desdits Comtes de Prouence & Fourcalquier. Et sic, *elles sont reuocables,* [Atqui dictus Comes Prouenciæ, & Fourcalquier, qui d. alienationem prætensam de Grambundio fecit, & sequentes, qui ratam habuerunt, plures alias bonorum & iurium alienationes ex eorum domaniis fecerunt. Quæ si simul omnes considerentur, negari non potest, quin multum d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij statum euiscerauerint. Et sic sunt reuocabiles,] nec est maior ratio de vna reuocanda, quã de alia. Igitur omnes reuocari debẽt.

A ce que ledit defendeur à voulu dire, que à tout le moins ladite alienation de Gramboys [Ad illud autem quòd dictus defensor allegare voluit, quòd ad minimum dicta alienatio de Grambundio] valuit & tenuit in præiudicium alienantis, & quòd idem Rex dictæ Patriæ Prouenciæ & Fourcalquerij Comes, est hæres ex testamento quondam bonæ memoriæ Caroli de Andegauia.

Respond legie procureur general [Respõdet d. procurator Regi[9]] plurib[9] modis. Primo, quod alienatio rerum & iurium Regni nec in præiudicium quidem alienantis tenet, adeò quòd ipsemet Princeps qui alienauit, potest talem alienationem reuocare etiam non obstante iuramento de non reuocando, sicut suprà dictum est, per textum in dicto capitulo intellecto, & ibi scribentes, de iureiurando, vbi dicit Panormitanus quòd Princeps siue Potestatus ecclesiæ potest venire contra alienationem à se factam. c. si quis presbyterorum. de rebus ecclesiæ non alienandis. Et non solùm potest, sed debet, vt in dicto capitulo intellecto, & duodecima quæstione secunda, non licet, & trigesima quinta quæstione nona, quod ius commisit. Et rationem addit Panormitanus in dicto passu: quia, inquit, bona principatus non sunt propria ipsius Principis, sed dignitatis principalis.

Princeps ipsemet qui alienauit bona Regni, potest repetere non obstante iuramento.

Et dicere quod Princeps sic alienans, teneatur de euictione, *n'y à propos,* [friuolum est,] quia ex contractu nullo nulla debetur euictio, per tex. iuncta glossa, in capitulo primo, de prohibit. feud. alienat. per Federic. in vsibus feudor. facit text. ff. de litigios. Iohan. Faber in l. fundum. C. de euict. faciunt notata per glos. & Angel. in l. familia. C. familiæ hercifcund. l. necessario. §. fina. de peric. & commo. rei venditæ. in l. si quis domum. §. hic subiungi. ff. locat. & in l. si seruus. de euictionibus. Baldus in lege non dubitatur. C. de euictionibus. Hinc est quod sic reuocanti non potest illud obiici, quem de euictione tenet actio. &c. dicto capi. si quis presbyter. & d. cap. intellecto, suprà allegat.

Nec obstat, *si ledit defendeur vouloit dire que* [si dictus defensor vellet dicere quod] etiam in contractu nullo vel prohibito tenetur venditor, aut aliter alienans ad pretij restitutionem. per textum in lege emptorem. ff. de actionibus. emptor. & per notat. per Baldum in dicta lege non dubitatur. C. de euictionibus. *Car à ce respond ledit procureur general, que tous ce que par ledit pretendu contract de permutation, ou dation* in solutum, *ledit defendeur pretend auoir esté cedé par ses predecesseurs ne sont que paroles. Et ne fait apparoir que les sommes luy fussent debues, n'y les heritages luy appartenans, ne que ladite pretendue permutation, ou dation* in solutum *ayt esté vestue, & sortit son effect* hinc inde, *comme à plain à esté cy dessus deduit* [Huic etenim respondet procurator Regius, omne illud quod per dictum contractum permutationis prætensum, vel dationis in solutum, dictus defensor cessum fuisse per suos prædecessores prætendit, nihil præter verba esse. Neque enim probat summas ei esse debitas, neque res hæreditarias ad eum pertinere: neque dictam permutationem prætensam, vel dationem in solutum vestitam fuisse: & hinc inde suum effectum sortitam, vt suprà plenè declaratum est.]

Pretiũ datum etiã in contractu nullo repetitur.

A ce que dit ledit defendeur, que le Roy comme heritier par moyen dudit Roy Louys le tiers, de Sicile & Hierusalem, Comte de Prouence, qui fit ladite pretendue alienation, seroit, & est tenu de faits, promesses & obligations dudit Roy Louys le tiers, & consequemment tenu de la garantie: respond en premier lieu ledit procureur general, que si led. Louys le tiers n'est tenu d'aucune euiction, comme estant le contract nul, & par les autres raisons dessus alleguees, sic, n'ẽ ont esté & ne sont tenus ses successeurs, [Ad id verò quod dictus defensor dicit, Regem tanquam hæredem, occasione Ludouici tertij, Regis Siciliæ & Hierusalem Comitis Prouenciæ, qui dictam alienationem prætensam fecit, teneri de factis, promissis & obligationibus dicti Regis Ludouici tertij, & consequenter de euictione: respondet primùm dictus procurator Regius quòd sicut dictus Ludouicus tertius de euictione non tenetur, ex cõtractu nullo, & aliis ex causis suprà allegatis, ita nec eius successores obligati fuerũt, nec tenentur.]

Dit oultre, que encores que celuy qui a fait ladite alienation, en eust esté tenu, que non, si n'en seroict tenuz ses successeurs, ou heritiers, [dicit insuper, quòd quamuis ille qui dictam alienationem fecit, ad hoc obligatus fuisset, quod secùs est, eius tamen successores vel hæredes de eo non tenerẽtur.] in d. regno vel Comitatu: quia speciale est in regno vel principatu, quòd Reges vel Principes nõ possunt priuare nedum filios, sed neque fratres vel alios consanguineos Regno, vel partibus Regni. *& ne peuuent preiudicier à leurs successeurs.* [Et successoribus suis præiudiciũ adferre non posũt] in dictis Regnis, *directement ou indirectement* [directè vel indirectè.] Ita Innocen. in d. ca. grandi. de supplen. neglig. præl. libr. vj. & Panor. in d. c. intellecto. de iureiur. *& la raison est bonne* [ratio verò eius æqua est,] quia quod vna via prohiberetur, alia permitteretur. *C'est à sauoir que* [nempè quòd] metu euictionis, vel per viã euictionis, puta actione de euictione, vel exceptionis *les alienations du domaine, qui sont nulles, seroient vallables, & tiendroient, qui est contre ce qui est noté* [alienationes domanij nullæ, validæ fierent, quod cõtrarium est, not.] in c. imperialẽ. de proh. feu. alie. per Feder. in vsib. feud.

Euictio nõ debetur ex contractu nullo.

Principes non ligant suos successores.

Præterea si ille, in cuius fauorem prohibita fuit alienatio, consentiat alienationi, non posset

regulariter contrauenire, nisi prohibita esset alienatio, non solùm fauore eius sed fauore rei, quia tunc posset etiam ipsemet contrauenire: sed vtroque casu hæres eius poterit impedire ex persona propria: neque impeditur propter consensum defuncti cuius est hæres. Ita Fulgos. Philip. Corn. & moderni Mediol. in l. quotiens. C. de fideicõm. Salyc. in l. vendit rici. C. de reb. alien. non alienā. Ita expressè tenuit Raphaël Cuman. in consil. 132. & optimè facit textus in l. final. ff. de eui ctionib.

Dit oultre ledit Procureur general qu'il n'est pas d'accord auecques le defendeur, que le Roy ne ayt autre droict esdits Comtés de Prouence & Fourcalquier, que par l'institution, testament ou hoirie dudit Charles d'Anjou Roy de Sicile ne que à ce seul tiltre il treuue ledit pays, sans plus auant y entrer [Ampliùs dicit procurator Regius, quòd cùm d. defensore non consentiat in eo, Regem nempe aliud ius in d. Comitatibus Prouenciæ & Fourcalquerij non habere, quàm per institutionem, testamentum vel successionem d. Caroli Andegauensis, Regis Siciliæ: neque quòd hoc solo titulo d. regionem inuenit, sine vlteriori progressu.]

Or [Verùm] quando superuenit ius hæredi aliter quàm per mortem ipsius defuncti, vel successionem, hæres non tenetur seruare dispositionem factam per defunctum, vt est text. in l. inuitum. §. ex facto. ff. de diuers. & tempor. præscrip. in l. rem alienam. vbi Bart. & alij. ff. de pignorat. actin.

Hæres an teneatur seruare defuncti dispositionem.

D'auantage l'on cognoit assez que tous les tiltres dont se veut ayder ledit defendeur, & les executions de sa pretendue acquisition, letres a luy à ceste fin obtenues, & autres choses par luy faictes, ou ses predecesseurs, en ceste maniere, ont esté faictes par importunité. Et de droict [Adhæc, satis liquido constat omnes titulos, quibus d. defensor se tueri cupit, executiones prætensæ acquisitionis suæ necnon literas ab eodem ad illum finem impetratas, & alia per eundem, vel suos prædecessores hoc modo executa, omnia per importunitatem esse facta. Et de iure] quando Princeps aliqua concedit per importunitatem, perinde non valent, nec ex illis debetur euictio, ac si essent obtenta per metum. ita tenet Lucas de Penna in l. fin. de locar. prædio. ciuil. libr. xj. C. post Innocen. in ca. petitio. de iureiur. vbi æquiparat obtenta per importunitatem, & obtenta per metum.

A ce que ledit defendeur dit, que à ladite alienation lesdits habitans de Gramboys ont consenty, ont esté presens en la possession, deliurance & souffrance, & ont fait aux predecesseurs dudit defendeur la foy & hommage: dit ledit procureur general Primò, *que cela a esté fait par crainte & impression du dit acquereur, qui auoit credit & authorite deuers ledit Roy de Sicile, Comte de Prouence,* Secuodo, *telle obeissance & patience* [Ad id verò quòd d. defensor dicit, ad d. alienationem habitatores de Grambundio consensum dedisse in eiusdem possessione traditione & fruitione præsentes fuisse, fidem etiam & iuramẽtũ fidelitatis prædecessoribus d. defensoris præstitisse: respondet d. procurator Regius. Primò, hoc factum fuisse metu & compulsione d. acquisitoris, qui fide & authoritate apud d. Regem Siciliæ, Comitem Prouenciæ, valebat. Secundò, talis obedientia & patientia] etiamsi operaretur tacitum consensum, imo etiam *la prestation de foy & hommage n'a peu valider ladicte alienation, qui estoit & est nulle de sa nature, mesmement au preiudice du Roy.* [præstationem fidei & seruitiis non potuit dict. alienationem validam reddere, quæ erat & est nulla de sui natura, etiam in Regis præiudicium.]

Nec etiam *auroient les choses susdites peu preiudicier aux habitans dudit lieu de Gramboys, qui sont à present successeurs de ceux qui auroient presté tel consentement,*] prædicta habitatoribus d. loci de Grambundio nocere potuissent, qui hodie eorum successores sunt, qui huiusmodi consensum dederant,] per ea quę notant in d. l. quotiens. C. de fideicommiss.

Auecques ce y a vne protestation faite en l'an 1480. *par lesdits habitãs contre Lazare de la Croix, seigneur de Courbieres, soy disant acquesteur dudit lieu de Gramboys contre ladite pretendue alienation, faicte dudit lieu Et que les hommages desdits habitans particuliers, ne puissent nuyre ne preiudicier à leurs priuileges.* [huic adest & vna protestatio anno 1480. per d. habitatores facta contra Lazarum de la Croix, dominum de Courbieres, se nominantem conquæstorem d. loci de Grambundio, contra alienationem prætensam de eodem loco factam. Insuper & hoc quod iuramenta fidelitatis particularia d. habitatorum, eorum priuilegiis præiudicium adferre non possent.]

Et en l'an 1497. *le feu Roy Charles decerna ses lettres narratiues desdits priuileges, & que ledit lieu de Gramboys estoit de l'ancien domaine de ladite Comté de Prouence & Fourcalquier: & partant qu'il ne pouuoit estre alienė. Et par icelles est mandé reunir & remettre lesdits habitans hors les mains d'iceluy qui les auoit acquis, en remboursant deux mille flourains. Et sont par lesdites lettres lesdits habitans releués du laps de temps, & est fondé ledit relief sur les guerres & diuisions qui ont eu long temps le cours audit pays. Et sur lesdites lettres a longuement esté procedé, & par plusieurs iournees & assignations.* [Anno verò 1497. quomdam Rex Carolus suas literas d. priuilegiorum narratiuas decreuit, & quod d. locus de Grambundio esset de antiquo domanio d. Comitatus Prouenciç & Fourcalquerij, per easdem etiam mandatum est, vt d. habitatores reuniantur, & ex eius manibus retrahantur, qui eos incorporauerat, duos florenorum millia refundendo. Quæ quoque literæ eosdem de lapsu temporis restituunt: & d. restitutio super bellis & discordiis fundata est, quæ dudum eam regionem vexarunt. Et super iisdem literis est longo tempore processus, per multos dies & assignationum terminos habitus.]

Et sic *n'y auroit propos, si ledit defendeur vouloit, comme*

comme veritablement il a voulu s'ayder de longue souffrance, tacitè *consentement, ou prescription: car ce que dit est cy dess⁹, auroit tout cela interrupu, & y satisfaict.*[Friuolum itaque esset, si d. defensor se vellet tueri, vt vere voluit, longa possessione, tacito consensu, vel præscriptione: nam id quod suprà dictum est, omne illud interrumperat, & ibidem satisfecerat.]

A ce que ledit defendeur à voulu dire, que [Ad hoc autem quod d. defensor allegauit, quod] ex quo d. locus de Grambundio fuit aliquando alienatus, remansit perpetuò inalienabilis: *dit ledit procureur general que cella est faux, (soubs correctiõ) mesmement*, [Respondet d. Procurator Regius hoc falsum esse, (sub correctione pręcipue) quãdo per reuersionem & incorporationem est mutata rei natura, *& qu'il y a disposition d'homme qui le rend inalienable*, [Et quòd sit dispositio hominis, quæ rem inalienabilem reddat,] vt notat Io. capit. vt super de reb. eccles. non alienand. in l. si quando. & in l. si vacantia. C. de bonis vacant. & in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. obligat.

Item au regard de ce qu'il dit contre le priuilege desdits habitans qui est la vraye incorporation, [Itẽ eius respectu, quod contra priuilegium d. habitantium allegat, quòd veræ incorporationis loco venit,] quod est nullum ex defectu potestatis Principis Tarenti, quod non fuit concessum ex syncera & pura voluntate ipsius concedentis, quia Rex ipse potuit illi postea derogare. *employe ledit procureur general pour toute responce ce que dict est cy dessus.* [Respõsionis loco d. procurator Regius adducit quòd suprà allegatum est.]

N'est pas fort argument de dire, par ledit defendeur que ledit priuilege & incorporation ou reunion, [Argumentum verò non multùm efficax est quod d. defensor profert, nempè quod d. priuilegium, & incorporatio vel reunio] non remansit in simplicib⁹ terminis prohibitionis, sed vltrà processit prouidendo de remedio in casu alienationis, scilicet quòd liceat hominibus & Vniuersitati d. loci de facto resistere. Quo casu sic prohibita alienatio non est nulla, sed ope illius remedij annullanda.

Car à ce respond ledit Procureur general en premier lieu, que ledit priuilege ne prohibe seulement ladite terre estre alienee, & mise hors des mains & domayne desdits Comtes de Prouence & Fourcalquier: mais dispose & ordonne ladicte incorporation & reunion d'icelle terre audit domayne, & consequẽment par telle reunion & inseparable incorporation, & pour auoir reprins la nature dudit Comté, elle à esté faicte inalienable, sans autre prohibition. [Primo etenim ad id d. procurator Regius respondet, d. priuilegium non tantùm prohibere, ne d. territorium alienetur, & in alienas manus, extra domanium d. Comitum Prouenciæ & Fourcalquerij, transferatur: sed etiam d. incorporationem & reunionem illius territorij in d. domanio decernere atque disponere, & ideo cõsequẽter p reunionem & incorporationem inseparabilem, & quia naturam d. Comitatus reassumpsit, factam esse absque alia prohibitione inalienabilem,] per ea quæ superius dicta sunt. [?] t sic, *ne faut considerer le dit obiect, de dire* [consideranda non est obiectio, quę dicit] quod talis dispositio non remansit in meris terminis prohibitionis. Id tenuit Paulus de Castro in l. non dubium. num. 8. C. de legib. dicẽs post glo. in l. non intelligitur. §. diuus Adrianus. ff. de iure fisci, quod sicut expressa prohibitio importat nullitatem actus, etiamsi non dicatur. ita dispositio de certa solemnitate obseruanda, importat tacitam prohibitionem, & consequenter nullitatem, si id non seruetur.

Secundò. *dit ledit procureur general que quelque chose qu'il plaise dire audit defendeur nous ne sommes au cas de la Theorique, qu'il dit estre mise*, [dictus procurator Regius dicit, quicquid d. defensori placuerit dicere, non sumus in casu Theorię, quem dicit esse positum] per Bart. in d. l. non dubium. C. de legib. *Car la Theorique de Bart. & des Docteurs* [Nam Bartoli & Doctorum Theoria] est de actu prohibito, cum adiectione pœnæ, *ce qui n'est pas au cas de present*, [quod non est in casu præsenti,] quia id quod adiicitur, scilicet quòd d. habitatores possint de facto resistere, non adiicitur, nomine pœnæ: sed est quoddam remedium quatenus d. alienatio de facto procederet, quod quidem remedium non impedit nullitatem actus, *quelque chose que die ledit defendeur*, [quicquid dictus defensor in mediũ proferat,] neque id tenuit Bart. & alii.

Mais au contraire dit, [Contrarium verò dicit] Bart. in l. Prætor. ff. de nou. oper. nunciat. quod si quid prohibeatur etiam iure speciali, & pœna imponatur, tamen actus remanet nullus. l. iubemus, & l. nemo martyres. C. de sacrosãct. eccles. *qui est au cas sẽblable de celuy qui s'offre. Mesmemẽt*, [quod simile est casui præsenti. Præcipue] quando certum est de mente prohibentis alienationẽ, puta quando text. vel dispositio, seu priuilegium disponit quod actus non valeat, & nihilominus imponit pœnam, vt d. l. iubemus. & in l. j. C. de sepulchro violat. *Or au cas du priuilege dõt à present est question il est certain par la teneur mesme d'iceluy que* [Sed in casu priuilegij, cuius nam quæstio vertitur, certum est per tenorem etiam ipsius, quòd] dispositio talis vult alienationem esse nullam: & nihilominus quátenus fieret, vel de facto procederet; apponit facti remedium, quod cum actus nullitate potest se compati & concurrere. Et dispositionẽ vltra fines dispositionis, non facit quin actus sit nullus, vt ingeniosè & subtiliter declarat Bart. in d. l. prætor. ff. de nou. oper. nunciatio.

Il y a plus. C'est que [Est etiam amplius. Nempè quod] quando pœna vel remedium, quod apponitur vltra prohibitionem legis vel dispositionis, respicit nullitatem actus, vel annullationem, non obstante tali pœna vel remedio quod apponitur annullatur actus, vt in d. l. prætor. & in l. si verò non remunerandi. §. rei turpis. ff. mandat. l. iurisgẽtium. §. pacta quæ contra. ff. de pact. Bart. in d. l. prætor.

prætor. *Or est il que le remede qui est pourté par ledit privilege:* [Nunc verò remedium, quod per d. privilegium apponitur:] puta quod si talis locus de facto alienaretur, ipsi habitantes possent de facto resistere: directo respicit annullationem actus, non validitatem: imò validitas ipsius, actus in suo intellectu nõ potest cõcurrere, & se cõpati cũ tali remedio. Si enim actus teneret, & esset validus mero iure, quomodo esset permissum dictis habitantib⁹ resistere de facto. Id enim est absurdũ, & implicat. l. j. ff de his quæ pro non scripr. habẽt. *Et de ceste matiere il y a plusieurs bonnes decisions des Canonistes* [Et de ista materia multæ decisiones bonæ Canonistarum habentur] in c. licet canon. & in c. fina. de elect. libr. vj.

Aux recognoissance. dudit defendeur & ses predecesseurs, par lesdits habitans, ou leurs vrais & naturels seigneurs, prestation de serment de fidelité & reception en foy & hõmage, patience & cõsẽtemẽt, & autres actes par lesquels iceluy defẽdeur veut dire lesdits habitans avoir renoncé à leur dit privilege & l'avoir perdu [Ad recognitiones d. defensoris & eius prædecessorum, per d. habitatores, vel eorum veros & naturales dominos factas in præstatione iuramenti fidelitatis, & receptione sub fide & seruitio, patientia & consensu, aliisque actibus, per quos d. defensor vult prætendere d. habitatores suo dicto privilegio renunciasse, atque id perdidisse] per non vsum. *Respond ledit procureur general, que cela ne peut nuyre au Roy, en faveur duquel. & du domayne desdits Comtes fut faicte ladite disposition, vnion inseparable & incorporation.* [Respondet d. procurator Regius, hoc Regi non posse obesse, in cuius & domanij, d. Comitum fauorẽ d. dispositio, vnio inseparabilis & incorporatio fuit facta.]

Dit oultre, comme dit à esté cy dessus, que lesdits habitans l'ont faict [Insuper addit, vt suprà dictũ fuit quod d. habitatores hoc fecerũt] per metum & impressionem, *qu'il a eu tousiours protestations au contraire, & interruptions pour empescher la prescription, & que de tout ce ils sont relevés. D'avantage quand ladite alienation ne seroit revocable* ex capite *desdits habitans, elle est* ex capite *dudit procureur general, qui requiert ladite terre estre reunie au domayne comme alienee, contre la nature du domayne, de Provence & Fourcalquier, contre les statuts & ordonnance du pays, contre l'expresse prohibition & disposition mentionnee audit privilege,* [quòd semper protestationes in contrariũ factæ fuerint, & interruptiones ad impediendam præscriptionem, & quod de illis omnibus sunt restituti. Præterea quamuis d. alienatio non posset revocari ex capite d. habitantium, potest tamen ex capite d. procuratoris Regij, qui d. territorium reuniri domanio postulat, tanquam alienatum, contra naturam domanij Prouenciæ & Fourcalquerij, contra statuta & constitutionem patriç, cõtra etiã exp̃ssã ꝓhibitionẽ & dispositionẽ in d. privilegio comprehensam,] cui etiam expressè non potuerunt contrauenire dicti habitantes, & consentire d. alienationi in præiudicium ipsius Comitis Prouenciæ & Fourcalquerij, quia post dictam vnionem & perpetuã incorporationem, quæ non fiebat solùm in fauorem Principis & fisci, prout sæpiùs dictum est, certum est quòd dicti habitantes, etiam volentes & de expresso consensu non potuerunt se eximere à domanio & immediata superioritate dicti Comitis, & alienationi consentire, vel acquiescere in præiudicium dicti Comitis. *Qui est pour respondre à tous les consentemens tacites & expres desdits habitans, dont ledit defendeur fait vne longue histoire* [Quod seruit ad respondendum omnibus consensibus tacitis & expressis d. habitantium, quorum d. defensor longam facit historiam.]

Au regard de la prescription que ledit defendeur allegue contre le fisque [Respectu verò præscriptionis quam d. defensor contra fiscum allegat] per possessionem pacificam decem, viginti & viginti quatuor annorum, cum titulo & bona fide, *respond le procureur general: qu'en la matiere que s'offre qui est*] Respondet procurator Regius, quòd in materia quæ se offert, quæ est] aduersus fiscum, *& de chose domaniale,* [& de re domanio subiecta] quæ non cadit in cõmercium hominum, *regulierement lon tient* [regulariter tenent] quod nulla potest esse præscriptio, *& la raison est,* [& ratio est,] quia nulla illic possessio esse potest: iure resistente, ergò neque vlla præscriptio, cùm sine possessione præscriptio non procedat.

Præscriptio non est contra fiscum.

Et que en la matiere de domayne, il n'y puisse avoir prescription, y a tex. [Et quòd in materia domanij non currat præscriptio, textus est] in §. res fisci, insti. de vsuc. in l. cõperit. de præs. xxx. vel xl. annor. Lucas de Peo. latè in l. quicunque. ij. de omni agro deserto. li. xj. C. *& la raison est,* [& ratio est] quia cùm non sint domanialia fiscalia, seu domanialia alienabilia & interdicta sit etiam Principi alienatio rerum fiscalium, ne respon. regni sui per multas, licèt modicas alienationes, tandem ad nihilum redigantur, vt per d. Lucam de Penna. in d. l. quicunque. & alienatio & præscriptio æquipolleant. l. alienationis. ff. de verbor. signific. l. statu liberos. de testa. milit. C. Maximè quando prohibitio alienationis affecit rem potiùs quàm personam, vt sentit gl. in d. l. alienationis. in fin. j. glo. & no. C. in l. fi. in quibus cau. in integrum resti. nõ est necessa. quẽ refert & sequitur per multa iura. idem Lucas de Penna. in l. ij. de omni agro deserto, incipiente. Si quis emphiteoticario. libr. xj. C.

Præterea si in tributis nullo tẽporis spatio præscribitur contra fiscum, d. l. compeꝛit. de præscri. xxx. vel xl. annor. fortiùs prohibitum est, præscribere res fiscales, ex quib. reipub. prouentus & tributa panduntur, vt per d. Lucam de Penna. in d. l. quicunque. ij. de omni agro deserto. & dicit tex. in l. fina. C. ne rei dominic. vel templor. quòd neque diuturna immutatio, neque nouella possessio rei dominicæ proprietatem abolere potest. Et per cõsequens multo minùs proprietatem rei fiscalis, & dominium Coronæ.

Quand

Quand il escherroit aucune prescription ès choses fiscales & domaniales si ne pourroit elle estre moindre que de tent ans, [Quamuis etiam aliqua curreret præscriptio in rebus fiscalibus & domanialibus, non posset tamen minor esse quàm centum annorum,] sicuti aduersus fiscum ecclesiæ, quia ecclesia & fiscus in hoc æquiparantur.

Et encores à tello centenaire iouissance ou quadragenaire, quand elle suffiroit, que non, si faudroit il que[Et licèt talis centenaria possessio, vel quadragenaria posset tolerari, quod secùs est, necessariũ tamen esset, quòd] tempus possessionis esset continuum. c. illud. c. auditis. de præscrip. quia interruptio impedit præscriptionem, iuribus vulgat.

Or par le proces il appert que ledit defendeur, ny ses predecesseurs n'ont iamais iouy paisiblement de ladite terre, & y a eu tant d'interruptions, & discontinuations, que par son propos mesmes il n'a que unze ans de iouissance paisible. Laquelle encores quo regulariter elle fut suffisante à prescription, si ne pourroit elle de rien seruir. Car elle est du temps du Roy qui auoit faict ladite alienatiõ nulle, [Per processum verò apparet quòd d. desensor nec eius prædecessores, vnquam pacificam possessionem d. territorij habuerint: Tantæ quoque fuerunt interruptiones & discontinuationes, quòd secundum ipsiusmet dicta tantùm vndecim annorũ possessionem pacificam habuerit, quæ quamuis regulariter ad præscriptionem sufficeret, non tamen aliquo modo prodesse posset. Est enim d. tẽpore Regis, qui d. alienationem reddiderat nullam] per importunitatem, quæ metui æquiparatur *comme dit est cy dessus*, [vt suprà dictum est] Igitur &c.

Il y à plus. C'est, que ledit de Fourcalquier premier acquereur de ladite terre ne peut estre censé auoir eu bonne foy, tant par ce que[Superest adhuc ampliùs. Nempe quòd d. Comes Fourcalquerij, d. territorij primus conquæstor bonam fidem habuisse ceu seri non potest, non solùm ob id quòd] contra iura & statuta patriæ mercabatur, *comme pour l'importunité dont il vsa enuers son maistre & la maniere qu'il contracta auecques luy, qui est portee par le recit des lettres par luy produictes. Car pour ce & au lieu de ladite terre de Gramboys, qui estoit incorporee à iamais au fisque & domayne de son maistre, ce qu'il ne pouuoit ignorer pour estre de sa maison, & de son conseil, il baille & permute des choses controuuees simulees, comme il a esté desduit amplement cy dessus, tellement que c'estoit vne vraye deception, qu'il faisoit à son maistre*, [Sed etiam propter importunitatem, qua erga dominum suum vsus est, & modũ contrahendi cum eo, qui literis ab eodem productis est declaratus. Nam vice d. loci de Grambundio, qui semper fisco, & domanio sui domini incorporatus erat, quod ignorare non poterat, quia eius domesticus & cõsiliari⁹ esset, res fictas & simulatas donat atque permutat, vt suprà ampliùs deductum est, adeo quòd nihil erat quàm vera deceptio, quàm domino suo inflixerat,] vel blanditiis, vel per precum importunitatem, vel per obreptionem, & suggestionem; quæ omnia nõ possũt ferre bonam fidem.

Et par ces moyens, ioinct ce que vous Messieurs sçaurez mieux suppleer, conclud ledit procureur general à ce que ledit Chastel, terre, seigneurie & habitãs de Gramboys, soyent declarez estre du vray domayne du Roy à cause de sa Comté de Prouence & Fourcalquier, & que cõme tels[Per hos itaque modos, iuncto eo quod vos Domini meliùs supplere poteritis. d. procurator Regius concludit ad hoc, vt d. Castellũ, territorium, dominium & habitatores d. loci de Grambundio, declarentur veri domanij Regis esse, propter Comitatum suum Prouenciæ & Fourcalquerij: & quod vt tales,] quatenùs de facto, *ils ont esté alienez, ils soyent par arrest reunis audit domayne pour y estre à tousiours, & inseparablement incorporez, & les fruicts rendus & restituez* [alienati fuerunt, sint per arestum d. domanio reuniti, eidem semper & inseparabiliter incorporati, & fructus redditi atque restituti.]

RESP. CXLVIII.

De Comitatu Dreux.

Monsieur le procureur general demandeur en matiere petitoire: pour raison du Comté de Dreux, contre madame de Neuers defenderesse. dit quo ledit Comté est du domayne de la Couronne, & par ce n'a peu estre alienè aux predecesseurs de ladite dame: & requiert que cõme tel il soit adiugé au Roy. [Dominus procurator Regius petitor in materia petitorij, causa Comitatus de Dreux, cõtra dominam de Neuers defensatricem, dicit dictum Comitatum esse domanio Coronæ affectum, atque idcircò à prædecessoribus d. dominæ alienari non potuisse. Postulat itaque, vt tanquam talis, Regi adiudicetur.]

Comitatus de Dreux in controuersiâ à procuratore Regio versus tanquã Corona existens affectus & debitus.

Les defences de ladite dame par elle subordinemẽt proposees, sont trois La premiere, que ledit Comté n'est & ne fut oncques dudict domayne, mais à tousiours esté[Defensiones d. dominæ, quas subordinatè proposuit, sunt tres. Prima est quod d. Cõitatus nõ sit, neque vnquàm prædicti domanij fuerit, verùm sẽper fuit,] in libero cõmercio hominum. Nam res omnis naturaliter est libera. *Partant c'est à la charge dudit demandeur, monstrer de ladite qualité de domayne & incorporation par luy pretendue.* [Quare ad petitorem spectat, d. qualitatem domanij, & incorporationem per eum prætensam demõstrare:] tum quia ei qui dicit. &c. tum quia habet regulam & naturalem præsumptionem contra se: tum etiã quia incorporatio, siue expressa, siue tacita, facti est, facta autem non præsumuntur: tum quia qualitas illa vnionis seu incorporationis est accidentalis, & extrinseca. Et cùm in ipsa actor fundet intẽtionem de ipsa primùm constare oportet. Tum quia ab ea parte, quę dicit aliquid prohibitũ, *comme faict ledit demandeur*, [vt d. petitor facit,] qui dicit prohibit fuisse alienationem *dudit Comté*, [d. Comitatus,] exigitur probatio, *par les droits & maximes vulgaires.* [per iura, & maximas vulgatas]

Les moyens & fondemens dudit demandeur, pour

monstrer

monstrer de ladite qualité, sont : premier, qu'en l'an 1132 ledit Comté fut baillé en appanage à Robert filz de Louys le Gros. A quoy la ladite dame respond. Primò, *que ladite histoire* [Rationes & fundamenta prædicti petitoris ad d. quantitatem demonstrandam, fuit: Primò, quod anno 1132. d. Comitatus fuit in appanagium datus Roberto, filio Ludouici de Gros, cui prædicta domina in hunc modum respondet. Primo, quod d. historia] non est certa, & indubitata. *Car les annales de maistre Nicole Gilles produictes par ledit demandeur fol. 83. dient, que ce fut le Côté Deureux. Aussi dict que ledit Robert estoit second filz dudit Louys le Gros, Et maistre Alain Bouchard aussi produict par ledit demandeur dit qu'il estoit l'aisné. Lesdictes annales dient que ledit Robert estoit ignare & insensé: & parce fut debouté de la Couronne.*

Chronicorum allegatio ad probandū Comitatū Deureux esse de domanio Regis.

[Nam chronica magistri Nicolai Aegidij per dictum petitorem folio 83. producta, dicunt fuisse Comitatū Deureux, affirmant super d. Robertum, secundum Deum filium fuisse d. Ludouici de Gros. Adhæc magister Alanus Bouchardus per d. petitorem productus, dicit eundem fuisse primogenitum. Chronica verò prædicta d. Robertum ignarum & insensatum fuisse referunt: atque ideò à Corona depulsum,] & sic propter vitium animi. *Et ledict Bouchard dict que c'estoit pource qu'il estoit bossu, & contrefaict:* [Dicit etiam d. Bouchardus, quòd hoc factum sit, quia erat gibbosus, & malè formatus,] & sic propter morbum corporis.

Ledict Bouchard dit que ledit Robert fut Comte de Dreux & de Bresne, & Guaguin dict que ce fut de Dreux & du Perche. Sic, *pour la contrarieté desdicts Chroniques.* [Adhæc d. Bouchardus dicit prædictum Robertum, Comitem de Dreux & de Bresne fuisse: Guaguinus verò refert fuisse de Dreux & de Perche. Sic propter d. Chronicorum contrarietatem] mutuo sibi fidem abrogant.

Secundò, *lesdicts Chroniques en tout euenement ne dient sinon que ledict Robert fut Comte de Dreux. Mais par ce ne s'ensuyt que ce fut par appanage Car les enfans de France peuuent auoir heritages autremēt que par appanage, tant à cause de leurs femmes, que autrement. En semblables termes lesdicts Chroniques dient, que Iean filz du Roy Sainct Louys fut Comte de Neuers. Toutesfois il est certain que ce fut pour auoir espousé Hyrland heritiere dudit pays, & d'iceluy ses successeurs ont prins le nom & tiltre.* Sic, *le faict desdictz Chroniques* [Secundò, d. Chronica in omnem euentum tantùm dicunt prædictum Robertum Comitem fuisse de Dreux : sed ex hoc non sequitur, quòd fuerit per appanagium: filij enim Franciæ possunt hæreditaria bona alio modo consequi, quam per appanagium, tam propter vxores eorū, quam alijs de causis. Similiter d. Chronica referūt, Ioannem filium Regis Sancti Ludouici fuisse Comitem Niuerni. Constat tamen hoc ideo fuisse, quod Hyrlandiam illius regionis hæreditariam in vxorem duxerat, à quo etiam sui successores nomen & titulum receperunt. Sic factū prędictorū Chronicorum] cócludit à possibili, & non à necessario.

Tertio, *le demandeur ne faict apparoir, & ne cotte le temps auquel la ligne masculine dudit Robert soit faillie. Aussi la verité est, qu'elle dure encore aujourd'huy és seigneurs de Neual, descēduz en droicte ligne masculine dudict Robert. Parce il n'y à eu de retour à la couronne, & n'a le demandeur point de mineur.* [Tertiò, petitor non probat, neque tempus denotat, quo linea masculina d. Roberti defecerit. Cōstat etiam, illam adhuc hodiè in dominis de Neual, linea masculina directa d. Roberti descēdentibus durare. Quare ad Coronam non redijt, neque petitor minorem habet.]

Le second fondement dudict demandeur est, que en Iuillet 1407 le Roy Charles 6. donna en appanage ledit Côté de Dreux à Louys Duc d'Orleans, son frere, par la mort duquel il auroit eu retour dudict Comté à la couronne à quoy respond ladicte dame, que par la lettre dudit don produicte par ledit demādeur retorquee cōtre luy, il appert que long temps parauant, & dés l'an 1381 ledict seigneur Roy auoit transporté ledict Comté au Seigneur d'Albret pour trois mil liures de rente qu'il auoit sur le Thresor & par la production de ladicte dame, cottee en son inuentaire par L, appert de la iouissance, que ledict seigneur d'Albret a eu dudit Comté, tantost apres ledit eschange de l'an 1381. [Secundum d. petitoris fundamentum est, quod mense Iulij anno 1407. Rex Carolus eius nominis sextus d. Comitatum de Dreux Ludouico Duci Aurelianēsi, fratri suo, in appanagium dederit post cuius mortem d. Comitatus ad Coronam redierat. Cui d. domina respondet, quòd per literas d. donationis per d. petitorem productas & contra eam adductas, constat, quod longo ante tempore, & ab anno 1381. d. dominus Rex prædictum Comitatum in dominium d'Albret, pro tribus librarum milibus, quæ ex ærario publico ei in annuum reditū debebantur, transtulerat. Tum etiam productione per d. dominam facta, & in suo inuentario litera L, signata de fruitione apparet, quā d. dominus d'Albret de eodem Comitatu statim post d. permutationem ab anno. 1381. factam habuit.]

S'ensuit que le don despuis faict audit Duc Louys a esté nul] Sequitur donū postea factum d. Ludouico Duci, fuisse nullum] per regulam, id quod nostrum. &c.

Et que le Roy n'auroit peu reuocquer la concession que parauant il auoit faite audit seigneur d'Albret: encores qu'elle eust esté faite, [Et quod rex concessionem reuocare non poterat, quàm priùs d. domino d'Albret fecerat: quamuis etiam facta fuisset] titulo mere lucratiuo. l. perfecta donatio. C. de donat. quæ sub. mod.

Secūdò, *en la lettre dudit Duc Louys* [in literis d. Ludouici Regis] nulla est mētio appanagij *ou telle & si notable qualité*, [Verùm talis & tam notabilis qualitas] verisimiliter non fuisset omissa: nam quæ speciali nota digna sunt, si non exprimantur, neglecta videntur apud Labeonem. ff. de iniur. Imo ex verbis expresśis *de ladite lettre appert que ledit Duc Louys auoit ia son appanage ou Duché d'Orleans & que le don dudit Comté luy estoit fait pour recompence des seruices*] d. literarum apparet d. Ducem Ludouicum iam suum appanagium, vel Ducatū Aurelianensem habuisse : & donationem d. Comi

tatu s

tatis pro remuneratione seruitiorum ei factam fuisse, [& sic tanquàm extraneo.

Et quant à la clause de retour en defaut des masles. [Quantum verò ad clausulam reuersionis in defectum masculorum attinet,] non arguit appanagium: quia etiam inter priuatos talis clausula apponitur, & possunt contrahentes quas volunt leges apponere in traditionibus rerum suarum. l. in traditionibus. ff. de pact. l. quotiens. C. de donat. quæ sub mod.

Tertiò, *ladicte clause de retour est conditionelle, en defaut des masles descendans dudict Duc Louys,* [d. clausula reuersionis est conditionalis, in defectum masculorum descendentium à d. Duce Ludouico,] quæ conditio nondum euenit. *Car la ligne masculine de luy dure encores:* Linea enim eius masculina adhuc durat,] sic non potest argui ab illa dispositione conditionali, quæ adhuc est in pendenti. *Consequemment quoy que ce soit de la maieur, le demandeur n'a aucune mineur* [Consequenter quicquid de maiori fuerit, petitor nullam minorem habet.]

Le tiers fondement dudict demandeur est sur vne clause contenue tant au don dudict Duc Louys, que ès lettres passées en Decembre audict an 1407. au proffit dudict seigneur d'Albret par laquelle clause le Roy mande à messieurs des comptes, faire iouyr lesdicts seigneurs dudict Comté: Nonobstāt qu'il fut domanié & vny à iceluy. A quoy ladicte Dame respond: Primò, *que le demandeur impugne ladicte clause, soustenant icelle estre nulle:* [Tertium d. petitoris fundamentum consistit super vna clausula non solùm in donatione d. Ducis Ludouici comprehēsa, sed etiam in literis Decembri mense anno 1407. in commodum d. domini d'Albret concessis, qua Rex dominis rationum præfectis impetat, vt d. dominos prædicto Comitatu sinant frui: quamuis illi etiam domaniatus & vnitus esset. Quibus d. domina respondet: Primò, quod petitor d. clausulam impugnet, sustinens illam esse nullā:] Quare in ipsa non potest fundare intentionē: esset enim sibi contrarius, per regulam, Ex eo. de regul. iur. in vj. Bart. in l. decem. ff. de verb. oblig. in l. post legatū. ff. de his quib. vt indign. Panormit. in c. cùm venerabilis, de except. vbi dicit esse casum. Imol. in c. ex parte decani, de rescript. Secundò, verba narratiua seu assertiua Principis non inducunt probationem, c. si Papa, de priuileg. in vj. clem. si summus. de senten. excom. in ij. resp. Imol. in c. inter dilectos, de fid. instrum. vbi dicit quod verba priuilegij annumerantis loca subiecta, sunt narratiua: & consequēter non probant, nisi subiectio aliter demonstretur. idem Innoc. in c. dudum, de priuileg. & in c. recepimus, eod. tit. Ioan. Andr. in d. c. si Papa, in nouella, Anto. de Butr. in c. post cessionem. de probat. & la clem. literis, quæ alligatur in contrarium, sublata est. *Encores* ipsa loquitur, duobus concurrentibus, scilicet quod Princeps narret factum suum, & quod super facto proprio sic narrato sit fundata ipsius intentio, vt declarat glos. in d. c. si Papa, quorum vtrumque cessat in casu præsenti. *Car le Roy ne dit pas que l'incorporation dudict Comté ayt esté faicte par luy* [Nam Rex non dicit incorporationem d. Comitatus per ipsum factam esse.] Et sic non narrat factum proprium. *Et est euident que son intention n'estoit fondee sur ladicte incorporation, & qualité de domaine, mais plustost le contraire.* [Et manifestum est quòd sua intentio non erat fundata super d. incorporatione, & qualitate domanij, sed magis contrarium.] Tertiò, verba enunciatiua inter easdem partes, tunc demùm probant quando enunciatur id quod est necessarium ad substantiā actus, aliàs non. Ita loquitur l. optimam. C. de contrahen. stipulat. ita declarat Bald. in l. j. C. de fals. caus. adiecta leg. & l. ad probationē. C. locat. Anton. de Butr. in c. illud, de præscript. in c. fin. de success. ab intest. Sed hic non erat necessaria qualitas domanij, imò magis repugnabat actui qui gerebatur.

Quartò, verba enunciatiua nunquā operantur contra intentionem proferentis, Bald. in l. ex his, C. de testam. militar. quia inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium, l. legata inutiliter. ff. de leg. j. *Or* si per illa verba probaretur qualitas domanij, ipsa operarentur *contre l'intention du Roy qui estoit que ledict Comté demeura à perpetuel à ceux,* [contra intentionē Regis, quæ erat quod d. Comitatus perpetuò illis remaneret,] quibus cōcedebat.

Quintò, enunciatum in dispensatione, tunc demum probat rem ita esse, quando impetrans principaliter & expresse dicit talem: Secus si incidenter apponatur clausula dispensatiua. Ita intelligitur dictum Bald. in l. ij. C. de iure aureor. annul. Simile est in exceptione, si quis dicat se debitorem, sed soluisse, ex illa confessione condemnari potest: secus si tantum excipiat se soluisse. c. cum venerabilis, de exception. l. non vtique. ff. eod. & in regul. Exceptionem obijciens, &c.

Eadem ratione petens absolutionem, non fatetur se excommunicādum, notat. in c. venerabilem, de elect. in c. cum dilectus, de ordin. cognit. Et petens veniam non fatetur delictum, glos. in c. exhibita, de homicid. Et petens manumissionē, non fatetur seruitutem. Bald. in l. ij. C. de ingen. & manumiss. Ista enim fiunt ad abundantiorem cautelam, quæ non vitiat. l. non solent, de regul. iur. l. testamentum. C. de testam. Sextò *ladite clause* [dicta clausula] est apposita in executiuis gratiæ: quare non probat rem ita esse, sed probat voluntatem Principis fuisse, *que sa disposition eust lieu, encores que ce fut domaine.* [quod sua dispositio locum haberet, etiamsi domanium esset.] casus est in clem. j. de præbend. Felin. in c. licet, de offic. ordinar. Nam huiusmodi clausula fuit apposita ad augmentum gratiæ, & ad tollendum obstaculum qualitatis domanij, si quod erat, sed absurdum est, vt quod in gratiam appositum est, conuertatur in odium, l. in ratione. §. tametsi. ff. ad leg. Falcid. Et quòd inducta ad augmentum operentur diminutionem, *contre les maximes vulgaires:* [contra vulgatas maximas.] Nec præsumitur quisquam viam illam elegisse, qua iudicium suum subuertat, vel difficiliùs reddat. quòd tamē esset, *si par ladite clause le Roy eust entendu faire ledict Comté domayne, ou prouuer qu'il fut tel,* [si per d. clausulam Rex intellexisset d. Co-

mitatum facere domanium, vel probare quòd tale fuisset.]

Per supradicta *est faite responce à ce que le Roy dict par lesdites lettres auoir fait voir les comptes dudit Comté, estans en la châbre des comptes. Car il faudroit qu'il apparust desdits comptes. Toutesfois le demandeur n'en a aucune chose produit. Ce qui indubitablement il eust fait, s'il en estoit aucune chose. Aussi lesdits mots peuuent sainement estre entenduz des comptes, qui auroyent esté rendus aux seigneurs, desquels le Roy auoit acquis ledit Comté: Et lesquels comptes furent deliurez à ses officiers, en faisant ladite acquisition* [responsio iam facta est eius, quod Rex dicit per d. literas d. Comitatus rationes recognoscendas fuisse datas, quæ in Camera rationũ seponuntur. Necessarium enim fuerat quod de dictis rationibus apparuerit. Earum tamen petitor mentionem nullam fecit. Quod sine dubio fecisset, si aliquid ea de re esset. Prædicta etiam verba possunt de rationibus sané intelligi, quæ dominis redditæ fuerant, à quibus d. Comitatum acquisierat, quæque factæ fuerunt suis officiariis, dum d. acquisitionem adeptus esset.]

Le quatriesme fondement dudict demandeur est, [Quartum d. petitoris fundamentum est,] quòd bona Principis præsumuntur profectitia. *Laquelle maxime ladite dame nye formellement. Car le Prince est capable de tenir terres & heritages,* [Quam maximam d. domina formaliter negat. Princeps enim potest terras & bona hæreditaria obtinere] iure priuato, *tant par acquisition, succession, confiscation, que autrement. Et pour la distinction desdits patrimoines* [tam per acquisitionem, successionem & confis-

Procurator fisci & Procurator Cæsaris. cationem, quàm alio modo. Et propter d. patrimoniorum distinctionẽ] inueniuntur in iure Procurator fisci, *qui est pour le domaine de la Couronne.* [qui domanium Coronæ procurat:] Et procurator Cæsaris, qui etiam appellatur procurator priuatæ rationis, *qui est pour les biens que le Prince a autrement que de la Courõne.* [qui res Principis agit ad Coronam non spectantes.]

Et pour inferer taisible incorporation, ne suffit que le Roy ait iouy d'aucun heritage, & l'ait tenu en ses mains par aucunes annees. Et est notoire que ledit seigneur tient aujourd'huy plusieurs terres en ses mains, desquelles combien qu'il ait iouy par plusieurs annees: Toutesfois elles ne sont censees estre vnies & incorporees au domaine de la Couronne. Mais [Ad tacitam verò incorporationẽ inferendã, non sufficit quòd Rex aliqua bona hæreditaria perceperit, & ea per aliquot annos possederit. Manifestum etiam est, quod d. dominus hodie multas terras habeat in manibus, quarum commodum quamuis per multos annos receperit, non tamen censentur vnitæ &

Requisita ad incorporandum & vniendum aliqua bona domanio regis. incorporatæ domanio Coronæ. Sed] ad incorporationem *seroit requis que ledict Comté eust esté reduict* [requireretur d. Comitatum redactũ fuisse] in rationes Principis, *auec les autres biẽs domaniaux* [cum aliis bonis domanialibus] per longissimum tempus, vt notat. in l. si quando, la ij. & l. vacantia, de bon. vacant. C. lib. x. & in c. ij. de feud.

Vnde cũ probatio debeat esse in illa specie, quæ necessariò, concludit, *s'ensuit que pour fonder l'intention du demandeur, il ne suffit que ledit Comté ait autresfois esté és mains du Roy: mais auec ce faut monstrer, qu'il y ait eu incorporation expresse ou taisible. Autrement sa preuue* [sequitur ad fundandam intentionem petitoris, quòd nõ sufficiat d. Comitatum alio tempore in manibus Regis fuisse: sed cum eo monstrandum est, quòd incorporationem expressam vel tacitã habuerit. Alio probatio eius] est à possibili & fallibili, & non à necessario. Ideò nil concludit.

Et quãuis ex supradictis, *par les faits & moyens du demandeur, ne soit prouuee ladite qualité de domaine, qui est le fondement de son intention: encore d'abondant par la production de ladite dame, cottee en son inuentaire B.C.D. appert, que ledict Comté depuis l'an 1254. a esté tenu & possedé par personnes priuees. Mesmes a esté possedé par diuerses femmes, lesquelles y ont succedé à diuerses fois. Car audict an 1254. il estoit possedé par vne, nommee Marie Contesse dudict Dreux. Et en l'an 1346. succeda en iceluy la fille de Pierre, Comte de Dreux. Et à icelle succeda sa tante Iehanne, Vicontesse de Thouars. Et à ladicte Iehanne succederent Petronille & Marguerite, ses filles, lesquelles ont possedé ledict Comté iusques en l'an 1377. & 1378. quelles le vendirent au Roy Charles le quint.* [per facta & rationes petitoris, d. qualitas domanij probata non sit, quod est suæ intentionis fundamentum: ex abundanti tamen per productionem d. dominæ, in suo inuentario literis B. C. D. signatum apparet, d. Comitatum posteà anno 1254. per personas priuatas possessum fuisse: Atq; etiam per diuersas fœminas, quæ in eo diuersis vicibus successerunt. Anno enim 1254. Maria Comitissa de Dreux eum possedit. Anno verò 1346. in eo successit filia Petri Comitis de Dreux: cui & matertera sua Iohanna Vicecomitissa de Thouars succedit. Post d. vero Iohannam Petronella & Marguarita eius filiæ successerunt, quæ dictum Comitatum possederunt vsque ad annum 1377. & 1378. quem ipsæ Regi Carolo, eius nominis quinto, vendiderunt.]

Dont s'ensuit que ce n'estoit appanage: car lesdites femmes n'y eussent succedé [Ex quo sequitur, quòd hoc non fuerit appanagium: non enim in eo fœminæ successissent.] Nam de terra Salica mulieri nulla portio esto: Refert Guaguinus in vita Philippi Valesij.

Imò *si appanage auoit esté, sa nature auroit esté alteree, & aurait ladite qualité esté prescripte & extincte, pour auoir esté possede par lesdites femmes, & leurs successeurs par le tẽps susdict, qui est plus de 120. ans.* [si appanagiũ esset, natura sua mutata fuisset, & d. qualitas præscripta & extincta, eo quòd per d. fœminas & earum successores 120. annorum spatio possessus esset.]

La seconde defense principale de ladite Dame est, que ores il fut trouué que ledit Comté ait esté domaine de la Couronne Toutesfois il a esté transporté aux predecesseurs d'icelle dame pour cause iuste & vallable: Car dés l'an 1368. le Roy Charles le Quint surnammé Sage donna quatre mil liures de rente sur le thresor à

Arnauld Ameny seigneur d'Albret à ce qu'il deuint homme lige du Roy : & le promist seruir contre tous pour viure & mourir. Laquelle rente tantost apres il perpetua aux successeurs dudict seigneur, pour perpetuer en eux ladite fidelité. Au lieu de laquelle rente, & pour en descharger le thresor, & recompenser ledict seigneur d'Albret des pertes par luy souffertes, luy fut baillé ledict Comté des l'an 1381.

Domaniũ Regni alienatum ex causa iusta.

[Secunda defensio principalis d. dominæ est, quòd quamuis d. Comitatum domanium Coronæ fuisse, repertum esset : Translatus tamen est in prædecessores d. dominæ iusta de causa. Nam ab anno 1368. Rex Carolus, eius nominis Quintus, cognominatus Sapiens, quatuor millia librarũ in annuum prouentum, quæ ex ærario publico debebantur, Arnoldo Ameny domino d'Albret, vt Regis vasallus fieret, dedit : eique aduersus omnes seruire promisit, non tantùm ad vitam, sed etiam ad mortem. Quem reditum postea statim in successores d. domini continuauit, vt d. fidelitatē perpetuò seruarent. Pro quo reditu, & vt ærarium publicum maneret immune d. dominũ d'Albret remunerando pro damnis ab eo perpessis, ab anno 1381. ei d. Comitatus fuit subministratus.]

Ex quibus verbis clarum est, *que parauant ledict seigneur d'Albret n'estoit vassal, ny subiect du Roy:* [quòd ante d. dominum d'Albret neque vasallus, neque Regi subiectus esset:]quia non dicitur incipere, nisi quod antea nõ erat. l. Titio. §. vsufructus. ff. de conditiou. & demonstrat. Et cùm talia verba sunt enunciata per modum causæ, faciunt plenam fidem contra proferentem, text. notab. vbi Bart. in l. emptor. §. ancilla. ff. de rei vendicat. Idem Bart. in l. ex hac. col. ij. de donat.

Aussi il est certain par les histoires & Chroniques de France, que le Duché de Guienne estoit heritage des Roys d'Angleterre, par succession de la Royne Alienor, fille du Duc de Guienne Guillaume. Laquelle fut mariee à Henry, qui despuis succeda à la Couronne d'Angleterre. Et est notoire par lesdictes Chroniques que par le traicté de paix, faict à Bretigny, l'an 1360. pour le grand bien & instante necessité du Royaume, ledict Duché fut delaissé aux Anglois, en souueraineté. Et le deliurerent totalement, & les subiects d'iceluy de toute subiection, fief & ressort de la Couronne de France. Et par expres fut conuenu, que ledict seigneur d'Albret demeureroit vassal dudict Duché, soubz la souueraineté du Roy, & Royaume d'Angleterre. Et fut ledict seigneur tresinstemment requis, de par le Roy Iehan & le Regent son fils, de ainsi le consentir faire & tenir.

[Constat etiam per historias & Chronica Franciæ Ducatum Aquitaniæ possessionem hæreditariam fuisse Regum Angliæ, per successionem Reginæ Alienoræ, Gulielmi Ducis Aquitaniæ filiæ deuolutam: quæ Henrico nupsit, qui posteà ad successionem Coronæ Angliæ fuit adscitus. Manifestum quoque est per d. Chronica, prædictum Ducatum Anglis absolute relictum fuisse, non solum per tractatum pacis anno 1360. in Bretigny factum, sed etiam propter bonum publicum & Regni necessitatem vrgentem. Atque omnimodo eum exemerunt, & subditos eiusdem ab omni subiectione, feudo & iurisdictione à Corona Franciæ dependente. Expressè etiam conuentum fuit, quod d. dominus d'Albret d. Ducatus vasallus maneret, sub superioritate Regis & Regni Angliæ. Dictus verò dominus per Regem Iohannem, & filium eius gubernantem iustissimè requisitus fuit, vt ita idipsum consentiret, faceret & obseruaret.]

Or quels ayent esté les seruices & merites de la maison d'Albret enuers la Coronne : Et quel bien soit venu de leur fidelité, il est notoire à tous, & en appert amplemēt par les Chroniques produictes aux procez. Mesmes que (par leur entreprinse) ledict Duché de Guienne, qui auoit esté tenu par les Angloys plus de 300. ans, a esté reuni à la dicte Coronne. Plusieurs des seigneurs de ladicte maison sont morts en guerre, pour la querelle de France : Ont perdu les grans bienfaicts qu'ils auoyent des Anglois : Et leur ont osté leurs villes & places, & terres destruicte & annichilees.

[Quæ verò fuerint benemerita & seruitia familiæ d'Albret erga Coronam: & quantum commodi ab eorundem fidelitate prouenerit, omnibus notum est, & per Chronica in processu producta copiosè declaratur. Imprimis quòd per eorundem industriam dictus Ducatus Aquitaniæ, qui per Anglos plus quam trecentis annis occupatus fuerat, d. Coronæ fuerit reunitus. Multi ex ea familia domini in bello, propter querelam Franciæ, perierunt: Alij autem beneficia, quæ ab Anglis acceperant plurima, perdiderunt: Eorum ciuitates & territoria eis adempta sunt, terræ destructæ & solo æquatæ.]

Alienatio rerũ Principis ex causa aliquãdo conceditur.

Et que telle clause, qui est obligation de fidelité & recompence des seruices de guerre soit vallable [Et quod talis causa, quæ est obligatio fidelitatis & remunerationis seruitiorum belli, sit valida,] pro alienatione rerum Principis, est text. ad literam in pace Constantiæ, in princ. ibi, Propter deuotæ synceritatis seruitia, quæ nos speramus ab eis recepturus: vbi occasione seruitiorum futurorum Imperator concessit ciuitatibus Lombardiæ multa iura Imperij tam in iurisdictionalibus quàm alijs, in l. Lucius. ff. de euiction. ibi, prædia militibus assignant. Facit quod habetur Machabeor. j. vbi Alexander Macedo diuisit regnũ pueris suis, & Principibus, quorum opera vsus erat in bello. *La raison est,* [Ratio est,]quia donatio ob causam, vel ad onus certum, non est propriè donatio. l. hoc iure. §. j. ff. de donat. Similiter donatio remuneratoria non est propriè donatio, sed magis quædam permutatio, *par les decisions vulgaires,* [per decisiones vulgatas.]Ideo prohibiti donare non prohibentur conferre in benemeritos, c. relatum, l. ij. ibi iuxta seruitij meritum, de testament. vbi loquitur de rebus Ecclesiæ, glos. iuj. Liubemus, in verbo, permissam, & tex. ibi, in verbo, colorat, à contrario sensu, de sacrus. eccles. Hinc dicit Bald. in l. cùm multa. C. de bon. quæ liber. quod Papa potest alienare castra Ecclesiæ: & sic patrimonium Christi, vel Petri benemerentibus, per text. in c. j. de natur. feud. Idem ergò in patrimonio Principis, quod non potest esse magis priuilegiatum, quàm patrimonium Christi, vel Petri.

Tomanij Regij alienatio quomodò censeatur prohiberi.

Et iura quæ prohibent alienationẽ domaniorũ Principis, loquuntur, quãdo agitur de magno præiudicio Regni, vel Monarchiæ, Bart. in l. prohibere, §. planè. ff. Quod vi aut clam, c. intellecto, de iureiur. vel quando talis alienatio vergeret in magnã Regni decolorationẽ, aut contra statum publicum Regni. Exemplificant Doct. in alienatione magnæ ciuitatis, aut castri limitrophi. Bald. in c. generali. Si de feud. fuer. controuers. inter do. & agnat. vasal. Idem in l. cum multa, C. de bonis quæ liber. in d. c. intellecto, de iureiur. refert Felin. in c. ad audientiam, de præscript. vel si Princeps alienauerit regalia, vel quotã imperij. Idem Bald. in l. si certarum, de militar. testam. vel quando alienat. non retenta superioritate, sed rem à se penitus abdicando. Itẽ Bal. in procemio feudor. Quę omnia cessant *au cas present, auquel est question d'vn bien petit Comté, & de petite estendue: comme de deux ou trois lieuës, en valeur de deux mil liures de rente, pour le plus: Et lors qu'il fut baillé, n'en valoit que douze cens Et neantmoins fut baillé pour trois mil en assiete,* [in casu præsenti, in quo quæstio vertitur de Comitatu multùm exiguo, & parui districtus, duorũ nempe vel trium miliarium, valorem verò ad summum qui duo millia librarum in annuum reditũ conficiat: qui traditionis tempore mille & ducentas tantùm libras æquabat: fuit nihilominus pro tribus milibus datus, in certum locum assignatis] cum retentione expressa Regaliorum. *Partant ledict Comté* [Quare dictus Comitatus] respectu Regiæ celsitudinis, est res modica, vt glos. not. in l. sed si susceperit. in verbo, modica. ff. de iudic. in §. sed ex his. Instit. de Attilian. tutore. Nam in Principe immensitas, mensura est, cùm propria Principum virtus, sit liberalitas: Et se debere existimãt, quod donant. Et quòd Princeps possit dónare in modica quantitate, & quòd successor teneatur stare illi alienationi. est text. notab. in l. hi quibus. C. de fundo patrimonial. lib. xj. cuius verba sunt: Hi quibus patrimoniales possessiones, vel à nobis, vel à diuis parentibus nostris sacra largitate donatæ sunt, inconcusse possideant, atque ad suos posteros transmittant.

Autrement la perpetuelle impotence de alienner par les Roys [Alioquin perpetua impotentia alienandi per Reges] maximo illis & reip. detrimento esset. *Car ils ne trouueroyent personne, qui voulsist les seruir en leurs guerres principalement d'estrangiers, & ceux qui ausi contractent auec eux,* [Nullum enim inuenirent, qui in eorundem bellis illis seruirę vellet, præcipuè de extraneis: & qui cum eis sic contraherent] deciperentur: quod est alienum à fide, quæ maximè debet exuberare in Principe, epistol. inter claras. Ideò dicit Bal. in pace Constanciæ. §. si verò, & in l. penul. de donat. inter vir. & vxor. quòd omnes contractus facti cum Principe, sunt bonæ fidei, & habent vim Legis.

Secundò, *y a arrest formel donné au profit du seigneur de Pons le xvj Septembre 1514. produict par ladicte Dame, par lequel & autres pieces attachees à iceluy, cottees en l'inuentaire de ladicte Dame par G. appert, que audict de Pons furent adiugees certaines rentes, & l'Isle de Marennes, non obstant qu'elles fussent du domaine de la Coronne: par ce qu'elles auoyent esté baillees audict seigneur, en deduction de deux mille liures de rente à luy assignees par le Roy sur son thresor, pour recompence des seruices, qu'il pourroit faire. Et par mesme arrest, combien que l'Isle d'Oleron soit adiugee au Roy, ce a esté pour ce, que le transport qui en estois faict, s'entendoit tant qu'il plairoit au Roy. Et neantmoins est dict, que ledict de Pons en iouyra iusques à ce que le Roy luy aye entierement baillé lesdictes deux mille liures de rẽte en assiete Or ladicte rente sur le thresor estoit & est vray domaine de la Coronne,* [est arestum formale, in commodum domini de Pons xvj. Septembris, anno 1514. datum, per d. dominam productũ, quo & aliis eidem annexis scriptis, in inuentario à d. domina per literam G. signatis, apparet d. domino de Pons certos reditus, vna cum insula de Marẽnes, adiudicatos fuisse, quamuis domanij Coronnæ fuissent: eò quòd d. domino, in diminutionem duorũ millium librarum ad annuum reditum ipsi à Rege super ærario suo assignatarum, pro remuneratione seruitiorum ei exhibendorum, donati fuissent. Et licet eodem aresto insula Oleronis adiudicata sit Regi, hoc ideo factũ est, quod transportum de eo factum tantisper durare tantum intelligebatur, quandiu Regi placuerat. Est nihilominus dictum, quòd d. dominus de Pons tamdiu eadem fruetur, donec Rex ei integram summam duorum millium librarum in annuum reditum ad centum locum assignatarum, refuderit: Reditus vero super ærario publico constitutus, erat atque est verum Coronæ domaniũ.] Sic in vtraque parte aresti formaliter deducitur *l'alienation faicte pour recõpence des seruices de guerre estre vallable.* [alienationem pro remuneratione seruitiorum belli factam, esse validam.]

Seruitiorũ Regi exhibendorum causa censetur tosta ad alienanda bona domanij Regis.

De present nous sommes en plus forts termes. Car la concession faicte audict seigneur d'Albret, [Hoc verò casu sumus in fortioribus terminis. Nam concessio d. domino d'Albret facta,] non fiebat vasallo & subdito, *comme estoit ledict seigneur de Pons,* [vt d. dominus de Pons erat] sed merè extraneo, *pour le faire deuenir fidelle, & de l'obliger au seruice de la Coronne.* [vt eum fidelem redderet, & ad seruitium Coronę obligaret.] Quo casu Princeps indubitanter obligatur, qui non potest impugnari per successorem. notat in c. j. de probat. in l. digna vox. de legib. Bal. in l. ex imperfecto. C. de testam. militar. *Au lieu de laquelle rente, & pour recompence des seruices, & pertes souffertes, a esté baillé ledict Comté. Et si tels contracts n'auoyent lieu faudroit que lesdicts seigneurs d'Albret fussent quittes de la foy & hommage enuers la Coronne:* [In cuius reditus annui locum, tum pro remuneratione seruitiorum, tum etiam damnorum illatorum, dictum Comitatus est datus. Et si eiusmodi contractus locum non haberent, necessarium esset vt d. domini d'Albret à fide & seruitio pro Corona præstando liberarentur:] cùm contractus non possit claudicare, & resolui ex altera parte tãtùm. *Et neantmoins leur fussent recompensez leursdicts seruices & pertes, par eulx souffertes, qui vrayement sont inestimables:* [Et nihilominus seruitiorum & damnorum perpessorum,

rum,quæ verè inæstimabilia sunt,iustam remunerationem recepissent]

Tertiò, *lesdicts contracts comme faicts pour vne iuste & vallable cause,ont esté verifiez en la chambre des comptes* [d. contractus, vt pro iusta & valida causa initi,sunt in camera Computorũ verificati] cum causæ cognitione, *ouy le Procureur general. En laquelle chambre, comme establie pour le domaine dudict seigneur, se faisoyent lors & long temps despuis toutes verifications. Laquelle verification faicte en la maniere que dict est,* [audito Procuratore Regio, in qua camera, vtpotè pro d. domini domanio fundata,omnes verificationes eo tempore, & dudùm postea fiebant. Quę verificatio,modo,quo dictum est facta,]habet vim rei iudicatæ,*& faict cesser tout doubte,& argument qui paravant eust esté sur lesdicts contracts*, [& tollit omne dubiũ & difficultatem, quæ priùs super d.contractibus fuerat.]

La tierce defense principale de ladicte Dame, est prescription, laquelle est de plus de sept vingt dix ans à compter dudict an 1381. & à commencer l'an 1407. il y a plus de six vingt & cinq ans, iusques à la saisie faicte à la requeste du demandeur l'an 1532.

[Tertia d. dominæ defensio principalis, est præscriptio: quæ plus quàm centum & quadraginta annorum spatio cucurrit,numerando d.annũ 1381. incipiẽdo verò, ab anno 1407. plus quam centum & vigintiquinque:vsque ad apprehensionem possessionis,per petitoris libellũ supplicem anno 1532. factam.]

Les obiects dudict demandeur contre ladicte defence sont, [Obiectiones autem d. petitoris contra prædictam defensionem, sunt,] quòd de tempore præscriptionis deducendum est tempus vitæ alienatoris, *qui fut le Roy Charles vj. A quoy y a responce, que tel argument n'a lieu* [qui fuit Rex Carolus, eius nominis sextus. Cui respondetur, quod tale argumentum locum non habet] in præscriptione centenaria: quia, vt dicit Bald. in l.j. C. de annal. except. Omne quod sub mundi machina gubernatur, in centũ annis renouatur: quod tempus suis numeris propè infinitum est. Lan vsufructus, ff.de vsufruct. Ideò talis præscriptio nunquam inuenitur exclusa,per text.in Autheur.Vt de cæter.communita.non fiāt,iuncta glos.in verbo, præscriptione,glos. & Bald.in l.j.C.Ne rei dominic. vel templor.Eadem ratione huiusmodi præscriptio centenaria nunquã potest impediri, vel prorogari,glos. in Authen. quas actiones. C. de sacrosanct.eccles. in l.j.de præscript.xxx vel xl.annorum. Impediretur autem, vel prorogaretur, si de ipsa deduceretur tempus vitæ alienatoris.

Le second obiect est, que la possession des seigneurs d'Albret auroit esté interrompue par la possession des Anglois, qui auroyent tenu dudict Comté despuis l'an 1418. iusques à l'an 1438. A quoy respond ladicte dame. Primo, *que iaçoit qu'enuiron ledict temps lesdicts Anglois soyent entrez en la ville de Dreux, comme à Paris: Et la plus part des autres villes de ce royaume: Ce neantmoins lesdicts seigneurs d'Albret n'auroyent laissé d'en iouyr de tout,ou partie,ainsi qu'ils pouuoyẽt parmi la guerre:laquelle estoit lors ouuerte par tout le royaume. Ont conferé prebendes, & faict tels autres actes de seigneurs & possesseurs, comme appert par les pieces cottees en l'inuentaire de ladicte Dame par C.* [Secũda obiectio est, quod possessio dominorum d'Albret per Anglorum possessionem interrupta fuerit, qui d. Comitatus prouentus ab anno 1418. vsque ad annum 1438. perceperint. Cui d.domina respondet. Primo, quod licet circa illud tempus prædicti Angli ciuitatem Dreux, Parisios,& maximam huius Regni ciuitatum partem intrauerint: Dicti nihilominus domini d'Albret in totum vel ex parte, prout inter bella potuerunt, quæ totum Regnum tunc inuaserant,eodem frui non destiterunt. Præbendas contulerunt,aliósque actus similes dominorum & possessorum fecerunt, vt per chartas in inuentario d. dominæ per C. signatas manifestum est.] Sed per vnum actum retinetur possessio totius iuris in vniuerso. l.arboribus. §. de illo, vbi Bart.ff.de vsufruct. Idem in l.si vnus, de seruitut.rustic.prædior.Et est de mente Specul.tit. de præscript.versic. Sed *pour annuller.*

Secundò, *quand lesdicts seigneurs d'Albret pendant ladicte guerre, n'auroyent faict autres actes de iouyssance:Ce neãtmoins ils estoyent* [quamuis d. domini d'Albret, durante bello dicto, nullos alios actus adeptæ possessionis fecisse lent,erant nihilominus]in præcinctu,*& en continuelle guerre, pour recouurer ledict Comté, comme despuis ils ont faict* [& in continuo bello, ad recuperandum d. Comitatum,vt & posteà fecerũt.] Sic retinuerunt ciuilem possessionem,l.clam possidere,§.qui ad nundinas. ff.de acquir. possess. *laquelle seule suffit* [Quæ sola sufficit]ad continuandam præscriptionẽ [illegible]ptam. l.j.§.per seruum, qui in fuga,cod. titulo. Et quòd ciuilis possessio potuerit retineri [illegible]am post decennium, vel aliud longius tempus, inter magnates: Et quòd recuperatio post tale tempus [illegible], dicatur facta incontinenti. decidit Bald. in l.j.C.de his qui à non domi. manumiss. sunt. Iason latè in d.§. qui ad nundinas. facit l.iij. §. eum igitur. vbi Bart. ff.de vi & vi armat. *Autrement faudroit confesser que le Roy eust perdu la possession ciuile de la ville de Paris,& plus part de son royaume:* [Alioquin confitendum esset Regem ciuilem possessionem ciuitatis Parisiorum, & maximæ sui Regni partis, perdidisse:]quod non est dicendum.

Possessio ciuilis sufficit ad continuandam præscriptionẽ.

Tertiò, tempus illud hostilitatis non operatur interruptionem, sed dormitionem tantùm, vt notatur in l.naturaliter. ff. de vsucap.in cap.ex transmissa, de præscript. *Or* [Sed] *deducto tempore, auquel se trouueroit les Anglois auoir iouy, encores y auroit plus de cent ans,* [quo Anglos eius prouentus percepisse reperiretur, adhuc plus quàm centum anni essent,] coniugendo priora tempora sequentibus.

Interruptio præscriptionis non inducitur ex hostilitate.

Quartò, *par la lettre de l'an 1441.cottee en l'inuentaire de ladicte dame par S. appert que le Roy auoit prins par emprunt du seigneur d'Albret la ville & chastel de Dreux,pour en faire frontiere contre ses ennemis. Parquoy luy,* [per literas anni 1441. in inuentario d.dominæ per S. signatas appaiet, Regem à domino d'Albret ciuitatẽ & castrum de Dreux

acceptisse cômodato, vt contra inimicos sui Regni limitem faceret. Quapropter ille,] qui debebat custodiam, non potest excipere de iniuria sibi illata, vt detrahat de mee illius cui custodiam debebat. l. si merces. §. culpæ. & l. qui mercedem. eum l. seq. ff. locat. l. penult. ff. solut. matrimon.

Le troisiesme obiect dudit demandeur est, que ledit seigneur Roy Charles vj. auroit prins la possession dudict Comté audit an 1418. & icelle auroit gardee, iusques à l'an 1441. qu'il rendit led. Comté au seigneur d'Albret. A quoy respond ladite Dame. Primo, que ledit seigneur Roy n'en eust oncques la possession: Au contraire, ledit seigneur d'Albret audit an 38. 39 40. & 41. estoit iouissant dudit Comté. Et comme tel a faict collations & prebendes, & autres tels actes, comme appert par les pieces cottees en l'inuentaire de ladite dame, Q. R. Par lesquels actes [Tertia d. petitoris obiectio est, Regem C rolum, eius nominis sextum, d. Comitatus possessionem, anno 1418. cepisse, illámque vsque ad annū 1441. quod d. Comitatum domino d'Albret restituit, conseruasse. Ad quod d. domina respondet Primò, d. dominum Regem eius possessionem nunquam adeptum fuisse: sed econtrà d. dominum d'Albret prædicto anno 38. 39. 40. & 41. d. Comitatus prouentus percepisse: Et prout tales præbendas contulisse, aliósque actus similes fecisse, vt constat per chartas in inuentario d. dominæ Q. R. signatas. Per quos actus] fuit conseruata possessio totius, *par les droits dessus allegués*, [iuribus suprà allegatis.]

Secundò, *par ladite lettre de l'an 1441 appert que ledit seigneur Roy Charles* [per d. literas anni 1441. apparet quod prædictus dominus Rex Carolus] acceperat commodato *lesdits Villes & Chastel de Dreux du seigneur d'Albret. Parquoy les actes de possession, qui se trouueroyent faits par luy, doiuent estre censez, comme faits audit tiltre d'emprunt.* [d. ciuitatem & castellum de Dreux a d. domino d'Albret. Quare actus possessionis, qui per eum inuenirentur facti, debent censeri esse facti titulo cômodati,] & sic nomine *dudit seigneur d'Albret*: [d. domini d'Albret,] nō enim potuit sibi mutare causam possessionis. l. cùm nemo. C. de acq. possess. Consequenter *ledit seigneur Roy* [d. dñs Rex] non possidebat, *mais ledit seigneur d'Albret*, [Sed d. dñs d'Albret,] cuius nomine possidebatur, vulgat. l. qd meo, &c.

Precario & suo iure Rex capit castrum in suo regno.

Ce que dit est, sert de solution a ce que ledit seigneur Roy auroit estably Capitaine audit Dreux, iaçoit que comme souuerain il le pouuoit faire, [Quod dictum est, solutionis loco seruit ad id quod dominus rex capitaneum in d. Dreux constituerat, vt etiam tanquam superior id facere poterat] iure suo, *sans que par ce ait esté fait preiudice au droit & possession du seigneur foncier* [non quod præiudicium aliquod per hoc fieret in iure vel possessione domini soli.] sicuti dominus proprietatis potest adhibere saltuarium, pro conseruatione suæ proprietatis. l. si ita. §. dominus proprietatis. ff. de vsu & habitat.

Le quatriesme obiect est, que la possession, laquelle a esté par deuers feu Alain seigneur d'Albret, ne peult proffiter à ladite Dame. A quoy y a responce, que par arrest dōné au profit du seigneur d'Orual pere de ladite dame l'an 1516 ladite possession, laquelle estoit par deuers ledit seigneur d'Albret a esté adiugée audit seigneur d'Orual: [Quarta obiectio est, quod possessio, quæ fuit quondam apud Alanum dominum d'Albret, d. dominæ nullum potest afferre commodum. Ad quod respondetur, quod per arrestum, datum in commodum domini quondam d'Orual, patris d. dominæ anno 1516. dicta possessio, quæ apud d. dominum d'Albret fuerat, domino d'Orual adiudicata est.] & *sic habet cause dudit seigneur d'Albret*, [d. domini d'Albret,] titulo iudicati, qui est iustissimus, & sufficiens accessioni possessionis. l. Pomponius. §. si iussu prætoris. ff. de acquir. possess.

Consequemment peult ladite dame [Consequenter potest d. domina] vti accessione *de la possession du seigneur d'Argenton, laquelle seroit retournee au seigneur d'Albret par la faculté du rachapt qu'il auroit retenu en la vente par luy faite audit d'Argenton,* [possessionis domini d'Aegenton, quæ ad dominum d'Albret ecuersa esset per facultatem euictionis, quam in venditione d. domino d'Argenton facta retinuerat,] vt est casus in l. si duobus. ff. de diuers. & temporal. præscript. Sicut & debitor, postquàm luit pignus, vtitur accessione possessionis ex persona creditoris. l. serui nomine. ff. de vsucap.

Le cinquiesme obiect est, que la possession dudit seigneur d'Albret [Quinta obiectio est, quod possessio d. domini d'Albret] fuit affecta vitio realis violentiæ. *A quoy y a responce, que tel vice* [Ad quod respondetur, quòd tale vitium] non præiudicat antiquo, & vero possessori: *mais est introduict en sa faueur* [sed in eius fauorem introductum est,] & non in odium vel præiudicium ipsius. Quinimò *ledit vice auroit esté purgé deslors, que la chose est retournee par deuers l'antique possesseur, qui estoit ledit feu seigneur d'Orual* [dictum vitium ab eo tempore purgatum fuisset, quo res ad antiquum possessorem, qui d. quōdam dominus d'Oeual erat, est reuersa] l. sequitur, §. quod autem. & §. si tu vi à me. ff. de vsucapionib.

Secundò, huiusmodi vitia non veniunt in considerationem in præscriptione longissimi temporis xxx. vel xl. annorum. l. j. §. adhæc. C. de annal. except. glos. in §. furtiuæ. Institut. de vsucap. in l. de serui. fugit. in l. sicut, de præscript. xxx. vel xl. annor. Bart. in l. sequitur. §. si fundum. ff. de vsucap. Panormit. in l. nihil. De præscript. *Par plus forte raison ledit vice cesse* [Multo magis hoc vitiū cessat] in præscriptione centenaria, quæ nullo casu impediri vel prorogari potest, vt suprà dictum est.

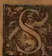
Et sic ex antè deductis *appert clerement, que le demandeur n'a fondement, ne moyen vallable. Et au contraire est amplement monstré, que le Comté contentieux* [manifestò constat, petitorem nullo fundamento, vel ratione firma stabiliri. Et econtra abunde monstratum est, quod d. Comitatus contentiosus] semper fuit in libero commercio hominum: *Et que en iceluy ladite Dame est fondee en tres-iuste tiltre & tresancienne possession* [Et quòd in eodem d. domina iustissimo titulo, cum possessione antiquissima fundata sit.]

RESP.

RESP. CXLIX.

De Rege Portugaliæ.

Portugaliæ Rex vendit certã quantitatem piperis.

Serenissimus Portugaliæ Rex vēdidit certam piperis, & specierum quantitatem Georgio de Barros, Emanueli Cirnæ, & aliis sociis, pretio inter eos conuento: intra quam quantitatem continebatur omne piper, & species quæ deferebantur in Flandriam per ducem Simonem Debega. Et illam quantitatem tenebantur mercatores recipere, ad pondus factum in domo des Indes & quādo cōtractus erit perfectus, & cōclusus in d. domo des Indes cōtrahētes tenebūt̃ soluere omne quod expensum erit in saccis, capsis & in omnibus aliis sumptibus, quos deberent soluere emptores, ac si recepissent, piper in d. domo, & si portatæ fuissent pro eis merces.

Item mercatores decem ducatos soluent, ex quolibet specierum dolio; & omnes expensas quę fient in Flandria, super dictis speciebus, donec fuerint dist- butæ & traditæ merces dictis contrahentibus restituēt, secundum cōputum Iohannis Rebelli d. Serenissimi Regis institoris.

Item conuentum fuit quod si d. institor venderet dictum piper & species, venditiones fient pro illis mercatoribus, & institor soluet eis pretium, quod recipiet ex illis venditionibus, computatioque fiet ex libris dicti institoris, & illud pretium quod receptum fuerit ab institore soluetur dictis mercato. in nundinis Paschatis proximis.

Institor nomine verū à se venditarū an ab alio quam à domino mercedem exigere possit.

Quo facto cōtractu mercatores literas illustris Regis institori suo rebello tradiderunt, qui iam maiorem partem piperis, & specierum vēdiderat, ipse institor pecuniam illis tradidit facta computatione impensarum, in quibus impensis, eò quod illustris Rex, pro quolibet quintalo vendito, pro cętū libris dabat institori duas libras, vel duos ducatos, de non venditis verò, sed tantū traditis vnū ducatum. Ideo institor illud salarium à mercatoribus petit, quæstio est an mercatoribus soluere teneantur, vel illustris Rex.

Inuocato Dei Optimi Maximi, ac virginis Marię omniumque sanctorum auxilio breui concludo d. Georgium des Barros, Emanueli Cirnæ, & alios suos socios teneri, ad soluēdū istam pēsionem Iohanni rebello institori illustrissimi Portugaliæ Regis. Et hoc ex sequen. probatur. Primò ratione promissionis, ipsi enim in contractu promiserunt soluere expensas factas, ergo & istas soluere tenentur: nam quod semel expressum est de labiis tuis, obseruabis & facies sicut promisisti. Deuter. 23. c. in fine. stud insè e̅ um agendum est, vt ea quæ promittuntur opere compleantur. cap. qualiter. de pact. Et lex ciuilis ait quod hi qui se sponsioni constrinxerint promissa restituant & adimpleant. l. vna. C. de suffrag. Itaque cū dictim rcatores promiserint soluere expensas, ergo & istas soluere tenentur, quia in numero expensarum continentur, vt inferiùs dicetur.

Expensæ mercium venditarum a quo possunt exigi.

Secundò, promiserunt ipsi soluere omnes impensas, *& todadalas mays despessas qu' n Flandres facerem*, vult dicere quod omnes expensas vltra prædictas tenentur soluere, quæ in Flandria fient. Ideo qui totum dicit nihil excludit. §. Iulianus. ff. de leg. iij. l. à procuratore. C. mand. Et cum partes contrahētes nullas expensas exceperint, ergo omnes soluere tenentur. c. solitæ. in fin. de maiorit. Nā si partes de istis expensis seu de salario institoris nō intellexissent, excepissent. ca. ad audientiam. de decim. Nam si contrarium volebant nulla erat difficultas, de eo disponere. l. vna. §. vbi in fine. C. de caduc. tollen. plura in hanc rem adducit Dec. consil. 318. placet mihi.

Tertiò: promiserūt soluere *todas despessas*, id est, omnes expensas factas vsque ad traditionem mercium. Ista dictio vsque inclusiuè ponitur. l. fin. ff. de senator. c. j. de ordina. ab episco. Bart. in l. patronus. §. Sempron. de legat. iij. Alex. & Vincent. in l. j. ff. ad leg. Falcid. volens dicere quod etiam debeant mercatores soluere expensas, quæ in ipsa traditione fient. Sed in ipsa traditione est expensa, vt institor recipiat, vnum pro centum. Ergo mercatores soluent, illud vel duo, pro centum pro salario institoris consueti.

Quartò, conuenerunt contrahentes quod mercatores soluerent omnes expensas, quæ fierent in Flandria, *Sobre*. id est, super dictis speciebus, quousque traditæ fuissent. Sed impensæ institoris fiunt in Flandria, ergo illic soluendæ sunt: nam dictio super denotat siue statim, siue ante, siue post. Bar. & Iaf. in authen. sacramenta. C. si aduers. ven. quia salarium institori debetur tēpore contractus. ergo hoc salarium comprehenditur.

Quintò, ponderanda est dictio, *prela contadullas*, id est, per computum seu secundum: nam mercatores promiserunt soluere expensas per computum seu secundum computum institoris. Sed computum institoris est de suo salario, ergo ad illud tenentur, nempè ista dictio secundum accipitur pro iusta. l. dun. ff. de præscrip. verb. l. quidam. Hybbenis. ff. de seruit. vrban. prædior. adeo quod dicti mercatores promiserunt soluere expensas factas in Flandria, secundum quod institor computabit, ipse computat suum salarium conuentum, & consuetum, ergo ad illud contrahentes tenentur.

Nec refragat̃ quod si quis mihi promiserit reficere omnes expēsas, appellatione expensarū veniūt legitimæ, vt consuluit Alex. cōsil. lxxvij. capio. col. iij. in iiij. volu. Respondeo quod expensæ institoris sunt legitimæ & sine eis non venderent merces, vt inferiùs dicetur.

Sextò, conuentum fuit vt si fieret venditio ab institore quod de dictis speciebus Flandriæ, *Fara en per los ditos contratadores*, id est, si fiat aliqua venditio specierum, ab institore fiet pro mercatoribus. Et tendet ad vtilitatem ipsorum mercatorum. Postquam ergo institor pro eis cōtrahebat, ergo ipsi debent illi soluere, quia laboranti mihi

ego soluere debeo quippè testibus quos produco, sumptus & impensas debeo.l. quoniam. liberi. C. de testi. Et iudici extra domicilium proficiscenti, gratia partium, iubet Papa vt partes expensas illi moderatas dent.in c.statutum.§.insuper.de rescri. in vj. multo fortius iudex dabit isti institori laboranti, mercatoribus, ab ipsis salarium consuetum exolui. Et hoc est valde æquum.

Septimo, qui sentit emolumentum, non debet recusare onus, & regul. iur. secundum naturam.ff. de regul. qui sentit onus,& ista regula ex æquitate naturali procedit, vt d.regul. secundum naturam. Ideò dicit text. absurdum esset aliquem commoda hæreditatis habere, & alium onera sustinere.l.is qui in potestate.§.fina.ff.de leg. præstã. Itaque absurdum esset, si hi mercatores lucrum haberent, venditionum factarum ab institore, & institor non haberet aliquod salarium, vel quod illustris rex non habens aliquod lucrum, teneretur ipsi institori soluere.

Salarium institoris est mercibus venditis annexum.

Octauo, onus & salarium institoris erat rei annexum, vtpote quod ex quintalo, vt ita loquar vendito, ipse haberet duos aureos, ex quolibet alio vnum ipse vendidit, & ex voluntate illorum & conuentione. Igitur salarium hoc habebit. probat.l.alienatio.ff. de contrah. empt. alienatio cum fit, cum sua causa dominium, ad alium transferimus, quæ esset futura, si apud nos ea res mansisset: idque toto iure ciuili, ita se habet præterquã se aliquid nominatim sit constitutum si istæ merces mansissent, in dominio illustris Regis, & fuissent venditæ, institor salarium prædictum habuisset, ergo & ab illis habebit, ad quos merces deuenerunt. Et ille text. benè probat etiam in conuentione nisi nominatim sit aliud constitutũ, vt ibidẽ scribitur, quod non est hic, imo est conuentum vt mercatores soluerent, ergo tam ex iure quam ex conuentione soluere tenentur.

Nonò, officium non debet esse alicui damnosum, l.sed & si quis ex signatoribus.ff.si quis omissi. caus.testam. l. si seruus. communis. §. quod verò. versic.idque euidentius.de furt. Sed officium esset isti institori damnosum, vtpotè quia nil haberet ex illustri Rege, quia eius negotia non gessit, & nil [illegible] à mercatoribus vnde hoc esset iniquũ, ideo a mercatoribus, quorum negotia gessit exigere potest.

Decimò, qui vult antecedens, vult & consequens.l.j.§.j.ff.si vsusfr.petatur. & l.iij. §.qui habet. de seruit.rustic. prædior. Sed ipsi mercatores voluerunt quod ipse institor venderet, ergo ad pretium & ad pensionem institoris consuetam, tacitè cõsenserunt etiam, sine expresione, sed in hoc casu multo fortius vt superiùs dixi, quia inter contrahentes, ita conuentum extitit, vt mercatores omnes expensas soluerent.

Vndecimo, non potest pro parte expensas approbare qui omnes soluere promisit, quia nõ esset sequi suam promissionem partem soluendo, & partem [illegible], & tamen conuentionem seruare iubet prætor.in l.iurisgẽtiũ,§.prætor.ait.ff. de pact. postquam conuentum est omnes soluere expensas, omnes soluant.

Duodecimo, si alium institorem habuissent mercatores, idem & forte plus exoluissent, ergo & isti istud salarium cõsuetum & conuentum soluere debent, quia non debet esse deterioris conditionis quam alius, quem mercatores habuissent.

Decimo tertiò, hoc quod debetur deducẽdum est, si aliud de hoc consequi non possit.l. si noxali. §.quod autem.ff.de pecul. Sed hic institor non potest consequi ab alio, ergo ab his mercatoribus deducere debet, ex denariis quæ recepit ex mercibus si illustris Rex promisisset salarium centum aureorum extrinsecus, tunc id Rex teneretur: sed quia salarium soluitur ex re, quicunque rem igitur habet tenetur illud conuentum salarium præstare.

Decimoquartò, si seruus sumpsit pecuniam vt se aleret, & vestiret secundum consuetudinem domini, id est, vsque ad eum modum quem dominus ei prestare consueuerat, in rem domini hoc versũ censetur.l.iii §.proinde. ff. de in rem. ver. Si igitur hoc est versum in rem domini & dominus teneretur soluere, ergo & qui in suum locum succedunt videlicet mercatores, qui in locum Regis succedunt.

Decimoquintò, positus in locum alterius ad illa tenetur ad quæ tenebatur is in cuius locum succedit.l.princeps bona concedendo. videtur etiam obligatione. concedere.ff.de verbor. signific.tacit. l.qui quadringenta.ad Trebell. §.planè.in fin.ibi. & his libera potestas est suo loco substituendi eos in quos onera actionis officio iudicis trãslata sunt. ff. famil.hercisc. ideo isti mercatores qui in locum Serenissimi Portugaliæ Regis successerunt, pactũ conuentum cum rege seruare debent, quia sunt procuratores in rem suam. l. sed si tantum.ff. pact. Itaque illustris Rex conuenerat de dando vnum pro centum, vel duo, ergo ad illa mercatores tenentur, etiam si non fuerit expresse dictum per d.l.sed si tantum,& subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.l.si donatæ. §.si spõsus.de donat.inter.vir.& vxor.abundè Hyppolit. Marsil.singul. cclv. subrogatus.cũ isti mercatores fuerint in locum illustris Regis, & his mercibus subrogati eodem iure vti debent,& sic soluere institori sicut idem Rex fecisset.

Decimo sextò, quilibet videtur contrahere secundum patriæ consuetudinem. l. si fundus.ff. de euictio. Et salariũ debet secũdũ loci cõsuetudinẽ. Bald.in l.j.col.vl.C. mand. Igitur salarium debebitur isti institori, etiamsi non sit ita expresse conuentum, & ista est patriæ(vt præfertur)consuetudo, vt duo pro centum soluantur, ergo ista solui debent, & quia ita conuentum erat, cum illustri Rege.

Decimoseptimò, negotiorum gestori salarium debetur, licet sine mandato gerat.l. Titio. in prin. vbi glo.& Bart.ff.ad Municip. l.à fortiori isti institori, qui habebat mandatum ad vendendum ex partium conuentione debebitur salarium conuentum, ab illustri Rege: postquam habent fructum, & lucrum: ergo & salarium præstare.

Decimo

Decimo octauò, quando quis approbat contractum videtur illum approbare cum suis qualitatibus & accessoriis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. ipsi mercatores approbant venditionem factam ab institore. Ergo & stipendia ipsius institoris approbare censentur, etiam si oil dictum fuerit in contractu.

Expensarū nomine an veniat sala rium institoris.

Decimonono, non refragatur quod salarium institoris non sit expensa, sed idem Rex qui salarium promisit, ad illud salarium teoetur nbo verò mercatores, cum non promiserint nisi expensas. Respondeo hoc salarium conuentum esse impensam necessariam, rei quia non potest dici taberna & officina instructa, nisi habeat homines & res. l. instructam. ff. de verbor. signifi. Ergo cum necessarij sint institores impensa facta in ipsis institoribus est necessaria, igitur illis exoluenda erit. Et ad illas renebuntur mercatores, non vero Rex, cum merces illorū vendiderit, & quia impēsa dicitur id quod necessario impeditur in re vel pro re. l. j. & seq. ff. de impen. in reb. dotal. fact. Istud salarium institoris pro re vendenda interponitur, ergo dicitur impensa & necessaria, siue qua res non venderetur, & remaneret semper in officina. Quæ igitur impensæ muniunt rem & patrimonium. l. quod dicitur. ff. de impens. in re. dotal. Ideo istæ impēsæ vnum vel duo pro ceotum minuūt pretium mercium, adeò quod retinere potest ex mercibus, quod sibi debetur.

Vicesimò, non obest quod mercatores tenentur soluere expensas doliorum, & omnes alias quas deberent soluere, eo casu quo in domo *des Indes* recepissent merces, sed si in domo *des Indes* recepissent merces, non soluissent salariū aliquod, ergo nec nūc.

Respondeo, quamuis ex illa conueotione, & articulo non tenebantur soluere institori, sed ex artic. sequent. Sic cum dicit quod soluent omnes expensas factas in Flandria, & si vendantur ab institore merces, ipse soluet pretium illarum ipsis mercatoribus, & ratio pretij ex libro fiet & habebit institor soluere pretiū in festo Paschatis. Igitur de hoc salario censetur cogitatum.

Vltimò non me mouet quòd ante traditionem res erant Regis, ergo Rex soluet stipendia institori.

Respondeo, imo erat trāslatum dominium sine traditione in ipsos mercatores, quia habita erat fides de traditione, & res habebantur pro traditis, quod potest fieri. vt in §. interdum etiam, sine traditione nulla voluntas domini sufficit ad rem trāsferendam. de rer. diuis. in instit. Nam postquam partes conuenerunt vt venditiones fierent pro mercatoribus, ergo merces erant translatę in ipsos mercatores eo ipso quod d. Rabello eas receperat. licet esset ignarus vt etiam not. Doct. in l. eius. ff. si cert. petat.

Et sic ex præmissis cōcludo d. Georgium de Barros & alios mercatores contrahentes emptores specierum teneri ad soluendum salarium institori, d. Iohanni Rebello, vnum vel duo pro centum, iuxta conuentionem cum illustri Rege factam, eò quod negotia illorum tractauit, & aliis rationibus superius descriptis, quas veras arbitror, ob id subscripsi hoc anno 1546. 10 mense Septēbris.

RESP. CL.

De ea, quæ tutelæ officio abutens res minoris vendidit, & an ex ea teneatur venditione.

Officium oon esse cuiquam damnosum certissimi iuris est. l. si quis ex signatoribus. ff. si quis omis. cau. testa. quod esset hic, quia tanquam tutrix gerebat negotium & nomine suo se obligauit, quod non fecisset nisi nomine tutorio & volens pupillis prouidere.

Tutrix vendit res minoris.

Item, per istam obligationem si teneretur perderet dotem, quam non potest perdere, nisi expressè renuntiet Velleiano, & auth. siue à me, &c.

Item, in contractu tenebatur vidua seu eius liberi volentes reemere rem venditam viginti aureos dare vltra quam acceperant. Et sic est pactum illicitum & reprobatum. capit. ad nostram. de emptionib.

Nec obstat quod dicat pro expensis quia licet expensę veniant restituendæ, hoc verum est veræ expensæ, sed non illæ quæ non fuerint expositæ.

Item non potest vendi res minoris nisi præsenti pecunia, quod non fit hic.

Item quando res minoris non fuit iusto pretio vendita, restituitur, vt rursus admittatur licitatio. l. si siue. §. j. ff. de minor.

Item quando contractus est illicitus fructus sunt restituendi, vel in sortem imputantur. c. j. de vsur. & c. cum contra. de pigno.

Minoris bona quomodo vendi possint.

Itē, si non prouocauit minor intra diē subuenitur ei vt prouocet. l. & si siue. §. penult. ff. de minorib.

Item, manet pupillo actio licet res pupilli sit vendita, quando est obreptum prætori & iudici. l. j. §. prætereà. in fin. ff. de reb. cor. & l. magis puto. §. penul. illo titul.

Imprimis iudex debet excutere an aliundè, quā ex venditione rei immobilis pecunia haberi possit. l. magis puto. §. nō passim. ff. de re. co. qui sub tutel.

Secundò an sit æs alienum, quia si non sit æs alienum, licet allegetur prætor hoc non potest permittere. §. si æs alienum. ibid.

Tertiò an sint aliæ res præter prædia quæ distrahi possint ex quarum rerum pretio æri alieno satisfieri possit.

Quartò, si vrgeat creditor pupilli aut vsurarum modus suadeat tunc permittet distrahi d. § . nō passim qui vtitur verbo tunc.

Quintò, videre debet ius, an obligare potius permittat, quam vendere, si fortè est vtilius pupillo, vt ibidem dicitur.

Sextò cauendum est ne propter æs modicum alienum possessio magna distrahatur: sed si sit alia possessio minor, vel minus vtilis pupillo magis permittat eam distrahi, quam maiorem & vtiliorem. §.

rē.§.itē prætor.Ibid. Alex. & Clau.de Seycello in l. iuſtē.ff.de acquir.poſſeſ.

Septimò, imprimis requirere debet enim qui ſe inſtruat de fortunis pupilli,nec nimium turonibus, aut curatoribus credere, qui nonnumquam lucri ſui gratia aſſerere prætori ſolent, neceſſe eſſe diſtra lu poſſeſſio.em vel obligationem.

Octauo, §. ſi æs alienum. ibidem dicit niſi prædicta interuenerint venditionem nullam & decretum.

Nonò, eōam decretum interpoſitum ex falſa cauſa eſt nullum.d.§.iiæs.etiam ſi cauſa ſit in parte falſa, quia in totum vitiabitur decretum. Bart. & alij in l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de condict. indeb.Dec.conſil.403.quamuis.num 20.quia ſententia eſt indiuidua.l.in hoc iudicio.ff.fam.herc.Et indiuiduis vtile per inutile vitiatur.l.j.§.itē quæro. & §.itē Trebati⁹ de aqua quoti. & æſtiu.Et ſic adiudicatio facta per iudicē pro maiori debito, quā ſit, renet.l.j.§.bæc verba.ff.ne vis fiat ei.Bald.in l.certi cō dictio.§.quoniam.col.iij.ff.ſi cert.pet.gloſ.in verb. decretum.rubr. de concluſ. Lateranenſ. conſil. in Concord.

Item decretum interpoſitum ſuper alienatione rei minoris non valet, quando eo momento temporis fuerit interpoſitum, quo pentum fuit, quia ex breuitate temporis apparet cognitionem cauſæ non interueniſſe.l.ſi finita.§.ſi fortè.ff.de damn. infect.c.j.de reb.eccle.non alienand.Alex.conſil.217. viſis.col. vlt.in ij.volum.Iaſon. plenè in l.ij.col.iiij. de edend.

Et ideò fructus percepti in vim inutilis decreti debent in ſortem computari.per l.j.& vlt.C.de pignor.actio. Sic fuit Neapoli deciſum, vt patet in deciſ.Neapolit.q.ccxviij.petita.in fi.

Item debebat fieri ſcriptura ſeparata de cauſæ cognitione, & altera de decreto .Speeul.in titul.de procurat. §. j. verſic. quid ſi ſolum. Alex. conſil. 163.aliàs in fi.j.volum.v.Dec.conſil. 351.in caſu col. vl.Iaſ.in l.nec quidquam.§.vbi decretum. col.pen. ff.de offic. proconſulum.

Nec creditur iudici dicenti cauſæ cognitionem interueniſſe.arg.not.in l.ſi fortè. ff. de Caſtren. pecul.& not.in authen.boc ius.C.de ſacroſanct.eccl. Hyppol. de Marſil. expreſsius in ſingul. cccxcix. multi ſunt.

Nec notario creditur aſſerenti cauſæ cognitionem interueniſſe cum de hoc non eſſet rogatus. Dec.conſil.556.viſo.col. ij. nec tutori vel curatori. vt Bald.& Salyc.in l.j.C.ſi aduerſ.donat.Cor.conſil.lxxj.quod non valeat.col.j.in iij.vol.

RESP. CLI.

Facti ſpecies mutui ſub vſuris ſemiſsibus.

Mutuū contracti ſub ſemiſsibus vſuris & pignoribus datis.

Caius primum à Titio accepit mutuo centum aureos, ſub ſemiſsibus vſuris,ideſt vt anno elapſo ſortem cū penſione ſex aureorum redderet,deditque pignori inſtrumentum octingentorum aureorum in quo erat in eam ſummam obligatus Sempronius, & aduerſus eum ceſsit actionem, ſi ſuo tempore non ſolueret, dein de idem Caius ab aliis duobus Seiis mutuam accepit aliā maiorē quantitatē vt puta quadringētorū, aureorum datis fideiuſſoribus. Et antequam numerarentur pecunia,cum Seij illi ſimularent aliter nolle credere, Titius prior creditor qui pignori inſtrumentum habebat canit rogatu Caij, iiſdem Seiis non prius inſtrumentum dimiſſurum ſe:quā eis ſoluti eſſent quadringenti aurei non autem id cautum eſt fideiuſſoribus illis. Cum itaque is Titius Caium debitorem iam conſtitutum in mora ſæpè interpellaſſet, nec poſſet aliter ad ſoluendum cogere,quàm per pignorationes, quas Itali repreſſalias, *nos marcham* ſeu atreſtationes vocamus, quia erat alterius ditionis, & imperij, porrexit libellum ſenatui ſuæ ciuitatis. Et ſenatus ſcripſit ad Sempronium principem cui erat ſubditus Caius & qui idem erat obligatus Caio, in dicto inſtrumento pignoris, nil curet vt ſatisfiat Titio, ſe repreſſaliaс conceſſurum.Sempronius reſcripſit mul rò antequam Titio traditum eſſet inſtrumentum ſe liberatum obligatione per nouationem, & delegationem, idque inſtrumento alio apparere eius exemplum ad ſenatum miſit. Et prouide inutile eſſe inſtrumentum, quod apud Titium eſſet.Senatus tamen conceſsit repreſſalias, interea cū moleſtia repreſſaliatum afficeretur,Sempronius tranſegit cum Titio, & Titius ei reddidit inſtrumentū cautione indemnitatis ab eo accepta, priuſquam tamen redderet rogauerat primum Seios: deinde fideiuſſores vt ſibi ſolutis centum creditis aureis ſu prædictis reciperent inſtrumentum, & cum recuſaſſent proteſtatus eſt. Nunc hac re intellecta conueniunt eum Seij,& fideiuſſores eius, vt vel ſoluat quadringentos aureos, vel inſtrumentū exhibeat ob cautionem ſuam, ſeu recognitionem:quaſi ſuſceperit periculum debiti. Quæritur, num propter redditionem huiuſmodi inſtrumenti, contra cautionem ſeu recognitionem interpoſitam:cogatur Titius Seiis ſoluere vel exhibere inſtrumētum? & denique quomodo ei ſubueniatur?

Repreſſaliæ quas Galli marcham ſeu areſtationes vocant.

Nobis videtur imprimis quod actum eſt, & naturam illius cautionis, ſeu recognitionis ſpectandā eſſe:cum ex ea ſola Seiis teneri poſsit.iu x.l. ſemper in ſtipulationibus.ff.de regu.iur. legem enim contrahentes dant. l. in conuentionalibus. de verbor. oblig.Itaque hic non diſſerimus an nuda fuerit, & citra ſtipulationem Titius promiſerit · cum præſumatur ſtipulatio interueniſſe.l.j.C.de cōtrah. & & commit.ſtipul.§.ſi ſcriptum.inſtit.de inutilib.ſtipul. præcipuè in notario, & inſtrumenta tanquam ſolemnitas. vt notatur in l. ſciendum. de verbor. oblig. Doct.in le.lecta.ff.ſi cert. pet. Ex hac igitur Titij ſtipulatione promitto vobis Seiis, nō dimiſſurum me inſtrumentum donec vobis perſoluerit Caius: non poteſt conuenire vt ſoluat: quia id nō actum nec promiſſum eſt. Et ſtipulatio eſt ſtricti iuris.l.quidquid.de verbor. obligat. Nec vt tradat inſtrumentum : rem enim tradi ſtipulatio faciendi eſt.l.ſi rem.ibid.At hic promiſit ſe non dimiſſurum in

rum instrumentum. Et sic non fieri per eum vt instrumentum ad alios perueniat, in qua stipulatione non fieri, sicut in aliis faciendi stipulationibus, venit tantū id quod interest. l. in illa stipulatione. & si ita quis. §. ea. de verbor. obligat. Quare probare debent Seij, id quod eorum interest. Alioqui absoluetur. Titius. §. vlt. instit. de ver. oblig. Quod & si in facto magis quam in iure consistit. l. quatenus. de regul. iur. Tamen, vt ex proposita facti specie declaratur, Seij non poterunt probare sua interesse instrumentum non reddi, si verum sit Sempronium liberatum prius fuisse, quam traderetur Titio, vel Seij, cum Caio contraherent, atque ita ante cautionem: nam inutile esset eis instrumentum cum à Sempronio nil peti posset. Et paria sunt nullum habere & inutile habere. l. quoties. ff. qui satisd. cog. Sed & Sempronius poterat agere soluto debito, aut delegatione facta, vt redderentur. l. vlt. C. ad exhibend. l. dissolutæ. C. de condict. ex lege.

Nec obest, dixerint Seij sua interesse, quod possint repressalias vi instrumenti impetrare a Senatu, & suum consequi, vt Titius eo alioqui inutili existente, cōsecutus est. Quia responderi potest nō ex persona Sempronij, qui iampridem liberatus esset, Senatum repressalias concessisse, cum nec iure fecisset, sed ex Caij instrumento centum aureorum mutuo datorum, à Titio vel hoc itidem ex suo Seij obtinere poterunt, contra Caium, eo maximè quod multo iustior causa videbitur senatui, propter improbitatem tam dolosi & fraudulenti hominis, qui, vt falsus creditor simulans se creditorem, & in persona sua mentitus, furtum admisit. l. falsus. creditor. ff. de furt. & §. si quis ibid. Et in crimen falsi incidit, instrumentum Titio & Seiis dans, quod iam aliis per delegationem dederat. l. si creditor. C. de fals. l. si à debitore. ff. eod. & in crimen stellionat. & l. tertia. ff. crimin. stellionatus. & l. vltim. C. eod. Et maximè interest reipublicæ ne huiusmodi fraudibus & calliditate exteri ita pecuniis emungant ciues.

Quare Titius exceptione doli vti contra Seios poterit, tum quod petant quod iam intus habent ex suo instrumento. ar. l. j. C. de re iudic. nihil enim amplius ex illo instrumento Sempronij nullo consequi possunt, nec quidem tantum quantum ex suo quod habent, imo etiam si esset instrumentum illud Sempronij validum videretur non plus posse prodesse, quam Caij, quoad repressalias obtinendas. Tum quod licet quis initio habeat iustam causam interponendæ stipulationis, vt hic cum putaretur validum instrumentum. Tamen si postea nulla idonea causa appareat, aut finita, aut non secuta contra agentem, exceptioni doli locus est. l. 4. §. circa in fin. ff. de dol. except.

Quinimò ait iureconsul. in l. Iulian. §. vl. ff. de dol. except. & in l. j. de donat. Si ei quem creditorem tuum esse putabas, iussu tuo pecuniam quam tibi debere existimabam promisero, petentem doli exceptione submoueri debere, & amplius cum stipulatore consequar, vt mihi acceptam faciat stipulationē. Et habet hæc sententia humanitatem vt etiam aduersus hunc vtatur exceptione, vel condictione cui sum obligatus: hæc Iureconsul. Si ergo Titius hic debitorem se putasset, & soluere pro misisset Seiis, ita subueniretur. Quantò magis cum non promisit soluere, sed tantum instrumentum retinere, quod efficax putauit, & non erat.

Quinetiam si Titius promisisset se soluturum nomine Caij, quod multò plus est quam instrumentorum nō dimittere, non posset ex ea stipulatione agi nisi interesset. Ideo si locuples sit Caius, vel si aliter suum consequi possit, vt à fideiussoribus, nihil ex illa stipulatione Seij consequi poterunt. l. si ita stipulatus fuero. §. j. de verb. obliga. quid enim mea interest (inquit ibi Iureconsul.) id a te fieri, quod si non feceris, æquè saluam pecuniam habiturus sum, & idem dici potest in Seiis, quid Seiorum interest, cum à fideiussoribus res eis salua sit, si à Caio cōsequi nō possint, & etiā eo casu quo instrumētū valeret? & sanè nō video quomodo hæc ratio confutari possit, adeò probabilem & firmam existimo, contra Seios, vt omnino summoueatur, quod longè probabilius erit, si non valeat instrumentum.

Deinde, etiā si verū esset Sēproniū debitorem esse, & obligationem durare, atque ita Seiorum interesse non reddi instrumentum supradictáque locum non habere, tamen propter denuntiationem & protestationem suam Titius videtur liberatus: nam illa stipulatio non reddendi instrumenti, ex iure accipiet interpretationem, vt scilicet nō amplius contineat, quam id quod iure Titius potuit facere, vt in l. Nepos proculo. de verbor. signific. At non potuit iure retinere soluto sibi debito. d. vlt. C. ad exhiben. & l. disso utæ. C. de cōdi. ex lege, neq; enim iuri tertij vt pore Sempronij derogare sua stipulatione, aut pacto potuit. l. debitorum. C. de pact. l. cohæredibus. C. famil. hercisc. & toto titul. res inter alios acta, &c. Sed tantum denuntiare, vt sibi prouiderent interim. Vnde illis imputanda negligentia, quia sibi non prouiderunt non Titio, qui quod in se erat fecit, & vt legitimè factum pœnam non meretur, vt est iur. regul. Nec satis sibi prouisum illa stipulatione existimare debebant: sed intelligere debent cōtra ius alteri quæsitum obesse non posse, cum eos hæc iuris ignorantia non excuset. l. j. ff. de iur. & facti ignorāt. & sistere instrumentum ac arrestare procurare debebāt, vt notat in l. vltim. C. vbi in rem actio. exercer. debet.

Et si dicatur, quid igitur prodest stipulatio hæc sic peribit actus potius quam valebit? cōtra regul. iur. Respondendum est, prodesse quidem in eam rem tantum vt contineat factum, quod est in potestate Titij, vt scilicet teneatur denuntiare Seiis, vt sibi prouideant, non autem iniuriam aut præiudicium tertij, vt pote Sempronij, in non reddendo instrumento, quod non potest vt ita coarctetur, & restringatur ex iure, quod in stipulationibus receptū est. vt not. in l. vl. quidquid adstringend. de ver. oblig. l. quoties ibid. & illa testatio parit doli exceptionem, si agatur ex stipulatione. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbor. oblig.

Item

Item subtili iure non commissa est stipulatio, quare agi non poterit.§.agens de actio.in insti. non videtur enim dimisisse instrumentũ qui actionem ad illud habet. l.qui actionem habet ad rem recuperandam ipsam rem habere videtur. ff. de regul. iur.l.Labeo.§.rem amisisse.de verbor signific. Sed Titius habet cautionem indemnitatis, quare non videtur dimisisse. Quamobrem conueniri non po terit, quòd dimiserit.

Postremò, Seij agere non possent aduersus Titium si haberent etiam actionem, valida nõ esset, nisi prius excusis facultatibus tam Caij rei quam fideiussorum eius.§. sed neque res de fideiussor.in authent.

Nec ipse potest conueniri, vt fideiussor, quia non fideiussit, nec vt mandator, quia non mandauit. Nec ex constituto, cum se non constituerit, pro Caio soluturum, nec vt laudator de dolo, nõ enim idoneum nomen Caij dixit, vt crederetur Caio colludendo, cum eo aut lucri sui causa, non enim ipse crediduiser, vt l.& eleganter.§.penul. & vl.cum l.seq.ff.de dolo. Nec vt sequester instrumẽti, aut depositari⁹, depositi, aut sequestraria, aut præscriptis verbis, quasi videatur à Seiis depositum suscepisse stipulando, cum nil à Seiis sit depositũ, nec eis reddi promissum, vt l.licet.& l.apud §.j.ff. deposit.& l.si oleum. de dolo. Ex sua ergo stipulatione teneri potest, vt dictum est, ex qua nisi probato eo quod interest à Seiis conueniri nõ poterit, aut doli mali exceptione summouebuntur. At nihil, interesse demonstratum est, tum propter instrumentum inutile, tùm quia suum consequi à fideiussoribus possunt, & à Caio. Deinde etiam probato eo quod interest ab eis tuebitur se denuntiatione, & protestatione vt declaratum est. Adde vt posset dicere etiam nondum commissam stipulationem, & ita ante tempus cõueniri.

Tutus ergo est omnibus modis Titius contra Seios creditores, & multo magis contra eius fideiussores, quibus nihil est cautum, nec vllum negotium cum eis contractum.l.si à me.ff.si cert. petat. l.& hæredi.§.vl.cum ll.seq.ff.de pact.nec ex persona Seiorum agi potest, quia stipulatio Seiorum fideiussoribus alterius non prodest, cum alteri stipulari nemo hoc casu possit nec tacitè nec expressè.l stipulatio ista.§.alteri.de verbot.oblig.§. alteri. instit.de inutilib. Maximè quia non sunt fideiussores stipulatorum, scilicet Seiorum: sed alterius extranei Caij, vnde non potest habere locum d.l.& hæred.§.vl. cum ll. sequen. Et si transferri à Seiis per concessionem posset, non plus iuris transferretur, quam ipsi habeant. vt regul. iur. Interea tamen si damni aliquid patiatur Titius, indemnis seruabitur ab eo, cui tradidit instrumentum & impensis & periculo eius res agetur. Cautio enim indemnitatis hoc postulat.l. j.C.de conueniend. fisci debitor.not.in l.quæro. ff.locat.

RESP. CLII.

De Præside in Prouincia Prouincia. Regis prohibitio, ne hæreticis frumenta dentur, qui quidem demum mortui sunt fame.

IVdex vel Regis locum tenens prohibet ne hæreticis frumẽta vel alia ad victum spectantia dentur. Si ob hoc moriatur fame ipsi, vel coniuges, seu illorũ filij, an iudex seu Regis locum tenẽs teneatur? Et breui respondendum est non teneri. per text. in c.ex literis.ij. de homici. vbi monachus dum deponeret campanã de campanili puerum occidit quodam ligno cãpanæ inhærente, quia rem necessariam agebat, & vtilem, non tenetur, sed hic iudex, locum tenens agebat & rem necessariam, & vtilem, videlicet iustitiam administrando, ergo non tenetur. *Iudex an teneatur de delicto quod iustitiam administrãdo cõmisit.*

Præterea si medicus secat aliquem, & is moriatur, vel tonsor Phlebotomiam faciens neutet teus est.c.sæpè.50.distin.vbi Car. Alex.& Panor.in cap. tua.nos de homicid. hoc docent dummodò diligentiam, quam is potest, adhibeat.

Nam qui dat operam rei licitæ & adhibet diligentiam, non tenetur si sequatur homicidium ex hoc.c.eos.& ibi Ioannes de Turrecremat. 50.dist. c.dilectus.cum aliis de mulos homicid.

Inde dicit text.in c.ij.ibid.si autem sine odij meditatione furem aut latronem te tuáque liberando interfecisti, diaboli membra, secundum indulgẽtiam dico, propter imaginem Dei, si aliquid ieiunare volueris bonum est tibi. itaque ille text. loquitur de eo qui interfecit furem, vbi cõptehẽdi posterat, sed si occidisset causa Dei nulla esset macula dignus, nec ieiunio, sicut in hoc locum tenente Regis qui ad mandatum eius hoc fecit, & iustitiã exercendo.

Vnde his verbis ait diuus Augu.ad publicolã. & in ca.de occidẽdis.xxiij.q.v.neque enim reus est Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat, aut ideo non deberent Christianorum boues habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canes, aut verò, quoniam Paulus Apostolus satis egit, vt in Tribuni notitiam perferret insidias sibi esse à quibusdam perditis præparatas, & ob hoc deductores accepit armatos, si in illos scelerati homines incidisseot, Paulus in effusione sanguinis eorum suum crimen agnosceret. Absit, vt ea quæ propter bonum ac licitum facimus, aut habemus; si aliquid per hoc præter nostram volũtatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur, alioqui nec ferramenta domestica sunt habenda, ne quis ex eis vel se, vel alterum interimat. *Causã dãni dans, nõ vtique dãnum videtur dedisse.*

Nec arbores plantãdæ ne quis in eis se inde suspendat, nec fenestra facienda, ne per hanc sequisquam præcipitet, quid plura commemorem? quid est in vsu hominũ bono ac licito, vnde non possit pernicies irrogari? hæc ille.

Item, ecclesia mouet vicinos ne frumentum, vinum

vinum, aut ignem alicui excommunicato, indurato cōcedāt.c.statuimus.de sentē.excōmun.in vj. Et si propter hoc moriatur excommunicatus, vel eius familia: nunquid ecclesia tenebitur? Procul dubio puto non teneri. Et sic cum omnis hęreticus sit excommunicatus. c.excommunicamus.de hæretic. cuius pœna est vt ista, si indurati fuerint illis prohibeantur. d. c. statuimus. ergo locum tenens ista prohibens, ius exequitur, quæ iuris executio non habet iniuriam, nec pœnam.l.quod reipublic. ff.de iniur.

Non refragatur, quod qui occasionem damni dat, damnū dedisse videtur.l.qui occidit. §. in hac. ff.ad leg. Aquil. Nil etiam interest, an quis occidat, an causam mortis prębeat.l.nihil.ff.de sicar. Resp. verum qui dat occasionē actiuam, videlicet cum quis est quasi coadiutor in peccato, & aliquid facit quod facere non debet, tunc tenetur, vt dicit Angelus de Clauas. in sua summa. in verbo. occasio. Secus si dederit tantum occasionem passiuam, videlicet si quis faciat quod debet, & alter occasionē accipit peccandi, certè hic non tenetur. in Euangelio dicebat Christus, dum ei quidam dicebat, scandalisantur Iudęi, sinite illos, Cęci enim sunt, & cæcorum duces, vel illa iura intelliguntur, quando is qui hoc fecit habuit animum occidendi, & delinquendi: vt dicit Bart. & alij in d.l.nihil. secus si animum non habuerint. vt ibi. & sic consuluit Alex. in consil.xl.videtur.col.ij.in ij.volu. Sed Iudex administrans iustitiam non videtur animum habere delinquendi, ergo non tenetur, quidquid veniat ex suo iusto praecepto. Dicet quis, ista videtur nimia crudelitas, & sic punienda. Respon. Diuus Hieron. ad Riparium non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas. Vnde Deuter.xiij.c.dicitur. si frater tuus, & amicus, & vxor, (quæ in sinu tuo dormit,) deprauare voluerit veritatem, sit manus tua super eos, & effundes sanguinē ipsorū. c.legi.xxiij. q.viij. & in c.quicunque ibid.quicunque enim percutit malos, in eo quod mali sunt, & habet causam interfectionis minister Dei est. Et sic non debet reprehendi. Nam locum tenens Regis causas habebat, tùm quòd isti perditi homines erant hæretici coniuncti & quia Regi rebelles, & ministris eius. Audi quid hac de re dicat Diuus Augusti. prodest seueritas vestra, cuius ministerio quies adimatur, & nostra prodest intercessio. c. prodest. xxiij. q.v. Imò dicit. Idem Diuus Augustin. in c.quisquis iniquum nō prosequitur Christi est inimicus, ibidem ergo & regis locum tenēs, vt amicus Dei esset, hos habebat persequi infideles, & regi rebelles, & mandato Regis parere habebat. Et qui iussu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere: quia parere necesse habet.l. & non vidētur.§.j.ff.de regul. iur. vnde ex præmissis patet locum tenentē Regis, ex hoc non deliquisse, nec ex bono opere accusandum, sed laudādum esse, quodcunque euenerit ex suo iusto mandato, alioqui Rex, vel alius præcipiens ne inimicis Anglis frumenta darentur, si ipsi penuria frumenti morerētur, teneretur. quod non est dicendum: quia quotidiè fit, quod non fieret, si peccatum esset.

RESP. CLIII.

De iure retractus, & quis tanquam proximior venire dicitur.

Ræsupposita consuetudine, quod proximus potest retractus iure rē venditam redimere, quæ est iuri diuino conformis. Leuitic. xxv. c. si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, & voluerit propinquus eius potest redimere, quod ille vendiderat, & iuri ciuili quod probet annum. in §. Titius. si de feud. defunct. contenti sit inter dom. & agn. vasal. not. in l.dudum. C. de contrah. empt. & iuri canonico.c. constitutus. de in integ. restit. igitur hoc ius retractus proximo competit, tam de iure diuino quàm de iure humano.

Retractus iure quis dicatur venire, tanquā proximior.

Superest dubitatio, quis dicatur proximior. Respon. ille quem nemo præcedit. l.proximus. ff. de verbor.signific. §. si plures. de legiti. agnati.successi. & ibi Angel. Areti. Bal. consil.xxxviij. Dominus Thomas. in j. volu. refert Boer. in consuetu. Biturig. §.ij. de consuetud. retract. vbi etiam dicit, quod, quando fit mentio de proximioribus intelligitur de linea recta, & non obliqua. arg. l.qui liberis.§ hæc verba.ff.de vulg. & Bar. consil.x. & ibi. in additio. ad cum sed in facto præmisso, Iohanna est in linea recta Gulielmetæ, ergo sibi debet competere ius retractus, contra Marguaretam, quæ est in altera linea.

Imò fortius dicit Boet. in d. §.ij. de consuetud. retract. quod si tempore venditionis aliquis erat proximior, & deinum natus & alius magis proximus, hic natus præfertur alteri, multò fortius debet præferri ista Gulielmeta alteri emptori, licet sit consanguineus.

Item, de iure licet res fuerit vendita alicui, de genere venditoris, in remotiori gradu constituto, potęrit proximior illam rem retrahere, ac si extraneo vendita fuisset. §. Titius. si de feud. defunct. l. filio. ff. de inofficios. testam. facit. l.peto. §. fratre. de leg. ij. iuncta glos. in verb. proximus. Sic expressè scribit Iohan. Fabr. in §. ita demū. Iust. de hæredit. quæ ab intest. defer. Nam si in successione proximior repellit vlteriores consanguineos. §. j. in auth. de hæredit. ab intest. venien. coll. ix. Sic in retractu. Anch. consil. ccclxx. cum seq. Bened. in repet. cap. Raynutius. in verb. & vxorem nu. 606. & sequen. de test. sic expressim decidit, & Chass. in consuetu. Burg. in rub. *des retraicts*. §. tertio.

Non refragatur quod hæc bona prouenerunt ex linea paterna quondam Gulielmi Dami. Ergò venientes ex illa linea debent habere retractum, sicut in successione dicimus, quæ peruenit etiam ad remotiorem, cum bona materna maternis consanguineis deferantur, & paterna paternis. l.quod scitis. C. de bon. mater. Et Marguarita emptrix est ex linea paterna, ergo ad retractum potius venire deberet. Respon. hoc esset verum quando ex diuersa linea essent, vtpotè pater habet filium, & mater filiam. Pater & mater contrahunt matrimonium.

Certè illi filius, & filia succedent patri,& matri secundum lineam ex qua sunt. In facto proposito est vna linea videlicet Gulielmi Danij. Et ex illo Gulielmo oriuntur filius & filia : Filius Iohannes Danij, & filia Gulielmetæ. Ecce primus gradus lineæ rectæ inferioris. Postea Iohannes habuit filiam Catharinam & Catharina, Marguaretam, & Gulielmeta duos habuit filios Dionisium & Iohannam, Dionisius procreauit Iohannem, hic Iohannes vendidit Marguaritæ.Iohanna amita vult retrahere à Marguarita.Et iure potest: quia proximior vno gradu.Et est illa Gulielmeta à qua bona prouenerunt.

Item, in retractu ille tantum admitti debet, qui in re vendita succedere debet ab intestato, Bened. in repetitio. cap. Raynutius in verbo. & vxorem. num. 636. de testam. Sed si mortuus fuisset Iohannes ab intestato,& Dionisio patre excluso successisset amita Iohanna. Ergo & in retractu admitteretur.

Nec obstat quod Marguareta non sit extranea, Ergo retractus cõtra eam non competet. Respon. quod extranea in hac materia dici potest, cum ille extraneus dicatur, quoad hoc qui ab intestato non succedit. lege hæreditas. C. de pact. conuen. l. vna. C. de imponend. Lucrat. descript. libr. x. vbi Iohannes de Plato. dicit illum extraneum qui non est in superiori, vel inferiori linea. Sed Marguareta nõ est in superiori linea, nec inferiori licet sit in collaterali,ergo extranea quoad hoc dicetur. Et sic ius retractus patietur, vt Iohanna posit ab ea retrahere.

Extraneus in iure retractus dicitur is tam qui est consanguineus alienantis. Sed tamen qui illi non erat successiui ab intestato.

Item hoc ius retractus agnationis fauore videtur introductum, vt res remaneat apud illos de agnatione.

Sed emanauit ab illis *du scerf.* Ergo ad illos debet reuerti, & non ad aliam cognationem de Danij. Doct. in d. l. dudum. C. de contrahen. empt.

Item concludendo dico Iohannẽ admitti posse ad ius retractus,cum sit proximior,quæ conclusio probatur optime ex c. vlti. Ruth. vbi sic dicitur. si vis possidere iure propinquitatis eme & posside: sin autem displicuerit tibi hoc ipsum indica mihi, vt sciam quid facere debeam. Nullus enim est propinquus excepto te, qui prior es & me, qui secundus sum, &c. & videatur ille text. est enim ad hoc valde accommodatus.

RESP. CLIIII.

In hoc mutuo traditis annulis vt venderentur an dici poßint annuli venditi.

Mutuũ contractũ sub pignore anulorum.

Onsideratis, & benè trutinatis huius secundæ verbis sequentia sunt in ea ponderanda. Primò, confessio mutui ex pluribus partibus facti. Et quia super hac confessione non dubitatur vlterius non scribam.

Secundò, in cedula est annulorum traditio, an in pignus? an ratione venditionis? & breui respon. hos annulos traditos Theobald. Houtement, vt ipse venderet eos intra vnum annum, pro summa mille octingentarum librarum,non vero quod ipsi Houtement fuit venditi: nempe in venditione res debet perpetuo remanere penes emptorem. Et in emptione emptor tenetur ad pretium. l. ex empto. ff. de actioni. empt. hic verò fuit conuentum quod restituatur æstimatio vel res,& istud est contra naturam emptionis & venditionis. Ideò, non potest dici quod venditio fuerit facta. d. Houtement : sed ei fuerunt traditi vt venderet, & hoc probatur, ibi, *& ou il les auroit vendues, &c.* [& vbi eos vendidisset. Tertiò,hic fuit facta æstimatio annulorum, vt d. Houtement sciret quanti esset venditionis d. annulos, & sic locum habet actio æstimatoria, vt est casus formalis. in l. j. ff. de æstimat. actio. Et probatur in cedula, ibi, *ie baille audict Houtement, pour la somme de dixhuict cens liures, &c.* [Trado d. Houtement pro summa mille octingẽtatum librarum &c.] Non dicit, *ie luy vens,* [Vendo.] & si venditi essent annulli d. Houtement, non posset eos repetere d. Laguette, quod tamen potest, ibi, *me rendent lesdites bagues.* [mihi d. annulos reddant.]

Quarto, in d. cedula conueniunt partes, quòd si d. Houtement non posit intra annum vendere. d. annulos, & summam præstitutam recuperare, promittit d. Iohannes Laguette reddere eidẽ summam mille septingentarum librarum ibi : *& si dedans vn an il n'en peut recouurer ladicte somme, &c.* [& si intra annum dictam summam recuperare non posit,&c.] quæ verba ostẽdunt venditionem d. Houtemẽt non esse factam, quia d. De Laguette recuperare non posset annulos vt supradictum extitit.

Quintò, prouidet sibi d. de Laguette, quod si d. Houtement vendiderit intra dictum tempus anni dictos anoulos, tunc debebit summam centum librarum d. Laguette. quã soluere tenebitur eidem Laguette intra annũ, &c. ibi, *& ou il les auroit vendues, &c.* [& vbi eos vendidisset, &c.] Et sic venditi non erant d. Houtemẽt, sed erant eidem traditi vt venderet,& impersonaliter. Videlicet, cuicunq; d. Houtement vellet, dũmodo pretio taxato venderet. Et si d. Houtement fuissent venditi, non fuisset facta coouentio de alia venditiooe.

Ex prædictis apparet hos annulos oon fuisse pignori simpliciter datos, sed dicitur in cedula, *pour seureté,* [pro securitate:] quia datur vendenda res creditori Houtement,& non alteri. Ideò est maior securitas, quàm si alteri dati fuissent: sed non quòd voluerit eidem dare ratione pignoris. nam pignus reddi debet, hìc potest æstimatio reddi, & vendi. Et ista securitas ostendit contractum esse gratia vtriusque factum. Primò gratia venditoris de Laguette, vt ex venditione liberaretur à debito contracto, cum Houtement : etiam gratia de Houtement, vt securus sit per receptionem huius rei, & sibi exoluatur post venditionem horum annulorum:& si vendiderit, aliàs non tenebitur restituere, d. annulos, nisi eidem exolutũ fuerit, vt in l. si gratuitam. §. j. ff. de præscrip. verb. Et quasi pignus hos annulos retinere poterit, donec sibi exolutum fuerit. arg. l. Iulianus. §. offerri, ff. de actio. empti. Et sic

conclu

concludendo, dico, d. Houtement teneri actione præscriptis verbis æstimatoria, ad reddendum dictos annulos, si non fuerint venditi, restituta sibi prius summa debita: quod si annuli fuerint venditi, tenebitur eadem actione ad restituendum centum libras, & ita subscripsi.

RESP. CLV.

De Compromisso.

Vr le compromis pretendu dict, sauf correction, que ne se trouuera aucun compromis. Bien est vray que en a esté faicte mention de remettre à arbitres: Mais n'a esté faict, & ne se trouuera aucune escripture sur ce passée, laquelle est necessaire, [Super compromisso prætenso, salua correctione, dicit quòd nullum compromissum inuenietur. Verum quidem est, mentionem factam esse vt arbitris committatur: sed hoc factum non fuit, neque aliqua scriptura de hoc facta reperietur, quæ necessaria est,] l.ne in arbitris, C. de arbitr. imò non debet quis admitti ad probandum per testes arbitrium, nisi per literas sigillatas, per d. l.ne in arbitris. Et ita expressim tenuit Masuet.in sua practic. Rubr. de arbitr. in §.j. hoc quando fuit vallatum pœna, vel iuramento, sicut in hoc casu prætenditur. Et ista est etiam consuetudo.

Compromissum sine scriptura factum, an valeat.

Et la raison est bonne. Car les arbitres ne sçauroient la puissance qu'ils auroient. Et par ainsi ne voudroient decider l'affaire. Car dict le texte. [Et ratio bona est. Nam arbitri non scirent quantam potestatem haberent. Atque ita non vellent negotium decidere. Nam textus dicit] in l.non distinguemus. §.de officio. ff. de arbitr. omnem tractatum ex compromisso sumendum esse. Nec enim aliud illi arbitro licebit, quàm quod ibi vt efficere posit, cautum est. *Or* [Sed] hic nil est cautum. Ergo compromissum non valet.

Imprimis de Compromisso cõstare debet. arg. l.j.§.item illud.ff.de senatusc.Silanian.

Et posé ores, que non qu'il y eust compromis, le compromis ne vaut: Car n'a point esté accepté par l'arbitre, qui est necessaire. [Concesso iam etiam, quod secùs est, quòd ibi compromissum fuisset, compromissum tamen non valet: Nam per arbitrum nón fuit acceptatum, quod necessarium est] l. iij. §.j. ff.de arbitr. *Et encore que fut accepté, que non,* [Et quamuis fuisset acceptatum, quod non est,] occupatio negotiorum regiorum maximè impedit vnum ex arbitris, ne posit his vacare, & tunc soluitur compromissum.l.licet.ff.de arbitr. Et sic *lon l'a peu poursuiure en iugement:* [id prosequi in iudicio licuit:] Et quia in magistratu positi excusantur. hi d.l.iij.§. fin. *& pour ce* [atque ideò] à tempore declarationis *de l'arbitre, l'on lo poursuiuy.* [arbitrij, id prosecutum fuit.]

Arbitri electi qui sunt in magistratu, excusantur.

Secondement l'arbitrage pretendu, n'y auoit point aucun temps prefix, & par ainsi estoit incertain, & sic non vallable. Et à ce qu'il dict qu'il n'est tenu proceder que preallablement ne soit payé les vingts escus: dict à ce que puis que n'appert dudict compromis, & qu'il n'a esté faict, la peine n'est deuë. Et posé ores que non, qu'il y eusse compromis: il seroit tenu à proceder, reserué la peine à la fin de cause. Et ledict defendeur est contraire. Car dict aucunefois de dix escus, autres de vingt. Et pource qu'il est en soy contraire, ne doibt estre vny. [Secundò prætensum arbitrium non habebat aliquod tempus præfixum. Itaque incertum erat, atque ita inualidũ. Ad hoc verò quod dicit, quòd non teneatur procedere, nisi priùs xx. aurei exoluti sint: Respõdet quòd postquàm de d.compromisso non appareat, & quia factum non sit, pœna non debetur. Et dato etiam, quod secùs est, quod ibi compromissum fuisset: teneretur procedere, reseruata pœna ad finem causæ. Defensor etiam prædictus sibi est contrarius. Nam aliquando dicit de decem aureis, aliquando verò de viginti: Quare quia sibi ipsi contrariatur, non debet vniri.

Touchant la peine dict, que n'est deuë, à cause que n'a esté promise par ledict demandeur, combien que le defendeur le die. [Quantum ad pœnam attinet, dicit quòd non debeatur, quòd per d.petitorem non fuerit promissa, etiamsi defensor id affirmet.]

Item aussi ne faict rien la loy, [Neque etiam obstat l.] si quis rem. *Car dict,* [Dicit etenim] si quis rem, de qua compromissum est, in iudicium deducat. (ff. de arbitr.) quod debetur pœna: verum est, quando erat arbitrium, vt suprà dixi: & quãdo de nouo deduceret: secùs si iam deductum prosequeretur. *Car* [Nam] in pœnis nõ debemus legem extendere, ad hoc vt quis incidat in pœnam, vt dicit gloss.ver.in d.l.si quis rem.

Pœna cõpromissi quando debeatur.

Item, ibi ratio est propter contemptũ: sed non est contemptus arbiter, quando noluit acceptare, ergo non debetur pœna, Specul.in tit.de arbitr.§. finitur.versic.illud autem.

Nec debetur pœna, nisi per stipulationem promissa hinc inde fuerit.l. litigatores. §.j. & l.si cum dies. §.fin. ff. de arbitr. quod in hoc casu non fuit, Specu.in tit.de arbitr.§.j.versic.est etiam differentia, & §.excipitur, versic. item quod pars. Nec refragatur d.l. litigatores, §.fi. vbi potest nudo pacto fieri, quia hoc est verum, quando litigantes paciscuntur de non petendo id quod debetur, si arbitrio non pareatur: aliàs non valet. Specul. vbi suprà d.§.excipitur.versic.Item quod factum.

Nec potest dici arbitrator, qui de re litigiosa suscipitur, Specul. vbi suprà: sed arbiter arbitrator verè diuidit, & pacem ponit. l.societatem. §.arbitrorum.ff.pro socio.

Item antequàm posit peti pœna, requiritur quod arbitri citauerint partem, & illa defecerit, per text.in l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbitr.

Item quant il seroit trouué arbitrage, ledict demandeur ne recuseroit aller ausdicts arbitres, [Item si arbitrium inueniretur, d. petitor nõ recusaret dictos arbitros accedere,] & posset purgare moram, cum dies non sit adiecta. per l. Celsus.ff.de arbitr.

Nam pœna ex compromisso non committitur, nisi quando non est obtemperatũ sententiæ. l.non ex omnibus.ff.de recept.arbitr.

An salarium debeatur doctori eius temporis,

quo non legit, vide de Ripa. fol. xx. in tract. de peste, & l. qui operas. ff. locat.

Item, & par ces raisons ledict demandeur [Item per has etiam rationes d. petitor] non recessit à iudicio, quia quis non videtur recedere à iudicio, accedendo ad arbitrum. Specul. in tit. de arbitr. §. finitur. versic. sed quare.

RESP. CLVI.

De seruitutibus.

Superaedificare an liceat in muro cõmuni.

IN praesentiarum non discutiam quis dicatur murus communis, & qualiter cognoscatur, cum satis superque tractatum sit per Cepol. in tract. de seruit. c. xl. rubr. de pariete seu muro. quem sequitur domi. Bouer. in consil ij. incipien. Christi nomine inuocato. Pro solutione quod est descriptum post consuetudines Biturig. Sed concludam, socium inuito socio aedificare supra parietem communem iure non potuisse: quia non solus dominus est. l. parietem. ff. de seruit. vrb. praedior. & l. Sabinus. ff. communi diuidun. vbi sic dicit text Sabinus ait in re communi neminem do minorum iure facere quidquã posse inuito altero. vnde manifestum est prohibẽdi ius esse. in re enim pari potiorem esse causam prohibẽtis constat. &c. Et ibi gl. dicit esse verum, quãdo ad alium vsum vult trahere rem ad quem non erat destinata. l. arboribus. §. nauis. ff. de vsufruct. sicut in hoc casu paries erat ad clausuram tantum destinatus, ergo ad faciendum domũ non potest destinari. Et hoc quando interest socij, vt videtur tenere Cepol. in d. rubr. de muro. in fin. & allegat consil. Fulgos. incipiens duo vicini. imò si quis vellet alterare substantiam rei communis, vel mutare, vtpotè facere fenestram contra solitam consuetudinẽ, non posset. l. inter quos. ff. de damno. infect. Floria. in d. l. Sabinus. in fi. Cepol. c. lxij. de fenestra in d. tract. de seruitut.

Item licet ex consuetudine permittatur habenti parietem communem super aedificare, tamen verum dicit quando solueret aestimationem dimidiae partis dicti muri. Ergo si non soluerit, non permittit consuetudo, sumendo arg. à contrar. o, quod est validum, etiam in consuetudinibus & statutis. Ias. in l. j. ff. de offic. eius. Corsetus in singul. incipien. argumentum. Et si dominus nollet vendere, arbitrio boni viri aestimabitur. l. si fideiussor. §. fin. ff. de lega. j.

Praeterea consuetudo etiam prohibet ne vltra dimidiam partem muri possit imponi tignum. in rub. *des rapports des iurez.* [de relationibus iuratorum,] artic. penult. Sed hic imposuit supra totum parietem, ergo malè, cum vltra quam permittat consuetudo, & ius scriptũ. in l. hoc. quod dictum. & ibi not. in §. fi. ff. de seruit. vrban. praedior.

Insuper debet intelligi quod potest aedificari in muro communi, videlicet quando paries ille communis posset sustinere aedificatũ: alioqui non. arg. l cuius aedificium. ff. de seruit. vrban. praedior. Et si paries communis ob aedificium suprafactum, debilitaretur, posset cogi aedificans ad subleuandum pondus. Cepol. in rubr. de horreo. cap. lxxij. quod casui nostro perbellè conuenit.

Deinceps non potest quis proprium parietem facere supra communem. l. quidam Hibertus, ibi, sicuti nec parietem quidem suum super parietem communem. ff. de seruit. vrban. praedior. & ibi Bar. & alij not. sed altius aedificãdo murum factum supra parietem, cedit inferiori. l. sed si inter te & me. §. fi. ff. de seruit. vrba. praedior. & l. si supra tuum. de acquir. rer. domin. l. si in area. C. de rei vendic per illam regulã: quidquid plantatur, seritur, vel aedificatur, omne solo cedit. l. si quis sciens, C. eodem. §. cùm in suo. inst. de rer. diuis. Cepol. rubr. de fenestra. c. lxij. col. iij.

Adhaec propter tria licitum est in pariete communi aedificare, videlicet propter pactum, ob patientiam, & ob rei naturam. vt quando res indiget refectione. Prima duo probantur in d. l. Sabinus. Tertium, in l. si vt proponis. C. de aedific. priuat. tradit Bal. consil. cccxlviij. ad euidentiam, col. 1. in ij. vol. sed nullum horũ interuenit in casu mihi proposito. Ergo non potuit aedificare inuito socio. Nec obstat, si dicatur translatum esse dominium parietis, per illa verba, Quòd duo teneantur reficere parietem communem, expen. communibus, pro modo latitudinis suae rei, & quilibet iuxta suam rem: nam ex hoc non videtur acquisitum dominium directum, quod acquiritur per occupationem, quando res est in nullius bonis vel aliis modis traditis. §. singulorum vsque ad fin. insti. de rer. diuis. quod hîc nõ procedit. nec est acquisitum vtile. quod per praescriptionem acquiritur. authen. nisi tricennalis. C. de bon. mater. & aliis mod. traditis per Petr. de Ferrar. in sua practic. in forma libelli in actione reali. in verbo iure dominij & traditionibus & vsucapionibus. l. traditionibus C. de pact. Nec inuenitur in toto iure, quod si quis teneatur reficere rem, quod ob hoc dominium transferatur: alioqui si conductor teneretur reficere rem, in eum transferretur dominium, quod est à iure alienum. Nam quod nostrum est, siue facto nostro ad alium trãsferri non potest. regul. id quod nostrum. ff. de regul. iur. Et si socius reficiat, quod non efficiatur dominus ante quatuor mẽses, quam refecerit, si alter socius expensas nolit restituere. l. si fratres. §. idem respon. ff. pro socio. & l. si vt proponis. C. de aedific. priuat. Sed quando est facta conuentio, vt socius reficiat, suis impensis, cessabit repetitio, vt in hoc casu, nec fiet ob hoc quod reficere teneatur, murus communis. Dicitur enim in instrumento quod de communi consensu trium dominorum fuerunt facti muri, & communibus expensis: sed id quod fit ex communi consensu, ex communibus expensis, commune fit. §. si duorum. Instit. de rer. diuis. Ergo hic murus non potest negari quin sit communis trium.

RESP

RESP. CLVII.

De conducto.

Tacita hypotheca an & quādo in rebus inuectis aut illatis intelligatur.

Egula est quod inuecta sunt tacitè hypothecata. vt d.§. Itē Seruiana. & l.certi iuris. C.locat.l.item quia. ff.eod. Amplia siuè dorso, rheda, vel manu illata sunt. l.si non inducta & ibi glo.& Salice.C in quibus caus. pign.taci. contrah.

Secundo amplia, etiam pro deterioratione.l.2. ff in quib. caus gl.in d.§.Item seruiana. non tamen capi possunt. Boer.in §.xiij. de cōsuetud. feud.io consuetud. Bitur.

Tertiò etiam pro alio debiro. l. j. C. etiam ob chirograph.pecu. Bar. in l.solutum.§. solutam.C. de pignoratitia actio.licet Iaso.contrarium teneat. in d l.item quia per l.prætextu.C. cōmod. Sed ibi non potest retinere rem quę nullo modo erat obligata.vtpotè quia erat cōmodata, secus si erat prius obligata. Negusantius. in tract. de pignor. in iiij. membro. ij.partis. nu.cxxix.

Quartò, etiam bona secundi conductoris sunt obligata domino pro rata quatenus tenet gloss. & Bart.in d.§.solutam. glo.in l. vectigalia.§.fin.ff.de vectigal.& ibi Bar.idem dicit si primus soluerit,vt secundi bona sint obligata primo cōductori, secùs si secundus gratis habitet.secundum glo.in l.Pomponius scribit si gratuitā. C.in quib. caus. licet pro deterioratione secus ibid. Tamen domus debet primò exequi contra illum qui sibi est obligatus, & ei præceptum à seruiente fieri debet qui si recuset bona inuenta capi possunt,etiam si alterius sint conductoris.

Quinto,etiam io reuocatione tacita.l.item quæritur.§.qui impleto.ff.loc. Soci.consil.cxcvj. circa. volum.ij.

Sexto, procedit tam in clericis, quàm in laicis. c.propter. de locato.

Septimo,etiam procedit in colono partiario,vel pro mercede, cum sit eadem ratio. glo. & doct. in d.§.Item Seruiana.

Octauò, siue conductio sit facta in scriptis, siue non arg.l.pactum.C.de pact.

Nonò, etiamsi cōductor obligasset bona aliqua expressim :quia per hoc non recedit ab hypotheca inducta à lege. Bal.in l.certi iuris. in fi.Iohan. Fab. Angel.& alij.in d.§.item Seruiana.

Decimò, etiā procedit in inuectis in stabulum, porticum vel aream iunctā domui. l.iij. ff.in quib. caus. & l.eo iure.ibid. quæ religiosis adhærent, religiosa sunt.l.quæ religiosis.ff.de rei vendic.

Vndecimò, procedit in inuectis & illatis in nauem,quia prædio vrbano æquiparatur. Bal. in d.l. certi.q.iiij.l.huius.ff.qui potior.in pigno. habe. vbi res illatæ in vehiculum sunt pro mercede, & pro portu tacitè obligatæ.

Duodecimo,etiāsi datus esset fideiussor,l.penul. ff.quib.mod.pignus vel hypotec.soluitur.quia vtilius est in rem agere,quam in personam.l.plus cautionis.ff.de regul.iur.

Vltimò,etiam procedit in rebus minorum,quia in consequentiam actus permissi inducitur tacita hypotheca.glo.in l.fi.C.de legit.tutel. Bal. Angel. & Paul.in d.l.itē quia. & Iason ibi recitat quatuor opiniones, sed ista est æqua, alioqui nullus vellet minoribus locare.

Item in eo qui vna nocte remansit,nam pro cœna & scorto vt dicit Bal.in d.l.certi. Fardellum est obligatum.

Primò limita in inuectis in prædium rusticum, quæ non sunt obligata, nisi dominus sciuerit. glo. in d.§.Item Seruiana, & in d. l.certi iuris. secus in fructibus qui etiam sunt obligati. licet, dominus ignorauerit, cum ex re sua proueniant, siue industriales sint siue naturales. Negusantius in tract.de pignorib.in iiij.membro,secūdæ partis. nu.cxlvi j. per l.in prædijs. ff.in quib. caus.licet. Ias. contra.in d.l.Item.

Secundò limita in inuectis in molēdinum,quia est prædium rusticum, nisi ibidem habitaretur. Bald.in d.l.certi iuris.Cepol.in tract.de seruit.c.xj. nisi esset domui iunctū.d.l. eo iure.ff.in quib. caus.

Tertiò,non procedit in rebus alienis.glo.in d.l. certi.quia non potest expresse obligari. l. rem alienam.de pignor. Bar.in l.ea actio.§.j.ff.de pigno.ita nec tacite,nisi dominus sciat,& pateretur. Alex.in d.l.Item quia Bar.in l.quæ dotis.ff.solut.matrim.

Quartò, quando non sunt inducta vt sint perpetuò. i. quandiu durat conductio.l.debitor.ff. de pignor.d.l.in prædiis.glo.& doct. in l. si non inducta.C.in quib. caus. pignus tacit. contr. ahen. quod probatur ex qualitate retū. vt, si erat lectus, quod in executione non procederent. Nam bona omnia possent capi & arestari,& venderētur pro pensione.

Quinto,fallit in mercibus venalibus, quia non sunt ibi destinata vt perpetuo sint. l. venditor.ff.de pignor. Alexan.in l.si constante.in princip in iij.q. tertiæ partis principali versicul. Item inquantum. Bart.ff.solut.matrim. sed quoad executionem, ratione consuetudinis,posset fieri,etiā in istis rebus.

Sextò, non procedit in instrumentis quæ tacitè non sunt obligata.Salyc.in d.l.certi iuris.Angel.in d.§.item.col.iij.& in nominibus debitorum.l.Caius. & ibi Bald.ff.de leg.ij.

Septimò, non habet locum io mobilibus, quæ non sunt domi, quia ex consuetudine non habent sequelam : Boer.in §. fin.de consuetud. hypothec. in consuetud. Biturig. cum vilis sit illorum possessio.l.si rem.ff.de acquit. possess. & plus exponeretur in prosequutione quam valerent. l. mediterraneæ.C.de anno.lib.x.Et quia actio pignoratitia est personalis.l.si creditor.ff.de pignora.actio, l. fin.C. de distract. pignor.l.ij.ff.quib. mod.pigno. vel hypothec.Fallit quando illa bona venissent ad detentorem iure hæreditario, vel alio lucratiuo in fraudem. Boet. in d. §. fin. Negusantius in tract. de pignorib.in ij.membro.vij partis num.vj.

Secundo, quando expresse essent obligata. l. si tibi. & l. debitorem. C. de pignor.fact. l. est differentia. ff. in quib. caus. quia hypothecaria est rei persecutoria.l.pignoris.C.de pignorib.aliàs si conductor alienaret omnia mobilia & nulla alia ha-

beat bona, domus pensionem amitteret.

Octauo, in rebus famuli quæ non sunt tacitè obligata pro seruitio, quia non reperitur lege cautum. Bal. in d. l. certi.

Nono, quòd res sit talis quæ posit obligari. Ergo res sacræ indictæ non essent obligatæ: quia nec expresse obligari possunt. l. j. §. eam rem. ff. quæ res pignor. oblig. posunt.

Decimò, quando res non posidebantur à reo. nam cum Seruiana sit in rem, præsuppo.iit possessionem penes aduersarium. argu. l. pignoris. C. de pignor. l. vna. C. de alienat. iudic. mutan. Rofred. io tract. libell. iu j. parte. rubr. de actione Seruiana.

Vndecimò, in rebus quæ non continētur in expressa hypotheca. l. obligari cum l. seq. ff. de pigno. ideo libri scholaris non sunt tacitè obligati, sicut nec arma militū. glo. singul. in l. Nepos. ff. de verb. signific. in expensis funeralium, alimentorum, infirmatorum gratia, aut alia necessitate: alioqui moreretur fame scholaris. Bald. io l. in restituendo. C. de peritio. hæredit. l. fi. C. ōmod. Iaso. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb.

RESP. CLVIII.

De Crimine falsi.

Factum domini Anthonij Bucelli sic habet, quod ipse à maleuolis accusatur falsi commissi, in literis, *De committimus*. In quibus inuenitur additum vnum in data. Quæro ex hoc, an debeat condemnari? Et iudices videant & considerent, neminem damnandum de crimine, nisi illud probetur. l. qui accusare. C. de edendo. l. actor. C. de probatio. l. j. §. item illud. ff. de senatusconsul. Silania. sed crimen falsi nullo modo probabitur fuisse cōmissum à domino Bucelli. Ergo ipse condemnari non debet.

Falsum cōmissum in data litterarū de cōmittimus.

Nec obstat, si dicatur quod contra ipsum sunt præsumptiones. Respon. Nemo ex præsumptionibus in criminibus damnari debet, sed oportet quòd probationes sint luce meridiana clariores. l. fin. C. de probatio. vel indubitatè vt ibi: quæ non sunt, sed leues, quæ nullo modo probant.

Item dicit text. in d. l. fin. idoneos testes esse debere, qui non sunt hîc, sed omnes reprobati, & inimici d. Bucelli, vt ipse liquidò ostendit. & posito, & non concesso, quod non essent tales, adhuc nil probant, quia de ipso facto non deponunt quod viderint ab ipso Bucelli committere, quod est necesse. nam per tot manus deuenit illud rescriptum, & fortè ab inimicis commissa est falsitas, si dictum rescriptum *De committimus* emanasset ex manibus d. Bucelli, & semper remāsisset penes eum, fuisset præsumptio contra eum, tamen adhuc non esset condemnandus nisi clarè probaretur. nam melius est vt iudices nocentem impunitum relinquant, quam si innocentem Bucellum condemnarent. l. absentem. ff. de pœnis.

Item si vnus ex pluribus interfecerit hominem & ignoratur quis fecerit nullus puniri debet. glos. in l. Item Mela. §. j. ff. ad leg. Aquil. multò minus hîc. cum non appareat à quo fuit commissa ista falsitas.

Item nullus debet tanquam falsarius puniri, nisi tria interuenerint, primum quod sit immutatio veritatis: quia non diceretur falsum, nisi veritas sit immutata. l. j. & per totum. ff. ad leg. Cornel. de fals. §. j. in authen. de instrum. cautel. & fid. coll. vj.

Falsi crimē non dicitur nisi tria cōcurrant.

Secundò, requiritur quod dolo malo falsum commissum sit. §. item lex Cornelia. Inst. de publ. iudic. qui non præsumitur, sed oportet quod probetur. l. quoriens. §. qui dolo. ff. de probat. & non potest esse in hoc casu, vt statim probabitur.

Tertiò, requiritur quod mutatio veritatis noceat alteri. glo. singul. in l. damus. C. ad leg. Cornel. de fals. Anch. consil. xxiiij. visa inquisitione.

Sed hic nemini nocet, Primò non nocet Regi, quia pro sigillo nil deperit eidem: quia dicto Bucelli gratis tales litteræ expediebantur. Et sic regi non nocet.

Item non nocet partibus, quæ erant litigaturæ in alio loco. Sed forte dicetur eum minoribus expen. alibi: imò hic minoribus expen. quia hic locus est proximior partibus quam alius locus, ergo cessat interesse, & damnum partium: sed est earum magna vtilitas: quia etiam ipsę obtinuerunt coram iudice Montispessulani, in possessorio, ergo nullum potest notari præiudicium. Etiam non sufficeret ad condemnādū aliquem de falso, quamuis partes essent passæ aliquod modicum damnum. per gloss. in cap. cum olim, de consuetud. Nam in iure de modicis non curatur. l. scio ff. de in integr. restitutione.

Item non obest, si dicatur d. Bucellus est vsus rescripto quodam respon. si sit vsus est ignoranter vsus. Et requiritur quod sciens falsum, vtatur. §. item lex Cornelia. inst. de public. iudic. Et in dubio ignorantia præsumitur. l. verius. ff. de probatio. quo casu non venit puniendus. per text. in l. maiorem. C. de fals. Maxime in eo quo per se non vtebatur, nec potuit aduocatus, licet vsus fuerit, dicto rescripto, facere vt d. Bucellus incidat in pœnam.

Nec refragatur, quod si d. Bucellus voluisset prohibere, potuisset prohibere vsum, & sic dum non prohibuit, videtur in culpa. iuxta c. constitutis. j. de testib. quia respondeo quod ab eo tempore quo d. Bucellus sciuit, reuocauit mandatum. *Et desaduoua son procureur & aduocat de ce qu'il en auoit vsé* [Et reiecit suum procuratorem & aduocatum quòd eo vsus fuisset] ergo non potuit aliud agere.

Item vtens falso instrumento, si abstineat ab vsu, euitat pœnam. glos. & ibi doct. io l. si falsos. C. de fals. Angel. in tract. de malefic. in gl. falsario ver sic. quæro. vsque ac quantum. Sed d. Bucellus abstinuit ab vsu, simul atque sciuit, igitur non incidit in pœnam.

Præterea est tex. in c. accedens. de crimin. fals. sic dicens præsumi non debere quod pro literis quæ facilè possunt obtineri, fraudem quis commiserit falsitatis: nec literis vsus est postquam eas falsas esse cognouit, ipsum super hoc non molestans. Ecce ergo quod in his literis non debet præsumi falsitatis,

fitatis, id eſt, quod commiſſa fuerit à d. Bucello, Et poſtquam etiam ipſe oon eſt vſus cum cognouit ipſas literas, *d: committimus*, eſſe falſas, ob id ſuper hoc non debet moleſtari.

Ad ſecundum dubium in quo accuſatur de falſa moneta, certum eſt quod indebitè accuſatur, quia d. Bucelli nunquam fabricauit, nec cogitauit oec expoſuit falſam, quia fuit recepta, & nullus conqueſtus fuit. Et ſic præſumi debet, quod bona & legitima erat.

Falſæ monetæ accuſatus. Item poſito, & non conceſſo, quod expoſuiſſet hoc fecit ignoranter, & exponens ignoranter falſâ pecuniâ nô punitur, aliàs quilibet facilè puniretur, & ſcientiam, non ignorantiam volumus allegari. l. generali. C. de tabul. libr. x. Et eſt neceſſe probare ſcientiam Bart. in l. omnes. C. de agricol. & cenſit. li. xj. Barba. conſi. lj. illud. col. ij. in uj. vol. Hyppol. in l. qui falſam. ff. ad leg. Cornel. de falſ.

Et ignorantia iuramento exponentis probatur. text. in c. nulli. de elect. in vj. glo. in ca. propoſuiſti. lxxxij. diſtin. Panorm. conſil. xxxv. videtur. volu. j. Iaſ. in l. iij. §. ſi. ff. de iureiur.

Imò, ſi aliquis ſit alias bonæ famæ & conditionis, & expoſuerit falſam pecuniam, ſi non poſſit probare à quo habuit, ſufficit quod alleget ſe accepiſſe ab aliquo, ſi ſolebat à multis recipere, teſte Hyppol. conſil. lij. miſericordia. oumer. 40. cum ſequent.

Et hoc eſt verum quando paruam, ſeu paucam habet pecuniam, tunc non præſumitur in dolo, licet habeat vnum, vel duos aureos falſos, ſecus ſi centum, vel aliam notabilem quantitatem. Hyppol. 10 d. l. qui falſam. hic non fuit oiſi vna ſola & pauca ſumma pecuniæ, ergo oon eſt contra eum doli præſumptio, nec falſitatis. Imò habet omnes innocentiæ præſumptiones, pro ſe & per areſtum demum fuit abſolutus.

RESP. CLIX.

De donatione cauſa dotis retento vſufructu.

R*Eſpondant à la premiere queſtion, ie dis que le contract eſt bon & vallable. Car n'eſt prohibe par les couſtumes, n'auſſi par le droict. Et par ainſi* [Reſpôdêdo primæ quæſtioni, dico, contractum eſſe bonum & validû. Non enim per conſuetudines eſt prohibitus, neque per leges. Itaque] quod non prohibetur, permittitur. c. cum concupiſcentiam. de conſtitut. l. ſi quærimus. ff. de teſtament. Imo prooiſſio facta nudo pacto, fauore dotis valet. l. ad exactionem. C. de dot. promiſ.

Reſpondant pareillement à la ſeconde queſtion, ie dis que ouy. Car la donation eſt faicte à ladite George te, pour eſtre propre à elle, & à ſes enfans, encores qu'elle n'ayt enfans durant ſa vie, aura leſdits terres & boys, comme ſon propre, enſuyuant la donatiõ à elle faite. Car [Similiter ſecundæ quæſtioni reſpôdendo, dico quod ſic. Nam donatio d. Georgetæ facta eſt, vt in eius commodum & liberorum eiuſdem vergat, & quamuis in vita ſua liberos non

Donatio dotis facta mulieri & ſuis liberis an ſit reuocanda non extantibus liberis.

habuerit, nihilominùs dictas terras & ligna, tanquam rem propriam, ſecundum tenorem donationis ei factæ, obtinebit. Nam] iuſta donatio facta per Iohannem Turpin, non reuocatur per mortem ipſius, nec per mortem mariti d. Georgetæ: quia factum legitime oon retractatur licet peruenerit ad caſum, à quo oon potuit incipere, regul. factum, de regul. iur. in vj.

Item ladite propriété appartient aux enfans, tant du ſecond mariage que du premier. Et c'eſt à cauſe, que Iean Turpin à voulu que viennêt à Georgete & ſes enfans de loyal mariage. Et le ſecond mariage eſt auſſi loyal que le premier, tant de droict diuin, Canon, que Ciuil, [Item d. proprietas ſpectat ad liberos tam ſecũdi matrimonij, quàm primi: ea nempe de cauſa, quod Iohannes Turpin voluerit, d. donationem pertinere ad Georgetam, & eius liberos ex legitimo matrimonio. Atque ſecundum matrimonium tam eſt legitimum, quàm primum, non ſolùm de iure diuino & canonico, ſed etiam ciuili,] id eſt ad Corinth. 8. c. & c. penul. & fina. de ſecund. nupt. & C. de ſecund. nupt. & per totum. *Et auſſi que la donation dit, que ſoit propre aux enfans, ſe doibt entẽdre tant du premier que du ſecond* [Præterea id quod in donatione continetur, nempe quòd proprium ſit liberorum, debet tam de primo, quàm ſecũdo matrimonio intelligi] indefinita enim æquiualet vniuerſali, & iure cautum eſt.

Et à la quarte queſtion, n'eſt tenu le mary ſi bon ne luy ſemble, durant le mariage, demander ſaiſine. Car [Quantum ad quartã quæſtionem attinet, maritus non tenetur durante matrimonio, ſi ei non videatur expediens, poſſeſsionis apprehenſionem petere. Nam] per retentionem vſufructus tranſlata eſt poſſeſsio in eum. l. quiſquis. C. de donat. *Et auſſi la couſtume article 6. eſt à ce conforme. Au boys ſera neceſſaire prendre ſaiſine:* [Huic etiam conformis eſt conſuetudo articulo vj. Neceſſaria verò in lignis erit apprehẽſio:] quia poſſeſsio niſi apprehẽſa fuerit, non transfertur. l. cùm hæredes. ff. de acqui. poſſeſ. *Et par ainſi eſt reſpondu à la derniere queſtion, que n'eſt beſoing pour la couſtume payer la cenſiue des terres, deſquelles l'vſufruict eſt retenu:* [Atque ita poſtremæ quæſtioni reſponſum eſt, quod propter conſuetudinem cenſum prædiorum exoluere non ſit neceſſe, quorum vſufructus retentus eſt.

Hic contractus tam de iure, quàm de conſuetudine valet quia non eſt quod repugnet. Et ſi quædam repugnarent, tamen fauore dotis multa ſpecialia ſunt introducta, quæ tradit Bald. in tractat. de dote.

Car l'vſufruict qu'auoit Iean Turpin eſt finis par ſa mort, & conſolidé [Nam vſufructus quem Iohannes Turpin habebat, eſt finitus, & conſolidatus] cum proprietate. §. finitur. inſtit. de vſufruct. *Reſpãce, que tant aux enfans du premier mariage, que du ſecond, la proprieté & l'vſufruict appartiendra. Car ledit Turpin a voulu que les enfans ayent cela propre. Et par ainſi n'a pas entendu plus du premier mariage que du ſecond.* [Reſponſio eſt, quòd tam ad liberos primi matrimonij, quã ſecũdi, proprietas & vſuſfructus pertinebit. Nam dictus Turpinus voluit

quòd hoc proprium liberorum esset. Itaque nihil amplius de primo quàm de secundo matrimonio intellexit.]

RESP. CLX.

De renta constituta, aut potius reditu constituto.

Eu les questions suyuantes, les soubscripts sont de tel aduis. Premieremēt à ce qu'il demande si le vendeur peust ou ses heritiers recouurer la rēte qu'il a vēdu, là ou il y a deception: & aussi que la conuention est de recouurer à trois ans: faut entendre que dedans les trois ans ledit vendeur, ou ses heritiers, la pourront recouurer, apres nō. [Visis quæstionibus sequētibus, infrà scriptis videtur. Primò, ad id quod petitur, an venditor possit vel eius hæredes recuperare rentam quam vendidit, in casu quo deceptio est, adhæc, quia conuentio facta est de recuperando ad tres annos, necessarium est vt intelligatur, quod intra tres annos dictus venditor, vel eius hæredes, illam poterunt recuperare, posteà verò non:] quia permissum ad tempus, post tempus videtur prohibitum. l. statuliberum. §. stichum. ff. de legat. ij. l. qui fundum. de contr. empt. *Et aussi que* [Atque etiam quòd] pars non reemens intra tempus, videtur renuntiare iuri reemendi. gl. in l. si ego. ff. de neg. gest. & ibi not. Bart. & Angel. sic expressè consuluit consil. cxcix. Titius, & aliis rationibus, de quibus ibi, & per Decium in l. petens. col. iij. C. de pact.

Renta constituta & vēdita sub pacto de retrò vendēdo ad certū tempus.

Et à ce qu'il est deceu [Et pro eò quòd deceptus est] vltra mediam, *ledict vendeur eusse peu agir* [dictus venditor potuisset agere] ad supplementum iusti pretij, vel ad rescissionē contractus, *dedans dix ans statuez par l'ordonnance du Roy Louys 12. lesquelz lon peut compter* [intra decem annos per constitutionem Regis Ludouici xij. ordinatos, quos numerare licet [à die finiti triennij, quia sublato vno remedio illud permanet. §. affinitates. institut. de nupt. Bald. in l. ij. q. viij. C. de rescind. vendit. Alex. consil. xlvj. circa in iij. volum. *Et si lesdits dix ans sont passez* [Et si dicti anni decem fuerint elapsi] subducto tēpore minoris ætatis, *il ny pourra plus venir, obstant l'ordonnance. S'il veut venir par donation, il pourra auant la prescription.* [non ampliùs agere posset, obstante constitutione. Si verò per donationem agere velit, poterit ante præscriptionem.]

Læsio vltra medium iusti pretii in venditione rentæ.

Item à la seconde question, là ou est demandé si la conuention est faicte, que trente liures de rente seront rachetables à cinq cens cinquante liures, scauoir s'il doibt estre rachepté au pris du Roy, que non, à cause que par decret cest somme à esté adiugee, & l'ordonnance parle de rente vendue] Quantum verò ad secundam quæstionem attinet, in qua petitur, si cōuentio facta sit quod triginta libræ annui reditus poterunt redimi quingenis quinquaginta libris, an illud nempe redimi debeat pretio Regio, quod secùs est, propterea quòd per decretum illa summa adiudicata fuerit, sed constitutio refert de renta vendita,] non in adiudicata per decretum. Nam multa propter calorem iudicij tollerantur, quæ alias non tolerarentur. Ias. in l. siue apud acta. per illum text. C. de trans.

Rēta adiudicata per decretū nō deducitur secundū cōstitutiones Regias.

Item à l'autre question, si le cousin pourra donner à son cousin ses debtes & cedules. Responce que ouy, s'il n'est prohibé par la coustume. Car le droict ne le defend. Mais si le cousin estudiant veut conuenir, deuant le conseruateur, les debteurs en vertus de ses cedules, il ne pourra obstant l'ordonnance prohibant transport, sinon de pere à filz, de frere à frere & d oncle à nepueu. Plus vne donation: [Item ad aliā quæstionem quod spectat an videlicet cognatus poterit suo cognato donare debita sua & cedulas. Responsio est quod possit, modò consuetudine non prohibeatur. Ius etenim non prohibet. Verùm si cognatus agens in studiis velit debitores harum cedularum causa corām Conseruatore conuenire, non poterit obstante Constitutione quæ omnem transportum prohibet, præterquàm à patre in filium, à fratre in fratrem, & ab auunculo in nepotem. Ampliùs, donatio] inter viuos non potest reuocari ex beneplacito, nisi ex causa ingratitudinis, vel alia scripta in l. fin. C. de reuocand. donat. & in c. fin. de donation.

Trāsportus de cognato in cognatū studentem, non potest priuilegio scholasticorū gaudere.

Ainsi pour respondre à l'autre question, dont est demandé quand vn vendeur d'vn heritage vent toute cause & droict qu'il pourroit auoir, ou pretendre en telle succession: Cela s'entend du droict qu'il a le temps de la vente, ou qu'il auoit parauant. Et n'y faict rien, si on vouloit dire, que ces mots, qu'il pretend auoir, *se doiuent entendre à la succession, ou part, que luy pourra puis apres venir. Car cela ne se peut soustenir.* [Itaque vt alij quæstioni respondeatur, qua petitū est, quando venditor hęreditatis omnem causam & ius vendit, quod posset habere, vel sibi prætendere in tali successione, hoc intelligi debet de iure quod tempore venditionis habet, vel priùs habebat. Neque obstat, si dicatur, quòd hæc verba, quam prætendit habere, debeant intelligi de successione, vel parte, quæ ei posteà esset aduentura. Nam hoc defendi non potest.] nam hæc verba, remitto omne ius quod habeo, vel habere spero, intelliguntur ex causa de præsenti Bart. in l. qui cum tutoribus, per illum text. ff. de trans. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbor. oblig. Et ideò secundùm eum non videtur remissum ius succedendi ab intestato, quia id quod venire ex legis dispositione, vel consuetudinis, non potest tolli, nisi nominatim exprimatur. l. fin. C. de indict. viduit. tollend. Boer. in §. vj. de testament. in consuetud. Biturig. Barbat. consil. xlviij. illud. in j. volum.

Remissio totius iuris, quod quis habere sperat in tali successione, non extēditur nisi ad ius quod habet in præsenti.

RESP. CLXI.

De douerio.

Nobilis Iacobus de Cros, vxoris amore inescatus douerium, donatione inter viuos eidem suæ vxori Charlotæ de Rochebarom, & suis ob bene merita, omnia ferme bona sua, retento sibi vsufructu, ad vitam dicti mariti, donauit

dnnauit quam donationem acceptauit vxor, cum his clausulis, videlicet, *Et a voulu & veut ladite Damoyselle, que incontinẽt apres le trespas d'elle lesdits vsufruicts & biens à elle donnés par ledit de Cros escuyer son mary retournent en plain droict, & viennẽt ès droicts heritiers dudit escuyer, & que luy deuront succeder, sans que les heritiers qui succederont à ladite Damoyselle ayent aucun droict esdicts biens à elle par ledit de Cros escuyer dõnez apres le trespas d'icelle dite damoyselle, presẽt à ce recepuãt & acceptãt ledit de Cros escuyer. Et pour luy & les siens.* [Et voluit atque vult d. domina, quòd statim post mortem suam vsusfructus prædictus & bona per dominum de Cros scutiferum, maritum suum, donata, pleno iure reuertantur, & veniant ad legitimos hæredes d. scutiferi, eosque qui eidẽ successuri essent, nõ verò ad hæredes, qui d. dominę succedẽt in eius bonis per d. de Cros, scutiferum, ei donatus, post mortem d. dominæ. Ad hoc præsente, idipsũ acceptante & admittente d. du Cros, scutifero, & pro se atque suis.] Ex his sequentes oriuntur quæstiones Primò, an valeat donatio. Et quamuis de iure possit dici non valere. l. j. & per totũ. ff. & C. de donat. inter vir. & vxor. tamen ex consuetudine Aruerniæ valet. vt incõsuet. patet. & etiam confirmata est iuramento. Bar. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falcid. & in l. si quis pro eo. in fi. de fideiuss. Panor. in cap. fina. de donat.

Maritus donans nomine omnia ferè bona sua donat, retento sibi vsufructu. Et vxor eadẽ bona promittit restituere post mortẽ suã heredibus mariti.

Secundò, dubitatur an censeatur donata proprietas vel vsusfructus. Respondeo quod proprietas & vsusfructus videntur donati per hæc verba, *lesdictes seigneuries, droicts, deuoirs, &c* [dicta dominia, iura & obsequia. &c.] hoc probatur per retẽtionem vsusfructus. Nã si tantum donasset vsumfructum, non sibi illum retinuisset, nam esset dare, & retinere quod non valeret. l. si quis argentum. §. sed siquidem. C. de donat. & ibi Bart. & alij. Imò si donator permaneret in possessione rei donatæ, siue traditione vera vel ficta, non valeret donatio. l. sicut. §. superuacuũ. ff. quib. mod. pig. vel Hypp. soluit. & ibi Bart. & Bald. in l. & qui sub imagine. C. de distr ic. pignor. Nec refragatur quod sit habita mentio vsusfructus, quia etiam est facta mentio bonorum quorum appellatione venit dominium quod quis in bonis. l. bonorũ. & ibi habet not. ff. de ver. signific.

Vsusfructus nomine venit aliquãdo proprietas.

Item vsusfructus appellatione etiam venit proprietas, quando subiecta materia patitur. l. j. ibi ius fructúsque transfertur. ff. ad Trebell. & ibi gl. & Doct. c. vno. in fin. quibus. caus. feud. amittat. nam cum duplex sit vsusfructus causalis videlicet & formalis. gl. in §. j. inst. de vsufruct. & l. rectè. ff. de verb. signific. Videtur intelligendum de vsufructu causali, qui est proprietati iunctus. facit quod not. Ancha. consil. cxxviij. si huic.

Tertiò quæritur quænam donatio sit ista? videtur quod donatio causa mortis, quia in ea habetur mentio mortis. Et quando fit mentio mortis, dicitur donatio causa mortis. Nam maritus post suum decessum tantum vult peruenire ad vxorem & non ante.

Donatio inter viuos dicitur etiã si in ea fuerit facta mẽtio mortis.

Contrarium concludo, tùm quia hoc dicitur *donation pure, simple, parfaicte, vraye & irreuocable faicte entre vifs* [donationẽ puram, simplicem, perfectam, veram & irreuocabilem factam inter viuos.] Ecce ergo quod in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. obli. Et quando est facta donatio inter viuos non curatur an sit facta mentio mortis, vel non, vt in nostro casu. l. vbi. & l. senatus. ff. de donat. caus. mort. Cyn. in l. ij. C. de iure doti. Bart. in l. quæ dotis. col. j. ff. solut. matrim. allegat. text. in l. cum maritus. §. fina. & ibi glos. ff. de pact. dotal. & l. fina. C. de pact. collat. penul.

Item, quando fit mentio mortis occasione temporis vt donãs designet tẽpus in quo vult donatorem incipere habere bona cum effectu, tunc non obstante mentione mortis censetur donatio inter viuos. Bald. & alij in d. l. quæ dotis. sic plenè consuluit. Ias. consil. v. circa primum. in ij. quæst. vol. iij. vbi dicit, quod quando est facta mentio mortis, causa dilationis, tunc non intelligitur donatum causa mortis. Bald. in l. ij. C. de iure dotium.

Quartò dubitatur, an maritus donans possit illam donationem reuocare, videtur quod sic: nam donatio inter virum & vxorem potest liberè reuocari: expressè vel tacitè. c. vl. de donat. inter vir. & vxor. l. à marito. C. illo titul. Imò potest maritus non obstante donatione rem donatam vxori obligare, vendere, & alias alienare. l. si maritus. ij. C. de donat. inter vir. & vxor. l. cum hic status. §. si maritus. ff. illo titul.

Contrarium est verum, quia dominium fuit translatum ac possessio in vxorẽ per retentionem vsusfructus. l. quisquis. C. de donat. Ergo nõ potuit perfecta donatio reuocari.

Donans vxori sua retento vsufructu possessionem & dominiũ videtur trãstulisse.

Item hoc probatur per verbum reuertatur in donatione positum quod significat dominium trãslatum ipso iure ad vxorem. Ita dicit Bart. de hoc verbo. in l. quisquis. C. de omni agro desert. libr. xj. per illum text. Socy. & Dec. in l. j. C. de pact. põderatur text. in l. si vnquam. in verb. reuertatur. C. de reuocand. donat.

Prętereà hoc importat per verbũ pleno iure ibi, dum dicitur, *retournent en plain droict* [reuertens pleno iure] id est quoad proprietatem & vsumfructum exponit. Ias. in l. si ita stipulatus fuero. col. ij. ff. de verbor. oblig. Et sic proprietas & vsusfructus erat penes vxorem, quare fuit donatio perfecta, quæ reuocari non potuit.

Adhæc ista cõuẽtio fuit facta inter virũ & vxorem, videlicet quoad bona reuerterentur ad hæredes mariti. Et sic fuit illis ius acquisitum stipulante & acceptante marito, pro suis, vt patet in instrumento donationis. Ergo iuri illorum nõ potuit postea maritus præiudicare donando, vel alienando illa bona, quia contractus semel perfectus, per alteram partem reuocari non potest. l. j. & seq. C. quando liceat ab empt. disced. Et quod ius quæsitum ex contractu donationis tolli non possit. est text. in l. quodcunque §. si quis ita. ff. de verbor. obli. vbi hoc tenet Bar. & in l. quod dicitur ibid. & Bald. in l. si constante. in vlt. not. C. de donat. ante nupt. Vbi dicit ius quæsitum tertio, etiam in spe tolli non

li non posse. facit l.fi. ff.de pact.& in l.id quod nostrum.& l.non potest alteri.de regu.iur.hoc tenuit Alex.& Ias.in l.qui Romæ. §.Flauius.ff. de verbo. oblig.reprehendentes ibi.Bart. contrarium tenentem.vel opinio Barto.potest intelligi quando nullus acceptauerat pro ecclesia. vt concludit Dec. cōsi.lviij.& pro tenui. & ccxxxix.primo non videtur. col. iij. vel quando erat pactum nudum, seu contractus innominatus. Bald.in l.si à socero.C.de iure dotium.

Nec refragatur quod etiam donatio erat facta vxori & suis,ergo venit ad hæredes vxoris.Respōdeo verum est quod maritus volebat donare vxori & suis: sed vxor noluit pro suis acceptare, sed tantum pro ipsa,videns non esse rationi consonum priuare hæredes mariti, illa spe succedendi & bonis. Et ideo nil fuit acquisitum ratione ipsius donationis hæredibus vxoris, & hoc patet in instrumento donationis.ibi. *sans que les heritiers qui succederont à ladite damoyselle ayent aucun droict esdicts biens à elle par ledict du Cros escuyer donnez apres le trespas d'icelle damoyselle.* [Sic vt hæredes qui d.dominæ succedent, nullum ius habeant in dictis bonis,ipsi per d.dominum de Cros scutiferum donatis post mortem d.dominæ.]Et item repetit.in versic.*& a voulu &c.*[Et voluit.&c.

Donatione facta pro se & suis an possit donatarius pro se dūtaxat acceptare, renūtiare suis hæredibus.

Nec obest si diceretur donationem esse factam vxori & hæredibus, cui non poterat renuntiare vxor, quia respondeo verum esse quando ius fuisset acquisitum semel illis hæredibus, sed hic nullum ius fuit acquisitum ,eo quod vxor non acceptauit pro ipsis.Imò expressè voluit vt nullum ius haberent, vt patet, & longè aliud non est quærere, aut aliud quæsitum tollere.l.qui autem.ff.quæ in fraud.credit.l.seruus.C de pact. Nam vxor potuit non quærere, licet non potuisset iuri quæsito hæredibus renuntiare, per supradicta.

Nec obstat, quod in principio donationis vxor acceptauerat, ergo iam erat quæsitum suis, quia respondeo quod acceptauerat pro se, non suis, & quamuis acceptasset pro suis, tamen cum conditionibus sequentibus, videlicet vt non quæreretur eis post mortem vxoris proprietas bonorum mariti: sed si quædam bona ex vsufructu bonorū acquisiuisset vxor,illa volebat peruenire ad suos hæredes, reliqua verò ad mariti hæredes, quæ fuerūt sua, vt patet in instrumento donationis. Et sic licuit contrahentibus in donatione apponere legem & pactum quod voluerint.l.in traditionibus.ff. de pact. maritus & vxor apposuerunt hanc conuentionem, vt bona post mortem vxoris peruenerint ad hæredes mariti, ergo peruenire debeat iuxta conuentionem.

Donatio mariti facta vxori, an possit reuocari?

Nec me mouent supradicta, quod maritus potest reuocare donationē vxori factam. Nā hoc intelligitur in donatione quæ non valuit vt concludit Soc.cōsil.cxv.videbatur.col.iij.vol.iiij.secus in ista quæ valuit tam ratione iuramenti, quod facit actus sua natura reuocabiles, irreuocabiles glos.in l.si pecuniam.in verb.necesse. ff. de condict. caus. dat.Quin etiam ratione consuetudinis quæ prætenditur, & etiam quia conuentum erat in instrumento donationis, quod maritus non veniret cōtra.ibi,*& qu'il n'a faict ne dit le tēps passé fera ne dira le tēps aduenir. au une chose par laquelle le cōtenu en ces presētes n'ayēt & tiēnēt bone valable & perpetuelle fern eté. &c.* [& quod nihil fecerit, nec dixerit tempore pretento, nihil faciet nec dicet aliquid tēpore futuro, quo in his literis comprehensum non sortiatur plenum effectum.&c.]

Consanguineus pro cōsanguineo stipulari potest.

Nec me conturbat quod alteri stipulari nemo potest.l.j.C.per quas person. nobis acquiritur.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbor.oblig. Respondeo verum esse, nos non posse stipulari alij, quando nil interest nostra, vt habeat quæ stipulationes inuentæ sunt vt vnusquisque stipuletur quod sua interest.§.alteri.instit.de inutili.stipu.Et ideo pater vel alius consanguineus poterit stipulari filio vel alij posito sub sua potestate, post mortem suam. Et quæretur filio vel alteri, etiam si non sit hæres.l.quodcunque.§. si quis ita.ff.de ver.oblig.glo. & doct. in §.si quis. alij. insti. de inutilib.stipul.

Item ex pacto facto cū donatario quæritur tertio actio.tex.singul.in l.quoties.C.de don.quæ sub. mod.contra regul.d. §. alteri. vt ibidem not. Bal. & in d.l.cum a socero. C. de iure doti.Et hodie si de donatione fiat publicū instrumentum, nunquam pactū appositum vt bona perueniant ad aliquos, reuocari poterit propter notarij stipulationem. Bar.in l.ij.C.de condict.caus.dat. Et pro hac parte alias interuenit arestum,vt refert Benedict.in repetit.c.Raynutius.in verb. si absque.iiij. de substit.fideicommiss.nu.24.de testam.

RESP. CLXII.

Donatio à matre facta filiis absentibus.

Dubitatio est. Mater donauit quædā bona sua donatario inter viuos,filius suis & hæredibus absentibus,& notario pro his stipulante retento sibi vsufructu, quæ bona postea durante secundo matrimonio vendidit & tradidit.Quæsitum fuit de duobus. Primò, an valeat illa donatio.Secundò, an venditio postea facta & traditio valere possit,

Notariorū in iure varia appellatio.

Inuocato Dei optimi maximi præsidio, quia in iure inuenio notarium à Iureconsul. variis notatū nominibus de his dicemus. Primò, Iureconsultus Paulus vocat notarium in l. Lucius. ff. de milit. testam.& illum tex. allegat Nebricen.in lexico.ad leges.Et sanctus Piglius in dictionario suo illum refert, sed est alius text. in l.j. §. ludi. quoque. ff. de var.& extraord.cogni.sic dicens, ludi quoque magistri literarij licet non sint professores,tamen vsurpatū est vt his quoque ius dicatur,tametsi librariis & notariis & calculatoribus suis siue tabulariis. &c.Interdum vocatur tabularius ab imperatore in rub.C.de tabul. is à Iureconsul. vocatur supputator in l.fi.ff.si mensor fals.mod.dixer.& tabellio vocatur à Iurecoosul.in l.moris.§.solet.ff.de pœnis.& seruus publicus in l. non enim. ibi si cauerit seruo publico se restituturum. ff. de adoptio.l.ij.rem pupilli sal-

pilli saluam fore.sic declarat Papa in c.quamquam de vsur.non quod seruus notarius esse posśit. l.penul.C.communia.de leg. Sed eo dicitur seruus publicus quia publice muneribus seruit,& paßim adeo vt posśit compelli conficere instrumentum. per l. placuit. C.de coll.fun.patrimo.li xij.nisi per multitudinem contractuum excusaretur.per text.in authent.de tabell.collar.iuj.& hoc nominatim docet Bar.in l.j.§.fina.ff.furti aduers.naut.Et qua actione posśit cogi scribit Federic. consil. cxuj. Ita exponit Imperator in §.cum autem.de adoptio.in instit.ibi: & caueat arrogator personæ publicæ , hoc est tabellioni & Theophil.ibi Græcè dicit τὸν, ...

Alij erant serui publici,id est vniuersitatis. Et de his nil ad propositum , sed de his loquitur Imperator in l.j.C.de seru.reipub.in manumittend.vbi vocat seruum publicum,sed Iurisconſ. vocant illos, seruos non publicos , sed reipublicæ seruos. l. sed si hac.§.qui manumittitur. ff. de in ius vocand. vel seruus ciuitatis. l. fina. quod cuiuſque vniuersi. nomi.Et sic à iure hoc est tritum,& approbatum, quod seruus publicus,id est notarius potest alteri stipulari per d.l.non enim.& l. ij. rem.pupilli saluã fore.gloſ.& doct.io l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbor.oblig.& §.alteri.instit.de inutilib.st.pul. Vnde hæc donatio à matre facta filiis absentibus valuit , & valet.Nam ex diſpoſitione iuris donatio facta absenti valet etiam nemine pro eo stipulante. l.absenti.ff.de donat.& ibi hoc firmat Bart.& sufficit quod postea conſentiat donatarius. l. si ego. vbi gloſ.& doct.ff.de neg.gest.

Sed in donatione filiis facta notarius stipulatus est pro filiis, & eam donationem acceptauit nomine filiorum , ergo dicta donatio valet. Et sic concludit Guid.Pap.in deciſ.Delphi.q.xlix.in proceſsu. dicens hoc etiam approbatum ex conſuetudine. ideo minime mutanda quæ ſemper certam habuerunt interpretationem. l. minime. ff. de legibus. & idem tener. q. ccxxij.in donatione. & q. ccexvij. vtrum.

Non refragatur quando donatio fit absenti. quod illa donatio valeat vt fideicommiſſum.per l. cum pater.§.donationis.ff.de leg.xj.l.ultes.ibi. & l. si donatio.C.de donat.& Rom.conſil.clxxj.pro decisione.col. ij. & Corn. conſil. ccliuj. libr. iij. quia illud est verum quando fit in testamento. Et tunc potest vt fideicommiſſum reuocari, quando nemo stipulatus fuit pro abſēte.Et ita dicit Boe.in ccclij. mulier contraxit quod ſecus est , quando fit inter viuos, & quando notarius stipulatus est vt in ista q.vbi mater donauit inter viuos.Ideo irreuocabilis est donatio.B ir. in l tam his.ff.de donat.cauſ.mur. Item notarius stipulatus est pro absentibus , ob id quæsitum est ius ipsis absentibus , quod non potuit ab ipsis filiis tolli.

Donatio facta in testamento trahitur in fideicommiſſum.

Item , non me mouet quod per stipulationem alteri factam nō acquiritur alteri.l.stipulatio ista.§. alteri.ff.de verb.oblig.quia ibi limitant.gloſ.& do. in notario.qui dicitur persona publica ideo alteri stipulari potest , & ista est communis.

Nec obest si dicatur quod quando quæritur ab ſenti requiritur ratificatio alterius , & ceſsio.l. poſseſsio quæque.§.j.ff. de acquir. poſseſſ. Sed ista ratificatio non potest fieri post venditionem, & traditionem.l.bonitū. ff.rem ratam.habeo. Reſpondeo in notario non requiritur aliqua ceſsio , vt ibi Alex.& alij dicunt.Et tacitè cenſentur filij ratificasſe,cum non contradixerint.l.ij.in fin.ff. ſolut.matr. Et cum de commodo illorum agatur cenſetur ratificaſſe.per regul.iuris,qui tacet cōſentire videtur. Ideo dominium illis videtur acquiſitum.

Et sic respondetur ad l.vtilem. ff. ex quib. cauſ. maior.vbi non quæritur dominium nisi abdicatū fuerit ab alio , quia iam per stipulationem & acceptationem notarij abdicatum fuerat dominium à matre donāte,& filiis ministerio notarij acquiſitū. Et sic nō potuit transferri in emptores:nam quod nostrum est ſine facto nostro ad alium transferri non potest.l.quod nostrum.ff.de reg.iur.

RESP. CLXIII.

De iure Regis circa exteros.

Dominicus de la Porte obiit in loco de Poyſiaco, in regno Franciæ,qui ortus in Pago de la Roche, ex Comitatu Gebenenſi. Quæritur,an dicatur exterus ex regno , adeò quod Rex ei ſuccedere debeat,& videtur quod ſic. per id quod habetur.j.Reg.ca.viij. vbi iura regū tradū tur. Maximè agros veſtros & vineas & olineta optima tollet.

Secundò , probatur in l.ij. C.de bon.vacant.lib. x.vbi res & bona inteſtatorum qui ſine legitimo hærede deceſſerint, ad fiſcum pertinent.

Tertio , ista est conſuetudo inconcuſſe apud Gallos ſeruata, vt Rex ſuccedat Forenſi , etiam ſi habeat hæredes poſtquam ex bonis Regni acquiſiuit, neceſſe est vt ad Regem reuertantur.Et huius conſuetudinis meminit Boer.in §.ſi.de teſtamen. & Benedict.in repet.c. Raynutius.in ver.& vxor. num.1042.de teſtam. Chaſſ.in conſuetudine Bur. in rub.*des confiſcations*.artic.j.numer.37.& alij ferè omnes noſtri doct.

Exteris in hoc Regno decedentibus Rex ſuccedit.

In contrarium oīe trahunt ſubſequentia: nam vbicunque alicui priuilegia dantur , vtpote militi ad teſtandum inquirere prius oportet an ille qui teſtatus fuit eſſet miles.l.diuus. §. de teſtam.milit. §.planè.adeo titul.in inſt. vbi Aretin. dicit quod ſi ſtatuto caueatur quod contra inſtrumentum Garentigiatum , non poſsit aliqua opponi exceptio, oportet tamen prius conſtare quod ſit Garentigiatum, & ſic iſta exceptio,quod non eſt Garentigiatum opponi poteſt.Et ſi cauſa mercatorum ſit priuilegiata debet conſtare , quod ſit mercatorum.ſic & hîc prius conſtare debet , quod ſit Forenſis. Et qui vult admitti vt talis , oportet quod probet ſe talem.l.non ignorat.C.qui accuſ.non poſſ.Et ideò quia procurator Regius vult admitti contra Forēſem , ergo debet illum probare Forenſem , videamus nunc an ſit probatus Forenſis. Prima , probatur quod eſt natus in comitatu Gebennenſi , qui comitatus

mitatus est Regis, & sic natus in illo Forensis dici non potest.

Item testes actoris dicunt non esse natum in regno, tamen non ob id concluditur Regē succedere debere, quia nati in Delphinatu, vel Britannia non sunt nati in hoc Regno, quia semper dicitur in Regno & Delphinatu. Et tamen rex illis nō succedit vt est notorium, & probatio debet necessariò concludere. l. ad probationem. C. de probat. c. in præsentia. illo titul. in decretal.

Externus nō dicitur qui in aliquo Regni loco natus est.

Præterea testes defensoris probant, & in hoc conueniunt omnes d. Dominicum natum fuisse in Burgo de la Roche siue des Cotnines distante à Gebēna per sex leucas seu circa, sed ille Burgus à Rege tenetur, ergo in eo nati nō sunt Forēses, & ex ten, in hoc vt Rex in eo succedere debeat. Imo dicuot d. de Nemours esse dominum illius loci qui ex hoc recogōscit Regem, & est illius vassallus. Etdicuot etiam armigeros in obsidione illie fuisse. Ergo præsupponitur Regis fuisse & esse, & ita dicūt testes, *la ville de la Roche estre en l'obeissance du Roy*, Et ibi indiuisè publicari Regis Ordinationes vt deinceps Gallico sermone fiant processus.

Adhæc prouincia vel Ducatus additur Regno vel Comitatus, tunc Regi debent regulis Regni, & eisdem priuilegiis gubernari. Bart. & alij in l. si conuenerit. ij. §. si nuda. ff. de pignor. actio. facit. ca. quia circa. de priuileg. vbi priuilegium super decimis extenditur ad postea quæsita, quia non debet vna res diuerso iure censeri. l. eum. qui ff. de vsuca. Et si Rex concedat mihi vnum castrum & eius territorium cum mero imperio & iurisdictione, si postea augeat illius territorium licet non addat cū mero imperio, tamen is qui in castro habet merū imperium, etiam habebit illud in territorio aucto. vt docet Angel. in authent. de æqualit. doct. §. aliud. coll. viij. Et refert Albert. Brunus. in tract. de augmento. in conclus. ix.

Ducatus vel Comitatus Regno additus Regi debet se cundum leges Regni.

Nempè, secundùm naturam cuiusque rei est eum sequi cōmoda quem sequuntur incōmoda. l. secundum naturā. ff. de reg. iur. Sed isti de la Roche habent incommoda Regni, vt inquisitionibus patet, ergo ad regni commoda admitti debent.

Insuper si Rex concessisset literas isti Dominico naturalitatis actor ab eo nihil plus petiisset, quia fictè Regni filius esset, & ius togæ accepisset, vt Iurisconsul. loquitur. in l. sed si acceptō vsu togæ. ff. de iure fisci. Itaque fictio non debet plus operari veritate, sed taotum quantum veritas. l. filio. ff. de lib. & posth. Nunc quando Rex eum suum subditum fecit, & recepit, verè facit eum naturalem. Ergo noo requiritur alia fictio, nam frustra requirerentur subditi, si eisdem priuilegiis non vterentur. Et quod sit subditus patet tā per inquisitiones, quam etiam per certificationem factam in seoatu Camberiaceu. vbi asseritur villam de la Roche esse de iurisdictione illius curiæ, ergo. &c.

Accedit quod diuus Adrian. scripsit. Causam liberorum Albinis fauorabilem esse. l. fi. §. sed & diuus Adria. ff. de bon. damnat. vbi assignant rationē quia ampliari imperium debet homnū adiectione potiusquam pecuniarū copia. & ibi est tex. loquens de Albino. sed potest ibi esse nomen proprium.

Etiam vacantia mortuorum bona tunc ad fiscum transferri iubemus, si nullum ex qualibet sanguinis linea, vel iuris titulo legitimum testatus reliquerit hæredem. l. vacantia. C. de bon. vacan. libr. x. quia nostra interest habere hæredem, & rubor est decedere, sine hærede. §. j. quib. ex caus. maior. Licet ideo fiscus succedit in subsidium, sed hic sunt fratres, ergo fiscus est exclusus.

Et sic in summa videtur fiscum exclusum esse, & non posse petere bona istius Dominici sibi competere iure Albinagij, cum Albinus non sit per prædicta. Alioqui sequeretur quod prouincia quæ fuit per testamentum Regis Siciliæ Regno adiuncta ooo esset de Regno. Et nati in ea essent Albini nec iure regni vterentur, cuius tamen contrarium videmus seruari. sicut doct. de Comit. Tholos. in l. j. ff. de leg. j.

Nec refragantur in contrarium adducta, nempè iura Regis, ibi numerātur quæ de facto accipit, non de iure.

Et bona intestatorum fine legitimo hærede ad fiscum pertineent, sed hic Dominicus habet fratrē, ergo legitimum hæredem.

Item consuetudini non derogatur, quia consuetudo habet locum in extraneo, non verò in nato, in terra addita Regno. Imo cum hoc priuilegium seu consuetudo seu vsurpatio sit contra ius. Auth. omnes peregrini. C. communia. de success. vbi peregrinus liberè testari potest, non obstante aliqua consuetudine statuto vel priuilegio. Ergo istud debet restringi cum sit odiosum. Et ideo nō puto delinquere eum qui in dubiis quæstionibus, contra fiscum facilè respoonderit. l. non puto. ff. de iure fisci.

RESP. CLXIIII.

De donatione.

EX facto proposito dubia tolluntur per partem allegata. Primò, an valeat donatio mutua facta inter matrem & filium de la Val. Arelatens. breui respondeo valere per text. in l. quid autem. §. si vir. & vxor. ff. de donat. inter vir. & vxorem. vbi licet vir non possit donare vxori, tamen ipsi mutuo donare poterunt, vt ibi. Imo etiam si consuetudo prohibeat donationem fieri, inter virum & vxorem vt consuetudo Pictauiens. tamen donatio mutua valebit, vt fuit in hoc senatu pronuntiatum. Anno. 1537. in vigilia nostræ dominę Augu. facit l. si pater. vbi doct. C. de inoffic. testamen. Igitur cum hæc donatio sit mutua & remuneratoria valet: nam bona ecclesiæ prohibita alienari, ex causa remunerationis alienari possunt. c. cum in officiis. & c. relatum. ij. de testamen. Imò damnatus ad mortem, ob remunerationem donati. l. Diuus. §. penult. ff. de bon. damnat. Et sic hæc donatio mutua valebit inter matrem & filium.

Donatio mutua, inter matrē & filiū an valeat.

Quia quando duo donant sibi inuicem, potiùs videtur venditio quàm donatio. Dicit Iohannes Fab. in l. j. col iij. C. de inofficios. donat. Et ideo ex illa donatione debetur laudimiū vt docet Gui. Pa. in fin

in singul. dccclxxviij. si duo donent. &c. quia dicitur quasi permutatio.glo.in d.§.si vir. per l.sed si lege.§.consuluit. ff. de petitio. hæredit. Ergo non dicitur simplex donatio, igitur valebit tanquam permutatio, quæ non est prohibita inter matrem & filium.

Non refragatur quod non valeat donatio, quia inter matrem & filium. l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir. & vxor.quia respon.licet de iure non valeat iuramento tamen confirmatur. ista est sententia Bart.in l.si quis pro eo.in fin.ff.de fideiuss.Bal.in l.fi.C.de vsuc.pro donato. Panorm. in c.cum contingat.de iureiur.abundè Anthonius de Petrucio in tract.de effectib.iuram.in j.effectu: quia in spiritualibus non attenditur patria potestas. c.fi.de iudic.lib.vj. Guid. Papa in decis.clxvj. imò & si dicta donatio.

Item donatio conditionalis, vt est illa valet inter patrem & filium, vel matrē.prout asserit Guid. Papa. in decis.Delph.q.cxlv.fuit etiam.

Nec obest, quod ista donatio in fraudem fisci facta præsumatur.per not.in l. post contractum.ff. de donat. Respon. id verum esse quādo contineret alienationem omnium bonorum. l. omnes. §. j.ff. quæ in fraud.credi.vel si exhauriret maiorem partem.l.nomen. §.j.de leg.iij. Et si incontinenti post donationem delictum commisisset. l. si ventri. de priuileg.credit.vbi Bart.& his concurrētibus fraus præsumeretur. Bal.in authen.sed iam necesse.C.de donat.ante nupt. quæ in hoc casu nullo modo interueniunt. imo dicit text. in l. si quis posthac. C. de bon. damnat. ibi, si quid etiam in emancipatos liberos ante tempus criminis ac reatus patrem contulisse claruerit, integrum iisdem citra inquietudinem reseruetur. Et in §.fi.dicitur. antequā crimen oriatur, intemeratum apud accipientium iura consistere. ne quidquā festo in qualibet causa teneatur obnoxium.facit.l.accusationis.C.quod met. caus. Aliàs post contractum capitale crimen donationes factæ valent, nisi condemnatio sequuta sit. d.l.post contractum.in facto præsupposito fuit donatio facta antequam committeretur crimen per annum, ergo fraudulenta non præsumitur, nec vitiari debet, licet peruenerit nunc ad casum, à quo non potuit incipere. per regul.iuris satis vulgatam.

Nec me mouet id quod dicitur esse donationem omnium bonorum. & sic in fraudem factam, per l.omnes.§.Lucius.ff.quæ in fraud.credit. Respon. tribus modis. Primò, quòd hîc non est decima bonorum pars donata. Secundò, non est donatio proprietatis, sed vsusfructus, & quando prohibetur proprietatis alienatio.authen.ex testamento. C.de secund. nupt. quod fit quoties mater ad secunda conuolauit vota. Tertiò, in d.§. Lucius præsumitur fraus, eo quod donans habebat creditores. hîc verò non habebat creditores, nec commiserat crimen. imò non commisit intra annum. ideo nulla potest præsumi fraus.vt glo. & doct. dicunt, in l.j. C.de iur.fisci.lib.x.

Item, aliud allegatum non facit quod donatum sit matri, ideo facit fraudem præsumere. Bar. in d. l. post contractum. Roma. consil. xxiiij. dico hoc non posse coniectari hîc, sed contrarium: quia non est pura donatio & simplex. Et etiam quia mater donat filio proprietatem, filius autem matri vsumfructum tantum. Ideò meliorem conditionem facit filio mater. Inquantum plus æstimatur proprietas, quàm vsusfructus. immo ex charitate magis præsumitur facta donatio, quam fraudis causa.

Insuper nō obstat illud quod dicitur, quod hæc donatio erat ficta, certè contrarium apparet ex instrumento donationis, cui in dubio stari debet. l. cum precibus. C. de probation. & dubia probatio contra instrumentum nil facit. Sed debet fieri interpretatio fauore instrumenti. c. in præsentia. de probat. Et ex quo hic. d.de Castelane nondum deliquerat, fraus allegari non potest. argu. l.de rebus. C.de donat.ante nupt.& d.l.post contractū. Nam si fraus interuenisset, iudex non interposuisset decretum. l.transactionem.C.de transact. Nec obest si dicatur quod donans postea locauit, sicut ante donationem, quia hoc non est verum, & posito & non concesso, tamen hoc nil faceret: quia tanta est coniunctio inter matrem & filium, vt quodammodo vna persona videatur. l.fi.C.de impub.ideò potuit hoc permittere mater. Vnde illa permissio non infringit donationem, maximè mutuam. Et donationis insinuatio excludit omnem fraudem, & omnia solenniter acta præsumuntur glo.singul. l.j.C.de fid.instrum. lib.x. Iaso. per illum text.in l. pacta nouissima.col.ij.C.de pact. Ideò ista fraus allegata, quæ nulla est, dilucidis probationibus, & non præsumptionibus probari debet. l.sed si maritus in fi. ff.qui & à quib.

Adhæc in ista donatione mutua non requiritur insinuatio, etiam si esset immensa l. à quibus. ff. de donatio. vbi doct. Alex. in l.licet.in fin. C.de pact. Alber.&Salic.in l.fi.ibid.Iohan.Pirrus in suo tract. de donat. mutua post consuet. Aurelia.in fi.Oldra. consil.cxxxix.ad habendam.

Cùm non dicatur propriè donatio, nec simpliciter sed donatio mutua. Et potius debeat vel permutatio vel vēditio vocari, vt superius conclusum extitit.& hoc expresse firmat Ias. in l.si pater. col.j. C.de inoffi.testam.

Item, ista donatio fuit insinuata iudici ordinario loci, vt patet in fine donationis. Dum dicitur ***pardeuant maistre Alexis Fabri, licentié és loix, Iuge royal de la ville d'Augs, & pareillement Iuge dudict lieu de Fois, lequel a authorisé, & insinué lesdites donations &c.*** Ecce quomodo iudici Regio, & iudici partium & rerum, (vt requirit dicta Ordinatio) insinuatæ fuerunt illæ donationes. Præterea quando reperiretur aliquis defectus in insinuatione, qui non reperitur, tamen succederet illa iuris regula, quod quando aliquid non requiritur si tamen interueniat, & inutile sit, sufficit hoc, vt probat glo. singul.in l.vinum in fi.ff.si cert.pet. vbi plenè doct. & Ias.in §.omnium.nu.clxvj. de actio.in instit.cum multis aliis quæ adduci possent.

Non obest, id quod dicitur d. Ludouicam de Condé emisse illas possessiones ex denariis sui filij, Ludouici de Castellane: quia (salua pace) hoc est falsum. & præsumptio est quod quilibet ex suis

BB

propriis nummis emat ideò is qui allegat probare hoc tenetur. l. ſi ex ea pecunia. C. de rei vendic. vbi etiam emptum ex mea pecunia non eſt meum. Et ſic non ſuiſſet res empta Ludouici Caſtellane.

Nec facit l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi quicquid quærit mulier, præſumitur quæſiuiſſe ex bonis viri, ratione turpis quæſtus. ſed non ſumus in eiſdem terminis: quia hic non agitur de muliere nupta: ſed de d. Ludouica vidua habente multa bona. Ideo ſi mulier etiam nupta dicat ſe habuiſſe illa bona ante matrimonium, & vir ex bonis ſuis dicat mulierem quæſiuiſſe, probatio incumbit viro, & acquiſita poſt matrimoniũ fuiſſe, vt conſuluit Areti. conſil. xxxj. in princip.

Item non eſt dubitandum, quin d. Iohan. de Caſtellane poſſit petere legitimam, ſiue legitimę ſupplementum, tenebitur tamẽ computare legatum, vſque ad concurrentem quantitatẽ legitimæ, adeò quod ſi legatum tantum valeat quantum ſua legitima, vlterius petere non poterit, text. in l. quoniam & l. omni modo. C. de inofficioſ. teſtam. Oportet tamen quod hic filius d. Iohannes de Caſtellane habeat aliquid iure inſtitutionis. per tex. in authen. vt cum de appel. cognoſ. §. aliud. coll. viij. hoc expreſſè aſſerit Bar. in l. in quartam. col. iiij. verſic. rępio ad quartam. ff. ad leg. Falcid.

R E S P. CLXV.

De pacificis poſſeſſoribus.

INuocato diuino numine, quæſtio eſt poriſſima An d. Iohannes Franciſcus de Seruiam, Mediolan. poſſeſſor prioratus ſancti Martini de Plaiſance diœceſ. Vabren. per ſeptem annos, poſſit decreto de pacificis poſſeſſoribus iuuari, contra Firminum de la Val. & breuiter reſpon. quod ſic Primo quia decretum de pacificis poſſeſſoribus in cõcord. generaliter loquitur. ergo generaliter intelligetur. l. j. § & generaliter. ff. de leg. præſtand. vtitur enim ille titulus hac dictione quicunque ipſa enim generalitas eſt. l. quicunque. vbi Alber. C. de ſeru. fugit. gloſſ. & doct. in clem. j. de decim. ſcripſi in tract. de pacific. poſſeſſ. in j. ampliat. Ergo etiam ad iſtum d. de Seruiã extendetur.

Exterus qui iam in beneficio eſt receptus & illud poſſedit per ſeptem annos iuuari poteſt titulo de pacificis poſſeſſoribus.

Secundò, exceptio firmat regulam, in non exceptis. l. j. ff. de regul. iur. diu. c. in prooemi. regul. Sexti: ſed Papa excipit ibi duos caſus: ergò in aliis locum habebit.

Tertiò, in omni gente qui facit iuſtitiam acceptus eſt Deo: nec ſanctuarium Dei conuenit iure hæreditario poſſideri. ideo reprehenditur Cardin. apoſtolicæ ſedis legatus. in c. ad decorem de iuſti. Aliorum nationum clericos ſpernens. Vnde Papa illum mouet vt viros literatos, & alios idoneos vndecunque originem duxerint, in eccleſiis, maximè in maiori, inſtituere non poſtponat. Ergo exterus eſt inſtituendus ad beneficia.

Non obſtat, ſi dicatur quod exterus eſt inhabilis. Ergo non valet collatio. Reſpon. exterum eſſe inhabilem ad tenendum, & poſſidendum beneficia, ſi non recipiatur. & contra eum opponatur à rege. ita loquitur ordinatio regia poſita in ſtylo rubr. de præbend. ord. iij. vbi tantum prohibet ne recipiatur. ſi ergò fuerit receptus nil obeſt quominus hic habeat titulum & poſſeſsionem. ergo poſſidendo per tres annos iuuatur decreto, nec dicitur inhabilis quoad titulum: quia à iure nulla cauſatur extero inhabilitas per ordinationem, nec poſſet inhabilis reddi quoad collationem beneficij, ſine delicto, quis à principe ſæculari. per not. in c. eccleſiam. de conſti. iuncto cap. ſi diligenti. & cap. ſignificaſti de for. competen.

Etiam quia Rex non facit per ſuam ordinationem exterum inhabilem ad beneficia, in quibus cum ſint ſpiritualia nullum ius dare poteſt, nec auferre, & ſic nec inhabilem reddere. c. ſi quis deinceps. xvj. quæſtio. vij. docto. in cap. decernimus. de iudic.

Exterus nõ ſit inhabilis per ordinationem Regiã ad beneficiũ conſequẽdum.

Item in lege Regia non dicitur quod collatio extero facta ſit nullius momenti, igitur non annullatur, ibi collatio. Ideo rex tantum dicit vt non recipiatur, & ſic poſſeſsionẽ reſpicit quoad ipſum prohibentem: quia in his beneficiis, quoad poſſeſſionem ius habet, per Papam Martinum de cuius indulto ſcribit Guid. Papa. q. j. in deciſ. Delphin.

Fateor quod ſi d. Franciſcus non eſſet nunc naturalis Regni factus, quod poſſet procurator Regius etiam opponere ne ipſe poſſideret prioratum, & ipſe poſſet interim regnicolæ reſignare: quia titulum iuſtum habet. Et quoad regem, non poſſet iuuari decreto de pacific. poſſeſſ. quia lex regis ſemper loquitur. l. Arriani. C. de hæretic. ob id poſſet nunc prohiberi ei poſſeſsio.

Sed quia iamdudum impetrauerat litteras naturalitatis, vt ſatis probat, ergo erat habilis. Et quia nunc rex conceſsit eidem litteras naturalitatis, ratificando etiam præterita, ideo non poteſt in vim illarum nunc inquietari: cum ratihabitio retrotrahatur, & mandato comparetur, per regul. ratihabitionem de reg. iur. in vj.

Ideo valere conſenſum Regis poſt impetrationem aſſerit Socin. conſil. cclx. in cauſa. col. penul. in ij. volu. Ergo valuit prouiſio quia nulli præiudicio erat, niſi regi prohibenti. Igitur poſtquam is rex conſenſit ſufficit, & ita fuit iudicatum in ſenatu Pariſ. vt ſcripſi in tract. de pacific. poſſeſſ. in nu. 217. in additio. nou.

Item poſtquam rex nominauit ad illum prioratum, non requiritur alia habilitas, nec aliæ naturalitatis litteræ ad illum prioratum tenendum, quia nominando, legi ſuæ derogare voluit. Princeps enim qui magiſtratum dedit omnia agere decreuit. l. quidam in fi. ff. de re iudic. l. Barbarius. de offic. prætor.

Nominatio Regis de extero facta ad beneficium cenſetur etiam quoad hoc legitimatus.

Præterea, non refragatur regula cancel. vbi nulla eſt collatio ſi prouiſus non loquatur idiomate patriæ. Reſpon. quoad eccleſiam parochialem, vt ibi dicit regula. Sed hic diſpenſatũ fuit ſecum à Papa poſtquam d. Franciſcus prior dicit ſe Mediolanen. in prouiſione. Imo eſt derogatum regulæ cancellariæ poſtquam hoc papæ expreſſum eſt. Nam ſi hoc papæ non eſſet expreſſum certè ſubreptitia

eſſet

esset impetratio glo. & doct. in c. si proponente de rescript. Corset. in singul. incipien. subreptio.

Insuper, hic non agitur de ecclesia parochiali, ergo collatio non est nulla. vt in d. regul. cōtinetur. & si esset parochialis propter derogationem etiam valeret, & ideo de iure collatio facta extero non est nulla. d. c. ad decorem. de institu. ergo exterus est habilis. licet, honestum esset, vt quisque in sua patria beneficia obtineret. vt Panor. ibi dicit. & glo. in verb. exterorum in procem. pragm. sanct. & ibi Philip. Probus in additio. & Iohannes de Selua, in tract. de benefic. in iij. parte. q. xxvj. concludendo igitur dico istū d. Franciscum de Seruian. Mediolan. exterum, fuisse & esse habilem ad illum prioratum tam quoad titulum quàm quoad possessionem, postquam procurator regius principiò non opposuit, nec hodie opponit, & sic posse iuuari decreto de pacific. possessio. ideo non esse nunc molestandum, & subscripsi.

RESP. CLXVI.

De donatione causa mortis.

EV la donation faicte par Benoist Panetier à Hugonin Panetier, & à ses enfans descendus par mariage dudict Hugonin [Visa donatione facta per Benedictum Panetier, Hugouino Panetier, & suis liberis descendentibus ex matrimonio d. Hugouini.] propter benemerita, & quæ in futurum sperat habere, etiam fauore matrimonij, *d'vne maison donnee audict Hugonin Panetier* [vnius domus datæ d. Hugouino Panetier] donatione pura, valitura tamen, post decessum donātis. *Semble aux soubscripts que le donataire, ne ses enfans ne peuuent pretendre aucun droict, à ladicte maison. Car la donation qu'a esté faicte audict Hugonin estoit donation* [Infra scriptis videtur, donatarium, nec suos liberos posse aliquod ius pro d. domo prætendere. Nam donatio quæ d. Hugouino facta fuerat, erat donatio] causa mortis. Et sic potuit semper ante mortem reuocari. hoc probatur ex illis verbis valitura post decessum, & non ante. Nam in terminis iuris quando conuētio est contra substantiam contractus, facit conuentionem in alium contractum transire, text. est in l. vbi. ff. de donat. caus. mort. Sed ista conuentio est contra substantiam contractus, videlicet vt donatio inter viuos non valeat, nisi post mortem, ergo erit donatio causa mortis. facit text. in l. j. ff. de donat. caus. mort. vbi quando donans mauult habere magis quam eum cui dat. dicitur donatio causa mortis, vt est in facto proposito, & in indiuiduo. sic cōsuluit Angel. consil. ccliij. domino Anthonio. & Iaf. consil. vj. ex hibentur. in j. dubio. volu. iij. vbi plenè respondet ad contraria quæ possunt fieri, tam super iuramento, quam super aliis verbis. hoc etiā probatur in verbis dictæ donationis, ibi, dum dicit inter viuos facta. nam verum est quod fuit inter viuos facta, sed valitura post decessum, & non ante. & sic donans

Donatio inter viuos destinata ad casum mortis, an sit donatio causa mortis, vel donatio inter viuos.

iustè ex natura donationis potuit eam reuocare, & reuocauit quare tenet reuocatio. Et si non fuisset reuocata per testatorem donanrem tamen etiam natiuitas liberorum eam reuocasset. per d. l. si vnquam: quæ etiam à fortiori habet locum in donatione causa mortis, cum text. loquatur in donatione, appellatione cuius etiam venit donatio causa mortis. tex. expressus, in l. alienatum. § donationis. ff. de verbor. signific.

Præterea & si fuisset donatio inter viuos, tamen fuit per natiuitatem liberorum reuocata, per d. l. si vnquam C. de reuocand. donat. quia si donator de filiis cogitasset, non donasset, saltem non est verisimile.

Nec obstat, quod dicatur donasse pro gratis seruitiis. Et donatio ob benemerita non reuocatur etiam prætextu ingratitudinis. l. si pater. §. fi. ff. de donatio. quia respon. quod debet imprimis constare de benemeritis & seruitiis, alioqui nil operatur generalis expressio meritorum, tum quia probatio est dubia. nam posset verificari in quolibet minimo, Dec. consil. xx. tum quia præsumitur apposita illa clausula de consuetudine notariorum, potius quàm ex voluntate testatoris. sic consuluit Socin. consil. ccxcv. col. iij. versic. tertius casus in ij. volum. alioqui non posset de excessu benemeritorum constare. & donatio etiam ob merita quatenus excedit ea reuocatur per natiuitatem liberorum. Cornel. consil. cxciij. col. j. in iij. vol. & Socin. d. consil. & consil. ccxv. volum. ij. arg. text. in cap. [illegible] episcopi. ibi iuxta rei collatæ modum. de rebus eccl[illegible] non alienand. & cap. relatum in ij. de testa. [illegible] in eo quod excedit dicitur simplex donatio, & [illegible] rgitio iu qua procedit d. l. si vnquam.

Etiam considerari debet, quod donatio fuit facta nepoti ratione seruitiorum. Sed quando donatio fit consanguineo propter benemerita, tūc etiam reuocatur per natiuitatem liberorum. per d. l. si vnquam: quia causa sanguinis plus videtur mouère donantem, quam merita, per l. tutor. §. j. ff. de excusatio. tutor. not. in l. si donatione. C. de coll. & in authen. licētiam. de sacrosanct. ecclesiis. Et sic caro & sanguis reuelauit potius quàm benemerita, & hoc videntur innuere verba testamenti, ibi. quæ in futurum sperat habere, &c. Nam per eam satis probatur quod merita non præcesserant, cum ista soleant per notarios apponi ad decorem, & quendam colorem donationi dandum. Et, vt magis speciem donationi afferant, quàm ad veritatem. Ideò perinde haberi debent ac si non fuissent apposita, arg. l. quod venditor. ff. de dolo. & ibi not.

Ainsi ni faict rien si l'on veult dire Que [itaque nil obstat, si dicatur, quod] donatio ista fuit facta fauore matrimonij, & sic non debet reuocari per superuenientiam liberorum. Quia respon. verum esse, quando fuit facta filiæ vel illi, quem tenebatur donator dotare: quia tunc non dicitur mera donatio, sed necessaria ex necessitate legali, quæ vult vt pater teneatur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiar. & l. fin. C. de dot. promiss. nam tunc non reuocatur per d. l. si vnquam, nisi quatenus est inofficiosa. authen. vnde si parens. C. de inoffic. testam.

Donatio facta fauore matrimonij non reuocatur priuilegiata si facta fuerit filijs.

& l. si totas. & per tot. de inofficios. donat. Sed si donans non teneatur dotem dare, reuocatur tunc, per d.l.si vnquam : quia est titulus lucratiuus, qui comprehenditur, in d.l. si vnquam. ibi donatione largitus est. sic consuluit Alex.consil.lxxj.considerans. in iiij.vol.Ias.cōsil.clxxj.in iiij.vol.Bertrand. consil.lxxvj.viso in fi.in ij.vol.& consil.cclvij.ibid. cum aliis multis quæ hic possem adducere.

Nec nos mouet quod donatio non fuit facta de omnibus bonis.& l.si vnquam,non videtur procedere, quando donantur modica bona. vt in hoc casu. Respon.dictam legem habere locum, etiam si donetur modica res, & hoc probat. d.l.si vnquā, ibi,aliquam partem : & dictio, aliqua, etiam in re minima verificatur. allegatur glo.in clem.vna. de foro competen. ego allego text. expressum. in §. præterea.instit.de fideicom.libert.ibi vt hæreditatem suam totam partémve eius,aut rem aliquam, velut fundum,hominem,& pecuniam alicui restituat,possem allegare text.in l.si debitor. C.de senten.passis,&c. Dummodo res donata non sit adeo vilis æstimationis, vt verisimiliter donans non destitisset à donatione propter cogitationem liberorum. Angel.in §.siue igitur. In authen. vt cum de appella. cognoscit. coll.viij. Socin. in l. cum auus. quæst.viij.ff.de condit.& demōstr.& consil.cxlvij. visa col.penul.in j.volu. & consil.ccxv. visa.col.ij. in ij.lib.& consil.xx. in facto. col.vlt.in iij. volu. ac consil.xcij. testamentum, col.penul.in iiij. vol.vbi dicit per omnes doct. verissimos sic fuisse consultum.& Seius,ita iudicatum. ***Et par ainsi,si la donation,*** [Itaque donatio] est causa mortis, ***les enfans ny peuuent rien pretendre, si c'est donation entre vifs, elle a esté reuoquee*** [liberi nihil possunt prætendere, si donatio sit inter viuos, reuocata fuit] per superuenientiam liberorum, & sic filiis donatariis nunquam dicta domus fuit acquisita. ***Parquoy ne se peuuent dire greuez,*** [Quare nō possunt dici grauati.] ex transactione facta cum donante, quia ex illa transactione faciūt suam conditionem meliorem. Et recipiunt commodum, ex re, in qua nil habebant. Datum Paris. die tertia mensis Decembris.

RESP. CLXVII.

De omnium bonorum donatione.

Donatio omnium bonorum non valet.

Onatio omnium bonorum præsentium, etiam facta filio non valet, tum quia infringitur libera testandi facultas,& actus infringens liberam testandi facultatem non valet. quia nemo vellet esse hæres. l.stipulatio.ff.de verb. oblig.l.pactum quòd dotali. C.de pact. Bar.in consil.lxxvj.in Dec.&c.

Maxime si donans constituat se nomine donatarij possidere. Bal.in l.certi cōdictio.§.si nummos. ff.si cert. petat. & l. si duobus. §. idem respon. pro socio. Imol.in d.l.stipulatio. Iaso.consil.cxxx.in iiij. volum. Angel. in disput.incipien.in refulgenti.

Nec valebit quoad futura nec quoad præsentia. Angel.in quæstio.incipien.in refulgēti. col.quinta. Guido. Consil. ccxiij. circa col. iiij. vbi dicit esse communem : quia est in fraudem legis facta, & Bertraud.consil.cv.viso in fi.vol.j.Dec.consil.xxx. in fin.

Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet. l. hæreditas. C. de pact. conuent.etiam filio. Eccles.xxxiij. cap.filio, & mulieri, fratri, & amico, non des potestatē super te in vita tua,& non dederis alij possessionem tuam,ne fortè pœniteat te & depreceris pro illis. l. cum facultates. C.de his qui munet.liber.lib.x.

Primo, fallit quando ea non tradidisset sed labialiter tantum donasset : quia adhuc remanet dominus, & sic testari posset. Bal. in authen. sed cum testator.col.j. C.ad leg.falcid. Bertrand. consil.j.in iij.q.in j.vol. Idem si executio donationis debebat fieri, videlicet traditio post mortem : quia de illis poterit testari,licet hæres teneatur donatario restituere, glo.in verb.diuidere in authē. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclesiis. Bertrand. consil. ccvj. ex mihi.nu.xj.in j volu.

Donatio bonorum mobiliū & immobiliū præsentium & futurorum valet.

Secundò, fallit quando donaret bona mobilia, & immobilia præsentia & futura, tunc quia in hac donatione non veniūt debita. l. quam Tuberonis. ff.de pecul. gl. ibi. & ibi dixi. in l.mouentium. ff.de verbor. signific. ideo de his testari poterit. Guido Papa in consil.lx.ad dubia.ij.q.& singu.cccclxxxj. in donatione. & 844. & decil. Delph. q. ccxcj. pappellatione. Bertrand. consil.cxxxviij. ex themate. num.9.in ij.volu.

Donatio omnium bonorū retento sibi vsufru. in.

Tertiò, si quis donet præsentia & futura reseruato sibi vsufructu illorum bonorum, quod valebit donatio, quia de pretio habito ex illo vsufructu, & illis fructibus receptis testari poterit. Alex. in l.stipulatio hoc modo. col.x.ff.de verbor.oblig. Bertrand.consil.clxxv.non dubito. nu.iiij.in j. vol. secundum no.impręssio.

Nisi fructus essent adeò tenues,quod vix posset ex eis donans viuere. Alex. & Ias.in d.l. stipulatio. Bertrand. in consil. clxxiij. quia difficultas. col. ij. volum.j.

Quartò fallit, quando esset donatio iurata. Bal. & Paul.in l.pacta quæ contra. C.de pact. Bertrand. consil.j.num.xv.in j. vol. quia iuramentum potest sine æternæ salutis detrimento seruari.

Nam saltem valeret quoad bona præsentia. Guid. Papæ singul.844. aut donat quia iuramentum habet vim clausulæ : si non valet quod ago vt ago. l.cum pater. §. filius matrem. ff. de leg.ij. cap. quanto. de iureiurand.

Quintò fallit, quādo donaret omnia bona præsentia, nisi in fraudē hoc fieret. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frand.credit.

Item,potest quis donare bona sua omnia in dotem. l.j. ff. de vsucap. pro dote. Potest etiam quis vendere omnia bona præsentia & futura. l. si in emptione. §.j.ff.de contrahend. empt.

Sextò,quando donaret ad pias causas, Bartol.& alij.in l.fi. C.de pact. Panor. Felin.& alij in c.in præsentia de probatio.

Septimò,

Septimò, quando esset facta fauore matrimonij. l. fin. §. si verò. ff. quæ in fraud. credit. Melius facit. l. purè. §. penul. de dolo. except. tum ne mulier indotata permaneat, quod publicè interest. l. j. ff. solut. matrim. & quia marito est onerosa propter onera matrimonij. l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. l. pro oneribus. ff. de iure dot. Nec valet pactũ tollendæ vel diminuendæ dotis. l. ij. & l. de die. cum ll. seq. ff. de pact. dotal. Et quia re etiam non integra non reuocatur. l. si donaturus. ff. de cõdict. ob caus. l. in potestate. de sponsal. Alioqui maritus vxorem haberet, & sine dote, quod esset mali exempli.

RESP. CLXVIII.

De donatione in genere.

Titius donauit Sempronio fundum, pro filiis dicti Sempronij melius ædueandis.

Donatio fundi facta patri pro suis filijs melius aducandis.

Quæritur an ex huiusmodi donatione ius aliquod sit quæsitum filiis dicti Sempronij, ita quod si dictus Sempronius dictum fundum alienauerit, filij eius possint reuocare alienata.

Respon. ius esse quæsitum filiis, vt possint compellere donatarium ad præstandum alimenta, pro quantitate rei donatæ, & personarum. Iuxta iudicis arbitrium. Si tamen Sempronius aliũde habeat bona ex quibus eis alimenta præstare possit valebit alienatio dicti fundi, secùs si alia bona non haberet. tex. in l. cum hi. §. sed & si certa vbi glo. & doct. ff. de transact. l. fundi de vsufruct. leg.

Donatio auunculi facta nepoti suo an reuocari possit.

Veu le faict tel que dessus posé, semble que ledict religieux qu'a donné à son nepueu maistre Bertran, ne peut rescinder ladite donation, par la reigle commune. [Viso facto, vt suprà positum est, æquitati consentaneum videtur, quod d. religiosus, qui nepoti suo magistro Bertrando donauit, d. donationem rescindere non possit, per regulam communem,] Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euictio. vbi vendicantem venditorem rem quam vendidit, exceptione doli summoueri posse, nemini dubium est, improbè enim rem à se distractam euincere conatur, vt ibidem dicitur. Et sic iste religiosus, dolo facit, petendo quod donauit.

Item, *qui ne peut venir* [non potest venire] contra factum suũ: quia quod semel placuit, amplius displicere non potest, per regul. iuris quod semel, de regul. iur. in vj. & quod approbauit, non potest reprobare. l. in arenam. C. de inofficio.

Item *aussi* [Adhæc etiam] non potest, cùm non habeat velle, nec nolle. c. religiosus, de testamen. in sexto. Ideo contra abbatis sui factum venire non potest. Imò grauiter est puniendus, sic veniens no. in c. si religiosus. de elect. in vj.

Item non potest sine licentia abbatis esse in iudicio, quia est sub abbatis potestate. Et sic actionẽ habere non potest. c. abbates xviij. q. ij. Bal. in rubr. de offic. iudic. col. ij.

Multò fortius contra sui abbatis voluntatem. Nam hic de volũtate superioris apparet. ergo monachus nullo modo processum prosequi poterit, contra voluntatem abbatis & monasterij.

Litteræ rescissionum impetratæ à monacho an valeãt.

Item non valent litteræ impetratæ per eum. l. j. C. de precib. imperat. offer. vbi non valet regulariter rescriptum impetratum à seruo, & sic nec à monacho. vt tenet Barba. in rubric. de rescript. col. v. Et sic istæ litteræ rescissionis donationis non valent.

Monachus de benignitate donare potest.

Ni faict rien, si lon vouloit dire, [Non obstat si dicatur,] quod donatio non valet: quia monachus vel religiosus professus nil habet. ergo nil donare potest.

Respon. de benignitate permittitur à iure, glo. not. in c. si qua mulier xix. q. vlti. quod conniuentibus oculis sui abbatis aliqua potuit detinere, sciente, & patiente superiore, teste Panorm. in c. cum ad monasterium. col. j. de statu monach. Et donando illa bona, quæ detinebat, non potuisset monasterio præiudicare, nisi hoc monasterium ratum habuisset, & approbasset. Cum ergo abbas confirmauerit illam donationem, per transactionem, ergo valet. Nam quis aliquando disponere potest de rebus alienis, vt mater, quæ ad secundas transit nuptias, potest de rebus propriorum filiorum testari, & inter ipsos disponere. l. fœminæ. §. vlt. C. de secund. nupt. authen. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclesiis. Et, de voluntate domini, potest quis rem, non suam vẽdere vel donare. l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pigno. vel hypothec. soluit. Sic & iste religiosus potuit de consensu abbatis. Saltem ratihabitio abbatis retrotrahitur, & mandato æquiparatur, per regul. Ratihabitio. de regul. iur. in vj.

Item, tenetur abbas suum monachum cogere ad desistendum à processu, & ab illius prosequutione, alias de euictione tenetur. quia cum non possit sine licentia abbatis agere, cap. non dicatis. vbi glo. ij. q. j. Ergo dum monachus agit, abbas agere videtur. ideo illi debet abbas eius superior perpetuum imponere silentium, cui obedire tenetur religiosus, aliàs puniri potest, à superiori. d. cap. cum dicatis. Panor. in c. litteras, de restit. spoliat. & cap. ex literis, de sponsal.

Nec refragatur quod voluntatem non habeat. Respon. illam voluntatem suppleri ex voluntate superioris consentientis, ac si abbas fecisset, & ita respondet Socin. consil. ix. omnipotens. iij. volum. vbi concludit Papam posse concedere religioso potestatem testandi: & licet voluntatem non habeat, suppletur à suo superiore, videlicet à Papa, sic & hoc casu respectu sui abbatis, approbantis illam donationem, iam per religiosum factam, valebit respectu approbationis superioris.

Item probatur argu. à sufficienti partium enumeratione, sumpto quod in iure est validum. §. omnium, de actio. in institutio. nempè aut monachus vult agere nomine proprio, & clarum est, quod non potest nec ad vtilitatem suam: quia pecunia auferri potest à religioso per abbatem. cap.

quantò.de offic.ordin. cap.abbates.xviij.quæst.ij. Et si vsque ad mortem religiosus pecuniam retinuerit, in sterquilinio sepeliendus est. cap. super quodam, & cap. cum ad monasterium, de statut. monach. Et abbas qui permittit istis habere proprium officij sui iacturam pati debet.cap.monachi de statu. monach. vbi hoc in vniuersis religiosis præcipit obseruari.

Item nomine abbatis & monasterij non potest religiosus iste agere, quia contra eorum voluntatem agere non potest, vt probatur in l.maritus. C. de procurat. vbi maritus pro vxore agit sine mandato, tamen si ipsa marito dederit, in aliquibus casibus mandatum, aliter in illis non poterit maritus agere, sic nec iste religiosus.

Nec obest, quod authoritate vicarij, abbatis, vel prioris de Escamuelz hoc agat. Respon.quod vicarius contra constituentis mandatum non agit, aliàs excedit fines mandati, & tunc ei non est obtemperandum: quia ad hoc non est constitutus. l. diligenter. ff. mand. cap. cum dilecta. de rescript. postquam abbas approbauit donationem, non potest vicarius eam infringere: quia inferior actum superioris infringere non potest. clem.ne Romani. de electio.nib. Cum ergo iste vicarius sit vicarius prioris dependen. à monasterio de la Coronne, ergo debet regi authoritate abbatis, cui est subditus.

Monachus habens administrationē potest disponere de bonis ad pios vsus.

Item, quando religiosus habet administrationem aliquorum bonorum, potest ad pios vsus conuertere. capitulo secundo, de testamen. in sexto: & ad vsum librorum & vestimentorum tradere, & his casibus vtilitas monasterio acquiritur: quia releuatur monasterium ab his oneribus scilicet distribuendi. Ita concludit. Panormita. in cap.ij. col.vlt.de stat. monach.

Studij causa dicitur pia.

Sed ista donatio inuenitur facta fauore studij, & expositum studij gratia dicitur pium, & quasi in vtilitatem ecclesiæ conuersum. teste Domi. in cap. cum ex eo, de electio. in vj. & Felin. in cap. cum M. colum. xj. de constit. scripsi inter scholastic. priuilegio. 125. quia aliquis studet vt postea ecclesiæ melius deseruiat. Bald in l. qui sub prætextu. C. de sacrosanctis ecclesiis. Sicut fecit magister Bertrandus ergo ab illo non potest res auferri donata.

Etiam, quia donatio facta est propter benemerita, quæ donatio non reuocatur etiam propter ingratitudinem. l.si pater. §.fin.ff.de donatio. doct. in l.fin. C.de reuocandi donat.

Et fauore matrimonij, qui fauor etiam est magnus. Nam reipublicæ interest dotatas mulieres esse.lege prima.ff.soluto matrimonio, & ibi multa specialia fauore matrimonij traduntur, & per Bal. nouell. & Campeg in tract. de dote.

Ex prædictis ergo concluditur, religiosum non posse prosequi contra abbatis voluntatem processum, & litteras ab eo impetratas non valere, ac vicarium non posse consensum religioso præstare, contra abbatis voluntatem.

RESP. CLXIX.

In materia successionum.

Nobles Germain de Foix & Iehanne de Tumiere, donnent en contract de mariage, aux premiers enfans masles, qui seront procrees dudit mariage, qui suruiuront iceux Germain de Foix & damoiselle Iehanne, s'ils sont habiles estre heritiers, & pourter le nom & armes. Ou si les premiers n'estoyent habiles, aux autres habiles, la terre de Mardoigne. Et les autres enfans qui sortiront d'iceluy mariage seront à personnes selon la faculte de ladite maison, &c. De ce mariage sont nez quatre enfans masles, & cinq filles: mais n'ont suruescu que Loys & Iehan de Foys. Parquoy est doute, si ledict Loys doibt succeder seul ou tous deux.

Donatio facta in matrimonio in fauorem filiorum qui primi nascentur ex dicto matrimonio.

Item pour ce que ledit Loys a esté ingrat à ses feu pere & mere par laquelle cause a esté exheredé, s'il pourra succeder aux biens de la mere.

Et pour sçauoir la solution de la question, faut entendre la teneur du contract dessus narré. Car il est requis par iceluy que soient enfans masles.

[Nobiles Germanus de Foix & Iohanna de Tumiere, dant in contractu matrimonij, primis infantibus masculis, qui procreati erunt ex d. matrimonio, & Germanum de Foix & dominam Iohannam superuiuent, si sint habiles esse hæredes, & ad deferendum nomen & arma: Aut si primi habiles non essent, aliis habilibus, terram de Mardoigne. Alij vero infantes, qui ex illo matrimonio erunt procreati, secundùm dictam domus facultatem pitientur, &c. Ex hoc matrimonio quatuor infantes masculi nati sunt, & quinque filiæ: sed ex iis superuixerunt tantùm Ludouicus & Iohannes de Foix. Quocirca dubitatur, an dictus Ludouicus solus succedere debeat, an ambo simul.

Item, quia dictus Ludouicus ingratus patri quondam suo & matri extitit, eam ob causam exhæredatus fuit, an poterit succedere in bonis maternis. Vt vero solutio huius quæstionis explicetur, tenor contractus suprà narrati considerandus est. Nam in eo requiritur, quod sint infantes masculi.]

Et sic mulieres excluduntur. argumen. l. cum prætor. ff de iudic. capitulo qualis. vigesimaquinta distinctione.

Secundò, quod sint primi, & si primi non sint habiles, quod alij habiles admittantur. Nam secundus subintrat locum primi. cap. licet, de voto.

Tertio, quod sint procreati ex hoc matrimonio, ergo ex alio non admitterentur ibi, *qui seront* [qui erunt.] Nam hæc dictio, *qui*, restringit. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. l.j. C. de summa Trin. & ibi doct.

Quartò, quod sint superstites, & sic superuiuant tempore mortis Germani & Iohannę ibi, *qui suruiuront*. [qui superuiuent.]

Quintò,

Quintò, quod sint habiles esse hæredes, ergo ingrati repellentur, vt infra dicetur.

Sextò, quod sint habiles ad deferendum nomẽ & arma, *veu les choses requises dessus semble que nõ pas tant seulement la moytie doibt appartenir audict Iehan de Foix,* [Visis omnibus requisitis, vt suprà, æquitati consentaneum videtur quod non medietas tantùm debeat pertinere ad d. Iohannem de Foix,] cum dictio *premiers* [primis] sit pluralis, quæ in duobus verificatur ad minus. cap. is qui de præbend. in vj. & maximè quando dicit, primis: nã oportet quod sint duo. text. in l. qui duos. ibi. primique obierint. ff. de reb. dub. l. ij. §. j. ibi primarũ horarum. de verbor. signific. Et quando testator voluisset de vno tantum intelligere vsus fuisset singulari numero.

Nam postquam apparet de voluntate contrahentium, illa est sequenda, & in dubio a verbis nõ debemus recedere. Imo quodlibet verbum ponitur in contractibus cum ministerio & virtute operandi. Bal. in rubr. C. de contrahend. empt. q. ix. & pro hoc facit quod decidit Gui. Papæ in de. Delphin. q. 505. factum est pactum in fin. vbi concludit quod si factum fuerit pactum in contractu matrimonij, quod pater dabit castrum primogenito, seu alteri masculo, tunc si duo fuerint masculi ambo concurrent. Multò fortiùs hìc cum sit donatũ primis masculis. Alia bene multa vidi adducta per d. Parpasium ideo quia possunt legi, nõ me amplius extendo in ista quæstione.

Sed cum Ludouicus de Foix fuerit patri ingratus & ob hoc tanquam ingratus priuatus. Dico quod non potest succedere in quoquam, etiam in legitima, quia ratione ingratitudinis filius priuatur etiam legitima. text in §. aliud quoque capitulum. in authen. vt cum appell. cognoscit. coll. viij. Et primogenitus suum ius primogenituræ per ingratitudinem perdit, vt consuluit Oldra. consil. xciiij. eleganter coll. vj. num. 16. vbi tam iure diuino, quàm ciuili hoc probat.

Imò etiam filius priuatur per ingratitudinem omnibus bonis quæ debebant venire ad eum ex conuẽtione matrimonij, & ita fuit iudicatũ Tholosæ vt asserit Ben. in rep. c. Rayn. in ver. in eodẽ testam. j. nu. 208. de test. in causa successionis domus de Montebardone, plus dicens, quod si pater donauerit alicui filio si habilis fuerit ad succedendum, si fuerit ingratus non succedet, cum sit inhabilis ad succedendum. l. fi. C. de reuocand. donat. vbi propter ingratitudinem reuocatur donatio, ergo & in isto casu erit reuocata. Maximè cum sit expressum pactum, quod ille qui poterit esse hæres succedat, sed hic Ludouicus obstante ingratitudine hæres esse non potest. Ergo succedere non potest in aliquo. Alia multa scriberẽ nisi ex festiuo nuntij discessu præcessus essem, & quia alia sunt adducta per d. consulentem Parpasium. Ob id subscripsi.

RESP. CLXX.

De pacto apposito in contractu matrimonij ad succedendum.

Le cas est tel, Messire Antoyne de Boneual, par contract de mariage, à faict conuention auecques Marguerite de Foix sa femme, que les enfans masles qui naistront de ce mariage, heriteront en tous les biens & seigneuries que ledit Messire Anthoyne a & aura, soit par succession ou autrement, & selon l'ordre de primogeniture, les masles precedans es femelles. Duquel mariage sont issus messires Germain & Iehan de Boneual fils, & aucunes filles. Ensuyuant laquelle conuention ledit Messire Anthoine a institué son aisné, Messire Germain de Boneual. Et s'il decedoit sans hoirs masles, substituoit Messire Iehan de Boneual son filz aisné, & a laissé aux filles douaire competant. Est aduenu que ledit Germain aisné est decedé sans masles, & à delaissé deux filles se demande si lesdictes filles succederont. En brief, lesdites filles ne peuuent auoir que leur legitime. Premierement, car ladicte conuention matrimoniale est bonne entre les nobles.

[Casus est talis, dominus Anthonius de Boneual fecit in contractu matrimonij pactum, cum Marguarita de Foix vxore sua, quod masculi infantes, qui ex eo matrimonio nascerẽtur, in omnibus bonis & dominijs succedent, quæ d. dominus Anthonius habet & habebit, siue per successionẽ, siue alio modo, & secundùm ordinem primogenituræ, masculis fœminas præcedentibus. Ex quo matrimonio geniti sunt domini Germanus & Iohannes de Boneual, filij & quædam filiæ. Quod pactum insequendo d. dominus Anthonius instituit suum primogenitum, dominum Germanum de Boneual, & si sine hæredibus masculis decederet, dominum Iohannem de Boneual, suum primogenitum substituebat, legitimum douarium filiabus relinquendo. Euenit, quod d. Germanus primogenitus sine masculis decesserit, duas filias relinquens. Quæro, an d. filiæ succedent, in summa, d. filię nihil præter legitimam habere possunt. Primo quod d. conuentio matrimonialis subsistat inter nobiles.] c. vni. de filijs nat. ex matri. ad Marga. contract.

Pactum de succedendo apposit. in contractu matrimonij.

Item, *& pource que ladite conuention est cõfirmee par stipulation, & acceptee* [Tum etiam quod d. conuentio sit per stipulationem confirmata, & acceptata] per notarium pro masculis, illud pactum non potest postea per parentes remitti in præiudicium filiorum, vt expresse tenet Iohannes Faber & Salyc. in l. j. C. si manci. ita væneat. ne prostituat. Alex. & Ias. & communiter Docto. in l. qui Romæ §. Flauius Hermius. ff. de verb. oblig. Aufrer. in decis. Tholosan. q. cccclij. Guid. Papæ. decis. cclxvij. Dec. consil. dlxxviij viso. col. ij. Benedict. in repeti. c. Raynutius. in verbo. si absque. in ij. de substitut. fideicommiss. nu. 23. de testam. vbi dicit, ita in senatu olim iudicatum fuisse.

Et par ainsi aucun testament ne pourroit preiudicier à Messire Iehan de Boneual, [Atque ita testamentum

Testamentum nõ præiudicat donationi anteà factæ in contractu matrimony.

aliquod non posset domino Iohanni de Boneual præiudicare,] quia vna pars non potuit alterâ inuita à contractu matrimonij discedere. l. j. & ij. C. quando liceat ab empt. discedere. Nam contractus à principio sunt voluntarij, posteà verò necessarij. l. sicut. C. de actio. & obligat.

Item ce contract [Item contractus iste] & stipulatio facta masculis transit ad hæredes, etiamsi esset conditionalis. §. ex conditionali. instit. de verb. obli. Nam pater potest stipulari sibi & suis. Bart. in l. iurisiurand. §. si liberta. ff. de oper. libertor. Ias. consil. ccxiij. nobilis. col. iiij. volum. ij. Et sic *à messire Iehan de Boneual par ce dict contract sont venus les biens de feu messire Anthoine de Boneual* [domino Iohanni de Boneual per dictum contractum bona domini quondam Anthonij de Boneual obuenerant.]

Donatio in contractu matrimony facta nec institutionẽ, nec substitutionem continet.

Item de venir dire & disputer des substitutions n'y a point de lieu. Car audict contract de mariage n'a esté faicte aucune substitution : & n'a pas esté dict audict contract que si laisné [Quòd vero substitutiones in controuersiam adducere velint, locum nullum habet. Nam in d. contractu matrimonij nulla substitutio facta fuit : neque etiam in d. contractu relatũ fuit, quod si primogenitus decedat] *sans masle* [sine masculo] bona deuenirent ad alterum, quia tunc per viam substitutionis fideicõmissariæ hoc esset factum. l. j. C. de donat. cau. mort.. *Mais simplement a voulu que les masles succedessent selon l'ordre de primogeniture, excluses & precedans les femelles. Et ainsi a stipulé. Et par ainsi n'y a propos de alleguer,* [Sed simpliciter voluit, quod masculi succederẽt secundùm ordinem primogenituræ, exclusis fœminis. Atque eo modo stipulatus est. Itaque friuolum est allegare] quòd sunt substitutiones directæ, vulgares vel fideicõmissariæ. *Car cela auroit lieu si ledit messire Iehan de Boneual vouloit seulement succeder par testament* [Nam hoc verum esset, si d. dominus Iohannes de Boneual ex testamento tantùm succedere vellet.]

Filiæ exclusæ à successione ob pactum appositum in matrimonio.

Itẽ les filles dudit Germain ne peuuent demander les biens contre le pacte matrimonial : & ainsi que a esté dit que les enfans dudit mariage succederont : & les filles dudit Germain ne sont point dudit mariage: parquoy sont excluses [Item filiæ d. Germani non possunt bona contra pactum matrimoniale petere. Et sicut dictum est quod infantes ex d. matrimonio succedent, filiæ verò d. Germani non sunt ex d. matrimonio : quare exclusæ sunt.]

Item si les filles dudit Germain veulent venir [Item si filiæ d. Germani velint venire] ex propria earum persona *ne le peuuent faire. Car messire Iehan de Boneual* [hoc facere non possunt. Nam dominus Iohannes de Boneual,] eas præcedit in bonis sui patris, videlicet Anthonij, & proximus admitti debet. l. ij. §. j. ff. de suis & legit.

Si elles veulẽt venir [Si ipsæ venire velit] ex persona patris. *aussi ne peuuent,* [hoc etiam nõ possũt] quia non sunt eiusdem qualitatis sicut pater, qui erat masculus. sic concludit Iason. in l. venia. col. iij. C. de in ius vocand. Et quod filiæ sint omninò exclusæ, quasi in proprijs terminis concludit Geor. Nathan in tract. de statutis excludent fœminas. in ij. q. versic. Septimò quæro, vbi dicit, neptes masculi primogeniti omnimodò excludi statuto dictante, quòd masculis extantibus fœminæ excludantur.

Itẽ si lesdictes niepces de messire Iehan de Boneual succedoient, elles precederoiẽt les masles, Et sic, *seroit contre ladite conuention, ou est dit que les masles precedans les femelles. il faut donc necessairemẽt, que ledit messire Iehan de Boneual succede, &* [Item si d. Neptes d. Iohannis de Boneual succederent, masculos præcederent, & sic esset contrarium dicti conuentioni, in qua dictum est, quòd masculi præcedant fœmellas, necessarium igitur est, quòd d. dominus Iohãnes de Boneual succedat,] & præcedat neptes : aliàs si neptes secum succederent, eas non præcederet. per text. & notat in l. j. C. de codicil. ibi præcedens iudicium cõfirmauit.

Filiabus proprijs exclusis à successione, an itidem neptes censeantur exclusæ.

Item si ledit messire Anthoine a voulu que ses filles propres ne succedassent point viuant les masles: par plus forte raison a il voulu exclorre les niepces. [Itẽ si d. dominus Anthonius voluerit, quod filiæ propriæ non succederent extantibus masculis : fortiore argumẽto voluit neptes esse exclusas.] l. si viua matre. C. de bo. mater. Et *ne faict rien dire aussi ledit messire Iehan de Boneual estoit exclus, durant la vie de Germain.* [Neque obstat quod dicitur d. dominum Iohanem de Boneual fuisse exclusum, durante vita Germani.] ergo erit perpetuo exclusus, sicut dicitur de filia. *Car cela s'entẽd* [nã hoc ita intelligitur,] quando alio iure non vocaretur. *Mais ledit Messire Iehan de Boneual est appelé* [Verum d. dominus Iohannes de Boneual est vocatus] per illa verba, *selon l'ordre de primogeniture & les filles excluses durant les masles* [secundum ordinem primogenituræ, & filiæ exclusæ extantibus masculis] perpetuò.

Item considerant ledit messire Anthoine que [Item d. Anthonius considerans, quòd] familia nobilium & eorum honestas conseruatur per diuitias, quæ perit ob inopiam. l. j. ff. de custod. reor. l. pietatis. C. de suspect. tutor. Et propter paupertatem familiæ sordescunt. l. quisquis. §. j ibi. vt his perpetua egestate sordentibus. C. ad leg. Iul. Maiestat. *n'a voulu que tous les masles succedassent, mais l'un apres l'autre selon l'ordre de primogeniture.* [Noluit vt omnes masculi succederẽt, sed vnus post alterum, secundum ordinem primogenituræ :] quia nil tam magnum, quod si per plures partes diuidatur, non fiat quasi nihil.

Item à voulu que [Voluit insuper quòd] nomen & arma domus de Boneual cõseruentur, quia inuitauit masculos, & publicè interest, quod ordinum familiarũ que dignitas salua sit. l. j. §. sed & si seruus. ff. de ventr. inspicien. & nec alienæ fortè sordidæ stirpes splendidis & ingenuis natalibus audeant subrogari. l. super statum. C. de quæstionib. quod posset venire, quia fœminæ in alienas transeunt familias, & nomen, & arma domus per eas amittuntur. l. cùm legitimæ. ff. de statu homin. §. fi. inst. de patr. potest. *Et par ainsi à voulu ledit messire Iehã de Boneual succeder apres l'aisné decedãt sãs masle* [Itaq; voluit d. dominus Iohãnes de Boneual post primogenitũ decedẽtem sine masculo succedere.]

Item

Item par ledit contract [Item per dictum cõtractum] orta est actio à *messire Iehan de Boneual, par laquelle peut demander tous les biens & seigneuries de messire Anthoine de Boneual son pere*, [domino Iohanni de Boneual, per quam potest omnia bona & dominia domini Anthonij de Boneual patris sui petere,] per ea quæ not. Bart. & Ias. in l. ferno legato. §. si testator. ff. de leg. j. vbi dicunt. quod si statuto caueatur, quòd extantibus masculis fœminæ non succedant, licèt expressè non disponatur quòd masculi succedant, tamen pro eis & eorum fauore videtur factum, ipsi agent ex illo statuto, per l. fideicommissa. §. cum esset. & §. interdum. ff. de legat. j. Ias. in l. penul. col. iij. C. de in ius vocand. *par plus forte raison audit messire Iehan de Boneual appartient l'action* [Fortiore ratione d. domino Iohanni de Boneual competit actio] ex contractu matrimonij facto per patrem. vbi dictũ extitit. *les masles heriteront selon l'ordre de primogeniture* [masculi secundùm ordinem primogenituræ succedent.]

Item n'y a propos alleguer les testamens de feu messire Iehan & Bernard de Boneual. Car tous les biens estoient de feu messire Anthoine ergo *il en a peu disposer.* [Item nihil ad rem facit, quod testamenta domini quondam Iohannis & Bertrandi de Boneual allegentur. Nam omnia bona ad dominum quondam Anthonium spectabant. Ergo de iisdẽ potuit disponere.] l. in re mandata. C. mandat. etiã abutendo. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hęre. *il en a disposé par contract de mariage, sur lequel se faut fonder* [Disposuit vero de iis per contractum matrimonij, super quo se fundare oportet.]

Itẽ vbicũque quis excluditur fauore alicui⁹, tũc sequentes in gradu censentur exclusi, prout cõsuluit Bal. consil. lxxxviij. circa secundum quæsitum. vol. iij. per not. in l. j. ff. si quis aliquem testam. prohibuer. l. mulieri. de condict. & demonstrat. l. cùm quasi. §. sed & si quis de fideicomm. liber. *mais au cas present les femeles sont excluses,* [Sed in præsenti casu fœminæ sunt exclusæ,] in fauorem masculorum dum dicitur *les masles precedans les femelles.* [masculis fœminas præcedentibus.] Ergò sequentes in gradu mulieres exclusæ erunt: Et sic, *les niepces dudit messire Iehan de Boneual,* [neptes d. domini Iohannis de Boneual,] & non solum vna, sed omnes, extantibus masculis.

Testator inter nobiles si mandaret restitui hereditatẽ nõ detrahitur Trebellianica.

Item posito, & non concesso, *que lesdites niepces veulent venir par testament, encores ne pourront elles auoir que la legitime, ou les laiz faitz au testament,* [quod d. neptes vellent ex testamento venire, nihil tamen adhuc habere possent, præter legitimam, vel legata, testamento relicta,] quia si testator mandet restitui totam hæreditatem, vel pleno iure, tunc censetur prohibita Trebellianica, maximè inter nobiles, per glos. singul. in l. decem. ff. de fideicommiss. libertat. Et ita est communis opinio, secundum quam iudicatur, teste Guid. Pap. in decis. Delphinat. q. dxxxvij. dixi suprà & consil. cxxxiij. Anthonius in fin. & consil. cxl. consilium. in iij. dubio. Fortiùs in contractibus, cùm non debeat deduci, maximè vt verba contractus aliquid operentur. Bal. in rubr. C. de contrah. emptio. q. ix. l. si quando. ff. de leg. j. Et illa verba contractus *heriteront en tous les biens & seigneuries &c.* [succedent in omnibus bonis & dominiis &c.] non seruirent nobis, si quarta detraheretur Trebellianica, quod non est dicendum.

Itẽ posé ores qu'il y eust substitution, ce que non, [Item posito, quod iam substitutio esset, quod secùs est,] non tamen fœminæ essẽt omninò exclusę, per doctrinam Bart. in l. cùm auus. ff. de condict. & demonstr. quam ibi Socin. dicit tenendam in iudicand. vbi dicitur, quòd si testator grauauerit filiũ institutum de restituendo hæreditatem, si decesserit sine filiis masculis, si filius decesserit cum filiabus, substitutus excludet fœminas, quia postquàm expressit de masculis, ergo fœminas voluit excludere. arg. l. cum prætor. ff. de iudi. c. qualis. xxv. distinct. *par plus forte raison au cas qui s'offre. Car* [Fortiùs in casu qui sese offert. Nam] voluit masculos fœminis præferendos.

Filiusfamilias ex omnibus causis obligatur.

Item ne faict rien, [Item non obstat.] quod iste contrahens erat filiusfamilias, & sic non potuit contrahere. *Car cela est cõtre, la decision du droict,* [Nam hoc decisioni iuris aduersatur.] Primo Iurisconsult. ait filiusfamilias ex omnibus causis tanquã paterfamilias obligatur, & ideò agit cum eo tanquam cum patrefamilias potest. l. filiusfamil. ij. ff. de actio. & oblig. & tam ex contractibus quàm ex delictis. in filiũfamilias competit actio. l. tam ex contractibus. ff. de iudic. *appert doncques* [Apparet itaque] filiusfamilias contrahere potuisse, & sic non requirebatur ratihabitio, postquàm sui iuris factus fuerat.

RESP. CLXXI.

De Rege, à quodã herede instituto, multisque legatis grauato.

De Bernardino Pyratam qui instituit Regem ac multa legata fecit, an eius legata teneatur Rex soluere & eis quis à Rege habet.

Iuino inuocato præsidio Bernardinus de Baulx posquam multa lucratus erat pyraticam exercendo rabiem, sub nomine religionis Hierosolimitanæ condidit testamentum in quo instituit Regem & multa legata fecit. Quæro an Rex teneatur ad legata vel is cui bona dicti de Baulx data sunt: & breui respondeo quod sic, tũ j. quia testamentum non potest valere, quoad institutionem quin legata debeantur.

Item non obstat quod religiosus erat ob id testari non poterat. authen. ingressi. C. de sacrosanct. ecclesiis, quia respondeo quod non erat professus.

Item, quod erat emancipatus à regula, nec actus religiosorum faciebat, ob id quod iniustè acquisiuit non acquirit monasterio. ar. l. quod seruus. ff. de acqui. possess.

Ideò potuit disponere restituendo illis ad quos spectabat. Et illud testamentũ nõ dicitur nisi quædam declaratio voluntatis.

Item Rex approbauit testamentum in totũ, ergo donatarius qui in locum regis succedit, non debet illud impugnare, & quis potest permittere vt alter leget

alter leget rem ſuam. l. ſicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypothec. ſoluit. quem text. not. Bal. in c. vno. §. donare. collat. ij. qualiter. feud. alien. poſsit. Iaſ. in l. cum proponas. in j. C. de pact. & in conſil. lxxxix. col. penul. in j. vol. & in §. præterea. in additio. ad porcum. inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt ſolui.

Item Rex donauit prædicta bona, *en payant, & acquittãt les charges & debuoirs, ſi aucuns ſont deuz pour raiſon d'iceux ou ainſi qu'il appartiendra.* [Soluendo & onera atque debita, ſi quædam debeantur illorum cauſa exoluendo, vel vt conueniens erit.]

Or iſtud verbum *en payant* [ſoluendo] eſt gerundiuum, & exponitur, id eſt ſi ſoluerit. l. ſi tu ex parte. ff. de acquir. hære. Et ſic vult dicere, quod ſi donatarius ſoluat Rex donat, ergo ſi non ſoluat Rex non donat. illi igitur timendum eſt de reuocatione.

Item, dicit *en acquitant les charges* [onera exoluendo] ecce etiam quod Rex vult omnia onera exolui.

Item, & quamuis teſtamentum non valeret, tamen valebit, vt vltima voluntas à Rege approbata, vt dicitur in primis literis.

Item, quando quis approbat teſtimonium nullum, obligatur. l. j. C. de fideicommiſſ.

Item, quidquid acquiſierat iſte ex re principis, videlicet ex galeis cum eſſet capitaneus galearum Regis, ipſi principi acquiſierat, ex voluntate illius diſponere potuit.

Item, hic incipit ſoluere, ergo compelli ad reſidua poteſt. l. j. ff. de pollicit.

Item, iure Arbinagij hæc bona veniunt ad Regem quomodocũque veniant, vult Rex vt onera & debita ſoluantur.

Non refragatur, ſi dicatur non debita, quia facta ab illo qui non poterat. Reſpondeo, quamuis, tamen Rex vult vt onera ſoluantur, nedum debita. ibi. *charges* [onera.]

Item legata etiam relicta in minùs ſolemni voluntate, naturaliter debentur. gl. in l. cum quis. C. de iur. & fact. ignor. & in l. j. ff. de condict. indeb. Et poteſt probari argumento à ſufficienti partium enumeratione. j. quia ſunt legata. j.

Item, quia de illis in vita diſpoſuerat relinquendo archam apud dictos fratres.

Item, dicitur in c. nemo eccleſiam. de conſecra. diſtin. j. Sic nemo eccleſiam ædificet antequam epiſcopus ciuitatis veniat, & ibidem crucem figat, publicè atrium deſignet, & ante præfiniat qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad cuſtodiam ſufficiunt, & ad ſtipendia cuſtodum, & oſtenſa donatione ſic domum ædificet. &c. ſed iſtæ deſignauerat pecuniam in vitam.

Imo Rex tenebatur illã eccleſiam reędificare, cum ſua cauſa fuiſſet deſtructa.

Item hæres & bona poſsidens defuncti tenetur exonerare animam defuncti, ſoluendo id ad quod defunctus tenebatur, & ad hoc compelli poteſt etiam ſi teſtator non diſpoſuerit, vt in hoc caſu.

Item pecunia deſtinata ad fundationem cenſetur eſſe immobilis. l. quid. ergo. ff. de contrar. actio. tutor. Felin. in c. cum adeò. de reſcript.

RESP. CLXXII.

De ſubſtitutione.

Es ſic ſe habet, quod d. Anthonius de Chaſteauneuf habebat tres maſculos, & totidem filias, & collocando filiam ſuam Anthonetam nuptui, cum d. Georgio de Selli domino de Cros, fecit in contractu matrimonij hanc ſubſtitutionem, & his verbis vſus eſt. *En cas qu'il aduiẽdroit que ledit Sieur de Chasteauneuf alla de vie à treſpas ſans hoir ou hoirs masles, deſcendans eſquels cas & autrement non, ladicte damoyſelle & les ſiens viendrõt & pourront venir à partage, auec ſes autres ſeur ou ſeurs, ou leurs hoirs en rapportant ladicte promeſſe à elle conſtituee en faueur dudit mariage &c.* [Si eueniret quòd d. dominus de Caſtronouo ſine hærede, vel hæredibus maſculis, deſcendentibus, moreretur, his caſibus, & non alio, d. domina & ſui ad diuiſionem admittentur, cum ſuis alijs, ſorore, vel ſororibus, vel earum hæredibus d. promiſsionem ipſi in fauorem d. matrimonij conſtitutã referẽs.] &c. euenit quod Anthonius de Caſtronouo deceſsit relictis Iohanne & alijs liberis, poſtea obijt d. Anthonius. Demum hic Ioãnes, primus procreauit alterum Iohannem de Caſtronouo, qui primus poſtea obijt, & demum vltimus Iohannes nepos Anthonij deceſsit ſine liberis, quæritur an ſucceſsio debeat venire ad Anthonetam ſubſtitutam, in contractu matrimonij, vel ad eos conſanguineos proximiores d. Iohannis vltimo decedentis.

De ſubſtitutione facta in contractu matrimony Anthony de Chaſteauneuf.

Et certum eſt Anthonetam eſſe vocatam in duobus tantum caſibus, & in quolibet illorum. Primus ſi Anthonius deceſsiſſet ſine hæredibus maſculis ex ſuo corpore deſcendentibus, vel ſine hęrede maſculo. Sed nõ deceſsit ſine hæredibus quia reliquit Iohannem primum, & alios. Ergo ex illo capite d. Anthoneta non eſt vocata. arg. l. cohære. §. cum pater. ff. de vulg.

Item ex ſecundo capite non poteſt venire d. Anthoneta, quia tunc demum venire poteſt, *quand les hoirs masles vont de vie à treſpas deſcendus ſans hoir ou hoirs* [quando hæredes maſculi moriuntur, qui deſcenderunt, ſine hærede vel hæredibus] intelligi debet & repeti. Ergo iſti liberi qui iam deſcenderunt ex Anthonio, & ſic *deſcendus* [qui deſcenderunt] ex Anthonio habuerint prout habent liberos, quia Iohannes primus habuit alterum Iohannem, igitur non deceſsit ſine hærede. Et ſic expirauit ſubſtitutio: nam quando quis vocatur in duobus caſibus, vel in vno caſu expreſſo, & apponitur dictio tunc, vel tantum, tunc ſubſtitutio reſtringetur ad illos caſus, vel expreſſum, & ad alium non extendetur. l. in ſubſtitutione. ff. de vul. Anchar. conſil. ccclvj. ex ſerie col. ij. Dec. conſil. cccxiij. pro reſolutione. & conſil. ſeq. ſed in facto mihi exhibito fuit vocata dicta Anthoneta ad diuiſionem

nisionem

uisionē cū fratribus in his duobus casibus tantum & non alias, ergo extra hos casus venire non poterit.

Præterea sufficit quod Iohannes primus filius testatoris Anthonij non sit mortuus sine hærede & per hoc exclusa est semel Anthoneta, quod sufficit. Bal. in §. j. tub. episcopum & Abbatem. in ij. notab. per illum text. vbi dicit, quod si filia sit semel exclusa à masculo, perpetuo censetur exclusa. Ita quod si moriatur masculus, non veniet amplius fœmina. l. videamus. ff. sufficit. & ibi Bart. ff. quod metus caus. hic fuit semel exclusa, cum primus Ioannes decessit cum hæredibus. Igitur non poterit deinceps venire.

Substitutio facta, si institutus decederet sine liberis, expirat statim cū sint filij, quidquid postea illis contingat.

Item, si fuerit facta substitutio alicui, si decesserint sine filiis masculis, substitutio illa euanescet extantibus filiis masculis tempore mortis, quidquid postea liberis contingat. Oldr. cōsi. xxj. thema tale. per l. cum vxor. C. quando dies. leg. ced. Dec. consil. ccxviij. in casu. coll. ij. vbi dicit quod licet postea illi moriantur sine filiis: tamen non habebit locum substitutio quæ semel expirauit & extincta fuit. Paulus in l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebell. Alex. consil. xxxj. ponderatis. in ij. vol. Igitur postquam fuerit ista substitutio extincta & irrita, quia primus Iohannes decessit cum hærede, licet suus hæres sine hærede decedat: tamen Anthoneta iam exclusa non veniet ad diuisionem, cum in duobus casibus tantum venire debebat, & non aliàs.

Item nil aliud inquiri debet quam quod in instrumento scriptum est Bald. per illum tex. in l. fi. C. de fals. caus. adiecta legator. Et quod scriptum non dicit, nec nos dicere debemus, cum scriptura suos habeat limites. l. fideiussores magistratuū. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss. Bal. in ca. Rodulphus. col. ij. de rescrip. & illud. quod non cantat instrumē tum, nec ego cantabo. Bal. in c. venerabilem. colla. penul. de elect. Et non credimus hominem velle nisi illud quod dicit Bal. in l. voluntatis. col. j. C. de fideicommiss.

Item si contrahentes voluissent Anthonetam venire ad diuisionem post mortem nepotum dixissent, & ita expressissent alium gradum tertium sicut duos expresserunt. arg. c. ad audientiam. de decim. & quia non dixerunt non valet. l. quidam cum filium. ff. de hæredib. instit. nec propositum in mente retentum aliquid operatur. l. si non repetendi. C. de condict. ob caus. dator.

Item d. Anthoneta non potest venire ex vulgari, quia non fuit facta per verba illi conuenientia, de quibus in l. j. ff. de vulg. ex pupillari minus, quia non est facta pupillo, nec in ea sunt octo quæ in illa substitutione requiruntur, in l. ij. ff. de vulgar. & §. j. instit. de pupill. Et quia substitutio pupillaris expressè fieri debet, non per coniecturas. Paulus in l. penult. C. de impuber. Dec. consil. ccxj. numero quarto.

Nec exemplari, quia non fuit facta furioso vel furiosis, sicut exemplaris requirit. in l. ex facto. ff. de vulg. l. humanitatis. C. de impub. Item nec ex reciproca, quia non est facta per verba conuenientia reciprocæ substitutioni, de quibus in l. Lucius. ff. de vulg. l. j. C. de impub. l. in testamento. de testam. militar. Nec ex compendiosa quia non est facta per verba introducta ad faciendam hanc substitutionem, de quibus in l. Centurio. vbi plen. Doct. ff. de vulg. & l. precibus. C. de impub. Doct. in cap. Raynutius. & c. Raynaldus. de testament. Nec potest ex fideicommisso venire, quia vocatus sub cōditione, ea non adueniente, venire non potest. l. si quis, sub conditione. ff. si quis omiss. caus. testamēt. sed hic defecit conditio, ergo & substitutio. &c. Et conditionalis dispositio per euentum conditionis effectum sortitur. l. cedere diem. ff. de verb. signifi. l. qui hæredi. §. fina. de condict. & demonstr. l. pecuniam si cert. pet.

Non refragatur quod in substitutionibus debet fieri larga interpretatio. glos. & doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. l. fi. C. de inst. & subst.

Tamen non debet extendi contra voluntatem substituentis, & contra verba. Quia non est recedendum à verbis nisi constet de contraria mente. l. non aliter. ff. de leg. iij. & in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. Et quādo non constat de specie substitutioni, non debet late interpretari. Dec. consil. cclxxj. in causa. in fin.

Secundò, non obest si dicatur quod prouisio facta in vno casu extenditur ad alium. l. fi. C. de instit. & substi. l. fin. de posthum. hæredib. instit. Bar. & alij in l. j. ff. de vulgar. Nam respondeo, quando disponens in alio casu prouidit, non extenderetur. l. cum filio. §. filio. ff. de vulgar. quia expressum facit cessare tacitum. vt ibi. sed hic expressè prouidit in duobus tantum filiam ad diuisionem venire. Primus est, quando d. Anthonius moreretur sine hærede, vel hæredibus, vel quando hæredes d. Anthonij, vel hæres decederet, sine hærede, quod non euenit. Nam hæres d. Anthonij decessit cum hærede, ergo substitutio euanuit, & sic Anthoneta ad diuisionem non poterit venire.

Tertiò non obstat quod prouisio facta in vno casu porrigitur ad alium casum, in quo idem prouisū fuisset, si de eo fuisset cogitatū. l. Titius. §. Lucius. vbi Bart. & alij. ff. de liber. & posth. l. tale. § fin. ff. de pact. quia respondetur, quod contrahentes etiam si cogitassent de hoc casu, non prouidissent: quòd patet eo quod filiam voluerunt venire, in his duobus casibus tantum.

Item, non me mouet, si dicatur quod fideicommissum inducitur ex coniecturata mente testatoris, quamuis verba deficiant. l. vnum. ex familia. §. fi. ff. de leg. ij. l. fideicommissa. §. hæc verba. de lega. iij. Bal. in l. quoties. j. C. de fideicommiss. sed coniectura est quod pater plus dilexerit filiam, quam alios sibi remotiores. l. cum auus. ff. de condict. & demonstr. l. generaliter. C. de instit. & l. cum acutissimi, de fideicom. Respondeo esse verum, quando coniectura posset apparere, sed hic apparet coniectura contraria quia solum vocauit Anthonetam, in duobus casibus, & prohibuit in aliis venire, ergo alia coniectura voluntatis non est faciēda, cum

dicat tex.

dicat text. l. si plures in fin. ff. de vulg. nisi alia mens, fortè testatoris fuerit, quod vix credendum est ni si euidenter fuerit expressum. Et sic cum alia mens non fuerit expressa, concludēdū est d. Anthonetam non posse venire ad diuisionem per illam substitutionem, quæ euanuit, quando filij & hæredes Anthonij, decesserunt cum hærede vel hæredibus.

RESP. CLXXIII.

De multis & variis substitutionibus & quæ perplexa reddant testamenta.

De multis substitutionibus Philibert de Veyre.

Illes quidam d. Philibertus de Veyre instituit & Philippum & Petrum de Veyre filios suos hæredes vniuersales inter eos bona diuidens, voluitque si al. er decederet sine liberis, quomodocunque alter succederet.

Et si ambo sine liberis ex suo legitimo matrimonio procreatis decederent, substituit Marguaretā testatoris filiam. Et post eam Mariam etiam testatoris secundo genitam, sed si contingat istos decedere sine liberis vel alterum illorum substituit Guillielmum de Veyre testatoris fratrem & militē & similiter si Guillielmus decedat sine liberis, substituit primo genitum Anthonij fratris sui procrea tū ex muliere nobili & ex legitimo matrimonio. Et si non reperiatur masculus natus ex Anthonio, tūc donat arma, cēsus, dominia & reditus Claudio de Veyre, & facit eum hæredem vniuersalem. Et si Claudius de Veyre moriatur sine liberis ex suo legitimo matrimonio procreatis, dedit Petro fratri Claudij & suo primogenito filio dicta arma & insignia, reditus & dominia suprà expressa, faciē do eo casu hæredem vniuersalem, per hæc verba *en le faisant audit cas son heritier vniuersel* [constituendo eum d. casu suum vniuersalem hæredem] Philippus sine liberis decessit, & bona venerūt ad Petrum cohæredē fratrem d. Philippi primi. Qui Petrus cohæres possedit bona longo tempore, quo pēdente mortua est Marguareta & Maria substitutæ relictis liberis superstite adhuc Petro cohærede & substituto. Obiitque viuente d. Petro cohærede Guillielmus, Anthonius, & Claudius sine liberis. Mortuus est etiam Petrus, penultimo loco substitutus, viuo Petro cohærede relictis tribus filiis. Quæritur, quis istorum ad successionem venire possit. Dei optimi maximi inuocato præsidio videtur filios Marguaretę & Marię succedere posse. Tū primò, quia sunt proximiores, & lex xij. tabularum proximiorib⁹ successionem defert. §. j. instit. de leg. agnat. success. Sed filij Marguaretæ & Mariæ sunt proximiores, ergo ad eos successio deferetur.

Secundò, videtur substitutiones esse caducas, vtpotè quia omnes substituti sunt mortui, ante Petrum vltimo loco substitutum. Er sic sumus in casu quo substitutio irrita est. Et sic ab intestato proximiores succedent, vt proxime dixi. per. not. in l. vna. §. pro secundo. C. de cadue. tollen.

Tertiò, quotiescunque adest persona quæ ex præsūpta voluntate defuncti succedit, nunquam substitutus admittitur. Bar. & alij in l. quidā testamento. ff. de vulg. & l. hæredes mei. §. cum ita. coll. vlt. ff. ad Trebell. Bal. in l. j. C. de condict. insert. præ sertim quia non est verisimile quod testator velit magis remotos includere & excludere illos quos magis diligit. arg. l. publius. §. fi. ff. de cond. & dem. l. eum acutissima. C. de fideicomm. Sed in casu isto sunt filij Marguaretæ & Mariæ, qui sunt nepotes testatoris, filij vero Petri sunt multò remotiores, ergo venient nepotes, & sic filiis Marguaretæ.

Quartò, facit text. singul. in l. j. C. de condict. inse. vbi substitutio si decedat sine liberis euanescit si grauatus relinquat ex filio nepotem vel neptem, & facit l. cum auus. ff. de condict. & demonstr. & l. cum accutissimi. C. de fideicō. l. iubemus. §. fin au tem. ad Trebell. Sed in hoc casu testator habuit nepotes ex filiabus duabus, ergo illi debent succedere, & excludere etiam substitutum, quia quam charitatem pater habuit in filia, eandem continuatam habuit in nepotibus. l. cum auus. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. subst.

Sed in contrariam inclino partem, videlicet quod filius primogenitus Petri debeat succedere, cum primo, quia fuit substitutus & quandiu institutus vel substitutus venire potest, non possunt venire succedentes ab intestato, vel quandiu potest ex testamento adiri hæreditas, ab intestato nō defertur. l. quandiu. ff. de acquit. hæred.

Item cessat tacitum, quandiu durat expressum. l. eum filio. §. filio. ff. de vul. & prouisio expressa facit cessare tacitam. l. fi. C. de pact. conuent.

Probatur etiam argumento à sufficienti partiū enumeratione quod est validum in iure. §. omniū. instit. de actio. c. fi. & ibi. Imol. de instit. Quòd nulli substituti dempto filio vltimi Petri possunt succedere, quia mortui sunt dempto primogenito Petri substituto ante Petrum cohæredem cui erāt substituti. Et licet Marguareta & Maria decesserint relictis liberis, filij tamen illarum non succedent, quia spes substitutionis nō trāsit ad hęredes. l. sed si plures. & l. qui habebat. ff. de vulga. Quia substitutio respicit personam cui fit, ideo cum illa persona finitur. l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. hæredib. Roma. consil. xxvij. viso. &c. qualiscunque sit substitutio. Alexand. consil. cxcviij. perspectis. volum. sexto.

Et sic non possunt venire ex substitutione expressa, nec tacita filij Marguaretæ & Mariæ, quia non sunt substituti. Item non possunt venire ab intestato, quandiu est locus substitutioni, ex testamento, vt suprà dixi. Minus ex præsumpta voluntate defuncti, quia quando quis venit ex præsumpta voluntate defuncti censetur venire ab intestato, non ex aliqua tacita substitutione. l. patet filiā. §. fi. ibi. legitimus. & in verb. intestatus. ff. ad legem Falcid. l. confirmatur. §. j. ff. de iure codicill. Salic. in l. penul. col. penul. versi. sed iuxta prædicta. quæro. C. de impub. Sed intestatus non potest venire, quādiu causa testa. durat, vt supra dixi, & sic responsum est ad argu. tertium quia illa præsumpta voluptas non attenditur, cum in certis non sit locus

coniect-

coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. oblig. Et certum sit filium Petri vltimo loco substitutum fuisse,& sic non habet locum præsumpta voluntas contra expressam voluntatem testantis, nec est præsumendum contra voluntatem testatoris expressè declaratam.

Item filij Marguaritæ & Mariæ sunt positi in conditione. ergo sunt taciti & ab intestato vocati. gloss. in l. Lucius. ff. de hæredit. instit. quæ cessant quando est causa testati. vt suprà dixi. Igitur filij Mariæ non possunt venire ad successionem durante substitutione expressa facta de primogenito Petri.

Nec refragantur verba testamenti ibi, *Item & au cas que ledict Claude allast de vie à trespas sans hoirs, il donne audict Pierre son frere, & a son aisné fils, lesdites pleines armes, terres & seigneuries dessusdites, en le faisant audit cas son heritier vniuersel.*

[Item casu quo d. Claudius moreretur sine hæredibus, donat d. Petro suo fratri, & suo primogenito, d. arma integra, terras & dominia suprà dicta, constituens eum in dicto casu suum vniuersalem hæredem:] quia hæc verba habent multiplicem sensum. Primus est, quod testator voluit donare insignia sua Petro, & suo primogenito reditus dominia & bona sua instituendo hæredem. Id est per institutionem hæredis, quam nunc faciebat in illo testamento. Et sic quilibet tam pater quam filius erat institutus, id est substitutus, cum substitutio sit secunda institutio. glo. in rubr. ff. de vulg.

Vel potest intelligi quod testator voluerit dare sua insignia Petro, & suo primogenito bona instituendo hæredem vniuersalem: videlicet primò Guillielmum patrem, & post eius mortem filium primogenitum, & sic indefinitè eos instituendo, id est substituendo, quæ indefinita æquipollet vniuersali. cap. vt circa de elect. in vj. ac etiam non est curandum in hoc milite, qui magis arma quam iura scire tenebatur. l. fin. C. de iur. deliber. an loquutus fuerit in plurali, vel singulari, dummodo appareat de mente, vt fit.

Nec obstat quod testator fuerit vsus verbo singularis numeri. *En le faisant, &c.* [Constituens eum, &c.] Ergo non faciebat hæredes ambos, videlicet patrem & filium, alioqui dixisset, *en les faisant, &c.* [Constituens eos, &c.] Respõ. contrarium probari ex illis verbis: nam postquam imponebat grauamen sumendi arma filio, & donabat ei bona, debet ea habere, sed declarat quo iure donet eis bona, instituendo eum, videlicet petrum hæredem vniuersalem, & eo mortuo filium suum primogenitum. Et non dicit instituendo eos, quia nolebat patrem venire coniunctim cum filio, sed post patrem filium succedere cupiebat, iuxta. l. Gallus. §. quidam. ff. de liberis & posthum. Et licet hoc edictum singulariter scriptum ex errore fortè notarij sit, si tamen plures sint, habebit locum substitutio. l. j. §. item hoc edictum. ff. quod falsi. tutor. Et sic licet sit dictum, *En le faisant son heritier,* [constituens eum suum hæredem,] idem est ac si dixisset, *En les faisant, &c.* [constituens eos, &c.] per prædicta.

Nec obstat quod datio insignium, facta primogenito Petri, est superflua, quia filius debet recipere insignia patris. vt not. Bar. in suo tract. de insignib. & armis: quia respon. non esse, nam verisimiliter cogitabat testator quod Petrus poterat mori antequam sumeret arma testatoris, vt fecit, ideo volebat quod tunc primogenitus caperet, vel etiam primogenitus Petri, poterat mortuo patre suo Petro insignia testatoris relinquere, & antiqua domus stemmata accipere, ideo testator prouidit & voluit donare arma etiam primogenito, postquam erat eiusdem cognominis. Et per consequẽs bona, quia non poterat eum grauare, nisi eum honorasset. l. ab eo. C. de fideicomm. vnde volebat præferre eos qui erant eius cognominis eum testatore.

Nec me mouet quod lex. xij. Tabularum ad proximiores bona defertat, quia hoc est verum ab intestato, sed hic sumus in causa testati, cum filius primogenitus Petri veniat ex substitutione. Et sic proximior excluderetur per d. l. quadiu. ff. de acquirend. hæredit.

Nec me conturbat secundum, videlicet quod substitutiones sunt caducæ, quia substituti sunt mortui ante eum, cui est facta substitutio.

Respon. primogenitũ Petri non esse mortuum, qui erat substitutus, si alij sine liberis decederent, quod fuit factum, & sic non agitur hic de spe substitutionis, cum sit substitutus. Et substitutus succedere ex voluntate defuncti debet. l. cohæredi. ff. de vulga.

Nec obest quod primogenitus videlicet Georgius de Veyre sit inhabilis, vtpote religiosus, qui ex consuetudine generali Regni Frãciæ, postquam est professus, non potest succedere tanquam mortuus, nec eius monasterium. Bened. in repeti. cap. Raynutius, in verbo. & vxorem numero 223. cum seq. & in verb. mortuo. j. nu. 302. de testa. respon. quod religiosus etiam si sit primogenitus à natura non succedet, sed secundogenitus per naturam videlicet Franciscus de Veyte, postquam est habilis, dicetur primogenitus de iure quoad insignia sumenda, & successionem habendam: quia primogenitus est, quem nemo præcedit, sicut proximus. l. proximus. ff. de verbor. signific. Sed nemo habilis præcedit hunc secundogenitum. ergo dici poterit primogenitus, & successionem habere. Nam paria sunt non esse, & inhabilem esse. glo. in l. si plagij. C. ad leg. Flauiã de plagiar. l. iuj. §. cõdemnatum. ff. de re iudic. cum multis alijs quæ ibi congessi. Facit decis. Guido. Papæ. 506. in contractu. vbi concludit quod si in contractu matrimonij detur primo nato, si filia primo nascatur, non habebit, per rationes ibi traditas.

Item qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tẽpus verbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. actio. sed tempore verbi substitutionis Franciscus erat primogenitus & habilis, ergo de illo intelligetur.

Nec obstat quartum supra allegatum pro contraria parte, quia debet intelligi quod nepos illius qui est rogatus restituere hæreditatem, excludit substitutum, quando bona ad eum venerunt: quia verisimile est quod testator prædilexit nepotes,

quam alios remotiores, sed in hoc casu quoquam bona venerunt ad filias, & sic non possunt venire ad filios vel filias earum, illa ratione quia exclusa matre, & filia sua erit exclusa. not. io c. quamuis de pact. in vj. Sed per mortem filiæ erant à substitutione exclusæ: quia mors omnia soluit, & sic substitutionem. §. deinceps in autheo. de nupt. coll. iiij. ergo & filij illarum filiarum, & quia spes substitutionis non potuit transmitti, vt suprà dixi: hoc etiam liquido probatur ex verbis testamenti. artic. xxiiij. dum dicitur, *voulant que si sesdits biens, au moyen desdites substitutions estoyent venuz à ladite Marguerite.* [Volens quod si d. bona sua ratione prædictarum substitutionum ad d. Marguaretam peruenirent.] & sic apparet testatorem voluisse præferre filios Margaretæ quando ad ipsam bona peruenirent. Sed non peruenerunt, ergo noluit substitutum excludi. Etiam probatur in sequen. artic. xxv.

Item, *& ou ladite Marguerite viendroit à ladite succession de ses deux freres au moyen de ladite substitution, il veut, &c.* [casu quod. Margareta ratione prædictæ substitutionis ad d. successionē fratrum suorum amborum perueniret.] Et sic semper testator intelligit quod filia veniat, sed non venit, quia præmortua fuit, ergo filij non poterunt venire, & sic concludo Franciscum filium Claudij succedere posse.

Nec obstat, si dicatur præsumptionem esse pro filiis filiarum, eo quia sunt proximiores testatori: ergo illos nepotes suos aliis non ita proximis videtur prætulisse. Quia respon. quod licet vna præsumptio sit pro filiis Margaretæ & Mariæ, tamen plures sunt præsumptiones pro Frācisco de Veyre. Primo, quia est expresse substitutus, Secunda præsumptio: quia est eiusdem cognominis, cum testatore videlicet de Veyre. Tertia, quia testator videns quod esset eiusdem cognominis dedit ei arma, vt deferret nomen, & arma domus, quod maximè nobiles optant. filia vero non, nec filij filiæ deferre possunt, sed insignia patris & cognomen. Altæ etiam sunt præsumptiones: quia testator erat miles. Et sic poterat restari quomodo volebat. l. milites. C. de testa. milit. Et erat nobilis, quia nobiles plus fauent masculis quam fœminis, per ea quæ supra dixi. Et sic ex his iudicari debet pro Francisco, cum habeat plures rationes & præsumptiones, quam altera pars. Et plures præsumptiones vincunt vnam, c. j. de treug. & pace. l. siue possideris. C. de probatio. Ex his cōcluditur iudicandū esse pro Francisco de Veyre, cui iura in aperto succedunt, & sic deciditur illa quæstio, videlicet an nobilis Franciscus de Veyre possit absque restitutione bona apprehendere, & possessionem, videtur quod non: quia restitutio oportet quod fiat fideicommissario, alioqui bona habere non debet, quare vet bis tradendo, & patiendo fieri potest. l. restituta. ff. ad Trebell. nec transeunt actiones in fideicom. sine restitutione. lege prima, in princip. & per totum. ff. illo titul.

Contrarium teneo, quia de æquitate canonica non est opus aliqua actuali vel verbali restitutione, sed die fideicommissi cedente, ipso iure transit hæreditas in fideicommissarium, seu in substitutum, quæ æquitas in curiis regni seruatur. text. & ibi expresse Bal. in cap. in præsentia. de probatio. & incontinenti potest agi possessorio, & petitorio, vt circuitus inutilis vitetur, & lites abbreuientur, quod reipublicæ interest, l. properandum. C. de iudic. & cap. finem, de dolo. & ita iudicatur etiam in curia parlamenti. teste Benedi. in repetitio. cap. Raynutius. in verb. si absque. ioij. de subst. fideicommissaria. nu. 50. & lxxxv. de testam. & ideo vigore consuetudinis generalis, qua dicitur mortuus *saisit* viuum, tam substitutus, quam fideicommissarius possunt dicere se saisitos, & intentare possessorium, & solent si bona ad eos ex substitutione peruenerint, manuteneri, etiam in patria iuris scripti. Bened. in d. c. Raynutius, in verbo. mortuo. ij. num. 74. de testam. & idem aute eum tenet Berber. in viator. iur. in iiij. parte. fol. clxiiij. Et sic iste Franciscus de Veyre, potuit possessorium retinendæ intentare, in quo est manutenendus, sine aliqua restitutione vigore consuetudinis. Et ita concludo, salua correctione melius sentiētis & in fidem præmissorum me subscripsi.

RESP. CLXXIIII.

Quinque ex testamento soluuntur dubia.

De quinq. quæstionibus ex testamento.

Quinq; dubia mihi proposita breui decidere iure conabor: Primum est an testator videatur cuilibet nepoti legasse dimidiam partem bonorum ex Regina Aragoniæ acquisitorum. An vero tantum dimidiam dimidiæ propter dimidiam partem conquæstuum quam habebat vxor ex consuetudine.

Secundò, si ipsa dimidia vel totum euincatur prætextu retractus, à proximo an æstimationem saltem oblatam legatarius debeat habere.

Tertiò, an donatio inter viuos, vel causa mortis, aut testamentum factum per d. Guillielmum de Croy minorem xiiij. annis ad vtilitatē d. Philippi de Croy valeat?

Quarto, an renunciatio facta Philippo habenti custodiam nobilium prosit sibi tantum, an omnibus aliis non renunciantibus, suis fratribus, vltimò. quæritur an d. Philippus de Croy possit tanquam hæres bona in patria iuris scripti sita iure suscipere, & bona in patria consuetudinaria tanquam legatarius, & vt veritas melius elucescat verba testamenti inseram.

Testamenti verba super quibus decet tendere retia, sunt hæc videlicet, *ledict Sieur Marquis a donné & delaisse toutes les terres & seigneuries qu'il a acquis soit à tiltre de don, ou d'achapt de la Royne Germayne Daragon, situées au royaume de France. Ainsi la moytié à son nepueu le Comte de Sainct Portien, & l'autre moytié à son plus ieune nepueu Charles de Croy, frere dudit Comte, resident à present en France, &c.*

ce,&c.[Dominus Marchio donauit & reliquit omnes terras & dominia, quæ siue titulo donationis siue vēditionis ex Germana Regina Aragoniæ acquisiuit, in regno Franciæ situata: Atque ita medietatem suo nepoti, Comiti sancti Portiani, aliam verò nepoti suo natu minimo, Carolo de Croy, d. Comitis fratri, in Francia iam commorāti, &c.]

Ex his dubitatur, quia ex consuetudine vxor habebat dimidiam conquæstuum partem, ideò in illis terris acquisiuerat dimidiam ratione consuetudinis. Quæro, an testator videatur legasse dimidiam cuilibet nepoti, vel tantum dimidiam dimidiæ. Et sic quartam partem cuilibet, videtur quòd tantum videatur legasse dimidiam dimidiæ cuilibet nepoti. Nam quis legando rem, videtur ius legare, quod in re habet. l. serui electione. §. fin. ff. de leg. j. Secundò facit. l. si domus. §. si illo titul. sic consuluit Alex. col. xlvij. vdis instrumentis in iij. vol.

Contrarium est verius, videlicet quod censeatur legasse dimidiam partem. d. Philippo. Alteram dimidiam magnifico domino Carolo d. Croy, suo fratri, & hoc satis expressum est in testamento per illa verba, *toutes les terres, &c.* [omnes terras, &c.] nam vbicunque testator est tantum dominus partis rei, & legat totam rem, seu omnes res, videtur legare non solum partem mediam, quam habet, sed & totam. l. Iulianus. ff. de leg. iij. & hoc tenet Bar. & communiter alij in l. serui electione. §. fin. ff. de leg. j. Alioqui verba totum denotantia non verificarentur, nec volūtas testatoris seruaretur, quod maximè expedit reipublicæ vt voluntas testantiū seruetur. l. vel negare. ff. quemadmod. testam. aperiātur. Ideò potest exponi *toutes* [id est omnes res] vt probatur in l. maximum. §. j. totos masculos, id est omnes dicit glo. C. de liber. præterit. §. cū ergo, instit. quib. ex caus. manumit. non licet. l. si totas, de inofficios. donat. & in procem. ff. in princ. & ibi not. per moder. sed si non daretur: nisi dimidia pars dimidiæ cuilibet, non daretur tota, & sic non esset satisfactum voluntati testatoris.

Item in certis non est opus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. Sed certa est voluntas testatoris declarata per illa verba, *toutes les terres, &c.* [omnes terras, &c.] Ergo non faciemus coniecturam, sed voluntatem sequemur testatoris, cum voluntas primum locum obtineat. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstrat.

Præterea cessante ratione cessat dispositio. lege quod dictum. ff. de pact. c. eum cessante, de appell. sed in casu mihi proposito cessat ratio illa, videlicet quod testator in dubio non censetur grauare hæredem, nisi in minus quam possit. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Postquā expressit *toutes,* [omnes] ergo tota debebatur pars Philippo, & altera d. Carolo.

Insuper latius declaratur ex volūtate testatoris, dum dicit dimidiam, &c. Nam appellatione dimidiæ venit dimidia totius propriæ, & non dimidia dimidiæ. l. Lucius. §. filiam, iuncta glo. dimidiæ. ff. de leg. ij. & ibi Bat. ideo quando dixit, *ledict Sieur Marquis toutes, &c. la moitié, &c.* [d. dominus Marchio omnes, &c. medietatē, &c.] intellexit mediam partem totius, postquam totum expresserat, & ista est vera mens defuncti, quidquid dicat Bat. & alij, in d. §. fi. nam debet intelligi, quando non apparebat volūtas defuncti, quod secus est in casu nostro.

Vlterius luce clarius patet, ibi, dum testator legat omnes res quas acquisiuit ex Germana Regina Aragoniæ, nam ipse testator acquisiuerat omnes res, ergo illas legati, sicut quando testator ponit confines conuenientes toti rei, tunc ex coniecturata mente testantis totam rem legare videtur, Angel. Areti. & Vincen. in d. §. fi. l. serui. electione, secus si confinia conuenirent, etiam suæ parti, quia tunc suam partem legare videretur adijciendo confines tantum, & ita intelligitur opinio Bat. & aliorum in d. §. fi. Sed hic multifariam multisque modis declaratur voluntas testatoris. Primò ex verbo *toutes,* [omnes.] Secundò ex verbis, *qu'il a acquis.* [quæ acquisiuit.] nam is ipse Marchio testator acquisiuerat, non alius. Tertio demōstratur. Ibi, *de la Royne Germaine d'Aragon,* [ex Germana Regina Aragoniæ,] & ibi, *situees au royaume de France,* [situata in regno Franciæ,] vbi tradit confinia. Quartò, ibi, *la moitié à son nepueu, le Comte de Sainct Portien, & la moytié à son plus ieune nepueu Charles de Croy.* [medietatem suo nepoti, Comiti sancti Portiani: medietatem verò suo nepoti natu minimo, Carolo de Croy.] Nam postquam principio, dixerat, *toutes,* [omnes] & postea dicit diuidendo inter suos nepotes *la moytié,* [medietatem,] debet intelligi de dimidia parte totius, vt suprà dixi, & ista est vera mens testantis, quam cauillari non licet. l. j. ff. de regul. Cathoni.

Nec obstant iura in contrarium adducta quæ loquuntur quando testator simpliciter legat rem, tunc videtur legare ius, quod habet in ea, at hic secùs est, ex multis quæ proximè dixi.

Nec refragatur, quod non poterat legare dimidiam conquæstuum, eò quia erāt iam per consuetudinem acquisita vxori: quia respon. quod hoc est introductum in fauorem vxoris, ideo illi fauori renunciare vxor potest. l. si quis in conscribendo. C. de pact. & sic tenet. d. Boer. in §. ij. de consuetu. ma. & doer. in consuetud. Bitur. quare vxor cum viro conuenit, quod vir de istis conquestibus disponere posit, certa quātitate pecuniæ vxori data. Et illa conuētio non dubium est quin valeat cum ipsa pecuniam receperit, & approbauerit.

Item potest testator disponere de re aliena, & illam legare, & relinquere directè, & per fideicommissum præsente & consentiente illo cuius est res, text. in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solu. quem not. Bal. in §. præterea. quib. mod. feud. amitt. text. in cap. j. in princ. de prohibit. alien. per Federic. & ibi Bal. Ergo cum hic dictus Marchio præsente & consentiente sua vxore disposuerit, vt omnes terræ à regina Aragoniæ acquisitæ dentur, ergo valebit, imo dicit Bartol. in l. cum quis decedens, in princ. ff. de leg. iij. quod si consentiam testatori leganti rem meam talis consensus inducit mandatum. l. j. & ij. ff. mand. Et ideo hæres testatoris tenetur ad legatum. l. si duobus. §. j. ff. de leg. j. Sed habet actionem mandati contra consen-

tientem, quam poterit cedere legatario. l. quidam cum filium. ff. de hæredib. instit. & idem tenuit Bar. in consil. ccxj. quidam sibi filios in j. dubio. & Ias. consil. xiij. casus talis. q. j. Nam testator non fuisset alias relicturus nisi illa vxor voluisset. l. si remunerandi. §. si tibi. ff. mand. vel testator aliquid aliud nepoti reliquisset eidem ab intestato successuro, & quando legatum factum est ei qui necessario iure successisset, tunc ea re euicta vel tota vel pro parte hæres debet partem legitimam supplere. l. scimus in princ. C. de euictio. ita hic dominus Carolus de Croy, erat successurus, si ergo pars euincatur hæres tenebitur supplere.

Secundæ quæstioni breui respon. quod si res legata per retractum consanguinei euincatur à legatario, quod tunc æstimationem rei à proximo datam habebit, idem legatarius. text. in l. planè. §. j. ibi sufficit, vel rem consequi, vel rei æstimationem. ff. de leg. j. l. mortuo. §. Labeo. ibi vel in ipsam rem, si hæc in bonis testatoris fuerit, vel si non in eius æstimationem. de leg. ij. facit l. fideicommissa. §. si seruo. ibi cum vero ipsum legatum præstari non potest æstimationem esse præstandam. ff. de leg. iij.

Item si forensi prohibito acquirere, hic legetur res iam prohibita eidem debetur, æstimatio. Bart. in d. §. seruo. & in l. idem Iulianus. §. fin. ff. de leg. j. Bald. in l. cum quæstio. C. de legatis, Iacobinus & alij in l. cum alienam. in fin. ibidem. Idem si testator leget rem alienam. Nam hæres tenebitur eam redimere si possit, sin minus æstimationem eius dare debet. l. non solum. instit. de leg. & ibi plenè doctores.

Imo hæres tenetur cauere legatario de euictione, l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. j. nam hæres tenetur facere rem irreuocabiliter legatarij. l. qui concubinã. §. si hæres. ff. de leg. iij. vnde non dicitur res soluta quando non durat soluta. l. etiam. ff. de solutio. l. Iulia. §. j. de verbor. oblig. & si non fecerit rem accipiẽtis prout tenebatur, adhuc poterit prima actione, videlicet ex testamento, conueniri. l. si à substituto. §. hæres. de leg. j. Ideo hic Philippus de Croy hæres tenetur legatario, videlicet domino Carolo suo fratri cauere de euictione, & si euincatur tenebitur.

Consequens est, vt quando testator prudens legat rem alienam vel obligatam coniunctæ personæ hæres tenetur luere. l. cum alienam. C. de leg. l. si res obligata. ff. de leg. j. cum bonum sit argumentum rei alienæ ad rem obligatã. §. sed si rem. instit. de leg. Postquam ergo fuit legatum factum coniunctæ personæ testãtis, vtpote nepoti ipsius scienter valebit legatum, & quod testator sciret, patet, quia iam eo superstite erat inchoatus processus, super retractu, vt patet in tract. pacis, & infrà dicã.

Nec obstat quod hic erat sua videlicet testatoris, vtpote quia emerat non aliena. Respon. quod res restituenda, abesse videtur. l. si quis mandato. ff. de neg. gest. quia qui actionẽ ad rem habet ipsam rem habere videtur. l. qui actionem. ff. de regul. iur. & hoc videtur decidere Iohan. Fabr. in §. quod autem. in fi. insti. de leg. vbi dicit quod si testator rem tenebat, & in veritate fuit sua, sed alius habebat ius ad eam, tunc dicas illam rem alienam. sic in hoc casu, quando testator legauit hanc rem retractui subiectam, si euincatur, habetur ac si res esset aliena, & ideo, saltem æstimatio, legatario debebitur.

Nec refragatur quod si legetur quid vniuersale & in illa vniuersitate reperiantur aliquæ res obligatæ, tunc hæres non tenetur eas luere, sed legatarius. l. licet. ff. de dote præleg. nam legatum vniuersale transit in legatarium cum onere suo. l. cum pater. §. mẽsæ. ff. de leg. ij. Bal. in l. prædia. C. de fideic. Alex. & Ias. in d. l. si res obligata. ideo infertur quod si aliquis mercator legauerit apothecam suam videtur legare eã cum omnibus creditis & debitis. Paul. in l. certo generi. ff. de seruit. rustic. prædior. quod intelligerem verum quando in illo legato vniuersali aliquæ res tantũ essent obligatæ. Secus si omnes quia tunc onus luendi spectabit ad hæredem, alioqui illud legatum nullam contineret vtilitatem, & legatario esset inutile. l. planè. §. quod si rem. ff. de leg. j. facit l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de leg. iij. vbi hæres pro vsufructuario tenetur soluere, quando alias legatum esset inutile, facit, quod not. Bart. in l. his verbis. §. fi. ff. de leg. iij. & in l. cum res. de leg. j. hoc etiam probatur in d. §. mensæ. ibi non erit quærendũ amplius in ære alieno sit, quam in quæstu. ergo si nil est in quæstu bene erit quærendum, sumendo arg. à contrario, quod est bonum in iure l. j. ff. de offic. eius.

At in casu proposito retrahens perit omnes res legatas, ideo legatum esset, d. Carolo inutile: quare concludo legatariũ, saltem æstimationem in casu retractus habiturum, quam proximus offeret, & super hoc non est hæsitandum per prædicta. nam hic, si bene inspiciatur, non est legatum vniuersale, licet possit forte dici generale, vt not. in l. legato generaliter. ff. de leg. j. glo. & doct. in l. j. de edend. sed in legato generali non disponitur quod legatarius ad onera teneatur, sed tantum in vniuersali. glo. & doct. in l. si quis seruum. §. fi. ff. de leg. ij.

Item quãdo legatur res litigiosa valet legatum. l. nomen. ff. de leg. iij. & hæres suis sumptibus & expensis tenetur prosequi rem, authen. tunc si hæres. C. de litigios. in qua si succubuerit nil extraneo legatario debetur. d. authen. tunc si hæres. C. de litigios. si legatarius sit coniunctus testatori, dicerem etiam æstimationem deberi. per d. l. cum alienam & supradicta.

Tertia quæstio non habet difficultatẽ quia deciditur per text. formalẽ, in l. qua ætate. ff. de testam. vbi minor quatuordecim annis, non potest testari, & requiritur quod sint completi, saltem quod vltima dies quatuordecim annorũ sit cœpta vt ibidem dicitur, & hic latius non insisto.

Præterea an valeat donatio causa mortis facta per minorẽ xiiij. annis d. Philippo, & breui respon. quod non, is enim qui non potest testari ratione ætatis non potest causa mortis donare. Nam illa ætas quæ in testamento requiritur, & in donatione causa mortis. text. singul. in l. j. §. fi. ff. de tutel. & ratio. distrah. & ibi multa addidi.

Item donare inter viuos sicut contrahere minor xxv. annis prohibetur, per totum titulum. ff. de minoribus.

noribus: alioqui restituitur vt ibi. l. fin. C. si maior. fact. alienatio. &c. Hoc expressè tenet Azo in summa. rubr. de donat. §. quis posfit donare. vbi concludit minorem xxv. annis non posse donare. l. contra iuris ciuilis. ff. de pact. & sic tam testamentum, quam donatio facta. d. Philippo periclitatur.

Quarto quæritur an renuntiatio facta per fratres & sorores. d. Philippo de Croy maiori natu, prosit aliis. videtur quod non, quia pactum personale non egreditur personam. l. iurisgentium. §. pactorum. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.

Item pactum de non petēdo factum vni ex fratribus nō prodest aliis quòminus pars ab aliis peti posfit. l. si actionem. C. de pact. & ibi plene doct. & hoc videtur tenere Roma. cōsil. xliij. ad primum. Et Guido Papa. consil. clviij. nobilis. col. ij. & seq.

Contrarium mihi videtur verius, quia remissio facta per vnum ex substitutis, prodest aliis. Portio enim exclusi per repudiationem aliis secum substitutis accrescit. l. iij. §. bonorum. cum legib. seq. ff. de bonor. possess. l. si ex pluribus. de suis & legit. hæredibus. l. vna. C. quando non peten. partes. hoc expressè tenuit Ioan. Andr. in additio. ad Speculat. in titul. de testam. in §. j. versic. sed quid si fideicommissarius, in additio. magna.

Item, quando vnus ex his quibus succesio defertur directò, vel per mediam personam alterius per repudiationem excluditur à iure petendi eius portio defertur aliis ex iure accrescendi. l. j. §. si nemo. ff. ad Tertul. Et hoc non fit mediāte pacto facto alteri. Sed legis potestate, videlicet per ius accrescendi, quod incipit habere locum remissione facta per pactum. sic consuluit. Dynus consi. vj. ex testamento. col. j.

Ad hæc vbicunque tutor facit illud ad quod tenetur, licet suo nomine faciat videtur tamē hoc facere pro pupillo. l. Lucius. ij. §. tutorē & l. Titium. §. altero. & ibi Bart. ff. de administr. tutor. Sed hic tenebatur pupillis acquirere. l. j. ff. de tutel. & ratio distrah. Cum hoc omittat: tenetur saltem communicare dicit Bart. in d. §. altero. ideo renuntiatio facta per Iacquelinā & Helenam cum fuerit facta simpliciter & non dicto Philippo, in fauorem omnium fratrum censetur facta, tum quod per non tum acceptata fuerit pro illis quorum interest, vt patet in instrumento renuntiationis, tum etiam quod ipse tutor sibi à pupillo acquirere non po[illegible], vulgatis iuribus.

Nec obstat quod dederit primogenito, videlicet d. Philippo de Croy, & quando apparet quod donatio est facta in fauorem alicuius, tunc alij non prodest. l. in ædibus. ff. de donat. l. si actionem. C. de pact. Bald. expressè hoc tradit. in l. pactum. q. viij. C. de coll. Respon. hic recipiens renuntiationem & repudiationem erat tutor, qui suis pupillis vtilia procurare & inutilia vitare debet. l. fi. §. omnem. C. de administr. tutor. & sub hypotheca bonorum se hoc facturum promittere debet. l. de creationibus. C. de episcopali audien. l. fi. § si cum antiquitas, de curat. furios.

Imo actione tutelæ vel curæ potest conueniri tutor vel curator, qui potuit acquirere pupillis, & eis non acquisiuit. l. quidquid & l. eum. C. arbitr. tutel. ideo ad interesse pupillo tenetur. l. siue §. Modestinus. ij. & §. seq. ff. de administr. tutor. Sed hic, d. Philippus potuit acquirere per has renuntiationes pupillis, & tamen aliquos suo nomine voluit facere. Ergo ad interesse commune tenetur vt videlicet communicet d. comiti Carolo suo fratri id quod à Gulielmo & sororibus habuit.

Aduertendum est tamen quod quādo filia non adiuit hæreditatem tempore renuntiationis, tunc repudiando eam, accrescit aliis suis fratribus omnibus. l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. quia portio accrescit portioni. l. si totam. ff. de acquir. hæredit. Id eo hæc renuntiatio omnibus habentibus portionem prodest, quando pars non fuit adita.

Si verò adiuerit & postea renuntiauerit vni ex fratribus, tunc illi videtur tantū donasse non aliis. Nam postquam adiuit portio sua fuit ei acquisita. Igitur nō potest accrescere portio semel acquisita. l. j. §. fi. ff. de vsufr. accrescend. Bar. in repet. l. re con iuncti, & ibi Iason. tradit nouem limitationes. ff. de leg. iij. quia sicut quando vni renuntiatur non prodest alteri fratri tanquam pactū factum cum alio. d. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. not. in d. l. si actionem, & supra dictum extitit, ita nec hic proderit fac. no. Bart. in l. iij. §. j. in fin. ff. de liber. leg. vbi tradit quando liberatio facta vni prosit alteri.

In dubio quādo non apparet hæreditatem aditam & portionem repudiatam, dicemus non adiuisse per repudiationem. l. fuit quæstionis. ff. de acquir. hæredit. & l. licet. si quis omissa caus. testam. vbi non videtur adire hæreditatem qui renuntiat etiam pretio recepto, quia verba hoc non importaut cum adire & repudiare sint contraria. Ideo vnum non operatur aliud contrarium. arg. l. legata. ff. de leg. j. facit tex. in l. cum oportet. §. cum autem ibi nisi specialiter, &c. C. de bon. quæ libe. vbi aliud est renuntiare aliud transferre per donationem ius suum.

Præterea aditio est facta. l. pro hærede. ff. de acq. hæredit. quæ non præsumitur nisi probetur. l. in bello. §. factæ. ff. de captiu. nec ante aditam hæreditatem donare quis potest, cum non habeat & priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verbor. oblig. §. seruus. Insti. de capit. diminutio.

Adhæc probatur in l. si sponsus. §. si maritus hæres. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi si maritus hæres institutus renuntiet antequam adeat causa donationis valet: quia maritus non diminuit aliquid de suo patrimonio sed simpliciter non acquirit, & sic renuntiatio facta ad instantiam alterius non habet tacitam aditionem hæreditatis inclusam. sic consuluit Areti. cōsil. xcj. viso themate in j. dubio. vbi in fi. dicit non procedere, quando esset inæqualitas inter filios tunc enim ex æquitate, & vt causa scandali remoueatur, debet illa pars cōmunicari, quod optimè casui nostro conuenire potest. Nam si d. primogenitus haberet omnia bona per filios & filias repudiata, maxima esset inæqualitas inter primogenitum, & d. Carolum suum fratrem, vnus esset ebrius alter esuriret: vt dicit Apostolus oriretur etiam scandalum: quia frater primogenitus

omnes suos fratres & sorores, dum is frater maior administraret bona cogeret minis vel terroribus, suasionibus, vel alio modo ad dandum & repudiandum sibi bona. Quare ad minus quum est vt saltem communicent, id quod ex bonis communibus acquisitum extitit. iuxta.l.si vt proponis.C. de rei vendic.

Fallit quando apparere posset ex coniecturis, aut aliàs quod repudians vnicantum donaret, vel hoc expressit: in eum casum illi tantum prodent, in cuius fauorem factus est actus, vt illi partem suam etiam non aditam videatur adire, & breui manu donare, quia nisi adiisset, non posset donare, eum non haberet, nemo enim dat quod non habet.l.si vniuersæ.C.de leg.& ibi Bar.sic tenet Paulus expresse in l.j.§.inde Neratius.ff.ad Trebell. & in l.sicut.C.de repud. hæred. quia qui vult consequens, videlicet repudiare, videtur voluisse antecedens, scilicet adire.l.illud.ff.de acquir.hæredit.l. ad legatum cum similib.ff.de procurat. Bald. hoc tradit,in l.pactum.q.viij.C.de coll. per text. in l.in ædibus.ff.de donat.& suprà dixi.Sic consuluit Socin.consil.xxxiiij.visa renuntiatione.in iij.volum. Paul. in l.pactum.col.ij.C.de collat.& l.planè.§.si duobus. col.iij.ff.de leg.j. at hic iam fuit adita hæreditas,ideo non amplius instabo: quia non potuit hic tutor facere in suum fauorem,& pupillos suos spoliare.

Insuper actus debet reprobari, quando est mali exempli. l.iij. §.ij. ff.ad legem Cornel. de sicar.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.de pœ.Sed iste actus est mali exempli, imo pessimi, videlicet quod tutor vt lucretur bona pupillorum eos religionem ingredi ac renuntiationem bonorum habere ab eis procuret,sorores etiam renuntiare bonis modico dato,& id quidem de communi,certè, non potest negari quin illud pessimi sit exempli. Et nullus frater maior inueniretur (si eis permitteretur) qui hoc non ageret, ideo hac ratione prædicta reprobatum est.

Item, in hac remissione sibi facta non potuit in re sua authoritatem præstare.l.j.ff.de authorit.tutor. Nec potuit alius tutor, vel curator his pupillis pro hac repudiatione dari, quia curator pro authoritate præstanda ad donandū non potest dari. l.ab agnato. & l.fi.ff.de curat.furios. Nam curator causa cognita est dandus,& ex iusta causa,sed non est iusta causa dandi curatorem ad donandum cum donare sit perdere. l.filiusfam. ff.de donatio. hoc expresse tenet Bald. in l.j. C. si aduers. donat. Alex.consil.cxxv.visis.in j.vol.& Decis.Neapolit. lxxxvij.magnum. Ergo non potuit sic interponi.

At,quando tutor spoliat pupillum, vel curator adultum debet pœna deportationis & publicatione bonorum puniri, text.in l. meminerint, in fin. C.vnde vi. Et decis.Neapolit.403.catholica,circa finem. Sed spoliare bene dicitur, quando impellit eos ad repudiandum bona sua & illi dandum. Quare caueat d. Philippus de Croy de pœnis sibi imminentibus.

Vltima est quæstio, an Philippus hæres institutus possit virtute testamenti tanquā hæres ea quæ in patria iuris scripti sunt capere,& ea quæ sunt in patria consuetudinaria iure legati, & breuiter respon.quod non. tum quia à iure prohibetur, quod quis sit hæres & legatarius. §.an seruo.insti.de leg. Et de consuetud.Boer.in §.vj.circa finem.de resta. Et sic in patria iuris scripti seruabitur ius commune, in patria consuetudinaria, consuetudo. Cùm ergo & de iure & de consuetudine sit prohibitum, ne sit hæres & legatarius: quia à seipso non posset legatum petere, vt in §.an seruo.not.& res non debet diuerso iure censeri. l.eum qui ædes. ff.de vsucapionib.non poterit esse tanquam hæres in patria iuris scripti,& in patria consuetudinaria, tanquam legatarius.

Quare concludo suprà adducta iuris esse,salua correctione melius sentientis. l. Claudius. ff. qui potior. in pignor. habeant, & in fidem præmissorum me subscripsi.

RESP. CLXXV.

De substitutione matri facta.

Oquebar de testimoniis tuis in conspectu regū, & non confundebar, quia mandatis tuis credidi.

Testator instituit Petrū,& quandocunque contingat decedere sine liberis, vel aliàs quomodocunque substituit Franciscam suam filiam & suos liberos natos, quæro primo an succedere debeant ordine successiuo, vel simul? Secundo, an censeantur vocati per vulgarem, vel fideicōmissariam? Tertiò, an alienata per Petrum possint reuocari per Franciscam & eius filios? Vide Guid.consil.cxxxiij.Anthonius,in fin. quod sic. Quarto, si Francisca succubuerit obstet exceptio rei iudicatæ filiis.

De substitutione facta matri & suis liberis an ordine successiuo succedere debeat.

Primo, videtur quod æqualiter debeant Francisca & eius liberi succedere, quia copula & liberos suos, copulat æqualiter. l reos.§.cum in tabulis. ff. de duob. reis.l.j.§.his ita, ibi. quia coniuncti quidem propter vnitatē sermonis, quasi in vnum corpus redacti sunt. C.de cadu. tollend.not.in c.ij. de rescriptis. ergo æqualiter venire debent, & sic vnus non censetur grauatus restituere alteri.

Adiungi potest, quod quando dictio, &, ponitur inter personas, denotat distributionem, & diuisionem per partes,inter easdem personas faciendam. l.eum qui, in princip.ff.de verbor.oblig. vbi qui sibi & Titio stipulatur, decem, verisimile est semper decem communiter sibi & Titio stipulari. Idem in legato Titio & Sempronio facto, vt ibidem dicitur,authen.si quando.C.de constit.pecu.

Item,& cum æquiparantur,quoad coniunctionem.l.Titiæ textores.§.penul.ff.de leg.j.sed vbi testator instituit aliquem, & substituit filium, cum liberis, ambo admittuntur simul.l.fi.C.de impub. ergo & hic.

Præterea, si legetur vsusfructus mulieri cum filiis,vsusfructus simul debetur,sic & in casu nostro, succedere debent liberi Franciscæ simul domino de Lestrange.

Conse

Cõsequẽs est, sicut vna determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariter determinare.l.nam hoc iure.ff.de vul.sic vna dispositio respiciens plures personas debet eas parisormiter determinare.l.legata inutiliter.§.fina.ff.de leg.j.sed determinatio respicit Franciscum, & liberos, ergo eos pariter vocabit.

Præterea, facit text.in l.codicillis.§.instituto.ff. de leg.ij.vbi auus.instituit filium & nepotem ex eo emancipatum, & succedunt æqualiter, & sic hic succedere debent.

Secundò, potest suaderi quod Francesia, & eius liberi veniant ordine successiuo, per l.Gallus. §.quidam rectè & ibi omnes Docto. ff.de liber. & posth.Item probatur Deuter.vi. c. quæ ego præcipio tibi & filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ.& Gene.xvij.c.dabo tibi & semini tuo post te terram peregrinationis tuæ. dicit post te, ergo non simul,multa alia infra dicam.

Pro intellectu materiæ considerandi sunt casus sequentes.Primus est quando testator instituit filium cum filiabus, vel substituit filio suo Caium, cum filiis Caij, vel vna cum filiis vel simul tunc veniunt æqualiter.l.fin.C.de imp.quem text.licet ita intelligant doct. tamen loquitur quando testator instituit Sempronium vnà cum filiis, & sic dictio vna & cum, erant appositæ.facit dicta l. si mulieri.ff.de vsufruct.accresc.Bal. in l.vna. §. vbi autem. C.de caduc.tollend. Et sic intelligetur prima opinio supra allegata.Bart. & cõmuniter doct. in d.§. quidam.licet tas.ibi naturam vtriusque coniũctionis non interne cogitauerit, cum contrarium tenuerit, videlicet quod ambo simul coniũgant, attamen & non ita copulat, vt necessario copulatorum coniunctionem simul, atque eodem tempore requirat, vtpotè si quis dicat, Rex & consilium magnum venerunt Paris. non necessariò sequitur quod simul venerint,quod secùs diceremus si ponamus Regem cum consilio venisse.

Quia hic videtur demonstrata qualitas temporis.Igitur non destruuntur verba quando testator substituit Titium & liberos, si dicamus ordine successiuo secùs si filium cum liberis: quia non posset dici substitutus cum filio, qui venit post filiũ,considerato effectu, & hæc est communis teste Hyppolito.in tract.substi.de vulg.q.x.Matesil. no. clvij.not.si decedens.

Secũdus casus est quãdo testator disponit inter eos, in quibus non cadit ordinata charitas, nec affectio instituendo vel legando, vtpotè substituendo Titium extraneum, & suos filios, tunc simul videtur eos vocasse, & non ordine successiuo.l.si quis Titio,secundum vouum intellectum.ff.de vsu fruct.accrescen. Et ista est communis teste Alex. consil.xxij.visis ac perlectis.col.iij.in iij.vol. quod est repetitum.in consil. xiij.in iiij.volum.& ibi adducitur consilium Anthonij de Prato veteri idem tenens. & Bart. consil.lxj. colum.ij.in j. vol. Ratio est quia ibi tantum diligere videtur testator filios extranei, sicut postquam patrem eos nominauit, ergo simul venire debent ex præsumpta mente defuncti, alioqui si contrarium voluisset, disposuisset. l.vna. §. sin autem. ad deficientis. C. de caduc. tollend.

Fallit quãdo verbũ filius immisceret & hæredib⁹ tunc cum vnicis nõ possit hæredẽ habere. l.qui superstitis.ff. de acquir. hæred.l.j. de vsucap. pro hærede.& l.j. de hæred.vel actio vendit. Bal. & Salyc. in d.l.fi.C. de impub.& l.vna. §. vbi autem. de caduc.tollen.Curtius consil.lxxiiij.super memorata. coll.iiij.Socyn.consil.xij.præsens in iij.volum. in ij quæst.

Tertius casus quãdo testator disponit inter eos inter quos cadit ordo necessariæ vocationis, quia debetur eis legitima successiõ, vt filius & nepos, tunc videntur vocati ordine successiuo. gl. & omnes doct.in d. §.quidẽ.Dec.consi.ccclxxxiiij.in casu.col.ij.

Quartus casus est, quando dispositio fit inter personas inter quas cadit ordo affectionis & charitatis, non tamen necessitas debiti naturalis, tunc veniunt æqualiter, vtpote si testator substituit fratrem, & eius filios, vel filium naturalem, & eius filios per c.Raynutius.de testam.vbi Alterocha & soboles simul admittũtur:quia testator nõ tenebatur instituere sobolẽ,postquam erant duæ filiæ & licet aliæ:respondeo, dentur: hæc tamen æquior mihi videtur respõsio,vel,ibi etiã nomen erat collectiuum, hoc etiam probatur in c. Raynaldus.ibi. vbi nepotes simul cum patruo succedunt, quia licet sit ordo charitatis & affectionis non tamen necessitatis,ergo ea cessãte cessabit dispositio.l. quod dictum.ff.de pact.c.cum cessante.& ibi præpositus. col.j.de appel.sic indifferenter tenent doct.contra Bart.in d.§.quidam. licet opinio Bart. possit sustineri, nam plus præsumitur frater diligere fratrem, quam fratris liberos vt dixi, tamen prima est magis communis teste Alex.d.consil xxij.visis. & consil.xxvj.in iij.vol.& consi xiij.in quarto vol. & consil.seq.Barba.consil. lxj.scribitur.coll.ij.in j. volum.

Alius casus quãdo testator vtitur disiũctiua, vel alternatiua inter illos, inter quos cadit ordinata charitas,cũ natura sua sit non omnia copulare, vt venit ordine successiuo.l.cum pater.§.penul. ff.de leg.ij.quia alternatiua posita inter personas, inter quas cadit ordo charitatis sẽper intelligitur ordine successiuo.Bal.in l.Caius. ff. solut. matrim.& cap. j.in princ.de eo qui sibi & hæredib.suis.alias si non esset ordinata charitas æqualiter admitterentur.l. penult. C.de verbor.signific.Barba.consil.lxj.scribitur.col.j.& seq.in j.vol.& consil. xliij.elementissimum.col.vl.in quarto vol.

Quintus casus, est quod si testator instituat filiam & liberos suos, vel substituat nepotem,& liberos vel filios,seu suam posteritatem, vel suos, seu alio nomine collectiuo, tunc veniunt ordine successiuo. Primò,videlicet,pater postea filius,tertiò,nepotes,quartò, pronepotes, & ita probatur in d.§.quidam rectè.& l.cum in testamento.ff.de hæredib.instit.l.si.ibi gradatim.C.de verb. obligatio. hic est cas⁹ noster,vbi eo ordine vocãtur liberi. Ratio est quia verisimile est testatorẽ magis dilexisse filiũ,quam nepotem, & nepotem plus quam pro-

nepotem, & eum voluisse præferri ex ordine affectionis, & charitatis. l. cũ pater. §. pen. ff. de lega. ij. & l. fi. C. de verbor. signific. Nam patet magis diligit filium, quam nepotẽ. l. si quidẽ. ff. quod met. caus. l. generaliter. C. de inst. substit.

Item ordo qui seruatur in successionibus ab intestato debet seruari in successionibus ex testamẽto. l. obuenire. ff. de verb. signific. Sed in successionibus ab intestato seruatur ordo succedendi, vt primo vocetur filius quam nepos. auth. in success. C. de suis & legit. in authent. de hæredib. ab intesta. venié. col. ix. per totũ. ergo & in successionibus ex testamento seruabitur idem ordo, ne remotior paris sit conditionis cum proximo. Et dicat id quod habetur in Euangelio. Pater tu fecisti eos nobis pares, qui portauimus pondus diei & æstus.

Præterea, qui substituit nepotem filio, & liberos nepotis videtur substituere, sicut necesse habet facere, vt post filium nepotem, postea filios nepotis vocet. arg. §. quidẽ. ibi. vt eo casu valeat qui ex verbis. &c. & l. si stipulatus. circa medium. Ibi, quia non est verisimile plus venditorem promisisse, quã iudicio empti præstare compelleretur. ff. de vsur.

Postremò, cum pluribus relinquitur, nec apparet cui primò præsumitur secundum ordinem scripturæ relictum. l. qui soluendo. ij. de hæredib. instit. l. peto. §. fratre. ibi. vt proximior quisque primo loco videatur inuitatus. de leg. ij. l. quoties. de vsufruct. c. mandato. de præbend. li. vj. Sed hic substituta est Francisca & liberi, ergo venient ordine scripturæ, vt primo Francisca, deinde liberi: quod si aliud diceremus, veniremus contra voluntatem testatoris.

Et ita est communis opinio teste Guid. Pap. cõsi. cxxij. Iohã. Mol. in j. dubio. & consi. cxxxiij. Anthonius in j. q. & consil. cxxxv. conf. col. iij. consil. xiij. adsit spiritussancti. col. iuj. in iij. vol. Alex. cõsil. cxxix. perspectis. in v. vol. Socin. consil. lxxxvj. visis. col. pen. in ij. vol.

Item, vbicunque fit nominatio plurium personarum sub nomine collectiuo inter quos cadit ordo charitatis, & sunt in diuersis gradibus, illi veniunt ordine successiuo, vt familia, populus, posteritas, liberi, agnati, descendentes, sui, licet hi nouissimi propriè non dicantur collectiua, tamẽ idem in his disponitur, vt si dicam, si filius moriatur sine liberis substituo Titium nepotem & suos liberos, secùs si diceret si Titius moriatur substituo filios Iohannis, cum sint in eodem gradu, non venient ordine successiuo, sed æqualiter quia in personis eiusdem gradus, nõ datur ordo successionis. Socin. & alij in dicto §. quidam. & io consil. lxj. visa facti, col. ij. in iij. volum. l. cum ita. §. in fideicommiss. ff. de legat. ij. Curtius consil. lxxiij. super memoria. in fi. j. quæstionis. vbi concludit potestatẽ legitimandi datam Titio, & posteritati, debere intelligi ordine successiuo. idem concludit Bal. consil. cccexcij. non est dubium in ij. vol. q. uando instituit Colam. & descẽdenies ab eo. & cõsi. cccv. non est dubiũ. in uj. vol. Alex. consi. xxv. io causa. col. j. vol. iuj. & cõsi. ix. ponderatis. col. j. cũ seq. in v. vol.

Facit quod not. Bal. in l. j. colla. iij. C. de secund. nup. vbi dicit, quando lex vel statutum defert aliquod ius existentibus, in diuersis gradibus, intelligitur deferre, secundum ordinem graduum, ab intestato: nam de iure prætorio, ex ordine vocantur liberi sicut de iure ciuili. l. j. §. vocâtur, vbi sunt hæc verba: vocantur autem ad contratabulas bonorum possessionem liberi, eo iure, eoque ordine, quo vocantur ad successionem iure ciuili. ff. de bo. possess. contratab.

Sextus casus est vbicunque substituitur nepos & liberi eius, tunc si apparet de voluntate testatoris, illa insequenda erit, non attento ordine succedendi. d. l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de lega. ij. ibi. nisi specialiter defunctus ad vlteriores voluntatem suam extenderit. l. nec enim. ff. de solu. quia voluntas testatoris est seruanda. §. disponat. in authent. de nupt. colla. iiij. l. in conditionibus. ff. de con dict. & demonstra. non tantum verba, sed & mens testatoris tribuere solet succedendi ordinem. l. generaliter. §. non tantum. ff. de fideicommiss. libertat.

Quod simul non possint venire demonstratur, primò quia substituti Petro, si decesserit sine liberis, Francesia & eius liberi venient. Or, sicut Francesia est substituta Petro, si decesserit sine liberis. Ita Francesiæ verisimiliter facta est substitutio postquã habuerit liberos. quæ tamen substitutio in fraudem videtur facta, quia a matre filio. Bart. in l si ità patre. ff. de Castren. pecul. doct. in l. si donatione. C. de col. & si auscenseretur probata. eo quia il la non potest agere, vt filius agat, & fraudantibus iura non subueniunt. l. si decipien. ff. ad Velleia. sed quod d. Francesia voluit fraudare pater, quia ea viuente poterat emptor, de Cambi recipere fructus ergo, ea viua non poterit restituere, aliàs qui in fructibus eundem fraudaret.

Item quando est legalis prohibitio fideicommissaris non potest statim reuocare alienationem, nisi de fideicommisso adueniente, secùs quando est expressa prohibitio. l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. ij. not. in l. fin. C. de fideicommiss. Sic consuluit Socin. consil. xliij. visis testamento. collat. vltim. in iij. volum.

Itẽ subrogat. debet sapere naturã eius in cuius locũ subrogat. l. si eũ. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau tio. ergo & hic domin. de Lestrange. Respondeo quod est subrogatus iudicio testatoris, ideo non venit ex subrogatione Francesiæ vel Petri, sed est defuncti sententia.

Contrariũ est verum. l. post mortem. C. de fideicom. & hoc dicitur ex voluntate testatoris. Bal. in marga. in verb. fideicommissum. in iij. etiam si fuerit grauatus restituere dum volet. l. vxorem. §. Sceuol. ff. de leg. iij. singulariter secund. Rom. sing. cccexxvj. instituo. &c. facit quod no. Bal. in l. maximum. col. v. C. de liber. præteri. citat Alexand. in l. patrem. ff. quæ in fraud. vbi si pater fuerit ab vxore rogatus, vt restituat filius hæreditatem post mortem, poterit ante mortem restituere, si creditores velint occupare, illa bona. Sic & hæc d. Francesia poterit

poterit restituere, si hic Decambi velit vigore arresti occupare illam Baroniam Alesti. Et hoc dicitur ex voluntate testatoris fieri.l.si sponsus.§.si quis rogatus.ff. de donat. inter vir.& vxor. vbi sic dicitur si quis rogatus fit percepta certa quantitate vxori suæ hæreditatem restituere. Et is sine deductione restituerit. Celsus.l.x.digestorũ scripsit magis pleniore officio præstandæ fidei functum maritum, quam donasse videri, & rectam rationem huic sententiæ Celsus adiecit, quòd plerique magis fidem exoluunt, in hoc casu quam donationem, nec de suo putant proficisci, quod de alieno plenius restituunt voluntatem defuncti sequuti, nec immerito sæpè enim credimus, aliquando defunctum voluisse, & tamen non rogasse, quæ sententia habet rationem.&c. Licet res subiecta restitutio ni posset in vita alienari, fallit quando filius consumpsisset dimidiam partem hæreditatis, quam pro legitima & Trebellianica poterat detrahere. Ias.in authent.res quæ in fi. C.communia.de fideicomm ff.

Item, cum quæritur si fiat restitutio, per dictã Francesiam domino de Lestrange, an censeatur facta in fraudem, quod non censeatur fraus, patet in l.patrem.cum seq.ff.quæ in fraud.credit.& quia ipsa non alienauit, sed Petrus. Ideo non censetur in fraudem.

An statim facta alienatione possit reuocari. Respõdeo quod sic, facta restitutione licet Francesia nõ posset. l.cum pater.§.fratre.& §.prædium.ff.de leg.ij. Sic consuluit Socin.consi.xliij.visis.col.vi.in eo qui cõsensit alienationi transigendo, vt licet non possit reuocare, tamen postea alius succedens poterit.& consil.seq.quem vide.

Res alienata non potest præscribi. Ias.& Curtius in d.Authent.res quæ. quia non volenti agere nulla currit præscriptio.l.j.in fin.C.communia. de legationib.sic nec exceptio rei iudicatæ poterit opponi.

Item substituit Francesiam Petro hæredi vniuersali, ergo ad vniuersam hæreditatem substituisse videtur, & rogasse vt totam hæreditatem restituat, quia etiam prælegata aliquando veniunt in restitutione. Decius. consil. cliij. viso ergo & bona quæ prætendit habere, ex remissione filiorum.

Deinde hæres non confecit inuentarium, qui nihilhominus tenetur ad restitutionem bonorum an possit contra eum in litẽ iurari? Iacob.in l.fina. §.& si præfatam. tenet quod non, sed hæres debet probare bona quæ erant Vincen. in l. ratione. §. quod vulgo.col.xxix.ff.ad leg.Falcid.

An bona acquisita ex remissione filiarũ veniant in restitutionem? Guid.Papa in decis.Delphina.q. ccciij.quæ fuit illa.habetur in authent. res quæ.nu. 27.communia.de leg.

Respondeo, aut filiæ remiserunt Petro fratri hæredi vniuersali, & tunc comprehenditur in fideicom.aut Petro fratri.& tunc contemplatione personæ & nõ veniunt in restitutionem. Nam dotes debent detrahi de fideicommisso.l.mulier.§. cũ proponeretur.ff.ad Trebell.& authen.res.quæ. C. de fideicom.

Illud quod accrescit, venit in restitutione fideicom.l.Papinia.ff.ad Trebell.

Item partus.l.mulier.§.si hæres.& ibi Alexã. ff. ad Trebell.

Item pactum factum hæredi prodest fideicommissario.l.sicut.§.primo.ff. quib.mod.pig. vel hypotec.solut.

Vide quod non teneatur restituere, per Corne. consil.cxcvij.litera decima in j.vol.

Fideicommissum vniuersale non comprehendit ea quæ hæres non habuit iudicio testatoris. Paul.consil.clxij. & quæ ex vltima voluntate non veniũt nõ sũt restituẽda.l. vxorem.§. testamento. ff.de leg.iij.Ias.in l.cum virum.collat.ij.C.de fideicommiss.

Quæro si sorores Francesiæ remiserint, & quittauerint fratri hæreditatem, an videantur remittere fideicom.& bona ex auo prouenientia? Respondeo quod non.per l.de fideicom.C. de transact. & facit quod dicit Bart.in l.pactum.C.de pact.& l.ij. §.illud.ff.de hæred. vel actio. vendit. Quod si filia remiserit bona paterna, non videtur accepto ferre, nec quittare bona fraterna, tũ quia nõ fuerit certio rata.l.pactum. C. de pact. Et non videtur quis remittere quod ignorat.l.mater.ff. de inoffici of.test. Sic consuluit Guid. consil. cxxij. Iohan.in quarta quæstio.& Iohannes Corset.in repetitionib. §.diui. num.49.

Quæro an liberi possint reuocare alienata per Petrum eorum patrem vel auũ. Respondeo quod sic, si non sint hæredes ipsius. l. cum a matre. C. de rei.ind. vendit. Si enim filius reuocat alienata per patrem, qui est legitimus administrator.l.j.C. de bon. mater. multò fortiùs alienata per matrem. Si filius esset hæres alienantis, non posset venire contra factum defuncti. Imo ad euictionem teneretur, & posset obijci regul. l. vendicantem. ff. de eui. nisi facta fuisset additio hæreditatis, cum beneficio inuentarij.l.fina. §. in computatione.& §.& si præfatam.C.de iur.deliber.Gui. consi.cxxxiij.Anthonius in fi.

RESP. CLXXVI.

De compendiosa substitutione.

Erba testamẽti sunt hæc instituo Petrum meum hæredem vniuersalem & si contingat dictum Petrum decedere quandocunque sine liberis, de se & suo legitimo matrimonio procreatis, substituit eidem Petro posthumum vẽtris dictæ Annæ vxoris dicti testatoris, si masculus existat & ad lucem peruenerit, si vero ambos videlicet Petrum hæredem viuuersalem præd. & demũ successiuè dictum posthumum masculũ substitutum, decedere contingat, sine tamen prole legitima, in eum casum substituit eidem Petro hęredi vniuersali, ac posthumo masculo substituto, videlicet, nobilem Francesiam de Montefalcone, filiam suam superius nominatam vxorem affiensatam domini de Lestrange, & suos liberos: quam quidẽ France *Substitutio compendiosa.*

Francesiam sic constitutam, teneri voluit ad soluendum prædicta legata, & alia pari modo sicut Petrus dictus hæres vniuersalis. &c. Nunc ex hoc testamento successit Petrus de Montefalcone, filius testantis, qui alienauit bona pretiosa hæreditaria, valoris xxv. mille librarum. Et Baroniã Alesti domino Cambi, & postea sine liberis facti munus impleuit nullo posthumo nato. Quæritur primò an d. Francesia succedere debeat, simul cum domino de l'Estrange, vel ordine successiuo? Secũdò, an per illa verba liberos suos intelligatur de liberis testatoris vel liberis d. Francesiæ? Tertiò, an d. de Lestrange & substituti censeantur vocati per vulgarem, vel per fideicom. Quartò, si per fideicom. an restitutio possit fieri, per Francesiam ea viuente? Quintò, si fiat, an præsumatur in fraudem? Sextò, an Baronia Alesti per Petrum hæredem alienata, nunc possit vendicari, per d. de Lestrange? Septimò, an exceptio aresti lati contra d. Francesiam noceat domino de Lestrange, nunc vendicanti Baroniam Alesti? Octauò, an saltem d. Cãbi possit dictam Baroniam pro duabus quartis videlicet legitimam & Trebellianicam retinere? Nonò, quota sit eiusdem Petri legitima? Decimò, an bona acquisita ex remissione filiarũ facta Petro, veniant in restitutione fideicom.

Primæ quæstioni videtur affirmatiuè respondẽdum, videlicet quod d. Francesia, & d. de Lestrãge eius fili⁹ ęqualiter succedere debeat, d. Petro, tũ, quòd copula & liberos suos copulare, æqualiter videt̃ p tex. in l. reos. §. cũ in tab. ff. de duob. reis. l. j. §. his ita. Ibi quia coniũcti quidem propter vnitatem sermonis, quasi in vnum corpus redacti sunt. C. de caduc. tollend. no. in c. ij. de rescri. Tum quando dictio &, ponitur inter personas denotat distributionem, & diuisionem per partes inter easdem personas faciendam. l. eum. qui in princ. ff. de verb. oblig. vbi qui sibi & Titio stipulatur decem, est verisimile semper vna decem communiter sibi, & Titio stipulari, idem in legato Titio & Sempronio facto, vt ibidem dicitur. & facit tex. in authen. si quando. C. de constit. pecu.

Item & cum æquiparantur quoad coniunctionem. l. Titiæ. textores. §. penul. ff. de leg. j. Sed vbi testator instituit vel substituit aliquem cum liberis suis tunc simul admittũtur in viriles partes. l. fi. C. de impub. Ergo & in casu mihi proposito veniet d. Francesia simul cum liberis, & facit. l. si mulieri. ff. de vsufruct. accrescend. vbi vsusfructus relictus mulieri, cum liberis æqualiter distribuitur. Ita hic videtur.

Præterea, quia vna determinatio respiciẽs duo vel plura determinabilia debet ea pariter determinare. l. iã hoc iure. ff. de vul. Sic vna dispositio respiciẽs plures personas debet eas pariter determinare. l. legata inutiliter. §. fi. ff. de leg. j. Sed determinatio respicit Frãciscã & suos liberos, ergo pariter determinabit vt Frãcisca per dimidiã habere debeat, & eius liberi aliam dimidiam, & pro his videtur, tex. in l. codicillis. §. institutn. ff. de leg. ij. vbi auus instituit filium, & nepotes ex eo emancipatos, & succedunt æqualiter, sic & hic dictus de Lestrange succedet æqualiter cum domina Francisca.

His tamen nõ obstantibus contrarium iuris esse reor: & pro claro intellectu huius materiæ facio casus sequentes. Primus est, quando testator instituit filium, cum Titio, vel substituit Titium cum filiis suis, veniunt æqualiter per d. l. fi. C. de impu. & ita teneat cõmuniter Doct. ibi. & in l. Gallus. §. quidã. ff. de lib. & posth. licet ibi Ias. naturã vtriusq; coniunctionis non interius cogitauerit, contrariũ asserens postquam simul coniũgunt ambo. Attamen si rectè intuearis discrimen inuenies, quia &, non ita copular, vt necessariò copulatorum coniũctionem simul atque eodem tempore requirat, vtpotè, si quis dixerit Rex & consilium magnum Paris. venerint non necessario sequitur quod simul venerint Rex & magnum consiliũ, sed vnus post aliũ quod secus est si ponas Regem cũ consilio venisse, tunc demonstratur æqualitas temporis & paritas. Igitur non destruuntur verba testatoris, quando testator substituit Titium, & liberos si dicamus ordine successiuo venire, quod erit secus si substitutus sit Titius cum liberis, quia si filij venirent post Titium, non venirent cum eo, & ita no. Mathesilla. C. lvij. not. si decedens. Bal. in l. vna. §. vbi autem. C. de caduc. tollend. & Lancelotus Polit. in tract. substi. in rubr. de vulg. q. x. Et hæc licet vera sint, tamẽ text. in d. l. fi. nõ videtur hoc probare quia ibi testator instituerat Sempronium, vnà cum filiis, & sic erant duæ dictiones videlicet vna, & cum. Ideo potest allegari tex. pro j. opinione. in l. si quis inquilinos. §. si ita. ff. de legat. ij. no. plenè. in l. triplici. de verb. signific. Et sic prosequendo materiam respondeo ad contraria.

Secundus casus est, si testator disponat inter illos quibus inest ordo necessariç vocationis ac charitatis, tunc censentur vocati tam in institutione quam substitutione ordine successiuo, vtpotè si dicatur instituo filium & nepotem substituo. glos. & omnes Doct. in. d. §. quidam. rectè. & probatur in l. cum in testamento. ff. de hæredib. instit. l. fi. ibi gradatim. C. de verbor. significa. Et hic casus noster in quo pater instituit filium Petrum & quandocunque decederet sine liberis substituit Francesiam, & suos liberos, ergo ordine successiuo. Primò, videlicet Francesiam: postea liberos eius.

Ratio est, quia testator censetur magis dilexisse filium, quam nepotem: ergo prius videtur eum vocasse, & nepotem plus dilexisse videtur, quam pronepotem, ex ordine charitatis. l. cum pater. §. pen. ff. de leg. ij. l. generaliter. C. de inst.

Secunda ratio est, quia ordo qui seruatur in successionibus ab intestato debet seruari in successionibus ex testamento. l. legẽ obuenire. ff. de verb. significat. Sed in successionibus ab intestato seruatur ordo succedendi, vt primò vocetur filios quã nepos. authen. in successione. C. de suis & legi. & in authent. de hæred. ab intest. venien. per totum. col. ix. ergo & in successionibus ex testamẽto seruabitur idem ordo, ne remotior sit paris conditionis cũ proximo, qui posset dicere id quod habetur in Euangelio. Pater tu fecisti eos remotiores pares nobis, qui portauimus pondus diei & æstus, in proxi mita

Successionis ordo seruatus ab intestato itidem seruatur in testamento.

xi mita

ximitatē, facit. l. ij. §. defertur. & seq. ff. de bonor. possessio secundum tabul. vbi sic dicitur defertur bonorum possessio secundum tabulas primo gradu scriptis hæredibus, mox illis non petētibus sequentibus, non solum substitutis, verum etiam substitutis substituti. Et per seriē substitutos admittimus. Primò, autem gradu scriptos accipere debemus omnes, qui primo loco scripti.

Præterea qui nepotem substituit & liberos eius videtur substituere, sicut necesse habet facere, vt post filium nepotem vocet argu. dicto §. quidam. ibi. vt eo casu valeat qui ex verbis. & l. si stipulatus. circa medium. ibi. quia non est verisimile plus venditorem promisisse quā in iudicio empti præstare compelleretur. ff. de vsur.

Postremò, cum pluribus relinquitur res, nec apparet cui primo præsumitur secundū ordinem scripturæ relictum. l. qui soluendo. ij. ff. de hęredib. instit. l. petr. §. fratre. Ibi vt proximus quisque primo loco videatur inuitatus. ff. de leg. ij. c. mandato. de præbend. libr. vj. Sed primo nominata est Francisca, ergo veniet, & postea liberi eius succedent. Et sic, D. de Lestrange veiuer.

Et ista est communis & vera opinio teste Gui. consil. cxxij. Iohannes Molaris in j. dubio. & consil. cxxxiij. Anthon. in j. q. & consil. cxxxv. co. iij. & inter consilia. Alex. Anth. de Prato veteri cōsi. xiij. adsit. col. iiij. in iij. vol. & Alex. consil. cxxix. perspectis in v. vol. Soci. consil. lxxxvj. visis col. penul. in iij. vol. Dec. consil. ccclxxxiiij. in casu col. ij.

Tertius casus, vbicunque fit nominatio pluriū personarum sub nomine collectiuo inter quos cadit ordo charitatis, & sunt in diuersis gradibus. Tunc veniunt ordine successiuo, vt si dicatur substituo Titium & suos liberos, vel familiam, posteritatem, descendentes agnatos. Secus si dicerem substituo filios Iohannis. Tunc cum sint in eodem gradu veniunt æqualiter. Socin. & alij omnes in d. §. quidā. & consil. lj. visa facti. col. ij. in quarto vol. per l. cū ita. §. in fideicōmiss. ff. de leg. ij. Curtius, cōsil. lxxiiij. super memorata. in fin. j. q. vbi concludit potestatem legitimandi datam Titio & posteritati debere intelligi ordine successiuo. Idem consuluit Bal. consil. ccccxiij. non est dubium. in ij. vol. quando quis instituit Colam, & descendentes ab eo, & & idem consil. cccv. non est dubium in tertio vol. Alex. consil. xxv. in causa. col. j. vol. quarto, & consil. ix. pōderatis. col. j. cum seq. in v. vol. facit. quod no. Bart. in l. j. col. iij. C. de secund. nupt. vbi dicit quando lex vel statutum defert aliquod ius existētibus in diuersis gradibus intelligitur deferre secundum ordinem graduum ab intestato: nam de iure prætorio eo ordine vocantur liberi, sicut de iure ciuili, l. j. §. vocantur. vbi sic inquit vocantur autem ad contratabulas bonorum possessionem liberi eo iure eoque ordine quo vocantur ad successionem iure ciuili. ff. de bonor. possess. contratab. sed ab intestato primo veniret domina Francisca, & post suam mortem eius liberi, sic per hanc substitutionem cum sint in diuersis gradibus.

Vltimus casus est vbicunque apparet de voluntate testatoris, illa erit sequenda non attento ordine succedendi. d. l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. ij. Ibi nisi specialiter defunctus ad vlteriores voluntatem suam extenderit, & tunc non attenditur ordo scripturæ. l. nec enim. ff. de solu. not. in l. j. §. fi. de vul. quia voluntas testatoris est seruanda. §. disponat. in authen. de nupt. coll. quarta. l. in cōditionibus. ff. de conditio. & demonstra. Non tantū verba sed & mens testatoris tribuere solet succedendi ordinem. l. generaliter. §. non tantum. ff. de fideicom. liberta. Sed cum tam mens quam verba testantis in hoc conueniant, dicemus conclusiuè ordine successiuo succedendum esse, licet Dec. cōtra. in consil. ccxxxvj. & hoc apparet ex verbis testamenti quæ non ponderauit. Dec. ibi dum dicit quāquidē Francesiam sic substitutam teneri voluit ad soluendum prædicta legata, si testator voluisset liberos Francesiæ simul cum ea venire dixisset quosquidem substitutos. Et illi fundamēto nō potest responderi. Et sic puto intelligendum. cap. Raynutius. de testam. videlicet quod apparebat voluntas defuncti volentis sobolem simul cum Alteroca succedere, dum dicit text. adiciens vt Alterocha & soboles quam gestabat, in vtero eidem impuberi succederent, si ordine successiuo venissent, non successissent impuberi. Sed soboles matri Alterochę successisset. Ideo clarè apparet quod testator voluit vt in viriles venirent Alterocha & soboles, dum dicit eidem. Et hic intellectus est nouus. Attamē mea sententia, verbis textus conformis, licet Doct. multipliciter illum tex. intelligant quos videre poteris.

Secūda quæstio est, de qua nō fui interrogat⁹, est tamen necessaria. Et consulens etiam ad ea de quibus nō interrogatur respondere debet. l. vt responsū. C. de trās. l. precibus. C. de impu. An per ista verba substituit nobilem Francesiā & suos liberos, ex suo legitimo matrimonio procreatos intelligatur de liberis testantis d. Claudij, an de liberis dictæ Francesiæ? & videtur quod de liberis d. Claudij, quia dicit suos liberos natos, & erant ei dicto tempore natæ tres filiæ, Anna videlicet, Iohanna & Ludouica. Ergo de illis intellexit vt succederēt simul cum Francesia, quia ponendo natos voluit excludere non natos. arg. l. cum prætor. ff. de iudic. & sic videtur tenere. Guid. Papæ. in q. dxj. patet in testamento.

Secundò, videtur quod intelligatur de liberis d. Claudij testantis per id quod dicit Bart. in l. cum in testamēto. ff. de aur. & arg. leg. vbi decidit quod si doctor instituit aduocatum suum hæredem. Et si decesserit sine liberis grauauerit eundem restituere liberos suos alteri, intelligitur de libris testantis, non hæredis. per glos. not. in l. ex facto. in princ. in glo. sua. id est rogantis. ff. ad Trebell. idem si dixerit de bonis suis. Ias. in l. si pecuniam. in fin. ff. si cert. petat. idem consuluit Alex. consil. lvj. considetatis. vol. j. quod est repetitum in consi. xxiij. cōsideratis. in j. q. vol. ij. vt si testator prohibuerit alienare res volens ad suos hæredes peruenire, intelligitur de hæredibus testatoris. Et hoc sequitur Hyp. singul. xxj. aliàs interrogatus. &c. facit gl. in l. quotiēs. in §. fi. in verbo. ipsi scilicet danti. ff. solut. marr.

mat. miror φ nō adduxerint. tex. in l. debitor. ibi filiæ suæ. id est testatoris. ff. ad Trebell.

Tertiò probat tex. in l. si ita. ff. de aur. & ar. lega. Ibi quod testamenti tempore fuisset, & sic intelligi debet de liberis tempore testamenti existentibus.

Contrarium verius esse arbitror, & hoc propter voluntatem defuncti, quam elicio ex testamento, ibi. dum dicit substitui d. Francesiam, & suos liberos, ex suo legitimo matrimonio procreatos, quamquidem Francesiam. &c. Ecce ergo, quod noluit suos filios videlicet testatoris vltra Francesiam succedere, aliàs dixisset vt supra dictum est, quosquidem. & etiam dixisset substituit Francesiam, & alias suas filias, & hæc voluntas est euidens. Ideò amplectenda. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstr. l. licet. ff. de legat. j.

Nec est inconueniens exponere, & suos liberos ex legitimo matrimonio procreatos, id est creandos. l. si Posidoneum. C. ex quib. caus. infam. irro. vbi glo. dicit relegatum, id est relegandum sic natos. id est nascituros. facit glo. in nulli. in ver. oriūtur. C. de episcopis & cleric. l. j. si seru. exportand. veneat. l. quisquis. de postuland. l. si tibi. areæ. ff. de præscript. versic. ergo cum testator bene sciret spōsam Francesiam nondum habere liberos, intellexit de futuris, ex legitimo matrimonio, cum domino de Lestrange procreandis.

Nam huic sententiæ nostræ restagatur, quod diximus de verbo suos, quod debeat deferri ad testatorem: nam hoc est verum, nisi contrarium appareat ex mente testatoris, nam tunc vt superius dictum est, mens sequenda est. Et tunc exponitur suos liberos scilicet Francesiæ, & huic expositioni consonat text. & ibi gl. in verb. altius. in §. æquè. instit. de actio. & ibi doct. exponunt suas ædes. id est vicini, sic potest hîc interpretari.

Nec me mouet. l. si cognatis. ff. de reb. dub. quia quando nulli erant cognati tempore testamenti, sed fiunt post testamentum, veniunt vt ibidem, in secunda parte. & hoc declarant ibi. doct. vt verba de aliquo operentur. l. si quando. ff. de lega. ij. dicemus liberos suos natos exponi suos ex dicta Francesia natos, id est nascituros, quia præsumebat testator postquam d. Francesia erat desponsata cum domino de Lestrange egregio milite & strenuo, quod haberet liberos incontinenti, & quæ proximè inerant videbantur inesse. l. lecta. ff. si cert. petat.

Tertio, dubitatur an d. de Lestrange admittatur ex vulgari vel l. fideicommissaria. Et breui respondeo, quod ex fidecommissaria, post ætatem pupillarem. Et vt appareat facio conclusiones sequentes, quarum prima est. Si testator instituat filiū, & illi nepotem substituat, tunc tantum inducitur vulgaris, videlicet si filius nō sit hæres, ista est communis resolutio. glos. & doct. in d. §. quidā. rectè. Bart. & alij in l. Centurio. ff. de vulg. nisi conueniret pupillo, tunc etiam pupillaris contineretur. Liam hoc iure. ff. de vulg. & l. qui plures. & licet verbum substituo in compendiosa & reciproca comprehendat alias substitutiones, etiam fideicōmissariā, tamē in casu supra posito nō. Paulus in d. §. quidam. col. ij. Et sic cum vulgaris expiret adita hæreditate. l. post aditam. C. de impub. non potuisset admitti d. de Lestrange, si hoc modo fuisset substitutus. Ideò Ias. in d. §. quidam. dicit se competisse quod ibi substitutio non comprehendit fideicom. ratione prætermonis ipsius nepotis: nam sic testamentum esset nullum, quod non est verum, quia licet intelligeretur fideicom. cum vulgari non minus valeret testamentum, & in hoc fuit deceptus Ias. verum est tamen quod si sola fideicommissaria contineretur, descenderem in sententiam Ias. & hanc opinionem probat Dec. consil. xcv. & pro tenui. collat. ij. & consil. ccvj. in causā. col. iij.

Secunda conclusio, si in testamento contineatur clausula codicillaris. Tunc etiam vigore illius clausulæ fideicommissū continetur, quia clausula codicillaris operatur quod substitutio directa ad fideicommissum trahatur. Bald. Imol. & alij. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. Lanfranc. & alij in d. l. Centurio. Anch. consi. xxvij. non seruaro. in prin. Et Socin. consi. cxliij. diligenter. in j. vol. & consil. xij. in tertio vol. Fulg. consil. xliij. in j. Dec. consil. ccvj. in causa. colla. fi. & consil. cccxxxj. & pro tenui. coll. vl. Philip. Petus. in c. si pater. col. xxix. & seq. de testam. lib. vj. Sic fuit posita clausula codicillaris in testamento d. Claudij de Montesalcone, in hæc verba: & si non valet iure vltimi testamenti voluit quod valeat iure codicilli, vel iure donationis causa mortis, vel alio iure meliori modo, & forma, quibus de iure valere poterit, & debebit. &c. Ergo sequitur quod voluit etiam iure fideicom. d. de Lestrange, & alios liberos venire ad successionem. *Clausula codicillaris quid operetur.*

Tertia conclusio, si in substitutione adiectum fuerit verbum denotans tractum temporis, vt quando filius decesserit, vel quandoque decesserit, tunc continet nedum vulgarem, sed & fideicom. post aditam hæreditatem. per ca. Raynutius. de testam. & not. in l. precibus. C. de impuber. Et ista est communis opinio secundum Alexand. in d. §. quidam. & ratio est quia fideicom. etiam tacitè inducitur. l. cum proponebatur. ff. de lega. ij. Sed testator disponens quod veniat ad liberos Francesię voluit vt res remaneret in familia. d. §. in fideicō. Ancha. d. consil. xxvij. Et vbi testator voluit quod res in familia remaneat, videntur grauati grauatim succedentes de restituendo. l. peto. §. fratre. ff. de legat. ij. Bart. in l. si cognans. ff. de reb. dub. Sic consuluit Socin. consil. xij. præsens. in vlt. q. vol. iij. & Alexād. consil. xxij. visis. col. ij. in fin. & seq. in iij. vol. & consil. xiij. visis. col. iij. in iiij. vol.

Nec obstat quod in substitutione facta Francesię & liberis non est aliquod verbum denotans tractum temporis, quia testator dicit substituo Francesiam & liberos. Respondeo quia ratione voluit Francesiam venire ad successionem Petri eadem ratione etiam voluit filios Francesiæ ad successionem suæ matris admitti: nam clausula quandocūque sine liberis in substitutione Petro facta posita, censetur repetita in substitutione Francesiæ & liberorum. l. talis. §. fi. ff. de leg. j. l. ij. C. de liber. poterit.

& ibi

& ibi Iaſ. & alij. Et hoc quia vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariter determinare. l. iam hoc iure. de vulg. Et ſic videtur voluiſſe quod ſi Petrus filius teſtatoris decederet ſine liberis quod Frãceſia ei ſuccederet, & ſi Franceſia decederet cum liberis, quod ſui filij eidem Franceſiæ ſuccederent.

Quarta concluſio vbicunque poteſt de mente teſtatoris apparere, tunc etiam comprehẽdit fideicommiſ. etiam ſi non ſit adiectũ verbum tractum temporis denotans, vt ſi teſtator non notæ cauſa, ſed vt filio conſulat, eum exhæredauerit, iuxta. l. multi. ff. de liber. & poſthu. tunc comprehendet fideicom. ex conſilio ſapientum. l. cum ex conſilio. in princ. ff. de vulg. l. ſi patronus. in ij. §. ſi quis non mala. ff. de bon. libert. Lancel. Polit. in tract. ſubſti. vulg. q. ix. Bened. in repetit. c. Raynutius. in verb. in eodem teſtamento ij. nu. 18. cum ſeq. de teſtam. Et illa voluntas oportet quod probetur. Soci. conſil. xxxvij. viſo teſtamẽto. col. j. cum ſeq. vol. iij. hic ſatis apparet ex mente & ex verbis vt ſupra probaui, quod teſtator voluit liberos d. Franceſiæ venire per fideicom.

Quinta concluſio ſucceditur etiã per fideicom. quando in teſtamẽto exprimitur, vt ſi in teſtamento dicatur ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicom. vt ſolent ſæpius notarij ponere. l. recuſare. §. Titius. & ibi doct. ff. ad Trebell. Bar. in l. quærebatur. de teſtam. milit. Socin. cõſil. ciij. quoniam præſens. in iij. vol. Et talis clauſula operatur quod ſic ſubſtitutus poterit eligere, an velit directè venire vel ex fideicom. ſi tempora patiantur. Bart. in d. §. Titius & in d. l. Centurio. & l. ſi Titio. io j. de vſufruct. leg. Bened. Plumbinus. in l. ſi quis ſeruo. de ma. reſti. Soci. d. conſil. cxliij. diligenter. col. ij. in j. vol. & conſil. ccxc. quoniam. ij. vol. Dec. in l. precibus. col. xij. C. de impub.

Quartò quæritur an d. Frãceſia ante diem mortis poſsit reſtituere, videtur quod non: quia non eſt licitum facere id quod alteri nocet, & ſibi non prodeſt. l. fluminum. ff. de damn. infect. Sed hæc reſtitutio non prodeſt d. Franceſiæ, & nocet d. Cambi. ergo non poteſt fieri.

Secundo, patet quia reſtitutio non poteſt fieri in præiudicium tertij. doct. in l. poſt mortem. C. de fideicom. per text. licet non allegent in l. vxorem. §. Seium. ff. de leg. iij.

Tertiò, eſt text. in l. ſed ſi ante. ff. ad Trebell. vbi ſi ante diem ſit hæreditas reſtituta, non transferuntur actiones.

Contrarium eſt verius, per text. in l. poſt mortem. C. de fideicom. & no. Bal. in l. maximũ. col. v. C. de liber. præterit. vbi dicit quod ſi maritus fuerit ab vxore grauatus vt reſtitueret filiis hæreditatem, poſt mortem, tamen poterit ante mortem reſtituere, ſi creditores velint occupare illa bona, ſequitur Alex. in additio. ad Bart. in l. patrem. ff. quæ in fraud. credit. ſic & d. Franceſia poterit ea viua reſtituere. d. de Leſtrange ſuo filio, ſi d. Cambi velit occupare Baroniam Aleſti vigore areſti lati Tholoſæ. Et hoc ex defuncti voluntate procedit & pleniore officio præſtandæ fidei fungitur qui hoc facit. text. in l. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ff. de dona. inter virum & vxorem. Ibi voluntatem defuncti ſequuti. Nec immeritò, ſæpè enim credimus defunctum voluiſſe, & tamen non rogaſſe, &c. Bald. in Marg. in verb. fideicommiſſum in iij. quæſt. nam dilatio cenſetur adiecta in fauorem hæredis, ergo illi renuntiare poteſt. per l. penult. C. de pact. Secus quando conditio non eſſet appoſita, vt d. l. ſed ſi ante. Alex. ibidem per glo. in l. vxorem. §. Scæuola. ff. ad Trebell. vel poteſt forte intelligi quod erat inſtitutus ſub conditione, & reſtituit ante conditionem extantem, vt non valeat, quia reſtituit antequam ei ſit quæſitum ita elicitur, ex §. præced. iuncto cum d. l. ſed ſi ante.

Non refragatur. l. fluminum: quia ſufficit ſi proſit ſibi vel ſuis. arg. l. fi. C. de impub. cum aliis multis, quæ cauſa breuitatis omitto. Nec me mouet d. §. Seium, quia ibi ordinata voluntas teſtatoris non ſeruaretur ſi primò fideicommiſſario viuo fieret reſtitutio, quia ſi moreretur peruenirent bona ad conſanguineos primi fideicommiſſarij, licet debebent venire ad ſecundum fideicommiſſum. Et ita non obeſt text. in l. Statius. §. fin. ff. de iur. fiſc. quia mater fuit condemnata ex delicto perpetrato per eam, & bona fiſco adiudicata, ideo ea viuente non poteſt reſtituere, ſecus in hoc caſu: quia ex negligentia matris non proſequentis, fuit lata ſententia abſolutoria, quæ differt vt not. in l. Iulia. ff. de condictio. indeb. Item ibi erat culpa in faciendo, hic in negligendo, & prima eſt grauior. glo. in l. diuus. ff. de Senatuſconſul. Silan. & ibi plene dixi.

Sexto, an cenſeatur facta in fraudem videtur quod ſic, quia ea viua d. Cambi poteſt recipere fructus Baroniæ Aleſti quos fructus non recipiet ſi fiat reſtitutio, ergo videtur fraudulosa.

In contrarium eſt text. formalis, in l. patrem, qui non expectata morte ſua, fideicommiſſum hæreditatis maternæ filio ſoluto poteſtate reſtituit, omiſſa ratione Falcidiæ, & plenam fidem & debitam pietatem ſequutus exhibitionis, reſpondi, non creditores fraudaſſe. ff. quæ in fraud. credit. ecce verba iureconſul. & l. ſeq. dicit. debitorem, qui ex ſenatuſconſulto Trebellia. hæreditatem reſtituit. Placet non videri in fraudẽ creditorum alienaſſe portionem quam retinere potuiſſet: ſed magis fideliter facere. Ergo fideliter fecit mater ante mortem reſtituendo ſuo filio de Leſtrange.

Item, ratio ſanguinis videtur fraudem excludere. Vt dicit, tex. in l. Procula. ff. de probatio. l. dotem. in fi. de caſtren. pecul.

Nec ſequitur, poterat d. Cambi recipere fructus, ea Franciſca viuente, ergo non poteſt reſtituere, vel ſi reſtituat dicitur fraudulosa, nam in d. Petrum, idem poterat eſſe, & maximè cum iſta alienatio non fuerit facta, ab eadem Franceſia, ſed à Petro primo hærede.

Sexto, an Baronia Aleſti alienata per Petrum poſsit vendicari, viua d. Franciſca, per d. de Leſtrange, & breui reſpon. quod ſic: quia quandocunque adeſt tacita legalis prohibitio, de non alienando, vt in hoc caſu, quia videtur tacite prohibitus, Petrus de non alienando, poſtquam tenetur

restituere, d. Francesio sic de dicta Francesia dicitur tunc potest alienatio reuocari, dic fideicommissi veniente, secus quando est prohibitio expressa: quia tunc statim alienatio facta potest reuocari. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. ij. not. in l. fin. C. de fideicom. Sic consuluit. Socin. consil. xlij. visis. col. vlt. volum. iij.

Nec obstat text. in l. cum à matre. C. de rei vendic. vbi filius non potest vendicare fundum alienatum à patre, vel matre, quando est hæres illorum, vel alterius, quia factum defuncti impugnare non debet, eum censeatur eadem persona, cum defuncto. In authen. de iureiur. à morien. præst. coll. v. Imo posset repelli per regulam. l. vendicantem. ff. de euictio. quod est verum quando ista d. Francesia, esser hæres Petri, & veniret vt hæres Petri. Sed non venit ex persona Petri, sed ex propria persona tanquã substituta à d. Claudio de Montefalcone, eius auo. ideo non debet obstare. d. regula vendicantem. Item quia adiuit eum beneficio inuentarij, vt not. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. Sic consuluit Guid. Pap. cõsil. cxxxiij. Anthonius. in fin.

Nec refragatur text. in l. peto. §. prædium. ff. de leg. ij. ibi tamdiu retinere emptor potest, quandiu debitor haberet: quia loquitur in alienatione necessaria quæ non procedit in casu nostro, quia fuit voluntaria. §. fratre, & ibi Paul. eadem. l. & sic. d. de Lestrange poterit nunc vendicare Baroniam Alesti, per dictum Petrum alienatam, & in qua mater succubuit.

Septimò, an non obstante aresto lato contra d. Franciscam super Baronia Alesti, possit d. de Lestrange. d. Baroniam petere. Et videtur quod non: quia sententia lata contra hæredem nocet fideicommissario etiam non citato l. si patroni. §. fin. secundum vnum intellectum. ff. ad Trebell.

Secundò, sic sententia lata contra hæredem nocet substituto, etiam non citato. l. j. §. denunciari. ff. de ventr. inspiciend. Bar. in l. in diem. ff. de aqua pluuia. arcend.

Tertio, est text. in l. ex contractu. ff. de re iudic. vbi sententia lata contra institutum mãdatur executioni contra substitutum.

Quartò facit quod not. Bar. io l. j. ff. iudic. solui, vbi tenet quod sententia lata contra reum principalem nocet fideiussori. l. authore laudato. C. de euict. Bal. in l. duobus. ff. de iureiur.

Contrarium in hoc casu credo verius, per text. & ibi glo. vlt. in l. si suspecta in prin. ff. de inofficio. testam. quam approbant communiter docto. quæ dicit quod sententia lata contra hæredem scriptum non citatis legatariis non mittetur executioni contra legatarios si se opponant & quod eis non præiudicatur si non interfuerunt. Imo possunt appellare, si sint intra tempora alioqui poterunt contra rem iudicatam excipere de collusione, & quod non fuerunt auditi, nec præsumuntur vocati, nisi appareat. Felin. in c. tenor. de re iudic. Idem dico hic, quod licet prætextu aresti non possit appellari, tamen poterit nunc d. de Lestrange probare sententiam esse latam, per negligentiam matris, quæ filio nocere non poterit ignoranti, vt ibidem dicit, Paulus & alij.

Secundò, licet sententia lata contra eum cuius principaliter interest valeat, contra eum cuius interest in consequẽtiam etiam non citatum specialiter valebit, tamẽ generaliter per proclama. debet citari, alioqui non citato non præiudicatur, ita intelligitur glo. in l. de vno. ff. de re iudic. Innocen. & alij in c. vlti. de maiorit. & obedien. Iohan. Fabr. in §. licet insti. de adoptio. Bar. in l. ij. in prin. ff. de præuarica. & l. cum filium in prin. col. ij. de verb. oblig. & in extrauag. quom. in læsæ maiest. crim. proced. in verb. per edictũ. Bal. in l. ab eo. col. vlt. C. quom. & quando iud. & in l. si eo tempore. C. de remiss. pignor. Angel. in l. si per lusorio. ff. de appel. Paul. in d. l. sæpè. Soci. plenè in l. cum filiusfa. col. iij. vers. iij. principaliter. ff. de verb. oblig. glo. in l. cum miles. in verb. facienda. ff. ex quib. caus. maio. Iaso. in l. rescriptum. in ij. no. ff. de pact. & Hypol. in repet. l. de vno quoque in ix. limit. ff. de re iudic. l. etiam. §. fin. ff. de minorib. Sic consuluit Alexan. consil. lxxxv. ponderatis. col. iij. in vj. volum. vbi dicit quod pro substantia iudicij non est citandus nisi ille contra quem dirigitur petitio, sed pro extensione præiudicij debent bene citari illi quorum interest. lege si deserta. C. si propter public. pensit. Paul. in l. in concedendo. ff. de aqua pluui. arcend. Dec. in l. in iure ciuili. ff. de reg. iur. Sic cõsuluit. Bolog. consi. lxxvij. visis col. penul. & Alex. cõsil. lxxxiiij. in causa. in iij. vol. Imo aliàs non valet secundum aliquos sententia contra non citatos, per l. j. §. itẽ eum ex edicto. ff. quę senten. siue appell. rescin. sic consuluit Barb. consil. xxviij. scripsit. col. ix. in j. vol. licet præcedẽs opinio sit verior, teste Imol. in d. c. fin.

Tertiò, licet sententia lata contra principalem noceret aliis prætendentibus interesse tamen illi poterunt appellare licet principalis, non possit. tex. & Bar. & moder. in l. à sententia. §. si hæres. ff. de iudic. vbi dicit posse appellari quandocunq; etiam si causa fuerit finita in tertia instãtia dicens. se habere nunc notitiam illius sententiæ. Et sic erit prima sua appellatio not. moder. in d. l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. & maximè Alex. ibi. col. iiij. Et tunc appellans debet petere pronunciari latam sentẽtiam sibi non præiudicari, & ita iudex debet pronunciare. Bar. in d. l. à sententia.

Quartò, licet is contra quem principaliter non est lis mota non sit citandus, vt suprà dixi, hoc intelligitur quoad hoc vt valeat sententia, tamen quoad hoc vt eidem præiudicet debet citari, alioqui non præiudicabit sibi, ita tenet expressè Paul. in d. l. si suspecta, per c. inter quatuor. de maiorit. & obed. sic consuluit Alex. consil. lxxxiiij. in causa. in iij. volum. sic refert Claud. de Seycell. in repet. §. diui. col. v. & ibi dixit. Alex. quod hæc opinio habet maximam æquitatem. Et si inferret præiudicium, tamen non nisi qualequale. gl. in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. glo. in l. ij. C. quibus res iudic. non noceat. & cap. eum super. de re iudic. Et istud qualequale præiudiciũ est quod inducit præsumptionem contra tertiũ. glo. in c. interrogatum. ij. q. v. Alex. consil lxxxvj. visis. col. ij. vol. ij. præsumitur

mitur tamen iniusta. Mathesill. no. xxvj. regulam.

Item, non nocebit sententia illis, qui non audiuerunt edictum, vel aliàs non sunt in culpa. c. cum in tua. qui matrim. accus. poss. & ibi Innoc. & alij. l. etiam. §. fi. ff. de minorib. Soci. expresse. in tracta. de citatione. artic. v. q. j. Ergo ista sentẽtia siue arestum non nocebit domino de Lestrange ignoranti, qui non est in culpa. Et quia non fuit vocatus, & erat minor eo tempore, quo causa agitabatur, ideò ei nocere non debet.

Præterea si inuentarium conficiatur absentibus aliquibus creditoribus, & non citatis, illis non præiudicat. Bar. in authen. sed cum testator. col. penul. C. ad leg. Falcid. Ergò etiam non oberit hæc sententia domino de Lestrange, non citato. Bald. in authen. si omnes. C. si minor se ab hæredit. absti. Paul. in l. fi. §. cum igitur. C. de iure delib.

Imò, quod fortius est, quando certus est is cuius interest, non sufficit citatio per ædictum. Innocen. in cap. cum in tua, qui matrim. accus. possunt. not. Iohan. Andr. & alij. in c. fi. de elect. lib. vj. Felin. in c. exhibita. de iudic. sicut erat hic. d. de Lestrange. De quo etiam dubitabat Cambi, cum in venditione fecerit sibi caueri de euictione, si res d. de Lestrãge substituto euinceretur. Ergo imputetur Cambi quod non fecerit citare d. de Lestrange, antequam proferretur arestũ, vt postea conticeret.

Res iudicata nõ nocet, nisi tria cõcurrant.

Insuper rei iudicatæ exceptio non obest, quando tria non concurrunt, eadem res, eadem causa, & eadem conditio personarũ. l. cum quæritur, & seq. ff. de except. rei iudic. Nec dicitur venire contra sententiam qui postea agit. l. & an eandem. §. actiones. ff. eod. sic igitur d. de Lestrange, cum non sit eadem persona, cum matre, poterit venire. Nec dicitur venire contra arestum, quia non fuit latum contra eum, non citatum nec vocatum.

Imò, si lata sit sententia definitiua absolutoria in reali, quia non est probatum de possessione, tunc si appareat reum ita possidere, potest ex noua possessione conueniri. l. si quis ad exhibendum. ff. ad exhibend. l. procurator. in ij. rem ratam haberi. Si verò lata sit absolutoria, eo quia non probauit ius ad se pertinere, quod intentabat, & tunc si per ius diuersum, concluditur de nouo, quam in veteri, illo casu non obstat exceptio rei iudicatæ. l. minor. §. j. ff. de euictio.

Sic consuluit Bal. cõsil. cccclxij. ad euidentiam. in iij. vol. Sed d. de Lestrange agendo concludit ad diuersum ius quod habebat, & habet, videlicet ex testamento magnifici D. Claudij de Montefalcone, & non ex iure matris d. Francesiæ, ergò non debet sibi obesse rei iudicatæ exceptio, alioqui in dies posset hæres permittere se condemnari in fraudem fideicommissarij, quæ fraus est tollenda. l. in fundo. ff. de rei vendic. Et illam clausulam ponit Cæpol. cautel. ccxxxvij. ad hoc. &c.

Item, licet supra adducta sufficiant, tamen adduco vnum, quod in hac materia multum videtur considerandum. Nam antequam obstet exceptio rei iudicatæ oportet quod sit decisum illud quod petebatur. Alioqui non obstabit rei iudicatæ exceptio. Bart. & alij in l. j. C. de ord. iudicis, vtpotè si quis petit hæreditatem patris, vt filius, & opponitur quod non est liber, & quod non est filius, si pronuntietur hæreditatem sibi deberi, tacitè dicitur decidi quod est liber & filius, alioqui hæres patris pronuntiari non potuisset. Sed si fuisset lata absolutoria, non sequitur quod nõ sit liber, & non sit filius, quia potuit ferri absolutoria, ex quo alius fuerit institutus, vel ex alia simili causa. vnde cum de necessitate non inferatur hoc, sequitur quod super hoc non obstabit exceptio rei iudicatę. per not. in d. l. j. sequitur Paulus in l. quod in diem. §. si rationem. ff. de compensat. Sic in casu nostro non infertur, quod sententia absolutoria sit lata, eo quod domina Francesia non haberet ius vendicandi, sed eò quod non probãt, & in dubio lata præsumitur, eò quod non probauit. Bart. in l. ex duobus. col. v. versic. quarto. quæro. ff. de duobus reis, per l. Iulia. ff. de condict. indeb. & l. si inter me & te. de excep. rei iudic. Felin. in d. c. aduersario. col. iiij. Ergò illa sententia, siue arestum absolutorium non debet nocere, d. de Lestrange. sic consuluit Socin. consil. cclv. In causa, vbi dicit non sufficere dicere bene vel malè iudicatum: sed oportet dicere iustè concessum vel non. Ideò hæc sententia, siue arestum potuit ferri ex duplici causa, videlicet quia mater non habebat ius vendicandi, vel quia non probauit se habere, licet verè haberet. Et si dubitetur ex qua causa fuerit lata, præsumitur ex causa quæ minus nocet, & sic eò quia non probauit. Authen. & Panor. in c. aduersario de except. per text. in l. ij. §. Ignominiæ. ff. de his qui not. infam. & l. quarta, de suspec. tutorib. Imò si reus fuerit simpliciter absolutus, non expressa causa, non obstabit exceptio actori denuo agenti. gloss. in l. si quis ad exhibendum. ff. de except. rei iudic. Specul. in titul. de offic. omnium iudic. §. de seruit. versic. quid si reus. Soci. consil. xciiij. in caus. col. iij. & seq. in iij. volu. Panor. & Felin. in c. aduersario. de except.

Vltra prædicta non erit inconueniens tenere, quod ad substitutum & fideicommissarium vniuersalem, spectet minus principaliter commodũ, & sic ideò sit citandus, quod sic probatur. Is ad quem pertinet commodum minus principaliter potest in testamento esse testis, vt legatarius. §. legatariis. insti. de testam. sed fideicommissarius vniuersalis potest esse in testamento testis, vt ibidem dicitur quia non iuris successores sunt. Et ita tenet Bald. in l. dictantibus. col. j. C. de testam. Igitur minus principaliter etiam ad eos commodum spectat, facit l. qui testamento. ff. de testamen. l. quædam. §. his autem. in verb. iuris, successor. de eden. consuluit. Alexand. consil. cxix. quando omne. columna quinta. in vj. volum. vnde dicit Bartol. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. faciend. colum. iiij. & Bald. in prima constitutio. C. in §. quibus. vbi dicit principaliter accipi pluribus modis. Et secundum magis proprium modum accipitur, non vt denotet ordinem naturæ vel temporis, scilicet quod vnus primò in tempore, dicatur, alius secundo, sed vt denotet ordinem intellectus, id est, considerato fine, quia illud dicitur principaliter esse finis ad quod intellectus finaliter tendit. vnde si ali-

quid fieret ad duos fines æqualiter, reſpectu vtriuſque diceretur principaliter fieri. Ponit Bart. exemplum in duobus reis, in quibus vnus obligatur hodie, alter cras, licet vnus ſit primus in tempore, tamen quilibet dicetur principaliter obligari. l. iij. ff. de duob. reis. Idem ſi vnus ex duobus reis promittit. Mihi purè, alter ſub conditione, vel ad diem, dicetur vterq; principaliter obligatus, & non in conſequentiam. l. ex duobus. l. ſicta l. ſi reus. ff. de duob. reis. Ideò ſi plures ſint perſonæ facientes vnum actum, ad diuerſos fines in perſona cuiuſlibet dicetur principaliter intereſſe reſpectu finis intellecti per eum, & ita propriè magis accipitur, nam verba in dubio debent accipi in proprio ſignificato. l. j. §. fin. ſi ager vectigal.

Igitur actus teſtandi fuit factus principaliter propter hæredis inſtitutionem, & etiam principaliter propter ſubſtitutionem, ſecundariò autem dicitur factus, propter legatarios. gloſſ. in l. nullus. ff. de teſtib. Bald. in l. principaliter. in ij. C. de liber. cauſ. Fateor tamen quod conſiderato ordine temporis principaliter, id eſt prius, eſt facta inſtitutio. ſed ſecundum magis proprium modũ debet conſiderari finis, non ordo temporis. Alex. conſil. cxix. volum. vj. Certum enim eſt quod ſecundum ordinem temporis, primo vocatur inſtitutus, ſecundo fideicommiſſarius, qui capit de manu hæredis. l. facta. & l. reſtituta. ff. ad Trebell. & tamen fideicommiſſarius dicitur principaliter vocatus, vt ſuprà dixi. Item quia loco hæredis habetur. l. j. §. ſi hæres, & l. reſtituta. ff. ad Trebell.

Immo quandoque dicitur magis principaliter quam hæres, ſi maior pars hæreditatis ad eum venire debeat. Bart. in l. cum res. §. culpa in fin. ff. de legat. j. Ergo teſtamentum principaliter dicitur factum propter hæredem inſtitutum. §. ante hæredis. inſtit. de leg. & etiam principaliter in fauorem ſubſtitutorum, qui ſimiliter dicuntur hæredes. l. j. ff. de vulgar. & l. ſi filiusfam. quod cum eo. Cum ergo principaliter ſit factum in fauorem d. de Leſtrange nihil mirum ſi debuit vocari, & ſi non eſt vocatus non poteſt eidem ſententia præiudicare, nec areſtum Tholoſæ latum.

Item reuocatio mandati, quæ quandoque parui poteſt eſſe præiudicij non valet, niſi ſit intimata reuocato. cap. ex inſinuatione & cap. in noſtra, de procurat. clemen. vna. de renuntiat. cap. ex parte decani de reſcript. à fortiori ergo ad hoc vt noceat ſententia domino de Leſtrãge debebat citari. Poſtquam ergo non fuit citatus, non præiudicabit ſibi areſtum latum contra matrem.

Præterea quando inter duos nobiles contenditur de iuriſdictione alicuius caſtri hoc non præiudicat populo, qui non interfuit tunc cauſæ. Bald. in lege ſecunda. C. de liberal. cauſ. ſic nec hoc areſtum latum contra matrem nocebit domino de Leſtrange qui non interfuit cauſæ, nec ſciebat cauſam agitari, ſaltem non præſumitur: quia in facto alieno ignorantia præſumitur. lege finali. ff. pro ſuo.

Poſtremò, licet non poſſit d. de Leſtrange ab areſto Tholoſano appellare, tamen aurum, quod dicunt, Tholoſanum non debet ei nocumẽto eſſe. Nam ad ſuperiorem cauſa deuoluitur, videlicet ad regem, ſeu ad ſuum magnũ conſilium. Si enim coram d. ſenatoribus Tholoſanis cauſa nunc iterum ageretur ſententiæ ſuæ fauerent ideò iuſtè fuit conſilio magno commiſſa per Chriſtianiſſimum regem. Et ita dicit Bartol. debere fieri in lege à ſententia. in principio, colum. vltim. ff. de appellationib.

Vltimò, ſi principalis de cauſa tranſegiſſet, vel inſtantiæ renuntiaſſet admitteretur adhuc d. de Leſtrange, tanquam tertius ad proſequendum d. cauſam. l. à ſententia. §. idem reſcripſit. ff. de appell. multò ergo magis, ſi tacite erit excluſus, vt concludit Bartol. in l. ſi perluſorio. col. j. verſic. ſed hîc dubitatur. ff. de appell.

Vlterius, vbicunque commiſſum fuerit conſcientiæ alicuius poſtquam non habet ſuperiorem in mundo non poterit appellari. glo. ſingul. in cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem de reſcript. in vj. in verb. relinquatur. vbi dicit quod ſolus Deus, & nullus alius iudex eſt cognitor. Iaſon. in §. ſed iſte. num. cxxxvj. inſtitutio. de action. & l. nec quidquam. §. vbi decretum. col. vij. ff. de offic. proconſul. & l. à iudice. colum. iiij. C. de iudic. & l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui oper. nuntiat.

Attamen ſuperior poterit emendare quod factum eſt parte inaudita, vel alias male factum. glo. ſingul. in clemen. vna. in verb. oneramus, de iure patronat. Iaſo. in §. ſed iſte. columna quinta. inſtit. de actionib. & Barba. in ij. quæſtio. ſecundæ partis. colum. iiij. num. 18. Et hoc in his quæ ſunt magni præiudicij vt hîc Barba. in additio. ad Bal. in cap. j. colum. vlti. de conſuetu. rect. feud. Ergo magnum conſilium emendare poterit, quod factum eſt domino de Leſtrange abſente, & eidem Baroniam Aleſti ſi viderit expedire, adiudicare.

Octauò, an d. Cambi pro legitima & Trebellianica Petro de Montefalcone debita, poſſit baroniam Aleſti retinere, & text. decidit in l. Marcellus. §. reſque ab hærede alienatæ ſunt in quartam imputantur hæredi ff. ad Trebell. Nam filius etiam prohibitus expreſſe, alienare, tamen poteſt & vendere pro rata ſuæ legitimæ, quam habere ſine onere debet. lege quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſtamen. & etiam pro ſua Trebellianica, prout conſuluit. Aretin. cõſil. xviij. viſa & diſcuſſa. col. iiij. & ſeq. cum communis opinio ſit doct. quod filius rogatus ſub conditione poteſt detrahere duas quartas, legitimam, ſcilicet & Trebellianicam. cap. Raynutius & cap. Raynaldus. de teſtamen. cum ſimilibus. Et iſtud ex generali conſuetudine mundi, totius obſeruatur. teſte Iaſon. in d. Authen. res quæ, colum. iij. C. de fideicommiſſ. Imò filius alienando videtur elegiſſe totam rem quam alienauit pro Trebellianica & legitima. d. authen. res quæ etiam inuito fideicommiſſario, ſecundum Bar. ibi, & Doct. Et hoc eſt ſtatutum, vt magis ſubueniatur filio, qui alienauit, vt non teneatur emptori de euictione. text. in §. quamobrem. in authentic. de reſtitut. & ea quæ part. in xj. menſe. collatio. iiij. Paulus & Iaſo. in d. authen. res quæ, & Iaſon. poſt alios.

alios. in d.l.fin.§.ſed quia noſtra.C.communia. de leg.in vij.limit.

Fallit, quando malitioſè filius alienaret. Bartol. in d.authen. res quæ & Bald.in l.filium. C. famil. herciſcund. Et intelligitur alienaſſe malitioſè, ſi rem multò plus valentem, quam ſua quarta vendidiſſet, ſicut in caſu noſtro prætenditur, ſecundum ea quæ in creditore ponit Bar. in l.alio. ff. de alim.& cibar.leg. Et ita expreſſè decidit Aretin. d. conſil.xviij.col.v.verſi.his breuiter. vbi concludit valere alienationem vſque ad legitimam & Trebellianicam, & quatenus excedit pro rata poteſt ab hærede vendicari. vt ibi, per c. Raynaldus. de teſtam. ſicut è contra quando libertus alienat in fraudē legitimæ patroni, reuocatur alienatio, quatenus tangit legitimā, de reſiduo aūt valet & tenet dicta alienatio. l.j.§.quamuis, & ibi not. ff. ſi quid in fraud.patro. Tamen ſi filius conſumpſerit dimidiam partem hæreditatis, vel bona ſufficientia ad ſuam legitimam reuocabuntur in totum alienata. Iaſ.in d.authen.res quæ. in fin.vt hîc prætenditur, quod Petrus,filius teſtatoris, conſumpſit bona vltra ſuam legitimā, & ſic nil vltra poterat alienare.

Notandum eſt,quod hæres tenetur reddere rationem adminiſtrationis, de malè adminiſtratis, vel dilapidatis, vel neglectis ipſi fideicommiſſario vniuerſali. l. mulier.§.ſed etenim. ff. ad Trebellia. Bar.in l.cum tale.§. Titius.de conditio. & demonſtratio.& l.Marcellus.in princ.q.penul.ad Trebell. Et hoc expreſſè tenet Bal.in l.filium in fi.C.famil. herciſ.dicens hęredem teneri ad intereſſe ſi abuſus eſt rebus hæreditariis, vt hîc præſupponitur.

Nonò, quæritur quota ſit eiuſdem Petri legitima,& text. in authen. nouiſsima. C. de inofficioſ. teſtam. dicit quod ſi ſint quatuor liberi, aut infra, debetur eiſdem pro legitima tertia pars hæreditatis de duodecim, quod ſi ſint quinque liberi vel vltra,debebitur eis dimidia pars hęreditatis.Si fingamus hæreditatē valere duodecim mille libras, & quinque eſſe liberos. Legitima cuiuſq; erit mille, & ducentæ libræ. Si detrahatur poſtea quarta Trebellianica, detrahentur tres mille libræ. Et ſic hæres habens duas quartas, habebit quinque millia librarum & ducentas, & hoc computant doct. vſque ad dimidiam hæreditatis, quod non eſt verum,vt videtis, ſed circa dimidiam,& quandoque vltra dimidiam habet hęres,detrahens duas quartas,aliquando minus.

RESP. CLXXVII.

Areſti notabilis executio.

Executio areſti contra heredes.

Equitatem ac iuſtitiā amplectens dico areſtū magni conſilij exequi poſſe contra Annam, vel eius hæredem, tam ſuper re, quàm ſuper fructibus legitimæ. Et hoc probatur ratione,quia hæres vel ſucceſſor in vitium defuncti Anthonij de Grimault. Ergo contra eam fiet executio.l.ij.C.de fructib.& liti.expēſ.& etiam quia res tranſit ad Annam cum ſua cauſa ſuiſque vitiis.l.Pompon.ff.de acquir.poſſeſſ.

Secundo,fructus dicuntur pars rei. l.fructus. ff. de rei vendic. l. in lege Falcidia placuit. ad legem Falcid. poſtquam poteſt mitti executioni quoad res, ergo etiam quoad fructus, quia acceſſorium ſequi debet naturam principalis.l.cum principalis. ff.de regul.iur.

Tertiò, fructus bonorum debent eſſe eiuſdem naturæ,ſicut bona. Ancha.in repet.c.acceſſorium. in j.not.de regul.iur. Refert Soci.conſil.xciij.circa primum col.viij.verſic. confirmatur dicta concluſio.in j.vol.Quod ſic probatur. nam ſi aliqua prædia ſint mihi obligata, fructus etiam ex illis percepti cenſentur obligati.l.Paulus.§.j.ff.de pignor.

Executio fit tam ſuper fructibus quā ſuper re principali.

Item probatur.in l.fi.C.de frum.vrbis Conſtantinopolit. libr. xj. vbi lucrum ex re proueniens eſt eiuſdem naturæ cum re, & quoad diſpoſitionem, ſeu alienationis prohibitionem comprehenditur cum ipſa. & ibi dicit Bart.quod ſi contracta ſit ſocietas inter ſocios ad certum tempus,ſicut capitale non debet minui poſitum in ſocietate, ita nec lucrum,quod aſſumit ſibi naturam, quam habet capitale, ſic & fructus huius legitimæ erunt eiuſdem naturæ ſicut legitima. Et ſic poterit in illis fieri executio contra illos, contra quos fit executio in legitima,probatur etiam per text. ſingul.in l.fi.ibi, ſed diuus Traianus inter mouentia fructus quóque haberi reſcripſit. ff. de requirēd.reis. vbi diſpoſitio illius tituli, per quam bona tam immobilia, quam mobilia contumacis annotantur, interpretatur vt procedat etiā in fructibus. En ergò quod areſtum ſuper rebus, etiā procedere in fructibus ita debet, vt exequatur cōtra quē debet exequi ſuper rebus.

Quartò ſuadetur, fructus augent ipſam rem.l. Item veniunt.§.fructus.ff.de petitio.hæredit. & d. l.in lege Falcidia placuit. Vnde fructus cenſentur res hæreditaria: ſicut reliquum patrimonium. Et ideo ex eis poteſt legitima ſuppleri. Angel. per illum text. in l. Centurio. ff. de vulg. ſi cenſentur in patrimonio ſicut alia bona, ergo idē ius erit in eis, ita, vt areſtum ſuper rebus, habeat locum in fructibus. Et hoc videtur dicere ſecundum areſtum, videlicet vt poſsit exequi ſuper terris & rebus Annæ. Sed rei appellatio generalis eſt.l.j.ff.ſi cer.peta. vt comprehendat fructus.l.rei appellatione,& cauſæ & iura continentur.ff.de verb.ſignifi. Et dicit ibi glo. cauſæ,id eſt fructus, & ſic clarum eſt areſtum dicens, ***a ordonné ledict conſeil que leſdicts de Caſtillon pourront faire executer ledict areſt du quatrieſme iour de May ſur les terres & choſes contenues en icelui.*** [dictum Conſilium decreuit, dictos de Chaſtillon poſſe d.areſtum executioni mandandum efficere à iiij.Maij die,ſuper terras & res in eodē comprehenſas.] Ecce ergo quod vult vt exequatur ſuper terris,& ſic pro legitima, *& choſes*,id eſt rebus, & ſic pro fructibus, & hoc ſufficeret etiam ſi alia non eſſent.

Quintò,probatur fructus habet eadē priuilegia quæ ipſa res. Angel.per illū tex.in auth.de æqualit. dot in §.j. col.vij. vbi dicit quod omne priuilegiū datum principali trahitur ad eius augmentum. Sic conſuluit Iaſ.cōſi.cxlvj.punctus quæſtionis. col.ij. vol. ij. vnde augmentum legitimæ regulatur ſe-

cuodum natutam legitimæ. Calder. consil.xxxij. an si statutum.sub rub.de testam. adeo quod sicut filius non potest grauari in legitima,ita nec in fructibus, & in eius augmento. Albertus Brunus in tract. de statuos excluden. fœminas.artic. x.q.iij. versic.postremo.col.antepenult. per l.quoniam in prioribus.C.de inoff.testam. vnde dicit tex.solemnis fructus & accessiones eadem actione repeti,sicut res.Lectam. C.de iure dotium.& sic fructus hu ius legitimæ poterunt in rebus Annæ exequi sicut ipsa legitima,alioqui grauaretur filius agendo con tra diuersos, & exequendo.

Sextò,confirmantur prædicta per text.in l.assiduis.C.qui portio.in pignor.habeantur. vbi priuilegium dotis habet locum tantum in dote : vt patet in fine ibi, hæc autem tantum ad dotem, &c. & tamen fructus percepti ex re dotali petûtur vnà cum dote,& habent omnia priuilegia dotis.l.si marito.§.si fundû.ff.solut.matr. multò fortius fructus legitimæ habebunt eadem priuilegia quæ ipsa legitima. Et sic fiet executio ratione fructus legitimę contra Annam possidentem omnia bona,licet ipsa non perceperit fructus: quia legitima habet priuilegium, vt post æs alienum deducatur imprimis.l. Papini.§.quarta autê.ff.de inoff.testa. sic & fructus legitimę,vt supra probaui,imprimis debet deduci.

Septimò, postquâ legitima, & eius fructus sunt deducendi de patrimonio, is qui exequitur arestû pro legitima debet imprimis deducere & exequi fructus,super illis bonis,quæ d.Anna habuit ratione fructuum ad quos fuit côdemnatus Anthonius de Grimault, quia illi erant prius debiti filiabus ꝑ legitima. Ergo super his bonis ratione fructuum habitis debet fieri executio Et si non sufficiant fiet etiam in aliis bonis d. Annæ. Quia Anthonius de Grimault fuit per arestum côdemnatus ad omnes fructus hæreditatis, & illa,ratione horû fructuum habuit aliqua bona,quæ prius debebant pro legitima applicari. Nec obest si dicatur quod d. Anna non recepit fructus, quia duobus modis respôdeo. Cum enim actionem ad eos habeat, ratione aresti pro ea lari,eos recepisse videtur ad hoc , vt executio possit in eum fieri,seu eius bona. l.qui actionê. ff.de reg.iur.Item,non est inconueniens quod vous recipiat fructus,& ab alio petantur,& contra eum fiat executio.gl.not.in l.j.§.cum prædium.in verb. nunquam.ff.de pignor. Tum quia Anna est subrogata in locum d.Anthonij de Grimault , ergo debet exequi contra eam, sicut contra istum de Grimault si haberet bona, & etiam , quia recipiendo bona, omnes actiones tam actiuæ quam passiuæ translatæ sunt in eam.l.j.in princ.ff.ad Trebel.

Octauò, vna res non debet diuerso iure censeri. l.eum qui ædes. ff.de vsucap. vt, videlicet fiat executio in legitima contra vnum,& in fructibus contra alium, imò arestum,tanquam indiuiduû, exequi debet contra istam Annam, quæ consentit vt exequeretur,alioqui si non posset mitti executioni contra dictam Annam, arestum vltimû esset alterius litis initium, quod summopere vitandum est. l.iiij.§.ait prætor. ff.de re iudicata.

Nonò,dicta Anna consentiit,& ratione sui con sensus supremû consilium tulit suum arestum, vt videlicet primum arestum contra d. de Grimault latum exequeretur contra Annam, super terris & rebus contentis in primo aresto,secundû formam, de qua est text.in c.quia. V.qui ibi,secundum formam, de iudic. Forma autê est modus secundum quê aliquid fieri debet.Bal.in rubr.ff.de iust.& iur. colu. ij.sed forma primi aresti erat,vt primò fieret executio pro legitima,secundò pro fructibus,sic & ista forma seruari debet contra d. Annam:nam in d. primo aresto continebantur fructus legitimæ. ergo & in hoc secundo.alioqui non fieret executio aresti secundi,quia nil censetur actum quando aliquid superest agendum.l.penul.C. de his quib. vt indig.Et si hæc forma omitteretur,actus esset nullus.c.cum dilecta de rescrip.

Decimò, secundum arestum non exequeretur contra Annam,iuxta primi tenorem,nisi in fructibus etiam exequeretur,& sic esset elusorium contra l.si prætor.ff.de iudi. Nam imprimis debemus recurrere ad tenorem primi Aresti,& secund.illud exequi,vim verborum intuentes.dicit text.in ca.si cui de quibusd.cap.extraord.in libris feudo.quem allegat Ias.côsil.lxxviij. vt oportunè.col.j.in j. vol. licet non inuenerim tex. & sic intueri debet primû arestum,& secundum eius formâ & tenorem exequi contra Annam,iuxta consensum suum.

Vltimo,arestum vltimum referens debet intelligi secundû terminos & qualitates primi ad quod refertur.tex.in authen.de filiis ante dotal.instrum. natis.colla.iij.Bart.in l.nihil.ff.de coniûgend. cum emancip. liberi : sed primum arestum loquitur de fructibus in quibus erat condemnatus d. de Grimault. Ergò etiam secundum loquetur de fructibus. Et sic concludo,salua correctione melius sentientis, vt tam super legitima quam super fructibus possit exequi arestum contra res & bona d. Annæ. Et alia adducerem, nisi me premeret pars, ideo his contentus me subscripsi.

RESP. CLXXVIII.

De substitutione in genere.

Guillielmus de ecclesia mercator suum condidit testamentum , in quo filium suum Dominicum instituit hæredem vniuersorum bonorum, & eidê substituit, ac filiis suis, si decederent sine liberis masculis ex legitimo matrimonio procreatis , vel filij filiorum decederent sine liberis etiam masculis filium antiquiorem. Et si nullus superesset filius substituit proximiorem gerentem cognomê dictæ familiæ. Testatore mortuo Dominicus duxit vxorê,ex qua habuit filium Franciscû, qui mortuus fuit sine liberis: quæritur, an valeat talis substitutio,in persona pupilli nô instituti. Secûdò, pręsupposito quod valeat. Mater in qua parte debet succedere? Et hæc quæstio indigeret declaratione regali,vel facta à Parlamento,maximè ab eo in quo viget ius scriptum & copia peritorum,sicut est venerabile & sanctû Parlamentû Tholosa

Substitutio facta ei quê non institui mus, an operetur in eo institutionem.

Tholosanum, in quo tota synodus ciuilis Philosophiæ residet, & in hac quæstione adhuc sub iudice lis est. Vt in simili dicit glo. in l. ex consensu. ff. de appell. Et hoc tenet expressè. Angel. consil. vij. ex dicto themate in princ.

Et primò quòd valeat tale fideicõmissum etiã in persona filiorum est tex. in l. Titia. Seio. §. Seia. ff. de leg. ij. vbi ex grauamine iniũcto vltimo decedẽti subintelligitur tacita substitutio, inter collegatarios. Et sic resultat tacitè, etiam quidam honos.

Secundò probatur, in re dubia fauendum est testamento, & pro eo interpretari debemus. l. quoties. ff. de reb. dub.

Tertiò probatur, per l. si ita stipulatio. ff. de oper. libert. vbi si patronus ita stipuletur à liberto, si decem dierum operas non dederis viginti nummos dare spondes? operas censetur libertus promisisse. Ita & testator substituendo, videtur eos instituere.

Quartò, facit illa vulgata regula, qui vult antecedens, videtur velle & consequens. l. illud. ff. de acquir. hæred. l. ij. & ibi not. ff. de inofficiosi omnium iudic. l. prima. & ibi Claudius. ff. de institut. & iur.

Quæ regula etiam procedit in materia odiosa. c. ex literis de excess. præla. Iaf. in l. Centurio. nu. 56. ff. de vulg.

Quintò probatur, per l. si Titio pecunia. §. si. cũ l. seq. ff. de lega. j. vbi fideicõmissum potest relinqui venientibus ab intestato.

Sextò, facit quia non adimendo videtur relinquere filiis filiorum. l. denique. §. interdum. ff. de pecu. leg. & l. alio. ff. de alimen. & cibariis leg. & ibi glos. j. facit text. melior. quem non adducunt doct. in l. conficiuntur. ibi. sed ideo fideicommissa dari possunt ab intestato succedentibus, quoniam creditur paterfamil. sponte sua his relinquere legitimam hæreditatem. ff. de iur. codicill. & ibi dicit gl. esse fictionem. Ideo non posse contrarium probari tex. formalis. in l. j. §. sciendum. ff. de leg. iij. vbi sunt verba hæc: sciendum est autem eorum fidei committi quem posse, ad quos aliquid perventurum est morte eius, vel dum eis datur, vel dum eis nõ adimitur, & postea sequitur, sed & eius qui nondũ natus est, fidei committi posse, si modo natus nobis successurus sit.

Septimò facit, nam voluntas testatoris est seruanda. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonstrat. c. vltima voluntas. xiij. q. ij. & si expedit reipub. vt seruetur. l. vel negare. ff. quẽad. testam. aperiat. Sed voluntas testatoris est quod veniat ad proximiorem deferentem cognomen dicti testatoris, ergo ad illum debet venire, cum illa voluntas non sit iuris contraria debet seruari. l. testand. C. de testamento. & l. nemo potest. ff. de leg. j. & vbique not.

Octauò probatur quòd à testatore censeantur vocati. per gl. in l. Lucius. ff. de hæredib. instit. quod sic probatur, quia filiæ fœminæ venirent cum masculis de iure, & ab intestato. l. maximum vitium. C. de liber. præterit. sed in casu nostro non venirẽt, quia sunt exclusæ iudicio testatoris, cum masculi tantum sint vocati. Ergo censentur masculi vocati iudicio testatoris & non ab intestato, cum eodẽ iudicio fœminæ excludantur. arg. l. prætor. ff. de iudic. c. qualis. xlv. distinct.

Nonò, ista opinio etiam de stylo seruatur, & de communi vsu, & secundum eam fuit sæpius iudicatũ, vt testatur Guid. Pap. in suis decis. q. xxxix. Doctores. & cõsil. cxxxv. consiliũ. colla. ij. Dicen. Ita cõsuetũ esse iudicare Parlamentũ Delphinale.

Ergo verisimile est, quod tot viri prudentissimi, doctissimi & iustissimi iudicauerit secundum leges & æquitatem. iuxt. l. humanum. C. de legib.

Decimò probatur, qui est causa causæ, est causa causati. argu. l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil. Sed primus testator fuit causa prima acquisitionis bonorum, ideo potuit grauare. Bal. in l. precibus. col. vltim. C. de impub. per l. si fuerit. §. si. ff. de legar. iij.

Vndecimò, facit text. in l. si ita quis hæres instituatur. ff. de hæredib. instit. vbi illa verba: si legitimus non vendicauerit hęreditatem important institutionem, ergo & illa verba si sine liberis decedat substituo.

Vltimo facit, quia per verbum, instituo, fit substitutio, sic & per verbũ, substituo, videtur fieri institutio. text. in l. Gallus. in prin. & ibi gl. ff. de liber. & posth. tex. in l. potest. & ibi Iaf. in ij. no. de vulg. Ergo Franciscus videtur institutus, & sic potuit grauari.

Item facit text. melior de iure in l. cum ita. §. fi. ff. de adoptione. legat. Et hanc opinionem tenuit Iacobus de Bello visu. vt refert Bar. in l. Centur. coll. xj. versi. quæro vlterius quid si testat. ãn xxxvij. de vulg. ff. Bal. & Salycet. in l. precibus. coll. vlti. C. de impub. & aliis subst. Idem tenent Angel. & Aret. & Lancel. in l. Centur. ff. de vul. Angel. in § si instit. de pupill. Petrus de Anch. consil. lxxiiij. contra Philippum. & in c. si pater. in xij. not. de testam. Bal. & Corneus. in l. ab eo. C. de fideicom Petrus de Ferrariis. cum sua distinct. in practica sua, in forma libelli, quo agitur ex substitutione. in verb. compendiosæ versic. rursum quæritur. col. vij. Guid. Pap. in suis decis. q. xxxix. Doctores & in consil. cxxxv. cõsiliũ. cum seq. & con. ext. consi. col. tertia. Barbat. consil. lv. præclarè scribitur sapien. col. vj. & seq. & Lancelo. Polit. in tract. substitut de compendiosa. col. xiij. versic. quæritur circa prædictam. & Socin. consil. cclxix materia. in ij. vol. sibi contrarius. & cõsil. ccl. in causa Bourniensi. eo. vol. colla. vj. & seq. & Decius sibi contrarius cõsi. cclxx. & cõsi. cccxviij. in causa nobilium.

Contrariam tamen opinionẽ tanquam cõmunẽ probo. Primò, quia ea quæ veniunt in conditione non inducunt dispositionem. l. si quis sub conditione. ff. si quis omissa. caus. testa. Item verba narratiua non inducunt dispositionem. ca. si Papa. de de priuileg. libr. vj. Clem vna. de probatio.

Secundò probatur quem non honoro, grauare non possum. l. ab eo C. de fideicom. sed auus non honorauit istum Franciscum eum instituendo: ergo non potuit eundem grauare. l. planè in ij § fina. cum l. seq. de legat. j. l. & si sua § j. de leg. iij.

Tertiò, inducta ad grauamen non possunt inducere institutionem, & sic contrariũ effectum arg. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. & l. legata. de adm. leg.

Quartò, facit text. in l. cum quasi. §. si plures. ff.

de fideicommiss.liber.vbi si vnus hæres grauatur in tota re hęreditaria, ooo per hoc videtur sibi alia res prælegara,sed debet à cohæredibus emere illo-rum partem. Ergo grauando non intelligitur relinquere.

Item facit text.not.in l.filiusfamilias. §. cũ quis. de leg.j.vbi sunt hæc verba,cum quis rogatus erat si sine liberis decesserit per fideicom.restituere,cõditio defecisse videtur si patri superuixerint liberi, nec quæritur an hæredes exstiterint. Ecce quomodo non censentur instituti positi sub conditione.

Quinto, etiam facit text.in l.hæreditas ad Statium.de hæredib.instit. vbi testator adiiciẽdo omnis non videtur hæredem instituere tacitè. Et ita ponderauit eum Bal.ibi & doct. Alex. Areti. & Las. in d.l.Centurio.

Sextò, si valeret hæc substitutio de nepote facta ab auo fieret iniuria patri suo, in cuius potestatem erit recasurus post mortem aui, quia auferret d.patri potestatem substituendi pupillariter. Et ideo videtur quod non valeat. Bar. in l.ij.ff.de vul. per illum text.

Item cum non esset conceptus, nec genitus tẽpore mortis testatoris.l. Gallus.ff.de liber.& posth.

Septimò, facit tex.in l.qui duos.ff.de vulg. vbi non valet legatum relictum à substituto,ergo etiã hic non valebit fideicommissum relictum à Francisco.

Octauò,facit quod testamentum non potest incipere à substitutione, sed oportet quod primò sit institutio.l.ij.ff.de vulga.l.si quis ita instituatur. & ibi glos.ff.de hæredib.instit.gl.in l.Gallus.in princ. ff.de libe.& posth.Sed hic non est institutio in persona Francisci, ergo non erit substitutio.

Nonò, non inuenitur lex quæ dicat quod substitutio præsupponat tacitè institutionem. Imo est tex.in contrarium.in l.ex facto etiam.ff.de hæredi. instituend.l.si quis eum.§.fi.de vulg.l.posthum.de iniusto.

Nam substitutiones sunt priuatiuæ & extinctiuæ institutionum, quia in defectum institutionis incipiunt.l.quandiu.ff.de acquirend. hæredit. Petrus de Ancha.consil.cxxxvij. principaliter. Curtius consil.xliij.qua inquit.

Decimò, opinio ista est communis, vt infra patebit, ideo tenenda.l.j.ff.de offic.quæstor.

Etiam si contraria opinio videretur verior, Ful. consil.xxxiij. Titius in testamento. Neuisa.in sylua nuptial. in iij. amphat.an sit tenenda communis.

Vndecimò, authoritas vnius collegij debet præferri sententiæ vnius doctoris. Tho.Ferra.cautell.xvij.magna est quæstio.sed collegium Papien. consuluit contra Bart.& per communi. Ergo illa opinio est præferenda opinioni Bar.& sic consuluit vt citat Curt.consil.xlvj.sæpè reuoluta, & quando sunt duæ opiniones contrariæ præsumendum est pro illa pro qua consuluit collegium. Pan.in c.prudentiam,in iij.notab.de offic.deleg.

Duodecimo, licet per vulgarem tacitam veniat substitutus, quando fallit mater pupilli est in vita: nam tunc non excluditur ex præsumpta voluntate testantis.l.fin. C.de institut. & substitutionib. ergo nec hic excluderetur.facit quod dicit Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita.ff.ad Trebellcia. vbi dicit quod si substitutio fideicommissaria sit facta per hæc verba si omnes suprascripti instituti decesserint,vel si vterque decesserit substituo Gaium,vno decedente non admittetur substitutus, quoniam extat persona quæ ex præsumpta voluntate testãtis excluderet substitutum.l.penult. C. de impub. Alex.consil.xcj.ponderatis.col.iiij.probatur etiam hoc in j.vol. Sed hic extat nobilis Margareta mater defuncti pupilli, ergo non debet excludi.

Alia multa pro & contra adducit Alex.consil. clxxxv.viso titulo quæstionis in ij.vol.

Istam opinionem quod nõ potuerint grauari tenuit Bart.in consil.ccxuij. Andreas, vbi consuluit quod si adiecta sit pœna hæredibus si non soluãt legata intra biennium, & moriantur non censetur illa pœna matri succedenti apposita, vnde quando doctor est sibi contrarius statur illi dicto quod tenuit consulendo, quia dicta in consiliis sunt magis deliberata & digesta. Cuma.cõsi. lxxxvj. in princ. Curt.cõs.lxxvj.super mot.& maximè Bart.nã quãdo habebat cõsulere maturi⁹ põderabat. Et si casus erat dubius cõferebat cũ mercatoribus & rusticis. Bal.consil.clxxxix.super alio.Cor.in verb.restam. Alex.consi.clxxxv.viso titulo.num.32.in ij.vol.

Item Dec. consil. cclxx. dominus Raynaldus consuluit pro opinione Bar.in d. l. Cẽturio.postea consi.cccccxxij.& pro tenui mutauit opinionem,& tenuit communem.Ideo posterius scribens præsumitur maturius scribere. Roma consil. cccxxvij. Istæ sunt rationes.col.ij.Barba.consil. xliij. sempit. col.ix. & cõsi.lxviij.in ij.vol.Ergo illi dicto posteriori debet stari.

Item contra Bar.tenuit Albet.in rubr.ff.de vul. col.lxij.versic.sed quia testatores amplians siue sit facta copulatiuè, siuè alternatiuè. Bal.in l. ab eo.C. de fideicom.l.si sic.ff.de leg.iij. Petrus de Anch.cõsil.cxxxvj.principaliter.Imol. Alex.& Las.in l.Centurio.ff.de vulg.Et ista est verior attenta mente testantis, qui tantum primum videtur grauare.licet opinio Bar.sit verior de subtilitate iuris secundum Angel.in tract.de testam.in verbo.& si omnes eius filij.col.iij.Philippus Francus in c.si pater.in vij. q. compendiosę substitutionis. num.93.de testam. lib. vj.Imol.in c.Raynutius.de testam. & Benedict. Capra, consil. ij.in ij. q.& est vera & canonisata. Ideo ab ea non est recedendum.Dec.consil.cccccxxij. & pro tenui.

Et secũdũ hãc opinionẽ cõtra Bar.cõsuluit Alex. cuius authoritas in tam illustri & excellẽti loco sita est, vt ab eius responsis in quibus contradictionem non habet nefas quodammodo sit recedere. Dec.consil.lxij.col.iij. Cotta.in secunda parte iuris ciuilis.in verb. iurisperitus. Et propter nouum dictum Bar. non est tutum recedere in iudicando à communi opinione. glo. & doct. Petrus de Anch. consi.cxxxvij. principaliter. & consil.cxx. pro clariori decisione. Alexan. consil.xcj. ponderatis his. col.v.num.7. cum sequen. in j. vol. vbi dicit sæpè consuluisse pro ista parte. & consil. cv. prospectis. col.iij.& seq.in eod.vol.& cõsil.cviij.viso themate.

in eo

in eodem vol.& cõsil.lxvj.viso testamento.col.vlt. in ij.vol. Oldrad.consil.cxlj.Thema tale.in fin. Et pro ista opinione fuit sæpius iudicatum,& in iudicando est tenenda, cum sit communis, & altera non habet tales, nec tantas authoritates, sicut ista, quia ferè nullas habet. Referente Alexand. consil. clxxxv. viso titulo quæstionis. num.21.in ij. vol.& consi.xxiiij.attentis.col.iij.versic.modo redeundo. nu.5.in iij.vol.& Ale.cõsi.xiij.visis & perlectis.coll. iuj.in iiij.vol.& cõsi.lv.perspectis.in ij.dubio.col.v. & seq.in iiij.vol. & cõsi.cxxxiij.stãtib⁹.col.ij.in vij. vol.& cõsi.ccij.viso themate in eo. Et cõsulut pro hac parte Gui.Pa.sibi cõtrarius.cõsi.xxij.viso casu. dicens seruari in iudicãdo.in curia Parlamenti.ibi. in additio.& consi.ccxvj.latius extẽdendo.col.seq. in j.vol.vbi vide eum.& pro secundo dubio.& cõsil.cxl.considerato.eo.vol.& consil. ccxviij. consideratis.in eod.vol.& consil.ccxxxviij.suprascripti. eodem vol.& consil.lxij.viso capitulo.in iij.vol. & consil. lxix. viso testam. in eod. vol. & consil. ciiij. quoniam.nu.viij.in eod.vol.& consil.cxvj. in causa.in iij.vol.& consi.xxxij.viso testamento.col.ij. in iij. volu. dicens quæstionem esse valde dubiam. Ideo nolle eam decidere.& consil. lxxiij.capiendo. in iij.q.vol.iiij.

Substituti filij an censeantur vocati ex testamento.

Quod filij substituti non censeantur vocati ex testamento à testatore consuluit Alexã.consil. xcj. ponderatis.col.v.& consil.cv.prospectis. & consil. cviij.in j.vol. & consil. lxvj. viso testamento. in ij. vol.& consil.clxxxv.eodem vol.& consil.xxiiij.attentis.in iii.vol.& consil.xcij. super eo.col.ij.in iiij. vol.& consi.lv. prospectis.& consi.cix.videtur.col. ij.in ij.vol. & consil. xiij. visis & perlectis. col. pen. in iiij.vol.& consi.cxxxiij.stantibus his.col.ij.in vij. vol.& consil.ccij.viso themate.col. vlt.in eod. vol. & Gui.Papa.consil.ccxvj.latius.col.penul. & consil.ccxviij.indubitanter.in ij.q.& Socin.consi.lxxx. de duobus.col.iiij.in j.vol.& consi.ccxviij.considerans.col.ij.eo.vol.& consi.cxvj.in causa.in iij.volu. Bolog.consil. lxij.viso.igitur.versic. siue velimus. col.iiij.

Non obstat quod venientes ab intestato possũt grauari.d.l.conficiuntur. verum est quando immediatè succedunt testatori, secùs si per aliam personam alioqui sequeretur quod si aliquis haberet bona mea emptione quod posset grauari, quod non est dicendum.

Item dicit Bart.in l.codicillis.in princ.ff.de vsufruct.leg. quod onus fideicom. Intelligitur minime iunctum vltimo decedenti, sed solum prius instituto: nam filij filiorum non instituti, non possunt grauari. Alex.consi.xcj.ponderatis.in col.v.in j.volum.& consil.cv.prospectis.colla.iij.in eodem volum.

Non obstat quod voluntates testatorum seruãdæ sunt, d.l. vel negare, fateor, sed leges noluerunt tantum fauere voluntatibus testantium, quod sufficiat imaginari eam prudenti consideratione defunctum ita voluisse, nisi talis voluntas transiuerit in dispositionem Bald.in l.quotiens.§.tantumdem.ff.de hæredibus. instit. ergo eum disposuit sequatur sua voluntas.Bald.in l.vna.in fine.C.de his qui ante apert.tabul.Soci.consil.ciiij.quoniam. nu. 8.in iij.vol.Ideò si non apparet de voluntate testatoris non oportet eam valere.l.duo sunt Titij.ff.de testam.tutel.

Non obstat quod voluit bona venire ad illum qui deferret cognomen, quia verum est quando primus decessisset sine filiis, alioqui secùs.Soc.cõsi. cxvj.in causa.co.iij.in iij.vol.vide Galiolã.in l.Cẽturio.col.xciij.cũ seq. Et Dec.sibi contrarius consi. ccxcj.visis & diligẽter. in fi.Frãciscum Curtiũ. consil.xj. thema tale.col. iij. vbi dicit opinionem. Bar.esse communiter damnatam in scholis & palatiis.Curtius.consi.xliij.quia inquit.& consi.xlv.sæpè reuoluta. & seq. & consil. lij. super testamentis. Ias.in d.l. Centurio.& in l. j. vlt. notab. C.de pact. Corneus consil.xcvij.primò consultus.in j.volu. & cõsi.j.& cõsi. ccxliij.circa primum.col. pen.in iiij.

RESP. CLXXIX.

De ea quæ paternæ renuntiauit hæreditati.

Q Vatuor dubia ex facto mihi proposito eliciuntur, quorum primum est. An Ludouica de Stampis, proneptis Ludouici quondam de Tõnairre eius proaui, possit non obstante renuntiatione per Magdalenam facta in fauorem Caroli de Tonnairre fratris d. Magdalenæ succedere, nunc deficientibus masculis, videtur quod non, tum quia non est proxima, & ad proximum de iure defertur hæreditas.§.j.inst.de legitu.agnat.tute. Tum etiam quia renuntiatio iurata videtur eidem Ludouicæ esse impedimento.per ca.quamuis.& iura vulg.de pact. in vj.

Renuntiatio hæreditatis facta per sororẽ in fauorem sui fratris, an noceat hæredibus dicta sororis.

Contrarium arbitror verius: nam Magdalena renuntiando prospexit sibi deficientibus masculis, qui casus euenit, ergo ipsa sibi reseruando & hæredibus suis videtur reseruasse l. si pactum. ff. de probatio. Et sic ista Ludouica veniet ad portionem sibi contingentem sicut Magdalena in cuius locũ subrogatur mediante Claudio filio Magdalenæ,& patre d.Ludouicæ, per illã reg. subrogatũ.&c. l. si eum.§ qui iniuriarum.ff.si quis cautio Nam paria sunt ab ipso initio limitare, disponere, vel disposita limitare. l. Lucius. § quæ habebat. ff. ad Trebell. Ideo Magdalena in initio renuntiauit scilicet extantibus masculis. Ergo eis deficientibus non admittetur & per consequens Ludouica eius proneptis veniet.

Item probatur quod d. Ludouica possit adhuc portionem contingentem habere per illam clausulam, *Sauf que en deffaut de luy & desdicts masles descendans de luy, elle pourra venir aux successions pour sa contingente portion, auec ses autres coheritiers.* [Saluo, quod in defectum eius, & d. masculorum ab eo descendentium ipsa poterit ad successiones admitti pro sua portione contingenti, cum suis aliis cohæredibus.] Ista clausula, Saluo, modificat, limitat,& restringit sequentia.c.Raynald. ibi saluo. & ibi Barb col. xl.& col.lxxxiij.de test.vbi allegat alia iura ad hoc facientia, vnde si accusatus fuerit

confes

confessus contenta in accusatione saluo, &c. non censetur confessus omnia in inquisitione contenta. Ang.consi.xxvij. pro decisione.in fin. idem teouit. Corset.in sing.incipien.saluo iure.& Barbat.consi. xviij.praeclare col.xv.versic.praeterea. in ij.volum. & etiam illa clausula saluo,&c. ponit exceptionem teste Barbat.consi.lxx.clementissimi.col.penult.in ij.volum.ita quod Magdalena remittit portionem suam,nisi deficiant masculi, si deficiant poterit ad eam venire,cum non remiserit. Nam haec reseruatio conseruatoria iuris nostri, quae aliàs vocatur protestatio conseruatoria, conseruat nobis ius. ca. cum longè.ibi saluo priuilegio. lxiij.distin. c.saluo. xj.quaest.iij. & quando quis subit onera sponte debet protestari ne praeiudicetur sibi vel suo priuilegio. Bart. in l.j. C. de his qui sponte munera susceperunt.lib.x. Ias.in l.non solum. §. morte.in fin.ff. de noui oper. nunciat. facit text. in l. proximos. & ibi patruus meus Rebuffus. & Ioan. de Platea not. C.de proxim.sacror.scriniot.lib.xij.vbi dicunt esse text. pro verbis quae apponuntur in contractibus. & in instrumentis,dum dicunt, saluis omnibus iuribus & priuilegiis: quia per haec verba quantumcumque generalia, reseruantur quaecunque iura & priuilegia competentia,allegant text.in l.principes.C.de principib.agentib.in rebus.& l.fi.de pala. sacrari largitio.lib.xij.Sic ergo Magdelena per haec verba, *Sauf, &c.* [Saluo, &c.] reseruauit sibi portionem contingentem, & suis descendentibus. Et sic dictae Ludouicae.

Secunda quaestio est facilis, videlicet ad quam portionem possit admitti Ludouica. Et breui respondeo ad portionem ad quam poterat Magdalena admitti tempore renuntiationis consideratis consuetudinibus patriae & locorum,in quibus bona sita sūt, sed tempore resultationis poterat Magdalena succedere, quia pater erat mortuus. Ergo in illa portione succedet neptis Ludouica,per not. in l.si actionem.C.de pact.

Nec refragatur quod fideicommissum conditionale non trāsferatur ad haeredes. l.vna.§. sin autem sub conditione.C.de caduc.tollend.Nam respondeo quod quādo fideicommissum debetur ex contractu inter viuos,vt in hoc casu, tunc si filius vel filia quae debebat succedere ante conditionis euentum decedat, fideicom.non solum filiis paciscentium debebitur, sed etiam nepotibus, & aliis, non iure quidem repraesentationis sed transmissionis, quae in pactis & contractibus conditionalibus operatur.l.s.cui.ff.de actio.& oblig.§.ex conditionali.instit.de verbor.oblig. & ibi Angel.& expressim Benedict.in repet.c.Raynutius.in ver.& vxor. nu.624.de testa.In hoc casu nostro est remissio facta in contractu matrimonij,ergo illa pactio ad quoscūq; haeredes d.Magdalenae venire potuit.Et sic ad istam Ludouicam de Stampes.

Tertia quaestio est, an Ludouica de Stampes possit succedere Ludouico de Tōnairre filio quodā Caroli? Et breui respondeo quod non,quia Ludouica & auia sunt proximiores, ergo ad proximiorem veniet successio,vt supra dixi.per authen.post fratres.ij.C.de legit.haered.Nam ius repraesentationis vltra fratrum filios non extenditur. §.huiusmo di.in authent.de haeredit.ab intestat.venien.collat. ix.nisi ex consuetudine.quod quandoque in infinitum protenditur. teste Masuet.in rubr. de success. in princ.

Item clausula,saluo.&c.nil iuris cōfert, sed subintelligitur, si quod habeat ius, siue in contractibus, siue in sententiis, vel aliis dispositionibus,An gel.per illum tex.in l.omnes.C.de praescrip. trigin. vel quadrag.annor.ibi enim infert expressum ad refutationes quorundam, reseruantes sibi aliqua: nam intelligitur si quid habeant.text.in l.si in venditione.in fin.ff.communia praedio.Alexan. consil. xxviij.visis.col.ij.in j.vol.& Barba.consi.lxxvj. sapienter.col.vij.in ij.vol.& Felin.in c.inter. monasterium col. ij.de re iudicat. Sed filia Magdalena nil iuris habebat tempore remissionis, nisi ad partem suam,ergo ad aliam nō potest habere: quia ea quae inducta sunt ad diminutionem: non debent operari augmentum.l.legata.ff.de leg.j.Sed ista remissio facta per Magdalenam est facta ad diminutionem, & remissionem, ergo non operabitur augmentum vt videlicet possit succedere, in eo casu, in quo de iure non posset,vel de consuetudine.

Nam haec clausula, *Sauf &c.* [Saluo,&c.] nō est nisi quaedam protestatio, vt supra dictum extitit, quae non facit quod debeat haberi respectus, vel disponi de iure alterius,vnde si commissio data sit alicui vt quis vassallorum causam audiat saluo iure domini, cōmissarius non poterit aliquid adiudicare domino cuius nomine in illa causa nihil fuit petitum.Felyn.in d.c.inter monasterium. col.ij.de re iudicat.Item per istam clausulam, salno.&c.nil poterit adiudicari Ludouicae vltra quam debebatur tempore renuntiationis.

Quarta quęstio breui decidetur, videlicet, an duae religiosę possint succedere,& ex generali Regni Franciae consuetudine? Respondeo quod non: quia religiosi seu religiosae professi vel professae hodie non succedunt,teste Masuer.in rubr.de success. in sua pract. & Benedict. in c.Raynutius. in verb. & vxorem num.225.de testa.vbi plenè dicit de hac consuetudine. *Religiosi professi per consuetudinem Franciae non succedunt.*

Quintò dubitatur, an Gilberta & Marguareta, quae renuntiarunt possint admitti ad hanc successionem, vel is in fauorem cuius renuntiauit. Respondeo quod non eis obstante renuntiatione: nam quando vnus ex stirpe renuntiat suae portioni, vel abstinet, tunc pars illius accrescit alteri illius stirpis, non illi in fauorem cuius renuntiauit, quia vnus de stirpe est magis coniunctus alteri, de stirpe, quam aliis: nam coniunguntur ex indentitate rationis, & coniunctione legali. Bal. in c.vno.in fi. de natura success.feud.Bar.& alij in l.re coniuncti. ff.de leg.iij.Benedict.in d.c. Raynutius. in verb. & vxorem. num.117.& num.629.de testament. ergo portio Gilbertę & Marguaretae accrescet Ludouicae, quae non renuntiauit. *Portio filiae renuntiātis cui accrescat.*

Sextò quaero, an dicta Ludouica de Stampis possit possessorio experiri? Et breui respondeo de iure quod non,quia licet pactum resolutorium transferat dominium ipso iure. l.commissoriae. C. de pact.

de pact.inter empt.& vendit.& not.in l. ij. ibid.gl. & doct. in l. ab emptione. ff. de pact. tamen non transfert possessionem,nisi apprehēdatur.vt ibi dicitur.per tex.in l.cū hęredes.ff.de acqui.possess.licet possem rem propria authoritate apprehendere.gl. in verb.licentiam damus.in authent.vt de cetero. commut. col.v.quam not.alex.in l.qui absenti.§. j. col.ij.ff.de acquir.possess. & Ias. in l. filiusfamilias. §.diui.in prima lectura.num.28.ff.de leg.j.& in l. si ita quis.§.ea lege.de verbor. oblig. Tamen quia de consuetudine Regni Franciæ solent aduocati cōcludere in possessorio retioendæ.test. Iohan. Fab. in §. retiuendæ. instit. de interdict. & ferè in propriis terminis concludit D.Boer.in §.vj.de testam. in consuetud.Bitur.in additio.quod si tempore renuntiationis erant masculi,qui postea patre & matre viuentibus moriantur filiæ, tunc poterunt succedere, & dicere se satsitas. Sed hîc dubitarem,cū agatur ex pacto reseruationis, quæ non transfert possessionem, ex regni consuetudine. Et quando per statum, vel consuetudinem transfertur possessio, intelligitur nisi illa possessio esset apud alium, vel per alium apprehensa, tunc enim non transfertur.glos. in l.cum miles.ff.ex quib. caus: maior. Sic consuluit Alex.x. consi.lxxxiij. visa facti. coll. ij. nu.4.in ij.vol.vt est in hoc casu. Ideo tutiùs esset agere petitione hæreditatis.Et ita calamo volanti scripsi, salua correctione meliùs sentientis. iuxt. l. Claudius.ff.qui potior in pig.habeant.

Hæc verba, volo quod Iohanna habeat & accipiat tertiam bonorum partem, post mortem domini Daulmont & suæ vxoris & cuiuslibet ipsorum, quæritur si vno mortuo debeat d.Ioaona accipere tertiam partem. Breui respondeo, quod nō, quia non debet accipere nisi post decessum illorū & cuiuslibet, sed quilibet vno mortuo nō est mortuus. Ergo non accipiet ante mortem amborum. probatur in l.penult.C.de impub.vbi Iacob. dicit. stare collectiuè vt si testator iubeat quemlibet hæredem dare decem, tunc concursus omnium hæredum requiritur. Facit quod dicit Bald.in §.j.hoc quoque obser.de succes.feud.quòd si princeps cōcedat feudum Martino & Petro,& cuilibet eorum si portio vnius ex eis deficiat, alter totum habebit, per ius non decrescendi, quia illa dictio, cuilibet, attribuit actum vnicuique insolidum.l.si pluribus. ff.de leg. ij. & sic licet, stet distributiuè, tamen stat & collectiuè, quando subiecta materia hoc requirit, vt hîc: nam vult post decessum, *desdicts seigneurs & dames* [d.domini ac dominę,] ista pluralitas non debet in singularitates resolui.

Item se refert ad præcedentia ibi, *comme dict est*, [vt dictum est,] sed ibi nullum verbum de quolibet, ergo nec hic vult derogare tā cito.l. nā ad ea. ff.de condition.& demonstr.alias posset dici,huic, tam cito.

Item non posset habere tertiam partem ex morte vnius, & alteram tertiam ex morte alterius, ergo mors cuiuslibet est expectanda, aliàs id dixisset & expressisset in testamento.

Item Claudius non poterat esse possessor bonorum, superueniente matre sua, saltem conquisitorum, etiam post mortem patris. Ergo debet intelligi post mortem vtriusque, & debet exponi illa clausula, *prendra comme dict est apres le deces desdicts Seigneurs & dame Daulmont, & dechascun deux* [capiet vt dictum est post obitum d. domini ac dominæ Daulmont, à quolibet eorum,] id est post mortem vtriusque.

Item non est verisimile quod ipsi contrahentes velint post decessum vnius quod vxor filij habeat suam tertiam partem, quæ nihil attinet illis, & quod velint præferre vxorē filiæ suæ, vxori scilicet contrahentis. Et hic dicit, *en attendant le parfaict de son dict douaire*, [expectans perfectionem sui prædicti douarij,] non expectaret tamen.

Item, est prnuisum in voo casu, scilicet quando filius præmoritur ante patrem, quod ipsa habere debeat quingentas libras, ergo eas non habebit ante mortem vtriusque.

Item, quia cōuolauit ad secunda vota, non petito tutore filio suo, qui impubes postea decessit, ideo priuari debet successione filij.l.ij.§ si mater.ff. ad Tertul.& l. sciant.C.de legit. hæredit. vbi idē dicit, quando, antequam persoluerit quod debetur ratione tutelæ gestæ. Secundò, nupserit. Bart. consil.ccxv.an sit restamentum. Etiā perdit quidquid relictum est ei per virum in vltima voluntate.l.j.& authent. ibi posita secundum nupt. Guid. Pap.consi.xliij.testator.col.ij.

Item quia non perfecto inuentario administrauit, iurabitur in litem contra eam, per l. tutor qui repertorium.ff.de administra.tutor.

Item, infamis est, quia nupsit tā festinanter: nam poterat fieri perturbatio sanguinis. Bald.& Paul.in l. decreto.C.ex quib.caus. infam.irro. Panorm. & alij in c.fi.de secund.nnpt.secus si post tres vel quatuor menses, vt ibi.

R E S P. C L X X X.

De testamentis.

En Charles de Leuis escuyer, seigneur de Fougerolles, aucun temps auant son trespas fit son testamēt, par lequel il institua son heritier vniuersel, [Carolus quondam de Leuis scutifer, dominus de Fougerolles, quodā tēpore ante obitū suū fecit testameotum suum, quo suum hæredem vniuersalem instituit] primū ex liberis masculum, domini Iohannis de Leuis, domini de Casano, ita tamen, quod nomen, arma, *& l'escut de Fougerolles* [& scutum Fougerollorum] portare & accipere teneatur. Et casu quo primus ex liberis masculis dicti domini de Casaoo nollet portare & accipere nomen, arma, *& l'escut de Fougerolles*, [& scutumq́ Fougerollorum,] eo casu idem testator substituit secundum ex liberis eiusdem domini de Casano masculum habilem ad sncedendum, qui hoc facere teneatur, & substitutum esse vult. Et eo casu quo idem secundus nollet portare & accipere nomen, arma, *& l'escut de Fougerolles*, [& scutum Fougerollorum,] casu pręmisso substituit tertium ex libe

Institutio hæredis facta sub hac conditione, si institutus ferret nomen & arma testatoris, & si nollet: substituit alium.

ex liberis eiusdem domini de Casano masculum, & habilem ad succedendum, qui arma, nomen, *& l'escut de Fougerolles*, [& scutum Fougerollorum] portare & accipere tenebitur & debebit. Et sic consequenter alium ex liberis eiusdem domini de Casano ob defectum tertij.

Et casu aduento, quod non essent liberi habiles ad succedendum, dicti domini de Casano, in illo casu substituit primum ex liberis masculum domini Iohannis de Nades, domini ipsius loci de Nades, & substitutum esse vult: ita tamen quod nomen & arma, *& l'escu de Fougerolles* [& scutum Fougerollorum] portare & accipere teneatur.

Apres ledit testateur fit semblable substitution des masles dudit seigneur de Nades, comme il auoit faict de ceux dudit seigneur de Casan, à la charge tousiours de porter les nom, armes, & escut dudit Fougerolles. [Postea dictus testator similem substitutionem masculorum d. dominus de Nades fecit, vt de masculis d. domini de Casano fecerat, ita tamen quod nomen, arma & scutum Fougerollorũ semper portare teneantur.]

Et au cas qu'il n'y eust aucuns enfans masles, dudict seigneur de Nades, habiles à succeder, ledict testateur substitua le premier masle du seigneur de Chamasel habile à succeder en faisant pareille substitution des autres masles, come il auoit faict des masles desdicts seigneurs de Casan & de Nades à sẽblables charges. [Et casu aduento, quod non essent liberi habiles masculi ad succedendum, dicti domini de Nades, dictus testator substituit primum masculum domini de Chamasel, habilem ad succedendum, faciens similem de alijs masculis substitutionem, vt de masculis dictorum dominorum de Casano, & de Nades fecerat, eos similiter onerando.]

Et faut entendre, que les seigneurs de Cousan, de Nades, & de Chamasel auoient espousé les trois sœurs dudict testateur. [Notandum itaque est, quod domini de Casano, de Nades & Chamasel tres sorores prædicti testatoris in vxores duxerant.]

Le seigneur de Cousan à eu vne seconde femme autre que la seur dudict testateur, & de chascuns desdicts mariages, à eu enfans masles. Le premier masle du seigneur de Cousan [Dominus de Casano habuit secundam vxorem, aliam præter sororem dicti testatoris, & ex qualibet vtriusque matrimonij habuit infantes masculos. Primus verò masculus domini de Casano] in vim dictæ substitutionis. *recueillit la succession dudict testateur por sa son nom, ses armes & l'escut de Fougerolles* [Venit ad illius testatoris successionem, eius nomen atque arma, necnon Fougerollorum scutũ portauit.]

Deinde decessit viuo & superstite *le seigneur de Cousan son pere, lequel neantmoins comme heritier de son fils n'apprehenda la succession dudict testateur, ains la delaissa a son second filz frere du precedẽt* [domino de Casano, suo patre, qui nihilominus tanquam hæres sui filij, non peruenit ad successionem d. testatoris, sed eam reliquit suo secundo filio, fratri præcedentis] vtrinque coniuncto: *lequel second filz accepta ladicte succession, print le nom, & porta les armes dudict Fougerolles.* [Qui filius secundus d. successionem acceptauit, accepit & arma prædicti Fougerolli portauit] quod videtur actum fuisse virtute dictæ substitutionis.

Le second filz est decedé sans hoir, & n'a plus de freres [Secundus filius sine hærede decessit, neque aliquem fratrem habet,] qui sit vtrinque coniũctus: *mais bien vn frere paternel, du second mariage dudict seigneur de Cousan,* [sed bene fratrem paternum, ex secundo matrimonio dicti domini de Casano.]

Quæritur primò, *si ladite substitutiõ cõme vulgaire à esté expiree en la personne du premier masle de Cosan: où si cõme compendieuse* [an prædicta substitutio, tanquam vulgaris, in persona primi masculi domini de Casano expirauerit, vel, an tanquam compendiosa] debeat habere tractum ad alios gradus substitutionum continuatiuè de vno ad alium.]

Secundò, *si les masles du seigneur de Cosan de la seconde femme* [an masculi domini de Casano ex secunda vxore] sint vocati per dictam substitutionem.

Tertiò, *si le seigneur de Nades, filz du filz dudict seigneur de Nades sera preferé* [an dominus de Nades filius filij dicti domini de Nades præferendus sit] in dicta successione *aux masles du seigneur de Chamasel* [masculis domini de Chamasel] in primo gradu.

In casu præmisso videtur mihi non esse substitutionem vulgarem, quæ fit per hæc verba, si hæres non erit. l. j. & l. potest. ff. de vulga. & institutio. illo titul. in prin. Nec est pupillaris quia non est facta pupillo, nec, vt solet fieri pupillaris, de qua est text. in l. ij. ff. de vulg. nec breuiloqua, quia non est facta inuicem, vt debet fieri. l. iam hoc iure. & l. Lucius. ff. de vulg. Compendiosa potest dici, quia habet tractum temporis, vt infra dicam. l. Centurio. ff. de vulgar. & l. precibus. C. de impub. nec est exemplaris, quia non est facta furioso, seu furiosis, vt debet fieri. l. ex facto. ff. de vul. l. humanitatis. C. de impub. Oportet ergo fateri fuisse fideicom. vel cõpẽdiosã, & qualiscũque sit siue compendiosa, siue fideicõmissaria, non est vis magna, quoad hunc casum.

Substitutis masculis sub hac conditione si nomen & arma testatoris ferre, qualis dicenda sit substitutio.

Et per hoc deciditur quod bona deuenerunt ad primum filium d. de Nades per substitutionem fideicommissariam, per illa verba factam & casu quo non essent liberi masculi habiles ad succedendum d. domini de Cosan, in illo casu substituit primum ex liberis masculum domini Iohãnis de Nades, & substitutum esse voluit.

Ita tamen quod nomen, arma *& l'escut de Fougerolles* portare & accipere teneatur. Nam clare apparet testatorem voluisse deficientibus masculis d. de Cosan, ad filios d. de Nades successionem peruenire, & non ad hæredes extraneos, ad quos nõ trãsit ius implendæ conditionis à testatore. ff. de condict. & demõstr. Et sic extranei hæredes non vocati arma, & nomen domus deferre, nõ possunt.

Nec pos

Nec possunt venire filij d.de Cosans nati ex secundo matrimonio, tũ quia de eis nõ cogitauit testator,nec aduersam fortunã sororis inspexit.l inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbor.oblig. item soluto matrimonio soluitur affinitas. l.sed hoc sciendum, in glo.ff.de re iudic. nec voluit testator alienam posteritatem suæ præferre. l.cum acutissimi. C.de fideicom.& præferre nepotes suos exteris & natis ex secundo matrimonio.d.de Cosans qui nil sibi attinent.

Nec obstat, quod filij ex secundo matrimonio sint habiles ad succedendum de iure, quia respon. testatorem voluisse intelligere de habilibus ad succedendum, ab intestato ratione consanguinitatis, non de habilibus de iure. Et sic exclusit istos venientes ex secundo matrimonio. nam sicut bastardos exclusit, ita & hos.

Nec censetur impleta conditio per receptionem armorum, quia dicit casu quo non essent liberi de Cosãs: sed non reperiuntur liberi, ergò venient filij de Nades. Nec obstat quod semel receperit, quia non sufficit. Non enim dicitur versum quod non durat.l.iij.§.versum. ff.de in rem vers. Et casus nolentis comprehẽdit casum impotentis.l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posthu.l.cum proponas.C.de hæredib.instituend.ideo cum filij. d. de Cosans non possint portare per mortem venient filij.d.Nades.

RESP. CLXXXI.

De testamentis iterum.

IN nomine sanctę Trinitatis,& indiuiduæ vnitatis Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen, Anno incarnationis domini millesimo quingentesimo quinto, & die vicesima secunda mensis Aprilis. Regnante Ludouico Dei gratia Francorum Rege nouerint vniuersi & singuli præsentes, atque futuri quod prouidens vir Iacobus Dhaliere,Mercator carreriæ Draperiorũ, Tholosæ habitator, sanus mente, suum vltimum testamentum nuncupatiuum, & rerum, ac bonorum suorum supremam & vltimam voluntatem, dispositionem,& ordinationem in hunc qui sequitur fecit modum. Imprimis siquidem dictus Iacobus Dhaliere testator, muniens se signo venerabili sanctæ Crucis,sic dicendo in nomine patris,& filij & spiritus sancti. Amen.

Item, prænominatus Iacobus Dhaliere testator fecit,instituit, ordinauit, & ore suo proprio nominauit hæredes suos vniuersales, & generales videlicet Thomam & Vincentium Dhalieres, filios suos, legitimos & naturales ex prima eius vxore. *Substitutio reciproca.* Et Bertrandum Dhaliere eius filium legitimum & naturalem ex secunda eius vxore. Alterum alteri in pupillari ætate vel sine liberis ex suo legitimo matrimonio procreatis decedẽtibus substituendo,& sibi ipsi instituendo in casu præmisso. Et si omnes decederent sine liberis,vel infra pupillarem ætatem substituit eisdem dictam Iohãnam filiam suam, si tunc in humanis existat. Et si non viueret eius liberos si superfuit. Et si nou superfuit,propinquiores in gradu parentelæ.

Item,dictus testator recognouit & cõfessus fuit habuisse & recepisse ab honesta muliere Bernarda de Ferraris eius vxore, ducentas libras Turonen. quas voluit sibi exolui cum augmento debito.

Item, dictus testator erat dominus Mansi de Montebruno & aliorum bonorum immobilium.

Item, ordinauit dictus testator quod dicti sui hæredes nõ possint aliquid de bonis dictę hæreditatis vendere,seu alienare, donec dictus Bertrãdus fuerit ætatis viginti annorum,idque de licentia dictæ Bernardæ.

Contingit quod dictus Thomas & Bertrandus Dhaliere decesserunt sine liberis. Postmodum decessit dictus Vincentius Dhaliere sine liberis, & ante decessum alienauit Mansum de Montebruno domino primo præsidi de sancto Andrea.

Item, post cuius decessum dicta Iohanna Dhaliere substituta litem suscitauit emptori à Vincentio dictorum bonorum ratione dictæ substitutionis, in qua lite dictus præsidens obtinuit duas sententias absolutorias.

Item nouissimè, dicta Iohanna Dhaliere decessit relictis quatuor liberis,qui appellauerunt ad curiam parlamenti Tholosani.

Quæritur primo vtrum dicti liberi præfatę Iohannæ possint concordiam facere cum emptore ratione dictæ substitutionis, ita quod propinquiores in gradu parẽtelæ aliquod ius prætendere non possint contra præfatum emptorem,attento quod dicta Iohanna Dhaliere, & eius liberi superuixerunt dictum Vincentium, ita quod prætensa substitutio euanuerit respectu propinquorum: quia tempore decessus dicti Vincentij Dhaliere hęredis instituti Præfata Iohãna & eius liberi erant superstites, vel secundo quæritur si propinqui in gradu parentelæ admittantur quandocunque ad dictam substitutionem per illa verba, & si omnes decedebant sine liberis,&c.adiecta in d.testamento.

In hoc facto quatuor substitutionũ gradus, factos inuenio. Primus est, Nã testator instituit tres filios suos hęredes,& pupillariter ac reciprocè substituit eis,videlicet alterũ alteri. Nempè si vnus ex primo matrimonio decessisset impubes, alter ex secundo matrimonio ei succederet, si is, qui in secundo matrimonio natus erat decessent, alij duo succederent, per substitutionẽ pupillarem expressam, iuxta.l.ij ff.de vulg.

Si verò post pupillarem ætatem decedant sine liberis,etiam vnus filius alteri succedet per reciprocam, in qua continetur & fideicommissaria. l. Lucius,vbi doct. ff. de vulg.l.in testamento. C.de milit.testam. & quia de hoc gradu non dubitatur ideo ad secundum venio.

Secundus gradus est, vbi omnes filij decesserint si in pupillari ætate decessissent omnes,tũc Iohanna filia testatoris per substitutionem pupillarem expressam succederet,quod non euenit,ideò testator in hoc gradu fecit substitutionẽ fideicommissariam, videlicet si sine liberis omnes decesserint,

siue in pupillari ætate, siue postea quod filia Iohanna succedat, & hic casus euenit. Nam omnes liberi mortui sunt, ergo Iohanna ex voluntate expressa testantis successit, & de hoc etiã non est dubium.

Tertius videtur fieri gradus, quod si filia non supersit testator substituit liberos illius filiæ, sed hic gradus nunc est superfluus, cum Iohanna tempore mortis filiorum superuixerit, & illis successerit, isti erant vocati ordine successiuo, quo primo extante, alius non admittitur. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posth. Dec. consil. cccxxuj. cum sit. col. ij.

Quartus gradus est, quod si filia & eius liberi non supersint tempore mortis filiorum testantis, sine liberis mortuorũ, tunc testator substituit propinquiores, in gradu parẽtelæ. Et hic gradus etiam superfluus est, quia postquam Iohanna & eius liberi supersunt, gradus parentelæ ex substitutione non est vocatus. Nam ij propinquiores vocantur sub duplici conditione, videlicet si Iohanna & liberi non supersint, sed vtrique superfuerunt, ergo conditio substitutionis defecit & extincta est per successionem Iohannæ: quamobrem nil debetur proximioribus ex illo testamento, ratione substitutionis. l. cum in testamento. ff. de hæredib. instit. l. si mater. in fi. de vulg.

Item, disposuit testator ne filij possint vendere bona, seu alienare vsq; ad ætatem viginti annorum Bertrandi, id est, quousque Bertrãdus ex secundo matrimonio genitus, viginti habeat annos: voluit etiam quod si interim alienare velint quod habeãt facultatem seu licentiã Bernardæ matris Bertrãdi, ob id quicunq; volebat alienare oportebat vel consensum habere Bernardæ vel expectare ætatẽ Bertrandi. Præterea, Vincentius filius testantis alienauit aliqua bona, post cuius mortem eius successio ad filiam per substitutionem fideicõmissariam venit, si post pupillarem ætatem decesserit: si in pupillari per pupillarem substitutionem, ideo defecit conditio substitutionis, & alij gradus, postea sequentes. Nam liberi filiæ sunt substituti, si filia non viueret, sed ipsa vixit & successit, ergo filij excluduntur a substitutione quę iam euanuit per aditionem hæreditatis dictæ Iohannæ per l. post aditam. C. de impub.

Multo minus propinquiores vocati censentur: quia substitutio etiã euanuit filia succedente. Conuentio igitur mortua filia cum liberis eius fieri, iure poterit, nec à propinquioribus postea impugnari debebit, quia nunquam ex hac substitutione venire poterunt.

Vnde concludẽdo dico concordiam fieri posse cum d. Iohãna si supersit, vel cum hæredibus eius, & si facta sic fuerit, rata erit, & nunquam à propinquioribus impugnari debebit, cum eorum non intersit, nec interesse possit ratione substitutionis. Et sic subscripsi. Anno 1546. Rebuffi.

RESP. CLXXXII.

De substitutionibus.

QVia dicitur sapiẽtiæ iij. c. Qui confidunt in domino intelligunt veritatem, & Hier. 10. c. Stultè egerunt pastores & dominum non quęsierunt, propterea non intellexerunt, & Prouerb. 20. Domino dirigiuntur gressus viri, quis autem hominum potest intelligere viã suam? Ideò dicam, quod olim Psaltes Egregius psal. 118. Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiam illã in toto corde meo. Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectum dat paruulis, igitur fretus Dei Optimi Maximi suffragio respondendo quæsitis mihi oblatis. Videlicet an substitutio facta per magnificũ & strenuum quondam militem dominum Carolum Alamandum posthumo nascituro, si decesserit sine liberis masculis, & is non nascatur valeat, ita quod Reuer. do. Laurentius Alamandus episcopus substitutus censeatur vocatus ex testamento d. Caroli per illa verba dedit, legauit, & reliquit vsumfructũ omnium bonorum, &c.

Substitutio facta posthumo nascituro, si decederet sine liberis. An ad eum casum extendatur quo ipse nõ nascitur.

Secundò, an Reuer. do. Episcopus testatoris frater debeat habere vsumfructum tantũ, an & proprietatem.

Tertiò, an illa potestas concessa Reuer. do. Episcopo nominandi hæredem sit valida.

Ad primum videtur quod R. d. Laurẽtius Episcopus non censeatur vocatus. Tum primo quia casus omissus habetur pro omisso in institutionibus. l. commodissimè. ff. de liber. & posthu. Idem in alia prouisione dicitur. in l. si cum dotem, in princ. ff. solut. matrim. l. si seruum. §. prætor. ibi, non dicit prætor. ff. de acquir. hæred. & Iason. consil. xxxv. clementissimi. col. penul. in j. volu. Et etiam casus omissus habetur pro omisso in quacunque dispositione. Barba. consil. sapienter. col. x. in ij. vol. Idem in rescriptorum impetratione. c. susceptum de rescript. lib. vj. idem in pactis. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. idem in iudice dato, super vno casu. l. si de proprietate. C. si à non compet. iudic. Et idem in appellante. clem. appellanti. de appell. Barba. in repet. c. Raynaldus. col. lxxvj. de testa. Etiam hoc procedit in substitutionibus. l. si mater. §. si filius. ff. de vulg. & infra latius dicetur. Ergo hic habebitur pro omisso.

Secundo sic. Qui vnum casum exprimit alium videtur excludere, & econtra. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nonne, de præsumpt. c. qualis. xxv. distinct. sed hic d. quondam Carolus expressit vnum casum, videlicet quando posthumus nasciturus decederet sine liberis masculis, ergo alium casum videtur voluisse excludere, videlicet quãdo non nasceretur. nam si hoc voluisset dixisset l. vna. §. sin autem ad deficientis. C. de caduc. tollen. c. ad audientiam, de decim. non dicit. ergo noluit.

Tertiò, vbicunque non conueniunt verba nec conuenit eius dispositio & è contra. l. iiij. §. toties. ff. de damno. infect. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat.

accusat.text.melior iuris.in cap.indemnitatibus.§.supradicta.de elect.lib.vj.secundum Felin. in cap. nonnulli.col.xxxj. de rescript. Ias.in l.j.§.si is quadraginta.nu.7. col.ij.ff.ad Trebell. Alex.consil.lx. viso processu, in prin.in v.vol. Bart.consil.xj.illud afferam.col.xiiij. in ij. volu. & consilio xxx.sacro. col.iij.& consi.lvij.præclarè.col.iij.nu.vj.in eodem volu.& consil.xliij. Illud afferam. col.iij.versic.& licet ista sint colorata. in iij.volu.& consil. seq.xlv. Deum in princ.ac cōsil.lxiij.illud in mediū.col.iij. & consil.lxxiij.à loue. col.vij. & consil.lxxv. illud in medium.col.j.& viij.in iij.vol.& consil.ij.à loue. col.vij. nu.6. in iiij. vol.& consil.xliij. clementissimum.col.v. nu.4 ac consil.lxxiij. Magnanimus in princ.ibid. Socin.consil.xxxvij.circa,in prin.volumine primo.

Sed in casu mihi proposito non conueniunt verba,videlicet si decedat sine masculis,ad hoc vt non nascatur, ergo,non conueniet testatoris dispositio, ad hoc vt frater, R. D. Episcopus sit substitutus, & ex testamento venire posit.

Quarto, facit, substitutio facta vno tēpore non extenditur ad aliud tempus.l.si ita quis.ff.de vulg. & pupill.sed hic fuit facta ad tempus,quo decederet sine liberis. Ergo ad tempus, quo non nascitur non debet extendi.

Quintò facit, l fin.C.de insti. & substi. & restit. sub condit.fact. prout latiùs infra inducam.

Sextò, in legatis prouisio facta in vno casu non extenditur ad alium. l. pater. ff. de conditio.& demonstr. at hic videtur esse legatum factum R.D. Episcopo.& hoc per illa verba dedit, reliquit, & legauit.Ergo,&c.

Septimò,quādo casus est expressus per modum conditionis volūtariæ,debet impleri in forma specifica, nec potest fieri per æquipollēs. l.qui hæredi. & l.Mæuius.ff.de conditio.& demonstr.Bar.& alij in l.Gallus.§. & quid si tantum.de liber.& posthu. sed casus si posthumus decederet sine liberis est casus substitutionis voluntariæ ex mera voluntate testatoris adiectus, ergo debet in forma specifica impleri, & non per æquipollens, videlicet si non nascatur.

Octauò substitutio inutilis non potest producere vtilem. arg.l.nullus.ij. de decurio. lib.x.l.si in venditione.ff.de pericu.& cōmod.rei vend. Atqui hæc substitutio de posthumo nascituro eo non nato erat inutilis.l.vtrum,in prin. ff. de rebus dub.l.j. §.si quis proximior. Vnde cogn. Ergo non potuit quidquam iuris & vtilitatis producere suo substituto R.D.Episcopo. Cum posthumus nil habuerit nil potuit transferre, l.traditio.ff.de acquir. rer.do. c.nuper.de donat.inter vir.& vxor.

Nonò, quoties non valet expressum non valet tacitum.l.iij.§.vlt.ff.de seruit.rustic.prædior. & ibi glo. adducit similes text.sed in casu mihi proposito vitiatur expressa substitutio facta posthumo. Ergò & tacita debet vitiari in ea contenta, videlicet D. Episcopo facta.

Decimò,non valet actus quando forma non est seruata, imò corruit, quia illa est quæ dat esse rei, & eam cōseruat in esse.l.Iulia.§.si quis.ff.ad exhib. l.prima. & ibi patruus meus Iacob Rebuff. C. de præd.decu.lib.x.& hic forma non videtur seruata.

Vndecimò, videtur text. Formalis in l. quidam referunt. ibi, quia hæres ad quem sermonem conferat in rebus humanis non est,eáque ademptio & datio nunc vana est. ff. de iur.codicill. Postquam prima substitutio defecit, ergo & sequens D. R. Episcopi,erit caduca.

Vltimò, substitutio tacita non admittitur contra matrem.Bar.& alij in l.j.& ij.ff.de vulg.per tex. & ibi glo.in l.fi.C.de instit sed hic erat tacita. Ergo non admittetur contra matrem, & sic substitutus non veniet.

His tamen non obstātibus contrarium arbitror esse verum. Tum primo,quia in substitutionibus largissima debet fieri interpretatio & extēsio.doct. in l.Gallus.§.& quid si tantum.de liber.& posthu. Bar.Ias.& alij in l.j.in ij.q.princip. & l. si mater.§.j. ff.de vulg.text. in l.Titius.§. Lucius. & ibi Iaso.de liber.& posthu. Bal.in l.cum proponas, col.penul. C.de hæredib.instit..

Tum quia substitutio est multum fauorabilis, adeo quod semper interpretari debet vt valeat.no. Gulielm.de Cungno, in l. precibus. C. de impub. Refert.Bened.in repet.c.Raynutius.in verb.si absque in ij.nu.30. de testam. arg. c.si pater.de testam. lib.vj.

Adhæc, quia in substitutionibus casus omissus, vt infra latius dicā occasione naturæ, vt pote quia non est natus posthumus substitutus habetur pro expresso,& intelligitur à iure Bar.in l.iij.§.fin.ff.de liber.& posth. Ias.& alij. in l. cum proponas.col.ij. C.de hæred.instit. Consequens est,vt in casu mihi proposito,& in hac substitutione, si decesserit sine liberis intelligitur si nascantur, & sine liberis decedat, non fuit natus filius ergo substitutus admittetur.

Item institutioni seu substitutioni factæ de filio nascituro,inest conditio tacita de necessitate,videlicet si nascatur, secundum quosdam. l.j. in fi.ff.de condict.& demonstr. l.interdum.de verbor oblig. Ias.in d.l.Gallus.§.& quid si tantum.nu.16. col.uj. & illa quæ tacitè insunt habentur pro expressis, etiam si aliàs non exprimātur.l.cum quid.ff.si cer. peta. Ergo & hic habetur pro expresso si non nascatur,vt R. D.Episcopus frater succedat.

Præterea,quamdiu via testati potest habere locum cessat causa intestati. l quamdiu. ff. de acquir. hæredit. quia causa testati habet expressam voluntatem, intestati verò tacitam. l. conficiuntur. ff.de iur.codicill. Et expressum præfertur tacito.l.cum ex filio.§.filio.ff.de vulgar.Sed hic consulēdo substitutionem valere agitur de causa testati. Ergo debet præferri causæ intestati:quia tunc hæreditatem potest adire substitutus, quamdiu prior hæres non potest.l.iij.ff.de acquir. hæred.sed in hoc casu prior hæres (videlicet posthumus) nō potest. Ergo R. D.substitutus poterit.

Compēdiosa substitutio, sicut cōprehēdit omnia tempora, ita etiam omnes casus.

Insuper compendiosa substitutio est quæ sub compendio verborum multa complectitur tempora.doct. in l.Centurio. ff. de vulg. l.precibus.C. de impuber. & alijs substi. Et sicut comprehendit

omnia tempora:ita etiam debet omnes caſus comprehendere, ſiue poſthumus non fuerit natus, ſiue mortuus ſine liberis, ſiue poſt, ita conſuluit Bald. conſil.clxx.quidam Nicolaus in v.volu. Nam vbi teſtator generaliter loquitur, generaliter debemus intelligere.l.de pretio. ff.de publicia. in rem actio. Bald.conſil.cccxix. quidã.vol.v.in ij.col. Lauren. Calca.conſil.ciiij.poſtulato.hîc fuit compendioſa, vt nemini non patet. ergo comprehendet omnes caſus, videlicet ſiue naſcatur, ſiue non, ſiue cum liberis decedat,ſiue non.

Vlterius, ſubſtitutus ſubſtituti cenſetur ſubſtitutus primi inſtituti.l ſi Titius. & ibi doct. & l.cohæredi. ff.de vulg. l. quandiu. in iij. & ibi Bart.de acquir. hæredit.§.j.Inſtit. de vulg. Guid. Papa. in ſuis deciſ.q.550.teſtator. Paulus conſil. cclxvij. vinentibus.& conſil ccccxxij.videtur quod filij.in ij. volu. Socin.conſil.lij.vt veram. col.vlt.vt veram. col.vlt.in j.volu.Dec.conſi.ccxxviij. proponitur. in prima.q. & conſil.ccccxxvij. licet in caſu.col.ij. Corneus.conſil.ccxcviij.dominus labia.in iij.vol.

Conſequens eſt,vt hic.R. D. Epiſcopus ſubſtitutus ſubſtituti poſthumi,cenſeatur ſubſtitutus primi inſtituti, videlicet Laurentij ſui nepotis. Ergo eidem ſuccedere debet.

Deinde diſpoſitio teſtatoris debet intelligi perinde ac ſi verum eſſet quod teſtator putauit. l. quo loco.§.j.ff.de hæredib. inſtit. ſed ſi verũ eſſet quod defunctus putauit, videlicet quod poſthumus natus eſſet, & ſine liberis deceſsiſſet, tunc habuiſſet, ſine dubio locũ ſubſtitutio,ergo & hoc caſu quando non eſt natus.

Item, teſtator præſumitur cogitare illud quod lex diſponit.l.ſi duo.ff.de acquir.hæredit.ſingul.& melior. de iur. ſecundum Barb. in repetit. c.Raynaldus.col.iiij.de teſtam.ſed lex diſponit ſubſtitutionem in vno caſu factam extendi ad alium. d.l. cum proponas. & infra dicam.ergo teſtator videtur hoc voluiſſe. Vt ſi non naſceretur poſthumus admitteretur R. D.Epiſcopus.

Poſtquam teſtator nobilis voluit fratrem ſuum venire,ſi filius naſceretur, & ſine liberis decederet, à fortiori voluit ſi poſthumus non naſceretur.Et ſi de hoc interrogatus fuiſſet reſpondiſſet:vt not. Alber.in rub.ff.de vulg.col.xvij.verſic.in oppoſitum eſt,per l.cum acutiſsimi.C.de fideicom. & ibi not.

Addo etiam, quod toties ſecundum voluntatem teſtatoris, quis facere compellitur, quoties contra legem nihil ſit futurum. verba ſunt text.in l.ſi quis eum.ff. de conditin.& demonſtr. Sed ſi R. D. Epiſcopus veniat ex ſubſtitutione, nil eſt futurum contra legem.Ergo faciendum eſt ſecundum voluntatem teſtatoris,quod dict. Reuerend.Epiſcopus ad ſucceſſ.veniat.

Probatur per dictum imperatoris. In omnibus, teſtatoris voluntatem quæ legitima eſt dominari cenſemus.l cum quæſtin.in fi.C.de lega. Et primũ locum voluntas defuncti obtinet, eáque regit. l.in conditionibus.ff.de conditio. & demonſtr. Vnde dicitur diſponat teſtator & erit lex. §. diſponat in authen.de nupt. coll.iiij. Sed teſtator diſpoſuit vt R.D.Epiſcopus veniret ſi alij decederent ſine maſculis,quod factum eſt.arg.l.nam quem.ff.de verb. ſignif.Ergo R.D.Epiſcopus veniet.

Item,cõſuetudo regionis ſeruãda eſt.l.ſi ſeruus, plurium. §.vlt.ff.de leg.j. l.ſemper. in ſtipulationibus.de reg.iur.ſed conſuetudo eſt in patria Delph. inter nobiles quod maſculi excludunt fœminas.vt tenet Curtius. conſil. lij. ſuper teſtamentis.col.iiij. Ergo & hic R. D. Epiſcopus excludet alias fœminas,vt conſeruetur nomen,& arma domus nobilis tam antiquæ.pro qua cõſuluit alias Guid. Papa & pro Hũberto Alamãdi.in cõſi.xxvij attẽdẽtes. &c.

Denique agitur de teſtamẽto militis & nobilis. Vnde Iulius Cæſar primus cõceſsit militibus liberam teſtamenti factionẽ, & ſimplicitatibus eorum conſulendum eſſe exiſtimauit.Poſtea Iuriſcõſ.voluerunt, vt quoquomodo teſtati fuiſſent rata eſſet eorum voluntas.l.j.ff de teſtam. milit.l.milites. C. illo titul.Sed hic miles teſtatus eſt,& diſpoſuit fratrem ſuum venire poſt filios. Ergo admitti debet eum voluntas militis pro iure ſeruari debet. l.j.C. de teſtam.milit.

Dicet quis,teſtatus eſt ante militiã.Cui reſpon. teſtamentum à milite factum ante militiam, ſi in militia deceſſerit iure militari valet. Verba ſunt iureconſul.in l.in fraudem. §.teſtamẽtum. ff.de teſta. milit.hic miles Carolus, inſtar Caroli magni ſtrenuus, mortuus eſt in bello, vt nemini non patet. Ergo hoc teſtamentum iure militari valebit.

Item, ſubrogatus debet ſapere naturam eius in cuius locum ſubrogatur. l. ſi eum. §.qui iniuriarũ. ff.ſi quis cautio.ſed R.D. Epiſcopus eſt ſubrogatus in locum poſthumi, ergo debet ea habere quæ poſthumus habuiſſet,ſi natus fuiſſet.

Præterea, lex voluntatẽ defuncti ſupplet,quando is non fuit in culpa. Paulus in l.ſi filius qui in poteſtate.ff.de liber.& poſth.Sed hic quondã ſtrenuus miles d.Carolus non fuit in culpa,cum magis arma calleret quàm iura, vt debent veri milites.l. fi.in prin C.de iur delib. Ergo hîc non erit abſurdum, imò æquum quod lex ſuppleat, videlicet, ſi non naſcatur poſthumus, quod R. D. Epiſcopus admittatur,iuxta l.iam hoc iure.ff.de vulg.

Sed,quid egemus teſtibus: Facit tex.in l qui iure.ff.de teſtam milit.ſumendo arg à contrario.& l. vtrum de reb.dub. Alia adducerem in verbis meis lectorem tædio afficerem.Reſtat vt in contrarium ſupra adductis reſpondeam.

Quia virtus eſt tollere obſtacula. Curt. conſil. xlv.ſtaturo nu.40. verſic. & ſic ex præmiſsis, ideò ea tollamus. Et primum non obſtat quod caſus omiſſus habetur pro omiſſo, in odioſis, ſecus in fauorabilibus:vt in ſubſtitutionibus, quæ ſunt fauorabiles. vt ſupra dictum eſt. Ita reſpondet Barba. conſil.xxj.præclarè.col.iiij.in ij.volum.

Vel poteſt dici, quod caſus omiſſus ſit in ſubſtitutionibus,quandoquidem teſtator ſi cogitaſſet de illo caſu omiſſo,idem prouidiſſet,ſi de eo fuiſſet interrogatus, qui tamen habetur pro expreſſo.tex.in l. Titius. §.Lucius.& ibi doct.ff.de liber.& poſthu. Alex.conſil.cxxix.attentis. in ij.volu. Corn.conſil. cclxxvj.viſo.col.vj. verſic.nec obſtat. quod caſus. text. ſingul. in l. mulier. & ibi multa Claudius de Seycello.

Seycello.ff.ad Trebel. Sed si quondam d. Carolus cogitasset nullum posthumum nasciturum, substituisset, R. D. Episcopum, quod patet: quia semper inuitauit masculos. Ergo, &c.

Item, quando eundem effectũ habet casus omissus sicut expressus, habetur pro expresso. l. ij. C. de instit. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. hæredit. & ibi Bal. vbi dicit quod mandatum ad acquirendam hæreditatem comprehendit bonorum possessionem: quia ejusdem sunt effectus hæreditas & bonorum possessio. §. quos autem. inst. de bonor. possess. Sed in casu mihi proposito idem effectus resultat, siue nascatur posthumus, & decedat sine masculis, siue non nascatur. Vtpotè, quia vtroque casu non potest succedere testatori nobili, nec nomen & arma familiæ deferre, ergo ille casus pro expresso habebitur.

Et sic possumus dicere quod hic casus, si non nascatur non erat omissus à mente testatoris, ergo legis interpretatione, ideo habetur ac si testator ore expressisset. l. iam hoc iure. ff. de vulg. Barba. consi. xxx. facto. col. iiij. eo. vol. Soci. consi. lij. vt veram. col. vj. versic. præterea. in primo vol. Dec. consil. ccxxvij. in casu. col. penul.

Nec obstat, qui vnum ponit, alium casum videtur excludere, verũ est incõpatibilem expresso. Vt si dico mutuum, nego depositum. l. ij. ff. si cert. peta. vel nisi esset eadem ratio expressi & non expressi, vt glo. in d. l. cum prætor tradit. quam ibi sequuntur Bald. & Lancel. vel intellige nisi contraria ratio aut lex disponat, quia aliàs prouisio hominis, non facit cessare prouisionem legis, vt in pulchro casu iurispatronatus consuluit. Aoch. consil. lxxxj. prima facie.

Tertium, non obstat, vbi non conueniũt verba, non conuenit dispositio. Respõ. & dico quod mens testatoris conuenit, quod sufficit Barba. consil. xcj. illud referam. col. xviij. in iij. volu. quia mens legis lex est. l. cum mulier. ff. solut. matrim. Angel. in §. post mortem. inst. de inutilib. stipul.

Item, sicut oritur actio directa ex verbis & mente legis. gl. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omnium iudic. sic ex mente legis datur vtilis. glo. not. in l. tutor. C. de nego. gest.

Quartò, respon. quod substitutio vno tempore facta non extẽditur ad aliud tempus, quando tempus est certũ. nam restringendo se ad certum tempus, post tempus videtur prohibere. l. imperator. ff. de postul. Iaso. in d. l. cum proponas. col. iiij.

Nec obstat quintum de l. fin. C. de instit. sed pro nobis facit quia vnus casus, videlicet si non fuerit natus posthumus, non comprehẽdit alium casum, scilicet quãdo est natus, & decessit in pupillari ætate. Et hoc quando mater est instituta, & est in medio, secùs ergo quãdo non fuerit instituta, vt in nostro casu, & etiam quando agitur inter nobiles vt hîc, qui masculo semper inuitauit ratione agnationis conseruandę. etiam quia agitur de fratre, qui est valde fauorabilis, vt not. in l. j. & l. Centurio. ff. de vulga. & dicam infr. in fi. huius quæstio. adducendo consilium. Petr. Anch.

Substitutio facta in vnum casum an extẽdatur ad aliũ.

Sextum, non obstat. Videlicet l. pater Seuerinã: quia ibi non est substitutio, sed legati translatio, facta de nolente conditioni parere in alterum, & hoc in odium non parentis conditioni adiectæ, vt pote si testator disponat, quod si mulier nolit nubere Gaio, quod ab ea auferatur legatum & transferatur in Gaium, si filia non possit nubere (quia morte preuenta) iste casus non comprehenditur, quia cessat delictum, quo casu pœna debet cessare. l. aliud est fraus. ff. de verb. signifi. Bar. & alij in d. l. pater. Imol. in l. ex facto. in prima. ff. de hæredib. instit. Ias. in d. l. cũ proponas. licet alias solutiones quidam dederint, hæc tamen est communis, hîc vero secus est, vt infrà latius declaratur, nec dicitur legatum licet vsus fuerit verbo, legauit, cum vsus fuerit verbo reliquit, quòd, nullo alio instituto, importat institutionem. l. his verbis. ff. de hæredib. instit. & idem dicunt doct. in verbo lego. in l. Centurio. ff. de vulg. & in l. j. de leg. j. & in fin. seq. quæstio. latius dicitur. Non obstat aliud, quod substitutio facta per modum conditionis voluntariæ, (quæ tunc dicitur quando apponitur in voluntate illius qui debet implere) vt si Titius nomen & arma domus non assumpserit, Gaium substituo. tunc si non possit assumere non venit, substitutus. Socin. consil. cxl. col. penul. versic. circa secundum, & consil. cclix. iiij. vol. Et ita intelligitur tex. in l. qui hæredi. vbi qui debet dare seruo non potest dare domino, sed in forma specifica debet dare seruo. Idẽ in l. Mæuius. de condict. & demonstra. ecce quod conditio dicitur voluntaria, quando ponitur in voluntate illius qui debet eam adimplere. Licet quidam intelligant dici voluntariam quando ex voluntate testatoris, sed omnes cõditiones ferè essent voluntarię, quia in voluntate sua est vnam ex omnibus eligere.

Vel etiam, quocunq; modo intelligas dico non esse perpetuum: vt in forma specifica debeat impleri conditio voluntaria: quod probatur sic, qui iussus est dare seruo potest domino dare consentiente seruo, tex. in l. Stichũ. §. vsumfructum, versi. cæterum qui seruo dare iussus est. domino dando non aliter implesse conditionem intelligendus est, quam si ex voluntate serui dederit. ff. de solutio. ita tenet Paulus. in d. l. qui hæredi. Dec. in rub. de probatio. col. antepenul. Et sic sufficit implere quoad effectum, & per æquipollens, & sic dicit Carolus Ruynus. in d. §. & quid si tantum, non esse differentiam inter conditionem voluntariam, & necessariam, quando apparet de voluntate testatoris, per l. si mater. C. de institu. & substitut. l. mulier. §. j. ff. ad Trebell. etiam dicit Bald. in d. §. & quid si tantum. col. ij. & l. fideicommissa §. si cui. ff. de leg. iij. conditionem implendam in forma specifica in odiosis, secus in fauorabilibus. Sicut in substitutionibus, aliam respon. tradũt doct. in d. §. & quid si tantum. ad ibi dicta me remitto, & sufficit quod si testator cogitasset posthumum non nasciturum eundem fratrem suum ita substituisset, & sic habetur ille casus omissus pro expresso, vt suprà dixi. Dec. consil. ccxxvij. in casu, in fin. & consil. cccexxvij. licet, in casu. col. ij. versic. ex hoc datur intelligi.

Octauum non obstat, quod substitutio inutilis

non potest producere vtilem, ergo hæc substitutio inutilis nullam producet vtilem, sed testator, qui substituit in illũ casum, qui fuit inutilis, non nato posthumo, substituit vtiliter, d. R. D. Episcopo, & sic idem R. Episcopus non venit ex persona posthumi substituti, sed ex sua, nec accipit vires ab illo gradu, in cuius defectum ipse vocatur. l. iij. §. fi. & ibi Bald. & Aren. ff. de liber. & posth.

Nec obstat nouum, quod vitiato expresso & tacitũ vitiatur, scilicet quod venit ex expresso, secus si habet se æquè principaliter cum expresso, l. si fideiussor. in prin. ff. de leg. iij. Bart. in l. j. in ij. effectu. de vulg. vel quando est eadem ratio vitiandi expressum & tacitum, quod non est, vt in simili casu loquitur Bulg. in sua disput. incipien. Sempronius, col. xxij. versic. non obstat. vj.

Substitutio tacita est duplex.

Vel potest dici quod quædam est substitutio omninò tacita, vt est illa quę in vulgari continetur vel in pupillari. Alia est tacita non omninò sed verbis generalibus expressa, vt est illa quæ comprehenditur in breuiloqua & compẽdiosa, & ista non euanescit, licet annulletur expressa, quia magis accedit ad naturam expressę quam tacitę. not. glo. & doct. in l. precibus. C. de impub. l. Centurio. & l. Lucius. ff. de vulg. Sic consuluit. Bal. cõsil. clxx. quidã Nicolaus. col. ij. in v. vol. & consi. cccxix. eod. volu.

Vel potest dici, quod in casu nostro non est vitiata substitutio expressa, sed sub casu expresso, venit tacitus, vt supr. dixi, & nunc dicã ponẽdo casus.

Decimum non obstat, quia in casu mihi proposito non est peccatum in forma, sed materia, quia facta est ei qui non erat, & sic, si non valet: quod ago, vt ago, valeat vt valere potest. l. si vnus. §. fin. ff. de pact. l. j. de iure codicill. Et ideo maius est peccatum in forma quàm in materia. Bart. in l. an inutilis, in princ. ff. de acceptil. Non obstat. l. quidam referunt, quia dicit quod debet esse persona cui detur. si tamen fiat substitutio illi, si non cœperit valet: & ita loquimur, cùm substitutio sit conditionalis institutio. l. j. & l. potest. ff. de vulg. l. in ratione. in prima. §. quod vulgo & seq. ad leg. Falci. Alber. & alij, in rubr. illius titul. num. 3. & Lancel. Polit. in tract. substit. in princ. in ij. q. in fin. Iaso. in l. iij. ff. de acquir. hæredit.

Substitutio tacita quãdo admittatur contra matrem.

Vltimo, non obstat quod substitutio tacita non admittatur contra matrẽ: quia suprà respon. quando est omninò tacita, secùs in expressa verbis generalibus, vt est illa quæ comprehenditur in compendiosa, de qua hic loquimur. Et per hoc patet R. D. Episcopum ex illa substitutione vocatum, &, vt melius quisque doctus possit cognoscere pono aliquos casus, quibus visis dignoscitur veritas huius quæstionis.

Primus casus est, quando testator sic substituit. Et casu in quem non superessent filij masculi, sed nasceretur mihi filia vna, vel plures, & superesset, substituo ad dimidiam partem hæreditatis Semponium, si nulla filia nata fuerit Sempronius substitutus excludetur à dimidia. Cùm in casum, cum nasceretur vna filia vel plures, sit tantum substitutus, & patet, quia non est vocatus nisi ad dimidiã, & ita consuluit Angel. de Rigos in cõsil. xciij. visis, & inspectis. col. penul. Et sic de æquitate contraria opinio est verior, & tenẽda, cum æquitas rigori sit præferenda. l. placuit. C. de iudic. vt tenet Imol. & Bened. in repet. c. Raynutius. de testam. in materia vulga. substitutio. Et quia hic est casus à nostro diuersus, ad alios pertransco.

Secũdus casus est si fiat ita substitutio, si posthumus non nascatur Titium substituo non comprehenditur, secundum aliquos, quando natus est & non fuit hæres, vel est mortuus in pupillari ætate, per l. fi. C. de instit. & substitutio.

Contraria tamen opinio est verior & æquior vt not. doct. in d. l. j. ff. de vulg. & suprà dixi, de intellectu d. l. fin. Et quia non tangit casum nostrum ad alia percurro.

Tertius casus, quando sic facta est substitutio, si posthumus me viuo decesserit, Gaium substituo, si mortuo testatore decedat non veniet substitutus, nec si hæreditatem repudiet. Angel. in l. j. §. j. ff. de vulg. per l. si mater. §. fi. illo titul.

Quia illa substitutio si me viuo decesserit, dicitur facta vno tempore. Ergo non trahetur ad aliud tempus. l. si ita quis. ff. de vulg. Socin. consil. lxxvj. visis. col. iiij. versic. iiij. ad idem. in ij. vol.

Licet contrarium teneat Bart. & alij in d. l. j. Et ista opinio est verior teste Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, si absque. in ij. nu. 29. de testam. secundum quam consuluit. Bald. consil. clxx. quidam Nicolaus. in v. volu. nec tangit casum mihi propositum, ideo non insisto.

Quartus casus est si substituatur posthumus, si me viuo nascatur, non includitur si nascatur post mortem, postquam vnum ex indiuiduis expressit. l. si paterfam. & ibi Imol. ff. de hæred. instit. Bart. & alij in l. Gallus. §. & quid si tantum, & l. Lucius. ff. de vulg. Socin. consil. lxxvj. visis. col. ij. nu. 4. in ij. vol. de veritate huius casus ibi latius dicitur, non transcribo cum non respondeat ad rogatum.

Quintus casus est, si testator instituerit posthumum nasciturum ex vxore pregnante hæredem, & si decesserit sine liberis, substituit posthumum secundo nasciturũ, & huic, si sine prole decederet, substituit Anthonium: primo nato moriente, sine liberis, si secũdus non fuerit natus, non veniet substitutus Anthonius. Tum primo, quia d. Anthonius erat substitutus: secundò, quia nullum ius habuit in bonis, ergo nec substitutus illius cum subrogatum debeat sapere naturã eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. § qui iniuriarum. ff. si quis cautio, & supra dixi. Tum etiam quia illa substitutio de secundo erat inutilis. l. vtrum. ff. de rebus dub. Ergo aliã vtilẽ non poterat facere. arg. l. nullus. in ij. C. de decur. Dec. cõst. ccxxxviij. proponitur. col. ij. viso puncto. & consi. ccccxxvij. licet in casu. & cõsi.

Item substitutio fuit sub cõditione duplici videlicet si secundus nasceretur, & decederet in pupillari ætate, vel post sine prole, sed ille non natus decedere nõ potuit. l. qui duos. ff. de manumiss. testa. Ergo excluditur substitutus, & ita cõcludit. Iohan. Andr. in additio. ad Specul. in titul. de testam. in §. imprimis. in vlt. additio. vbi adducit alias rationes, quas ibidem licet videre, & eas transcripsit Oldra. Iohan.

Iohan. And. amiscissimus Tritenemio in libro descripto Ecclesiasticis. in vita Oldrad. credatur. vel Iohā. Andr. ab eo habuit cum Oldrad. priùs facti munus impleuerit, videlicet anno. 1330. à Iohan. Andr. anno 1348. nec curo. sed vide Oldrad. consi. clxxvij. testator loquitur Iohann. de Ana. consil. lxvj. visis. Soc. d. consil. lxxvj. visis testamento. coll. iiij. versic. quinto eadem conclusio. in iij. vol. idem Socin. & alij. in d. l. j. in ij. q. Bar. & Bened. vbi supra. nu. 40. Dec. consi. lxxxix.

Licet contrarium teneat Lancel. Polit. in tracta. substitutio. de vulg. coll. lxxiiij. versic. aliam etiam quæstionem. Et hoc propter mentem testatoris, qui videtur cogitasse in omnem euentum vt succedat substitutus exclusa matre communis est tenenda. Licet aliis fundamentis eam in præsentiarū non firmem, cum sit diuersus casus à nostro, quando per maius otium licuerit multa super hoc dicā.

Sextus casus est, quando testator substituit liberis suis, filios masculos, quos filia tempore mortis habebit, si id temporis nullos habeat, tamen post mortem habuerit, si non erant concepti tempore mortis excludentur. Et ita iudicatum fuit in venerabili Parlamento Delphinali teste Guid. Pap. in q. Delphinal. q. dxj. pater in testamento. nec casum nostrum tangit.

Vltimus casus quando testator instituit filium suum superstitem & eidem substituit posthumum nascitutum, & si posthumus decedat sine liberis substituit fratrem: & in hunc casum si non fuerit natus posthumus veniet substitutus, & hic est casus noster, & hanc decisionem tenet Alber. in rub. ff. de vulg. col. xvj. nu. 23. dicēs se habuisse de facto & de consilio plurium peritorum, ita fuit iudicatum quod sequitur (licet non alleget) Bald. in l. fi. col. ij. C. de instit. & Bald. in suo apparatu substitutionum. coll. viij. versic. quæro facta est. Lanfranc. in repetit. l. Centurio. in matet. vulg. substi. conclu. x. ff. de vulg. Alex. & alij in l. ij. in ij. q. princ. Bart. ff. illo titul. Lancel. Polit. in tract. substit. de vulg. col. lxxvj. Benedict. in repetit. ca. Raynutius. in verb. si absque. in ij. de vulg. num. 33. cum seq. & num. 100. & sequē. dicens esse rationem valde æquam, & secundum eam iudicandum. Fulgosi. consil. xlix. ex facto. Dec. consi. ccxxvij. in casu. col. penult. consil. ccxxxviij. proponitur. col. ij. Cor. consi. cclxxvj. viso. col. v. versic. & præterea Bolog. consil. ix. vt in præsenti. co. ij. Et cum ista quæstio olim fuisset agitata in venerabili Parlamento Delphinal. sic fuit consultum, & vt reor iudicatum, & rectè super testamēto nobilis Alberti de Turre, vt refert Curtius in consil. lij. super testamento, in vltim. dubio. Igitur cum non dubitetur senatum ius facere posse. l. non ambigitur. ff. de legib. in hoc potuit facere ius. cum doct. quæstionem tam confusam tradiderint vt vix possit eligi vera opinio, ante illorum decretum, nunc vero necessarium est hoc tenere cum iuri sit conforme, & consuetudini, ac ita fuerit iudicatum per R. P. qui omnia iura in scrinio pectoris habet iuxta text. in c. j. de constit. libr. vj. l. omninm. C. de testam. vbi princeps dicitur habere iura in scrinio pectoris, videlicet in suis consiliariis, inter quos floruerunt Delphinen. Bart. in rubr. de testam. col. xxxvj. Consequens est vt consilium. Pet. Anch. consi. clvj. ex fetie magnopere no biscum faciat, quia ibi inter nobiles excluditur mater substituta propter fratrem nō substitutum, à fortiori hic frater substitutus repellet matrem, & vxorem, & filiam non substitutis, & nomen & arma in domus remaneant, & non pereant, quod satis lugubre est. l. lex quæ tutores. § nec domum. C. de administr. tutor. & mulieres sunt finis familiæ. l. pronuntiatio. §. fin. ff. de verbor. signific. quare noluit testator extantibus masculis vt familia Alamandi, tam nobilis expiraret. Ideò semper prætulit, & in omni casu masculos. Et sic clarum est. R. D. Episcopum. ex mente testatoris venire & eidem succedere posse.

Secundò, est ibi casus diuersus, quia testator substituit vxorem tunc & eo casu quando filij nascerentur, & decederent sine filiis masculis. Ergo alios casus videtur excludere, quos comprehendit substitutio. vt not. in d. l. cum proponas. C. de hæredib. instit. & in d. l. j. & ita per alias rationes concludit Anch. d. consil. cclvj. pro fratre.

Nam dictio, tunc, denotat extremitatem temporis. l. in substitutione. ff. de vulg. l. uj. §. fi. de conditio. & demonstr. l. huiusmodi. de verbot. oblig. & quando dictio, tunc, apponitur in substitutionibus in casu tantum expresso habet locum substitutio, vt consuluit Dec. consil. lxxxix. viso puncto. quæ non fuit apposita in casu nostro, ergo sumus in casu diuerso. Dec. consi. xlij. in casu. col. j. & consi. cccxxxij. visis consiliis. Et sic concludo R. dictū episcopum Gratianopol. dicti nobilis Caroli fratrem, ex testamento & substitutione admittendū.

Secundò, quæro an R. Episcopus possit habere vsumfructum? & quid debeat habere? & videtur quod nihil R. D. Episcopo debeatur. Quia quando relinquitur cuipiam vsusfructus, non debetur nisi adita hæreditate. l. vna. §. in nouissimo. C. de caduc. tollend. l. cum ita. §. fi. ff. quando dies leg. ced. & hæreditas non potest per substitutam filiam ante mortem R. D. Episcopi adiri. Ergo vsusfructus eidem non debetur, sic consuluit Rom. consi. lxxj. visis dubiis. Paulus consil. cclxxx. visis dubiis. col. j. & seq. in j. vol. *Vsufructu relicto, an debeatur proprietas.*

Secundò facit, in certis non est locus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. de verbor. obli. Certum est quod testator legauit vsumfructum. R. Episcopo, ergo vsumfructum habebit & non aliud.

Tertiò, miles si instituat in vna parte hæredem, in altera non videtur decedere intestatus. l. j. & ibi. doct. C. de testam. milit. & l. si miles vnum. ff. eod. sed in hoc testamento miles est testatus de vsufructu tantum, ergo proprietatem videtur voluisse relinquere venientibus ab intestato. iux. l. cōficiuntur. ff. de iur. codicill.

His tamen, licet vrgentissimis non obstantibus, tenendum censeo R. D. Episcopum habere debere tam vsumfructum, quam proprietatem. Primò, per text. in l. species. ff. de aur. & arg. leg. & l. fin. de vsufruct. ear. rer. quæ vsu consumunt. vbi in legato vsusfruct⁹ venit proprietas, sic & hic l. donationes.

in concubinam.§.species.ff. de donatio. vbi si res fuerit donata ad vsum censetur relicta proprietas. sic & hic per illam clausulam, cum plena & integra.&c.Bal. consil.ccclxxiij. considerandum. in ij. vol.& consil.ccxcj.dominus. Bar.in iij.vol.

Secundo, qui vult cōsequens,vult & antecedēs, necessarium ad illud.ff.de acquir. hæred.in l.j.coll. iij.ff.de transactio.& l.duobus.§.fi.de iureiur.& l.j. §.denique.num.5.ad Trebell.& l.fin.num. 6. C. de hæred.instit.Bart.in l.ex hac scriptura. col.ij.versi. sed contra prædicta.ff.de donatio. Sed testator voluit quod frater posset instituere hæredem , vt patet , ergo voluit antecedens, scilicet et relinquere proprietatem de qua testatetur. Cùm de vsufructu non posset testari. l. qui fructus. de vsufruct. legat.

Tertiò,in testamētis debet plena fieri interpretatio.l.in testamentis ff.de regul.iur.glo.& doct.in l. fi.de constitutio.princip. cap. cum dilecti.extra de donat.maximè quando datur coniūcto.l.cum alienam.C.de leg.c.filius.de testamēt.Ergo & hìc fiet plena interpretatio , vt proprietas fratri testatoris videatur legata.

Quartò , quando quis permittit alicui vt re sua vtatur, ac si dominus esset,videtur eidē relinquere proprietatem.text.in authent.de restitutio. in prin. & ibi Angel.coll. viij. sed testator permisit quod Reuer. Dominus Episcopus vteretur illa hæreditate , ac sua , instituendo & ponendo hæredem, ergo videtur ei reliquisse proprietatem.Et hoc rotum facit voluntas testatoris : nam quidquid senserit spectandum est. l. ex facto. in magna.versic. rerum autem.ff de hæredib.instit.

Quintò , verba debent de aliquo operari, in testamentis , maximè.l si quando.ff.de leg.j.& idem dicunt ibi Alber.& Paul. in legibus, statutis , consuetudinibus , contractibus & aliis actibus.Bald.in rub.C.de contrah.empt.q.ix.Felin.in c.j.collat.iiij. versic.priuilegium continens.de rescrip.præpos.in c.pastoralis.coll.ij.de appella.Ias.in l.fina.coll.ij.ff.si cert.peta. hìc nihil operarentur illa verba plena & integra , nisi intelligeremus relictam proprietatem R. D. Episcopo, ergo censetur eidem relicta, Imò verba impropriāda sunt vt defuncti voluntas nō sit frustratoria.l.pater Seuerinam. §.conditionum. verba.ff.de conditio.& demonstr.l proculus.ff. de vsufruct.l.j. ibi deprecor te curam rerum habere. & de confir.tutor l.verbis.& ibi Vincen.ad leg.Falci. Ias.in l.quod dicitur.in ij.not.iiij.ff de verb. obliga. & l.stipulatio ista.§.hoc quoque illo titul.Dec.con sil.cclxviij.visa petitione.col.ij versicu. & retenta. cumulaui latè in omni materia procedere. in l. & puto.§.j.ff. famil.hercisc.

Sextò,ista verba cum plena,censentur apposita cōtemplatione R. D.Episcopi fratris,& sic habent augere legatum, potius quam diminuere. l. Titio. in princ.ff.de conditio.& demonstr.& verba apposita ad augendum non debent operari diminutionem.l.legata.inutiliter.de leg.j. Sed hìc fuerunt apposita ad augendum , quod patet ratione illius dictionis cum,quæ coniunctim ponitur.l.Titiæ.textextes §.j.ff.de leg.j.si quis ancillas.instit.de leg. l. si mulieri.ff.de vsufr. accrescend. Igitur voluit coniungere proprietatem cum vsufructu per illa verba.cum plena.&c.

Septimò , ratione personæ, vtpotè quia est testatori coniuncta, dispositio illius ampliatur ac extenditur.l.si seruus plurium.§.fin.ff.de leg.j.Et sic debet hic esse , vt propter coniunctionem fraternam nos præsumamus vsumfructum , cum proprietate datum.

Octauò , suadetur ex verbis nominandi , quia quis debet nominare hæredem in testamento suo. l.iubemus.C.de testam. Item est verbum ponendum, quod idem est quod collocandum , seu constituendum.& habetur Iohan.x.c.Propterea me diligit pater quia ego pono animam meam , & iterū sumam eam , nemo tollit eam à me sed ego pono eam , à me ipsam potestatem habeo , ponendi eam ,& potestatem iterum habeo sumendi eam,c. in quadam de celebr.miss.& Iohann.xv. Maiorem hanc dilectionem nemo habet quam vt animam suam quis ponat pro amicis suis.c.qui vult de pœniten.disti.ij.& c.nisi.cum pridem. §.verum. de renunciat.Est postea instituendi,quod verbum apud iurisconsultos notum est , per totum titul. de hæredib.instituend. Et sic ex omnibus his verbis patet quod testator voluit vt R. D.Laurentius vocaret , nominaret, & institueret hæredem in bonis sui fratris.Ergo fratri videtur reliquisse ea.

Nonò patet quia cum duplex sit vsusfructus, videlicet causalis & formalis.glo.& Docto.§.j.inst. de vsufruct.l.rectè dicimus.ff.de verbor. significat. Doct.in l.qui vsumfructum.de verbo.oblig.Ias. in §.æque.in col.ij.num.iiij.institut.de actio.Cepol. in tract.de serui.rub.de vsufruct.col.iij. Ideò testator relinquendo vsumfructum,videtur intellexisse de causali. Et sic de illo qui est iunctus cum proprietate,& illum videtur R. D.Episcopo dedisse, cum verba & mens huic conueniant.Et videtur consuluisse in simili causa Anch. consil.cxxviij.si huic.

Item , appellatione vsusfructus venit vtile dominium.tex.& ibi doct.in l.j.in prin.ff.ad Trebell. l.j.si ager vectigal. vel emphy.petatur.& Paulus.in d.l.j.ad Trebell.c.vno.in fi.in quib.caus.feud.amit. quod inducit ad statuta loquentia de vsufructu,vt extendantur ad habentes dominium vtile , licet ea statuta sint strictè intelligenda.l. iij. §. hæc autem. verba.ff.de negot.gest.

Decimò ,à fortiori , in casu nostro , vbi est materia fauorabilis & extendenda facit l.proculus. ff. de vsufruct.vbi si legetur vsufructus rei prohibendo ne legatarius seruitutem imponat , videtur legare proprietatem.Idem dicit ibi Bald.quando testator legat vsumfructum rei cum hoc quod non possit eam alienare , videtur proprietatem legare, vt verba aliquid operentur. Ita consulunt Roman. cōsil.ccvj. licet col.ij. etiam si testator diceret lego tantum vsumfructum. Ita Alexand.consil. cl. viso rhemate.col.j. vol.vij. & in l.si constante. in princ. ff.solut.matr. Francis.Cremen.sing.xxvij.maritus, Tho.Ferra.caut.ij.Socin.consil.ccx.fatis anceps. in ij.vol.& cōsi.cclx.in causa.coll.uj. in eod.vol.Fulg. consil.xiiij. circa primū.coll. pen.& seq.& Lancel. Galio.in repetit.l.Centurio.col.xciij.ff.de vulg.sic & quan

& quando concedit vt vsufructuarius possit aliena re. Barb. consi. lxuij. clementissimi. &c. capio. in vlt. dubio. vol. ij. & in repet. c. Raynaldus. col. ij. de testa. quia contrariorum eadem est disciplina. l. j. de his qui sunt sui vel alieni.iur. §. j. instit. illo titu. glo. in rubr. de acquir. possess. & ibi latè. Doct. Et sic hic permittendo hæredem instituere quem sibi videbitur, date proprietatem censetur.

Vndecimò, magis ad rumbum probatur, quoties testator voluit legare id quod proprietati, conuenit, & vsufructui repugnat, proprietatem legare ex mente videtur. arg d. l. proculus. Nam modus & forma à disponente traditus declarat eius mentem. Et ex ea augetur effectus, secundù Bald. ibi. Sed in casu nostro ista verba dedit, reliquit & legauit R. D. Episcopo fratri suo, omnes & quoscũ que fructus, & vsagium fructuum, omnium bonorum, suorum, mobilium & immobilium cum plena & integra potestate nominandi, ponendi, & instituendi vnum hæredem in dictis bonis, talem qui sibi videbitur conueniunt proprietati, ergo pro prietatem videtur reliquisse.

Vsufructu relicto, cum plena potestate disponendi de bonis proprietas relicta esse censetur.

Quod conueniant ea verba proprietati patet, quia vsusfructus finitur morte. § finitur. instit. de vsufruct. ergo testator non potest concedere vt de eo testetur. d. l. qui fructus. ff. de vsufruct. lega. Imo testator expressè dicit cum plena & integra potestate nominandi, ponendi, & instituendi hæredem in dictis bonis. Ecce quod voluit vt testaretur de bonis, ergo ea videtur reliquisse ex illis verbis cũ plena. &c.

Itẽ dicit potestate, ac si diceret ius potestasque esto fratri meo ponẽdi, instituẽdi hæredem in meis bonis, vt dicit text. in l. j. ff. ad leg. Falcid.

Item quia in dubio miles voluisse videtur testari, secundum ius commune. l. quamquã. & ibi latè Alex. & Ias. C. de testamen. militar. Sed ius commune supra allegatum, vult vt proprietas censeatur relicta ex illis verbis, ergo & hic cẽsebitur relicta. Et ita in terminis nostris cõsuluit Cuma. consi. cxx. seu Petrus. vbi concludit quando legatus est vsusfructus vel fructus rei (cũ paria sint.) tex. in l. cũ ita. & l. fidi. ff. de vsufru. leg. cũ potestate ordinãdi & disponẽdi de illo quod proprietas cẽsetur legata. Ergo & in casu nostro clarissime patet, vsufructum cũ proprietate relictum R. D. Episcopo. Tum propter fratris dilectionem, vt supra dictum est, tùm ob illa verba plena: nam quando quis dat plenum ius in re, videtur dare & vsumfructũ. & proprietatem, & totale ius quod in re habet. l. mater. & ibi Bald. C. ad Tertull. l. si ita stipulatus fuero. si Titius. §. j. & ibi Areti. Ias. & alij. ff. de ver. obligat. l. fœminæ. §. fina. C. de secund. nupt. melius Bal. consi. cclxxxiij. quando io ij. volu. Guid. Pap. in decis. Delphin. quęst. cxxxvij. dixi sup. vbi decidit quod censeatur prohibita Trebellianica per illa verba pleno iure. Felyn. in c. conquęstus. col. j. de for. competen. & in ca. auditis. col. iij. de præscript. Alex. consil. ccvij. viso. in ij. vol. & consi. clxij. visis. in fi. in vj. vol. & consi. cxl. viso. in vij. vol. Plus addidit testator adhuc maiorem erga fratrem affectionem ostendens verbum integra. Licet verbum plenũ exponatur, id est integrum & sine diminutione. Bal. cõsil. ccxcij. thema in iij. vol. p tex. in c. cui. de non sacerdotali. de præben. lib. vj. tamen integrũ, id est sine aliqua diminutione. l. ij. §. ad filiorum. ibi integrum nullaque parte minutum. C. quando. & quib. quart. pars. debeat. libr. x. Clemen. dudum. in verb. integre. §. verum. de sepul. c. vltim. & ibi Car. & Dec. de confirmat. vtil. Lucas de Penna. in l. hac l. C. de proxim. sacror. scrinior. libr. xij. Alex. consi. cxlj. viso testamento. col. vltim. in ij. vol Corset. in singul. incipient. integre. Et sic videtur voluisse vt plene & integrè testaretur, tam de vsufructu, quàm proprietate: nam ista verba plena, & integra sunt plenissima, vt testatur Anthon. de Butrio. consi. xix. quia hic agitur. Item sunt verba geminata quæ de aliquo debent operari. l. Balista. ff. ad Trebel. videlicet, vt D. Episcopus postquam nõ habet filios, vtpote quia episcopus & ecclesiasticus, habeat fructus omnium bonorum in vita, quia alia non habet viri ecclesiastici. c. ij. de donatio. Verum quia potuisset quis dubitare an solum vsumfructũ in vita videatur habere, ad hoc vt non possit disponere, sed teneatur relinquere venientibus ab intestato. Et testator in hoc prouidit dans eidem potestatem nominandi, ponendi, & instituendi hæredem in bonis suis talem, qualis sibi videbitur, cũ vsumfructum causalem, primo quoque tempore testator reliquerit.

Nec obstant in contrarium adducta, primum quod vsusfructus non debetur non adita hæreditate quę hic non potest adiri, quia dico, quod hic non erat relictus vsusfructus solus, sed & proprietas, vt suprà satis abundè probaui. Et sic cũ istud sit certum ex voluntate testatoris, nec erit opus coniecturis. Nec obstabit vltimũ, quod testator videatur proprietatem reliquisse venientibus ab intestato, quia verum esset si non addidisset illam clausulam cum plena & integra, saltem fuisset dubium. Et per hoc est enucleata secunda quęstio, videlicet quod tam vsusfructus, quam proprietas censeatur R. D. Episcopo. relicta.

Nec obstat, si dicatur verbum, relinquo quando est iunctum vniuersitati bonorum, importat institutionem. glos. in l. bis verbis. ff. de hæredib. inst. gl. in §. sin verò nulla. in ver. relictis. in auth. de hæredib. & Falcid. col. j. Bart. in l. cogi. in prin. ff. ad Trebell. tex. in c. Raynutius. de testa. Philip. Franc. in c. si pater. in glo. magna. num. 46. cũ seq. de test. lib. vj. cum alias quæ possent allegari. Si tamen iunctum sit vsufructui omnium bonorum non importat institutionem, hoc tenuit expressè Antho. de Butrio. consil. xv. visis themate. col. vi. Respondeo hoc verũ esse, quãdo simpliciter relictus esset vsusfructus, secus hic vbi & proprietas est relicta, vt supra probaui: nam miles ignarus verborum directorum vel obliquorum, dicit do, relinquologo vsumfructum cum plena potestate instituendi hæredem, voluit tantum dicere ac si dixisset, substituo fratrem, in omnibus meis bonis, de quibus volo quod teneatur, volo alioqui quod veniat ad primigeniã filiam testãtis. Et ista est vera mens testantis, quæ est sequenda. l. in conditionibus. ff. de condi

conditio.& demonſtr.

Vltimò, pro illa parte iudicari debet, pro qua plures & efficaciores faciunt rationes.c.licet in fin. de probatio.c. duo mala. & ibi gloſ. xiij.dinſtinct. Anch.conſil.c.l.xxj.caſus eſt talis.coll.iij. pro parte. R.D.epiſcopi,ſunt plures & vrgentiores rationes, vt patet liquidò per ſupradicta,ergo pro illo eſt iudicandum, niſi à iure & ratione diſcedere libeat.

Poſtremò, an illa diſpoſitio qua conceſſa eſt R. D.Epiſcopo poteſtas inſtituendi,ponendi,& nominandi hæredem, valeat, & videtur quod non, quia videtur eſſe captatoria, quæ nō valet.l.captatorias.ff.de hæredib.inſtit. l. captatoriæ.de legat.j. Etiam in teſtamēto.militis.l. captatorias. C.de teſtam.milit.Ne quod in eorum fauorem eſt introductum, in eorum odium retorqueatur.l quod fauore. C.de legib.

Data poteſtas nominandi hæredem an valeat.

Secūdo, nō videt̃ valere quia ex alieno depēdet arbitrio, & voluntas quæ ex alieno pendet arbitrio reprobatur. l. illa inſtitutio. ff. de hæredib. inſtitut.aſsignat.ibi.gl.rationem quam videre licet.

Tertiò, teſtator ore proprio nominare hæredem debet.l.iubemus.C.de teſtam. Et ſic non poteſt committere alteri vt nominet, quia videtur perſonale beneficium quod perſonam non egreditur.l.quia tale.ff.ſolut.matrim. regul. priuilegium. de reg.iur.in vj. Contrarium ſentio, quod ſuadetur tum iure diuino.iiij.Reg.ca.x.vbi Iehu populo & optimatibus commiſit ciuitatis, vt meliorem de filiis Achab in Samaria qui eis placeret eligerēt, & ſuper ſolium patris ſui ponerent, qui pro domo domini pugnaret, ſic & ſtrenuus quondam miles d.Carolus potuit committere deficiētibus maſculis R.D.Laurentio fratri ſuo vt nominaret, & inſtitueret hæredem qui pugnaret in domo domini Caroli tuendo nomen, & arma domus, & familiā conſeruaret. Tum iure canonico, per quod poteſt quis ſuam diſpoſitionem alterius voluntati, & arbitrio committere, & ob hoc non moritur inteſtatus. cum tibi de teſtamen.& ibi multa fundunt Docto.

Tertiò, iure ciuili licet non poſsit quis per aliū teſtari, tamen bene poteſt conſentire, quod alius de rebus ſuis teſtetur, & tale teſtamentum valebit, nō vt teſtamentum concedentis, ſed vt teſtamentum facientis. text. ſolemnis in l.ſicut. §. venditionis. ff.quib.mod.pig.vel hypothec.ſoluit.Bal. in cap.j. §.pręterea.quib.mo.feu.amitt.c.vno.§.donare.col. ij.qualiter.feu.aliena.poſsit.in l. vēditioni.in prin.C. de vſucap.pro emptor.Bened.in repetit.c.Raynununus.in verb.condidit.ioj.num.2.de teſtam. Requiritur tamen quod expreſsè hoc permittatur, alioqui non valet.Iaſ.in l. cum proponas.in j. C. de pact.& l.ſi quando.§.fin.col.ij.de inofficioſ.teſtam. facit quod not.Bart.& alij in l. quæ dotis. ff. ſolut. matrim.Panor.& cæteri.in c.nonne.de præſumpt. Expreſsè conſentiit D Carolus & R.D. Epiſcopus haberet bona & de illis teſtaretur. Ergo valet, & maximè quia reliquit bona, vt ſupra probaui.& d. l.ſicut loquitur quando teſtator non reliquit bona, ſed tantum permittit de re ſua teſtari, hîc de re propria teſtari poteſt R.D.Epiſcopus.

Nec obſtat quod teſtatoris diſpoſitio captatoria non valet, fateor, at hîc non eſt captatoria: nam captatoria eſt quando voluntatis ſubſtantia in ſecretum alterius abſolutum committitur. d. l. captatorias. ff.de hæred. inſtit. vtpotè ſi dicat inſtituo quos Titius voluerit, vel ſi voluerit, poſſet enim contingere quod Titius nollet, & ſic teſtator decederet inteſtatus, vel ſi Titius vellet, haberet talem hæredem de quo teſtator nunquam cogitauerat. Conſequens eſt vt talem voluntatem iura abhorreant, etiam militis, cum ſit ei fauorabilis. vt not. Alex.& Iaſ.in d l. captatorias. C.de teſtam. milit. ſed voluntas non eſt talis.ergo &c.

Nec obſtat quod videatur dependere ex alieno arbitrio, quia ſi bene conſideretur non pendet. Imo teſtator rectè teſtatus eſt inſtituendo filium ſuum Laurentium hæredem, poſtea eidem ſubſtituit poſthumum maſculum naſciturum. Et ſi is poſthumus ſine liberis maſculis decedat R. D.Laurentio legauit omnes fructus,& vſumfructum omnium bonorum ſuorum, cum plena & integra poteſtate nominandi, ponendi, & inſtituendi hæredem qui ſibi videbitur. En ergo quod in arbitrium alterius non confertur voluntas, ſed quia poſſet dubitari eò quòd R. D. Epiſcopus, eſt Eccleſiaſticus & ſic non habet ex ſe hæredem. Ideo voluit eidem declarare volūtatem apertè teſtator, quod permittebat eidem vt teſtaretur de dictis bonis peruentis ad eum, & quod inſtitueret quem vellet.

Prætereà non obſtat quod ore proprio debet nominari hæres, concedo etiam D. Carolus eundem nominauit, ſed voluit etiā quod R. D. Epiſcopus nominaret ſibi in bonis, quæ ab ipſo haberet, ne peruenirent ad filias, per quas familia non conſeruatur, nec agnatio vt ſupra ſatis ſuperque dixi, ſed finitur & deſtruitur. l pronunciatio.ff. de verbor. ſign.fic.

Dicet quis, iſta conceſsio teſtandi nullius eſt momenti: nam principis ſupremi eſt concedere facultatem teſtandi.l.ſi quando.C.de inofficioſ. teſtam. vel Romani Pontificis.c.j. & ibi not. de teſtamen. Ergo non potuit cōcedi per militem D.Carolum. Reſpondeo, hoc verum quando vellet concedere ei qui alias non poſſet teſtari.vt d.l. ſi quando. Sed videbatur quod R.D.Epiſcopus nō poſsit teſtari, vt in d.c.j. Reſpondeo ibi loquitur de bonis eccleſiæ vel de acquiſitis intuitu eccleſiæ: ſed de patrimonialibus bene poteſt teſtari, vt ibidem dicitur. Et hoc approbat conſuetudo vt dicit gl.in §.quod ſi eccleſia.in verſic.acquiſitis.de anuat.in prag. Sequitur d.Boer.in conſuet. Biturig. in §.j. & §.vj.de teſta. Et ſic cogitauit D. Carolus, quod ſi R. D. Epiſcopus nollet teſtari quod bona peruenirent ad Guigonam filiam ſuam.

Teſtari poteſt eccleſiaſticus de bonis ſuis patrimonialibus.

Concludo ergo voluntatem militis eſſe validā cōcedentis R.D. Epiſcopo vt teſtaretur. Et hoc ſalua correctione melius ſentientis. iuxt. l. Claudius. in fi.ff.qui potior.in pignor.habeant. Et licet alia dubia hic eſſent tangenda, quia de his non ſum rogatus ea miſſa facio. Et in fidem præmiſſorum me ſubſcripſi.

Conſul

RESP. CLXXXIII.

Consultation contre certain arrest de Tholouse, donné contre concubineres publiques, mesmemẽt contre personnes ecclesiastiques, faicte par l'Euesque de Montaubam, comme Syndic constitué en c'est affaire pour le clergé de Tholouse, auec douze Aduocatz de la court de Parlemẽt, dont Monsieur Riant estoit le rapporteur, & duquel i'ay recueilli ceste consultation.

Eu un pretendu arrest du Parlement de Tholouse du 26. Octobre dernier, temps de vacations. La requeste presentee au clergé pour les Syndictz du clergé de la Prouince de Tholouse, & ressort du Parlement d'icelle.

Le conseil soubsigné a esté d'aduis que cõtre le dict pretendu arrest y a nullité, incompetence, entreprinse notoire & abusiue contre l'authorité de l'Eglise, vsurpation des droicts reserués au Roy, erreur en faict & en droict, contreuention aux saincts decrets & Concile de Basle, Ordonnances Royaux, arrests des Cours souueraines, diffamation de l'estat ecclesiastique, irrogation, & occasion de commouuoir le populaire contre les gens d'Eglise, licence donnee de vexer & trauailler les gens d'Eglise, & autres infinies fautes & erreurs de droict.

La nullité, incompetance & entreprinse est: car par le droict diuin, viel & nouuel testament, Conciles generauls de l'Eglise, constitutions canoniques approuees par les Roys, constitutions ciuiles, les Ordonnances, la correction des crimes des gens d'Eglise, & clercz, etiam *mariez appartient priuatiuement aux prelatz d'Eglise, & non aux autres. Vray est que si c'est vn crime priuilegié, pour le cas priuilegé, les Iuges seculiers les peuuent mulcter,* hic autem de his non est quæstio, *comme il sera dict cy apres. Ne peut donc estre ce pretendu arrest appellé arrest: car pour estre arrest il faut qu'il soit donné,* caussa plenissime cognita, & partibus auditis. *autrement le iugement est nul. Or le dit iugement abusif, est interuenu contre les prelatz de l'Eglise & leurs subiects, sans les y appeller sans les ouyr, partant ce n'est point arrest pour leur regard.*

Et il y a nullité patente & oculaire, & euident erreur, en faict, & en droict, auquel cas par l'Ordonnance du Roy les Iuges sont tenus de leurs iugemens, & faciunt litem suam.

L'vsurpatiõ sur l'authorité du Roy est. Que c'est vne Loy & edict promulgué soubs le nom de la chãbre des vacations. Loy, inquam *qu'il baille & impose à l'Eglise, & oultre baille authorité & licẽce, iurisdictiõ & puissance, aux iuges seculiers, voyre aux Iuges Royaulx. Ce faict est entreprins, comme il a esté dict, sur l'authorité de l'Eglise, du Pape, des Conciles, & c. entreprise e qu'est reserué à la maiesté du Roy, auquel seul comme souuerain non recognoissans superieur* inter subditos *appartient priuatiuement de faire loix, constitusions, ordonnances & edicts, en maniere que les Cours souueraines n'ont puissance que de iuger en dernier ressort, qui est crime Capital. Parquoy en quelque sorte que l'õ vueille prendre ceste nouuelle entreprinse ou par forme d'arrest, où de loy & edict, s'il y a (comme dict est) nullité, incompetance, & entreprinse, & sur l'Eglise, & sur la maieste du Roy Et lequel Sire Roy, & ses predecesseurs Roys, n'ont oncques voulu entreprendre correction, des meurs & vies des gens d'Eglise.*

Vray est que du tẽps de Philippe le Bel y eust quelque differẽt, mais ce n'estoit pas pour auoir la correctiõ des gens d'Eglise, ains pour les iustices temporelles que tenoient les Eglises, & Prelats, & encores est demeuré en son entier.

Doncques a esté entreprins par la chambre des vacations, ce que le Roy ne voudroit faire. La contreuention aux saincts Conciles, desquels le Roy est protecteur en sadicte Eglise Gallicane, est notoire: car par tous les Conciles la puissance de l'Eglise, in clericum est priuatiuè *aux prelats d'Eglise. Mesmes pour le faict du concubinage y a loy & Decret du Concile de Basle, lequel est receu en France & approuuee par le Roy & les trois estats, par lequel la correction du concubinage, pour le regard des gens d'Eglise appartient aux prelats & iuges d'Eglise, & non ausdicts iuges seculiers.*

Et toutesfois ledit pretendu arrest, par dessus & contre le Concile & authorité du Roy, baille puissance aux Iuges seculiers tant Royaux qu'autres d'en cognoistre & en faict de nouuel vn crime priuilegé, qui est vn abus.

La contrarieté aux Ordonnances du Roy, & arrestz de la Court est oculaire. Car par les Ordonnances sans anciennes que nouuelles, la correction desdicts crimes appartient seulement audict Iuge d'Eglise, & n'est point suspendue par appellation commune d'abus, & y en a arrests infinitz au Parlement de Paris.

Et toutesfois la correction en est baillee par ceste loy & edict nouuel aux Iuges seculiers.

La diffamatiõ de l'estat Ecclesiastique est. que le dict Edict ou loy est ex causa infamãte & diffamatoria, & iniuriosa, in dedecus & iniuriam totius Ecclesiæ Gallicanę, *tant des prelats que d'autres gens d'Eglise contre la leçon que Dieu le Createur a baillé en disant,* descẽdam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, operæ compleuerint, *combien que Dieu sceut ce que en estoit* irrogatio infamiæ: *car il taxe la vie des gens d'Eglise, sans auoir sceu* quid sit in veritate.

Et en vne cause particuliere irrogat infamiam, saltem grauat opinionem totius ordinis, *qui plus est descend* ad particularia, *& en scandalize des Eglises particulieres, qu'il nomme par nom & surnom dequoy est chargé à perpetuité. Et l'occasion de commouuoir le peuple est faicte par ladite loy & Edict, car il est dict en termes, & effect que de la vie des gens d'Eglise Dieu à esté indigné & a enuoyé griefue pestilence, & famine.*

Cela estant inculqué au pauure populaire c'est pour assaillir les gens d'Eglise, & les deffaire comme on a faict autresfois contre les templiers. De la, & dudict Edict, vient le mespris & contemnement de l'Eglise, & des ministres, qui est ce que demandẽt les heretiques, & ceux qui sont allés à Geneue quorum studium

dium versatur in diffamatione ordinis Ecclesiastici Gallicani.

En maniere que lon peut dire que par le moyē d'vn Edict, inde nascitur iniuria vnde iura nasci debēt.

Erreur en faict & en droict, in omnibus maximè *qu'il permet* indistinctè *l'inquisition est de faire ouuerture des maisons. Et toutesfois* superior nō inquirit contra subditum, nisi præcesserit infamia, *comme il est cōtenu au Concile General.* ca. qualiter & quādo. *qui est vulgaire.*

Licence est donnee par l'Edict de vexer iournellement les gens d'Eglise par les Iuges seculiers. Car il leur est permis par iceluy Edict d'enquerir & visiter si cela a lieu, ils irōt aux voisins des gēs d'Eglise, les calumnier, pour puis les emprisonner, faire des exactions, tout cela prohibé par tous droicts vnde surgit confusio *en la iustice temporelle, & de l'Eglise. Car il dict que pour le cas priuilegé la iustice seculiere en cognoistra, tellement que* primo loco *l'Edict de l'Eglise* pro concubinatu, *sera emprisonné és prisons seculieres, & apres és prison de l'Eglise.*

Tellement que ceste ordonnance & loy est vn vray libelle diffamatoire basti desordonnement, & hors les termes de iuge.

Ny faict au contre, qu'il y auroit inquisitions, car il les falloit renuoyer deuant l'ordinaire, pour y proceder selō droict, & non pas de faire vng Edict diffamatoire.

S'il y auoit quelque Prelat d'Eglise erat monēdus, vel superior adeundus *selon le droict & le Concile de Basle.*

S'il y auoit quelque Prelat chargé, vel denuntiari debebat Euangelica denuntiatione, aut erat superior adeundus, *& non pas aller schādaliser vn ordre, cela est contre tout droict.*

De cas priuilegé n'en a pas in concubinatu, *combien qu'il fust notoire, conste par le concile de Basle.* titul. de public. concubinar. *qui est approuué par le Roy, & son Parlement de Paris qui est le Capital.*

Pour ces causes lesdicts clercs demandeurs en Requeste ont peu aller au Roy comme superieur. & aussi comme protecteur de l'Eglise Gallicane, & à bonne & iuste cause ont presenté leur requeste, en laquelle ils doibuent conclurre, à ce qu'il plaise au Roy casser & annuller ledict pretendu arrest & Edict, comme nul, incompetamment, & abusiuement entreprins. Et que le registre de ce faict en ladite Court, sera rayé, en sorte qu'il n'en demeurera aucune chose és registres de ladicte Court: & entant que besoing seroit, & subordinemment que lesdicts demandeurs soyent receus appellans, de la nulle & abusiue entreprinse de iurisdictiō, & en ce faisant qu'il soit esté dict, qu'il a esté abusiuement entrepris, statué & ordonné. Et dautant, que non obstant la requeste presentee au Roy lon a executé ledict Edict par les Iuges seculiers, que tout ce qui a esté faict en vertu & par le moyen dudict Edict, & pretendu arrest, soit cassé, annullé, & reuocqué cōme attentat. Et parce que ledit nul & abusif arrest a esté imprimé en plusieurs lieux au grand scandale de l'ordre Ecclesiastique, qu'il plaise au Roy ordonner que commandement sera faict en general à tous ayans ledict arrest imprimé de le rapporter, & tout ce qui en sera trouué estre laceré, afin que cy apres il n'ē soit memoire, & defence de l'imprimer, & que l'arrest du Roy qui interuiēdra en ceste requeste soit publié à sō de trōpe, & cry public. Le tout sauf le recours esdicts demandeurs pour les despens dommages & interestz, & reparation par amende honnorable, & proffitable contre qui il appartiendra.

Sera bon auant que playder requerir que le Roy cōmette vn procureur du Roy en ceste cause, lequel procureur du Roy pourra appeller de ladicte entreprinse sur l'authorité du Roy pour les causes cy dessus declairees & autres.

TRANSLATIO.

Consultatio contra certum arestum Tholosanum, habita aduersus concubinarios publicos, atque adeò contra personas Ecclesiasticas, per Episcopum Montalbanensem, vt in isto negotio pro clero Tholosano Syndicum constitutum, cum duodecim curiæ parlamēti aduocatis, expedita: Cuius dominus Riant erat relator, à quo hanc etiam consultationem in ordinem redegi.

Viso quodam aresto prætenso parlamēti Tholosani, a die xxvj. Octobris, tempore vacationum, expedito; libello suppliciter Clero pro Syndicis eiusdem Cleri, in prouincia Tholosana & iurisdictione parlamenti eiusdem agentibus, oblato.

Consilio subsignato visum fuit, quòd ibi sit contra d. arestum prætensum nullitas, & incompetentia, inceptio notoria & abusiua contra Ecclesiæ authoritatē, tum etiam vsurpationem iurium Regi reseruatorum; atque ita quòd in facto & iure versetur error. Est & repugnantia sanctorum decretorum & Consilij Basiliensis, constitutionū Regiarum & arestorum in curiis supremis decisorum. Diffamatio etiam est status Ecclesiastici, & irrogatio infamiæ, necnon occasio ad commouendum populum contra personas Ecclesiasticas: licentia quoque per hoc iam data est vexandi & molestandi Clerum, & alia infinita peccata & errata in iure committendi.

Nullitas verò, incompetentia & friuola inceptio est: nam iure diuino, veteri & nouo testamēto, Conciliis Ecclesiæ generalibus, decretis Canonum per reges approbatis, constitutionibus legum atque edictis cautum est, quòd criminum correctio personarum Ecclesiasticarum, & clericorum etiam coniugatorum priuatum ad prælatos Ecclesiæ, & non alios, spectet. Verum quidem est, quòd si crimen sit priuilegiatum, iudices sæculares eos posse eo casu mulctare. Hîc autem de his non est quæstio, vt infra dicendum est.

Non potest igitur hoc arestum prætensum appellari arestum. Nam vt arestum sit, necesse est quod sit datum causa plenissime cognita, & partibus auditis: alioquin sententia est nulla. Prædicta verò sētētia abusiua cōtra prælatos Ecclesię & eorū subditos, non vocatos, nec iis auditis, est prolata.

Quare

Quare eorũ reſpectu d. ſententia non eſt areſtum.

Nullitas quoque manifeſta,& error euidens eſt tam in iure quàm in facto. Quo caſu ex Conſtitutione Regia iudices cauſa iudicati obligantur, & faciunt litem ſuam.

Vſurpatio verò ſuper Regis authoritatem hæc eſt, quòd ſit lex quædam, atque edictum ſub nomine Cameræ vacationum promulgatum: Lex, inquam, quæ dat & imponit Eccleſiæ ius atq; authoritatem: tum etiam concedit non tantùm iudicibus ſæcularibus, ſed & Regiis authoritatẽ & licentiam, iuriſdictionem & poteſtatem.

Hoc itaque inceptum, vt dictum eſt, ſuprà authoritatem eccleſiæ, Papæ & Conciliorũ extenditur: Eſtq; reſeruatum maieſtati Regis, ad quem ſolum, vt ſupremum, non recognoſcentem ſuperiorẽ inter ſubditos priuatim ſpectat facere leges, Conſtitutiones atque edicta: adeò quòd ſupremæ curiæ poteſtatem tantũ iudicandi habeant in reſſortu vltimo, quod eſt de crimine capitali. Quare quoquo modo iſta noua inceptio capiatur, ſiue per formam areſti, ſiue legis, vel edicti, adeſt (vt dictũ eſt) nullitas, incompetentia, & facinus ſupra Eccleſiam & maieſtatem Regis intentatum. Quod dominus Rex, & ſui prædeceſſores Reges nunquàm voluerunt ſuſcipere, nempe correctionem vitæ & morum, eorum qui in Eccleſia verſantur.

Imò poſſũt Legem concedere, nõ cõtrariã Regijs, & iuri. l formã. C. de offic. praefect. praeto. Orientis. Bart. in l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure.

Conſtat equidem tempore Philippi *le Bel* Regis differentiam quandam fuiſſe: ſed ea non orta fuit propter correctionem eccleſiaſticorũ habendam, verùm propter iuriſdictiones temporales, quas Eccleſiæ & prælati tenebant. Et nihil adhuc de eo immutatum fuit.

Itaque per cameram vacationũ ſuſceptum fuit, quod ne Rex quidem ipſe facere vellet.

Repugnantia ſanctorũ Conciliorum, quorum Rex eſt protector in ſua Eccleſia Gallicana, eſt manifeſta. Nam per omnia Concilia poteſtas Eccleſiæ in clericum eſt priuatiuè prælatorum Eccleſiæ.

Atque adeò pro facto cõcubinatus Lex & Decretum Concilij Baſilienſis extat, quod in Francia receptum & per Regẽ & tres Status approbatum eſt, quo concubinatus correctio, reſpectu Eccleſiaſticorum, ad prælatos, & iudicem Eccleſiæ, non verò ad iudices ſæculares pertinet.

Attamen d. areſtum prætenſum ſupra & contra concilium, atque authoritatẽ Regis dat iudicibus ſæcularibus, tam Regiis quàm aliis poteſtatem cognoſcendi, & facit de nouo crimen priuilegiatum, quod nihil eſt præter abuſum.

Contrarietas verò Conſtitutionum Regis, & areſtorum in Curia definitorum, eſt notoria. Nam per edicta tam antiqua quàm recẽtia d. criminum correctio ſolùmodò ad iudicem Eccleſiæ ſpectat, neque per appellationem tanquam ob abuſum ſuſpenſa eſt. Et de hoc areſta infinita in curia parlamenti Pariſienſis extant.

Correctio tamen per hanc legem & edictum nouem iudicibus ſæcularibus ſubminiſtrata eſt.

Diffamatio ſtatus Eccleſiaſtici eſt, quod prius nominatum edictũ, vel lex, eſt ex cauſa infamante & diffamatoria, & iniurioſa, in dedecus & iniuriam totius Eccleſiæ Gallicanæ, tam Prælatos quã alios Eccleſiaſticos concernens, contra lectionem quàm creator Deus dedit, dicẽdo, Deſcendam, & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint: quamuis Deus quicquid de ea re eſſet cognouiſſet.

Irrogatio autem infamiæ eſt. Nam taxat vitam Eccleſiaſticorum, antequam cognouerit quid ſit in veritate.

Et in vna cauſa particulari irrogat infamiam, ſaltem grauat opinionem totius ordinis.

Quod amplius eſt, deſcendit ad particularia, & ſcandaliſat Eccleſias particulares, quas per nomina & cognomina appellat: quod ei vertitur vitio in perpetuum.

Occaſionem etiã commouendi populum præſtant d. Lex atque edictum. Nam ſpeciatim & in effectu dicitur, quòd propter vitam Eccleſiaſticorum Deus indignatus fuerit, & miſerit magnam peſtem atque famem.

Quod miſeræ plebi inculcatum, dat cauſam Eccleſiaſticos inuadẽdi atque occidendi, vt quondam contra Templarios factum legitur.

Ex hoc, & à prædicto edicto, Eccleſiæ contemptus & miniſtrorum prouenit. Quod hæretici expetunt, atque illi qui ſe Geneuã contulerunt: quorum ſtudium verſatur in diffamatione ordinis Eccleſiaſtici Gallicani.

Adeò quod dici poſſit, quòd ratione vnius edicti, inde naſcatur iniuria, vnde iura naſci debent.

Error verò in facto & iure verſatur, in omnibus maximè quòd permittat indiſtinctè inquiſitionẽ, & aperturam domuum faciendam. Attamen ſuperior non inquirit contra ſubditum, niſi præceſſerit infamia, vt in Concilio generali. c. qualiter & quando, quod eſt vulgare: et comprehenſum.

Licentia etiam per edictum data eſt quotidie Eccleſiaſticos vexandi per iudices ſæculares.

Nam illo edicto eis permiſſum eſt inquirere & viſitare. Si hoc locum habeat, ad vicinos Eccleſiaſticorum ibunt, eos calũniando, vt eoſdem poſteà incarcerari iubeant, & ab iiſdẽ exactiones faciant, quòd omni iure eſt prohibitum.

Vnde ſurgit confuſio in iuriſdictione temporali & Eccleſiaſtica. Dicit etenim quod pro caſu priuilegiato iudex ſæcularis cognoſcet, ſic quod primo loco Eccleſiaſticus pro concubinatu in carceribus ſæcularium detinebitur, & poſteà in carceribus Eccleſiæ.

Ita quod iſta Lex atque conſtitutio nihil aliud ſit quam verus libellus diffamatorius, ſine ordine aliquo, & extra iudicis terminos fundata.

Non refragatur, quòd inquiſitiones eſſe poſſent: nam illas ad Ordinarium remittere, neceſſe erat, vt in illis ſecũdùm ius procedatur, & non edictum diffamatorium fiat.

Si aliquis eſſet prælatus Eccleſiæ, erat monendus, vel ſuperior adeundus, ſecundùm ius & Concilium Baſilienſe.

Si aliquis prælatus eſſet accuſatus, vel dnun-

tiari debebat Euangelica denunciatione, aut erat superior adeũdus: & non debebat diffamare vnum ordinem. Hoc aduersatur omni iuri.

Casus priuilegiatus non habetur in concubinatu, quamuis notorium esset. Constat per Concilium Basiliense, titul. de public. concubinar. quod per Regem & suum parlamentũ Parisiense, quod est omnium summum est comprobatum.

Quibus de causis d. clerici petitores per supplicationem potuerũt Regem tanquam superiorem, & vt protectorem Ecclesiæ Gallicanæ, adire: & iusta de causa ei libellum supplicem obtulerunt, in quo concludere debent, vt Regi placeat d. Arestum prætensum atque edictũ, vt nullum incompetenter & abusiuè incœptum, extinguere ac annullare: Et quòd registrum huius facti in dicta curia erit delendum, sic vt nihil inde reliquum sit in registris d. Curiæ: Et in quantum opus fuerit, & subordinatè, quòd dicti petitores ad appellationẽ recipiantur, de nulla & abusiua administratione iurisdictionis suscepta. Quo peracto, quòd dicatur perperam & abusiue inceptum, statutum atque ordinatum fuisse. Sed quoniam, non obstante libello supplici Regi præsentato, priùs nominatũ edictum per iudices sæculares executioni mandatum est, quòd omne id quod effectu & ratione prædicti edicti & aresti prætensi factũ fuerit, sit extinctum, annullatum, & tanquam attentatum, reuocatum. Et quia plurimis in locis priùs dictũ arestum nullum & abusiuum ad magnum vituperium ordinis Ecclesiastici impressum fuit, vt Regi placeat decernere, quòd expresso edicto omnibus d. Aresti impressoribus generaliter iniungatur, vt illud reportent, & omne quod inde reperiatur, laceretur, vt nulla eius posthac memoria extet, & prohibeatur illud ampliùs imprimere. Et quòd Regis arestum in hac supplicatione proferendum tubæ sonitu & proclamatione publicetur. Saluo tamen recursu dictis petitoribus concesso, vt suas expensas, damna & interesse, vnà cum famæ restitutione per multam honorabilem atque vtilem contra quemcunque petere possunt, qui illis obstrictus fuerit.

Expediens erit, antequàm procedatur, petere vt Rex procuratorem suum in ista causa committat, qui appellare poterit de d. negocio supra authoritatem Regis suscepto propter causas superiùs declaratas, atque alias.

Arrest donné par le Roy en son priué Conseil, sur la Conseruation de la Iurisdiction Ecclesiastique à Amboyse, le penultiéme iour du moys d'Auril, l'An 1551.

Extraict des Registres du Conseil priué du Roy.

ENtre Messire Iehan Deletes, Euesque de Montaulban, & maistre Mathieu de Clausa, Syndics du Clergé de la Prouince de Tholouse, & autre clergé estant dans & soubs le ressort du Parlement dudict Tholouse demandeurs, & requerans l'enterinement de certaine Requeste presentee au Roy, le xj. iour de Iuin 1550. en personnes, Assistant auec eux maistre Claude Pirrus leur Aduocat d'vne part, & le Procureur general dudict sieur en sa court de Parlement dudict Tholouse comparant par maistre Bertrand d'Aigua Aduocat general en ladite court de Parlemẽt d'autre. Apres ce que ledict Pirrus aduocat desdits demandeurs oy en son plaidoyé a conclud à l'enterinement de ladite requeste. Et en ce faisant que l'Arrest & iugement, dont est question donné en la chambre seand en la Court de Parlement de Tholouse durant les vacations, le xxvj. iour d'Octobre 1549. sur le faict d'incontinance mentionné par ladicte requeste, contenant forme d'Edict fust declaré nul, & de nul effect, comme donné par entreprinses, sur la iurisdiction Ecclesiastique par Iuges incompetans, & comme estant, tant contre les saincts Decretz, priuileges de l'Eglise Gallicane, l'authorité du Pape, & des concıles, que contre les Ordonnances Royaux, & contre l'authorité du Roy: Et entant qu'il seroit besoin subordinement à requis que lesdits demandeurs fussent receus appellans, de ladite entreprinse de iurisdiction. & tenus pour bien releuez. Et par le moyen de leur appel, qu'il soit dict qu'il a esté mal, & abusiuement entreprins, statué & ordonné, & bien appellé par eux. Et neantmoins pour autant que despuis ladite requeste, & signification faite à ladite Court du xix. iour d'Aoust 1550. Et apres plusieurs autres inhibitions, & significatiõs particulieres signifiees lon a procedé à l'execution tant dudict arrest, que de plusieurs autres arrests, sentences & iugemens donnez, tant par ladite Court, que par les Iuges du ressort d'icelle, soubs couleur dudit premier arrest & iugemẽt. Que lesdits Arrestz & Iugemens, execution. & tout ce que en a esté despuis faict, & executé en vertu d'iceux, soyent cassé & annullé, & reuocqué comme nul & attenté. Auec tous despens, dommages & interests contre les parties instiguans. Et en outre pour ce que ledit arrest contenant forme d'Edict auroit esté imprimé & publié en plusieurs lieux, au grand scandale de l'ordre ecclesiasticque, requis qu'il soit rayé des registres d'icelle court, ensemble certain liure composé par maistre Iehan de Mansencal premier President en ladite court de Parlement de Tholouse. Contenant plusieurs propositions erronees, & scandaleuses fut laceré. Et commandement faict à tous en general de raporter tous lesdits liures qui seront trouuez imprimez pour estre lacerez. Auec defences à tous Libraires de ne les vendre ou imprimer. Et au surplus que l'Arrest qui interuiendra sur ceste presente requeste, pour la reparation d'iceluy arrest, soit publié à son de trompe, & cry public. Le tout sans preiudice des despens, dommages & interests, & reparation d'honneur, & amendes honorables, & proffitables contre qui il appartiendra. Et que ledict d'Aigna par plusieurs raisons & moyens deduits par son plaidoyer à conclud que sans auoir regard aux conclusions prinses par lesdits demandeurs, comme impertinantes. Et d'ont il requeroit reparation estre faite telle que de droit appartient. Que lesdits

deman

demandeurs fussent declairez nõ recevables, en ladite requeste & conclusions. Ains que ledict Arrest donné par ladite Court, & tous autres arrests & iugemens despuis ensuyuis en semblable matiere, comme bien & deuement donnez, & interuenuz fussent executez, & deuoyent sortir effect. Par ce que à ladite Court, & autres iuges ordinaires dudict ressort, la cognoissance des cas dont est question leur appartient, veu le grand scandale aduenu en tout le ressort de ladite court de Parlement, pour la negligence & faute des Euesques, & superieurs desdits gens ecclesiastiques. Et mesmement pour les cas priuilegiez dont promptemẽt il peut apparoir par les procez & informations qu'il a par deuers luy. Et neantmoins que certains libelle faict & imprimé contre la teneur dudict arrest, & authorité de la court soit laceré, auec reparation honorable telle qu'il appartient cõtre ceux qui l'ont faict & imprimé. Et que lesdits Syndics, parties aduerses, pour leur temerité d'auoir baillé ladite requeste soyent condamnez en mil liures d'amende enuers le Roy. Et quand aux conclusions prinses du liure composé par le dict President, dict qu'il n'auoit charge dudit President pour y defendre, & s'en adressent a luy si bon leur semble

Surquoy parties amplement ouyes en demandes, defenses, replicques, & duplicques, & apres lecture faite dudict arrest dudit 26 iour d'Octobre 1549. & autres arrests despuis donnez.

Le Conseil a declaré & declaire ledict Arrest dudit xxvj. Octobre 1549. nul, comme fait & donné par entreprinse de iurisdiction contre les saincts Decrets, & priuileges ecclesiastiques, & aussi a declaré & declare autres arrests & iugemens despuis ensuiuis, donnez tãt par les gens de ladite court de Parlement, que tous autres Iuges en semblables matieres nuls cõme attentez & donez au preiudice de la Iurisdictiõ ecclesiastique. Et neantmoins pour la conseruatiõ du bon exemple dudit estat ecclesiastique, & faire cesser tout scandale, & mauuais exemple. A esté ordonné ausdits Syndics sommer, signifier, & aduertir les Archeuesques, Euesques, Chapitre, & autres Prelatz dudit clergé, de diligemment soigner & s'enquerir sur l'incontinance, vie & gouuernemẽs des ministres dudit clergé, chascun en son regard, & proceder contre les chargez, & souspçonnez d'incontinance & lubricité par monitions & autres voyes de droict, de sorte que punition exemplaire, en soit faite: & en cas de negligence & scandale, est enioinct audit procureur du Roy de Tholouse en aduertir ledit sieur pour y estre pourueu, par ledict Sieur ainsi qu'il verra bon estre.

Faict audit Conseil tenu à Amboyse, le penultiesme iour d'Auril. 1551.

Ainsi signé, Bourdin.

Extrait de son Original.

TRANSLATIO.

Arestum per Regem in suo Consilio priuato expeditum, super conseruatione iurisdictionis Ecclesiasticæ, Ambasiæ penultimo Aprilis die, Anno 1551.

Ex registris Consilij Regis priuati extractum.

INter dominum Iohãnem Deletes, Episcopum Montalbanensem, & magistrum Mathæum de Clausa Syndicum cleri Prouinciç Tholosanæ, atque alium insuper clerum, qui forum Parlamenti Tholosani sortiatur, petitores, & approbationem cuiusdam supplicationis Regi personaliter xj. Iunij die, Anno 1550. præsentatæ postulantes: Assistens iisdem magister Claudius Pirrus eorũdem aduocatus ab vna parte: Et procurator Regis in sua d. Parlamenti Tholosani curia, comparens per magistrum Bertrandum d'Aigna Aduocatum generalem in d. parlamenti curia, ab altera. Postquàm prædictus Pirrus d. petitorum Aduocatus pro tribunali exauditus fuisset, pro comprobatione dictæ supplicationis conclusit. Quo peracto, vt arestum, de quo quæstio est, in camera curiæ parlamenti Tholosani tempore vacationum, xxvi. Octobris die, 1549. super facto incontinentiæ in d. supplicatione relato, in forma edicti definitum, sit declaratum nullum, atque inualidum, vt inchoatum & expeditum super iurisdictione Ecclesiastica per iudices incompetentes: Atque vt sacrosanctis non tantummodò decretis, Ecclesiæ Gallicanæ priuilegiis, authoritate Papæ & conciliis contrarium, sed etiam constitutionibus regiis, regisque prætogatiuis atque authoritati. Et in quantum opus fuerit, subordinatè requisiuit, vt d. petitores ad appellationem recipetentur, de dicta administratione iurisdictionis suscepta, atque vt bene restituti haberentur: vtque ratione prædictæ appellationis, perperam & abusiuè inceptum, statutum atque ordinatum fuisse dicatur, & bene per eosdem appellatum. Nihilominus verò quia post d. supplicationem, & notificationem d. curiæ à die xix. Augusti. Anno 1550. factam, & post multas alias inhibitiones & speciales notificationes non tantum ad prædicti aresti executionem, sed etiam multorum aliorum arestorum, atque sententiarum tam per d. Curiam, quàm per iudices eiusdem forum sortientes datarum, sub prætextu d. aresti primi processum est; Vt d. aresta atque sententiæ executio, & omne quod postea eorundem effectu factum & executum fuerit, sint extincta, annullata, ac reuocata tanquam nulla & attentata; vnà cum expensis, damnis & interesse contra partes instigantes. Præterea, quia d. arestum, in forma edicti expeditum, plurimis in locis ad magnum Ecclesiastici ordinis scandalum impressum & publicatum fuerat, requisiuit vt ex registris eiusdem curię delearur, vnà cũ libro quodã per magistrum Ioannem de Mansencal, primum in d. Parlamẽti Tholosani curia præsidem, composito, qui multas propositiones erroneas & scandalosas continet, lacerando; Vtque omnibus generaliter inũgatur, om-

nes huiusmodi libros impressos, vt lacerentur, referre; omnibus librariis interdicendo, vt eosdem nec vendere nec imprimere attentent. Adhæc etiam, quòd arestum super hac supplicatione, pro restautatione prius dicti aresti, proferendum, tubæ sonitu & proclamatione publicetur. Nullo tamen præiudicio inferendo, quantum ad expensas, damna & interesse, vnà cum honoris restitutione, multis honorariis atque vtilibus, contra quemcunque qui illis obligatus fuerat, pertinebit. Prædictus verò d'Aigna multis rationibus ante tribunal deductis conclusit, nullo respectu habito ad conclusiones per d. petitores factas, tanquàm impertinentes, (quarum restaurationem faciendam, vti de iure conueniit, requirebat.) prædictos petitores declarari non admittendos in d. supplicatione & conclusionibus: Sed vt d. arestum per dictam curiam prolatum, necnon omnia alia in simili materia consecuta aresta, vti ritè definita, executioni mandarentur, & plenum sortirentur effectum: eò quòd in d. curia, & sub aliis iudicibus eiusdem fori ordinariis, rerum cognitio, de quibus quæstio est, ad eos spectat; scandalum magnum considerando, quod sub iurisdictione d. Curiæ propter negligentiam & culpam episcoporum, necnon primatum inter Ecclesiasticas personas, aduenit: Atque etiam propter casus priuilegiatos de quibus in promptu per processus & informationes coram d. curia habitas apparere potest. Et nihilominus vt certus libellus contra d. aresti tenorem ac curiæ authoritatem impressus, laceretur, restituto honore, vt æquum est, ab iis qui eundem fecerint & impresserint. Atque vt syndici prædicti partibus aduersis, propter temerariam d. supplicationis præsentationem mille librarū summā, fisco regio exoluenda, condemnentur. Quantum verò ad conclusiones ex libro per d. præsidem composito factas spectat, dicit nō ei fuisse à præside iniunctum vt eas defenderet, sed ad eum, si illis videatur, sunt referendæ.

Super his sufficienter partibus in petitionibus, defensionibus, replicationibus & duplicationibus auditis; & post lecturam d. aresti à die xxvi. Octobris. Anno 1549. factam, & aliorum arestorum postea datorum; Consilium declarauit & declarat d. arestum à xxvi. Octobris die 1549. nullum, vt factum & expeditum per administrationem iurisdictionis susceptam contra sacrosancta decreta & priuilegia ecclesiastica: similiter declarauit & declarat alia aresta postea subsecuta, tam per d. parlamenti curiam, quàm per alios iudices in similibus materiis definita, esse nulla, tanquam attentata, & in præiudicium iurisdictionis ecclesiasticæ prolata. Nihilominus tamen pro conseruatione boni exempl. d. status ecclesiastici, & vt omne scandalum & malum exemplar cesset, dicti syndicis iniunctum est vt archiepiscopis, episcopis, capitulo atque aliis d. cleri Prælatis notum faciant, eos commonefaciendo vt diligentem curam habeant, atque super intemperantia, vita & regimine ministrorum d. cleri inquirant, quilibet in respectu suo, contra accusationes & suspiciones intemperantiæ ac lubricitatis per admonitiones & alia iuris remedia ita procedendo, vt de iis exemplaris fiat punitio. Et casu quo negligentia & scandalum committerentur, d. procuratori regis Tholosano mandatum est vt d. dominum suum cōmonefaciat, quò per eundem prouideatur, vt ei æquitati conuenire videbitur: factum in d. Consilio Ambasiæ habito, penult. Aprilis die, Anno 1551. Sic subsignatum, Bordin. Ex originali & authentico exemplari extractum.

RESP. CLXXXIIII.

Contra cessionem &c. Odoardus de solutionibus.

Ontra cessionem quam dom. Ioannes Collasson facere intendit, dico non recipiēdum. Primò debet radi titulus quem ponit videlicet prior prioratus de slaba cum per sententiam illū prioratum amiserit, & standum est sententiæ l. Herennius. §. Gaia, ff. de euictio. Et imprimis debet renuntiare suæ appellationi emissæ ad Parlamentum, & consentire vt d. Rebuf. plenè manuteneatur.

Item dicit se non habere bona mouentia, seu pecunias in promptu, sed non dicit se nō habere immobilia, & quin possit satisfacere si terminus soluendæ summæ ei detur. Et quia bona illa non indicat, beneficium cessionis non habet. l. penult. & ibi glossa. & Bat. ff. de cessio. bonor.

Præterea hic Collasson alienauit bona sua in fraudem, saltem consumpsit viuendo luxuriosè instar prodigi, de quo in Euangel. imo plus est. Nā ille ipse concubinam, & liberos ex ea adhuc habet contra iura tam diuina quam canonica, & contra concordata. Ideò vos do. Officialis eum sit vobis notorium, ista non debetis pati. Nam propter malam vitā omnia sua bona dissipauit. Ideo succurri ei nō debet, nisi in peccato eum sustinere velitis quod facere non debetis: nam alij scandalisantur, vituperatur officium ecclesiasticum, & aliis præbetur materia delinquendi. c. si mala. ij. q. v. Maximè debet excommunicari ne celebret. Nam iure cautum est, quod nullus debet illius cōcubinarij missam audire, alioquin audiēs peccat. c. præter. xxxij. dist. & plus peccat communicans cum fornicatore publico, quam cum excommunicato, vt docet Thosta. in tracta. contra clerie. concubi. cōclus. iiij. Et concubinarius est inhabilis ad beneficia. §. j. de publi. concubi. in concorda. ergo nō potest d. Collasson aliquo iure niti in d. beneficio eum tempore collationis esset publicus concubinarius, & aliàs inhabilis, vt probabitur. Ias. in §. Item si quis in fraud. nu. 91. de actio. in instit.

Item qui bona sua in fraudem dissipat non debet recipi ad cessionem. l. fi. in fi. ff. quæ in fraud. credito. Et tunc debet detrudi in carcerem donec soluerit minimum quadrantem. reste Petro Iacob. in hoc titul. de cessio. bono. Nam dignum est quod malè meriti egestate laborent. l. bona fides. ff. depo sit. l. penult. de iure. dot. Bald. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. nu. 18. & ibi Barba. col. v. Ias. in §. Item si quis in fraudem. nu. 91. de actio. in instit.

Adhæc

Adhæc certum est quem ad cesſionem non recipiendum, quando tenetur ex delicto, vel quaſi: vnde ſi quis condemnatus fuerit ciuiliter in actione iniuriarum ad multam, non poterit cedere bonis, ſed illa multa debet reſolui in pœnam corporalem. Nam qui non habet in ære luat in corpore. l.fi.ff.de in ius vocād. l.4.§.generāliter.ff de pœnis. Iohan.Fab.in §.fi.de actio.in Inſtit. & doct.in cap. Odoardus de ſolutio. Aufre.deciſio.lxj.l.nemo.C. de exact. tributo.lib.x. Sed hic Collaſſon tenetur ex delicto, vel ſaltem quaſi, quia temerè litigauit, ſciens ſe nullum ius habere. l.eum quem temere. ff. de iud.& §.j.de oblig. quæ ex quaſi delict. Ergo ad cesſionem recipi non debet.

Maximè cum adhoc in illo ſit delicto dicens ſe habere ius, cum nullum omninò nec iuris apparentiam habeat, & ſic non confitetur debitum, ob id non debet admitti: niſi prius agnoſcat, renuntiādo appellationi & conſentiēdo d. Rebuffi. Vt plenum conſequatur poſſeſſoriū: quia d. Collaſſon ſtatim condemnabitur ratione alterius appellationis. Ideo non debet recipi ſic litigans ſine cauſa & contra ſententiam, pro qua præſumitur. cap. in præſentia. de renuntia.

Etiam ſi quis contraxerit ſub ſpe cesſionis, non recipitur ad cesſionem, ſed perpetuo in carcerem detrudi debet. Vt docent Iohan. de Pla.& Iaſ.in §. fi.de actio.in inſtit. Sic non gaudet immunitate eccleſiæ. ſed d. Collaſſon proſequutus eſt iſtum proceſſum, & adhuc proſequi vult ſub ſpe cesſionis ſemper faciendæ, ob id non debet recipi ad iſtam cesſionem alioqui daretur ei materia delinquendi, & ſic vexandi homines quod prohibet. l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. ff. de pact. l. conuenire. de pact. dotalib.

Inſuper, qui contraxit ſciens non eſſe ſoluendo non iuuatur cesſione. l. penult. ff. de cesſio. bonor. Bart. in l. alia. §. eleganter. in fi. ff. ſolu. matri. ſed iſte Collaſſon quādo eſt proſequutus proceſſum ſciebat ſe non eſſe ſoluendo, non iuuatur igitur cesſione. l. penult. ff. de cesſio. bonor. Bart. in l. alia. §. eleganter. in fi. ff. ſolut. matrim. ſed iſte Collaſſon non debet recipi, ſed excommunicari, & ſic excommunicatus in carceres detrudi & ibi detineri donec ſolidum perſoluerit. l. ſed & ſi ex parte. §. interdum cum verſ. quamquam. ff. quod cum eo. l. ſi rerum. de re iud. Boer. q. cccxlix. quæritur.

Item quamuis durante proceſſu quis recipiatur ad cesſionem, tamen poſt condemnationem non, quia in dolo eſt litigando, vſque ad finem. l. item ſi vnus. ff. de arbit.

Et hoc in expenſis proceſſus, quod non recipiatur eſt text. & ibi Panor. no. vlt. in c. finem. de dolo. vbi dicit hoc caſu clericum in carceribus detinendum, donec expenſas ſoluat, nec habere locum. d. c. Odoardus. vt non facile quis in grauamen alterius falſis exceptiones proponat. & aliud proceſſibus vexet. d. c. fin. tex. in c. quia. §. presbyteri. v. q. vj. & ſic cenſuit Senatus. vt refert Boer. in deciſ. Burdegal. q. cccxlix. quæritur.

In monacho, qui alium ſpoliauit, & poſtea vult facere cesſionem ſuper fructibus, quod non recipitur, fuit deciſum, vt refert Aufred. in deciſ. Tholoſ. quæſt. cccclxvj. per rationem. Nam qui committit in legem nō debet legis auxilio iuuari. l. auxiliū. §. in delictis. ff. de mino. & deciſ. Rotę lxxxiij. nota quod ibi monachus in antiq.

Item pro emenda non recipitur quis ad cedendum no. docto. in c. reprehēſibilis de appel. ita cenſuit Senatus Pariſ. anno 1394. vt patet areſto. 152. & 168. in ſtylo parla. per Aufre.

Vltimò areſtis curiæ etiam fuit deciſum, vt non recipiatur cedere bonis volens pro expenſis, in curia ſuprema factis, & hoc propter rerum iudicatarum authoritatem. l. ſeruo. §. cum prætor. ff. ad Trebel. & pro conſeruatione authoritatis curiæ parlamenti, Guido Papa. q. xcvij. & vt decreta & areſta eorum non ſint eluſoria. l. ſi prætor. ff. de iud. vnde cum prædicta ſint vera & notoria proteſtatur de appellando tanquā ab abuſu, niſi iuſtitiam & ius miniſtreus dicto Rebuffi.

RESP. CLXXXV.

Reſponſa tangentia materiam de pacificis poſſeſſoribus.

Titius reſignauit beneficium, in curia Romana in fauorem Sempronij quæ fuit admiſſa. demum idem Titius reſignauit in fauorem Caij qui poſſedit in vim iſtius ſecundæ prouiſionis triennium dictum beneficium, poſt triennium primus reſignatarius capit poſſesſionem, alter opponit ei triennalem poſſesſionem, quæritur quid iuris: breui reſpon. hunc ſecundum, qui nullum habet titulum, ſaltem non coloratum, non iuuandum decreto de pacificis poſſeſſoribus, per ſequentia. *Secūdus reſignans an poſſit iuuari decreto de pacifica poſſeſ.*

Primò, beneficium conferri non poteſt niſi vacet, & de iure & de facto c. ij. & cap. cum noſtris. de conceſſio. præbendi: Bellamera conſi. xix. in cauſa. col. ij. Dominic. conſil. lxxxvj. in cauſa. in princip. ſed beneficium hoc poſt primam reſignationem admiſſam non vacabat, ergo conferri a Papa non potuit, & quòd nullum eſt non poteſt tractu temporis firmari. per reg. iuris: quia non valet collatio ordinarij facta intra menſem de beneficio in curia vacante, etiam ſi Papa illud non conferat. cap. ij. Ibi doct. de prębend. in vj. ſic non valebit ſecunda collatio quandiu prima extaret valida. *Collatio ordinarij facta de beneficio in curia vacante & intra menſem facta non valet etiam ſi intra illum mēſem Papa non contulerit.*

Secundò, non valet ſecūda reſignatio, niſi facta reuocatione, quæ reuocatio neceſſe eſt vt perueniat ad notitiam collatoris, antequam prouiderit, vel procuratoris antequam reſignauerit. clemen. vnic. de renuntia. Feli. & alij, in cap. ex parte. Decani, de reſcript. ſed hic non fuit aliqua reuocatio facta, ergo non valet ſecunda reſignatio, vt concludit Dumi. conſil. lxxxvj. in cauſa.

Tertiò, non poteſt reſignans plus iuris tranſferre quam habeat. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. & qui nihil habet dare nihil poteſt. c. quod autem. de iure patr. ſed reſignans nihil iuris habebat, poſt *Reſignatio ſecunda nō valet niſi facta reuocatione primæ.*

Resignans pdit omne ius quod habet in beneficio resignato.

primam resignationē, ergo non potuit iterum resignare: nam per renunciationem resignans perdit ius quod habet.c.quod in dubiis.& c.in præsentia. & per totum, de renunciatio. etiā perdit possessionem, & non habet nisi quandam asininam detentationem.glo.& Doct.in c.inter.in verb.assignari, de præben.decis.Rotæ.xxiij.fuit in no.quia remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus,cap.quam periculosum,vij.quęstio.prima. lege quæritur.in fin.ff.de editi,edict. & sic non potuit resignans habere regressum ad aliam resignationem:nec iterum resignare, etiam in fauorem illius cui primò resignauerit, teste Gomes. in regul. de public.resign.quæstio.xviij. post Cassado.in ix. Decis. de concessio. præb. multominus potuit resignare in fauorem alterius.

Quartò,Papa non intendit conferre, vbi dolus interuenit, regul.Cancella.xxxviij.Vnde solet apponere in bulla sua, atteutè quoq; prouideas quod in renunciatione prædicta dolus, vis, metus,ac symoniaca prauitas non interueniat: sed non potuit maior dolus interuenire quam secundo resignare, illud in quo nihil habebat, ergo Papa non intendit conferre,& sic non valuit, & pro non scripta fuit, secunda resignatio, propter intentionem Papæ deficientem.

Quinto, si Papa in secunda prouisione sciuisset priorem resignationem admissam, nunquam contulisset:quia non intendit tollere ius tertij,capitulo quamuis,de rescript.in vj.nec videtur cullationem alteri factam tollere velle.cap.audita, de restitutio. spoliatorum.cap.postulastis. de rescript. cap.super eo.de offic.deleg.consuluit Oldra. consi.cccxxuij. quia vitium ignoratum tollere non vult.capit.primo, de constitutio. in vj. lege mater. ff.de inoffic. testamen.ideo solet poni hæc clausula in prouisionibus Apostolicis dummodo tempore datæ præsentium non sit ius quæsitum. Iohan. Andr. & Perus.in cap.postquam.de præbend.in vj.sed per primam prouisionem erat ius quæsitum, primo resignatario, ergo non erat intentionis, vt conferret secundò, & sic voluntas Papæ deficit.

Collatio à Papa facta cū clausula non obstāte collatione alteri facta quomodo sit restringenda.

Imo si Papa dicat in secunda collatione, non obstante collatione alteri facta intelligitur de collatione inualida, teste Feli. in cap. causam. col.xj. de rescript.& si Papa vniat ecclesiam absenti collatam, hoc debet facere absque præiudicio absentis ob id absens postea poterit ratā habere suam collationem, non obstante vnione. teste Perus. in tractat. de vnio.eccles. cap.v.col.iij. sic & hic primus resignans, non obstante collatione secunda & possessione triennali poterit suā collationem approbare, ante resignantis mortem.

Resignatario primo a beneficio prima resignatio præfertur.

Sexto, hoc est expressè decisum in regula Papæ Pauli moderni reg.lxvj.vbi sunt ista verba,& si ipsum resignātem,vel concedentē pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire coegerit. Voluit sanctitas sua quòd primus consensus tenere debeat,& alij posteriores consensus ac literæ, illorum prætextu,etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti:ecce quod illa secunda resignatio nullius est roboris, ergo non potest parere remedium,de pacific.posse.quod datur habenti saltem coloratum titulum: sed iste est nullus, vt patet, & nullius roboris. Igitur non habebit robur ad excludendum primum resignatarium venientem post triennium.

Septimò, is in cuius fauorem fuit facta prouisio ius habuit in beneficio cap. si tibi absenti de præbend.in vj. & prior fuit tempore, & sic prior præfertur in beneficiis:maximè non qui prior est tempore, potior est iure. cap. capitulum, de rescript. cap. eum qui de præbend. in vj. postquam habuit ius non potest ab eo auferri, & transferri in alium, siue facto suo. regul.id quod nostrum. ff. de regul. iur. sed ipse primus nullum actum fecit amittendi beneficium, ergo illud amittere non potuit, per illud triennium,quamuis secundus resignatarius retinuerit beneficium id temporis.

Resignatario sufficit qđ capiat possessionem ante mortē resignātis.

Octauò, ante mortem resignantis poterat primus resignatarius adipisci possessionem,per regulam cancella. xxxiiij. vbi tantum dicit vacare per mortem, si resignans moriatur in possessione. ergo ante mortem non vacat, & sic potuit prouisus primo ante resignantis mortem possessionem adipisci.d.reg.cancella xxxiiij. ideo alteri non potuit ius interim dari.

Nonò, in fine illius regulæ xxxiiij. dicitur sic collationes quæque & quæuis aliæ dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ; & inde sequutæ nullius sunt roboris vel momenti, igitur quæcunque dispositiones factæ de illo beneficio sunt nullæ tam prima quàm secunda, & inde sequuta sunt nulla, & sic possessio capta in vim secundæ prouisionis est nulla & nullius momenti, igitur non potest parere decretum de pacific.posse. illa possessio triennalis.

Collatio facta absenti non potest reuocari nisi recuset absens consentire.

Decimò, facit tex.in cap. si tibi absenti, de præben. in vj. vbi collatio facta absenti non potest retractari, nisi consentire absens recuset, sed ipse non recusauit:ergo non potuit alij conferri. Imo si fuerit facta collatio alteri viribus non subsistit, & sic est nulla,& quamuis ille tex.loquatur.in Episcopo vel Archiepiscopo. tamen idem dicit, ibi Perusi. in collatione Papæ secunda, si non fecerit mentionem primæ, sed in casu mihi proposito non fecit mentionem primæ collationis: ergo non valet, & sic non præstat coloratum titulum. sic concludit Cassado.in Decisio. Rotæ.xxiij. dubium, & Gomes.quęstio.xvij.de public.resigna.vbi dicunt non valere prouisionem tertio factam, ante publicationem, & quandiu iste primus resignans potest beneficium consequi.

Lex quoties de rei vendic. non habet locū in beneficiis.

Vndecimò, non obest.l.quoties.C.de rei vendic.vbi præfertur is qui habet possessionem in habentibus parem titulum, quia respondeo illam legem non habere locum in beneficiis, sed in profanis tantum.glo. & Doct.in c.si tibi absenti.de pręb. in vj.Ias.in d.l.quotiens.col. iiij. sed primus cui facta est prouisio de beneficio præfertur.cap.capitulum.de rescription.c.tibi. cap.duobus.illo tit.in vj.

Duodecimò, sicut contra resignantem obstat renunciationis exceptio spontaneæ.c.super hoc.de

renun

renuntia.in possessorio maximè iudicio. cap. accepta.de restitu.spoliat.ita & contra eum qui ius prætendit ab eo habere: nam qui in ius alterius succedit eodem iure vti debet per regulam iur.

Coloratus titulus non dicitur qui est nullus.

Decimotertiò, non potest titulus secundi resignatarij dici coloratus, quia nullus.c.factus.in fin. vij.q.j.ibi iam non secundus ille, sed nullus est. Et literæ quæ non valent non dicuntur literæ, sed nullæ.glo.in c.cum nostris.in verb.de facto.de cōcess.prębend.Feli.& alij. per illum text.& glo.in c. ex tenore.de rescrip. & titulus dicitur incoloratus quando est ipso iure nullus.teste Felin.in ca.in nostra.correla.xxxvj. de rescrip.sed hic est nullus. vt supra probaui.ergo non potest coloratus dici, sicut dicit Gomes.in regula de triennali possessorib. q. viii. & xxiiij. de possidente pacificè beneficium vnitum triennio, vt non iuuetur beneficio de pacific. possesso.quia caret titulo, qui per vnionem extinctus erat & sic non poterit beneficium possideri. Imo concludit idem Gomes. q. xxix. quod possidens beneficium triennio ex collatione Papæ post suam. reseruationem non iuuatur exceptione de pacific.possesso.quia titulus est nullus à fortiori & hic.

Possessio post triennium accepta, ab eo qui antea fuerat impeditus.

Vltimò, is qui iusto est detentus impedimento potest agere post triennium, vt in titul. de pacific. possess. habetur sed hic primus resignans non habuit bullas intra triennium, ergo non potuit agere.vnde Domin. & Perus. aiunt in c.commissa.de elect.in vj. quod si patruus vel alius retinuit bullas, & prouisionem nepoti,ob id non fuit intra annum promotus, non est priuatus beneficio, propter non promotionem.

Criminalis possessor nullum habens titulum nō impedit verum titularium intentare vti possidetis.

Idem in hoc casu non erit exclusus per trienniū, quóminus primus resignans si turbetur in sua possessione possit experiri interdicto vti possidetis, si intra annum venerit à die adeptæ suæ possessionis. Ita concludo.

RESP. CLXXXVI.

De pacificis possessoribus iterum.

Absens cui collatū est beneficiū, ante acceptationē post triennium factā capit possessionē. quid iuris?

EX rhemate mihi proposito, sequentes oriuntur quæstiones. Prima est, an absens cui collatum est beneficium quod non acceptauit intra triennium,& accepit possessionem, an eo iure quod per collationem habebat, sit priuatus.

Secunda, an ius quod ex collatione habuit possit post triennium cum alio permutare, & sic resignare illi qui fuerat in lite.

Tertia, an is cui facta est resignatio possit se iuuare titulo istius negligētis, qui per triennium tacuit.

Absens si non acceptauerit intra triēniū beneficium sibi collatū, est ipso iure priuatus.

Quarta, an vacet ius istius negligentis, per mortem eius & an possit impetrari si moriatur post triennium.

Quinta, de quo prodest titulus post triennium isti negligenti.

Sexta, an is cui collatum est beneficiū & accepit possessionem illius intra triennium, non tamen mouit litem, an postea sit iure quod habet priuatus.

Primæ quæstioni respondeo, quod is qui non acceptauit beneficium, nec accepit possessionem illius per triennium est priuatus omni iure quod habebat in beneficio.tex.in cap.quam sit.§.electus.de elect.in vj.ibi si electus intra mensem præstitutum consentire recuset iure si quod ex sua electione fuerat acquisitum, extunc se nouerit eo ipso priuatū. ergo dicit glos. non requiritur alia sententia priuationis.facit.ca. cupientes.ibidē. sic & is Audier, qui beneficium sibi collatum non acceptauit, nec accepit possessionem, intra triennium est ipso iure priuatus si qua ex collatione episcopi Lemouicens. obtinebat.

Secundò facit.ca.si tibi absenti. de præb.in vj. iuncta glo.in verb.terminum.vbi dicit, quod si terminus sit pręfixus à iure, tunc lapso illo termino, non potest is acceptare beneficium, sed ius perdit, ac per decretum de pacific. possess. est præstitutus terminus, videlicet triennij, ad accipiendum possessionē & acceptandum, iuxta quod si non acceptauerit est priuatus omni iure. secùs ergo dicit gl. quando nullum tempus esset præfixum, quia tunc arbitrio iudicis relinqueretur. Doct.in ca.gratia.de rescrip.in vj.

Procuratoris acceptatio nil prodest ei qui distulit capere possessionē intra triennium.

Tertiò, facit d.ca.si tibi absenti.alio modo ponderando ibi, donec eam ratam habueris, ius in ipso beneficio non acquiris, vt tuum dici valeat, sed hic, Audier, non habuit collationem ratam intra triennium, ergo nullum ius est eidem acquisitum, saltem in re, nec potest obesse prætensa acceptatio procuratoris, quia illa sublata fuit per negligentiam d.Audier, non capientis possessionem, per triennium, nec etiam obstat si dicatur quod D. Audier resignauit,& sic acceptauit. Respōdeo duobus modis, primò, quod inducta ad vnum effectum non possunt contrarium operari effectum.l. legata. inutiliter.ff.de lega.j.vel potest dici quod ratihabitio debet fieri intra illud tempus, in quo potest ius acquiri.l.bonorum.ff.rem ratā haberi, sed isti, Audier, post triennium non potuit ius acquiri, ergo nec ratificari.

Resignādo nō censetur acceptatio facta.

Ratihabitio per renuntiationem non inducitur.

Nec potest dici ratihabitio facta per istum, Audier, renuntiando beneficio post triennium, non potest etiam trahi retro in præiudicium iuris iam quæsiti. Tertiò negligentia dicti Audier.l.si quam offerenti §.fi.ff.de solut. Bar.in d.l.bonorum.& in l. si indebitum.§. si procurator.ff.rem ratam haberi. Bal.in l.si obseruare §.post hæc.q.v.de offic.procōsul. sequitur Socin.consi.cxxvj.in causa. in iij.vol.

Collatio beneficij quod ab alio possessum est p triennium nulla est.

Quartò, facit regulā cancella. xxxiij. in fin. vbi Papa irritat quaslibet impetrationes de beneficiis factas irritasque & inanes censet, postquam pacificè aliquis possederit per triennium, ergo collatio dicti Audier, post triennium erat nulla & irrita per d.regulam cancell.

Priuilegiū nō tollit ius quæsitū sed quærēdum sic.

Quintò, facit quod priuilegium tollit ius si nōdum erat quæsitum, sed quærendum. Panorm. in cap.veniens.col.iij. versi.pro quorum cōcordia. de præscr.sequitur Iohā.Lup.in repe.c.per vestras. §.xlvij.limita.j.num.10. de dona.inter vir.& vxor. & sic hoc pactum tollit ius quærendum.dicto Au-

dier, secus si quæsitum fuisset, vt dico in vltima quæstio.

Triennalis negligentia ad capiendam possessionem beneficij prouisus perdit suum ius.

Sextò, probat glo. in verb. triennio in rubri. de pacific. possess. in concorda. vbi expressè dicit quod ex negligentia capiendæ possessionis, non perdit quis ius quæsitum in beneficio, ante triennij lapsū, ergo per lapsum triennij perdit & extinguitur ius si quod habebat.

Hæres præscribit legatum nondū acceptatū.

Septimò, hæres potest præscribere legatum antequam legatarius illud acceptet, quia ignorat an velit acceptare, secus si iam acceptauerit. Ancha. in regula, sine possessione. de regul. iur. in vj. refert Socin. consil. lxiij. in causa. col. ij. versic. præterea in j. vol. Felin. in rubr. de præscrip. col. antepenult. Ias. in l. petens. nu. 16. C. de pact. scripsi in repet. l. pæ. no. po nu. 54. C. de senten. quæ pro eo quod interest sic & in casu mihi exhibito, potuit pacificus possessor triennalis præscribere aduersus illū qui non accepit possessionem, per triennium, & eum omni iure excludere.

Vltimò, qui permittit tempus labi videtur renūtiare iuri quærendo. l. j. C. de integri. restitutio. vbi Bal. vnde querela inofficiosi testamenti, quinquennio tollitur. l. si quis filium. C. de inofficios. testamē. Ideò cum hic, Audier, permiserit labi tēpus triēnij efficacissime exclusus est, & omni iure priuatus.

Vnde infertur ad secundam quæstionem quod cum nullum ius haberet d. Audier, post trienniū non potuit permutare illud ius quod nō erat cum beneficio, nec resignare, quia quod non habeo resignare non possum nec perdere. § seruus instit. de capitis diminutio & illa vulgata regula est huic rei accōmoda priuatio præsupponit habitum. l. in decem. ff. de ver. obligat. Bar. in l. si vniuersæ. C. de legat. vnde sicut in ecclesia in qua non est certus numerus præbendarum nulla etiam vacante præbenda in canonicum potest quis assumi cū intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicū nascitur & desinit cum defuncto. c. dilecto. §. præterea de præbend. Ita & hic Audier, quoddam ius habebat per collationem Episcopi Lemouicen. sed illud ius desinit per lapsum triennij, ac si defunctus fuisset.

Item eodem tenore soluitur tertia quęstio, videlicet quod, Texier, cui facta erat resignatio per istum, Audier negligentem, non poterat se iuuare iure dicti Audier negligentis, nec titulo cum nullus esset, & nemo plus iuris transferre poterat, quam haberet. l. traditio. ff. de acquir. rerū domi. l. nemo plus iuris de reg. iur. & quod sibi non acquisiuit alteri acquirere nō poterat. tex. in l. imo cū de libera causa. sed nunquam sibi acquisiuit cum non agnouerit nec acceperit possessionem, ergo alteri resignare non potuit nec cedere, & quamuis ius habeatur à collatore non à cedente requiritur, tamen quod ius inueniatur antequam collator possit illud dare, quia beneficium non vacans conferre non potest. ca. j. per totum de concessio. præbend.

Quarta quæstio, etiam soluta remanebit, videlicet quod per mortem d. Audier negligentis, non vacabit ius aliquod: nam ipse nullum habebat quia extinctum per triennium, vt supra probatum fuit, nec poterit conferri nec impetrari beneficium per eius mortem per supra adducta.

Quinta quæstio satis solui potest ex prædictis, videlicet quod nihil aut valde parum prodest collatio isti negligenti: qui non accepit possessionem, intra triennium, sed illi qui accepit possessionem, licet tacuerit, qui iam vetum habebat titulum prodesse potest, nam si hic negligens acquireret ius vnius ex colligantibus ex illius persona posset deducere, & ius suum, quia quando res præscripta peruenit ad dominum directum nō potest ab eo illam rem vendicare licet contra alios actionē habeat. l. si quis emptionis. §. j. C. de præscr. triginta anno. Iohā. Fran. Bald. in tracta. de præscriptionib. in secunda parte. princ. quæstio. ij. collatio. iij. sic & pacificus possessor non poterit vendicare rem ab eo negligente, ratione iuris colligantis, & sui, quod non deduceret sine iure colligantis.

Impetrans qui post acceptam possessionē non mouit litē possessori per triennium nō tamen erit priuatus eo beneficio.

Sexta quæstio an is cui fuit collatum beneficiū, cuius possessionem accepit, non tamen mouit litē possessori per triennium, sit priuatus illo iure post triennium. & breui respondeo, quod non, quia tēpus non est modus tollendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de actio. & oblig. vnde licet quis pręscribat bona fide contra rectorem ecclesię: tamen non præscribit ius prælaturæ vel præbendæ. glo. vltim. in c. contingit. vbi etiam Panormit. de dolo. quia beneficium quoad titulum est imprætscriptibile, quantocunque tempore possideatur. ca. cura. & ibi doct. de iure patrona.

Item tituli beneficiorum sunt de iure canonico. c. j. xxij. dist. & ca. j. xiij. q. j. firmat Panorm. in cap. constitutus. num. 13. cum seq. de religio. dom. & in disputatione incipien. Episcopus, ergo quando firmati sunt non possunt tolli per præscriptionem quæ est iuris ciuilis. argum. l. eas. ff. de cap. diminut. & sic nec per triennium, sed debilitari potest.

Præterea decretum tuetur eum qui pacificè possedit per triennium aduersus illos qui reliquerūt eum pacificè possidere, sed is cum quo litigatur non permisit illum collitigantem pacificè possidere, ergo decretum aduersus eum non poterit obstare, quia non est in negligentia nec in culpa.

Triennalis possessio non tollit ius iā radicatū.

Adde quod hoc decretum de pacific. possess. prohibet molestari pacificum possessorem triennij, id est prohibet moueri litē illi, qui sic possedit. pro hoc videtur tex. in l. sicut in fin. ibi nulli litem moueri vlterius facultatem patere censemus. C. de præscript. triginta vel quadraginta anno. Felin. in rubr. de pręscrip. col. iiij. ergo non tollit ius iam radicatum, & firmum, iam acquisitum per istum negligentem.

Vnde post triennium, hoc ius radicatū in persona eius cui est collatum, & qui acceperit possessionem poterit alteri collitiganti cedere, & ille poterit se iure illo iuuare per text. in cap. fina. qui ma. accu. possunt. vbi is qui sciens cauit ab accusatione matrimonij, tempore denuntiationis repellitur ab accusando: alius verò ignarus denuntiationis admittitur, etiam si discessisset ab illis qui denūtiationis tempore soluerunt: nam assignat rationem tex. in fi.

text.in fin.in hæc verba. claudi non debet eidem aditus accusandi, quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoueri nequiret cum culpabilis non existat, vbi præpositus sic.in vlt.nota.dicit. nota quod quis admittitur ad faciendum actū cuius authores repelluntur, sed dic istud verum quādo authores non repelluntur ex defectu personæ, sed propter aliud extrinsecum impedimentum, id est propter lapsum temporis ad opponendum: & sic quando eadem causa repellendi non excludit successorem licet prædecessor, id est is à quo causam habuerit excludatur, causam ab eo habēs nō excluditur. Id tenet Anth. de Butr. ibidvbi etiā Card. dicit not. quod habens causam ab inhabili non excluditur vt inhabilis quod est casui nostro valde accommodum & proposito deseruiens.

Successor non patitur vitium sui aucloris cū personale erat illud vitium.

Item fideiussor quandoque potest opponere exceptionem rei competentem, quā reus non posset opponere. Bal.in l.cum mulier.col.vij.vers.quæro. de vna alia.q.ff.solu.matrim.quem refert Hyppul. in rub.de fideiusso.num.169. & non capax aliquādo habet commodum propter capacem.text.sing. in l.si is qui duos.ff.de libera lega.secundum Corf. in sing.incipien.Spurius & Barba. consil.v.illud 10 medium.col.vij.in iiij.vol.sic ergo capax poterit se iuuare titulo incapacis.

Fideiussor aliquando opponit exceptionem quam non potest proponere reus principalis.

Item exceptio cohærens personæ cedentis non nocet cessionario, nec potest opponi contra cessionarium.glo.singul.in verb.semestr.ca. vno.de iure patr.in vj.secundum Bal.in Marguarita.in verb.exceptio.q.lx.Dy.in regula is qui in ius.de reg.iur. in vj.sic & exceptio decreti de pacifi. possess. quæ poterat repellere cedentem non repellet eum in cuius fauorem est resignatum, quia aduersus eum nō est pacificus possessor.

Cessionario non nocet exceptio cohærens personæ cedentis.

Non refragatur quod duo non possunt esse domini in solidum.l.si vt certo.§.si duobus vehiculū. ff.commoda.nec duo possunt in eadem Ecclesia esse sacerdotes, quia Ecclesia vna vnius debet esse sacerdotis.c.non ignores de præbend.Respondeo, fac esse, tamen qui non est plenè Dominus ex vna causa, ex alia effici potest. Doct.in l.iij.§. ex pluribus.ff.de acqui.possessio.Soc.in tract. fallen.regula.100.Dominus laf.in §.sic itaque.num.10.insti.de actio. vnde à iure non est inconueniens vt diuersi diuersos habeant titulos super vno, & eodē beneficio.c.cum nostris de concessio.præben.Imò vnus & idem diuersos potest habere titulos.ca.ex parte. Hostien.in c.post electionem.Ibidem. & illum titulum potest quis cedere alteri vt in titulo de renuntia.omnibus est obuium.vt is iure cesso vti poterit, nec quilibet habens titulum verus est Ecclesiæ rector, vnus enim habet verum titulum alter inefficacem.c.vt quisdua.de elect.in vj. sic post trieniū iste licet prius habuisset verum titulum nunc tamen habet inefficacem ex persona sua, nec refragatur quod post triennium decretum de pacificat. possesso.dat verum titulum possidenti.vt in 11.amplia.tract.de pacific.possesso dictum extitit.verum est quo ad negligentem, sed quo ad litigantem non, cum culpabilis non sit. d.c.si. qui ma.accusare possunt.

Nec obest, quod vnus & idem casus videtur quando resignat post adeptam possessionem, vel ante, quia ex possessione ius non acquirimus, in beneficiis, sed ex canonica institutione. regula j. de regul.iur. in vj. Respondeo magnam esse diuersitatem: nam ex adeptione possessionis & acceptatione ius firmum & in re ac efficax quæsitū est illi quod non potest tempore perdi, sed quando absens non acceptauit, nec accepit possessionē, tunc habebat tantum ius ad rem, & beneficium erat sibi debitum.cle. auditor.de rescr.& in acquirendis facilius præiudicatur quam in quæsitis.l.seruus.C. de pact.& iura fauorabilia sunt vt ius quæsitum retineatur, & habeatur, quia ibi nulla potest notari ambitio secus in iure quærendo. Arch.in c.vt quis duas.de electio. & sic concluditur eum, qui non accepit possessionem, beneficij sibi collati, intra triennium omni iure, si quod habebat priuari & sic illud ius non posse resignari, nec permutari, cum nullum sit, nec is in fauorem cuius est resignatum potest se iuuare iure illius negligētis, secus si cullatio fuerit acceptata, & adepta possessio, quia ius firmum & quæsitū tolli sic facilè non potest, & quia vera adducta supra arbitror, subscripsi.

Titulus, acceptatio & possessio tribuunt ius in beneficio. Titulus solus tribuit ius ad rē quod amitti potest per triēnalem alterius possessionem.

RESP. CLXXXVII.

De ardua ac difficili consultatione pro Magalonensi Ecclesiæ præposito.

Consultus super tam arduo facto non grauate recusarem aliquid super hoc depromere, nisi me tum magnitudo, tum nobilitas petentium superarent. Igitur humana diuinis miscendo dubiis sequentibus respondebo. Primò, an prima impetratio de Sarratis de præpositura Magalonen. facta valeat.

Præpositi Magalonen. consultatio.

Secundò, an aliquod ius ex secunda impetratione, & subrogatione acquisiuerit.

Tertio, an nouus impetrans præposituram ius possit ex sua impetratione prætendere.

Quartò, an beneficium sancti Dionisij non annexum nec vnitum possit per præpositum teneri, & an illius impetratio valeat.

Quintò, an beneficium sancti Firmini vacet per adeptionem præpositura, & an valeat eius impetratio.

Et primò, an hic de Mōcello quadriēnalis possessor, & pacificus possessor possit inquietari, & videtur quod sic, quia symoniacus & intrusus non habent titulum, sed fures & inuasores sunt c. ordinationes. 1.q.j.10 c.nisi cum pridem.in verb. sed duntaxat. de renuntiatio.

Sed regula de pacificis possessoribus loquitur de habente coloratum, quem hic de Moncello prætensus symoniacus non habet, ergo potuit inquietari tam in petitorio quam in possessorio, & ita tenuit gloss. in verb. coloratum.in titul. de pacific.pos

Pacificus possessor nō potest dici nisi habeat coloratum titulum.

cific.possess.in pragm.sanct.

Vsucapio nō procedit sine titulo.

Secundò, probatur per l.nec ex vera.& ibi Bal. C.de contrahen.emptio. quod vbi deficit titulus, ibi non procedit vsucapio. text. est in l. siue. ff. de vsucap.text. in §.j. institu. de vsucapio. sed deficiebat titulus d. de Moncello : ergo non poterat se iuuare decreto de pacificationib.possesso.

Tertiò, beneficium ecclesiasticum non potest sine canonica institutione obtineri. regula, beneficium.de reg.iur.in vj.ergo.&c.

Imo quantò plus tenent beneficium, tantò plus peccant.c.fi.de consuet.

Cum semper fur sit in mora.l.si pro fure.§. j. ff. de condict.furtiua.

Contrarium credo verum, per regulam in cōcord.xxxiij.ibi nequeant molestari.necnon impetrationes, quaslibet de beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decreuit, ecce ergo quod impetrationes post triennium non valent, per d.regulā.xxxiij. ergo non valuit impetratio.Do.de Sarratis. Et hæc regula est approbata per Sanctissimū dominū nostrū Papā Clementē modernum. regula. xxxiij. idem statuit.& in concorda.in titulo de pacific. possesso. ibi ratione iuris nouiter reperti nequeat molestari, & sic ratione nouæ impetrationis non potuit molestari. vide Io. de Selua in tra.de beneficio.in iij.parte.q.ij.

Secundò, facit text.ad hoc propositum formalis.in c.nulli.de elect.libr.vj.dicens eligentem non posse electionem per se & alios factam in concor. impugnare. Ecce quomodo Dom.de Sarratis non potuit electionem in concorda. factā impugnare, nec crimina aut defectus opponere.

Malè, ergo processit: impugnando igitur in expensis debet condemnari, & triennio est suis beneficiis suspensus, qui in probatione deficit.cap.j.fin. & c.si fortè.de elect.lib. vj.& idem si causam non prosequatur.Do.de Rota.decisio. ccclxxxiiij. fuit dubitatum verum in nouos.

Præterea nec potest D.de Sarratis pœnitere nec recedere edicta oppositione, alias punitur tanquā si omnino defecisset.text.in capit. ab eo.de electio. libr.vj.

Item debebat venire in illa citatione confirmationis facienda.iuxta.ca.fin.de electio.eod.libr. sed non venit, ergo nec post potuit venire, & opponere, maximè post triennium.

Symoniac⁹ titulus non dicitur nisi probata symonia.

Nec obstat quod symoniacus, non habet titulum, quod fateor, sed hic non fuit probata symonia, ideo de his quæ non sunt & non apparent.idē est iudicium.l.duo sunt Titij.ff.de testa. tutel. l. cū rescriberes.§.j.ff.de leg.j l.j.§.per procurator.& ibi Vincent. de acquirend. posse. Sed non apparet de Moncello esse symoniacum, ergo non poterat ei opponi & maximè obstante decreto, de pacific.possesso. maximè quia probauit volendo in locum de Moncello surrogari.

Item impetratio Dō.de Sarratis est nulla, quia Roma Pontifex confert ei si specialiter non sit ius quæsitum alteri in præpositura vt attestatur in suis impetrationibus: nam in dubio non videtur iuri tertij velle præiudicare.c.quamuis.de rescrip.libr. vj.& quando dicitur non obstante collatione alteri facta intelligitur inualida.ca.causam.de rescrip.per compostella.& alios post eum.

Sed erat ius specialiter quæsitum de Moncello, tam per concordatum de pacific. possesso. quam per regulam cancella. ergo Papa non intendebat illi conferre.

Subreptio in impetratione.

Item, debebat in sua prima impetratione dictum de Moncello triennalem possessorem se dicere: & tamen id tacuit, quo expresso literas non cōcessisset Ro.Pontifex, vel non ita de leui.in ca.postulasti.in fin.de rescrip.non obstat quod dicit certum tempus, quia illud debebat exprimere.

Denunciatio euangelica praecedere debet antequam impetretur beneficium symoniaci.

Vlterius, debebat d.de Sarratis venire ad denūtiationem Euangelicam, de qua Mathe.xviij.c. & c.si peccauerit.ij.q.j.& c.nouit.de iudi.concludēdo quod d. de Monsello peccabat detinendo iniustè beneficiū, & tunc tā iudex sæcularis quam Ecclesiasticus potuisset adiri, vt not. Bart.in extrauag. ad reprimendum.io glo.in verb. denuntiationem. quomodo in læsæ maiest.crimine. proced.& quod sic debeat audiri tenet glos.in verb.molesta.de pacific.posse.in pragma.sanct.facit quod dicit Panor. in c.j.de concessio. preb. quod licet post sententiā, quæ transiuit in rem iudicatā super beneficio, quis non debeat audiri, tamen per viam denuntiationis audiri poterit, maxime cùm dominus de Moncello præpositus haberet in d.de Sarratis iurisdictionem.

Præterea nemini licet propriam turpitudinem. allegare.l.si creditoribus.C.de seruo. pag. da.ma.l. iusiurandum.quod.§. fin. cum l. seq. ff. de iureiur. & pro hoc est text.in c.super.de concessio. præbē. quod facit hic de Sarratis allegans Symoniam in electione interuenisse quam poterat ante confirmationem scire & allegare, sed non fecit, sed hoc causa malitiæ & inuidiæ, nunc ergo debet excludi, oam aut commissa fuit symonia per omnes eligentes, & tunc debet sibi cauere de excommunicatione quam ponit extra, cum detestabile de symo.in communi. vbi non reuelans symoniam est excommunicatus & non potest absolui nisi à Romano Pontifice, sed hic de Sarratis non reuelauit eam Simoniam Episcopo, sicut præcepit ille text. ergo sibi caueat & etiam quia symoniaci sunt excōmunicati, vt ibi ipse talem asserit, ergo non valuit aliqua collatio facta d. de Sarratis tanquam excōmunicato.c.postulastis.de clerico.excomm. ministran.& hoc hodie est confirmatum per pragma. sanctio.in titul. de electionib.capit. sicut. §. quod si aliter.

Si verò, dicit aliquos symoniacos, & tunc penes alios remansisset ius eligendi, & sic nulla erat deuolutio.

Et per hoc respondeo ad aliud dubium, an possit beneficium symoniaci impetrari, & omisso multiloquio.respondeo, quod sic, cum electio Symoniaca sit nulla, & ideò beneficium vacat ipso iure. Igitur & ante declarationem symonia potest impetrari.c.si alicuius.& ibi Panorm.de electio, & Imo. cum Panorm.in c.cum vniuersorum.de rer.perm. idē tenuit glo. allegationibus plena. in d.§.quod si

aliter

aliter in verb. ipso iure. de electio. in pragm. & Aufrer. in decis. capel. Tho. q. ccccxxxviij.

Symonia probata potest impetrari beneficiū illius symoniaci.

Hoc intellige quādo verè probata est symonia, sed dictus de Sarratis eam non probauit, ergo habetur ac si non esset allegata. d. l. duo. de resta. tutel. nec commissa, ergo non potuit beneficium tanquā vacans impetrari cum non esset.

Nam quando aliquid narratur Papæ in supplicatione, ad ipsum narrantem onus probandi spectat. Iohan. Andr. in c. j. de litis contesta. libr. vj. & ibid. Panor. in c. sedes. col. j. de rescript. ca. fin. colla. vlt. de præsumptio. Card. consi. lxix. quo ad primū col. vi. Dec. consi. clxxiij. viso processu. col. ij.

Impetrari non potest beneficium viuentis.

Et sic impetrauit beneficium viuentis, quod non licuit. c. j. de concessio. præb. imo impetrās beneficium viuētis efficitur infamis. uj. q. ij. c. audiuimus. & debet deponi. c. in primis. ij. q. j. & vij. q. j. ca. non furem. ac à communione ecclesiastica repelli. c. j. de concessio. præbend. & quod plus est non potest amplius obtinere illud beneficium quod impetrauit, propter iniuriam quam impetranti intulit, quia sicut non potest ducere eam in vxorem, cum qua contraxit viuo marito. c. ij. & fin. de eo qui duxit in matrim. ita nec spiritualem vxorem, videlicet beneficium consequi, cum quo contrahere voluit, & affectauit viuente sponso, & quodammodo illam adulterando. c. sicut. vij. q. j. Panotm. vbi supra. Syluester de Prierio in sua summa. in verb. beneficium. in uj. parte. q. xviij. & ibi. Angel. §. xxxiij. nam bonum est argumentum de matrimonio carnali, ad spirituale. c. inter corporalia. de translatio. episcopi.

Intrusus etiam dicitur qui habet beneficium iniuste alteri oblatum.

Et sic debet d. de Sarratis dici intrusus & inhabilis ad dictam præposituram, prout in simili casu concludit Petr. Ancha. consil. cccxcvij. apparet ex narratis. nam etiam dicitur intrusus qui habet beneficium oblatum alteri iniustè. c. tanta. & ibi Antho. de excess. præla t. Felin. in c. veniens. de accusatio. Iohan. de Selua. in tracta. de beneficio. in uj. parte. q. xj. nu. 9.

Fama mortis alicuius beneficiati excusat impetrantē ne beneficium viui dicatur impetrasse.

Dicit aliquis ignorantia excusabit d. de Sarratis: nam per scientiam & non per ignorantiam volumus quem allegari. l. generali. C. de tabul. lib. x. vide Iohan. Seluam in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in xvij. qualitatate. Respondeo esse verum quādo fama esset, vel alia iusta credulitas quod quis esset mortuus, & tūc impetraret illud beneficium tanquam mortui, ignorantia tunc excusabit, vt consuluit Oldrad. consil. ccciij. infrascriptæ. nu. 7. col. iij.

Intellige à pœna infamiæ & depositionis, sed à pœna quod sit inhabilis ad beneficium quod impetrauit, & quod non valeat impetrare non facta mentione illius primæ impetrationis beneficij viuentis ignorantia, non excusat, tum propter maximam ambitionem, quam habet volens expellere de suo beneficio viuum, tum etiam quia si Papa sciuisset talem impetrasse beneficium viuentis, non concessisset, aut item non ita de leui. c. postulasti. de rescri. ideo antequam quis occupet beneficiū debet esse certus de morte. Dec. cōsi. cccxcviij. in causa domini.

Senis beneficium impetrari nō potest sitex tu symonia nisi de symonia constet.

Dico etiam in casu nostro ignorantiam non posse d. de Sarratis excusare, quia non cadit in hoc ignorantia: nam antequam impetraret certus esse debuit de symonia, aliàs qui semper vellet impetrare beneficium senis vt post suam mortē haberet, quod est reprobatum.

Imò in tantum est exosa impetratio beneficij, quæ non solum non valet, sed nec etiam constitutio procuratorum facta de beneficio dum vacabit. no. in c. fi. de concessio. præbend. ita fuit iudicatum in Parlamento Delphinali referente Guid. Papa. cōsil. clxxxix. circa. consuluit etiam Dec. consi. clxxij. in causa.

Quare cum d. de Sarratis impetrauerit beneficium postea non facta mentione primæ impetrationis nihil egit, & sic nullum ius potest prætendere, ex dicta impetratione, imo tanquam subreptitia est nulla. d. c. j. Panor. & in regulis cancella. regula xx. ne detur materia captandi mortem alterius. c. nec captandæ. de concessio. præb. libr vj.

Etiam Christianissimus Rex vult nō valere cōcessionem beneficiū viuentis factam, vt patet in ordina. Regis Caroli, septimo articulo, quarto, xx. & v.

Nec inuenio quod d. de Sarratis sit intrusus virtute cuiusdam possessionis apprehensæ in beneficio non vnito, quia iste non est modus intrudendi aliquem, de quibus per Felin. in c. nostra. de rescri. & c. veniens. de accusatio. ideo dicit Petr. Anch. cōsil. cix. refert de Selua. in tract. de benefic. in iij. parte. q. xij. in xiiij. qualitate. quod impetrans Ecclesiā censetur & vnitam impetrasse. per cap. super eo. de præb. in vj.

Imo si alij præpositi tenuerunt Ecclesiam sancti Dyonisij, non vnitam tanquam annexam & vnitā per centum annos, & de cuius memoria non sit in contrariū, potuerunt præscribere. c. j. de præscriptio. in vj. Do. de Rota. decis. ccv. nota quod vbi allegatur beneficium. in antiq. & in additio. ad Panormi. in c. sicut vnire. de excess. præla. nam res quę non erāt de mensa possunt vniri mensæ Ecclesiæ per præscriptionem. Inno. in c. cum super. circa mediū. de reb. ecclesiæ non alienand. vide Iohan. de Selua. in tractat. de benefic. in iij. parte. quæst. xij. in xvij. qualitate.

Oportet tamen vt Ecclesia sancti Dionisij sit possessa tanquam annexa & vnita, alioqui si ex collatione capituli non posset præscribi. Iohan. And. in regul. qui contra iura mercatur. in j. q. in fi. de reg. iur. lib. vj. in mercuria.

Vnioni probāde nō sufficit probare beneficiū per xx. annos possessū esse vt vnitum.

Sed vt mihi in facto præsupponitur non fuit possessum beneficium sancti Dyonisij tanquam vnitū nisi per xx. annos quod tempus non est sufficiens vt supra dixi.

Nec habet obstare quia Ecclesia nō potest præscribi sine canonica institutione. regul. j. de reg. iur. in vj.

Nam verum est quod potest præscribi, vt sit tāquam in titulum, tamen bene potest præscribi vt tanquā proprietas obtineatur. c. audiris. de præscr. & per actum vnionis non confertur Ecclesia & titulus, sed conceditur vt proprietas. Iohā. de Ligna. in d. c.

in d.ca.sicut vnire de excessib.prælat.refert Petrus de Perus.in tracta.de vnio.Ecclesiæ.c iiij.versi. sed iuxta prædicta.

Minúsque ex persona de Monsello, cum quo litigauit, dicendo eum symoniacum, & sic non habere ius, ergo nec de Sarratis, quia non dat qui non habet.dicit Bar.in l.vniuersæ.C.de lega. facit l.traditio.ff.de acquir.rer.do.

Itē ex eo q̄ quis nixus est impugnare nō debet fructum consequi, regula ex eo de reg. iur. lib.vj. & tex.in c.cum olim.de censib.

Sed totis, vt dicunt, neruis d. de Sarratis nixus est impugnare & electionem de Moncello,& Caybasii, ergo ex ea non potest fructum consequi.

Licet hæc subrogatio fuerit intra tres menses facta, ob hoc non potest impugnari cum Rom.Pōtifex, & ante & post semper possit conferre, cum in beneficiis habeat plenariam potestatem.capit.ij.de præb.lib. vj. clement. vna. in fin. vt latè pendent.

Ex his infertur quod per adeptionem beneficij sancti Dionisij non annexi præpositurae non vacat præpositura. tum primo probatur in capit.gratia. de rescrip.libr.vj.argumentando de maiori ad minus,quod argumentum est in iure validum. auth. multomagis.C.de sacr.sanct.Eccles.sed gratia impetrata postquam est adeptus beneficium quod ignorat se habere non est subreptitia, ergo minus in hoc casu.

Ignoranter capiēs possessionē beneficij vt vniti cū non esset:excusatur vt non dicatur intrusus.

Tùm secundo quia ignorantia iusta excusat eū qui putabat beneficium esse vnitum, quod non erat,ergo illa ignorantia non affectata excusabit.c. j.de tempo.ordi.lib.vj.cle.j.de cōsanguinita.Et illa ignorantia potest iuramento probari.c.vt circa. in fin. de elect. Sed per adeptionem præpositurae pacificæ, bene vacabit beneficium sancti Firmini.per c.præterea.& c.de multa.de præb.

Tū primò,quia nō est dispensatus:nā in sua prima prouisione non est verbum dispensamus.

Item, ex alio sua impetratio est subreptitia,quia non fecit mentionem an illa præpositura esset electiua, quod requiritur.vt not.Do.de Rota,decisio. cxxxiiij.in nouis Panor.& Felin.in cap.ad aures.de rescrip.Card.in Clem.quia contingit.not.iij.de religio.do.c.cū in illis.§.illis verò de præb.li.vj.de Selua.vbi supra.saltem in prima impetratione.

Præuenit Papa etiā intra tempus electionis.

Nec video quod licet capitulū esset in suo trimestri ad eligendum quod ob id non valeat impetratio, licet de illo nulla mentio fuerit facta, quia Papa præuenire potest quemlibet.ca.vbi.§. sane de electio.libr.vj.facit c.præsenti.de offic.lega.eodem libro.

Imò etiam si capitulum præstiterit diem canonicis ad conferendum adhuc valeret collatio, etiam non facta mentione illius citationis canonicorum.glo.in §.visum.in verb.non valeant.de col. in pra.de Ioh. Selu.io tra.de benefi.iij.parte.q.xij.in xvj.qualitate.

Impetratio beneficij nō requirit fieri expressionē qualitatū quæ insunt de iure sed illius q̄ est de facto.

Item, licet non expresserit iurisdictionem, non vitiatur rescriptum, vel impetratio, vel alia cura iurisdictionalis,seu collegialis,quia qualitates quæ insunt de iure non debent exprimi, sed tantum de facto ratione consuetudinis ecclesiæ vel alio modo Iohan.de Selua.io d.q.xij.in vj.qualitate.

Item impetrauit iure deuoluto, sed non erat deuolutum ius ad Romanum Pontificem, cum adhuc canonici essent in suo trimestri.

Satis etiam videtur exprimere quod illa beneficia sunt solita Regi per regulares, & quod sint in Ecclesia cathedrali Magalonæ, nec vitiatur, ob hoc quod non expressit plebaniam sancti Firmini spectare ad collationem præpositi cum capitulo. per c.j.de collatione.de appellat.lib.vj.& c.peo.de cōfess.præbend.

Rescriptū non indicatur nullum ex omissione qualitatum beneficij impetrati.

Item nō debemus dicere quod aliqua taciturnitas vitiat gratiam quamuis ius exprimat de illa faciendam mentionem.Cald.consil.x.sub titu.de filiis presbytero.nam annullatio gratiæ est pœna quam iudex non debet vltra ius imponere.ca. siue de coniugiis.§.in hoc xxxiij.q.ij.gl.in c.fin.de iure patro.

Sed lex vel canon non annullat rescriptum, nō exprimendo illas qualitates,quare nec dicam nullum.facit gl.quinta in c.j.de præbend.in clem.Fel. in c.in nostra.correla.iij.de rescrip.

Itē capituli syndicus, potest interrogare Do. de Sarratis an ius prætendit ex prima impetratione, quod ex supradictis non potest, nisi velit habere ius ex secunda impetratione virtute cessionis Caybasii: dico quod tunc non censetur dispensatus ad præposituram, quia prima impetratio dicit nos tecum dispensamus vt vna cum dicta præpositūra si illa vigore præsentium assequaris teneas.&c. sed eam non assequitur per primam impetrationem, ergo non censetur dispensatus, quare beneficium sancti Firmini per adeptionem præpositurae ipso iure vacabat per extrau. execrabilis.& c.de multa.ergo potuit impetrari.

Item debebat dicere præposituram esse in Ecclesia cathedrali Magalonen.c.quamuis.in j. de præb. libro.vj. Felinus in capitulo postulasti. collatione vij. de rescriptionib. Iohannes de Selua in tractatu de benefic. in tertia parte quęstione xj. in xxj. qualitate.

Manus leuatio non tribuit aliquod ius in beneficio.

Item nullum ius potest prætendere ex manus leuatione curiæ: quia beneficium ecclesiasticum nō potest obtineri sine canonica institutione, regula j. de reg.iur.libr. vj. sed laicus vel laici nō conferunt beneficia, nisi ex priuilegio.capit.dilectus in iij.de præbend. ergo Do.de Parlamento non potuerunt sibi conferre ius ex illa manus leuatione.

Sententia iudicis nō tribuit ius in beneficio.

Item, illa sētentia qua fuit anoullata electio nullum etiam ius tribuit: quia licet electio sit nulla, non sequitur, ergo d.de Sarratis habet ius, quia neutri fortè competere potest. Ideo Do. de Blandiaco impetrauit.

Item quia sententia iudicis non tribuit ius in beneficio,sed canonica institutio. ca.ex frequentibus. de institut.regula j.de regul.iur. lib.vj. Domi.consil.xij. vtrum ille.col.ij.

Item vide regulam cancella.xxvij.

RESP.

RESP. CLXXXVIII.

De beneficio per triennium possesso.

EV le faict, semble que le procureur du Roy a bonne raison se pourtãt pour appellant cõme d'abus de la bulle. Veu que la bulle n'a point de consent, & la doibt maintenir faulse: car est contre le style de Rome, lequel n'expedie sans bon conseil: & peut dire n'auoir iamais esté expedié & par ainsi fausse par le [Visa facti narratione, videtur, procuratorem Regium iusta ratione fundatum esse, quod se pro appellante gerat, vt contra abusum bullæ, quandoquidẽ bulla consensum non habet, & illã esse falsam insistere debet. Nam contraria est, stylo Romæ, per quem nulla sine matura deliberatione non expeditur: & dici potest nunquam expeditam fuisse, atque ita falsam esse per] cap. quam graui de crimi. falsi. cum c. licet ibidem, quia falsa bulla, non est bulla, sicut falsa iustitia non est iustitia. c. vera. vbi gl. xlv. dist. & falsus denarius non est denarius. glo. in l. omnes. C. de heretic. doct. in l. elegan er. §. qui reprobos. ff. de pignor. actio. & testamentum falsum non dicitur testamentum. l. ij. §. j. ff quemadmodum testa. aperiant. vnde non poterit hic iuuari decreto de pacific. possesso. quia nullum titulum habet, qui habet falsum.

Possidẽs beneficiũ per trienniũ nõ iuuatur decreto de pacificis possessoribus, si excedat modum, in supplicatione expressum. Item, fuit decisum in Rota quod possidens beneficium per triennium quod titulo resignationis habuit, si modum in supplicatione expressum non seruet, non iuuatur decreto de pacific. possesso. vt citat Gomes. in reg. cancel. de trien. possess. q. xxxiij. sed hic impetrans non seruauit modum in instrumento nominationis expressum, ergo iuuari non poterit hoc Decreto.

Triennalis possessio non dat colorẽ vbi deficit titulus & fundamentum. Imo, ibidem dicitur, quod si ordinarius contulerit beneficium vacãs per sententiam priuationis, si non appareat de sententia priuationis & processu, non poterit iuuari decreto de pacific. possesso. post triennium: quia vbi euidẽter & notoriẽ constat de fundamento tituli infecto talis titulus non dat colorem: quia dicitur emanare de facto, & nõ de iure vt scribit Feli. in c. in nostra eorrela. ij. de præscrip. *Sententia nõ viso processu nulla est.* sed clarum & notorium est sententiam non quærito de processu nullam esse, teste Aegidi. decis. lxxxix. idem in collatione fundata super illa sententia: sic & in hoc casu, cum talis collatio fundetur super regis nominatione facta, quæ non appaeret nec de procuratorio nec de consensu procuratoris, ergo notorie constat quod est nulla & falsa. Igitur non iuuatur hic possessor triennali possessione, seu detentione.

Resignationem quomodo debet cõsensu præcedere. Item, quia per regulam cancellariæ xliij. prohibetur ne literæ Apostolicæ expediantur, nisi resignans specialiter vel eius procurator consenserit aliàs Papa Paulus in suis nouis regulis statuit bullas & instrumenta aliter facta viribus carere, & nullius roboris & momenti esse, ergo istæ bullæ sunt nullæ. Ideo non possunt præstare titulum coloratum, sine quo pacificus possessor, semper molestari potest: vt in text. illius tituli de pacific. possesso. patet.

Item, fuit iudicatum in sacro magno regis concilio, pro eo qui habebat nominationem regis per obitum, licet alius habuisset per resignationẽ: quia resignans non vixerat viginti dies, & quia illa clausula etiam habet locum in episcopatibus, vt scripsi in glo. dispendiose. §. j. de nomina. regia. in cõcord.

Patronatũ beneficium conferenti si nõ conqueratur patronus intra quadrimestre postea non admittitur. Nec refragatur, quod si ordinarius contulerit beneficium patronatum, & patronus non conqueratur, intra tempus, quod post tempus quadrimestre vel semestre non poterit conqueri. Feli. plene in c. cum Bertoldus, de re iudic. quia intra tempus præstitutum conqueri debebat sic & rex. respon. hoc esse verum, quandò prouisio fuisset rectè & ritè facta à Papa: etiam si non esset derogatum regulæ de xx. diebus, fortè non posset rex conqueri post triennium. sed hic non fuit expedita bulla ex resignatione, nec consensu, nec seruatus fuit stylus, ob id concludo vt suprà, salua correctione melius sentientis.

RESP. CLXXXIX.

An exterus, decreto de pacificis iuuetur possessoribus.

Exterus nõ iuuatur decreto de pacificis possessoribus. Vper quæstione mihi proposita, breui respon. quod exterus, etiam si post triennium in regno franciæ possederit beneficium non poterit iuuari decreto de pacifica. possess. primo quia licet illæ rex. generaliter loquatur; quicunque, tamen debet intelligi de habili. text. in l. j. C. de Episcopis & cleric. l. emãcipari. ff. de adoptio. & hoc expresse tenet gl. in vltima cãcella. iij. quam sequitur Chass. in consuet. Burgund. in rubr. *des successions.* §. iij. glo. *habile.* sed exterus, maxime in regno Franciæ est inhabilis, ergo non iuuabitur hoc Decreto.

Item, quod sit inhabilis, probatur tam iure diuino, canonico, ciuili quàm per ordinationes regias, ac regulas cãcella. primò iure diuino dicitur. Non est bonum sumere panem filiorũ, & dare canibus. Id est, exteris, & Deutero. xvij. Prophetã de gente & de fratribus tuis suscitabit tibi dominus Deus tuus, ipsum audies &c.

Secundò, de iure canonico est inhabilis in c. ij. in vers. quia vero, ibi, nec vellemus ei præficere alienum. de postula. præla. c. nullus inuitis. lxj. dist. vbi dicitur, nullus inuitis detur Episcopus, tunc autem alter de altera eligatur ecclesia, si de ciuitatis ipsius clero cuius est episcopus ordinandus nullus, (quod euenire non credimus) dignus poterit reperiri, primum eum illi reprobandi sunt, vt aliqui de alienis ecclesiis meritò præferantur. habeat vnusquisque suum fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem, &c. in c. neminem. lxx. distinctione.

Exter' impetrans beneficiũ debet facere mẽtionem suæ originis aliàs gratia est subreptitia. Item, si forensis & exterus impetrat à Papa beneficium, & non facit mentionem suæ originis, gratia est subreptitia, quia in dubio Papa intendit prouidere cuicunque in patria sua. glo. singu. in c. si proponente, in glo. magna de rescript. & dicit,

ibi Panorm. illam glo. verissimam. quia si exterus suam expressisset nationem, Papa non concessisset vel non ita de leui. c. postulasti. de rescript. & ita in facti contingẽtia obtinuit Corset. in sing. incipien. subreptio. sed collatio subreptitia est nulla. nam subreptio in literis gratiæ ipso iure vitiat. c. ad aures. c. si proponente de rescript. clem. j. & ibi Imol. in ij. no. de præbẽd. ergo & ista facta extero à Papa, & ita tenuit Barba. consil. lvij. præclarè. col. prima. in primo volum.

Tertiò, de iure ciuili in c. in ecclesiis, de episcopis & cleric. l. fi. ibi ciuibus nostris debere conferre sancimus. C. de anno. ciuilib. lib. x. vbi dicit Bart. eleemosynas esse distribuendas pauperibus ciuibus. facit text. in l. nulli. §. si autem persona. C. de episco. & cleric. & Cicero dicit, potiores sunt nobis ciues quam peregrini.

Quartò, per ordinationes regias exterus prohibetur beneficia in regno habere & tenere; de ista ordinatione facit mẽtionem Ordinatio regia. rubr. *des Presidens*, fol. xxiiij. & habetur in stylo Parlamenti. in vij. parte. rub. de præbend. Ordi. vlt. ergo postquam non potest habere, nec tenere. si tenuerit, non iuuabitur decreto de pacific. possesso. arg. illorum quæ notãtur in l. non dubium. C. de legib. & illa dictio non potest recipere, tollit potentiam. cap. j. de causa possessio. cap. j. de reg. iur. in vj. vide text. in cap. non potest. ibi, possit recipere, ac simul licite retinere, de præbend. in vj.

Quintò, contra regulam cancella. xix. vbi collatio de parrochiali ecclesia facta extero, qui non loquitur, nec intelligit idioma loci, est nullius momenti, ergo si tenuerit longo tempore non iuuabitur illo decreto de pacific. possess. cum non habeat coloratum titulum, sed nullum.

Ratio multiplex est prima quia collatio facta isti extero est nulla, & sic non habet coloratum titulum, quod primò probatur per text. in c. fin. de cleric. peregrinan. vbi licet episcopo dictos exteros ex beneficiis remouere. Verba enim amouere & remouere denotant nudam executionem. cap. abbate sanè, in princ. ibi petiit adiudicari eidem monasterio, & vos exinde amoueri. de re iudica. in vj. & quando verba ponuntur in lege vel constitutione quæ denotant actualem executionem, inferunt priuationem vel nullitatem ipso iure, Anthon. Buttius in c. fin. col. ij. de postuland. sed in d. cap. fin. illa verba remouere ponuntur, ergo non valebat collatio. quia text. dicit, prius & postea remoueas.

Amouere & remouere externum à beneficio intra regnum importat nudam executionem.

Item, est contraria honestati. d. c. fin. & sicut non valet lex cõtra honestatem. cap. erit autem lex. iiij. distinct. ita nec ista collatio, quia collatio contra honestatem ecclesiasticam non valet. c. iij. de instit. & etiam dicitur in d. c. fi. quod collatio facta extraneo est à sanctorum patrum institutionibus aliena. & sic non valida, quia sine dispensatione non potest tenere vt ibidem dicitur.

Item, intra conscientiam. c. bonæ ij. circa finem de postula. præla. ibi. Ideoque non poteramus salua conscientia, eidem ecclesiæ in alia persona, quæ de regno Vngariæ originem duceret, congruè prouidere, &c.

Adhæc prohibita est collatio exteris ne regni secreta reuelent. l. mercatores. C. de commerc. & merca. ibi alieni enim regni arcana scrutari non conuenit: sed possent reuelare etiã post triennium, ergo non iuuantur hoc decreto. vnde dicit glo. in verb. diuersorum, in extra. Iohan. xxij. de præbend. quod domini temporales possunt se opponere contra promouendũ, si habeat eum de proditione terræ suæ vel consiliorum, & secretorum suorum suspectum, allegat iura quæ ibi licet videre.

Insuper, exteri in fundandis beneficiis nihil contribuerunt, sed soli indigenæ. Ideo illis præferri debent. arg. l. primæ. C. de metal. & metalla. lib. xj. vbi fiscus in emendo metalla, alteri priuato præferri debet, si velit emere glo. in cap. nominem. lxx. dist. dicit potius instituendos esse clericos, de quorum bonis fundata est ecclesia, quam alios extraneos.

Item, ne pecunias regni in extraneas & forte inimicas deferant nationes. arg. c. ita quorundam. de Iudæis & l. prima, & ij. C. quæ res exportari non debeant, forte inimici ex pecuniis regni nobis bella indicerent, & facerent quod esset graue.

Item non valere prouisionem factam exteris tenet glo. in regula cancella. xix. & hoc quando priuilegium adesset, & exteri nõ possunt habere. vt in Hispania dicit esse priuilegium. glo. ibi. & in Francia idem priuilegium esse etiã asserit, glos. in verb. exterorum in procem. pragma. sanctio. quam sequitur Benedic. in repe. cap. Raynutius, in verbo & vxorem num. 1045. de testam. & Iohan. de Selua in tracta. de beneficio. in iij. parte. q. xxvj. vbi intelligit non valere quando fit à Papa, si sciuisset illum extraneum, vel non de leui. vt in d. c. postulasti. de rescript. & supradictum extitit, & Papa qui isti extraneo contulit præsumitur circonuentus, & sic collatio non tenet vt expressè tradit Barba. consil. xxx. bene & enim, in fi. vol. iij.

Non obstat c. ad decorem de institutio. vbi collatio valet facta extero de rigore iuris, secundum Feli. in c. sicut tuis. col. ij. de symo. & nisi obstet priuilegium, sicut dicimus in hoc regno, aliter respondet Barba. d. consil. lvij. col. j vbi dicit loqui quando erat facta rescriptio ad certum genus personarum, vt potè ad Venetos: quia hoc non valet, secus si detur priuilegium de hominibus regni. Idem Barba. consil. xxiij. scripsit. col. v. in primo volum. nec obstat si dicatur quod ordinario non possit annullare titulum, respon. Papæ priuilegiũ, cui consonat ordinatio regia, hoc posse.

Nec refragatur, quod non sit habenda acceptio personarum, verum est in personis æqualibus, & quando est eadem ratio in illis personis, alioqui contra eam dispensari potest circa sublimes personas, & literatas facilè, sed non circa alias. cap. de multa, & ibi Panor. de præben. no. Roch. de curte, in tracta. de iure patro. in verb. honorificũ. q. xviij. & sic concludo extraneum non natum in regno non iuuari decreto de pacificatio. possessor. post triennium.

RESP.

RESP. CXC.

Super titulo de pacificis possess. in tractatu nu. 225. in fin. Limitatio siue restrictio.

Allit, quando ille bastardus esset à Papa legitimatus, & habilis factus ad beneficia, tunc per triennium possidendo, cum vero vel colorato titulo putarem eum iuuari posse hoc decreto: quia postquam est factus habilis collatio illi facta valere potuit, vel saltem potuit esse colorata: ergo huius Decreti, hoc casu erit capax, secus quando sine alia dispensatione collatio illi facta fuerit, & postea ipse illud possederit beneficium per triennium, nisi collatio fuisset eidem facta à Papa scienter: quia tunc videretur illum habilem facere. per l. quidam. ff. de re iudic. alioqui iste titulus videtur inducere duo specialia. Primum, quod collatio facta dicatur colorata, quae est nulla.

Secundum, quod post triennium nulla collatio hic approbetur, quod est contra text. in l. j. C. de dotis promissio. Item qualitas iuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. j. ff. de noxal. sed tex. de pacific. possesso. requirit possidentem habere verum vel coloratum titulum, quem habere non potest antequam sit factus legitimus, quia omnino est incapax ad spiritualia, vt supra dixi, ergo bastardi nō possunt hoc tit. iuuari.

Nec refragatur, quod hic tantū excipiat duos casus, ergo in aliis habet locum, verum est quando alij possunt verum, vel coloratum habere titulum sed inhabiles non possunt nec coloratum nec verum habere titulum, ergo huic decreto non conueniunt: etiam ij duo casus excepti recipiunt extensionem, ad alios casus similes, ex identitate rationis. c. cum dilecta. Vbi Panor. in v. nu. de confir. vtili, etiam si e lent excepti cum dictione taxatiua, nec enim propter hoc excluduntur casus similes vbi est maior vel eadem ratio. per l. ob aes alienum. C. de praed. mino. declarāt Doct in l. contractus. ff. de reg. iur. & Iaso in l. j. col. penult. de offic. eius. vt etiam Gomes. fatetur quaest. xlix.

Item, titulus nullus nullā producere potest exceptionem, nec effectum. l. quoties. ff. qui satisda. cogan. l. iij. § condemnatarum. de re iudic. cap. ex tenore. de rescript.

Et generalitas non potest extendi contra verba text. quae extenderetur si diceremus comprehendi bastardum, nec video rationem quod alij etiam comprehendantur, quamuis contrariū teneat Gomes. in hac regula. quaest. ij.

Nec obstat quod exceptio istius regulae sit quaedam defensio, ob id datur bastardo, sicut exceptio datur excommunicato. Respondeo, quando exceptio esset inducta, sed nego posse induci: quia est inhabilis, & sicut symoniacus, violentus, vel intrusus non potest ex longa possessione acquirere hanc exceptionem sic nec bastardus, nec est inter istos differentia quo ad acquisitionem tituli, quia nullus istorum acquirere potest, sic nec bastardus.

Super numero 177. de pacific. possesso. in tractatu.

VTrum hoc tempus triennale currat contra minorem, qui permisit suum possideri beneficium per triennium, & concludit. glos. in verb. impedimenti quod contra minorē xiiij. annis ipso iure non currit tempus triennale, contra maiorem sic, sed datur restitutio cum certet de damno vitando, & sit laesus: vt potè quia viuebat ex illo beneficio, & ex simplicitate non inquietarunt possessorē.

Ego verò non subueniendum huic minori puto, tùm quòd in beneficialibus censeatur maior. c. si. de iudic. in vj. tùm etiam quod hoc Decretum generaliter loquitur, & constitutio generalis minores etiam ligat.

Praetereà, quòd duo specialia in eo concurrerent. Primum, quod minor haberet beneficium. Secundum, quod si illud perderet, quod illud posset recuperare cōtra. l. vnicā. C. de dotis promissio.

Item, beneficia essent in incerto, & incertum esset cuius essent contra. l. primam. ff. de vsucap.

Item super impedimento tenetur protestari, si non est protestatus imputet sibi quamuis Gomes. quaest. xv. super hac regula cancellariae, sequatur glo. sanct. pragmat. per quaest. xxij. & seq. in tract.

Per quaestio. xxij. & seq. in tract.

Nominatio.

QVod non habeat coloratum titulum, is qui contra statuta seu fundationē est institutus, patet: quia nullus statuta fundationis mutare potest extra Papam. clem. quia contingit. de religio. do. & sic non potuit episcopus hoc immutare.

Item, incoloratus titulus dicitur is qui est factus eo casu quo ligatae erant manus ordinarij, propter inhibitionem vel decretū appositum. glo. in verb. coloratum eo. titul. in pragmat. sed decretum censetur appositum in fundatione, ergo non valet.

In numero 260. in titul. de pacific posse.

ISqui impetrauit beneficium viuentis non iuuatur decreto de pacific. possesso. vide in quaestio. Gomes. xliij.

Item, q. lx. dicitur, quod post triennium non poterit agere contra dominū: ego dico contrarium, tùm quod hoc remedium esset inutile si non posset agere. Tum, quod est introductum ad iuris augmentum, & inducta ad augmentum, non debent operari diminutionem. l. legata. ff. de leg. j.

Item hic prohibet istū triennalem possessorem non molestari, sed non prohibet quod ipse alios molestet.

Praetereà, si ipse possessor non posset agere, semper molestaretur extra iudicium. nam vnus nunc vnam rem beneficij occuparet, alter aliā. Vt postea alius beneficium, & si non ageret non prodesset ei haec possessio triennalis & praescriptio, & istud est notorium ideo non indiget probatione.

Adhaec postquam Papa non vult vt post triennium possessor molestetur, confirmat titulum coloratum, & reddit illum validum, vt supra dixi, ex quo titulo valido agere poterit.

Item hic prohibet molestare, tam in petitorio, quam in possessorio, & dicitur quis alium molestare, tam in iudicio quam extra iudicium. c. dilectus primo. de symo. c. suam in verb. molestos. de poenis. c. significante de pigno. l. vna. C. de nundin. Innoc. & alij in c. in præsentia. de probatio. Barba. plenè in cap. in nostra num. 29. de rescript. Igitur si is qui habebat bonum titulū ante triennium, nunc verò non habet detineat aliquam rem beneficij, vel ipsum beneficium, poterit agere triennalis possessor, post triennium, etiam contra illum: quia iste titulus coloratus est approbatus, & alterius improbatus propter suam negligentiam.

Item, regulariter is qui potest excipere potest agere, & exceptionem per viam actionis deducere. per text. cum glo. vbi Bart. in l. si contendat. ff. de fideiuss. Angel. in rub. de except. in instit col. xxiiij. quæst. xiiij. principali. vers. iij. Panor. Feli. & Doct. in c. si autem. de rescript. & sic possessor triennalis poterit per viam actionis, vel saltem per officium iudicis sicut alius qui haberet verum titulū agere.

Et sic per prædicta concluditur, quod possessor triennalis poterit non solum excipere, sed agere. & non solum contra vnum, sed contra omnes, etiam aduersus dominum, & non solum in possessorio, sed in petitorio repetēdo fructus, aut res beneficij, & etiam ipsum beneficium, etiam aduersus ordinarium, licet contrarium concludat. Gomes. in quæstio. lx.

Item, idem Gomes. q. lviij. firmat quod triennalis possessor eadem debet securitate gaudere, qua gaudet præscribens, per quadraginta annos, allegat. Alexan. consil. clj. viso. & consil. clxiij. viso processu. in ij. volu. & Francis. Balb. in tracta. præscriptio. fol. xxxviij. col. iij. sed post præscriptionē quis agere potest, ergo & hic quod agere possit dicit tex. expressus, in c. placuit. ij. §. præscriptionum. xvj. q. iij.

Nec obstat doctrina Bart. in l. j. col. ij. nu. 5. ff. de conditio. ex lege. vbi quando lex vetat ad commodum illius cui fieri aliquid vetatur, tunc ex illa lege non competit illi in fauorem cuius prohibitio facta fuit, nisi exceptio. l. j. ff. ad Macedo. & l. ij. §. j. ad Velleia. igitur ex isto text. de pacific possess. tantum acquiritur exceptio, non actio. per illa verba nequeāt molestari. Respon. quamuis per illa verba, nequeat, molestari, non induceretur actio, tamen ex iudicis æquitate orietur ius agendi. per l. Aurelius. §. Sticho ff. de libera. lega. l. ij. C. qui bonis cede. possint. & hoc firmat Bar. in d. nu. 5. Igitur cum iste possessor triennalis molestetur extra iudicium, forte quia aliquis retinet res, aut iura beneficij, ipse poterit agere quia est verus administrator, & ius habens in beneficio: non, ex illis verbis, sed ex aliis iuribus quæ volunt vt beneficiatus possit agere. c. edoceri, cum similib. de rescript.

Requisita in hoc titulo notanda. Primùm requiritur quod quis habeat titulum verum vel coloratum. ibi coloratum habens titulum, & declaraui in tracta. de pacific. posse. in iij. extensione.

Secundò, requiritur quod ipse qui possidet sit habilis: nam inhabilis hoc decreto non iuuatur, vt iu limitat. iij. abundantius scripsi. in d. tracta. vbi numeraui triginta personas & vltrà inhabiles.

Tertiò, requiritur quod possideat cum illo titulo beneficium, per trienniū continuum, ibi triennio proximo non interpellatum, nunc per annum, & postea cesset possidere, & demū per biennium, possideat. clem vna de sequestra. possess. & fruct. d. Gomes. q. xx. hoc expressim docet.

Quartò, requiritur quod pacificè & sine lite possederit. ibi, pacificè & sine lite, declaraui in ti. de pacifi. poss. limit. iij. quādo dicatur pacificè possidere.

Quintò, requiritur quod illud beneficiū sit ecclesiasticum, vel officiū seu dignitas ecclesiastica, vt in text. latius patet, non officium profanum, vt etiam in xj. amplia. scripsi. in tract. de pacific. possess.

Sexto, quod illud triēnium sit completum. gl. in verb. triēnio. in prag. & scripsi in v. limi. nu. 226. hic.

RESP. CXCI.

De pacificis possessoribus.

Dominus Iohannes Lartault, olim Heduen. Canonicus procurator, Claudij Martini sui nepotis ad recipiendos fructus, & emolumenta beneficij de Motalon, videns illud beneficium vacare per non promotionem dicti sui nepotis in studio existētis illud impetrauit, & de eo fuit prouisus, qui Lartault aliquanto tempore possedit, & postea obiit. Quod per illius obitum fuit collatum do. Nicolao Hymbelor. nunc Claudius Martin. impetrauit literas. de pacificis possessorib. An hæ debeant a iudicibus comprobari, &, vt dicunt, interinari? Et si fuerint comprobatæ, ac perperam iudicatum sit Viso facto superiore arbitror d. literas de pacific. possess. non esse comprobandas dicto Claudio Martin. Et si comprobatæ fuerint perperam & malè iudicatum. *Exterminatur decreto.*

Primò, decretum de pacificis possessoribus requirit titulum verum vel coloratum vt patet in titulo de pacifi. possesso. in concord. Et in reg. xxxuj. cancell. Sed iste Martinus nullum habet titulum, ergo non potest gaudere beneficio illius decreti.

Certum est quod non promotus intra tempus à iure præstitutum est priuatus ipso iure titulo beneficij, & suo beneficio. c. licet canon. de elect. in vj. sed hic Martinus non fuit promotus in xxvj. anno. & sic priuatus extitit omni iure quod in illo beneficio habebat.

Item beneficium sic vacans per non promotionem non potest eidem post priuationem conferri ab ordinario. Ne lex imponatur verbis & ludibrio fiat. c. commissa. de elect. in vj.

Præterea, cùm hoc beneficium esset vacans potuit impetrari & conferri cuicumque habili, per c. j. à contrario. c. ij. & per totum de cōcess. præben. Non enim iniustum possessorem defendunt iura. Sed iustum. c. j. per quos fiat inuesti. Sic nec leges Franciæ. Vnde nec iudices illum detinētem defendere debent. Et si hoc faciant contra leges & iura regni faciunt.

Denique

Denique si iste priuatus per non promotionem spoliaretur non restitueretur. c. ad decimas de restitut. spol. ius. c. referente de præben. Quamuis spoliatus ante omnia sit restituendus. cap. in litteris, de restitut. spoliat. l. si quis. C. ad leg. Iul. de vtb. pub. Hoc probauit dom. de Rota, decis. cccxxj. Nota quod vbi in antiq. lic per istas literas de pacifi. poss. ipse nō debet restitui, cum à priuatione à iure facta, fuerit omni suo exutus iure.

Nunc videndum est nunquid d. Iohannes Lartault fuerit inhabilis ad impetrandū dictum beneficium. Certè cùm non inueniam d. Iohānem Lartault inhabilem à iure factū, ideo potuit illud beneficium impetrare. Nam omnis homo est habilis qui non est inhabilis. Arg. l. si quæramus. ff. de testa. Hostien. in summa de præbend.

Primò, non potest dici inhabilis eò quòd auunculus seu patruus aut aliter consanguineus: quia consanguineus beneficium sui auunculi obtinere potest. Et ècōtrario. c. ex parte. primo. de off. deleg.

Non potest etiam dici inhabilis eo quod procurator: quia hoc non est iure expressum. Et qui hoc dicit debet probare hoc esse à iure statutum. c. Nā concupiscentiam. de consti. Nam dicenti incumbit onus probādi. l. ei qui. ff. de prob. Nempe officium non debet alicui esse damnosum. l. Sed si quis ex signatoribus. ff. quemad. testa. aperi. Si propter officium procuratoris aliquis esset inhabilis ad impetrandum beneficiū, nulli essent, vel admodū pauci qui procuratoris officio fungi vellent. vt plenius inferius dicetur.

Et sic patet priuatū per non promotionem seclusum esse à beneficio de pacific. possessor. Et ita iudicatum fuit in Rota. Vt refert Gomes. in hac regu. q. xviij. quia dum titulus redactus est ad non titulum pro nihilo reputatur. c. dudum, de decim. l. quemadmodum. C. de agri. & censit. lib. xij. Et quando causa ad non causam redit nō valet actus, ac si sine causa facta fuisset. l. si fullo. ff. de condict. sine cau. Sicut est in isto casu, quia d. Martinus, fuit à iure priuatus per non promotionem.

Non refragatur senten. glo. in hac regula cancellariæ. Argumento l. in rebus. §. si. Cum l. seu si manente. ff. de præcar. quia nihil secum illæ leges faciunt. Et si videatur, hoc satis discerni potest. Nempè longa est differentia inter precarium, & collationem. Et quamuis post finitum præcariū si quis possideat videatur precario possidere. Tamen si quis post priuationem beneficij factam beneficium possideat non habet titulum quem habebat ante priuationem. Alioqui alteri beneficium post priuationem conferri non posset. Sicut fit d. cap. commissa. de elect. in vj. Et beneficiū non datur ad tempus sicut præcariū. c. si gratiose vbi glo. de rescript. in vj. Ergo non potest sic de profanis argui, ad spiritualia & ad beneficia.

Nec me mouet ꝙ non excipiātur nisi duo casus in decreto de pacific. possess. Ergo alios excludit. l. nam quod liquidæ. ff. de penu. lega. Et in l. j. ff. de regul. iuris. Hoc est falsum; nam exempla non restringunt regulam. l. j. de regul. iur. Alioqui sequeretur quod furiosus, non tonsuratus, coniugatus, bigamus, apostata & alij inhabiles quos numeraui in meo tract. non excepto in text. iuuarentur hoc decreto. quod quam ridiculum sit nemo non videt. Et exceptio non excludit casus similes. l. ob æs. iuncta glo. C. de prædi. minor. l. contractus. de regul. iur. ff. Etiam hi duo casus recipiunt extensionem ex rationis identitate. c. Cum dilecta. Vbi Panor. in v. notab. de confirma. vti. Scripsi in prima limita. de pacific. possesso.

Nec obest, quod priuatus per nō promotionem plenum quandoque habuit titulum, vt dicit Gomes. q. x. in hac regu. de trienna. possess. Arg. l. fin. ff. de decuri. Et nisi sit notorius vellata sit contra eos priuationis sententia, dicuntur habere titulum putatiuum, vel coloratum. Panor. & alij in c. nisi cum pridem. col. ij. versi. conclude. mentem gloss. de renuntia. Respon. hoc est falsum vt requiratur sententia priuationis. Imo potest conferri, ante cap. licet Episcopus, de præben. in sexto. Et si non vacaret non posset conferri per cap. primum. & per totum. de concesso. præben. Et quamuis priuatus ante priuationem haberet titulum plenum: tamen post priuationem non habet: alioqui priuatus non esset. Et est contrarietas in subiecto, quod quis sit priuatus, & adhuc habeat titulum.

Est etiā falsum quod priuatus ipso iure habeat coloratum titulum, quia imo nullum. Et quod nullum est colorem non habet, ergo non potest dici coloratus titulus: sed incoloratum titulum vocat Feli. in cap. in nostra corrola. xxxv. versic. nota de rescript. Et quod non habebit coloratum docet Gemini. in cap. licet episcopus. col. ij. de præben. in vj. Postquam nullum habet titulum non habet coloratum. Nam in habēte coloratum duo requiruntur quod haberet titulum & quod ille sit coloratus. Sed iste nullum habet. Qui enim dedit ei titulum post priuationem: ius non dedit, quia eum priuauit, nec collator. Ergo non potest dici habere coloratum titulū. Nec potest dici coloratus quoad vnum, id est quoad regulā, & non quoad alia, quidquid dicat Gomes. quæstio. x. Dicens omnem titulum dici coloratum, ergo factum Turcæ, & Iudæo.

Falsum etiam est, quod decretum de pacificis possessoribus respicit possessoriū non petitorium, quia tam in regula quàm in concordatis, dicitur pacificum possessorem triennalem non posse, nec in petitorio, nec in possessorio molestari. Vnde apparet d. Gomesium non bene inspexisse regulam illam, nec verba illius, vt etiam docui in tract. de pacifi. poss.

Etiam falsum est quòd priuati sint tuti antequā ordinarij inquirant contra eos. Cum in decreto mandentur inquiri. Nempe inquiri mandatur, vt isti priuati dignoscantur, & inepti ad beneficia priuentur. Sed quod ipsi sint tuti, nulla lex eos tutos reddidit. Imo committunt furtū fructuum, quos recipiunt post priuationem & tenentur ad illorum restitutionem. glo. in authen. de incest. nupt col. ij.

Nec obest ꝙ fauere reis debeamus. l. Arrianus. ff. de action. & obligat. hoc in dubius. l. de die. vbi Bartol. ff. qui satisd. cogan. sed hic fauere, (contra

ius) reis nullum habentibus titulum est iniquum, & à iure alienum. Et Papa in simili dicit. Non sumus sic reis in iustitia debitores, vt aliis iniustitiam facere debeamus. cap. ex tenore de foro competen. Et in hoc casu vterque est actor, & vterque reus. l. in tribus. ff. de iudi. Ideo non debet vni magis fauere quam alteri: Cum vterque sit reus in hoc interdicto retinendæ. de interdic. in institu.

Nec ad rem pertinet si dicatur quòd dictus Lartault nepoti potuit acquirere beneficium, & non eum priuare. Vnde Domi. & Philipp. docent in c. commissa, de elect. in vj. quam dictum Martinum, si patruus retrouerit bullas sui nepotis, non poterit eum suo beneficio priuare si nepos nesciuerit habere beneficium. Respon. hoc est verum: Sed dictus Lartault non priuauit eum, sed ius priuauit eum eò quòd non se promouit intra annum, ab anno xxv. computandi.

Nec facit quod ista impetratio d. Lartault dolo facta videtur. Ideo nepoti nocere non debet. Per tex. in cap. primo. in xv. quæst. j. Sed respon. ibi tex. dicit de cōcessione facta metu fraudis vel per vim. sed in impetratione d. Iohannis Lartault, non potest dici aliquid metu factum: quia nepos erat absens, nec per fraudē aut dolum, quia dolus abesse inter consanguineos præsumitur. l. si transactionē. C. de transact. Imo omnino exclusus est dolus ab hoc auunculo, qui acquisierat beneficium domino Antonio Martin. Nam non est verisimile quod illud auferre vellet. Imò potius impetrauerat vt præcluderet viam aliis impetrantibus. Et vt ipse ei custodiret donec de studio reuerteretur. Et si interim mortuus est, non est quod debeat imputari isti auunculo qui fecit quod potuit vt iste non amitteret beneficium. Et dolus oporteret quod probaretur ab allegante. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probatio. qui nunquam poterit in hoc casu probari.

Vltimum superest quòd dominus Iohānes Lartault procurator d. Martini non potuit mutare causam possessionis. l. iij. §. illud. ff. de acquiren. possess. Respon. Ista procedunt de iure ciuili, sed non de iure canonico. Nam in spiritualibus possum impetrare beneficium, mihi locatum & plures habere titulos. cap. post electionem de concess. præben. Et quando ex vna collatione timeo me non habere ius satis potens, possum aliud extra dolum acquirere. Feli. in cap. in nostra. col. secunda. de rescript. Etiam de iure ciuili ex iusta causa possum intermittere possessionem. l. si quis rem. ff. de acqui. possess. Et emere rem apud me depositā. §. interdum. de rerum diuis. in instit. Etiam potest quis mutare causam possessionis, quando illam primam possessionem abijcit: & ex alia causa, incipit possidere. text. no. in l. qui bona fide, in fi. ff. de acquir. possess. vbi Alex. & alij not. illū text. Vnde Iohannes Lartault abiecit causam possessionis, quam habebat, tanquam procurator. Et ex noua impetratione cepit possidere, quod non est prohibitum, vt ibi.

Item, parum facere videtur ad propositō quòd Lartault non potuit mutare causam possessionis, quia ipse non possidebat. Sed do. Martinus. Ergo parum facit.

Ideò concludo literas isti Martino non habenti titulum post priuationem iuris non esse interinandas. Et si fuerint interinatæ perperam ex supradictis, iudicatum fuit: & sacrosanctus senatus illam sententiam reformabit repellendo do. Martinum à litteris regiis per eum impetratis.

RESP. CXCII.

De præsentatione seu nominatione.

PArrochialis Ecclesia sancti Martini de Creissan, diœcesis Narbonen. vacans ad præsentationem, seu nominationem, domini Sebastiani de Narbona canonici Narbonensis, seu eius vicarii fuit collata à capitulo dictæ ecclesiæ, magistro Anthonio Mially absenti: qui postea acceptauit, & constituit procuratores ad locādum fructus, & percipiendum: ac constituit procuratores in alio instrumēto, eodem tamen die ad resignandum parrochialem ecclesiam causa permutationis cum capella sancti Saluatoris, spectànte ad magistrū, Arnaldū Baldegnier, & alios etiam constituit ad resignandū in fauorem dicti Baldegnier, quæ resignationes fuerunt admissæ, vna ab ordinario, videlicet causa permutationis, præsente d. Baldegnier in ciuitate Narbonen. j. anno. 1543. vltima die Ianuarij, altera 25. Martij, & postea mense Aprilis d. Mially petiit ad suum redire beneficiū, eò quòd Baldegnier, vt dicebat, non compleuisset permutationem ex sua parte, quod concessit capitulum absentia d. Baldegnier, & eo non vocato, nec requisito, & postea anno seq. 1544. ferè elapso, obiit Baldegnier, non adepta possessione, per cuius obitum canonicus de Ponte præsentauit, seu nominauit fratrem suum de Ponte capitulo Narbonen. & fuit institutus accepitque possessionem. Demum d. Mially sciens mortē Baldegnier iuit ad d. parochialem ecclesiā de Creissan actusque fecit curati & locauit fructus ad triennium & discessit: quo absente de Ponte & alij prouisi coram Seneschallo Carcanen. super possessorio litigarunt, & d. de Ponte obtinuit recredentiam quæ executioni fuit demandata, contra conductorē fructuum non reclamantem die 20. Nouemb. 1545. qui post annū conduxit ad d. de Ponte, à quo prouocauit quædam pars, deinde anno 1547. d. Mially absens constituit procuratores ad locandum fructus d. beneficij, & ad cogendum conductorem, ad soluendum ea quæ fuerāt inter eos conuenta, qui procuratores fructus receperunt quosdā: sed d. de Ponte factis informationibus obtinuit vt in personam citaretur, quo die comparuit d. Mially, dicens procuratorem hoc suo nomine fecisse, & se esse pacificum possessorem triennalem & impetrauit literas Regias vt non molestetur super illo beneficio quod vltra triennium possedit. Nunc quæritur an possit vti suis literis, & quis ius in dicto beneficio habeat.

Prolixo facto viso dicendum est d. Mially non posse vti literis, nec decreto de pacific. possessor.

tum

tum quod non possedit per triennium, cum titulo vero, vel colorato, vt requirit titul. de pacific. possessor. quod probatur quia licet anno 1542. obtinuerit beneficiũ de Creissan per collationem capituli Narbonen. Tamen anno seq. constituit procuratores ad resignandum qui resignarunt, & per resignationem ius ac possessionẽ perdidit d. Mially. per c. super hoc. & per totum. de renuntia. & ca. inter. de præbend. à quo tempore non potest dici possessor, sed quicquid fecit posteà magis intrusionem sapit, quam possessionem, quia sine titul. erat, & in decreto de pacifi. possessor. requiritur tit. vt ibi scripsi & septem requisita antequam aliquis possit iuuari his literis de pacificis possessor. Docui in tract. de causis beneficiorũ post artic. vj. in iij. tomo. commentar. in constitu. Regia. Vnde Arnauldus Baldegneri, per se resignationem factam, causa permutationis, coram ordinario obtinuit ius in dicto beneficio, de Creissan: cum permutatio sit titul. verus vt patet, in d. titul. de rerum permut. & dictum beneficium de Creissan. eidẽ Balagnier collatũ fuit: ergo omne ius quod habebat deuolutũ fuit ad d. Balagnier & post eius mortẽ ad alios.

Nec iuuare potest d. Mially prætensa voluntas capituli, vt ad suum posset redire beneficiũ postquam non complebatur permutatio, vt ipse dicebat, quia non erat in potestate capituli priuare d. Baldegner, (non citatum, nec auditum, nec quidem requisitum) suo iure: sed oportebat requirere d. Baldegner, vel, vt compleret permutationem, vel in eius recusationem fuisset licitum d. Mially ad suum redire beneficium. c. si beneficia. de præb. in vj. Nec potest collator, beneficium absenti collatum alteri conferre antequam præstituerit tempus intra quod acceptet vel recuset. c. si tibi absenti. de præbend. lib. vj. Sed hic Baldegnier non fuit requisitus, ergo non potuit eius beneficium alteri conferre, quia resignatio semel facta non potest reuocari. c. quam periculosum. vij. q. j. Nec potest quis redire ad beneficium semel resignatum, sine collatione. c. cum venerabilis. vbi Panorm. & alij de except. Et quod non semel repudiatum est reintegrare minimè cõcedit Imperator. in l. fi. C. de condit. institut.

Imò absurdum putat redire ad illud quod renuntiauit. l. si quis iusiurandum. C. de reb. cred. sed hic Mially resignauit, ergo ad ius resignatum redire non potest.

Nec refragatur quod d. Mially cõstituerat procuratores ad resignandum, causa permutationis, non aliter, sed non tamen obtinuit capellam sancti Saluatoris. Respõdeo nunquam requisiuit d. capellam sibi resignari, à d. Baldegnier, vnde sine recusatione aut requisitione non potest dissoluere permutationem, quæ si ex vna parte adimpleta fuerit, potest altera pars agere ad implementum permutationis, vel, vt res data causa permutationis restituatur. l. j. in fin. ff de rer. permutatio. ibi igitur si ex altera parte traditione facta, si alter rem non velit tradere, ergo oportet quod constet alterum nolle, sed non constabat d. Balagnier nolle adimplere permutationem, ergo non potuit d. Mially ad suum redire beneficium.

Nec obest clausula non aliter &c. quia non videtur d. Mially resignasse, nisi sibi prouideatur de capella sancti Saluatoris. Respondeo per d. Mially stetisse quóminus sibi prouisum fuerit, quia nullo modo requisiuit d. Baldegnier per annum. Ideo est sibi imputandũ: nã quod per me stat mihi est imputandum, per regul. iur. & negligentia sua in non requirendo sibi imputari debet. per l. pupillus. ff. quæ in fraud. credit.

Maximè, quia d. Mially constituit etiam procuratores coram Papa ad resignandum in fauorem d. Baldegnier, nõ adiecta causa permutationis, siue alias, & ita Papa contulit in fauorem d. Baldegnier prout fuit resignatum.

Non me mouet quod Baldegnier non leuauit bullas. Respondeo non erat necesse, quia iam obtinebat ex prouisione ordinarij causa permutationis & si d. Mially voluisset petere beneficium à d. Baldegnier vel capellam sancti Saluatoris causa permutationis, potuisset excipere d. Baldegnier, quod d. Mially resignauerat simpliciter in fauorem dicti Baldegnier, ergo non tenebatur idem Baldegnier resignare capellam Sancti Saluatoris, quia renuntiatum erat permutationi per prouisionem Papæ ob id non potuit d. Mially redire ad suum beneficium quasi permutatione non completa: nam remittentibus actiones suas amplius non est dandus regressus. l. si venditor. ff. de ædit. edict.

Nec facit quod Baldegnier non acceptauit beneficium resignatum. Ideo resignans Mially semper in suo iure remãsit, quia non intelligitur amissum quod nondum ablatum est. l. nec vtilem. ff. ex qui. caus. maior. ratione illius clausulæ non aliter, &c. respondeo d. Baldegnier acceptasse, quod apparet, quia procuratoria expediri fecit saltem sunt expedita, & verisimilè non videtur quod eo inuito, vel non procurante hæc facta essent. c. constitutis. j. de testib. Itaque postquam inuenitur expedita resignatio causa permutationis in ciuitate Narbonens. in qua degebat d. Baldegnier præsumitur, eò quòd procurante fuit facta, sicut dicunt doctor. in cap j. de iudic. de citatione. vt videatur facta ad petitionem actoris & eius expensis.

Itẽ, nõ tenẽtur partes probare qualitates d. Mially, cum omnes ab illo ius prætendant, & ius in beneficio habuisse, & si quis opponeret inhabilitatem contra illum, tacitè confiteretur se nullum ius obtinere, cum ab eo ius exortum fuerit, vt Doct. scribũt in c. illud. de præsump. & dicẽti incũberet onus probandi. l. ij. ff. de proba.

Igitur ex prædictis concludo dicti Mially reiiciendum ab effectu literarum Regiarum, de pacific. possessor. & d. de Ponte seu in ius illius subrogatum plenum habere ius in dicto beneficio de Creissan & in possessorio pleno eum manumittendum, & beneficium illi adiudicandum. Ideo his subscripsi hoc anno 1553. mense Nouembris.

RESP. CXCIII.

Pro libertate Ecclesiastica.

Errum est, & indubitatum duas esse iurisdictiones spiritualem seu Ecclesiasticam, & temporalē quod ipsa luce clarius est, & sic non probandum: nam Deus fecit duo luminaria magna, ad similitudinem quorum dicimus iurisdictionem spiritualem & temporalem.ca. solitæ.de maior.& obedient.probatur etiam per illud, ecce duo gladij sunt. Christus autem dixit.Lu. xxij.satis est. Et vt dicit Imperator in authentic. de Sanctissimis Episcopis, duo regunt humanum genus, sacerdotium, & magistratus, vnum legibus diuinis, aliud politicis. Cum igitur ita distinctæ sint iurisdictiones, non sunt confundendæ: nam dicit text. in c. nos si incompetenter §. sed notandū.ij q.vij.duas esse personas quibus mūdus iste regit, regalis videlicet, & sacerdotalis, & sicut Reges præsūt in causis sæculi, ita sacerdotes in causis Dei.

Sed istæ iurisdictiones inuentæ fuerunt, vt vna iuuaret alteram. c. nouit.de iudic. c.dilecto.de sententia excommunica.libr.vj.cap.j.de offic.ordinar.

Imo Imperator ait se velle persequi iniuriam factam Ecclesiis vel sacerdotibus, tanquam crimē publicum.in l.si quis in hoc.C.de Episcopis & clericis

Etiam Imperator Archad.& Honor.statuerunt sententiam latam ab Episcopis contra laicos, qui eos elegerunt esse exequendam, nec appellationem recipiendam, in l. episcopatu. C. de episcopat. audien.

Et nō solum iudices sæculares debēt iuuare Ecclesiasticos, sed vnus sæcularis alium iuuare debet. l.a diuo Pio.c.j.ff.de re iudic.l.in fiscalibus.vbi Lucas de Penna.C.de exact.tribut.libr.x. & l.fin.§.eo obseruando.de re militar.lib.xij.

Et si iudex requisitus auxilium deneget, priuari officio suo debet, vt statuit Imperat.in authent. vt nulli iud c.§.fi.si vero quis comprehensorum.coll. ix.multò magis priuandi sunt officiales sæculares qui iurisdictionem Ecclesiasticam impediunt, vel tollere conantur. Nam Ozias Rex Israël lepra percussus fuit, quia sacerdotum officia vsurpare voluit. ij. Paralipomenon. xxvj. & capit. nos si. ij. quæst.vij.

Priuilegium fori clericorum est de iure diuino introductum.nu.3.ca.ego tuli Leuitas à filiis Israël, eruntque Leuitæ mei.& Iosue.xvij.ca.in fin.tribui. Leui non dedit possessionem, quoniam Deus Israël ipse est possessio eius, & alibi nolite tangere Christos meos, & diis non detrahes, Malachiæ.ij. cap. & capit sacerdotibus.ij.quæst. j. & cap. satis. xcvj. distinct.

Ipsi etiam clerici sunt res spirituales, deputati seruitio Dei, & illi reseruati, vt supra probatum fuit.text.in cap.cleros. xxj. distinctionib.Innocent. & alij in c.ij.de maior.& obed.Et spiritualis omnia iudicat, & à nemine iudicatur: vt testatur.Diu.Paulus.j.ad Corinth.ij.c.in fi.

Non valet etiam quantumuis longa, sed longissima consuetudo vt sæculares iudices cognoscant contra clericos, cum sit contra ius diuinum, canonicum & ciuile, vt supra dictum fuit, & probant Curtius, & alij in c.fi.de consuet.

Et sic inferunt Doctores, non valere consuetudinem Regis Angliæ, vt ipse cognoscat contra clericos, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, cum spirituales non debent iudicari à laicis. Innocen. in c.postulasti de foro competen. Archid.in c. Romana.illo titul.libr.vj.Panorm.& alij in ca.ecclesia. in princip.de constitut.& in cap. solitæ.in vj.notat.de maior.& obed. Etiam si clericus se obligauerit ad rigores curiarum sæcularium, vt docet Aufrer. in decis. Tholos. q. cxxvj. quia non possunt clerici in laicos consentire.cap.si diligenti.& c.significasti. de foro compete.imo dicit text.in c.denique.xcvj. distinct.quomodo hi quibus tantum humanis rebus, non diuinis pręesse permissum est, de his per quæ diuina ministrantur iudicare præsumant penitus ignoramus.

Defendere & tueri religionem in Ecclesia pertinet ad principes.c.principes.xxiij.q.v.& Imperatores & Reges qui claruerunt fuerunt erga Ecclesiā valde obstricti, & eam multis donis dotarunt, vt legimus de Constantino magno, Carolo magno, Clodoueo & Sancto Ludouico. Nam Christus dicit Lucæ.vj.date, & dabitur vobis, & alibi, cētuplum accipietis, & vitā æternam possidebitis, Deus eos magnos fecit, & vocari voluit, eò quòd magna templis dona præstiterunt, & illa totis viribus defenderunt.

Hoc inquam, quod principes dant in Ecclesiis, & eas tuentur, prodest tempore belli & pacis. tempore quidem belli vt victoriam consequantur, orationibus sacerdotum, adeo quòd Exod.xvij.scribitur cum Moses eleuabat manus orando Deū, populus Iudaicus vincebat: si desinebat superabatur.

Idem j.Machab.cap.vlt. vbi cum Hieremias & Amon sacerdotes orarent pro populo Iudas victoriam obtinuit. Sic & Christianissimus Rex, cum prælati ac totus clerus orationes pro victoria obtinenda fundunt.

Etiam prosunt dona Regis, & benefacta Ecclesiis tempore pacis. primo pro vita & incolumitate Regis, & filiorum, quia Deus vitam longam & prosperam eis tribuit.j.Esdræ.vj.c.vbi scribit de sacerdotibus vt offerant orationes Deo cœli. & orēt pro vita Regis & filiorum. Et diuus Paul.j.ad Thimoth.ij.scribit hoc modo. Obsecro fieri orationes pro Regibus, & omnibus quæ in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est & acceptum coram saluatore nostro Deo. Rex ergo inducet totum clerum ad preces, reducendo Ecclesiam ad suam integram iurisdictionem, quā semper habuit & quam prędecessores Reges Ecclesiis tutati sunt.

Conseruatur etiam pax, & obedientia per orationem Ecclesiæ Salomonem quandiu construxit templum Dei, & operibus eius deditus fuit, pace vsum maxima.iij.Reg.c.viij.Prouer.xvj. complacuerunt

euerunt Deo viæ hominis inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.

Dilectio etiam conseruatur. Nam pulchrè dicit Seneca ad Neronem, inexpugnabile munimentū amor ciuiū. Quid enim optabilius & pulchrius est, quam viuere optantibus cunctis?

Istæ enim innouationes pariunt discordias. Et prouerb.xxij.c. dicitur non transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui: nam in rebus nouis constituendis euidens vtilitas esse debet vt recedatur ab eo iure quod iamdiu æquum visum est.l.ij.ff.de constit.principum.

Iniustitiam facit qui ius suum Ecclesiis detrahit.c.omnes.xxij.distinct. Prima ergo salus est principum, rectè fidei regulam custodire, & à constitutis patrū nullatenus deuiare. c. prima salus.xxv. q.j. Et cōtra statuta patrū cōcedere aliquid vel immutare, nec quidē sedis apostolicæ potest authoritas: apud nos inconuulsis radicibus viuat antiquitus, cui decreta patrum sanxere reuerentiam.c.contra. ibidem.

E contrario omnia mala eueniunt si sua cuique iurisdictio & honor non seruetur.cap.peruenit xj. quæst.j.

Bella huic eueniūt Ecclesiast. viij.c. Etenim quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore vllo, filij hominum perpetrant mala. Lucæ c.x. dicit Christus apostolis (in quorum locum sūt Episcopi) qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit.c.qui vos.viij.q.j.& Paul.j.ad Thessal. iiij. qui hæc spernit non hominem spernit, sed Deum qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis.

Non honorantur prælati quando aufertur eis iurisdictio, quæ passim à iudicibus Ecclesiasticis aufertur per sæculares iudices. Et tamen Constantinus Imperator magnus cum sibi oblatæ essent accusationes contra clericos, dixit ite & inter vos disponite, quia nō est dignum vt Deos iudicemus. c.sacerdotibus.xj.q.j.

Mutatio Regnorum fit quando quis vsurpat ea quæ sunt Dei, id est Ecclesiæ vt patet Daniel.v.c. de Balthazare Rege, qui cum biberet in vasis templi quę Nabuchodonosor pater eius de templo acceperat, perdidit regnum & occisus fuit ea nocte, vnde translatum est Regnum in Medos & Persas, & Ecclesiastici. decimo dicitur capite, Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Math.xxj. auferetur à vobis Regnum, & dabitur genti facienti fructus eius.

Fama bona amittitur. Nam Reges Franciæ soliti sunt semper rueri Ecclesiam.c. Adrianus. lxiij. distinct. Et si auferrent nunc iurisdictionem Ecclesiæ, amitterent illam bonam famam & honorem, nempè historiographi hoc scriberent, & melius est nomē bonum quam diuitiæ multæ, super argentū enim & aurum gratia bona. Prouer.xxij.

Contemptus ordinationem eò prouenit quod non seruentur constitutiones canonicæ & priuilegia Ecclesiarum, aliàs enim Gregorius ad Montanum & Thomam iustitiæ ac rationis ordo suadet vt qui à successoribus seruari sua mandata desiderant, prædecessoris sui proculdubiò voluntatem & statuta custodiant.c.iustitiæ.xxv.q.j.

Excludendo, res omnes, tuta esse non possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinēt, & Regia & sacerdotalis defendat authoritas.ca.res autē. xxiij. q.v. & cognoscant Principes sæculi Deo esse reddituros rationem, propter Ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes cōseruetur, siue soluatur illi ab eis rationem exigit, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit. cap. Principes. ibidem.

Nunc sumitur Ecclesia titul. quoad iurisdictionem. Nam & iure diuino, & canonico, & ciuili: illa iurisdictio data est Ecclesiæ, vt supra probatū fuit, & in c.quicunque.xj.quæst.j.& c.omnes causæ Episcoporum sententiis deciduntur.c.omnes.ibid. & hoc confirmauit Theodosius Imperator, ac Carolus magnus, vt in d.c.quicunque.& c.volumus. ibid. constat.

Consuetudo etiam, obseruata per mille annos dare etiam potuisset Ecclesiæ iurisdictionem, si nō habuisset. c.cum contingat.de foro compet.& legitur Deuterono.xviij.c.olim.quod omnes causæ tā clericorum quam laicorum ad Ecclesiam deferebantur, & ibi decidebantur. c.relatum.xj.quæst.j. & c.per venerabilem. qui filij sint legitim. Igitur si petatur vt actiones personales decidi debeant, etiā inter laicos, à iudicibus Ecclesiasticis, hoc nouum esse non debet, vt decidunt Docto.in c.quod clericis.de foro competen. nec iniuria fiet Principi, si ius ad suam redeat primæuam naturam c.ab exordio. xxxv. dist.l. si vnus.§.pactus.ne peteret.ff.de pact.

Ex priuilegio enim Caroli magni, Constantini & aliorum magnorum Imperatorum & Franciæ Regum ista fuerunt Episcopis confirmata: maxime per Ludouicum Regem sanctum, & Philippum post controuersiam apud Vincennas habitum inter Prælatos Franciæ & Petrum de Cugneris, vt constat ex illo libro do. Petri Bertrādi, & potest dici rem non esse nouam, sed iā dudum & frequenter agitatam. Ideo Rex videbit suos prædecessores, non sine magna causa hoc permisisse, quidquid de Cugnerus eius Cancellarius, alij procuratores Regni eo tempore dicere & allegare potuerint.

Etiam in coronatione Rex iurare solet quod seruabit Episcopis & Ecclesiis eis commissis, canonicum priuilegium, & debitam legem ac iustitiam. Ergo & iureiurādo astricti sunt Reges ad hoc seruandum. Et quod hæreticos de Regno, ab Ecclesia notatos, exterminabunt, hoc etiam iurare solent, ergo memores iuramenti esse debent Principes, vt ea adimpleant quæ iurarūt. Nec debet quis falcem in messem alienam ponere.c.nouit.de iudi. c.j.in v. q.iij. sic nec vnus alterius iurisdictionem vsurpare, sed sua quilibet contentus esse debet.

Iudex sæcularis potest de iure compelli per excommunicationem ad præstandum auxilium iudici ecclesiastico.c.j. vbi gl. & ibi Pan. de offi. ordi.

Sed

Sed sæcularis non potest compellere Ecclesiasticum, quia maior est eo ecclesiasticus. c. legimus. in fin. xciij. distinct. & contra rationem naturalem est vt inferior præcipiat superiori, cum ei honorē impendere debeat. c. inferiori. xxj. distin. & ca. cum inferior. & c. solitæ. de maior. Et tamen hodie quilibet iudex Regius minimus cōpellit Episcopum ad dandum absolutionem, & ad alia, quod absurdum videtur: ideo reseruari debet iurisdictio Episcopis & iudicibus eorum, & omnia prosperè succedent Regi, ac Regno, quod Deus Opt. Max. concedere dignetur. Amen.

RSEP. CXCIIII.

De iurisdictione.

EX prædicto facto quæritur, quo remedio possit Episcopus Candidæ Casæ in Scotia contra priorem & canonicos suæ Ecclesiæ procedere, & in eos animaduertere.

Imprimis certum est, quod Episcopus in sua diœcesi habet hæc præcipuè iura episcopalia, quæ à clericis totius episcopatus ei præstari debent. Primò debetur Episcopo canonica obedientia, id est à canone approbata & confirmata, & per hanc rē recognoscant omnes clerici suæ diœcesis Episcopum in iudicem. c. quamquam. xxiij. distinct. ibi qui se scit aliquibus esse præpositum, non molestè ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat. Laici etiam & principes, in his quæ concernunt animas, Episcopo debent obedire. c. omnes principes. de maiotita. Nam inobedientia grauissimum crimen est, & infidelis inobediens iudicatur. in ca. sciendum. in fin. viij. q. j.

Secūdò, Episcopo tenentur clerici ad subiectionem, & in hoc eum dominum recognoscunt. cap. grauem. de excess. b. prælat. Non tamen debet Episcopus dominari in clero, tanquam dominus sæcularis. c. solitæ. de maiorit. sed clericos vt filios tractare debet. c. esto subiectus. xcv. distin. vbi sic dicitur. Esto subiectus Pontifici tuo & quasi parentem animæ ama.

Tertiò, ad reuerentiam tenentur, & per hanc re cognoscunt clerici episcopum in patrem, & sicut reuerentia debetur parentibus & magistris. l. j. & l. liberto. de obseq. ita & Episcopo text. not. in capit. conquerente de offi. ordin. vbi Panormit. & Doct. docent.

Quartò, Episcopus & canonici suæ ecclesiæ dicuntur vnum corpus, cuius Episcopus est caput, & canonici membra. cap. nouit. de his quæ fiunt à prælat. vnde caput cum membris iungi debet: & ideò quando aliqua vult facere Episcopus ardua, vel tangentia capitulum debent canonici interuenire. cap. fi. xviij. dist. & cap. quantò. & per totum. de his quæ fiunt à prælatis.

Itaque debet Episcopus Synodum singulis saltem annis celebrare, tam per se, quam per vicarium qui nomine Episcopi præsidebit. cap. episcopus. j. xviij. distinct. arg. ca. si episcopus. de offic. ord. in vj. vbi probatur episcopum posse per vicarium visitare, quia ex quo visitatur competit iure ordinario, potest alteri demādari, sic & Synodi congregatio, quia omnia regulariter delegare episcopus potest. c. quod sedem. de offic. ordina. Cum Synodus dicatur legitima congregatio, quam episcopus facit cum clericis sibi subditis, vt docet Card. de Turrecrem. in summa. xvij. dist. & Henri. Bote. in j. parte. q. iij. Et in ea tractari debent de his quæ curę pastorali incumbunt. c. sunt in Ecclesia quidā. viij. q. j. c. gloria. xij. q. ij. & d. Henri. Bote. iij. q. supra allegata. dicit Boteus. iij. q. Curati rationē reddere debent in ea ecclesia qualiter celebrent, vel baptisent ca. quādo. xxxviij. distin. & ca. placuit. x. q. j. Et hæc synodus Episcoporum est de iure diuino instituta, procedens à Concilio quod diuus Iacob. Episcop. Hierosolimitanus celebrauit. c. xxj. Acto. Card. de Turrecrem. in summa xvij. distin. col. iiij. versi tertia species. & Gemi. in c. nec licuit. ibid.

Cōgregatio etiam Synodi spectat ad Episcopū in sua diœcesi c. episcopus. xviij. distinct. vbi Gemi. & Card. Alex. & text. in c. fi. ibid. glos. in c. propter ibidem.

Omittens eam congregare Synodum, Episcopus est suspendendus ab executione officij. c. sicut in fi. de accusa. vbi Docto. c. quoniam. xviij. distin. meritò est reuerendus Episcopus Candidæ Casæ qui voluit dictam Synodum congregare singulis annis, vt moris in illa patria est.

Fit enim illa Synodus, vt mali mores corrigā tur, in qua Synodo omnes clerici interesse debent, vt eorum delicta corrigantur. c. de Conciliis autē. xviij. distin. vbi discutiat.

Et vt exhortentur & erudiantur paterno amore clerici, de Turrecrema. in summa. xviij. distin. dicens fieri etiam ad directionem, vt fiant statuta quibus dirigantur clerici totius Episcopatus.

Quamuis exempti non teneantur ad synodum venire. c. Abbatibus. xviij. q. ij. c. ex ore. de priuileg. Tamē non est dubium quin Abbates & Priores teneātur venire etiam exempti ex causa rationabili. c. Episcopus. xviij. dist. & quando erat consuetudo vt venirent, per c. fi. xviij. q. ij. Hostien. in summa titul. de offi. ordinar. §. quid pertinet. versic. item venire. & sequitur Henri. Boteus in tract. de Synod. Episc. in ij. parte. num. 4. Sed in Episcopatu Candidæ Casæ talis erat consuetudo, vt prætenditur: ergo prior & canonici venire tenebantur.

Etiam Abbates & priores tenentur venire licet haberent alios superiores, teste Frederic. consil. lxxxviij. Reuerende pater. Imò si superior prohiberet, vel Princeps esset excommunicatus, & puniendus tanquam turbator reipublicæ, vt in capit. quoniam. xviij. distin. vbi de Turrecrema. hoc asserit. & Panor. in ca. quod super his. de maior. scribit quod si Episcopus vellet aliquid statuere ad morū reformationem totius cleri, quod omnes clerici tenentur obedire, & venire. Doct. in c. graue. de præb. quod recusauit tam prior quam canonici.

Et quāuis mendicantes vel religiosi non teneātur ad Synodum venire. glos. in c. conuentibus. j. q. vij. &

vij.& Cardi.in c.episcopus.xviij.dist. tamen quando ex iusta causa, pacis, vel fidei fierent supplicationes possunt cogi venire. Archid.in cap.quando. xxxviij.distinct. Felinus in c. dilectus. in fin.de offi. ordin.

Potest ergo episcopus in qualibet Synodo monere omnes, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, vt veniant ad primam Synodum, & si non venerint non poterit excommunicare absétes, suspendere, vel interdicere, cum censuram possit episcopi in eos rebelles proferre, dic quod super. de maior. & censuræ nomine ipsa tria veniunt in c.quærenti de verb.signific.

Vel poterit episcopus suos priores & canonicos mouere vt synodo intersint, sub pœna excommunicationis, quæ tali die celebrabitur, super correctione morum & aliis necessariis tangentibus clerum, & si non venerint excommunicabuntur, tamen synodus cum præsentibus celebrabitur, nec intermittetur, peccant tamen non venientes mortaliter: nam excommunicatio aliàs non proferetur, quia non fertur nisi pro peccato mortali.c.nemo episcoporum. xj.q.iij.

Item debet episcopus in synodo accipere cathedraticū, & synodaticū, quod ad duos aureos quos solidos vocat Papa.in c. conquerente de offic.ordi. c.olim.de censib.& ibi Panorm. Nec currit præscriptio de non soluendo cathedraticum. glos.j.in c.quicunque.j.xvj.q.vij. Card.in clem.j.q.iij.de iure patrona.Iohan.Fräcis.Bal.in tract.præscrip.in v. parte.q.xvj.col. xxxvj.sed benè valet consuetudo vt diminuatur, teste Panor.in d.c. olim in j. volu. vel, vt alio modo soluatur, vtpotè, quod alia sit per duos dies, vt est in d. ecclesia Candidæ Casæ, sed iste prior & canonici recusarunt. Ideò grauiter plectendi sunt, vt inferius dicetur.

Itaque prædictis consideratis poterit episcopus præcipere priori & suis canonicis, vt synodo intersint sub pœna excommunicationis, & si negligant interesse eos excommunicare vt superius dictum fuit, alia via inuenienda est.

Primò reuerendissimus legatus qui in partibus est, potest delegare hanc causam alicui & is poterit de ista causa salua recusatione cognoscere, qui iudex datus si recusetur, poterit alius dari & bonum esset quod partes conuenirent, de iudice corā quo causa tractaretur, & postea recusari non posset.ca. cæterum.in fi.de rescrip.

Et postquam legatus est in partibus, non est opus aliam commissionem à Papa impetrare, sed appellationes prosequentur, coram Papa, vel eius delegatis, si aliqui interuenerint.

Causa ista tractari poterit in ciuitate.c.statutū. §.j.de rescript. in vj.& poterit committi prælatis, vel aliis personis, canonicatum in ecclesia cathedrali habentibus, vel dignitatem, vt scribitur in d. c.statutum.

Si verò recusentur illi qui sunt in ciuitate, poterit causa committi extra ciuitatem. Ita tamē ne vltra dietam non committatur.d.capit.statutum.§. j. ibidem.

Et isti subdelegati reuerendissimi Scotiæ legati non poterunt aliis subdelegare vel committere, nisi aliquem articulum nudi facti.glos.sing. in clem. vna.de offic. deleg. facit c.super.& cap.fi. de offic. deleg.

Aduertendum est, quæ pœnæ statui poterunt contra istum priorem parere negligentem, & non purgantem contumaciam in qua stetit per septennium.

Primò, quædam iura dicunt excommunicatū priuandum beneficiis si steterit per annum, vel saltem per triennium in excommunicatione. text. in c.cum bonæ.de ætat.& qualit.glos.in c.j.de ind.tex. probare videtur in c.rursus.xj.q.iij.

Inquiri etiam de hæresi potest contra illum qui sic indurato animo in excommunicatione per annum permansit vt ac cum eontumacia de hæredi. in vj.& interrogari debet an rectè sentiat de fide, quia præsumitur contra eum, vt malè de sacramētis ecclesiæ sentiat cum ea tanto tempore neglexit, & tantò grauiora sunt peccata, quanto diutius infœlicem animam detinent alligatam. ca. fin. de consuet. Nec potest iuuare allegata exemptio, quia etiam si verè exempti essent vocati, venire debebāt, ac priuilegium & exemptionem allegare, alioqui illa perdunt.l.si quis ex ahe. vbi etiam Alexa. in additioni.ad Bart.ff.de iudi.

Prior & canonici valde deliquerunt, quia non obediuerunt suo episcopo. Nam scribitur Deuter. xvij.c.qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille.capitulo secundo. de maior. & capit. absit. xj. quęst.iij.

Sunt etiam isti periuri quia iurauerunt obedire suo capiti, tempore quo fuêre in ecclesia recepti. cap. ego.N.de iureiurando.Cāi autem.xj.q.iij.ibi. Si autem vobis episcopis non obediuerint omnes presbyteri & reliqui clerici omnesque Principes tā maioris ordinis quam minoris, atque reliqui populi, non solum infames, sed etiam extorres à Regno Dei & consortio fidelium & à liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt, & isti periuri saltem sunt beneficiis priuandi.c.ij.de rescr.ca. querelā. de iureiur.

Item quia prior & canonici sunt membra & de capitulo ecclesiæ cathedralis.vt in c.mouit. de his quæ fiunt à Prælatis. Ideò plus deliquerunt, quam si alij clerici extra capitulum non obediuissent, & quia præbuerunt scandalum aliis, & qui scandalisauerit alium morte plecti debet, vt est in euangelio, necesse est vt suspendatur ei mola asinaria in collo, & proiiciatur in mare. c.qui scandalisauerit. de reg.iur.

Adhæc iste prior non solum fuit inobediens imo etiam aliis præcepit ne obedirent, & sic tanquam infidelis habetur. vt in ca.fciendum.viij.q.j. Nam quilibet debet obedire & facere pro virili, vt alij obediant, aliàs puniendus est, capit. nulla.xix. distinct.

Imo debuit hic prior resistere inobedientibus, & tamen præcepit vt non obedirent, & error cui non resistitur approbatur.capit. error. lxxxiij. distinct.

Debet quis maiori parere, si minor etiam aliud præcipiat

præcipiat.l.contra in fi.ff.de re iud.c. qui resistit & seq.xj.q.iij.& isti canonici non paruerũt Episcopo qui maior est Priore.

Etiam cum ex fundatione, (saltem ex antiqua consuetudine,) consueuerint esse viginti quatuor monachi, qui erant canonici cathedralis ecclesiæ, & nunc non sunt nisi nouem ob id diminuitur cul tus diuinus c.ex parte.de cõstit. Vnde cum de iure spectẽt collationes beneficiorum & præbendarum ad Episcopum.c.cum ecclesia Vulterana.de elect. cap.omnes Basilicæ.xvj.q.vij. poterit Episcopus si fundatio vel consuetudo illi non resistat, conferre præbendas illius ecclesiæ cathedralis aliis monachis, vsque ad perfectum numerum viginti quatuor, qui postea prosequentur iura sua, si prior se opponat isti collationi.

Poterit etiã Episcopus alienata per istum priorem reuocare, per c. primum & per totum de reb. eccles.non alienand. & in vj.quia nulli licet alienare inconsulto Episcopo. c.nulli.de reb. eccles.non alienand. c.abbatibus & seq.xvj.q.ij.

Et istum alienantem tanquam furem punire, ac suo honore priuare. c.penul.& vlti.x.q.ij.

Alia pœna ponitur in c. grauem. de excess.prælator. vbi si quis Episcopum suum negauerit esse dominum, ac reuerẽtiam illi non præbuerit ipsum tanquam membrum putridum ab ecclesia perpetuò abscindatis, beneficia sua faciẽtes personis idoneis, per illos ad quos donatio pertinet assignari.

Excommunicatus patronus ecclesiasticus præsentare non potest, quia præsentatio per eum facta vim quandam electionis habet. glos.in c.sciant.de electio.in vj. & per eam ius acquiritur præsentato, secus in patrono laico. Dom. de Rota. decisio.clxj. not. quod patronus. & decis. cccccxxvij. in antiq. Roch. in tracta.de iure patrona. in verbo competens.q.viij. Non potest etiam Episcopus, sed quartam partem fructuum potest deputare ad reparationes, iuxta c.cõcesso.& seq.xij.q.ij.& cogere possidentes beneficia ad reparationes quatenus ascendit illa quarta. c.decreuimus.x.q.j.

RESP. CXCV.

De beneficij collatione.

Isa prædicta facti specie, arbitror collationem Archipresbyteratus de Granlheto (qui parochialis ecclesia est in villa murata) facta ab Episcopo Castrẽsi collatam ordinario, magistro Saluio Billion graduato, & ritè qualificato, validam & iure factam, quod ex sequentibus probari potest.

Primò, certum est parochialem ecclesiam, in villa murata existentem, deberi graduato cum vacat.§.statuimus ij.de colla.in cõcordat. Sed iste archipresbyteratus, est in villa murata, parochialis: ergo debetur isti graduato. Saluio Billion, cui facta fuit collatio. & sic iurè, etiam si non insinuauerit: quia vacauit in mẽse libero, vt potè in mense Nouembri, & ordinarij in illis liberè, (idoneis, tamen & qualificatis) conferre tenentur. §.præfatiq; ordinarij de collatio.in Concord.

Secundò, beneficium vacans collatum ab Episcopo idoneo intra sex menses debetur illi cui collatum est. c.ij.& per totum. de concessio.præbend. At iste archipresbyteratus eo mense quo vacauit fuit collatus d. Saluio. ideò iure.

Tertiò, in his collationibus maximè attenditur data, & prior idoneus præfertur cæteris. c. eam te, de rescript. c.cum cui.de præben.in vj. Sed hic Billion est prior & idoneus, ergo aliis omnibus præfertur, & valet sua collatio non obstante vnione. quæ super hoc prætenditur.

Quartò, non potest obesse illi vnio facta à summo Pontifice: quia illa vnio est nullius momenti, vt patet per regul. cancell. xxj. quæ obseruatur in Francia, & est lex Regni iamdudum facta: & quod multum est, non præstat impedimentum collationi factæ d. Saluio Billion. Nam quotiens vitiosè facta est vnio vel alius actus pro non facto habetur. l.quotiens. ff.qui satisdare cogun. ergo collatio illius archipresbyteratus fieri potuit d. Billion, ac si vnio facta non esset, cum sit nulla.

Quintò, vbi forma introducta non est seruata, actus est nullus. l.cum hi. §.si prætor. ff. de transact. c.cum dilecta de rescript. at forma introducta est in vnionibus, vt statim dicam, quæ non fuit in hac vnione obseruata, ergo nulla est.

Sexto, forma vnionibus data hæc est, videlicet primò vt subsit causa necessitatis vel vtilitatis. c. vacãte. c.exposuisti. de præb. sed hac prætẽsa vnione nulla istarũ est causa, ergo vnio nulla. Nam expressa in ea causa non est sufficiens ad vnionem, cum facta fuerit vt extingueretur pensio sexcentarum librarum, quam Episcopus Castren. debebat capitulo Castren. prius enim debebat inquirere an hæc expediret, & an fructus capituli, & fructus Episcopatus essent satis sufficientes sine ista vnione. ergo causa vnionis cessante, cessabit vnio. c.cum cessante. de appel. nec inuenitur à iure, causa hæc approbata, quod vnio fieri possit, vt extinguatur pensio, nisi prius sic fuerit imposita à Papa, qui hoc iniustum non debent permittere, scilicet quoniam quotidiè Episcopi vnirent beneficia, & sic se exonerarent pensionibus Episcopatui impositis, quod est odiosum: etiã, si permitteretur vnionem fieri posse ratione controuersiæ, quotidiè fierent sic vniones, cùm controuersiæ sint inter Episcopum & eius capitulum frequentes. cap. nouit de his quæ fiunt à Prælat. ergo ista causa expressa à Papa, non valet: sic nec vnio.

Septimò, in vnione debet exprimi verus valor beneficiorũ, tam vniẽdorum quam eorum quibus vniuntur, vt in d. reg. cancel. constat. xxj. Feli. in cap. ad aures. col. vlti. de rescript. vt Papa ex valore cognoscat an fructus sint sufficiẽtes sine vnione, & tunc vniri non debent beneficia, sed hic non est aliqua facta mẽtio valoris, nisi falsa, videlicet, quod illa beneficia non excedebant summam xxiiij. ducatorum auri de camera, secundum communem æstimationem, & tamen hoc est falsum, ergo & nulla vnio. nec obest consuetudo Franciæ expri-

mendi illum valorem in impetrationibus ratione annatæ vitandæ: sed in vnionibus non soluitur annata, ergo debuit exprimi verus valor, vt dixi in concordat.

Octauò, forma datur vt nulla vnio fiat non vocatis vocādis, in dict. Regul. cancella. xxj. eo quòd vnio est maximè præiudicialis ecclesiis, cum quælibet ecclesia suum debeat habere rectorem. c. cum non ignotes de præb. quod tollitur per vnionem, ob id debet vocari is cuius interesse poterit, sicut in alio actu sunt vocandi quorum interest. l. nam ita ff. de adoptio. l. de vnoquoque. ff. de reiudic. in hac vnione nulli sunt vocati. Ideo nulla, nec poterit valere in præiudicium eorum qui non fuerunt vocati.

Nonò, antequam vnio fiat, commissio fieri debet in locis vbi beneficium situm fuerit, vt inquiratur & de valore & de causa & quod vocentur interesse prætendentes, vt est in d. Regul. xxj. Nam veritas melius sciri potest in eisdem locis quā alibi. cap. quanto. de præsumptio. Anchar. in clem. vna. de concessio. præben. sed hæc vnio absque commissione sine aliqua inquisitione facta est, ergò nulla isto iure, & sic beneficium potuit conferri tanquam vacans.

Decimò, subreptitia est etiam vnio, quia non fuerunt expressa ea quæ superius dixi esse requisita, ad vnionem iure faciendam, & subreptio ipso iure vitiat vnionem, vt firmat Panor. consil. cj. in quæstione iiij. in primo vol. & Feli. in c. postulasti. col. vij. de rescript. & de Ripa. in lib. ij. Respon. c. x. incipiente. Et si vnionis & Cassand. in Deci. prima. de vnione in reg. cancella. docet vnionem authoritate apostolica factam ex falsa causa nullam esse ipso iure, secus si ab ordinario. c. fin. de officio lega. in vj. & clem. vlt. illo titul.

Vndecimò, in concilio Constan. statutum fuit vt vniones reuocētur, licet sedis apostolicæ authoritas interuenerit, ad querelam eorum quorum interest, & sic solet appellari ab illis vnionibus ita factis, tanquam abusu, vt dixi in praxi benefic. & hoc debet procurator Regius etiam facere, qui super his abusibus debet vigilare.

Duodecimò, in Concilio Tridentino nuper facto, & in septima sessione fuit decretum vt vniones quæ fuerint factæ à xl. annis citrà, & quæ non fuerint sortitæ effectum in toto, vel in parte, viribus omnino careant, sed ista non erat sortita effectum, in hoc archipresbiteratu, ergo est nulla. per d. concilium Tridentinum & sic non potuit confirmari contra concilium, nec Papa est eius intentionis vt vno verbo velit derogare concilio tot laboribus & vigiliis celebrato. c. ecclesiæ. de electio. l. si quando. C. de inoffi. testamen.

Decimotertiò, confirmatio Regis nihil facit vt vnio valeat, quia potestas vniendi beneficia non pendet ab eo, & quādo dependeret, in vnionis confirmatione, eadem requiritur forma, & solennitas, quæ in facienda, & est in d. regula cancellar. xxj. quæ in hac confirmatione non est habita, ergò non prodest.

Decimo quartò, quando vnio fit alicui ecclesiæ, vel religiosorum fauore, vel aliàs, non debent ipsi ingredi propria authoritate possessionē beneficiorum vnitorū, sed Episcopi authoritas requiritur. c. pastoralis. de priuilegiis, quia Papa vniendo non censetur voluisse præiudicari iuri Episcopi in hoc, sed voluit vt Episcopus induceret eos in possessionem. c. super eo. de offic. deleg. c. ij. de Relig. Dom. Perus. in tracta. de vnio. eccles. cap ij. q. ij. Ideo non debuerunt ipsi sine fulminatione Bullæ ad executionem accedere.

Decimo quintò, nō obest d. Saluio Belion Episcopi Castren. declaratio, tùm quia est contraria facto, ideo non valet. c. cum M. de constit. tàm etiam quia per suam declarationem non potuit tollere ius quod d. Saluius obtinuerat per suā collationē. Nam quod no[st]rum est sine facto nostro à nobis auferri non potest l. quod nostrum. ff. de reg. iur.

Vltimò, non obstat derogatio Papæ quia non est ad hoc expressa. Nam quamuis faciat mentionem regulæ cancellariæ, et tamen non derogat, etiam non recipitur in Francia derogatio concordatorum à Papa, vt est in rubrica de firma & irreuocabili concorda. stabilitate, in concordan. vbi Papa dicit omnes derogationes esse nullas quando derogabitur cōcordatis, sed hic derogaretur quoad villæ muratæ beneficia, ergo illa derogatio non debet recipi, sub quibusuis verborum formis concepta, maximè quia consensus vniuersitatum, quibus ius erat quæsitum non interuenit. Et per hoc concludo collationem factam Saluio valere non obstante vnione, quæ nulla est, & pro non facta haberi debet, Actum Paris. Anno 1554. in mense Nouembr.

RESP. CXCVI.

De oppositione super Apostolica impetratione.

Emble aux soubscripts, veu le faict cy dessus escript, que ledit maistre Iehan Boulengier à iuste cause s'est opposé à la maintenue de Gabriel des Molins, impetrant Apostolique, veu que ledit des Molins ne vient par preuētion: car le Pape estoit desia preuenu tant par les requisitions & collations faites à maistre Pierre Martin, que par l'autre collation faite à maistre Estienne Friard. Or nostre sainct Pere le Pape ne pouuoit, ne vouloit conferer le benefice ia conferé. Car ne s'est retenu que la preuention, touchant des graduès aux concordats à la rubr de mandat. Apostol. *& sa collation ne peult estre dite faite par preuention.*

TRANSLATIO.

Visa facti specie, vt suprà expositum est, infrà scriptis videtur d. magistrum Iohannem Bolengier iusta de causa se opposuisse manutentioni Gabrielis des Molins, impetrātis Apostolici, quandoquidem dictus des Molins per præuentionem non venit: Nam Papa iam præuenerat non solùm

per requiſitiones, & collationes magiſtro Petro Martino factas, ſed etiam per aliam collationem magiſtro Stephano Friardo collatam. Atqui noſter ſanctus Pater Papa non poterat, nec volebat conferre beneficium iam collatum. Nam nihil tibi præter præuentionem retinuit, quantum ad graduatos ſpectat, in Concordatis ad rubricum De mandat. Apoſtol. & eius collatio non poteſt dici facta per præuentionem.

Ne faict rien que ledit Martin ne ſoit deüement qualifié. Car à cela reſpond [Non refragatur quòd d. Martinus non ſit ritè qualificatus. Nam ad hoc reſpondet] §. teneantur, de collat. in Concordat. quod collatio facta non graduato, per Ordinariũ, tenet, ſi debite qualificatus non requirat. *Au cas de preſent l'impetrant ne le demande, comme qualifié:* [In caſu autem præſenti impetrans non requirit, vt qualificatus:] Ergò *n'y peut venir,* [non poteſt ad hoc venire,] quia collatio facta etiam non graduato, valebit, quantum ad ſuum præiudicium.

Et ne faict rien que ladicte collation de Martin ne trouue acceptee. Car il eſt aſſez, puis que la poſſeßion eſt prinſe, & außi encores qu'elle ne ſe trouuaſt prinſe, la requiſition ſimple affecte le benefice.

[Non obſtat etiam, quod d. collatio Martini acceptata non reperiatur. Nam ſufficit, poſtquam poſſeſsio apprehenſa ſit, & licet etiam apprehenſa non inueniatur, ſimplex requiſitio beneficiũ affectat,] & multo fortius *la collation,* [collationem,] ita quod poſteà conferri à Papa non poteſt iure præuentionis.

Ne faict rien de dire, que [Non aduerſatur quod dicitur,] Paria ſunt *que la collacion n'aye eſté faicte, & auoir eſté faicte & non accepté: car à ce* collationem non factam eſſe, & factã fuiſſe, & non acceptatam: nam ad hoc] reſpondeo, quòd abſenti poteſt conferri beneficium, & per illam collationem præuentus eſt Papa, adeò quòd non valet collatio alteri facta. *Et par ainſi en tous cas le Pape eſtoit preuenu, & n'a voulu, ne peu conferer ledict benefice audict des Molins: Car n'a faict mention de la collation ia faite par l'ordinaire.* [Itaque in omni caſu Papa erat præuentus, & noluit, nec potuit d. beneficiũ prædicto *des Molins* conferre: Nam mentionem nullam fecit collationis iam factæ per Ordinarium,] & ſic ſubrepticia Papæ collatio.

Et encores que ledict Martin ne puiſſe venir, & ſa perſone, ledict Bolenger ſe pourra ayder de ſon tiltre: veu que lon ne luy peult impreperer ce que lon pourroit audict Martin, A Paris ce xxij. de Nouembre. [Et quamuis d. Martinus venire non poſſet, nec ſua perſona, prædictus tamen Boulonger eius titulo ſe iuuare poterit: quia ei in opprobrium non poteſt obiici, quod d. Martino poſſet, Pariſiis hoc xxij. die Nouembris.]

RESP. CXCVII.

De dotis conſtitutione.

EV le faict de Meßire François de Genoillsat lequel conſtitua en douaire à ſa femme, Dame Loyſe D'eſtampes, quinze cents liures de rente, laquelle il aßiſt & aßigna ſur ſa terre & Seigneurie du Maignet, & de proche à proche, ou le reuenu de ladite terre du Maignet ne pourroit tant fournir. Et en apres le mariage conſummé eſt decedé, & ſes biens ſont deuenuz à pluſieurs & la terre obligée à ladite rente, eſt venuë à Dames, Anne & Catherine. Eſt à ſçauoir, ſi elles ſont tenues, payer toute la rente.

TRANSLATIO.

Viſa facti ſpecie domini Franciſci de Genoilliat, qui pro dote conſtituit vxori ſuæ, dominæ Ludouicæ D'Eſtampes, mille quingẽtas libras cuiuſdam rentæ, quam ſuper territorio ſuo & dominio de Maignet aſsignauit, & à proximiore loco ad proximiorem, ſi reditus annui d. territorij de Maignet tantùm ſubminiſtrare non poſsint. Poſt conſummatum verò matrimoniũ deceſsit, & bona eius ad plures peruenerunt, & territorium prædictæ rentæ obligatum, peruenit ad dominas, Annam & Catharinam. Quæritur, an illæ teneantur integram rentam ſoluere.

Semble aux ſoubſcripts que la rente impoſée de quinze cents liures eſt impoſee tacitement ſur tous les biens dudict Meßire Franceis de Genoillsat. Parquoy faudra que chacun des ſucceſſeurs en paye quote portion. Car ceſte rente eſt [Infrà ſcriptus videtur, quòd renta mille quingentarum librarum impoſita, ſit tacitè ſuper omnibus bonis d. domini Franciſci de Genoilliat aſsignata. Quare neceſſarium erit quòd quilibet ſucceſſorum portionem ſuam pro rata ſoluat. Nam iſta renta eſt] æs alienum, quod reſpicit totum patrimonium, l. ſi fideicommiſſ. §. ſ. ff. De iudic. l. j. §. ſi hæres. ff. Ad Trebellian.

Item onera hæreditatis tranſeunt ad hæredes pro rata patrimonij. l. j. C. ſi cert. peta. Et ſi aliqua pecuniæ ſumma danda eſſet, hæredibus omnibus deberetur, l. qui pecuniam. ff. de ſtatulib. Sic & ipſi omnes ad debita tenentur: & maximè vt æqualitas inter hæredes ſeruetur, prò rata bonorum *qu'ilz* [quę] tenebunt. l. fin. vbi notat. C. Cõmunia vtriuſ. iudic. Et in collectis ſoluendis ita conſuluit Socin. in conſil. ccxliij. in præſenti. in ij. vol.

Et ne faict rien, que la rente ſoit aſsignee & aſsiſe ſur la ſeigneurie de Maignet: Car ceſte aſsignation a eſté faite pour le proufit & vtilité de la femme, & pour monſtrer là ou elle auroit ſon douaire. [Non obſtat etiam, quòd renta ſit aſsignata & impoſita ſuper dominio de Maignet: quia aſsignatio iſta facta eſt in vtilitatem fœminæ, & vt demonſtretur vbi dotem reciperet.] Et iure cautum eſt, quòd ſi ſimpliciter obligatio contracta fuit, & poſteà cauſa demonſtrationis fuerit expreſſus fundus, non poterit exigi debitum ab hærede, licèt ille fundus non ſufficiat, l. quidam teſtamẽto. ff. de legat. j. Hoc docet. Angel. & Iacobi, in l. ſi fideicommiſſum. §. tractatum,

ctatum,col.ij.ff.de iudic. Secùs si gratia taxationis, l.cùm certus. ff.de tritico, vino vel oleo legat. Et sic designatio vnde soluatur iste reditus, non facit promissionem conditionalem, nec immutat suam naturam, quò minùs omnia bona sint obligata, Bart.in l.Lucius. ff.de aliment. & cibar.legat. & in l.inter. §.sacram.ff.de verbo.oblig.

Nec refragatur doctrina Bart.in l.fundus.ff.de annuis legat.vbi scribit,quòd si legem centum annua super illo fundo, videor illū fundum expressè ad hoc obligare, probatur in l.fin.ff.de contrahen. emptione. Respondeo, verum est,& vxor de Genoilhac poterit ex illa terra de Maignet petere sibi exolui : tamen facta solutione possessores de Maignet poterunt recuperare pro rata ab aliis possessoribus bonorum, vt pulchrè concludit Socin. d. consil.ccxliij.in presenti,col.ij.in ij.volu.Bald.in l. si negotium.C.deneg.gest.

Præterea apparet testatorem noluisse grauare tantùm terrā de Maignet,cum dixerit etiam velle reditus solui ex proxima possessione. *Parquoy appert que ladite rente se payera par tous les heritiers, ou ayans biens dudict seigneur de Genoilhac*[Quare apparet quod d. renta exoluetur ab omnibus hæredibus, vel bona possidentibus à d. domino de Genoilhac] pro rata. *Et si les possess urs de la terre de Maignet payent ,pourront recouurer des autres , qui tiennent les autres biens dudict Genoilhac. Et ne faict rien que ledict Genoilhac pouuoit vendre ledict Maignet : Ergò le pouuoit charger. Responce . que cela n'a esté faict, parquoy ne faut autrement respondre. Car si l'auoit vendue, alors l'on respondroit Et ne faut donter que ledict seigneur de Genoilhac ne peult charger ladite terre , ainsi qu'il a esté dict.* [Et si possessores territorij de Maignet soluant, poterunt ab aliis recuperare, qui alia bona d. Genoilhac possident. Non obstat, quod d. Genoilhac terram de Maignet vendere poterat. Ergo eandem poterat onerare. Respondetur , hoc nunquàm factum fuisse: quare aliter respondendum non est. Nam si eam vendidisset, tunc alia responsio daretur. Neque etiam dubitandum est ,quin d. dominus de Genoilhac d.terrā onerare potest,vt suprà dictū est.]

RESP. CXCVIII.

De libris hæreticorum.

AN liceat habere libros hæreticorū? Respondeo licere Episcopis c. Episcopus.xxxvij. dist. Sed Archidiaconis, decanis, & aliis personis publicis ad conuincendum hæreticorum malitiam an liceat? Breui, putarem licere, vt illos reprobare possint. Nam, licet in Concilio Calcedonensi fuerit tantum statutum , vt Episcopus libros Gentilium non legeret , hæreticorum autem pro necessitate aut tempore perlegeret , tamen eadem ratio videtur in archidiaconis , decanis , & aliis iurisdictionē habentibus, in parochiis, & locis dictis dignitatibus,pro præbendis annexis. Nam cui est concessa iurisdictio, omnia concessa videntur , sine quibus explicari non posset iurisdictio.l.ij.ff.de iurisdi.om.iudi. Sed isti decani,& alij non possent exercere iurisdictionem in hæreticos, si illorum errores confutare non possent,nec etiam confutarent,nisi illorum errores viderēt. ergo illis videtur permissum : maximè hoc tempore in quo pullulant hæreses, quæ non possent confundi, nec populus catholicus doceri si libri eorum non legerentur. & text.ibi dicit pro necessitate permitti, vt quis confundat illos hæreticos suis libris & doctrinis , hócque maximè licere debet Archidiacono, qui oculus est Episcopi.c.ad hæc.de offic. Archid. Et decano etiam tanquā personæ publicæ, ac aliis prædictis ad hoc vt possint illorum errores reprobare,& si quid veri sit extorquere,c.si quid.xxxvij. dist. Nam errores qui ignorantur reprobari non possunt.c.legimus.xxxvij. dist.c.vlt.xxiij.q.iij.

Et quia necessitas facit licitum quod est illicitum.cap. si quis propter.de furt.sed id est maximè necessarium hoc tempore , ergò istis permittitur. Imò videtur esse prædictis personis necessarium, cum iurisdictionem habeāt,& curam animarum, Et eis imperet Concilium vt perlegant:necesse igitur est vt ita fiat. & sic opinor.

Illud etiam respondēdum videtur, quod est in l.Titius. §. Lucius.ff.de liber. & posthu. Sed si de hoc Papa interrogaretur ipse sic responderet,quia prohibitio facta ea causa fuit,ne homines legentes hos libros inficerentur , sed hi contrario modo legunt videlicet vt prosint.ergo non debet hęc bona voluntas reprobari , nec debet quis ex bono opere lapidari, vt scriptum extat in Euangelio.

Et non puto comprehendi eos in Bulla cœnæ domini Iulij tertij. Licet prohibeat omnibus, quia intelligit non esse permittēdum his, qui infici possunt,& qui ignari sunt,sed istis de quibus diximus secus cum personæ sint publicæ, & ad bonū finem legant , vt illos reprobent : alioquin ex bono quis excommunicaretur,quod non est præsumendum, & hoc videtur tenere Archidia.Egid.de bella mera,& alij,in d.c.Episcopus,& Bullę Leonis & Pauli extinctæ sunt cum earum authoribus . quia non erant leges perpetuæ,sed ad tempore tantùm duraturæ, vt dicitur in regularū Cancel. prohœmio Pergomes.Etiam lex non publicata non ligat.text. in authen.vt factæ nouæ constitut.colla.v.ibi.Cur enim culpabimus eos qui positas nostras ignorauerint constitutiones:quia consensum & non ignorantiam volumus obligari, inquit imperator. l.generali.C.de tabul.lib.x.glos.in l.ex maleficiis.ff.de actio. & obligatio.

Etiam lex non recepta nō ligat.l.de quibus.ff.de legib.vnde possent Episcopi rescribere ad summū Pontificem , vt rigor illius Bullæ non ligaret, catholicos illos , qui voluntatem habent reprobandi errores hæreticorū : & Papa sic permitteret,vt ipse vult in c.si quando de rescript. vbi dicit patienter sustinemus, si non feceris, quod praua nobis fuerit insinuatione suggestū. Et ideo concludere m præ

dictos decanos, Archidiaconos, & alios dignitate præditos, non ligari excommunicationis sententia, nec aliis pœnis in bulla cœnæ domini contētis, tùm quia bullæ Leonis & Pauli expirarūt, eorum morte, tùm etiam quia quandiu bulla Iulij non fuerit publicata & recepta non ligat, & hoc si ea mente, qua supra, videlicet ad bonum finem habeant & legant, non aliàs &c. Datum Paris. 1549.

RESP. CXCIX.

De indulgentijs.

Visis quæstionibus mihi propositis. prima, an videlicet clausula illa præsentibus, post quinqueonium non valituris, in concesione indulgentiarū, apposita, debeat intelligi à die dictæ concesionis & datæ litterarum apostolicarum? an verò, à die publicationis ipsarum? Sic, respon. Certum est quod indulgētiæ concessæ valent à tempore datæ. c. capitulum de rescript. & ab illo tempore ius est quæsitū illi loco cui concessæ sunt, & ab illo tempore paratur facultas capacibus ad lucrandum illas. Sed quantū ad eos qui lucrari volunt incipiunt in eis efficaciam habere, quàm primum eis præsentantur, & notificātur, ideò istud quinquennium computatur à die quo exhibitæ sunt litteræ, quæ debent exhiberi episcopo. c. cum ex eo de pœniten. & remissio. eam antequā publicentur non possunt lucrari, quia populus eas ignorat. clem. ij. de pœniten. & remissio. & in concernentibus animam requiritur sciētia & acceptatio. arg. c. gratia. de rescript. in vj. & receptio litterarum. c. audita de testit. spolia. & quando priuilegium datur populo ipsi publicè insinuandum & publicandum est. argu. l. non ita. ff. de adoptio. cap. vt officium. §. compescendi, de hæretic. Bonifa. in d. clemen. ij. nu. 16. ideo hoc quinquennium non computabitur, nisi à die insinuationis, seu exhibitionis.

Secunda quæstio est, an virtute clausulæ plenariam omnium peccatorum remissionem largimur possint confessionum auditores, ab omnibus peccatis absoluere & vota commutare? Respon. quod sic, exceptis casibus & votis infra expressis, qui scribuntur in extrauagan. & si dominici. vltima de pœnit. & remiss. in communibus, cuius tenorem describo, vt quilibet casus illius intelligere possit. Auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quod de cætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet contingет, in posterum, verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei, & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam, cuiuscis status, gradus, ordinis, vel conditionis exstat: & quacunque ecclesiastica, etiam episcopali, vel maiori aut mundana, etiā regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti, ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquàm fuerint de ea sententialiter condemnati, delati seu publicè diffamati, conspirationis in personam, aut statum Rom. Pont. seu cuiuscis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem Pontificis vel dictæ sedis, mutilationis membrorū vel occisionis cuiuscunque, in sacris ordinibus constituti offensæ personalis, in episcopū aut alium prælatum inuasionis, deprędationis, occupationis, aut deuastationis terrarum, Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quoruncunq; aliorum ad Romanam curiam venientium, prohibitionis deuolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis nouorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, symoniæ super beneficiis vel ordinibus consequendis in dicta curia vel extra eam contractę criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in litteris quæ consueuerunt in die cœnæ domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ & visitationis liminum apostolorum Petri, & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis vota. Nisi ex speciali licentia, & certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, cum signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa sciētia, & de speciali gratia id concedere, cum derogatione præsentis cōstitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore, non autem per clausulas id importantes vel in articulo mortis constitutum, & tunc in easibus iu quibus satisfactio fuerit impendenda facta satisfactione, vel idoneè præstita cautione commutare præsumant. Et si aliqui confessorum prędictorum contra præsentem constitutionem quemquā absoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi, nullius sit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice absolui non possint. Et sic in his casibus hic expressis, nō absoluant presbyteri, in aliis vero possunt, & etiam alia vota, ex causa tamen, commutare, præter vota hic expressa.

RESP.

RESP. CC.

De indulgentiarum publicatione.

Viso breui apostolico Papæ Iulij tertij,iam vita functi,arbitror indulgentias in breui concessas,non expirasse per mortem concedentis,quia beneficium propriè (quod à diuina eius indulgentia proficiscitur) debemus, quàm plenissimè interpretari,vt ait Iuriscōsult.in l.fi.ff.de constitutio.princ.cap olim. de verbor.signific. Ideò vt duret etiam post mortem concedentis, maximè quando loquimur de indulgentiis, quæ sunt extendendæ potius quàm restringendæ,quia fauorabiles, vt ait Innoc. Papa in c.quod translationem. de offic. leg. vbi dicit non expirare per mortem concedentis. Quod firmat Panor. c. cùm ad hoc. de cleric.non resident.Et Domin.in c.fi.not.vlt. de rescript. Itaque cum summus pontifex Iulius tertius concesserit Magistro Stephano Daigomuet clerico Ebrocensis diœcesis,indulgētias in suæ primæ missæ celebratione,tam ipsi quàm audiētibus, seu templum, in quo celebrabitur missa, visitantibus:istæ indulgentiæ in honorem Dei tendunt, & ad exaltationem fidei, ac animæ fidelium prouocantur ad regna cœlorum: ideo bonum est vt publicentur,& quicunque voluerit sibi & animæ suæ prodesse,has indulgentias lucrabitur.

Nec inferri potest aliquod offendiculum, seu scandalum ex illis,cùm nulla exigatur pecunia,sed orationes tantùm ad Deum exiguntur, quod est salubre & necessarium.Et sic ex præmissis concludo,has indulgentias posse publicari, vt quilibet eas consequi possit. Actum Parisiis anno 1555.in mense Septembri.

FINIS.

INDEX IN RESPONSA

ET CONSILIA D. PETRI REBVFFI MONTISPESSVLANI, IVRIS Vtriusque Doct. & Comitis, necnon iuris Pontificij publici professoris.

Vbi numerus paginam, a, verò primam columnam, b, secundam denotat.

A

HH 4

INDEX.

Beneficij

INDEX.

Collator

Crimen

INDEX.

Dispo

INDEX.

I i

INDEX.

Externus

Iniuriam

L

Manda

Præscriptio

Prouisio

Reliquis,

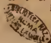
Simonia

INDEX.

Tutoris

INDEX.

F I N I S.

LECTORI S.

QVàm nimis multa peccentur in ea librorum emendatione quæ fit ad prælum (præsertim vbi opus ex manuscripto fit) dictu, aut creditu difficile est iis qui rem typographicam non attigerunt. Quare sequentia errata quæ excudendo irrepserunt, sic emenda, vt numerus paginam, a, columnam primam, b, verò secundam denotet.

Pag. 7. a. 5. ad marginem. Resignātibus.
25. b. 4. Scissitatis.
27. b. 40. ad marg transmissa.
30. a. 41. dispensationem.
31 b. 41. impubet.
34 a. 15. adeptionem.
35. a. 15 ad marg. præiudicat quoad.
36. b. 7 super subitans.
31. a 54. infe iatur.
33. b. 53. in marg. delictum.
35. b 5 in marg signaturam per quam.
36 b. 47. litigantes, is qui.
38. a. 17. ad marg. quæ req. ibid. b
8. potestatis.
39. a. 40 si quis no.
4 . b 11. habeturque.
41. b. ad fin. vel facere quomi.
41. a. 49. vinco.
44. b. 19. ad marg. competitoris.
47. a 57. contubules. ibid. b
56. cæcus.
51. a. 26 ad marg pluries.
53. a. 23. vnam. ibid.
27. in marg. abdic à se.
57 a 20. agendo
57. b. 52. in mar. multas oper.
59. b. 47. ad mar. alias personas.
63 b. 3 ad marg. illusio.
68. a. 48. est nomi.
84. b. 16. vaca ionem.
87. a. 17. ad marg si esset.
97. a. 2 yices.
99 a. 19. capellanias.
1 6 b. 55. à solo capitulo.
111. 49 solnatur.
112. a. 51. abeat.
117. a. 6 ad marg. constitutio.
1. 6. a. 4. alternis. & lin.
7. tanno.
237 a. 10. linea summarij, lege, & mo nendas, an pro.
269 a. 27. ex vetis.
193. a. 1. affidabat.
200 a. 15 adolesc. tur. & 55. iuuamentis.
226. b. 19. ad mar. extenditur.
227. b. 37. ad mar interest, non alij.
219. a 14. inserta sunt.
2. 9. a. 37. pro re, ecto.
247 b. 30 sine dec.
248. a. 28. citra præiudi.
276. b. 5. fame.
278. a. 32. ad marg. successurus.
289. a 37. quicquam facto.
298. a. 31. Abbiuag 13 & 54. iste desig.
303 b. 48 leg. Flauiam.
306. b. 26. ad mar. debeant. & lin. 50. Item &, & cam.
310. b. 7 ita tenent.
312. a. 19 Possidentem.
3. 6 b 6. distinguntur. & 13. respondebo.
328 b. 41. ni verbis.
330 a. 9. nonum. & 23. expressæ quàm tacitæ.
331. b. 8 arma domus in eo tema.
332. b. 13 Propterea. & 14. vt iterum & 16. à incipio. & potestatem habeo. & 18. Maiorem hac.
336. b 47. priuatim.
332 b 27. experiunt. & 34. dominorum.
341. a. 11. quem temere.
341. a 51. in mar. pluries.
344 a 3. in mar. Triennali.
347 a 9. supplicationibus. & 17. in mar. viuentis.
349. b. 20. exterus dect.
357. a. 15. Bella hinc.
357 a ordinationum. & b. 41. habitam. & lin. vit. ecclesiastic.